

die aut tunc. Hec uicinia
eius descendens de turris et
assiduus balneo qui edificabat
ab eo. Conuocauit autē mul-
titudine artificū ut cuius per-
ficeretur et datus uncuicq; pro
pria mercede, peregre pro-
fectus e. Igitur demorante tē-
pus non modicū. Descendit an-
cilla xpi ut uideret opus qd
pro ea fiebat. Et prospiciens in-
dit duas fenestras. Et dixit arti-
ficib;. Quare pter duas fene-
stras non eratis. Respon-
derunt artifices. Pater tuus
sic precepit. At illa dixit eis.
Erigit et alterā fenestrā. Re-

Non michi factu hoc
unum quod subiciat omni
unum quod iudicium meum hoc
unum quod non est. ipsum omni
hoc quod in me est. non
est

tilia fundentes hinc inde
rabere ceperunt. soli dorsi
pina cum uertice et occipitio
assa non est. Tenuerunt cor.
et stringentes illud acerrime
me cruciabant quotiens
non cor relaxarant. anhelus
us reddebatur. et respirare
nichil modicum dabatur. quo

no

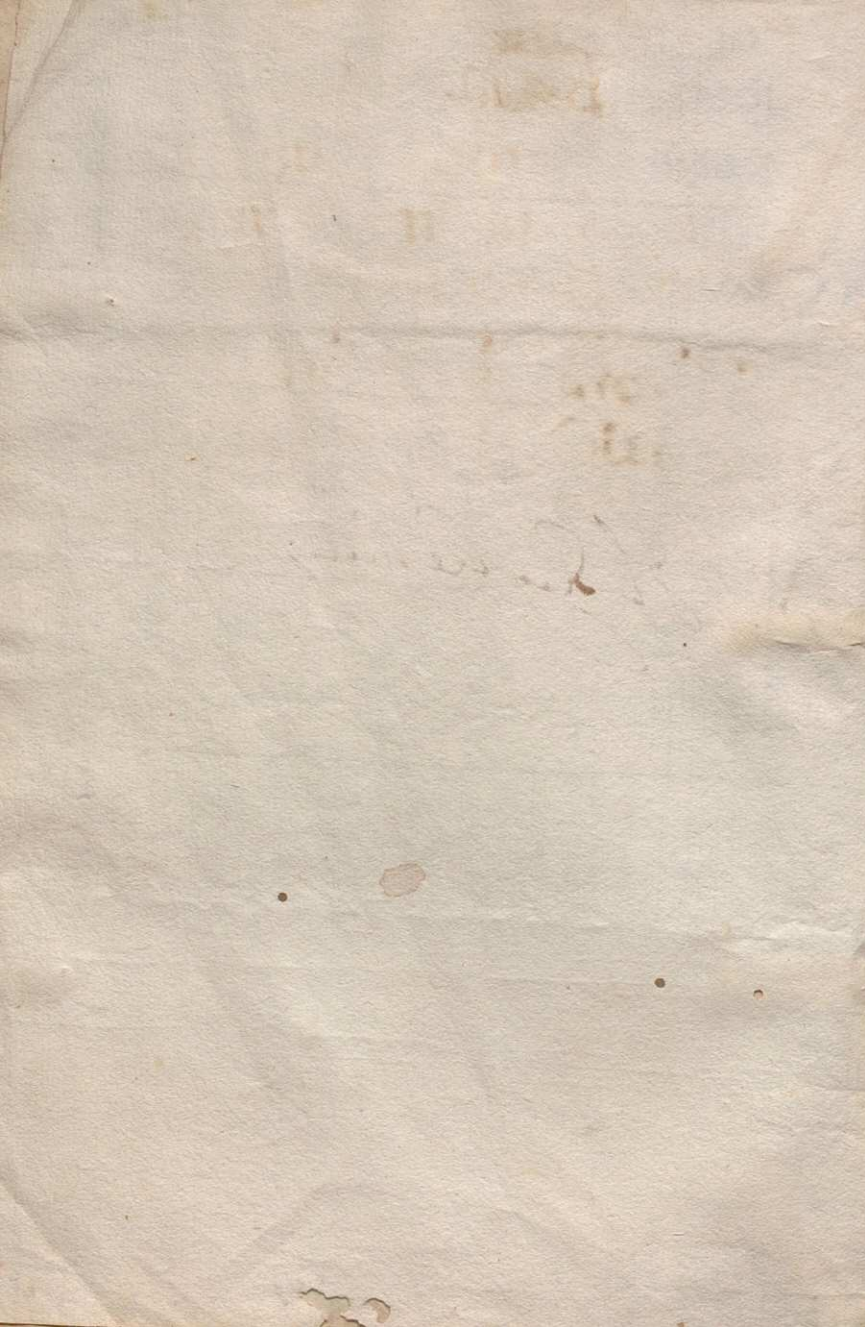
CB10006473 45

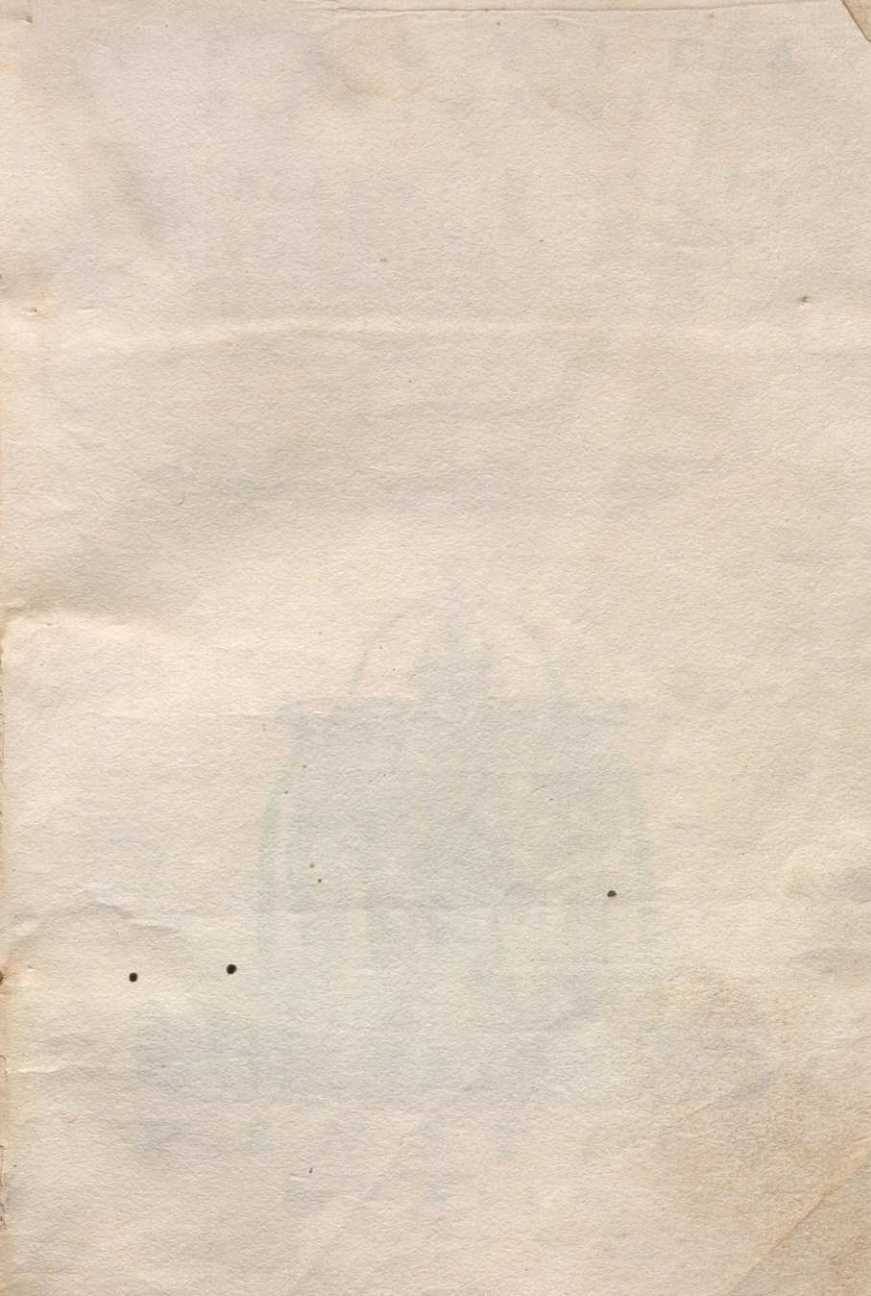
Fr 12

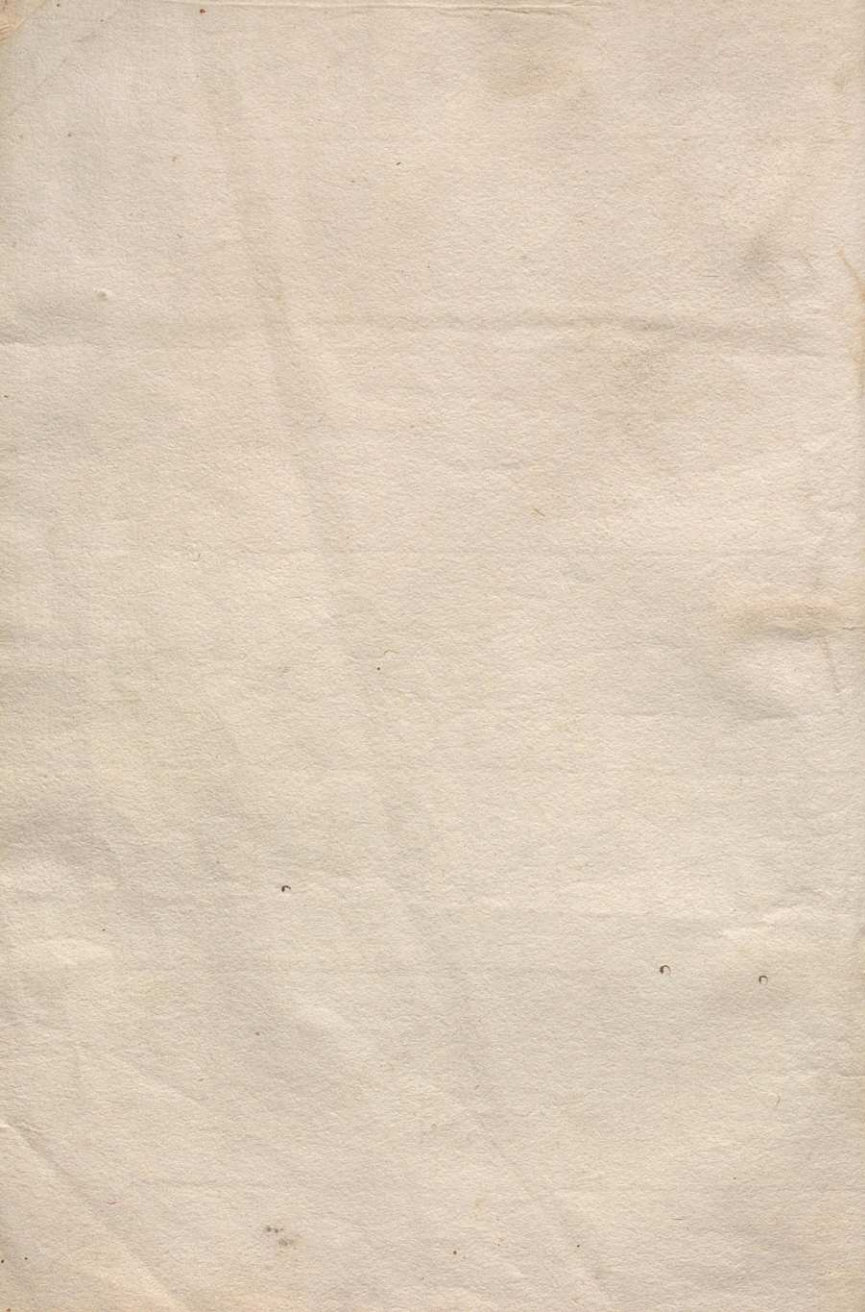
079 | et. un

FRXVI/116

J. D. Lehman

P R A C T I C A
P A P I E N S I S

ECCELLENTIS. IUR. V.

DOC. DOMINIOAN. PETRIDE
FERRARIIS, CIVIS PAPIEN. PER TOTVM
orbem celebratissima, oibus tam iurisdicentibus, q̄ aduoca
tis, non modo vtilis, sed etiam necessaria. Illustrata
copiosissimis additionibus Iur. V. Doc. Domi-
ni Francisci de curte, & Domini Bernar-
dini Landria. & aliorum in pra-
ctica excellentium.

ADDITIS ETIAM DE NOVO SV-
marijs per Iur. V. Doc. Dominum Io. Ricium Venetum,
& per eundem diligentissime emendata.

V E N E T I I S

M. D. X L I X.

P R A O T I C A
P A P I E N S I S

BOGHEFFERTIS. IN R. N.
DOO DOMINIOAN. PETRIDE
FERRARIS CIVIS PAPIEN PER TOTVM
o bono ecclesiarum, obstruam iustitiam, et
in non modo vult sed etiam de vultu. Hic
copio. Hanc addidit. V. Doc. Dom.
de Prædictis de curis & Papien. Hic
dicit. Hanc. & aliam. Hic
dicit. ecclesiarum.

ADDITIS ETIAM DE MOND...
Hic per tot. V. Doc. Dom. Hic per tot. V. Doc. Dom.
de per eandem intelligentiam emittitur.

V E N E T I S
M. D. C. L. X.

PRAC. PAPIE N. REPERTO.
INDEX LIBELI

LORVM QVI CON-
TINENTVR IN HOC OPE
re secundum ordinem alphabeti,

For. libel. i actiōe cōfessoria p seruitutib. f. 126
 Forma libelli in actiōe hypothecaria, fo. 199
 Forma libelli in actiōe negatoria, fo. 134
 Forma libelli in actiōe reali, fo. 5
 Forma appellatiōis ab interlocutoria, fo. 93
 Forma appellatiōis a sententiā diffinitiuā, fo. 102
 Forma apofolorum, fo. 107
 Forma appellatiōis, fo. 107
 Forma capitulorum actoris, fo. 67
 Forma capitulorum quādo testes produciunt ad
 eterna in res memoriam, fo. 69
 Forma libelli contra plures reos debendi, f. 180
 Forma compromissi, vide in littera Q.
 Forma declinatiōis alicuius iudicis & de alle-
 gationibus suspitiōis, fo. 40
 Forma libel. quo agitur pro donatiōe, fo. 184
 Forma executiōis sententiē diffinitiuē, fol. 109
 Forma excipiendi contra positiones, fo. 64
 Forma libelli quo agitur ad ficti restōnē, fo. 193
 Forma libelli quo agitur ad reuocatiōem feudī,
 & infra in verbo quo agitur, fo. 150
 Forma libelli p hēditate ab iusta, delata, f. 241
 For. libe. p hēditate vtrē singulā diuidē, f. 264
 Forma libelli quo petitur hereditas ex testō, &
 infra in versū, quo petitur, fo. 234
 Forma interrogatiōnum fienda cum reo conuen-
 to, in actiōe reali, fo. 1.
 Forma interlocutorie sup litatiōe psonarū, f. 93
 Forma inquisitiōis, fo. 269
 Forma iuramenti testium, fo. 72
 Forma iurū quod prestat a parte parti, fo. 90
 For. libel. cōtra istm oppo. istra i ver. oppo. f. 84
 For. libel. istrorū pductiō, istra i ver. pducti. f. 81
 Forma pe. istrorū copiā & infra ver. petē, f. 84
 Forma lib. pro legato rei singularis, fo. 223
 Forma libelli in actiōe no. ope. num. fol. 136
 Forma lib. quo agitur vt pacta seruentur, f. 166
 Forma lib. opponēdi cōtra testes p public. f. 75
 Forma libelli opponēdi contra iustā, fo. 84
 Forma libelli positionum actoris, fo. 61
 Forma publicatiōis testium, fo. 75
 Forma productiōis instrumentorum, fo. 81
 Forma petēdi copiam istrorum, fo. 83
 Forma libel. pro turbata possēsiōe, fo. 218
 Forma libel. quo agitur, vt rescindatur seu annul-
 letur sententiā lata pretextu falsi iustri, f. 114
 Forma li. quo agitur ad penā ex cōpromissū, f. 116
 For. li. quo vxor agit ad dotē & vsumit, f. 137
 Forma li. quo agitur ad reuocatiōnē feudī, f. 150

For. li. quo agit ad reddēdū rōnē tutelē, fol. 149
 Forma lib. quo agitur pro donatiōe, fo. 185
 Forma libe. quo agit ad ficti prestatōnem & rei
 relaxatiōnem, fo. 193
 Forma lib. quo petitur hereditas ex testō, f. 234
 Forma lib. quo agitur ex subfōne, fo. 247
 Forma libelli respon. rei conuenti, fo. 45
 Forma respon. iudicis a quo appellatur, fol. 106
 Forma rñ. lib. in actiōe hypothecaria, fol. 199
 Forma lib. super petitiōne restōnis, fo. 189
 Forma sequestri seu saximentī, fo. 70
 For. sine interlocuto. sup i. cōpetētia iudicis, fo. 91
 Forma sententiē diffinitiuē, fo. 96
 Forma sententiē in casu appellatiōis, fol. 108
 Forma super solutiōne pedagiōrum, fo. 124
 Forma libelli in causa societatis, fo. 173
 Forma libelli i causa solutiōe possēsiōis, f. 214
 Forma libelli quo agitur ex substitutiōe, f. 247
 Forma iurū testium supra in verbo iurū, fo. 72
 For. contra testes oppo. supra in verb. opp. f. 75
 For. testiu publicatiōis supra i ver. publica. f. 75
 Forma libelli in causa venditiōis, fol. 170

INCIPIT T A

BVLA SEV REPER-
TORIVM SVPER PRA-
ctica domini Iohannis Petri de Fer-
rarijs, civis Papiensis.

B. De istis dicitōibus vide
 in for. capitulorum quāte
 stes pducunt ad eterna
 rei memoriā & c. in glo.
 vsp ad cal. f. 79. n. 7. et
 p Oldra. consil. xlviii.
 Abū. Quis dicat in for. li.
 cōtra plures reos debēdū
 gl. qlibet ipsorū sub. n. 4
 fo. 182. & in for. rñsiōnis rei conuenti in gl. p-
 scriptiōis, fo. 52. n. 9. Lud. Ro. consil. 454.
 Absolutus. An cōtra se absolutū possit iterū p-
 cedi, vide i for. li. quo agit vt rescin. snia & c. i
 gl. istz deē vē. i fi. f. 118. n. 5. et p. lu. r. cō. 139
 Aca. Que dicant act. vide i for. sine diffi. fo. 96
 Actio. De actiōe psonali i re scripta, et mix. vidē
 in for. inter. sien. reo. in gloss. quavis actiōne
 rea. nu. 2. 3. & c. 4. fo. 2
 Actiōes an cōpetēt iter mobil. vlt̄ immobil. vide i
 for. li. ac. rea. i gl. y is ac litis ti. sub. n. 57. f. 22
 Actio pro vestigali consequēdo durat solū quin-
 quennio, i for. li. sup fo. peda. gl. si. sub. n. 6. f. 26
 Actio. arbitrarie q̄ dicat. i for. li. i ac. rea. i. gl. et i
 flore. f. 30. sub. n. 27. y. 3. dist. ē. et i forā rñsiō-
 nis rei cōuētī & c. i gl. iurisu. f. 58. sub. n. xix.

- Actio** gñi iud. i for. i ac. rea. i. gl. fal. iu. f. 37. n. 2
Actiones que competant pro legatis quot sunt
 uper for. lib. pro legato gl. j. nume. 18. f. 226
Actio directa & utilis in forma libelli in causa
 ven. gl. cessit. & mandavit nu. 4. fo. 137
Actio real. psonales viles & directe q̄ dicat̄ &
 earū nāz. vide lib. i ac. hyp. p. fo. i. gl. ex memo
 rariū. & i. ut. seq. p. iorum. f. 206. sub. n. 8. & 9
De acti. pluribus ex delicto vbi supra in glo. ex
 memorariis causis nu. x. fol. 207
Acti. her. & cōi. diuidi. et earū dñi plene i for
 ma. lib. p. he. ut rei sin. p. totū. gl. cōiter. f. 264
Actus. Actus agētū n̄ opat̄ vltra corū iētiōne i
 for. p. duc. istr. i. gl. i. illis passibus inb. n. j. f. 83
Accessio. De accessione. vide in forma positōnū
 actoris gl. item q̄ nume. 4. fo. 63
Aditio hēditatis. De aditōe hēditatis. & q̄ reg
 runt̄ i aditōe hēdi. vide infra i verbo hēditatis
Adulteriū. De adulterijs i i r. l. q̄ vxor agit ad
 dotē in gl. vxor quondā dñi i had. n. 3. f. exi.
Affinitas. Quid sit. in for. lib. quo vxor agit ad
 dotē i gl. m̄imōniū. n. 23. & 24. et seq. f. 142
Alienare. Que res. phibeat̄ alienari & q̄ phibeat̄
 alienare i for. li. i ac. rea. i. gl. iu. dñi v̄ q̄i sub
 nu. 2. f. 11. & i gl. veris ac h̄imis utilis sub pu
 ribus nu. & i for. li. q̄ agit ex subf. i gl. ac p̄ si
 defec. ver. die v̄o cōdōne & c. sub. n. 8. f. 259
In alienatione rei sacre immobilis solennitas req
 sita vide for. li. in ac. rea. in d. gl. veris. Et an
 institūdo hēdi dicatur alienare in d. gl. veris.
 Et de alienaris per fratē. vide in verbo frater.
Alimētā. De alimētis. p̄ virū vxori & ecōtra in
 for. li. q̄ vxor agit ad do. gl. vxor quondā dñi
 i had. n. 29. & 30. f. 141. qd cōiūcat̄ appo
 sitione alimētōrū. & q̄ dēant. et a q̄bus i for. li. p
 legato rei singularis. i. j. gl. nu. 65. v. i q̄ ad. nu.
 86. i. clusue. f. 229. Et qd̄ appōne alimētōrū
 veniāt medicine. vid̄ ibi. et m̄ta d̄ alimē. p. to.
Alluio. De alluione. vide in for. lib. in ac. rea.
 in gl. iure dñi nu. 13. fo. x. in for. li. quo agitur
 ad reuocationem feudi. in gl. si. sub. nu. j. f. 150
Alternatio. De eius natura in actio. rea. decla. in
 gl. non astringens. nu. 7. fol. 37
Ambasador. De ambasaria in for. lib. in integr.
 resti. gl. in legatione. & c. nume. j. & 2. fo. 191
Amittere. De amissione pignōrū in for. r̄fisiōis.
 lib. in actio. hypo. gl. cedente nu. 6. & 7. f. 213
Anathema. Quid sit. vide in for. respon. rei cōuē
 ti in gl. tanq̄ publice sub nume. j. fo. 41
Annui. De legatis annuis. & stipōne qd̄ iportet
 i for. li. p legato rei singularis gl. j. n. 36. f. 227
Apostata. In for. lib. in ac. rea. gl. veris ac legiti
 titu. nume. 32. fo. 19
Appli. Quid sunt appli. & i se dimissorie in for. ap
 plo. a ten. disti. in gl. aplos. in prin. f. 186
Applo. De appellatiōe ab exco. sen. in forma
 exe. sen. glo. pen. publico nuncio. fo. 113
An applo vltus reos p̄st̄ alteri correo in for.
 contra plures reos dēdi gl. condēns. f. 184
De appellatiōe sen. d̄. et interlo. in finis sp̄alibus.
Appellari nō p̄t a sen. lata sup̄ m̄f̄ide in pol. he.
 siue finia fuerit interlocutoria siue disti. finia i
 for. li. quo p̄t̄itur h̄. ex testa. gl. quare. f. 239
As m̄iata sup̄ possessoriō nō appellat̄ in for.
 cā spoliata possessōis in gl. p̄uram. n. 3. f. 217
A snia lata p vicario nō appellat̄ ad p̄tē i for.
 lib. in ac. reali gl. acenō. d̄. uic̄ar. i prin. n. j. f. 8
Q n̄ iudex nō respicit appōnē d̄z cām inserere
 vide in for. aplo. in glo. pe. nu. 3. fo. 197
Approbare. Quando q̄s dicatur approbare vel
 resp̄bare id qd̄ est promissum & ratum. vi
 de in for. lib. quo agitur ad penam ex cōpro.
 in gl. occasione cuiusdā li. is in fi. p. totū. f. 117
Arma. Quando iudex timet ne partes ad ea deue
 niant quid debet facere in for. seq̄stri. in j. glo.
 nu. 2. versic. 3. fol. 71. & quid veniat appōne
 armorum in for. ingulionis gl. cū armis. f. 281
Arrogatio & adoptio. In for. lib. actio. rea. in gl.
 iure domini nu. 39. fo. 14
Arbiter vel arbitrator. De arbitris & arbitratō
 ribus in for. lib. quo agitur ad penā ex cōpro
 p. totū. Et eius p̄as expirat si taceat. p. annū
 ibi in gl. infra duos. menses. sub. n. 4. fol. 120
Afferre. De isto verbo in for. ap. a sen. disti. gloss.
 occasione. fo. 103
Auaritie defectio in for. lib. q̄ agitur v̄t rescin
 sen. lata pretextu fal. instrō. in gloss. j. fol. 114
Auctoritas. Et decretū iudicis quid opantur an
 opentur effectū in oib̄s hōis pupilli v̄bicū q̄
 positus siue in iurisdōne siue extra iurisdōnem
 iudicis. vide infra in versic. decretum. f. 100
Aurum. & argentum. De auro & argento legat.
 & quid contineatur eorum appōne in for. lib.
 pro lega. rei sing. gl. j. nume. 87. fo. 232
B E L L V M. Qd̄ n̄ dicat̄ fieri bellū in for. li.
 in ac. rea. gl. tur. dñi. n. 16. & 17. f. 12. Et qd̄
 dicat̄ bellū licitū. & illicitū in for. li. cā spoli
 gl. ad reintegrādū. n. 3. f. 218. & an capta i bel
 lo s̄t iniusto s̄nt capientium in for. lib. in ac.
 reali in gl. iure domini nu. xv. fol. 12
Bñficiū. De bñficiō nouarū cōstōnum & ep̄ta
 diu adriani in for. li. contra plures reos debē
 di. gl. bñficiō nouarū cōstōnū. n. 1. & se. f. 183
Bona. Quātr̄ p̄bet̄ res fuisse in bonis debitorū i
 for. li. in ac. hyp. gl. ex memo. n. 5. & 6. f. 206
Que sunt illa bona que includuntur in generali
 obliōne. vide vbi de for. lib. in ac. rea. in gl. ve
 ris ac legitimis circa me. fo. 127
De hōis debitorū dādis insolūtū creditori i for.
 r̄n. li. i ac. hy. gl. exceptionē soluti. n. 3. f. 212
 de bonis cōferentis & cōferēda iter liberos i
 for. li. pro here. vel re sing. diuidē. n. 11. f. 265

- CASVS FORTVITVS.** Quis teneatur de casu for. in li. quo agitur ad ficti. fo. gl. inuestitio nu. 8. fo. 193. an incendium cōnūme retur inter casus fortuitos in for. lib. in ac. rea. in gl. iure domini in additio. sub nu. xij. in ff. fortuito. fo. 111.
- Cā.** De cā exprimendi in libello in for. acti. real. glo. iure dñij vel quasi. nu. 4. fo. 14. cā falsa forma sine diffinitioe i. j. gl. sub nu. ix. vsq; ad x. v. exclusiue. fol. 97. que dicitur magna vel parua cā in for. a nōnis rei conuenti in gloss. in iurandi circa me. nu. 4. fo. 56.
- Quo** dicitur cā. civilis vel criminalis in for. lib. pro tra. post in gl. i. nu. 4. fo. 218.
- An** cā sit exprimenda in sentia diffinit. vbi supra in glo. relax. fo. 106.
- De** cā consultendi in for. appell. a sentia diffi. gl. petens nūm. v. fo. 106.
- Cā** cessante cessat effectus in for. libe. quo agitur pro do. in glo. irreuocabilitate. fo. 187.
- Cautela.** Cautelam optimam ponendam in instris. compromissionalibus. vide in for. lib. v. pac. feruen. in gl. si. sub nu. 13. fo. 170.
- Cautelam** optimam ad liberandum fideiuss. rem quā fidei iusserat ad certum tempus. vide oīdo infra in verb. fideiussor. fo. 112.
- Cautelam** adhibendam per mulieres. in alienatione rerū dotaliū. vide in for. li. sup. priu. responsō in inte. in gl. tum iuravit. nu. 4. fo. 190.
- Cautelam** bona qñ pars suspicatur se fortasse posse reperire suo tpe instra aditionis vel exceptiōis suae qd̄ faciat & operetur cum iudice qd̄ defertur iur̄m necessarium ex offō suo parti aduerse vide in for. vñ. rei conuenti in gl. iusurā. li. i. ver. ergo bona cautela & c. nu. 8. fo. 57.
- An** possit dari aliqua cautela seu modus qua uel quo mediāte. phibitio alienationis scā in cōtractu ipediat translationem dñij in for. li. in ac. rea. in gl. veris ac. timis. ver. sed nunquid sit dire & c. nu. xxxix. fo. 19.
- Cautela** contra debitorem in domo latitante in forma inquisitionis in gl. i. ver. verū vt huius articuli & c. in si. sub nu. 24. fo.
- Cautelam** bonam inferendam in inquisitione uide infra in vltimo lib. in glo. ab eis. fo.
- Cautio.** De cautione petenda p̄ reū in for. libe. in acti. rea. glo. condemnētis nu. ij. & 5. fo. 26.
- Quā** quis iurat ne ab aliquo offēdatur an possit petere qd̄ sibi caueatur de non offēdēdo gl. in for. inquisitionis in ver. transeat. nu. 7. fol.
- Capitula.** Quā sit capitula. et super quibus fiat. in for. aposto. per 10. fo.
- Que** dicant noua capitula & q̄ vetera. in for. oppo. nēdi cōtra testes. i. gl. sum q; publica. n. 6. f. 79.
- Carcer.** An q; possit intrudi in carcerē p̄ debito priuato in for. exe. iurē. in gl. j. nu. xxx. fo. 111.
- Cedere** cessio. De istis verbis cedere & concedere quid importent. vide in for. li. in cā vendit. i. gl. cessit & mandauit. nu. j. & ij. fo. 37. de cessione vbi supra in for. rñsio. li. hypo. gl. cedēte & c. de hac dictione vide in for. li. p̄ turba. post. in gl. ij. nu. j. Et de cessione annorū. i. for. igli. i. apostata. & ibi multa. de cessione in lra. i. Cens. Quis possit imponere censum. & quā in for. li. quo agitur ad ficti solonem. gl. sicut dicit temporis. nu. 8. fo. 198.
- Quis** d. j. fol. cēsu p̄ re legata an h̄svl̄ legatarius i. for. li. p̄ legato rei singla. gl. j. y. qd̄ si testor legauerit sicut p̄ qd̄ debet cēsus etc. n. 17. f. 229.
- Ciuitate.** Vbi quis possit agere ciuitate vel ciuitate super fallo. in for. li. quo agitur vt rescm. sen. lat. pre. fal. in gl. quis quis. nu. j. & seq. fo. 114.
- An** simul & eod tpe p̄ eod. delictō agi possit ciuitate & ciuitate. in for. inquisitionis. in gl. 3. n. 6. f.
- Citatio.** Quārens sit citandus vel actor & vbi. in for. li. rei conuenti gl. in termino. nu. 2. 6. & seq. fo. 46. & in for. lib. ac. rea. gl. j. ver. q̄ro an lib. obla. reus deat citari & c. nu. 12. fo. 7.
- Citatio** iniusta non ardeat citari. in for. li. in acti. noui operis in gl. quendam sub nu. 2. fol. 136.
- An** citandus sit reus pp̄ interpretationem sēdā super sen. lata contra reum. in for. exe. scēu. diffi. in gl. p̄ publi. nu. 13. fo. 112.
- An** eo ipso q; pars citata non cōparuit possit statim a iudice mulctari ab ipso noua citatioe. in gl. debita for. nu. 4. fo. 141. sub for. inquisi.
- Citādus** ē reus qñ actor vult instrāse renūciare in for. lib. in ac. rea. gl. saluo iure nu. 3. fol. 136.
- De** citatione sēdā in for. lib. quo petitur hereditas ex testō in gl. quare nu. j. fo. 239. & qñ iudex citat quem personaliter uel ad domū in for. rñsionis rei cōuenti. in gl. in termino. nu. 6. & 7. folio. 46. Et ibi an citatus personaliter possit mittere procuratorem. nu. 13. fol. 10.
- Cetera** de ista prepositione. in for. rñ. rei con. in glo. prestru. cōtra nūm. iur. ob. a. p. fo. 52.
- Ciuitas** ciuis. Qui cōprehendatur appōne ciuitatis vel ciuitum vel p̄cie. in for. li. in act. nega. gl. spectat & pertinet. nu. 2. fo. 137.
- An** ciuitas possit obligari ex mutuo. in for. li. in hypo. glo. mutuo. nu. 2. & 3. fo. 200. fol. 200.
- Clā.** De clausulis appōitis in testōrū in for. li. p̄ legato rei singula. gl. valere deat. n. j. f. 233.
- Hec** clā a testōre appōita si non ualuit iure cōditō illorū valeat in iure cōstitutū alterius. v. l. i. i. voluntatis. qd̄ iporant ista. verba valeat iure ciuis libet & c. i. for. p̄ leg. itē. in. n. 18. f. 234.
- De** clā posita in uno capitulo v̄ in alio repetita. in for. pro leg. glo. j. sub. nu. 92. fo. 231.
- De** clā appōnenda p̄ notarium sine instrū do nationis in for. lib. quo agit p̄ notari in gl. solenni ter. vgr. vnde con sulte & c. nu. 2. fo. 186.

- De cta soluta appoi a prudēibus notarijs i iustis post renunciationes factas vide i forma libelli contra plures reos debendi in gl. bñficio in fi. sub nume. 4. fol. 183
- An cta gñalis si. posita restringat ad specificata vide in forma libelli pro legato rei singularis i. si. gl. valere fo. 233. Et in forma lib. ad reuo. feud. in gl. contra debitum. iuxta si. sub nume. 11. fo. 154
- Coaceruatio. Qñ fiat coaceruatio pluriū donationū vt appareat an ltimā sumā excedant i for mali. quo agit. p. do. in gl. solēniter. n. 5. f. 186
- Confero. De bōis cōferēdis supra i verbo boni. Cognitio. De plenaria cognitione. & summaria q̄ sunt. vide in for. li. in. actio. rea. nu. 21. fol. 7
- Cōfessio. De cōfessis i in. & alibi scā i forā iter. ro. si. reo. gl. cōpellaris rīdere nu. 4. & 5. f. 13
- Qñ cōfessio iudicē cōfiteā. vide ibi supra et i for. lib. quo. igitur. vt p̄ acta ser. in gl. discessus nume. 3. fo. 167
- An cōfessio duo cōfites vnū cōtra cōfiteat. & aliud p̄ cōfiteat possit p̄ aduersariū diuidi i for ma petētē cop. instforū gl. cū āno. n. 8. f. 84
- Confessio et iurata facta ad infāriam persone nō capacis an valeat in for. lib. quo. vxor agit ad do. gl. dedit. & tradidit in fi. nu. 5. fo. 145
- An sola confessio iudicat oblationem depositi i for. cap. qñ te. prod. ad eter. re. me. in glo. habuisse confessu s̄ fuit per totum. fo. 69
- Et an confessio facta coram sacerdote preiudicet consenti. & probet. & an confessio facta in vltima voluntate q̄ vsuras extorserit possit reuo cart. & an confessio creditoris proffit debitori vide omnia. fo. 3
- Itē si statuu dicat q̄ qs hēat p̄ confessio. regrit̄ s̄nta iudicis in gl. cōpellatis. & i additionibus. & an confessio procuratoris noceat dño. vide ibi dēdem. Confessio vntca in cri. libus an sufficiat ad confirmandū i for. iquisitio. n. 13. f. 172
- Cōpartitio. Quis dicatur ltime comparere in for. li. in act. rea. gl. ltime comparere nu. j. fo. 9
- Cōductor. An conductor tenet de casu fortuito rei locate vide in forā li. quo agit ad ficti p̄sta. & rei relaxationē gl. inuestitū. n. 8. fo. 193
- Cogere. An coactus p̄ iudicē aliquid soluere alicui creditori excusetur in forma sequestri gl. audeat nu. 2. fo. 72
- Coherentia. De his in forma libelli in actio. rea. gl. cui coheret nu. j. & seq. fol. x
- Contractus contrahere. Qñ contractus reddi minus legitimus. & iniustus. & quis p̄ cōtra here vide vbi supra in gl. veris in princ. fol. 16
- Qñ cōtractus reuocef vide vbi supra qñ dicat cōtractus certus vel incer. vide vbi supra gl. in florenis nu. x. fol. 16
- De cōtractibus iualidis rōne etatis. f. 8. i gl. ve ris nu. 4. & qñ reprobenf. vide in forma lib. in integ. resti. pe. gl. tunc iurauit nu. 6. fol. 190
- Quare p̄bet contractus simulatus i for. lib. i cā vendi. in gl. j. nu. 3. fo. 171. Et no. de p̄e con trahente cū filio i gl. veris ac ltimis. cōtrahere p̄bet officialis cū sibi subdito. Itē medicus cū infirmo durante infirmitate. & qñ ex cō tractu inuili transferat. dñitū vbi supra & ibi cautela p̄ qua translatio dñij ipedit. & ibi qñ contractus impeditur ratione deliciti. nu. 5. & quibusdam seq. fo. 20
- Cōtraria. Cōtrariorū nō ē eadē disciplinā qñ nō ē paritas rōnis vtroq̄ casu i forma rñ. rei. cō uen. gl. p̄scriptionis in fi. nu. 31. fol. 56
- Conclusio. De conclusione libelli in forma lib. in actione reali gl. quare petit per totū. fol. 23
- Cōdēnatio cōpulsio. De cōdēnatiōe. & cōpulsio ne i iuris remedijs vbi supra gl. cōdēne. nu. j. & seq. fol. 26
- Copulatiua. de natura copulatiue vbi supra gl. non se astringens nu. x. fol. 37
- Cōtumax. de cōtumace i nō rādēdo pōnibus v̄ li. i for. rñ. rei cōdē. i gl. i termino nu. j. fo. 46
- Cōtumax iterdū priuat iure suo post lapsū termi nū p̄ iudicē statutū i forā li. p̄ leg. rei ān. gl. j. cir. si. ipsius gl. sub. n. 96. v̄. ex hoc hēs. f. 132
- Cōtumaci q̄ pena iponi possit in forma rñ. iudi cis a quo ap. i gl. statuit et affi. n. 2. et. 4. f. 106
- Cōtestatio litis de hac cōtestatione vide supra in forma rñ. rei. con. glo. non tū nu. j. & ij. fo. 51
- Compromissum an compromissum fieri debeat super execu. sen. vigore statuti & c. in forma execu. sen. in. j. gl. nu. xij. fol. 110
- De compromissis vide in forma libelli quo agit ad pen. ex compro. p̄ totū in oibus gl. fol. 116
- Cōtrouersa. Que sit dñia iter cōtrouersā litē & q̄ & c. vide vbi supra in gl. occasione cuiusdā nu. 1. & 2. fol. 117
- Cōsignatio. de cōsignatione. & obōne pecunie vbi supra in gl. ltime obrulit nu. 1. & 2. f. 123
- Concedere. de isto verbo concedimus vide i for ma libelli in ac. confes. gl. ple. & oimodā. n. 3. fo. 132. vbi supra verbo concedere.
- Collegium. de collegijs. & vniuersitatibus vide vbi supra gl. plenam nu. ix. in fine. fo. 132
- Consensus. An consensus vel presentia patris prestus ad obligationem filij obliget ipsum patrem. vide in forma libelli quo vxor agit ad dotem gl. vxor. q. domini Thadei. an cō sensus vel presentia alicuius obliget eum vide vbi supra nu. xix. fo. 141
- Conditio. de conditionibus appositis i legatis vxori. vide vbi supra in anpe. & pe. gl. f. 141
- de conditione modo vel causa appoi. in lega tis. vide in forma libelli pro leg. rei sing. in gl. coram vobis nu. v. fo. 219

- Cōs vsus**, loquēdī cui est standū in for. lib. quo agi. ex sub. in verbo ex suo corpore. fo. 249
- Cōpēsato**. Q. n̄ fructus. & itereffe simul cōpēsantur vide infra in verbo fructus.
- Constitutū**. de quo vide in forma respon. rei cōuen. in gl. in termino. & in for. po. act. in gl. itē q̄ prescri. nu. v. & vj. fol. 63
- Consortes**, de consortibus vide in forma libelli in causa vendi. glo. cui coheret. fol. 137
- Consuetudo**. An consuetudo iuri contraria obseruetur in forma libelli in actio. rea. in glo. per sacramentum nu. viij. fol. 59
- Consuetudī** fori derogat iuri scripto in forma libelli in ac. rea. gl. an cohere. in fine.
- Cōsiliū**. de cōsilio sapiē. assumpto. & si ante cōsiliū datū iudex p̄cesserit in causa an valent acta. & per iudicem in for. libel. appel. sen. disti. gl. petens semel nu. v. fol. 106
- An coram** consultore sint producenda instrumēta & testes dilatione pendente dic q̄ non in for. appel. a sen. disti. in gl. pe. ibidem.
- Cōmodatarius**. An teneatur cōmodatarius ad restitutionē eq. & armorū p̄ditorū in bello. vide in forma libelli q̄ agit ad reuoca. seu. gl. cōtra debitū in ver. sed diceret aliqs sub n. 9. fo. 154
- Conuentio**. de conuentionibus in forma libel. q̄ agit. vt p̄ acta ser. gl. cōuēctōnes nu. j. fo. 167
- In quo loco** q̄s possit cōueniri i forma libel. in hypothe. gl. ac restituere nu. ij. & seq. fo. 202
- Quando conuentio** fit contra mueriam contra ctus. in for. libel. quo agitur pro donatione in gl. ex causa donationis sub nu. 3. fo. 185
- Quid importat** quod quis possit vbiq̄ locorū conueniri in for. declinatio. alicuius iudicis. in gl. nec fuisse iudicem nu. ij. fol. 40
- Confirmatio**. de confirmatione testamenti nu lli in for. li. quo petitur hereditas ex testō glo. ac etiam realiter nu. x. & seq. fol. 239
- Collatio**. Que bona sint conferenda in diuisione. in for. ub. pro here. vel re. sing. di. gl. com muniter nu. xj. fol. 265
- Codicillus**. de ista clausula si non valet iure testamenti valeat iure codicillorum. & de codicillis in forma libelli pro leg. rei. in lingu. glo. valere debeat numero. j. & seq. fol. 233
- & in forma libelli** quo agitur ex substi. in glo. ac per fideicommissum in apostil. in liter. b. fol. 249
- Contrafacere**. Quando dicatur quis contrafacere in for. libel. in causa venditio. in gl. contrafacere. fol. 177
- Creditor**. An creditor mariti preferatur dōti mulieris in for. quo vxor agit ad dotem gl. de dit. & tradidit nu. iij. fol. 144
- De creditoribus** quis preferatur in pignore. vide in forma libel. in hypothe. glo. sub eadem
- numero. ix. & seq. fol. 204
- Quibus remedijs** consultur creditor cōtra de b̄tores. et cōtra vide in for. lib. r̄fiso. in hypothe. gl. cedente & c. nu. j. & vj. fol. 213
- Crimē**. Que sunt leuia crimina in forma inquisitionis gl. j. ver. que aut sunt & c. nu. xv. fo. 272
- Qualiter** de crimine cognoscatur per exceptiōnem in forma inquisitionis glo. j. h̄. sequitur cōnuē. videre nu. xxxvj. fol. 275
- Culpa**. An culpa debitoris noceat fideiussori in forma lib. contra plures reos debendi gl. f. iurisdictionem nu. j. fol. 180
- Quando dicat** culpa p̄cedere casū i forma libel. q̄ agitur ad fcti fol. gl. inuestiuit nu. viij. fol. 193
- Quando & quibus** casibus lata culpa equiparetur dolo in for. in qui. in glo. appeniate & do. nume. v. & seq. fol. 277
- Cumulatio**. i gbus actionibus admittat cumulatio. i for. libel. i ac. rea. deducōdo p̄ totā gl. i 17
- Curator**. differēntiam inter curatorem. & tutorē vide in for. sen. interlo. super legitimatio ne persone in gl. legitimum nu. j. fol. 91
- D A M N A T V S**. An dānatus de crimine lese maiestatis possit cōtrahere vide i for. libel. actio. rei. gl. veris. & legit. nu. xxxv. fol. 16
- Dānū**. de damno dato ad q̄ cōmunitates tenetur. vide vbi supra i gl. nō atri gēs. n. v. fo. 37
- Dānū** & interestē spo. qualiter probatur in for. libelli in causa spoliatē pos. in gl. ad reintegrandum nu. iij. fol. 218
- De dānis** datis sup̄ qbus stat iuro cāparij. v̄ p̄ pas si dānū i for. r̄n. rei cōuē. i gl. iustur. adi i text. & in apostil. & si tales qui debebant iurare moriant an heredes eorū pote rint iurare vide ibi in apostil. sub ver. iuramēto. fol. 58
- Detinere** differēntiam inter detinere. & possidere i forma inter. siēda reo in gl. et detentator fol. 2. & in gl. & an dicitur ibidem.
- De detinente** et possidente in forma actio. rea. gl. tenet & possidet nu. j. fol. 9
- Deducendo**. Quid operetur ista clausula vide ibi supra gl. deducendo nu. j. fol. 35
- Delegatio**. Quibus ex causis quis non possit delegare in forma ap. ab interlo. in gl. cum ipse per totam gl. fol. 94
- Quibus ex causis** quis redditur incapax delegationis & iurisdictionis vbi supra prox. gl. incapax. nu. j. fol. 94
- Denunciatio**. de denunciationibus vide in forma declin. iurisd. ali. iud. & alle. sup̄ i. i gl. pro testans. nume. xij. fol. 43
- De denunciatione** siēda venditori de lite mota super re vendita in forma libel. in causa vendi. gl. promittens & c. nu. vij. fol. 175
- Decima**. de qua solū cognoscit iudex ecclēsiasticus i for. li. de decli. i gl. nec fuisse n. 7. fol. 40

- Decretum de materia primi, & secundi decreti in for. respon. rei conven. glof. in termino nme. xliij. fol. 47
- An decretum & auctoritas iudicis suppleat defectum tutorum & curatorum, vide supra in verbo auctoritas. fol. 49
- De decreto iudicis, & quid operatur an operetur effectus in omnibus bonis pupilli vbi cunctis postis, in forma libel. quo agit ad red. r. i. gl. in suo vltimo testi. nu. x. viij. & xix. fol. 161
- Depositi. de deposito. vide i. for. cap. qñ test. & c. gl. habuisse cū gl. sequen. fol. 69
- Depositi fardelli seu valiste factū apud aliquem qualiter probetur i. for. li. i. ac. re. gl. veris ac legitimis. fol. 16. vide in for. li. in actio. rei. in gl. & in florenis decē. & c. nu. xx. xj. fol. 30
- De depositione, et consignatione. vide in for. lib. quo agitur ad pens. ex compro. in gl. in versu. legitime. obulit. tu. j. & ij. fol. 123
- De deposito. vide i. for. ac. hypo. gl. in deposito. & ibi de eius privilegijs. nu. j. & seq. fol. 203
- Defectus de defectu vitio seu falsitate reperitis in re vendita in forma libel. in causa vendi. glof. peritacum. nu. ij. & seq. fol. 137
- Defectio de defensione rei vendite scda p. venditorē, vide vbi supra. pxi. gl. & legitima. fol. 176
- De verbo defenso quid importet in forma libel. contra plures reos debendi gl. probationibus & defen. nu. j. fol. 194
- Debitor de debitorē qui obligat rem plurius, vide in for. lib. in ac. hy. gl. sub eadem obligatione nu. xvij. fol. 204
- Si quis constiteatur pe pluries fore debitorem tñ de decem an intelligatur de eisdem decem vel pluribus, vide in forma lib. pro leg. rei. fin. gl. j. nu. cv. fol. 224
- Delictum. Qualiter & quando quis puniendus sit p. aliō delicto i. vlt. gl. et ul. car. ibide et an quis pro delicto sui familiaris possit conveniri nme. vj. fol. vii.
- Diffinitio. Omnis que a ratione suscipitur institutio a diffinitione proficisci debet & c. vi in forma lib. quo agitur ad renocatio. seu. in gl. j. circa prin. nu. j. fol. 150
- Dilatio. de dilatione, vide in forma opponendi contra testes in gl. suntq. publicatis tam testibus. & in ite. sequenti. fol. 177
- Iudex non debet prefigere terminum creditorī ad offendendum de iure suo sine causē cognitione v. ile in forma respon. lib. in act. hyp. gl. renunciationis nu. iij. fol. 212
- Dilapidatio. Que faciunt per sonam suspectam de ea in forma sequenti. fol. 70
- Distinctiva de natura distinctiva i. fo. lib. in actio. rex. in gl. non astrin. & c. n. vij. fol. 37
- Dictio. de dictionibus tñc. & gl. vlt. q. ab. in. & c. pre. in for. cap. quando testes & c. gl. tunc. & c. gl. vlt. q. ad nu. vij. fol. 70
- De dictionibus taxatiis puta solū. solūmō. tñ. tantumō. vide vbi supra nu. viij. fol. 70
- De dictione donec in for. li. quo vxor agit ad do. gl. donec. nu. j. fol. 149
- De dictionibus & cum in for. li. pro le. rei. fin. gl. j. nu. lxxj. & lxxij. fol. 229
- Dignitas. de dignitatibus in forma apostolorū in principio. per totam gl. fol. 107
- Diuisio. de diuisione scienda inter fratres & c. cios in forma libelli pro her. vel re. singul. gl. communiter. nu. vij. fol. 267
- Per diuisiones destrui & amoueri conueniunt mansiones in for. li. ad reuocationem feudij. gl. iij. circa finem nu. vij. fol. 150
- Doctor. Vbi sunt diuersæ doctorū opinionones potius sequenda ē opinio antiquiorū q. moderniorū in for. capituli qñ testes p. dican. i. nu. j. fol. 69
- Dominium. de dño qd sit in for. libel. in actio. rea. gl. iure dominij vel quāsi. nu. ij. & quotāplex sit dominium nu. v. de vlt. i. dño. & quibus modis do. acquiratur. nu. vij. fol. 17
- Quā transferat dominium vide in for. positionū actoris. gl. Itē qd dicitur An. nu. j. fol. 63
- An dominij pre iumatur ex possessione vide in forma capi. actio. gl. pro sila. fol. 67
- De dominio rei locate & si quis referat questio. nem dominij rei locate, & si quis condatore perdat possessionem rei conducte vel inducte vide in fo. li. quo agitur ad ficti solutio. nem in gl. sup. solutione nu. ij. 9. & vj. & in gl. recusa ut & c. per totam. nu. x. fol. 196
- An possit dari aliq. modus quo mediante prohibito alienationis facta i. cōtractu impediatur translationē dominij vide supra in vbo cautela.
- Dominium queritur licet possessio non sit vacua in gl. iure dominij.
- Et an appellatione dominij simpliciter intelligat de vlt. vel directo. vide in eadem gl.
- Dominium ex cōtractu simulato non potest trāfire nec possessio in forma libel. in causa ven. in appel. circa prin. fol. 170
- Dominia de istis verbis dominam vsu fructuariam & massatiam quid importent in forma libelli quo vxor agit ad idem glof. donec vitam nu. j. fol. 149
- Dolus. Qualiter probetur dolus in iuramento affectionis. vide in forma respon. rei. conven. gl. iusurā. nu. xvj. fol. 56
- De exceptione doli. vide vbi supra glo. doli exceptio. nu. j. fol. 56
- Quādo d. dolus dat causam cōtractū bonæ fidei vel stricti iuris in forma libel. in causa vendi. tio. gl. contra bonam fidē. nu. iij. fol. 177
- Et quā lata culpa reparatur dolo in verbo iara.

- Dos, de dotis privilegijs, & favoribus et concessis in forma lib. quo vxor agit ad do. fol. 137
- Dotis actio cui competat, vbi supra gl. procurato. nomine per totum. fol. 140
- Quā dos amittat p mulierē vbi supra gl. vxor quondam domini Thadei nu. iij. fol. 138
- De dotis repetitione viuente marito vbi supra prox. nu. vij. fol. 140
- De alienatione rerum dotalium vbi supra in gl. ac de casum lamberti nume. j. fol. 145. & in for. li. i. ac. rea. i. gl. veris ac lis. & c. col. iij. s. trāseamus nūc ad fūdā dotalē & c. n. 58. f. 22
- Dotis restitutio cui fieri debeat, & qualiter fiat diuisio vbi supra & gl. puenit ad casum, et gl. se an fo. li. quo vxor agit ad do. per totum. f. 137
- De muliere que consensit alienationi rerum mariti sibi oblatarū. p. dote. vide in for. n. li. i. ac. hy. gl. exceptio. exat. nu. xxv. fol. 211
- Dos an restitui debeat fideicō. vide in for. li. quo agit ex subiti. in glo. ac. p. fideicō. vers. qd in dote prealleg. nu. xiiij. fol. 249
- Dos maternā est es alienum in forma libelli quo petitur here. ex test. glo. in omnibus iuxta fin. numero. v. fol. 236
- Quando pater legat do. filie in libel. pro leg. rei legu. gl. j. nu. ij. fol. 228. Et quando legatur dos infra in ver. legatum. vbi multa dixi ad materiam dotis.
- Quando pater legat dotem filie in for. li. p. leg. rei singu. gl. j. nu. ij. & seq. it. idem. & an frater teneatur dotare sororem ibidem.
- Donatio, de donatione causa mor. vel inter vivos in conjugaliibus in for. lib. quo agitur p do. per totum nu. j. & seq. fol. 184
- De do. generali omnium bonorum in for. libel. i. acti. hyp. gl. sub eadem oblig. nu. ij. fol. 199
- De donatione causa mortis, v3 de ista clausula si non valet iure codicillorum valeat iure donationis causa mortis, quid importet in forma libelli pro legato rei singula, circa finem & c. in gl. valere nu. xvij. fol. 234
- Donatio vt perficiatur an traditio requiratur in for. li. pro hered. vel rei sing. diuidenda glo. communiter. in s. deinde pro latiori & c. ver. bar. o. autem. & c. sub. nu. xvj. fol. 266
- An localis que a viris mittuntur vxoribus dū sunt in domo parentum videantur donata in forma libel. & in gl. vbi supra ver. quo ac ad collationē fidei dō & c. n. xxij. & xxiii. f. 267
- An donatio facta ab imperatore de rebus impetij possit reuocari a successore in forma oppo. contra instru. in glof. alijs rationibus numero. ij. fol. 89
- Duobus. Quando quis vendit vel obligat rem duobus qualiter puniatur vide in forma lib. in actio. hypo. in gl. sub eadem nu. xvij. fo. 209
- Dux, de duce philippo. in for. capituli quando testes produ. glo. anno. cursu. nu. i. fol. 69
- ECCLIESIA. An ecclesia teneat ad restitutionem murorum ciuitatis, & ad expēsas ipsius in actio. rea. gl. iure domini nu. xlvij. fol. 16
- An super re ecclesiastica possit fieri trāfactio, in for. li. quo agitur vt pacta ser. circa. si. nu. xxi. in gl. tranfac. fol. 169
- An ecclesia possit obligari ex mutuo in for. li. in hyp. gl. mutuo nu. 2. & 3. fol. 200
- Emancipatio. An tpe emancipatiōis p̄ possit filio donare irreuocabiliter i for. li. q. agit p donatione in si. nu. iij. ver. quid si p̄. fol. 189
- Emptor. Quādo possit ep̄tor ingredi possessionē rei ep̄re, & de cōstituto i for. poss. actorū gl. i. & p̄ scrip. numero. 2. 3. & 4. fol. 63
- Emergens. Que dicant emergentia in iudicio in for. poss. cōtra positionē glo. penens. fol. 62
- Emphiteota, de emphiteo si perpetua vide in forma libel. quo agitur ad reuo. seu. in glof. secundā numero. iij. fol. 151
- Enunciatum, de verbis enunciatuis in forma sentent. dffii. in glo. vifa q̄s liuis cōtest. n. 2. f. 99
- Error, de errore commissio in iure, vel in facto, & qualiter probeat. vide in form. inter. sienda rea. gl. compellatis nu. xliij. fol. 197
- Et notarius non potest corrigere errorem suum nisi parte citata sibi in addi.
- De errore iusto, vel iniusto, & iustissimo. vide in forma rei con. glof. p̄ scriptio. vers. restat ergo numero. xj. fol. 52
- An error commissus in responsione positionis possit reuocari vide in forma excip. contra positionem in glof. prima quod publica vox. numero. iij. fol. 64
- Epistola, de epistola diui. A. in forma libel. contra plures reos debendi glof. beneficium nouatum numero. 1. fol. 183
- Et de ista copula. & in forma respon. rei con. glof. p̄ scriptio. numero. xxi. & in for. li. pro leg. rei sing. gl. j. nu. lxi. et. lxxii. fol. 229
- Quando ista copula, & resoluitur in vel vide in for. li. quo agitur ad facti solutionem gl. recusat numero. 7. fol. 197
- Et cetera, de hoc verbo. vide in for. li. pro turba. pos. gl. contra & aduersus nu. 1. fol. 219
- Blas, de etate in forma libel. in causa vendi gl. de anno cur so. fol. 171. & in forma libel. in ac. rea. glof. veris ac legitimis. nu. x. fol. 17
- Euctio, de euctio vide in forma libel. in causa vendi. glof. promittens de euctio numero. 1. fol. 175. Et in forma libel. quo agitur ad reddend. ra. tu. in glo. ac. executoris circa medium vbi habes contra quem sit agendum contra rem venditam per executorem an contra executorem an contra heredem. fol. 163

- Si facta diuisione inter coheredes aliqua res euicatur an agi possit de euictione in for. li. pro here. di. gl. 3. nu. xxxvj. fol. 68**
- Si res feudalis fuerit euicta p snim ab ipso uasallo an poterit habere regressum contra dominum de euictione in for. lib. ad reuocationem feudi in gl. an epu. nu. xxxiij. fol. 159**
- An de euictione rei donatæ teneat donas in forma quo agit p donationem in gl. si. n. j. fol. 189**
- Excõdicatio. de excõmunicato uide in forma libel. in ac. rea. in gl. veris ac legi. nu. xxxj. fol. 19. & in for. li. op. contra iudicem suspectum in gl. iij. §. quero quibus exc causis &c. vers. iij. in excõmunicato sub nu. vj. f. 40**
- Si episcopus excõmunicatum scienter ad ordines promouit an uideatur ipsum absoluisse in forma oppo. contra iudicem suspectum glos. nec fuisse circa medium. fol. 40**
- De excõdicatione i forma rñ. rei cõuẽ. glo. tanq̃ publice. nu. j. & seq. & ibi plene. fol. 49**
- Executio in executione sententiẽ quis sit iudex competens in for. li. in actio. rea. in gl. execu. mandare per totam. fol. 32**
- An executio fieri deat cõtra pcuratorẽ vpdñm i for. respo. rei cõuẽ. gl. simonius n. ij. f. 47. in for. lib. excõmunicatis sine diffi. gl. j. i sine. f. 109**
- De executione sententiẽ & de exceptionibus cõtra execu. sententiẽ diffinitiuẽ p totũ. fol. 109**
- Et ubi supra de illis cõtra quos fieri nõ põt executio nisi deductione egeat in gl. j. circa finẽ.**
- De executoribus in forma lib. quo agit ad red dẽdũ rõnẽ tutele gl. ac executoris nu. ij. f. 163**
- Executio. de exceptionibus opponẽdis ad pces sum ipediẽdũ. & merita cause. & ceteris exceptionibus in forma rñ. rei cõ. in gl. quo ad im pediedũ nu. j. & seq. fo. 59 & in gl. saluis alijs exceptionibus nu. j. seq. fol. eod.**
- De exceptione expensarum. vbi supra glo. excep. expensarum. nu. j. fol. 59**
- De excep. sione non nu. pecu. in forma libel. in actio. hypoteca. gl. mutuo. fol. 200**
- Exceptiones que de iure non sunt admittende i forma libelli quo petitur hereditas ex testamento gl. contradictonibus. nu. j. fol. 241**
- Exceptio nullitatis sententiẽ impedit executionem. & post tres sententias non potest opponi in for. executionis sententiẽ diffi. col. j. & ibi copiose i gl. magna & idẽ oppo. post duas si statutum est in ciuitate. & de exceptione litis pẽdentie. vbi supra sub nu. v. & 7. fol. 109**
- Excussio de excussione in forma respon. libel. in actio. hypo. glo. exceptionem vbi plene per totam. fol. 212**
- Expensa. de expensis factis in litẽ uide in for. libel. in actio. rea. gl. & expensis nu. ij. fol. 31**
- De expensis factis in rebus hereditarijs in forma libel. quo petitur hereditas ex testamento gl. etiam realiter. fol. 239**
- Estimatio. Quando estimatio rei debeatur cum ipsa res definit extare p mortẽ cõsumptionẽ i for. li. i actio. rea. gl. & si nõ extat p totã. f. 27**
- Estimatio rei qualiter fienda sit in forma libel. in causa vendi. gl. pro precto nu. v. fol. 170**
- Estimatio. Q. ñ faciat emptionẽ vel non. & quã res estimatur si ñ agat. vt in casu dotis res restituit tũc estimatio facit uẽditio. in for. li. in ac. rea. gl. veris ac legitimis tit. fol. 16**
- F A M A. De fama uide in forma positio num. actoris in gl. item quod de p. edictis &c. numero. j. & seq. fol. 63**
- Falsitas. Q. ñ sup falsitate snie. & infri possit agi ciuilitẽ & criminaliter in for. li. quo agit vs rescidat sententiã gl. qualis qualis. n. j. f. 14**
- De instrumentis falsis vbi supra proxi. gl. procurauit cum. seq. fol. 60**
- Pena facti puniatur qui rem duobus vendit in for. li. in ac. hyp. in gl. sub eadem obligatio. ad si. nu. xvij. fol. 264**
- Factum. An promittens factum alienum obligetur in for. li. quo agitur ad penam compro. occasione nu. ij. fol. 117**
- Promittens aliquem defendere de facto. & de iure quid iportet ista uerba in for. li. in cã vẽ. i gl. & legitima defensione. nu. ij. in fi. fol. 176**
- Falcidia. de falcidia in for. li. p leg. rei sing. gl. j. ibi etiam de rebellia. & quando possint prohiberi a testatore. nu. ij. fol. 223**
- Feudum. de feudis uide in forma libel. quo agitur ad reuocationem feudi. fol. 150**
- Fideiussor. Fideiussor datus pro dote restituenda an obligetur in forma li. quo vxor agit ad dotem gl. solenniter. nu. ij. fol. 145**
- De fideiussõ. in for. li. contra plures reos debendi gl. intercesserunt. per totam gl. fol. 182**
- Ad deliberandum fideius. uide cautelam vbi supra in gl. solutionem nu. liij. fol. 184**
- An fideiussor an uenditor teneatur dare emptori in for. li. in causa ven. gl. promittens de euic tione nu. v. fol. 175**
- De fideiussõ. dando pro heredem pro legato prestando in for. lib. pro lega. rei sing. in glos. j. nu. xxxvij. fol. 227**
- De fideius. prestando per usufructuarium. uide vbi supra proxi.**
- Fidem habere pro precio in forma executionis sententiẽ diffini. glos. p. publico nuncio numero. vj. fol. 112**
- Fides bona seu mala quõ probatur in forma respon. rei cõuen. gl. prescriptio nu. xvj. fol. 52**
- Fidelitas. Quibus esse debemus fideles in for. li. quo agitur ad reuocationem seu. in princip. qu. mero. j. fol. 115**

- Fideicō.** de fideicō. ac legatis vide plene i for. li. p. leg. rei singu. per totum. fol. 213
- Fictum.** de ficto, vel censu rei legatē quis debeat soluere an heres vel legatarius in for. li. pro le. rei sin. gl. i. nu. 17. fol. 224
- De ficti solutione** in for. li. quo agitur ad ficti solutionem per 10. fol. 193
- Filius** de filiis arrogatis naturalibus legitimis & spuris. Et de successione eorum vide in for. li. super heredi. ab intest. delata gl. nullisq; a nu. 11. v. qd ad nu. 20. fol. 243
- Filiorū** quinque sunt species, & tria dñt cōcurrere ad hoc vt sit filius naturalis in for. li. pro here. ab intest. del. gl. nullisq; & fol. eisdem.
- Filiorū** appellatione qui continentur in for. li. quo agitur ex sub. in gl. decederet. ver. deinde queritur & c. sub nu. 7. fol. 229
- Filius** tenetur p̄ponere salutē imperatoris seu reipū. saluti patris in forma libelli ad reuo. seu. in glo. cōtra debitum & c. ver. quid si do minus nu. 4. fol. 153
- Florenis.** De quibus florenis intel ligitur quādo in instrumento dicitur de florenis in for. li. contra plures reos debendi in gl. boni auri per totam in fine. fol. 181
- Forum.** Quando quis est diuersi fori qualiter cōueniatur in for. libel. oppo. cōtra iudicem sus. in gl. nec fuisse iudicem competentē. fol. 40
- Fuga** an sit sufficiens iudiciū ad torturā, & multa de fuga in forma inquisitionis in add. aci. fuga.
- Flumen.** De fluminibus vide in for. li. in ac. confes. gl. seruitus acqueductus nu. 4. & seq. f. 128
- Fraus.** Qualiter probatur fraus & de ipsa fraude. vide i for. li. in ac. rea. gl. veris ac legitii. fol. 16
- Frates** habitantes simul vsq; ad fin. vide supra in verbo diui. in forma li. pro here. vel rei sin. diui. nu. 7. fol. 277
- Frater** quando alienat sine consensu alterius in for. li. pro here. vel rei sin. diui. in gl. cōiter rei. & ibi multa gesta per fr̄es. fol. 164
- Fructus.** De fructibus perceptis & percipiendis vbi supra in gl. & verisimiliter percepti cum gl. seq. & gl. simul cum fructibus per to. i for. ac. rea. fol. 26
- Differentiam** inter fructus & redditus vbi supra gl. & redditibus. nu. 1. fol. 27
- Fructus & interest;** qñ simul cōpensentur in for. li. in ac. hypo. in gl. relaxandū & c. n. 1. f. 207
- Casus** quibus quis facit fructus suos ex prio decreto. vide remissive i for. rñ. rei con. i gl. 2. iuxta fin. num. 14. fol. 47
- Fructus** rei pignorate ē pcepti elapso termino intra quē pecunia nō soluta res ipsa pignorata erat vedita creditori iusto p̄cio estimāda cōputantur in sorte i for. li. i ac. hypo. i gl. ex memoratis ver. qd si p̄ctū sub nu. 3. fol. 206
- Furtū.** Diffinitionē furti & q̄ pena iponi deat p̄ furto. vide in for. i. gl. furto. & p̄ furto & c. circa si. nu. 2. & 3. fol. 280
- Furtum** non committit si quis abducatur boues dñi res damnū & eos detineat contra voluntatē domini i for. i. i. gl. cōtra dñō. n. 4. fol. 280
- Furtū** nō committit cōsanguineus amicus vlt̄ si accipiat q̄ alis amicus erat cōsuetus cōcedere vbi supra in gl. p̄ter. & istud no. nu. 3. fol. 280
- Furiosus.** de furioso prodigo & mētecapo i for. li. in ac. re. in gl. veris ac legi. n. 13. et seq. f. 17
- GENERALITAS.** De gñalitate positionis v̄ de i for. oppo. cōtra positio. p̄ totū. fol. 64
- Gñalis** liberatio ad qd̄ trahat i for. li. i. quo agitur ad pe. cōpro. gl. poni factus nu. 1. fo. 116
- Gñalitas** parit obscuritatem in for. li. in ac. rea. gl. iure dominii. v̄. nūc ā q̄ritur vbi ēt habes de libello gñaliter concepto nu. 34. fol. 14
- Gradus.** De gradibus cognationū i for. li. p̄ here. ab ite. delat. gl. nullisq; sup̄stitibus & ibi bonā apost. quo iure debeat fieri cōputatio gradum numero. 32. fol. 243
- Grecus.** Que sit rō quod lingua greca ē breuior q̄ latina, & dulcior ac lōge faciliōr, vide in for. li. quo agitur ad reddē. rationem tu. i gl. ano logistas nu. 1. fol. 165
- Guerra.** De guerra que mouetur per vnā ciuitatem contra aliam in for. lib. in cā spo. pos. gl. ad reintegrandū nu. 2. fol. 218
- HABITATIO.** Quid differat inter se habitō v̄ v̄sus. vide in for. li. pro le. rei sin. gl. numero. 37. fol. 227
- Habere** licere. Quid important ista verba. vide i for. li. quo agitur ad penam ex cōpro. in gl. occasione circa prin. nu. 2. fol. 117
- Hereticus.** Qui dicant heretici i for. li. in ac. rea. in gl. veris ac legitimis nu. 30. fol. 119
- Heres.** Heres vel legatarius. cui legatus ē v̄sus. an teneat ad exp̄sam & substitutionē rellegate. & ad solū facti cēsus & tributū i for. li. q̄ vxor agit ad dotē gl. dedit et tradidit. f. 144
- Quādo** quis habeatur loco heredis in for. li. quo peritur hereditas ex te. gl. in omnibus eius bonis nu. 1. & 3. fol. 236
- De heredibus** ascendentibus descendentibus collateralibus, & reuerentialibus, & qualiter succedat i for. li. p̄ here. ab ite. gl. nullisq; & c. numero. 1. & seq. fol. 243
- An heres** cogatur r̄sidere si iustitac̄te rogatus restituere capaci in for. exce. contra positio. glo. detegentes nu. 2. fol. 65
- De herede** indigno cui s̄scus succedit i for. li. quo agitur ex substituto. in gl. 1. fol. 247
- Hereditas.** Quo remedia reperitur pro hereditate. vendicanda i for. li. quo peritur hereditas e tē. in prin. nu. 1. fol. 247

- Q**uod hēditas trāsmittit, vide infra in verbo trāsmittere, et hēditatis additio, vide in for. li. q. pe. he. re. ex testa. in glo. pure nu. 3. fol. 235
- Q**uod requiritur in addit. hē. i. for. li. p. hē. ab ite. de la. gl. ipsamq. hereditatem nu. 1. & seq. f. 247
- Q**uāto tempore duret hereditatis petitio in for. li. pro hē. ab intest. gl. i. i. prin. nu. j. fol. 242
- H**ospes. **Q**uāto pbat de fardello seavallia deponita apud hospitem in for. li. in ac. rea. glo. f. 36 in flo. numero. xxxj. fol. 30
- H**odie cōstit. De ista exce. hodie agat i for. li. in ac. no. op. gl. ante illi q. nu. iii. fol. 137
- H**omicidium. **Q**uando quis occiditur in rixa in verbo rixa & multa de homicidio in forma iquisitionis per totum. fol. 135
- I**GNORANTIA. **Q**uādo ignorātia iuris vel facti in for. li. super solutione pedagogiorū gl. ceciderunt nu. iiii. fol. 125
- I**gnorās nō vī renūciat iuri suo, i for. li. p. her. ab intest. dela. gl. nullo cōdito testō numero. 2. v. s. i. secundo au. 2. fol. 242
- I**gnorāti quōd currat ipsi i for. li. q. agit ad reddendū rōnē iutele i gl. q. ex. 7. āptus. n. 9. f. 164
- I**mperator. Imperator habuit virtutē gladiū spī ritualē, & tēporalē i for. q. agit ex subitō gl. ex suo corpore sub nu. iiii. ver. nā libere. f. 262
- I**nterrogatio. De interrogatōe i for. interrogatōnū fēdarū reo. gl. quatenus ex of. n. j. et. 2. f. 2
- A**n ad interrogatōes aduersarij cogat q. r. d. ibi i addi. i. c. i. q. ro. et ā sufficiat gl. ibi. i. n. s. i. ibi i addi. seq. & interrogatōes iste pnt fieri ē extra iudiciū, ibi i addi. i. c. iste tamen. fol. 2
- I**nterlocutoria superflua iudex rejicit, in forma iuramenti testi. fol. 72
- D**e interrogatorijs fēdis testibus, vide in forma capi. glo. j. numero. 5. fol. 69
- I**ngredies. De ingrediēte monasteriū in for. ac. rea. gl. sū dñi v. l. quali. co. 2. ver. 3. e. nu. xl. f. 15
- B**t an ingressus monasterij excludat substitutum in for. li. agit ex substitū. in gl. ex suo corpore numero. iiii. fol. 262
- A**n et qā licētā ingrediēdi possessio, cōcessa p iudicē valeat in forma executō, sententiē diffiniuē gl. p. nuncio numero. 2. fol. 112
- A**n licētā ingrediēdi possit concedi in cōtra sibus vbi supra proxime nu. iiii. fol. 112
- I**urans. **A**n infans obligetur. vbi supra proxime glo. veris ac le. in lib. in ac. rea. nu. 4. fol. 17
- Q**uid sit infans, pupil. & senectus vide vbi supra proxime num. x. fol. 60
- I**ntereste. De interesse in for. lib. in actōne rea. gl. in florentis decem nume. 2. fol. 18
- I**ntereste fructus bene simul compensentur supra in verbo fructus.
- I**nstantia. **A**n actor possit lit. & instantie renūciat i for. li. in ac. rea. gl. saluo iure nu. 2. f. 36
- A**n partes possint per sententiā prorogare in for. sen. diff. glo. j. fol. 109
- A**n instantia & tempus litis currat tempore cōpromissū in for. respōsio. iudicis a q. app. f. 106
- D**e instantia litis finire in for. sen. diff. glo. j. quidem. fol. 109
- I**nstantie tempus non currit quando testes examinantur in partibus remotis in for. produc. instru. gl. in termino sub nu. iiii. fol. 81
- I**ncidens. **Q**ue dicitur incidentia in iudicio i forma ma excipiendi contra positio. nu. 2. fol. 64
- I**n. **D**e ista dicitōne in. in forma capi. quando testes & c. gl. v. seq. ad calen. nu. 2. fol. 70
- I**nstrumentum. **D**e instrumentis & eorum productione. in forma produ. instru. per totū. fol. 81
- I**nstrumentum legitimatōis qualiter ordinari debeat. vide infra in verbo legitimatus.
- I**nstrumentum cōfectum per situm notariū de re pertinente ad patrem an valeat. vide infra in verbo notarius.
- D**e copia instrumentorum petenda, & qualiter & quando vide in for. peten. capi. instrumen. per totum. fol. 84
- Q**ue possint obijci cōtra instr. vide et. i. p. totū.
- C**opia instrumenti fundicatus vniuersitatis, ad cuius expen. dari debeat aduersario i for. respō. in hyp. gl. non habentē & c. nu. iiii. fol. 268
- D**e instrumento inciso reperto penes debitorem vbi supra pxi. i gl. exceptionē soluti. n. 2. f. 60
- Q**uid contineatur appellatione instrumentorum fundi i for. li. pro lega. rei. in. gl. j. nu. 5. f. 229
- D**e instrumentis falsis. supra verbo falsitas de duobus instrumentis eiusdem quantitatis an dicatur continere vnum solum debitum vbi supra in forma libelli pro leg. rei. singu. glo. i. numero. ciij. fol. 232
- I**nstrumenti expense possunt per habitē a tabe. quando interpellauit actor reum prius in for. li. in ac. rea. in addi. vide no. bal. fol. 5
- S**i repertum instrumentum cancellatum an presumatur facta solutio in forma li. respō. i actio hypo. gl. exceptionē solutiōnis. nu. 2. fol. 113
- I**nstrumentum publicum. vide in forma execut. sen. diff. in appella. quando statutum requirit nullum exceptionem apponi posse contra instrumentum. fol. 109
- I**nstrumenti amissionem quis debet probare. vbi supra in glo. fin. in si. i. forma respon. in actio. hypo. fol. 214
- I**nstrumentum falsum per quot testes possit probari in for. oppo. contra instrumentum. in gl. dignoscitur. & ibi apost. opti. nu. 2. fol. 86
- E**t quot testes faciant vacillare instrumenti fidē dic. v. i. b. i. & quot sufficiant ad reprobandū. & quando dubitatur de instrumento debet exhiberi prothocollum ibidem p. seq.

- Interpretatio**, de interpretatione fienda per iudicem in for. execu. sen, glo. p. pub. nuncio. numero. xj. & xij. fol. 113
- Inopia**. Qualiter probatur in for. lib. quo vxor agit ad dotem glo. vxor. nu. xj. fol. 140
- Inuentarium**. De inuentario fiendo in for. libelli quo agitur ad reddendum rationem tutele gl. in suo vltimo te. nu. ix. & seq. fo. 161
- De inuentario fiendo de bonis hereditarijs in forma libel. quo peti. here. ex testa. gl. pure. numero. xj. fol. 236**
- Et in forma libel. quo agitur ex substi. gloss. ac per fideicommissi. versic. & per hoc etiam, & aliud sequitur &c. vbi habes qd substitutus potest cogere heredem ad faciendum inuentarium de bonis hereditarijs, & quis teneatur facere vbi de ibi sub nu. 8. fol. 8**
- Insinuatio**, de insinuatione. dona, lib. quo agitur pro donatio glo. solemniter. versic. videamus. numero. 2. fol. 186
- Insolutum datio**, de insolutum datione in forma respon. in hypo. in glo. satisfacere debito. numero. 4. fol. 213
- Inerdictum**, de interdico vnde vi vide in forma libel. in causa spol. pos. in glo. j. ver. de interdico. nume. xj. fol. 214
- Infamis**, de infamibus criminaliter damnatis, gl. i. vbi supra proxi. per vestram diffinitiuam sententiam. nu. j. fol. 217
- Instituto**, quot modis possit quis institui heres in forma libel. quo petitur hered. ex testamento glo. pure nu. j. & seq. fol. 234
- In ciuitate** Papie non est nec esse instituere filium in forma libelli quo petitur hereditas ex testamento glo. ac etiam realiter &c. in ver. ex premissis. numero. ix. fol. 239
- Intestatus**, quando quis dicatur intestatus, in forma libel. pro here. ab intesta. gloss. simul cum. numero. ij. fol. 247
- Ipo iure**, de istis verbis ipso iure, & ipso facto, & quis sit eorum effectus in forma lib. in causa spo. pos. glo. ipso facto, & ipso iure numero. j. fol. 217
- Irregularis**, de irregulari in forma responsio. rei conuen. in glo. tanq. publi. excommunicatis. nu. xj. ver. alia est. fol. 49
- Italia** est omnium prouinciarum domina, & ea abundans scientie &c. in for. inquisi. fol. 270
- Ius iusticia**, de iure & iusticia in for. interro. sit. reo. con. glo. j. nu. 1. fol. 1. quando dicatur iusticia denegata per iudicem in for. lib. in ac. real. gloss. iure domini, versicu. dicitur autem. numero. 18. fol. 12
- De iure tertij qn possit agi, vel excipi in for. lib. in act. negatoria gloss. spectat & pertinet. numero. 5. fol. 135**
- De iure deliberandi in additione uel repudiatione hereditatis in for. lib. quo petitur here. ex testa. glo. pure instituit. fol. 234**
- Et in for. lib. pro here. ab intesta. in prin. fo. 241**
- De iure accrescendi in for. li. quo agitur ex substitutione gl. breuiloce. nu. 17. fol. 247**
- Iuris remedia qua & quot sunt in for. lib. in act. rea. glo. condemnatis &c. nu. 3. fol. 26**
- De iure superuententi post lit. contest. a forti vel reo in for. li. in ac. rea. gl. deducendo. numero. 2. & seq. fol. 35**
- His ius in re pot. noiare dam in iudicio in for. li. i. ac. rea. in addi. inci. dam gl. 13 & possidet. fo. 9**
- Ius personale extinguatur cum persona in for. respon. rei. con. in pen. gl. nu. xv. fol. 59**
- Iudex**, de iudicibus ordinarijs, & deleg. vbi supra proxi. gl. necnon de iudice suspecto & incompetenti in for. oppo. contra iudicem suspecto. per totum in glo. 2. fol. 40
- An iudex secularis possit incidere cognoscere de crimine vsurarum, vbi supra proxime, gl. nec fuisse. nu. 8. fol. 40**
- An iudicij vsus excuset a pena in forma sequentis gl. 1. fol. 70**
- De pluribus iudicibus in eodem territorio existentibus in forma execu. sen, gloss. 1. numero. xv. fol. 109**
- Qui sunt iudices ordinarii in forma libelli in contest. glo. plenam & omnimodam. versicu. quid autem. nu. 6. fol. 126**
- De contentente mandatum iudicum in for. li. no. ope. nu. glo. aliquid. nu. 1. fol. 137**
- Quis sit iudex competens in addi. here. in for. libelli quo petitur here. ex testa. gloss. quatenus ex offi. fol. 239**
- Quidam inter iudices maiores & minores quo ad impositionem mulcte, vide in for. inqui. in gl. pe. ante si. nu. 2. & 3. fol. 281**
- Quando quis presumatur iudex competens, vide in forma app. ab interlo. in glo. a iudice. numero. 1. fol. 94**
- Quid facere debeat iudex in sententiando qn libi non liquet de iusticia cause in forma sen. diffi. in gloss. primo quidem pronunciamus. numero. 4. fol. 302**
- Iudicium**, de re iudica. in for. rñ. rei conuen. gl. reitq. nu. 2. & 3. fol. 5
- Iudeus**, de iudeis & sarracenis in for. lib. in act. rea. glo. vtrius ac legitimis. numero. 33. versic. sed quid. fol. 28
- Iurm**. Et iusiuran. De iurō in litem super interesse in for. lib. in act. rea. glo. & in florenis. x. nu. xxv. fol. 27
- De iuramento calumnie vbi supra gloss. per sacramentum calumnie. nu. 1. fol. 39**
- Et in for. excip. contra positiones gl. sub eius ca-**

- In iur. & ibi apostil. qd pcurator q desert ta
le iur. det h're m'adatū spāle. fol. 64
- Iur. m'aliq' obtinet vim litis cōfess. aliq' snie. a-
liq' solōnis. aliq' trāsfactionis i for. lib. cōtra
plures reos deb. i gl. qlibet ipsorū fo. 181
- In iurō psona superioris sp itelligit excepta i for.
li. ad reuocationē feudi. gl. cōtra debitu. nume-
ro. 2. vers. sed circa. fo. 153
- De iurciurādo, & iuramentis in forma respō. rei
cōuen. gl. iururandi. nu. 2. & 3. fol. 56
- Et i for. iura. q pstat a pte parti p totū. fol. 91.
- An procurator possit deferre iuramentū, vbi su-
pra glo. Simoninus. nu. 1. fol. 91
- De iurō pstatō reo recusato criat' anteq' absol-
uat i for. li. q petis rescisso snie late p falsum i-
strumentum. glo. 1. nu. 2. fol. 114
- Quādo debitor offert se velle stat iurō credito-
ris q h3 publicū instrū de debito an audiat'ur
in for. execut. senten. gl. 1. fol. 109
- De iurō pstatō per veditores et miores, in for. li.
icā vē. gl. Et sub eius iurō. nu. 4. fol. 176
- De iurō pstatō p minores, et p mulieres i cōtracti-
ua i for. li. i reg. resti. petiue. gl. tūc iurauit. n. 1
in prin. & nu. 2. & seq. fol. 190
- De effectibus iuramēti, & quando iuramentum
obligat vbi supra. fol. eod.
- De absōtione a iurō, vide in for. iura. quod pstat
a parte parti in gl. 3. nu. 3. & 4. fol. 91
- Iurisdicō. de iurisdicōne in for. li. in act. cōfess. p
seruit. in gl. plenā. nu. 2. & seq. fol. 132
- Iura dotalia q dñr vide i for. li. q vxor agit ad
dotē i gl. simul cū oibus iuribus. nu. 1. fo. 147
- Ius deliberādi i for. li. q petis h'rdi. ex testō i gl.
pure i iur. et an tale ius transmittat vide
ibi. numero. 6. fol. 235
- Iustu p'ctū. qd dicat iustu p'ctū, et qd qd dicat de
ceptus vltra dimidiā iustu p'ctij i for. li. cā vē.
gl. pro p'ctio. nu. 4. & 5. fol. 172
- L**ABORATOR. De laboratoribus laborātib.
i possit. i qua qs turbat an deant paniri i for. li.
p turb. poss. gl. aio. et iurione. nu. 3. fol. 220
- Lata culpa. qñ dolo eparat i forma inquis. gl.
appensate. nu. 5. & seq. fol. 139
- Legitimus titulus. de legitimis & veris titulis i for.
li. in act. gl. veris ac litimis. nu. 1. fol. 116
- Litimat'us. ad hoc vt litimatus possit succedere in
feudo d3 i ipsa litimatōe fieri exp'ssa & specifi-
ca mēto qd succeder' possit i seu. qd nō est p
ordinatione ist' i ipsius litationis, vt i for. li. q
agit ad reuocationē feudi. i gl. nec superstitibus
in ver. inde querit. nu. 3. fol. 155
- Legatū. de legatis factis p maritos vxoribus. in
for. li. quo vxor agit ad dotem gl. ac etiam all-
mentis cū glo. seq. nu. 3. fol. 147
- An legatū dicat donatio. i for. li. q agit p dona-
tione i gl. ex cā donationis. nu. 1. fol. 185
- De legatis & fideicō. plene in for. pro lega. rei sin-
gu. per totum.
- Legatū pdit opponēs testm' falsum v' i off'ctum q
succūbit i p'bonē. i for. li. q petis hereditas ex
test. gl. nō abolitū. circa prin. nu. 1. i fi. fo. 237
- Legatū. qñ legat' vltur. v' hitatō qñ serui. qñ dos
vxori. qñ testōr legat' mulieri non nupte certā
qñtatē p dote qñ p' filie iuberi. p eius dote.
& an tale legatū possit. i for. li. p le. rei sin. nu.
37. & seq. y. 2. qñ q v' veniat. fol. 227
- Legatio. de legatione seu ambasiaria, vide i for.
li. sup' petitiōe restōnis in integ. glo. in legatio-
ne. numero. 1. fol. 189
- Litā. qñ sit litā et an p statutū possit auferri i iurō
i for. li. quo petis h'rditas ex testa. glo. ac etiam
rea. nu. 17. & 18. fol. 239
- An filius possit petē h'rditā i bōis p'ris homicide
si statuto caueat q bona homicide publicent.
in viti. lib. in gl. vlti. nume. 2. fol. eo.
- Lex. F. de rei vē. habuit locum in reali, vel per-
sonali, vide in for. interro. i gl. prio an dictus
in addi. & d. lex. habet locum fol. 5
- Licētia. Quid iportet istud y bñ licētia p se sum-
p'ū sup' for. li. ad red. ra. eu. glo. ac executores.
ver. iū qñ qd iportet. nu. 1. 3. fol. 163
- Lis litigiosa. qñ dicat res litigiosa. i for. li. i act.
reo. gl. veris. nu. 58. & 59. fol. 22
- Et i for. respō. rei cō. gl. exceptionem.
- Quādo res mobilis petis et lite pēdere perit ipsa res
an ad eius p'ctū debeat condēnari, for. li. in ac.
rea. gl. tot & tantos. nu. 1. fol. 23
- Quot modis dicat lis pēdere. i for. li. rū. rei cō. gl.
exceptionē litis nu. 2. f. 26. q dñia sit iter litē.
cām, q dñē, et cōtrouerfiā, vide i for. li. quo agit
ad penā ex cōpromis. i gl. occasione. n. 1. f. 117
- Libellus. de libellis vagis i certis et obscuris. in
for. respon. rei conuen. gl. libellus est cum glo.
seq. per totas. fol. 50
- An libellus sit semper offerendus vbi contradic-
tor appareat in for. li. quo petitur here. ex tes-
ta. gl. quare. nu. 1. fol. 239
- De libel. & eorū pertinentijs. in for. li. in act. rea.
glo. 1. nume. 1. fo. 2
- Circa prin. quātr' forari deat li. qñ agit ex cōtra-
ctu i q merces fuit cōstitutā nō i pecunia s3 in
alia spā. puta viov' grāo q casu aut ē cōtra ct.
inoiat'us, aut ēphytheotic'us. vide i for. q agit
ad fici prestā, & c. in gl. florenis quinque post
princi. numero. 1. fol. 195
- An libellus possit omitti a partibus in iudicio i
for. li. in actio. rea. in gl. ad euidentiā. ver. secun-
do queriur. nu. x. fol. 6
- Inter libellū & qualem qualē petitionē differētiā
vide in for. li. in act. rea. in addi. inci. qualis, &
in tex. qualis qualis. numero. 1. fol. 9
- Libellū an liceat mutare, de cuius mutatione ad-

- diuone & cumulatione**, vide in for. li. i. ac. rea. in glo. faluo iure, nu. 5. & seq. fol. 36
- Locus**, quā aliq̄s ponit aliq̄ue i elus locū qd ipor teti for. li. i. cā v̄e. gl. ponēs. nu. 1. fol. 175. De locis adiectis soloni i for. li. i. hyp. gl. ac resisture, nu. 2. & seq. fol. 202
- Locus cōmissi delicti est certificandus nisi fortasse locus preeset notorius in for. act. rea. i. gl. cui coheret &c. nu. 1.** fol. 9
- Sed an locus loci exprimi debeat**, vide vbi supra i gl. i. domo. Cū agit actiōe ciuili vt criali, an deat locus v̄l tps̄ cr̄is cōmissi i feri i. li. i. ac. hy. gl. ex mēoratis. v̄ aplius q̄rit etc. n. 9. f. 206
- Et an locus cōtractus sp̄ debeat attendi in for. in actio. rea. in gl. cui coheret. nu. 7.** fol. 9
- Liberatio**, liberatio generalis ad qd trahitur. in forma libelli quo agitur ad penā ex compro. gl. poni faciatis, nu. 2. fol. 123
- Locatio**, de locatiōe & cōductiōe in for. li. q̄ agit ad ficti prestatiōis per totū. fol. 193
- An ex insitō locatiōis probei possessio in for. li. pro turb. po. gl. hodie. num. 6** fol.
- MALOSERIVS**, De maloserijs seu profone- tis i for. op. cōtra iſt. gl. q̄ negat. n. 5. fol. 84
- Mandati**, quot sunt species mandati in for. sen. diffi. glo. 1. nu. 6. & 7. fol. 96
- De cōitiōe mādātū iudicis sup̄ v̄bo iudex.**
- An in generali mandato eximantur ea que res- runtur ad speciale mandatū in for. respon. rei conuen. gl. simonius. nu. 6.** fol. 47
- Vbi sufficiat gñale mādātū & vbi regrat spāte et q̄ p̄one admittant ad defendē. sine mādātō. i for. respō. i hyp. gl. nō habētē. nu. 1. & seq. quā do finit mādātū. et quādo reuocet, vbi supra gl. mandatum. nume. 1. & 2. fol. 299**
- De isto verbo mādare quid importet in for. lib. i. cā. vend. gl. cessit. nu. 2.** fol. 173
- Mf̄** q̄ trāsīuit ad. 2. vota q̄r̄ succedat filio i pu pillari erate q̄fūcō, vide ira i verbo succedē.
- Matrimoniu**, de m̄imonio legitimo, & nō legiti- mo in for. li. quo vxor agit ad dotē gl. mari- monium. nu. 4. fol. 142
- Inter quos pōt contrahi matrimoniu**, et qñ disol- ut potest vbi supra in pxi. gl. q̄ incipit matri- moniu legitime contraxit per to. fol. 142
- De matrimonio solus iudex ecclesiasticus cognō- scit**, in for. li. de decli. iudi. in glo. nec fuisse. sub num. 7. ver. circa secundum.
- Medicina**, vbiq̄ locorum retinet gradū suum. in. 1. fol.
- Mensura**, que mensura attēdatur an loci contra- ctus, vel loci vbi site sunt res in for. li. in act. rea. gl. cui coheret. in fi. nu. 7. fol. x.
- Quādo de mensura vel possidēre oritur conten- tio inter emptorē & venditorē**, in for. li. in cā vendi. gl. perticariū cētū. nu. 5. fol. 173
- Meus**, de istis verbis meus tuus & suus in for. po- si. actoris gl. item pro sua nu. 2. & in for. li. in causa societatis gl. 1. fol. 179
- Melioramētū**, Que dicant melioramētā. i for. li. quo agit ad ficti p̄stationem & rei relaxatio- nem. in glo. cum omni suo. nu. 1. fol. 199
- Et que comprehendantur melioramentorū ap- pellatione**, nu. & fo. eo. ver. q̄ritur.
- Memoria**, qualiter p̄bat memoria nō extat, an p̄ iustitā i for. li. i. act. cōfeg. gl. ferui. fol. 126
- Omniū h̄re mēoriā et i nullo peccat potius ē dī uinitatis q̄ h̄mānitatis**, i for. li. p̄ dona. in gl. fo lemister. sub numero. xiiii. fol. 186
- Merum mixtum**, Merum & mixtum imperiu quid sit. in for. li. in act. cōfeg. gl. plenam & om- nimodam. nu. 4. & 5. fol. 132
- Minor**, An minor possit esse iudex ordi. vel det- ter. in for. li. de decli. iurid. alt. in glo. nec fuis- se. fol. 40.
- Monasteriū de igrediēte monasteriū**, i for. li. i. ac. rea. gl. iure domini. nu. 4. o. & seq. fol. 15
- Mora de mora**, i for. respō. rei con. gl. in termino. nume. 1. & 2. fol. 46
- De morte purgatiōe**, i for. li. q̄ agit vt pacta ser- uentur gl. transactio nes. nu. ix. fol. 169
- An mora seu culpa debitoris noceat fideiuiso- ri in for. li. cōtra p̄les reos gl. solōnē. n. 1. f. 84**
- Molēdinū**, de molēdino. i for. li. i. actio cōfeg. pro- ferui. i gl. feruius. nu. 6. & seq. fol. 128
- Miles**, magister militū est quē hodie capitaneum appellamus. i for. li. q̄ agit p̄ dona. i gl. solēni- ter vers. 2. in dona. nu. 3. fol. 186
- Vnū spāte i milite**, vide i for. li. i. act. hypo. i glo. mutuo. ver. cōcludēt &c. sub nu. 8. fol. 200
- Moneta**, de moneta deteriorata & mutata. in for. li. in act. hypo. gl. relaxandū. ver. quid er- go. numero. 2. fol. 207
- Mors** quāre probat mors. in for. li. quo petiē he- re. ex test. i. gl. possidebat. nu. 2. fol. 238
- De morte** vide aliqua moralia in for. capit. quan- do testes pro. gl. de morte. fol. 69
- Et an mors presumat insequuta propter vulne- ra**, vel ex malo regimine, vide in for. in qui. in gl. ex quibus &c. nu. 1. fol. 279
- Mulier**, An mulier possit iuri hypothecariere- nunciare in forma libelli in actio. rea. gl. vers ac legitimis. nu. 58. fol. 22
- Quādo mulier potest esse in iudicio nomine suo**, vel alieno in for. li. quo vxor agit ad dotē gl. procuratorio noie. nu. 1. fol. 139
- De muliere** que nō potest facere votum sine cō- sensu mariti & que debet caput velatū portare, vbi supra gl. vxor. nu. 2. fol.
- Murus**, Ad murorum ciuitatis expensas tenen- tur etiā ecclesie, vide supra ecclesia.
- Mutuum**, de mutuo in forma libelli in actio. hy-

- pothe. gl. mutuo. vers. primo. fol. 200
NARRATA. Prout narrant de ista causa nego
 in narrata. put narrant vide i for. n. rei. conue.
 in rea. in gl. narrata per totam. fol. 51
Natis. Filius qd dicat spurij nati ex danato coi-
 tuu & ibi multa i for. li. p. h. di. ab. iustitio. de
 Ia. i gl. nullis. et ibi naturales qd modis efficiantur
 legitimi. & quomodo succedant. fol. 243
Necessarii. no 13 alicui facere neciu seu sterigi-
 nu i ppro multominus i coi q noceat alieno
 i fol. p. h. di. i. s. da i gl. an. p. an. fi. n. ii. f. 265
Notarius. de notariis in for. pdu. istr. p. to. fo. 31
Quando oppo. contra notarium ipsum non fore
 notarium & quare probat qm esse notarium
 in for. oppo. contra istr. gl. no fut. nu. ii. fol. 85
An quis possit esse notarius et iudex in for. sen.
 diffi. gl. viso etiam. numero. ii. fol. 99
An notarius possit tradere suu istr. nu. 3. fo. eo.
An filius nota. possit consciscere et tradere istr. de
 re pntere ad parie in for. oppo. contra istr. 3. gl.
 alij q. de causis & c. in fi. nume. xj. fol. 87
Nomen debitoris. de noie debitoris obfo in for.
 li. in hypo. glo. ex. memoratis causis. sub nu.
 ix. ver. quid ergo si creditor. fol. 206
Negans. de negante propriam scripturam. vide
 infra in verbo scriptura.
OBLIGATIO. Quis possit se oblig. i for. li. in
 ac. rea. i gl. veris ac legitimis. fol. 16
An p. possit cogi se oblat. p. filio i for. li. q. vxor
 agit ad do. e gl. vxor quoda. n. xxiiii. fol. 140
De obligatione bonoru in for. li. in actio. hypo.
 gl. sub ea. nu. j. & nume. 2. fol. 204
Quando qd obligat rem duobus quare puniatur
 vide vbi supra prox. nu. xvii. fol. eo.
Oblatio. de oblatione & consignatione pecunie.
 in for. li. quo agitur ad penam ex compro. gl.
 legitime. nu. j. fol. 123
Officiales debent esse non solu manibus sed etia
 oculis continentissimi in for. inquisi. in glo. j.
 sub nu. 4. fol. 270
Et an officialis possit contrahere cum sibi subdi
 to supra in verbo contrahere.
Officium iudicis. de officio iudicis in for. li. i. ad.
 rea. gl. quatenus. nu. j. & seq. fol. 24
Opinio. Antiquoru doctoru opi. est Moder. opi.
 pponeda i for. ca. qn testes pducunt i gl. v. q.
 ad calen. sub nu. viii. fol. 70
Opera. Qui prestat opem vel auxilium in for. in
 qui. in gl. opem. nume. j. & 2. fol. 276
Opus. De operis noui nuncia. in for. li. in actio.
 noui operis per totum. fol. 136
PARIA. Sunt no ruder. v. obscur. ruder i for.
 primi li. i gl. copellatis resp. nu. di. i. fol. 2
Parte sunt nullam cam exprimer v. ipertinere et
 iniustia in for. oppo. contra testes glo. reddunt
 & c. nu. iiii. fol. 201
Paria sunt suo corpore possidere. v. alieno i for.
 ca. acto. gl. Per se seu alios. nu. j. fol. 68
Paria sunt nolle. & non posse in for. li. quo agit
 ex substi. in gl. substituit. nume. 4. fol. 248
Patetia. quare pbat patetia i for. li. i. ac. cofel.
 pro serui. in glo. seruitus aqueductus. fol. 28
Patria. qd cophedat appone patrie v. ciuitatis
 vel ciuiu. vide vbi supra in verbo ciuitas.
Pauper paupertas. De bonis distribuedis inter
 pauperes in for. li. quo agitur ad ra. tu. gl. ane.
 xecutores. nu. vj. fol. 163
Quis dicantur pauper in forma iura. testium in gl.
 protestante. numero. xii. fol. 74
Quare pbat que esse pauper i for. li. q. vxor a
 git ad dote i gl. vxor nu. xi. fol. 141
Paupertas e pculosa. v. Salam. paupertate necq.
 diuitias dederis mihi ofie. i for. li. i. ad. hyp. in
 gl. sine aliqua vers. super fi. nu. v. fol. 201
Paupertas priuat fideiussores beneficio eple di
 ui adri. in for. li. contra plures reos debendi. in
 gl. intercesserunt ante med. fol. 182
Pactum. de pactis plene in for. li. quo agitur vt
 pacta fer. gl. pacta. nu. j. & 2. fol. 67
An pactu vel i factio facta per vnū ex correis
 credendi vel debendi noceat alteri in for. lib.
 contra p. ures re. gl. quilibet. nu. ixi. fol. 181
Quando pactum vel conuentio est contra substia
 contractus quid iuris in for. li. quo agitur pro
 do. gl. 2. ver. concedo tibi sub nu. 3. fol. 185
An valeat pactu qd no fiat diuisio rei cois in for.
 li. p. h. diu. gl. domū vnā & c. nu. 3. fol. 69
No v3 pcm qd pecunia no soluta ad terminu res
 pignorata cedat dnio creditoris s3 valebit si di
 cat q res ipsa sit vedita iusto pcoo estimada i
 for. li. i. ac. hyp. i gl. ex memo. nu. 4. fol. 206
Pax. De pace in for. li. quo agitur vt pac. ser. gl.
 transactiones. in prin. fol. 169
Paries. De pariete coi in for. li. pro here. vel rel
 sing. diu. gl. & in futurum. nu. 2. fol. 269
Per. de hac dictione. in for. capi. quando testes. gl.
 v. q. ad calendas. nu. j. fol. 70
Pertinere. de istis verbis pertinere & spectare. in
 for. li. in actio. rea. gl. spectat & pnter. fol. 10
Et in for. sen. diffi. glo. pertinere. nu. 1. fol. 102
Pertinetie. qd corinet verbo pnteriaru. i for. li.
 ad reuo. fe. gl. cum oibus. nu. j. fol. 153
Pedagiū. de pedagiis. in for. li. super fo. ped. per
 totum. fo. 124. & aliquid in for. resp. rei co.
 gl. iusturandi. ver. & hec faciunt. nu. 4. fo. 57
Pena. de pena illius qui venit contra transactionem.
 in for. li. quo agitur vt pacta seruent. in
 gl. transactiones. nu. xiiii. fol. 169
De eo qui promisit soluere aliquid sub certa pe
 na. in for. li. i. ca. v. e. gl. p. p. cio. nu. vj. fol. 172
De pena apposta in iustis oblonu. in for. li. in
 hypo. glo. ac restituere. nu. 18. fol. 202

- De pena matris que transfuit ad secunda vota. i for. li. quo agitur ad red. ra. in gl. i suo vltio ver. sed aduerte ad vnum &c. nu. v. fol. 160
- De pena falsi. in teste que est arbitraria. i forma iura. talle. in gl. & falsitate. nu. 2. fol. 73
- Dña inter penam & multam. in for. inquisitio. in gl. debita. nu. 2. fol. 141
- Periculū. Ad que ptinet piculū rei uē. in for. li. in cā ven. nu. 1. &c. 2. gl. periculum. fol. 173
- Pecunia. de pecunia deteriorata. & mutata vide supra in ver. moneta.
- Quando fieri debet solutio in pecunia tm & nō in aliis rebus. in for. rñ. lib. i hyp. gl. exceptio nē solonis. circa medium. nu. 3. fol. 213
- Petitorium. de petitorio & possessio per que verba videantur simul intentari. in for. li. in causa spol. pos. gl. pleno iure. nu. j. fol. 216
- An petitorium & possessorium possunt simul cōcurrere in for. lib. pro turb. pos. gl. ad cessandum. nu. 1. & 2. fol. 221
- Periurus. de periurio. in for. li. quo agitur vt pēa feruentur. in gl. transactiones. nu. xlii. fol. 170
- Pnia. An excusetur penitēs de malo gesto. i for. li. pro turba. pos. gl. ac pñatē per totā. fo. 220
- Petio hered. Contra que det & cui cōpetat. in for. li. pro here. ab intest. gl. j. nu. j. fol. 242
- Penu. quid contineatur appell. penu. in for. li. p lega. rei singu. gl. i. nu. 63. fol. 229
- Pignus. de pignoribus capiendis. & q̄ sunt pignora vetita in for. exe. sen. gl. j. nu. xx. v. sicul. amplius. fol. 111
- Et an nuncius possit dare sub credentia pignora per eum capta & proposita venalia in forma execuc. sen. in gl. p. publico nuncio versic. post hoc queritur &c. nu. 6. fol. 113
- De pignore tacito expressio conuentionali & p̄torio. & quid differant. in for. lib. in hyp. glo. sub eadem obione. nu. j. fol. 204
- De pignore perditio per credito rem in for. rñ. li. in hypo. gl. cedente. nu. 7. fol. 214
- Pignoris remissio inter coniuges est concessā tā gnālī q̄ spālīter in aliquo contractu lz donatio sit prohibita in for. lib. quo agitur p don. in gl. ex cā donationis. nu. 14. fol. 185
- Quando mulier renunciat iuri pigno. & hyp. in contractu alienationis honorū mariti sibi obli gatorū i for. rñ. li. &c. in gl. exce. n. 26. f. 212
- Plenū ius. de istis verbis pleno iure. in for. lib. in ac. rea. gl. iure dñij in for. li. in actio. confesso. pro ferui. gl. pleno. nu. j. & ij. fol. 127
- Possessio. possidens. de possidente. & detinere. & dñā inter possidere & detinere. in for. interro. sten. reo conuen. in rea. gl. j. an dictus. fo. 4. & in for. li. in actio. rea. gl. 13 & possidet ibi bōa apost. in 1. ad. fol. 9
- Quotuplex est possessio. in for. rñ. rei. conuē. glo.
- Prescriptio ver. p̄teca. sub nu. 22. et. 23. f. 54
- Quando ex possessione presumatur dñum i for. lib. in ac. rea. gl. 13 ibi in apo. in for. excucio. sen. gl. faciendo. nu. 2. fol. 113
- Qualē acgrā pos. oium rerū tam priuatarū &c. vbi supra gl. per se & gl. se.
- De possessione iurisditio. in for. li. i confes. p. fer. in gl. plenam. nu. v. fol. 132
- De modo perdendi possessionem in for. li. in cā vend. gl. relaxare. nu. j. & ij. fol. 177
- De priuatione possessionis in for. lib. in cau. spo. pos. per 10. &c. fol. 214
- Que dicitur vacua possessio in for. poss. actoris gl. i. q̄ p̄scriptus nu. 7. fol. 61. Et hīs titulū reperiatu possidere. p̄sumitur possidere ex titulo preambulo in for. rea. gl. in domi. i addi. in 1. a. c. incipien. solus titulus sub nu. 24. f. 13
- Potestas. de potestate & vicario in for. lib. in ac. reali gl. nec non. nu. j. fol. 8
- Positio. de positionibus in for. positionum act. p totum. fol. 61.
- De poss. vagis & obscuris &c. i for. oppo. cōtra positionem per totū. & ibi in si. bona apostil.
- Prescriptio. De prescriptioibus. & eorum interruptione. in for. respon. rei con. gl. prescriptio nes. & ibi de predijs tributarijs que biennio p̄scribuntur in apost. per totam. fol. 52
- De p̄scriptio. seu iurū in for. li. in act. conse. gl. seruitus. nu. 22. fol. 132
- An in p̄scriptioe detur in integ. restō in for. lib. in inte. rest. in gl. p̄scriptisse. nu. j. et seq. fo. 192
- De p̄scriptioibus super hyp. in for. rñ. li. in act. hyp. in gl. exceptio prescrip. nu. j. & se. f. 212
- Predij. De p̄dijs vrbans & rusticis. & qd̄ differant. in for. li. in confes. gl. seruitus. nu. j. fo. 132
- Preceptum. Q. n̄ iudex possit p̄cedere p̄ viam p̄cepti. in for. li. in no. ope. nun. gl. nouū opus. ver ex qbus collige. sub nu. 3. fol. 136
- Pñs. An pñā p̄ris obsoni sibi obliget ipm̄ p̄z supra versic. consensus. & an p̄r possit cogi se obf̄are pro filio super verbo obliga.
- Pñs qd̄ dicitur in for. rñ. fo. rei conuen. in gl. p̄scriptionis. & ibi et de absente. nu. 9. fol. 52
- Precium. quid sit precium iustum. & qn̄ quis dicitur deceptus vltra dimidiam iusti precij in for. li. in cau. vē. i gl. p̄cio. n. 4. & se. f. 172
- Quando dicitur habita fides de precio in for. li. i cā ven. gl. & pro precio. fol. eod.
- Precariū. Q. n̄ aliquis constituit se tenere aliquid precario noie quid importet. ut supra pxi. gl. con situens. nu. 2. fol. 175
- Item de precario & eius substantia. vide in for. li. belli quo agitur pro dona. in for. poss. actor. in gl. item q̄ prescriptus. nu. v. fol. 63
- Et copiosus q̄ alibi in for. respon. ac. hypo. in glo. exceptionē in addi. incip. item cesset ex

- cussio, in addi, in littera, a. fol. 210
Preteritio. De preteritione vel exheredatione, i for. lib. quo pe, ne, ex test, gl, ac et, nu. 6. fol. 239
Priuilegium. De priuilegijs, in for, op, contra istr, gl, contra ius &c, fol. 83
An successor utatur priuilegio defuncti, vide infra in verbo succedere, & quibus modis priuilegium perdit ibi in glo, penitus. fol. 88
Quando ex consuetudine primo genitus succedit in tota hereditate, in for, li, quo peti, her, ex testa, in gl, vallatum, nu. v. fol. 237
Profectio. De professione, in for, li, in ac, rea, gl, iure domini, nu. 41. fol. 11
Protestatio. De protestationibus in for, iur, test, gl, protestans, per totam. fol. 74
An protestatio habeat impedire lit, contest, in for, rñ, rei conuen, gl, non tamen aio, nu. 1. fol. 51
Procurator. De procurat, & mandato eorum, et an eorum factum noceat dño in for, rñ, rei cõ, gl, Simoninus, nu. 6, &c, 7. fol. 42
An procurator possit deferre iur in for, iura, qd prestatur a parte parti, gl, Simoninus, n. i. f. 91
An procurator possit constitui ad faciendũ inuestiturã feudi, & ad mittendũ in pos, rei date i feudũ, vel emphytheosim in for, li, quo agit ad reuoc, feudi in gl, ii, & ver, no, qd per procurato, nume. 3. fol. 151
Procurator ad lites non potest constitui a tutore vel curatore, sed actor, ut in for, lib, quo agit ad re, ra, tu, i gl, & cura, in fi, n. v. fol. 162
Procurator ad lites, an possit facere pones in cã, vel factis per aduersarium rñdere in for, poss, ac, gl, 3, per totam. fol. 61
De procuratore constituto ad vñdendũ i for, execu, sen, in gl, p, publico, nu. 7. fol. 112
De procuratore constituto ad recipiendũ pecuniã mutuo, in for, li, in hyp, gl, mutuo, n. 16, f. 200
De procuratore q deponit vel mutat pecuniã nomine dñi, vbi supra pxi, ac restitu, n. 8, f. 202
An procurator possit cõpromittere, in for, li, quo agit ad penã ex cõpro, gl, Frãcisc, n. 3, fo. 117
An mulier possit esse procuratrix in iudicio, et an & qñ possit esse in iudicio, i for, li, q vxor agit ad do, in gl, 2, fo. 138, & in for, libel, quo agit ur, ra, tu, in gl, ac exec, ver, his pmissis redeo &c, nu. 3. fol. 163
An p procuratorẽ qrat directa actio sine cessione in alijs casibus pter q in numeratione pecunie, i for, li, i ac, hyp, i gl, ac restituere, n. 7, f. 202
Proximus. Quis dicat proximus, i for, li, p her, ab intest, gl, iure proximitatis, fol. 247
Probatio. Quando dicatur semiplene probatũ, & an due semiplene probationes faciãt vnam plenam probationem, in for, resp, rei con, glo, iurissu, nu. xiii, & seq, fol. 57
Istud verbũ pbatio qd iportet in for, li, contra plures reos gl, pbatioibus, nu. i. & ii, fo. 184
De probationibus pos, in for, lib, pro turba, pos, gl, hodie tenet per totam. fol. 219
Promissio. Istud verbũ promissit quid iportet, in for, li, contra plures reos gl, imercefferunt, nume. 2. fol. 182
De promissione dandi aliquid nasciturum ex aliquo fundo qd postea nascitur, in for, lib, quo agit ad ficti psta, gl, inuestiuit, nu. xj, fo. 193
De pmitente scã alienũ in for, lib, quo agit ad penã ex cõpro, i gl, occasione, n. 2, et, 3, f. 117
Prohibitio. De prohibitione facta per testatorem in successione in for, li, quo petitur hñdus ex testõ gl, in oibus nu. 4. fol. 236
Pubes. Quando dicatur quis pubes pro legato alimentorum sibi factio in for, pro leg, rei sing, glo, j, nu. 85.
Panitur nemo sine accusatore in for, inquisitio, i prin, in apo, fo. 272
Publicani. Idest datarij, & quare sic appellantur vide in for, pro solone pedagogorum, in gl, marcus publicani, per totam. fol. 125
Pure. Quid iportet verbũ pure in for, li, quo pe, here, ex testa, proxime gl, pure, nu. j. fol. 235
Q VASI. De isto verbo in for, li, ac, confes, gl, seruitutem, nu. j. fol. 134
Qualitas. An qualitas adiecta in vna orõne videatur in alia sequenti repetita, vide super for, lib, pro legato glo, j, s, porro, e vltierius aduertendum &c, nu. xix. fol. 225
Qualitas delicti debet probari, qñ talis qualitas habet grauare penam in for, inquisi, in princ, in nu. vj, & vij. fol. 271
Querela. De hoc verbo in for, exe, senten, glo, j, nume. ix. fol. cx
De qrela, in offi, testa, in for, li, quo petitur hñdus ex testa, gl, ac et realr, nu. xix. fo. ccxij
Quarta. An heres possit detrahere quartam hereditatis de vna sola re, in for, libe, quo agit ex substi, nu. v. fo. ccxlvij
Itẽ an filius grauatus restituere possit detrahere duas quartas legitimam vcz & trebellanicã in for, lib, quo agit ex substi, in gl, ac per fideicom, nu. vj, & sequentibus, fol. 259
Quod. Istud relatiuum qd adiectiuum verbo futurũ tps quid importet in lib, quo agit ad fiãt prestationem gl, inuestiuit in veri, vltierius queritur pro pleniori, nu. xj, fol. 193
De isto relatiuo quĩ quĩ importat condõnem in for, lib, pro lega, rei sing, in gl, j, ver, & hec qd dicta sunt sub nu, xxxxiij, fol. 226
RATIO. De rõne reddenda a per tutorem & curatorem in for, libel, quo agit ad redendum ra, tu, gl, debitam, nu. vj, fol. 166
De rõnibus stendis inter aliquos in for, lib, quo agit, vt pcã seruet, gl, disculsi, n. ij, et, 3, f. 167

- Quando testator facit liberationem vsufructua-
rio de rōne reddēda infra i verbo vsufructua.
Rūso. de rūsione fienda interrogationibus i for.
interro. fiendarū reo glo. cōpellatis. numero. j.
& seq. fol. 3
- De rūsione fienda libello in for. rñ. rei con. glo.
asserit. & gl. seq. per totas. fo. 43. & vnū ver-
bū in for. op. contra iudi. susp. i. gl. ij. n. j. f. 42
- De rūsione fienda interrogationibus in for. ex-
cep. contra positionem per totam gl. i. & seq.
nu. ii. ver. dic. br. euter. fol. 125
- Represalite. de represalitis in for. li. in ac. re. gl. iu.
dñi. vel quasi nu. 18. fol. 12
- Repetita. qñ aliqua legatum vel aliqua oño vel
cond. vel aliquid disponitur. vel sit in prima
dīspōne. vel testō uel codicillo. vel aīr primo
videatur repetita in seruo in for. li. p. le. rei sin
gu. gl. i. nu. xix. fol. 225
- Religiosus. dīta inter rē religiosam & sacram. in
for. lib. rea. in gl. veris ac legi. veris. prohibet
ēt sub nu. xlv. fol. 221
- Rescriptum. de rescripto in for. li. op. contra in-
stru. gl. i. contra ius glo. se. fol. 88
- Restō. De restitū. in integ. in for. li. in iteg. resti.
per totum. fol. 189
- De restitū. spol. in for. li. in cā pos. glo. ad reinte-
grandum. nu. ii. fol. 218
- Qñ qs grauat restituere hēditatē in for. li. quā-
do agi. ex subit. gl. ac p̄ fidei cō. nu. 3. fol. 259
- Ecclia lesa pōt petere restit. in integ. in for. li. in
ac. rea. nu. lv. fol. 221
- Relinquo. Quid importet istud verbum relinq̄
plaiū i testō i for. li. p. leg. rei sin. gl. i. f. 224
- Remissio. An fiat remissio pedagi venditi p̄p̄
gram superuenientem in for. li. in act. con.
in gl. plenam & c. nu. xx. fol. 134
- Renunciatio. de renunciacione lit. vel instanti
& iuri de futuro in for. li. quo agi. vt pac. ser.
in gl. pacta. nu. x. & seq. fol. 169
- De renunciacione iuris vel beneficii competen-
tis in for. lib. contra plures reos glo. ac vte-
rius. nu. i. fol. 183
- De renunciacione generali oium legum & bn̄i-
ciorum & statutorum. & c. vbi supra gl. & le-
uibus dicentibus. & gl. seq. p. totas. nu. i. fo. eo.
- An possit renunciari insinuationis dona. i for. li.
quo agitur pro don. gl. solēniter. n. 12. f. 187
- De renunciacione & remis. pig. in for. rñ. i hyp.
gl. & renuncia. pig. n. j. fol. 212
- An renunciatio iuris pertinens in re spoliata va-
leat in for. lib. in cā spo. pos. gl. ad reinte. sub
numero. 5. folio. 218
- Renunciatio iuris pigno. & hyp. facta p̄ mulierē
in re sibi hypothecata pro dote qñ sibi noceat
in for. li. pro do. in gl. 2. in fi. nu. 14. fol. 186
- An renunciatio facta in instrō donatiōis noceat
filio. in for. li. pro donatio glo. irreuocabilitate
numero. v. fo. 187
- Qñ qs in instrō donationis renūciat vt ipm nō
possit reuocare. an reuocare poterit. vide i for.
li. p. do. in gl. irreuoca. post prin. nu. 2. fo. 188
- Quā renūciatur excep. nō nu. pe. auditur volēs
pbare contrarium q̄ imo non fuit numerata.
in for. sen. di. in gl. vifac̄ lit. contest. fol. 99
- Rem ratam hēi. Quando quis promittit rem ratā
hēi in for. li. quo agitur ad penam ex cōpro.
gl. occasione. circa fi. sub nu. 2. fol. 117
- Reus. De reis credendi & debendi in for. li. con-
tra plures reos per to. fol. 180
- Reuocatio. De reuocatione donationis & aliena-
tionis scēi fraudem. vel aīr in for. li. quo a gi.
pro don. gl. irreuocabi. nu. 7. fol. 187
- De reuocatione mādati & pcura toris. in for. rñ.
in hypo. gl. mandatum. nu. 1. & seq. fol. 209
- Reprobatio. De reprobatione contractuum &
dīspōnū in for. in integ. resti. pe. gl. tunc iu-
rauit. nu. 7. & seq. fo. 190
- Quando quis in eriscitur in rixa. vide in forma
inquisi. in verbo pluribus. nu. 2. fo. 269
- SALVVM I VS. Quid opeur ista clausula
saluo iure adden. & c. in for. li. in ac. real. glossa
saluo iure nu. j. fo. 36
- Itē qd opeur ista alia clausula saluo oī iure cō-
petēti i fo. sen. dif. in gl. absoluius. n. 2. f. 102
- Sapiens. Quando aliquid debetur ad dicamē sa-
pientis quid pōt facere ipse sapiens in for. li. p.
leg. rei sing. gl. j. nu. 48. fol. 218
- Satisfactio. De satisfatione fiēda in iudicio. & qs
excusetur & quando in for. rñ. rei conuen. gl.
de bite satisfada. nu. 1. fol. 50
- Satisfacere. Istud verbū qd īportet in for. rñ. in
hyp. gl. integre satisfactum. nu. j. fo. 212
- Scia. Quallter probetur scia in for. lib. in cōse.
per totum glo. seruitus. fo. 128
- Seu. de n̄ istius dīctōnis seu vide in for. li. i ac.
tea. in gl. non astringens. se in nu. 8. fol. 37
- Scriptura. de scriptura priuata i for. op. cōtra in-
stru. gl. et maxie. et gl. qd negat p. totas. fol. 89
- De negatē p̄p̄riā scripturā. vide vbi supr. p̄xi.
- Casus in quibus scriptura est de suba in for. pro-
du. instr. gl. j. nume. 2. fol. 81
- Senectus. Quid sit senectus ifātia pupillarī etas
in for. li. in rea. gl. veris & c. n. x. ver. quid aīr
sit in fantia. fol. 127
- Sn̄ia. de sn̄ia dīffinitiuā. et ab obseruatiōe iudicij
vbi supra p̄xi. gl. p. vestrā. per totā. fol. 25
- De sententia interlocutoria in for. sen. interlo. iu
per cōpetentia iudicis per totū. et i for. sn̄ie in
terlo. supra litatione p̄sonarū p. totū. fol. 91
- An sn̄ia interlocutoria ē iusta faciat ius i for. rñ.
rei con. in gl. Simonius. sub nu. 4. fol. 47
- Interlocutoria expensarū p̄textu iurī iudicialis

- nō p̄t reuocari i for. sen. iterl. sup i cōpe. i app. fol. 91
 iei. & interlocutoria q̄ non ferri nisi cā cogni
 ta nō potest reuocari vide ibi. fol. 91
An ab interlocutoria possit appellari vbi supra
 proxi. gl. 1. nu. 3. fol. eo.
An in appel. snie interlocutorie sint cāe exprimiē
 de. i for. appel. ab iterl. glo. causis. nu. 1. fo. 94
De snia diffinitiuā i for. snie diffinitue p̄ fo. 96
De nullitate snie diffinitue vbi supra proxi. gl.
 1. nu. 2. & seq. & in for. ap. a diffi. per totum.
 vide etiā de predictis i for. exe. sen. gl. j. fo. 109
De i pugnatione snie i for. ap. a diffi. per totum.
An snia lata in ciuili preiudicat in criali in for.
 li. quō p̄tutur rescō. snie late per sal. instru. gl.
 instru. diste venditionis nu. 1. fol. 116
Snia dē referri ad ea tm̄ q̄ prosecuta sunt in for.
 li. in act. rea. gl. iure dñi j vel quasi ver. qd̄ igit
 si actor prosecutus est cā dñi & c. n. 33. fo. 14
An snia lata a duobus ex tribus delegatis. vj in
 for. li. in act. rea. i gl. nec nō dño vicario. fol. 8
An valeat snie diffinitie iter se diuerse late a p̄ri
 bus iudicibus qui simul de causa cognouerūt
 vbi supra nume. v. fol. 8
Sequestratio. de sequestrationibus. in for. sequest.
 per totum. fol. 70
Seruitus. de seruitutibus. & earum prescriptioni
 bus. & qualiter agrant & pedant in fo. li. in
 confel. & neg. per to. & aliquid in for. li. ad re
 uo. feud. in gl. nec superstitibus ver. sed an pos
 sit vasallus & c. numer. xix. fol. 156
Simulatus. cōtractus simulatus vel iſt̄z. vide i
 pra in verbo iſt̄m spēs simulatus vide i for.
 li. in cā ven. in gl. 1. sub num. 3. fol. 171
Et sicut est simulatus contractus. ita est simulat
 um iuramentum. in for. lib. super pet. resti. in
 integ. gl. tunc. nu. ij. fol. 190
Sindicus. De sindico constituendo & differen
 tiam inter sindicum & procuratorem vbi vi
 de in for. senten. interlo. sup legitimatione pfo
 narum gl. legitimū. nu. j. fol. 93
Sigillum. Sigillum Imperatoris & Pape multū
 sunt notanda. in for. oppo. contra instrument
 um gl. eius. nu. j. fol. 84
Socius. De socijs & societate in for. li. in causa so
 cietā. per to. fol. 178
Et in for. lib. pro here. vel rei sing. diui. gl. com
 munit. nu. ij. fol. 264
Solēntas rei. Vide supra in verbo alienare.
Et que sit solēntas extrinseca in primo libello.
 in gl. veris ac legitimis & c. ver. sed quid di
 ces detali questione & c. fol. 22
Sola facti veritate inspecta. Quid importent ista
 verba vide in for. libel. in actio. rea. in glo.
 summarie i. n. 18. fo. 34. in addi. sub litera. b.
Solutio. de isto verbo in for. respon. libe. in hy
 po. gl. exceptionem solu. nu. j. fol. 212
De solutione stenda in pecunia tantum & non
 in alia re. vide vbi supra
An particularis solutio fieri possit in for. libel.
 quo agitur ad penam ex compro. fol. 117
Quo tpe scēda sit solutio rei legate vel debite. in
 for. lib. p̄ lega. rei singu. gl. j. nu. 29. fo. 226
Soluere. Q. n̄ q̄s promissit soluet Papiē Mediola
 ni. & vbiq̄ locerū in for. lib. in actio. hypo
 the. in gl. ac restituere promissit. nu. iij. fol. 202
An aliud pro alio possit solui in for. respon. lib.
 in actio. hypo. glo. exceptionē solutionis. nu.
 iij. & iij. fol. 212
Spectare. De istis verbis spectare & pertinere
 super verbo pertinere.
Spurius. Quis appelletur in for. lib. p̄ here. ab in
 testa. in gl. nulliq̄ supsit. sub nu. v. fol. 243
Spoliatio. De spoliatio possessionis in for. lib.
 in causa spolia. posses. per totum. fol. 214
Statutū papie. ē statutū q̄s possit alteri stipula
 ri i for. li. q̄ vxor agit ad dotē in gl. vxor quō
 dā. in ver. sed pone que de factio. n. viij. fo. 140
De statuto Papiē. limitante interesse. & alimēta
 ad q̄ tenent heredes viri elapso anno p̄ dote
 nō restituta vide in for. li. quō vxor agit ad do
 tem gl. ac etiam alimentis circa med. ver. ad
 quod facit. nu. j. fol. 147
De statuto Papiē q̄ maritus non possit legare
 vxori sue vltra. l. libras. vide for. li. quō vxor
 agit ad dotem in glo. dedit & legauit ver. sed
 quia. nu. ij. fol. 148
Statuta sunt stricti iuris i fo. lib. in actio. rea. gl.
 nō astringēs se. ver. aut est alternatiua pluriū
 qualitatū & c. sub nu. vij. fol. 38
Si statuto ciuitatis caueatur q̄ de qualibet lite
 & questione partes cogantur facere compro
 missum. an in casibus a iure prohibitis erunt
 partes cogēde facere compromissum in for. li.
 quō agitur ad penā ex compro. gl. poni facia
 ris. nu. vij. fol. 123
Si statuto cauet q̄ forensis non possit emere vel
 cōtrahere. an possit sibi ex successione acgre
 re i for. li. i ac. rea. gl. veris ac iūmīs. fol. 17
Statutum est tante potestatis in sua ciuitate quā
 te est lex cōis in vniuerso. vbi supra proxi.
Statutum an possit auferre legitimam filio. vide
 supra in verbo leg.
Stāte statuto q̄ femina dotata p̄o succedat i here
 ditate p̄na quousq̄ supstiterit filius mascu
 lus. & pater fecit est testamentū in quo filiū he
 redem instituerit. & filia p̄terierit. an testm̄ sit
 nullū vide in for. lib. pro peti. heredi. ex testa
 mento. gl. ac etiam realiter ver. sed circa hoc
 nume. ix. fol. 239
De statuto Papiē quō disponit q̄ extantibus
 agnatis v̄sq̄ ad quintū gradū inclusive nō ad
 mittant cognati ad successione defuncti. vide

- vbi supra pxi. ver. ex premissis. fol. eo.
- De statuto seu cōsuetudine q̄ primo genitus succeda defuncto sup̄ forma libelli quo peti. here dia. ex testamento gl. vallaum nu. v. fo. 237
- Sanc̄tum esset providere per viā statuti mulieribus maxime rusticantibus que repelluntur a filio rō successione si transierint ad secunda vota tutore filio impuberi non petito. vide sup̄ for. lib. pro here. ab incesta. gl. nullis q̄ pupillis ver. nisi velut indigni & c. nu. xxliij. fol. 245
- Stante statuto q̄ pubes minor. xxxv. annis non possit facere testamentū an pater eius poterit sibi pupillariter substituere in for. lib. quo agitur ex sub. si. gl. pupillariter versi. sed circa hoc occurrit dubium pone quod statuto cuius tatis & c. nume. viij. fol. 250
- Sante statuto q̄ femine non succedant cum masculis in hereditate paterna vel materna. si fuerint dotata. vel fratres rarū velint eas dotare & contigerit patre decedere filio masculo. & filia superstitibus. & filius decesserit superstitē quādā eius filia. & predicta eius sorore an i successione paterna p̄sere ipsa amita soror distiij. predicta eius nept. vide super forma libelli pro legato rei sing. gl. j. ver. queritur si statuto caueatur & c. nu. lvij. fol. 223
- De statuto q̄ mulier mortua in matrimonio vir lucretur dotem vt est communiter in Lombardie. vide in forma lib. pro lega. gl. j. ver. sed pone q̄ statuto caueatur & c. nu. lvj. fol. 66
- De statuto q̄ mulier dotata non faciat paritē in heredi. paterna vel materna cō fratribus suis & c. vide in for. lib. pro leg. gl. j. ver. item circa premissa queritur statuto an cōstitutum Lombardie & c. sub nu. xlviii. fol. 223
- De statuto q̄ turbator alterius pos. vel qui aliter quem turbauerit in sua pos. cōdematur in cētum super forma lib. pro tur. pos. in glo. Et in ea n̄itur. nu. ij. fo. 220
- Quod esset bonū facere statutū q̄ qlibet libellus sit & intelligat esse sufficiens et admittit q̄ cōtineat rē & cām vide sup̄ for. lib. in ac. hypo. gl. ac. restituere. ver. est ergo & c. nu. v. fo. 202
- Sante statuto in loco contractus dotis vel domicilij vxore quo disponitur. q̄ mortua vxore in matrimonio vir lucretur medietatem dotis. & in loco domicilij viri statuum disponat q̄ ipse lucretur totam dotem. q̄ statuto statuum sit. vide super for. lib. quo agit vxor ad dotem gl. d. domine Margari. ver. sed hic queritur de no. que & c. nu. iij. fol. 164
- De statuto q̄ quilibet teneatur respondere pure & simpliciter. vide in for. excipiendi contra pos. actoris gl. j. nu. j. fol. 64
- De statuto Papiensi. & Lombardie q̄ viri lucretur totam dotem. vide in for. lib. quo agit vxor ad dotem gl. dicte domine Margari in prin. nu. ij. fol. 14
- Laudabile esset p̄ viā statuti p̄videri mulieribus nō repetētib. dotēs suas q̄ vidēt maritos alie nare bona & incipere male facere facta sua. vide in for. libel. quo vxor agit ad dotem glo. vxor ver. amplius q̄rit si vir & c. nu. 10. si 40
- Sante statuto q̄ vxore mortua in matrimonio vir dotem lucretur mortua vxore anteq̄ traduceretur domum. & per virum cognoscere tur an habebit locum predictum statutum. vide super for. lib. quo vxor agit ad dotem ver. vnde pro eius declaratione. nu. v. fol. 140
- Sante statuto q̄ de omni lite & questione fieri debeat a partibus compromissum an pars condemnata potest in executione sententię petere q̄ fiat compro. in for. li. exe. sententię dif. gl. j. ver. amplius queritur statuto & c. nu. xij. fo. 96
- De statuto deponente q̄ postq̄ lata fuerit secunda sententiā constimatoria prime vterius non liceat appellare vel nullūm dicere. sed prout lata fuerit execut. mitatur vide in for. lib. exe. sen. dif. gl. j. nu. 8. fol. 96
- Sante statuto q̄ a sententiā predicta non possit appellari. querelari. nec supplicari. de nullitate autem nihil disponitur an poterit dici nulla. vide vbi supra proxi. nu. ix. fol. eo.
- Sante statuto q̄ non possit opponi exceptio nullitatis an subueniatur grauato per officium iudicis allegando vitium nullitatis. vide vbi supra proxi. nu. x. fol. eo.
- Sante statuto q̄ sententiā debeat dici nulla infra. x. dies numerandos a die sententię late deinde lapsa forte mens. vel anno petitur execut. sententię. & velit reus contra execut. oppo. de nullitate sine an standiendus. vide in for. exe. cu. sententię diffinitive. nu. xj. fol. eo.
- De statuto Papiensi q̄ nō possit appellari. vel appellatio finiat infra. xxx. dies. vide in for. appella. sententię diffinitive gl. & ab ipsa. fo. 105
- De statuto q̄ ab interlocutoria. v̄ alio icidēti graamine nō possit appellari querari. nec d̄ nullitate agi aq̄ntam diffi. vide i for. appel. ab iter. lo. i. gl. & cōtra formā. sub nu. ti. fol. 95
- Itē de statuto q̄ lata duplici sententiā diffinitive sup eadē cā vterius nō liceat p̄ibus appellare. nec nullā dicere. nec aliā q̄ eā p̄ponere in for. lib. app. ab interlocutoria glo. & contra formam ver. alio etiam statuto. sub nu. eo. fol. eo.
- Sante statuto q̄ ois q̄ debeat p̄ iudicem terminari infra vñ vel duos menses. & cōtigit alterū ex hisq̄libet habere testes in remota p̄tibus ad quos p̄ducendos dant sex vel. ix. menses secundū locorū distantia. an iudex dare teneat hanc dilationē que tēpus litis determinat de excessu i. fo. li. pd. i. str. gl. i. termino. n. ij. f. 82

- Si per statutum sit prefixus certus terminus puta. x. dierum probandi, & probatum hñdi an hec dilatio porrigatur ad dilationem sciendam per testes qui sunt in remotis partibus, vide vbi supra proximi. nu. iiii. fol. eo**
- Si statuto vel iudice sit datus terminus probandi habendi & iurauerunt testes infra terminum, sed non deposuerunt an finita dilatione possint examinari, vide in for. opp. contra testes in gl. Sum. q. publicatis. nu. xviiij. fol. 8**
- De statuto q. ex possessione presumatur dominium. vide in for. ca. actoris gl. pro sua nu. ij. ver. sed si quero. fol. 68**
- De statuto q. iudex procedat sine aliqua iuris solemnitate, vel q. iudex procedat secundum suum libetum arbitrium, vbi supra**
- Item de statuto possit procedere & pronuntiare secundum eius conscientiam, vide in for. li. in ac. rea. gl. summarie. ver. qd. si dicatur. n. 17. f. 34**
- State statuto q. p. tali delicto sit pedis vel mille flo. an regraf. dolus i. ipso delinquente vel suffi. ciat lata culpa, vide in for. inquisitionis in gl. appentate. nu. 6. fol. 277**
- Stante statuto q. bona homicide publicentur an filius poterit petere eius legitimam in for. ing. si. in gl. transeat. nu. 2. fol. 281**
- Sterilitas. Sterilitas & vbertas q. sint i. for. li. q. agitur ad fidi. solutio. glo. inuestiuit. ver. folet. tamen. numero. x. fol. 193**
- Stipulo. An et qm. possit alteri stipulari v. pacifici vide i. for. li. q. vxor agit ad dotē in gl. vxor quōdā i. y. f. pone qōnē d. fco. & c. n. 6. f. 140**
- Stipulo ē necia oblatioe fideiussoria, & aliquid stipulatio psumit, seu fingit, vt in for. li. cōtra ples reos d. i. gl. i. recesserūt circa pri. n. 1. et. 2. f. 183**
- Summarie, de significacione istius. verbi summarie simpliciter, & de plano in for. li. in ac. rea. gl. fumarie. nu. 1. fol. 33. super verbo summarie in apost. litera. b. nu. xi. fol. 34**
- Suspectus. de personis suspectis ad dilapidationem bonorū. in for. sequestri gl. 1. nu. 2. fo. 70**
- Suspensio. de suspensione clericorum in for. respon. rei conuenti. gl. tanq. publice. nu. 12. f. 50**
- Succedere. de ordine succedēdi ab intestato i. for. li. p. h. ab intest. gl. nullif. q. eribi. plene. f. 243**
- Qualr filio i. pupilo. etate defuncto succedat m. q. trāsit ad fca. vora qm. est sibi saluū ius succedēdi ab intest. vide i. for. li. q. agit ad red. ra. tu. in gl. 2. ver. f. aduertē ad vñū & c. nu. v. fol. 160**
- Casus qbus repellitur mater filiorum successione i. for. li. p. her. ab intest. i. gl. nullif. q. verbi. 2. vero casu & c. nu. 14. fol. 243**
- Qualiter succedatur in here. & de successione ex testa. in for. li. quo petitur here. ex testō. gl. vallatum per totum. fol. 237**
- An successor vtatur priuilegio defuncti in for. li. in integ. restit. pe. in gl. eundē q. Simoninū. numero. ix. fol. 192**
- Substitutio. Quot sunt gñā substitōnū. in for. li. q. agitur ex substituto. glo. j. nu. j. fol. 247**
- An substitui possit in donatione, & an tūc requiratur pñentia substituti in for. li. q. agitur p. do. na. in gl. irruocabilit. in fi. nu. xii. fol. 188**
- Substitutus pōt cōpellerē hñdē ad sibi satisfadū de her. resti. aduenti. die vel cōdi. i. for. li. q. agit ex sub. gl. ac. per fidei cōmissum. ver. & p. hoc tiam. sub nu. v. iiii. fol. 260**
- Suppelletilia. Quid cōtineat appōne suppelletiliū i. for. li. p. le. rei. sing. gl. j. n. 64. fo. 229**
- TABellio. A q. creat ab Impatorē Papa comite hñte pñatē. i. for. p. du. instr. in gl. exhibēs. sub nu. 4. fo. 82. et qualr. pbat. aliquē ēe notariū. et i. for. oppo. cōtra instr. gl. nō fuit. n. 2. f. 85**
- Tabellio psumit rogatus vt scdm. consuetudinē loci cōficiat instr. i. for. op. cō. instr. i. gl. aliūq. de causis in apost. incip. tabellioni i. litera. a. sub numero. x. fol. 87**
- Talea. Quis teneat ad solutionem, talearum an hñs vel legatarius in for. li. quo vxor agit gl. dedit & legauit. nume. 6. fol. 148**
- De iur. cōi. oēs tenent ad solōnē talearū et onerū i. for. li. i. cō. gl. plenā et cōmodā. fol. 133**
- Tener. de tenēte et pssidente sup. verbo detinere. Terminus. de termino cōparēdi elapso i. for. rñ. rei. conuen. glo. in termino. nume. j. fol. 46**
- De termino statuto per iudicē ad comparēdum. vbi supra proximi. nume. 2. fol. eo.**
- De termino assignato ad pbatōnes faciendas in for. prod. instr. in termino. & ibi vide de termino assignato iudici ad fi. li. nu. 3. fol. 82**
- De termino prosequendi ap. in for. rñ. i. u. a quo ap. gl. Statuit & assignauit. nume. j. fol. 106**
- De termino dando ad opponēdū contra instr. menta. in for. petendi. coptam. glo. 3. fol. 84**
- Tps. qm. currat ignorātī i. for. li. quo agit ad red. dē. ra. tu. i. gl. ā executoris. n. ix. cū alijs. f. 164**
- Testis. de testibus pducendis ad eternam rei memoriam qualiter examinentur in for. cap. quando testes per totum. fol. 69**
- An fratres minores, & mendicantes possint esse testes, vide ibi in forma iuramenti. test. in tex. & in additione i. vit. gl. in lra. a sub n. 18. f. 75**
- De testi. & eorum iuramentis & de falsitate eorum, & que sunt cause repellendi testes a testimonio in forma iuramenti testium per totum, & que possunt obijci testibus in for. oppo. cōtra testes per totum. fol. 76**
- Quot testes requiruntur i. donatione causa mortis, in for. lib. quo agitur pro donatione. gl. irruocabilit. nu. x. fol. 187**
- Quot testes requiruntur in testamentis, in for. li. quo petitur here. ex testa. per totum. fol. 137**

- Cause que reprobant testem, & testes domestici** in for. oppo. contrate. & an frater sit idoneus testis, vt vnus testis dignus fide suppleat aliu, vide ibi in apostil. & ibi an procura. possit esse testis, an iudex, an profoneta i gl. fi. fol. 81
- Iudex potest ex officio testem repetere, & an testes producti, & publicati in vna causa faciant fidem in alia in forma oppo. contra testem gl.** suntq; per totam. fol. 78
- Testator. De testatore & prohibitione facta per eum in testamento, & certis alijs in for. li. quo petitur hered. ex testō per totū, et seq. fol. 234**
- Testator an potest in eius testamento assignare i feudum in totum vni filiorum, nisi certis filij consentiant in for. li. ad reuo. feu. in glo. nec superstitibus.** fol. 154
- Testamentum. de testamēto cancellato abolito et suspecto in for. li. quo petitur here. gl. non abolitum. fol. 237**
- De duobus testamentis reperitis, vbi supra proximi. glo. iniuste. nu. iiii.** fol. 238
- De testamento nullo, & quando dicitur potest nullum, vbi supra gl. ac ē reā. nu. v.** fol. 239
- Quando testamentum rumpatur in forma li. pro legato rei singularis, gl. nec valeat.** fo. 233
- Quantō tempore duret ius impugnandi testm in for. li. quo petitur here. ex testa. glo. ac etiā rea liter. nu. xvi.** fol. 241
- Quod in testamentis benefecerent notarij apponere clausulam de qua in for. li. quo agitur ad red. ra. tu. in gl. in suo vltimo. sub nu. 19. f. 161**
- Item aliam clausulam circa executores, si testōr vellet eos liberare, absq; consensu, & sententia heredum exercere possit officium suum, vī de in li. vbi supra proximi. in gl. an executores in questione vltterius queritur, an precedente &c. versi. vt tamē multa &c. sub. n. xi. f. 164**
- Damnati ad mortem non possunt condere testamentum, quia statim lata iura effectū sunt ferul pene in vli. li. in vlt. gl. nu. iiii.** fol. 60.
- An disposita in priori testō, vel codicillo videatur in sequenti testamēto, vel codicillo repetita in forma li. pro leg. glo. in ver. porro est vltterius &c. xix.** fol. 225
- Quando testator condidit testamentū in vna ciuitate, vbi non requiruntur septem testes, sed bona sunt in alia ciuitate, vbi requiritur numerus septem testum, an tale testamentum valeat in forma li. quo petitur here. ex testamen. in gl. vallariū. & ibi de primogeni. nu. 1. fol. 237**
- Thesaurus. Thesaurus inuentus cuius esse deat i for. li. i. ad. rea. gl. iura dñij, vel quasi n. 12. f. 11**
- Titulus. de titulo pos. in for. positum adoris in gl. item q; prescriptus pe. nu. 1.** fol. 62
- Titulus putatiuus quid operat in for. rñ. rei cōuenti. gl. prescriptionis. nu. x.** fol. 52
- Tyrannus. de tyranno in for. li. in confes. glo. plenam.**
- Traditus. Quando dicatur aliquid traditum in forma li. in act. rea. gl. iure dominij, vel quasi ver. ad declarationem aut eius &c. n. 25. f. 11**
- Quid operetur traditio rei vendite in for. venditionis gl. vendidit nu. 5.** fol. 171
- Si in instrumēto venditionis sint hec verba tradidit & trāstulit an pro hoc probetur traditio facta pos. in for. pos. actō. gl. item q; prescriptus ver. quid ergo. nu. 3.** fol. 62
- Transactio. de transacione in for. li. quo agitur, vt pacta seruent gl. trāsfaciones p totā. f. 169**
- Transmissio. de transmissioe hīditatis in for. li. pro here. ab intesta. in prin.** fol. 242
- Treuga. de treuga. in for. li. quo agitur vt pac. ser. gl. transacione in prin. nu. 2. fol. 169**
- Trebellianica. de trebellianica in for. li. pro leg. rei ling. gl. 1. fol. 223. & supra in verbo falsi, vbi vide.**
- Tunc de ista dictione in forma cap. quando testes &c. gl. tunc per totam.** fol. 70
- Tutor. Differentiā inter tutorem & curatorem in forma sen. interlo. super legitimatione personarum gl. legitimū tutorem. name. j. fol. 92**
- De tutoribus & tutel. in for. li. quo agitur ad reddendum rationem per totum. fol. 159. Et an pendente tutela possit quis compelli reddere rationem sue tutelle vbi supra nu. 2.** fo. 60.
- Turbatio. de turbatione possess. i for. lib. pro turba. possess. per totum & an laborantes possint puniri sicut principalis. ibi i gl. aio. n. 3. f. 220**
- VALOR. Qualiter probatur valor rei i for. li. in ac. rea. gl. & in florenis. nu. xxxi. fol. 127.**
- Velo leuato. de significatione istorum verborū in for. li. ad. rea. gl. summarie. nu. 14.** fol. 33
- Verbum. de verbis enunciatiuis in for. senten. diffini. gl. vīsaq; nu. 8. & 9.** fol. 99
- De quibusdam verbis an sit directā obliqua vlt cōia in for. li. quo agitur ex substō. gl. compendiose. su. b. nu. xxxviii.** fol. 259
- Venditor venditio. de venditionibus in for. li. in causa vendi. per totum.** fol. 170
- De venditione simulata vbi supra proximi. in instrumēto venditionis. Si notarius dixerit talis conuenit dare & tradere talem fundum ca yo pro decem non viciabitur contractus, sed erit contractus venditionis quibus non dixerit vendidit. vide in for. li. quo agitur vt pac. ser. in gl. conuentionis.** fol. 167
- Videns rem duobus debet puniri pena fal. in for. li. in actio. hypo. in gl. sub eadē obli. iuxta fin. numero. xvii.** fol. 204
- De vitio & defectu seu falsitate reperitis in re vendita in for. li. in causa vendi. gl. peritcarum. numero. 2. & seq.** fol. 173

PRAC. PAPIEN. REPERTO.

- An venditor teneatur emptori ad fructus pensio-
nis fidei & census ubi supra gl. fructus. nu-
mero. 1. 2. & 3. fol. 177**
- Vbertas. Que sit vbertas & sterilitas, vide su-
pra in dictione sterilitas,**
- Veritas. Veritas nō i dicitur adminiculis sed sui
sols terminis est cōtēta i for. ac. rea. i glo. su-
marie, &c. circa si. sub nu. xviii. fol. 34**
- Vicarius, de vicario, et q̄s appellēt vicarius in
for. li. i act. rea. gl. nec nō do. vicario. n. j. fo. 8**
- Violētia, de violētia vide in for. li. in causa spo.
pos. per totum, fol. 214**
- Vniuersitas, de vniuersitatibus seu collegiis in
for. li. i ac. cōfessoria. in gl. plenā & oimodā iu-
risdictionem, numero. ix. fol. 132**
- An vniuersitas possit obligari ex mutuo i for. li.
in ac. hypo. gl. mutuo. nu. 2. & 3. fo. 200**
- Vsucapio, de vsucapione i for. li. i ac. rea. gl. iure
domini vel quasi ad si. nu. xlviii. fol. 16**
- Vsus. Quid differat iter se vsus, hitatio, et vsu-
fructus i form. li. pro legato rei singula glo. i.
nu. xxxxi. cum se. fol. 227**
- Vsfructuarius, q̄d vsfructuar. cui sc̄ā sit a tēp-
re liberatio q̄ rōne reddēda teneat nisi iōi nus
nō obstāte tali liberatiōe rōne reddere, vide
i for. li. quo agitur ad reddē. rō tute. in gl. a-
nalogitas in si. fol. 160**
- Vsitatus, de vsitato i for. li. i actiōe hyp. fol. 199**
- Vsq̄, de ista dictione in for. cap. quando testes
producentur gl. vsq̄ ad calen. nu. 1. fol. 70**
- Bi in for. po. actoris i gl. vsq̄ ad annū. n. i. f. 62**
- Vsura, de vsuris in for. li. in hyp. gl. sine aliqua
nume. 2. per totam. fol. 201**
- An iudex secularis possit incidenter cognoscere
de crimine vsurarum in for. op. contra. iur. su-
spe. gl. nec fuisse. nu. 8. fol. 41**
- Vxor, de vfore q̄ cōsentit alienatiōi rerū mariti
sibi obfatarū p̄ dote. vide supra in v̄bo dos.**
- Vxoris nō sit reūō marito q̄n̄ tūmet de eius tenē-
tia i for. li. spo. pos. si gl. ad reintegrādū et resti-
tuendum in si. sub nu. v. fol. 218**
- Viran possit facere votum sine consensu mariti
supra in verbo mulier.**

FINIS.

PRACTICA EXCELLEN

TISSIMI IUR. VTR. DOCT. DOMINI
IOANNIS PETRI DE FERRARIIS CL

uis Papiensis per totum orbem celebratissima, omnibus tam
Iudicantibus, q̄ Aduocatis, causarumq; Patronis,
atque Notarijs mirum in modum utilis, &
necessaria, ac per eos continue in iu-
dicijs passim frequentata,
feliciter incipit.

QUONIAM Vita breuis, ac incerta qua fruimur, sensusq; hebes, negligentie torpor, negligentia diuersorum occurrunt nos pauca scire permittunt, & que plerumq; sunt scia fugiter excusit & euellit fraudatrix obliuio memorie inimica. Necessarium fuit, ut prudentia diuina in remedium infirmitatis humane literarum vsuum mortalibus exhiberet, ut per illum que gesta sunt, & geruntur conseruarentur in eum, nisi enim ipsa diuina natura philosophos produxisset antiquos, quorum beneficio plura insinuata sunt posteris quibus gaudemus, & eorum insinuatam inuicta persistunt, artes emanissent, iura, & totius philosophicę ac religionis, & fidei corrissent officia, vnde merito ritus eorum colendi sunt, a quibus tanti bonifinitia fluxerunt. Qua de re animaduertens ego Io. pet. de Ferr. inter legum doctores minimus, filius. q. egregij doctoris domini Aug. cuius inclite ciuitatis Papię, q̄ diuinarum, & fortunę gloria fluxa, atque fragilis est, virtutum autē gloria clara, eternaq; hęc, quodq; etiā nulli nato preclusa est via aliquid inuictis adijcere, cū ipsa veritas nondū sit occupata, sed ex ea multum futuris relicta est, proposui sequi eximij Catois exemplum, qui. lxxxvi. agens annū, ut ne memoriam tardērem, aut laterum infirmitatem, aut quassatam carnem, aut membra torpenta, aut linguam impeditam quisquā animaduerteret grecis literis post latinās appetijt erudiri. Et cum sibi eloquentię gloriam comparasset, id egit, ut iuris quoq; ciu. peritissimus haberetur, & in mei aliqualem memoriā, ac Manfredi filij mei, nec non procuratorum, & notariorum dicte ciuitatis Papię doctrinā,

presens opusculum mo.erne iudicialis practice aggregare sub breuiori, & clariore opendio quam fieri mihi possibile fuit, ut eo mediā te facilius via sit singulis con re in biennio, ad quod querendum antea difficile peruenire fuerat in decennio. Itaq; fratres, & filij predicti alacri studio presens opusculum sub memorabili noua etate inchoatum anno nunc currente. M. cccc. quo anno mense Septembris natus est predictus Manfred. filius meus, gratiose suscipite, curiose perlegite, & fructuose memorie commendate, ut digni efficiamini reipublicę vestro patrocinio gubernare, ut inquit Imperator in probemio institutorum in si. & in l. aduocatos. C. de aduo. di. iu. Ampurantes sollicitie materiam iurgierum per que respública leditur, & plerumq; confunditur, vi. l. si quis ingenuam. §. in cuius libus. ff. de cap. & post. re. Sed quoniā in pauci ad annos. xxx. pauciores, ad. xl. paucissimi, ad. lx. perueniunt, & si tempora detrahantur dormitionis, ac infantilis, & decrepite etatis paruissimum tempus restat alicuius fructus omnis operationis, & denique mundana sciētia parit ex toto finita vita, quia ut inquit Aristot. non reminiscitur post mortē eorum que sciimus in vita, licet secundum. l. Tho. de aq. alius succedere debeat ad intellectus, nescio consuleri alicui persone, nisi forsitan clerico, aut magno diuina, q̄ in huiusmodi sciētia gradum doctoratus accendat, sed ad sobrietatē spero sufficiat. gradus. n. iste redigit hominem de libertate in seruitutem, cum sumptu etiam magno queritur, & anxietate tenetur. Ideo nos admonens Sene. inquit. Quanta demerita est superuacua ducere in tanta temporū egestate, & ex hoc tempore q̄ sufficere, nec ad necessaria quidē potest etiā si diligentissime custoditum fuerit maiorem partem in superuacua erogare. Deo gratias.

FORMA ACTIO. REAL.

2. Interrogatis, adde quo iure interrogatio- nes fuerunt inuente spe. in ti. de pos. §. iij. & ibi qualiter differant a positionibus, & per glo. in c. j. de confess. in. vj. per Hosti. in summa eo. ti. per Pau. de ca. consil. ccc. in. j. impres. Adde qd est in consil. cclv. in. j. v. volu. consil. neuorum Jo. T. Et qua

liter et quibus interrogati- bus, iudex de- bet facere rñ- deri vide p spe.

Forma interrogatio. scēda cū reo conueto reali actio.

C V Miure Cautum sit qd agere intendēs qua-

in. §. deferuit. ver. post litē & in ver. sed querit, et interrogatio nō est admittēda, qd interrogatē nō releuat. c. cū cōtingat de offi. dele. c. p tuas extra de sy. firmat ro. consil. cclix. et late vide Spec. in ti. de int. ero. qd sūt ante litē cōte. Ber.

C Coguis. Adde & hoc qrit. que et pñt ad- de infra in verbo quatenus ex offiō vto. An iudex post cōclusum in cā possit interrogare, & vide Alex. de imo. i. auc. qui semel in apostil. C. de pb. vbi qd sic, & qd pñt fieri, & p Georgiū natā in repe. cle. sepe. §. & quia. coll. xxij.

in gl. in verbo interrogatō bñt & in col. v. versi. xj. no. & ibi. An et sup nō agitatūs & dicit qd sic alle. Ant. de bu. i. c. cū Ioānes et ibi. Imo. ex tra de fide instru. & ibi Abb. et Ro. in. l. admōnē di col. xx viij. de iur. iurā. & quod interr oga- tiones sūt et post cōclusum in cā adde roma.

in cōs. ccc. lxxij. & Alex. de imo. in cōs. xliij. in si. in. iij. vol. & in cōs. lxxij. eo. vol. vbi in causis in quibus pceditur summarie iudex interrogat ad instātiā partis et post cōclusum in cā. Quod no. pro statuis terrarū in quibus disponeret qd in oibus causis procederet sum- marie & c. vide eundē Alex. in cōs. lxxij. col. ij. post prin. vbi et in causis ciuilibus iudex et parte absente interregat & post cōclusum i cā.

C Verūtāmē no. in practica qd qñ interrogatio nō releuaret vel iudiciū esset finitū talis interro- gatio fieri nō debet. ita roma. in cōs. xxiiij. quāmo dicit Pau. de ca. & ibi et dixi in. l. iudices. C. de iudi. qd qñ interrogatoria fieret cir ca merita cause, quis nō tenet respōdere, secus si circa pparatoria. Quod intellige tu verū qñ fieret ante litis ingressum, secus qñ fierent post per ea que dicit doc. n. d. c. cū Ioānes. & in. l. iij. §. hoc aut. ff. de dā. insec. & de materia qñ possit interrogari ad merita aut litē cōte. et post cōclusum in cā vide p Frā. de arc. in. c. j. de iur. di. post. d. Ant. et alios ibi p Fely. i. d. c. cū Ioā nes. & vltra p̄dicta qd iudex iterrogat post cō- clusum cā. adde Alex. de imo. in cōs. liij. col. fi. v. & hoc pōt in primo vo. & Barb. in cōs. xxx. inci. scribit & c. qd vto pcessu. Frā. cur.

C Teneat & possideat, adde quod conuentus

uis actioe reali prius requirere debeat, an reus conueniendus sit illius rei possessor, vel etiam detentator, semper qd libellus est offerendus su- per illa re, ne illo nō possideat, seu detinēt fru- stratorie laboraret. Itcirco a vobis dño pote- state vestro quocunq; ciuitatis Papie petit, & requirit Andrianus de la corona sub proprio nomine quatenus ex offic. vestro & omni uo do iure vti & forma quibus melius fieri pōt

a interrogatis a in iure Jo. de orliarijs super om- nibus & lingulis infrascriptis, & interrogatū

b respondere coguis b sub eius calumnie iura- mento, & omnibus iuris remedijs. Primo an die. Ioan. teneat c & possideat petiam vnam terre culte positam & facientem in loco saty- rane, que est periticiari. c. cui coheret ab vna parte & c.

c Item an in solidum, uel pro parte teneat, vel possideat ipsam petiam terre. Et litē & pro quota & quantā illam teneat & possi- det. Item quo iure & titulo. Item an dolo vel culpa ipsam terram deherit possidere & tenere & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Ius ciuile & canonicum fundatum est super exemplis.
- 2 Doctrina iuris hodie est malivolentia.

A D D E C L A R A T I O N E M

Presentium interrogationum cum Dei etusque Matris virginis gloriose cuius hodie vigilantes celebramus auxilio & suffragio ac- cedentes, capio literam ibi. Cum iure cautum sit. Dic qd istud ius habetur in. l. qui petitorio. in prin. ff. de rei vendi. & in. l. qui iurum. §. in iure. ff. de inter. act. Et quia de iussu. & iure tractari sumus, sciendū est qd vniuersum ius ciuile & canonicum fundatū est super exem- plis tam hodie quam olim occurrētium casuū, nec immerito, quia vt inquit Senec. longū iter est per precepta breue, & efficax per exēpla. Ex his enim exemplis res sit magis clara & manifesta, vt in. l. pretor. §. quotiens. ff. de col. bo. & insti. de gradi. in. §. hacienus, super qui- bus exemplis elicite sunt ex iur. e quedam ge- nerales regule, vt. ff. de reg. iur. & extra eo. ti. per to. & etiam a legum docto. elicuntur multe conclusiones generales, que a plerisque sum- maria appellantur. Et sciendū est etiam qd peritia & doctrina huius iuris fuit olim exi- mic reuerētie, sed hodie est malvolentia, ut in- quit Tullius, qui sic ait. Ius ciuile summo sem per in honore fuit cognitū atque interpreta- tio, quam ante hanc confusionem temporum principes in ipsa possessione reuenerunt. Nūc vero & honoris, vt omnis dignitatis gradus sic huius scientie splendor deleus est, nec im- merito, videmus enim hodie plurimas provin-

2 peritia & doctrina huius iuris fuit olim exi- mic reuerētie, sed hodie est malvolentia, ut in- quit Tullius, qui sic ait. Ius ciuile summo sem per in honore fuit cognitū atque interpreta- tio, quam ante hanc confusionem temporum principes in ipsa possessione reuenerunt. Nūc vero & honoris, vt omnis dignitatis gradus sic huius scientie splendor deleus est, nec im- merito, videmus enim hodie plurimas provin-

cijs que legibus non videntur, sed vel statutis, vel consuetudinibus reguntur, & hec propter multiplicatas cauillationes professorum in hac scientia sola vero medijs in vbi que locorum retinet gradum suum, sequitur in li. era.

S V M M A R I V M.

- 1 In actionibus personalibus non est utilis, nec necessaria requisitio possessionum.
 - 2 In actione in rem scripta si agitur contra possessorem idem seruatur, quod in mere reali.
 - 3 In actione mixta quo ad formam interrogandi attenditur modus, & qualitas agendi.
 - 4 In actionibus persona. q̄ntas non expedit interrogare possessorem, sed solum obligatū, tamen alie interrogaciones sunt utiles & necessarium.
 - 5 Pro dāno dato possunt fieri interrogaciones.
- L** Q V A V I S actione reali. Exempla huius patent in rei vendi, vt. d. l. qui petitorio, & l. j. C. de alie. iud. cau. fac. cum simi. & in actione hypo. que realis est, vt. l. & que non dantur sunt. §. q. di. tur. ff. de pig. facit. l. iij. §. est autem. ff. ad exhi. Similiter & in actione publiciana, vt in l. cum qui, & in §. si petenti, & §. in publiciana. ff. de publi. & in multis alijs actionibus realibus de quibus habetur & no. in l. de actio. §. j. & §. ius. scus autem dico si agendum ut aliqui actione personalis. puta actione depositi, vel commodat, aut pro socio vel simili. Nam in actionibus personalibus non est utilis, nec necessaria requisitio possessionum, quia earum natura est, vt persequantur personam, & non rem, ut. l. actionum genera. in §. j. ff. de act. & ob. & in l. fideicom. in §. tractatū. ff. de iudi. & in l. j. §. si heres fundum, ff. ad tre.
 - 2 bel. C. Sed quid erit in actione in rem scripta, puta in actione q̄ mer. cau. vel d. xhibendū, dic q̄ si agitur contra possessorem idem seruandum q̄ supra dictum est in mere reali, vt in l. iij. in fi. cum. l. seq. ff. ad exhi. & in l. metum, in §. cum autem, & l. si cū exceptione. §. in hac. ff. q̄ mer. cau. Deinde quero quid in actione mixta, vt in her. commu. di. & in l. reg. de qui bus in §. quedam. in l. de act. + Responderatate videndum esse modum & qualitatem agendi, quia in his actionibus diuersimode agi potest, ideo iudicatur de his, & proceditur quoadq̄ tanquam de personalibus, quandoq̄ tanquam de realibus, vt ibi no. per Dy. + Vnum tamen a est aduertendum q̄ licet premiserim in personalibus actionibus non expedire interrogare possessorem, sed solum obligatum, non credas per hec in personalibus actōibus interrogaciones b esse superfluas, immo dico quāplures esse viles & necessarijs interrogaciones, maxime si agitur contra heredē obli

rei vend. non tenetur respondere de qualitate sue possessionis, ita Pau. de cast. in cōsi. cxcvj. col. iij. ver. sequitur videre incipien. super pri mo dubio in primo volu. consi. neuorum, & ibi quod si interrogetur in peritioe hereditatis non tenetur respondere an sit heres ex te-

stimēto vel ab intestato, & adde quod interrogatiōni superflue vel calumniose, vel aliter non admittēde quis nō tenet respondere, ita Aug. arc. in §. acti nō car. ta p. n. in l. de actio. Frā. cur. a. Vnum tamen, adde cū q̄ interrogari potest ante lit. contest. ad instantiam partis ille qui conuenitur vigore scripture priuate per eum confectē, an talis scriptura q̄ producta sit sua manu scripta, vt consulti Ro. consi. cccclxxiij. Be. h. Interrogaciones. quid si reus interrogetur, an possideat, & respon

derit se nō possidere, actor pōt petere se mitti in possessionē tanq̄ in possessione a reo vacante no. An. in l. fia. C. de rei vendi. Spe. in ti. de interro. q̄ si. ante lit. conte. §. j. B. l. in l. seruū. §. qui in iure. ff. de inter. ac. adde tu melius ad id q̄ hic dicitur q̄ heres possit interro. Old. consi. ccv. in fi. Ro. consi. ccclxx. & late per Bal. consi. cxcij. & se. h. j. & si reus negat se possidere, dic q̄ possessio transferri in actorem absque alio libello vel li. conte. vt est gl. no. in §. illud. el. ij. i. auc. de triē. & se. q̄ cōter. de. sequuntur & eius opi. aliquibus medijs cōprobatur. Ro. consi. lxxj. & vide Spe. in loco all. in apof. precedenti, quia vnum verbum, dicit q̄ hec deficit.

gati, nā interrogabitur, an sit heres, & pro quota parte, vt in l. j. in prin. & in l. qui interrogatur, cum si. ff. de iur. act. C. + Item si agitur pro dāno dato per seruū, vel aliud animal fieri poterunt interrogaciones, vt. l. si qui. in iure. & l. qui seruū in prin. & l. si deien for in fi. ff. de inter. ac. & in pluribus alijs casibus quos enumerat gl. in d. l. j. verbi est aut. ff. de inter. actio. sequitur in li. era.

S V M M A R I V M.

- 1 Possidere & detinere sunt diuersa tamē cōtra vtū que cōp̄t̄ actio rei. lis.
- 2 **V**EL est detentator + Hoc idō dicit, quia aliud est rem possidere, & detinere, vt probat in l. stipulatio. §. hec quoq̄. ff. de ver. ob. & l. j. §. adipsicimur. ff. de acquiren. poss. & reales actiones dantur tam contra detinentem q̄ contra possidentem vt in l. officium. ff. de rei ven. cum sim. & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Reus conuentus si non possidet vel sine dolo & cul

derit se nō possidere, actor pōt petere se mitti in possessionē tanq̄ in possessione a reo vacante no. An. in l. fia. C. de rei vendi. Spe. in ti. de interro. q̄ si. ante lit. conte. §. j. B. l. in l. seruū. §. qui in iure. ff. de inter. ac. adde tu melius ad id q̄ hic dicitur q̄ heres possit interro. Old. consi. ccv. in fi. Ro. consi. ccclxx. & late per Bal. consi. cxcij. & se. h. j. & si reus negat se possidere, dic q̄ possessio transferri in actorem absque alio libello vel li. conte. vt est gl. no. in §. illud. el. ij. i. auc. de triē. & se. q̄ cōter. de. sequuntur & eius opi. aliquibus medijs cōprobatur. Ro. consi. lxxj. & vide Spe. in loco all. in apof. precedenti, quia vnum verbum, dicit q̄ hec deficit.

a **Frustratorie.** Adde q̄ & iudex debet inuigilare ne elusorij actus & frustratorij coram eo fiant vt dicit Ro. confi. cccclxxvj. Bern.

b **Ex officio.** adde an interrogatio fiat officio iudicis, & an in quacunq; parte iudicij, Ro. confi. xx. & clixvj. & confi. cccclxxj.

ubi de verbo vbiq; unde, de quo etiā in per Oldrad. confi. cccxxij. Ber.

c **Noli respondere not.** quid sit sciendū si nolit respondere, vide glo. singu. in l. certum. in princ. ff. de cōse. per Cyn. in l. ij. §. pen. C. de iur. calū. & extra de confes. c. ij. lib. vj. p. Bart.

in l. ij. §. sciendum. ff. de v. inspi. & c. Que

ro an ad interrogaciones ad uerarij cogat quis responde

re, gl. in l. si sine. ff. de inter. ac. dicit q̄ nō si tamen respō

debit preiudicabit responso, vt ibi hoc verum secū dū

Goffr. rōnem, quā sit interrogatio an te lit. contesta.

sed positionibus, que fiunt post lit. sic, ga

tenetur respondere, assignat Goffr. rōnem,

quā interrogatio nō fit per iur. sed petitio sic. Ego dico id in posi. sicut in interroga

tione. Nam interrogatio & petitio, licet fiat per partem tamen pars nō ardeatur ad res

pondendi nisi precedente iussione iudicis. Ideo silius curie te habet q̄ pars nō ardeatur ad

respondendum positioni nisi sint d te in scriptis, vt ponens confiteatur, & sic equalitas

que fiunt ad litis ordinationem seu preparatio nem, & iste fiunt ad lit. contest. vt ille de qui

bus supra quedam vero fiunt ad litis decisio nem & iste fiunt post lit. contest. vbiq; inque iudicem equitas mouerit, vt. l. vbiq; inque. ff. de interro. a. t. & ibi glo. & doc. de hoc etiā gl. disputat late in l. j. in prin. ff. eo. d. & Sp. c. in r. de inter. §. j. Et secundum aliquos fiunt ta

les preparatorie in interrogaciones vno contextu cum libello. aliqui aut faciunt ante libellum, vt no. per glo. in l. j. ff. ad exhi. & per Bar in l. si finita §. iulia. ff. de dam. infe. ver. j. e. quero

vt runque est factus tollerabile & principale. Sequitur in litera.

S V M M A R I V M.

1 In iure interrogare est corā iudi. interrogare.

1 **INTERROGETIS** in iure & in l. i. si in iure id est coram iudice & apud iudicē vbiq; inque cō nstitutus sit. siue ad tribuna. siue in camera, siue in alio honesto loco. vt. l. voluit in fi. & l. qui seruum §. in iure. ff. de in terroga. actio. Sequi ur in litera.

S V M M A R I V M.

1 Interrogandus si nolit respondere compellen dus est per iudicem iuris remedijs.

2 Paratus respondere, sed nolens iurare de cau. afficitur damno totius cause.

3 Recusans respondere vel obscure respondens quis iurauerit habetur pro negant. vel confesso, prout melius expedit interrogant.

4 Solenniter facta responsio obligat respondentem. si sit emissa in iudicio.

5 Responsio emissa extra iudicium parte presente obligat.

6 Confessio emissa extra iudicium parte absente coram vicinis an preiudicet consenti.

7 Responsio facta per reum ad interrogatiōē, si sublit iusta causa penitentie per eundem reuocari potest.

8 Confessio extra iudicium scienter facta an & quando reuocari possit.

9 Confessio emissa in vltima voluntate an possit reuocari.

10 Confessio facta ignoranter an possit reuocari.

11 Confessio facta in iudicio an & quando reuocari possit.

12 Confessio facta in facto proprio precatete deliberatione super eo an possit reuocari.

13 Error in cōstitudo factus qualr prebari possit.

14 Distinctio an error factus in cōstitudo corā iudice reuocetur, habeat locum etiā coram arbitro electo cū pena, & arbitratore.

1 **COMPPELLATIS** respondere & An aut iurabit de calumnia. puto q̄ sic per. l. ij. §. j. C. de iur. cal. & c. j. extra de iura. cal. Quid aut c si nolit respondere c dic q̄ per iudicē est com

pellendus iuris remedijs, vt in l. voluit, in prin. & in l. si defensor. §. illud queritur, ff. de inter. ac. nisi fortasse iustam causam haberet recusans, di. v. in l. 1. & quia in §. interduo, ff. eod. titu. de quo iudex summam cognosceret, & si opus fue rit remps ad deliberandum reo statuer, vt in d. §. illu. l. & l. qui interrogatur, eo. tit. ¶ Sed quid si est paratus respondere, sed non vult iurare, an tenebitur respondere, dic qd in penam sue contumacie damno afficietur totius cause, vt. c. si extra de iur. calum. & in d. l. ij. in fi. C. eo. ti. ¶ Quid autem contra si iurauit, & tamen respondere recusauerit, dic qd habeatur pro negante, vel confessio, prout habetur vel fuerit v. illius interrogantis, vt in l. de etate. §. qui tacuit, ff. de inter. ac. & idem si obscure responderet, quia hec sunt paria non respondere, v. l. obscure respondere, vt. d. l. de etate. in. §. nihil, & facit ad predicta, c. j. & ij. & qd ibi no. extra de confes. lib. vj. ¶ Sed posito qd solemniter sit facta responsio, an obligetur ipse respondens ex hac responsione, dic habetur qd sic, sicut si contraxisset, vt in d. l. de etate. §. qui interrogatus, & l. si is cuius, §. si ff. de inter. ac. nisi talis responsio iuri, & nature repugnaret, b. vt. l. confessionibus, & l. si is cuius, ff. eo. ti. & no. per gl. in l. j. C. de cofes. Regulariter, n. cofessio preiudicat consenti, si fuerit emissa in iudicio, vt. d. l. j. ¶ Item si fuerit emissa extra iudicium parte presente, secus autem si ea absente, vt in l. certum in §. si quis absente, ff. de cofes. c. ¶ Sed quid erit si confessio sit emissa extra iudicium parte absente coram vicinis an preiudicat consenti, dic qd aut confessio emissa est in vltima voluntate, & tunc preiudicat si non fuerit reuocata tam ipsi qd heredi suo, ut plene no. per Cy. in l. generaliter, in. vij. q. cum seq. C. de non nu. pec. Aut fuerit emissa inter viuos, & tunc aut est obligatoria, & non preiudicat, vt in l. cum de indebito in fi. ff. de prob. & no. in d. l. j. per doc. Aut est confessio liberatoria, & tunc opt. sunt contrarie gl. & doc. vt plene disputat Bar. in l. non solum, §. si liberatoris, ff. de lib. le. dicunt quidam qd ex hac confessione parti queritur dosi exceptio, & hanc opt. tenet gl. in d. §. si liberatoris, & in l. pon. ponus scribit, ff. de neg. gest. pro qua facit qd no. Inno. in c. veniens, extra de renu. iatione & doc. in l. postquam, C. de pati. & in anc. de testa. §. licet. Alij dicunt qd nulla exceptio queritur qd sequitur gl. in l. in l. id. m. cum duobus sequen. ff. de pac. & l. heredi, §. nos autem, ff. de pac. & §. iustanus in gl. que incipit non idem in extraneos, & hanc partem Bar. sequitur non obstant contraria, quia dic vt per eum not. in d. §. si liberatoris, ¶ Quid autem dices de facta responsio-

hincinde seruetur, vt. l. si. C. de fru. & lit. expē. reg. non licet de reg. iur. in. vj. In errorationibus autem ante lit. contest. aut de practica e. rie ille non dantur in scriptis, sed iudex ad instantiam partis interrogat, secundum dominos de Kor. xxx. conclu. fatenur tamen qd si non datis in

se scriptis voluntarie responderit, postea dicat ipse reus me peniter talis responsionis facte tali interrogatio. vnde ipsam reuoco, an sit audiendus, dic qd sic regu-

debet facere certum illum cui responderetur, ff. eo. l. de etate §. nihil. alias fieri contra ipsum interpretatio. extra de do. & con. u. c. dilecti. Iste tamen interrogationis possum fieri alter quam in iudicio, & iudice sedente pro tribunali, quia possunt fieri in itinere & domi. tex. in l. voluit, ff. de inter. ac. tamen vbi reperitur scriptura Petrus in iure constitutus intelligeretur in iudicio iudice sedente pro tribunali, quia aliter non posset dici constitutus in iure, ita videtur concludere tex. ibi cum gl. per locum a spacia li. vbi dicitur qd alibi quam in iure fieri possunt, & gl. exponit. i. in iudicio vbi dicitur in iure in l. j. in prin. & in l. si. ff. de inter. ac. Adde quo ad predicta vltimum Imo, in l. cum mulier, ff. so. ma. Alexan. in l. de pupillo, §. si quis ipsi pretori, ff. de ope. no. nun. & per Cy. in loco alle. ibi per Bar. in d. l. voluit, per Ioan. de ana. confi. lxxxv. infra alle.

¶ Si contraxisset, adde Roma. confi. clij. & quam actionem parat talis confessio per eundem singu. suis fol. j. Ber.

¶ Repugnaret, adde quando confessio repugnat iuri, qd non preiudicat, Bal. confi. xxxviij. v. lib. Cep. confi. xxxiiij. Alex. confi. cxv. j. lib. Bernar.

¶ No. de confessione extra iudicium, no. tamen qd confessio facta coram sacerdote preiudicat consenti, & probatur per solum sacerdotem, no. gl. sing. in. c. tua nos extra de spons. & in. c. significati, extra de homi. & Albe. in l. v. nica. C. de confes. adde quod Bal. in l. archi. gerentes, tenet qd confessio facta coram sacerdote non probat in iudicio, quia est facta tanq. deo non homini. Adde tu ad hoc Abb. in. c. si. de succes. ab invest.

¶ Et sic confessio quam quis facit qd vsuras extorsit, vel quid male abstulerit in testamēto absente parte potest reuocari reuocando testamētum, quia non est species probationis, vt quis ex ea possit conueniri, sed est species vltime voluntatis, que reuocari potest, alle. Bal. in.

addi. ad Specu. titu. de confes. in §. confessio facta &c. Pro quo notat glo. in l. heredes palam §. si ff. de test. et ex pdictis potest colligi quod ex tali confessione reuocata non probatur quis usurarius manifestus, de quo in c. qd. de usur. in. vj. & ita ad hoc alleg. Ange. in. q. per eam disputata que incipit

Arter si subsit iusta causa peni entie, et ius actus non ledatur, nec deterius ex ta- quis testamen- tum. ff. ad l. aquil. ita tenet Bart. in l. cum quis d. ecedens. §. codicillis. ff. de leg. ij. contrarium tenet Bald. in l. rationes. C. de prob. & clarius in l. generaliter. C. de non num. pecu. quia confessio que emanat in vltima voluntate quo ad forum penitentiali, vel spirituale fauore anime non potest reuocari, idem Bald. in c. innotuit extra de elec. pro qua opi. est glo. in c. quotiens cordis oculis. j. q. vij. quia non est necessaria presentia partis in confessione penitentiali, vel spirituali &c. cogita. Adde tu supradictis que ad propositum non factum. Abb. consi. ij. ij. libr. Fran. de Are. consil. lxxij. Fed. consil. lxxij. Lap. alleg. xxx. & c. xxxvij. quo vero. ad dicta hic per do. Per. de confessione iudiciali, & extrajudiciali absente parte, vide Iacon. de ana. consi. lxxx. vbi vnum dictum pulchrum videbis, per Mahe. no. suis fol. xxxij. per Ro. sing. suis fol. xi. Francif. de Areti. consi. supra alleg. & consi. lx. & de confessione in reali facta absente parte per eundem consi. xxxvi. per Ro. consi. clxvi. & c. cxi. per Alex. consil. xx. per Io. de Imo. cō. cxxij. et. cxxxij. et. cxxxvij. et qbus casibus valeat confessio facta parte absente per Paul. de cast. consi. clxxvi. & quando valeat confessio coram notario, vel vicario per Old. cōsil. ccxcij. et de confessione facta coram vicinis per creditorem, quod est satisfactus per Bald. consil. cxvij. v. lib. Fed. consi. cxxvij. & de confessione emissa in vltima voluntate, vide Abb. consi. lxxxv. do. Card. consi. xxxvij. Fran. de Arer. loco supra alle. Fulg. consi. cxxv. & an confessio possit reuocari, & quid de iudiciali, vide Alexand. consi. xc. j. libr. per Roma. consil. cccxvi. & ibi quid de extrajudiciali, & quid si est geminata. Et an confessio emanata a creditore pro fit debitori absenti ad liberandum, vide in l. j. C. de fal. cau. adi. le. & quod no. Barto. in l. non solum §. liberationis verba. ff. de li. lg. no. de confess. emissa in vltima voluntate, an possit reuocari. Adde tu de hoc, & vide etiam per Bald. in l. rationes. & au. ibi posita. C. de proba. Panor. in c. si, de

li reuocatione officia ut v. in. §. de etate. §. celsus. & in §. ex causa. & in §. qui iuste ff. de interro. ac. de quo latius dic vt infra determinabitur. Sed circa hoc quer o quando & quo tempore admittatur talis reuocatio, & peni entie, & quidam dñi quod ante lit. contest. autum. Alij quod etiam post, de quo no. per glo. in d. §. celsu. Tutamē secundum doct. & Barto. dic. vt not. in l. non faretur. ff. de confess. distinguendo sic. Si queritur an & quando eius reuocare possit confessionem, vel responsionem, aut loquimur de confessione emissa extra iudicium, & de ea, dic vt habetur per Cy. & Iac. hu. in l. error. C. de iur. & fa. ig. & Dy. in c. ignorantia. extra de regu. ju. in vi. & per glo. in l. generaliter. C. de non num. pecu. & l. cum de indel. fo. in fin. ff. de proba. In quo articulo distinguitur per eos. C. + Aut quis constituit aliquid extra iudicium scienter, aut ignoranter primo casu, aut confessio iuri, vel nature repugnat, & non tenet ipso iure, ideo de facto reuocatur, sic vt de facto processit, vt l. confessionibus. & l. si is cui. ff. de inter. act. Aut conuenit iuri & nature, & tunc subsistit, aut confessio emittitur super his que per consensum pnt induci, & non potest reuocari, vt l. iij. §. in amittenda. & l. si quis vj. §. differentia. ff. de acquir. poss. l. tale patrum. ff. de pac. aut emittitur super his que per consensum induci non possunt, & potest reuocari, vt l. cum fissa, secundum primam lec. C. de iur. & fac.igno. C. + Sed quid in confessione emissa in vltima voluntate, an possit reuocari, dicit Cy. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. xij. q. quod non potest reuocari secundum Per. sed secundum Iac. de Bel. in auc. de iure iur. distinguit aliter, aut confessio est facta parte presente, vel alio eius nomine recipiente per quam potest parti absenti acquiri, vt puta notario, seruo, vel filio, & tunc non potest reuocari. Aut confessio est facta parte absente, & notario nullius nomine recipiente, & tunc non preiudicat, & potest reuocari quam opi. tenet Barto. in l. cum quis d. ecedens §. codicillis. ff. de leg. ij. arg. l. fin. de interro. actio. & l. certum §. si quis absente. ff. de confessio. iuncta predicta. l. generaliter, cum si. & no. in l. heredes palam §. si. ff. de test. C. + Secundo casu principali cum quis constituit ignoranter, & errauer, dic secundum Dyn. vbi supra quod aut erratur in iure, aut facto, si quidem erratur in iure, aut erratur in iure naturali, & error non excusat, nec reuocatur, vt in l. si adulterium cum incestu §. stuprum. ff. ad leg. iul. de adult. Aut erratur in iure communi quasi naturali,

Et adhuc idem, ut l.ij. C. de in ius vo. Aut erratur in iure civili, & tunc aut agitur de damno evitando, aut de lucro captando, si quidem agitur de damno evitando, & tunc aut erratur in eo in quo requiritur dolus verus, aut in eo in quo sufficit dolus, presumptus, vel lata culpa, vel levis, vel leuissima. Si quidem erratur in casu, in quo verus dolus requiritur, tunc error talis excusatur, & reuocatur, vt. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. ff. ad filie. Si vero in eo in quo sufficit dolus presumptus, vel lata culpa, tunc subdistingendum est. Aut illud tale erat publice notum vere, vel presumptione iuris, vt quia facta est lex, & currenter duo menses a tempore publicationis ipsius, & tunc error talis non excusatur, nec reuocatur, vt in l. leges sacras sine. C. de legi. & C. de iur. & fac. igno. l. constitutionis. & l. si. §. licet. ff. de pub. & l. diuus claudius. in prin. ff. ad leg. Cor. de fal. Si vero non erat publice notum vere, vel presumptiue, tunc reuocatur, et ignorantia excusatur, vt. l. vlti. ff. de decre. ab ordi. fa. Vbi autem agitur de lucro captando, subdistingue quia aut lucrum procedit cum alterius iniuria, vt est in vscapione, & prescriptione, & tunc error non reuocatur, neque ignorantia excusatur, siue potuit peritiores consulere siue non, vt. ff. de iu. & fac. igno. l. ignor. & ff. de vfu. l. nunquam et. l. si fur. Aut lucrum procedit sine alterius iniuria, tunc distingue, aut potuit consulere peritiores, & tunc non excusatur, nec error reuocatur, aut non potuit consulere, & tunc ignorantia tollatur, & excusatur & si opus est error reuocatur, vt. ff. de iu. & fa. ig. l. regula. §. sed iuris. & §. si quis. & ff. de bono. possessio. l. in honorum, & quis ordo in bono. possessio. ser. l. secunda. §. fin. Fallit in casu. l. si duo. ff. de acqui. heredita. q. ea ratione contingit quia ibi causa de qua agebatur originem sumebat a lucro, ideo licet in consequentiam damnum inducat, non per hec dicitur q. tractetur ibi simpliciter de damno vitando, quia origo, & principium magis attenditur q. id q. postea, & in consequentiam sequitur, vt in l. ij. in prin. ff. de auct. tu. & l. quia. in prin. ff. de do. & l. clam possi. & l. tutor. ff. de acqui. possessio. & l. tutor. ff. de fidei. t. Secundo casu principali quando v3 erratur in facto tunc distingue, aut erratur in facto proprio, aut in alieno. Si in alieno tunc subdistingue, aut tale factum erat publice notum, & ignorantia non excusatur, nec error reuocatur, vt. l. sed pupillus. §. proscribere. ff. de insti. Aut

non erat publice notum, & tunc error excusatur, & reuocatur, vt. l. si. ff. pro suo, & in regula cum quis in ius de regulis iuris. lib. sexto. Si vero fuit error in facto proprio super quo emissum dicitur responso, vel confessio, aut confitens tractat de damno vitando, vel de lucro captando. Si quid m de lucro captando, tunc error non tollatur, nec reuocatur vt. l. regula. & l. cum quis. de iurisdic. & fac. ignoran. Si vero tractatur de damno, aut cum alterius iniuria, & tunc error non excusatur. l. quamquam. ff. ad senatusconsult. vellei. Aut sine alterius iniuria, & tunc error reuocatur & excusatur, vt. ff. de condition. indebit. l. sed si me putem. in princip. & in §. cum interd. ff. de actio. emp. l. si tibi liberum, et sic intelligatur. l. si res obligata, & q. ibi no. ff. de legat. j. + Quid autem dicemus in confessione, vel responsione facta in iudicio, dic secundum Bartol. & alios docto. vt nota. in l. non fatetur. ff. de confessio. & in l. error. C. de iure. & fact. ignorant. & in l. prima. C. de confession. sic distinguendum esse, quia aut quis confitetur factum scienter, aut ignoranter, & per errorem, si quidem confitetur scienter, aut talis confessio sit super aliquo tendente ad lris preparationem, aut ad lris decisionem, primo casu quando tendit, ad lris preparationem, aut illa responsio, vel confessio respicit iurisdictionem iudicis, & tunc non

succed. ab instantia. & Alex. in consi. xlv. col. ij. versio. sed premissis in primo vol. & in consi. xxiii. colum. pen. & in consi. liiij. in. ij. vol. lu. & liij. col. xix. & in consi. xx. in principio Francisc. cur.

a. Duo menses. Adde q. voluit Rom. consi. cccxxx. d. Car. consi. xxxiiij. Fed. consi. cccx.

FORMA INTERROGA.

a ¶ Cōfessio. no. q̄ si statum dicit q̄ si aliquis habeatur pro confessio debet intelligi si iudici vlt. ebjuit, & sic super hoc est interloquendū, Bal. in. l. j. C. ne ex delict. def. item quid significat haberi pro confessio. no. Bar. in. l. i. ff. de iure fil. vide in. c. ij. de confess. libr. vj. Adde huc imperinē

ii apostilla q̄ voluit Franc. de are. consil. cxlvij. & quo ad dicta hic facit, quia partiū consensus non potest iurisdictionem tribuere. Quero an confessio procuratoris nocet domino. Distingue, aut procurator habet sp̄ale mandatū ad sic cōfitemdum, & tūc clarum est q̄ sic, arg. no. t. in. l. proinde, ff. ad. l. acqui. aut non habet tale mandatū, sed est generale, & tunc aut consistet in presentia domini non contradicentis, & preiudicat, & sic intelligit vna opi. recitata p̄

Cy. in. l. vnica. in. viij. quest. C. de confess. aut consistet in absentia domini, tunc aut cōfiteatur per viam voluntarie iurisd. & nō preiudicat, puta quia voluntarie accedit ad iudicē, & ipse confitetur, quod limitat so. de imo. qm̄ procurator cōuenit cū aduersario de ad eundo iudicem, aut procurator confitetur per viā contentiose iurisd. quia responderetur possit: is quibus arctatur respondere, & tunc preiudicat dño. c. ij. de confess. li. vj & sic intelligo no. per gl. & alios in. l. certum. §. sed an & ipsos, ff. de cōfess. & c. Adde an cōfessio procuratoris nocet do. Old. consil. cxxvj. & cclxiiij. Alex. consil. lxxxvj. ij. lib.

b ¶ In culpa. adde. Roma. c. nsi. supra allega, cccxcj. vbi latius, Bernar.

reuocator, vt. l. j. & ij. in prin. cum ibi no. in gl. ff. de iudi. aut respicit prosecutio nem cause, & tūc actor sciebat illum falsum esse, si cut tpe consistens, & respōdens, & potest talis confessio, vel responsio uocari, vt. l. nam si actor. ff. de rei vend. aut ignorabat, & tūc aut lis nondum est contestata, aut erat contestata, si nō erat contestata, tunc subdistingue, aut actor erat ignorans de persona cōtra quā dirigit actionem suam, & hec obliuit de defensionis l. i. scienr tanquam possessor rei, & tunc non poterit confessio, & responsio reuocari, vt. l. is qui se obtulit, & ibi not. per glo. ff. de rei ven. aut actor erat certus de persona contra quā intendebat agere licet iste se obtulit, & tunc ex reuocatione confessionis, vel responsionis actoris ius efficiet deterius, & non adiur, nec remittitur reuocari, vt in. d. l. de etate. §. cellus. alias secus vt ibi, si vero lis esset

contesta, tunc indistincte reuocatio non habet locum, nec admittitur, vt in dicta. l. is qui se obtulit. in prin. Vbi autem confessio, vel responsio sit super his que tendunt ad litem de iudicem, q̄ sit secundum membrum principale distinctionis, distinguere sic: Aut confessio sit in causa corporali, & criminali, & non liget confitemem, nisi in ea perueuerit vt. ff. de app. l. nō tantum. & l. j. §. diuis. & §. si quis vltro. ff. de quest. vnde potest reuocari. Aut sit confessio in causa ciuili, & pecuniaria, & tunc reuocari non potest vt uocari, immo confessus statim habetur pro iudicato, vt in. l. j. C. de cōfess. quia in confessum nulle sunt partes iudicis, nisi in ferendo sententiam contra eū lis est contestata, vt. l. proinde. ff. ad. l. acqui. Item in assignando terminum ad solutionem factam si te non contest. vt. l. si debitor. ff. de iudi. Fallit tamen regula in casibus positus per gl. & doc. in. d. l. j. de cōfess. ¶ Dixi vltius, q̄ aliquando quis confitetur in iudicio falsum ignoranter, vel erranter, & hec considera, quia aut talis erronea confessio a emittitur circa ea que respiciunt iurisdictionem iudicis, & tunc cōt reuocari tam ante sententiam q̄ post, vt. l. si per errorem. ff. de iur. om. iudi. & l. j. & ij. C. si a non compe. iur. q̄ no. an. l. ij. in prin. ff. de iudi. Aut respicit preparatoria, & persequutionē cause, & tūc in omnibus premisis casibus in quibus dictum est q̄ potest confessio reuocari facta scienter, potest erit & multo magis facta ignoranter vel erranter. In alijs aut em casibus subdistingue, aut error ille nullam habet in se culpam, & poterit cōfessio reuocari vsque ad sententiam probato de errore, vt in. l. error. & ibi no. per gl. C. de iur. & fac. igno. & hoc ipse iure. Sed aliquando ope restitutionis in integ. admittitur reuocatio post sententiam ex clausula generali, vt. d. l. de etate. §. ex causa. ff. de interro. ac. & l. fideicom. ff. de confess. Aut error habet in se culpam annexam, & tunc aut lata, & non potest reuocari confessio, vt. d. l. de etate. §. qui iusto. in fi. Et pro tanto si quis errat in iure non auditur volens confessionem reuocare, quia lata culpa est ius ignorare. ff. de verb. sign. l. late culpe. & l. l. eges sacratis ime. C. de legib. etiam no. in. d. §. qui iusto. ¶ Similiter non auditur quis, quando in facto proprio, & precedente deliberatione super hoc, puta quia habuit terminum deliberandi, & respondendi a iudice assignatum, confessus est aliquid vt no. per Archi. & alios in. c. si. extra de iureiu. lib. vj. & est ratio, quia est tunc in lata culpa. **b** Secus ergo si in facto alieno confessus fuerit, vt ibi no. aut error habet in se leuam culpam, & tunc potest reuocari etiam vsque ad senten-

tum probando contrarium, vt. l. non fatetur. ff. de confess. & ibi no. de hac materia. Et predicta procedunt in confessione emissâ scelerate vel ignoranter ipsâ principali persona. Si autem talis confessio emissâ fuerit a procuratore eius, vel tutore, vel curatore, an precii licet domino, die vt habetur, & no. in Leertum. §. sed an & ipsos. ff. de confess. & per gl. in c. j. in si. vt lit. non contest. & ibi per doc. & vide que scripsi infra circa responsionem sequentis libelli in 23. gl. super verbo simonis spelta. Et + Sed hoc re-
 a. ut querere qualiter probatur de errore. a. Respondetur eundem gl. communiter vj. no. in d. l. non fatetur, & in d. l. certum. §. sed an & ipsos, & ibi de ho. c. ff. de confess. & in l. cum de indebito. ff. de proba. & per doc. in d. l. error, qd probatur per demonstrabi rem se habere aliter qd confessus fuerit, cui opti. conforat. ex. in d. l. de etate. §. ex causa, & ibi mox prologo testam. no. Et facit quod no. per Dy. in c. ignorantia presumitur extra. de regu. iur. lib. vj. Tutamen secundum Bar. plenius distingue. aut loquimur de errore adhibiti o extra iudiciu, aut in iudicio. Primo casu, aut quis vult reuocare errorem alienu, qui fingitur esse proprius, vt patet procuratoris sui, vel tutoris, seu curatoris & tunc sufficit probare rem aliter se habere qd eius confessio exprimat, vt in d. §. sed an & ipsos. & ibi. l. et ille §. prima facie loquatur in confessione iudiciali, aut quis vult reuocare errorem vere suum b. proprium, & tunc aut confessio interuenit super facto eius proprio, & tunc aut ille qui alle. suum errorem tractat de damno vitando, & aduersus de lucro, & adhuc sufficit probare rem aliter se habere, vt. l. si post diuisionem. C. de iur. & sic. igno. & l. sed si me putem. in §. cum in ter. ff. de condi. indeb. & gl. in l. cum de indebito. ff. de proba. Exemplum in pecunia soluta, que tanquam indebita repetitur, nam sufficit probare causam falsam propter quam sequuta est solutio, aut vterque tractat de damno vitando, & sic sunt in pari causa, & tunc si error intercessit in facto alimo, sufficit probare rem aliter se habere, vt supra dictum est, si vero interuenit in eius facto proprio, tunc non sufficit probare rem aliter se habere, nisi probentur alie circumstantie, ex quibus verisimiliter poverit cadere in errorem, vt. v. g. si probet se inductu aduersarij, vel alterius cilliditate ad sic respondendum, vt. l. j. in si. ff. quand. actio de pec. est annal. & in l. hominem. ff. pro suo. Idem si responsio, vel confessio facta est super eo qd erat multum de longinquo, in quo potest cadere error, vel ignorantia, vt. l. peregre. in prin. ff. de acqui. pos. & no. per Dy. in c. presumi ur igno-

rantia de reg. iur. in. vj. Vel si intercessit super aliquo facto implicito, vt. l. pe. ff. de confess. & l. emptor. in §. iucius. ff. de pact. Secundo autem casu principali cum loquimur de errore interueniente in iudicio, tunc consideranda, quia aut error interuenit circa preparatoria iudicij, vel cause, & sufficit probare rem aliter se habere, quo probato de errore presumitur, vt. d. l. de etate. §. qui iusto. aut interuenit circa decisori causâ, & tunc non sufficit probare rem aliter se habere, nisi probentur circumstantie, quibus supra dixi. Si vero i factio alieno, & tunc sufficit probare rem aliter se habere, vt no. in d. §. sed an & ipsos, & predicta procedunt in errore factio.

14. §. i. + Quid autem dicam de errore iuris. Dic qd regulariter iuris error non presumitur, probatur tamen de iuris errore ex qualitate personarum, & negotiorum, vt. l. regula. ff. de iur. & si. igno. & l. si adulterium cum incestu. §. primo. ff. de adult.

15. §. i. + Que autem superius dicta sunt de errore adhibitorum coram iudice locum habent etiam coram arbitro electo cum peni, vel sine rato namente pacto, vt. l. cum antea. C. de arbi. & etiam coram arbitratore, cuius sententia ex forma statutorum mandatur executioni sicut sententia iudicis, vt sequitur Barto. in d. l. non fatetur. in si. ad qd facit qd de arbitratore no. per eu in l. post rem. ff. de transac. & in l. a diuopro. §. j. ff. de re iudica. Sequitur in litera,

S V B E I V S calumnie iuramento. An autem teneatur tale iuramentum prestare. Dixi supra in precedenti gl. & vide in glo. supra in tra. ti. proximi sequenti,

a. Quod aliter probabitur error. Adde Alexand. consilio lxxxix. §. ij. li. Calde. consil. j. de confess. supra alle. Ber.

b. Errorum vere suum. nota tamen non posse corrigere errorem, nisi parte citata, & causa cognita ex doctrina Bar. in l. si iurarius. ff. de reg. iur. quando est de ptenentibus ad partem, & iam sit data copii. parti, vt dicit ibi Barto. non posse corrigi talem errorem, nisi parte citata & de mandato iudicis, factio qd not. Bal. in ma. in l. imperator. ff. de sta. ho. Cano. in c. cum. p. a bellio. de fide instru. Adde. hic non puto, quia de hoc hec non agitur, sed aibi ponatur errorem iur.

2 **CL. si hoc habet locum in reali, secus si per onali agatur** secundum glo. ibi dicit, ita tenent Bar. Bal. & Ang. in l. si alle. & est tex. opti. et melior glo. que sit in iure. in §. illud quoque in auc. de trien. & semis. idem si facta interrogatione, responderis nominando Titium possessorē qui nō possidebat, sed iterrogatus cō uictus de mendacio priuatur possessione, & non potest fieri postea dīcēdo possideo pro me, ita Specu. in ti. de primo & secundo decre. §. restat. ver. quid si nominatio. & not. Bal. in d. l. fin. quod intelligas verum, nisi pe niteat ante lit. contest. secundum Bal. ibi & sic propter mēdacium priuatur possessione, adeo q̄ non potest opponere excep. dominij etiam si velit incontinenti probare, aī s non priuatur possessione, licet officium iudic. sit ad ipsē scēdē possessionis, vt no. glo. in d. l. si. & ibi Bar. & Bal. Sed an requiratur nouus libellus Bar. q̄ non sed officio iudic. expedi. ur in d. l. si. de quo vide glo. in d. §. illud aque, videtur dicere contra, sed breuior. via, quando actor non vult probare de mēdacio est, vt petat se imitti in possessionem illius rei in p̄ iudiciū negātis, & non alterius in d. §. illud qui videt dicere cōtra, & ista est sing. practica secundum Ang. in d. l. si. vide Bal. in l. qui seruus §. in iure. ff. de inter. ac. & Spe. in ti. de inter. que fin. ante li. cōte. §. j. & dum hanc viā practicāsem in castro nostro nouo in causa iudini & bertrami fratru de lanz. cōtra illos de grantijs venit pars aduersa post li. cōte. & dixit cōfīrēdo se tenere aliā tertīā partē, interrogati, n. primo an possideret domum responderunt, q̄ sic pro duabus partibus s̄m, & quidam curator datus honis vacantibus fratris ipsoru absentī respō dit q̄ ipsi duo totā tenebant, sed intendebat cō sequi ab alijs duobus partē suā tertīā queritur an stante cōfēs. missio in pos. locū habeat, quedam glo. in d. l. si. facit q̄ non, quia nō fuerunt grauati onere probandi de mēdacio, facit tex. clarus in d. §. illud quoque, contrariū obtinui, quia lis erat cōre. & sic actor captus, quia reus fuit in dolo sic respondēdo, cū ipsi de gra tijs emissent a tertio fratre absēte, facit op. tex. in l. electio. §. neque. ff. de noxa. & in l. de eta te. ver. celsus. ff. de inter. act. & l. as qui. ff. de rei ven. & sic pot̄ intelligi gl. in d. l. si. nte lit. conte. quādo procederet ante lit. cōesta, ad probandū de mēdacio, quia nullū est dānum

PRIMO AN DICTVS Ioannes te
 1 neit & possidet. **CL** + Differentia est inter te
 nere & possidere, cum tenere ad nudū factum
 possidere autē ad ius referatur, vt supra dixi,
 & probatur in l. i. §. j. ff. de acquirē. possessio.
 2 **CL** + Quid autem dices, si responder se non pos
 sidere, nec tenere, & tamen re vera probatur,
 ipsum tenere & possidere. Dic q̄ in penā sui
 mendatij auferatur sibi possessio, & est icietur
 ipse reus de reo peitor, vt. l. si. a. ff. de rei ven.
 & l. qui seruus. §. in iure. ff. de interro. actio.
 & facit auc. hoc si debitor. C. de pigno.

SVM MARIVM.

1 Ad interrogationem quo iure, & titulo quis
 possidet reus respondere non tenetur.
ITEM QVO IVRE ET TI
 1 **tulo.** **CL** + Licet autem huiusmodi interroga
 tio possit fieri tamen non tenetur reus respon
 dere, quoniam est iuri contrarium, vt. l. cogi
 possessorem. C. de peti. here. & ibi no. & regu
 la est q̄ possioni, vel interrogationi que sit cō
 traria iuri non compellitur quis respondere,
 vt not. in l. j. C. de confes. & per Bart. in d. l.
 non fatetur circa finem, & in l. ornamentorū.
 ff. de auro & arg. legi. Sequitur in litera.

SVM MARIVM.

1 Ad interrogationem an dolo quis deserit pos
 sidere reus respondere tenetur.
ITEM AN DOLO DESIE
 1 **rit.** **CL** + Illa interrogatio non est multum in viū,
 sed tamen fieri potest, quia omne q̄ est proba
 bile est possibile, vel in modum possionis, vel
 interrogationis, vt not. glo. in c. j. & ij. extra
 de confes. lib. vj. & Barto. in d. l. non fatetur.
 & Specu. in tit. de positiō. in princ. Si en im
 probetur q̄ dolo, vel culpa possidere deserit
 perinde conuenitur, & condemnatur, ac si pos
 sideret, vt in l. parem. ff. de reg. iu. & l. is qui
 dolo. & l. si culpa. ff. de rei vendic. & facit. l.
 qui petitorio. ff. de rei vend. & l. si rem. ff. de
 exceptio. rei iu. cum simi. + Vnde tali inter
 rogationi tenetur respondere. l. quotiens. in §.
 pretor. ff. de nexal. quod sequitur Barto. in l.
 si gener. ff. de h s qui, vt indig. & Insuper scias
 q̄ hic potuissē recitare materiam possionis.
 Sed ipsi m̄ res tuo infra speciali tra ctatu pos
 sitionum, sub titu. de possionib. **CL** His prepara
 torijs expedi. s. venio ad formationē h. & c.

CLORAM VOBIS Egregio & po

1 **CLORAM VOBIS** Egregio & po
 tenti viro domino Potestate ciui. aī s
 Papie, nec non domino vicario vestro, agit &
 in iure proponit non in modum solēnis libel
 li, sed qualis qualis peitionis, seu facit narra
 tionis, Andrianus de la cerona suo proprio
 nome, contra & aduersus Ioannem de oia-

itē po
 quōta
 etc)

rijs & contra quâcumque personam pro eo, & eius nomine in iudicio legitime comparentem dicens, & in iure ponens q̄ supra scriptus Ioannes, licet indebite, & iniuste tener, & possideret quandî impetiam terre culte perticarum centum positarum, & iacentium in loco & territorio Sarirane districtus Papie cui cohereret ab vna parte &c. Que quidem petita terre simul cum pertinentijs suis spectavit, & pertinuit, & hodie spectat & pertinet ad supra scriptum Andrianum iure dominij, vel quasi ex veris & legitimis titulis & causis. ¶ Idem dicit & proponit, vt supra q̄ idem Ioan. spacio annorum quatuordecim proxime preteritorum habuit, & percepit, & verisimiliter percipere potuit ex dicta petita terre tot & tantos fructus inter frumentum & siliginem, qui fuerunt, & hodie essent, si extarent precij, & valoris vno anno cum alio cōputato in summa totius temporis antedicti florenorum, ccc. ¶ Item dicit & proponit, vt supra q̄ ipse Ioan. prescripti petiam terre simul cum fructibus perceptis, et quos percipere potuit ex eadem hucusque dare solvere relaxare, ac dimittere recusavit, & iniuste &c. Quare petit & requirit idem Andrianus a vobis dominis potestate, & Vicario antedictis quatenus ex officio vestro, & omni modo iure via, & forma quibus melius de iure potestis per vestram distinctiuam sententiam pronuncietis & declaretis supra scriptam petiam terre culte spectasse, & pertinuisse, & hodie spectare & pertinere ad ipsum Andrianum iure dominij, vel quasi, quodque condemnatis supra dictum Ioannem versus dictum Andrianum, & cōdemnatum omnibus iuris remedijs compellatis ad dimittendum, restituendum, & relaxandum, ac dandum, & soluendum ipsi Andriano prefatam petiam terre cum pertinentijs suis simul cum fructibus, & redditibus, i de perceptis, & qui percipi poterunt, si extant, & si non extant in valore precio, & estimacione predictis, ac etiam in florenis. xv. pro damno, & interesse passis, factis, et supportatis, ac supportandis, sciendis, ac sciendis in futurum, & vterius in expensis presentis cause, & questionis factis, & sciendis, prout liquidabitur in processu. Et predicta petit & requirit per vos fieri debere & executioni mandari summarie, & de plano sine strepitu, & figura iudicij, & vobis iurato deducendo in presentia iudicio omne ius suum sibi competens, et competiturum, vnde cunq̄ue, quocunq̄ue, & qualitercunq̄ue. Saluo iure minuendi, ad dendi, mutandi, & corrigendi, & alterius petitionis quoadcunq̄ue sciende, Non se astringens propria ad pro-

bandum nisi solum ea omnia & singula que sibi sufficiant ad victoriam sue cause, Petens insuper idem Andrianus debere cogi, & cōpelli dictum Ioan. respondere petitioni, & contentis in per sacramentum calumnie. Et tunc &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Secundum libelli tenorem sententia est formanda.
- 2 Libellus quot modis sumatur.
- 3 Diffinitio libelli que sit.
- 4 Libellus debet esse brevis.
- 5 Ordo petitionis non debet conuerti.
- 6 Scriptura regulariter est de substantia libelli.
- 7 Libellus non solum iudici, sed et parti est dandus.
- 8 Libellus est offerendus ne dum in ciuilibus, sed etiam in criminalibus.
- 9 Libellus an de necessitate coram oī iudice sit offerendus.
- 10 Libellus an possit remitti a partibus in iudicio vel extra.
- 11 Actor dat libellum reo expensis ipsius actoris, si pars non remisit libelli petitionem.
- 12 Ante libelli oblationē reus citari debet.
- 13 Dilatio, xx. dierum est danda reo ad respondendum libello, que tamen per iudicē abbreviari potest.
- 14 In actionē vniuersali & generali sufficit causam, & rē que petit vniuersaliter et generaliter exprimere.
- 15 In actionē singulari causa remota debet in libello exprimi & res que petitur designari.
- 16 Cuiuscūq̄ actionis, tā realis, q̄ personalis duplex est causa, proxima et remota.
- 17 In actionē personalis nō sufficit exprimere causam proximam.
- 18 In actionē reali pro domino, vel quasi sufficit exprimere causam proximam.

actoris, quādo cōstitetur, imo releuatio ab onere probandi, & sic loquitur materia auct. cōtra qui p̄pria C. deno. n. p. c. de vide dictum Bar. in. l. de etate s. qui iusto, supra ale. q̄ vbi sciens ter quis saluum dixit in prepara oris iudicio r̄ probādo rē aliter se habere ex testibus, vel instris p̄sumit error, sed se remittit ad no. in. l. non fatetur. ff. de cōfess. Franc. cur. Adde tu melius vidēdū per Ro. cōf. lxxj. p̄ Ab. cō. xvij. qui in eodē facto consuluit. r̄ Respondere. adde quid si respondere non tenebatur an sibi p̄ iudicet. d. Ab. cōf. lxxvij. et an quis cogatur ostendere titulum possessionis sue, vide in. c. ordinarijs. de offi. ordi. i. vj. & per Calde. cōf. lxxxiij.

- 19 In actionibus realibus que competunt ratione alterius iuri. ¶ dominus an sufficiat exprimere causam proximam.
- 20 An proximum nomen actionis exprimi debeat in libello.
- 21 In omni causa an debeat libellus offerri.

DE VIDE

Actio. Et pro clariori intellectu tam presentis libelli ¶ generaliter omnium libellorum maxime de quibus inferius tractabitur.

- 1 + Sciendum est quod discretus iudex, & advocatus ante omnia debet diligenter considerare formam libelli, & qualiter sit proposita actionis, quia secundum libelli notorem sententia est formanda, aliter si iudex contra vel preter libelli formam pronunciet factum reputatur, ut dicitur in l. ut fundus. ff. com. di. & c. licet hely. extra de si. & l. si. C. de fidei.

- 2 com. libe. + Item sciendum est quod libellus in iure nostro sumitur multis modis. a) Primo modo sumitur pro parte realio, ut phatur per textum qui non est alibi. l. iudices. C. de pif. in Secundo modo dicitur libellus petitio & assertio actorum facta in iudicio cum solemnitate iuris, de qua in auc. offeratur. C. de lit. conte. & in c. j. & l. j. extra de lib. ob. Et isto modo sumitur in presenti opusculo et tractatu. Tertio modo dicitur libellus qui datur a iudice parti appellanti a sententia ut l. j. de lib. dimif. Quarto modo dicitur libellus scriptura prius facta ad aliquis infamationem, ut l. j. C. de infam. lib. Quinto modo dicitur delegatio cause, ut l. nec que equum. ¶ ubi decretum. ff. de offic. procon. & lega. Sexto modo dicitur libellus parvus li-

ber. ad differentiam magni prout dicitur in vulgari. ¶ Deinde quero que sit definitio libelli de quo loquimur in presenti tractatu. Respondeo quod libellus est brevis, & ordinata scriptura clara continens, & iudicij, ac parit demonstrans intentionem agentis, vel accusantis, quam definitionem approbat Cyn. in d. auc. offeratur. + Condescendo ad declarationem eius quod dixi. Dixi ego in definitione brevis hoc idem dictum est quasi verborum prolixitas a iure respuitur, ut l. ampliore. ¶ in refutatorijs. C. de appella. + Dicitur etiam in definitione ordinari quod idem sequitur, qui ordo per titulos non debet conuerti, ut prius velis quis petere executionem, quam sententia sit lata, ut l. j. C. de execu. rei iudi. Nec debet etiam conclusio libelli precedere facti narrationem, ut l. precibus. C. de impu. & al. subst. & l. ut resp. C. de trans. Verumtamen si quis in libello sic formaliter diceret peto talem cogi & condemari &c. non per hoc talis conuerti ordinis videtur libellum, quia sermo ille rediit iuris interpretatione ad congruum ordinem, attenda potius mente profereatur quod forme scripture, ut in l. talem. ff. de here. insti. & hoc sequitur Bar. in l. si cum nulla. ff. de re iudic. & alias plenius dicam. + Item dicitur in definitione scripturae quod non sine ratione exprimitur quoniam scriptura est regulariter de libello substantia, ut in d. auc. offeratur. & c. j. de libello. obla. & in e. quoniam contra falsam. extra de proba. Fallit tamen huiusmodi regulam in pluribus casibus qui norari solent per gl. & dicitur in l. nec que equum. ¶ de plano. ff. de offi. procon. & lega. in auc. de exhiben. reis. ¶ s. s. n. c. i. u. s. i. g. i. t. u. r. Fateor tamen secundum Cyn. ubi supra quod si consuetudo fori esset quod libellus possit offerri in vulgari, vel sine scriptis, quoniam scriptura non esset de substantia, quia consuetudo fori derogaret iuri scripto, ut l. iij. in. si. ff. de test. & argu. l. de quibus. ff. de legi. Subiungitur insuper in definitione. Clarum, nec immerito quia claritas est amica legibus, ut in auc. de testib. imperfec. ¶ j. ob. ut ita autem est iuri inimica, vt l. i. a. fidei. ff. de iu. fil. + Denique dicitur in ea esse & parit, quod quidem idem est, quia non solum iudici, sed etiam parti libellus est dandus, vt in d. auc. offeratur ad hoc, vt iudex possit iuxta formam libelli suam profere sententiam, vt l. i. ut fundus. ff. com. di. & ipsi parti, vt possit de liberare, an velit cedere iuri, vel contedere, vt l. j. ff. de ede. + Postremo subinfertur vel accusantis, quod idem exprimitur, quia necesse in ciuilibus, sed etiam in criminalibus, libellus offerendus est, vt l. libellorum. ff. de accu. + Quero ulterius an coram omni iudice sit de necessitate

a) ¶ Modis. ad de spec. in ti. de lib. concep. in prin. & hosi. de lib. obla. & de spec. co. ti. vbi dicitur quod libelli fiende sunt tres copie de quibus ibi vide.

b) ¶ Fori. adde quod libellus possit formari secundum siliu curie. An. consi. cxiij.

c) ¶ Sed parit. ad de quod primo iudici, vt dicit de pecu. in ti. de lib. concep. ¶ restat videre.

te offerendus libellus, dic q sic, siue sit ordinarius, siue delegatus, siue arbiter, per tex. in d. auc. offeratur. qui generaliter loquitur iuncta l. pen. in fi. C. de arbi. Sed coram arbitratore non offeritur de necessitate libellus, quia nullus ordo iudicarius, coram eo est necessarius, vt no. in uo. in c. quin auallis, extra de iure in. & de pec. in ii. de arbi. & per doc. maxime Bar. in l. i. iocieratem. §. arbitratorum. ff. pro so. Nec co
 2 a ram illo iudice qui potest cognoscere sine signi
 10 ra a iudicij, vt in cle. sepe, de ver. sig. ¶ Secundo queritur an libellus possit remitti a partibus in iudicio, vel extra, supra quo sunt opiniones, vt refert Cy. in d. auc. offeratur, u tamen secundum eum & alios distingue, aut queritur an remissio facta a partibus teneat quo ad ipsas partes, ne possit altera ab altera petere sibi libellum offerri, & dicendum est q hoc respectu tenet remissio, unde quia communiter solent in instrumentis notarij dicere q vna pars promissit non petere libellu &c. repellitur volens petere ipsum, cu liceat vnicuique iuri pro se introductio renunciare, vt. l. si quis in concubendo. C. de pa. aut queritur an talis remissio teneat quo ad iudicem. Et dico q non, quia quo ad eum libellus est p incipiū & sum damentum sententie profertende, vt supra dictum est, cum secundum tenorem libelli sententia est formanda, vt. l. vt fundus. ff. com. di. vnde opus erit parti suam libellum offerre iudici & describi per notarium in actis, de quo potest aduersarius exinde copiam postulare per notarium sibi suis proprijs expensis fieri. ¶ Quid b
 11 b ergo si pars non remisit petitionem libelli, nunquid actor dabit libellum reo expensis proprijs ipsius rei, an vero expensis proprijs ipsius rei, an vero expensis ipsius actoris. Io. an. dicit q e datus expensis actoris, vt no. p eū in cle. sepe de ver. sig. que opinio pbatur p tex. in d. auc. offeratur, nam offerre est non petenti dare, vt l. iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. & in l. fidei commissi. §. si rem. ff. de leg. iij. quia igitur offert actor libellum, vt astringat reum iuratum in iudicio stare, vt. l. iur. stipulatem. §. si stichum. ff. de ver. ob. merito no debet reus grauari onere illius, vel expensis quas subit i. u. ut s. licet Cy. vbi supra sentiat contra reum.
 12 c ¶ Quero an ante libelli oblationem reus debeat citari, & de hoc sunt opiniones inter aliquos, vt refert Cy. vbi supra C. edo & de iure vtrius est, q reus prius citari debeat q libellus offeratur, per tex. d. auc. offeratur, cu ibi dicat q libellus offeratur ei qui ad iudiciu vocatur, ergo pater q reus esse debet in iudicio, quando offertur libellus, & hanc partem sequitur glo. in c. ecclesia sancte Marie extra

de consil. & probatur per. c. quoi tam contra fallam. extra de proba. Verum co munis practica plurtum se habet, q vel prius q cur reus ad accipiendam libellum, vel libellus ex parte iudicis mittatur, reo ad do mum que practica iudatur ex. c. significauit extra de lib. obi. ¶ Dexto quero an reo sit danda dilatio, & quatio ad respondendum libello, dic q dari debet terminus. xxx. die. um per. d. auc. offeratur, qui quide terminus an possit de iure per iudicē abbreviari, fuit opinio & contentio in er doctores, vt refert Cy. & Ia. bu. in d. auc. offeratur. Veruntamen generalis cōsuetudo approbavit, quod talis terminus possit per iudicem abbreviari, que consuetudo videtur confirmari auctoritate. l. ij. & ita nota. ff. de rei. ¶ De primo queritur de forma, & tenore libelli. Ad q respondendum est in hoc esse considerandum actionis qualitate. ¶ Aut. n. agitur actione vniuersali, vt puta vbi i. uersali hereditatis petitione, vel actione generalis, vt negociorum gestorum, & tutele, et in his casibus sufficit causam & rem que petitur vniuersaliter, & generaliter exprimere, vbi gratia, pero hereditatem Sempronij, vel peto vt redas mihi rationem administrationis tutele, vel cure, nec est necesse cum pero hereditate dicere causam, an ex testamento, uel ab intestato ad me pertinet, sufficit enim q hoc liquidetur in cause processu, vt. l. si mater in prin. ff. de excep. rei iud. & per glo. in l. ij. in prin. ff. de eden. ¶ Au agitur iudicio sine actione singulari, vt. x. vendito, lo

a ¶ Figura adde vidēdū i spec. multos casus in quibus requiritur libellus in ii. de li. cōre. §. nō vidēdū. & in §. restat videre, & ita in cetera arbitratore offeratur. ¶ Quid, vide no. Bal. in l. nō ignorat. C. de fru. & li. expē. q p̄ peti expē. si instrumentū de bi i habiti a tabel. qñ eū prius ita pellam etc. ¶ Citari, nct. q vbi ex forma citari debet citari p die añ, vt in castro nouo nō valeret petitio si citaretur die, sicut. l. de vnoquoq. ff. de i. i. c. iter quatuor extra de mat. et obe. l. ea que. C. qñō & qñ i. Contra facere no. per Bar. in l. leuati ff. de ac. & ibi an. q̄a forma statuti nō ē seruāda i leuibus, sed Bal. p̄mū dicitū tenet, et notati i c. p̄ d. mi. va qui cont. ē q̄ forma statuti ad vngue sit ob seruanda tenet Bar. i reposito sup. in. ver. cōtūm. x. adde q̄ melius scribit p̄ Ange. cōsi. cc. xvj. vbi cōclu dit q̄ citatio nulla cū nō fer uat forma tradita a statuto.

FORMA ACTIO. REAL.

cato, vel commodato, & tunc causa remota debet in libello exprimi, vt. l. an. & eandē. §. actiones. & l. mater. ff. de exce. rei iudi. et. l. editio. §. finaurē. C. de edi. di. adria. tol. Ac etiam res que petitur debet designari per loca, latera, & cōfinia, si sit res immobilis, vt. l. forma. ff. de censi. not. per glo. in. c. significantibus. extra de lib. ob. Si vero sit res mobilis tunc debet demonstrari per numerum, & colorem, vt. l. si in rem. ff. de rei ven. de quo not. per gl. in. d. l. j. in prin. de eden. & per Inno. in. c. conquere. in glo. h. extra de offi.

16 ord. **C** Verum quia superius dictum est causam in libello exprimendam, a ritur que sit ista causa cuius gratia sciendum est quod cuiuscumque actionis, tam realis, quam personalis, duplex est causa, scilicet proxima, & remota. Proxima autem causa in actione reali est dominium, vt. l. in rem, in prin. ff. de rei ven. Remota autem est contractus, vt. l. iij. §. ex plurimis. ff. de acqui. pos. **C** In actione vero personali proxima causa est obligatio, vt. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. remota autem est contractus, vt. l. consensu. & l. actionum genera. §. actionum quedā. ff. de act. & ob. & in. de oblig. ex 17 consen. §. j. + Ad propositum ergo est dicendum quod si quidem agitur actione personali, sufficit exprimere causam proximam secundum quosdam, puta si dicatur in libello peto decem ad que es mihi obligatus. Sed verius est dicendum non sufficere expressionem talis cause, secundum Cy. & alios doc. quia per expressionem simplicis cause proxime reus non redditur certus, an ce-

dat, vel contendant, quod fieri debet, vt. l. j. in prin. de eden. vnde requiruntur expressio cause remote, vt dicatur sic. Peto a te decem ad que es mihi obligatus ex causa mutui, vel depositi.

18 extra de reg. iu. lib. vj. **C** + Si vero agitur in actione reali pro dominio, vel quasi tunc, secundum omnes sufficit exprimere causam proximam, hoc modo. Peto talem rem, que mea est iure domini, vel quasi, per hoc. n. reus certus efficiatur, an cedat, vel contendant, cum res non possit esse plurimum insolidum, vt. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. commo. & l. pompontius. §. sed & is. ff. de procura. nec etiam vnus tantum ex pluribus causis, sed vna sola, vt. l. iij. §. ex pluribus. ff. de acqui. pos. & c.

19 **C** + Quid autem iuris sit in alijs actionibus realibus, que competunt ratione alterius iuris quam domini, dicam infra, & tangitur per Barr. in. d. l. ce

20 an eandem. §. actiones. **C** + Octauo queritur, b an proximum nomen actionis b exprimi debet in libello, vt sit necesse dicere ago contra te actione depositi, vel publiciana, vel ferusiana, & similia. Dic quod aut causa que exprimitur in libello est apta producere vnam solum actionem, & tunc sufficit eam exprimere, & nomen actionis tacere, vt. V. G. Dico domine iudex quod Titio commodavi librum tale quem peto condemnari ad restitutionem, non enim est necesse exprimere ago actione commodati, & idem in similibus, aut causa proposita est apta producere plures actiones, vt patet in exemplo de colono, qui arbores succidit, vt. l. duobus. §. colono. ff. de iureiu. et. ff. arbo. fur. ce. l. j. & l. pe. Quo casu dantur tres actiones, v3 ex locato, & l. acqui. & ex. l. xij. tabu. vt ibi habetur, & debet exprimi nomen actionis, quam intentare intendit, ne sola expressio vnus cause reddat reum incertum super qualitate actionis propositae secundum Cy.

21 **C** + Nono que ritur, an in omni causa c debeat offerri libellus, dic breuiter quod aut loquimur de causa principalis, aut de causa appellationis, primo casu subdistingue quia aut officio iudicis. Si iure actionis, aut causa sui natura est plenaria, aut summaria, si quidem plenaria, & tunc offertur libellus, vt in. d. auc. offeratur. et in. c. j. extra de lib. ob. Aut causa est summaria, vel ex forma iuris comunis, vel municipalis, aut rescripti, qui casus ponuntur per glo. in. l. iij. §. sciendum. ff. ad exhiben. & in. auc. de exhi. re. §. sancimus igitur. & in. d. l. nec quicquam. §. de plano. ff. de offi. procon. & leg. & tunc non offertur libellus pariter, sed qualis qualis petitio offertur iudici inscribenda apud acta, de qua

a **C** Exprimendam, adde an quis teneatur causam exprimere vide alex. cōsi. cxxxi. i. lib.

b **C** Nomen actionis, adde an actio in libello exprimenda sit Oldra. consi. cccxiiij.

c **C** Omni causa adde spe. in tit. de lib. cōcep. §. nunc videndum per totū,

petitione reus accipit copiam suis expensis, si vult in cle. sepe de verb. sig. super qua iudex formabit suam sententiam, vt in. l. ij. C. de sen. ex peri. re. & in auc. nisi breuiores ibi posita. Si vero agitur officio iudi. mercenario deseruienti actioni propositae, & tunc in illo non offeratur libellus, quia sufficit, qd semel sup. actione sit oblatus, & sic intelligitur glo. in. l. j. ff. de inter. act. aut agitur officio nobili, & tunc aut petitur aliquid dari, aut fieri a parte, aut a iudice tantum. Si a parte, & tunc si est causa plenaria, & offertur libellus, vt. l. quod si minor. §. restitutio. ff. de mino. & in §. si. Aut causa est summaria, & qualis qualis petitiō sufficit vt dictum est, per. l. j. §. cum patronus. ff. de offi. prefe. vrb. & l. si quis a liberis. §. meminisse. ff. de ib. agn. & l. si iudex. & ff. de his qui sunt sui vel alie. iuc. Si autem petitur aliquid fieri a iudice simpliciter, vt puta decretum interponi super alienatione rei, super constitutione tutorum, vel curatorum, vel actorum, & similia, & tunc non offertur libellus, nec perit ionf scriptura est necessaria, vt. l. nec quicq. §. vbi decretum. ff. de offi. procen. & in. l. omnia. ff. de reg. iur. Secundo casu principali cum loquimur de causa appellationis, dic in illis casibus in quibus est in causa principali necessarius libellus in illis est necessarius in causa appellationis, a aliis non quia causa appellationis assumit sibi naturam cause principalis, vt illis modis regulatur, vt in auc. vt cum de opp. l. cogno. in prin. col. viij. de quo tangit Specu. in ti. de appel. in §. dicendum restat, & Inno. in. c. cum contingit. de offi. delega. & Bar. in. l. j. in fin. ff. de appel. His igitur omnibus premisis sic conclusis, & accedamus ad tex. libelli presens qui se habet in hunc modum.

SUMMARIUM.

1 Quot sunt partes libelli.

CORAM VOBIS DOMINO
 1 potestate. ¶ Libellus iste continet duas partes principales, in quarum prima premittitur facti narratio. In secunda subiicitur narrationis conclusio. Secunda ibi quare petit &c. Prima pars continet quinque, prout continere debet quilibet solenn. libellis v3 nomen iudicis proprium, vel appellatum coram quo libellus offertur. Secundo nomē actoris. Tertio nomē rei cōtra quem libellus producit. Quarto causa ex qua agitur. Quinto res vel qualitas que postulat de quibus notatur per glo. in. c. si contra vnum. extra de offi. d. legat. lib. vj. & l. j. in prin. ff. de eden. & l. edita. C. de eden. in. d. autentica offeratur.

SUMMARIUM.

- 1 Vicarius appellatur quasi gerens vices potestatis.
- 2 Si potestas folus, vel vicarius solus velit in aliqua causa procedere, & sententiam ferre, an possit sine altero.
- 3 Ex pluribus iudicibus ordinarijs, vel ad vniuers. causarum delegatis qui ceperunt de aliqua causa cognoscere, si vnus eodem tempore sententia diffinitive pauerit sibi de causa non liquere, an ceteri possint ferre sententiam.
- 4 Si plures iudices simul de aliqua causa cognouerint, & diuersas tulerint sententias diffini. an omnes, vel nulla earum, vel que tenebit.
- 5 Ex tribus delegatis si duo tantum tertio nolente ferant sententiam diffini. in concordia, an talis sententia valeat.

NEC NON DOMI

- 1 no vicario. ¶ Vicarius b appellatur vices gerens ipsius potestatis. vt. l. j. C. de of. eius qui vices alterius gerit, & in. c. j. & ij. extra de offi. vic. & censetur idē esse tribunal, & auditorium vtriusq. adeo qd a sententia lata ab vno non appellatur ad alium, c. vt in c. j. extra de consti. lib. vj. & not. per glo. in. c. li contra vnum. in fin. extra de off. deleg. lib. vj. Suotq. ambo iudices ordinarij, vt in dictis iuribus.
- 2 ¶ Pro eius declaratione quero, si potestas solus, vel vicarius solus velit in causa ista procedere & sententiam ferre, an possit sine altero, ad solutionem huius questionis sic est latius considerandum & distinguendum aut illi iudices coram quibus simul est libellus oblati sunt

a ¶ In causa appellationis. adde de hoc dictum vt per ro. singul. suis fol. xxxij. supra alleg. in apostila an libellus possit remitti.

b ¶ Vicarius adde quot sint genera vicariorum, et de eorū potestate vidē dum per Fede. de sen. eius cōsil. antepe.

c ¶ Non appellatur ad alium. adde de hoc vidē dum per C. li. consti. ij. de ap.

omnes iudices ordinarij, aut sunt oēs iudices delegati. Si sunt omnes iudices ordinarij, vt hic dicitur, tunc aut tōmnes ceperunt de causa cognoscere simul, aut vnus solus. Si quidem omnes, tunc ex eis vnus solus poterit in ipsa causa procedere, & sententias interlocutorias ferre. Diffinitiuē autem pronuciare non poterit a solus, vt in l. pomponius alias incipit si vni. ff. de re iud. & ibi no. per gl. & Bar. Si vero vnus solus ceperit cognoscere, tunc omnia facere poterit, & sententiam diffinitiuam solus profere, quia iurisdictione est in solidum i omnijs, vt l. vnica, ff. de officio consul. & occupantis melior est conditio, vt in. c. cum plures, extra de offi. deleg. notatur in d. l. pomponius. Secūdo casu principali, quando omnes sunt delegati subdistingue, quia aut ad viuē sitatem causarum, aut ad certas speciales causas. Si quidem sunt delegati ad viuē sitatem causarum, tunc dic omnia in eis sicut dictum ē supra i pluribus ordinarijs, quia tales delegati equiparantur ordinarijs, vt ff. de offi. eius cui man. est iuris d. l. j. in prin. & ibi notatur per gl. & l. a diuo pio. in prin. ff. de re iud. & per Bart. in d. l. pomponius. & l. & doc. in. c. prudentiam, de officio deleg. Vbi autem sunt delegati ad certas speciales causas tunc est sub distinguendum, quia aut sunt delegati omnes pure simpliciter, & sine clausula, & tunc vnus non potest sine alio procedere, h nec sententiam diffinitiuam profere sine alio, ut in d. c. prudentiam. & in l. duo ex tribus. ff. de re iudic. & quod notatur in dicta, l. pomponius, si vni eo,

Aut sunt delegati cū clausula cōditionali, ualeat q̄ si oēs e interesse nequiverint, tūc vnus, aut duo procedam &c. & tunc aut cōstat de impediamento tertij, & tunc alter, aut alij poterunt in causa procedere, aut non constat de eius, uel ipsorum impediamento, & tunc alter sine alijs, uel alio non poterit in causa procedere, & habentur hec in dicto. c. prudentiam, aut sunt delegati cum clausula alternatiua, uidelicet q̄ vnus, aut duo possint in causa procedere, & tunc occupantis melior est conditio, & quia alternatiua contulit iurisdictionem, & eius exercitium cui libet in solidum, ut in d. c. cum plures, extra de offi. delega. lib. vj. & tangit Bart. in d. l. pomponius. si vni. ¶ Sed circa premissa occurrit dubitatio, si sunt plures iudices ordinarij, uel de lega. ad viuē sitatem causarum, qui simul ceperint de quadam causa cognoscere, deinde tempore sententiē vnus dicit sibi de causa non liquere, & hoc iurat, an ceteri poterunt ferre diffinitiuam sententiam. Distingue, aut isti iudices sunt numero tres, uel plures, aut duo tantum. ¶ Primo casu tenebit sententia aliorum. ¶ Secundo casu non, ut l. pomponius si vni. ff. de re iudic. Et sit ratio, quia, si non tantum confidit de sententia vnius solius, sicut de sententia plurium, ut in dicto. c. prudentiam, pro quo facit, d. l. pomponius si vni ibi plurium sententia &c. ¶ Denuo quero, quid si plures iudices simul cognouerunt de certa causa, & inter se diuersas sententias diffinitiuas protulerunt, an omnes sententię, aut nulla, uel aliqua tenebit. Distingue, aut isti iudices erant omnes ordinarij, uel delegati ad viuē sitatem causarum, & ordinarij equiparantur, & tunc si quidem sententia lata sit super statu persone, ualebit illa que lata est pro libertate. Si uero sit lata super realla, tunc ualebit illa, que lata est pro reo, ut l. inter pares. ff. de re iudicata. Alio omnes erant delegati in certa causa speciali, & tunc ualebit sententia illius, quam ordinarius confirmauerit, ut l. duo iudices. ff. de re iudic. & in. c. fin. extra de re iud. ¶ Item quero pone causa delegata est tribus iudicibus duo tantum sententiam diffinitiuam in concordia protulerunt, alter uero nil pronuciasti, an ualebit sententia duorum. ¶ Distingue sic, aut talis sententia lata tercio presentē ualeat, aut eo absente, & tunc aut causa fuerat commissa cum clausula quod vnus ex eis posset tercio absente procedere, & tunc si lata fuit ipso monito, & citato, & ualeat, aliter non, ut in dicto capitulo prudentiam, de offic. delegat. Aut causa fuerat commissa simpliciter sine clausula, & tunc non ualeat, ut in dicta. l. duo ex tribus, de re iudicata, & de his alias dicam.

¶ Non poterit. adde Ro. cō si. xcij. per dominos de ro. de ci. dccclj. in nouis. de arb.

¶ Procedere. adde q̄ domini de Ro. de ci. cx. in nouis. de offi. deleg. dicunt q̄ citatus ab vno ex tribus collegis datis in solidum non tenetur comparere coram eo qui non citauit, nec tenet proces.

¶ Quod si omnes. Adde videndum per dominos de Ro. de offi. delega. in nouis. de ci. clxvi. & cc xliij.

¶ Diuersas. Adde Pau. de ca. consi. xxij. in j. impressis.

¶ Sētētia duo rum. ad de Ia. de ana. consi. l.

SVM MARI VM.

- 1** Libellus quid differat a quali quali petitione.
a **Q**VALIS QVALIS A PETITIONIS. + Queritur hic quid differat libellus a quali quali petitione, Respondeo quod libellus habet solentis scriptura, ut supra dictum est in eius diffinitione. Sed qualis qualis petitio est brevis facti narratio minus solentis apud acta descripta, que solum in causis modicis, vel summaris admittitur, ut in aucten, nisi breuiores. C. de sen. ex per. reci. & in c. sepe, de verborum signifi. & l. federici, que incipit ad reprimentum. Licet ergo de consuetudine talia verba inferantur tamen modicum operantur in causis magnis, & in quibus veritur plena cause cognitio, nisi forte in negociis in quibus per partem renunciamus est petitionis libelli, ut sit quotidie in instris obligationum, ut supra dixi.

SVM MARI VM.

- 1** Legitime comparens nomine alieno qui sit.
2 Sententia an mandetur executioni contra procuratorem.

LEGITIME COMPARENTEM.

- 1** + Sed quis dicitur legitime comparere alieno nomine. Respondeo quilibet procurator domini habens generale vel speciale mandatum, ut in l. j. C. de procurato. & l. j. & l. non solū. & l. sed & he. in fine cum l. sequen. ff. de procur. & c. qui generaliter, extra de procur. lib. vj. Item simplex defensor sine mandato cum satisfactione tamen de iudicato soluendo, ut l. seruum quoque, §. si eorum, ff. de procurato, et l. que proptio, §. j. eo. ff. & insti. de satisfactionibus. §. si autem. C. + Sed an contra procuratorem, vel defensorem mittetur sententia executioni, dic ut infra, dicam insti. de forma executionis sententie.

SVM MARI VM.

- 1** Rei vindicatio habet duo substantiaalia extrema dominum vel quasi ex parte agentis possessionem, vel detentionem ex parte rei contra.
2 Tener processus contra reū conuentum, quis neque teneat, neque possideat, si tamen tempore libelli oblati asserat se tenere, vel possidere.
3 Reus conuentus si desijt possidere lit. pendente an debeat absolui.
4 Simpliciter desines ut depositarius &c. potest euitare iudicium nominando dominum, qui tamen lit. suscipiat.
5 Desinente reo possidere, vel lata sententia vel lit. penden. an executio fieri possit sine nouo processu contra ream successorem.
c **T**ENET C ET POSSIDET.
1 + Hoc enim est necesse ut aduersarius teneat vel possideat, nam rei vindicationis duo sunt substantiaalia extrema, s. dominium vel quasi

actus Qualis no. differentiam inter libellum, & qualem qualem petitionem, & aduerse qu verba generalia trahi dnt ad iuris intellectum vt disponant de iure, vnde si in libello fiat narratio, licet postea non concludat, tamen ex eo sequi debet iudica dispo. vnde sufficit dicere

ex parte agentis, vt. l. in re actio in prin. ff. de rei ven di. & possessio vel detentio ex parte rei conuenti vt. l. is qui destinavit. ff. de re vē di. & in l. j. C. de aliena. fa. di. m. causa dicta, et ibi plene per doc. C. + Quid si iste conuentus tempore libelli oblati non tenebat nec possidebat, sed tamen asserit se tenere vel possidere, an tenebit processum contra eū factus, vt quod non, quasi deficiat vñ ex extremis substantiaalibus, arg. l. iii. §. hoc autem a superiori, re. ff. de i. r. acti. que priua. In contrariū est veritas, vnde dicitur quod tenebit processum in odium mendacis & dolosi, & proinde condemnabitur ac si vere teneret vel possideret, vt. l. si is qui se obtulit, ff. de rei vend. cū distinctione de qua ibi & in l. finem, ff. eo. titu. facit. l. iij. in prin. ff. de re iudica. C. + Sed circa hoc queritur, quid si reus conuentus desijt possidere lite pendente, an debeat absol

re tall pro tanto precto pego condemnari ad precium non oportet dicere act. ex impro &c. de quibus, vide aurea dicta B. et doc. in l. galus. §. quidam recte. ff. de li. & poss. &c. Adde vñ verbum aureū quod sicut libellus inueps in plenarijs vlti p celsū eodē modo in summarijs qualis qualis petitionis in epta dictum est. Per. de ancha. consil. xxxij. incip. in Christi nomine per statutum, & ibi vide rationes, vide de hoc per Alex. l. i. vñ col. si. in si. ff. si cer. per. & per

do. Maria. soci. in. c. j. de libel. obi. Cur.
b Libellus no. tamen vnum quod contenta in libello quis videtur fieri. l. cū. & ibi gl. C. de lib. cā. que dicit idē in libello supplicatorio.
c Tener no. quod aliud est tenere, aliud possidere, quia tenere importat posse, facti, possidere ciuile & iuris possessionē verbū habere potest ferri ad vt rōp. l. isti §. hi quoque. & ibi Bar. & do. ff. de ver. obi. qui dicunt quod eo ipso quod quis tenet presumitur de iure possidere. idē Inn. in. c. cū olim de priu. cre. quod no. & dicit ibi Bar. quod nō v3 dictis rebus qui deponit super possessione ciuili, qui nō cadit in eius aures &c. sed quero an ex possessione presumatur dñium. Distingue, aut agi v principaliter de dominio, aut incidere, primo casu non, secundo sic, ita Bart. l. penul. ff. de cōdi. insti. quem referri do.

FORMA ACTIO. REAL.

Raph. ful. in. l. si a furio. ff. si cer. pet. vide glo. in. l. si cūti. §. si queratur. ff. si serui. ven. idē an. in. l. si tibi. ff. de pi. qui alleg. Bart. in. l. apud trebatū. ff. de aqua plu. arc. idē an. in. l. iur. ff. de pig. vide etiam Bal. in. l. plures. §. si feruus. ff. ad. l. acqul. qui vult q̄ vbi dominium deducitur incidenter, vel accessorie sufficit p̄bare possessionem cum titu. allega. l. ticia. de solu. & d. §. si queratur. & ibi statuit cauetur quod missus in possessionem lucretur fructus per talem missionem possessio trāsfertur Bal. in. l. consentaneum. C. q̄no & quando iu. & c. Adde an possidens cūiiter teneatur libellum offerre natur aliter possidēti. Ful. cōf. cccxxx. Fran. de are. consi. xxj. et qualiter debeat deponere testis de possessione dicitur loco suo, & an ex posses. presumatur dominium vide Fran. de are. cōf. cl. iij. alex. consi. lxxxvij. iij. lib. & consilio. x. iij. libro.

a Dolo desijt a ui. Respondetur aut desijt a adde quod voluit Oldra. cō. cccx. vbi vide qujs p̄bare debet quod dolo d̄serit posside. **b** **C** Dominū nota q̄ habens ius in re potest nominare dominū i iudicio Bar. & Bal. in. l. ij. C. vbi i rē ac. spe. iij. de. j. decre. §. restituta ver. sed nunquid & ibi Io. an. & in. c. qm̄. §. in alijs vt lit. non contest. & qualiter debet fieri nunciatio. d. absent. et an ipso veniēt sit opus nouo libello & an snia lara cōtra ipsum nō defendēt, licet alius defenderit, noceat, & sufficiat si aliter sibi nūciatū fuerit vide vbi supra & bar. de rei ven. i. offic. & de acq. pos. l. p̄gre. §. qui bus. an executio possit fieri cōtra successorē sine nouo p̄cessu, qm̄ p̄dētē lite ē alienata, vide et̄ infra in forma exc. c. snie i ver sed qd dices si se opponēs & c. adde an simpliciter deinēs teneatur dominū notare, dic qd si nō noiāt do mino p̄iudicat, nisi aliter sit dñs certificatus, & q̄ hoc solū hēt locū in reali, in p̄sonali aut̄ noiāto locū nō habet, vt cōcludit ro. dec. 76 in inci. vbi colonus de cā pos. & ppri. vide spec. de actio. seu peti. §. iij. circa princ.

c **L**oca generalia, adde an sufficiat dicere p̄to quicquid hēs i tali loco, alleg. cō. 184. l. ij.

4 facti. l. illud. cū si. ff. de pet. hered. **C** + **I**te que ro si agitur cōtra simpliciter deinentem puta colonū, depositariū vel cōmodatariū, qd̄ fieri pōt, vt. d. l. officiu. ff. de rei vendi. an poterūt tales persone euitare iudicium, dic q̄ si nominando dominū b rei in iudicio quo nominato & eo suscipiente lite in se tunc actor litem p̄sequatur contra ipsum dominū nominatū, vt hec & alia probantur in. l. ij. C. vbi in rē actio. & ibi per Cy. & doc. **C** + Postea queritur si lara sit sententia contra reū deinēs vel possidēte, vel si adhuc lis p̄deat, & desinat eius dolo p̄sistere, an poterit fieri executio sentētie sine alio nouo processu in ipsum reū successorē, Dic qd̄ aut iam lara erat sententia, aut lis pendebat. Primo casu poterit fieri executio contra hūc successorē absque alio processu. vt. l. si separatus. §. si. ff. de pign. & l. si mater in. §. si. & l. iudica te rei in si. & l. si a te in si. ff. de excep. rei iudi. Secundo casu subdistingue au; per talem litem res facta erat inalienabilis, vt quia agebatur cā de rei dominio, & hoc casu ius exequendi trāsit contra ipsum successorē, vt. C. de litigio. sis. l. ij. & l. si. i. j. respon. Aut res non erat effecta litigiosa, quia agebatur de iure pignoris. & tunc non transit ius exequendi sententiā postea latam in successorē, sed opus est nouo processu vt in auc. de litigiosis. §. ad hoc que est in auc. posita supra. d. l. ij. de quo vide Cy. in. l. j. C. de alie. iudi. mu. causa facta. & Bar. in. l. creditor. C. de pignoribus.

SUMMARIVM.

- 1 Res immobilis que petitur debet designari per loca generalia, & specialia, & per latera, & confinia, & per qualitatem suam, mobilis per quantitatem, qualitatem, pondus, & numerum.
 - 2 Agens an debeat exprimere in libello an petat rem in totum vel pro parte.
 - 3 Confines & coherentie qualiter probantur.
 - 4 Non viciatur libellus si erreur in demonstratione finium.
 - 5 Error in demonstrandis confinibus tam in contra ctibus quam vltimis voluntatibus non viciat.
 - 6 Actor tenetur demonstrare rem quam petit si reus dubitat an teneat vel possideat.
 - 7 Celebrato contractu de pertica terre an attendatur mensura loci contractus, vel loci vbi situata est terra.
- C**VI COHERET AB VNA parte. **C** + Nota quod res que petitur si est immobilis debet designari per loca generalia, c & specialia, & per latera, & confinia saltem

2 a duo, a vt. l. forma. ff. de censib. & l. si in rem in fi. ff. de rei vindicatio. & no. glo. in. c. ij. extra de libelli oblatio. Sed non puto quod mē sūra vel numerus peticarum sit de necessitate exprimendum, vbi constat de consinibus, argumentum. l. patronus. §. j. & ij. ff. de leg. iij. Debet etiam designari qualitas rei an sit prati, vinea, an terra culta, vt in d. l. si rem in fi. ff. de rei vē di. & l. si quis intra prouinciam. C. de bonis p. scrip. vbi autem res mobilis petitur tunc debet exprimi eius quantitas, & qualitas, pondus, et numerus, & color secundū naturam rei, vt. d. l. si rem in prin. & §. j. oprime facit. l. j. §. si quis argentū. & §. stipulationes. ff. de positi. in. l. in 2 a cū. in principio. ff. de furtis. ¶ Sed an agens debet exprimere in libello an petat rem in totum vel pro parte, & determinat etiā hoc Bar. in. l. de pupillo. §. qui nunciat. ff. de operis noui nuncia. quod aut quis vult petere partem rei tā tum, & tunc debet hoc exprimere, sic intelligatur glo. in. l. Pomponius. §. si is. ff. de procu. Aut vult petere totam ipsam rem, & tunc sufficit simpliciter rem petere, & ita procedit glo. 3 in. l. si rem. ff. de rei vendi. ¶ Sed qualiter p. habentur confines vel coherentie, per testes, vel per instrumenta vt notatur per glo. & docto. in. l. cū aliquis. C. de iud. delibe. l. optimā. C. de contrahen. & cōmit. stip. & in. l. p. dijs. §. i. c. ff. de leg. iij. et etiā alijs modis, vt pulchre notatur per gl. & per docto. in. c. cū olim extra de censibus & c. cū causam extra de probatio. Verū tamen secundū Bald. in quodam consilio suo sciendum est quod interdum loca territorij seu confini sunt euidenter & notorie discreta, quod quidē contingit varijs modis, aliquando scilicet per vias regales, & quādoque per montes, vel flumina quādoque p. lapides, vel signa alia multū apparenia, quibus modis confinia cōiter distinguuntur consueuerunt, vt notant Goff. & Io. an. in. d. c. cum causam. de proba. Interdum probantur fines iurisdictionis per exp̄sas vel tacitas assertiones partium, vt habetur & notatur per glo. in. d. l. optimā. & l. cū aliquis. Aliquādo vere probantur per vulgi opinionē, & iudicij circūcolētiū, qui preceteris in hac re idoneiores sunt testes, vt. l. j. §. ff. de fluminibus Aliquādo vero p. agitur per finiam iudicij vel arbitrorum, vt. ff. de arbitris. l. inter castellanū & instituta de officio iudicis §. siq. Aliquādo vero per perceptionem reddituum, vt. C. Anū regum. l. si quis super. Quandoque probatur per appositionem custodum. ff. de fundo instru. l. si ita. §. mulier ville custos. Item per exercitium iurisdictionis vt not. Inno. in. c. cum ad sedem. de restit. spol. & facit. c. super quibusdam. de verbo. signifi. ¶ Sed quid dices si erraretur

a C Confinia duo, adde videndum per Alexan. consi. lxxxvij. iij. lib. & qualiter probentur confinia per Bal. consi. c. liiij. & an per cartas cōsi. ccxxxvij. & an per litteras antiquas per eundē consi. cccclxj. j. lib. Et adde tu per que probetur confinia, vide vltra predicta que ponit. d.

in demōne finiu, an vtiabi tur libellus, dic qd nō si in aliter cōstat de corpore, vel per rei euidentia, vel alijs modis vt p̄batur in. d. l. patro nus. §. j. & ij. ff. de leg. iij. Hinc ē qd si certo noieatur, si gnores dem̄etur nō ē neces saria exp̄sio aliorū, cōfiniū vt in cā seruo, in fi. ff. de cō strahen. et mp. ¶ Postea cā ca hoc quero quid dicendū est in contrahibus et in vltimis voluntatibus, puta in legatis, si dictum sit vendo, vel lego omnes possessiōes quas habeo in tā i loco vel villa, nec aliter de finibus, vel coherentijs expressum sit, an vitietur legatum seu

b venditio, dic quod non b vt l. vxor. §. legauerat. ff. de leg. iij. ¶ Sed quid si reus dicit dubito super re que petitur an illam tenēat vel possideam, facies quē actor ostendat mihi ad oculum illam rem an teneatur actor hoc facere. Dic quod sic, vt in. c. significauit. extra de libel. oblatio. & no. Bart. in. l. prima in princip. ff. de edendo. ¶ Denuo quero de quadam questione de facto occurrēte, ecce Ticius vendit simpliciter petri cam terre situate alibi quā in loco contra eius contentiō oritur inter emptorem, & venditorē sup quā

de cōt. emp. & Bar. et Ale. i. l. dem̄atio falsa. ff. de cōdi. & demō. Alex. in cōsi. iij. in. iij. v. col. & Doct. in consi. 86. col. ij. circa me. dup. in cō. clxvj. & i cōsi. 127. & in cō. 161. et icon. 181. col. ij. post med. versū. circa scdm, & de pbat. finū vide per Alex. in consi. & j. iij. volu. b ¶ Dic q non adde. & vide do. Alexan. in. l. locus. ff. de acqui. re. do. Cur,

FORMA ACTIO. REAL.

a **M**ēfura loci, q̄ locus cōtractus debeat semper atēdi. Adde secus eē in matrimonijs vbi seruantur statuta domicilij viri. l. exigit & q̄ ibi notatur per ang. & mode. ff. de iudi. Cur.

fitate mēfura, cum ita sit quod alia sit mēfura a loci, vbi res sit est, & alia loci contractus, que ergo mēfura attenditur. videtur qd attendi debeat mēfura, q̄ seruat in loco cōtractus. vt. l. si fundus. ff. de euit. et in. l. semper in stipula. ff. de reg. iur. Alij dicunt inspicere locum illum in quo videatur mēfura vtilior pro emptore. ar. l. veteribus. ff. de pac. Alij dicunt obseruari debere altam mēfurā que sit cōmunis et generalior in vniuersa regione. & sic intelligitur. l. imperator. ff. de contrahen. emp. & quod hī in. l. arbitrio. §. de eo. ff. de do. Sequitur in littera. SVMMARIVM.

1 Actor libellās per hec verba spectat & pertinet videtur omne ius suum in iudicium deduxisse.

2 Actor non potest vtrunq̄ ius deductum in libello prosequi puta dominij & pignoris.

b **S**PECTAT ET PERTINET. **b** **+** Per hec verba videtur actor in iudicium omnes ius suum deduxisse tam ius dominij quam pignoris propter eorum generale significatum vt. l. verbum pertinere ff. de verbo rum significa. quod sequitur glo. in. c. inter dilectos. extra de fide instr. in glo. super verbo pertinere. & i. l. si quis intencio ambigua ff. de iudicijs. & Innocen. in. c. cum ecclesia futrina. extra de causa pos. & propte. **c** **+** Tamen non potest vtrunq̄ ius prosequi, quia ius dominij, & ius pignoris in ead. re non cōcurrunt, vt in. l. neque pignus. ff. de reg. iur. & l. sextante. §. l. unus. de exceptio. rei iudi. sed debet eligere iuxta not. in. l. quod heredem. §. eligere. ff. de tri-

but. & per Dy. in regula nullus pluribus, SVMMARIVM.

- 1** Libellus procedit etiam si nullam causam actor in eo expresserit.
- 2** Quid sit dominium.
- 3** Quotplex est dominium.
- 4** Duplex est dominium in substantia, vtile scilicet & directum.
- 5** Quasi dominium est tertia species dominij.
- 6** Dominium vtile est duplex scilicet aduersans directo, & concurrens cum directo.
- 7** Quibus modis dominium acquiratur.
- 8** Vtile & directum dominium est proprium dominij, quasi dominij est dominij impropriū.
- 9** Vtile dominium aduersans directo acquiratur ex prescriptione.
- 10** Vtile dominium concurrens cū directo quot modis acquiratur.
- 11** Dominium directum de iur. gen. queritur per occupationem primi.
- 12** Dominium directum eo. iu. queritur per inuentionem thesauri.
- 13** Dominium directum eo. iu. queritur per alluionem.
- 14** Dominium directum eo. iu. queritur per captiuitatem hostium.
- 15** Inducto bello inter inferiores principes Papa & imperato. an res vel persone capte hāt hostiū
- 16** Licetum est inferiori pro defensione sui & suorum rerum indicere bellum.
- 17** Pro recuperatione rerum suarum an liceat ex intervallo indicere bellum.
- 18** Pro iniuria denegata cōcedi possunt represalie
- 19** Lata sententia iniusta contra actorem per iudicem rei iudi. & semel vel bis in appellatione confirmata. an actor possit habere recursum ad suum iudicem pro represalijs.
- 20** Quomodo succurratur illi qui virtute represaliarum est coactus solvere.
- 21** Dominium direct. queritur iu. gen. per rei traditionem.
- 22** Non omnis traditio transfert dominium.
- 23** Persona que tradit ad hoc vt transferat dominium necesse est, vt habeat rei liberam alienandi facultatem.
- 24** Solus titulus regulariter non transfert dominium, nisi sequatur traditio.
- 25** Qualiter dicatur esse res tradita.
- 26** Si quis vendat castrum cum eius territorio an per apprehensionem castrā videatur quesita possessio territorij.
- 27** Non est necesse ad hoc vt queratur dominij rei tradite, q̄ cum res tradebatur, iuerit vacua possessio.
- 28** Dominium queritur de iu. gen. per plantationem, vel edificationem.

b **S**pectat & pertinet. Adde qd si dicat spectasse pertinuisse an libellus pcedat do. de ro. deci. cccxxv. incip. si in libello de lib. ob. in nouis dicit q̄ sic. quia sufficit libellū presumptiue cōcludere, & ibidē respondet ad cōtrariā.

- 29 Dominium & quasi dominium possunt simul poni in eod. m. libello in modū agendi distinctus sit, secus si copulatiue.
- 30 Verbum dominij simpliciter positum in libello referatur tam ad directum q̄ vtile.
- 31 Actor si proponat ius quasi dominij v3 publici nō, & tam actor q̄ reus probat de iure proprio & traditione rei quis chineat.
- 32 Proponens disunctiuā simul ius dominij vel quasi non potest vtrunq̄ prosecui.
- 33 Lata absolutoria contra prosequentem causam dominij tantū, an obstat exceptio rei iudicate si vel si prosecui cām quasi dominij.
- 34 Libellus si sit generaliter cōceptus nulla causa expressi potest procedere, licet reus petere pos sit causam exprimi.
- 35 Petente reo exprimi causam in libello, que cā sit exprimēda tā in psonali, q̄ reali, & mixta.
- 36 Rem ad se pertinere pleno iure significat ius dominij.
- 37 Pendente iudicio in actione reali, & personali genere rater proposita, si superueniat ius actori de nouo, an tale sus claudatur sub illa generali petitione.
- 38 Dominium direc. acquiritur de iu. ci. per successi onem.
- 39 Dominium directum acquiritur de iure ciuili per arrogationem, vel suc. esionem.
- 40 Dominium directum acquiritur per ingressum religionis.
- 41 Que sit forma professionis.
- 42 Dominū nunquid acquiritur ecclesie per ingressum sine traditione, nunquid etiam idem in possessione, nunquid etiam idem in quasi dominio.
- 43 Ingressus cum pacto de retinendo sibi bona sua, circa bona vitiū retentionem.
- 44 Ingressus cum predicto pacto nunquid vitiū etiam ingressuum circa personam.
- 45 Si ingressus vitiū propter vxoratonem, an viciabitur dedicatio honorum.
- 46 Conuersi non sunt religiosi, sed solum eximū tur a iurisd. seculari.
- 47 Ecclesia tenetur ad refectionem murorum ciuitatis.
- 48 Dominium directum queritur de iure ciuili per vsucapio.
- 49 Non queri ur directum sed vtile dominium per prescriptionem.
- IN RE DOMINII VEL**
quasi. Item si dixerit rem ad se pertinere pleno iure vt dicam infra. ver. sextus modus circa si. ¶ Quid si nullam causam expressit, sed simpliciter dixerit rem ad se pertinere an procedat libellus. dic q̄ sic, tamē si reus petat exprimere causam, tunc actor illam tenetur ex-

primere aliter non procederet libellus vt not. in. cab. bate sane extra de iud. lib. vj. & vide q̄ infra dicam verū, tunc autem. & ver. queritur quid sit libellus.

¶ Hic querendum est de aliquibus, & primo queritur quid sit dominium secundum docto. dic vt refert Bart. in. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquiren. possel. quod dominium est ius de re corporali perfecte disponendi nisi l. prohibetur. Declaratur diffinitio sic. dicitur enim in ea ius q̄ ideo in ea ponitur vt differentiam denotet a re ipsa in qua cadit ipsum ius, res namque de se facti est, quod probatur ex rubrica. de acquiren. re. domi. & ad hoc facit lex & an eadem. §. actiones. ff. de excep. rei iud. Subiungitur subsequenter de reo corporali q̄ positum est ad differentiam rei incorporalis, in qua non cadit proprie dominium, vt in. l. siij. & ibi not. ff. de vsu fruc. postea subinfertur perfecte disponendi vt. l. in re mandati. C. mandati. & ad differentiam simplicis possessionis, que est ius in re, in prin. ff. de acqui. possessio. Quod autem adijcitur, nisi a l. g. prohibeatur dictum est, ideo propter res pupilli & ecclesie & quarundam aliarum personarum, que a iure alienari prohibentur, nisi certa interueniente solemnitate, vt. C. de predijs minorum per totum. & in auc. de non alienandis per totum. & in auc. hoc ius port. sum. C. de sacrosan. ecclesi. & extra de rebus ecclesie non alienandis per totum. & ff. de rebus eorū per totum. ¶ Deinde queritur quomplex est dominium, dicitur quidem quod

¶ Tur domi
nij vel quasi ad de tu q̄ l3 quis dicat rem ad se ptinere iure dominij, vel quasi q̄ tamē non sit, & ex narratis cōstet quod ex alia cā spectet q̄ libellus sustineat & iudicium pcedit ita Pe. de an. in cōsi. xxij. i. ff. & facit, q̄a multiplicatio verborū nō necessaria nō mutat substantiā actus l. in sulā. ff. de p̄ feri. ver. & l. pediculis. §. j. ff. de au. & ar. l. Franc. cur.

FORMA ACTIO. REAL.

- a** **¶** Dominium acquiratur, ad de spe. in titu. de actio. & pe. §. ij. ver. ut autem. Secus in matrimo. nhs ubi seruan. tur statuta dom. icilij viri. l. exigere & que ibi not. per an. & mod. ff. de iu. lo. vin.
- 2** est vnum solum numero & substantia licet eius qualitates sint plures, vt uidetur colligi ex rubrica de acquirere. rerum do. nam dicitur ibi dominio non in plur. li sed in singulari parte esse vnum in contrarium tenet Barto. & alij doctores vt ipse notat. in d. l. si quis ut §. differ. etia.
- 3** **¶** Videlicet qd sit duplex in substantia scilicet directum & utile, probatur hoc per .l. possessoris in ff. C. de fundo. patrimo. lib. xi. vbi dicitur qd emphitheota est dominus, idem probatur in l. i. & secunda. C. de iure emphitheoti. & tam n constat qd alius est dominus scilicet ille cui debet solui census vel sctum, ut ibi, sequitur ergo qd sint domini diuersa specie dominij, nam eadem specie dominij non possit esse quilibet eorum dominus, ut in l. i. iij. §. ex contrario. ff. de acqui. possess. fo. l. si ut certo. §. si duobus vehiculum. ff. de commoda. ad qd optime facit. c. primum. de inuest. de re alie. facta in vsibus feudo. & l. ij. ff. si ager vestigalis.
- 4** **¶** Potest etiam addi ei tertia species dominij, licet sit impropria, ut est quasi dominium, quod competit ei, qui rem emit a domino bona fide, nec eam vsucapit adhuc, vt habetur in l. i. ff. de publi.
- 5** **¶** Ultra que ritur an utile dominium de qua supra sit unu solum sicut directum. Dic quod est duplex vnum quippe est vtile dominium, quod est oppositum, & aduersans suo directo, ut est exemplum in vtili dominio, quod in re immobilis ex longa prescrip. ut notatur in l. si quis emptionis. §. ij. C. de prescrip. xxx. vel. xl. anno. & in auc. nisi. C. de bonis mater. & in l. v. vsucapio. ff. de vsucapio. aliud vero est utile dominium quod est conforme & comparabile cum directo concurrens cum eo, & exhibens illi reuerentiam tanquam suo superiori, cuius exemplum est in vtili dominio qd competit emphyteote, superfiario, feudatario, & similibus, ut in d. l. ij. de iure emphyteotico cum simi.
- 6** **¶** Nunc autem queri potest quibus modis dominium acquiratur, a pro cuius solutione sufficeret remissionem facere ad leges & iura que habentur. ff. de acqui. re. do. per totum titu. & insti. de re. diui. §. singulorum cum seq.
- 7** **¶** Verumtamen vt iuuenes facilius capiant explanabo. scilicet dum est igitur prout supra premisi quod duplex dominium proprium scilicet & improprium, quod autem est proprium subdividitur, nam quoddam est directum, & quoddam utile, improprium autem dicitur quasi dominium, ideo advertendum est quod si queratur qualiter quasi dominium ideo acquiratur, dicendum est quod illud acquiritur ex traditione facta a non domino ex aliquo iusto vel legitimo titulo, ut l. i. cum seq. ff. de publi. & insti. de actio. §. sed iste, & ibi nota.
- 8** **¶** Utile autem dominium qualiter acquiratur, responderi potest quod si queritur de dominio quod est oppositum ipsi directo tale dominium queritur ex prescrip. vt d. l. si quis emptio. nis. §. i. cum si. supra alie.
- 9** **¶** Si vero queritur de domino concurrente cum directo & cognoscente directum tunc tale vtile dominium queritur tripliciter, uno modo traditione facta ab eo qui est dominus directi ex iusto titulo, ut in d. l. ij. de iure emphi. & d. c. i. de inuest. de re. alie. fac. & l. i. ff. si ager. ver. per totum. & in cap. primo quis dic. dux. mar. cum .si.
- 10** **¶** Secundo modo queritur per successionem, ut in cap. primo de gradi. suc. in feu. x. colum.
- 11** **¶** Tertio modo queritur per prescrip. ut in cap. si quis per. xxx. annos si de feu. sue. controuer. colum. x. & not. per Cyn. in l. competit. C. de prescrip. xxx. vel. xl. anno.
- 12** **¶** Si autem queratur de acquisitione directi dominij tunc dicendum qd directum dominium queritur certis modis a iure gentium introductis, & alijs modis per ius civile superadditis. De iure itaque gentium queritur directum dominium. xliij. vel. xv. modis, & aperte colligitur insti. de re. diui. §. singulorum vsque ad fin. inter quos sunt v. qui sunt quo ad presens digni citatione.
- ¶** Primus modus acquirendi est ille qui fit per occupationem rerum, que in nullius priuati sunt bonis, sed esse possunt, ut in volatilibus celi, & animalibus siluestribus, & piscibus fluminum habere insti. de re. diui. §. singulorum. & ff. de acqui. re. do. l. i. in fin. & l. ij. & l. iij.
- ¶** Secundus est modus quem nec vidi nec audivi de facto contingere, v3 per inuentionem thesauri, ut in §. thesauros. insti. de re. diui. & in l. si quis §. thesauros. ff. de acqui. re. do. Circa quod sic solet plenius per glos. & doct. distingu. aut thesaurus reperitur in loco priuato, aut in loco sacro, aut in loco scti, vel in publico, uel in ciuitate. Si quidem reperitur in loco priuato, subdividit, aut reperitur in suo aut in alieno. si in suo proprio, tunc aut est inuentus arte magica, & sic opera illicita et rep. robata, & tunc directum dominium effi.

citur fisci, & non autem inuentorum, vt. l. i. C. de thesa. lib. x. aut est inuentus casus fortuito, vel data ad hoc opera licita. & tunc efficitur in totum inuentorum, v3 in §. thesauros, & in d. §. thesauros, aut reperitur in alieno, & tunc si quidē casu fortuito a dimidia pars efficitur inuenorum, alia vero dimidia efficitur domini loci in quo inuētus est. Si vero data ad hoc opera licita, tunc in totum efficitur domini loci, vt hoc probatur in. d. §. thesauros. & hoc siue ille esset dominus loci, vtiliter, vt feudatarius & emphyteota siue directo vt no. in. d. §. thesauros. Vbi autem thesaurus inuentus est in loco publico, vel fiscali, aut ciuitatis, & tunc si quidem data ad hoc opera licita efficitur in totum domini ipsius loci, vero casu fortuito, tunc thesaurus diuiditur, & dimidia queritur inuentori, alia queritur fisco, vt. c. i. in fi. quæ sunt regalia col. x. Sed si fuerit inuentus in loco sacro vel religioso, tunc si data est ad hoc opera licita, queritur in totum domino loci. Sed si casu fortuito, licet de hoc sint opi. tamē idem dicendum q̄ supra, v3 quod dimidia sit inuentoris, & alii fisci, vt. l. iij. §. si. ff. de iu. fi. ¶ Sed quæ non est presbiteri vel pontificis potius q̄ fisci non video, vnde forte hodie per iura canonica pontifici applicarent. ar. c. quæ in ecclesiarum. extra de consti. & in. c. ecclesie sanctæ Marie. co. ii. ¶ Tertius est principalis modus per alluionem, vt insit. de re. di. §. preterea. & ff. de acqui. re. do. l. adeo. §. j. ¶ Et autem alluio incrementum latens facto fluminis interueniens vt dicitur iuris comprobatur, vbi vero esset incrementum petens & apertū, vt puta si quodam impetu flumen agrum meū diuiserit in partes duas, vel si eodem impetu ipsum agrum in formā insule redegerit, tunc nō perditur dominiū, nec alij acquiritur, vt. d. §. preterea & in. §. q̄ si aliquæ parte insit. de re. di. ui. vel sic crustam agri mei in aliū agrum trāstulerit, dū modo radices ibidem non emiserit non perditur dñiū, vt in dicitur iuris. et. l. hoc amplius. §. alphenus. ff. de dā. insec. & idē si opere manufacto ipsum flumē alueum mutauerit. ¶ Quartus modus acquisitionis est per rei, vel personæ apud hostes constitute captione & apprehensione, vt in. §. item ea quæ insit de re. di. Sunt autē hostes illi quibus populus Romanus, vel Imperator, seu Papa bellum indixit, & contra illi qui ipsis bellum faciunt & iudicunt siue sint Christiani, vel saraceni, vt. l. hostes. ff. de cap. & post. re. & l. quos nos. ff. de verborum significatio. & ex hoc sequitur quod non omnia quæ capiuntur in alijs bellis aliter & inter alios efficiuntur capientium

15 ¶ Vnde quero quid si bellum fiat, & indi-

20 ¶ Casu fortuito, sed hic extrauagantier q̄ro, an incendium connumeretur inter casus fortuitos, primo videt q̄ sic. C. de peri. tu. l. si res, & pro so. l. si duobus. §. vanna, & contra qd nō sit casus fortuitus immo inhabitantibus impunitatur quasi presumatur eorum culpa factum. l.

casu inter alios inferiores principes vel dominos prout fieri quotidie videmus an illa quæ inuicem capiuntur efficiantur capientium. & an homines capti efficiantur serui. Respon. secundum Innocen. quod personæ capte non efficiuntur serue, vt not. in. c. olim causam, extra de resti. spo. quam opi. sequitur Bartoli in. d. l. hostes, res autem ca-

prima. §. primo. ff. de offi. præsi. iu. vbi est dicitio plenique, quæ facit secundam de probal. si factum, ad idem de peri. & commo. rei ven. l. si vendita. Conclude ergo aut loquimur in incendio cui nullo

modo potest prouideri. Vt quia hostis fecit, & tunc potest dici casus fortuitus, vt iuris supra alle. aut fuit factum alio modo quia habuit originem in loco de quo agitur & non sit sine culpa habitantium, quod intellige in genere sed bene potest fieri sine culpa sing. personæ secundum But. in. d. l. vendita. & ideo si dominus domus in qua incendium ortum est reperitur talis qui teneatur de facto habitantium, vt quia cap. nauta, vel sta, siue hospes & dico q̄ ratione huius culpe tenetur & potest conueniri, & ita fuit consuetum Paduæ per Ritz. de Salyc. in quodam hospite in cuius domo hospitiij equi quorundam ambasciatorum fuerunt combusti. ff. nau. cau. sta. l. secunda in principio aut incendium habuit locum aliunde tunc aut loco ita remoto quod poteram mihi prouidere per depositio, medie domus vel alio modo, & tunc dicitur in culpa nec erit fortuitus, si vero prouidere non poteram, quia in loco proximo habuit ortum ita quod non erat populorum prouisio, & dicatur casus fortuitus, ita Cyn. in. d. l. secunda de offic. præfec. vig. quæ autem sit poena incendiarij, vide Dyn. & Cyn. in. l. data. C. qui accusar. non possunt. Et ad de quod Nic. refert de facto seruatum quod poena ignis, de qua loquimur. l. si edes de incend. ruin. & naufrag. fuit imposita. l. si quis furno. §. quod dicitur. ff. ad legem acqui. & etiam ad propositum vide in eodem titulo. l. qui occidit. §. in hac quoque ac. & c. adde quia nihil ad propositum hæc apostilla facit, videndum quæ posui in apostilla ad Bartol. in. l. prima. ff. de offi. præfec. vig.

pte efficiuntur capientium de consuetudine secundum Bar. ubi supra sed de iure non, per. d. l. hostes, quod sequitur Innocent. in c. sicut extra de iureiur. immo secundum Innocentium de iure hoc est quod quilibet inferior impatore vel Papa qui bellum fecerit iniuste, tenetur ad restitutionem omnium dānorum & rerum ablatarum in huiusmodi bello iniusto arg. l. si cum exceptione §. pedius. & §. in hac. ff. de me. causa. cum si. & ita non. per. d. in c. fin. extra quod met. causa.

16 ¶ Sunt tamen aliqui casus speciales, in quibus licitum est inferiori bellum indicare sine imperatoris vel papae licentia, v. pro defensione sue proprie persone, ac rerum suarum, vt habeatur & no. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. & l. j. C. vnde vi.

17 ¶ Item pro recuperatione suarum rerum, dumtamen fiat incontinenti. vt. l. ij. §. cum igitur. ff. de vi & vi ar. si fortasse non esset copia iudicis superioris ad quem possit haberi recursus, adhuc liceret libellum indicare ex intervallo. vt. l. nullus. C. de iude. & l. si alius. §. bellissime. ff. quod vi aut clam. & l. ait pretor. j. §. si debitorem. ff. de his que in frau. cre. Itē pro exercitio iurisdictionis proprie in sibi subiectos. vt. l. qui restituere. ff. de rei v. a. l. nō est singulus. ff. de re iudi. & l. si quis mistum. ff. nevis fiat ei. quos casus not. Innocent. in d. c. sicut. et in c. olim cam. ubi vide. tē secundum eum pot

2 a iuste indicere bellum a cōtra dominū vel superiorē qui denegat iustitiam facere de homine suo. qui iniuriā aut dānum intulit hominī meo. vel multoties fieri videmus per marchionē mōrisferrati. cōtra subaudiē. & principē

achayē. & capere de ipsis hominibus v. ad integrā satisfactionem iniurie & dāni dati. vt no. in c. dilectus. extra de app. cui opi. mil. un. refragari videtur. l. j. C. vt nullus exigatur p. alle. d. bi. li. xj. & in auc. vt non fiant pig. §. j. & ibi no. per Ia. de bel. & C. ne filius pro patre. per totū. & C. ne vxor pro ma. per totū.

18 ¶ Sed aduerte quod in hoc cōuentū. omnes. vt pro iustitia denegata p. sint concedi representatio. vt no. in d. i. vt non fiant pigno. & h. & no. in c. extra de iure iur. lib. vj. & est tex. aureus. xxxij. q. ij. dominus noster dicitur aut denegari iustitia. si agens porrexit libellū suū corā iudice. qui iudex ipsum admittere. & audire recusauit. sine cā legima. nec sufficit ipsi actori ire cū litteris sui iudicis ad iudicē rei suę pro iustitia obtinēda sine libello modo debito ordinato. in quo multi errant scdm Bar. vt plene scripsit in suo tractatu representatū. Sed cū talibus litteris debet etiā ipsi iudici rei suę libellū dirigere. & in ipsa lite persistere modo debito. vt traditur in d. auc. offeratur cū simi. alioquin non diceretur iustitia denegata. quid ergo si libellū obtulit. & litem prosecutus est v. sed ad sententiā inclusiue. & iudex ipse reum absoluit vbi cōdēnare debuit. an diceretur iustitia denegata. videtur quod nō quia ius & iustitia ministrari dicitur etiā cum per iudicē iniq. discernitur & pronūciatur. vt. l. pe. post prin. ff. de iust. & iur. & probatur in l. j. §. in hoc interdico. ff. de lib. exhi. & in c. cō. inter vos. in si. extra de re iudi. & not. per glo. in l. j. in prin. ff. ad turp. Bar. vero in dicto tractatu distinguit aut extat iudex appellatiōis. & tunc ad eū est habendus recursus. vt in ti. de appel. maxime in l. j. §. si quis in appel. ff. de appel. si autē nullus sit iudex appellatiōis. tūc pro re presalijs poterit ad iudicē suū hēre recursum. quod verum in telliēe prius eidē facta fide legitime de iniusticia & pcedēte debi o. p. cessu scdm eū.

19 ¶ Quid autē dices si lata sit sententia iniusta cōtra eū per iudicē rei cōuenti actor appellauit semel & bis. & per iudicē appel. fuit prima iniusta sententia cōfirmata. an poterit actor pro representatijs ad suū iudicem hēre recursum. dicit idem Bar. quod aut est lata iniuste proprio motu iudicis. & tūc nullū est remediū. aut est lata ppter grauamē parnis. & tūc sic possit peti restitutio in integrū corā superiore. vt. l. p. f. ff. de mi. no. ita representatiō corā suo iudice. aut ē lata ob gratiā vel iudiciōne p. sidentis. & tūc ipsi tenentur ad interestē. ergo per cōse. quēs representatiō erūt cōcedēde arg. l. nec quicq. ff. pro fo. Nec credas quod quilibet officialis possit concedere representatijs. imo solus superior omnium. puta prin-

a ¶ Bellū. No. secundū Bar. in l. hostes. ff. de ca. & postli. reuer. quod bona que capiuntur in bello etiam iusto efficiuntur capientia de consuetudine &c. Adde quis possit indicare bellum Oldra. cō. si. lxx. per do. Card. consil. xix. an prelati possint bellum indicare per Cal. cō. si. j. vbi latissime quis possit bellum indicare. & cuius sunt in bello capta. B.

b ¶ Representatiō adde Ro. consil. cccxxxix. & cal. vbi p. xime. dicit romana. consil. cccxxxij. quod presumitur quod superior faciat iustitiam. Ber.

cedere possunt secundum eum in Bar. in auc. habi.
 20. **¶** Quomodo autem succuratur illi qui virtute re-
 2 presiliari coactus est solvere, a dicit Bart. dis-
 stinguendum, aut represaliis sunt coesse. contra
 officiales vel iudices & exactio contra eum secu-
 ra quia iustitia facere negavit. Aut sunt coesse
 generaliter contra quolibet de civitate. & exactio
 contra alium de populo secuta est. pro casu
 subdistingue aut iudex peccavit in faciendo ius-
 titiam tunc per a inique pronunciendo, aut peccavit
 simpliciter negligendo. **¶** Primo casu non succur-
 ritur contra principalem debitorem. vt. no. in. l.
 si quis dolo. ff. de reg. iur. **¶** Secundo autem casu
 sibi succurritur. arg. in. l. nisi opinatores. in. fi.
 C. de ex. ac. tri. lib. x. vbi vero fuerit exactus
 alius de populo. tunc ei succurritur contra ipsum
 debitorem. secundum Iaco. de re. per. l. ij. in. fin. &
 ibi no. ff. de ver. ob. & ff. de ne. gest. l. nam. &
 seruis. & ff. nau. cau. sta. l. licet. §. fin. & ff. de
 his qui deie. vel effu. l. si vero in. §. cum autem, et si
 voluerit poterit petere iste priusquam soluat, vt
 sibi cedatur a creditore actiones. ad exemplum
 rei. & sicut vis &c. per dicta. l. licet in. fin.
 21. **¶** Quintus modus acquisitionis est ille, qui
 fit per rei traditionem sicut ab eo, qui rei do-
 minus est, vt. l. traditionibus. C. de pac. & l. i.
 traditio. ff. de acq. re. do. & §. per traditionem,
 & in. §. v. edite in. fi. de re. di. et hic modus quo-
 22 tidie est in usu, ideoque notandus est. **¶** Igitur
 sciendum est, quod non omnis traditio transferri do-
 minium, sed debet habere causam ad hoc dispositam.
 vt. l. nunquam nuda. ff. de acqui. re. do. et si res est
 talis naturae quae subijci possit alterius domi-
 nio, nam si esset res sacra vel religiosa aut homo
 liber non posset traditio dominium transferre. vt
 l. in tantum. §. sacre. ff. de reru. diu. & in. fi. de re.
 diu. §. sacre. & l. liber. ff. de contrah. emp. cum si,
 23 **¶** Item persona que tradit debet esse talis na-
 ture, status, & conditionis. vt habet ipsius rei
 liberam alienandi facultatem. nam maritus non potest
 fundi dotalis dominium in alium transferre. vt. ff.
 de fun. do. l. j. & in. fi. quibus alie. licet in. prin.
 nec tutor re pupilli nisi cum magna solennitate,
 vt in. l. magis puro. §. ne passim. ff. de re. eo. & l.
 lex que tutores. C. de adm. tu. & isti. qui. alie.
 licet. §. nunc admonendi. nec est prelati re eccle-
 sie sine magna solennitate. vt extra de re. eccl. no.
 alie. c. j. & ij. & facit au. hoc ius porrectum. C.
 de sa. in. eccle. nec seruis vel filius re domini
 vel patris sui. vt. l. si seruis. C. de pac. et. l. quanto
 24 magis de iu. iur. cum si. ibi no. **¶** Et aduerte quod
 notantur dictum est de traditione rei, quia so-
 lus titulus e regulariter non transferri dominium,
 nisi sequatur traditio, vt. l. si ager. ff. de rei ve.
 Falit in legato in quo transferretur dominium

a. **¶** Coactus est solvere vide Alex. consilio
 cxlvij. in. j. col. ij. lib. Ber.
 b. **¶** Rem pupilli adde quod nec decreto iudicis
 nullo transferretur dominium rei minoris, vt
 ff. de re. eorum. l. j. versu. manente & l. magis
 puto. §. maneat co. ritu. c. **¶** Solus ritu.
 No. quod vbi pre-
 cessit titulus &
 repitur hinc ita
 possidere, p̄sum-
 mif vigore ritu
 li preabuli pos-
 sidere, glo. &
 doc. in. l. qdam
 mulier. de rei
 ve. di. & in. l. ij.
 C. de acq. pos.
 & not. quod dñiū
 et potest p̄bari
 per indicia
 Bar. pulchre. i
 l. cellus. ff. de
 vuc. Bal. clare
 & Ang. sequi-
 tur in. l. indicia
 C. de rei ven.
 vbi dicit quod non
 solu per instru-
 mentū. sed etiam
 per alia indicia
 potest p̄bari do-
 minium, vnde in-
 fert Bar. quod si
 p̄tenuerit re
 aliquam, & de-
 cessit. Et ego
 successor possi-
 deo illa re, ita
 quod probat pos-
 sessio. x. ann.
 mei & patris
 probat dominium
 et non apparere
 de titulo patris
 mei. Amplius
 ibi dicit Ang. quod si habeo titulum & reperior in
 possessione, quod presumatur possessio in mihi tradita
 per titulum precedere, vt. d. l. qdam mulier. & id est
 hoc satis indicat dñiū vt obinere possit in
 ve. d. l. indicia. & ibi p̄bal. i. iij. quod facit quod no.
 ipse bal. i. ru. extra de referri. in. iij. col. & bar.
 in. d. l. cel. maxie in ver. pone pater ritus emst
 fundū &c. adde an quod p̄sumatū vigore rituli pos-
 sidere vbi precessit rit. ale. cōf. lxxvij. et qualiter
 p̄hef dñiū. pro. cōf. 23. alex. cōf. iij. ij. li. Ber.
 d. **¶** Sibi clausas. Adde quod si tradatur ab eo qui

non potest de re solus disponere q̄ possessio nō d
transfertur vt per Oldra. consil. c. ix.

a **C**In conspectu, adde an per illa verba dedit tradidit presumatur res fuisse in conspectu, Oldra. consil. 217. Rom. consil. 409. Bernar. h **C**Precario nomine, adde quando per cōstitutū trāsferatur

possessio, vide Alex. cōf. 81. ij. ff. & cō. 29. ij. lib. p. O. dr. consil. 139. & de hoc plene sunt mēbrane, & vide math. no. suis fo. 30. et. 31. Bernar.

c **C**Vsufuctu adde Oldra. cō. 217. supra cō. Bernar.

d **C**Et si territorij, adde late videndū p̄ ro. cōf. 444. & vid qd̄ voluit old. cōf. 252. e **C**vacua, add quot modis

possessio dici possit vacua ol dra. consil. 311.

f **C**Ad p̄scriptionē, add q̄ ad p̄scripiōnē ficta possessio si sufficit gl. q̄ ro. dicit singularem i. c. sine possessione de regu. iur. Ber.

g **C**Solo cedit, adde singulariter nō adū q̄ hoc ē de iu. naturalis nō gētiū vt hic dī, & p̄ principē tolli n̄ p̄t. & dicit ro. sing. suis. fo. 11 alle. l. q̄ domū ff. ad. l. aql. B.

h **C**Perrinere, Adde Ro. consil. cxij. Ber.

i **C**Simul p̄poni, adde Alex. cōf. 97. 4. lib. & consil. xxi. lib. i. & c. cvij. lib. ij. Ber.

k **C**Contra, adde Ang. consil. cxvij. Ber.

CQuarto si emptor ponat custodem ad rem ipsam, vt. l. quorundam. ff. de acqui. possessio. **C**Quinto si res

a est in conspectu, & dicat tradēs habes tibi illā rem vel similia. vt. l. j. §. si fuisse rim. ff. de aqua. pos. **C**Sexto si alienās rem q̄ possidet

b constituat eam rem precario nomine b emptor non possidere. vt. l. q̄ meo. ff. de acqui. pos. & l. interdū. eo. tit. & in. c. cum venissent in si. extra de resti. spo. cum si. **C**Septimo si alienans tradat emptori instrumētum p̄cedentis acquisitionis ipsius rei, vt. l. j. C. de dona. **C**Octavo si alienator retinet vsuū usum c rei alienate, ut in. l. quif. 26 quis. C. de dona. **C**+Vt

terius queritur si aliquis vendit castrum cum eius territorio, an p̄t̄ apprehensionē castri videatur quæstio possessio, territorij, distigue tres casus pro omnium doctrina. Aliquando quis vendit castrum modo predicto. Aliquando quis vendit plures fundos, & separatos & sequit̄ apprehensio vnus an vno apprehensio videatur quæstio possessio cæterorum, aliquando quis vendit vnum fundum, & secuta est apprehensio parris an videat̄ quæstio possessio cæterarum partium. Primo casu vbi quis castrum vendit, dic q̄ p̄ apprehensionē castri queritur possessio et

c

d

e

f

g

h

i

k

territorij d eius, arg. in. l. gāius. ff. de leg. ij. & in. l. gala. & in. l. patronus, & in. l. titia testamēto. ff. de leg. ij. pro quo facit qd̄ no. Inn. in. c. in literis. extra de resti. spo. & sequitur Bart. in. d. l. ij. & adde q̄ no. Inn. in. c. dilectus extra de capel. mo. & ipse Bar. in. l. i. j. in prin. & i. §. si quis. ff. de aqua plu. ar. Nam, & si princeps donet castrum videtur concessisse iurisdictionem contentam in castro, vt not. Bar. & Doc. in. l. ij. C. de bo. va. Secūdo casu cum facta est alienatio plurium fundorum, tūc per apprehensionem vnus fundi non acquiritur possessio a liorum, vt no. glo. in. d. l. ij. Tertio autem casu apprehensione partis predij inducitur acquisitio possessionis in toto. vt in. d. l. ij. in prin.

27 **C**+ Vnde quero ad predictorum declarationem, an ad hoc vt queratur dominium rei tradite sit necessē quod tunc cum tradebatur fuerit vacua e possessio. Aut a nullō alio occupata. dic quod nō. vt. l. si fundum. ff. de fund. dot.

f licet quo ad p̄scriptionem f̄ inducendam & publicianam intēndam sit necessariū vacue possessionis traditio, vt no. Iac. butri. & Saly. in. l. ij. C. de acqui. ren. pos. conuertuntur enim hec inter se, vt. l. cum qui. in prin. ff. de pub.

28 **C**+ Sextus modus additur per quem dominium queritur, v3 per plantationem vel edificationem, vt. §. cum in suo instrit. de re. diu. & l. si quis sciens. C. de rei. vendi. vnde versus.

Quicquid d̄ planatur ferit̄ vel edificatur. Omne solo cedit, ḡ radices si tñ egit. **C**Denuo scit̄ dū est q̄ ex verbis in presentī libello positis dum dicitur iure dominiij vel quasi demonstratur qualitas & essentia propositæ actionis, ad quoniam verbum pertinet hic inferum referitur, et restringitur, cum tñ de se sic latius pateat, vt

h habetur in. l. verbum pertinere h. ff. de verb. sig. vnde ex ea parte qua dicitur iure dñij intelligitur proponi & i libello deduci directum dñij vel vñle, & per consequens rei vendicatio, quo soli dño datur, vt. l. in rē. in prin. ff. de rei. vend. Ex alia aut̄ parte que subiungit̄ vel quasi intelligitur proponi quasi dñij, et sic actio publiciana. q̄ dat̄ q̄si domino vt. l. ff. de pub. et isti. de acti. §. sed iſte ver. alie. ar. + Ex

q̄bus patet q̄ dominū & quasi dominū possunt simul p̄poni i eodē libello in modum agendi. Sup quo licet hactenus fuerit dubitatio, tamē hodie firmat̄ est, vt h̄, & no. in. c. abbate sine. extra de re iud. lib. vi. & p̄ glo. & doc. i. d. §. sed iste & p̄ Dyn. in. c. nullus pluribus extra de regu. iur. lib. vj. & hoc verum si vtrūq̄ proponit distinctiue vt hic. Secus aut̄ si copulatiue proponat̄. pura dico talē rem ad me p̄tinere iure dñij, & quasi tunc. n. libellus

non p̄cedere tanq̄ contraria k manifeste in se

obstinens, argu. in. l. i. C. de fur. & l. vbi repu-
gnantia. ff. de regul. iur. q. clare tenet lo. and.
& Archi. in. d. c. abbate sane. & in. §. sed iste.

30 **+** Sed pone q. actor solum proponat ius de
minij simpliciter dicendo rem ad eum pertinere
re iure dominij. Queritur quale dominium vi-
detur esse propositum, cum vt supra dixi dup-
plex est dominium scilicet vtile & directū,
dicunt quidam q. solum directum, quia domi-
nium simpliciter prolatum refertur ad directū
vt. l. i. & ibi no. per glo. ff. si ager vecit, con-
trarium q. etiam vile a firma: glo. in. d. §. sed
iste & Barro. & Cyn. in. l. si mater §. eandem
ff. de excep. rei iudic. & hoc verius per illu-
str. §. & per tex. in. l. si possessori §. item si iura-
31 uero. ff. de iurcuran. **+** Quid autem si actor
proponat ius quasi dñij v. z publicianā, & tam
actor q. reus probant de titulo proprio et tra-
ditione rei, quis obtinere debet, cum vtique
sit in pari causa. distingue vt habetur in text.
& glof. in. l. siue autem §. si duobus. ff. de pub.
32 **+** Sed vnum quero iste agens proponit distū
ctiue simul ius dominij vel quasi, an poterit
vtinque simul prosequi, & super vtroque
probationes & capitula simul facere, quedam
glo. i. d. l. sed iste tenet q. non, & idem Archi.
& Ioan. And. in. d. c. abbate sane. & Barro. in
d. §. act. quasi vtinque prosequendo videat-
33 tur sibi contrarius. **+** Quid igitur si prose-
cutus est causam dominij tantum, & feratur su-
perinde sententia absolutiva simpliciter. an
obstabit exceptio rei iudicate, si velit intentare
& prosequi ius quasi dominij per se in alio
iudicio. Videur q. sic, quia sententia simplici-
ter lata videtur referri ad omnes causas in li-
bello contentas, vt not. glo. in. l. hoc enim. in
princip. ff. de excu. tuto. In contrarium tenet
Archi. & Ioan. And. in. d. capi. abbate sane.
Idem sequitur glo. in. dicto §. sed iste & Bort.
in. d. l. actor. pro qua facit. l. minor. §. seruus
ff. de eue. & est ratio quia sententia debet re-
ferri & restringi ad prosecta tantum, vt in. l.
licet & ibi nota. C. de iudic. & l. si de certa, &
quod not. in. l. sub pretextu. C. de transac. ex
premissis sequitur q. si iste actor capitulauit
prou communiter fieri solet quod talem rem
emit a tali, & q. ipam possedit spacio. xxx.
vel. xl. anno. & non probet sibi possessionem
triennalem. & titulum, & traditionem q. ni-
hilominus reus debet absolui. Ratio est quia
talia capitula referuntur & respectum habent
ad dominium saltem vtile, & sic ad rei vendi.
vnde, quia ex forma processus apparet q. p-
secutus est ius dominij, licet probet de quasi
dominio, & sic in publiciana tamen debet suc-
cumbere, & reus est absolueudus quia super

vtroq. non potest fieri p-
curio vt dictum est. q. not.
b quia multi decipiuntur b in
34 hoc. **+** Nunc ut queritur
quid si libellus sit cōceptus
generaliter nulla causa ex-
pressa, vt peto talem re quā
dico ad me pertinere an p-
cedat iste libellus. Videtur
q. non, quia verbum perti-
nere latissimum est & aptū
referri ad oem actionē tam
personalem q. realem, vt. l.
verbū pertinere. ff. de ver.
si. & generalitas parit ob-
scuritatem, vt. l. hdei in princ. ff. de iure ff. vnde
sequitur q. reus non reddatur ex hoc forma li-
belli certus, an cedat, vel contentat quod esse
debet vt. l. j. post prin. ff. de eden. tu dic q. p-
cedit talis libellus, et vt actor deduxisse omne
ius suū vnde cū q. & qualiter cūq. sibi cōpe-
tens, vt. l. si mī. ff. eo. & l. an et eadem §. actio-
nes. ff. de excep. rei iudic. & hanc partem tenet
glo. in. l. j. in princ. ff. de eden. & vt tex. in. d. c.
abbate sane. & idē sequit Ioā. an. & Archi. &
spe. in. titu. de cā pos. & proprie §. sequitur.
Puto tamē q. reus possit petere ab actore cām
proximā exprimi, nam verbū pertinere pōt
habere relationē tam ad personalem q. ad actio-
nē reālē, vt dictū est, sed nō possit petere exprī-
mi spālē dñij titulum, vt no. glof. in. d. l. si mī.
ver. deniq. q. et sequitur glof. & Archi. in. c.
abbate sane. licet reus petendo in actione reali
titulū specialē exprimi suum pedē pcurat cū
ligone, vt ait Bulg. scdm q. refert Cy. in. l. edic.
C. de eden. & eodē modo admittitur petitiō ge-
neralis in actionibus personalibus, vt si dicat
peto a te, x. in quibus es mihi obligatus. vt. l.
si. C. de anna. exce. licet reus possit petere spe-
cialē & remoram cām exprimi, vt no. in. d. c.
abbate sane. & in. c. j. de lib. obla. & iuribus
35 supra alle. **+** Queritur ergo si reus petat cau-
sam exprimi, que est illa que erat necessario
exprimenda, cum vt supra dixerim cuiuscūq.
actionis duplicem esse causam, secundum pro-
ximam et remotam, huius quā supra dixe-
rim. circa principū huius libelli, quod si quē
libellus offertur in actione psonali, tūc vtraq.
causa est exprimenda. scilicet proxima & remota
vel facta remota, quando per eius expressio-
nē inferatur ad cām proximam, quod verum
est vbi agitur contra eum qui contraxit vel
eius herede ac, ar. i. consensu. & l. obligamur
ff. de ac. & ob. secus si agatur contra aliū, quā
tūc puto vtrāq. cām exprimēdā, arg. l. si. ff. p
sup cū si, **+** Si vero libellus offertur in actione

2 **+** Etiam vt
le. adde an statu-
tum faciens
mentionem de
dominio com-
prehendat vt
le. Fran. de are.
cōf. xxix. Be.
b **+** Decipiun-
tur, adde vidē-
dum spe. in. tit.
de pact. & pe-
ti. §. ij. velt. l. i.
no. Ber.

FORMA ACTIO. REAL.

reali tunc considerandum est, quia aut actio realis proponitur pro dominio vel directo aut pro quibus si dominia aut pro alio iure separato. Primo casu sufficit expressio cause proxime scilicet domini. puta dicendo peto istam rem iure domini. Secundo casu requiritur expressio cause remote v3 scilicet siue contractus vt dicitur in actione personali, cum eadem sit ratio. nam ex pluribus causis competit publiciana. vt. l. i. in si. cum. l. se. ff. de pub. Tertio aut in casu. v. g. si agitur quasi seruiana vel hypothecaria que realis est ut in si. de ac. s. item seruiana tunc exigitur expressio cause remote, & sic idem est qd in act. personali ex paritate rationis, quia pignus potest constituui ex pluribus causis. vt. C. si ob chyro pe. l. i. cum si. idem dico in confessoria, & negatori, que competunt p seruitute eadem ratione, ut l. iij. ff. de vfus. & l. lucio ff. de aqua quous. & est. & l. i. in concedendo. ff. de aqua plu. ar. ¶ Quid autem dices de actione mixta puta petitione hereditatis dic idem qd in reali actione, que pro dominio competit, vt superioris dictum est, cum non possit quis esse hirs solidus, nisi ex vna causa vt. l. i. si m. er. l. ex sextante ff. de exce. rei. iudi. in actione autem personali in rem scripta dicam idem qd in mere personali per eandem rationem, quia ex pluribus causis deberi potest.

36 ¶ Sed quid dices si dicat actor in libello item rem ad se pertinere pleno iure, a dic qd hec verba denotant ius domini in libello proponi, ut probatur in l. i. ff. de au. & arg. leg.

& l. si tibi. ff. de vfus. & l. i. pater. de ser. le. & l. si tibi. ff. qui. mo. vfus. am. & in. c. querelam. extra de ele. & l. generaliter. in si. ff. qui. & aqu. ap. l. i. & c. cum inter. extra de re iudi. & ibi per Inn. & adde quod non ot. d. l. si m. s. an. et 37 eandem. ff. de exce. rei. iu. per Bar. ¶ Et no. sufficit pendere iudicio in actione reali generaliter proposita superueniat ius actori qd non est op. te bat tempore libelli oblati. qd proc. dat hoc tale ius sub ipsa generali petitione. vt in. d. c. abate sane. de quo iure superueniente iudicio pendente. no. p. r. glo. & doct. in. l. non potest. ff. de iudi. & in. d. s. actiones. in actione autem personali generaliter proposita superueniens noua causa seu nouum ius iudicio pendente non eludetur in ipsa generali petitione, quia hec actio personalis determinationem habet ex i loci, & temporis, quo celebratus sit contractus secundum Bar. vbi supra. ¶ Tercium ius hucusque certos casus quibus dominium directum queritur de iure gentium quibusdam quibus applicatis. Nunc autem enumerabimus certos alios casus quibus directum dominium queritur iure civili qui sunt. v. 3 per successione, per arrogationem, per religionis ingressum, p 38 vsucapionem, & per suum iudicis, ¶ Capio primum modum qui per successionem inducitur qui duplex est. Nam vel quis succedit ex testamento, vel ab intestato, vt patet. ff. & C. de her. insti. per totum, & insti. de her. insti. de her. insti. per totum, & C. & ff. de suis & legi. per totum. Aut ergo queritur de successione ex testamento, & per hunc modum queritur dominium de iure civili, quia eius causa est iure civili introducta. s. factio & ordinatio testamenti. vt insti. de testa. post pri. et in. l. testamenti factio. ff. de testa. Aut queritur de successione ab intestato, & tunc puto qd hic modus querendi dominium fuerit a iure gentium introductus, iuxta illud. Si filius ergo heres. ad quod facit qd h. in. s. sui. insti. de her. que ab intestato. & ff. de lib. & posthu. l. in suis. & l. cum ratio in prin. ff. de bo. da. vnde iste modus congrue potest adaptari cum alijs precedentibus modis, quibus dictum est dominium queri de iure gentium. sed licet per successionem dominium querat non tamen possessio queri ur. nisi corpore apprehendatur, b vt. l. cum heredes. ff. de acquiren. pos. nec hic repugnat quod de pos. or. in. l. cum miles. ff. ex qui. cau. ma. cui. ibi loquitur quo ad complendum vsucapionem iam ceptam in quo casu fingit possessio coniuari in h. de. s. cus at quo 39 ad alia. ¶ Secundus modus a iure civili introductus querendi dominium directum per arrogationem vel adoptionem, de quo loquit. insti. de acqui. p. r. arro. p. totum. et in. l. cum adoptiuis,

a ¶ Pleno iure. adde quid importent hec verba Fran. de Are. c. 61. clvi. ro. c. 61. lxxv. Oldra. consil. cccxxiii. B.

b ¶ Corpore apprehendatur. adde qd so vt plurimum in ciuitatibus sunt statuta qd possessione defuncti continetur in heredem de quorum vigore videtur per Alex. consil. cxxiii. Ber.

C. de adop. ¶ Est autē arrogatio vel adoptio actus quidam legitimus, per quē quis effici filius, qui secum dum naturā nō erat, ut in dictis iuris comprobatur. Arrogatio autē fit de eo qui est sui iuris, sed adoptio fit de eo qui est in alterius potestate, ut in l. j. & ij. ff. de adop. & in d. l. cū in adoptivis cum si. ¶ Non fit cretus q̄ quilibet persona possit sibi in filium aliquid arrogare, vel adoptare, nec q̄ quilibet possit adoptari, vel arrogari. Vñ de hoc vide quod h̄ in l. i. in si. & l. i. pater. §. si. & l. i. nec ei permissur. cum si. ff. de adop. & quod no. Azo in summa. C. de adop. Exigitur, n. cāe cognitio hincinde maxime in auctoritate prestā d. nā arrogatio fit principis solius auctoritate. ut l. ij. in prin. ff. de adop. adoptio vero fit auctoritate cuiuscunque inferioris magistratus habentis merū, & mixtum imperiū, ut l. i. C. de adop. facit. l. in stipulatione. ff. de adop. in prin. & insti. qui. mo. test. in prin. ¶ Per que p̄ter quod multe arrogationes & adoptiones que fiunt in mōreferato & in pedemōtibz nullius sunt momenti. quia in eis non intervenit debita cause cognitio. nec superioris auctoritas, facta autē arrogatione, vel adoptione transibant olim omnia eius bona pleno iure in patrē arrogatorem, ut l. si pater in prin. ff. de adop. Hodie autem in filio arrogatio transeunt quo ad v̄sufuctū s̄m ad similitudinem filij naturalis, vt in l. de acqui. per arro. post prin. In filio vero adoptato per extraneam personam nil transit nec bona nec persona, ut d. l. cum in adoptivis. & in d. §. sed hō die insti. de adop. i. & quia iste modus multū non est in usu, & rarissime de facto con̄tingere vidi, ideo non prosequor. ¶ Tertius est modus acquisitionis, qui consumpsit & quoti die consumit statum lycorum, per ingressum religionis, ut in auc. ingressi. C. de sac. san. ecc. & in auc. si qua mulier. c. ii. & in auc. de mona. §. illud. facit. c. ii. extra de succes. ab intesta. & in c. cum ad monasteriū. extra de sta. mo. xxv. q. ij. c. qui ingreditis & in c. si qua mulier cum si. Quod intelligo verā q̄n ingressus solenniter cū proposito renunciandi seculo &

2 proficēdo regulā, quia nō habitus sed p̄fessio facit monachū, vt in c. porrectū, extra de regula. & transeunt ad religio. & c. consulo. si ne

4 cle. vel mo. cū si. ¶ Forma autē professio nis

b b est vt cancellatis manibus in p̄ntia abbas, vel alterius monachi, dicat profiteor me velle sequere regulā istā totis tēporibus vite mee. ut in c. vidua. xx. q. i. deinde ponat sibi vestis

4 2 monachalis, ut no. in d. c. porrectū + acquirit autē isto casu ecclesie ipso iure omnīū honorū plenū dominiū sine aliqua traditione favore

ecclesie, ut l. si. C. de sa. san. ec. & in d. auc. ingressi cū si. Non dicitur autē dicendum in quasi dominio, pro quo datur publiciana, immo in eo requiritur traditio in ecclesia sicut priuato, vt tenet spe. in si. de loca. ver. lxxij. quia l. scripta in dominio nō debet extendi ad quasi dominiū, c. ar. l. si vero. §. de viro ff. so. ma. ¶ Quis autē dices in possessione an transit in ecclesiā sine apprehensione, gl. in d. l. si. C. de sac. san. ec. tenet q̄ nōn, alibi glo. lo. in d. c. si qua mulier xvij. q. iij. tenet q̄ sic. tu autē pro concord. distinguere, aut res alienat in ecclesiā per dedicationē seu professionē, & tunc trāsit possessio in ecclesiā sine apprehensione, ita loquitur gl. in d. c. si q̄ mulier, aut res alienat alio titulo pura donatione, vel venditione, & tunc licet trāseat dominiū, nō trāsit possessio, & ita pro credit gl. l. si. de sacrosan. ecclesi. ¶ Premissa autē que dicta sunt intellige verā de ingrediente religione aliqua, in qua nō potest esse proprium singulare, sed solū in cōmuni, ut sunt regulariter Secus si ingrediatur ecclesiam, in qua possit haberi proprium in cōi, & in singulari, ut sunt isti canonici, & presbiteri seculares, quia tunc nō transiret dominiū in ipsam ecclesiā, sed adhuc remanet penes ingredientem ut in l. fac. san. & in auc. presbiteros. C. de epi. & cle. Et facti. xii. q. i. c. sunt manifestati. & xij. q. iij. c. i. & ii. & extra de pecui. cle. 4 3 c. j. & c. i. qui. c. e. ¶ Sed quid si aliquis ingrediatur solenniter religionē monachalem hoc pacto, & conuentione, q̄ eius bona nō acquirantur monasterio,

¶ Proficēdo regulam. adde, q̄ si regula sit approbata p̄fitetur in manibus huius potestatem recipiendi professionem iuxta nonata p̄ Cal. consil. xxij. & xxvij. & xxvi. de regula, per lapsum. alle. cxxxix. & ab. cōi. cxij. ij. lib. Ber.

b ¶ Formam professionis. Adde quomplex sit professio, & qualiter fiat. d. Car. cōi. xxi. Ber.

c ¶ Quasi dominium. adde Aret. consil. xxix. Ber.

d ¶ Transiit possessio. Adde Old. consil. cclxxvij.

FORMA ACTIO. REAL.

a **¶** Vitiatur, adde que posui in auc. ingressi in apost. ad Bart. in impres. de tortis & quando monachus possit habere propriam vide per Cald. cons. ij. de regula. Ber.

b **¶** Fratribus gaudentibus no. q. milites gau dentes non gaudent clericorum priuilegijs. et ideo tenentur ad

collectas. vt. l. circa §. ff. de mun. & ho. ita Bald. de te. mi. idem spe. ij. de sta. mo. quod il le qui exercet aliquam hospij talariam & ha bet proprium & vxor. nō de bet defendi ab ecclesia tāquā persona eccle siastica. N. si de episcopi aucto rita. sint rece pti quod immo rector hospita lis sit persona ecclesiastica te net spec. d. tit. vers. xxxj. & sic gaudet pri uilegio cleric. xxviii. q. i. vt lex. xi. q. i. ali ud extra de sē ten. ex. c. c. parrochianos. xij. q. j. duo sunt. & c. quis quis. xviii. q. i. iij. in gl. ordo. in ver. i verbo ecclesiastici. Igi tur ad suum iu dicem ecclesia sticum coto. p cessu formato contra ipsū est remittendus. vt. c. si iudex lay cus de senten. excomuni. lib. vj. nec potest reuenter sine pena canonis ipsum retinere & c. adde an bi ghini & assumētes aliquē habitum cōuersorū gaudeant priuilegio clericali. Ant. de bu. cō. n. xix. Cald. cōl. vj. de iud. do. Con. xij. Ber.

sed sibi pleno iure remanent. queritur an ingressus vicietur, a seu sola retentio honorū, & an vtrunq. Et cer te quātū ad bona perti net, clarū est qd nō valet bo norū retentio, sed vti sāt oī no, quia est cōtra substantiā monachatus, vt in. c. cō ad monasterium extra de stat. 44 mo. **¶** Reliquis ergo so la dubitatio circa psonā an ingressus ex hoc vicietur. sup quo sunt varie opi. q. et do. vt refert Cy. & lac. but. in auc. ingressi. C. de sacros. ec cle. & tangit istud dubiū in gl. d. auc. ingressi. et in gl. l. p seruū in. ff. de vsu. & habi. in. c. si. extra de cōdi. appo. & in. c. in sinuāte. ex tra q. ele. vel. ouē. et ibi In. & Io. an. Cōclu siue aut sic dicēdū est, qd aut retentio bo norū in cōditione sit quo ad ipsum ingressum, verbū graua. Dedico me, si mihi liceat retinere bōa mea aut in sola cōuērsione seu excep tione vti puta. Dedico me sine meis vel qd mihi licitū si mea possidere. **¶** Primo casu viciat, ingressu, quactus istius ingressus magis sapit naturā cōtra cōs iter vniū qd vltime volūtatis. Ideo qd cōditio ista tanq. iposibilis de iure viciat ingressū, sicut cōtra cōs. vt. l. nō so lū. ff. de actio. et obligatio. & i. §. si iposibilis. isti. de inuit. stipula. & ita intelli gēt gl. iuris canonici preal

lega. **¶** Secūdo casu subdistinguitur, aut sit ista deducio honorū iudicūti simul cum ingres su, & adhuc ingressus viciatur, quasi talis in gressus continet in se repugnantiam, cū ta lis retentio honorū sit contra substantiā ipsius ingressus. vt supra dictum est. aut sit ex inter uallo, & tunc tenet ingressus, & retentio vi ciatur. **¶** Facit pro hac distinctione tex. in. l. j. §. j. ff. si vsufru. pe. & l. i. l. i. §. si loci. ff. de admi. leg. & l. per seruū in si. ff. de vsu. et ha.

45 **¶** Quid autem dicemus, si ingressus vicietur propter vxoratonem, an viciabitur dedi catio honorum, vt ecce quidam habens vxorē sine voluntate vxoris dedit se, & sua bona. vxor repetit virum, quod facere po tuit, vt in. c. quidā. & in. c. sane cū si. extra de cōuer. cōiug. vnde ingressus remanet vicia tus, an bona restituēt ipsi viro, vel manebūt apud monasteriū. Ista questio est multū reuo luta tam apud antiquos, qd apud modernos. vt refert Cy. in. d. auc. ingressi. & diuer si mode di stinguitur. **¶** Pro cuius tamen solutione dic se cundū sanam, & equiorē opinionē. Aut ingre diens errauit putās ingressum tenere, aut sciuit ingressum nō tenere. Primo casu, bona sibi res tituentur tanq. in eis viciet dedicatio, & sit rō, quia cū ipsum monasterium succedere debeat istis bonis tāquā filiis, vt in auc. nisi rogati. C. ad treb. quē filius nō est habiurus propter de factū ingressus, merito sequit quod collata in ipsum monasteriū tāquā filii quē filii esse cre debat, qui nō est reuocatur. vt. l. si pater. C. de here. inst. et. l. eā quā. C. de fidei cōmissis. **¶** De cūdo vero casu quādo sciebat ingressū nō te nere, & tūc subdistinguit, aut bona sunt dedi cata sub cōditione expressa, si ingressus teneat. & tūc viciato ingressu, cōsequēt viciatur de dicatio honorū tāquā cōditione defecta, argu mē. l. si militē. C. de cōditio. ob cau. cū sumi. aut sunt dedicata pure, & simpliciter tacite vel expresse, et tūc nō viciat dedicatio honorū, nec sit corū restitutio, quasi videat ille iacta re, & donare. argumē. l. j. ff. de cōdi. inde. & l. cuius per errorē. ff. de regu. iur. Sunt tamē ali qui qui voluerunt hoc casu aliter distinguere, cōcedo, aut bona fuerūt dedicata expresse aut tacite, recurrūt ad illā materiā brocardicā, an viciato expresso vicietur ta citū. De quo not. per Cy. & alios doc. in. d. auc. ingressi. & l. i. ff. si. qui habet. ff. de serui rusti. predio. tene pri

46 **¶** Sed circa predicta queritur quid iuris de cōuersis qui assumunt habitū simplicē cō uersorum, & vxores retinent, & bona, vt de bi ghinis & fratribus gaudentibus. b Dic bre uiter quod tales non sunt religiosi, sed solum eximuntur a iurisdictione seculari, vt habetur

& notatur in clemen. j. extra de rel. do. & xij. q. j. c. duo sunt genera & not. per Barto. in l. fin. ff. de iureiurando, & per Ioan. an. in clementi. cum ex eo. in princip. extra de senten. excommunicata. ¶ Habes ergo ex premisis vnum amplum ecclesiarum priuilegium quod habuit, & habet consumere statum laycorum, sunt etiam alia multa ecclesiarum priuilegia a fultis imperatoribus eis collata. vt patet in titul. de sacrosane. ecclesi. & in titul. extra de immu. ecclesi. per que

47 destructus est status imperij. ¶ Inter que est secundum aliquos vt ecclesi. non teneatur ad expensas murorum ciuitatis quam quā teneatur ad refectionem pontium & viarum. vt not. in l. ad instructionem. C. de sacrosantis ecclesijs. & in c. fina. extra de immu. ecclesi. q. est falsum. immo etiam teneatur ad expensas murorum, maxime si muri fiant potius ad necessitatem q̄ ad ornatum, vt probatur per text. in d. l. ad portus. C. de oper. publi. quam sententiam sequitur Iaco. butri. in dicta. l. ad instructionem, & pro hac opinio. facit, quia ecclesia teneatur ad expensas custodie ciuitatis. vt in c. ij. extra de immu. ecclesi. ergo eodem modo ad expensas murorum, que fiunt propter custodiam eius.

49 ¶ Quartus subiicitur modus acquisitionis per vsucapionem. Est autem vsucapio acquisitio domini per legitimi tituli interuentum, & possessionis continuationem spacio, & tempore. a. l. diffinito, vt probatur, & no. in l. vsucapio. ff. de vsucap. ¶ Et notanter dixi per vsucapionem queri dominium directum, vt. l. traditioibus. C. de pact. ad differentiam prescriptionis longis vel longissimi temporis, nam per illam non queritur dominium directum, sed vtile tantum, vt supra dixi, & probatur in l. si quis emptionis. §. sed & si quis. C. de prescri. triginta vel quadraginta anno. & not. per glos. & doc. in dicta. l. vsucapio. Circa quem modum acquisitionis de pluribus esset videntium, de quibus vide q̄ prescripsi infra circa responsonem libelli in glos. super

50 verbis prescriptionis. ¶ Quintus modus subinfertur qui fit per sententiam iudicis, circa quem modum sic est distinguendum, aut sententia fertur in actione reali, aut personali. ¶ Primo casu per sententiam non transferatur dominium, quia iudex simpliciter declarat cuius est dominium, vt. l. ex diuerso. ff. de rei vendi. non autem agit disponere vel dominium de vno in alio transferre, merito vltra eius intentionem sententia non operatur, l. non omnis.

ff. si certum petatur. l. si cum testamento in princ. & l. si ex testamento in fin. ff. de except. rei iudica. & hoc sequitur glos. in l. inter officium. ff. de rei vend. licet alij contra vt plene not. Cyn. in l. j. C. communia vtri. iu. ¶ Secundo autem casu sententia transfert dominium propter rei iudi. auctoritatem vt. l. ij. in fin. ff. si ex noxa cau. agatur. & l. generaliter & l. qui ex pluribus. ff. de noxa. & not. per glos. in l. de offic. iudi. §. fin. & l. pomponius. §. i. iustu. & ibi per Barto. ff. de acquiren. posses. cum si. pro quo optime facit text. in l. & si quis. §. j. ibi. & dominium habeatur. & in l. fina. de religio. & sumpti. funerum. dicam de hoc infra in rubri. de forma sententia diffinitive.

S V M M A R I V M.

- 1 Legitimus titulus est qui lege iuuatur.
- 2 Ratione defectus forme vel consensus contractus efficitur minus legitimus.
- 3 Ratione personarum contractus aliquando redditur inutilis.
- 4 Infans regulariter contrahere non potest.
- 5 Infans ex delicto obligatur.
- 6 Maior infante an obligetur, et quando.
- 7 In alienatione rei immobilis pupilli non sufficit auctoritas tutoris, sed necessarium est etiam decretum iudicis.
- 8 Pupillus habet beneficium restitutionis etiam super alienatione solenni facta.
- 9 Maior puberta, sed tamen minor. xxv. an. an obligetur.
- 10 Infantia, pupillaris etas, pubertas, adolefcentia, & similia quid sint.
- 11 Contraus reditur inutilis ex defectu proprie potestatis.
- 12 Contractus gestus per mutum an teneat.
- 13 Furiosus an, & quando possit contrahere.
- 14 Mente captus quid sit.
- 15 Prodigus an possit contrahere.
- 16 Ratione prohibitionis legis quis non potest contrahere.
- 17 An transferatur dominium rei ex contractu inutili.
- 18 Ratione prohibitionis iudicis quis prohibetur contrahere.
- 19 Per sententiam arbitri persona contrahendo prohiberi potest.
- 20 Ratione prohibitionis testatoris quis non potest contrahere.
- 21 A testatore prohibitus contrahere si contrahat an teneat contractus, & ex eo transferatur dominium.

FORMA ACTIO. REAL.

- 22 Facta prohibitionē a testatore cum causa vel conte mptati. ne certe persone ne res alienetur instituendo aliū heredē. an videatur alienare.
- 23 Si omnes illi quorum causa est facta prohibitiua a testatore alienationi consequantur, tenet alienatio.
- 24 Facta alienatione per heredem contra prohibitionem testatoris nunquid filij superstitēs, vel nepotes testatoris possunt alienationem reuocare.
- 25 Persone quarum contemplatione est facta prohibitio a testato possunt inter se inuicem rem prohibitam alienare.
- 26 Sequuta alienatione inter illos quorum gratia testator prohibuit, an exinde valeat in extraneum fieri alienatio.
- 27 Si contra fiat pactio cōtra legem iuris. Si contento de non alienando, transferatur dominium.
- 28 Quilibet succurratur illi, qui pactus est, ne res alienetur contra ipsum alienantem.
- 29 Per quem modum in contractu possit impediri dominij translatio.
- 30 Hereticus non potest contrahere vel rem alienare.
- 31 Excommunicatus an possit contrahere.
- 32 Apostata an possit contrahere, & quid sit apostata.
- 33 Iudeo, & saraceno an liceat contrahere.
- 34 Christiani non possunt propria auctoritate accipere, et usurpare res, & bona infidelium.
- 35 Damnatus crimine lese maiestatis non potest contrahere.
- 36 Damnatus crimine lese maiest. an possit facere testamentum.
- 37 Ante crimen lese maiesta. commissum si fuerit facta alienatio. vel contractus an sequuto crimine reuocari possit.
- 38 Fraus commissa in alienando ante commissionem criminis qualiter probetur.
- 39 Alienatio seu contractus factus post crimen commissum an reuocari possit.
- 40 Post accusationem criminis porrectam & ante lit. contest. facta alienatio vel contractus, an possit reuocari.
- 41 Post accusationem porrectam & lit. contest. facta alienatio an possit reuocari.
- 42 Post latam sententiam propter crimen facta alienatio, an reuocetur & quando non.
- 43 Ficus in penis an habeat tacitam hypothecam, sicut in contractibus.
- 44 Persona an prohibetur contrahere rōne sexus.
- 45 Ex defectu nature res alienari non potest.
- 46 Ex defectu iuris prohibentis res alienari non potest.
- 47 Publica proprietate tantum alienari non possunt.
- 48 Rei immobilis ecclesiastice simplex alienatio sine certa solemnitate non tenet.
- 49 Que sit forma tractatus in alienanda re ecclesiastica immobili.
- 50 An sufficiat vnus tractatus in alienatione rei ecclesiastice.
- 51 Solemnitas tractatus debet haberi tantum in alienationibus perpetuis.
- 52 Si dicatur in instrumento alienationis rei ecclesiastice interuenire tractatus & cetera solemnitate per tale instrumentum non probatur de solemnitate requisita tali alienationi.
- 53 Solemnitas requisita a iure in alienati, rei ecclesiastice, per consuetudinem remitti potest.
- 54 Alienatio facta sine solemnitate requisita est ipso iure nulla.
- 55 Ecclesia lesa ex alienatione quintuncup solemnitate celebrata restituitur in integrum.
- 56 Abbas prior & similes persone si alienent res ecclesie an sufficiat eorum consensus sine consensu episcopi.
- 57 Actio personalis vel realis competens ecclesie an possit cedi vel alienari sine solemnitate requisita in alienate, ceterarum rerum ecclesie.
- 58 Fundus dotalis an possit alienari.
- 59 Res litigiosa an possit alienari.
- 60 Res vel actio qualiter fiat litigiosa.
- 61 Res ciuitatis vel loci potest alienari cum certa solemnitate.
- 62 Alienatio rei non litigiose facta ante lit. mota an valeat.
- 63 Contractus non tenet ratione turpitudinis.

A VERIS AC LEGITIMIS
 titu. Et est enim legitimus titulus qui i. iura-
 tur & approbatur. vt. l. legitima. ff. de pac. &
 est quādo in eo concurrunt sua substantialia. vt
 in. l. consensu. & l. obligationum. ff. de act. &
 ob. Ille vero. titulus qui reprobatur a iure
 non est legitimus, sed pro nullo reputatur, vt
 l. ij. & l. ij. C. de vsucap. pro emp. & l. nullo
 C. de rel vendi. & facit. l. si nulla. & l. improba.
 C. de acqui. pos. cum si. Et notanter dicitur
 legitimis tit. quia nuda traditio sine vero
 tit. vel saltem putatio non facit transire do-
 minium. nec causam prestat prescribendi. vt
 d. l. nullam cum si. & ff. de acqui. re. do. l.
 nunquā nuda, redditur autem contractus minus
 legitimus

- 2 legitimus a tribus modis principaliter. Primo casu rōne defectus forme, vel consensus vel pp accidens aliqd seu adiunctū. Secundo principaliter rōne defectus personarū contrahentiū. Tertio rōne defectus rei super qua fit contractus. Rōne nāq forme contractus efficiuntur inutilis multipliciter vt patet in contractibus qui verbis contrahuntur, vt est stipulatio. Nā si reponso precedat interrogatio viciatur stipulatio, vt in l. de verb. ob. l. j. §. j. vel si ad interrogata nō adaptetur respōsio, vt in l. de inu. stip. in §. p̄terea. Itē et ex defectu consensus, vt p̄ in contractibus qui re contrahunt ut depo. cōmoda. in l. qui. mo. cōtra. obli. per torū. & in cōtractibus q solo cōsensu contrahunt, vt locatio, venditio, & similia. & in l. de obli. q̄ ex consen. per torū. Nā si in oibus his deficiat consensus contrahentium contractus inutilis est, vt & ibi, & l. in venditionis in prin. ff. de contrahen. emp. & l. quid tñ eo. ti. Item et est exemplum in contractibus simulatis, in quibus valet q̄ agit tacite non q̄ expresse concepitur, quia in expresse deficit consensus, vt. l. j. & l. j. C. de contrahen. emp. Adeo q̄ ex ta h imaginario contractū nō trāsit dñium, vt ibi, sed possessio bene transit quia in illa trāferenda non requiritur titulus, vel cā l. j. §. si vir. ff. de acquirē. pos. l. j. ipsa translatio possessionis p̄sumat simulata si contractus est simulatus arg. l. cū proponas. C. si quis alteri, vel sibi, q̄ tenet Bar. in l. emp. ff. de aqua plu. ar. Itē eodem mō redditur inutilis rōne alterius accedentis vel adiuncti, vt puta q̄ contractui adijcitur conditio impossibilis de iure vel de natura seu de facto, vt. l. nō solū. ff. de act. & obli.
- 3 & in l. de inu. stip. §. si possibilis. Et Dixi scđo q̄ rōne per sonarū contrahentium reddit inutilis contractus q̄ quidē varijs modis contingit. Primo defectu etatis. Scđo ex defectu sue potestatis. Tertio ex defectu naturalis sanitatis. Quarto rōne prohibitionis. Quinto rōne delicti. De primo contingente ex defectu etatis, p̄z exemplū in infante, cuius etas quicquid videtur ignorat vt. l. j. in fi. C. de sal. mon. q̄ hic. n. regulariter contrahere non pōt, obligare. l. j. i prin. & l. si minor. ff. de ver. ob. & in l. j. §. furiosus. ff. de act. & obli. & in l. de inu. stip. §. pupillus. Fallit in duobus casibus. Primo ē in stipu. rempu. sal. fo. vt. l. seruā. ff. rem publi. sal. fo. Secundo est in obligatione quæ nascitur ex negotio vtiliter vel necessario gestito, vt. l. furiosus. ff. de acti. & obli. Et Quinimo ex delicto infans obligatur vt. l. q̄ infans. ff. de rei vendi. & l. infans. ff. ad. l. cor. de sic. De his no. per glo. in l. pup. ff. de iureiurā.
- 6 & l. j. §. de noua. Et In maiore autem infante
- dis stinguere, aut est proximus infante, & tūc idem fere p oia dicendum est q̄ in infante supra dictū, vt in. d. §. pup. cum si. in l. de inu. stip. & no. in. d. l. pupillus de regu. iur. Aut est proximus pubertati, & tunc est idem dicendum q̄ in pubere, in quo pubere distinguit gl. in. d. l. pupillus de regu. iur. q̄a aut cōtrahit cū suo tutore eius auctoritate, & tunc est cōtractus nullus b vt in. l. j. post prin. & l. pupillus i. §. itē ipse. ff. de auc. tu. aut cōtrahit cū suo tutore alterius contutoris auctoritate tūc v3 contractus, vt. d. §. item ipse. Aut contrahit q̄ cum tutore, & tunc si quidem contrahit siue tutoris auctoritate tunc contractus est nullus vt. l. obligari in prin. ff. de auc. tuto. & in l. de auc. tuto. in prin. & in §. sed neq̄. Aut contrahit cum aucto. tuto. & tunc valet contractus vt in l. de auc. tuto. post prin. & l. impuberes. ff. de auc. tuto. & l. clarum C. de auc. praest. dum tamen auctoritas sit legitime interposita, aliter pro non interposita habetur, vt. l. j. in fin. & l. ij. & l. obligare. §. tutor. ff. de auc. tuto. Et Hoc autem vera sunt, nisi fuerit contractus super alienatione rei immobilis ipsius impuberis, quia tunc sola auctoritas tutoris non sufficit, vt contractus teneat, sed exigitur etiam decretum & auctoritas iudicis, alias contractus esset nullus, vt in l. magis puto §. nec passim. ff. de rebu. eo. et. C. de p̄f. mino. l. ij. & l. non solū. & l. minorum. & l. prediorum cum simi. Licet scđus maior venditionem factam sine decreto possit expresse confirmare vt. C. si ma. fa. ali. va. ha. l. fin. libr. v. Et tacite confirmaret si post. xxv. annum, taceat per quinquēniū continuum ut. l. si. C. si maior fac. ven. sine decreto quod est not.
- 8 Et Illud tamen est etiam p̄ te memorie commendandum q̄ in omnibus casibus in quibus dictum est cōtractum factum cum pupillo vel minore tenere si appareat quod ipse minor ex huiusmodi contractu vel venditione de re sua immobili quantumcunque solemniter facta ledatur potest petere rescindi per beneficium restitutionis in integrum huiusmodi contractū, & venditionem, vt in l. cause. §. interdum. ff. de mino. & l. etiam & l. fina. C. si tuto. vel curato. inter. & l. fina. C. si aduer. ven. cum tut. sequen. Et Vbi autem esset maior puberitate, minor autem. xxv. an. tunc dicitur per omnia vt

dicitur in ipubere hinc tuto-
re, ut. l. cū & minores. C. si
aduer. re iudi. Aut nullū hz
curator ē. tūc t3 uenditio et
quīlz alius cōtractus ab eo
gestus si tūc eo sit lesus p̄t
petere se in s̄. voto. ff. de iudi. ut
ff. d̄ mio. l. j. p̄ totū ff. et. C.
si aduer. ued. l. j. cū alijs ita
seq. Nisi iurauerit non ueni
re cōtra cōtr. d̄. ut i auc.
fac̄a puberum. C. si aduer.

a ¶ Dicemus.
Adde quæ ibi
ponam.

b ¶ Obligatio
naturalis, adde
¶ Frā. de arc.
sequit̄ op̄i. bar.
contra Bal. q̄
ex donatione
facta p̄ patrem
filio oriat̄ natu-
ralis, & per
consequens fir-
met̄ iūro vide
eius cōsi. 62.

c ¶ Non valet
cōtractus, ad
¶ Monachus
pōt obligare
bona monaste-
rij p̄ exp̄sis
studij, vt vo-
luit Abb. cōs.
88. & ibi vide
an iter ipsum,
& plātū possit
fieri obligatio,
vide ad mate-
riā Cal. cōsi. j.
de sol. vel filio
fami. uide An.
cōsi. xcj.

a vē. d̄ quo alias dicemusa, et
vide q̄ not. ibi p̄ glo. &
10 doc. ¶ Quid aut sit infan-
tia, pupillar̄ etas, puber-
tas, adlescentia, senectus, et
etas decrepita, & quid sit
etas proxima infantie, qd
proxima pubertati, uide qd
not. per gloss. in fit. de inuit.
stip. s̄. pupillus, et in. c. j. de
pace iura, fir. colū. x. & per
Arch. in. c. j. de ele. coniug.
li. vj. ¶ Venio tūc ad sedm
principale, qd ē, qn̄ cōtra-
ctus reddit inutilis ex defe-
ctu pprie potestatis, cui ex ē
plum est in filiofa. & seruo
contrahentibus cum eo
rum patre uel domino, et in
monacho uel alio religioso.
Et quidem si filius contra-
hat cum patre, aut est emā-
cipatus & v3 oīs cōtractus
inter eos habitus. vt. l. si. C.
de in ius vocan. & no. in. l.
lis nulla. ff. de in. aut est in
potestate, et tunc aut cōtra-
ctus celebrat̄ super re pro-
fecticia vel aduēcticia, et cō-
tractus est nullus, t3 obliga-
tio naturalis b̄ tm̄ oriat̄, aut
sup̄ re castrēsi uel quasi &
tūc tenet, & hęc habent̄ p̄
doc. & gl. i. l. frater a fr̄e. s̄.
j. ff. de cōdi. inde. & l. siue
emācipatus. C. de dona. q̄
i peculio castrēsi uel quasi
reputet̄ filius tanq̄ paterfa-
miliās & sui iuris, vt in. l. j.
in fi. & l. ij. ff. ad mace. aut
cōtrahit cum extraneo. &
tūc aut cōtrahit cū alio i se
suo in eadē prāte cōstituto.
& idē dic̄ q̄ in p̄fe. p. d. l. a

fratre, aut contrahit cum alio penitus extra-
neo, & tunc t3 oīs contractus cum eo habitus
regulariter, vt. l. si quis cum filio. ff. de pecul.
& l. tam ex contractibus. ff. de iudi. & in. l. si
11 iusfa. ff. de actio. & obli. ¶ Fallit in mutuo,
vt. C. & ff. ad macedon. & in voto. vt lege si
quis rem in s̄. voto. ff. de pollicia. l3 iste cas-
sus non pertineat ad contractus. Si vero ser-
uus contrahit cum dño suo, tunc nulla nascit̄
ex eo efficax actio, sed sola naturalis obliga-
tio. l. si id qd dicitur. ff. de condit. inde. & in fit. de
inuit. stip. s̄. item inutilis. vbi aut̄ contrahit cū
extraneo, tunc aut̄ contrahit acquirendo dño
suo, & tenet contractus, vt in fit. de inuit. stip.
per totum, aut̄ contrahit alienando, & se obli-
gando, & tunc non tenet contractus, sed natu-
raliter tm̄ obligatur, vt. l. in personam. ff. de
reg. iur. & l. nec seruus. ff. de pecul. & l. serui.
ff. de ac. & obli. Fallit in casibus nota. in. l. iij.
C. an fer. ex factu suo. dñs aut̄ ex cōtractu ge-
sto per seruum, cum extraneo obligatur ciui-
liter, & naturaliter solūmodo de peculio etiā
inuitus, vt. l. si quis seruum. in fi. ff. de pecul.
tenetur et̄ q̄ iussu, si iussisset seruo, vt contra-
heret, vt. ff. q̄ iussu. l. j. & ij. Item tenetur de i
rem verso, si seruus versisset in uilitatem ip-
sius vñi, vt. ff. de in rem ver. l. j. & ij. & hoc
generaliter, fallit tm̄ in aliquibus casibus in di-
ctis titulis annotatis, vbi aut̄ monachus, vel
religiosus contrahit, vel testator, non v3 cō-
tractus, & nec testm̄, vt i auc. ingressi. C. de fac.
sanc. ecclē. xvij. q. iij. in. c. qui ingressitibus.
& in. c. si qua mulier, cum simi. Trāscō ad ter-
tium principale, qn̄ contractus redditur inuti-
lis ex defectu naturalis fanitatis, cuius exem-
pla inueniuntur in mutuo, & furdo a natura, p̄-
12 digo, furioso, & mentecapto. ¶ Querit̄
ergo primo quid iuris sit in mutuo, an teneat cō-
tractus per eum, dic̄ q̄, aut̄ contrahit acquiren-
do, aut se, vel sua obligādo. ¶ Primo casu, aut
per eum geritur contractus, in quo requiritur
de substantia eis verborum expressio, vel sti-
pulatorio, & tunc non tenet hmōi contractus,
vt. l. j. i prin. ff. de ver. ob. & isti. de inu. stip. s̄.
mutum & ff. de ac. & obli. l. in fin. Aut gerit
contractum, in quo sufficit̄ solus consensus, vt
est uenditio, emptio, & locatio, & simi. l. tunc
tenet cōtractus, vt in. l. quibuscumq̄ negocijs
ff. de acti. & obli. & no. in. l. vbi non voce. ff.
de reg. iur. Et idem dic̄ per oīa seruandum in
furdo per iura p̄dicta. ¶ Secundo vero casu
aut̄ contrahit se, vel sua obligando, tunc di-
stinguendum est, aut tempore contractus ha-
buist̄ curatorem, & nō tenet alienatio, vel obli-
gatio, nisi curatoris auctoritas, & iudicis de-
cretum intercesserit, vt probatur in. d. l. cum

& vos minores. C. si aduer. rem iudica. & l. i. si curator em hñs. C. de in inte. resti. min. & facit. l. consilio. in prin. & l. iul. ff. de cura. sur. & l. C. eo. i. i. l. ij. & insi. de cura. § item. Aut nullum habuit curatorem, & tñc aut gerit cōtractum verborum, & non valet cōtractus per. d. l. j. in prin. cum simi. Aut gerit cōtractū aliū, & tunc v3 ar. d. l. si curator e hñs. & qd' sibi no. cū s. ¶ In furioso aut qui seipm pen-
 23 it. + & alios vt. l. cōgruit. i. ff. de offi. pñd. dicendū est qd' cū iste accipit ipso iure a l. curatorem. & p consequens a iure sit eidē interdici prās alienādū vt no. glo. insi. de cura. § furiosus. & ff. de cur. furio. l. j. in prin. sine iudicis, ac curatoris auctoritate non tenet, vt in iuris- bus pxime alle. ¶ An aut possit acquirere p seipm, dubitatio est in eod' distinguēdū, aut gerit cōtractū qui re cōtrahit vt mutui, vel depositi, aut verbi, vel consensu. ¶ Primo casu tenet cōtractus, vt. l. si a furioso. ff. si cer. pet. & idē in quibuslibet casibus, quibus alij sane mentis ignorantī obligatio qritur, vt. l. si a furioso. ff. de ac. & ob. ¶ In scdo aut casu, dic qd' non tenet cōtractus gestus per seipm, ut ex eo sibi qritur pp defectum consensus, vt hñ in. l. furiosus. ff. de reg. iur. & l. j. § furio. ff. de ac. & ob. & facit. l. qui ad certū. ff. loca. & condu. & l. temp. C. de cōtrahen. emp. & qd' hñ, et nota. i. d. l. vbi nō voce. i. ff. de re. iur. & l. ij. § voluntate. ff. sol. ma. Et hic eadē distinc. p oīa seruandū est in mentecapio per iura pñdita,
 24 ¶ Bñ aut mentecapius qui nullū offendit,
 25 carens penitus intellectu. ¶ Quid aut dicen- dum sit in pdigo, vt idem per oīa, qd' in furioso dicitū est, quia furiosus, & pdigus a iure eqparantur, vt in. d. § furiosus. insi. de cur. & ff. de cur. fur. l. j. in prin. ad cognitionē huius est videndū, an pdigo sit interdictū bonis a lege ipso iure, sicut furioso, an vero reqrat qd' fiat interdiciō a iudice, & vt primo qd' sit a lege interdiciō facta pdigo, sicut furioso, p quo facit similitudo, de qua supra tex. in. l. sepe. ff. de cur. fur. qd' videt confirmare glo. insi. de cura. § furiosus. & l. is cui. ff. de testa. In opposi- tū videt qd' reqrat interdiciō iudicis, b vt. l. iul. ff. de cura. iur. & hñ opt. tenet gl. & Bar. i. l. is cui bonis. ff. de ver. ob. & in. l. j. in prin. ff. de cur. fur. & in. d. l. furiosus. ff. de reg. iur. & hec est verior snia, scdm quā est ad quæsitū rñdē- dum hoc mō, quia aut pdigus contrahit alienando, vel acquirēdo ante interdiciō sibi factam a iudice, vel dationem curatoris, & tunc aut cōtrahit sibi acquirēdo, et tenet cōtractus, aut cōtrahit se obligando, vel sua alienādō, & non t3, vt. d. l. is cui bonis. ff. de ver. ob. cum s. supra alle. in fur. ¶ Descēdo ad quartū ca-

sum, quādo cōtractus est inuisitū rōne prohibitionis, in quo articulo est attenden- dum, qd' persona prohibetur aliqñ contrahere, a. l. aliqñ ab hoīe, et siquidē ab hoīe, aliquando phibetur a iudice, a. l. aliquādo a priuato, & si a priuato, aliquādo in vltia voluntate, aliqdo iter viuos.
 16 ¶ Venio ad primū, cuius exēpla sunt, tā in. l. muniti palii. qd' i iure cōi. De lege. n. municipalī p3 a statuto cauetur, qd' forensis non possit emere, e vel cōtrahere, arg. i. l. j. C. de nō l. hab. metro. l. xj. quo casu, an possit ex successione sibi acquirere, distinguuntur, an su. cedat ex testō, & sic ex hoīs volūta- te, & nō pōt, aut ab intesta- to, et sic legis auctoritate, et tūc bñ succedit, vt no. bar. in. l. si ita qs. § ea lege. ff. de ver. ob. & facit qd' infra dī cā, vel pone exemplū. ¶ Si vero statuto cauetur, qd' mu- lier, vel filius fami. nō possit cōtrahere, d & in alijs mul- tis exēplis, de quibus sūgit bar. i. l. i. quis pro eo. ff. de fidei. et. l. more. ff. de acq. her. in quibus casibus cō- tractus redditur inutilis, qd' cōtra legē celebratus. l. nō dubiū. C. de leg. Nec mirū si reddatū inutilis quā tā- te prās est statutū in sua ci- uitate, qta est ipsa lex cōis in suo uniuerso, vt. l. oēs po- puli. ff. de iust. & iur. & ibi nota, & in. l. cunctos popu- los. C. de sum. trin. & si. ca. Cōstat aut qd' p legē cōem pōt persona prohiberi cō- trahere, vt statim dicam, er- go; & per statutū. ¶ Subij- ctiamus ergo exēpla, quādo de iure cōi, & p legē cōem persona cōtrahere prohibe- tur, & certe varia sunt exē- pla, & quidē prohibentur infans, pupillus, furiosus, mentecaptus, & similes, de quibus supra dictum est,

a ¶ Furioso, ad de qualiter p- bet furor, et an semp durare p- sumatur, & an ualeat eius ob- ligatio, p alex. cōhl. cxl. j. §. li. quid d' demere pancha. cōsil. mihi. § 7. p ful- go. cōf. 80. ubi uid' qd' cōtra- ctū febricitati. b. ¶ Interdiciō iudicis, ad de hic qd' posuit i. l. is cui bōis in apposti. ad bar. in stāpa d' Toris. Ber. ¶ Emere, ad de an appōne forensis veniat mulier alibi nu- pra. d. car. cōf. 135. & ibidē de statuto pñi- bēte alienatio- nē i forensi, de quo p. l. cōf. 215. & p Ro. cōf. 509. & ibi vide an stāte p dicto statuto si fiat dōatio imo- biliū forensi de- beat saltē esti- mario, et an cō- tractus valides si fiat statutū, si forensis pos- sit acquirere, & vid' de hac mā i cō. bal. multa q' credo posuit qd' in. l. cūctos populos appo- sti. ad bar. ber. ¶ Cōtrahere adde qd' voluit ang. cōf. c. c. Ro. cōf. 208. et. 394. & vid' qd' voluit sing. ius. fol. x.

a Sibi subdito. Ad id qd in pt hère cõcubinã
 vt. l. i. ff. d. cõcubi. qd sng. alle. ro. sin. suis. lo.
 13. & idẽ dicit glo. in. l. j. C. si rect. puin. Ber.
b Medicus. add in qd si medico pmitat. x.
 dieti ad curã dũ istimũ. & oporteat eũ equitare
 extra ciuitatẽ. qd illa. x. debent. p diebus. qbus
 est in itinere vt
 e tex. i. l. si sine
 fide op. liber.
 ff. de sng. dicit
 Ro. sin suis. &
 de eo Bal. festũ
 facere. Bernar.
c Dic q sic.
 adde Fulg. cõf.
 cxvij. Et vide
 bal. i. si. sup. pos
 sessione. C. de
 trãfac. Alex. i.
 l. si societatẽ. s.
 arbitrõrũ. i ap
 post. ff. p soc.
 & in cõf. cxx.
 et i cõf. 225. i
 ij. vo. Frã. cur.
 d. C. A. testator.
 adde an phibi
 tio alienationis
 ipediat dñij trã
 slationẽ. uel isti
 tutiohem here
 dis. Fulg. cõf.
 xx. p Raph.
 cu. cõf. 32. &
 cõf. exc. late p
 ro. cõf. 356. p
 d. Car. cõf. 17.
 p alex. cõf. iij.
 & cõf. xv. &
 lxx. 3. li. & cõf.
 lvj. j. li. pang.
 cõf. 7. et. 57. et
 clx. et vid vnũ
 pulchrũ p Ro.
 cõf. cxxix. &
 uide consi. 22.
e Necessaria. adde Ang. loco supra alleg. 7.
 & Roman. consil. cxx xij. Ber.
f In vita heredis. add raph. cu. cõf. 13. sed qd
 si res alienata e pp cõdenationẽ phibiũ soluẽ
 dã. ga erat i carceribus. vid bal. cõf. 187. ij. li.
 Et ibi vid qd si pmissũ e alienare i casu neces
 sitatis. & sit facta alienatio nõ i casu. an eueni
 te casu possit post modũ e alienare. Bernar.
g Bt nulla. Adde quẽ supra posui in apõstul.
 signata. 2. Bernar.

17 dic. & Sed an transferat dominũ rei. q trã
 tur ex hmõd contractu inuitili. distingue latius
 circa hoc. aut cõtractus est inuitilis. quia cõtra
 legẽ. aut pter legẽ. Si contra legẽ supra pcedẽ
 tibus casibus. tunc nõ trãsferatur ex eo domi
 niũ. vt. l. quẽadmodũ. C. de agr. & censu. li. xj.
 & ibi no. & bene facit. l. j. C. de habi. metr. li.
 x. Si vero est pter legẽ. tunc transferitur domi
 niũ. & possessio. vt. l. multũ interest. C. si quis
 alteri. vt. sibi. & ibi no. & l. contractus. C. de
 fid. iustr. & ibi no. de quo uide qd no. Bar. i. l.
 18 j. s. si vt. ff. de acqui. pos. & Dixi vltierius i
 pcedenti. q aliquãdo quis phibetur cõtrahere
 per iudicẽ. de quo pater exepiũ in. l. quõrũ. ff.
 de pigno. & in. l. moris est. s. sunt & alie. ff. de
 pe. vbi iudex per sniam põt. phibere personã.
 ne contrahat. pbatur et hoc in. l. vtrũ. in prin.
 ff. de pet. heredi. q tenet Bar. in. l. filius. s. d.
 19 ui. ff. de leg. j. Sed nunquid per sniam arbitri
 põt a cõtrahendo persona phiberi. Dic q sic
 c quẽadmodũ possit per pactũ expressum cõ
 trahenti. sed tamẽ si cõtraheret nõ ipediret
 trãslatio dominij eadẽ rõne. quia nõ ipediret
 per pactũ. vt. l. ea lege. C. de cõdi. ob cau. ergo
 nec per arbitrũ. vt. l. nõ distinguemus. s. nunc
 de officio. ff. de arbi. qd sequit Inn. in. c. rã y
 20 naldus. extra de test. et bar. ubi supra. & De
 nuo dixi q aliquãdo persona phibet cõtrahere
 a testatore. verbi gratia si testator iubeat. uel
 pceptiat heredi. ne fundũ vedat. uel donet. vt. l.
 peto. s. fratre. & l. cũ p. i. s. fidei heredi. ff. de
 leg. ij. & facit. l. p. s. fundũ. et. s. quindecim. ff.
 de leg. iij. & in. l. filiusfam. s. diui. ff. de lega. j.
 21 & Sed circa hoc qro si persona phibita cõ
 d trahere. vel alienare a testatore d contrahat
 nõquid teneat cõtractus. et trãsferat dominũ
 rei alienate. Distingue sic breuiter. aut loquimur
 in alienatiõne necessaria. aut in volũtaria. Pri
 e mo casu subdisti gue. aut cã necessaria e traxit
 originẽ a delinõto. vt quia defuctus obligat
 se. & sua. & ob hoc creditoris res datur i solidũ.
 vel alia similis cã interuenit. & tunc tenet cõ
 tractus. et alienatio perpetuo. vt in. l. filiusfa. s.
 diui. ff. de leg. j. & tbi no. argu. in. l. j. ff. de fun.
 do. & in. l. alienationes. ff. fam. her. Aut cã alle
 nationis traxit originẽ ab ipso herede. vt quia
 ipse heres obligauit se. & sua. vnde eius credi
 tori res datur i solidũ. & tunc tenet alienatio i
 f vita heredis f tũ post eius mortẽ uero renoca
 tur. vt in. d. l. peto. in. s. p. diu. ff. de leg. ij. Si ve
 ro loquimur in alienatione volũtaria. & tunc aut
 phibitio e facta sine certa cã. vel sine aliquo
 psonẽ cõtẽplatione. & tunc phibitio est nulla.
 g & valet cõtractus. & dominũ trãsferat in
 d. l. s. diui. & i. l. p. filii. s. iulius agrippa. ff. de
 leg. iij. Aut phibitio. vel inuõditio e facta qu

causa legitima, & tunc aut est facta per verba preteriti temporis, verbis gratia quia dixit. Si al enaxi, vel alienaueris res deueniat in talem, & tunc tenet contractus alienatione secuta. argu. in. l. Stichus seruum. ff. de manumif. test. aut prohibitio est facta iure, & simpliciter per verba presentis temporis, vt quia testator dixit. Nolo qd heres meus alienet tale castrum, vel tale fundū, quia volo qd remaneat in agnatione mea, & tunc non tenet contractus, nec dominium transfertur, & statim admittitur reuocatio, vt in. d. §. diui. & in. l. cum pater. in. §. libertus. & l. vnus ex familia. §. qd si talia. ff. de leg. ij. ¶ Sed circa premissa queritur si facta sit prohibitio a testatore, cū causa, vel cōtemplatione certe persone, ne res alienetur, an instituendo alium heredem videatur alienare. In quo articulo sic distingue, aut prohibitio est facta limitatiue respectu temporis, vt quia est facta prohibitio, ne alienatio fiat in vita ipsius prohibiti, et tunc videtur concessa post mortē, per tex. in. l. pater. & in. §. fundū. ff. de leg. iij. Aut respectu personarū, vt quia testator prohibuit rem alienari in filiis de beccaria, vel de comitibus, & tunc instruendo heredem alij personam ex ipsis dicitur alienare, & contra prohibitionem testatoris facere, & sic contractus nullus, vt. l. codicillis. in. §. matre. ff. de leg. ij. Aut est facta prohibitio simpliciter quo ad omnes, & tunc videtur alienatio prohibita quo ad eū. vt in. l. peto. §. fratre. ff. de leg. ij. & l. si ita quis. §. ea lege. ff. de ver. ob. Et hoc verum quādo super sunt ille persone, quarū causa est facta prohibitio, alias si nullus superesset, tunc posset extraneus heres licite institui, vt l. qui solidū. §. predium. ff. de le. ij. quod ē no. Aut transit ad heredem legitimū ab intestato succedentē, & tunc talis alienatio non cadit in prohibitionē, vt. l. cū pater. §. cū inter liberos. & ibi nota. ff. de leg. ij. de quo dic. vt no. 23 i. d. §. fratre. ¶ Quid autē si illi omnes, quorum causa testator prohibuit alienationē consentiant ipsi alienationi, an tunc tenebit cōtra ctus, & alienatio. Dic qd sic, a vt. l. codicillis. §. inuifum. & in. l. cū pater. §. libertus. de leg. ij. & in. l. nihil. in. §. de leg. j. l. quotiens. C. de fidei cō. vbi aut non omnes consenserunt, sed aliqui ex eis, tunc illi qui nō consenserunt alienationem reuocare poterunt, vt. d. §. libertus. 24 ¶ Quid ergo si disposuerit testator, qd fundus in sua familia remaneret, & heres cōtra prohibitionē alienauit, deinde decessit heres superstitibus filiis nepotibus testatoris, an poterunt hanc alienationem reuocare, b ¶ Dic aut istii nepotes sunt omnes heredes ipsius heredis prohibiti, & tunc nō possunt reuocare, Aut sunt

omnes exheredati, vel aliqui exheredati, aliqui instituti, & tunc illi soli qui non sunt heredes pro portionibus suis tantum possunt alienationem reuocare. ¶ Et hec habentur, & nor. in. l. filius. §. cū pater. ff. de le. j. & in l. vnus ex familia. §. sed si vno. & ver. talia. ff. de le. ij. & l. is qui cum plures. ff. de le. iij. Et est ratio, quia heres non potest impugnare factum defuncti, vt. l. filios. cū sim. cū ibi no. C. de his qd in fra. 25 cre. ¶ Sed nūquid ille persone, quarū cōtemplatione est facta prohibitio, poterūt inter se inuicē vni alteri, & etiam e cōuerso alienare. Rūde ad hoc, & dic qd sic ex psumpta voluntate testatoris, vt in. l. quotiens. & in. l. voluntas. & ibi nota. C. de fidei commiss. & in. d. §. fratre. & ibi not. & in. l. pater filium. in. §. xv. ff. de le. iij. 26 ¶ Quid ergo sit dicendū, si vnus alteri alienauit, an poterit res ipsa ammodo alienari in extraneū. c ¶ Distingue, aut prohibitio est in re, verbis gratia dixit testator, prohibeo rem alienari &c. Et tūc prohibitio durat perpetuo, vt in. d. §. fratre. et ibi per Bar. Auo est facta in persona, v. g. nolo qd heres meus re alienet, & tūc si semel facta sit alienatio in personā permissam, poterit deinceps alienari in personā prohibita, vt in. d. §. xv. Ex quo apparet qd sufficit famel satisfactū voluntati testatoris. l. potes. §. hoc sermō. ff. de ver. sig. ¶ Venio ad alij articulum, v3 quā persona prohibetur contrahere inter viuos v. g. vendo tibi hanc rem, vel dono, hoc pacto, ne alienes, in quo queritur si cōtraffas dominij transferat. d ¶ Dic si aut ille paciscitur, ne res alienetur aliquod ius sibi in re ipsa referuat, & tūc si cō

a ¶ Quid sic. adde Raph. cu. consil. xxxiij. Bern.

b ¶ Reuocare, adde Rom. consilio. xvij. Bern.

c ¶ In extraneū. adde Bal. consilio. ccc. lxxviii. ij. lib. Ber.

d ¶ Transferratur. adde Alexand. consilio. cxx. iij. lib. & consilii. xc. iij. lib. per Fulgo. consilii. cxxvij. & cxxiij. Be.

a **¶** Succurra-
tur. adde fulg.
confi. clij. ber.
b **¶** Siue cōra.
adde spe. in tit.
de procu. in. j.
par. §. si. & ibi
vide an habēs
cef. d' in. patro
natis ab ex-
cōicatio possit
p̄sentare ante
absolutionē ip
sius. Ber. qd̄.
c **¶** Dic qd̄ sic.
adde Feder. cō
fil. cxlvij.

trafiat, non ualet cōtractus,
dominiū trāslatio ipeditur,
vt p3 in domino quid dedit
rē in emphiteosim p̄p̄tuo,
& est pactus, non liceat em-
phiteote rē alienare vt p̄-
batur in. l. ff. C. de iure em-
phi. ad qd̄ facit. l. si credi-
tor. ff. de distra. pign. scdm
cōem litterā, aut nullū ius
sibi referat, & tunc aut sit
alienatio irrevocabilit̄,
vt p3 in datione libertatis,
q̄nō pōt reuocari, & tunc
cōtractus est nullus, & alie-
natio, vt. l. ea qd̄. C. si ma-
ita. sue. alie. cū ibi not. Aut
est reuocabilis alienatio sui

natura, & tunc scdm oium p̄t3 contractus,
& dominiū transfertur, vt in. l. ea lege. & ibi
plene. p Cyn. C. de condi. ob cau. & l. si ita
quis. §. ea lege. per Cyn. ff. de ver. ob. & ibi p
29 **¶** Sed dubiū restat qualiter succurratur
a illi qui pactus est, ne res alienetur cōtra ipm
alienāre, in quo passu sunt varie opi. vt refert
Cy. in. d. l. ea. l. tamē concludendo dic̄ sic, aut
tale pactū, vel conuētio intercessit super re, p̄-
pria pacificētis, aut super re aliena. Prio casu,
aut eius interest rē non alienari, & tūc agitur
ad interestē contra alienāre, vt in. d. l. ea lege.
& d. §. si ita quis. Et intellige sua interesse si
facta sit p̄hibitio fauore certarū personarum,
aut eius non interest, & tunc nō agitur ad cō-
trafiat, vt. l. fin. C. de pac. inter em. & ven. Si
vero pactū sit super re aliena, & tunc aut nō
interest pacificētis alienari, & nō agitur ad ali-
quid, vt. ff. de pac. l. nemo. Aut interest, & tūc
si contrafiat pōt agi ad interestē, vt. l. quotiēs
ff. de fur. Dic latius per Cy. & alios doc. in. d.
l. ea. l. et per Bar. in. d. §. si ita quis. P3 ergo ex
p̄d̄ctis, q̄ quo ad ipediendū dominiū transla-
tionē potētius agit, p̄hibitio testatoris, q̄ cō-
trahentis. Cuius rō esse pōt, quia testator pōt
nuda voluntate sine aliqua traditione domi-
niū in aliū transferre, vt in. l. a iurio. ff. de fur.
ergo ēt poterit, ne transferat ipeditur, vt cō-
tratorū sit eadē discipitina, vt in. §. illud insti.
p̄ soc. & per regulā, qui pōt, velle pōt, & nol-
le, q̄ rō cessat in contrahente, vt in. l. traditio-
nibus. C. de pac. & in. §. v̄dite, insti. de re. di.
29 **¶** Sed nūquid sit dare aliquē modū, per quē
in contractu possit ipediti dominiū translatio.
Super hoc ergo multi, multa dant consilia, ta-
men duo pro veritate sunt remedia. Vnū ē q̄
verba p̄hibitiva alienationis referantur ad p̄-
ambulū ipsius actus alienandj hoc mō, v̄do,

vel dono sibi hanc rem sub tali modo, conā-
tione, forma, & conuentione, v3 q̄ si perue-
neris ad aliquem actū alienationis, qd̄ res ip-
sa, ex nunc, prout ex tunc in me reuertatur, et
reuerfa esse intelligatur pleno iure, & in eum
causam constituis te ipsam rē meo noīe posside-
re, vel aliter, & secundo dicitur sic vendo, vel
dono, vt supra & promittis mihi ipsam rē nō
vendere, & cōstituis te obligasse in eū causam
specialiter mihi ipsam rē pignori, per hoc. n.
q̄ remanet ius in re ipeditur translatio domi-
niū ipsius, vt probatur in. l. si creditor, scdm
litterā cōem. ff. de distra. pig. de quo vide qd̄
no. Bar. in. l. qui absentis. §. j. ff. de acqui. poss.
& lac. bur. in. d. l. ea. l. **¶** Nunc aut̄ superest ut
accedamus ad quintū, v3 quando quis prohibe-
tur cōtrahere rōne delicti, ut heretici, sive ex-
cōicatus apostata, dānatus de crimine lese ma-
iestatis. Discutiamus latius de singulis. **¶** Et
primo q̄ritur an hereticus possit contrahere,
vendere, vel alienare. Ad qd̄ breuiter dicen-
dū q̄ non, vt. l. manicheos. C. de here. & in. c.
excōicamus. in. §. credentes de sen. excō. qui-
nimmo nec pōt testm̄ facere, nec testis in iudi-
cio, vel extra esse, vt in distis iuribus. Et vt
generaliter dicā istī heretici oī priuilegio, oīq̄
dignitate, tā ecclesiastica, q̄ seculari sunt priua-
ti, vt in. c. ad abolendā. & in. c. excōicamus.
cū seq. de heret. Bona q̄ ipsorū a tpe cōmissi
criminis ipso iure sunt confiscata, sicut in fra dī-
cetur in crimine lese maiest. vt habetur, & no.
in. c. cum scdm leges. extra de heret. libr. vj.
31 **¶** Quid autē de excōicato dicemus, dic q̄
excōicatus suspensus est ab administratione,
vnde si clericus est, non pōt alienare rē eccle-
siae, vt extra de cleri. excō. c. si. & de re iudi. i
c. ad p̄bandū, qd̄ tenet Innoc. in. c. veritate.
extra de do. & contu. Super rebus autē suis,
sive sit laycus, sive clericus pōt disponere, p̄-
ut vult, & ipsas vendere, donare, & alio quo-
uis mō alienare, sive contrahere, b vt in. c. si
vero. de sen. excō. c. xj. q. iij. c. quoniam mul-
tos. in. §. sed tamē agendo in iudicio esse non
pōt, vt extra de sen. excō. per tuas. & extra
de sen. & re iud. c. decernimus. & ibi not. ex-
tra de sen. excō. lib. vj. qd̄ profertur idem
Inn. in. d. c. veritatis. Nunquid aut̄ possit face-
re testamentū, Dic q̄ sic, c vt no. Io. and. in. d.
c. decernimus. tā in gl. q̄ in nouella, & idem
Bar. in. l. si querimus. ff. de testa. et lac. de bel-
penti. in auc. de sanc. episc. in. §. oibus. col. viij.
& Inn. in. c. cum voluntate. extra de sen. ex-
cō. et Spe. in. ti. de instr. ed. §. cōpendiose. ver.
quid de excōicato. Et hoc facit, c. ij. in. §. ex-
tra de sen. excō. lib. vj. **¶** In apostata qd̄
iuris sit aduertendum, primo q̄ apostata, nil

aliud ē, q̄ temerarius recessus a statu fidei obe-
 dientia, vel religionis. Et dicitur apostata quasi
 postario, vel retrostatio, ut habetur. 28. q. non
 obseruentia, vnde apostata dicitur ille qui ab
 obedientia, vel ab habitu religio. ais assumpto
 recessit. De hoc no. per gl. in. c. j. extra de apo-
 sta. & per Host. in sum. extra de apostata. Que-
 rendū est ergo an apostata possit contrahere,
 circa qd̄ est distinguendū, qd̄ ē est apostata
 p̄ fidus vtriusq̄ Christianus f. & s. ē iudeus,
 vel aliter deliquit in cōtēptum fidei, & iste nō
 pōt contrahere, nec testis f. cere, vt hereticus,
 vt in. l. iij. & in. l. apostatarū. C. de apost. & ge-
 neraliter oīs illas penas patitur, quas hereti-
 cus, vt no. Inn. in. d. c. j. extra de apostata. & fa-
 cit qd̄ habetur. l. ij. q. iij. Vbertus, si vero sit
 apostata inobediens, vel irregularitatis, tunc
 infamis efficitur, & repellitur ab accusando,
 & testimonio, et excōdicandus est, vt. iij. q. iij.
 i. s. si quis a suo. xj. q. iij. si aut vobis. & xv. j.
 q. iij. c. legi. & l. dist. c. si. cū si. non tamē phi-
 beur cōtrahere, vel alia facere, put de excōdi-
 cato dist. est supra & hoc sequitur Inn. in. d.
 33. c. j. de apostata. C. + Sed quid dicemus in iudeo,
 & saraceno, an possit contrahere. Dic q̄ inter
 a se & Christianū a p̄n̄ contrahere, & distrahe-
 re super rebus licitis, & legitimis, vt in. l. ne-
 mo. C. de iud. quia iudici oī Romanoꝝ iure re-
 gulariter vti possunt, vt in. l. iudici. C. de iude.
 arma aut, & loricas non l3 Christiano v̄dere
 iudis, vel saracenis, vt extra de iude, in. c. ita
 querendū. & c. ad deliberandū. & in. l. iij. C.
 q̄ res expor. nō debe. & in. l. mercatorū. C. de
 cōmer. & merca. Sed nec l3 Christianū manci-
 piū tenere, vt. C. ne iude. m̄fici. Christiana. l. j. &
 in. c. j. & s. j. extra de iude. Postremo nec vllā
 bdn̄gitatē, b̄ aut honorē cōf. q̄ p̄nt h̄mōi iudici,
 vt. l. i. fi. C. de iude. p̄nt t̄n̄ i iudicio litigare, &
 sn̄ias arbitrales. p̄ferre, vt. l. d. l. p̄ferre cri. d.
 l. iudici. in. fin. C. de iude. & t̄ pōt legari eis in
 singulari, l3 non in cōi. vt in. l. j. & ibi no. C.
 34. de iud. C. + Sed hic q̄ro an liceat xp̄ianis p̄-
 pria auctoritate accipere, & vsurpare res, & bo-
 na in infidelit̄. Dic q̄ non, vt in. l. nemo. & l. l.
 nullus. C. de iud. siue sint saraceni, q̄a domini
 iurisdic̄tionis, res, & bona, q̄ tenentur a sarace-
 nis, vel iudeis iuste possidentur ab eis illa, v3 in
 quibus Romani Impatores nullū habuerunt
 dominiū, vnde sup talibus bonis, nō possunt
 de iure ingerari, vel molestari. In alijs aut bo-
 nis, in q̄bus Romanorū Impatores dominiū
 habuerūt, possunt licite ingerari, & eis bellū
 iustū iudici p̄ Papā, vel Impatorē, quia spolia
 uerūt Imperiū ipsius bonis, arg. d. l. nemo. et. l.
 nullus, qd̄ sequitur Inn. i. c. q̄ super. extra de
 voto, & Io. an. in addi. Spec. super tit. de iude,

Fortē tamen possent sarace-
 ni allegare p̄scriptionses d
 tanti temporis, cuius initij
 memori non existit, quē
 p̄scriptio h̄ betur pro tit.
 vt in. l. hoc iure. s. duques
 aque. ff. de aqua quoti. &
 est. cum siml. vnde tuti
 videntur p̄scriptione, nisi
 dicas q̄ iura Imperij nul-
 lo tpe p̄scribantur, vt in. l.
 cōp̄rit. C. de p̄scrip. xxx.
 vel. xl. ann. C. ne rei do. uel
 tēp. l. j. & si. & facit. c. cum
 non liceat, extra de p̄scrip.
 35. & ibi no. C. + Sequitur nūc
 videre quid iuris in dama-
 to de crimine lese maiesta. e
 qui aliquid molitur, seu ma-
 chinatur dolose contra p̄so-
 nā imperatoris, vel contra
 eos, q̄ circa eius latus sunt,
 vel contra rep̄u. ciuitatis
 Romane arma mouendo,
 vel tumultus, aut seditiones
 concitando, & simi. ut ha-
 betur i. l. j. & ij. ff. ad. l. iul.
 maieft. non idem dico de ty-
 ranno, vel alia ciuitate, hu-
 ius quidē criminis pena est
 mors honorē amissio, et pu-
 blicatio. C. Filij quoq̄ f hu-
 iusmodi delinquentis omni
 successione paterna, q̄ ma-
 terna, nec non & alia qua-
 cumq̄ priuantur sunt q̄ in-
 fames, ut habetur in. l. quis-
 quis. C. ad. l. iul. maiefta. Et
 taliter delinquentis statim cri-
 mine cōm sso efficitur in-
 testabilis, nec potest cōtra-
 here, vendere, vel alienare,
 vt in. d. l. quisquis. & in. c.
 cum secundum leges, extra
 de heret. libr. vj. & l. final.
 C. ad. l. iul. maiefta. Quid
 autem dicemus in alijs de-
 lictis, puta in homicida, fu-
 re, raptore, falsario, & simi.
 dic quod aut delictum est
 tale, ex quo bona non sunt
 publicanda, vt est hodie re-
 gulariter in quocunq̄ cri-
 mine, vt in auctentic. bona
 damnatorum, cum siml.
 C. de bo. damna, & tunc ta

a Et Chri-
 stianum. adde
 Ro. cōf. 489.
 Bernar.
 b Et Vllam di-
 gnitatem, adde
 q̄ voluit An-
 char. cōf. 293.
 & quid de neo-
 phito, vide ro.
 sn. suis. fo. 200.
 et an habeat si-
 lios in potesta-
 te, per Alex. f.
 cōf. lxxxj. ij. li.
 c Et Infidelit̄.
 adde quod vo-
 luit Oldr. cōf.
 lxxij. 87. &
 cccxj. Bern.
 d Et Praescri-
 ptiones. Adde
 q̄ si iudeus rē
 christiani pre-
 scribit, ut dicit
 Ro. loco supra
 alle. non tamē
 rē ecclesie p̄-
 scribere potest,
 vt ibidē Bern.
 e Et Lese maie-
 sta, adde quod d
 dicatur crimē
 lese maie. Cal.
 consil. vlti. de
 accu. Old. cōf.
 xliij. & late
 vide per Bar.
 in tract. ad re-
 pri. Bernar.
 f Et Filij quoq̄
 adde an priuē-
 tur beneficijs
 ecclesiasticis ro.
 ma. singu. suis
 foli. xx. & an
 statuti dīctans
 quod tale quid
 committēs i-
 telligat rebel-
 lis ipse, & sui
 comprehendat
 feminas. Fran.
 de aret. consil.
 xxij. Ber.

FORMA ACTIO. REAL.

2 **¶** Testamē- liter delinquens potest con-
 tum, adde an irahere, vt in l. auferitur. §.
 damnatus ad in reatu. ff. de iure fil. &
 mortē possit te 36 in l. reo. ff. de sol. **¶** Sed
 stari. Pau. d. ca. an testamentum facere pos-
 consi. lxxxiiij. sit, dicit v. not. Bartol. in l.
 eius qui. §. i. ff. de testa. Aut
 ē tale delictum, propter quod bona eius sunt
 publicanda, vt ex forma iuris, vel statutorum
 ciuitatis, & tunc consideranda sunt quinque tē-
 pora. Primum tempus est ante crimen com-
 missum. Secundum post crimen commissum,
 & ante accusationem. Tertium est post accu-
 sationē, & post litem contestatam. Quartum est post li-
 tis contestatam, & ante sententiam. Quintum est
 37 post sententiā latam. **¶** Circa primum quod
 est ante crimen commissum, queritur an crimi-
 ne postea contracto, & secuto, precedens alie-
 natio, vel contractus reuocari debeat. a Di-
 stingue aut alienatio que crimen precessit fuit
 facta bona fide, & tunc non reuocatur, vt. l. si
 aliquis. in fin. ff. de donat. cau. mor. & in d. l.
 post contractū. ff. de dona. Aut ipsa alienatio
 crimē preuenit in fraudē cum proposito delin-
 quendi, & tunc reuocatur secuta sententia, vt
 in d. l. si aliquis. & in l. in fraudē. in princ. ff.
 38 de iure fil. **¶** Sed qualiter de fraude proba-
 bitur, cum eius sit difficilis probatio, quia cō-
 sistit in animo. Dic qd ex coniecturis probabi-
 tur altero ex. vj. modis, vt dicit Bald. in d. l.
 post contractū. **¶** Primo si alienauit omnia bo-
 na sua, vt in l. omnes. §. lucius. ff. de his que in
 frau. credi. Pro quo facit quod not. gl. in l. qui
 testamentum. ff. de proba. & quod habetur in
 d. l. que in frau. in prin. ff. de iure fil. Quod ve-
 rum intellige quādo alienatio fit, & causa per-
 uenit de proximo, & suberat aliqua alia cau-
 sa suspicionis ipsius criminis, puta inimicitie
 magne, vel comminationis, & sic probatur p-
 c. fi. extra de rescri. lib. vj. Facit quod no. per
 gl. in auct. sed iā necesse. C. de dona. ante nup.
 & l. sed si maritus. in. §. ff. qui & a quib. &
 in l. si mulier. in prin. ff. re. amo. cum simi. de
 quibus infra dicitur. Secundo si donauit, vel
 vendit persone cōiuncte vt. l. pe. C. de bon.
 que lib. in princ. Quod esse verū intellige quā
 alia causa precessit psumptiua criminis, quia
 per se sola proximitas personarū nō suffice-
 rer, vt supra dixi, pbatur in l. si quis post hac
 ver. si quid. C. de ho. dā. & ibi per Cy. de hac
 materia. Illud tamē scias qd ad reuocandū vē-
 ditionē exigit qd emptor fuerit particeps frau-
 dis, vt. l. ait pror. §. si quis particeps. ff. de his
 que in frau. cre. cōtra quē emptorē de partici-
 patione presumā. nō emittit persona cōiuncta,
 cuius qualitatē, & cōditionē psumitur scire, vt

l. de tutela. C. de in. inte. restit. & l. octani. ff.
 vnde cog. Tertio psumitur de fraude si post
 venditionē, vel donationē ipse vēditor, vel do-
 nator repariatur ipsam rē tenere, & posside-
 re, vt. l. sicut. in §. superuacua. ff. qui. mo. pig.
 vel hypo. fol. & l. si is qui. ff. de acq. her. et. l.
 si quis. in. §. C. de nat. lib. cū simi. Quod sem-
 per verū intellige alij causa cōcurrente, vt su-
 pra verū tamē lex videtur velle qd ex hoc ma-
 gis arguitur simulatio, q̄ fraus, inter que ē dif-
 ferentia, quia simulata vēditio nulla est. vt. l.
 nuda. ff. de cōtrahē. emp. cū si. sed venditio fa-
 cta in fraudē reuocatur per actionē reuocato-
 riā, vt in l. de ac. §. in fraudē. Et intelligas p̄di-
 cta fore vera si vēditor possedit fructus, & red-
 ditus in se cōuertēdo, alias si nomine emptoris
 possedisset, & sibi de fructibus responderet nō
 presumerē ex hoc fraudē, vel simulationem,
 arg. in l. liquis. C. de agri. & cens. & in l. in-
 lianus. §. possessionē. ff. de act. emp. **¶** Quar-
 tum presumitur de fraude, quando vēditio, vel do-
 natio facta est clā, vel in occulto, arg. l. si. ff.
 de ri. nup. & l. non existimo. ff. de admi. tut.
 dum tamen p̄cedat alia causa simulationis, de
 qua supra dixi. Et isto casu puto in vitro qd ca-
 su opus, qd emptor donatarius fraudē partici-
 pet, vt in d. l. in fraudē. in §. si quis particeps.
¶ Quinto psumitur si de propinquo sequatur
 delictū, vt. l. si vētr. ff. de priuileg. credi. Pro
 quo facit qd not. i. si. i. auc. minoris. debitor
 C. qui tu. da. pos. & in corpore vnde sumitur,
 nisi fortasse delictū esset commissum ex inopi-
 nata rixa, quia tūc nō esset psumptio i. dubio,
 qd animus precesserit ad hoc. **¶** Sexto psumi-
 tur si contractus, vel alienatio facta expressa
 sub cōditione, dicens vōdo, vel dono, si mea
 bona conuigerit publicari. vt in l. pen. & ibi
 no. ff. de stip. ser. in l. summa cū ratione. i. prin.
 ff. de pecul. **¶** Que autē superius dicta sunt vē-
 dicant sibi locū in alienatione facta inter vi-
 uos, vbi autem donatio facta esset causa mor-
 tis extraneæ persone per huiusmodi delinquē-
 tem, tunc lata snia condēnatoria indistincte re-
 uocatur, vt. l. eius qui. in. §. ff. de testa. & l. res
 vxoris. C. de do. inter vi. & vxor. & no. in. l.
 si aliquis. ff. de do. cau. mort. Si vero donatio
 causa mortis fuerit facta vxori. tūc nullo mo-
 do reuocatur, vt in d. l. res vxor. de dona. inter
 vir. & vxor. & in l. si quis post hac. C. de bo.
 prescr. in prin. nisi maritus condēnaretur de crimi-
 ne lese maiesta. cuius memori a post mortē
 donaretur, vt. l. quisquis. C. ad. l. iul. ma. & l.
 cū hic status. §. si maritus. ff. de do. inter vi. &
 vxor. & not. per glo. & doc. in d. l. res vxor.
 39 **¶** Venio nunc ad secundū principū psumptio,
 quod est post delictū commissum, & ante accu-

fationem porrectam. In quo dicitur aut delictum commissum est tale, propter quod bona ipso iure sunt in fisco publicata, ut patet in crimine lese in iust. l. ut. d. l. quisquis. C. ad. l. iul. m. iust. & in. c. cum secundum leges, extra de heret. lib. vj. & in crimine contrahentis incestas nup. in auc. incestas. C. de nup. & in corpore unde sumitur, & in crimine heretis, sicut in. c. cum secundum leges, extra de heret. l. vj. et tunc non tenet alienatio, utpote facta ab eo qui de se sit dominus. Aut delictum est tale, per quod non statim dominum honorum perditur, sed sola administratio interdicitur, ut supra dixi in exco. d. cato, et in alijs certis casibus, qui probantur in. l. questum. ff. qui et a qui. & in. l. ex iudiciorum. ff. de accu. & tunc non tenet alienatio voluntaria facta. Secus aut si fuerit ex causa necessaria, ut in. l. reo. ff. de sol. & in. l. alienationes. ff. si, he. ar. l. peto. in. §. predictum. ff. de leg. ij. aut delictum est tale, propter quod non perditur rerum dominum nec ipsarum administratio interdicitur, ut regulariter in omni delicto, ut. l. post contractum. & l. auferitur. §. in reatu. ff. de iur. lit. Et tunc distinguatur, aut est irrevocabilis alienatio, ut manumissio, & non tenet, ut in. l. qui pene. ff. de manumiss. Aut est revocabilis & tunc tenet alienatio, ut in. d. l. post contractum. cum si. nisi facta est in fraudem, ut in. d. l. si aliquis. ff. de do. ca. mor. & Descendo ad tertium tempus, scilicet post accusationem porrectam ante lit. contestatam. In quo dicitur quod in omnibus illis casibus, in quibus dicitur est alienatione prohibita post crimine commissum, in illis eisdem erit post accusationem porrectam multo magis. In ceteris autem dicitur in alienatione voluntaria, in eisdem iuris quod supra proxime dixi. In necessariis autem distinguitur, aut reus est presens, & tunc in se quod supra aut est absens, & tunc non tenet, ut. l. si. ff. de requi. reis. & Capio quartum tempus, quod est post lit. contestatam, in quo sunt op. tamen pro veritate dicitur idem esse per omnia, quod supra dictum est. Circa tertium tempus, quod sequitur Bar. in. d. l. post contractum. & Guil. de cu. in. l. non solum. in. l. ff. de in. iure. resti. licet glo. teneat contrarium in. d. l. ex iudiciorum. ff. de acc. & Postremo ad quintum tempus accedo, quod est post sententiam latam in quo distinguitur, aut tunc non est suspensa per appellationem, & sic transit in rem iudicatum, & tunc non valet contractus, vel alienatio, ut in. d. l. post contractum. cum si. aut est suspensa per appellationem, & tunc tenet contractus, vel alienatio ipso iure, tamen confirmata priori sententia postea reuocatur, ar. l. cyrographis. §. j. ff. de adm. tut. & Ex predictis apparet an fiscus habeat in tacita hypothecam a sicut habet in contractibus, id quod placuit, ff. de iur. lit. In quo dicitur,

an sentiam tacita fiscus in penis nullum sus habet hypothecam sed post sic, ut. C. de prescrip. l. j. lib. x. & Pro quo facit, quoniam si tale sus haberet ante sentiam, posset per hypothecariam a quocumque possessore alienata reuocare, quod est falsum, ut patet ex predictis, quod sequitur Bar. in. d. l. j. et in. d. l. post contractum. & i. l. auferitur. §. si fiscus. ff. de iur. lit. & Cy. in. l. si quis post. 44 hac. C. de bo. da. & Sextus potest predictis adungi casus in quo persona contrahere prohibetur ratione fragilitatis sexus, ut mulier, & non dico indifferenter, sed solum in certis casibus, puta si pro alio intercedat transserendo in se alienam obligationem, vel fidei iudicando pro alio, vel si. his. n. casibus non obligatur mulier in effectu, quia ope exceptionis vel ei succurritur, b. ut. l. i. & ij. & l. senatus. & l. feminis. C. ad senatuscon. vellei. & l. ij. ff. eo. Sed si obliget se cum viro suo, aut provir suo ipso iure non obligatur, ut in. c. si qua mulier. C. ad vellei. potest tamen mulier iure hypothecarum renunciare tam in contractu viri, quam extranei, & talis renunctio tenet, c. sed tam renunctio facta superveno contractu, vel in persona unius ad alium contractum, vel ad aliam personam non extenditur, nec corrigitur, ut in. l. et. & in. l. iubemus. C. ad vellei. & Superest nunc assumere tertium principale casum, qui est quod contractus prohibetur ratione rei, super qua celebratur contractus, circa quod est sciendum quod contractus potest reddi tunc inutilis principia 45 liter ex duobus, & Primo ex defectu nature, ut quia res non extat in natura, nec esse speratur, ut. l. nec emp. & l. in consensum. ff. de contrahen. emp. cum

a c Tacitam hypothecam. adde aut fiscus habeat tacitam hypothecam bonis delinquentis. Fulgo. consil. clxxxix. Ber.

b c Succurrit. adde hoc non est simpliciter verum, sed vide de ro. sing. suis. fol. x. incipiens. tu sit quod mulier.

c c Tenet. ad de Ro. consil. cxxxix. & clxxxvij. Ber.

FORMA ACTIO. REAL.

a **Ad interesse**, adde quod voluit Alexand. consilio. lxxix. i. iij. libro.

b **Est solēnitās**, adde Io. de imo. consil. cxv. Alexā. cōsli. xvij. iij. li. d. Car. cōsli. xc. v. Ber.

c **Not. de solēnitāte** que requiritur quando res imobilis ecclesie alienatur, quid autem ver

bo alienatōis cōtineatur, vide, c. nulli. extra de re. eccl. non alien.

c **Et abbas** adde quod abbas cōuentus, & mōachis carens pōt vendere absq̄ tractatibus, vt cōsuluit Ro. cōsli. xxx. vj. Ber.

d **Rektoris eius**, adde an sit ecclesia sit de iure patris, regatur cōsensus patroni in alienatione rerū, Anch. consil. cclxx. vij.

e **Est necessarius**, adde q̄ sit cōsuetudo, q̄ inferior ab Ep̄o alienet sine eius cōsensu, q̄ valet talis cōueniēdo, vt tenet Cald. cōsli. viij. & de his que sunt a plato, et q̄s alienare ecclesie, & quis auctorizet, p̄ Cald. cōsli. x. de reb. ecclē. nō alie. Et an platus legnum ecclē sic solus repudiare possit, vid. Lapū alleg. xxij. Roma. consil. lxxxiiij. Fed. consil. ix.

46 **fimi**. **Scdo** ex defectu iuris prohibētis, cuius quidē exēpla sunt varia, vt puta res propria, res sacra, res religiosa, fūdus dotalis, res lūigiosa, res publica, res ecclēsie, & alie plures, prohibetur itaq̄ primo res propria emi, vt. l. sue rei ff. de contra hā. emp. **Item** prohibetur res sacra alienari, & super ea cōtrahi, quia talis res nō potest esse in cōmercio, vel dominio alicuius, q̄ solius Dei, vt in. s. nullius. insti. de re. di. nisi i. tribus casibus ibi not. per glo. & in. l. sanctimus. cum auc. preterea. C. de sacrosan. ecclē. & xlii. q. ij. c. sacrorum. **Prohibetur etiā** & res religiosa alienari, vt. l. locū. C. de re. & in. s. si. in. s. de contra. hen. emp. & l. liberi. ff. de cōtrahen. emp. Et differt religiosa a sacra, quia res sacre sunt ille, que sunt Deo dedicate cū auctoritate episcopi, vel superioris prelati, vt in. d. s. nullus. Religiose sunt ille que cōstituitur solius hominis priuati volūrate inferendo corpus mortuum in certū locum, qui locus appellatur sepultura, vt in. s. religiosum. in. s. l. de re. diu. Et idē est censendū de locis publicis proprietate, & vsu, vt theatris, & plateis ciuitatis, que nec alienari possūt vt prebatur in. d. iuribus. et in. l. sed celsus. ff. de cōtrahen. emp. **Si** a. tem essent publica p̄rietate, sed non vsu, vt molendina, & mancipia, tunc possunt vendi cum certa solēnitāte, vt l. bona, & l. inter publica,

ff. de ver. sig. & in. l. si. C. de ven. bo. ciui. lib. xj. & no. in. d. l. sed celsus, Idēq̄ dico de libero homine, qui nec potest alienari, vt in. d. l. & liberi. in predictis autem casibus si emptor fuerit sciens rem esse sacram, religiosam, publicā, vel liberam, non agit contra venditorem ad a. interesse. a Si vero fuerit ignorans, tunc agat contra eum ad omne interesse suum, vt in. d. s.

48 **si de contrahen. empio**. **Quid autem** dicemus in re immobilis ecclesiastica, vt in fundo, vel domo ecclesie, **Dico** q̄ nec huius rei tenet alienari, nisi interueniat certa solēnitās tradita, tam a iure ciuili, q̄ canonico, que quidem solēnitās tradita a iure ciuili habetur in auct. hoc ius perreftum. C. de sacrosan. ecclē. & in l. iubemus. eo. si. de iure autem canonico. cui in hoc standum est seruatur, & seruanda est solēnitās, b que traditur. xij. questio. ij. sine exceptione. & in. c. dudum. extra de reb. ecclē. non alie. libro. vj. que quidem solēnitās talis est, videlicet q̄ si quidem venditur, vel alienatur res immobilis ecclesie collegiate clericorū secularium, tunc requiritur consensus parochialis ecclesie, & capituli, ac etiam tractatus inter ipsos de. c. ij. q̄. ij. in. c. sine exceptione. Aut venditur res immobilis alicuius monasterij clericorū religiosorum, & tunc requiritur consensus Episcopi, & Abbatis c ac etiam consensus monachorum, et tractatus inter eos, vt. ij. q. ij. c. abbatibus. & xvij. q. iij. c. in venditionibus. Aut venditur res alicuius parochialis ecclesie, & tunc requiritur consensus Episcopi, & presbyteri, siue rectoris eius, d secundum Innocentium, vt no. per eum in. c. stūmus. in. s. extra de transactio. & per Goffred. in summa. extra de reb. ecclē. non alien.

Ex his autē patet q̄ omni casu auctoritas, & cōsensus est necessarius. e **Sed** ad declaratio-

49 **nem premissorum**, queritur que sit forma tractatus, qui requiritur in alienatione rei ecclesie. Dic q̄ conuenient omnes de capitulo in vno certo loco consueto simul, & fiet coram eis p̄posito super alienatione fida de re ipsa, & inde singulariter omnes dicent, quid sibi pro meliori videbitur sciendum, ar. in. l. si. C. de ven. bo. ciui. lib. xj. c. nm. l. seq. de quo sic instrumētum, & hoc tenet glo. in. c. nuper. extra de reb. ecclē. non alie. licet consultus sit q̄ fiant plures, vt in. d. c. dudum. super ver. tractus, sicut do. Rolan. in suis notulis tenet q̄

50 **tertius tractatus** intercedere debeat. **Que autem dicta sunt** procedunt in alienationibus

47 **hen. emp.** **Si** a. tem essent publica p̄rietate, sed non vsu, vt molendina, & mancipia, tunc possunt vendi cum certa solēnitāte, vt l. bona, & l. inter publica,

51 **tertius tractatus** intercedere debeat. **Que autem dicta sunt** procedunt in alienationibus

perpetuis. In illis autem que sunt temporales, vult locatio ad. v. vel. vj. vel. iij. an. ad plus non requiritur predicta solēntia, sed sufficit a sola auctoritas abbat. s. vel rectoris, vel alterius administratoris, vt in. c. j. extra vt eccle. bene. & xvj. q. j. in. c. possessores, quod sequitur Inno. in. d. c. statumus, de transac. & Archid. in. c. j. extra de reb. eccle. non alienan.

52 **C** Sed quid dices de tali. q. quod ista, ecclesia vendidit, vel alienauit rem immobilē, & in instrumento ipsius venditionis, dicit notarius qd interuenerunt tractatus, & certa solēntia, de quibus supra an per hoc instrumentū probabitur de dicta solēntate, videtur qd nō, & quia ista est solēntia exaristeca, que non presumitur, & maxime quando est talis que non potest interuenire tempore celebrati contractus, qui requiritur tractus temporis, vt. l. j. & quod ibi not. C. de si. instr. & iure aste. lib. x. & l. quic. inq. in si. ff. de publi. in contrarium facit, quia omni debent presumi solēnter acta postq̄ in instrumento continētur, vt in §. si. instr. de fidei. & in l. sciendum. ff. de verbo. ob. Et hanc partem videtur sentire Io. and. in. c. iij. loco extra de test. super glo. & idem videtur sequi Spec. in ti. de emp. & v̄ §. nunc dicendum, ver. hoc quoq̄, sed Bar. tenet contrarium in. d. l. sciendum. & hec magis placet, & est melior pro b ecclesijs, debent ergo fieri instrumenta separata pro ecclesia de transferentibus precedentibus, secundū Rolā. **C** + Vnū tamen scias, qd licet de iure requiratur illa solēntia, si tamen de consuetudine ecclesie exigentur minor solēntia illa sufficeret, c. secundū Inno. in. d. c. statumus, & idem Archid. in. c. du. dum. & Gof. in summa. pro quo vide qd not. Cy. in. l. j. C. que sit lon. consue. in illa. q. circa

54 alienationem rei pupillaris. **C** + Quid ergo si sit alienatio obmissa omni solēntate, dic qd est ipso iure nulla, vt in. d. l. iubemus. & not. in. d. c. sine exceptione, & punitur alienator, vt in. d. l. iubemus & in. c. nulli liceat. extra de reb. eccle. non alie. & potest ipse idem alienator reuocare ipsam alienationem, & venire contra factum suum, d. vt. d. l. iubemus. & c. si quis presbyterorum. extra de reb. eccle. non alie. **C** + Sed quid si in hac alienatione interuenit omnis debita solēntia, tamen ecclesia ē de alienatione multum lesa, an poterit reuocari ista alienatio. Dic qd si per beneficiū in integrum restituitur, & infra quadrienniū a tempore alienationis numerandum, vt habetur, & not. in. c. i. extra de in integ. resti. & in. c. pen. extra de reb. eccle. non alie. cum simi. sicut in simili restituitur minor si facta sit alienatio cū auctoritate tutoris, & decreto iudicis, vt. l. et

& in. l. si. C. si tu. vel cura. & in. l. si. C. si tu. vel cura. & in. l. si. C. si tu. vel cura. & in. l. si. C. si tu. vel cura.

56 interue. **C** + Adhuc formo aliam. q. circa predicta cōtingit plerūq̄ qd certi sunt prelati, puta abbates, vel prepositi qui habent sub se aliquas ecclesias, vel aliqua monasteria, qui appellātur patres abbates, & aliquid conferunt ipsas ecclesias, prioratus, & abbatias, sicut faciunt episcopi diocesani. Modo queritur si al. quis inferior rector. prior, abbas, vel abbatissa vēdat, vel alienet rem immobilē, an sufficiat auctoritas, et cōsensus istius p̄ris abbas an auctoritas episcopi. Dicunt quidam qd requiritur auctoritas episcopi, per ea que no. in. c. hec v̄sus prefatio. x. q. ij. & xvij. q. iij. in. c. in venditionibus. In contrarium determinat Ioā. an. in. d. cle. j. extra de reb. eccle. non alie. vbi dicit qd sufficit auctoritas dicti patris abbas, si qd videtur approbare Inn. in. c. cum. et. §. in ecclesijs. extra de priuile. & in. d. c. statumus. de transac. Hostien. vt in. d. §. in ecclesijs. circa hoc distinguunt, aut ipse pater abbas est exemptus ab episcopo, & tunc sufficit ipsius auctoritas, vt in iuribus primo loco alleg. Aut est subiectus ep̄o, & tunc requirit ep̄i auctoritas, vt in iuribus secūdo alleg. placet.

57 **C** + Amplius q̄rit, an actio p̄sonalis, vel realis cōpetēs ecclesie possit cedi, vel alienari sine p̄dicta solēntate. De quo plene no. per gl. et Iac. de bel. i. auc. de nō alie. aut p̄mu. re. colū. ij. in qua cōsiderari oportet, an actio nes iter mobilia, vel immobiliā cōputent. quidā dicūt eas iter immobiliā cōputari, qd op̄t. tener gl. in. l. mouentū. ff. de ver. sig. et. l. si. C. i. qui. cau. in integ. nō ē nece.

C Not. quādo ecclesia vendidit, vel alienauit.

a **C** Sed sufficit. adde Cal. consilio. v. de reb. eccle. non alienan.

b **C** Et est melior. adde ale. conf. xvij. iij. l. d. Car. cōsi. xc. supra ale. Cal. consilio. j. de reb. eccle. non alien. Ber.

c **C** Sufficeret. adde qd nō vt les consuetudo quod platus solus, vel capitulum solū possit alienare bona ecclesie, vt t3 Cal. consilio. iij. d. his que si a prela. Ber.

d **C** Factū suū. adde an iur̄m i. peditatur. Frā. de are. consilio. cxiiij. Ber.

e **C** Restōnis i. integrū. adde qd prelati nō pot̄ renūciare beneficio restōnis in integ. vt voluit aug. cō. cxliij. quādo ecclesie est lesa pot̄ petere resti. in integ.

f **C** Patris abbat. adde Cal. de. consilio. viij. de his que sūt a prela. Ber.

a Ad quæ cõ
petit. ad alex.
cõf. xxvij. iij.
lib. Ro. consil.
ccccix. do.
Alexã. consil.
lxxxij. Bern.
¶ Viri fãdus
dota. possit ale
nari. adde, &
vide infra i for
ma libelli i ver
si. ite iuravit,
vbi valet iura
mentũ. Frã. cur.
b Estimata,
adde qd lz res
det estimata,
nõ tñ agat vt
res restituat in
casu dotis resti
tuẽde, tñc esti
matio nõ facit
emptionẽ, nec
venditionẽ. l. si
estimata, & ibi
no. doc. ff. sol.
ma. meliortex.
in. l. si iter. C.
de iu. do. et ibi
no. Bar. i. l. si
ucetero. §. nõc
vidẽdũ. ff. cõ.
Frã. are. i cõf.
lxxxiii. inci.
In Christi dili
gẽt. in. ij. col.
cũ multis alle
ibi, vide Pa
nor. in. c. quã
to. in colũ. fin.
de iureiur. vbi
melius lo. v.
adde qd voluit
Oldr. consil.
ccxlv.
c Postea ce
lebratus. Ad
de qd hoc intel
igit verũ B. l.
consil. ccxvij.
cũ ille gemitẽ
certioratus de
iuramento pri
mo, aliis secus
Bernay,

alij dicunt ipsas inter mobi
lia tantum computari per
tex. in. §. exa. cõf. C. de rei
vxo. ac. l. j. & l. ij. ver. mo
bilis. C. quãdo et qui. quar
ta pars. lib. x. que opi. ap
probat. in. l. j. C. si aduer
ven. tu autẽ plenus secũdũ
eundem Ioan. sic distingue,
aut tractatur de actione re
spectu sui ipsius, aut respec
tu rei ad quã a Primo casu
oẽs actiones cõsentur in
mobiles, siue cõpetat p re
mobili, vel immobili ar. isti.
de re. cor. et i cor. §. in cor
porales. & qd no. i. d. l. mo
uẽtũ. Scdo casu agit de fa
uore, vel odio, aut mixti de
vtroq. Si qdẽ agit de fauo
re, tunc si fauor hic exigit
cõputant itaq. mobiles, vt
in. d. §. exa. cõf. Si autẽ fa
uor non exigit, tunc loco
immobilium computantur
si competunt pro re immo
bili, si autem pro re mobili
tunc cõsentur mobiles,
ideoq. isto casu possunt ee
di, tam in ecclesiã, qm in mi
nore, quia res ipsa mobilis
possit vendi secũdum di
stin. traditã in. l. lex que tu
tores. C. de adm. tu. & no.
in. d. auc. de nõ alie. §. hec
igitur. & hoc modo debet
intelligi quod nor. in. d. l. fi.
Si vero agit de odio, tñc si
odium excluditur si mo
biles censeantur, tunc mo
biles censendæ sunt, alias
autẽ immobiles cõferri de
beant. Vbi autẽ mix im
de vtroq. tractatur, tunc si
causa magis participat in
odio. qm in fauore, tunc im
mobiles cõsentur, alias autẽ
mobiles, vt. l. c. corruptionẽ
C. de vsufr. & de ser. l. si
cur. in prin. & de prescri.
lon. temp. l. si. Quæ omnia
no. pro statuti prohiben
tibus varias personas alie
nare. ¶ Transe mus nunc
ad fundum dotalem reuo
5 Scdo in dubium, ¶ an fun

duis talis possit alienari. In quo casu sic sub
breuitate distingue, aut fundus dotalis aliena
tur per maritum, vel vxorem ex causa neces
saria, & tenet alienatio, vt puta si deur in insol
idum creditori mulieris, qui pruenit in obli
gatione fun. do. facit in ar. l. alienationes. ff.
som. her. vel si prouocetur vir ad diuisionem
ipsum fundi, nam his casibus permittitur alie
natio, vt in. d. l. j. ff. de fun. do. & no. in. l. iij. qui.
vbi. licet vel non, in prin. Si vero fiet alie
natio ex causa voluntaria, tunc aut fit tñ. vni
uersali puta herede dem instituendo, & tenet alie
natio, licet transeat cum sua causa, vt in. d. l. j.
Aut fit iuu. sing. & tunc aut res fuit tradita vi
ro inestimata, & non potest alienari, vt. l. pre
dium. C. de iu. do. et in. l. iij. qui. alie. licet in prin.
& l. v. aica. §. & cum lex. C. de rei vxo. ac.
aut fuit tradita res ipsa estimata, b & hoc sub
distingue, aut estimata fuit ea estimatione, que
non facit emp. & fuit estimata cõ solo respectu,
vt sciat quantũ ipsa res soluto matrimonio sit
deterior effecta, et idẽ alienari non possit, vt. l.
si inter vtrum, & quod ibi not. C. de iu. do. aut
fuit estimata estimatione, que facit emptionẽ,
& tunc aut data est ipsi mulieri electio peten
di, quod velit soluto matrimonio. & tunc non
potest alienari, vt. l. i. C. de fun. do. aut est data
viro electio soluendi quod velit, vel rem, vel
precium, & tunc potest alienari vt. l. qd si fun
dus. ff. de fun. do. & not. in. l. i. de fun. do. In du
bio autem si de hoc non apparet presumitur
esse electio viri, vt. l. plerunq. §. pe. & si. ff. de
iu. do. & no. per gl. i. d. l. si inter vtrum. Si autẽ
vir consentiente vxore fundum dotalem inesti
matum alienaret, & vxor iuraret non conue
nire a alienationi cõfirmaretur virtute iuramen
ti alienatio, vt in. c. cum contingat. extra de
iureiur. nisi mulier prius iurasset se non alse na
turam, quo casu non tenet contractus postea
c celebratus c etiam cum iuramento cum pri
us iuramento tollat posterius, vt no. in. c.
licet circa si. de iureiur. li. vj. Deniq. quid iu
59 ris sit in re litigiosa videndum restat, ¶ vnde
si querit an res, litigiosa alienari possit sic
distingue, aut pro re agitur rei vendica
tione directa, vel vtili, & sic de dominio
eius queritur, & tunc non potest alienari,
vt in auct. litigiosa. C. de litigiosa. aut pro
ipsa re agitur ad vsum fructum eius actione
confessoria, & tunc idem quia vsufructus
est pars domini, vt. l. iij. ff. de vsufr. secus si
pro alij seruitute ageretur, vt no. in. l. i. C. de
litig. aut pro ipsa re agitur actione hypothe
caria, & tunc non efficitur litigiosa, & ideo
est permissa alienatio, vt. l. j. C. de litig. & l. j.
C. de prescri. lon. temp. aut ageretur actione per

sonali, & tunc res ipsa non efficitur litigiosa, & inalienabilis, sed ipsa actio a sola litigio efficitur, vt in l. ij. C. de litig. nec mirum si isto casu res non sit affecta vitio litigiosi, quia si actio hypothecaria non efficitur rem litigiosam, que rem ipsam respicit, vt supra dixi multo magis actio personalis, secundum Iaco. de bu. vt per eum not. in d. l. ij. C. de litigio.

60 **C** Hic autem de vno queritur, an ad hoc vt res efficiatur litigiosa, vel actio sit necessaria lit. contest. vel sufficiat sola libelli oblatio, dic secundum eundem Iac. bur. q. ut queritur de re aut de actione, si de re illa efficitur religiosa per solam obligationem precum factam principi, vel solam libelli oblationem, vt in d. auc. litigiosa. si vero queritur de actione, tunc illa actio litigiosa efficitur cum lit. contest. fuerit, vt l. ij. C. de litig. quod sequitur Iac. bu. vbi supra & idem Iac. de bel. in auct. de litig. col. viij. de iure autem cano. inducitur est, q. per solam citationem res, & actio sit litigiosa, vt in cle. i. extra vt li. pen. Et no. q. ille qui rem, vel actionem litigiosam alienat puniatur, vt l. iij. de litig. & l. i. ff. C. eo. si. & predicta procedunt quando sit alienatio inter viuos. Vbi autem fieret in vltima voluntate, tunc serua auc. nunc si heres. C. de litig. vbi disponitur valere legatum rei litigiose, si contingit heredem obtinere in causa, licet olim esset aliter statutum.

61 vt l. ij. in fin. C. eod. nu. **C** Quid autem in alienatione rei ciuitatis, vel loci, dic q. est permissi cum certa solemnitate, vt l. ij. & l. ij. C. de ven. re ciui. lib. x. & no. in l. ciuitas.

62 ff. si cer. pe. **C** Quid autem dices si fiat alienatio rei non litigiose ante litem motam, que tamen facta est spe future litis, dic q. aut talis alienatio facta est in potendorem ratione officij, & non valet, & puniatur alienator, vt l. ij. C. ne. li. poten. aut est factam in alium duariorum aduersarium ratione diuiciarum, vel alia simili causa, & tunc agitur ad inesse contra alienantem, vt C. de alie. iudi. nu. cau. fact. l. i. & l. ij. & aduerte, q. la yci di. un. tur habere diuorem aduersarium, quando b. cum q. alienatio facta sit in ecclesia, b. vt extra de alie. iudi. nu. cau. fac. c. si. & vide

63 quod no. In noc. in c. j. eo. ti. **C** Postremo & quarto principaliter prohibetur contractus ratione turpitudinis, vt habeatur, & not. in l. generaliter. & in l. i. ff. plagij. ff. de verbo. obliga. in quo casu sic distingue, aut id quod promittitur in stipulatione est turpe, vt promitto facere homicidium, vel quid simile, tunc est nulla stipulatio, vt in d. l. generaliter, & l. i. ff. plagij. aut id quod pro-

mittitur est honestum, sed ipsa promissio turpiter est extorta, puta per dolum, vel metum, & tunc valet stipulatio, sed agentis obstat exceptio, & ultra promissoria datur actio, vt liberetur, vt plene traditur in Bar. in l. quod me. cau. ff. & C. de dolo. per totum, aut id quod promittitur est honestum, sed causa propter quam promittitur est turpis, vt promitto tibi. c. si feceris homicidium, & tunc licet glo. & doc. sint in contrarijs opinio, vt refer. Bar. in d. l. generaliter. & Cy. in l. ij. C. q. met. cau. & in l. ex eo. de inuti. stipu. tamen verius est dicendum, secundum eum q. si ipso iure nulla per. l. i. iurigen. ff. si ob maleficium. ff. de pac. & per. d. l. si plagij. Et hec sufficiant quantum ad presens.

ET PERCIPERE VERISI-
milititer potuit. Nunquid reus possessor teneatur ad fructus, tam perceptos, q. percipiendos, dic vt dicam infra in glo. super ver. simul cum fructibus. & quod not. per glo. & Cy. in l. certum. C. de rei ven.

S V M M A R I V M.

- 1 Non est necesse exprimere in libello certam quantitatem fructuum.
 - 2 Super interesse non debet exprimi certa quantitas.
- TOT ET TANTOS FRV-**
ctus. Licet hic exprimat quantitas certa super valore fructuum, non tamen est de necessitate q. actor in bello exprimat certam quantitatem fructuum, nec estimationem certam ipsorum, sed relinquendum est in processu, quia actor certam quantitatem eorum que percipit, potest probabiliter ignorare, secundum quod tenet Bar. in l. prima. in principio. ff. de edo. & Cy. in l. certum. in vlti. questio. C. de rei ven. & in l. cum propria petito. C. si quis alte. vel tibi. & in l. j. C. de senten. que pro eo. quod inte. in pe. q. + Secus autem est interesse secundum quoddam, nam certa quantitas super eo debet exprimi in libello, quia actor de suo interesse, & in quantitate quantitate potest certus esse, vt no. per. Cy. vbi supra in contrarium tamen tenet glo. petiti in interesse admittitur petito incerta, & sufficit q. in processu postea certificetur, d. vt nota. in l. cer. i. condno. in prin. ff. si cert. peti. & in l. prima. C. de senten. que

a. C. Ipsa actio. adde Ro. cōsi. cclxx. & ibi vide an per li. contest. efficiatur litigiosa. Bernar. b. In ecclesiā. adde Old. cons. xxx. Bar. c. B. x. prima. adde Alex. cō. sil. xc. ij. libro. d. Certificet. adde Ro. cō. silio. cccxj.

FORMA ACTIO. REAL.

a ¶ **Aduerte** re. Adde ang. conf. xxxvj. & c. xxxix. no. q̄ libellus dicitur ineptus, licet imperfoꝛmaliter conclu dat, & plene sunt cartę q̄ in libello, non q̄ narratur, sed quid concludatur inspiciatur.

pro eo quod interest profę, & in §. curare. insti. de actio. quam opinio. tenet la. en. bur. in. l. j. C. de senten. que pro eo quod interest. & Bar. in. l. stipulationes non diu. in princ. ff. de verbo. obliga. circa ff. apparatus, & hec communis est opin. secundum eum. Et sic patet idem iuris etiam, tam in fructibus, q̄ interesse, quod verius est.

SVMMARIVM.

- 1 Reo non recusante rem restituere, sed rem offerente vterius non est procedendum in lite.
- 2 Reo rem offerente, q̄ actor recipere recusat, an idem actor vterius sit audiendus.
- 3 In dubio vbi non apparet de animo actoris recusantis accipere rem oblatam, quid censetur.
- 4 Re mobili perempta lite pendente, an debeat reus ad restitutionem precij condemnari, vel absolui.
- 5 **ET, HODIE RECVSAT.** + Quid igitur si non recusat, sed rem offert. dic q̄ vterius non est procedendum in lite, vt. l. si reus paratus. ff. de procur. & in. l. si fideiusor. ff. de doli exceptione. ¶ Sed quid si ante libellum oblatam rem obtulit, q̄ actor recipere recusat, an sit vterius audiendus. Dic aut actor recusat rem recipere tanq̄ sibi iniuriam oino aut quia deteriorata reddebat. Primo casu videtur habuisse illam pro derelicto, ideoque ipsius non admittitur petitio, vt. l. j. & l. ij. ff. p derelic. & i. §. si. insti. de re. ui. Secundo casu sub distinctione, an reus obtulit rem, & interesse deteriorationis, & tunc si actor renuit illam accipere dānum postea in ea contingens pertinet ad dominū, & periculum eius, arg. l. in iulā. ff. de verbo. obli. & in. l. item illa. ff. de cōsti. pecu. aut rem obtulit, sed non interesse deteriorationis, & tunc licuit actori recusare, & reus teneatur ad omne interesse, tam tēporis p̄teriti, q̄ p̄sentis, vt in. l. iij. §. reddita. & quod ibi not. ff. eo. et in. l. plene. fami. her. & i. l. tutor. §. lucius. ff. de v. su. cum simi. de quo plene tangitur per Cyn. in. l. exhibitionis. C. ad exhib.
- 6 + In dubio aut vbi non apparet de animo actoris recusantis accipere. Dic q̄ consideranda est qualitas, & quantitas ipsius rei recusate, ac et qualitas persone recusantis, vt si res fuerit vtilis, & actor quidem ciues, & potens presumitur recusasse habere ipsam p derelicto, Si ve

ro fuerit res congruentis precij, & actor quidem pauper, & tunc non presumitur animum habuisse relinquendi, arg. l. cum de indebito. in si. ff. de proba. Et facit ad hanc distin. quod in simi. no. per glo. in. l. cum quid. ff. si cer. pet. dum queritur ibi quando aliquis dicit, accipe hanc rem & c. & ibi per Barol. ¶ + L. inde queritur quid si res ipsa que petitur est mobilis, puta equus, bos, qui mortuus est pendente lite, an debeat reus ad restitutionem precij condemnari, vel absolui, dic esse distinguendum, aut ferat possessor malefidei, vel bonefidei, vt plene traditur, & no. per glo. & doc. in. l. itē si verberatum. §. si. ff. de rei ven. & l. illud. in princ. ff. de peti. heredi.

SVMMARIVM.

- 1 Libelli conclusio in actore est per necessaria in reo excipiendo non est necessaria.
- 2 Iudex debet animaduertere ad conclusionem actoris, & eius formam.
- 3 **Q. VARE PETIT** + Hec est libelli conclusio & actoris petitio, que quidem conclusio est semper necessaria in actore, sed in reo excipiendo non est necessaria conclusio, sed sufficit facti narratio, vel exceptionis allegatio, secundum Baro. vt per eum no. in. l. j. ff. de exceptio. & ibi vide. + Ad hanc autem conclusionem actoris, & eius formam, iudex debet nullum aduertere a magis quam ad superiorem partem libelli, in qua continetur solae facti narratio, secundum Ioan. and. vt not. in. c. cum ecclesia. sum. in. in princ. extra de cau. possessio. & proprie. Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

- 1 Officium iudicis, quod imploratur in actione proposita appellatur officium mercenarium.
- 2 Quoruplex est officium iudicis.
- 3 Officium nobile quoruplex sit.
- 4 Que sit natura officij mercenarij.
- 5 Implorato officio iudic. nobili, an sit offerendus libellus.
- 6 Iudex an teneatur impartiri officium suum parte non petente.
- 7 Dato q̄ iudex de necessitate non teneatur ad impartendum officium suum parte non petente, nunquid illud voluntarie possit sine partis requisitione.
- 8 Nunquid iudex teneatur ad impartendum officium mercenarium sine partis requisitione.

9 In criminalibus causis, an liceat iudici sine partis requisitione nouas probationes inducere.

10 Iudicis officium, an concuratur cum actione.

11 Qualiter scitur quod detur officium iudicis, & cesset actio.

Q. VATENVS EX OFFICIO
 1 Vestro. † Hoc officium iudicis, quod postulat hic appellatur officium mercennarium, quia coheret actioni propositae, & quia ministerium, & auxilium prebet, de quo loquitur, l. ediles, ff. de re iudic. ff. de ed. edic. l. iij. C. de po.

2 cum simi. † Cuius gratia est sciendum quod du

plex est in genere iudicis officium. a Est, n. quoddam officium nobile, quod ab aliquibus appellatur merum, aliud est iudicis officium mercem, diffinitio autem est inter utrumque officium, quia officium nobile est illud, quod per se subsistit nulli actioni, vel exceptioni deseruiens, vel adherens, sed sui solius nobilitate gaudens, sicut facit homo nobilis, a cuius similitudine nomen traxit officium nobile. Officium vero iudicis mercennarium est illud, vt dixi, quod adheret actioni, exceptioni impotens stare per seipsum, vnde famulando deseruit alij, sicut faciunt mercennarij. Ideoque tali nomine appellatur, quia nomine esse debent consequentia rebus, vt in §. est & aliud. in l. i. de dona. † Preterea sciendum quod officium nobile est duplex. Nam quoddam est quod tendit ad coadiuuandum ius commune, quoddam quod tendit ad impugnandum ius commune, de quo multa sunt exempla, & in datione tutoris, & interpositione decreti, vt l. j. de iur. om. iud. in l. naturali. ff. de confir. tu. & in dando aduocatum non habenti, vt l. j. §. ait preior. ff. de post. & in aduocato, & medico faciendo solui de eorum salario, super quo nulla precessit certa conuentione, vt in l. j. in prin. §. in honorarijs. ff. de var. & extraor. cog. & in l. j. C. de suffra. & i. alijs similibus exemplis, de quibus per. l. in. in c. ij. extra de offi. iudic. De secundo tendente ad impugnandum, patet exemplum in iureg. resti. per quam rescinditur, vel rescindi postulat contra factus, sententia, vel prescriptio, alias valdi de iure communi, vt patet in ti. ff. de min. & ff. ex qui. cau. mi. & C. si aduer. ven. cum ti. seq. e. in l. i. cause. i. prin. ff. de mino. † De offi. autem mercennario exempla sunt in fructibus, interese, ac litis, expensis, & ceteris occurrentibus post libelli oblationem, vt in d. l. iij. C. de pos. & l. ediles. in §. item sciendum. ff. de d. edic. † Cuius gratia sciendum est quod hoc officium mercennarium quandoque deseruit actioni, quandoque repugnat ipsi actioni, patet exemplum in exceptione opposita, per quam petitur quod expensarum repetita ratio habeatur, vt in l.

plane. ff. de pet. her. & l. si in area. ff. de cōdi. iud. et. l. in fundo. & l. sumptus. & quod ibi no. ff. de rei v. De primo autem quando deseruit actioni, considera quod aliquando hoc officium deseruit actioni proponende, vt patet in interrogatorijs, que sunt ad reum, qui conueniri sperat re possidete, vel an sit heres defuncti, et simi. de quo offi. tradit. & no. p. gl. et doct. i. rub. de ster. act. facit. l. his q. destinavit. ff. de rei v. et. l. voluit. cū simi. ff. de iter. ac. q. n. q. deseruit actioni, possit persequi, vt in dilatoribus dandis, tam in reo, quā in actione, et in citationibus, et receptionibus testium, & iuramentis, & si. vt. l. j. C. de dila. & l. testium. & l. i. iusurādi. & l. quomā liberi. C. de testi. cū li. Quandoque deseruit actioni in pnuacatione, et litis decisione, vt in fructibus, et vrsuris, ac litis expensis, vt in d. ediles. §. itē sciendū. & d. l. iij. de po. & l. terminario. C. de fru. & lit. exp. cū simi. Quandoque deseruit in executione b late sententie, vt l. a diuo pio. in prin. & in §. i. veditio. ff. de re iud. C. de excep. rei iud. p. iud. de quo dic vt no. Bar. in l. j. ff. de iur. om. iud.

b

5 † Soter isup dubitari, an iudicis officio nobili implora iudicis offerendo sit libellus, & gl. sunt contrarie, nā glo. in rub. ff. de iter. ac. dici q. no. & idē sequitur gl. in au. d. triē. et sem. §. illud. an contra r iū tenet gl. in l. de iurmer sis. C. de naufra. lib. x. idē sentit gl. in l. j. in prin. ff. de edē. alibi. gl. in l. ij. §. dies. ff. quis ordo in bo. post. ser. distiguit sic, aut officium indicis implorat in forma iudicij, & tūc libellus offert. l. j. C. de carb. ed. aut imploratur extra formā iudicij, et tūc non offertur libellus, c vt

a † Iudicis officium, adde videntur spec. in ti. de offi. om. iud. vbi late que dicit possunt, de officio iudicis, Ber.

b † In executione adde et usi de alexan. in l. iij. §. si ex conuentione. ff. de re iudic. & infra in forma executionis sententie in ult. uer. Spe. in tiu. de exec. sen. §. postremo. in fin. Bar. in l. inter. ff. de iud. alex. in l. ij. ff. de iur. reit. Francisc. cur.

c † Non offertur libellus, ad de quōdo petitur officio iudicis declarari actionem nullam non requiritur necessario, ut dicatur quod ex officio hoc faciat, sed sufficit dicere quod declarari actionem nullam, ita Pet. de ancha. i. con. l. lxxij. inci. vltis omnibus, et singulis. col. l. ij. Francisc. cur.

1. de fumeris. de naustra, sed tu plene omnia recolligendo, distingue secundum de fco, qd aut loquimur de iudicis officio mercenario, & in eo libellus non offertur, quia satis est qd semper act. libellus sit oblatus. aut de pximo offerendus, & ita intelligatur glo. in. d. rub. de inter. ac. & in. d. s. illud. aut loquimur de officio iudicis nobili, & in hoc similiter distingue, aut hoc officium nobile impartitur loco exceptionis ad impugnandum actionem, & non offertur libellus propter proximitatem, & contumeliam actionis, super qua libellus est oblatus, licet posset ferri secundum Dy. in l. icire oportet. ff. de exec. tu. aut offic. nobile impartitur loco actionis, & tunc aut in hoc officio proceditur cum cause cognitione quo ad partem, & quo ad iudi. tunc exigitur libellus, vt in salario aduocati, vt in. d. l. j. s. in honoratijs. & in. l. j. C. de sus. & in resti. in inte. que postulat a minore, vel maiore, vt in. d. l. i. cause. ff. de miso. cum simi. na in his, & B. milibus proceditur iudicario ordine, tex. est in. c. iudicis offi. extra de offi. iudi. sic potest intelligi glo. in. d. s. dies. aut in eo non proceditur cum cause cognitione quo ad partem, sed solummodo quo ad iudicem, quia parte nil petitur, vt patet in donatione tuoris, vel curato ris, vel interpositione decreti, & in petenda bonorum possessione, & si. vt. l. diuus. C. qui pe. tu. & tunc libellus non est necessarius, sic etiam potest intelligi. d. s. dies. aut in eo proceditur sine aliqua cause cognitione quo ad iudicem, & quo ad partem, & tunc nec eo libellus offertur, vt patet in aduocato petendo, vt. l. j. s. aut pretor. ff. de postu. & l. ne quicquam. in. s. aduocatos. ff. de offi. procons. & lega. de quo dic. vt not. doc. in. d. rub. & per al. quos in. l. ne quicquam. in. s. vbi decre. ff. de offi. procon. et leg. dixi etiam supra est prin. huius libelli, in. i. glo. in fi. ¶ Deinde que i. solet, an iudex teneatur suum officium impartiri parte non petente, secundo si non teneatur nunquid si voluntarie suum officium interponat, valeat sine partis requisitione, circa primum Bar. in. l. iij. in. s. hoc autem iudicium. ff. de da. in se. vbi plenarie tractat, de his sic distinguit, aut tale iudicis officium, quod est interponendum, respicit principaliter publicam vtilitatem secundum suum subiectum, vtputa purgare prouinciam delinquentibus, & tunc iudex tenetur suum officium interponere sine alterius requisitione, vt in. l. congruit. ff. de offi. pre. & in auc. vt nulli iudi. s. j. & s. quoniam vero, aut respicit vtilitatem priuatum, & tunc aut respicit honorabilem alterius iudicis, & secundum Bar. tenetur officium suum interponere sine alterius requi-

sitione, vt in apostolis dactis, & processu partii appellanti, vt. l. eos. in fi. & l. iudicibus. C. de appella. ego puto qd non teneatur, si tamen facit. v. 3 vt determinat glo. postea in. d. l. eos. in fi. que alleg. ad hoc. l. j. s. j. ff. de libel. dimis. aut respicit tale officium priuatum vtilitatem partis tantum, et tunc aut ille actus, super quo est officium interponendum est actus pietatis, & fauore miserationis introductus, aut non. Primo casu aut iudex potest in eo habere probabilem ignorantiam, & non tenetur officium impendere, nisi petatur, vt in. l. j. s. magistratus. ff. de magi. conuen. aut non potest ignorantiam pretendere, vt quia persona adest in iudicio coram eo, et tunc tenetur interponere, vt. l. sancimus. s. j. C. de administra. tuto. er. ff. de offi. procon. & leg. l. ne quicquam. s. aduocatos. vbi autem ipse actus explicandus non respiceret actum pium, tunc non tenetur impartiri officium, nisi parte petente, & instante, vt in. d. l. iij. s. hoc autem. ff. de damno insec. ¶ In secundo vero casu principali, videlicet si iudex non teneatur de necessitate, nunquid voluntarie interpositum valeat sine partis requisitione. Sic dicendum est qd in omnibus casibus in quibus dictum est supra iudicem tenei de necessitate suum officium impartiri in illis casibus voluntarie interpositum, valet sine partis requisitione, in alijs autem casibus distingue hoc modo, aut loquimur in officio nobili, aut in officio mercenario. Primo casu aut illud officium respicit publicam vtilitatem, & valet si fuerit interpositum, vt in precedentibus dixi, aut respicit priuatum vtilitatem, & tunc aut in eo est ferenda sententia diffinitiva, & tunc non valet, nisi parte petente, vt in. d. s. hoc autem iudicium, & in. c. iudicis offic. extra de offic. iudi. & in. l. in cause. s. causa cognita, cum simi. ff. de minor. Aut nulla est ferenda sententia diffinitiva, & tunc illud officium consistit in dando administratione miserabili persone, aut in aliquo actu exercendo. Primo casu dic qd sibi dictum est iudicem tenei ad hoc de necessitate valebit si interponatur ex voluntate. In alio autem casu considerata qualitate personarum, nam ille cui datus est, administrator est persona fuitosa, vcl prodiga, & tenet datio sine requisitione partis, vt l. fulcinius. s. i. ff. qui. ex cau. in pos. ea. Aut e pupillus, & idem. In adulto autem considerandum est, an detur curator eidem ad negocia, et non tenet datio sine eius requisitione. Aut datur curator ad litem, vel iudicij, & tunc tenet sine requisitione, vt probatur hoc in sit. de cura. s. item in iudi. & C. qui pe. in. l. i. ff. de tut. qui habet, in. s. pupillus, & ff. de tut. & cur.

da, ab his. l. illud. Si vero officium interponatur, propter illud tamē non puto valere nisi partis requisitio pcedens, vel subsquens interueniat, vt in l. seruus. i. prin. ff. de bon. pos. cōiuncta. l. iij. §. i. in i. & in §. acquirere. ff. de honor. pos. & hęc procedūt in officio nobilit.

8 **¶ Qd'** autē officium mercenarij pertinet, distingue quia quoddam est officium mercenarij, qd' principaliter radicatur in personam iudicis, vt dare dilationē ferre interlocutoriam & simi. Quod est officium qd' radicitur principaliter in factō partis, vt opponere exceptiones producere testes, & instr. & sim. In primo officio exercetur contra partē cōtumacem, & non tenet nisi parte requirente, vt. l. ad peremptorium ff. de iudi. & in §. sed si quidem. in l. properandum. C. de iudi. aut exercetur contra partem præsente, & tunc aut ille actus pertinet ad litem ordinationem, aut ad litis decisionē. Primo casu aut respicit iuris publici obseruantiā, vt in libel. dista. turamentum. prestandis, & simi. & valet etiam parte non petente, vt. l. i. ff. de offi. iudic. & C. vt nemo prius. l. ij. & de iud. l. properandum. §. j. & in auc. iubemus. eo. ti. & l. fi. C. vt infra cer. rem. aut respicit partis utilitatē, vt puta q' plures rei dant unum procuratorem, et nō v3 parte non petente, vt. ff. iud. sol. l. iam tū. §. penult. Secundo casu princip. li. quando actus pertinet ad litem decisionē, tunc aut est de actibus emergentibus ante litem contestatā, & tunc non valet sine partis requisitione, vt in l. ediles. §. item sciendum. ff. de edil. edic. Nec his repugnat qd' habetur in l. de pupillo. §. qui opus ff. de oper. no. nun. vbi iuramē. calū. non p̄stitatur, nisi a parte requiratur, cuius contrarium supra dixi, quia ibi loquitur in iuramento specialia, & particularia, qd' respicit partis utilitatē, sed q' superius dictum est, debet intelligi in iuramento generali calumnie, qd' respicit publicam utilitatē. Et hoc de officio mercenarij radicato principaliter in p̄sona iudicis.

¶ Sed quia dixi secundo, qd' est quoddā officium mercenarij, qd' principaliter radicatur in parte, vt opponere excep. instrumenta producere, & simi. In hoc sic distingue, aut vult iudex suum officium interponere sine partis requisitione, super his quae tendunt ad publicam utilitatē, uel suum proprium honorē conferuandū, & hoc potest facere. l. quos. phibet. ff. de postu. & l. filius. §. veterani. ff. de procu. Aut super his quae tendunt ad priuatā utilitatē, & tunc aut vult probationes inducere interrogando partes, vel repetendo testes productos in iudicio, & potest licite facere, vt. l. vbi cū. §. ff. de iter. ac. qd' not. in auc.

detesti. l. illud tamē. et in. c. cum clamor. extra de testi. cum simi. aut vult officium exercere inducendo testes non productos, vel infra non producta in iudicio, & tunc aut vult hoc facere pro parte absente in casu legitimo, quo contra eum posset ad sententiam diffinitiuā procedi, & potest licite facere in causa principali, vt C. q̄no & quan. iud. auct. g. semel. ibi per quista veritate & c. §. in causa appellationis, vt. l. ampliore. §. j. & qd' ibi not. C. de appel. aut vult inducere pro praesente, & tunc regulariter non potest per iura quae dicunt iudicem non posse in factō supplere, vt. C. vt quae desunt. aduo. par. in. suple. & l. illi. i. §. veritas. ff. de offi. praes. & ff. de fer. l. ij. & ibi no. cum simi. fallit hoc in duobus casibus, in quibus potest contra absentem pro praesente, & conuerso officij impartiri. **¶ Primo** vbi de veritate instrumenti quaeritur in iudicio producti, vt in auct. de tabel. in prin. **¶ Secundo** in inquisitione, quae sit super qualitate, & conditione testium, a vt no. gl. in l. iij. super ver. inimicitiae. ff. de testi. l. j. §. si curator. ff. de mag. conuen. & in auc. de testi. §. j. in glo. quae incipit in arte. **¶ Sed** circa p̄dicta quaeritur quid in criminalibus causis, an liceat iudici sine partis requisitione nouas probationes inducere, Breuiter scdm Bar. vbi supra sic distingue, aut iudex procedit accusatore, & accusato praesente, aut accusato absente, & accusatore praesente, aut conuerso accusato praesente, & accusatore absente. **¶ Primo** casu dic q' iudex ex officio suo potest nouas probationes inducere, vt in l. si non defendatur in fi. ff. de pe. vbi. seruo accusato permittitur, tam ipsi seruo, q' iudici quaerere de eius innocentia, ad hoc etiam facit. l. j. in fi. ff. de questio. vbi iudex post rei confessionē adhuc testes alios examinauit super crimine, vt certior redderetur, ad hoc etiam facit. l. ij. C. de abo. & c. ij. extra de calum. & glo. in l. iij. §. si tibi iudicium. ff. de conditio. ob turp. cau. **¶ Secundo** casu quando reus est absens, tunc regula est ista, q' in delictis, in quibus pena imposita vltq' ad relegationem, quo casu potest contra absentem procedi vltq' ad diffinitiuam sententiam, secundum veram opin. de qua no. in l. absentem. ff. de pe. & per Cy. in l. absentem. C. de ac. tu. in vlt. quaestio. tunc potest iudex nouas probationes inducere ex officio suo, quia hoc fieri potest in civilibus,

¶ Cū actiōe, adde an proce-
dar libellus, in
quo petitur p
officiū iudicis
cōpellī aduer-
sariū, Gal. cōf.
ū, ij. lib. ob. B.
h Cū Diffinitiu-
a, adde Ang.
cōf. 114. pau.
de cast. consil.
xcij. Ber.

vt dixi multomagis in cri-
minalibus, in gbus pericu-
lū vertit. **¶** Tertio casu qñ
reus est p̄sens, & accusator
absens, tunc ga de iure cōi
index non p̄t sibi assumere
officiū accusati. nisi i acce-
pis casibus, de quibus no.
in .l. ij. §. si publico. ff. de
adul. & .l. illi citi. §. veritas.
ff. de offi. p̄s. ite cō nō po-
teri nouas p̄bationes idu-
cere ex offiō suo, quia ēi nō
pōt pcedere ad diffinitiuā

sniam ferendā, imo reo postulatūe tenet iudex
ipsius rei nomen facere aboleri, vt. ff. de act. l.
liberorū. §. si. cū simi. de his no. per Cy. in .l. j.
C. vt q̄ desunt aduoca. par. iudex sup. & per
Spec. in ti. de dispu. & alleg. §. si. ver. & breui
20 ter. & ver. seq. **¶** Ex p̄missis aut̄ patet solu-
ta q̄stio qua solet q̄ri, an iudicis officiu con-
22 currat cū actiōe, a vt ibi cōpetit actio dat. &
intēdari possit similiter offic. iudicis, in qua q̄-
stione sic dic, aut loquimur in iudicis officio
mercennariū, & illud concurrat semper cum
actiōe p̄posita, vt supra dictū est, aut loqui-
mur de offiō nobiliti, et hoc cōsidera q̄ quoddā
est officium nobile q̄ cōpetit, & dat sc̄dm ius
cōe illud conadiuādo, & tunc illud competit
vbicunq̄ actio cōpetit, vt in c. cōngrenti. &
ibi per Inn. extra de offic. or. di. cū tale iudicis
offic. sit laūssimū, vt. l. j. ff. de iurisd. om. iudi.
quoddā vero est nobile offic. q̄ dat, seu cōpe-
tit hoc ius cōe, & illud ipugnat, de quo loq̄
c. iudicis offic. extra de offi. iudi. & .l. in c̄sae.
ff. de mino. vt est in integ. resti. & tūc non dat
tale offi. vbi alia actio cōpeteret, sed solū dat
in defectū alterius actiōis, vt. d. l. in c̄ae. qd̄
21 sequit Inn. vbi supra. **¶** Denuo p̄ declara-
tione p̄missorū, q̄ro q̄o pōt sciri, qñ illud offi-
ciū des. & cessat actio. Dic q̄ primo cognosci-
tur in illis casibus, in quibus cessat rō cōpete-
re de iure cōi, & equum est alia qua iuris rōne
subueniri, l̄tē cognoscit q̄ cōpetit offi. & ces-
sat actio sc̄dm bar. qñ verba. l. vel statuti exe-
cutiua diriguntur p̄ncipaliter ad ipsum iudi-
cem, vt si. l. vel statu. dicat sic faciat iudex, &
no. in. l. solet. ff. de ali. & ci. leg.

S V M M A R I V M.

- 1 Vbicunq̄ offertur libellus in causa debet sup
ea ferri sententia diffinitiuā.
- 2 Oblatio libello, & lit. contest. si vterius non
est p̄cessum in causa, ex quo iudex plenius
infrui non potuit ad ferendam sniam reus
absolui debet ab obseruatione iudicij.
- 3 Sententia absolutoria ab obseruatione iudicij,

an sit diffinitiuā.

PER VESTRAM DIFFINITIVAM
sniam. **¶** Merito petit, vt i diffinitiuā snia hic
declaret, + quia vbicunq̄ offertur libellus in
causa debet super ea ferri diffinitiuā snia, quia
de qua re cognouerit iudex, de ea pronūciare
debet diffinitiuē, vt. l. de qua re. & ibi no. ff. de
b iudi. & appellatur snia diffinitiuā b̄ lita per
quam snis imponitur causae, vt. l. j. ff. de re iu-
di. alit̄ est interlocutoria, vt no. in .l. qd̄ ius-
2 sit. ff. de rei iudi. **¶** Sed quid si oblato libel-
lo, & lit. contest. vterius non est processum
in causa, & non est plene instructus iudex ex
his quid iudicare debeat quid. fiet r̄ideo absol-
uet reum ab obseruatione iudicij, vt in .l. p̄pe-
randū. in §. & siquidem. in .l. ff. de arb. l. p̄po-
3 nius scribit si ubi. ff. de re iudi. **¶** Sed an hic
snia ab obseruatione iudicij est diffinitiuā, dic
sc̄dm Bar. aut talis snia imponit finem princi-
pali causae, vt de cetero agi nō possit, vt pura
si dicat absolutio te, quia soluit, & tunc est dif-
finitiuā, ita intelligatur gl. in si. de pe. & tēp.
acti. in si. aut talis snia nō imponit finem prin-
cipali causae, sed reseruat ius in alio iudicio
vtriq̄ parti, vtpota si feratur, quia libellus est
male conceptus. vt. l. libellorum. ff. de accu.
vel p̄p̄ abniam actoris, & tunc est interlo-
cutoria, & ita debet intelligi gl. in .l. titia. ff. de accu.
& in §. sed siquidem. in .l. propterandum
C. de iudi. de quo not. per Bartol. in .d. l. titia.
Sed sine interlocutoria omni casu poterit ap-
pellari, prout gl. not. & Bartol. in .d. l. titia,
quia vt i interlocutoria est talis postquam nō
speratur alia diffinitiuā, tunc a tali interlocuto-
ria semper potest appellari, quia cessat ratio
quae in alijs interlocutorijs in quibus dicitur,
ideo non posse appellari, quia damnus per
eas illatum est reparabile per appellationem
a sententia diffinitiuā in causa ferenda quae ra-
tio cessat hoc casu, pro quo facit quod not. gl.
in aut. habit. C. ne sit. pro pa. & .l. p̄tor
ait. in §. permittitur. & .l. intra vile. ff. de mi-
no. & hoc de iure ciuili. Sed de iure canonico
ab omni interlocutoria appellatur, vt alias
dicam, & probatur in. c. videbitur, extra de
appellatio.

S V M M A R I V M.

- 1 In actionibus realibus fertur sententia decla-
ratoria non inductoria.
- DECLARETIS. Hoc idē dicitur,
quia in actionibus realibus sententia fertur
declaratoria non autem inductoria. + vt. l. &
ex diuerso. ff. de rei vindicatione. l. sicut in §.
si queratur. ff. si fer. vendi. facit quod dixi su-
pra in gloss. in verbo iure domini, vel qua-
si & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Ordo iuris vt est prius feratur sententia anteq̄ fiat executio.
- 2 Ordo petendi in libello conuersus non vitiat libellum.
- 3 Quæ sint iuris remedia ad aliquē cōpellendū.
- 4 Oblato libello & lite cōtestata si superueniat alius actor qui libellum producat corā eodem iudice contra eundē rei possessorē perēdo eādē rē quid sit iudici, & reo agendū.
- 5 Reus si non per suam, sed iudicis negligentia non potuit habere cautionem a victore de defendendo eum contra alium actorem est plene liberatus.

CONDEMNNETIS ET CONDE-

- 1 matū. Iuris remedijs cōpellatis, hic est ordo iuris vt prius feratur sententia anteq̄ fiat, vel perat executio. vt. l. j. C. de execu. rei iudi. & l. i. si cū nulla. ff. de rei iudi. ¶ Sed quid si in libello ordo petendi cōuertit, vt quia dicat rector. Peto reum cōpellī, et cōpulsū condēnari, an ex hoc vitiet libellus, v̄ q̄ sic, quia p̄postera est petitio. vt. l. vt debitū. C. de here. ac. ut, scdm Bar. q̄ non vitiat, vt per eū not. in. d. l. si cum nulla, & in. l. ij. §. interdū. ff. de vulga. & pupil. & i. l. quidē. ff. de pecul. lega. & in. l. ad reprimendū. & est rō, quia mens loquentis hoc casu potius q̄ ordo scribitis deher attendit. arg. u. l. talē. ff. de here. insti. & l. si quis intentione ambigua. ff. de rei iudi. & l. ne iū. ordo. ff. de sol. ¶ Inde q̄rit q̄ sunt iuris remedia ad aliquē cōpellendū: dicitur v̄z manus militaris. vt. l. q̄i restituere. ff. de rei v̄z. Poenæ ipso iure & pignoris captio vt. l. j. ff. si quis iudicem non obtepe. cū simi. & est quartum remediū v̄z iur̄m in litē contra dolum, vt not. per gl. in. l. a possidente. C. de rei ven.
- 4 ¶ Quid dices de tali q̄ōne. Ecce q̄ oblato libello et lite contestata superuenit alius actor qui libellū produxit coram eo iudice contra eundē rei possessorē petendo ab eo eandē rem iure dūij, vel quasi quid faciet reus, & quale erit officium iudicis. Dic q̄ iudex adiudicabit rē illi qui melius pbauerit de iure suo, & si vnus p̄uenierit in suā obtinenda, debet reus petere a iudice anteq̄ cōpellat ipsam rem illi restituere, vt cogit eū idonee cauere ipsi reo de defendendo ipsum aduersus alium actorem, vt habetur in. l. is a quo. ff. de rei vendica. l. sequen. & q̄ not. in. l. si quis a multis. ff. de no. xa. alias autem si restituerit rem non exacta, neq̄ perita hac cautione teneretur suo actori ad interesse secundum veram opin. quia præsumitur fuisse in dolo restituendo sine cautione, vt habetur & nota in. l. dolo. ff. ad legem falci. & l. hoc autem. §. j. ff. si cui plusquam g

legem falci. & per Barto. in. l. penult. ff. de pettio. heredita. & per Inno. in. c. cum super. extra de re iud.

5 ¶ Quid ergo si reus fuit sollicitus in petenda cautione, sed iudex fuit negligens in faciendo eam præstari, dic q̄ reus plene liberatur, quia sine culpa possidere desijt. argumen. l. si autem. §. primo. ff. de rei vendic. & i. l. iusti. §. qui iussi. ff. de his qui noran. infra. cum simi. ibi nota.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatione pertinentiarum quid veniat.
- 2 Princeps si concedat castrum an iurisdicatio dicatur concessa.

C V M PERTINEN-

- 1 tijs suis. ¶ Quid autem cōtineatur appellatione pertinentiarum, dic q̄ omnia illa quæ lege, statuto, vel cōsuetudine deputata sunt, vt accedant sicut castro aliquando deputata est iurisdicatio, vel certum territorij, quod sibi p̄sōdate, & ecclesie deputata est dos sua, & decimæ quæ iure parochiali debentur. vt in. c. primo extra de censib. & extra de deci. c. cum contingat. Et interdico vnde vi. in quo est statutum q̄ immobilia, & mobilia, & damna accedant. vt. in. c. grauis. extra de restituito. spoliatorum cum simi. quæ omnia pertinentiarum a nomine comprehenduntur, vt plene nota. per Innocen. in. capi. cum ad sedem. extra de restituito. spoliatorum & in. c. ex literis. extra de iure patronatus.
- 2 ¶ Sed quid si princeps concedat castrum, vel donet, an iurisdicatio dicatur concessa, b vel donata, dicit Bartol. & Angel. quod sic, vt nota. in. l. ij. C. de

¶ Pertinentiarum. Adde Oldr. consil. x. & qualiter intelligatur pertinentia & quid iuris sit de illis Specu. in. ti. de relig. do. ver. dicit etiam do. Cardil. consil. xlvij. Abba. consil. lxij. lib. ij. & que dicatur pertinencia ecclesie per Calde. consil. vj. de verbo. significatio. & appellatione territorij, & districus, proprietates non continentur, vt per Oldra. consil. cclxxvj. Bar.

b ¶ Concessa. Adde Oldra. consil. exxj. cclij. & Roma. cōi. cccc. lxxij. D ij

a Cum fructibus, adde quod continetur appellatione fructuum Spec. i tit. de interro. que sūt ante lit. cōfess. §. xij. verū & appellatio ne fructuū veniat palea Rom. sing. suis. fo. 16. B.

b Pronūciare p̄t. adde Spe. i. ti. de alle. & dispo. §. j. v. r. sed nūq. et i. ti. de fruc. & itereffe p̄. tou. p̄. Spec. i. ti. de appel. §. x. verū sed po ne. & in tit. de expē. §. iij. B.

c Quāritatē exprimere. ad de q. licet bar. i. l. ex diuerso. §. j. ff. d. rei vē dī. dicat q̄ req̄ rīē specificatio tamē cōis opi. ut dicit hic pra rica, et eā pōit alex. de imo. i cōf. xc. col. fi. vers. quo aut. i. j. vo. allegādo inn. et alios. vt ibi p̄ eū. et add q̄ Pau. de ca. i cōf. i. s. in fin. scđm primā i. pressionem. q̄ vbiq̄ iudex p̄t facere cōdē nationē q̄ itate nō exp̄iā. & postea istā liq. dare i executio ne. et i. ppositio vide bar. i. l. si qd̄ ex p̄ph̄. la. ff. de le. ij. et q̄ ponit. d. Maria. Soc. i. c. ij. de libel. obla. ar. i. 2. q. 5. pri. frā. cur. B. vij. d. ad. i. fra i. ver bo et i florēis. d. e. Conf̄pri. 2 de ang. cōf. 34. ubi dicit q̄ tenet eatenus q̄tenus ē factus i locupletior de quo per Io. de imo. consil. cxij. per do. Car. consil. cx. Ber.

bon. vac. lib. x. q̄ verū intelligit si castrum habebat ante annexā iurisdictionē alias nō credo. q̄ intelligat cōf̄sere de nouo iurisdictionē nē. quia ex separatione non est reā illatio. vt. l. papi nianus exuli. ff. de mino. alij dicit. q̄ & iurisdictionē. vt ex hoc de nouo collata. quā beneficia principum sunt latissime interpretāda. vt. l. si. ff. de constit. princ. S V M M A R I V M .

1 Fructus p̄cepti ante libelli oblationē exprimēdi sūt per actore in petitiōe. aks eos iudex ex officio suo non possit postea in condemnatione deducere.

2 Fructuum quantitas nō est exprimenda in libello.

3 Fructus q̄do peti possunt. & quando non.

4 Possessor condemnatus. an sicut tenetur ad rei restitutionē ita tenetur ad restitutionē oīum fructuū.

5 Fructuum restitutio habet locū deductis prius expē sis factis pro fructibus percipiendis.

6 Facta locatione fundi collo no. de reddenda dimidia fructuum domino deductio expensarum factarū pro illa dimidia in ea nō habet locum.

7 Appellatione fructuum venit omne illud. qd̄ est ad vsum hominis inductū.

8 Vna est fructus industrialis.

9 Habitatio domus ē fructus.

S E M V L C V M F R V .

1 Fructus per actorem in libello. quia si non essent exp̄ssi

in petitione iudex nō possit postea ipsos deducere ex suo officio in condēnatione. qd̄ est itel ligendū de fructibus iā perceptis ante libellū oblatū. hi. n. necessarii sunt in libello petēdi. nec aliter iudex de his possit ferre sententiam. In alijs aut fructibus perceptis post libellū oblatum iudex ex officio suo sine partis aliqua requisitione p̄cedente. p̄nūciare p̄t. b & cogno scere & sententiam ferre. vt hęc habentur in. l. pa. cū. ff. de v̄suris. & l. ediles. §. itē sciendū. ff. de edili. edic. q̄ sequitur Inn. & Io. and. in. c. gra uis. extra de resti. spo. Fallit aut in tribus casibus vbi fructus p̄teriti t̄pis. et ante libelli oblationē percepti p̄nt a iudice in condēnationē deduci sine aliqua petitione actoris vj in interdico vnde vi. & in. l. j. in. §. restissime. & l. idē est §. si. & l. si plures. ff. de vi & vi ar. & i actione q̄ met. cau. l. sed & partus. ff. q̄ met. cau. & in cōf̄suriōe. l. si qs in tantā. C. vnde vi. & vt ca habet. Ad qd̄ facit q̄ not. in. c. j. extra q̄ met. cau. in gbus casibus vltibus i lata fuerit sententia super re principali iterū ad fructus agi nō possit. vel similia accessor a p̄ regulā traditā in. l. iij. C. de po. & l. eos. & in l. in bonofidei. C. de vsu. q̄. no. in. l. cētū capue ff. de eo q̄ cer. loc. & l. j. C. de iudi. cum simi.

2 Illud t̄si no. q̄ q̄ fructus petuntur nō est necesse certā q̄ritatē exprimere c i libello. sed sufficit q̄ in p̄cessu causę q̄ritas certa. put ē possibile p̄betur. vt supra dixi in alia glo. de quo per Cy. in. l. certū. C. de rei. vē. & q̄ n̄ aut fructus peti p̄nt. vel non tangitur p̄ Bar. i

3 l. si fundū. ff. de ver. ob. & Deinde q̄ritur an possessor cōdēnatus sicut tenet ad rei ipsius restitutionē. ita tenetur ad restitūōē oīum fructuum. Pro cuius solutione sub breuitate ac cōclusio ne distinguē. aut q̄ritur de fructibus perceptis. aut p̄cipiendis hec est de his q̄ p̄cipi poterūt. Prio casu aut est bonofidei possessor. & cū t̄i. aut malefidei. & sine titu. si bonofidei. aut fructus ext̄at. siue industrialis. siue naturales. & tenetur eos restituere. vt iure actionis. vel iudicis off̄o scđm diuersitatē opi. vt in. l. certū C. de rei vē. & ibi p̄ Cy. & facit l. fructus. C. de v̄sua. Aut sunt consumpti. d & tūc nō tenetur restituere. nec cōp̄sare. vt iusti. de offi. iudi. §. si vero. & ibi no. & in. l. de rez. dī. §. si qs a non dño. nisi ipse possessor exp̄sas in re factas p̄ eū p̄olaret. vel v̄suras p̄ci. nā tūc fieret fructuū. & exp̄sarū cōp̄satio. vt in. l. sumptus. & in. l. emptor. ff. de rei ven. de p̄cipiendis. aut nō tenetur p̄ p̄ tit. vt. l. si fundū. & ibi no. C. de rei vē. cū si. Scđo casu principi. q̄ fuit malefidei possessor subditūtingue. q̄a aut nū q̄ habuit tit. & tūc tenet de oibus t̄ p̄ceptis. q̄ p̄ciēdis. et t̄a ext̄atibus. q̄ cōsumptis. vt. C. de

cōff. ex le. l. malefidei. & l. si fundū. C. de rei ven. & i. d. §. si quis a nō dño. & ibi not. Aut habuit tñu & tñc aut habuit tñu. solēnē. & te nef de fructibus perceptis extātibus, vel non extātibus de percipiēdis aut pp tñu. non tenet. a vt. in. d. l. si fundū. nisi i quatuor casibus ibi no. per gl. qui infra scriptis legibus cōprehendunt. vt. l. sed & parius in prin. ff. q met. cau. l. i. p̄tor. §. per hāc. ff. de his q̄ i frau. cre. l. quēadmodū in fi. C. de agri. & cēsi. et. l. i. C. de fide instr. & iure haste fil. l. x. Aut habuit tñu. minus solēnē. & tñc si fuit in mala fide tenet de oibus tā perceptis. q̄ percipiēdis. ar. d. l. quēadmodū. & no. in. c. qui cōtra iura. de iur. iur. lib. vj. Si vero fuit in bona fide, tñc idē dicendū est. q̄ supra dictū est in hūte verū tñ. cū bona fide. nā hoc casu quo ad fructus talis minus solēnis tñu. h̄ p solēni. l. z non quo ad rē p̄scribendā, vt pbat in. l. bonafidei. ff. de ac. qui. re. do. et cōfirmat gl. in. l. ij. C. si quis rē mīno. sine decre. cōpā. lib. x. & i. l. sed si legē. §. scire. & ibi per Bar. ff. de peti. her. & in. l. si fur. §. j. l. vbi lex. in prin. ff. de vfu. & per Dy. in. c. possessor. extra de reg. iur. l. vj. & est valde no. ¶ Quæ aut superius dicta sunt circa rēstōnē fructū debent intelligi deductis b prius expēsis b factis p ip̄s fructibus percipiēdis. vt in. l. fructus ff. sol. mat. & l. si a non dño. §. si. & ibi no. ff. de peti. her. & i. l. fundus qui do. in prin. ff. fami. her. & l. qd̄ in fructibus. ff. de vfu. ¶ Quid ergo dices in colono cui est fundus locatus ad reddendū hmidā par tē fructū dño nūquid de hac dimidiā sumptus per eū factos prius detrabere poterit. & reliquū reddere. vt q̄ sic p iura p̄xime alleg. In cōtrariū est veritas scdm Jac. de are. & Bart. vt no. in. d. l. fructus. & sit rō in casu isto. quia colonus vt opas suas. & ipensas ponere p re iqua dimidiate quā lucrā. c arg. l. cū duobus. §. si in coeunda. ff. p soc. & ibi no. & ita cōsuetudo obseruat q̄ obseruanda est. vt. l. cū delationis. §. a sinā. ff. de fundo instr. & pro hoc bene facit q̄ no. gl. in. l. idē quia. §. laheo ff. m. a. ¶ Sed q̄ro qd̄ cōprehendat appellatione fructū. Dic q̄ oē id qd̄ ad vsum hoīs indūctū est. vt. l. in fructu. ff. de vfu. leg. a. siue d̄ sint fructus naturales d. c. vt poma & c. siue industriales ut frumētū. & similia. vt. l. fructus ff. de vfu. ¶ Sed nūquid vna de qua sit uinū dicat fructus naturalis. vel industrialis. dic qd̄ est fructus industrialis cū hmoi fructus magna hoīs industria requirat. vt no. glo. in. c. contra ius extra de resti. spol. & p Cy. in. l. certū. C. de rei ven. ¶ Sed nūquid habitādo domum dicat quis fructū p̄cipere. dic q̄ sic. vt. l. is q̄ bōa. §. & si antifora. ff. de pign. l. apud iul. §.

a ¶ Nō tenetur. adde q̄ fallit i minore. q̄a p̄fessor cū tñu. tenet minor de percipiēdis p̄ gl. singularē in. l. p̄. §. p̄diū. versi. itē ex diuer fo. ff. de mīno. & hoc no. quia dicit Ro. singulari. suis q̄ ignorat. et idē tenuit eius cō. 4. 5. 4.

b ¶ Ex pensis. adde an expense deducant ex fructibus quī debent titulo lucratiuo Ro. consi. cxxx. c ¶ Quā lucra tñu. adde an colonus p̄tarius habeat partem fructū arbit. & an fructus pendentes duntat cū emptore fundi. Spec. in ti. de loca. §. v. Ro. consi. cccx. Fructū appellatiōe qd̄ continentur. d̄ Naturales. adde q̄ dicant fructus naturales q̄ industriales. & qui ciuiles. Frā. de are. cōsi. clx. et an oliua sit fructus industrialis p̄bā. cō. 69. b. e ¶ Fructū. adde an p̄siones domorū veniant appellatiōe fructuum. Frā. de are. cōsi. supra alleg. alex. cōsi. l. Si. ij. lib. Bernar. f ¶ Et redditibus. adde q̄ sit d̄tia inter fructus & redditus. & p̄ctus Rapha. cuma. consi. clxij. g ¶ Ipso possessore. adde An. cōsi. cccij. Frā. de are. cō. l. 7. vbi vide q̄ sū p̄sūdū. §. i. b.

1 Fructus & redditus differt. 2 Vnus fructus fructibus non differt.

ET REDDITIBVS.

1 + Queritur inter fructus & redditus si sit aliqua differentia. dic qd̄ sic. vt habet & no. in. l. fundi trebatiani. ff. de vfu. leg. & l. i. patrimonij. eo. ti. + Sed iter fructus & vusufructū nulla est differentia. paria. n. sunt legare fructū & vusufructū. vt in. l. cū ita. & l. seq. ff. de vusufru. leg. Sicuti paria sunt legare alimenta. vel victū. vel vt talis educat. vt in. l. alimenta. & l. si. & ibi not. de ali. & ciba. lega. l. verbo victus. ff. de verbo. signifi. S V M M A R I V M .

1 Cū tractat de fructibus percipiēdis a quo requirat. vt percipiatur. an quos potuit possessor. vel petitor percipere.

ET QVI PERCIPI POTERIT & C. Quādo quis teneat de fructibus percipiēdis tractatū est supra i alia gl. ¶ Sed q̄ro debet intel ligi qn̄ de percipiēdis fructibus tractat. an de percipiēdis hoc est qui p̄cipi potuerunt ab ipso possessore. g an quos percipere potuisset ip̄s possessor. dic secundum Cyn. vbi supra q̄ aut possessor fuit in mora resti-

g an quos percipere potuisset ip̄s possessor. dic secundum Cyn. vbi supra q̄ aut possessor fuit in mora resti-

FORMA CTIO. REAL.

a Et estimatio. ad q̄ voluit ro. cō. 281. B.
 b Nec interesse. Adde q̄ l3 interesse i. p̄cessū
 nō est l̄q̄ datū, tñ iudex sup eo d3 cōdēnare,
 & nō reū absoluer̄. ita Ab. i. c. cū cām de testi.
 quā refert & leḡi sibi. d. bñ. capra. et d. Maria.
 Soc. i. c. ij. ar. xij. q. v. de libel. obla. p. d. bar.
 in. l. si quod ex
 p̄p̄hi. ff. de le.
 ij. & dē. d. ma
 ria. sōc. i. c. dī.
 lecti. i. gl. iij. de
 fo. cōpe. q. l3
 itereffe non sit
 p̄batū, iudex
 d3 id eximāf
 p̄ se, vel alias
 p̄sitosibi iāto
 c. sñ. extra q̄
 met. cau. et fuit
 opi. Io. cal. vt
 refert primus
 docto. et subdit
 q̄ si pp̄ aliq̄
 cām iudex nō
 possit sumere
 aliā declaratio
 uē q̄ tñ nō d3
 reū absoluer̄,
 sed cōdēnare i
 id q̄d itereff
 p̄bādū i exco
 cutiōe arg. no.
 p̄ bart. i. d. l. si
 q̄ ex p̄p̄hi. et
 i. l. sp̄. s. i. hęc
 itereffo. ff. q̄
 vi aut clā. ad
 q̄ etiā adducit
 tex. i. c. auditis
 d̄. p̄cu. vbi qñ
 q̄ntas ē incerta,
 tñ fertur certa
 sñia, sed nō mā
 dāt executioni
 d̄ oec fuerit cer
 tificata, & fa
 ciūt nō. p. bar.
 & Bal. in. l. ij.
 C. de resc̄i. vē.
 & p̄ Bal. i. l. j.
 C. de iure dot.
 in p̄ci. q̄ no. in
 prac. et addēd
 ea q̄ posuit su
 pra i addi. inct.
 quantitatē in. s. simul cum fructibus, Fran, cur,

insequens sed persone coherens.
 6 Quotuplex sit interesse sc̄dm aliam iustitiā.
 7 Cuius interesse rō sit habenda per iudicem.
 8 An lucri simul & dāni rō sit h̄nda p̄ iudicē.
 9 Interesse siue sit in lucro, siue in damno vsq̄
 ad duplum ascendere potest.
 10 Quis dicatur contractus certus vel incertus.
 11 Precium rei non autem conuentum venit per
 interesse duplandum.
 12 Pœna vel interesse quando committatur.
 13 Interesse an petatur principaliter iure actiōis,
 an iudicis officio.
 14 In obliōne si ē merū factū quo iur. petat itereff.
 15 In obliōne si sit factū mixtū, vt rē tradi,
 vel restitui quo iure petatur interesse.
 16 Interesse q̄ accidit rei, vt sunt fructus, & ptus
 iudex ex officio deducit in cōdēnationē.
 17 Interesse q̄ debetur ex contractu stricti iuris
 qualiter petatur.
 18 Semper in libello est implorandū officium iudi
 cis simpliciter non exprimendo qualitatē
 officij, propter multa vilita.
 19 Interesse etiam de iure canonico peti potest.
 20 Quid iuris sit in pœna addita in contumaciā
 non solentis.
 21 Interesse cōe, vel conuentum qualiter p̄beff.
 22 Forma ponendi & capiulādi quo ad partem,
 & deponendi quo ad testem super interesse
 qualis esse debet.
 23 Depositio testis sup interesse nō d3 dicere, q̄
 iccirco ualeat tñ, quia ipse simplr daret tñ,
 imo tunc non est legitime probatum.
 24 Estimatio insolita nō est attendenda.
 25 Interesse singularē q̄r p̄beff, et quotuplex sit.
 26 Requisita iuramento in litem super interesse.
 27 Si quid petat a cōe ex empto & similibus,
 item a cōe reali, itē arbitraria, an habeat
 locum, & quō iuramentum in litem.
 28 Propter culpam latam, sicut propter dolum
 non iuratur in litem.
 29 Qualis dolus debeat interuenire ad hoc, vt p̄
 tuer iuramentum in litem.
 30 Interesse veritatis qualiter probetur.
 31 Interesse veritatis quando probetur per iura
 mentum in litem que requirantur.
 32 Interesse singulare quō probetur per testes.
ET IN FLORENSI DECEM PRO.
 1 Oī dāno & interesse & c. + L3 exprimat cer
 ta q̄ntas interesse tñ de necessitate actor nō te
 net, nec in fructibus, nec in interesse b i libello
 2 q̄ntatē exprimere, sed sufficit in p̄cessu ligda
 re, vt supra dixi in gl. sup verbo & tāos fru
 ctus. Ad hoc aut itereffe tenet ipse reus si mā
 dato iudicis nō restituerit, vt i. d. l. g restituerē
 ff. de rei vē. sup quo interesse stat iūro actoris
 si reus est in dolo, alias de interesse p̄batū p̄

S V M M A R I V M .

1 Qñ id qd̄ p̄stari d3 desijt
 extare p̄ mortē, vel cōsu
 p̄tionem tunc recurrit ad
 eius estimationem.

E T S I N O N E X .

2 tant in eorū valore, & esti
 matione & c. a Hęc. n. iuris
 1 regula, + q̄ qñ id qd̄ p̄sta
 ri d3 desijt extare p̄ mortē
 vel cōsumptionē, tunc recur
 rit ad eius estimationē, vt
 litē si verberatū. s. j. ff. de
 rei vē. & l. si ser. in. s. effe
 ctus. ff. d̄ ver. ob. & l. si qs
 ab alio. i. ff. d̄ re iudi. et. l.
 vinū. & l. q̄ re. ff. si cer. pe.

S V M M A R I V M .

1 Quantitas interesse non est
 exprimenda in libello.
 2 Quid sit interesse.
 3 Quotuplex est interesse.
 4 Interesse intrinsecū est dese
 ctus valoris, & bonitatis
 ipsius rei, vel alterius co
 herentis vel dependentis
 ab ipsa re ipsi m̄q̄ rem
 vbiq̄ comit̄ntis.
 5 Interesse extrinsecū ē effe
 ctus vilitatis ipsam rem
 non contingens, nec rem

- aios modos a iure introductos. vt. d. l. q. restituere. & l. quotiens. ff. de reg. iur. de quo latius dicā infra. ¶ Huius igitur gratia, quae de interesse merito hic habet. ¶ Quero de aliquibus, et primo quod sit intereste, a & videtur gl. in l. i. C. de sen. q. p. eo q. inter. quia intereste est dānū emergēs, vel lucrū cessans, cuius quiddā distinctionis sensus est scdm sanū, & certū intellectuū, q. intereste nil aliud est, nisi cū quis dānū sentit, vel ī p. dō. p. priū, vel nō acquirēdū lucrū. Aliquid tū sic diffinit. Interesse ē estimatio dāni ex eo cōiungens, q. aliquid fieri censet, q. fieri d. z. vel dari cessat, q. dari d. z. vel sit, q. fieri nō d. z. q. diffinitio. p. bat. h. legibus. ff. de verb. ob. l. stipulationes nō diu. iur. ff. si. l. nālis. ff. de p. feri. verb. & in. l. hoc interdictū. ff. de vi & vi ar. l. iulius. in prin. & l. j. in fin. & ibi not. ff. de act. emp. ¶ Secūdo q. sit quotuplex ē intereste. & gl. in. d. l. j. ff. de act. emp. et in. l. j. C. de sen. q. pro eo q. d. interest. di. cunt q. d. est triplex. s. cōiuentum cōe, & singularē, alij quos refert Cy. in. d. l. j. C. de sen. q. p. eo. d. n. q. est tantū vniciū intereste, q. d. tripliciter estimat, vel singulariter, vel cōiter, vel condonaliter. Dic latius vt ibi de hoc nō. & p. Inn. in. c. sacro. extra. de sen. excō. p. Dy. i. c. mora. extra. de reg. iur. lib. vj. Est & scda diuisio intereste v. z. q. quoddā est intereste circa rē, q. ab aliquibus appellatā intereste extrinsecū. ¶ Et aut intereste intrinsecū defectus valoris, & bonitatis ipsius rei, vel alterius coherētis, vel depēdētis ab ipsa re ipsamq. rē vbiq. cōmittantis & īsequentis. ¶ Et xplū est tā in p. cō. rei actō, vel diminuto, q. circa intereste serui castrari, vel alterius aialis vt in. l. iij. §. reddi a. ff. cōmo. & in. l. j. §. si res deposita. ff. de depo. q. et circa intereste scdm heredis instituti. vt. l. i. de n. rati. ff. j. ff. ad. l. aquil. & l. venditor hois. ff. de euc. cū si. ¶ Interestē uero extra rē, seu extrinsecū est effectus vilitatis ipsam rē nō cōtingentis, nec rē inlequētis, sed p. sonē coherētis, vt p. z. in pena cōmissa pp. rē insequentis, sed p. sonē coherētis, vt p. z. in pena cōmissa pp. rē nō solutam alteri sua die qua nō fuisset cōmissa si solutio facta esset stipulatori. vt. l. i. nūmis. de in. litē iur. l. inficiando. ff. de fur. & in vōlitione seruientis aquae ductus ad p. diū meū. Nā alterius nō tū interest vt hac seruitute q. p. meā. vt in. l. cū fundū. ff. de leg. ij. & in familia q. fame per ipra est. quia p. missam pecuniam nō recepit. vt in. l. si sterilis. §. cū p. venitorē. ff. de act. emp. ¶ Præterea ē & tertia diuisio, quia quoddā est intereste q. cōstitit in dāno passo in re, vel pp. rē de qua agit, q. d. dā q. cōstitit in lucro omisso in re ipsa, vel pp. eā. vt in. d. l. j. C. de sen. q. p. eo q. interest, & in iuribus q. iura annotabunt.
- 7 ¶ Vidēdū itaq. restat quod ius intereste rō sit hūda per iudicē, et p. cō. circa intereste extrinsecū, i quo dicit scdm gl. est distingūendū, aut agit ad intereste q. d. nō est traditū, vel factū, q. traditū, vel ferit debuit, aut agit ad itereē, q. d. est male traditū, vel factū, q. bene ferit, & iuste tradit debuerat. Primo casu venit intereste in condēnatione intrinsecum tm, & non extrinsecum. vt. l. si sterilis. §. cum per venditorē ff. de act. emp. & in. l. venditor hois. ff. de act. emp. & in. l. venditor hois. ff. de euc. cum similit. & l. illud. & l. litē si serui. ff. de edil. edic. Fallit quando intrinsecum circa rem non pot venire propter ipsius rei naturā, vt est in pecunia, quia tunc venit intereste, q. est extra rem, vt in. l. iij. §. fina. ff. de eo q. certo loco. ¶ Secundo aut casu dicit q. habendū est ratio per iudicem viriūq. intereste in condēnatione. vt in. l. j. §. hoc interdictum. ff. de vi & vi arma. & ff. de fur. l. inficiando. & ff. de in. litē iur. l. nūmis cum multis similibus, q. distinctionē t. z. glo. in. d. l. j. C. de sen. quae p. eo q. interest p. se. & ibi per doc. ¶ Deinde querit an lucrari simul, & damni ratio per iudicē sit habēda lucrum aut intelligitur omni exp. p. a. atq. dāno deducto. vt in. l. munus. ff. pro soc. et plene nō. per Inn. & alios in. c. pastoralis. extra. de deci. In quo articulo glo. in. d. l. dicit q. ratio lucri olim iure antiquo regulariter habebatur per iudicem. Nisi in certis casibus secundum Pet. v. z. quando lucrum esset cum alterius terrij iniuria. vt. l. si is cui §. fin. ff. de fur. & in. l. deniq. ff. ex quibus cau. maio. & quando lucrum ipsum esset a fortuna. vt in. d. §. cum per venditorē. Ratio aut damni, & olim, & hodie fuit, & est habēda cū distinctione, de qua supra quia aut agitur quando non est factum, q. d. fieri debuit, vt supra dixi alij dnt q. olim, & hodie venit lucrū regulariter, et sic viriūq. ius est vniiforme, & hoc per casus illarum legum qui not. in. d. §. cum per venditorē per quos casus elicitur regula q. lucri ratio semp. habēda fuit iure antiquo, & ita fortius hodie, quia hęc regula hodie est confirmata per. d. l. j. quam opinio, tenet Cyn. ibi. Fallit tamen hęc regula in predictis duobus casibus, alij vt Iaco. de are. & Iaco. butri. distinguunt sic. Aut lucrum est captandum cum aliena iactura, vel a fortuna, & non venit lucrum, nec olim, nec hodie. vt. l. his cuius interest. de fur. & in. l. denique, ex quibus cau. maio. & in. d. cto. §. cum per venditorē, aut est captan-

FORMA ACTIO. REAL.

a **Incertum.** adde quod Roma. sing. suo. in citu. si q. in. l. si cōstāte dicit, q. p. licet alias vbi lucrī cessantis sit habenda ratio, tamen fallit in piscatore, au cupatore, et ve natore. Ber.
 b **Pena.** adde late Roma. cōf. cccclxx. Ber.
 dum sine alterius iniuria cū persone tantum sola indu stria, & tunc aut tale inte resse est incertum, a & nō est habenda eius ratio per indicem olim, ne hodie, vt l. ij. §. portio. ff. ad legem rhod. de iac. aut est certū, & tunc aut agitur propter maleficiū, & venit lucrū olim & hodie, vt. l. si fun dus. in si. ff. loca. & condu. & l. vēditor. ff. de euc. aut agitur, quia non est factum, q. fieri debuit, & tunc aut merum factum erat in obli gatione, q. fieri est ommissum, tunc venit inte resse in lucro olim & hodie, vt. l. si commissa. ff. rem ratam habe. aut non est merum factū, sed mixtum in obligatione, vtputa rem tradi, & tūc nec odie venit lucrum vt in. d. §. cum per venditorem. Cui quo ad hūc vltimum ca sum non assentior, sed isto cum opi. precedenti. **¶** **Inde** queritur vscq. ad quam summam, vel quantitatem potest ascendere istud inte resse, siue sit in lucro, siue sit in damno, siue in infsecum, siue extrinfsecum. Super quo licet sint diuerse opi. in. d. l. j. tamen conclusus dic secundum glo. & doc. in contrātib. haben tibus certam quantitatem, vel naturam potest interesse ascendere ad duplum, vt colligitur i. d. l. j. **¶** Sed relinquitur adhuc maior dubita tio quis dicatur cōtractus certus, vel incertus, et in hoc opi. sunt varie, dicit enim gl. in. d. l. j. q. quando in obligatione est factum, tunc con tractus incertus dicitur, si vero obligatio continet quid dari tunc dicitur cōtractus certus, argu. in. l. vbi autē non apparet. §. qui id quod ff. de verb. obli. **¶** Alij dicunt q. si obligatio continet aliquid habens certos fines limitatos a natura, vel homine, vel fundus, vel alius, tūc cōtractus appellatur certus, si vero obliga tio continet quicquid q. non habet fines suos ab homine, vel a natura limitatos, tunc contra ctus dicitur incertus, nec mirū si a rebus obli gatio, & cōtractus naturam suam assumit, ut in. l. stipulatione non diuiduntur. in prin. ff. de verbo obliga. alij Vtramontani quos videret sequi Iac. but, dicunt q. illi appellantur cōtractus certi, in quibus habere possumus mutuum relationem hinc inde, vtputa si vendi disti mihi rem pro centum, videris illam tantū estimasse, & hoc est meum interesse & tuum. Et sic istud interesse q. certum est ab vtraq. parte non potest duplum ipsius quantitatis ex cedere, Vbi autem in obligatione nō est certū

quid deductum ad q. possit haberi respectus, vtputa, quia promittitur factū simpliciter sine expressione certe quantitatis, vel certe mer cedis, tunc cōtractus iste appellatur incer tus. vt in. d. l. vbi autem non apparet, & pote rit hoc casu interesse duplum excedere, non ergo secundum hanc opi. est scienda differen tia, an in obligatione sit factum, vel datio, sed illud solum attendendum, an certa quantitas sit in obligatione, vel nulla, vt patet ex pre ceden. ibus. Et predicta sunt intelligenda ve ra quando interesse petitur pro eo, quia est obmissum fieri, q. fieri debuit. **¶** Sed si pe tereur pro eo, q. est factum, q. fieri non de buerat, tunc quia hoc casu venit interesse ex trinfsecum, vt supra dictum est, puto q. tale duplum possit excedere per iura circa hec 11 superius allegata. **¶** Sed dicit quis quid est illud, quod est duplandum, dic secundum opi. glof. & doct. q. est precium rei non precium conueniunt, licet aliqui contra. vt no. in. l. j. 12 C. de sent. que pro eo q. inter. **¶** Vterius b queritur quando pena vel interesse de quo loquimur committitur, & contra quos, dic quod aut pena, vel interesse adijcitur facto di uido, tunc dic vt habetur & no. per glof. & Bart. in. l. ij. §. item si in facto. ff. de verbo. obli. Si vero adijcitur facto indiuido, tunc dic vt habetur & no. per eundem in. l. eadem 13 §. cato. ff. de verbo. obli. **¶** Deinde queri tur, an interesse petatur principaliter iure actionis, an iudicis officio, breuiter conclu dendo multorum opi. sic distingue, aut ad inte resse, propter id quod factum est, q. fieri de buit, aut propter id quod datum non est, quod dari debuit. **¶** Primo casu petitur interesse sim pliciter, iure actionis in libello cum ipsum inte resse sit in obligatione, vt. l. iulia. §. j. & ij. ff. de act. em. & ff. loca. & conduc. l. si fundus. in si. & ff. de verb. obli. l. quotiens. & ff. de do na. cau. mor. l. si filio, & l. illos. & l. si is. ff. de condi. furti. l. si in re furtiua. & ff. de vi & vi arma. l. j. §. hoc interdictum, ad quod faciunt omnia iura in quibus venit interesse propter delictum. **¶** Secundo casu quando agitur pro p er id quod factum nō est q. fieri debuit. Tūc subdistingue, aut in obligatione princ. p. erat merum factum, vt scribere librum, vel edificare domum, aut factum mixtum, vt rem tradi 14 vel restitu. **¶** Primo casu agi potest ad inte resse, & super eo diuersimode libellus forma ri secundum diuersitatem opi. Nam secundum aliquos potest iure actionis princ. paliter peti ipsum factum in libello, & interrogabitur re us, an velit facere, & si responderit q. non, tūc iudex ex officio condēnabit eum ad interesse,

vt no. per. gl. & doc. in. l. j. ff. de a. et. em. Vel secundum alios interrogabitur reus ante libellum, an velit facere, & si dixerit, quod non tunc libellus producetur contra eum in quo interesse solum petetur, vel secundum alios poterit sibi in libello principali rem postulari, & condicionaliter interesse hoc modo peto Sempronium condemnari ad edificandum mihi domum quam si facere recuauerit peto ipsum condemnari ad centum pro meo interesse &c. Quorum omnium opinio. vere sunt & practicae siles, vt nota. in d. l. j. & per Bar. plene in. d. l. stipulationes non diuiduntur. in penult. q. Et facit. l. si quis ab alio. & quod ibi nota. ff. de re iud. et. l. si penam. ff. de verb. oblig. & l. fina. ff. si quis in ius voca.

15 non ie. er. ff. de arbi. l. diem proferre. §. si et + Si vero in obligatione sit factum mixtum, vt re tradit vel restitui, & tunc licet, gl. sint varie in libelli formatione, vt not. in. ff. de contrahen. emprio. §. pre. cum. & in. l. i. ff. de actio. emp. Tamen considerandum est vt distinguamus, aut tractatur de interesse quod habetur ex contractu bone fidei puta emptionis & venditionis, aut ex contractu stricti iuris, vt stipulationis. Primo casu aut queritur de interesse, quod succedit loco rei vendite, aut de eo quod accedit ipsi rei vendite. Si quidem queritur de eo quod loco rei succedit, tunc aduertendum, nam aut venditor habet facultatem rei tradende, & tunc res ipsa est principaliter in libello petenda, et iudex est officio in rei non tradite commutationem condemnationem faciet fructum & interesse. Et hoc modo debet in eligi opi. Martinij. de qua no. in. d. §. precium. et in. d. l. j. Aut non habet facultatem rei tradende, & tunc in teresse debet principaliter peti in libello actio nis iure tanquam subrogatum sit in loco ipsius rei legis potestate probatur in. l. sterilis. §. cum per venditorem. vt. nec enim &c. ff. de act. emp. & l. j. in prin. ibi agitur &c. ff. eo. tit. si et alij contra. vt refert Cy. in. l. l. C. de sent. que pro

16 eo. + Vbi autem tractatur de interesse, quod accedit ipsi rei, vt sumi fructus & partus, tunc tale interesse non deducitur in libello iure actionis, sed iudex super re principali additus hoc interesse est officio deducit in condemnatione, vt. n. videamus. §. si causa. ff. de vsur. in. l. l.

17 edi. §. sciendum. ff. de edi. edic. + Secundo casu principali cum tractat de interesse quod debet ex contractu stricti iuris, vt stipulationis tunc aut in obligatione est rem tradit, aut rem restitui. Primo casu id in libello petendo est iure actionis, quia legis potestate in obligationibus rem tradit succedit obligatio ad interesse. vt. l. si quis ab alio. in. ff. de re iud. sicut in obligationibus faciendi, vnam tradere, facti est, vt in. l. si rem

tradit. ff. de verbo. obli. & hec sequit Dy. in. c. mora. extra de reg. iur. & Bart. in. d. l. stipulationes non diuiduntur. Si vero est in obligatione rem restitui, tunc distingue, aut reus habet facultatem ipsius rei restituende, & in libello interesse petitur principaliter, quia ipsum interesse legis potestate succedit in obligatione. l. in summa. §. si seruus. ff. de condi. inde. & l. in re furto. ff. de condi. furto. quod sequitur Bart. in. d. l. stipulationes.

¶ Tercio autem casu principali quando dari est in obligatione, & agitur propter id quod non est datum, quod dari debuit, & tunc gl. distinguit, aut agitur ex contractu nominato aut in nominato. ¶ Si nominato, tunc aut res ipsa extat & petenda est principaliter in libello, quia isto casu interesse succedit in obligatione. vt in l. ubi autem non apparet. in. ff. de ver. obli. et. l. mortuo boue. ff. de leg. ij. aut non extat res, & tunc res ipsa petitur iure actionis in libello, ac si extat verum, quia dari non potest iudex ex suo officio super interesse sententiam ferre debet. l. si seruus. §. si. & l. et qui. §. si. ff. de verbo. obli. Si vero agitur ex contractu innominato, tunc secundum aliquos post mortem succedit obligatio ad interesse, argu. l. naturalis. §. j. ff. de prescri. ver. Ideo quod iure actionis debet principaliter interesse in libello peti. Alij autem debet quod ex officio iudicis per. d. l. si seruus, que generaliter loquitur. + Quicquid tamen sit si vis praticare reiecta huiusmodi subtilitate debes semper in libello tuo iudicis officium implorare simpliciter non exprimendo qualitate officij, an sit notabile, vel mercenarij, quia sermo simplex interpretabitur postea secundum negocij qualitate, et profertis mentem. vt. l. si quis iuditione ambigua. ff. de iudi. & premissa procedunt cum interesse poris preteriti postulat, vbi autem interesse contingeret post litē contra. tunc sine partis requisitione poterit iudex ex suo officio reu ad tale interesse condemnare. & idem in fructibus, vt in. l. e dilectus. §. ite sciendum. ff. de edil. edic. & no. p.

19 Inno. i. c. grauis. extra de resti. spolia. + Sed circa predicta queritur an interesse de quo supra posuit peti de iure canonico. Dic breuiter quod sic, licet ei eo iure prohibeat petitio vsure nisi concedit petitio interesse, vt nota per gl. & do. c. coquestus. extra de vsur. & facit. c. ij. & iij. extra de fide. cum simi. & ex hoc sequit, quod si tibi mutuo decique mihi soluere permisisti ad numerum dnas sancti Michaelis, & fuisti in mora non soluendo, quod potero a te vltra forte petere interesse a meum, nec erit vsura. vt. l. ij. ff. de eo quod certo loco. c. cum simi. no. in. l. curabit, C. de actio. em,

- 21 **¶** Sic depo-
nat. adde. qua-
liter testis de-
beat deponere
sup valore rei
Alexa. cõsil.
clxxij. ij. li. &
valor rei vnq̃
d3 inspici nã
q̃m est in foro
scdm Bart. i. l.
septẽ de erro.
mil. anno. lib.
xij. vbi dicit
esse casum. &
alius est casus
in. c. j. de emp.
& v. et intelli-
ge de rebus ve-
nalibus. Ber.
- 22 **¶** Formam
ponendi. & capi-
landi quo ad partẽ
& deponendi quo ad
testẽ talis
esse d3. vt pars sic ponat. a et testis sic deponat.
q̃ ex tali fundo cõter. & cõi cursu annis sin-
gulis percipiunt. & colligunt. & percipi. &
colligi p̃nt tot fructus. Itẽ q̃ in contrata. s. u. i.
territorio i quo positi. & si um est ipm p̃dũ.
vel fundus. & de alijs consensibus. & adiacen-
tibus p̃dij. & ibide conuicinis tñi fructus p-
cipiunt. & percipi consueuerant q̃ti superius
de m̃ est. Itẽ & q̃ dictus fundus cõi estimatiõẽ
v3. x. & tñ cõter venderet. & p simili p̃cio.
& valore vendi consueuerunt. & venditi sunt
consimiles fundi. vel cõsimilia p̃dia dicti loci.
& territorij. vt hæc p̃bant in. d. l. p̃cia. ad. l.
fil. & in. l. si quos. C. de rescin. v. & ff. de iur.
fil. non intelligit. s. diu fratres. & l. gayus. s.
titius. ff. de leg. ij. c. si. ¶ Scdo casu cõ q̃rit de
estimatiõẽ rei mobilis. tunc p̃batio fieri d3
per testes qui dicant. q̃ faccus frumentũ valuit
talitpe. & in placea in qua vendi publice cõ-
suevit solidis. xx. & ante ipm tps & post. Nã
nõ sufficeret. q̃ vna die tñ valuit. quia sic esti-
matio esset singularis q̃ nõ attendit. sed illa so-
la d3 attendit q̃ in vñ fuit magis continua. vt
in. d. l. p̃cia rerũ. & ibi per Bar. & ea q̃ vñtata
est in foro publico ciuitatis illius. vt. C. de ero-
ga. mil. anno. l. ij. & l. septem diebus. & l. spe-
- 23 **¶** Sed q̃ritur pro
declariõẽ p̃dictorum quid si vnus testis. vel
duo. dicant res v3 tñ. quia sibi darẽ tñ. vel ip-
sam emerem. p̃ tanto nunquid ex hoc stima-
p̃batur. q̃ res sit tanti valoris. vñ q̃ sic. quia
res tñ v3. q̃m vendi p̃t. vt. l. si seruus. i. s.
j. & ibi no. ff. de condi. fur. & l. si quis vxori.
in. ff. de fur. e. go. & c. Tu dic contra. nã per
hoc non est p̃bata vera estimatio rei. quia p̃-
cia rerum nõ dẽnt considerari scdm affectio-
nem singularorũ. sed scdm q̃ cõter. & cõi cur-
su vendi p̃nt. vt in. d. l. p̃cia rerum. nõ ob. illa
regula. l. si seruus. quia d3 intelligi. q̃ res tñ
v3 q̃m vendi p̃t. s. cõter. & cõi cursu pa-
lã. & publicæ non ab vno emptore. sed a plu-
ribus. Et iõ si. x. vel plures testes depererent
singulariter q̃ quilibet corũ tñ daret si res p-
poneret venalis fortasse legitime p̃barent ve-
rã estimatiõẽ rei. quia talis numerus testium
iudicaret cõter rem esse talis precij. ¶ Quod
si p̃ducuntur testes super valore frumentũ. qui
dñt. q̃ tali tpe valuit faccus frumentũ solidis.
xij. sicut fuit. M. cccc. an iudex condemnabit
talẽ estimatiõẽ. dic q̃ non. quia precium. vel
estimatio insolita. & q̃ currit vno solo tpe nõ
d3 attendit. sed illa estimatio est attendenda q̃ e
in cõi cursu. & consuetudine. vt p̃bat in. d. l.
precia rerum. & ibi per Bar. q̃ est not. Et iõ
reus qui conuenitur ad talem. vel simitem esti-
mationem d3 esse cautus. & probare q̃ talis
estimatio. & precium nõ consuevit cõter cõ-
tingere in ipsa ciuitate. ¶ Debet etiã probare
si de precio rei immobilis queritur de vitijs.
& oneribus ipsius rei incumbenribus. p̃pter
quæ valor diminuitur. vt pura q̃ res emphy-
theotica. vel feudalis. vel debet talem seruitu-
tem. & similia. quia per hoc colligitur. q̃ res
- 24 **¶** Dixi ulterius prin-
cipaliter q̃ aliquando tractur de probatiõẽ
interesse singularis. & in hoc eõ pi. apud doc.
vt referi C. y. in. d. l. j. C. de sen. que pro eo. in
pe. q. Sed iur clarius circa interesse singulare sic
distingue. quoddam. n. est interesse affectiõis
quoddam interesse veritatis. vt colligitur in iu-
ribus supra scriptis. aut ergo queritur de
p̃batione sienda circa interesse affectiõis. & i
hoc dic q̃ interesse affectiõis. probatur per
solum iuramentum in litem deferendum per iu-
dicem dummodo concurrat illa que sunt ne-
cessaria ad hoc. vt sit locus huic iuramento in
litem. quæ sunt tria secundum q̃ not. doct. &
Bar. in. d. l. in actionibus. ff. de in lit. iur. & la-
tius scripti infra circa responsonem. q̃ facit
reus presentĩ libello in glo. super verbo iustu-
randi v3. ¶ Primo natura ipsius rei quæ ta-
lis esse debet. vt super ea cadat affectio. vt p̃-

ta liber equus vel seruus, & si, alias non defertur iuram. vt. l. n. in m. ff. de in lit. iur. v. p. ubi si sit pecunia vt ibi. Nisi pecunia fuisset subrogata loco speciei, & in ea fuisset dolus commissus directe, vt. l. pe. ne quis eum qui in ius voca. est. ¶ Sed in debet attendi natura actiōis in eitate, vt talis sit, q̄ super ea possit tale iuram deferre, q̄ quidem contingit in tribus casibus v3 si actio sit bonæ fidei, vel actio in rem, vel actio arbitraria, vt. d. l. in actionibus. Et q̄ dixi in actione bonæ fidei intellige verū in actionibus bonæ fidei directis, quia aliud est in contrarijs, vt. ei. apud quem. ff. depo. ¶ Et intelligi in illis actionibus in quibus petitur aliquid restitui, vt in deposito & comodato, vt. l. iij. §. in hoc. ff. commo. & l. sed si possessori §. si cū de hereditate. ff. de iureiur. & l. i. §. in deposito. ¶ ff. depo. & l. si quis. ff. loc. ¶ + Vbi autem petit aliquid ad aditāq̄ debitum, vt in actione ex empto, dubitatio est, an iureiur in litem, quia videtur q̄ suff. cit. interesse prestare, vt. §. j. & ibi no. ff. de act. emp. Verius in est, vt hic distinguatur, an uenditor habeat facultatem rei restituendæ & non vult restituere, & tunc sit locus iuramento in litē propter dolum suum, sic debet intelligi gl. in d. l. in actionibus. aut non habet facultatem restituendi, & non iureiur in litem, sic procedit opi. Azo. in sum. ¶ Deinde dixi, q̄ habet locum tale iuramentum in actionibus in rem, quia intelligas esse verū et in illis q̄ non dantur pro pleno dñio, sed p̄ a l. quo iure coherentem rei, vt in hypothecaria & censuaria, in l. de act. §. præterea quasdam actiones, & l. si fundus §. in venditione. ff. de pign. & l. eum qui §. in publiciana. ff. de public. & l. harum. in ff. si ser. ven. ¶ Tertio dictum est in actionibus arbitrarijs locum esse tali iuramento, vt. d. l. in actionibus, pro cuius declaratione est primo scien. tum quæ dicatur actiones arbitrariæ, q̄ dic scdm Bart. vbi supra q̄ oēs ille actiones, siue sint reiles, siue personales, siue mixtæ dñr arbitrariæ, in quibus ad mandatum ipsius iudicis, & scdm p̄ceptum suum no restituitur res petita in iudicio, vt probatur in l. qui restituere. in ff. de rei vend. & melius in d. §. præterea. licet a regula excipiatur aliqui casus per glo. in d. l. in actionibus. Sed scdm Bart. fere ibi oēs casus excepti comprehenduntur sub dicta regula excepto vno qui habetur in l. pe. §. i. ff. ne quis eum q̄ in ius voca. ¶ Tertio principaliter debet concurrere, vt sit locus huic iuramento dolus aduersarij, vt probatur. C. de in lit. iur. l. iij. nam propter culpam regulariter non iuratur in litem, vt. d. l. in actionibus. ver. in his omnibus. & in l. videamus §. si q̄, ff. de in lit. iuran. facie

in actione tutelæ, vt. l. ij. & iij. C. de in lit. iur. vbi propter periculum iuratur contra tuto-

28rem. ¶ + Sed nunquid propter latam culpam, sicut propter dolum iuratur in litem gl. in d. l. in actionibus, tenet q̄ non. ¶ Et sic culpa lata isto casu non equiparatur dolo, de quo plene not. Barto. in l. qd̄ nerua. ff. depo. l. si mora.

29 ff. solu. matrimo. ¶ + Sed iste dolus quod requiritur quando debet interuenire ad hoc vt iudex possit hoc iuramentum deferre. Dic breuiter qd̄ in actione bonæ fidei sufficit q̄ dolus intercesserit tempore contracte obligationis, vel postea in non parendo parti. Et idem dico multo fortius si intercesserit in non parendo iudici, vt. l. j. §. in depositi. ff. depo. l. iij. §. in hac. ff. commo. & l. in actionibus. de in lit. iuran. ¶ In actionibus vero stricti iuris arbitrarijs debet dolus interuenire in non parendo iudici etiam si non pareatur parti, vt. l. qui restituere. in ff. de rei ven. & l. arbitrio. §. j. et in prin. ff. de dolo. & est ratio diuersitatis, quia in bonæ fidei iudicis bona fides est de substantia contractus, sed in stricti iuris actione, vel alijs arbitrarijs non est de substantia contractus, sed de accidenti, vt not. in l. bonam fidē. C. de actio. & obligat. & l. eleganter. in principio. ff. de dolo ideo quæ grauius agitur contra obligatum ex contractu bonæ fidei quam ex contractu stricti iuris. & ex his patet solutio ad aliud v3 quando iudex debeat istud iuramentum deferre, quia respondetur quod in actionibus bonæ fidei iudex desert litem contestata, & ante sententiam, quia ante omnia dolus debet probari, vt. d. l. in actionibus. & l. ij. ff. de in litem iuran. Ergo ante sententiam debet deferri, quia probatio fit ante sententiam licet non contestet, vt. l. exceptionem. C. de probat. Sed in actionibus stricti iuris arbitrarijs, vel in rem iudex desert post sententiam super re principalis litem, quia tunc dolus comeditur non parendo iudici, vt. d. l. qui restituere. cum sim. Ideo q̄ videamus, q̄ in arbitrarijs actionibus due feruntur sententiæ, vt in l. si cum exceptione. §. in hac. q̄ metus cau. ¶ Quantum autem & vltimum, q̄ requiritur in tali iuramento est habitas persone iurantis scilicet quod sit dominus litis, quod quasi dominus, & quod sit pubes, vt. l. quod vulgo. & l. videamus. in prin. §. primo. ff. de in lit. iuran.

30 ¶ + Nunc transitum facio ad interesse veritatis, quod quidem dupliciter probari posse ostenditur vno modo per iuramentum partis q̄ appellatur iuramentum in litem veritatis, alio modo per testes, q̄ est regulare. ¶ + Venio ad modum probandi per iuramentum in litem in quo dic prout ad hoc, ut locus huic iuramento sit duo dēt con-

currere, vt no. glo. & Bar. in. l. in actionibus. s. dolus aduersarij, & difficultas probationis. ¶ Ideo dixi de do lo aduersarij, quia propter culpam non iuratur, vt supra dixi in iuramento affectionis, nec attenditur in hoc iuramento, quando dolus fuit commissus, nec an interuenierit in non parendo iudici, vel parti, vt. d. l. in actionibus. §. plane. & l. nūmis. ff. de in litem iuran. & l. si quando. C. vn. de vi. ¶ Illud autē q̄ subijcitur de difficultate probandi, intelligitur difficultate subesse, siue res non possit ad oculum demonstrari, qui non sit in rerum natura, vel quia aliter nō apparet, vt. l. cum res. §. pe. & si. ff. de lega. j. & d. l. nūmis. in fi. & d. l. si quando. Ex quibus colligitur differentia inter vnum iuramentum, & aliud, & decisio ad q. sepe occurrēt, ecce deposito sui penes hospitem, fardellā, vel valisiam, aut sericum sigillatū, deinde restituit mihi dissigillatū, & sic apprehenditur dolus hospitis in dissigillando. Certe p̄batio deposito per testes creditur de rebus, & dāno iuramento a patris, vt. d. l. si quādo. & d. l. nūmis. in fi. q̄ sequitur Bar. in. d. l. in actionibus & in. l. j. ff. iur. aduer. nau. ca. sta. in obus aut huiusmodi iuramentis in litē pōt iudex taxare certā quantitātē vsq̄ ad quā iuretur, vt. l. vī deamus. §. iurare. & d. l. in actionibus, i prin. ff. de i iur. ¶ Accedamus ad inter esse singulare q̄ est veritatis cōstitū, in quo dicit q̄ omne tale interesse singulare regulariter est probandū per testes, quādo nō arguitur dolus aduersarij, vel quādo nō cōcurrunt illa de quibus in superioribus dictū est, vt. l. j. C. de sentē, que pro eo q̄

inter, & not. glo. in. l. ij. §. j. ff. de in litem iuran. 32 ¶ Que autē sit forma & modus probandi tale interesse veritatis in hoc debet aduertere, quia quotidie de facto decurrit, dic ergo scdm̄ doc. & no. per Cy. in. d. l. j. C. de sen. que pro eo q̄ inter. ver. quinto loco principaliter queritur & c. q̄ diuersimode poterit tale interesse probari, vt puta si creditor in penam cecidit, quia pecuniā suā nō habuit ad terminum ex qua satisfacere alteri suo creditor non potuit, ar. l. liber hō. in. fi. ff. de ver. ob. vel coactus ē pignora sub vsuris ponere, vel res p̄prias viliori p̄cto distrahere, aut merces carius emere vel alia similia dāna habuit in ere, vt. no. in. l. ij. & l. centū capue. & l. si. ff. de eo quod cer. lo. aut lucrū, b q̄ fecisset ex pecuniā perdidit cuius lucri rō hodie est habenda sicut & dāni, vt. d. l. j. Et no. q̄ ēt de iure can. licite admittitur petitio de interesse, vt. no. per gl. in. c. cōquestus. extra de vsu, ¶ Sed quid si in instrumento obponis reus cōuenit stare sup r dāno & interesse simplici dicto actoris nunquid restibus opus erit, an sibi soli credatur, dic p̄ oia, vt dicitur in. q. expensarū in proxima gl. sic vt no. Bar. in. d. l. ff. de preto. stipu.

S V M M A R I V M.

¶ Iuramento patris, adde Pe. de anch. conf. cclxxxvij.

¶ Ant lucrū q̄ fecisset. Adde & vide Alexan. de imol. inquantū quid in fi. ff. si cert. pe. quid tēnet quando talis p̄sona erat solita mercari. & Panor. in. c. p. & g. de offi. de le. & in. c. conquestus. de vsu, adde tamen q̄ lucrum dicitur id quod est abs que onere eris alieni ita Alexan. in cons. xij. colum. iij. ver. iij. colligitur in. j. volu. & vide eundē Alexan. in cō. si. cxij. col. j. in v. lib. vbi de solo mercatori. Cur.

- 1 Litis expense tam in ciuilibus, q̄ in criminibus debentur.
- 2 Quot species expensarum.
- 3 Expense litis ex quibus causis debentur.
- 4 Expense litis an petuntur iure actionis, vel officio iudicis.
- 5 Facta petitione expensarum an debeat conuētus repelli a prosecutione litis nisi prius restitutus, & solutus expensis.
- 6 Lapsō tpe instant te, & reo absoluto ab obsequatione iudicij actor in expēsis cōdēnatur.
- 7 Si expēse nō fuerint a parte petite nunquid ad illas iud x potuit officium suum exercere.
- 8 Si iudex sup expensis in snā nihil disposuit, quia noluit, vel omisit potest petere a iudice restitutionem.
- 9 Pars an possit expensas in alia instantia postularca parte.
- 10 Expense probantur per iuramentū patris adhibita iudicis moderatione.
- 11 Promittens stare simplici dicto actoris super expensis in instrumento obponis non poterit petere taxationem a iudice.
- 12 Victus victori an semper in expensis sit condemnandus.
- 13 Iuramentum calumnie an excuset ab expēsis.
- 14 Iudex potest ferre sententiam super expen. incertam & sine quantitate determinata.
- 15 Iudex in sententia non potest sibi referuare cōdemnationem super expen, quāuis possit re-

feruare taxationem.

- 16 Taxatio referuata per iudicem super expen-
dari potest etiam successori in officio.
17 Delegatus si sibi referuauit taxationē expēsa-
rum, an ipse postea, vel eius ordinarius taxa-
re poterit.

- 18 A taxatione imoderata potest appellari.
19 Iudex cognoscens suam iniquam taxationem
eam potest reuocare.

E T E X P E N S I S P R E S E N T I S

- 1 cause. **¶** Ad huius euidentia sciēdū est, qđ litis
expēse tā in causis ciuilibus, qđ in criminali-
bus debentur. **¶** In ciuilibus quōdē clarū est p
iura quibus infra. In criminalibus autē pbatur
per tex. in. c. calūniā. extra de pe. & l. i. qui cri-
mē. in. si. c. qui accu. nō pos. & ibi per Cy. &
2 no. per Bar. in. l. i. in prin. ff. ad turp. **¶** Item
sciēdū est quedā sunt expēse que sūt circa litē
& de his loquitur tex. in. l. sancimus. C. de iudi.
& ibi plene per Cy. & per Inn. in. c. finē litū-
bus. extra de dol. & cōm. & infra p glo. in. l.
terminato. C. de fruc. & lit. expē. Spe. in. tit. de
expē. Quedā sunt expēse que sūt circa rē mo-
bilē ut immobilē. & de his loquitur. ff. de ipē. et
in re. do. fac. per totū. & in. l. j. sed nec ob. ex-
p. nfas. C. de rei vxō. act. & in. l. sumptus. & i
l. in fundo. ff. de rei vē. & in. l. in cōmodato. §.
possunt. ff. cōmo. & in. l. diuortio. §. ipēdia. ff.
3 so. ma. cū simi. **¶** Circa expēsas litis de qbus
ad prius est sermo, sciēdū qđ hmoi litis expense
uarij ex causis debent. Quādoq; n. debent
rōne victorie cāe, & de his loquitur. l. pperādū
§. ff. C. de iudi. & in. auc. de iudi. in. §. oportet.
b & in. c. n. extra de maio. & obe. & in. auc. gen-
eraliter. C. de epis. & cle. & in. c. fi. extra de
pe. Quāq; debent rōne cōtumacie. & de his lo-
quitur. l. sancimus. C. de iudi. & in. c. dilecti. ex-
tra de dolo & cōm. & in. c. ad hec. extra de se-
que. pos. & fru. & extra vt lit. nō cōrest. c. qm̄
frequēter. §. in alijs. Quādoq; debent rōne re-
tardati pcessus de quibus loquitur. l. nō igno-
rat. C. de fruc. & lit. expē. & in. c. finē litibus.
extra de dolo & cōm. & in. c. ex literis. e. ti.
& in. c. certum. & in. c. vlti. extra de rescrip.
Quādoq; debent rōne temerarie citationis, et
de his loquitur. l. eū quē temere. ff. de iudi. & i
c. j. extra de do. & cōf. li. vij. ad quas quidē oēs
4 expēsas porrigitur hec clausula. **¶** Sed circa
plicita de pluribus est querēdū. Et primo qđo
an supradicte expēse petātur iure actionis vel
officio iudi. a dñi Inn. & gl. i. d. c. finē litibus.
esse distinguēdū, quia aut tractatur de expēsis
factis ante lit. cōte. puta in pparatorijs ad litē
institutedā, vel reū restituedū in mora, vel simi-
lia, & ille petuntur iure actionis. Aut tractatur
de expēsis factis post litē cōrest. & ille petuntur

officio iudi. arg. l. ediles. §.
itē sciēdū. & in. l. illud. et. l.
si serui. ff. de edil. edic. Alij
quos refert Cy. in. d. l. fan-
cimus. dñr̄ idistincte expē-
sas qu. uis sit posse peti of-
ficio iudici. vel iure actiōis
f. cōditioe ex lege. Sed si
iudex sup his nō ferat sentē-
tiā vterius nō poterūt peti.
vt. d. l. terminato. Cū. n. ta-
les expēse ortū habuerūt. p
litē. & moriūtur mortua ip-
sa lite p illā regulam, ne lis
oria ur ex lite de qua in. d.
. l. terminato. & ita secun-
dū eos soluātur gl. que vidē-
tur cōtrarie quarū vna que
est posita in. d. l. termino.
dicat qđ peti debet officio iu-
dicis, alia posita in. d. l. i. ff.
si quis iudic. nō obtē. dicit
qđ peti debēt iure actionis.
cōsiliū est ergo qđ officiū iu-
dicis simpliciter postuletur,
5 & nō errabit. **¶** Sed hic
querit an facta petitiōe ex-
pēsarū debeat conuētus re-
pellat psecutione litis nisi
prius restitutus, et solatis ex-
pēsis, dñr̄ breuiter qđ aut de-
bētur ppter cōtumaciā, &
tūc repellit b donec solue-
rit eas, aut debētur rōne vi-
ctorie, vel alia cā. & tūc nō
repellit, vt habet & no. i. d.
6 l. sancim. de iudi. **¶** Quid
si ps fuerit absoluta ab ob-
seruatione iudicij, ppter la-
psum instātie, an lapsō tpe
instātie poterūt peti expēse
dic qđ lapsa instātie poterit
reus petere se absolui ab ob-
seruatione iudicij, & actorē
in expēsis cōdēnari secūdū
Cy. vt no. per eū in. l. ppe-
randū. in. si. C. de iudi. & in
§. illud proculdubio. licet
multū cōtraficiat tex. in. d.
l. pperandū §. & si quidē.
7 **¶** Quid aut dices si expē-
se nō fuerūt petite a parte,
nūquid ipse iudex a seipso
ex suo offō poterit de his
absoluere, vel cōdēnare, c
distinguēdū, aut tractat de

2 **¶** Officio iu-
dicis, ad de spe-
cul. in. tit. de of-
fi. om. iudi. §.
vij. & que sit
differētia in-
ter dāna & ex-
pensas per eū-
dē tit. de fruc.
& into. §. fina.
ver. si. in. tum. et
vide ad ea que
dñr̄ per hunc
compilatore m
pulchrum. cōf.
Federi. de ten.
cxxxix.

b **¶** Repellitur
adde vidēdum
Calde. consil.
ij. de do. & cō-
m. Ber.

c **¶** Vel condē-
nare, ad de spe-
cul. in. tit. de
dispu. et alle. §.
fi. ver. quid de
fructibus, Be.

expensis factis ante litē cō
test. & tunc non potest iu-
dex suum officii impartiri,
nisi requisitus fuerit a par-
te cū hoc sit de pertinenti-
bus ad litis decisiōē, & cō-
ringat ante lit. contestā. vt
dictum est in gl. super ver-
bo ex officio, aut tractatur
de expensis factis post litē
cōte. & sic de eis que emer-
gunt post lit. contest. & tūc
poterit ex officio nō requi-
situs cōdēnare, vel absolue-
re, ar. pro hac distincōne

a **C** Lese. adde
Spec. in tit. de
appella. in. ij.
parte. §. ij. ver.
xxxij. & vide
q̄ voluit anc.
conf. clxxxij.
Ber.

b **C** Clausulā.
adde Spec. in
ti. de proba. §.
ij. ver. quid si
sibi dicit. Ber.

c **C** Turamētū.
adde qualiter
expēte pben-
tur Fed. de se.
confilio. cxix.
Ber.

d **C** Actoris. ad
de Alex. cōfi.
xxxvij. li. ij.
& eundē Ale-
xan. in. l. i. iusu-
randum. ff. de
iure. & Ange.
are. in. §. actio-
num. in princ.
insti. de iureiur.
Fran. cur.

in. l. ediles. in. §. itē sciendū.
& l. illud. & l. itē si serui.
ff. de edil. edic. Non tamen
teneur si nō vult, vt patet
ex his que dicta sunt in gl.
super verbo ex officio, &
hanc opi. sequitur Dyn. &
Bar. vt nō. per eū. l. i. iij. §.
hoc autē iudiciū. ff. de dā.
insec. Sapienter ergo faciet
tam actor, q̄ reus si semp
petat expensas. ¶ Sed qd
si iudex super expensis in
sua nihil disposuit, an licitū
erit parti in alia instā-
tia ipsas expensas petere, et
quidē si semel expense sunt
petite, nec iudex voluit, vel
omisit super his absoluere,
vel cōdēnare, potest pars
a iudice petere restituōē,
quia tenetur de suo pprio
parti lese a restituere, vt in
l. properandū. §. si autem
alterutra. C. de iudi. & nō.
per gl. que debet intelli-
gī cū petite sunt. in. l. f. C. q̄
prouo. nō est neces. ¶ Sed
in alia instātia posuit il-
las expensas a parte postu-
lare, distingue scdm doc. in
l. i. iuramento. C. de fruct. &
l. i. expen. aut. n. expēte pe-
tuntur ex cōuētiōne, vel
officio iudicis mercēnario
sine aliqua cōuētiōne. Pri-
mo casu possunt peti in alia
instātia si iudex super illis
pronūciat in prima. l. qd
in die. §. si rōnem. ff. de cō-
pen. & l. si nāūt. in. fin. ff. de

neg. gest. Scdo casu non possunt villo modo pe-
ti per. d. l. terminato. Nisi in causa appellatio-
nis. vt in. d. l. f. C. quando. puo. non est nece.
& nō. per gl. in. d. c. finem litibus. & huius pōt
esse ratio, quia quādo petūtur ex cōuētiōne
tunc veniunt ex hominis prouisione, que nul-
la est auferenda, vbi vero nō petūtur per con-
uētiōē, tūc veniunt legis potestate, vnde lex
potest suū beneficiū homini auferre a lege ipsa
collatū, ad hoc facit quod dicit cōstituit. Lex
tibi suū non tibi tuū denegit auxiliū. vt in. l.
j. C. si aduer. ven. Est et alia ratio scdūdū lūn,
quia expense que veniunt offi. io iudicis post
litē cōtest. veniūt accessorie ad rē principalē,
ideoq̄ sublato principali tollitur accessoriū,
vt in. d. l. iij. C. de post. & l. eos. & l. in bone-
fidei. C. de vsur. cū vero petūtur iure actiōnis,
tunc veniunt principaliter sic q̄ cessat illa re-
gula, vt per eundē Imo. ecce notarius in instrō
mutui, vel depositi apponit illam vulgarē clau-
sulā, b videlicet q̄ vna pars alteri pmisit re-
stituere expensas litis, & extra post dicta re,
vel pecunia habēda, vel recuperāda &c. Nun-
quid si iudex omiserit super his ferre senten-
tiam pars petere illas in alia instātia, ex predi-
ctis patet q̄ sic, quia expense veniūt hīc ex
prouisione hominis, & partiū cōuētiōne, ergo &c.
alij vero distinguūt alr & sic, aut expēte veniūt
ex materia prime litis, aut aliū de. Primo casu
siue fuerint expense, que veniūt ex cōuētiōne,
siue legis p̄tate, finita cā non pōt amplius peti
per. d. l. terminato. In scdūdō casu sic, per. d. §.
si rōnem. cū simi. ¶ Deinde queritur qualiter
huiusmodi expēte pben-
tur. Dic q̄ pben-
tur solū per iuramentū c partis p̄pter difficiltē p-
bationē ipsarū, vt habeatur & nota in. d. l. ppe-
randū. §. & si quidē. in. fi. & in. §. si nāūt ex ge-
stis. & in. §. si nāūt alterutra. C. de iudi. Ita tū
q̄ iudex prius moderate illas scdūdū formā
cōsuerā, & negocij qualitatem, & postea pars
iuramentū prester, vt habeatur & not. in. l. san-
ctimus. & in. auc. ibi posita. C. de iudi. & i. auc.
in. d. iudi. §. oportet. colū. vj. & d. §. j. ¶ Sed
quid si reus cōuenit in instrō obligatiōnis sta-
re super expēsis simpliciter dicto actoris d sine
iurō, vel cū iuramento, an isto casu iudex tenea-
tur expētas declarare Dy. dicit q̄ valet talis
cōuētiō, & standū erit absq̄ taxatione iudi-
cis sacramēto, vel simpliciter dicto ipsius actoris,
quia licitū est vnicuiq̄ renūciare iuri pro se
introducō, vt. l. si iudex. ff. de minor. & l. si
quis in cōscribendo. C. de pac. & quia pōt
ex cōuētiōne reus actoris iuramētō stare su-
per re principali. vt. l. i. iurandū. q̄ ex cōuē-
tiōne. ff. de iureiurā. l. ergo multo fortius super ac-
cessorio, verū tamē si inique ageret in tali de-

reddere, sed litigando resti-
sti, ad hoc vt ager possit de
eiusione contra vendito-
re, vt i l. si dictum, §. si cō-
promisero, ff. de iust. vel
alio iusto titulo possederat,
de qua etiam materia, not.
idem Bar. in l. qui in alre-

14 rius, ff. de reg. iur. ¶ Sed
nūquid iudex super expē-
sis debet ferre sententiā sub
certa & limitata quantitate,
an sufficiat iud. incertā, a et
indeterminata pferre quā-
titate, Innoc. tenet q̄ possit
ferre sententiā incertā.
vt not. per eum in d. c. finē
litibus, per Cy. in d. l. ter-
minato, & ibi no. in c. audi-
tis, extra de procu. vt sic di-
cat condēno de in expensis
presentis litis quas fecit ad
uerfarius tuus, vel quas p̄
bauerit se fecisse, q̄ est verū.

15 ¶ Sed an possit iudex po-
testatem condēnandi super
expensis in sententiā sibi re-
seruare, Dic q̄ non per iura
p̄ electā secundū Innoc.
vbi supra sed lata sententiā
super expensis poterit earum
taxationem sibi referuare,
b vt sit quoniam per
iptos iudices in eorum sen-
tentijs. Nam partem condē-
nauit in expensis, & taxa-
tionem earum sibi rese-
uat Imo, vbi supra & Cyn. &
alios in d. l. terminatio. Est
ergo aliud referuare condē-
nationem expensarū quod
fieri non potest, & aliud re-
seruare taxationem earum
quod concessum est vt pa-
16 tet ex predictis. ¶ Quid
ergo si iudex in expēsis cō-
denauit earū taxationem sibi
referuare, an eius successor
in officio poterit hanc ta-
xationem facere, dicit Bar.
& bene q̄ sic, vt per eum
no. in l. ab exccutore, ff. de ap-
pel. & sic ratio, quia talis
referuatio est sibi facta tāq̄
iudici, vnde cum successor
eius fingatur esse idem, vt

l. proponatur, ff. de iudi. & l. mortuo iudi-
ce, ff. eo. titu. sequitur q̄ talis successor poterit
hanc taxationem facere pro quo facit. l. post
17 mortem, §. j. & ibi no. ff. q̄ cum eo. ¶ +
queritur quid si erat delegatus ille qui taxa-
tionem expensarum sibi referuauit, an ipse po-
terit postea taxare, an vero ordinarius eius.
Dic secundum Bart. vbi supra q̄ aut est ta-
lis delegatus cui post sententiā iurisdictionis,
& potestas competit ipsam exequendi, quod
est in casibus no. per ipsum, & glo. in l. a di-
uio pio. in prin. ff. de re iudi. & tunc poterit ta-
xare per seipsum, quia poterit sententiā suā
interpretari, aut est talis delegatus cui iurisdictionis
suam sententiā exequendi non cōuenerit, &
tunc quia non potest eius sententiā interpre-
tari non poterit etiam expensas taxare, sed ad
ordinarium ad quem pertinet illius sententię
interpretatio pertinebit similiter expensarum
taxatio in l. duo iudices, ff. de re iudi. talis n.
referuatio videtur facta respectu sue delegate
iurisdictionis, que iurisdictionis censetur eadē cū
ea que est delegantis, vt in l. j. §. qui mandatu.
ff. de offi. eius cui man. est iurisd. vnde licet il-
la iurisdictionis delegata sit finita per sententiā,
vt est. l. iudex, ff. de re iudi. & l. quid tamen in
prin. ff. de arb. tamen durat illa delegatio. vt
in d. l. a diuio pio. Ideoq̄ ipse taxabit qd̄ mul-
tum no. c. quia in hoc multo errant, & illa ta-
lis additio sibi nil nocet. ar. l. si i. a. §. qui filio.
c ff. de bono. posses. secundum tab. ¶ + Quid si
18 taxatio huiusmodi expensarum fuerit iniqua,
& imoderata, an poterit appellari ab ea, di-
cit Inno. q̄ sic, vt in c. super eo. extra quod
me. cau. & Bar. in d. l. ab exccutore, & sic po-
test appellari ab immoderata executione, vt in
d. l. ab exccutore. Ita tamen quod in hac ap-
pellatione obseruentur illa solētia que obser-
uantur in appellatione ab executione, vel alia
interlocutoria, hoc est, q̄ fiat scriptura, & in
ea inferatur causa, vt no. in d. l. ab exccutore.
C. quando app. non reci. quod est valde not.
Et sic ratio, quia talis taxatio vim habet inter-
locutorie, ergo & c. & in c. cordi. de appel. lib.
19 vj. & in c. vt debitus, de appel. ¶ + Sed an iudex
ipse si dixerit se iniq̄ taxare expensas
poterit per seipsum hanc iniquam taxationē
reuocare dicit Inno. in l. q̄ iustus, ff. de re iudi.
cum hec taxatio suscipiat vim cuiusq̄ interlo-
cutorie, vt dictum est.

S V M M A R I V M.

- 1 Index ordinarius est executor sue, & delega-
ti sententię.
- 2 Intra annū a snia lata delegatus pot̄ exequi.
- 1 B X E C V T I O N E mādare etc. Sed q̄s ē
- 2 + iudex cōpetēs mittere sniam latā exccutori, e

a ¶ Incerta, ad
de Alex. con-
sili. xxxvij. ij.
libro, Ber.

b ¶ Reserva-
re, Adde Alex.
cons. xxxvij.
supra alleg.
Ber.

c ¶ Multū no.
adde Ro. cons.
cccixij. in pri.
et vide q̄ uo-
luit Ancha. cō-
sili. clxxxij. dū
respondet ad l.
paulus, de re
iudi, Ber.

d ¶ Appellari,
adde Ro. cons.
ccclvij. vbi vi-
de an sententiā
lata super ap-
pellatione inter-
posita a taxa-
tione expensarum
dicatur dif-
finitiuā, vel in-
terlocutoria.

e ¶ Executio-
ni, ad de Anch.
cons. cclxxxv.
& quid si secun-
da sententiā
conueniat plus
q̄ prima per eū-
dem cōs. cccxij.
Ber.

CRiideo index ordinarius, sine sit sua lata p
 eā, vel delegat. ū ab eo, vt i. l. a diuo pio. i prin.
 ff. de re iudi. ¶ In delegato vero a principe
 est opi. nam dicit gl. in l. a diuo pio. q. ipse nō
 pōt suā suam exeq. Sed Bar. sibi t. cōtra iū,
 & melius per. l. fina. C. qui p sua iurisd. dū ū
 exequatur iſra annū a die late suē. vt est tex.
 in. c. significasti. & in. c. pastoralis, extra de
 off. dele. & vide qd' no. iſra ti. de for. exe. sen.

S V M M A R I V M.

- 1 Sine figura iudicij verba tm̄ valent, quantum
 summarie, & de plano, & sine strepitu.
- 2 Quis fitorid iudicij, & per consequens quas
 solent aies sustulerit iſta verba ſūmarie &c.
- 3 Per iſtud verbum sine figura iudicij non au-
 fertur citatio.
- 4 Per iſtud verbum sine figura aufertur libelli
 oblatio in ſcriptis.
- 5 Opponens exceptionē rei iudicate, & ſimiles
 ad impediendum proceſſum audiatur.
- 6 Non omni tempore, ſed omni tempore con-
 gruo, licet miniſtrare iuſticiam.
- 7 In cauſa in qua proceditur sine figura iudicij
 iuratur de calunnia.
- 8 Iuramentum calumnie in dubio non videtur
 eſſe remiſſum per reſcriptum.
- 9 Que ſiciat iudex in cauſa sine figura iudicij.
- 10 In cā in qua eſt pcedendū ſcđm iuris ordinē
 de partium cōſenſu tacito vel expreſſo, iudex
 non poteſt procedere sine figura iudicij.
- 11 Hec verba ſummarie de plano &c. qd' ſignēt.
- 12 De iure ciuili non valet proceſſus sine figura
 iudicij, ſecus de iure canonico.
- 13 In cauſis ſimplē ſūmarijs d.3 libellus offerri,
 & lis conteſtari, quīs abbrevientur dilataōes,
 & iſtis conteſtari, quīs abbrevientur dilataōes.
- 14 Verbum velo leuato quid ſignificet.
- 15 Verbum sine aliqua iuris ſolemnitate, an dif-
 ferat a verbo sine figura iudicij.
- 16 Statutū vel reſcriptū, quod dicit, qd' iudex pce-
 dit ſcđm arbitrium ſuum qualiter intel ligat.
- 17 Statutū vel reſcriptū, qd' dicit, qd' iudex pce-
 dat ſcđm eius conſcientiā qualiter intelligat.
- 18 Si mandat princeps, qd' procedatur ſola verita-
 te inſpecta qualiter illud accipiatur.

S V M M A R I E B T D E P L A N O

sine strepitu, & figura iudicij. Ampla ſuit du-
 bitatio apud antiquos de ſignau iſtorū ver-
 borū ad quā dubitationē auferēda ſuit facta
 qdā decretalis, q̄ incipit ſepe cōtingit & ē poſi-
 ta in cle. extra de ver. ſi. ſed ad hoc p ipſā de-
 cretalē nō ſuit plene cōſultū, ſeu ſuccuſū auri-
 bus cauſidicorū. Nec mirū qd' ipſorū nā ad li-
 tes q̄r edas ē inclinata, et ſemp cogitāt lites ex-
 litibus ſucutare cōtra. l. terminato. C. de fruc.
 & lit. exp. p. a iariū eorū irrepabile derimētū,
 de qbus dcm̄ ē, vhe vobis q māducatis panē

doloris. Occurrēdū ē ergo
 p te ad illū tex. et gl. ibi po-
 ſitas. et ad ea q̄ ſup hoc no-
 bar. i qdā extrauagātū ipe-
 ratoris Federici, q̄ incipit ad
 reprimēdū. ¶ Verūm non
 omittovnū expriemē ſcđm
 Io. an. qd' illa verba ſine fi-
 gura iudicij tm̄ iporāt p ſe
 ſola q̄n alia pcedētia ſimul
 iūcta, vñ l.3 iſta oīa cōiūctū
 ſoleāt i lris vel ſtatutis, tm̄
 nō eſt de neceſſitate, qm̄ illa

- 2 Verba sine figura iudicij apponunt. ¶ Que-
 rendū eſt igitur q̄ ſolemnitates videant ſublata
 per hec verba sine figura iudicij &c. ad culus
 euidentia pmitto, figura iudicij eſt ordo ſubſtā-
 tialis pceſſus a iure requiſtus quo omiſſo ipſm
 iudiciū viciat. d. l. platam. C. de ſenten. & in-
 terlo. om. iud. qui quidē ordo talis eſſe diſtin-
 guitur v.3 libelli. iſtis conteſta. dilatonū ad i-
 gnariū iurū teſtium & inſtorum pductio, et
 ſimilia, vt in. c. qm̄ cōtra falſam. extra de p-
 ba. & in. d. l. platam. C. de ſenten. & interlo.
 om. iud. de qua figura iudicij loquitur text. in. l.
 j. ſ. ſimiliq; mō. C. de lari. liber. toll. hic igitur
 ordo, & relique ſolemnitates regulares iudicio-
 rum vñ per hmōi verba eſſe ſublata, niſi q̄re-
 nus expriunt in dicta decretali ſepe cōntra
 git ſcđm Io. an. vel ſcđm Bar. dic qd' p hmōi
 verba iudex ſubleuat ab obſeruatione oīs iu-
 dicialis forme & figure iudicij a iure ciuili
 canonico, vel municipali, ſed tm̄ tenetur obſer-
 uare formā & figuram de iure gentium, vel na-
 turali rōne inuoducam ad quā forma non redit
 cuiſ quōis eſſe caſus expreſſi i. d. cle. ſepe cō-
 tingit. qd' eſt valde not. Si vero ipſa verba non
 eſſent appoſita in litteris, reſcripto, vel ſtatuto
 ad alia pcedentia ſola tunc ſcđm Io. an. nō ha-
 beret locū diſpoſitio illius. c. ſepe cōtingit. qd'
 eſt valde notan. vt ibi not. per eū, & idem ſe-
 quitur Bar. in. d. extraua. ad reprimēdū. Patet
 ergo qd' illa clemē. ſepe, habet locum quā iſta
 verba, sine figura iudicij, apponunt per ſe ſo-
 la vel contūctim cū alijs, alia uero verba sine
 iſtis appoſita ceſſare faciunt diſpoſita in. d. c.
 ſepe. qd' no. ad multa. ¶ Ex premiſſis deciſio
 colligit ad plura. ¶ vnde q̄ro an per dicta ver-
 ba, sine figura iudicij, ſit ſublata ſolemnitas ci-
 tationis ad qd' eſt dicendū qd' non. a Primo
 per text. in. d. l. ad reprimēdū. Sed p rōnē
 qua citatio eſt de iure naturali. Nā ipſe Deus
 citauit Adam delinquentē quum inquit, vbi
 es Adā, que determinatio approbatur per. c.
 4 pastoralis, extra de re iudic. vbi tex. ¶ In-
 ſuper quero an ſit ſublata porreccio libelli, dic

q̄ sic, licet ab illis peritō
oretenus, vel actio sit corā
iudice exprimens cū hoc
sit ius quasi nature, vt pa-
ter in q̄one de muliere, que
corā Salomone filium suū
postulauit dum dixit filius
meus uiuit, & filius istius
mortuus est, vt habetur in
c. afferre. extra de p̄sump.
& Regu. c. liij. Et alibi dixit
Iesus. Mulier ubi est quī te
accu. &c. Sed t̄m in tali pei-
tione non est conclusio ne-
cessaria, que regulariter re-
quiritur, dum tamē ex facti
narratione cōsilio compre-
hēdatur quātinimo, & cō-
uersio ordinis in forma cō-
clusionis tolleratur, ut si pe-
tatur cogi, & condemnari
vel simpliciter cogi. Nam
talia oīa reducuntur ad istū
ordinē, & tollerantur arg.
lege talem. ff. de here. instit.
& not. in. l. si cum nulla. ff.
de re iudi. & dixi supra in
quadam alia glo. q̄ sequit̄
Barth. in. d. l. ad reprimen.
¶ Sed an ad impediendū
processum audietur oppo-
nens exceptionem rei iudi-
cate vel aliam similem. Dic
q̄ sic quia tales exceptio-
nes sunt de iure naturali ne
sep̄ius iudicet̄ id ipsum. Ce-
tere autē exceptiones que
magis tenderent ad differē-
dum, & frustrandū pro-
cessum, q̄ ad instruendū
eum sunt per iudicem repe-
lende cum magis sint con-
tra ius naturale q̄ secundū
ius. Pōt̄ et̄ iudex procedere
diebus feriatis propter ne-
cessitatem hoīum introduc-
vt in. d. c. sepe. Secus si pp̄
Dei reuerentiam, quia tales
Dei reuerentie sunt seruā-
de iuxta illud, Sabbata san-
ctificas a licet contrafaciat
alia not. in. c. grauis. extra
de resti. spol. ¶ Ex qua
solutione colligitur decisio
ad q̄onem que euenire cō-
sueuit auctoritas psal. beati

qui diligunt iustitiam, & iustitiam faciunt in oī
tpe, sed certe pōt̄ & debet intelligi illud vni-
uersale of. s. congruo, & habili. ar. in. l. vt gra-
datum. s. sed si lege. ff. de mu. & hono. Et idē
dico in ferijs repētis q̄ in diuinis dīctum est
7 sc̄dm Io. an. ¶ Illud preterea est notandū q̄
in causa in qua proceditur sine figura iudicij
iuratur de calūnia licet illud iur̄m sit iure ciui.
introducūm vt h̄t in. d. c. sepe qd̄ satis natu-
rali rōne congruit, vt comprimat̄ malitia li-
tigantium, vt insti. in prohe. ver. j. de pena te-
me. lit. in p̄in. Item testes qui producuntur in
cā debent iurare, vt in. l. iuris iurandi. C. de tes-
ti. exemplo eius q̄ dīctum est de iuro calum-
8 nie. ¶ Et licet tale iur̄m testis possit a parte
b remitti. b vt no. glo. in. d. l. iuris iur. si non vt i
dubio per rescriptum esse remissum, nisi in co-
dicatur qd̄ possit procedi sine aliqua iuris so-
lennitate sc̄dm Bar. vt infra dicam debet et̄ iu-
rare parte presente, vel citata ne aliter aduer-
sario copia defendendi tollatur q̄ esset contra
naturalem rōnem. Et fieri debet duplicatio te-
stium, & examinatio in secretum, & dīctum
eorū debet esse tale q̄ recte concludatur exē-
plo Danielis, vt in. c. cum cā extra de testi. &
no. in gl. in. l. si qm̄ in si. C. de test. & tenet bar.
vt supra nec est licitum post publicationē ip-
sorum alios testes producere in oppositū cum
timor sit subornationis, vt no. in. c. fraternitas.
extra de testi. & in. l. per hanc. C. de t̄po. ap-
pella. ¶ Qui timor iuri naturali concordat, vt
alter alteri non infidietur, vt. l. vt vim. ff. de
iusti. & iu. & ut malitjs hoīum occurratur, vt
l. in fundo. ff. de rei ven. Et si a d̄or peteret a
reo sibi edī instiā ad eius intentionem fundan-
dam non deberet iudex ipsum audire, quā ista
petitio esset contra naturalem rōnem vt. l. q
accusare. C. de eden. ¶ Quē ergo sunt q̄ iud-
9 c eijs procedit. R̄ideo qd̄ iudex pōt̄ procedere
sine datione libelli, quia sufficit qualicumque
petitio, vt dixi. Item sine litis conte. Item pōt̄
pcedere tpe feriatarum ne necessitatem hoīum
introducatur secus in ferijs repētis prin-
cipis, aut Dei reuerentia introduc̄tis vt p̄dixi.
Item statuere debet dilaciones quanto breui-
res pōt̄, exceptiones aut̄ extratorias, & ap-
pellationes friuolas recidere, debet insup̄ mul-
titudinem testium aduocatorum, & procura-
torum repellere, iustas aut̄ defensionēs debet
admittere facitq̄ iurare de calūnia, & veri-
tate dicenda, nec non, & interrogare poterit
partes ex suo arbitrio quāndocunq̄ volebit,
preterea partes citare ad sn̄iam audiendam, si
cer non peremptorie ac sn̄iam in scriptis pro-
ferri in causa in qua non est necessaria conclu-

a ¶ Sabbata s̄
ctificas, Adde
Bald. consilio,
cccxvij. iij. li.
Bernar.

b ¶ Remitti,
adde q̄ voluit
Roma. consil.
xx. Bernar.

c ¶ Sine figu-
ra, adde viden-
dum Old. cō-
silio. cxv. vbi
singula verba
clausule expo-
nit & dicit Ra-
pha. cu. consil.
lxxxv. q̄, si
predīca ver-
ba ponātur in
statuto q̄ so-
lennitas statuti
non intelli-
gitur remissa, &
dicit Ro. cō-
silio. ccccxxix.
q̄ vigore dī-
ctorum iudex
potest incipe-
re ab articulis,
& deinde ad
sententiam trā-
sire,

no, & hec omnia habentur in cle. sepe contin-
 git, & not. qd de consensu partium tacito vel
 expresso, possit iudex iste procedere in ista
 causa iuris ordine non seruat, vt in d. cle. se-
 pe in fin. sui ar. in. l. non quicquid, ff. de iudi.
 10 ¶ Sed quid dices contra ponamus qm in cā
 est procedendum secundum iuris ordinem, an
 poterit iudex de partium consensu tacito vel
 expresso procedere sine strepitu, & figura iu-
 dicij. Io. in. d. c. sepe in fin. tenet q non arg. eor-
 um que notan. per glo. & Inn. in. c. de causis
 extra de offi. deleg. & secunda questione pri-
 ma in primis in fine cum sequen. & idem se-
 quisit Specula. in titu. de senten. prola. §. su-
 xta, verlicu. quid si de partium. Contrarium
 no. secundum Hostien. in. c. fina. extra de re
 iud. lib. vj. Primam partem tenet Bar. in. l. so-
 cietatem. §. arbitrorum. ff. pro soc. in. ij. q. quā
 a puto veriorē. a. ¶ Quid autē significet ver-
 11 bum summarie h. per ic vel verbum de pla-
 b no. de per se. & in quibus casibus de iure cōi-
 possit procedi summarie vel de plano. Dic vt
 not. l. iij. §. sciendum. ff. ad exhiben. & l. nec
 qui. quam. §. de plano. ff. de offic. procon. &
 lega. & per glo. in. d. c. sepe. & per Bar. in. d.
 l. ad reprimendum. & Spe. tangit in ti. de offi.
 12 iud. §. postremo. ¶ Illud autē aduerte, qd
 de iure comuni non potest aliquo casu pce-
 di simpliciter sine figura iudicij. Fallit de iure
 canonico in causis beneficiorum decimarum
 matrimoniorum & vsura. vt in clem. dispē
 13 diolam extra de iudic. ¶ Insuper notandum
 q in causis simpliciter summarijs tantum vel
 de iure cōmuni vel municipali, aut ex forma
 rescripti debet libellus offerri & lis contesta-
 ri. licet dilaciones possint per iudicem breuita-
 ri, vt habetur in. c. fi. extra de offi. iud. & p
 Spe. in d. §. postremo. Et per Barto. in. d. l. ad
 reprimendum in glo. super versic. summarie.
 14 ¶ Sed quid de verbo velo leuato, dic q ista
 loquutio non est frequens in iure, tamen vni-
 cum tex. vide ad hec in. l. de submersis. C. de
 nau. lib. xj. & idem significat q uerbum sum-
 15 marie, vt ibi no. per gl. ¶ Deinde quero qd
 si statuto vel rescripto caueatur, quod iudex
 procedat sine aliqua iuris solemnitate. Dicit
 Bar. in. l. filiusfamil. de dona, quod ista verba ī
 aliquibus differunt, a predictis verbis sine fi-
 gura iudicij, vnde secundum eum isto casu po-
 terit iudex testes recipere sine iuramento, &
 procedere diebus feriatis etiam in honorem
 Dei qui non possit in casu precedenti, et est ra-
 tio secundum eum quia iuramentum testij po-
 rest tolli per pactum, vt no. ff. dz ferijs, in. l. j.
 in principio. & l. iurisurandi. C. de testib. &
 ferie in honorem Dei possunt tolli per legem,

a ¶ Veriorē. adde Ro. consi. exxxxij. Ber.
 b ¶ Sumarie. de plano quid ipertant. Et adde
 qd quando esset per principem commissi cā
 summarie & visa veritate, tunc excluduntur
 oēs solēnitates rigorose iuris positivi & plus
 ipertat. d. verba visa veritate qm cōmittit sū

l. prouinciarum. C. de fer.
 Item poterit admittere tes-
 tes ifames & eos qui per-
 diderunt ea que sunt iuris
 ciuili tantum. Secus autem
 in his qui perdidissent ea q
 sunt iurifgentium, argu. l.
 neque enim. §. primo & se-
 cundo coniuncta. l. prima
 ff. de testib. mili. Sed certe
 mihi videtur quod ista sint
 synonyma, vnde dico esse
 idem in vtroq casu cum
 non sit dare perfectam di-
 uersitatis rationem inter
 eos. He enim dictiones si
 quis recte consideret syno-
 nima sunt, quid enim vt
 predictum est, aliud est di-
 cere sine figura iudicij,
 quam sine solemnitate iudi-
 cij. Certe nihil, alias se-
 queretur legem magis ver-
 bis impositam quam rebus
 quod esse non debet, vt
 in. l. secunda. C. commu.
 delega. quia magis sensui
 quam verborum diuersi-
 tati adherendum est. l. ter-
 tia in fine. C. de lib. prete.
 cum simili. & pro hoc fa-
 ciunt que statim dicuntur
 infra in proxima questio-
 16 ne. ¶ Sed quid si statuto
 vel rescripto disponitur q
 iudex procedat secundum
 c suum liberum arbitrium e-
 uel secundum suam volun-
 tatem. Dic secundum Ioā.
 And. in dicto capitulo se-
 pe, in gloss. super versicu.
 defensione, & Bar. in dicta
 l. filiusfamil. & in. l. ad re-
 primendum, in gloss. vide-
 tur expeditre quod ista ver-
 ba illud idem significant,
 & important, quod fa-
 ciunt premissa verba si-
 ne figura iudicij, & pro

pitū, & figura
 iudicij, ita An-
 to. de but. l. c. ij.
 de iur. cal. e.
 sequit Alex.
 de imo. in cōf.
 vj. col. j. ver-
 tū hoc nō ob-
 stā. ij. vo. cō-
 trarium voluit
 Abb. i. d. c. ij.
 & seqt Nata.
 cle. sepe. §. non
 sic, tū col. 30.
 in prin. de ver
 bo. li. opi. An
 ton. de but. t. 3
 Fel. c. j. co. 16.
 de cōfi. vers.
 & si dicant, &
 ibi alio. r. i. d.
 rub. de arb. &
 in suo cō. xxx.
 sequētē dēā an-
 to. in. d. c. ij. q.
 tene. Et add q
 qū dī pcedas
 scdm iustitiā et
 equitē iudex nō
 poterit credere
 priuate scriptu-
 re. ita ro. i cōf.
 ccv. icip. i pū-
 cto pposito. &
 i ru. d arb. col.
 j. & col. 4. &
 nat. vbi supra
 & de clā sum-
 ma. & c. p. eun.
 nat. i. d. cle. se-
 pe i pri. co. 12
 cū trib. se. et d
 ver. vello leua-
 to i. d. §. si sic.
 ibi col. 31. C.
 c. l. liberij ar-
 bi. addero. cō.
 247. sch. cōf.
 ccxij. Bernar.

FORMA ACTIO. REAL.

a Appellari nō pōt. adde videndū Ro. cōfi. cxxvij. & cclxj. & cccclxvj. Alex. consil. cxxvij. ij. lib. & adde Fely. quem vide in. c. j. de const. col. xv. ver. & fidicat ibi qd' poterit ēt appellari ad hoc. & negociū deuolue re ad superiorē non vt iudex admittat appel lationē. & de quo late vide p̄ Geor. natā. in re. clem. sepe. §. nō sic. rāmen colla. j.

& seq. vbi latissime quid importet talis clau sula. & vltra ibi adducta p̄ cum adde & vide Bal. in. l. si. ad si. C. de iur. do. in. pe. et in sua di spu. inci. statuto cauet in col. ix. ubi qd' qñ sic cōmittit cā tunc v̄ cōmissa. vt optimo viro. & q̄ non debeat leges transgredi. & refert Alex. de imo. in consil. suo. xvij. in princip. in. v. libr. & de dīcta clausula. vide eundem Alex. in consil. ij. col. j. in. ij. vol. Cur.

b Inspecta. adde & no. Bene istam doctri nā huius praxie Papie. qd' virtute verborum sola facti veritate inspecta potest delegatus p̄ cedere tanquam arbitrator per rationes hic allegatas. primo adde de ista dīctōne solus solū solum. qd' ad propositum no. Ang. in. l. solus. de cond. inde. facit text. cum ibi not. in. l. q̄ si ephesi de eo q̄ certo loco in. l. si seruum. §. se quisur de verbo. obligat. l. ita vulnerata. ff. ad l. acqui. vbi sunt tex. valde fin. & facit quod nota. Barto. in. l. fideiussor. §. quedam. ff. man. Quia per istam clausulam sola facti veritate inspecta mandatur prouideri. attenda mera ver itate prout Deus p̄uidet. & sic via Dei Bal. in. l. si. in prin. C. de iur. delib. & clarius in. c. inuestituram. de no. for. si. per tex. cum glo. in auc. de he. & sal. in prin. vbi ēt Ange. & per alia ibi p̄ Bald. all. dñi de ro. conclusio. xxx. vbi dñt istam clausulam fuisse inuentam per Papam quintū ad imponendū celerem finem litibus & operari vltra verba sine figura iudi cij scdm̄ Io. mo. in. c. si. de hē. lib. vj. ubi dixit eo casu posse incip̄i ab articulis & ipsis p̄ba tis posse deueniri ad diffinitiuā. Adde hñ face re dīctum Bar. Extranea. ad reperi. in. ver. sine figura iudicij in. si. quem sequit̄ Imo. in. cle. se pe in. si. iunctis no. per eū antea dum tractauit de clausula sine figura iudicij solacq̄ facti veri tate inspecta. & se remitti ad dños de ro. in. d. de cōf. adde q̄ bene dicit auctor q̄ in hoc casu pōt dici arbitrator per ea que no. Bal. in. l. so lam in. si. C. de test. vbi voluit q̄ procedens. & terminare debens de iure de facto virtute statuti dicitur quādam arbitrator legalis depu tatus allegans Imo. in. c. quintaual. de iureiur.

ledendi parte circa principale negotiū. vt in. l. si qñ. C. de inoffi. test. l. cū quidā. ff. de leg. ij. l. creditor. in. §. lucius. ff. manda. & l. si p̄cu rator in prin. ff. de cond. inde. facit. c. in gene rali. extra de re iudi. lib. vj. cum simi. ibi. no.

17 Quid si dicat in statuto vel rescripto. q̄ iudex possit p̄cederet. p̄nuunciet scdm̄ eius conscientiā. dicit Io. an. in. clem. j. extra de iur. patro. qd' hic iudex h̄z latissimā p̄tatem idē ab eius iura diffinitiuā appellari non pōt a ali j dñt qd' talia verba idē signant. at si de m̄ esset. vt p̄nuunciet scdm̄ eius liberā voluntatē. quia ista conscientia dē esse talis. q̄ conueniat bono vi ro scdm̄ mētē p̄ferentis. vt in. d. l. quidā. de q̄ conicia loquit̄ text. in. c. statutu in. §. accessores extra de rescrip. li. vj. Et ideo dicit̄ posse ap pellari ab eius iura cū non videat̄ amplior col lata p̄tēs eius cui committit. vt iudicet scdm̄ eius conscientiam q̄ eius qui iudicare d̄z scdm̄ li berā voluntatē scdm̄ aliquos. Vel dic verius q̄ latior sit p̄tēs huius q̄ aliorū. vñ credo q̄ talis iudex possit iudicare scdm̄ suā conscientiam in forma tā p̄prio vsu vel auditu. l̄z regulari ter sit cōtra. vt no. p̄ gl. & doc. in. l. illicitas.

18 in. §. veritas. ff. de offi. p̄r. C. Sed quid dices de quotidianā. q̄. Ecce sepius cōtingit. q̄ p̄ri cept mādāt vel cōmittit allicui. vt cognoscat & determinet sola veritate inspecta h̄ q̄ erit for ma p̄cedendi. Bgo puto qd' fungat̄ illa pote tate quæ fungit̄ arbitrator electus a parti bus de quo loquit̄. c. gntaual. extra de iureiur. & in. c. si societate. §. arbitratorū. ff. p̄ soc. vñ poterit delegatus p̄cedere & diffinire sine da tione libelli lit. cōtest. & similibus ga veritas nō regit̄ adminicularia. nec formalia. vt. l. j. C. si se ab hē. ab sti. Nec errore vel omīssione taliū l̄ edit. nec viciat̄. sed suis solis terminis ē cōtenta. vt in. §. veritas p̄ quē tex. firmavit. et p̄bat̄ decisio antedicta quā ēt cōfirmare hñt leges ista scripte cū ibi no. v̄c. l. q̄ si ephesi. ff. de eo q̄ cer. lo. & l. si fideiussor in. §. si qd' ff. mā. & l. furti. §. si debitori. ff. q̄. mod. pig. vel hypo. sol. per hoc. n. qd' dicit̄ solā exclu dere intē d̄t oēm aliā formā & solēnitatē at nō dicere inspic̄i sola veritas hoc. n. nomen solus sola solū signat̄ vnitatē & singularitatē tm̄ & nō pluralitatē. arg. l. solā. C. de test. & l. si te solū. ff. de here. insti. & l. cū solus. ff. de acqui. her. Puto tm̄ qd' p̄rēp̄t̄as excep. & iustis defensionibus teneat̄ admittē. cū sim̄ fundate sū p̄ iure naturali. vt i. cle. sepe. & hñz respicere veritatē negocij. Sequitur in littera.

S V M M A R I V M.
1 Clausula deducendo in presenti &c. nō est ne cessaria quantum ad a ctorem.
2 Si actor q̄ p̄posuit ius dñi vel quasi pendēte

iudicio & lit. contest. fiat dñs eiusdē rei nūqđ ex eodem libello possit fieri sentētia.

3 Si actor egit actione psonali ad rē vel q̄titate et tpe libelli oblati nulla actio sibi cōpetebat, sed superuenit postea iudicio pendente an ex eodem libello debeat reus condemnari.

4 Superueniente iure vel habilitate conueniēdi ex parte rei conuenti nunquid ex eadem instantia possit fieri condemnatio.

5 Libellus in quo petitur vt quis condemnatur pro aliquo annuo tam pro preterito tempore q̄ pro futuro, an procedat.

6 Debitum de futuro in iudiciū deduci non potest, vt sit solutio de present.

7 Clausula deducendo &c. ad illos casus porrigitur in quibus cumulatō plurium iurium de iure communi admittitur.

DEDUCENDO IN PRESENTI

1 iudicio. ¶ + Ista clausula 13 vulgaris & cōiuter adiacta in quibuscumq; libellorū foris, sū in casu pñi q̄sum ad actore non est necessaria, qm̄ ille qui pponit dñij vel quasi sim p̄r cā remota non expressa semp̄ videt̄ tam vite q̄ directū dñij, & oē ius suū in iudicio deduxisse, vt. l. si mater in. §. eadē. l. & an eadē. §. actiones. ff. de exce. rei iud. adeo qđ snia lata in vno parit excep. rei iud. i oibus. De quo tangit p̄ 1. in. in. c. cōgrēntes, extra de offic. deleg. & p̄ Bar. in. d. §. actiones, securus ergo esset p̄ actore vnā cām, siue vnū titu. sui dñij pponere, quia tūc snia non obstat et si postea ageret ex aliqua alia cā, vt in. d. l. si mater. §. si quis aut. Iō inquit Bul. do. antiquus qđ reus pcur̄ pedē suū cū ligone si petat cām expr̄mi ab actore reali actione put. not. p̄ gio. & d. c. in. l. j. in prin. ff. de eden. & l. edita. C. de eden. & in. c. ij. extra de lib. ob. ¶ + Horū tñ gratia. p̄ clariori doctrina q̄ro qđ si huic actori qui pposuit ius dñij vel quasi postea veno pendēte iudicio & lite contest. factus est dñs, & sic dñij ius vel quasi eidē superuenit, nūqđ ex eodē libello pōt ferri snia. Rñdeo qđ licet apud antiq. lōga sit dubitatio, vt refert Cy. in l. j. vj. q. C. de alien. iudi. mu. cau. fact. & no. p̄ gl. & doct. in. l. nō pōt. ff. de iudi. in iure cano. hec qđ est hodie sopita cū hac disti. actōe, aut actor pposuit s̄m̄p̄t et generaliter ius domini vel quasi in illa cā expressa, & tunc superueniēs dñij in claudis in ipsa. generalit̄ petitione, vñ ex eodē libello d̄z iudex ferre sniam contra reū, aut actor posuit ius dñij vel quasi certa & specialit̄ cā expressa, & tunc aut dñij sibi superuenit ex eadē cā pposita, & tūc idē qđ in casu pcedenti, aut dñij vel quasi superuenit ex alia diuersa cā, & tūc tale dñij nō claudis in d. petitione, Ideo qđ iudex nō poterit ex

statua & rescripta equiparantur Innoc. in. c. que in ecclē. de consti. Bal. in. l. ij. C. de leg. facti qđ no. Bal. in. l. nec quicquam. §. vbi decretum & melius in. §. de plano de offi. procon. & pulchrius in sua summa super decretalibus ti. de iur. iur. circa ma. ver. arbitrator. vbi cō-

eodem libello reum condēnare, sed debet absolueri & actori postea libet v̄ alio iudicio, & iure superueniēte agere. Nec sibi obstat te agere. Nec sibi obstat excep̄tio rei iud. vt hec omnia habentur, et probantur in. c. abbate sane in ver. ceterum extra de re iudic. lib. vj. & l. si mater. §. si qs autem & in. §. eadem. ff. de excep. rei iudic. & not. p̄ Inno. in. c. abbate circa fin. & adde quod supra dixi in glo. super verbo iure domini vel quasi. ¶ + Sed quid si actor egit actione personali ad rem vel quantitatē, & tempore libelli oblati nulla actio competebar, sed superuenit postea iudicio pendente an ex eodem libello debeat reus condemnari. Dic aut ius superueniens pēdente iudicio est accessorium eius quod est principaliter petitum in iudicio & tanquam clauum in libello venit in condemnatiōe iudicis officio ex eadem instantia, vt in. l. edita. l. les. §. item sciendum. ff. de edit. edic. & l. i. j. C. de iud. cum siml. aut ius superue-

ctudis post Inno. & alios in d. c. quintaua. qđ ille cui datur p̄as pcedē d̄z & diffiniēdi seruatō ordi. iuris censet̄ arbiter, si vero iuris ordine non seruatō censet̄ arbitrator. Et sic sicut arbitrator possit iudicare s̄tado & die dñica la. bu. & oēs 1. dies festos. C. de fe. & l. i. si serjays. ff. e. ita & hic Spe. in ti. de arb. §. differt. bal. i. l. j. C. de arb. ad do Bar. cons. inci. pñctus q̄stionis, vbi ponit hūc p̄tā tē diffiniēdi de facto possit absq; cognitiōe p̄bati oibus sniam diffinire p̄ gl. sing. in. l. i. cū ius fūsiū in gl. mag. i prin.

de infra. & ibi Bal. in. l. verū. §. ex facto i ver. reducere de mino. bñ facit tex. in. l. flu. in fin. cū ibi no. p̄ Ang. qđ met. cau. Inn. in. c. cū venisset. de integ. resti. vbi non curat de solemnitate, sed attendit veritas. Adde videndū de p̄dicta clausula Lu. ro. cons. xx. & cxcj. & cccccxix. p̄ Frā. de are. cōsi. lxxxvij. Lapū alle. cxxvij. do. de ro. deci. vlti. de ver. si. in nouis. Alex. cōsi. lxxxvij. j. li. et consi. vj. iij. lib. vltra alle. de ista clau. vide per Fely. in. c. i. col. xv. de cōsi. Are. in. c. dilecti. de iudi. & pau. de ca. i. cō. 66. i. i. vo. cō. antiquorū. et nouissime p. d. meū. Soz. i. cō. 66. col. ii. & ibi qs possit cām cū tibi cā cōmittere. Iōā. Tho.

niens est principale ad id quod in libello est
 petitum, & tunc aut libellus fuit simplex ge-
 neralis sine expressione alicuius specialis cau-
 se, & tunc ius superueniens clauditur in tali iu-
 dicio, & super eo iudex debet ferre sententiā,
 vt in l. 6na. C. de anna. excep. aut libellus fuit
 specialis cum expressione certe cause, puta
 mutui vel depositi, & tunc aut est ius super-
 ueniens ex noua causa, que nō retrotrahitur,
 & tunc tale ius superueniens quantumcumq;
 specificatum in ipso libello, non clauditur in
 presenti iudicio. Ideoq; iudex non potest super
 eo sententiam ferre, sed in alio iudicio debet re-
 ferre, vt in l. non potest, & l. non quemad-
 modum. ff. de iudi. & ibi not. in d. c. abbate
 sane, aut ius superueniens est tale qd retrotra-
 hitur, & sic superuenit ex causa de preterito,
 & tunc clauditur in presenti iudicio, & tene-
 tur iudex super eo ferre sententiam, vt in l. si
 rem. §. fina. de signo. actio. & l. si mandauero
 tibi aut ticio. ff. manda. Ex quibus patet qd
 falsa est opinio Ioan. posita in l. non potest se-
 cundum omnes doct. patet etiam que differen-
 tia sit inter actiones reales & personales.

4 C. + Denuo queritur quid si superueniat ius
 vel habitus conueniendi ex parte rei conue-
 ti, verbi gratia, tempore libelli oblatus non pos-
 sidebat reus rem peritam postea cepit pendente
 iudicio possidere, an ex eadem instantia fiet
 condemnatio, dic qd sic, siue actum actione in
 rem, siue in personam, siue mixta, siue in rem
 scripta, vt in l. signi. §. si quis. ff. de exhiben.
 & ibi not. in l. que situm in principi. ff. de pecu.
 & ibi not. in l. iij. ff. de peti. here. & l. si nau-
 tem. §. ff. de rei vend. & l. i. §. idem neratius
 ff. de poss. cum simi. facit qd nota. in l. neque

5 C. ad exhibend. C. + Vterius circa predicta
 queritur pone quod aliquis teneatur ad aliqd
 annuum, an potest in libello peti, vt condem-
 netur tam pro preterito tempore quam pro
 futuro, vt si dicatur sic, peto tictum condem-
 nari ad c. mihi debita pro sicut quattuor an-
 norum preteritorum & ad soluedum mihi sin-
 gulis annis in futurum. Dicunt quidam qd non
 quia tractus futuri temporis non pertinet ad
 iudicem ideoq; que sunt de futuro nō possunt
 deduci in iudicio, vt l. quemadmodum, & ibi
 not. per gl. & doct. ff. de iudi. & l. j. ff. de vsur.
 Alij dicunt qd melius qd immo procedit talis
 libellus & distinguunt sic, si aut qd est debitū
 de futuro coheret & connexus est ei qd debe-
 tur de presenti, & tunc ratione eius qd debet
 de presenti admittitur petitio super futuro, vt
 probatur in l. j. C. de fideiuss. & ibi per Cyn.
 de hac. q. & facit. l. harum. l. egi. ff. si ser. ven.
 & l. libertis. §. j. ff. de ali. & cib. leg. Et hoc

ne singulis annis necesse habeat de iure suo
 protestari, vt in l. male igitur. C. de prescrip.
 xxx. vel. xl. ann. ut id quod debetur de fu-
 turo est separatum & remotum ab eo quod
 est debitū de presenti, & tunc nullo modo
 admittit petitio super futuro, vt d. l. non que-
 admodum, & ibi per Bar. & in l. j. C. de iudi.
 & l. j. ff. de vsur. C. + Sed dicit aliquis contra
 predicta facit, quia qui ante diem agit male
 agit, vt instituit de excep. §. hodie. & l. j. in fin.
 ff. de vsufruc. quemadmodum. cauea. Solutio dicit
 quod debetur de fut. non potest in iudicio
 deduci, vt fiat solutio de presenti, vt in cōtra-
 rio, sed vt fiat solutio congruo tempore sic lo-
 quitur predic. Facit quod habetur in l. in om-
 nibus. ff. de iudic. L. i. quod itaque ex premis-
 sis quid opereur ista clausula deducendo & c. qd
 si recte ponderentur predicta parum operantur
 ultra ius commune, tamen non est omit-
 tendenda, quoniam talis expressio magis confir-
 mat ius commune, qd qd viciet tacite si fuerit
 ommissa, & maxime quando intentatur actio
 personalis. C. Ex his etiam inferitur qd virtute
 huius clausule, si quis egerit ex testamento
 ad hereditatem non potest allegari hereditate
 ex intestato contra ipsum pertinere si appa-
 reat testamentum nullum esse in eadem instan-
 tia fundata super libello, quo actum est ex tes-
 tamento, quia de iure com. uni regulariter
 causa testati & intestati non possunt tanquam
 contraria simul eodem tempore cumulari, ar-
 gu. l. quamdiu. ff. de regulis iuris idem in simi-
 libus casibus, vnde virtus talis clausule dedu-
 cendo sic, non porrigitur ad tales casus. Facit
 quod nota per Dyn. in regula nullus pluri-
 bus, & quod statim dicam in gloss. sequen.

7 C. + Vnde concludendo dico qd ad illos casus
 porrigitur hec clausula tantum in quibus cu-
 mulatio plurium iurium vel actionum de iure
 communis admittitur de quibus dicam in pro-
 xi. glo. Ad eos autem casus in quibus cumu-
 latio impeditur nullatenus porrigitur, quod
 non potest fieri expresse nec tacite, argumen-
 in l. cum quid. ff. si certum peratur, & in l. tri-
 ticum. ff. de verborum obligationibus cum si-
 mi.

S V M M A R I V M.

- 1 Clausula si iure addēdi nihil operatur ultra ius commune.
- 2 An parti liceat aliquādo libellum mutare vel ei addere.
- 3 Quando actor vult li i vel instantie renuncia re citandus est reus.
- 4 Emendare libellum quid sit.

FORMA ACTIO. REAL.

2 **¶** Vel cumulare. Adde ro. consil. cccxl.
¶ Petrus super premisis &c. adde quia est semper debet poni in libello, & est utilis, & operatur quod secundum qualitatem probato rursus non autem deducitur sit condonatio, ita Innocentius et Bal. i. c. ij. de or. cog. Imo. i. c. si cautio dist. instru. versus finem, & dicit Alex. de imo. i. c. l. vj. col. ij. ver. hoc probat in. ij. vol. et. d. meus Sozi, in c. l. cxlvj. col. ij. in. j. volu. ver. confirmat, ubi placet condonatio libelli sit inepta, nisi subscritur per tale clamor narratis, adverte in qua d. est opat in ambiguo et obsecuro, non autem casu claro, ita intelligit, do. Maria sozi, in suo c. l. 39. col. ij. uer. insup. et dicit quod est. ita tenet in. c. ij. de li. obl. art. 13. q. ij. pri. ita est 13. d. meus sozi, in consilio suo c. l. c. col. iij. ver. difficultate, et ibi operatur quo ad remedia non autem respectu rei petite, & quod non operatur in casu cla-

reformare, ut patet si defectus sit in forma libelli potest reformari quod reus ab illa iudicii instantia debeat absolui, ut in l. libellorum. ff. de accu. & in l. j. ff. si mes. fal. mo. di. & sic emendare est extra vicium ponere, argu. C. de emen. iust. codi. l. i. c. g. in. d. l. edita aliter dicitur. **¶** Mutare autem secundum glo. & doc. ibi est ab actione edita in totum recedere, argum. in. l. j. C. de mu. no. et in. j. consil. C. s. quibus. **¶** Addere vero est ad actionem propositam applicare, ut in. l. d. s. quibus ibi adscientes &c. **¶** Respondendum est nunc ad principale questum quod versus ad quod tempus fit fieri emendatio additio vel mutatio de singulis per videamus, et primo de emendatione in quo articulo, licet sint variae opiniones, inter glo. & doc. ut refert Cy. in. d. l. edita, tamet dist. in. g. i. aut agitur de emendatione formali ipsius libelli, & illa admittitur quando cumque versus ad sententiam diffinitivam, dumtamen per sententiam reus ab illa instantia absoluitur, ut. d. l. libellorum de accusa. & l. j. ff. si mes. fal. mo. dix. aut agitur de emendatione rei vel quantitatis in libello deducite de qua loquitur glo. in. d. l. edita. Et tunc aut illa emendatio fit circa qualitatem actionis propositae, et potest fieri quando cumque versus ad sententiam, ut. l. in de litis. s. si de causa. ff. de no. xa. aut fit circa ipsam rem vel qualitatem in libello petitam, & tunc aut emendatio fit principaliter ipsam rem, aut accessoria eius. **¶** Primo casu admittitur emendatio versus ad tempus ad quod admittitur mutatio, ut infra dicam. Pro quo facit, l. non

potest. ff. de iudi. & l. de qua re. eo. li. **¶** Secundo casu subditur, que, aut illa accessoria emerferunt ante litem contestata. & idem quod supra dixi de emendatione circa rem principalem, argu. l. fundi. ff. de execu. rei iudi. & l. ediles. s. item sciendum. ff. de edil. edic. aut emerferunt post lit. conte. & tunc, quia ista pertinet ad officium iudicis non est querendum de emendatione, argu. dist. s. sciendum, & not. per gl. in. l. si quis misimus. s. si. ff. de d. im. infec. **¶** Sed queritur quid juris de mutatione super quo articulo, similiter sunt variae opiniones. ut refert Cy. ubi supra Glo. enim committere tenent quod hodie per ius authenticorum, quod habetur in auc. qui semel. C. quomodo & quando iud. & in auc. delega. s. omnem non sit locus mutationis libelli postquam in iudicio est productus, licet aliter servaretur quam opinio. multi sequuntur, alij dicunt, ut Odo. quod hodie, sicut olim sit locus mutationis. Sed pro concordia iurum sic distinguitur, aut quis vult simpliciter renunciare liti & potest ut. l. postquam liti. C. de pac. aut vult simpliciter differre, & item protelare, & non potest ut in auc. qui semel, aut vult prosequi litem mutando actionem & potest aliter & hodie, ut. d. l. edita. Ex quo patet secundum eos quod. d. l. edita, non est hodie correctio, licet secundum glo. contra, & hanc opinionem sequitur la. bu. & Mar. filli. secundum quam admittitur mutatio versus ad litem condonantem & non post, quia reus aliter gravaretur in varijs expensis. Quid enim si super actione proposita de liberauit ipse reus cum advocato & procuratore, & sumptus facit si dicamus post litem contestata, locum esse mutationi adhuc erit necesse redire ad aduocatatum & procuratorem, & subire novas expensas, quod esse valde inconueniens. Super hoc tamet articulo, vario modo est per tempora obtentum & pronuntiatum, ut referunt doc. antedicti, tamet puro quod opinio. gl. minus continet absurditas, & plus iuris & equitatis. Cum, n. actor habeat amplum spatium in deliberando antequam libellum porrigat, & reus improuvisus accedat magis est fauendum illi opinio. que facit pro reo quod pro actore, arg. in. l. petende. C. de temp. in. inter. re. & in. l. arrianus. ff. de ac. & obliga. & in. l. favorabiliores. ff. de re. iu. C. in. l. inter pares, cum simili. ff. de re. iudica. **¶** Deinde queritur quid iuris sit de additione. Eccc. for. propositum vna actionem in libello vult postea aliam adducere vel cumulare a queritur an & quomodo possit super quo sunt variae opiniones, tamet glo. & doc. ut refert Cy. in. l. edita. & Dy. in. c. nullus pluribus extra de re. iuris li. vj. & aliqui in. l. quod heredes. s. eligere. ff. de tribu. & l. nemo. s. quoties. ff. de re. iu. Verum tamet conclusio est quod in ma-

tertia cum lationis est considerare regulas cum lationis prohibitas, et non regulas ipsius pmissivas. Regule quæ prohibitive sunt res. ¶ Prima est, quod quando plures que descendunt ex eadem cæ electione tolluntur non admittitur cumulatio. ut in. l. q. i. herede. §. eligere. ff. de trib. & ibi not. in. l. nemo. §. quoties. ff. de reg. iur. ¶ Secunda est si plures actiones sunt ibi contrarie non admittitur cumulatio, ut in. l. j. C. de sur. & l. e. qui. et. l. c. tra. maiores. C. de in off. testa. ¶ Tertia est si plures actiones, ita se habent quod sententia lata in vna pariat exceptionem rei iudicæ, in alia non admittitur cumulatio, ut in. l. fundi. ff. de excep. Quartum quidem trium regularum cõcursum simul non requiritur, ut cumulatio impediatur, sed sufficit quod aliqua ipsarum locum habeat secundum Dy. ¶ + Bx his satis rursus colligi possunt regule cumulationis pmissivæ, quia cognoscitur vno de contrariis cognoscitur & reliquitur institui, de his qui sunt sui vel alie iuris in principio, que similitur sunt tres predictas omnino contrarie & quorum cõcursum copulativè requiritur, ut cumulatio admittatur secundum Dy. in. c. nullus pluribus. ¶ Prima est ubi sunt plures actiones cõpãssibiles, non cõtrarie cumulatio admittitur. Secunda est ubi sunt plures actiones que electione non tollunt admittitur cumulatio. Tertia est ubi plures sunt actiones, quarum sententia lata in vna non perit exceptio, rei iudicæ, in alia admittitur cumulatio. Sed secundum Dy. ab utraque parte potest fieri vna regula si iungatur omnes tres simul hoc modo. Quando plures actiones electione tollunt vel sunt ibi contrarie iuicæ, aut sunt talis nature, quod sua in vna parit excep. rei iudicæ. in alia, tunc non admittitur cumulatio, ut in primis iuribus all. supra pro hac parte. ¶ Secunda principalis regula est, quoniam sunt plures actiones cõpãssibiles, & que electione non tollunt, et in quibus sententia in vna non parit excep. rei iudicæ, tunc permittitur cumulatio, ut in iuribus secunda all. supra pro hac parte, sic quod erit solè due regule, vna permissiva alia prohibitiva. ¶ + Deinde sciendum est secundum Dy. licet clarius quod si ipsum quod ad presens attinet quattuor sunt genera actionum, vnum est genus actionum diversarum rerum ex diversis causis descendentium, & ad diversa cõpetentium. Exemplum in actione ex deposito pro pecunia & si. & in hoc genere admittitur cumulatio usque ad huc ostendit, secundum gl. quia in hoc casu cõcurrit omnes regule pmissivæ, & cessant omnes regule prohibitive, ut pbatur in. l. si idè cõ. co. ff. de iur. om. iur. & l. si. C. de anna. exce. facti. l. heredes. §. de pluribus. ff. fami. her. l. non est novum. ff. de act. emp. & not. in glos. in. c. conquente extra de elec. & in hec cõvenit

12 omnes doc. ¶ + Secundum est genus diversarum actionum ex eadem causa, et factio descendentium, & ad idè cõpetentium, in quo genere non admittitur cumulatio. Exemplum patet in colono qui arbores succidit contra quem plures dant actiones, ut ff. arb. fur. ces. l. j. Ratio huius est, quia sententia lata in vna actione parit excep. rei iudicæ. in alia, ut ff. de excep. rei iudicæ. l. i. iij. & ff. de iur. iur. l. duobus. §. ex ce. & sic habet locum cum vna regula prohibiva quæ supra sed huic multum repugnat, quod dicit de actio ne hypothecaria, que potest cumulari cum principali, ut i. auc. de fideius. §. sed neq. co. j. in cõstat quod sententia lata in vna parit excep. rei iudicæ. in alia, ut l. si deserite. ff. q. b. mo. pign. vel hypo. sol. Sol. d. c. secundu Dy. ut p. u. not. in. d. c. nullus pluribus. Vel dicit christus secundum Cy. quod aliquando sunt plures actiones eque, principales quarum vna non dependet ab alia, & tunc non procedit quod supra dixi, aut sunt actiones plures quarum vna est accessoria ad aliam vel dependet ab alia, & tunc habet locum, d. §. sed neq. ¶ + Tertium est genus diversarum actionum, ex eadem causa descendentium, sed ad diversa cõpetentium. Exemplum patet in furto pro quo datur actio furti ad pignus & conditio furtiva ad rem ipsam, ut in. l. in re furtiva. ff. de cõd. iur. In quo genere dicitur quia admittitur cumulatio, ut l. si pro fure. §. j. ff. de cõd. furti. & l. rei cum seq. ff. pro foc. & l. ancille. C. de furti. Sed ut dicit quod non admittitur cumulatio secundum Cy. & alios per regulam prohibivam que est quod sententia lata in vna parit excep. rei iudicæ. in alia non admittitur cumulatio, d. l. fundi. & l. fundum. ff. de excep. rei

to, t3 et ad. Præ. de are. i. cõf. 17. co. iij. ver. non obstat, et Alex. de imo. in cõf. cx. xj. col. iij. ver. non obstat. l. iud. in. j. vol. Itè aduerte, quia talis cõf. non operatur ibi libellus cõmmeret repugnantiæ vel contrariæ, adeo si esset narratum i. cõtestatium substantiarum in cõf. itè stat. ita Alex. i. d. cõf. 121. & cõf. iij. & i. cõf. cx. co. j. i. prin. i. v. vol. cuius cõtrarium t3. d. meus sozi. i. cõ. 128 col. ij. vbi quod libell. cõmmeret contrariæ substantiarum p. talè etiam, & quod actor obtinet super eo super quod iustitiam t3. et idè i. cõf. clx. col. pe. vbi quod cõf. est iudicanda quæ ex nar ratione h. colligi possunt, et i. cõf. 262 col. ij. ver. ex quibus vbi si t3. narratum i. pectio. et pbatio. a ipso. actor non debet et hic ena sequit Alex. i. cõf. 96. co. si. i. pri. i. v. vol. hanc secundum opi. p. tes. Itelliget, quoniam et cõf. firm. d. u. oime liori mo. & c. quia tunc libellus cõmmeret contrariæ saluat, et sententia Alex. in. d. cõf. cx. xj. et in. d. cõf. vj. & j. opi. procedit in casu suo, i. quoniam

FORMA ACTIO REAL.

Amplius est adiecta illa clausula petens. Que not. pro pratice ultra dicta per Modern. in §. omniū in inst. de actio. et Non astrin gens. adde de ac clausula videtur Alex. consil. lxi. §. ii. & consil. xliij. §. iij. ff. Bar. in l. circa. ff. de proba. & Bart. in c. significasti de appellatio. & Alexan. de imo. in consil. cxxi. col. iij. in fi. in j. vol. h. c. Adiecta ad de i. si. qd agēs de una cā & p bās de alia fuc cumbit ita lu. ro. consil. ex. in pe. co. vers. sed in ciuilib. clarū est p. de ca. cōf. ccv. in j. colū. & facti q. voluit bar. i. l. j. c. vi i. pos. le. in l. si presi di. c. de do. añ nu. & in c. sup lris in. §. col. de r. scrip. vbi voluit q. iudex nō debet recipere p. hōes q. nō defendūt ex libello lōi. adde an q. lras sit p. bāda bar. consil. inc. Char terina accusa uit recit et cō. inci. Capirane us alex. cōf. j. & cōf. lxxxi. §. ij. li. anch. cōf. cccix. ro. cōf.

Imo si actio proposita talis sit nature q. sui iura in vna cā possit parere ex c. re iud. sup. alia differēt scda in alio iudicio. vt in l. duob. §. j. et §. si colonus. ff. de iur. iur. & l. si duo §. i. ff. de i. et. §. i. & probat in l. in iudicium. ff. de pub. iud. & in l. ij. ff. vbi rap. Nec ob. d. l. si p. fure quia ibi non dicit q. possint cumulari, sed quod vna alteram nō consumit. ¶ Quariū vero ē genus diuersarū actionū ex diuersis descendētū, sed ad idem cōpetentiū. Exēplū ponit gl. in d. l. edira. qū tibi com modauit librū & postea volo dicere & cumulare q. de posui in genere, quia scdm gl. admittit cumulatō que opi. v. p. bari p. regulā que est q. oīa videant permissa, nisi specialiter sint prohibita. vt. l. nec nō. §. sed q. eis. ff. ex quib. cau. man. Secū d. rō est quia nō debet expectari tēpus illud in quo idem sequeretur effectus. vt l. liqui. ff. ad velle. Tertia rō est quia pendēte iudicio possessō. agit p. iudicio. vt l. naturaliter. §. nihil. ff. de acqui. pos. for. i. c. at p. l. hu iusmodi. §. qui seruū. ff. de leg. j. & l. non est nouū. ff. de ac. em. ¶ In cōtrariū de terminat. Pet. quia regula electionis imp. diuina cumulationis locū habet hoc casu de qua regula loq. tex. in l. nemo in. §. quō iēs. ff. de reg. iur. & in d. l. q. i. he redem. §. eligere. ff. de trib. Que regula fundit alia rō. ne ne sit in potestate actoris ipsū rō pluribus actio nibus imbrigare & vexare, qd ergo p. hibet a princip. multo magis ex post facto. arg. in l. quō iēs. §. si creditor. ff. de pe. Facit quia sic est in criminalibus causis. vt in l. fenatus. ff. de ac. et i. l. g. de crie. c. de acc. quā

opi. sequit Cy. & ipsam puto veriorē q. qua vt tex. in d. l. nō est nouū cōiuncta gl. ibi posita que idē sentit. Ad cōtraria dic vt no. per Cy. in d. l. ed ita. Rursum quero an in casibus in quibus admittit cumulatō iure de calūnia sup. noui actiōne cumulatā & assignetur noua dila. Dic q. iurabitur sup. ea scdm lac. hu. ar. i. l. qui bona. §. si. ff. de dā. insec. & dabit reo noui dilatio si ex. j. dilatiōe nō pcutit instrul sup. hac noua act. Sequitur in littera.

S V M M A R I V M.

- 1 Efficacia clausula nō astrigēs se ad p. bādū & c.
 - 2 Proponēs plura disunctiue vel copulatiue, tñ in diuersis orōnibus nō se astringit ad probandum omnia.
 - 3 Actor in libello accusationis proponēs f. cū cum qualitate si probat factū sed nō qualitatē nunquid videat sufficienter probasse intentio nē suā quo ad condemnandum.
 - 4 Proposito factio simpliciter sine aliqua qualitate in accusatiōe nunquid possit accusatiō instrui cum adiectione qualitatē.
 - 5 Statutum disponens q. dānū passus si ignoret malefactorē h. abet regressum cōtra cōe & homines vbi est sita res dñificata nō habet locū ignorātia non probata.
 - 6 Si plura adiiciantur vel opponunt i. aliq. dispo sitione an regrat cōcursus vel sufficiat alterū.
 - 7 Que sit natura disunctiue seu alternatiue.
 - 8 Natura dicitōnis seu.
 - 9 In copulatiua, an requirat cōcursus vtriusq. ad hoc vt dī positio impletur.
 - 10 Natura copulatiue que sit.
- N O N A S T R I N G E N S** a Sead p. ban. ¶ Ista clausula solet frequēter opponi tā in pōnibus q. in libellis, sed trivalde vtilis est si apponatur in libello. Et est rō quia qñ p. ponunt plura in libello tendētia ad p. bādū illud q. principālī petitur vt actor in dubio se astringere p. bādum oīa simul cōiunctim nō diuisim, quib. nō p. batis succūbe et debet, vt in c. l3. cām. & ibi Ioan. an. extra de p. bā. & no. Bar. in l. diuus. ff. de re iud. nisi de cōtraria voluntate agētis appareat de qua cōstat p. talē prestatiōē, vt dicit Ioan. an. & not. i. d. c. l3. aius. n. protestatis p. hoc declarat. vt in l. si duo. §. cū inquilinus. ff. vii. pos. & l. p. here de. in prin. §. papi. ff. de acqui. r. di. de qua p. tatione & eius effectū plene stat p. Bar. in l. nō solū. in §. morte. ff. de no. oper. v. n. §. gl. & Ioan. in c. cū. M. Ferraricē. extra de cōf. & ego dicā infra in u. seq. ¶ Itē nō vt se astringere si plura p. posuerit disunctiue vt ēt copulatiue, tñ in diuersis orōnibus quorū quodlibet p. se sufficiat ad p. bādū intētiōnē actoris ver. gra. h. actor dixerit in libello sen

tēta esse nullā q̄a lata sit p̄ fallos testes, iñe p̄
 corruptos teste & silia, vt no. gl. in. c. ij. extra
 de rescrip. Et Bar. in. d. l. diuus, secus aut̄ si in
 eadē orōne plura coniunctim opponunt. v. g.
 dico tales testes corruptos & falsum deposuisse,
 quia tales casu requirunt̄ pbatio oīum quali-
 tātū, nisi p̄. pt̄ stationē vel alio mō apparet de
 cōtraria voluntate, vt no. in. d. l. diuus. & in. l.
 3 si cui in fl. ff. de fun. in str. C. + Sed p̄ declara-
 tionē predictōrū forma talē. q. Ecce actor iñ
 hel. ac. u. p̄posuit q̄ t̄tus vulnerat̄ gayum
 cū armis vel sanguinis effusioe, Deinde p̄ba-
 uit de p̄cussioe sed nō p̄bauit de sanguine vel
 de armis an sit gayus absolutus, dicit Ia. de
 are. ut̄ refert Cy. i. l. ij. C. de pb. quod sic q̄a
 nō suffi. sit p̄bare sc̄m, nisi p̄bet qualitas ip̄si
 a diecta a scō vt. l. denunciat̄ ff. qd̄ in. ff. de
 adult. & l. pretor. §. hoc aut̄ ver. docer. ff. vi
 bono. rap. Aij vt̄ Gu. d̄m̄q̄ pōt fieri cōden-
 natio, q̄a sufficit p̄batū esse ip̄sum sc̄m l3 qui
 litas nō p̄bet, arg. l. bouē §. aliq̄. ff. de edī.
 edic. Bar. aut̄ i. d. §. qd̄ tñ alr̄ distinguūt, & sic
 aut̄ defectus qualitatē propositē facit̄ videri
 aliud eē caimē ab eo q̄ sit erat̄ p̄positū, & tūc
 ex tali p̄cessu qualitate nō p̄bata nō debet se
 qui absolutio, vt in. d. §. qd̄ tñ. Aut nō facit̄ ve-
 deri aliud crimē, tunc aut̄ defectus illius qua-
 litatis inducit diuersitatē pene & cōdēnatiōis
 & tunc si q̄dē mutata sit qualitas & deiracta
 p̄dēntē iudicio qd̄ fieri pōt, vt. l. in delictis. §.
 si deiracta. ff. de noxa. & tunc pōt sequi cōden-
 natio. Si uero nō sit deiracta facta tunc de-
 bet sequi absolutio. Si at̄ qualitas nō induxe-
 rit alienationē pene, tūc indubitanter sequi de-
 bet cōdēnatio, ita intelligit̄ lex bouē §. Aliq̄
 quia illo casu verba libelli p̄nt ad ut̄rūq̄ actio-
 nē tā redibitorā q̄ q̄o minorā. Aduerte tūc
 eo casu quo supra dixit̄ qualitate nō probata
 debet reus absolui, quia poterit̄ in nouo iudi-
 cio repeti accusatio si ne qualitate, d̄m̄ tñ abso-
 lutio non esset facta sup̄ principali scō tāq̄ nō
 probato, arg. in. l. habeat in prin. ff. de insti. u.
 4 C. + Sed qd̄ dicit̄ in casu cōuerso pone q̄ in ac-
 cusationē p̄posuit sc̄m simplr̄ sine adiectione
 qualitatē, & lata est̄ sua abs. iurorā nouo iu-
 dicio poterit̄ instiui accusatio, cū adiectione
 qualitatē di. si id̄ Bar. vbi supra aut̄ ita a die-
 ctio qualitatē p̄bet̄ delictū quo ad eius essen-
 tiā, & tunc poterit̄ de nouo proponi accusa-
 tio, vt̄ querit̄ ff. de excep. rei iud. aut̄ nō
 alterat̄ delictū, sed solā penā vel cōdēnatiōnē,
 & tunc aut̄ absolutio prius facta, fuit facta sup̄
 principali facta, & tunc aut̄ fuit facta absolu-
 tio respectu qualitatē, nō propositē, & tunc
 poterit̄ accusatio re p̄ tr. ar. d. l. q̄ h̄eat in pri.
 & l. j. §. j. ff. si fa. sur. se. dica, & q̄ dicta sunt i

libel. criati locū h̄nt i citi.
 li. C. + Et ex his p̄r colliḡ,
 decisio ad illam. q. Ecce
 statuto ciuitatū Lōbardie
 cauet̄ q̄ si fuerit dānū illa-
 tū in bonis uel in possessio-
 nibus alicuius et ignoret̄ p̄
 sona q̄ dānū intulerit, q̄ cōe-
 e oies loci sup̄ cuius territo-
 rio sunt site ip̄se possessioes
 teneant̄ dānū emēdare. Cer-
 te nō poterit̄ recta vi agi.
 cōtra cōe & hoies, nisi pri-
 us cōstituerit qd̄ malefactor
 ignoret̄, b̄ q̄ si ignoran-
 tia circa malefactorē eē faci-
 liter p̄babit̄, v3 p̄ factum
 actoris seu dānum possi. vt
 no. p̄ gl. i. l. si cui sibi. ff. de
 acc. & f. cit. l. verius. ff. de
 pb. C. Sciētia at̄ posset hec
 casu dupl̄ p̄bati vere &
 presumptiue, vere at̄ p̄bati
 posset p̄ eos q̄ vidisset. Pre-
 sumptiue, q̄ p̄ q̄ dicit̄ a vi-
 cinis, q̄a presumit̄, q̄ vnus
 vicinū facta alterius non
 ignoret̄, vt. c. ij. extra de p̄r.
 vel p̄ famā publicā hoc p̄-
 dicte, vt. l. v. C. de p̄i. ut̄.
 C. Rursum scire dēs q̄ si ef-
 sent diuersi delicta ex di-
 uersis factis descēdētia ces-
 sarēt q̄ dicta sunt, supra &
 liceret lata sn̄a absoluoria
 sup̄ vno insinuere nouā ac-
 cusationē sup̄ alio. vt. l. nūq̄
 plura. ff. de priu. deli. et. l. se-
 nā. ff. d̄ acc. secus si sit idē
 delictū, vt. l. l3 i si. ff. nau.
 cau. ita, & ibi plene. not.
 C. Pro declarōne at̄ pleni-
 o i oīum reuocaf̄ idubiū + si
 plura adiectionē vel apponū-
 tur in aliq̄ d̄ntē, an req̄-
 rat̄ oīum cōcurfus v̄l suffi-
 ciat̄ alteri. Et breuiter sc̄z
 theorit̄. Bar. & cōiter oī-
 um, vt p̄ eū no. i. l. si q̄ d̄
 cētā. §. v̄m̄ ff. d̄ re. du. disti-
 gue, si aut̄ i dispōne appo-
 nōtur plura alternatiue, seu
 distunq̄tue, aut copulatiue.
 C. Primo casu aut̄ e p̄prie
 & strictē alternatiue tūc al-
 terū sufficit̄ iteruenire q̄ ad

elixij. & q̄ ij
 litas appōbit̄
 i libel. fir. p̄bā
 da vlt̄a p̄dca,
 vid̄ alex. i. cō.
 lxxxix. col. ij. i
 pri. i. j. vo. ubi
 q̄ si iurisdō ut̄
 tribuit̄ alicui
 uigor̄ alicuius
 q̄nta. illa q̄ntas
 d3 p̄bati, &
 idē i cōf. c. col.
 ij. v̄l. oportebat
 e. vol. vbi
 q̄ntas req̄nta
 ad actū d3 spe-
 cifice probari,
 & idē i cōf. c.
 xix. e. li. col.
 ij. i. pri. vbi si
 adij. i. ff. al. uī
 rei vel scō q̄ d̄
 bet simul cū fa-
 ctō vel re, p̄ba-
 rit̄, et i cō. ij. i.
 ij. vo. co. ij. &
 ibiq̄ d̄t̄ al. &
 d̄beri at̄ li. cō.
 & ad materiā,
 vide barba. in
 cōf. xlij. co. ij.
 i. ij. vol. & se-
 d̄ se. cōf. clxij.
 et consil. ce-
 xxx. mari. se z.
 i. c. cōquestus.
 de cō. & i. c.
 ij. ar. xij. q. ij.
 prin. deli. ob.
 & in. c. dilec-
 art. xxxiij. v̄
 vers. iij. infer-
 tur. et. & al.
 in cōf. lxxxvj.
 col. ij. in. j. vo.
 & florin. in. l.
 ad. in prin. ff.
 d. l. ac. quod
 no. c.
 a et̄ ignoretur
 adde videf̄.
 ro. consil. vij.
 & Alexand.
 xxxiij. secun-
 do libro.

2 **¶** Vel adde de hac dictione videndum p ro. cōsil. lxxxiiij. Rap. cu. cōsil. xcviij. et. 177 alex. cōsil. cxj. liij. lib. Ange. cōsil. xxxviij. & vide p Ol. dra. de multis dictionibus cōsil. xlix. Ber. b **¶** Dictionis seu adde vidē. p Cal. cōsil. v. de verb. si. per Ro. cōsil. 179. & 363. Alex. cōsil. cxciiij. ij. lib. Ber.

implendā dispōnem, vt. i. l. illud aut ill. d. ff. de cōsil. p. cu. & l. illud aut illud qñ dtes leg. ce. & l. si he. plures. ff. de cōdi. in si. cū simi. aut ē alternatiua ipropria, q̄ aliqñ ponit pro cōiunctiua & hec dicit vt dicam in copulatiua. **¶** Secūdo casu principali cū plura ponunt copulatiue subdistingue, aut est copulatiua ppria & stricta veniens ad terminatiōnē alicuius ex remittatis, & tunc requiritur concursus oīum copulatiuorū, ut in. d. l. si heredi plures, aut est copulatiua impropria q̄ ponit pro disunctiua, tunc dicit vt infra dicit in disunctiua.

4 **¶** Videndū est itaq; p se singulariter de singulis, & primo de natura disunctiue seu alternatiue, i quō articulo sic distingue. Aliqñ alternatiua p̄fertur a lege, & tunc aut est alternatiua plurimū factorum seu terminorū quorum occasio ne certū quid est principaliter per legē dispositum, & tunc stat proprie in sui natura & verificat in qualibet parte sui, vt in. l. j. ff. ad. l. corne. de sic. & in. l. j. ff. de pari. cum simi. Fallit scđm aliquos in casu. l. v. ff. de auro & argen. lega. vel dic, & verius q̄ ibi loquit in alternatiua hoīs de qua infra dicit. Aut est alternatiua plurimū qualitatiū vel penarum respectu iusdē facti seu dispositi, & tunc aut talis alternatiua continet repugnantia, & tunc improprie & verificatur in vno solo assumendo ille partē, q̄ victo caret, vt in. l. vbi. cunctq;. ff. de fideiuss. & l. sed & si decesserit in si. ff. de contratab. l. ea lege. C. de cōditio. ob causam, vbi aut non continet repugnantia, & tunc stat pprie & verificat in vno solo, vt in. l. si fugi. & in. l. quicumq;. C. de seru. fug. & in. l. i. de i. sed nouo iure. C. de epis. & cler. & l. j. §. expilatores. ff. de effrac. & expi. Et hec distinctio p̄cedit in alternatiua ppria a lege cōi. In ea vero q̄ fert̄ a statuto dicit q̄ si la stat pprie & in sua ppria & stricta natura, quā statuta sunt stricti iuris, & debent intelligi pprie, vt verba sonant, vt plene no. in. l. oēs populi. ff. de iusti. & iur. **¶** Secūdo casu principali, v3 cum alternatiua p̄fertur ab hoīe, & tunc aut ponit̄ inter res vel alias qualitates super quibus disponit̄, Aut inter personas quas dispō conferē. Primo casu aut apponit̄ disunctiua, que natura sui tam sensum q̄ ver-

ba disungit, vt est dicitio vel a & similia, & tunc stat proprie & sufficit alterum interueni re regulariter, vt in. l. plerumq; in si. ff. de iur. dot. & l. si quis ita stipulatus in si. & l. si ita quis. ff. de ver. ob. & l. cum illud aut illud. ff. quando di. leg. ced. Fallit vbi intentio disponētis aliter se haberet, vt in. l. lucius in. §. ij. ff. de here. insti. & in. l. sepe. ff. de verbo. signifi. Aut apponitur disunctiua, que licet verba disungat sensum tamen cōiungit, vt est dicitio seu & siue, & tunc aut dispositio, vt est facta in vltima voluntate, & tunc eius favore resoluitur in cōiunctam, & sic improprie ponitur, vt. l. quintus, la. ij. in si. & l. si quis ita legauerit in si. & ibi no. per Bar. ff. de iur. & argē. leg. aut dispositio est talis in qua cessat fauor vltime voluntatis, & tunc stat proprie, & idē dicendum in his q̄ in alijs disunctiuis, arg. l. si ita quis. ff. de ver. obli. vbi ponitur dicitio, siue, que idem significat qd̄ dicitio seu scđm Priscianum ad qd̄ facit. l. p̄terenda. C. de in lit. dando iuto. & per Archi. c. ego. lxxij. dist. & per Alb. in alphabeto sub littera. f. dicitioe seu. **¶** Secūdo casu cum alternatiua ponitur inter personas in quas diriguntur ac conferunt ipsa dispositio, & tunc aut apparet de mente disponentis, q̄ voluerit haberi pro disunctiua, & stat ut menti, & sic pro disunctiua, habetur, ut. l. si dicitio aut seyo. ff. de leg. ij. aut de mente non constat, & tunc aut hec disunctiua seu alternatiua ponitur inter tales personas inter quas si poneretur copula non posset operari in vim copulatiue, & tunc alternatiua stat proprie, vt. l. fundus ille. ff. de cōtrahen. emp. & l. eum qui. §. q̄ sibi. ff. de verb. ob. facit. l. j. §. si fructuarius. ff. de stip. ser. aut posset operari in vim copulatiue, & tunc aut ponitur inter personas grauatas, et stat proprie in sui natura, vt in. l. si ex toto. §. j. de leg. j. aut inter personas honoratas, & tunc aut inter eas non cadit affectio ordinata, & sic stat proprie in sui natura, vt. l. cum pater. §. pe. ff. de lega. liij. aut inter eas cadit affectio hec, & tunc alternatiua stat improprie, & ponitur pro cōiunctiua ideoq; concursus requiritur vtriusq; vt. l. cū quidam. C. de verbo. signi. & ibi de hac materia plene per Cy. Ex quibus patet q̄. l. item si seruus. §. vlti. ff. de stip. ser. est hodie correcta secundum Pe. **¶** Sed vltima dicitio attendenda est aliud noui pro intellectu dictionis a d. d. l. si quis ita legauit, & dicit aliter distingui posse, & sic aliquando profertur alternatiua sub ista dictione seu inter res eiusdem speciei, aliquando profertur inter res diuerse speciei. **¶** Prio casu disunctiua seu ponitur pro cōiunctiua, quia videtur apposita causa ampliā-

si. & sic debet intelligi, d. l. si quis ita legauerit. Nam ibi testator, ita loquutus est, vinū qd est in tali fundo lego sempromio, & sic patet quod omne vinū intendebat legare, & erāt diuerse eiusdem, tamen speciei. Et ex hoc possent dici idem esse in quacunque alia dicitur alternatiua, nec in hoc esse differentiam inter contrāctus & vlti. volum. ¶ Secundo casu cū sunt diuerse speciei, subdistingue, aut alternatiua ponitur inter genus, & species, & tunc ponitur pro coniunctiua, quasi ampliandi gratia videatur apposita, vt. d. l. quis ita, in fin. ff. de aur. & arg. lega. aut ponitur simpliciter inter diuersas species, & tunc stat proprie, vt in l. statulibrum §. fina. ff. de leg. ij. facit, d. l. si quis ita stipulatus, in fin. ff. de verbor. obligatio.

¶ Condescendo nunc ad copulatiua, & quero, an vtriusque concursus sit necessarius, vt dispositio implatur, & in hoc sic distingue secundum doc. precipue Bar. vt no. in l. si is qui ducenta §. vtrum. ff. de reb. du. aut copulatiua ponitur inter contraria si incompasibilia, & tunc impropiatur, & resoluitur in disiunctiuam, vt. l. si ticio fundus. ff. de v. usufr. leg. & ideo non exigitur vtriusque concursus sed alterum sufficit, aut ponitur inter compasibilia, que al quo respectu sunt idem, aut inter ea que sunt diuersa, si sunt idem aliquo respectu, tunc subdistingue, aut illa duo, ita se habent, qd vnum necessario est aliud, & tunc absqueit copulatiua, & sit resolutio vnus in alterum. vt in l. ij. ff. de pac. ibi placitum et consensus, id est placitum cōtencus, aut vnum est genus, et aliud species, aut vnum est genus & aliud indiuiduum. ¶ Primo casu dic, an enumeratio specierum preceat ipsū genus, aut sequitur si preceat, tūc copula stat proprie, & auget, & vtruncq; cedit in dispositione, vt. l. hoc legatum, & l. ea tamen adiectio. ff. de lega. iij. Ipsū tamen genus restringitur ad alius species similes expressis, vt. l. si §. cui dulcia. ff. de vi. tri. & ole. le. & l. seye §. gayo. ff. de iun. instruc. Si vero genus preceat enumerationem specierū, tunc aut species enumerat ab errante, aut a sciente, Si ab errante, tunc stat copula proprie & cedit vtrunque in dispositione, & specierum numeratio nihil operatur, vt. l. legata in prin. ff. de sup. lega. Si qui dem a sciente, tunc subdistingue, aut facta est enumeratio specierū causa dubitationis tollenda, aut causa limitationis, aut dubitatur. ¶ Primo casu cedit vtrunque in dispositione, & vtrū facta enumeratio specierum ad maiorem euidē §. labeo. & l. que dubitationis. ff. de au. & ar. nam, & sic copula stat proprie, vt. l. pediculis leg. ¶ Secundo casu cum causa limitationis, tunc alterum cedit in dispositione & ex-

pressio generis nihil operatur, & copula stat improprie, vt. l. cum delationis §. quidam, & l. seyo in prin. ff. de iun. instru. & in d. l. le. ij. & l. ij. rñ. ff. de iun. & le. ¶ In tertio casu cū dubitatur, dic idem, quod in primo vt vtrunque cedit in dispositione & copula stat proprie, & vtrū gratia dubitationis tollēda facta specierum enumeratio, vt in d. l. quelitū §. si quis fundū. ff. de fundo instruc. & ibi plene per Bar. & p. Dy. in regu. generi per specie, extra de reg. v. lib. vj. Vbi vnū est genus, & aliud indiuiduum, tunc siue pcedat species, & sequatur enumeratio indiuiduorū, siue cōtra copula postea inter ista stat improprie, & nil auget, sed sola indiuidua cedunt in dispositione. l. heres meus §. ij. ff. de leg. iij. & ff. de iun. instruc. l. cū delationis §. si quis fundus, & l. ij. §. si ita. ff. de au. et arg. leg. ¶ Dixi supra qd aliquando copula ponitur inter diuersa, vbi aduertent qd aliquando ponitur inter duo subfā iua, aliquando inter duo adiectiua, aliquando inter duas orationes. ¶ Primo casu vtrū si dicatur ticius & gaius currunt vel lego ticio & gayo, tūc copula stat proprie, vt in l. huiusmodi §. ticio. ff. de lega. j. et. l. si duobus, eo. ti. et. l. re cōiuncti. ff. de le. iij. ¶ Secundo casu quando ponitur inter duo adiectiua, v. g. ticius est albus & niger vel lego ticio seruus textores & vernas, & tunc aut copulatur respectu alicuius subfā iui, & copula stat proprie & requirit concursum vtriusque, vt in l. ticio textores. ff. de lega. j. Idem dic si copula ponatur inter aliquas qualitates respectu alicuius subfā iui, v. g. dicit lex. Quicumque vñ fuerit seruitute, & ea seruitus ad eū pertineat habeat interdictionem. Certe si hic turbetur in iure seruitutis non sufficit probare, qd vñ sit, sed requirit qd probet ius seruitutis sibi cōpetere, vt colligitur, & habetur in l. iij. §. hoc autem interdictionem a superiore. ff. de iur. ac. priua. & facit. l. in. in. §. ait lex. ff. de rep. cum si. aut non copulatur respectu alicuius subfā iui, & tunc videntur tunc orationes, ideo dic vt infra dicam. facit. d. l. ea tamen adiectio. ¶ Tertio casu quādo copula ponit inter duas orationes subdistingue, aut per modū qualitatis & accidētis, & tunc copula stat proprie & requirit vtriusque concursum, vt in d. l. si hi redi plures. ff. de condi. insti. & l. si is qui ducenta §. vtrum. ff. de reb. dub. & in d. l. si ita quis, & in l. si quis ita. ff. de verbo. obi. sic enim potest intelligi, d. l. iij. §. hoc autem interdictionem. Si vero copulatur aliter vtrūque principaliter ad aliud, et tunc non requiritur vtriusque concursus, immo in quolibet copulatiuo verificat dispositio vt. l. ij. ff. de his qui no. in. et. ff. de testi. l. iij. §. l. iulia, et. ff. de licc. l. ij. cū si

FORMA ACTIO. REAL.

at Non, adde SVMMARIVM.
Ro. fin. in fol. 1 Petitio vt iuret de calūnia
xij. Ber. non est negligenda.

2 Nollens iurare de calūnia
non cadit ipso iure a iure suo sed per senten-
tiam in eadē instantia ferendam.

3 Ratione iuramenti non premissi non potest
quis conveniri in alia instantia finita ea in
qua erat iurandum.

4 Si actor vel reus fuit contumax in non iu-
rando in terminum, an possit purgare contu-
macia ante sententiam offerens se iurare paratum.

5 Nō sufficit de calūnia iurasse in cā principali.

6 Qui debeant iurare de calūnia.

7 Omisio iuramenti calūnie, an vi. set. pcessū

8 Ex consuetudine non potest recusari iuramen-
tum calūnie.

9 Iuramentū calūnie ē credulitatis nō vitatis.

PER SACRAMENTVM CA-
1 Iumnie. + Hic adverte, quia hec petitio vt
iuret de calūnia nō est negligenda quia contu-
māx in non iurando patitur pena magna,
nā reus hī pro confesso. & actor cadit a iure
suo, vt habet in l. ij. §. q. si actor. C. de iur.

2 cal. & in c. si. extra de iuramen. cal. + An
autē cadat ipso iure. Dic qd nō sed p suūm sup
hoc in eadē instantia ferenda sine alio nouo p-
cessū, vt sentit glōf. & Cy. in d. §. q. si actor.

3 + Quid igitur si in ista cā sit finita, nec in
dext. cāe aliquid pnuiciat, sup hoc qd actor
ius pdidit, quia de calūnia nō iuravit, an si
postea ipse actor litem repetat in nouo iudicio
cōtra ipsum reum poterit ipse reus in isto iu-
dicio nouo actorē repellere & excipere cōtra
eum ius suū perdidisse, vt qd sic, ar. in l. pōponius
§. si filia, & ff. de inoff. test. in cōtrariū deter.

4 In l. d. c. si. extra de iur. cal. ea rōne quia istud
ius priuatiōis supuenit post lit. cōr. pendente
primo iudicio, iō pertinuit ad ostiū p. imi iū.
sup eo pnuiciare, vt l. ediles aiunt. §. itē sciē
dum. ff. de edi. ed. quo ostō finito cōsequēter
est finitū ipm ius, vt l. terminatio. C. de fruc. &
lit. exp. & si actor nō repelit, ab agēdo, dicit
tū In p. iudex p. mus q. neglexit sup hoc pro-
nuiciat p. nec parti ad interesse, ar. l. i. in cimus,

5 & quod ibi nota. C. de iud. + Deinde que-
ritur quid si actor vel reus fuit cōtumax in nō
iurā infra terminū, an poterit purgare cōtuma-
ciā ante sententiā offerēs se paratū iurare la. de
arc. in d. §. q. si actor distinguit, aut interest ad-
uersarij nō iurare, quia forte lapsa sunt tēpora
prob. indi. & instat sicut instantiē vel similia, &
tūc nō admittitur purgatio more. aut nō inte-
rest aduersarij, & tunc audif volēs morā pur-

gare et iurare, ar. in l. electio. ff. de noxa, & in
l. mācipiorū. ff. de op. leg. Facit qd no. in l. infu-
la. ff. de verb. obi. alij dicit ar. vt no. Cy. i. d. §. qd
si actor. hodie autē determinatū est per ca-
nonistas qd i. q. cunc p. teli tis aut finiam pōt iu-
rari de calū. & sic admittit purgatio more per
tex. i. e. j. extra de iur. cal. li. vj. de iure ac. cin.
tale iurmpitari dēt & exigi imediata post lit.
cōte. & semel tm̄ & nō pluries, vt hī & no. in
d. l. ij. in pri. & in auc. pri. C. de iur. cal. & in

6 §. si. eo. ar. + Nungū at sufficit iurasse in cā
prin. Dic qd nō, sed dicitur iurari i cā app.
vt hī & no. in c. apponibus i si. extra de iur.

7 cal. li. vj. + Sed q. tūc ille p. sone q. iurāt te-
nent. Dic q. primo pri. si p te ipos sunt in iu-
dicio. Itē aduocati & pcuratores, Itē tutor cu-
rator & alij legitimi administratores, vt puta
plati eccliarū & corū iudicij, vt i. d. l. ij. i. pri.
& §. qd obseruari facit qd hī i. c. p. ractādis,
& i. c. i. peratorū. & i. c. cū cām extra de iur.

8 cal. & i. auc. prin. C. eo. ti. q. oēs tenent iurare
i aiam suā p. p. tū, vt i. d. c. in p. ractādis, p. cu-
ratores aut iurāt in aiam suorū dñorū, qm̄ sup
hec hī spāle mādātū, qd gñale nō sufficeret,
ut ē tex. in c. si. extra de i. li. vj. & no. gl. in cie.
nō p. t. eo. ti. & In i. c. si. p. all. facit. d. l. ij. §. si
at ab fuerit, imo et tenent pcuratores iurare i
aias eorū proprias, vt hodie deter. minatū est

9 in d. c. i. appel. + Sed quid si iurā cal. non
fuit p. sūm in cā an p. cessus vicietur a snia
Dic qd sic secundum Host. & Arc. aut tale iu-
ramentum non fuit exactū, sed ab vtraque
parte obmissum, & tunc v. z. processus, & sen-
tentia vt in c. j. vers. propter obmissum extra
de iur. cal. li. vj. aut fuit p. ditam, sed non p. sūm
& tunc viciatur p. cessus, & snia i. d. ver. pp
obmissum. Ad quod facit quod no. Arch. in
d. c. j. & Spe. i. eo. ti. §. i. sequitur vers. & nor.

10 + Sed pone qd cōsuetudo ne iuret de cal.
an licite recusab. ite ne iuret. Dic qd nō a qd
hec cōsuetudo itaq. iuri cōtraria, nō v. z. vt i. c.
certū extra. e. ti. & no. p. Cy. i. l. ij. C. q. si lō,
cōsue. + Vt iō nor. qd hec iurē ē credulita-
tis & nō vitatis, iō qd sufficit iurare & qd cre-
dit se fouere in ista cām agēdi vel defendendi, ut
no. i. d. §. qd obseruari. Ita at qd i. h. mō iurō cō-
tūēt. is verū ē, qd tinentur illud iurē q. lis si
hi iusta vī. Et si quereēt vōrum non inficietur
Vt iuradetur dilatio nulla p. g. ur. Nil pro-
mitet, ut falsa snia det, cetera die v. z. p. e. ti.
Ista sufficiant, q. iur. quotidiana, at qd iō me
morie reducenda, vt l. legau. ff. de h. le. lo. pe.
fer. ll. do.

11 De delinatioe iurisdōnis alicuius iudicis & c.
SVMMARIVM.

1 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

2 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

3 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

4 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

5 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

6 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

7 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

8 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

9 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

10 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

11 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

12 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

13 Quando opponat exceptio declinatoria iudicij

CORAM vobis supra scripto dñovica rio cōparet et se pñtat Io. de olearijs no mie et occasiōe cuiusdā asseriti libelli nup corā vobis, vt dī. p̄dūcti & oblati p̄ Andrinū de la corona cōtra & aduerfus ipsūm Io. ac nomie & occasione omniū & singulorū in eo contē. torū. In quo quidē asserito libello inter cetera dicitur cōtineri & c. ac etiā noīe terminū p̄ vos dicto Ioā. assignari ad respondēdū ipsi asserito libello, & omniū quorūcūque exinde sequuto rum dicens excipiēdo cum debita reuerentia opponens et proponēs ipse Ioā. vos nō fuisse, nec esse iudicē cōpetentem inter ipsas partes, & super eā & qōne de qua in ipso asserito li bello sit mentio, tam inspecta cōditiōne plone vestre quā cōditiōne & statu ipsarū partium, ac etiā & qualitate ipsius cause prout apertius in iuris allegatio. demonstrabit, & inquitū apparet vel appere posset vos eē in hac cā iudicē cōpetentē, qd nō credit, dicit & pponit idē Io. vos fore ipsi Ioā. & esse merito iudicē sus pectū & maxime causis & rationibus infra scriptis. Et primo quia ipse Io. nō est de iuris dictione vestra cum sit clericus tonsuratus, & vos dñe vicarie estis frater p̄dīcti Andriū & inimicus dīcti Ioā. nec nō & similit̄ eām agitis in facto vestro & alijs rōnibus & causis suis loco & tpe proponēdis. Protestans iā dīctus Ioā. in principio, medio, atq; sine p̄sentis cōpa ritionis & oppositionis quod per presentem actū vel cōparationē seu aliquā aliā vel alium quē seu quā ipsūm Io. facere cōtigit in futu rum nō intēdit, nec vult in vos tanquā in eius iudicē cōpetentē aliquāliter cōsentire, quinimo cum omni reuerentia vestrā iurisdictionem & audientia tanquā iudicis incōpetētis & suspe cti oīno declinat. Petens ex nunc in quantum apparet vos esse iudicē cōpetentē, supra scri ptū Andrinū cōpelli ad arbitros iuris eligēdos q̄ de dēā suspitiōe cognoscāt, & decidāt, put viri iurisperitis ordo exigit et requirit. Sequit̄ i. lit.

CORAM vobis, Quia solē oblato li bello añ lit. cō. oppōt̄ exceptiones declia torie iudicij, q̄ post litē cōt. nō admittit. + vt i. l. si. C. de exce. et i. c. iter mōasteriū, extra de re. iur. merito igit post libel. p̄cedit̄ subiūgīt̄ hec cō. additio q̄ duo i se principālī cōtiner. ¶ Priō exceptio de incōpetētē iudicis ex defcū iurisdictionis. C. S. de exceptionē suspitiōis ex de scū amari. et q̄s exceptiōes ē dīra. vt infra pa.

SVM MARIVM.

Tenor libelli in prima respōsione ē repetēdus. DICITUR cōtineri. ¶ Hic no. q̄ vult ē semp̄ repetere in prima respō. + que hī i libel lo eius tenor ē vel effectū, vt inquit imperator in. i. vt responsum, C. de transactio. l. preci.

- bus. C. de impu. & al. sub. SVM MARIVM.
- 1 Per quicūq; exceptionē p̄ ter declinatoriā videtur q̄s in iudicem consensisse.
 - 2 An possit oppōi exce. decli natori i si q̄s i iūro. pmisit, q̄vbiq; locerū et corā quo cūq; iudice possit cōueniri.
 - 3 Reus si nō iur. nati in loco debiti solutionis nō erit remittendus ad ipsūm locū.
 - 4 Exceptio incōpetētē omif sa ante litem contestatā, an postea possit opponi.
 - 5 Tenet iudicium si opposita declinatori añ lit. cō. Iudex p̄cesserit, nisi ps appellauit.
 - 6 Ex quibus causis quis dicatur iudex incōpetens.
 - 7 Agitata corā iudice re vera incōpetente sed scđ. a cōm op̄. reputato cōpetētē valēt.
 - 8 Iudex secularis, an incidē ter possit cognoscere de cri mine vsurarium.
 - 9 Forus rei si sit multiplex eligitur per actorem.
 - 10 Iurisdicō delegari ratiōne incōpetentē quorū modis valeat declinari.
 - 11 Minor an possit esse iudex ordinarius.
 - 12 Minor, xxv. anno, an pos sit esse iudex delegatus.
 - 13 Iudex ē incōpetēs ex lapsu temporis ad ferendā suū im sibi in delegatione p̄hixi.
 - 14 Opposita exceptionē incō petētē iudicis quis de ea co gnoscit, an superior an ipse.
 - 15 Princeps concedēs aliqui aliquid indigno vel incapaci v̄f̄ facit eū cō disp̄sare.
- N**EB C. hūiū iudicē a com pe. & c. ¶ Ecce p̄ria exce. que tenent i p̄pitudine iudicis ex defcū iurisdictionis.
- 1 ¶ Quid igit si hec excep. nō fut̄ oppositā añ lit. cō. re, sed tenent i p̄pitudine aliq̄ualit̄ excep. p̄ceptoriā vel dilato rie, an reus videat iudicē a p̄ probasse, dic q̄ sic b. v. l. si suscepti p̄. et ibi no. ff. de iud. & i. d. c. iter mōaste.

ac iudicē cō pe. aduerte, & adde q̄ oppo nēs i iura. sēp̄ debet p̄fessari q̄ nō intēdit in eū tanq̄ i iudicē cōpetentē cōsentire, nisi & quatenus ē iudex. alr si non opponens di cōt̄averba iudicē possit p̄cedere cōtra ipm tā q̄ cōtra cōtū macē, ita are. i. l. si scriptū, ff. de leg. j. all. imo. i. l. qdam cōlutebar, d̄ re iu. et i. c. roma. de ele. bal. i. l. ij. C. vbi decu rio vel cohar. & an. i. l. nō v̄ ff. de iud. vide alexā. in. d. l. si ita scriptū, & i. l. nō solum. §. morte. ff. d̄ no. op. nū. Cur. ¶ Nor. ad ea q̄ dicit̄ bar. i. l. si cōuenierit. ff. d̄ iuri. om. iu. & i. l. h̄s absens. ff. de iu. vide i fra sup̄ tit. act. hy. vbi pleni. b̄ Sic. Adde ro. cōf. clxix. Bt vide anch. cō. xvj. d. car. cō. vij. & vide vnū q̄ faceret tibi honorē p̄ ro. sin. suis fo. iij. et vide frā. d̄ are. cō. xxx ij. & q̄s de beat oppōi ex c. p. declina. ne opponēs dīcat̄ cōtūx p̄ anḡ cōf. cexiij. B.

a & Siffi. adde
Frā. de are. cōf. lxxvij. Bar.
b C. Locorum.
ad te videñ. per
nou. in. l. si qs
in conferben.
C. de pac. & vi
de q̄ voluit an
ch. vōt. exxxx.
viii. & an vi
gore dīctorū
verborū possit
cōueniri p̄ cā
pmittētis qui
fuit mētus in
aliquo loco cū
mercibus vena
libus. vide per
Bald. consilio
ccxxvij.
c et Snam. ad
glo. in cle. j. de
seq. pot. pau. de
ca. cō. cclxvij.

d & Ultra p̄ce
dē. adde ange.
cōf. cc. & vi
de ro. consilio
ccccxij. & ex
cep. incōpetē
tiō opposita
in j. instanā il
la perēp̄a pōt
c̄poni in. ij. in
stanā ita ang.
cōf. cclxxxij.
Bernar.

e & Excōica
to. adde q̄ nec
in eū de cōfen
tū per p̄m pōt
fieri pro gatio
pp̄ excōica. vt
etiā t̄net Ro.
confil. xlviij.
Bernar.

f & Ceco adde
q̄ hoc non est
simpliciter ve
rū vt cōsultit
Abb. eius cōf.
xvii. j. lib.

licet per solā satisfationem
de iudi. siffi. a nō videatur
iudicē cōprobare. vt i auc.
off. C. de lit. cōfess. nec per
petitionem copie libei. vt in
l. non videtur. ff. de iudic.
a & Quid aut dixeris si re
us promiserit. vt fieri quo
tidie solet in instrumētis q̄
b possit vbiq̄ locorū b co
rā quocūq̄ iudice cōueni
re. an tunc poterit declina
re iurisdictionē iudis. tanq̄
incōpetentis. Breuiter i hic
distingue scđm doc. Aliqñ
verba promissa sunt relata
ad modū seu formā conue
niendi iū. aliqñ sunt rela
ta ad modū solutiōis. C̄ Pri
o casu aut intercessit simplex
& nuda conuentio. aut solē
nis stipulatio. si nuda conue
ntio intercessit. tunc. n.
operatur. nec releuat. quia
licet penitere. & cōtraueni
re. vt. l. si conuenerit. ff. de
iur. om. iur. & ibi per Bart. si
vero interuenit stipulatio.
tunc et idem saluo tamē q̄
hic casu cōtrafactēs pōt cō
ueniri ad penā. vel interces
se. ar. l. diē. p̄ferre in si. ff. de
arbi. C. Sedo casu princ. cū
verba sunt ad solutiōē re
lata. vt si quis pmisit in alio
casu loco certo vel in plu
ribus se soluturum vt sit in
instrumētis. et isto casu sub
distingue. aut pmisit in quo
libet loco in quo melius pla
cuerit actori. & tunc nil re
leuat talis promissio vltra
ius cōmune. quia intelligit̄
facta sub hac cōditione v3
dūmodo ipsum reū nō tra
hat extra suū domiciliū. ar.
in. l. meua. in si. ff. de an. le.
& de op. li. l. si patronus.
aut pmisit soluere in quo
cūq̄ loco vbi fuerit inuē
tus. & tunc vbiq̄q̄ inue
niatur conueniri pōt q̄ ibi
cōtraxisse videtur. vt not.
Inno. in. c. dilecti extra de
foro cō. ad quod facit. l. cō
traxisse. ff. de actio. & ob.

3 & l. ij. iū & meui. §. j. ff. de adm. tu. C. Sed
quid dices si nō inuenies in loco destinata so
lutionis an erit debitor remittendus ad ipsum
locū sicut fit remissio in delictis. dic breuiter q̄
nō & in hoc differūt contractus. dic delicta. vt
plene traditur in. l. heres absens in princ. ver.
proinde. ff. de iud. & in. c. romana. in §. cōtra
hentes extra de fo. cō. li. vj. nisi forte quo casu
locus esset remissioni secundum Bar. vt ipse no.
in. l. j. ff. si quis in tus vo. non fer. & in. d. l. h̄rs
4 absens. C. Rursus queritur pone q̄ hec ex
ceptio incompetentie iudicis fuerit omīssa ante
li. conte. an postea poterit opponi videatur q̄ nō
per. d. l. si. d. c. inter monasterium latius tamen
prouit ibi no. sic distingue. aut hec exceptio fuit
scienter omīssa. aut ignoranter. C. Primo casu
nō audiatur vterius quasi videatur semel iudi
cem approbasse. vt in. d. l. si. ad idem facti. l. j.
& l. j. ff. de iudi. & quod nota per glo. in. d. l. sed
& si suspēpt. C. Secundo autem poterit oppo
ni etiam post sententiam. c. vt in. l. si per erro
rem. ff. de iur. om. iur. & l. si. C. si a non com
pe. iudi. & no. in. d. e. cum inter. C. & Quid si
5 pars opposuit incompetentem iudicē ante li.
cont. sed nihilominus iudex in causa pro. es
si an tenebit iudiciū dic q̄ sic nisi appellau
erit. q̄ facere potuit. sed si nō appeller. vt iudicē
approbare. & ipse iudex tacite p̄sumit vltra
d p̄cedendo d se p̄nūciare iudicē cōpetentē. vt
hic h̄nr in. c. si a iudice extra de ap. li. vj. in. c.
ex pte extra de app. & no. per Bart. in. l. j. C.
6 de or. iur. C. Querō q̄bus ex causis qs dicat̄
iudex incōpetēs. Ad q̄d breuiter sic responde
q̄ tribus generalibus causis. C. Primo ratione
alicuius vicij. vel defectus cōsistētis in ipso iu
dice. C. Sedo rōne nature. & conditionis cāe.
C. Tertio rōne alicuius qualitatis p̄sone ipsius
rei. vel actōis. de primo patent ex epla multa
v3 in infame qui nō pōt esse iudex vt. l. j. & l. j.
& ibi plene p. glo. C. de dig. li. xij. & l. j. C. de
infa. li. x. & ff. de of. af. l. liberti. & tangiur p.
Inn. in. c. cū sup abbatia de of. dele. Itē in ex
cōicato e qui a ciuilibus actibus excludit iōq̄
e iudex esse nō pōt vt in. c. pia extra de exc. li.
vj. & in. c. licet in si. de sen. exc. li. vj. facit tex.
in. c. miramur. xxxij. q. j. & nor. per gl. in. l. j.
C. de iur. & fac. igno. Idē in muto & surdo a na
tura. ceco. f. furioso. pupillo. femina. & seruo
qui iudices esse nō pōt vt habeatur & no. in. l.
f cū p̄tor in sine. & l. cecus. ff. de iud. l. si dic in
minore. xvij. annis. vt. l. quidā cōsulebat. ff. de
re iur. de quo latius infra subijciā. C. & Quid si
7 iudex erat seruus. vel surdus vel minor inipe
cta veritate. licet cōi epi. reputaret liber. vel
audiens. aut maior. an agitata per eum corā co
valebūt. Dic q̄ sic vt habeatur in. l. barbarus.
ff. de

ff. de of. preto. & ibi per doc. & in. l. si arbiter. C. de sen. & inter. om. iu. & ibi no. per Ia. bu. & vide qd' idē Bar. no. in. l. fin. C. si ser. ad li. aspira. lib. x. Itē patet exemplum de aduocato cause qui si postea fiat p̄tor non poterit de ipsa causa cognoscere, vt. l. p̄tor. ff. de iurif. om. iu. & l. si in. fi. C. de assē. ¶ Circa scdm principa le patent exēpla in cā fīca. q̄ solum tractari debet coram p̄curatore fīci vna cum p̄sīde. vt in. l. ij. C. vbi cā fīca. item in causa feudali

a que coram dño feudi a regulariter ē tractāda. vt in. c. §. si. de prohi. feu. alie. per Fede. col. x. & in. c. j. an apud iud. vel do. ca. feu. termi. debe. & ibi per Ia. de bel. & per Inn. in. c. certum. extra de iu. & in. c. verum. extra de foro cōpe. & Gof. in sum. extra de foro cōpe. §. nota. quod questio feudalis. itē est exemplum

b in cā decimarū b & matrimonij c que solum coram iudice ecclesiastico sunt tractāda. vt in. c. lator. extra de iudi. itē in quacūq' cā spūali eidē annexa. vt in. c. contingit. extra de ar. Si militē idē dic in cā vsurarum cū de crimine principaliter q̄ritur quia solum iudex ecclesiasticus super eo cognoscit. vt in. c. cū tu. & i. c. quia in oibus. extra de vsu. & no. per gl. in. c. cū sit gñale. & c. licet. extra de foro compet.

s ¶ An autē incidēter iudex secularis de crimine vsurarū cognoscere possit dic q̄ sic scđz Hof. & Arc. vt no. Arch. xiiij. q. iij. c. quid dicā & per Io. an. in. c. dispendiosam. extra de iudi. in cle. & per Bar. in. l. titia. ff. so. ma. itē ē exēplum qñ cā est vltra illā sumā ad quam se extendit p̄tas iudicē. vt. l. si idē cō eod. ff. de iur. om. iu. itē est gñale exēplū i oī cā q̄ sui nā pertinet ad iudicē secularē tm̄ vel ecclē. tm̄ in qua nemo alterutrū debet ipedire. ut i. c. nouit extra de iud. et in. c. si diligētī. extra de fo. cō. facit auc. cā. & auc. clericus. C. de epi. & cle. & qd' hī in. c. si clericus laycū. extra de fo. cōp. cū si aliqui tm̄ sunt casus in quibus licet cognitio p̄tineat ad iudicē secularē tm̄ poterit

e tm̄ iudex ecclesiasticus ex iusta cā e. de his cognoscere quos casus enumerat Inn. in. c. l. 3. ex suscepto & ibi p̄ gl. extra de fo. cō. & p̄ Gof. i summa euadē tituli §. sīnaūt. ¶ Primus casus est ille qñ vacat ip̄riū. nā tunc redit administratio ad papā vt in. c. l. 3. & hic opat magnū cōmerciū i qd' q̄ in vtroq' scdm Inn. in. c. p̄ venerabilē. extra de elec. & i. l. xiiij. dī. c. ego. in alio nā inferiore a principe nō deuolueret ad papā. sed ad illius immediatū sup̄torē scđz alī quos l. 3. aliquot dicāt idē in vtroq' interuentēte culpa vel adhibita negligentia in exhibēda iustitia scdm Inn. & Io. an. vt p̄ eos no. in. d. c. l. 3. & in. c. ex tenore eo. ti. & in. c. ex trāsmisīsa. alius casus est in dote cū principat̄ de ma-

trimonio qd' vertit & inci dēter de ipsa dote. vt in. c. prudē. extra de do. int. vi. et yx. alij s̄t q̄ sūt casus quos p̄sequere. vt no. vbi supra. Circa tertū exēplū adducuntur plura v. 3. si actor. & reus sunt diuersi fori. Nam actor agēs in pprio foro repellī p̄t ab ipso reo vt. l. iuris ordinē. & in. l. i. triali C. de iur. om. iu. & l. i. si. ff. eo. ti. idē si actor sit laycus. & reus clericus. vt i. c. si diligētī extra de fo. cōpe. vel ecōtra. Nā clericus dī laycū cōuenire corā iudice seculari vt i. c. si clericus laycū extra co. ti. ¶ Sed qd' si reus hō duplicē. vel triplē cē forū qd' fieri p̄t vt no. p̄ gl. in. l. heres absens i prin. ff. de iur. an erit in arbitrio actoris reū cōuenire coram quo iudice voluerit. & in quo foro voluerit dic q̄ sic vt. d. l. heres absens in fi. ad qd' bñ fact. l. j. & ij. & iij. in prin. ff. de eo qd' cer. lo. fallit in scholari existēte in studio. vt in auc. habita. C. ne filius p̄ pa. & ibi no. in cuius est electioe vbi cōueniatur. et ex his habes q̄ si reus p̄mittit solvere in pluribus locis vt sit quotidie i instis is q̄ ē in electioe actoris p̄missore cōuenire in quo loco sibi placuerit. que autē supra deā sunt locū hnt

o i ordiario iudice. ¶ Quod autē dicemus i iudice delegato h̄quet modis p̄t eius iurif dicio declinari rōne icōpetētē iudicis. dic q̄ p̄libus. Prio v. 3. ex defectu p̄tatis delegātis quia d̄ nullā vel modicā iurisdictionē h̄re vt l. priuatorū. ff. de iu. om. iu. & i. l. j. C. q̄ sua iurif. sūt .n. tres p̄sone qbus cōpetit facultas delegādi v. 3. ordinaris i delegatus pape. et delegatus operatoris vt. l. a iudice. C. de iudi. & in. c. pastor. in. c. sup̄ qōnū. extra

a ¶ Feudi. ad de Old. consi. xvij. & vide per noui. i. l. j. §. & post operis. ff. de opal. no. nū. p̄ Cal. consi. ij. de iudi. Bernar.

b ¶ Decimarū adde cal. cōsi. xv. Bernar.

c ¶ Matrimonij. adde Rom. consi. ccxcix. d ¶ Incidēter. adde anc. cōsi. ccxxxv. & ccxxxvij. cal. de. cōsi. iij. de iu. do. car. cōsi. cxx. & p̄ legistis in cōsilijs suis. Bernar.

e ¶ Causa. ad de Anc. consi. xiiij. cal. cōsi. xj. de iu. Ber. f ¶ Cōmerciū. adde q̄ nō est ita q̄ vacante papatu succedat postea ip̄erator vt dicit ro. in. suis. f. x. g. ¶ Aut. adde videndum late Spe. in iur. de compe. iu. addi. per totum. h ¶ Delegato. adde videndū latius p̄ Spe. in ti. d iu. delega. i ¶ Ordinaris. adde qd' delegatus ab ordinaris nō p̄rarticulū cāe cognitionē regrētem demādere s̄ tm̄ modū n̄ n̄sterium vt d̄nt. d. d ro. de. clxvij. i nouis de offi. deleg.

2 **A**liqd cō-
modū, ad de vi
dēdū Fran. de
are. cōli. cvij.

de of. del ega. facti. l. a diuo
pio. in prin. & ibi not. ff. de
of. eius cui mā. t. iurif. & in
l. fi. C. vbi & apud quos, et
l. cū p̄tor. §. j. ff. de iudi. cū

fi. Et tē ē q̄ra p̄sona q̄ delegare p̄t. v3 delega
tus ad vniuersitatē carū nō iste fungit vice or
dinarij, vt no. in. d. l. a diuo in prin. p̄bat in. l.
fi. ff. qui & a q̄b. appell. nō. l3. & i. l. legatus. de
offi. p̄cō. & in. l. p̄tor. ff. de iurif. om. iu. **C** Di
cit. n. incōpētēs rōne ipsius cāe delegate cū cā
ip̄s talis sit nature q̄ delegat nō pōt. vtp3 i
cā liberali vt. C. de pedaneis iud. l. placuit. &
i oi cā meri vel mixti ip̄erij, vt. ff. de offi. eius
cui man. est iurif. l. j. & ij. ff. ad muni. l. ea q̄ &
in. l. nec q̄cō. §. vbi decretū. ff. de offi. p̄cō. &
le. & l. cū h̄s. §. si p̄tor. de transa. Idē si cā sit ta
lis q̄ non p̄t. ad iurif. dōne delegā is, vt i
l. j. C. qui sua iurif. & d. l. fi. C. de iurif. om. iu.

C Tertio principij reddidit incōpētēs ex de
fectu vel vicio p̄sone. pprie ipsius dele. vt di
ctū est supra in ordinario, & p̄bat. in. d. l. cum
p̄tor. §. j. ff. de iudi. cū fi. **C** Pro pleniori p̄
missorū declaratione reuocō in dubij nunqd
minor possit esse iudex ordinarius vel delega
tus, ad q̄ breuiter sic r̄nderi p̄t sc̄dm doc. aut
est minor ann. xiiij. & sic ip̄ubēs, & tunc non
pōt esse iudex ordinarius vel delegatus, q̄ iu
dicio caret, ut. d. l. cū p̄tor. §. j. nisi princeps ex
certa sc̄ia cōferet in eū iurif. dōne ordinariam
vel ad talē minorē iurif. dōne p̄ successionem
transat, vt fieri videmus in successioibus re
gū principū & marchionū quos aliquē p̄mori
contingit pupillis & derelictis in quos transit
& remanet iurif. dōne p̄na, l3 ipsius iurif. dōnis
exercitiū cōmittat iutoribus eorundē, ut in. l.
consiliū. C. de cur. fur. sicut cōmitteret curato
ri, si q̄ factus esset p̄digus, m̄recaptus, aut fu
riolosus, vt in. c. ij. extra de sup. negl. p̄le. li. vj.
cōsūcta gl. l. f. lamius. §. ideo i. ff. ex q̄b. ca.
in pos. ea. Et no. qd̄ talibus pupillis pp̄ eorū
excellentiā constituunt tutores cū maiori so
lennitate quā ceteris in ferioribus, vt. l. j. C. de
cura. tur. illust. p̄o. aut est pubēs maior, xiiij.
annis mino. t̄m. xvij. & tūc poterit esse iudex
& p̄ sentū exercere iurif. dōne cōcessione prin
cipis nedū expressa, sed et tacita seu p̄sumpta
q̄ p̄sumit p̄ id q̄ voluit dignitatē regū vel du
catē ad heredes transferri. Ba t̄m q̄ p̄tinent ad
p̄timonij administrationē nō poterit p̄ seip̄m
talīs minor exercere sine auctoritate curato
ris, vt h̄t in. l. ip̄urij. §. j. ff. de cura. iuncta. l. fi.
C. de leg. tur. de q̄bus oibus no. p̄ Bar. in. d. l.

22 quidā consulebat. **C** Vltimus quo an minor
xxv. an. possit esse iudex delegatus i quo sic
distingue, aut est maior annis. xvij. & tūc po

terit esse iudex delegatus, aut minor, l3 maior
xiiij. & tūc nō pōt. Fallit in duobus casibus.
C Primus est cū cā fuerit delegata de exp̄ p̄
cōsensu partū. **C** Sed si princeps cām sc̄i. nō
ter cōmittit, nā v̄t p̄ hoc cū eo dispensare, vt
p̄bat in. d. l. qdā cōsulebat ad qd̄ facti. c. cū
vicef. in. d. l. cū iureperitus. extra de offic.
deleg. & ibi no. p̄ Imo. **C** Quarto et nō red
dit iudex incōpētēs ex transcurfu t̄p̄is sibi in
delegatione p̄fixi ad ferēdā sūi m. v. cū. c. de
caulis extra de offi. deleg. & l. j. §. sed si iudex
ff. de iud. q̄ qd̄ t̄p̄s currere incipit sibi a die
p̄tate delegationis, vt in. c. sup. eo. in fi. extra
de app. et no. p̄ gl. in. c. de cau. **C** Deinde q̄
rit̄ opposita hac excep. incōpētēs iudicis q̄s
de ea cognoscit, an superior vel ipse h̄t sic distin
gue sc̄dm Bar. vt p̄ eū no. i. d. l. qdā cōsulebat,
aut allegat in iudice defectus mētus vel in elle
ctus v̄tputa q̄ sit infans vel furiosus, & s̄tita,
& tūc superior cognosceret, q̄ illa rō h̄t eū ipedit
cognoscere sup̄ principali v̄dicat sibi locū i
cognitione huius excep. vt in. d. l. cū p̄tor. i. fi.
Aut allegat alius defectus, & tūc subdistingue
aut defectus ille respicit cōdōne solius cū vel
p̄sone litigā. is, & tūc ip̄emet cognosceret, & p̄
nūciabit, vt. l. si q̄s ex aliena. ff. de iudi. & l. ij.
ff. si q̄s in ius voc. nō ter. Fallit aut̄ hoc i duo
bus casibus. Primus si ipse percipere dēret alt
qd̄ cōmodū a ex q̄dōne principali, vt in. l. de
iur. ff. ad muni. **C** Sed si cōtētus alle. se cler
cū, vt in. c. iudex laycus, extra de sen. excom.
li. vj. aut defectus respicit formā solius delega
tionis, q̄ opponit̄ rescriptū eē subrepticū uel
fictū, & tūc ip̄emet cognoscit, vt. l. i. p̄scriptio
ne. C. si cōtra ius vel v̄t. pub. & in. c. sup̄ l̄ris
extra de rescri. & ibi p̄m. In q̄bus casibus
p̄ter q̄ in clerico si hec excep. sc̄iēter omittat
nō viciat̄ p̄cessus, vt no. in. d. l. fi. de excep. p̄
Inn. i. c. sc̄iicitatus, de rescri. aut h̄mōi defectus
respicit p̄sonā ipsius iudicis, puta q̄ sit excōi
catus vel seruus & s̄tita, & tūc subdistingue,
aut p̄ hoc sigillat̄ seu p̄cutit̄ fama ipsius iudi
cis delegati, q̄ obticit̄ ip̄m esse in famē, vel he
reticū, aut excōicatus vel seruus, & tūc nō pote
rit ipse cognoscere, q̄ sic esset iudex i pp̄rio
scō. Nā sicut supra d̄ctū est vbi p̄t̄at ad eū
cōmodū pecuniarū nō cognoscit, q̄to magis
repellet̄, vbi verit̄ cōmodū vel d̄nū fame et
status facit q̄ no. Spe. in ti. de excō. in. §. nunc
videt̄. ver. sed si l3. Inn. t3 cōtrariū d̄ctū i
c. cū sup̄ extra de offi. dele. Si n̄ hec exce. nō
oppōnatur tenebit iudicij, & p̄cessus, vt in. l.
ij. C. de sen. & no. in. d. c. sc̄iicitatus, aut nō p̄
cutit̄ fama iudicis, sed etatis defectus simpl̄
alle. & tūc aut allegat̄ defectus pubertatis, &
dic̄ vt supra aut alleg. q̄ sit pubēs, sed minor

xxvij. ann. & tunc ipse idē poterit cognoscere, quia h3 iudiciū vt supra dcm est. arg. d. l. si quis ex aliena, & l. p̄sc̄o ipto. Veruntm̄ si excep. esset obmissa opponi ad p̄cessum, possit de nouo oppōi, post finiam, & reducti iudiciū retro nulli, vt in. d. l. quidā confulebat, vbi

hoc p̄bat̄ expresse. ¶ Per quā legē ēr̄ alud est notandū, v3 qd̄ qm̄ princeps concedit sc̄i ter aliquid alicui indigno, vel incapaci videt̄

racie cū eo dispensare a de quo vide qd̄ no. p. Inn. in. c. veniens, extra de fil. p̄sby. et p̄ doc. in. l. fin. C. si contra ius vel vii. pu. Circa qd̄ aduertē qd̄ si p̄s aliquid excōbatū sc̄i enter ad ordines p̄moueat non videt̄ hoc sp̄m̄ absolue, nec cū eo dispensare sc̄dm̄ Inn. vt supra. Cuius rō est sc̄dm̄ eum, quia in absolute ab excōcatione requiritur certa forma tradita a iure vt in. c. desideres, de sen. excommuni.

SUMMARIUM

1 Exceptio suspecti iudicis opponit cōdōnat̄.
2 Exceptio incompetētie & suspicionis possunt etiā pure opponi.

ET INQUANTVM APPAREAT

1 ¶ Nota hic qd̄ excep. suspecti iudic. opponit̄ cōdōnat̄, nā si iudex cōpetens est nihilominus recusari p̄t̄ vt infra dicit̄. ¶ An aut̄ vtrāq̄ excep. possit̄ oppōi pure, v. g. dico uos esse iudicē incōpetētiē, & suspectū, videt̄ qd̄ nō quāsi contraria sint, arg. l. j. C. de iur. Dic̄ t̄m̄ qd̄ sic, quia conueniunt inspecto sine ad quem sunt, & tendit, nā p̄ vtrāq̄ excep. declinat̄ iudiciū & examinat̄ ipsius iudicis. Ideo concurrere possunt, vt. l. cum qui, & l. maiores. C. de inoffi. testa. & not. per Dyn. in. c. nullus pluribus, de re iu. lib. vj.

SUMMARIUM

1 Exceptio suspicionis in quo differat ab excep. incompetētie.
2 Processus iudicis spernentis exceptionem suspicionis contra se allegatam est nullus.
3 Quilibet delegans recusari potest.
4 Ordinarius an possit recusari.
5 Opposita excep. suspecti infra tres dies arbitri sunt eligendi.
6 Arbitri electi debent quonem suspecti terminare in tempus a suspecto sibi prefixum.
7 Exceptio suspecti est opponenda in prin. litis.
8 Pronuntiato per arbitros pro allegante suspicionem: quid nendum.

IUDICEM SUSPECTVM

1 ¶ Hec excep. suspicionis differt a p̄cedenti in hoc maxime, quia de nullo casu cognoscit ipse iudex, sed requirit̄ ad eligendos arbitros p̄ ipsas partes qd̄ de ea p̄nunciet̄ et cognoscāt, vt. l. aperit̄ imi. C. de iudi. & in. c. suspicionis extra de off. dele. & c. cū sp̄ali, & c. ij. regis

a ¶ Dispensare, adde Ro. consi. ccxvj. & videndum late Old. cōsi. cccxxv. v. vij. ad. 333.
b ¶ Iudicem suspectū, q̄ caute suspicionis alle. sint. l. time habet per Spe. in. j. ti. s. superest videre, & no. in. c. l. time de ap. lib. v. vñ si iudex non admittit excep. suspicionis: est iuxta causā

appellandi ab ipso probatur i. c. postremo, de ap. extra, et ita tenet Spec. in ii. de ap. §. j. v. col. ver. sed quā dices cām rōnabilē & c. item vbi recusat̄ vicarius cā recusatōnis est p̄bāda coram ep̄o. c. si contra unum de offi. dele. li. vj. t̄m̄ cū vicarius potuit recusari t̄m̄ suspectus d. c. si contra

¶ Sed qd̄ dices si cā suspitiōis sp̄eta & nullis electis arbitris iudex ipse de sc̄ojet̄ ex capite suo i. cā p̄cedit̄

& non admittit recusat̄. constat appe. interpositam ex l. iuxta causa, quia ubi plura grana assignantur in app. sufficit alterū p̄bari dū odo quodlibet de per se sit sufficiens, ita inquit gl. vlt. q̄ sequunt̄ scripto, in. c. exhi bita, extra de iud. vñ cū cā recusat̄, nō admittit sufficiens, & l. iuxta. d. c. postrema. Et spe. i. d. ver. sed quā dices & l3 per. elect. arbitro. nō admittit nō p̄buerit iuxta cām appellan dī

constat apponē ex l. iuxta cām interpositā & admittit si debuisset, vt p̄bat̄ i gl. sup̄ius all. qd̄ no. c. ¶ P̄cedit. no. q̄ vbi opponit̄ de re. ius. cōtra iudicē si p̄p̄a iudex p̄cedat, l3 non fuerit appellatum nihilominus p̄cessus est ipso iure nullus, hoc t3 Hosti. & Ant. de bu. in. c. cum sp̄ali extra de app. clarius tenet Bart. in. l. q̄ poterat, ff. ad tre. qui all. calum et ibi Bal. qui loquit̄ de cōpromisso l. j. C. si quacūq̄ p̄po. idē ad primū dīctū tenuit Ge. de hoc late disputans, in. c. iudex de offi. dele. li. vj. post ceteros, & alqd̄ in. c. l. time de app. eo. lib. dicēs qd̄ cū per recusatōnem oīno impediāt exercitiū iurisdictionis p̄cessus factus per iudicē recusatū est ipso iure nullus & c. Adde tu qd̄ in notē t3 iudex non recusat̄, vt i suspectus, dicit Old. consi. cclxxxij. Rom. sing. iuis, & cōsi. statim allegando, & an iudice recusatō valeat processus, vide Paul. de cast. consi. ccxxij.

Alexan. consi. clxxxij. ij. lib. Lap. alle. l. ad. ro. vbi. vltra omnes consi. ccxx.

dic quod processus erit nul-
lus, quia ligatam habet iurisdic-
tionem statim proposi-
ta hac excep. vt nota, Arc.
in. c. cum plures, extra de
3 offi. deleg. lib. vi. ¶ De in-
de queritur, an quilibet iu-
dex possit recusari, dic qd re-
gulariter quilibet delega-
tus potest recusari, vt in iu-
4 ribus preallega. ¶ An au-
tem ordinarius sub quo iu-
dice lis est, responde secun-
dum communem opinionem,

etiam ipse potest recusari,
vt in. c. licet extra de foro
competen. & .c. legitima,
extra de app. lib. vi. attam-
men glo. iuris ciuilibi in. d. l.
apertissimi videtur inclina-
ri qd ordinarius nō possit re-
cusari, dic vt ibi. ¶ Sed
quis dicit proposita hac ex-
ceptione infra quantum tē-
pus sunt eligēdi arbitri. Dic
quod infra tres dies, ut. l. si.
C. de iudi. & per hoc patet
quod citari debet aduersa-
rius ad hanc electionem sē-
dam, argu. l. de vnoquoq;
6 ff. de re iudic. ¶ Sed infra
quantum tempus debet ter-
minare isti arbitri hęc cau-
sam suspensionis, dic quod tē-
pus nō est iure aliquo ter-
minatum, sed iudex recusa-
tus potest, & debet ipsum
tempus prefigere b ipsis ar-
bitris infra quod si non ter-
minetur iudex ipse cogno-
scent de principali causa non
obstante recusatōe prepo-
sita, vt hoc habetur in. d. c.
legitima de app. & .c. suspi-
sionis de offic. delegat.

¶ Queritur quando sit
proponenda hec exceptio
recusatōis, Dic quod in
exordio litis sicut alia ex-
ceptio incompetentie iudi-
cis & in hoc adequatur iste
ambe exceptiones, vt. d. l.
apertissimi, & habetur in
d. c. cum speciali, cum simi.

¶ Sed pone quod arbitri
pronunciauerunt iudicem

esse suspectum quid fieret die qd iure
codicis alius debet eius loco subrogari vt. d. l. apertis-
simi. Sed iure auctoriorum iudex ipse recu-
satus non remouetur, sed est associatur episco-
pus loci o vel eo deficiente associabitur alius
iudex secundum Iac. de bel. vt per eum tradi-
tur, & habetur in. c. si vero. in aucten. in offi.
iud. & est text. in aucten. si vero. C. de iudi. fa-
cti in ar. l. prima. §. illo. C. si quacumque pre-
di. po. & in aucten. seni. non solum. §. fina.

S V M M A R I V M.

- 1 Cause suspensionis seu recusationis an sint co-
ram recusato exprimiende.
- 2 Arbitri electi assignant terminum probandi
causas propositas.
- 3 Iudex recusatus potest compellere arbitros
ad recipiendum tertium in casu discorde.
- 4 Iudex recusatus potest compellere arbitros
ad recipiendum compromissum.

R A T I O N I B U S E T C A U S I S

- 1 maxime infrascriptis. ¶ Licet iure ciuili
pro exceptione recusationis non sint cause
specialiter exprimiende coram iudice, sed suf-
ficat coram arbitris illas proponere, & pro-
bare, vt not. in. d. l. apertissimi, attamen iure
canonico deciditur contrarium, vt in. d. c.
suspensionis, & .c. cum speciali, vt not. per gl.
in. c. ij. vt lit. non contestat, que opin. probatur
in. l. si pater. ff. de libera. causa. & adde quod
no. in. c. ab arbitris, extra de offi. delegat. lib.
vi. ¶ Quis autem assignabit terminum p-
bandi causas propositas coram iudice dic qd
arbitri electi vt in. d. c. suspensionis cum simili.
- 2 ¶ Et si forsam ipsi arbitri discordes fuerint
in procedendo, vel iudicando ipse iudex recu-
satus poterit eos compellere ad tertium eligē-
dum vt proinde fletur sententie duorum, vt
d. c. legitima. & .c. cum speciali, cum simili. Et
quo ad hoc durat eius iurisdictio, licet quo ad
alia statim recusatione proposita sint eius ma-
nus ligate, vt. d. c. suspensionis, vt supra dixi.
- 3 ¶ Alio etiam casu durat iurisdictio ipsius iu-
dicis videlicet, si arbitri electi recusauerunt re-
cipere compromissum, nam poterunt per eum
compelli ad ipsum assumendum. d. c. cum spec-
ciali. & nota. per glo. in. d. c. suspensionis, licet
alij arbitri conuentionales non cogantur ac-
ceptare compromissum, vt. l. tertia. §. prima
de arbi. Ioan. Per. fer. legum doctor.

S V M M A R I V M.

- 1 Ratione coniunctionis sanguinis iudex reddi-
tur suspectus.

a ¶ Dic vt ibi.
Adde Oldra.
consil. cccj. &
cclxxxij. su-
pra allega.

b ¶ Prefigere.
Adde Oldra.
consil. ij.

c ¶ Episcopus
loci. Adde an
aliū quasi epi-
scopus possit
associari alex.
cōf. clxxxij.
supra alleg. &
quid si ipsemet
ordinarius aliū
sibi adiungat
an valeat pro-
cessus vide Ol-
drad. consilio
cxvij.

- 2 Ratione appellationis a sententia in alia causa an iudex reddatur suspectus.
 3 Inimicitie reddunt iudicem suspectum.
 4 A sententia arbitratorum an possit appellari.

FRATER DICTI ANDRI.

- 1 ni. Ex hoc patet qd inter ipsum & iudicem erat nimia sanguinis coniunctio a que habet iuste reddere ipsum iudicem suspectum. vt in c. postremo. extra de app. & ibi not. per glo.
 2 Est etiam alia iusta causa uidelicet si pars appellauit in alia causa ab ipso iudice recusato secundum ius canonicum vt in. c. propofuit. & c. ad hec extra de appella. Sed de iure ciuili hec causa simpliciter sumpta non est legitima. vt est tex. in. l. j. ff. apud eum a quo appellatur in alia causa. Ioan. and. & Imo. dicunt qd dicta capitula debent intelligi quod coram arbitris probatum est de grauamine indebite illato per sententiam eius a quo dicit se appellasse. alias sola. & simplex appellatio de per se non efficit sufficiens causa recusationis. vt. d. l. ij. & sic iura iuribus concordanda sunt vt. l. prima
 3 C. de inofficio. dona. Item est iusta si interueniunt inimicitie vt hic sequitur. & probatur in. d. c. ij. requiris in fine extra de appellatione. & in. d. l. si pariter. & l. ij. c. successore. Alie etiam sunt iuste cause suspicionis que arbitratorum iudicio relinquuntur. vt nota. gl.
 4 In. d. c. cum speciali. Et Sed quid si arbitri tulerunt sententiam suam ab ea poterit appellari. dic qd sic. & appellandum est ad papam. vel ad imperatorem. secundum Ioan. an. cum sint arbitri iuris. vt no. in. d. c. ab arbit. & in c. cum speciali. & hoc modo debet intelligi lex fina. C. de iud.

S V M M A R I V M.

- 1 Protestatio an irritetur per sequentem actum contrarium.
 2 Quot sint species protestationum.
 3 Protestatio. & denunciatio quid.
 4 Qui sit effectus protestationis.
 5 In protestatione presentia aduerfarij vel consensus an sit necessarius.
 6 In casibus in quibus requiritur presentia partis an sufficiat consensus tacitus ad hoc vt valeat protestatio.
 7 Cum sit protestatio super aliquo actu ex quo proprie non inducitur obligatio. sed generatur preiudicium alio modo tunc sufficit qd fiat parti nec requiritur eius consensus.
 8 Quomodo sit facienda protestatio super re qd consistit in potestate protestantis de iure. sed non de facto.
 9 Protestatio de qua supra an debeat fieri in scriptis.
 10 Quomodo fiat protestatio qm est facienda sup

eo qd consistit in potestate. & voluntate protestantis de facto sed non de iure.

- 11 Protestatio que fit super eo qd dependet ex potestate iuris tm. et non ipsius protestantis qm sit. & an valeat.
 12 Quotuplex sit denunciatio.
 13 Non sufficit emptori denunciare venditori sibi mora esse licet nisi mittat copia libelli cum citator io. & hoc qm creator suscipit i se o e iudicium.

P R O T E S T A N S D I C T V S

do. Ioan. Et Quod dicit si ipse Io. post hmoi protestationem simpliciter in causa processit an sibi preiudicet videtur qd non quia verba protestationis sunt relata ad tempus pns vel futurum. vt patet ex verbis subsecutis. sicqz actus qui sequitur magis includit dissentium argu. l. si quis in prin. ci. testamenti. cum simi. ibi no. ff. de leg. iij. & l. si mihi & ibi. §. in legatis ff. de leg. j. facit quod no. Inno. in. c. questionis. extra de appel. sicut & alias in simili dicitur de eo qui protestatus est nolle item contestari de quo nota. per glo. & doc. in. l. j. C. de lit. contest. & in. c. j. & in. c. solli. in fin. extra de appel. ad qd etiam facit. l. iure gentium. §. qd fere. ff. de pac. In contrarium facit nam actus sequens contrarius tollit ipsam protestationem vt in. c. cum. M. fera. extra de consti. & ibi no. plene de materia protestationis facit. l. qui in aliena. §. cessus. ff. de acquiren. heredi. & l. i. at qui aliter. §. si quis eum. ff. quod vi aut clā. & quod habetur in. d. c. solli. in ff. extra de appel. cum ibi nota. Et hec pars videtur esse verior per tex. in. c. gratum. extra de offi. deleg. & c. cum venisset. de test. & quod no. in. c. ex parte. de his que fia. ma. parte cap. & in. c. j. extra quod met. causa. Veruntamen pro pleniori declaratione protestationis advertendum est qd super eius doctrina fuit tam apud antiquos quam modernos. non parua dissentio. vt plenius refert post multos Bartol. in. l. non solum. §. morte. ff. de oper. no. nun. de qua ante eum late scripserunt Io. mo. in. c. generaliter. de re. iu. lib. vj. & post eum Ioan. and. in eo. c. in sua nouella. & per And. de pifis in. d. l. si quis in princip. testi. Et vnde secundum do. Bart. protestatio diuiditur in quatuor partes seu species. Est enim quedam protestatio declaratoria proprie voluntatis ipsius protestantis. Quedam incitatoria vt quid fiat per tertiam personam. Quedam prohibitoria ne quid fiat per tertiam personam. & quedam certificatoria alicuius facti. vel omisi. Ego autem dico

2 **C** Sibi proprium. Adde Andre. siccu. consil. lx.

b **C** Euitare. adde quid si dicat q non intendit contrahere nisi sit virgo consil. 82. Bernar.

c **C** Simplificiter. Adde vt p do. de ro. decis. suis decis. xij. in nouis & in antiquis. 464. de lit. contesta. do. Ca. consil. liij. Bernar.

d **C** Operatur. Adde quando prestatio cōseruet ius protestantis Alex. consil. cxxx. liij. lib. Ber.

q duo sunt gna que inter se vident idē & sunt diuersa, nā quedā est pprie prestatio qdam vero pprie denūciatio. prestatio est illa q fit super eo q dependet a voluntate, vel factio solius prestantis. Denunciatio autē est ea q fit super eo q dependet a factio tertij vt infra patebit p q̄o tertio vt infra patebit p q̄o concludo q tres vltime spēs superius tradite porius pertinent q̄ ad denunciatio nem q̄ ad protestatio nem.

+ Querit ergo qd sit prestatio. r̄nde q est qdā pcedens testatio phibitoria seu derogatoria, aut cōseruatio alicuius instantie, vel futuri facti seu iuris, aut negotij pprij ipsius prestantis, vt p3 manifeste per exēpla q̄ h̄nt in. d. l. si quis. i. prin. testi. & l. si m̄st & tibi. §. i. legatis. ff. de le. j. l. si ita scripta. eo. ti. & l. cū plures. §. loca. ff. lo. & multis alijs iuribus inferius no. & hec est ppria & stricta prestatio. Denunciatio est quedā noti ficatio qua quis inq̄at ad aliquid faciendū desistendū vel omittendū. Exēpla eius colligunt in l. denunciasse. in prin. ff. de adul. & l. i. in prin. §. nunciatio. et. l. de pupillo. §. meminisse. ff. de no. oper. nunc. l. emptor. C. de euc. l. si nudo. §. & l. si p̄ imprudentia. §. j. ff. de eui. et in alijs iuribus de q̄bus infra dicef. & talis denunciatio est improprie prestatio lz ipsi doc. appellent ipsam protestationem, & male.

+ Querit de effectu protestationis. Dic distingundū esse scdm lo. an. vt per eum no. in. c. cū. M. ferra. extra de consti. aut sit protestatio contra substantiā rei seu negotij super qua fit ipsa prestatio. Aut preter vel scdm substantiā ipsius negotij.

C Primo casu non v3 prestatio, vt patet in recepto in

canonicū cum prestatio ne habeat pbendam, vt in. d. c. cū. M. & de preben. c. dilectus. & i. q. iij. c. si quis abiecerit. Et in professio. sub p. testatione vt retineat sibi propriam a vt in. c. cum ad monasterium de statu mona. & de eo qui matrimonij contrahit prestando se velle prolem euitare b vt in. c. fina. extra de condi. appo. & in eo qui concedit rem precario sub p. testatione ne liceat reuocare, vt. l. cum precario. ff. de prec. & in eo qui vendit vel donat usufructum cum protestatione q̄ vsus non cadit in donatione, vel in venditione, vt. l. p. feruum. §. si. ff. de vsu. & ha. & l. j. & l. i. §. si loci. ff. de adimen. leg. **C** Secundo principali quādo est preter vel secundum substantiam subdistinguitur, aut protestatio fit in iudicio, & tunc actus sequens contrarius protestationi tollit protestationis effectum, vt patet in eo qui est protestatus nolle litem contestari. Nā si postea ex interuallo respondeat libello simpliciter c erit lis contestata, vt no. in. c. j. de lit. contest. Ideo q̄ dicunt pcuratores in sequētibz actis cause inherendo protestationibus aliis factis, aut sit extra iudicium, & tunc, aut tangit ius solius protestantis, & v3 protestatio. vt. vij. q. j. c. pontifex, & extra de postu. c. bone memo rie. lib. vj. de cens. c. olim facti. ff. de acquir. here. l. pro herede. & de tribu. l. j. §. scientiam facti. l. si quis in principi. testi. cum si. super. allegatis, quia in propria causa quilibet debet esse moderator, & arbiter vt. l. in re mada. C. in q̄. aut tangit ius protestantis, & alterius, & tunc, aut subest iusta causa que protestationem corroborat, & tunc v3 protestatio & operatur d suum effectum, & maxime dum tractatur de damno euitando vt est tex. de offi. ordi. c. pastoralis. xvj. q. iij. l. pe. versi. his autē & l. v. perfectus. C. de anna. excep. & in. c. j. extra qd̄ mer. causa extra de appel. c. fina. Si vero subest iusta causa, & tunc, aut protestatio est nuda, & tollitur per actum cōtrarium, vt. d. c. cū. M. ferra. & extra de elec. c. in genesi, aut est vestita, vt quia est conuentionalis, & tunc v3 & operatur vt in. c. cumana. in prin. & in si. extra de elec. qui licita pacta sunt seruanda ff. de pa. l. iurifigentium §. ait pretor. & extra de pac. & in. c. j. idem si sit vestita coherentia consensus vt. l. si debitor. §. j. ff. quib. mo. pig. vel hip. fol. Item si sit vestita coherentia expen. causa humanitatis factarum vt. ff. de neg. gest. l. nensennius & Bar. in. l. si quis. §. i. phi bene. ff. de rel. & sumpt. fun. de qua ē protestatione plene tractat Hosti. in sum. de cōsti. §. q̄n constituto ver. quid de protestatione & c. Per. arc. xx vij. dist. c. diaconus. **+** Sed circa premissa in dubium reuocatur an in prote-

Ratione sit aduersarij penitētia necessaria, vel
 consensus. Pro cuius declaratione assumo aliā
 doctrinam Bar. in. d. §. more aliquando sit pro
 testatio super eo q̄ consistit in propria, & me
 ra voluntate, et potestate ipsius protestantis, all
 quando super eo q̄ consistit in potestate eius,
 & alterius, aliquando super eo q̄ consistit in po
 testate eius de facto tm̄ & non de iure. ¶ Ve
 nio ad primum circa quem sic distingue, aut
 per protestationem nullus grauatur, aut ali
 quis. ¶ Primo casu alicuius presentia non
 requiritur tāq̄ ptis sed tāq̄ testis ad fidē faciendā.
 Patet exemplum in additione hereditatis, &
 legatorum que sunt in testamento, & si. vt. l.
 at si quis. §. pleriq̄ ff. de reli. & sum. si. l. q̄ in
 aliena §. si. & l. pro herede. ff. de acqui. her. ed.
 & d. l. si quis. in prin. testamenti, & l. si mihi.
 & tibi. §. in legatis. ff. de leg. j. & l. si ita scri
 ptum. eo. tit. & l. nennennius. ff. de neg. gest.
 nec requiritur in hac protestatione expressio
 alicuius cause sufficit enim pro ratione volun
 tatis, vt ibi si fortasse fuit causa expressa vel q̄
 ad certum actum non extendit vel ad aliā cām
 vel alium actum qui inde sequeretur ex inter
 uallo vt. l. per retentionem. C. de vsu. secus si
 fieret per talia verba que futurum tempus re
 spicerent. v. g. dicit protestor me nolle esse he
 redem per aliquem actum qui fieri continge
 ret in futurum, quā illam face re intendo tan
 quam creditor vel negotiorum gestor, & si.
 vt traditur in. l. si ita stipularus. ff. de fideiuf. &
 d. l. nennennius & d. §. pleriq̄, & eorum que
 not. in. d. l. si quis in prin. Autem actus se
 quens contrarius huic protestationi tollit illā
 distingue, aut ille actus prius celebratur cum
 ipso protestante, & dependet solum ab eius
 facto, & tunc non tollitur precedente prote
 statione nisi expresse caueatur in actu sequen
 ti. Patet in testamento hereditatis additione, vt
 dictum est per iura ad hoc allegata, aut actus
 ille celebratur cum alio, & tunc nisi expresse
 in eo reperiatu protestatio videtur ab ipsa
 protestatione discedere vt. d. c. solitudinē de
 app. & c. j. q̄ metus causa. Et per hoc patet
 q̄ d. l. q̄ in aliena §. fina. debet intelligi quan
 do post protestationem simpliciter ad actum
 venit contrahendo, aliter autem videtur rece
 dere ab ipsa protestatione, vnde sumas practi
 cam ad hoc quod istam, quia dicimus in he
 rendo tali protestationi, facit quod habetur in
 l. j. ff. de interroga. actio. ¶ Secundo casu quā
 do per protestationem aliquis grauatur tunc
 subdistingue, aut protestatio sit super eo q̄ de
 pendeat ex aliquo proprio facto ipsius pro
 testantis, vt puta ex mandato alicui iniuncto,
 tunc si persona que lederetur sit certa requi

ritur eius presentia, (vel
 saltem notificatio, alias
 non tener hec protestatio
 ff. mand. l. si mandassem
 C. de sat. l. prima & ibi no
 facit q̄ not. per Cyn. in. l. si mandatum. C.
 manda. Si vero persona sit incerta tunc sus
 cit publice protestari, vt. l. sed, & si. §. profcri
 bere. ff. de insti. Aut protestatio sit super ali
 quo q̄ dependet ex potestate, & dispositione
 legali mere, & tunc nullius presentia requirit
 tur, vt probatur in. l. honores. §. fina. ff. de ca
 ra. conuicta. l. j. C. de filiofa. qui ad mu. pub.
 lib. x. ¶ Venio ad secundum principalem ca
 sum qui est quando protestatio sit super eo q̄
 consistit in eius propria voluntate, & alterius.
 a In quo casu dic sine distinctione q̄ protesta
 tio fieri debet in presentia partis vt. l. codi. §.
 j. ff. de lega. ij. & l. si debitor. §. j. ff. quib. mo.
 ptg. vel hip. sol. & l. cum in plures. §. locator
 horrei. ff. loca. ¶ Sed an requiratur in dictis
 casibus expressus partis consensus, vel suffi
 cit tacitus distinguendum est secundum Bart.
 aut sit protestatio ad tollendam, vel limitan
 dam obligationem iam contractam de pre
 terito, aut contrahendam, vel limitan
 dā de futuro. ¶ Primo casu requiritur expres
 sus consensus partis, vt. l. si maior. C. de tran
 sa. & C. de do. que sub modo. l. perfecta. ¶ Se
 cundo casu subdistinguitur, aut obligatio con
 trahit ex necessitate alicuius facti precedentis,
 & tunc idem q̄ supra vt. l. si §. item si prēdi
 xit. ff. nau. cau. p. stabula. Nam ibi hospes
 factus onus assumpsit, & hospicium hospita
 tandi vnde deuenientes hospitare tenetur vt
 l. prima de fur. aduer. nau. cau. stabu. & per
 hoc incidit in contractum vel quasi qui de
 recepto dicitur, aut obligatio contrahitur
 ex liberalitate nulla iuris necessitate cogē
 te, & hic subdistinguitur, aut protestatio sit
 ad tollendam, seu impediendam obligatio
 nem, aut ad ipsam solum solum limitandam.
 ¶ Primo casu requiritur partis consensus ex
 pressus. Exemplum si sui protestatio quod
 si coningat me intercedere pro tito apud te
 quod hoc non facio animo obligandi me, &
 sic in similibus, si quidem postea intercedam
 si pars consenserit protestationi non obli
 gor, sic intelligatur glos. in. l. pacta nouissi
 ma. C. de pac. inea parte que ibi dicitur pacta
 delegatorum precessisse. Si vero non consen
 serit tunc obligor, & iste est casus in dicto. §.
 locator horrei & in cap. primo extra quod
 me. causa, & in capitulo solitudinem, de
 appell. de alio autem casu cum protestor
 tibi quod si quid pure promisero in

2 **¶** Viterius, adde Anto, de but, consi, 28, Lap. alle, 39, Bernar,

telligat pmissum sub condōne vel alio certo mō, & tunc subdistinguit, aut loquimur in obōne verbis vel consensu cōtrahenda, aut i obōne q̄ re cōtrahit. Prio

casu aut talis litatio inducit diuersitatē in q̄litate obōnis, aut idēpitatē. Si diuersitatē idu cit requirit expressus consensus p̄tis, q̄a actus sequens est p̄tationi cōtrarius, ar. ad hec i l. j. §. si quis simplr. ff. de ver. ob. Vbi aut idu cit idēpitatē, tūc sufficit p̄tis p̄ntia, ar. l. mode stinus, ff. de fo. cōiungo. §. si quis s̄tr. & §. se. in. d. l. j. ff. de ver. ob. Cū aut obō re cōtrahit, tunc sufficit tacturnitas eius, cui fit p̄tatio, nec ē necessarius expressus cōsensus. ff. de fo. l. j. sic p̄t intelligi gl. q̄ ē in. d. §. itē si p̄dixerit.

7 **¶** Et insup̄ & alius p̄tōnis modus, v3 cū p̄tō fit sup̄ aliquo actu ex quo nō inducitur p̄prie obligatio sed aliud p̄iudiciū gnatur. & tūc sufficit q̄ fiat parti, non t̄n requirit cōsensus eius, vt. d. l. codicil. §. j. de leg. ij. & l. si debitor. §. j. ff. qui. mo. p̄tas, vel hip. sol. **¶** Trā seamus ad. iij. art. princ. qui est q̄n p̄tō fit super re eo qd̄ cōstitit i eius p̄tē, de iure, sed non de scō. In quo sic distingue, q̄nq̄ p̄tās de scō deficit p̄p̄ aduersarij potentia seu culpa, et tūc ille actus cuius cā erat fienda p̄tō est explicandus corā eo tanq̄ corā iudice, tunc sufficit p̄tari corā vicinis a vt. l. si. C. de his q̄ per me. iudi. nō app. extra. de ap. c. si. aut erat explicanda corā ipso tanq̄ corā parte, & tūc aut in iudicio aut extra. Si in iudicio, & tunc sufficit p̄tari corā alio iudice, & postea dz illi notifi cari, vt. l. si p̄tes. C. de epi. aud. & in l. contractibus. C. de non nu. pe. Si vero extra iudiciū, tunc sufficit p̄tari corā vicinis. l. de pupillo. §. si quis ipsi p̄tori. ff. de oper. no. nū.

8 **¶** Vbi aut deficit p̄tās p̄p̄ aduersarij absentia, et tunc aut ille actus erat explicandus cū ipso, & tanq̄ p̄te, & tunc sufficeret fieri iudici vel colono domicilij scdm̄ formā traditā, vt in. l. p̄fectus. C. de anna. excep. aut actus erat explicandus cū eo tanq̄ cū iudice, & tunc fieri debet p̄tatio ante tribunal eius, nec debet quis laborare inuestigando ip̄m iudicē, vt. l. i. l. j. §. adeundū q̄n app. sit. **¶** An aut p̄tatio de qua superius dictū est fieri debeat in scriptis distinguitur scdm̄ do. c. aut dicta p̄tatio succedit in locū actionis, & tunc fienda est in scriptis, vt in. d. l. perfecta donatio, aut nō succedit in locū actionis, & tunc fieri non potest regulariter sine scriptis vt. C. de pac. l. pactū. & de neg. gest. l. si. fallit in exceptione nō nu. pe. vt in auc. hanc aut querelā. C. de nō nu. pe.

9 **¶** Circa quartum principalem articulū qui

est q̄n p̄tatio fit super eo qd̄ constitit in potestate, & voluntate p̄tantis de facto, sed non de iure exemplum est in maleficijs distingue sic, aut quis vult p̄tari ad sui executionem ne incidat i aliquod delictū, aut vult p̄tari ad sui executionem, vt vltra suum p̄tatum non augetur ipsum delictum seu incidat in grauius delictum. Primo casu subdistinguitur, aut illa persona que ex hoc potest ledi est incerta, & tunc sufficit simplex p̄tatio facta in loco in quo suspitio erat de delicto, vt. l. qui foueas, & l. si putator. ff. ad. l. ac. qui. hoc autem verum intelligas quādo is qui p̄tatur gerit actum licitum, & permillum a iure vt ibi fecus autem si geret actum illicitum, vt. v. gl. si quis iacit sagittas in loco publico. Nam si p̄tatur quemquam offendere nolle non in totum excusatur, vt habetur & not. in. d. l. si putato, & l. j. C. de sicca. & in. c. ij. extra de presum. Si vero persona in quam delictum debebat committi erat certa, & limitata, & tunc in eius presentia fienda est p̄tatio, vt. l. aut qui aliter. §. j. ij. & l. iij. ff. q̄ vi aut clam. **¶** In secundo casu quando fit p̄tatio ne p̄tans incidat in maius delictum tunc subdistingue, nam quedam sunt facta in quibus sola voluntas non potest debito modo regulare ipsum factū. Exemplum patet si quis habet animum solum vulnerandi, et non occidendi & aliquem percussit potest enim percussio esse facta que propositū excedit vt frequenter accidit, & fiat mortalis. In hoc enim casu nō potest regulare ipsum factum hoc enim casu p̄tatio talis nil operatur ar. l. qm̄ multa facinora, & q̄ ibi no. C. ad. l. iul. de vi pri. & extra de homi. c. si. li. vj. quedam sunt delicta in quibus animus habet regulare ipsum factū. Exemplum in acquisitione possessionis vel occupationis, que solo aio acquiritur, ff. de ac. pos. l. iij. §. item acquiritur. l. licet eo. titu. pone ergo q̄ te expulsi de fundo hac p̄tatione precedente q̄ hoc feci aio solum querendi naturalē tm̄ possessionem tanq̄ d̄ns proprietatis, operabitur isto casu p̄tatio, vt me excuset a delicto circa ciuilem, & in ipsa p̄tatione non erit necessaria partis presentia, vel consensus, vt no. in. l. ij. C. vti possi. in gl. super ver. nec vi. **¶** Rursum est & quintus articulus q̄n p̄tatio fit super eo qd̄ dependet ex potestate iuris tm̄, & non ipsius p̄tationis. Exemplum q̄n expedit pro alto ad quam expensam de necessitate tenebatur ipse p̄tans, vt est exēplum in patre, & matre, Nam si pater expendit alimentando filium & p̄tatur se id facere aio repetendi ipsa p̄tatio nil operatur, vt no. in. l. j. & in. l. alimēt

10 **¶** Circa quartum principalem articulū qui

C. de nego. gest. & idem in similibus casibus ubi cunque protestatio est iuri cōtraria vel per eam iuris solennitas ledereur ar. in .l. nemo potest. ff. de leg. i. cum si. Potest etiā addi aliud exemplum in eo qui protestatur in libello q̄ si bi liceat quando cuncq̄ addere & minere &c. quia talis protestatio nil releuat vltra ius commune, vt in .l. edita. C. de eden. & extra de dila. in .c. exposui. & dixi supra in glo. super ver. saluo iure addendi &c. de qua materia protestationis etiam late tradidit Arch. xxvij. dist. c. diaconus. ¶ + Transio nunc principaliter ¶ + proprie ad materiam denunciationis a ipsam materiam denunciationis proprie, stricte assumendo, licet vt dixi Bar. in .l. larga significatione ipsam appellet protestationem, pro cuius declaratione est sciendum q̄ quedam est denunciatio prohibitoria alicuius facti quedā inciatoria ad aliquod faciendum quedam certificatoria alicuius entis. ¶ + Circa primum a r̄sculum est considerandum q̄ aliquando fit denunciatio, vt non fiat id quod ipse prohibitus non tenebatur facere quandoq̄ fit denunciatio, vt non fiat id q̄ alias erat sibi permissum facere, licet ad hoc non esset obligatus. ¶ + Primo casu subsistingitur, aut fit denunciatio ei qui est obligatus ipsi denuncianti, ut puta creditor denunciat debitori, vt soluat vel faciat, & tunc effectus huius denunciationis est ut in mora debitor constituatur, & cadat in penam, & similibus de quibus habetur in .l. mora. ff. de vsu. in .l. rō. §. si per venditorē. & ff. de ac. emp. aut fit denunciatio ei qui non est obligatus ipsi denuncianti, sed alij vt, v. g. Extraneus denunciat ticio ne soluat sempronio, & tunc talis denunciatio fit nuda expressione alicuius cause, & tunc non v3, ut .l. si quis prohibuerit. ff. de pup. & ff. de const. pe. l. vtrum. ff. de fidei. l. fideius. quia factū alterius alteri pre iudicare non debet ut in .l. Stichū in .l. ff. de no. ua. aut fit cum expressione cause non tamen vere, nec verisimiliter vere, & tunc idem, ut §. hec autem in prin. ff. si cui plusq̄ per. l. sal. aut cum expressione cause non vere, sed tamē verisimiliter, & tunc denunciatio fit ne detur vel fiat quod est debitum ex vltima voluntate, & tunc ista denunciatio v3 & operatur ut cautio exigatur ab eo cui soluitur de defendēdo, ut in .d. l. hec autem & in .l. si. C. de pe. here. Aut erat debitum ex contractu, & tunc ista denunciatio nō habet effectum ad impediendū sus q̄ cōpetit isti cui debetur ut in .d. l. si. licet teneatur ad interesse illius cuius denunciatio facta est ut .l. i. §. i. ff. de eo per quem fac. est aut fit cum expressione cause totaliter vere, & tunc aut veritas ipsius cause tempore ipsius denū-

ciationis ostenditur, & probatur, & tunc v3 vt. C. que res pi. ob. pos. l. nomen ibi. Deterior factus, propter q̄ colligitur practica quod si aliquis denunciat debitori sui debitoris, ne soluat q̄ de bet eidem legere instrumentum obligationis in forma publica, vel eidem tradere copiam ipsius alias nō debet credere, ut habetur in cle. cām. extra de ele. & in .d. l. nomen. Aut veritas nō ostenditur, & tunc credendum est b illi vt in .l. ff. de le. com. aut fit a priuata persona, & tunc aut illud q̄ fieri prohibetur per denunciationem re ip̄ cit principaliter ipsum denunciantē ut puta. Si debitor denunciat fideiusori ne soluat, quia est tutus exceptione facti de non perēdo, vel alterius perēptorie exceptio. & tunc sufficit fieri tali tpe quo se possit ille defendere, vt .l. si fideiusor in prin. ff. mā. Vbi aut non respicere ipsam denunciantem principaliter tunc si causam non exhibet vel ostendat non debet illi credere vt, ff. q̄ cum sal. ru. aut. l. i. §. cum. l. seq. In nunciatione aut noui ope. requiritur expressio cause si fuerit requisita. ut no. glo. & Bart. in .l. i. i. prin. ff. de no. op. nū. & .l. nō solū. in .§. sicut. e. t. ¶ + Et hec, & alia faciunt ad quoti ditanam questionem solet. n. quorūdie apponit in instrumentis q̄ venditor promisit lite mota super se suscipere iudicium, & cause defensionē subire. Pone ergo q̄ emptor denunciat venditori quod est sibi mora lis vel q̄ super re uen dita anten ebitur sibi credere. c. Certe non. nisi sibi osten 'at & per copiam mittat libellum cum citatorio in forma debita vt habetur in d. clem. cām q̄ de elec. & .l. nomen. C. que res pig. oblig. pos. Ad idem facit. l. si. §. i. ibi suū debitorum certum facit &c. C. de bon. auc. iu. pos. & c. alja membra supra relata pp̄ eorum prolixitatem ad presens prosequi nō intendo, sed illa prosequere, & declara, vt idē Bart. prosequitur in .d. §. morte. Deo gratias.

¶ Forma responsionis rei conuenti.

C O ram vobis suprascripto d. i. vicario comparet & se presentat in termino si bi assignato Simoninus spelta procurator, & procuratoris nomine suprascripti Io. olearij causa, & occasione cuiusdam asserti libelli coram vobis, ut dicitur producti per supra scriptum Andrinum contra. d. io. ac. nomine, & occasione omnium, & singulo. i. d. asserto libel

FORMA RESPON. REI.

a. C. Est produ-
ctus adde spe. i
titu. de exce. s.
iij. in pluribus
versu.

lo &c. contōtorū in quo q
dē asserto libel iter cetera i
effcū dī cōtinari dicēs ac
excipiēdo pponēs. d. simo.
dcō noīe supra scriptū An
drinū tanq̄ publicē ac no-

ui ab istātia p̄ntis iudicij, vel adictō libello. et
cōtētis in eo pur melius videbit iuri, & iusti-
tie cōuenire. p̄dictūq̄ Andrinū in expēs dā
nis interesse factū & fēdīs, ac passīs & patiē
dis condēnari saluis, et referuatis semp̄ eidē p
curatori dcō noīe oībus alijs suis excep̄tōib.
& defēnsiōib. de quibus dcō noīe p̄testat.

S V M M A R I V M.

torie excōicatō fore, & eā vestroz limine
repellēdū, & nō fuisse, nec eē per uos audien-
dum, vel admittendum per. d. libel. ass. r̄tū pro
ducendū. Que p̄posita inq̄stū nō obstarent
dicūt & excipiēdo proponit idē Simo. noīe
quo supra. d. r̄tū assertū libellum fuisse, & esse
nullū et oīa i eo cō ēta fuisse, & eē nullāq̄ me-
reri executionē de iure maxīe cās & rōnī-
bus inferius annotatis, & alijs suo loco, & iē
pore dicēdis, pponēdis, cōndēdis, & allegādis.
Primo quia, d. assertus libellus fuit, & ē incer-
tus ḡnālis vagus, & obscurus, & nō cōcludēs
peccās in materia, & forma nullāq̄ i se conti-
nēs cām certā, & līmā agēdi, sed prorsus con-
trarietate, et repugnātiā cōtinens manifestā ca-
rēs q̄ oī debita iuris solennitate ac ēt oblatu a
p̄sona cuius nō interest, & ad q̄ nullū ius per-
tinet sic, & eo mō agēdi quo agere uelle v̄r.
Qui. n. Andrinus, nec audiri meruit ēt i p̄dca
nō obstarēt q̄ re vera obstant, quia nō fuit de-
dit mō debito, & de lite prosequēda, & expen-
sis restitūdis si succubuerit in cā pp̄ q̄ merito
dēt p̄fatus Simoninus dcō noīe dēm assertū li-
bellū fore, & esse p̄ vos denubus lacerādū, &
sic nō teneri r̄ndere dicto asserto libello. Pe-
tēs, & regrens inq̄stū sup̄ eo. p̄cedēdū ap-
pareat ipsum Andrinū p̄stare aī oīa debita fa-
tisdationē insuper ipsum libellū p̄sius declara-
rī, nec nō & in eo cām līmā exprīmi ac oēm
ex eodē repugnātiā remoueri, cui quidē asser-
to libello inquantū iure aliquo r̄ndere teneat-
ur & saluis p̄missis a quibus discederēdū in
rēdī dicit, & respondet noīe quo supra nō tū
aīo cōtētādī litē, narrata nō fuisse, nec esse ve-
ra, & petit, pur pe tū fieri n̄ dēreopponēs cō-
tra ip̄m libelē d̄trarietatis exceptiōem, ac libel-
lūmale formati, & cōcepti excōicatōis p̄dicte
exceptiōē litīs p̄dētie reiq̄ iudicate prescrip-
tionis iusturādī doli mali r̄ ḡnālē q̄ spālē, r̄ā
quo ad impediēdū p̄cessum q̄ quo ad merita ne-
gocij principalis, & ad omnē aliū bonū finē,
& effectū q̄ sibi dcō noīe melius, p̄desse possit.
Opponēs q̄ insuper excep̄tō nē expēs. & facta
p. d. i. o. v̄r̄r̄, & necessario i. d. petita terre af-
cēdētū ad sumā florenorū. l. i. iuri. p̄ quib. ex-
pēs, & quarū occasiōe, r̄ā i vi excipiēdi, q̄
i vim agēdi petit dīctis p̄curator dcō noīe si-
bi iustitū ministrari. & v̄terius petit, & requi-
rit noīe quo supra ipsum Andrinū tāq̄ cōtra-
rīū repellī, & eūdē Simoninū dicto noīe abfol-

1 Corā eodē iudice exceptiōes sunt proponēde
corā quo libellus est productus.

1 C O R A M vobis prescripto dño vica-
rio. & hic nosādū primō est q̄ coram
eodē iudice sunt exceptiōes proponende co-
rā quo libellus productus est ab agente, vt in
c. qm̄ cōtra falsam extra de pro. et l. gesta. C.
de re iud. & oprime facit. l. nulli. C. de iu. & i
l. editō. post prin. C. de edic. diuī adria. tol.

S V M M A R I V M.

- 1 Lapsō termino ad r̄ndendū libello an ampli-
us sit audiēdis reus.
- 2 Terminō partibus p̄ iudicē nō assignato i ip̄-
so actū fiendo pars absens est citanda.
- 3 Terminō assignato p̄ iudicē an v̄terius pars
citari debeat.
- 4 Prefixo termino p̄ legē vel iudicē ad aliqd
faciēdū in die vltima termini istud fieri poterit
q̄uis sit dīctum q̄ infra diem fiat.
- 5 Pendente termino an iudex possit ad alia pro-
cedere.
- 6 Iudex si faciat alium actū m̄ q̄ illum ad quem
pars erat citanda actus factus parte absente
non v̄z quod procedit quando sumus in c. si-
bus in quibus requiritur cita.
- 7 Citatio an sit faciēda personaliter, vel ad
domum.
- 8 Persona citanda vbi sit querēda.
- 9 Citandus habens plures domos ad quā cita-
ri debeat.
- 10 Citandus habitans equaliter in duabus do-
mibus citabitur ad illam in qua habitat de p̄-
fenti.
- 11 Vagabundī non habentes certam domū vbi
citerur, & quomodo.
- 12 Nuncius cui est cōmissa citatio personaliter,
vel ad demum an primo ad domum citare pos-
sit cōmissa citatiōe p̄sonaliter fiēda.
- 13 Citatur vt cōpareat p̄sonaliter an possit mitte-
re procuratorem pro se, & an excusabitur.
- 14 Quid sit primū, & secundum decretum.
- 15 Qualiter perueniatur ad primū decretum.
- 16 Qualiter perueniatur ad secundum decretum.
- 17 Secunda citatio q̄ sit ad interponendū se-
cundum decretum quomodo fieri debeat.
- 18 Missus in possessionem in actio, personali ex-
primo decreto efficitur nudus detentator, se-
cus in actiōe reali.

INTERMINO SIBI ASSI-
 gnato. **C** + Hic queritur si terminus sit lapsus
 a. an sit audiendus a vterius die qd sic tamen af
 fecit ut dāno expēfāne quas rēficere dēb an
 tēp audiā ad se defendēdū, vt. l. funci. C. de iu
 di. l. 3. cōmūx in nō rēfpondēdo pōnibus ha
 c. beaur. p. cōfesso. e. ut in. c. ij. de confes. li. vj.
 & in. l. de etate. in §. qui tacuit. ff. de inter. adf.
 Et sic patet qd est dīa an quis sit cō unax in
 nō rēndēdo libello an pōnibus. & qd sit rō hu
 ius dīe p te ipsum atende. In quibusdā in lo
 cis p statuta terrarum pūsum est qd in penā
 cōmūcie in nō rēndēdo libello lis habeat. p
 cōfessā in que pena nō hēret locū de iu. cōf.
 vt no in l. j. C. de lit. cont. Et sic hēs ex predi
 ctis qd i iudicio aliqui admittit se purgatio more
 aliqui nō de quo plene tradit in l. i. post tres
 2. ff. si quis cautio. **C** + Queritur si reus cōpareat i
 d termino vel post terminū an actor d sit citā
 dus. & eo nō cōtra reus actor psequat litē an i
 singulis actibus sit reus citā dus. bñ in hoc sic di
 stingue secundū doc. aut nullus erat terminus
 p iudicē pibus assignatus ad faciēdū, vel fieri
 vīdēdū ipsum actū, & tūc sp regit in q̄cōq;
 e actu ab altero fendo esus aduersarius est citā
 dus, alias actus ipse redit nullus e & pōt ps
 q̄ ex hoc grauat appellare iuxta regulā. &
 doctrinā traditā in l. nā ita dīnus. ff. de ado. & i
 l. de vnoquoq; ff. de re iu. Nā que cāe cognitio
 nē desiderat, aut pte lede p̄cepte p̄te vī i i me
 ci. a sū agēda vt iquit gl. & ibi ex. i. l. ij. i. fi.
 C. si pu. pe. f. cit. l. i. cāe. s. cā cognita. ff. de
 ml. cūps cōtradictōis & oppo. f. i. i. erit co
 p̄a p i. vt. l. j. §. edēdā. & l. i. s. apud quē. C. eo.
 ti. Si ar fuerit p ipm iudicē terminus assigna
 tus puta, quia dixit cōpareas tali die vel infra
 3. talē diē. + Et hic aduerte, aut dies termini erat
 litata respectu loci, & ipis, vt cū dixit cōpa
 reas die veneris, & similibus, & tūc nō est ad
 uerfariū vterius citā dus quā iā certificatus
 ē p iudicē, ar. in. l. j. in fi. ff. de ac. emp. aut ter
 minus erit ieceris qd ad diē puta si dicat cōpā s
 infra. x. dies & similibus sic cōpere poterat q̄
 libet die ipfius terminat ar. i. l. qd i diē. ff. de ma.
 & i. l. liber. hō in §. nec. ff. de v. ob. & subdi
 stinguit, aut actus ille explicā dus infra termi
 nū erat momentaneus vt puta quia statūf sim
 p̄r ad rñ. & tūc aut talis actus explicatur i vl
 tia die termini, & tūc nō dēt citari qd scire de
 buit qd saltē cōpareat vī i die termini, ar. i. l. si
 ita stipulatus fuerō. x. i. fi. de ver. ob. aut ille
 actus explicat an vltimū diē, & tūc dēt aduer
 sarius citari, quia nō debuit p̄sumere qd an diē
 vltimā cōpareret l. 3. hōc facere potūfset vt di
 cētū ē. Vbi ar actus explicā dus erit successiuus
 puta statutus fuerat terminus ad pbandū quo

ca in plura requirunt vt pu
 ta. Productio capitulorū po
 sitionū instōrū, & similia,
 & tūc l. 3. possēt ps cui termi
 nus ē assignatus differre vī
 que ad vltimā diē si in illā
 velūt puenire aduersarius ē
 citā dus ad singulos f inci
 dētes actus v. 3. ad vltimū
 iurare testes g. & qui faci
 liter quā die velit pbare
 vel testes, vel instā pduce
 re pōt. pbabiliter ignorat,
 ut i auc. ei. qui. C. de repori.
 appellano. Ideoq; non po
 test eidem ascribi culpa ra
 tione huius incertitudinis,
 & in. l. au. qui alior. §. j. ff.
 quod vī aur clam. & ita de
 terminat Bart. in. l. qui an
 te calen. ff. de verbo. obli.
 4. **C** + Quid ergo si per iudicē
 vel legē municipalē sit
 p̄fixus terminus ad aliquid
 faciēdū infra talē diē an po
 teat fieri illa die vltimā vī
 qd nō, quia sic nō steret iura
 illā diē sed in die. In cōtra
 riū est veritas. p. d. l. si ita
 stipulatus i fi. & melius p. l.
 j. in §. qd dicimus. ff. d. iuc.
 edic. qd ē seq; inn. i. c. pia.
 extra de exce. **C** + Adhuc
 q̄rit an pēdēte termino iudex
 possit ad alia pcedere
 dilangue, aut cā dilationis ē
 finita, & poterit vtra pro
 cedere vt i. l. a filia §. si.
 & ibi no. p. bar. ff. ad treb. &
 faci. insti. de ho. po. §. libe
 ris. in vers. si quis itaq;
 aut nō est finita, & tunc nō
 poterit vt. l. a pcedēte. C.
 de dista. verūm si iudex sta
 tuit terminū aliquē quo ad
 vnum esse q̄m poterit assi
 gnare aliū quo ad alium ef
 festū, vel si dedit vnā dila
 tionē vni parī poterit dar
 aliā alteri parī. que i cipiāt
 prima finita, vt no. p. edē
 bar. i. l. ij. i. fi. ff. de re iu. & i
 l. g. dū ff. de ac. he. ad p̄cā
 i. l. gnāf §. illo. C. de re. cre.
 de iurē. & eius qd no. i. l. q
 d iof. ff. d. iof. test. et. i. l. j. ff.

a. **C** Aduenten
 dus, ad an pri
 us terminū qd
 sit audiendus qd
 veluit old. cōf.
 li. j.

b. **C** Rescēt d;
 add. ut p. cald.
 cōf. j. de do. &
 cōf. & ibi vide
 qd expēle sint f
 stituēde.

c. **C** Pro cōfes
 so. adde qd reg
 rant ad hoc vt
 nō rēndēs pōnī
 bus hēnt p cō
 fesso Ang. cōf.
 cxxxvj. & an
 cōfessio pōnis
 cui de iure rē
 dēdū non erat
 noceat cōfiteū
 p ab. cōf. cxv
 viij. & an rñ.
 pōi possit illā
 reuocāt p cal.
 cō. ij. de cōfē.

d. **C** Actor add
 qd voluerūt. d.
 de ro. i. antiq;
 i sine deci. sua
 rū. & ē vltia.

e. **C** Nullus. ad
 de lo. de imola
 cōf. cxxxix.
 f. **C** Singulos
 actus. adde an
 citatus ad to.
 cā; si i vno fuit
 cōmūcis vltē
 r ius sit citā dus
 Fed. cōf. clxx.

g. **C** Testes. ad
 de iudicē p̄res
 casus i quibus
 nō requiritur
 citatio p rōmā
 gu. suis fo. res

26 Valebit. ad de i. de im. cōf. xcviij. et an citatio debeat cōtinere causam v. de r. ca. cōf. lxxv. & vide pulchre per ro. cōf. cccvij. & de citatione ad vñs 2 dñi qñ valeat ad aliū, vide per ale. l. cōf. cccxiiij. in. ij. v. & adde qñ inhabilis citatio tanq̄reus ut cōpareat tūc p̄ tale cōparatio nē dicit & ē habilitatus & factus idoneus reus in Bar. in. l. cū mulier. co. ij. ff. sol. ma. & ponit pau. de ca. in cō. xij. l. j. p. cō. a. i. quoniam secus dñi noui. ipres. & fel. late in. c. cū inter co. vij. de ex. vbi multa cumulat. cur. b. c. Nō ē rep. us adū de hoc vidē dū per ro. cōf. 4. 5. 4. et ibi an i suburbij p̄ qui rē dēat. & vide ab. cōf. 29. 4. 7. 8. 4. ij. lib. Io. de imo cōf. cv. cal. cōf. j. d. do. etcō tu. et cōf. liij. d. di la. rap. cu. cōf. 1. 46. Ful. cōf. 1. 76. d. card. di. cōf. 38. ale. cōf. 36. in q̄bus locis latius videre poteris ea oia que hic tangūtur quibus etiā adde quod voluit Angel. cōf. cccxviij. & cōf. clxxxviij.

6 ad exhiben. c. v. Uterius q̄ ritur in casibus in quibus pars est citanda si ea absente iudex facit actū q̄ illū ad quē erat citanda nunquā actus ille valebit. a. v. g. cita nō fuit ad vidēdū iurare testes, et ille p̄duxit infra vel produxit positiones vel capitula. dic q̄ talis actus nullus est ipso iure tanq̄ gestus parte nō citata arg. in. l. aut qui aliter in prin. & ibi. per Bar. ff. q̄ vi aut clam. et eo modo actus redderetur nullus si fuit gestus alia hora q̄ in hora citationis ar. i. l. ff. in. ff. quod vi aut clā. & ibi no. per eundē Bar. de qua citatione. & eius effectus no. p. gl. in. c. j. de mili. vasa. qui contu. est. x. col. 7. c. Amplius querit an citatio sit facienda personaliter vel ad domū super quo sunt opi. dixerunt. dixit enim Dy. aliquando sufficit citatio ad domū, quia lex alternative loquitur vt. l. scire oportet. ff. de excusatio. tutorū. Postea mutato p̄posito dixit quod prius in persona deinde in subsidiū ad domū ar. in. l. iij. §. si pretor. ff. de dā. insec. et ibi hoc per Bar. in. l. j. ff. de li. agno. & ibi si militer p̄ eū, quā opi. sequit gl. i. c. cū causam. extra de do. et cōtū. & In. in. c. ff. extra de eo qui mittit in pos. 8. c. Sed circa hoc occurrit dubiū an persona sit querēda ad domū, vel in ciuitate, vel iudicio, vel vbi cūq̄, vt possit fieri citatio simpliciter ad domū sup̄ quo bar. in. d. l. pretor. & in. d. l. j. distinguunt, aut persona citanda nunq̄ fuit in iudicio, & est res que celeritate considerat, & tunc sufficit q̄ sit absens iudicio, & poterit citari ad domum, vt in. d. §. pretor ver. absens. in ceteris vero casibus requiritur q̄ absēs sit in ciuitate, vt possit ad

domum citari, vt in auc. de exhiben. reis. §. si vero. Si autē fuit aliquando in iudicio, & tūc sufficit q̄ non reperitur in iudicio, & poterit citari ad domum argumē. l. & post edictum, in prin. ff. de iu. & in auc. qui semel. & l. ab eo. C. quomodo. & quando iu. l. j. §. item cum edictō. ff. que sen. sine ap. rescin. licet Inno. in. d. c. ff. dixit sufficere q̄ quis reperitur in ciuitate. Sic ergo si enda est executio persone discurrendo per ciuitatem in locis publicis, & communibus per palacium potestatis, & referat nuncios q̄ facta in. d. locis diligentem inquisitione nō est reperit b. secundum Bar. vbi supra. c. Sed pone in casibus in quibus sufficit citatio ad domum q̄ ipse citandus habeat plures domos, vt plerumq̄ accidit v3 vnā in ciuitate aliā in rure, & in vtraq̄ consuevit habitare ad quam domum citabitur. Dic secūdu Io. an. vt per eū not. in cle. cum causam. de ele. q̄ citandus est ad illā domum in qua maiori parte anni habitare consuevit per tex. in. d. c. cū causam. Sed Bar. vbi supra dixit q̄ differt inter intimationē, & citationē. Nam in imatio fieri debet vbi habitare consuevit de hac loquitur. d. c. cū. causam, sed citatio siēda est vbi degit, & moratur tēpore citationis per tex. d. l. iij. §. pretor ait ibi degit & c. quod est verbum presentis temporis sed tamen op. Io. an. magis predicatur, quia nō est ratio vrgens differētie, & maiori nititur equitate. c. v. Unde queritur si in duabus domibus equaliter habitet ad quā citabitur. Dic inherēdo opi. Bar. ad illā in qua habitat de presentij vel secūdu Io. an. ad vtraq̄ citabitur, vt per eū no. in. c. cum causam. c. Quid autē si nullā habet habitationē, vt sunt isti vagabundi, de quibus loquitur. l. heres absens. ff. de iudi. & tunc siēda est citatio in loco ipsius rei vel assignando ibi in scriptis citationē vel ibi citationē ipsam legēdo vt in. d. §. pretor ait in tex. et gl. aut est que sitio de re mobili vel pecuniaria, aut de aliquo delicto, & tunc debet fieri citatio in eo loco quo frequentius conuersari consuevit, vt in. l. ij. & ibi no. C. vbi de cri. agi oportet, ad quod faciunt no. per Inno. in. c. quia propter extra de elec. c. Sed quid dices si iudex nuncio commiserit alternatiu quod citet ad domū vel in persona an poterit fieri citatio ad domū non precedente discussione persone dicit Bar. q̄ non eod. modo si commiserit simpliciter quia verba cōmissionis debet intelligi prolata secū dum ordinem iuris. ar. in. l. si stipulatus. ff. de v. fur. & in. l. gallus. §. quidā recte. ff. de lib. & po. Si tamen dicta forma alternative citationis esset data per aliquod statutū. v. g. si statūtū disponat q̄ reus citetur personaliter vel ad

FORMA RESPON. REI.

a De suo m̄
dato. ad an p
curator in pri
mo actu teneat
m̄datū pduce
re Ang. consi.
229. ro. consi.
170. & an m̄
datū p̄bet per
testes p eūdem
ang. cōf. lxvi.
an p̄ sigillū. &
p̄n̄st̄a faciētia
ad cās per ro.
cōf. 417. et an
p̄bet p̄ acta in
iudicio 13 origi
nale nō repiāt
p̄ Anch. cōf. xl
& adde q̄ p
curator poterit
eius m̄datū p
ducere v̄t̄ q̄ ad
cōclusionē cāe
post nō. ita ale.
i cōf. 72. i. iij.
vōl. & ibi per
eū q̄n̄ exceptio
tū nō es. p̄cura
tor q̄n̄ possit
opponi. Cur.
b C Indicatio
soluendo. ad de
an si dñs rele
uet p̄curatorē
ab onere satis
dādi teneat tñ
& ipse cauere
fr̄a de are. cōf.
132. lo. de an.
cōf. 81. & ibi
qd̄ de statuto di
sponēte q̄ p̄cu
rator teneatur
satisficere.
c De rato. ad
de tñ q̄ si vel
let p̄curatorē
cōstituire pro
cōiuncto cum
causione ratiq̄
non admittetur
v̄t̄ volunt
do. de rora. deci
delxxxvij. i a
t̄quis de p̄cu.

novo citatus ē. & p̄ seuerat
adhuc in cōtumacia latiran
do. & se occultādo. vt in. l.
fulcitur. in. s. j. §. qd̄ sit la
titate ff. ex q. ca. in pos. ea.
17 C + Ex hoc dñt qd̄a quod
ista citatio secūda q̄ fit post
primū decretū fieri debet p
sonalr. et nō ad domū. alias
nō d̄sc̄et latitare. Tñ secun
dū doc. & bar. in hoc sic di
st̄inguit. aut quis cōuenit p
sonali actiōne fundata. et re
s̄idēte i eius p̄sona. et tñc de
bet p̄sonaliter citari. q̄a sui
ip̄sius requirit latitatio. vt
in. d. §. qd̄ sit latitatio cū si
mi. aut cōuenit actiōne p̄
sonali nō fundata in eius p̄
sona. sed p̄uenire ex uictio
rei sue. ut in causa damni in
feci. & tunc fit citatio ad
domū. quia ip̄sius rei non
exigit latitatio sic intelligit
dicta. l. si finita. §. forte. &
l. ij. ff. si ex noxali cā agat.
& quod habet in. l. impera
tores ff. de priui. credi. quā
dist̄inctionē sequunt̄ doct.
in. l. ignorare. C. de testa.
milita. et Inno. in. c. penul.
extra de eo q̄ mittant. in
pos. C Deniq̄ scias q̄ in
actiōne reali. vbi querit̄ de
iure dominij quasi nō inter
ponit̄ secundū decretū sed
ferit̄ sentētia solū declarato
ria dominij. vt in. l. ex di
uerso. ff. de rei vendicatio. s.
C In actiōne autē hipote. an
interponi debeat secūda de
cretū est disputatio magna
apud doc. ut refert Cy. in di
sta. l. cū p̄ponas. in. xv. q.
& r̄aḡit per glo. in. d. l. si q̄s
emptonis. §. pe. & in. l. ij.
i ff. ff. de a. pos. C + Vltio
q̄rū ad hāc materiā no. cō
cl̄uit̄ q̄ in actiōne p̄sona
li missus in possessio. ex pri
mo decreto non efficit̄ ve
rus possessor. sed nudus de
t̄nator ideo nō lucrā fr̄u
ctus. sed eos cū debito cōp̄e
sat nisi iudex in interposi
tione huiusmodi decreti ex

preste disposuerit quod fructus lucrēt. vt nō p
gl. in. d. §. iul. & bar. et cy. et s̄it̄ p Dy. in. d. l.
cū p̄ponas. at in actiōne reali vbi querit̄ de do
minio vel quasi missus ex primo dec̄eto. stat̄
efficit̄ verus possessor. & post annū. & nō ante
fructus lucrati vt i. d. l. si q̄s emptonis §. sed si
quis & r̄aḡit p gl. & doc. vbi supra & p spe.
vbi supra in. §. restat. ver. hoc autē. & p gl. &
per Bar. in. d. l. iij. in si. Sum̄ tamē certū calus in
quibus missus ex primo dec̄eto facit fructus
suos qui h̄nt̄ & nos. in. l. is cui §. super. & in
§. g. legatorū in si. ff. vt in pos. leg. extra quos
calus q̄ contra suos fructus collegit̄ ip̄sos in
fortē cōputabit vt in. d. l. is cui §. queri potest.
Sed an missus in actiōne p̄sonali ex secūdo de
creto querit̄ dominij rei glō. determinat in.
d. l. iij. in si. ff. de ac. pos. & ibi per Bar. de quo
plenius vide q̄ supra dixi in primo libello in
gl. sup. ver. de iure dominij in si. sui. Facit̄ q̄ nō.
per Bar. in. l. p̄ponis. §. si iustus. ff. de acqui.
pos. & in. d. l. §. iulia. Sequitur in litera.
S V M M A R I V M.
1 Procurator ad hoc vt audiatur prius. debet
ostendere. & probare d̄ suo mandato. vel sat̄is
ficare de iudicio soluendo.
2 Contra procuratorem admissum. & condemna
tum an fiat executio.
3 Exceptio tu non es. procurator est opponēda
in litis exordio ante lit̄ contē.
4 Lata sententiā contra procuratorem falsum
quem iudex pronunciano dixit legitimum
an possit contra eam de nullitate opponi.
5 Reus an possit impugnare sententiā latam in
favorem procuratoris de facto admissi contra
se sine productio. mandati.
6 In mandato generali ad causam agendā an ve
niant ea que exigunt̄ speciale mandatum.
7 Factum procuratoris an noceat domino.
8 Procurator in litis processu si fecit aliquid
actum simpliciter an videatur illum fecisse p̄
prio nomine. vel procuratorio.
S I M O N I N V S S P E L T A P R O
curator. & procuratorio nomine. C + Hic sc̄i
re debes q̄ vt iste p̄curator audiat̄ prius debet
ostendere. & p̄bare de suo m̄dato a vel satisficere
a de iudicio soluendo b vt. l. iij. §. defē. ff. ex qb.
cau. in. po. ea. & in. d. de satis. §. si vero alius in
l. g. proprio in prin. & in. s. j. ff. de p̄b. cū si et
si dubiū de eius m̄dato debet satisficere de ra
o. vt in. l. j. & quod ibi plene no. C. de p̄c. nisi
esset filius eius cuius nomine est in iudicio vel
sibi aliter cōiunctus quo casu sine m̄dato ad
mitteret̄ agēdo dñtamē anteq̄ agat satisficere de
rato c et multo magis admittetur defendēdo vt
hic p̄bat in. l. exigēdi. C. de p̄c. et. l. sed & he
c ff. de p̄c. C + Quid aut̄ si fuir admissus & cōs

dēnatus an contra eū fiet executio sine. h̄r dicitur
 aut p̄duxit & p̄bauit eius mādātū. & tūc fit
 executio cōtra dñm, & nō cōtra ip̄m, aut nō
 p̄duxit, nec p̄bauit et tūc fiet executio cōtra
 ip̄m, & nō cōtra dñm, nisi h̄ere. ratū. vt h̄r
 & n. i. l. iij. in prin. ff. de re iū. & in l. plautius
 ff. de p. Facit q̄ h̄r in l. is q̄ se obtruit. ff. de
 re iū. de quo pl̄n̄ius infra dicā i. de sen. exe
 cu. c. + Inde q̄rit q̄n opponi debet hec excep.
 Tu nō es p̄curator a dō q̄ in litis exordio añ
 lit. cōte. cū sit declinatoria vt p̄bat ex h̄is que
 h̄r in l. excep. C. de pb. & iur. de exc. s. fi.
 & in l. licet. C. de p̄cu. facit. l. p̄po. s. ratū. ff.
 de pc. & l. ita demū. C. de pc. Et si fort̄ esse nō
 fuerit opposita in litis exordio p̄ errorē tñ e iā
 post finam poterit oppōi q̄ ē cōtra naturā alia
 rā dilatoriā & declinatoriā excep̄tōnū,
 vt p̄bat in d. l. licet. de pc. & in c. ex iñua
 tione. extra de p̄cu. & ibi nō. & p. gl. m. l. rā &
 s. ff. ad mace. Cuius rō est q̄ p̄ ipsius obiectū
 reddit̄ iudiciū retro nullū sicut facit excep̄t.
 iudicis incōpetentis vt. l. j. C. si a nō compe. lu.
 Quid dices si iudex p̄duxit mādā. p̄nū
 ciauit eē ipsum l̄mū. p̄cu. cū tñ in re veritate
 falsus eēt, an lata sn̄ia in principiā poterit reus
 opponere iudiciū, & sn̄iam eē nullā, q̄a ille nō
 fuit p̄curator vt q̄ nō, q̄ interlocu oria facit
 ius q̄ q̄ in iñq̄ lata, vt in l. si. ff. de iust. & iur. &
 no. gl. i. l. j. in prin. ff. ad tur. et i. l. j. s. in hoc iter
 dicto. ff. de lit. exhi. in cōtrariū b̄ determinat cy.
 in d. l. licet. in iij. q. ad quod facit. l. cū nō iusto.
 ff. de collu. de ege. q̄ op̄i. d̄ sequit̄ albe. i. sum. i
 ti. de iudico. in ver. sed pōne q̄ iudex. c. + De
 inde querit̄ pone q̄ nō, p̄duxit mādātū in iudi
 cio, sed fuit de scō adm̄issus, et lata ē sn̄ia i eius
 fauorē an reus poterit illā impugnare vt q̄ nō,
 quia tñ op̄at̄ rath̄. i. bitio sequēs, q̄ nō mādātū
 precedēs vt in l. si. C. ad ma. et in c. rath̄ habitio.
 de re. iū. li. vj. & ibi p̄ Dy. et p̄ dñs rath̄ habitio
 acta suo noie in iudicio, vt. l. licet. ff. de iudi. &
 in l. iij. in prin. & in si. ff. de ra. ha. In cōtrariū
 determinat gl. i. d. l. licet. de pc. & verior c̄ est
 hec op̄i. & h̄r rō q̄a rath̄ habitio op̄i si interue
 nit tēpore debito alias nō vt. l. honorū. & ibi
 not. p̄ Bar. ff. de ra. habe. ar de ergo accedit rati
 ficatio iñst̄ia perempta, & finito iudicio. c. +
 Rursū querit̄ de q̄stione sepius occurrēte. Ec
 ce q̄s cōstituit̄ p̄curator gñalis ad cām agēdā
 an in hoc gñali mādato veniāt, & includant̄ ea
 que exigūt̄ sp̄ale mādātū d̄ de q̄bus not. p̄ gl. i
 l. iij. ff. de mi. & l. j. C. et p̄ p̄cu. cām in te.
 resti. dñi doc. sic cōsiderādū. aut ista q̄ exigunt̄
 sp̄ale mādātū, deducunt̄ in prin. ip̄s̄ pp̄ se i iu
 dicio, & tūc nō sufficiūt̄ gñale mādātū, vt in d.
 iuribus, aut veniūt̄ incidēt̄, aut emergēt̄ ad
 principiā eām, & tūc, aut ipsa tēdūt̄ ad cōstr̄

mādātū, vel obinēdū ius prin
 cipalē i iudicio deductū &
 tūc i. iudicij i gñali mādato
 v. g. p̄curator mioris eccl̄ie
 aut absētis petit̄ rē, & reus
 opponit̄ excep̄t. p̄cip. certe
 poterit talis p̄curator pet̄r̄
 i iute. re. adue. sus. alē p̄cip.
 ar. i. l. cui iurisd̄. ff. d̄ iū. om.
 iū. & i. l. ad legat. & l. ad
 legatū p̄cedū. ff. de p̄. q̄ 13
 b. r. i. l. i. ebi. a. ff. de cōdi. i.
 de. i. et. l. cū p̄curator. ff. de
 ep. no. h̄r. aut talia incidēt̄ia
 tēdūt̄ ad p̄mēdā, ut d̄ in iudicē
 dū ius p̄i. ip̄s̄. p̄posi. i
 iudicio, & tūc nō i. l. dunt,
 nec veniūt̄ in g alī mādato,
 s̄z exigūt̄ sp̄ale. v. g. si p̄cu
 rator petit̄ rēd̄. tē sē p̄ij
 post negat̄ forte r̄ndendo
 p̄m̄ibus vel alī dñm sūū h̄r
 dē, vel si p̄rio petit̄ rē d̄bi
 ta dñō sū. postea negat̄ i q̄
 q̄ dñō dēti. & certe talia nō
 includunt̄ i gñali mādato, vt
 h̄r et nō. ibi p̄ Bar. i. l. si p̄
 cur. ff. de cōdi. ide. et i. l. nō
 solū i p̄ri. ff. d̄ p̄. Et huius
 sit rō q̄a ea dñm includunt̄ i
 gñali mādato, que veniūt̄
 sūisset dñs sp̄aliē cō. est ius
 et n̄ alia, vt i. c. gñali. extra
 de off. vic. li. vj. cū ibi nō. i
 ij. extra de pc. & facit̄ relā
 gñali de re. i. h. vj. Pro quo
 op̄at̄ facit̄ q̄ habeat̄ in l. j. s.
 quorū. et p̄ gl. ff. de vi. et vi
 ar. c. + Rursū p̄ plerorū q̄
 missorū docēt̄ in gñali ter q̄
 ro an factū p̄curatoris noc
 ceat dñō vbi sic distigūt̄, aut
 ē p̄curator sp̄alis, an gñalis
 ad oēs cās et lites. P̄rio casu
 nocet dñō i scō illo sibi spe
 cial̄ cōmissio sive sit cōm̄ q̄
 cō. ineat delictū vt i. l. j. s. de
 iecisse. & l. iij. s. cū p̄ ura.
 ff. de vi. et vi. ar. i. l. nō solū. i
 j. si m̄. ff. d̄ inu. et i. cle. ij. extra. de pc. cū si
 ibi nō. sive cō. ineat cōtractū sive distigūt̄, vt
 i. dil. gē. & i. l. si mādasset cū seq. ff. m̄. & l. il.
 lud cū ibi nō. ff. de min. et sc̄do casu iudisti
 gue, aut ē p̄curator gñalis ad negocia, & ad
 iudicia. Si ad negocia distigūt̄, aut h̄z adm̄istra
 tionē gñale cū liba et a. ut sine liba, si cū libera,

a. c. nō es p̄curator add: lu.
 ro. cō. 484. Io
 an. an. de ana.
 cō. xvj. Ale.
 cō. 83. iij. li.
 lapum alle. 81.
 b. c. In cōtrariū
 adde Ioan. de
 ana. cō. xcij.
 c. Et verior
 adde vt clarior
 sit hoc qd do
 mi. de rō. deci.
 13. & ē pria de
 p̄. in antiquis
 dñi q̄ dñs pōt
 ra iñcare ante
 finam nō post
 nisi i sui p̄iudicē
 cū, & sit rō q̄a
 añ finam ē du
 biū an p̄cessus
 sit i fauorē rati
 ficatis post at̄ n̄
 pōt̄ eē incertū.
 d. C. Sp̄ale mā
 datū. adde vidē
 dū lu. rō. sing.
 suis. rō. j. lap. at̄
 leg. 69. et. 70.
 qd si sit cka q̄
 possit̄ maiora
 exp̄sis p̄ ale.
 cō. 2. j. li. lu.
 ro. c. 83. et. 84.
 c. Cū libera
 adde de hoc vt
 dēdū Alex. cō.
 xxij. supra all.
 & c. xliij. 4.
 li. & an factū p̄
 curator dñō no
 ceat p̄ Old. cō.
 126. & 1294.
 Alex. cō. 96.
 ij. li. Cald. cō.
 ij. de procu.

FORMA RESPON. REI.

tunc, aut factum procuratoris continet in se dolum, & tunc non procurat domino in iure sibi iam quesito, nec quo ad obligandū ipsum dominū vt in l. creditor. §. lucius. ff. manda. & in l. si pater. ff. que in fraudem credito. In iure autem querendo ipsi domino factum procuratoris domino nocet in l. prima. §. questum in fine. ff. de doli exceptione, & l. procuratoris in princ. ff. de tribu. aut factum non continet in se dolum, & tunc aut continet in se meram donationē & tale factum nō preiudicat domino vt in l. contra iuris. §. si ff. de pactis & in l. filiusfamili. in princ. ff. de dona. cū similibus ibi not. aut non continet donationē, & tunc tale factum domino preiudicat, & sibi imputet qui talem procuratorem elegit vt hoc probatur in l. procurator cui generaliter ff. de procur. & l. i. iurandum, q̄ ex conuentione. §. in. ff. de iureiuran. & in l. quam tuberoneis. §. alia causa. ff. de pec. & in l. si liberā. C. quod cū eodem. Si vero sit procurator sine libera, tūc aut factum continet alienationem, & tunc nō domino non preiudicat, aut continet acquisitionē, & tūc prodest domino & hec probatur in l. procurator tutoris, & in l. mādato generali. ff. de procur. cū simi. ibi not. & in l. j. §. j. de offic. procur. cesa.

¶ Nunc trāteo ad secundū principale articulū qui est quādo est procurator ad iudicia in quo sic distinguitur, aut est procurator ad iudicia aut est procurator generalis ad omnes causas cum libera administratione, aut sine libera.

¶ Primo casu distinguitur per omnia a vt supra dictum est in generali pro-

curatore ad negocia per iura ibidē allegata cōiunctis his que dicta sunt in proxima, q. pcedē. Si vero sit sine libera eodem modo distinguitur vt supra de procuratore ad negocia aliquid specialis procurator ad vnā cām tantū, tunc siue sit cū libera, siue sine libera, quā illa libertas restringitur ad illam cām tantū factā procuratori dno nocet in illa cām tantū vt in c. qui ad agendū in si. de procu. lib. vj. Et pbat ex his que hūc & not. per Bart. in l. qui rome in §. calimachus. ff. de verb. ob. nisi factū procuratoris esset dolum, aut cōtineret donationē, vt supra dictū est, aliquandū procurator constituitur simpliciter ad agendū & b defendendū libellū dandū & lit. contestā. & subdistinguit in instro illa vulgaris clausula. Dans & cōcedens in p̄dictis liberam administrationē & c. vel est cōstitutus ad cām incertā de futuro & tunc dicit Bart. in d. §. calimachus, q̄ in his q̄ respiciunt solā instantiā cause factū procuratoris nocet domino nō in meritis negocij principalis, cui opinioni obstat dictū. c. qui ad agendū. Et que dicta sunt locū hūc quādo factū a procuratore fuit sciēter actū, vbi aut erranter gestū est tunc regulariter non p̄iudicat domino, iuxta doctrinā traditā in l. certum. §. sed an & ipsos. ff. de confes. Ad quod factū si defensor in princ. & l. si. ff. de inter. act. & quod not. in d. l. non solū in princ. & dixi supra in tit. de forma interrogationis in glo. super verbo respondere, & vide q̄ no. Inm. in c. pe. extra de fidei.

¶ Sed circa predicta adhuc queritur quid si iste procurator in litis processu fecit aliquem actum vel producendo iura vel capitula vel similia ad litē pertinentia, nec expressit si idem faceret procuratorio nomine, sed simpliciter, an videbitur hoc fecisse suo proprio nomine vel procuratorio c. & idem potest queri in tutore vel in curatore. Ad quod sic distinguitur secundum Barto. vt per eum no. in l. si ita stipulatus. §. grifogonus. ff. de ver. ob. in l. iij. §. quod de tutore, ver. si. & siquidem. ff. iud. sol. aut si le actus fuit extrajudicialis vel iudicialis.

¶ Primo casu videtur gestus nomine proprio & non alieno, vt in d. §. de tutore. ¶ Secundo casu aut in libello per eum producto vel in response ad libellum per eum facta expressit nomen officij, & tunc in ceteris actibus sequentibus videtur ipsum officium repetitum & quicquid gestum fuerit intelligitur factum sub nomine officij, arg. in l. stipulatus. ff. de verb. ob. aut nomen officij tunc tacuit, & tunc videtur proprio nomine tantū gestū esse non alieno. Faciunt ad premissa que hūc in l. si. ff. de instro. & in l. post mortē, & ibi per Barto. ff. quando ex factu cū si, adde predictis que

a Per omnia adde tamen q̄ procurator cū libera non potest acceptare beneficium, vt dicunt do. de ro. decif. suis, de procura. in antiquis.

b Agendum adde q̄ procurator simpliciter constitutus ab actore ad agendum intelligitur constitutus ad defendendum, vt dicit Ro. in singulis suis.

c Vel procuratorio. adde Alexan. cōfil. xxv. ij. lib. & vide q̄ voluit Cal. cōfil. j. de procu. & an tutor vel procurator possint fungēto officio profequi cām ceptam vide p Alexan. cōfil. cxxxiii. ij. li.

a que per omnia a vt supra dictum est in generali pro-

de procuratore no. infra sub forma responsionis in actio, hypothe. in glo. ij. &. iij. Sequitur in littera. Io. Pe. de Ferra. legum doc.

S V M M A R I V M.

1 Respondens non debet absolute fateri libellū aduersarij.

ASSERTI LIBELLI ETC.

1 † Notanter dicitur asserti, quia non debet re-

2 spondē absolute fateri ipm esse libellum a quia non possit postea in eo allegare defectum, ar. in. l. cum precium. C. de l. causa, & in. l. generaliter in fin. C. de non nu. pecu.

INTER CETERA DICITVR

contineri. Hic aduerte, quia summam debet repeti effectus totius libelli, vt per hoc appareat, ad quid responsio referatur b vt fieri mā dat legislator in. l. responsum. C. de transac. et l. precibus. C. de i. pub. & alijs sub, & l. diuus ff. de iudi. Sequitur in littera.

DICENS DICTVS SIMONI

1 nus dicto nomine, Pro hoc quod in hac respō sione exprimitur se respondere dicto nomine sufficit quo ad certos actus sequentes, vt semp̄ intelligatur etiam si non exprimitur ista qualitas repetita, vt supra tactum est. Et no. q. hec est. ij. pars princi. huius responsionis in qua ip sius rei conuenti defensio exprimitur vt actor ab agendo repellatur.

S V M M A R I V M.

1 Excommunicatio quid sit & quotuplex.

2 Quot modis infligatur excommunicatio.

3 Regula q. percutiens clericum est ipso iure excommunicatus in quibus casibus non habeat locum.

4 Regula q. excommunicatus excommunicatione maiori per solum papam vel legatum de latere absoluat i quibus casibus nō hz locū.

5 In quibus casibus episcopus possit dispensare cum excommunicatis maiori.

6 Quis sit effectus excommunicationis.

7 Quotuplex sit absolutio.

8 Quis possit absoluere ab excommunicatione.

9 Excommunicatus incurrit etiam alias penas a iure inflictas.

10 Nota contra clericos, vt est sui moris.

11 Irregularitas est pena clerici excommunicati.

12 Suspendio est pena a iure canonī, inducta vltra excommunicationem.

TANQ. VAM P V B L I C E E X

communicatum & notorie, Pro intellectu huius est preciediū. Quid sit excōicatio & quo-

1 duplex & quid sit eius effectus. † Est autem excōicatio qdā priuatio seu separatio a quolibet actu legitimo & a quauis alia communio ne, vt probatur. xj. q. iij. in. c. euidenter, & in c. licet in si. extra de sen. excom. lib. vj. Et est

duplex excommunicatio, v3 maior & minor, ut in. c. statimius extra de sen. excom. lib. vj. cum si. ibi not.

c Maior quidē c est illa que appellatur anathema cuius effectus ē, quia excludit ab ingressu ecclesie a cōmunio ne fidelium, & a sacramētis ecclesie, Minor autē est illa que solum ab altero ex his excludit, vt infra notabitur & probatur hoc in. c. euidenter, &. iij. q. iij. c. euangelij, & extra de excep. c. a nobis, & extra de senten. excom. c. penult. cum simi.

2 † Imponitur autem seu infligitur excommunicatio dupliciter vno modo ab homine, alio modo a iure seu canone, & si quidem infligat ab homine debet subesse causa legitiā vel offensa vel contumacia, vt in. c. ex parte in princi. extra de verbo. signi. &. xj. q. iij. in c. certū nec procedit iudex ad absoluendum, nisi emenda dānt prius restituta, vel per cōtumacē prestita debita cautione de iuri parendo d. vt hec habentur in text.

d & glo. in. d. c. ex parte, & ibi per Inn. & debet iudex talem excommunicationē proferre in scriptis interloquutorie vel diffinitive cū causis legitimis in ea exp̄sis, de qua sententia facere debet copiam excommunicato, vt hec habentur in. c. j. de sen. excom. lib. vj. Illa autem excommunicatio, q. imponitur a iure sine ministerio hominis est duplex v3 minor & maior. Que autem est minor infligitur in xvij. casibus notatis per Inno. in. c. j. extra de sentē. excom. lib. vj. Illa autem que maior infligitur in. vj. casibus no. per eundem Inno. in. d. c. j. & per Gos. in sum. de sen. excom. Vltra quos etiam sunt alij quos

a † Ipsum libellum. Adde Lud. ro. consil. xxij.

b † Referatur, adde q. uoluit Roma. consil. lxx.

c † Maior q. dem. Adde videndum Abb. in. ca. ita quorundam. de iud. deis.

d † De iuri parendo. adde vt per Old. cōsil. xcij. & d. de Ro. decis. suis in nouis de sententia excom. & quo iure peccatur abso. ab excommunicatione in cau sa propter cōtumaciam vid. de ibidem.

FORMA RESPON. REY.

a **Excoꝛcatus.** adde quid si petat q̄ talis p-
cussor denunciēt excoꝛcatus an requiratur litis
contestatio per do. de ro. decis. ccccclij. in an-
tiquis de sententia excommu.
b **Ignorabat.** adde qd̄ voluit Federi. consil.
xiiij. & an mulieres intrant monasteriū, vbi
non sit p̄fessio
gaudeant pri-
uilegio canōdis
vide do. de ro.
regula. i anti-
quis, & qd̄ de
fribus tertij or-
dinis vide cal.
consil. xcij. de
sua excom.
c **Ludi cā.**
adde cal. cōsil.
vii. d̄ s̄. excō.
d **Papa.** adde
videndum ro.
sin. suis fol. 21.
e **Senectute.**
adde quis dica-
tur senex quo
ad hunc casum
Ord. consil. 93.
& an deat ex-
pectari q̄ per-
cussor sit in
mortis articu.
constitutus per
Roman. consil.
cccxlj.
f **Agendo.** adde que repetit Roma. sing. suis
fol. xxj.
g **Judicando.** adde q̄ nec consensu partiū
prorogatur etus iurisdicōio vt per Rom. consil.
xlvij. an autem excoꝛcunicato capitaneo vel
potestate prohibeantur assessores eorum iudi-
care per eundem sin. suis fo. viij.
h **Defendere.** adde an excoꝛcunicatus admittit
tur suam uel suorum p̄sequens iniuriam
Fede. consil. cxvj.
i **In quacunq̄ parte.** adde Fed. cōsil. cxlvij.
& dicit. d. de ro. decis. ccccxxj. de sen. excō.
qd̄ exceptio generalis excoꝛcacionis omnino
operatur contra impetrantē beneficia et eo. ti.
q̄ v3 processus factus cū actore excoꝛcicato si
non fuit oppositum & q̄ contra tres senten-
tias interlocutorias admittitur exceptio ex-
communicationis.
k **Infra octo dies.** adde a quo tempore inci-
piant currere isti octo dies, & an possunt per
iudicem abbreviari. do. de ro. decis. suis de sen-
ten. excom. decis. ccviiij. in nouis,

sen. ex. et Gof. i sum. quorū Prius ē si p̄cutiēs
illū ignorabat h̄ eē clericū vt i. c. si vero extra
de sen. ex. c. d̄cds si erat apostata, vt in. c. i au-
dētia extra de s̄. ex. c. Tertius ē cū qs se de-
fendit vtra repellēdo i. c. ex tenore i. si. & i. c.
si ỹo. e. ti. c. Quartus ē cū p̄cutit clericus adul-
ter vel reptus cū filia cū soror vt i. d. c. si ỹo.
Quintus i eo q̄ p̄cutit clericū cā discipline, vt i.
c. j. i. c. cū volūrate, et c. ex tenore extra de s̄.
c **ex.** c. Sextus cū p̄cutit ludo vel ludi cā c vt i.
d. c. j. & c. cū volūrate. c. Septimus q̄n p̄cutit
clericus exns i h̄i. u. cōtrario clericatū vt qs
stipēdarius vel filis vt h̄. s. j. di. i. c. qs. c. Oc-
tauis si iussu superioris manus imittit. d. c. ex te-
nore. c. Nonus ē i clerico deposito, et curie tra-
ditio seculari, vt extra de iu. i. c. cū nō ab hoīe.
d & 17. q. 4. i. c. si qs deiceps. t. c. Scda ỹo r̄a
d̄ q̄ ē q̄ solus papa d̄ uel legatus eius absoluti. fal-
lit. i. xij. casibus no. p. Gof. i s̄ma i qbus vel
eps vel sacerdos p̄r absoluerit iter qs ē q̄ p-
cussor ē i mortis articulo cōstitutus vt i. d. c. si
qs suadere vt paup. aut senectute et de p̄suis, aut
corpe debilitatus vel si leuis fuit p̄cutio, vt in
c. qd̄ de his. & i. c. puenit extra de sen. ex. alij
sūt uarij casus pape p̄seruati qs no. gl. i. c. j. i. si.
de sen. ex. li. vj. & i. c. sicut vētre extra de ex-
ces. p̄la. & i. c. q̄ trāslationē extra de oīi. leg.
e **t** **Casus s̄t i qbus eps p̄r disp̄sare no. p. gl.**
i. c. ar. si clericū i. h̄. extra de iu. & plene p. lnn.
i. c. dilectus extra de tēp. or. c. t. Seḡ nūc vi-
dere qs effectus excoꝛcacionis, et qd̄ de multiplex
ē. Prio q̄a excoꝛcatus repellit ab agēdo f̄tā in
foro ecclesiastico q̄ seculari vt h̄ i. c. decerni
mus extra de s̄. ex. li. vj. & i. c. p̄tus extra,
e. ti. facit. c. ad p̄bādū extra de re iu. & iudex
repellit a iudicādo q̄ vt i. d. c. ad p̄bādū &
no. p. gl. i. l. j. ff. de iur. et fac. igno. Nō t̄n̄ repel-
lit aliq̄ a se defendēdo, q̄a defēso ē de iu. n̄al.
vt h̄ i. c. intelleximus extra de iudi. & i. c. scū
iter extra de excep. nec s̄t̄ repellit ab appel-
lādo & appellacionē p̄sequēdo cū appellatio
sit qd̄a defensio vt i. c. h̄. & i. c. dilecti. & i. c.
dilectus. extra de excep. & i. c. si ỹo. extra de
sen. ex. & i. c. excoꝛcicamus. s̄. credētes. extra d̄
here. si t̄n̄ excoꝛcatus cōueniret l3 possit se de-
fendere h̄ nō t̄n̄ possit actore recouenire q̄a re-
cōuētio sapit naturā agēdi vt h̄ i. d. c. cū inter
de exce. & ibi no. c. d̄cds effectus ē q̄a i odiū
excoꝛcicati p̄r h̄mōi exceptio i q̄ōq̄ pie i litis
opponi. ita t̄n̄ q̄ p̄bet s̄ra. s. dies k vt ē tex. i.
c. pia extra de exce. li. vj. Et ap̄lius iudex p̄t
ex suo off̄o ē si nō opponet si excoꝛcicatio sit
notoria ip̄m ab agēdo repellere, vt i. d. c. pia. i
si. c. t. Deide q̄rit si excoꝛcicatus petat absolui.
an sit auditiōis. vbi añ oīa ē sciēdiō q̄ duplex
ē absolutio una q̄ sit ad cautelā, alia q̄ sit a toto

eo pp q iposita excoñcario. C Siqde petatur
 abfolo ad cautela, tñc aur allegat fñia excoñc-
 catioñs effe nulla, vel ex defectu iudicicñs, vel
 ga lara post apponē, ga i se cōtinet errorē itol-
 lerabile vel quid fñe & tñc feq dz abfolo. ad
 a cautela a ve hñ & no. i. c. ij. extra de fen. exc.
 li. vj. & ibi p archi. & lmo. facti. c. p. tu s ex-
 tra. e. tñc fñ. ibi no. qñ abfolo pcedit tñ in ex-
 cōcacione hois qñ iuris fcdm fo. an. in. d. c. ij.
 C Si vero allegat fñia excoñcacionis iniufta.
 tñc aur ē illata ten iniufta p offensa vel cōtu-
 macia manifesta b feu dubia. C Prio casu aut
 offensa cōfñit i nō fatifaciedo & tñc denega-
 tur abfolo. nisi prius pñte emēda. vt hñ & no.
 i. d. c. ij. ver. i. pñia igit. & p Inn. & gl. i. c. ex-
 tra de ver. fi. & in. c. cñ olim. eo. ti. aut offensa
 cōfñit i nō cōparēdo q cōtumacia appellat.
 & tñc cōcedit abfolo pñtia cautione de parē-
 do iuri & reñōne expēlarū. C Vbi aut offēsa
 fuerit dubia siue fit in nō restituedo siue i cō-
 parēdo tñc virobicq pñta abfolo pñtia caufio-
 ne de iuri parēdo, vt hec oia plenus hñ. et no.
 in. c. ij. pal. C In fcdō vero casu principali. cū
 penit abfolo a toto pcessu simplr & tñc cōce-
 dit nisi satisfacione emēda. facta & secuta vt
 s in dicitis iuribus pbat & no. qñ aut possit
 c abfoluere rñdēdū est op. tñ ipse excoñcator c qñ
 eius superior, vel eius delegatus, vt plene no.
 Archi. in. d. c. ij. ad qñ facti. c. ad pñtia extra
 de appella. & c. quorē. ij. q. vj. C p Rursum
 sciēdū qñ alle sunt pene q a iure excoñcatis ifsi-
 gunt, inter qñs illa assignat v3 si aliqñ fuerit i-
 culpatus de hereñ & citatus p iudicē veniē e
 cōtēpserit & ob hoc excoñcatus fuerit, & i ea
 excoñcacione pfeuerauerit induratus vsq ad
 d annū, ga tñc reputat hereticus, d vt in. c. cum
 cōtumacia extra de here. li. vj. & in. c. excoñc-
 catus i. s. qñ aut extra de here. his. n. tribus cō-
 currētibz v3 qñ sit iculpatus, et excoñcatus,
 & cōtumax p annū hñ p cōuictō & confesso
 de hñōi crimine. Si vero fuerit qñ iculpatus
 de alio crimine tñc i3 fuerit excoñcatus & p
 annū pfeuerauerit in cōtumacia nō reputabit
 p hoc hereticus sed solū de eo crimine reputa-
 bit p cōfesso, vt determinat gl. in. d. s. qñ aut. et
 in. d. c. cōtumacia. & in. c. fi. extra de penit. fa-
 cit. xj. q. iij. in. c. rursum & in. c. quicūq. Si tñ
 post excoñcacionē & annū trāscursum adhuc
 citaret & cōtēneret parere mādatis ecclie ca-
 deret in pñmptionē hereticę prauitatis, vt i. d.
 e. c. fi. C Et sic no. quō & quot modis ifti cleri-
 ci illaquant laycos & suā iurisdicōne apliat. Sed
 heu miseri i peratores & principes seculares q
 hoc & alta sustinent, & vos seruos ecclie faci-
 tis & mūdū p eos infinitis modis vsurpare. vi-
 detis, nec de remedio cogitatis, ga prudēte &

sciēte nō int dñtis, ideo at-
 tēdite & memorie cōmēda-
 te qd dicat Hieronymus ue-
 teres scrutās hystorjas. In-
 uenire non possum scidisse
 ecclie m & de domo dñi po-
 pulos seduxisse pter eos q
 sacerdotes Deo positi fue-
 rāt. ifti vero vertunt in la-
 queū tortuosum in oibus lo-
 cis ponētes scādālū, vt hñ i
 c. transierunt. 24. qñne. ij.
 11 C p Alia ē pñtia pena ex-
 cōcatis ga si clericus est &
 celebret, missam vel alt se-
 ingerat diuinis efficit ir-
 regularis e q pena nō cadit in
 layco nec pōi abfoluñsi a
 solo Papa, vt in. c. ij. & ij.
 extra de cle. excō. minif. &
 ibi p hostiē. & in. c. j. extra
 de fñia excoñcacionis & in
 c. j. extra de re. su. eod. ti. &
 ibi p Archi. q irregularitas
 ē alijs modis cōtrahit f de
 qbus no. p Inn. in. c. nisi cñ
 12 pridē extra dñ renū. C p EA
 & alia qñda pena iure cano-
 nico inducta q suspensio
 appellat, de qua plene hñ i
 cle. fi. extra de penit per gl.
 Io. an. sic ergo sunt tres pe-
 ne, excoñcacio, irregularitas
 & suspensio. Et aduerte qñ
 excoñcatus pōt cōtrahere
 & distrahere & testm &
 quālibet vltimam voluntatē facere. vt no. Io.
 an. in. c. decernimus extra de senten. excom.
 & Inno. in. c. veritatis de do. & contuma. &
 extra de iureiu. in. eo. c.

S V M M A R I V M.

- 1 Satisfactio de prosequenda lit. & soluēdis expen. hodie habet locum.
- 2 Iuramentum in causa criminali qñ quis nō potest prestare fideiustionem de lit. prosequendo & c. non excusat.
- 1 DEBITE SATISDARE. p De hac satisfacione habetur in auc. generaliter. C de episco. & cleri. que per consuetudinem hodie est abolita, vt no. per Cyn. & Doc. & per glo. in. fi. de satisfda. s. sed hodie, licet in pluribus locis per statuta sit confirmata, si autem prestanda fuerit nec potestatem habeat illam dandi quia non reperit an repellitur dicitur quod non si iurauerit se satisfadere non possit, vt nota, ibi & in. d. de die. s. final. ff. quā

fatif. cogā. & in. l. j. §. oēs. C. de affer. tol. & in
 auc. de lit. in. §. ad excusandos & no. p. gl. i
 c. p. vñs extra de donatio. inter uñ. & vxor. et
 i. c. j. ſtra de do. & cōi. li. vj. Et hec pcedūt
 2 cū agit i cā ciuili. ¶ Quid ſi agit in cā criali
 an iurim p̄dictū excuſat a p̄ſtatione fideiuiſiōis
 vñ q̄ ſic per ſex. loci. §. ſi vero crimē in auc. vt
 nulli liceat hēre loci. Sz cōtra determiat bar.
 in. l. j. ff. de cuſt. & exhi. re. per tex. in auc. vt
 nulli iudi. in. §. neceſſarium vbi mulier iure ſpe
 ciali excuſatur a iuramento. ergo in alijs ē r̄ſa
 cōis in cōtrariū ar. l. ſus ſingularē. ff. de legib.

S V M M A R I V M.

- 1 Libellus eſt incertus ſi ſit alternatiuus.
 - 2 Libellus alternatiuus an & qñ admittatur.
- LIBELLVS EST INCERTVS.**
- 1 De incertitudiae patet pluribus modis ſi ſit
 alternatiuus q̄ alternatio parit o bſcuritatē. ut
 l. p̄tor. edixit. §. q̄ aut. ff. de inſu. & ibi p. Bar.
 - 2 & gl. ¶ Verūm hic eſt aduertendū q̄ qñq̄
 plures ſunt alternatiue i obſone legis diſpōne
 vel partiū cōuēſione. & tūc aut ſup. ē vtrūq̄
 & admittit libellus alternatiuus. imo de neceſ
 ſitate cōcipiēdus i alternatione vt h̄ i. §. plus
 aut. ver. hinc aut inſti. de act. cū ibi no. ad q̄
 facit. l. ij. §. j. ff. de aqua plu. ar. l. ſi ſeruus lega
 tus. §. hmōi & l. nō quocūq̄. §. ſin. de. l. j. cum
 alijs ſi. alle. p. gl. & Cyn. in. l. j. C. de reſcin.
 ven. & h̄ in. l. ſi nō fortē. §. ſi. de cōdi. indeb.
 aut alterū tm̄ ex alternatiuis ſuſeſt. & tm̄ illud
 ſolū petiit nec libellus alternatiuus admittet̄.
 vt in. l. ij. §. ſi. ff. de eo q̄ per. lo. & l. ſi chū
 in prin. ff. de ſo. cū ſi. Quādoq̄ vnū tm̄ eſt i obli
 gatione aut in petitione legis auctoritate vel
 partiū cōuēſione & tūc aut agēs eſt certus de
 iure ſuo. & tūc illud ſolū ſimplr petiit. aliſ ſi pe
 tat ſub alternatione libellus vitiat̄ & ſic loq̄
 d. l. p̄tor. §. q̄ aut. & d. §. plus aut. ſi aut̄ actor ē
 incertus de iure ſuo & tunc libellus incertus
 de iure ſuo admittitur ſi incertitudo contingat
 factō & culpa rei conuenti. alias ſecus vt ha
 betur & no. in. l. j. §. quia aut. ff. quorum leg.
 pro quo optime facit. l. j. in fin. ff. ſi pars here
 p̄ta. quod ſequitur Inno. in. c. conſtitutus ex
 tra de in integ. reſſi. & ibi per Io. an.

S V M M A R I V M.

- 1 Libellus varius qui dicatur.
 - 2 Libellus obſcurus qui ſit.
- VAGVS ET OBSCVRVS.**
- 1 Dicitur libellus vagus cum eſt varius ſeu
 varietatem continet in ſe puta vnum ponitur
 in narratione & aliud diuerſum petitur in cō
 cluſione. ¶ Obſcurus autem eſt vt ſupra dixi
 vel ſi verba eius poſſunt ad plura referri
 & interpretari ar. l. quotiens. ff. de verborum
 obli. de re. iū. & de re. du. dicitur etiam aliquā
 do in ſe contrarius quando repugnat ſibi ſus
 vt. l. j. & quod ibi no. C. de fur. & l. vbi repu
 gnantia. ff. de regulis iuris.

S V M M A R I V M.

- 1 Quot modis appareat contrarietas in libello.
 - 2 Iudicium an procedat ſi contra contrarietate
 in libello cōtētā nihil opponat ab aduerſario.
 - 3 Si intendentur plura iudicia non concurren
 tia contra unum an reus debeat opponere ex
 ceptionem.
- CONTRARIETATEM AC**
- 1 repugnantiam continēs. ¶ Sciendum eſt q̄
 aliquando contrarietas apparet in actore. p̄
 ponente actiones contrarias. qñq̄ apparet in
 reo proponente exceptiones contrarias. qñq̄
 apparet contrarietas in iſtis. qñq̄ apparet
 cōtrarietas i teſtibus. qñq̄ i alijs diſpōnibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Libellus gñalis nō admittitur quia obſcurus.
- 2 Admiſſo libello gñali iudex fert ſniam ſuper
 illa cā quā actor eſt p̄ſequutus & ſi nō appa
 ret de p̄ſequutione fert ſniam ſuper illa cā q̄
 requirit minorem condemnationem.
- 2 GENERALIS. ¶ Scire debes qd̄ ge
 neralitas parit obſcuritatem vt. l. ita fidei in
 prin. de iure ſi. & l. cū ſiſchus. ff. de ſo. vnde
 non placet legiſlatori. ſed claritas eſt illa que
 eſt amica legis. vt in auc. de teſta. imperſectis

post prin. Ideoq̄ quando ſibellus eſt generalis
 aut obſcurus et reus petiit ipſum declarari vel
 cauſam ex qua petitur ex primi tunc ſi nō de
 claretur non poterit ferri ſententia vt ſentit
 gl. in. l. inter ſtipulantē. §. ſi ſiſchum. ff. de ver.
 ob. ſeruata tamē diſtinctione tradita in. l. & an
 eadem. §. actio. ff. de excep. rei iū. & in. c. ab
 bate ſane extra de re iud. & plene dixi ſupra
 in primo libello in glo. ſuper ver. iure domini.
 ver. nunc aut̄ quā r̄itur q̄ obſcuritatem & ge
 neralitatem poterit actor declarare q̄ docet̄
 vt in. l. ſi quis intentione ambigua. ff. de iudi.
 & l. inter ſtipulantem. §. j. ff. de ver. ob. & ibi
 no. per Bar. Super qua obſcuritate declarāda
 ſiue interueniat in iudicij. ſiue in cōtractibus.
 ſiue in vltimis voluntatibus aut alijs diſpoſi
 tionibus plene per Dyn. & Ioan. an. in regula
 contra eum extra de regulis iuris libro ſexto.

S V M M A R I V M.

- 1 Quid ſi iudex admittat libellum generalē
 dic q̄ male facit. tamen ſententiam ſuam fert ſu
 per illa cauſa q̄ actor fuerat p̄ſecutus & ſi
 de p̄ſecutione certē cauſe nō apparuerit p̄
 nunciabit ſuper illā cauſam que minore
 cōdemnationem requirit ſecundum Inno. vt per
 eum no. in. c. cum dilectus. extra de ordi. cog.
 Pro qua opinione facit quod nota. per glo. &
 Bar. in. l. rei appellatione. ff. de verbo. ſignifi.
 & in. l. in actione in principi. ff. de furſis.

S V M M A R I V M.

- 1 Quot modis appareat contrarietas in libello.
 - 2 Iudicium an procedat ſi contra contrarietate
 in libello cōtētā nihil opponat ab aduerſario.
 - 3 Si intendentur plura iudicia non concurren
 tia contra unum an reus debeat opponere ex
 ceptionem.
- CONTRARIETATEM AC**
- 1 repugnantiam continēs. ¶ Sciendum eſt q̄
 aliquando contrarietas apparet in actore. p̄
 ponente actiones contrarias. qñq̄ apparet in
 reo proponente exceptiones contrarias. qñq̄
 apparet contrarietas in iſtis. qñq̄ apparet
 cōtrarietas i teſtibus. qñq̄ i alijs diſpōnibus.

Si quidem apparet contrarietas in actionibus,
 a tunc recurrendū est ad doctrinā traditam in
 l. heredē in §. eligere. ff. de tribu. & l. cū filius
 §. varijs. ff. de le. ij. & in. l. j. C. de fur. & in. l.
 contra maiores. C. de inof. test. & per Dyn. in
 c. nullus pluribus extra de reg. iu. lib. vj. ¶ Si
 vero sit contrarietas in exceptione tūc dicitur ut
 no. per Dy. in. c. nullus pluribus extra de re.
 iu. lib. vj. & per Bart. in. l. nemo. ff. de excep.
 2 ¶ Quid autē sit contra hanc contrarietatem
 aduersarius nihil opposuit an pcedat iudiciū
 dicitur ut plene no. p. Bar. in. l. gñaliter in §. nihil
 cōe. ff. de acqui. pos. verū. vltima combinatio
 est ibi. Secundo quero vtrū ubi distinguit hoc
 mō aut contrarietas apparet in vno & eodem
 iudicio, aut in diuersis. Primo casu potest iudex
 ex suo officio libellū rescire vt. l. j. ff. de of.
 aīf. & et pars potest opponere et repellere adior
 vt. l. j. C. de fur. Vbi autē vterque tacet tunc aut
 in processu et vterque contrarie. & tunc pte nō
 opponente absoluit reus. vt. l. j. §. sed si aliquis
 ff. qñ appellandū sit coniuncta. l. scripture. C.
 de si. inst. & l. vbi repugnantia de re iu. Si autē
 in processu non vterque contrarietas, et tunc sūta
 ferur & tenet processus, vt. c. j. §. quia autē. ff.
 quorum. lega. Scđo casu qñ contrarietas est in
 diuersis iudicijs, tunc subdistingue an intentū
 tur diuersis tēpibus, an eodem tēp. & an sint ta
 lia cōtraria q̄ electōe tollat, vel nō. vt ibi no.
 3 ¶ Deinde potest eodem mō queri si plura iudi
 cia intentant contra vñū que non solent cō
 currere an reus debeat opponere exceptionē
 q̄ non debent admitti. in quo casu est distin
 guendū scđm eū. & ibi not. nam qñq̄ impedit
 concursus rōne ordinis, qñq̄ rōne contrarie
 tatis ut scđm dixi, qñq̄ rōne electionis qñq̄
 quia sūta lata in vna cā parit exceptionem rei
 iudic. in alia. de quo in. c. pe. de re iudic. de quo
 dicitur vt ibi. Vbi autē apparet contrarietas in in
 strumentis, dicitur vt no. in. l. scripture diuerse. C.
 de fid. instru. & l. vbi repugnantia. ff. de re. iu.
 Si autē sit in testibus dicitur vt no. per glo. in. c. in
 pñtia. de testi. & per Cy. in. l. in exercēdis. C.
 de fid. instru. de quo se ipsi infra super forma
 opponendi contra testes, aliqñ apparet cōtra
 rietas in pōnibus vel rāsonibus, de quo hñ in
 c. cum in pōnitionibus extra de iure iu. lib. vj.
 Sequitur in littera.

S V M M A R I V M.

- 2 De iure communi difficile est bene dicere &
 formare libellum.
 DENTIBVS LACERANDVM.
 Pōt. n. & debet iudex si videat libellum male
 et inepte formatū ipsum dētibvs lacerare vt. l.
 j. ff. de of. aīf. & ibi not. ¶ Sed quia de iure
 cōi difficile est bene dicere & formare libellū

cum multe & varie sint cāe
 ex quibus libellus rescitur
 pro tanto apud bonos prin
 cipes & laudabiles ciuitates
 quibus exofe debent esse li
 tes prouisum est per statuta
 et decreta q̄ quilibet petitio
 & quicunq̄ libellus sit tol
 lerabilis & admittatur dū
 modo cōtineat rem et cām.
 Sequitur in littera.

CERTAM CAU
 sam in eo exprimi. Petere
 q̄ causa exprimat magis
 pertinet cum agitur actione
 personali quam reali, vt plene scripsi supra in
 forma superioris libelli. Sequitur in littera.

S V M M A R I V M.

- 1 Protestatio de non contest. lit. impedit lit. con
 testa. quantumcumque respondeatur libello.
 2 Pro litis contestatione an exigatur decima.
 3 Decima pro lit. contest. est soluenda ad quan
 titatem summe petite.

NONTAMEN ANIMO CON

- b tē. item. b ¶ Hec protestatio impedit contesta
 tionem litis. qua omīssa induceretur litis con
 testa. per simplicem responsonem factam in
 continētē vel postea ex intervallo post dictam
 protestationem vt no. per glo. & doct. in. c. j.
 extra de lit. contest. & in. l. j. C. eo. titu. Si au
 tem post hanc protestationem ex intervallo
 simpliciter respondere induceretur litis con
 te. vt ibi not. & in. c. cum. M. ferra. extra de
 consti. Si uero nec in principio nec post inter
 cessit protestatio. tunc clarum est q̄ responso
 simplex negatiua inducit litis contest. vt in iu
 ribus antedictis. an autē ex affirmatiua respon
 sione inducatur litis contest. glo. distinguit in
 d. l. j. an confiteatur reus animo contestandi li
 tem. & sit litis contesta. an animo declinandū
 iudicium. & tunc secus q̄ in dubio presumitur
 iuxta ea que habentur in. l. si reus paratus. ff.
 de procu. ¶ Sed circa hoc queri consueuit.
 2 an pro litis contesta. solui debeat decima litis
 que in Monteferrato & alibi appellatur data.
 & videtur q̄ sic. p. Inn. in. c. ab omni extra de
 vi. & no. cle. & per Specula. in titu. de sala. §.
 si vero ordine & ad hoc facit insitu. de pe. te
 me. litigan. §. hec autem omnia. & in auctenti.
 de iudi. §. ne autem in auctenti. vt disse. iudi. in
 contrarium facit. aucten. generaliter. C. de epi.
 & cleri. & in aucten. vt disse. iudi. §. ad exhi
 bendas. & ibi per Iaco. de bel. finaliter et cō
 clusue de consuetudine in pluribus partibus
 diuersimode obseruatur. nam in Lombardia
 nihil exigitur in Monteferrato & ceteris

a **C** Narrata, prout narratur quid aut si dicatur narrata put narratur vera non esse & petita sine non dēre vi de per. d. de ro. deci. suis in no uis decisi. xij. de lit. conte. & ibi vide qm non est petitio in libello an fiat li. contes. & an si reus confiteatur partem libelli & partem negat, an fiat litis conte. maxime actore ab hinc vide de per eosdem ubi supra in no uis. Et de ista clausula vide p Bar. i. l. ita demū. & i. l. si dubietur. ff. de si de iur. angel. de Arc. in §. eque inst. de actio. et nouis. in §. omnium & in §. si socius. eo. ti.

b **C** Pendere, adde vt p Alexan. conf. 131. iij. lib. & Ludo. Ro. consil. cccxxx.

c **C** Litigiosi, adde vt p Ro. consil. cclxx.

alijs partibus exigitur ad rōnem de. x. p centenario, & alibi minus, & applicat dño seu cōi. **C** + Deinde qritur an pro sua summa sit solueda data, an pro petita, an p sola debita. Bar. dicit q soluenda est p summa petita in libello, vt per eū no. in. l. cum quedam puella. ff. de iurisd. omnium iudicū. Sequitur in littera.

S V M M A R I V M.
1 Negare narrata prout narrant n̄ ē mere negatiua, nec mē affirmatiua, s; implicita.
2 Reus ad petitionem actotis teneret declarare rñsonem.

NARRATA PROVT
narrantur. **a** + Hec est cōis & vulgaris rñsio q̄ pedagogi facere nouerunt. Circa q̄ notare hēs q̄ non est simplr negatiua, nec simpliciter affirmatiua, sed implicita, ita q̄ per eā nō pōt rñdens argui de simplici negatiua, vt incurrat penā editam contra negantē de qua traditur in. l. fina. ff. de rei ven. & in auc. itē possessō. C. qui po. in pig. ha. cū si. nec ē p̄ redargui de simplici confessio ne. vt habeatur pro condemnato iuxta. l. j. C. de confes. quia illa verba prout denotant aliqua in libello contēta esse vera & aliqua falsa, licet ea que sunt vera & q̄ falsa non appareāt. **C** + An ergo poterit actor petere a reo q̄ apertius declararet respōsionē suam que sunt illa que fatetur esse vera, & que negasset esse vera vt q̄ sic. quia ad petitionem rei cogitur actor declarare libellum suum, vt supra dictum est, ergo econtra reus ad petitionem actoris cogendus est declarare rñsum suum, quia non debet licere actori q̄ non liceat reo, & eō.

tra, vt in regula non licet extra de reg. iur. lib. vi. & ibi per Dy. & l. non debet. ff. de re. iur. cōgita super hoc quia nunquam vidit praticari. Sequitur in littera.

S V M M A R I V M.

- 1 Exceptio litis pēdentie tantum operatur quo ad impediendum processum quantum exceptio rei iudicate.
- 2 Quot modis lis pendeat.
- 3 Vitiū litigiosi quomodo contrahatur.
- 4 Effectus rei litigiose qui sit.
- 5 Vitiū litigiosi non committitur in re p qua actum est hypothecaria ad.

EXCEPTIONEM LITIS

- 1 pendentie. + Regula que est quod tantum operatur quo ad impediendum processum exceptio lit. pendentie quantum exceptio rei iudica. vt l. fundi. & l. fundum. ff. de exc. epri. rei iudica.
 - 2 **C** + Pendere b̄ autem lis dicitur quinque modis videlicet p libelli oblationē vt. l. ij. & l. iij. C. vt lit. pendē. Secundo per appellatio. vt. ff. nil noua. appella. penden. Tertio per relationem seu consultationem factam superiori per iudicem, vt. l. ex illo tempore. C. de appellat. Quarto per iudicis reculationem, vt in c. ij. re quiris. & in. c. cum specialis. extra de appella. & in. l. apertissimi. C. de iudi. c. Quinto per in integ. restitutio. spoliato. vt. l. j. C. de in integ. re. po. nil noui fieri. **C** + Contrahitur autem hoc modo vitiū litigiosi, nam de iure canonico res efficitur litigiosa per solam citationem, vt traditur in clemen. j. extra vt lit. penden. de iure autem ciuili & nouo auctētorum contrahitur in actioe reali quia de dominio vel quasi directo vel vili agitur per simplicem libelli oblationem vt in auc. litigiosa. C. de liti. licet olim per litis contes. vt. l. ij. C. eo. In personali autem contrahitur per lit. conte. cum in ea nil sit mutuum secundum Dy. et Iac. bu. **C** + Effectus autē rei litigiose est quia non potest alienari, aliquando alienatio nulla est et vltra alienator grauius penitur & emptor & pena aliquando aplicatur fisco, aliquando emptori seu acquirenti secundum distinctionem traditam in. l. si. C. de lit. **C** + Quod vitiū litigiosi non committitur in re pro qua actum est hypothecaria. no. in. d. auc. litigiosa. vt. l. j. C. eadem r̄ tu. Idem secundum aliquos cum agitur cōfessoria vel negatoria sup quo vide Cy. & alios doc. in iuribus prealleg. Sequitur in littera.
- EX COMMUNICATIONIS**
predicte. **C** Ista exceptio potest opponi i quacunque parte litis ante lit. contes. & post ppter timorem communionis. Et aduerte quia alia ratione hoc fuit per Papam introductum vt am pliaretur eius potestas tam in foro eorū.

farī quam in ecclesiastico . quo magis effe
restringēda quā amplianda quā p̄saleriū male
sonat cū citara p̄banda tamē est hec excep̄tio
īfra. viiij. dies vt h̄r. c. pia exura de excep. li.
v. & supra dixi in alia glo. Sequitur in littera.

S V M M A R I V M.

- 1 Exceptio rei iudicate quā habeat locum.
- 2 Que sit natura talis exceptionis.
- 3 Quā dicatur res iudicata transacta vel finita.
- 1 REIQ. VE IVDICATE + De hac excep̄tione loquit̄ totus titulus de excep. rei iud. & in. c. si. extra de excep. li. vi. quia sn̄ia etiā si sit iniqua quo ad ius partis vel quia p̄ iniuriā iudicis lata vel aliter parit regulariter excep̄tionē rei iudicate, dū tñ sit rite, & solē n̄ter imris ordine seruato p̄mulgata vt in. l. iij. §. cō dēnā. & l. si cū nulla. ff. de re iud. cū si. Et q̄ sn̄ia iniqua faciat ius est tex. in. l. j. §. hoc inter dicto. ff. de lit. exhi. & l. seruo inuito. in. §. cū p̄tor. ff. ad treb. & l. si seruus pluriū §. j. ver. si tñ. ff. de leg. j. cuius quidē excep̄tionē + natura est vt possint opponi ante lit. cōt. ad merita cāe. ad victoriā obtinendā. & huius nature et̄ sunt excep̄tiones transactionis & rei finite vt hec habentur in. c. j. de lit. contesta. lib. vj. & no. i. l. post rem iud. ff. de re iud. q̄ quidem optima ratione prouisum est vt finis sit finium. & vt ipsarum materia amputetur. vt in. l. fratris. C. de transac. & in. l. si. ff. p̄ suo. et in. l. determinatio. C. de fruc. & lit. expē. locus aut̄ erit huius excep̄tioni cōtra agēte in alio iudicio si tria cōcurant. s. idēptas personarū rei que petit. aliter vno ex his vel pluribus desicētibus cessabit excep̄tio rei iudicate. vt hec p̄bantur in. l. & an eadē & l. si m̄. §. hoc iure et in. l. cum querit. ff. de excep. rei iud. de quo articulo plene no. Ci. i. n. l. neque. C. ad exhi. & gl. in. c. aduersario. extra de exce. c. + Quādo aut̄ dicat̄ res iudicata transacta vel finita declaratur p̄ tex. in. §. si. ff. ad turpi. & facit. l. iij. §. condēnandū. ff. de re iud. Sequit̄ littera.

S V M M A R I V M.

- 1 Natura exceptionis prescriptiois que sit.
- 2 Quot sint species prescriptioinum.
- 3 Quot sint necessarij ad iudicandā prescriptioē.
- 4 In prescripti. xxx. an sufficiat possessio continua ta cum cursu temporis.
- 5 Si quis velit prescribere contra priuatum iure hypothecae quid sufficiat in illa prescriptio. xl. an. que cōpetit et̄ cōtra ecclesiam.
- 6 Qualis esse debet prescr. an. c. cōpetens cōtra ecclesiam Ro.
- 7 Prescriptio. xl. annorum cōpetēs fisco alieni

- ti rem aliam qualis esse debeat.
- 8 Prescriptio. x. vel. xx. ann. quibus casibus locum habet.
- 9 Absens & p̄ns in materia prescriptiois qualiter accipitur.
- 10 Ad prescriptionem inducendā an sufficiat q̄libet titu. putariuus.
- 11 Error iustus iustissimus & iniustus qui sit.
- 12 Allegatio tituli & probatio possessionis an sufficiant ad excludendum dominum.
- 13 An sit necesse q̄ traditio fiat ab eo a quo prescribens causam habet. an vero sufficiat si fiat ab alio.
- 14 Ad prescriptioē p̄dictā est necessaria traditio cāe possessionis.
- 15 Nunquid trāseat dñium rei alienate p̄ debitore a licitus qui suo creditori oīa bona obligauit & se constituit eius nomine possidere.
- 16 Qualiter p̄beur bona fides in prescrip̄tione.
- 17 Qualiter probeur mala fides in prescribēte.
- 18 Prescriptio currit contra ignorantem.
- 19 Qualiter probabitur continuatio possessiois.
- 20 Prescribens in complenda prescriptioe p̄t congiungere tempora auctoris sui.
- 21 Testis inductus ad p̄bandum de continua possessione an probet si dicat titulum possedisse a x. annis citra.
- 22 Capitula & p̄ones in materia prescriptiois qualiter feri debeant.
- 23 Ex qua possessione ciuili vel naturali procedat prescriptio.
- 24 Casus in quibus nō currit prescriptio lōgi temporis.
- 25 Quid sit effectus prescriptiois.
- 26 Prescriptio quot modis interruptatur.
- 27 Ex interruptione ciuili vel naturali an resulet aliqua utilitas maior ex vna q̄ altera.
- 28 Interueniente ex post facto mala fide vel defectu iurati an p̄ hoc interruptatur prescriptio.
- 29 Superueniens mala fides in ipso prescribente versus vnum an porigatur ad alios.
- 30 Defectus superueniens in persona prescribētis vs̄ in p̄sona contra quam prescribitur an interruptat prescriptioem.
- 31 Qualiter interruptatur prescriptio iurium incorporalium.
- 1 P R E S C R I P T I O N I S. + Pro aliquali notitia huius exceptionis sciendum est secundum communem opinio. q̄ hec exceptio est huius nature cuius est exceptio rei iud. de qua proxime dictum est. nam si hec opponatur ante lit. contesta. habet impedire processum. si opponatur post lit. contesta. habet inducere victoriā circa merita causē vt plene no. p̄ Iaco. but. l. oēs. & i. l. sicut. C. de p̄se. xxx. vel. xl. an. sic etiā est exceptio iustur. an.

a **C** Fisco. vide singularē limitationē, lu. ro. singu. suis. fol. xxj.
b **C** Absens vero, sed quis de her. pbare absentiam. vide Alexan. consil. lxxxvij. j. lib.
2 conte. li. vj. **C** Deinde sciendum est q̄ prescriptionum multe sunt species. est. n. quedam prescriptio triēnalis que locum habet in rebus mobilibus tm̄, vt in l. i. de vsu. in princ. C. de vsu. transfor. l. j. alia est prescriptio que competit pro rebus immobilibus vel seruitutibus vel iuribus incorporalibus, seu actionibus realibus vel personalibus & hec est multiplex. Nā quādoq̄ est. x. an. q̄nc̄. xx. q̄nc̄. xxx. quādoq̄. xl. q̄nc̄. c. anno. quādoq̄ tantū temporis cuius memoria non extat. **C** Queritur ergo quot sunt necessaria ad prescriptionem inducendā, respondo q̄ quādoq̄ plura, q̄nc̄q̄ pauca seim̄ qualitate prescriptiois, vnde si queritur de prescri. triēnali in ea requirunt illa de quibus dicā infra in prescri. decennali. Si aut̄ queritur de prescriptioe rerū immobilium vel iurū incorporalium tunc aduertendum q̄ aut queritur de prescri. x. vel. xx. ann. Et tunc pro rebus corporalibus prescribendis quatuor requiruntur v3 tēpus longū, tit. bonafides, & possessio cōtinuata. **C** Primū de tēpore probatur in. d. l. j. C. de vsuc. transfor. & in. l. pe. & in. l. emptor. C. de lon. tē. prescri. & in. l. prescriptio. C. qui. nō ob. lon. tē. prescri. **C** Secū dū deritulo probat in. l. nullo de rei ven. & in. d. l. si. de vsuc. transfor. & l. diutina. & l. nec p̄cientē cum. si. C. de lon. tē. prescri. **C** Tertij de bonafide probatur. in. l. ij. & l. si fraude. C. de lon. tē. prescri. quartū de continuata possessione probatur in. l. j. C. de vsuc. trasfor. & in. l. sine pos. ff. de vsuc. & in. l. ij. C. de lon. tē. prescri. & multis si. not. per Dy. in. c. sine possessione. extra de re iu. li. vj. **C** Pro rebus autē incorporalibus prescribēdis puta pro seruitutibus vel iurisdictionibus vt infra dicā sub tit. de cōfesso. nega. et eorū libellis. **C** In prescri. aut. xxx. an. sufficit vnū. l. p. possessio cōtinuata cum ipso cursu tēporis, vt in auc. malefidei. et in. l. sicut. & in. l. omnes. C. de prescri. xxx. anno. in p̄sc. autē xl. an. est aduertendū an quis velit prescribere cōtra ecclesiā principē vel ciuitatem quo casu requirunt illa quatuor de q̄bus supra

di & generaliter secūdum Bar. in qualibet alia per q̄ proponitur agendi ipso iure deficere agentis. v. g. in exceptione solutionis, & acceptationis, vt per eum no. in. d. l. post rem iudicatam & larius in. l. nam & postea in princ. ff. de iureiu. & in. l. eleganter. §. si quis post. ff. de cōdi. inde. & per Cy. in. l. emptor. C. de prescri. lon. tempo. facit. c. j. de lit.

vt h̄ in. l. si. i. auc. quas actio. C. de sa. san. ecc. & in. l. omnes. C. de p̄sc. xxx. an. & tradit in. c. de quarta. et in. c. illud. et in. c. ad aures. & in. c. ga iudicāte. extra de p̄sc. & in. c. si diligēt. i. fi. & ibi p. Inn. in. c. j. extra eo. li. vj. **C** + Di. vero velit q̄s prescribere cōtra priuatū v3 iure hypothec. tūc sufficit tēporis decursus & cōtinuata possessio. vt. l. cū notissimī. in princ. de prescri. xxx. an. **C** + In prescriptioe autē. c. an. nō. q̄. que currit cōtra ecclesiā romanā tm̄ re quiritur illa quatuor de q̄bus supra dictū est, vt in auc. quas actio. pall. in. fi. & xv. q. iij. c. placuit in. fi. & in. c. si diligēt. & in. fi. & in. c. de quarta. in. fi. extra de prescri. De prescriptioe autē tanti tēporis cuius initij memoria nō existit & non erit ad p̄ns sermo, cū illa locū hēat maxime in iuribus incorporalibus nō oibus, sed aliquibus de qua tradit in. l. hoc. iure. §. datus aque supra de aqua quo. & est. l. si arbit. ff. de prob. & tagā in. ti. de forma libelli super cōfessoria & negatoria. **C** + Est & que dā alia singularis prescriptio quatuor annorū que cōpetit fisco alienatū rē alienā tāquā p. priam vt traditur in. l. oēs. & l. si. C. de quadri. prescri. & no. p. glo. in. l. si. C. si aduer. si in qua prescriptioe requiritur titulus & alia de q̄bus supra ut pbant iura p̄dicta. sunt etiā & multe alię species prescriptiois de q̄bus **S** Azo. in brocardis suis. **C** + Nunc aut̄ plentius attingo materiā prescriptiois, queramus ergo quā & quibus casibus locū habet prescriptio. x. vel. xx. annor. n̄deo q̄ istis concurrentibus v3 cū quis ab eo q̄ nō est dñs iusto titulo vel putatio bonafide acquirit rē immobilē eāq̄ possidet p̄sente aduersario p. spaciū. x. an. vel eo absente spaciū. xx. an. & cōtinue & pacifice sine aliqua interruptione, vt hec probantur in. d. l. ij. & d. l. diutina. & in. d. l. nec petēre. C. de prescri. tē. x. vel. xxx. an. cū si. supra alle. p. quam prescriptioe non solū excludit dñs rei sed etiā quicumq̄ habet rē ipsam hypotheca tā, vt in. l. j. & ij. C. si aduer. cre. & aduerte ga notāter dixi q̄n ab eo q̄ nō est dñs res est acquisita, nā si acquisitio est facta ab eo q̄ dñs est efficeret statim dñs acquirēs, vnde cessaret prescriptio vt est tex. in. l. sequit in. §. lana. ff. de vsuc. & l. in libello. §. si quis de capiti. & post. reuer. Facit in. ti. de vsuc. in princ. ff. de pub. l. j. cū si. Licet eo casu prescriptio procederet cōtra creditores ipsius domini vt dictum est. **9** **C** + Deinde ad declarationē p̄dictorū queritur quis dicat p̄ns vel absens. Respondeo q̄ ille d̄ p̄ns qui est eiusdē domiciliij. cuius est prescribens. absens vero b̄ est qui est diuersi domiciliij vt. l. si. in princ. C. de long. temp. prescri. vnde in prescriptiois attenditur potius idempit.

tas vel disparitas domicilij q̄ persone presen-
 tia corporalis vel absentia, vt ibi not. per glo.
 & Cy. In alijs autem casibus dicitur quis p̄ns
 vel absens alio respectu, vt ibi no. per glo. & la-
 tius in auct. de fideiuf. §. j. veruntamen absen-
 tius personaliter ex iusta causa dari consue-
 nit cōtra prescribentē in inte. re. vt traditur in
 l. q̄ tēpore. C. de restitutione milita. & l. i. j. C.
 si aduer. vfu. & in ti qui nō ob. lon. tēp. presc.
 10 l. ij. et. l. ab hostibus cū si. ibi not. per glo. & +
 Amplius querit quis superius dixi de ti. vero
 vel putatiuo an quilibet tit. putatiuus sufficiat
 ad prescriptionē. Dic breuiter aut circa tit. in
 tercessit iustus error, aut iniustus. Si quidē iu-
 stus fuit error, tunc aut titulus fuit venditionis,
 & tunc nō sufficit iustus error nisi interuen-
 iat iustissimus vt traditur in l. iij. ff. p. suo. aut
 fuit alius tit. & tunc sufficit iustus error vt. l.
 celsus. ff. de vfu. cū si. ibi no. per glo. et Bar.
 vbi aut error fuit iniustus tunc non h̄t pro ti-
 tulo vt. d. l. celsus. conclusiue ergo error iustus
 vel iustissimus h̄t pro tit. secundū predicta, er-
 11 ror aut iniustus nō h̄t pro ti. & + Resat ergo
 ad querendū. & declarādū quis dicatur error
 iustus, quis iustissimus & quis iniustus, vbi ad
 uerendū q̄ secundū Bar. in. d. l. celsus potest
 dici error iustus quādo quis mouetur ad aliqd
 credēdū cōsistens in facto proprio interueniente
 aduersarij suasionē. v. g. si dixerit trado tibi
 hūc libru q̄ tibi donauit vt pbatur in l. iij.
 ff. p. suo & l. si existimans. ff. pro soluto con-
 iuncta. l. ij. q̄n ac. de pe. et. l. doli exceptio in
 fi. cū gl. sua. ff. de dona. iniustus aut error est i
 facto proprio nulla aduersarij suasionē interce-
 dere, vt. l. q̄ q̄. ff. ad vel. & l. quisquis. C. de re
 scin. v̄. cū si. ac etiā error iustus vt. l. nunq̄ in
 prin. & l. si fur. §. j. ff. de vfu. iustissimus vero
 error est in facto alieno. v. g. si pcurator meus
 vel seruus vel negociorū gestor dixerint se
 emisse nomine meo. vt. ff. p. empto. l. q̄ vul-
 go. & in l. si. ff. p. suo. & no. p. gl. in. d. l. si exi-
 stimās. & eo modo erit iustissimus error si pa-
 ter meus, vel auus, vel alius defunctus cui suc-
 cessi dixerit mihi se emisse p rationē predictā.
 Sic et ex rei euidētia apparet iustissimus vt
 puta si credebā illū a quo emi esse puberē ex
 aspectu cū tū adhuc esset pupillus, vel eū cre-
 debā eū esse sane mētis, cū esset furiosus. l. ij. §.
 si a pupillo. & §. si a furioso. ff. de emp. Et si
 insup iustissimus error si de titulo erat fama et
 opinio inter vicinos vt in l. cū qdā §. quod d̄
 ff. de acq. he. vnde si erit fama vel vox inter
 vicinos q̄ pater meus emerat hāc domū pbata
 possessionē et allegato huiusmodi tit. cursa erit p̄-
 scripio q̄ ē multū notabile sc̄m Bar. i. d. l. cel-
 sus. et sic habes modū practicādū et capitulādū.

12 & + Pro huius titi declaratio
 ffone subijcio talē q̄d nē. ti-
 tius possidet domū bona fide
 p̄ sua et tanq̄ sua spacio. x.
 vel. xxx. ann. cōtra quē dñs domus agit domū
 ipsam vendit. ādo, excipit titius de p̄scriptione
 alleg. tit. sed non pbando specialiter de eo, &
 inducēdo lōgā possessionē, querit an hec duo
 sufficiāt a. s. allegatio tituli et pbatio possessio-
 nis lōgeue quo ad excludēdū dñm ex prescri-
 ptione. qdā dñt q̄ sic. ar. in. l. cū de in rē verbo.
 & quod ibi no. ff. de vfuca. In cōtrariū deter-
 minat Ia. de are. Pe. & Cy. put p eos no. in. l.
 maior. C. comuni diui. de quo scripsi infra sub
 tit. q̄n agitur p hereditate diuidēda. & pcedit
 hic q̄n allegatur ti. simpliciter nō coadiuuatus
 aliquo iusto vel iustissimo errore. alias. n. p-
 cederēt que supra proximi dicta sunt. Vltra aut
 predicta requirit probatio traditionis ipsius
 rei facta ab eo qui nō est dñs de qua traditio-
 ne pbatur eo ipso q̄ ingressus est possessionē
 de vera volūtate vel p̄sumpta eius q̄ alienauit.
 vt insti. de re diui §. inter dū. & l. qua ratione
 §. inter dū. ff. de acqren. re. do. facit. l. quedam
 mulier. ff. de rei v̄. et quod ibi no. in. l. ij. C. de
 acq. pos. & in. l. predia. ff. de ac. pos. cū si. Nisi
 esset facta alienatio ex titulo tali quo ad dñū
 solet queri sine traditione, vt puta in leg. vt. l.
 a titio. ff. de fur. quo casu sufficeret sola appre-
 henso possessionis, vt no. p. gl. & bar in. d. l.
 13 celsus. & + Sed hic insurgit dubiū an sit neces-
 se quod traditio fiat ab eo a quo prescribens
 causam habet, an vero sufficiat si fiat ab alio
 sup quo Bar. in. l. cū solus. ff. de vfuca. sic di-
 stinguat, q̄nq̄ quis habet titulū ab vno et pos-
 sessionem ab alio, q̄nq̄ dubitat. Primo casu
 procedit p̄scriptio sine dubio vt in. d. l. celsus.
 & l. eū qui §. pe. ff. de pu. Secūdo casu subdi-
 stingue, aliqui traditio possessionis precedit, &
 tūc siue precedat tit. verus vel putatiuus. p̄ce-
 dit p̄scriptio. vt. l. nō solū in. §. j. ff. de vfu. &
 l. ij. §. si a pupillo. & §. si a furioso. ff. p. emp.
 Et sit ratio q̄a tūc muta i causa possessionis de
 viuis in iustā, vt. l. cū nemo. C. de acq. pos.
 & ibi de hoc, & hoc verū si ille a quo quis cō-
 sequit ti. sciebat illū possidere, alias secus secū-
 dum Bar. ar. in. l. huius erit cū ibi no. ff. de rei
 ven. Quādoq̄ cōtra titulus precedit possessio-
 nē & tūc aut ipse prescribens opinat e h̄re it.
 & possessionē ab eodē licet veritate inspecta
 habeat a diuersis, et tūc sufficit ad p̄scriptio-
 nē vt no. in. d. l. cū nemo. Aut opinat se habere a
 diuersis et ita i veritate h̄z, & tūc aut vnus v̄
 didit & alius ex diuersa cā possessionē tradi-
 didit, & tūc non induci p̄scriptio, q̄ oportet
 quod eadē cā res sit tradita, vt in. l. eū qui §.

FORMA RESPON. REI.

pe. de pu. Si autem ex eadem causa tunc confidera aut tñ. pcedens erat putatiuus & tunc nō procedit p̄scriptio vt in d.l. cellus. aut erat verus. & tunc procedit p̄scriptio sine dubio vt p̄batur ex legibus oibus que de traditione rei legare loquuntur. vt ff. pro legato. p. to. & l. pompo. §. & si legato. ff. de acqui. pos. & l. cum qui s. pe. de pu. ibi. eo nomine. ¶ Tertio principali casu cum dubitatur à quo habeat possessionē an ab eo q̄ habuit titulū. vel ab alio. & an ex eadē causa vel diuersa. tunc dīcendum est secundum Bar. q̄ p̄scribēs p̄sumitur habere possessionem ab eo a quo habet tit. & ex cā ciuidē tituli si is a quo habet tit. tempore alienationis possidebat vt in d.l. quedam mulier. ff. de rei ven. cū ibi no. & l. ij. C. de acqui. pos. cum. si. Si vero non est probatū q̄ ille tunc possideret tūc in dubio p̄sumitur sibi tradita possessio eadē cā. Nā colligatio tituli inducit licentiam de ingrediendo. & accipiendo possessionem ipsius rei vt probat in l. hec si res. ff. de rei ven. & ibi not. per Ia. de are. & per Bar. in l. p̄dica. ff. de acqui. pos.

14. ¶ Adhuc pro horū declaratiōe supersēt videri an in hac p̄scriptiōe sit necessaria traditio vacue pos. & vñ q̄ non p̄l. fundū. ff. de fun. do. In contrarium est veritas secundum omnes per. l. sine possessione. & l. naturaliter. ff. de vsuca. de qua. not. p̄ Cy. in l. cum res C. de pb. & d. l. ij. de acqu. pos. & p̄ Jac. bu. in ff. de ac. s. alie. nō ob. d. l. si fundū quia loquitur in dño alienate qui res ab alio pos. pōt dominū transferre. hic aut in nō dño alienante qui non pōt dominū q̄ nō habet transferre vt in regula nemo plus iuris sed solū cām p̄scribendi trāsferre ad q̄ p̄scriptiōe est necesse q̄ possessio ab alio non sit occupata vt dictū est. ¶ Et hec faciant ad quotidianā cōnē q̄ posuit Jac. bu. in ff. de ac. in. §. sed iste. & Bart. in d. l. cellus. ecce debitor obligauit creditorī suo oīa bona sua vt sit quotidie in iustis. que bona eius nomine cōstituit se possidere. & tenere. deinde ipse debitor vnā ex ipsis rebus obligatis vēdit cuiusdā alteri. q̄ rem ipsius emptoris noie cōstituit se tenere & possidere. querit an in hunc emptorē transeat dñum vel vsucapiendū conditio. & vñ q̄ non quia ad hoc vt trāsseat dñum si dñs erat. vel cā vsucapiēdi. si dñs nō erat. necesse est q̄ ipse. vēditōr qui rē tradit sit ipsius rei possessor. sed hic nō possidebat. sed creditor p̄ l. q̄ in eo & l. quis. §. si cōdūtor. ff. de acqu. pos. & l. quedā mulier. ff. de rei ven. ergo & c. In cōtrariū determinant dicti doctores. quia l3 possessio tā ciuiliis q̄ naturalis trāsferit p̄ cōstituitū creditorē. vt. l. qui pignus. ff. de ac

qui. pos. l. si serui noie. ff. de vsuca. q̄stū ad effectum debiti conferuandū tamē quātum ad effectū dñij rei in dī vel querēdi seu trāsferendī creditor dī possidere debitori & nō sibi. vt hī & no. in. c. cū notissimi. & in. §. sed cū illud. C. de p̄scri. xxx. an. & i. d. l. si se. rui noie ff. de vsuca. & l. nō solū i. §. si rē & l. qui pignori. ff. eo. cū si. Ideo q̄ seget q̄ debitor alienās trāsferat dñum si dñus est vel cām vsucapiēdi si nō est dñs. vt. l. claudis. ff. de contrahē. emp. vbi aut debitor. p̄cario noie cōstituit se tenere & possidere a creditore. tūc alienādo ī dubio priuaret creditorē oī possessione et oī trāsferret emptorē & p̄bat. i. l. interdū. §. si. & ibi no. ff. de acqu. pos. Sic ergo differt an simpliciter quis cōstituit se tenere an p̄cario noie nec mirū si creditor solum possideat quo ad effectū debiti conferuandī. quia p̄tor solū vnum quēq̄ tuetur in possessione sua respectu illius iuris in q̄ habet in ipsa re. et nō in plus. vt in l. si duo. §. videamus. ver. certū ff. vii posside. ¶ Deinde querit quia superioris dictū est q̄ bona fides in p̄scriptiōe requiritur quare de ea p̄babit. dñs doctores. q̄ qñ p̄cedit titulus verus vel putatiuus ēt cū errore iniusto q̄ bona fides p̄sumit vt p̄bat in l. i. §. ff. de i. be. cā & in tex. & gl. in l. pe. C. de iur. & no. i. l. si fur. §. j. ff. de vsuca. p̄ gl. in. c. si diligenti de p̄sc. & ī hoc stabit cōficiētie ipsius p̄scribētis. arg. eorū que no. p̄ gl. in ff. de actio. §. alie. Sed cōtra p̄dica vñ illa regula quia dī qd tūc nō est. scire dēs ad aliū p̄tinere. vt. l. si. C. vnde vi. ergo est talis p̄sumpra scia d3 potius p̄sumi mala fides q̄ bona. sed rñdē scdm Bar. qd dicta regula locū hēt in eo qui p̄bat de antiquiori possessione. ar. c. l3 extra de pb. p̄terea titulus facit p̄sumi p̄ eo qui tradit. vel cui tradit alio nō apparente. quia ius cōe nō repugnat huic possessori. vt in. c. j. extra de p̄sc. li. vj. sic q̄ licite pōt hic possessor dicere quo ad te libera es habeo. vt in l. sicuti. §. si querat. & l. loci corpus §. cōpetit. ff. si serui ven. & hāc opinionē sequit Cy. in l. sup lōgi. C. de p̄sc. lon. tem. & Dy. in regula possessor male fidei q̄ opt. scdm eos p̄cedit solū cū p̄cedit titū. verus vel putatiuus cū errore iusto. secus si iniusto

17 vt dictū est. ¶ Preterea querit qualiter p̄betur mala fides in p̄scribente rñdē p̄sumi ter. ¶ Primo si fuit eidē denunciatum qd res erat aliena. vt. l. si fundū. C. de rei vēd. ¶ Secūdo si p̄scribēs ipse cōfessus fuit extra iudiciū. arg. in l. labeo. ff. de sup. lega. ¶ Tertio si iter eius vicinos p̄at de hoc fama. nā tūc ipse scire p̄sumitur. vt extra de p̄scump. in. c. quāto. ¶ Quarto si emitt cōtra leges. vt. l. quēadmodū

C. de agri. & cens. & in c. qui cōtra iuris & ibi p Dyn. extra de re. iud. li. vi. ¶ Quinto si emit ab eo cui sciebat bonis interdiciū, & sic cōtra iura, vt. l. qui fundū. §. qui sciēs. ff. pro empt. & l. si. C. de aut. prefat. & l. eū qui. eo. tit. 1. Scū si. no. p gl. in d. c. si diligēti. ¶ + Itē querit
 2 de alio an cōtra ignorantē a currat prescrip-
 tio, cōueniūt oēs q̄ sic, cū scribit res corpō-
 ralis puta donus, vel fundus vt pbat tex. et ibi
 gl. in d. l. si. C. de lō. rē. presc. & idē sequit gl.
 in l. j. C. de ser. in rebus autē corpōralib. nō cur-
 rit p̄scriptio cōtra ignorantē, vt h̄r & nō. in d.
 l. ij. de ser. & ibi p Cy. & dicā infra i. de cō-
 fessoria. Verū tñ Bar. i. l. j. §. si quis āt. ff. de iti.
 a dūq̄ priua. dicit q̄ p̄ iustā ignorantia danda
 est in inte. resti. ex c̄i. generali. de qua in l. j. i.
 si. ff. ex qui. ca. mafo. Ego puto q̄ nō oīs igno-
 rātia p̄beat restitutionē, nā si sic facilliter daret
 nō esset d̄ria quātū ad effectū inter prescriptio-
 nē rerū corpōralium & incorporaliū, quā u-
 ra facere voluerunt. Sed si aliqua alia iusta cā-
 ex his que traduntur in materia legis q̄ ipis
 C. de resti. m̄. & in §. rursum in sti. d. actio. &
 in l. nec nō. §. ex ēplo. ff. ex qui. cau. mafo. iter
 ueniret, q̄ cām prescriptio ignorantie, bene crede-
 rē equum restitutionē dari, & ita puto Bar. in
 tellexisse. ¶ + Post hec adhuc quā in p̄ceden-
 tibus dictū est q̄ requirit continuatio & non
 interruptio possessionis qualiter probabit de
 cōtinuatione possessionis. Dic s̄cūm quosdam
 quos refert Spe. in ti. de p̄ba. §. j. ver. sed que-
 ritur qd̄ p̄batur hoc mō v3, qd̄ oī anno t̄p-
 bus debitū recolligit fructus vt in l. titia. ff. de
 solu. l. litibus. C. de agri. & cens. lib. xi. nec. n.
 opus est, q̄ cōtinue stet in fundo. ar. in l. i. s̄vir.
 & l. si quis ira legauerit, & ibi not. p Bar. &
 Bal. ff. de cōdi. & demō. Probatur et̄ secundo
 mō v3 p̄bando extrematē b. i. in iū pos-
 sessionis de preterito, & possessionē de presen-
 ti, nām p̄ hoc concludit̄ circa media, & sic pre-
 sumptio sumitur quod medio t̄pe possidet arg.
 in l. pen. C. de apocis publicis li. x. vel s̄cūm
 Cy. in d. l. si super longi. & per Bar. in d. l. cel-
 sus. Dic q̄ p̄bando semel ap̄prehendisse posses-
 sionē ex qua sequit̄ & probatur continuatio
 ipsius possessionis, quia vbi quis semel posse-
 dit si adhuc se asserat possidere presumit cōti-
 nue possedisse vt plene tradit̄ in l. siue posside-
 tis. C. de pro. & l. licet. C. de acq. pos. & l. nō
 20 ignorabit. C. ad exhi. ¶ + An autē in prescrip-
 tione cōplenda possit prescribere n̄ t̄pa sui au-
 ctoris coniungere cum suis dicēdum est q̄ sic
 vt plene p Bar. traditur in l. pompo. §. cū quis
 ff. de acq. pos. cū si. ibi no. & dicā infra i. de
 possessionibus in gl. que incipit hec est oīa
 21. h̄a. pos. ¶ + Quis autē si testis inductus ad pr-

bandum de continua pos-
 sessione dicat qd̄ titius pos-
 sedit a. x. an. citra c an per
 hoc probetur cōtinua pos-
 sessio. x. an. d̄nt doc. & ma-
 xime Host. & Io. and. d. c.
 l3 q̄ nō, quia ista preposi-
 tio citra pot̄ verificari in
 vno anno. vnde dictū testis
 de necessitate nō concludit
 quod toto t̄pe. x. ann. posse-
 derit q̄ quo facit. l. j. §. qd̄
 aut. ff. de aqua q̄. & est.
 Si autē testis deponeret cum
 copula. v. g. titius possedit
 a. x. annis et citra. tunc vir-
 tus illius copule operat̄ vt continue possedisse
 intelligitur vs̄ sit sensus q̄ initium possidendi
 fuit iā an. x. & inde ipsa Possessio fuit conti-
 nuata spacio dicti t̄poris, ad q̄ facit. c. venies
 22 extra de prescri. & d. c. l3. ¶ + Verūm ad tol-
 lendum omnē dubitationē scienda sunt capitula
 & positiones hac forā v3, q̄ talis possedit hāc
 domū cōtinue. spacio. x. vel. xx. an. & c. Sicut
 formare d3 capitulū taliter p̄ quod concludat̄
 quod p̄scriptio fuerit cōpleta & finita ante p̄-
 sentem litem motam, vel inchoatam, & spect-
 ficando annum & mensem quo dicitur com-
 pleta, quia si testis deponeret vel capitulū simi-
 liter diceret q̄ talis possedit spacio. x. annorū
 proxime p̄teriorum sequeretur q̄ prescrip-
 tio esset cōpleta post litem inchoatam, &
 sic post interruptionem factam, & per conse-
 quens nil prodesse quā tempus computaret̄
 a die redditi testimonij vel capituli producti.
 Amplius debet diligenter aduertere is qui ca-
 pitula producit vel testes inducit super pre-
 scriptione quod non simpliciter dicatur quod
 talis possedit spacio. x. annis, quia talis sermo
 confusus redderet testimonium nullum quia
 ignoratur de quibus. xxx. annorum loqui-
 tur seu dponat, & possit venire q̄ vnus de. x.
 an. alius is alijs deponeret, & sic esse t̄singula
 res, & non probarent, vt in d. c. licet in c. cum
 tu. extra de testa. ¶ + Preterea cum duplex
 sit possessio scilicet ciuili is & naturalis, vt ha-
 berur in l. iij. in fin. ff. ad exhi. & tangitur in
 l. l3. C. de acqui. posses. & in l. prima. §. primo
 ff. pro hered. & plene per Bartol. in l. prima
 in prin. p̄. ff. de acq. posses. & per Dyn. in
 regula sine possessione de re iudic. lib. sexto.
 23 ¶ + Queritur ex qua possessione procedat
 prescriptio, an ex sola ciuili, vel ex sola natu-
 rali, vel simul ex vtraque, Aduerte in hoc va-
 ria scripta sunt. & primo Dy. disputat hanc
 q̄nē in dicta regula sine possessione, post eum

a Ignorantē,
 vide ang. cōsi.
 c̄xvi. alexa.
 cōsi. lxxij. li.
 b̄. Ex remi-
 ratē. Adde ale-
 xand. conf. li.
 Frā. de are. cō
 lxxij.
 c̄ Citra. adde
 vt per ro. cōsi.
 c̄ c̄xxx. & vi-
 de d̄ hac dictio
 ne old. consil.
 lxxix.

a **¶** Superiori de hoc dicitur ut per Oldr. consil. cclix.

b **¶** Vel visitatione, vide ro. cōs. cccclxxiij. cal. consil. ij. de prescri.

c **¶** Rectore suo. Adde ut per cal. titu. de prescrip.

d **¶** Hostilitas, vide Abb. consil. xlvj. & xciiij. ij. lib.

e **¶** Limitibus intellige sane quia 13 limes dioecesis non potest prescribi limes tamen territorij prescribi potest ut dicit Oldr. consil. lxxxiiij.

In. bu. in. tit. de actio. §. que si agatur. & Bart. in. d. l. j. in prin. & l. iij. §. ex plurimis. ver. ex contrario. ff. de acqui. pos. tu. aut pro concordia omnium potes sic distinguere sub breuitate, aut queritur de prescripione directi domini vel vtilis quod habet absorbere vires directi, aut queritur de prescripione vtilis domini, vel alterius iuris quod cognoscit ipsum directum dominium. Primo casu sufficit sola ciuilibus possessio ut probatur in. l. j. §. per seruū qui in fuga. ff. de acq. pos. & l. i. serui. l. i. filij. ff. de fu. & l. i. de accessionibus. ff. de diuer. & tēp. pres. nec sola naturalis sufficeret hoc casu ut l. acquiritur §. si. ff. ad exhib. l. celsus. §. iul. & ff. de acq. pos. l. j. l. per seruū facit ad hoc quod non per gl. in. l. j. C. de ser. fugi. & in. l. si ut certo §. si duobus vehiculum. ff. commo. & in. l. male agitur C. de prescrip. xxx. anno. & in. d. §. ex contrario in si. magne glos. licet lac. bu. in. d. §. que. dicat quod in prescripione huius domini sit necessaria vtraque possessio per §. nemo. C. de acqui. pos. et. l. naturaliter. ff. de vsuca. que opinio est falsa secundum Bart. per. l. si id. quod §. si. ff. de acq. pos. & l. qui fundū in princ. ff. pro emp. & per doc. §. qui in fuga. con. iuncta. l. si cui. §. l. j. ff. de l. cā. ¶ Secundo aut casu principalis, dicit quod sola naturalis sufficit ad prescripionē, ut patet in fructuario qui ius vsufructus prescribit ut h̄ & not. per doc. in. l. si. C. de pres. lon. tem. in si. & tamē solū naturaliter possidet, ut l. naturaliter. ff. de acq. pos. hoc idē patet in superficario, feudatario, & emphyteota, qui prescribunt, & tamen naturaliter tantū pos-

sident ut in. l. si finita. §. si de vestigalibus de dam. infe. & in. c. si quis per. xxx. anno. si de feu. sue. controuer. x. col. pura tamen quod lac. bu. intellexit quod sola ciuilibus non sufficit quā naturalis est per alium occupata quā tunc fieret interruptio ut in. d. l. naturaliter, vbi aut non est ab alio occupata, quā tunc sufficit ciuilibus que trahit ad se naturalem per alium non occupatam, & sic absens prescriberet per. l. peregre. cū ibi no. ff. de acqui. pos. ¶ Sunt tamen aliqui casus in iure exceptuari in quibus non currit prescrip. lon. tem. quos enumerat gl. in. §. res fisci in situ. de vsucap. & plenius in. c. cum liceat extra de prescri. ¶ Primus est in obedientia que debetur suo superiori a ut in. d. c. cum non liceat. ¶ Secundus est in procuratione seu visitatione b legati pape vel Imperatoris ut in. c. accedens extra de prescri. ¶ Tertius est in decimis per laycum possessis ut in. c. cāis que extra de prescrip. ¶ Quartus est in matrimonio contracto contra interdicitū ecclesie, ut in. c. non debet. in si. extra de cōsan. ¶ Quintus tribuitur et functionibus publicis ut C. de prescripione. xxx. anno. l. cōpetit. xvj. q. iij. §. pe. & §. quod si priuatus cum seq. & in §. sed aliquando in situ. de vsu. & in. l. fin. C. de pres. lon. tēp. que pro labe. compe. ¶ Septimus in curiali, quia curia non eximitur cursu temporis ut l. prescripionē. C. de pres. long. tempo. ¶ Octauus est tempore quo vacat ecclesia rectore suo, c. ut in. c. j. & in. c. de quarta extra de ps. ¶ Nonus est dū est scisma in ecclesia Dei, sicut moderno tempore quo fuerunt duo pape, qui iā durarūt. xxx. anno. & vltra & pseuerarūt, nec vnq̄ quiescet ecclesia nec Italia donec ipsa ecclesia possideat ciuitates vel castra, & donatio eidē facta per Constantinū fuerit p̄ aliquem pbū & potentē Imperatorē penitus reuocata, cū non bene cōcordet psalteriū cū cithara, nec datū sit a Christo nec a baeto Pet. quod possidere debeat talia, sed quod Cesaris redat Cesarj, & q̄ est Dei Deo. ¶ Decimus est quo cessat currere prescripō v3 tpe hostilitatis d humane ut extra de prescrip. in. c. ex transmissa, & C. qui. nō ob. lō. tem. prescri. l. ab hostibus. & xvj. q. iij. in. c. primates. Idem dicit de hostilitate diuina tpe mortalitatis p quā homines impediunt ius suū prosequi ar. iurū predictorum secundū Bar. & per eū no. in. d. l. naturaliter. ff. de vsu. ¶ Vndecimus est contra auctoritatē & iura ecclesiastice discipline, ut in. c. cū inter de cōsue. li. vj. ¶ Duodecimus est in confinibus seu limitibus e ecclesiarū, ut in. c. super eo. extra de parro. & xvj. q. iij. in c. quicumq̄ & c. l. j. in regulis. xliij. est iure spiritali iniusto sit, acquisita in. c. preterea extra

de transac. xliij. est in via publica vt. ff. de via pub. l. viam pub. xv. est in oibus locis publicis ciuitatum. vt. l. si in prin. & l. vsucap. ff. de vsu. & l. prescript. C. de ope. pu. xvi. est in re sacra xvij. est in re fiscalis. & hec duo hñr in fin. l. vsucap. i. prela. et inst. de vsuca. §. res si sci. & in §. fed aliquando. xvij. est in re data presidi contra. l. iul. re. vt. l. quicquid contra ff. ad. l. iul. rep. decimo nono. in re pupilli. ff. de acquirere. rerum dominio. l. bonefidei. xx. in fido dotali. vt. ff. de fun. dota. l. si fundu. xxi. in pupillo. vt. l. si. C. in quib. cau. in inc. restit. non est neces. xxij. in vxo. cōtra quā in eius dote nō currit prescriptio matrimonio duran- te et quadraginta vel. c. an. nisi ipso matrimo- nio soluto. vel eo pendente. si maritus vergat ad inopiam q̄ est notabile. & multe mulieres in hoc falluntur. vt hñ in. i. rebus. §. si. C. de iur. dot. p. gl. in. l. sicut. C. de prescri. xxx. an. xxij. i. re- bus sub conditione debitis. vel obligationibus sub conditione cōtra dñs. quibus nō currit p̄- scriptio añ cōditionis euentu. vt. l. cū notissim. §. illud. C. de p̄. xxx. an. et. ro. p. gl. i. d. l. sicut. xxliij. est. in filio. cōtra quē durāte p̄ta pote. non currit prescri. aliqua vt. l. j. in fi. C. de anna. exce. & in. l. quecunq̄. in fi. C. de bo. que lib. xxv. est durāte suspensione pretari q̄ casu non currit prescriptio. vt in. c. quia diuer- sitate extra de concess. preben. xxvj. est in iu- re offerendi q̄ cōpetit debitori pro solutio- ne pignori scdm opi. doc. l. j. gl. cōtra sentiat. vt plene no. in. l. cū notissim. §. fed cū illud. C. de pres. xxx. anno. & p. Bar. in. l. pignori q̄ p̄ba- tur quā lex dicit q̄ talis conditio p̄t impleri v̄q̄ ad vltimū vite spiritum vt in. l. seruis quoq̄. §. si. ff. de here. insti. & in. l. in. ff. de cō- di. insti. ergo & c. qd̄ multū not. pro illis qui se- pe promittunt rem aliquā vendere certo p̄cio nullo determinato tpe. xxvij. est tpe quo iac- cer hereditas. vt hñ & no. p. gl. in. l. ea que. C. de tēp. ap. q̄ opt. sequit Cy. & Per. in. l. j. C. de iure deli. & idē sequit ibi Bar. & B. l. aliqui tñ tenet cōtra p. tex. in. l. iul. in prin. & l. cum miles in pri. ff. ex qui. cau. maio. sed ibi loquit̄ in prescriptioe inchoata cū defuncto. que cō- pleur & perficit hereditate iacete. Secus autē est in nō inchoata de qua loquit̄ Cy. & gl. l. j. alibi gl. in. l. hactenus in prin. ff. de cōst. pe. te neat cōtrariū. xxix. ē in eo qui precario possi- det q̄ cōtra eū a q̄ p̄cario possidet nō p̄scribit̄ q̄ multū no. pp. debitores qui in instrumentis obligant oīa bona sua que constituunt se pre- cario nomine possidere creditoribus. idē dicas in quocūque colono cōmo datario de postario

feudatario emphyteota & p̄tario. & gñaliter in quocūq̄ alterius noie possidētis. si inter eos fuerit interuersa possessio. & hec p̄bant̄ i. l. ma- le agit. & l. cū notissimī in fi. cū ibi no. C. de prescri. xxx. an. & qd̄ habet̄ & no. p. gl. in. c. cū nō liceat. & per Inn. in. c. ex t̄ramissa. ex- tra de prescri. & i. d. c. si diligēt. eo. ii. & xvi. q. iij. c. clerici. & in. c. seq. ¶ Nūc queritur quis effectus insurgit ex prescriptōe. dic multū plex. vnde distinguit aut loquimur in vsuca- p̄tione rei mobilis & p̄ eā acquiritur dñm dñ restū. aut loquimur i prescriptōe. x. vel. xx. an. & tunc aut interuenit titulus & bona fides tñ & tūc idē. aut cessauit titulus & bona fides & tūc nullū querit̄ sed sola exceptio vt no. p. Dy. in. c. possessor male fidei. Alius ē effectus insurgēs ex p̄dñs q̄ si p̄scribit̄ cadat a pos- sessione & pueniat ad dñm vel ad aliū extra- neū an possit ab eis rē vendicare distinguit̄ aut loquimur in vsucap̄tione vel prescriptōe. x. vel. xx. ann. & vtroq̄ casu poterit rē a dño v̄dicare. aut loquimur in p̄scriptione. xxx. vel. xl. ann. & tunc subdistinguitur. aut fuit bo- nesidei possessor & tūc poterit rē a dño v̄- dicare secundū aliquos. l. aliquid cōtra. aut fuit malesidei. & tunc nō poterit v̄dicare ut p̄dñ- ta oīa hñr & no. i. d. l. si quis emptōis. C. de prescri. xl. an. ¶ Restat nūc videre quib. mo- dis prescriptio interrumpatur. quia interruptio impedit p̄scriptionē vt. l. naturaliter. ff. de vsu cap. Pro cuius euidētia est sciēdum q̄ duplex est interruptio quedā ciuilis & naturalis vt no. per gl. C. de prescri. xxx. vel. xl. anno. l. cum notissimī. §. fed & si quis in. c. illud extra de p̄- scri. l. j. modi interrumpendi sunt longe plures. cū uilis aut interruptio est illa que fit p̄ l̄tus cōte. vt traditur in. l. si. C. de p̄scr. xxx. ann. Quo casu latius sic cōsidera. quedā est prescriptio inducā fauore tñ prescribētis vt est vsucap̄tō & in hoc per litis cōte. nō fit ipso iure inter- ruptio p̄scri. sed in effectū sic. vt hñ & no. in. l. si post acceptum. ff. de rei vendi. ¶ Quedā est p̄scriptio iudicā odio negligētū nō possidētis tñ ut ē p̄scriptio. xxx. vel. xl. ann. & tūc p̄ so- lā missioe executoris fit interruptio vt. l. sicut C. de p̄scri. xxx. an. ¶ Quedā est prescriptio mixta vt est prescriptio. x. vel. xx. annorū. et in hac p̄ solā litis cont. fit interruptio ipso iure & in effectū. vt. l. more. C. de rei vendi. de quo plene no. p. Cy. & p̄ alio in. d. l. sicut & p. Bar. in. l. ij. §. si. ff. pro em. ¶ Secundo princ- paliter fit interruptio per quedā quasi litis cō- testa. que inducitur p̄ denunciationē factā dño p̄ eius colonum vel inquilinum de lite contra eum mota. super re. vt in. l. ij. C. vbi in rem ac. & extra de lit. non contest. in. c. quondam

FORMA RESPON. REI.

frequentē. §. si super. ¶ Tertio per pignorum dationem, vt in. d. l. nouissimi. §. immo et illud. ¶ Quarto per vsurarū solutionem vel aliā de bitū agnitionem in totū vel pro parte vt in. d. l. cum notissimi. §. sed & si quis et. l. si quis em ptonis. in fl. C. de presc. xxx. anno. ¶ Quinto per libellī oblationē factā principi in actio nibus pretorijs & annalibus vt. l. j. & l. j. C. quādo li. prin. da. ¶ Sexto quā propter aduersa rij potentia vel abentia nō potest cōtra eū lis cōtestari, quia tunc sufficit pro statō facta co rā iudice secundū formā. l. vt per se dius. C. de anna. ex. ce. et. xvj. q. iij. in. §. potest. uer. is aut. ¶ Septimo per synodalem proclamatiōnē quā aliter lis nō potest cōtestari. vt in. c. sanctōrū. extra de presc. rptione & ibi no. & hec de ci uili interruptione. Naturalis uero interruptio fit tribus modis. ¶ Primo per ipsius rei appre hensionē & occupatiōnē vel possessoris expul sionē, vt hec pbant in. d. l. naturaliter de vsuc. ¶ Secundo fit p fluminis inundatiōnē vt ple runq; accidit in terris & possessionibus situa tis iuxta padū & alia flumina magna, quae sepe inundat vt tradit in. l. per vnuerlas. in. §. idem labeo. & l. possideri in. §. labeo. C. de acq. pos. & ideo in ciuitate Pape vnde mihi origo ē vi get q; ppter aliquā inundatiōnē Padi vel tici ni non interrūparū prescriptio. ¶ Tertio fit qualiter cunq; possessor de iure possidē vt. l. is q. ff. de acq. pos. cū si. quia cessat vnū substā tiale prescriptiōnis q; est cōtinuata possessio, vt supradictū est, & tradit in. l. ij. de presc. lō. tē. In pmissis autē dubitari solet de vno; an pignoris datio seu pignoris acceptio sit inter ruptio ciuili an naturalis q; est uile scire. p pter ea que infra dicā. Et videt q; sit ciuili per ea que supra dixi. Attende gl. in. d. §. immo & illud. in. l. cū notissimi. tener q; sit naturalis & idē sequit gl. i. d. l. naturaliter et i. l. a diuo pio. §. ij. sup. rebus. ff. de iud. Verius tñ ē q; sit ciu ilis secū dū la. de are. et Cy. vt p eū no. i. d. §. im mo & illud. ¶ Sed hic uideamus q; sit vtili tas an interruptio sit ciuili vel naturalis. Rñ deo q; magna, nā interruptio naturalis prodest omnib; cōtra quos currebat pscriptio, vt in d. l. naturaliter & ibi no. Sed interruptio ciu ilis solū prodest ei qui actū interruptionis exer cuit, nec eius psonā egredit, vt tradit & no. in l. j. C. de lō. rem. psci. et. l. fi. C. de psci. xxx. anno. & no. p gl. in. d. l. cū notissimi. §. immo & illud. et. §. sed & si qs. Deinde quero an esse actus interruptionis adhibite cōtra vnū porri gat ad omnes ad quos cōmodū pscriptiōnis extēdebat, exēplū in plurimis correis debēdi, & in debitore & eius fideiussoribus de qua questione tangit p gl. & doc. in. l. fi. C. de duo,

re. & per Bart. in. l. cū quis. §. si qs pro reo. ff. de sou. Pro cuius pleniori decisione distingue, aut loquar in pluribus correis, aut in debito re & fideiussore. ¶ Primo casu dic q; siue sint plures rei debēdi, siue credēdi, vt interruptio facta per vnū prodest & nocet alteri, vt in. d. l. fi. C. de duo. reis. Secūdo casu an interruptio facta contra debitore nocet fideiussori & ad ipsum fideiussore extendat sunt cōtrarie opin. & sentētie. dñt. n quidā q; sic etiā idē in fidei, q; supra dictū est in correo, & opi. sequit gl. in. l. fi. fidei. §. si ff. manda. & alia gl. magna i fi. sui, vt in. d. §. si qs pro reo. Et pro hac opi. facit regula que est quod d. mora rei porrigit ad fideiussore, vt in. l. mora. & l. si seruū §. nunc uide mus. ff. de ver. ob. alij autē dñt q; nō porrigitur ad fideiuss. quā reus principalis et fideiussor tenet diuersis obligationibus, ideo ex separatis nō inferunt probat in. d. l. j. de p scri lon. tem. & l. fi. de presc. xxx. an. nam plu res rei tenent eadē specie obligationis. vt in. l. ij. & l. eadē. ff. de duo. reis. Itē correorū obligatiōnes sunt omnes eque principales vt. l. R reus. ff. de duo. reis. Sed debitoris obligatio ē princpalis, & fideiussoris accessoria, vt i. l. ge neraliter. ff. de fideiuss. cum si. & in. l. j. ff. de re iudi. & l. lex de fideiuss. ergo &c. ¶ Op. sequit gl. parua. in. d. §. si quis & iō tener eā Bar. & similiter Cy. in. d. l. fi. de duo. reis, nec ob. d. l. mora cum si. quia ibi loquitur de ppetuatiōne actionis fidei rei perēptione non ob. & sic de cōseruatiōne actionis agit culpa debitoris ac cedēte, hīc autē loquit de ppetuatiōne actionis tollēda, & auferēda ex sola negligētia credito ris nulla accedente culpa debitoris et si ratio quia fideiussor debet teneri de facto & culpa debitoris cū in omnē casum fideiussorit, vt in d. l. si seruū §. sequit in fi. vbi autē cessat eius culpa sed interuenit culpa alterius, tūc in omnē causam nō fideiussor tenet, ideo nō tenetur, & per consequens interruptio facta seu sollicitudo adhibita cōtra debitore nō excusat creditore ab eius negligētia que interuenit cōtra fideiussore. Et patet q; fideiussor poterit liberari psci rptione, mora rei nō ob. Vtra p̄dicta querit v i dimus q; bona fides & iustus titulus requirit in p̄sc. x. vel. xx. an. maxime tēpore cōtra quos 28 uēditionis vt i. c. h. diligētē de psci. ¶ ¶ Quid si ex postfacto interuenit malafides, vel defe ctus ti. an p hoc interrūpat prescriptio. distin gue q̄ritum ad tit. aut ex superueniēte defectu tit. rei dñtū mutat nec i aliū transferit, & tūc p̄scriptio nō interrūpit vt. l. si hominem. ff. de vsuca. aut rei dñtū mutat, & in aliū trāsferit si dñs erat tūc q̄ritū ad acquirēte p̄scriptio nō interrūpit, sed in eū actoris sui possessio cōtinu

gitur vt in l. pōponius. §. cum quis. & §. si iustaver. j. ff. de acqui. pos. ¶ Quantū autē ad trāsferentē prescriptionē interrumpitur, vt in l. i. questū. ij. respon. ff. de acqui. re. domi. ¶ Vbi autē supuenit defectus honestē tunc, aut malitidēs superueniēs habet in se simplicē scientiā rei aliene, aut q̄ sit furtiua. ¶ Primo casu secundū iura ciuilia nō interrūpit prescriptio, vt in l. j. §. proculdubio. C. de vsuca. trāsfor. et l. iusto §. si possessio. & in l. sequit. §. de illo. ff. de vsuc. et in l. clausula possidere in prin. ff. de acqui. pos. sed secundū iura canonica sit interruptio vt in c. si. extra de prescri. & extra de foro cōpe. q̄ in respicientibus fidē, & animā nō designant leges sacros canones imitari, vt in auc. vt clerici apud proprios episcopos. §. si vero cū simi. q̄ op̄i. videtur sequi hosti. in d. c. si. & Io. an. in d. c. possessor. Alij sunt q̄ tenēt oppo sitū & dicunt q̄ in foro ciuili seruandū est ius ciuile per ea que no. in c. j. extra de ope. no. nuncia. quā op̄i. tenet expref gl. in d. c. h. extra de pres. & ista tanq̄ veteri practica tur cōmunit. Veruntū Bar. qui erat homo subditus ecclesie voluit distinguere in d. l. celus. & in l. sequit. §. si vsu. ff. de vsu. cuius op̄i. non atredidit nec practica. tene ergo precedēt vt v̄sitatā, nec ob. q̄. periculū anime verat, quia ista ratio salua reuerētia est multū fatua, cū per eam sequerent infinita absurda et totaliter esset destruere legū potestātē & auctoritatē, & p̄ cōsequēs vires imperij attenuare, immo & funditus anichilare, quod quidem euidētissima ratione demonstrat. In cōtractibus. n. empionū, & venditionū, locationū, & cōductionū, nec nō permutationū, et depositū, cōmodatorū, & mutuatorū, & si venit anime periculū vt plurimū si ex re aliqua interueniat deceptio vel in precio vel in re & sic peccatū committit vt inquit. f. Tho. de acqui. In secūda secūde rub. de vsu. & v̄di. sicq̄ de hu iurimodi cōtractibus & infinitis alijs cōmutationibus & cōmertijs disputandū esset in foro clericorū et iudicādū secundū canones, quo nil absurdius dici pot. est, et ideo nullatenus tollerādū. Male ergo & pessime faciūt Imperatores substinere q̄ habeat merū, & mixtū imperiū, q̄ dñs dixit petro cōuerte gladiū in locū suū &c., phibēs sibi expresse quod de his se

nō intrinuerit, & hoc sequit Petrus. vt refert Cy. in auc. clericus. C. de epi. & cle. sunt n. bono publico huiusmodi prescripiones iure ciuili inducēt ne vtū dñia sint semper in suspēso & in incerto, vt in st. de vsu. in prin. & l. j. ff. eo. & cū cōcernāt et disponant super bonis laycorū querētis, vel admittendis non potest Papa quicq̄ disponere super eis, q̄a mitteret falsē in messem alterius, cōtra. c. nouit cū sim. ibi not. extra de iu. Seruet ergo ius canonicū inter clericos qui portāt cōscientiā in caputū, quo ablecto eorū cōscientia abijcit. Veruntū ipsum ius canonicū recipit limitationē in eo q̄ dicitū est de superueniētē scientia rei aliene, v̄z q̄ est talis sciētia que habet in se malā fidem ubi autē dupliciter dubitaret tūc nō interrūpi, ar. l. qui scit. §. ben. fidei. ff. de vsu. nec etiam impedit prescriptio iure canonico si a principio sui malefidi & postea illā malam fidē deposuit p̄pter superueniētes causas secundū In. et per eū not. in d. c. si. & ibi etā gl. de prescrip.

29 ¶ Vterius queritur q̄d si superuenit mala fides in ipso prescribēte versus vnū an porrigatur ad alios sicut d̄ de naturali possessione & prescriptione in d. l. naturaliter. Sup hoc glo. que est i. d. l. ce sus tenet q̄ nō, arg. ff. de acqu. pos. l. si fundū. §. si. & ibi no. idē sequit gl. in l. sicut. C. de p̄sc. xxx. an. & videtur casus in l. qui balneū. in ii. ff. q̄ potio. in pig. habes. quā op̄i. sequit Bar. i. d. l. celus. & sic p̄z q̄ hec interruptio ē potius ciuilis, q̄ naturalis. Sic et est in ea q̄ sit ex defectu tituli de qua supra dixi. Et si querat que sit rō dñe inter defra. tū. pos sessionis q̄ causat effectū interruptionis quo ad oēs, & defectū t̄i. & honestē qui solū interrūpit quo ad eū cuius respectu dicit bona fides et titulus. respōdeo q̄ titulus potest multiplicari. vt. l. iij. §. ex pluribus. ff. de acqui. pos. & §. ex cōtrario. Ideoq̄ licet deficiat respectu vnus potest subesse respectu alterius si possessio est vna. f. ciuilis que causat ipsam prescripionē, nec multiplicat ex personarum diuersitate, vt ibi, vnde respicit oēs equaliter. Et idē dicendū in bona vel mala fide q̄ variari pōt respectu diuersarū p̄sonarū, vt. l. fulci. §. quod si aduersus ff. ex qui. cau. in pos. ea. & l. si quis fundū. ff. de acqu. pos. ū + Amplius querit vsu defectus peruenies in p̄sona prescribētis vel in ea cōtra quā prescribit interrūpat prescripionem. Super quo sic breuiter distingue secūdū Bar. in l. celus, aut in ipso prescribēte superuenit defectus in intellectus vel animi, vt q̄ factus est furiosus, et tūc nō interrūpit prescriptio. l. iusto. §. eum q. ff. de vsu. q̄n supuenit talis defectus qui h̄z ipsum reddere incapacē dñij ipsius rei vt q̄ de Chri stiano efficit iudeus, vel saracenus, et tūc prescri

FORMA RESPN. REI.

ptio interrumpitur ar.l. deo. nobis. in. fin. C. de
epi. & clerici. vi. l. j. C. ne iude. manci. Christi.
quandoque superuenit defectus non simpli-
citer sed secundū quid. v. g. quia facta est vxor
que potest acquirere de bonis viri ex omni cā
preter q̄ ex cā donationis, & tunc non inter-
rumpitur prescriptio. ar. l. si sponfus. §. si dona-
tionis. ff. de do. inter. vi. & vxor. idemque patet
ff. de test. & hec faciunt ad questionem foren-
sium qui sunt prohibij acquirere aliquam rē
immobitem in ciuitate vt distinguatur eo. mō
quo supra. ceterum in persona eius contra quē
prescribitur si defectus superueniat. v. g. quia
contra maiorem ceperit prescribi cui successit
minor. dicendum est. n. ex hoc non interrumpi
prescriptionem. vt plene tangitur in. l. j. C.
si aduer. v. supr. & l. si. C. in quib. cau. in integ.
restit. Fallit in pres. xxx. anno. que durante pu-
pillari etate dormit. vt. l. sicut. C. de p̄sc. xxx.
31 anno. ¶ postremo queritur qualiter interrū-
patur prescriptio iurium incorporalium vbi
sic distingue. quedam sunt iura coheremia ipsi
rei. & debita fundo. vt puta seruitutes predia-
les. & tunc interrumpitur predicto ipso ipso
durante. vt in. l. si edes. §. j. ff. de ser. vr. pre. Itē
interrumpitur impeditus vsu illius iuris p̄ cum
contra quem prescribitur. vt in. l. sequitur. §. si
vi. m. ff. de vsu. quia presentia aduersarij est
de substantia in prescriptioe iurium incorpo-
ralium. ideo ea deficiente cessat curere prescri-
ptio. & idem sentendum in alijs iuribus incor-
poralibus. quia propter prohibitionem exerci-
ij impeditur prescriptio ipsius iuris. vt in. c.
auditis. & ibi per Inno. extra de pres. facit. l.
cum notissimij. §. imo & illud. C. de prescrip.
xxx. an. Item interrumpitur per lit. contesta.
sicut dictum est circa res corporales per iura
ibi alleg. secundum Inno. vt supra de qua iu-
rium incorporalium prescriptioe plene tangit
per gl. & doc. in. l. seruitutes. ff. de ser. & p̄
Cyn. & alios in. l. i. j. C. de serui. & aqua. & ego
tangam in tit. de negatoria & confessoria
post hec queritur an iuri offerendi prescriba-
tur de quo tangitur per glo. & Cy. in. d. l. cū
notissimij. §. sed cum illud. Et in hoc distingue
conclusiue sic. aut offerenti est ius formatum
sicut est illud quod competit secundo credito-
ri vt possit offerre priori vt in. l. paulus. ff. q̄
mo. pig. vel hyp. sol. & in. l. mulier. ff. qui. po.
in pig. ha. & tunc huius iuri potest prescribi si
cut ceteris iuribus vt in. l. sicut non omnis. C.
de pres. xxx. anno. aut est ius nondum forma-
tum. sed in simplici facultate consistens. sicut il-
lud quod competit debitori. vt possit debitum
offerre. & pignus luere. & liberare. & tunc ta-
li facultati non prescribitur. ar. l. male agitur

C. de pres. xxx. an. sicut non prescribitur fa-
cultati eundi ad ecclesiam. vel per viam pub-
licam. ff. de via pub. cum simi. Et sic habes
q̄ non est contrariorum eadem disciplina. nā
si debitor prescribitur contra debitorem. ergo et
econtra creditor deberet posse prescribere cō-
tra debitorem. Sed potest dici & responderi
q̄ non est paritas rationis in vtroque casu.

S V M M A R I V M.

- 1 Que sit natura exceptionis iurifurandi.
 - 2 Quot sint species iuramenti.
 - 3 Quid sit iuramentum voluntarium iudiciale. & necessarium.
 - 4 Que sint cause legitime recusandi iuramentū.
 - 5 Quilibet in persona principali potest deferre suo aduersario iuramentum iudiciale. vel voluntarium.
 - 6 Tutor vel curator si ei deferatur iuramentū. an cogatur iurare.
 - 7 Qui sint effectus iuramenti necessarii. & iudicialis.
 - 8 Quando pars confidit se posse recipere instru-
menta ac. vel exceptiones suo tempore. facit
q̄ iudex ex officio suo deferat iuramentum
parti aduerse.
 - 9 Iuramentum necessarium quando sit per iudicem
deferendum.
 - 10 Exceptio doli quotuplex sit.
 - 11 In quibus causis deferatur iuramentum neces-
sarium per iudicem.
 - 12 Iudex an precise teneatur deferre iuramentū
necessarium.
 - 13 In defectum semiplene probattonis ex parte
tam rei q̄ actoris non deferatur iuramentum
vtrique.
 - 14 Releuatus per. l. in hoc q̄ stetur eius iuramē-
to an teneatur exprimere rationes. & causas
quibus ad ita iurandum moueatur.
 - 15 Quando sit locus iuramenti in litem.
 - 16 Dolus aduersarij propter quem iuratur in li-
tem probatur per indicia & argumenta.
 - 17 Quo tempore debeat interuenire dolus ad hoc
vt iuretur in litem.
 - 18 Quare sit attendenda qualitas ex natura rei
super qua iuratur in litem.
 - 19 Quare sit attendenda natura actionis in-
tentate in qua iuratur in litem.
 - 20 Iuramentum affectionis deferatur solum a iu-
dice non a parte.
- IURISIVRANDI.** ¶ Hec excep-
tio iurifurandi est eiusdem effectus cuius est
excep. rei iud. imo. dicit lex est maioris aucto-
ritatis q̄ res iudicata vt. l. ij. ff. de iureiur. de
qua loquitur. l. j. in princ. & l. ff. in princ. ff.
quarum rerum ac. non da. cum si. ibi not. Et
habet huiusmodi exceptio ita impedire proces-
sum si

sum si opponat ad illud sicut exceptio rei iudi. cum sit exceptio litis fuisse, vt. l. i. ff. de iu. in. et no. p. Cy. in. d. l. emptor. C. de. pref. l. 16. r. e. & in. c. j. de lit. cote. l. i. v. j. & p. Bar. i. l. nã & postea. s. si minor. ff. de iurciu. C. + Pro cuius pleniori notitia sciendũ est quoddã esse iurã, quoddã mendaciũ, quoddã simplex mendaciũ, de qbus tribus plene agit. Et itẽ est sciendũ qd quoddã est iurã veritatis, quoddã credulitatis, quoddã iurã affectationis. Iurã aut veritatis subdiuiditur in tres spẽs. nã quoddã est iurã libis deciforiũ, quoddã oblonis inductoriũ, quoddã vero alicuius actus confirmatoriũ. Iurã libis deciforiũ in ahs tres spẽs subdiuidit, nã qd dã est iurã volũtariũ, quoddã iudiciale, quoddã vero necessariũ, vt tradit p. doc. et gl. sup. rub. ff. & C. de iu. iu. & ibi p. Cy. de scda aut, et tercia spẽ iurã vt inductoriũ et confirmatoriũ v. de qd dicã in tit. de emp. & v. d. i. & in. i. de forma iurã qd dẽret a pre. pti. C. + Videamus ergo qd sit iurã volũtariũ iudiciale & necessariũ. Et qdẽ volũtariũ est illud qd dẽret a pre. pti extra iudiciũ, vt i. l. i. iusturãdũ qd ex cõuentione, in prin. de iureiurã. Iudiciale autẽ est illud qd dẽret a pre. pti in iudicio iudice approbante, vt in. l. j. in ff. & in. l. iij. in prin. de iureiurã. Necessariũ vero est illud qd p. iudicẽ dẽret in supplementũ pbatõnũ, de quo plene tradit i. l. admonedi. ff. de iureiurã. & in. l. i. bonefidei. C. de iureiurã. & in. c. si. extra de iureiurã. Differunt autẽ hmõ iurã inter se multiplex, vt infra patet. Est autẽ iurã volũtariũ illud qd extra iudiciũ a pre. pti dẽret qd nõ cogit qd subire vel p̄tare nec ẽt deferre. Ideoq; volũtariũ sic bapizãt, qd depõdet ex arbitrio, et volũtate p̄tũ, vt. l. i. iusturã. qd ex cõuentione, in prin. ff. de iurciu. Iudiciale vero iurã scdm aliquos ñ poterat olim recusari, sed cogebat qd iurare vel referre vt i. l. manifeste turpitudinis, ff. de iureiurã. & l. i. iusturã. & ad pecunias. s. aut p̄ior. & s. ff. de i. delata C. eo. ii. Sed hodie p̄t recusari sicut volũtariũ p. l. gnãt. ff. s. iusturã. C. de iureiurã. Alij aut distingunt, aut hoc iurã iudiciale fuit acceptatũ a pre. & tũc ẽt hodie sicut olim cogit qd iurare vel deferre nisi post ipsã acceptationẽ sup̄uenisset cã lĩma recusationis, aut nõ fuit acceptatũ & tũc p̄t recusari hodie p. dcm. s. iusturã. l. j. olim secus, quã op̄i. seq. glo. in. d. c. ff. C. Et ita p. qd. d. l. manifeste nõ simplr corrigi, sed solũ limitat, & terminat, qd op̄i. hodie est approbata p. tex. in. d. c. ff. & in. c. i. j. extra de p̄ba. alij aut qd. d. l. manifeste limitat solũ q̄tũ ad cãm recusatiõis, nã d. hodie distingui aut nulla cã extat lĩma recusatiõis, & tũc iurare vel referre d. j. aut subest iusta cã excusationis & tũc nõ cogit iurare, nec referre, C. + Que autẽ

sint cãe l. re. no. p. Bar. in. d. l. manifeste. & hãc op̄i. approbat ẽt Cy. in. d. l. naturaliter, & ita p̄t intelligi, d. c. ff. & i. j. & no. qd inter cãs litas est illa qñ pars cui dẽret iurã hz suã inuentionẽ fundatã p. in. d. c. ff. repi tũ in aliis quibus p̄tibus. d. l. manifeste esse approbatã p. statura terrarũ, & bñ. qd maximã ẽ remediũ dirimẽdarũ litũ iusturãdũ, vñ maiori nit f. egitate dicere ipsã. l. manifeste correctã nõ esse. Necessariũ aut iurã, qd p. iudicẽ tũ dẽret, regulariter nõ recusat, nisi ex iusta cã, ut in. c. ff. in prin. et in. s. s. iusturã. C. + Quid ergo an possit quilibet deferre suo aduersario iurã iudiciale, vel volũtariũ, dic qd sic principalis persona, sed tutor vel pcurator nõ p̄t nisi eo casu, quo de iuribus pupilli, vel adultũ a p̄b. p̄b. nã p̄t, vt p̄bat in. l. tutor. in prin. & no. per glo. in. l. iusturã. & ad pecunias. s. pcurator. ff. de iurã. C. + Sed an tutor vel curator, si eis tale iurã dẽret cogat iurare, distinguit inter iurã calum. veritatis & affectationis, vt hz & no. in. d. s. pcurator. & in. l. videamus. in prin. & s. j. ff. de in lit. iurã. hodie vero iure codicis clarũ est scdm aliquos ipsos nõ cõpelli iurare, si nõ acceptauerint iurã veritatis, qd nec principalis persona ad hoc cõpelli, vt dcm ẽ, & potissime, qñ esset fundata inuentionẽ pupilli vel adultũ per in. d. c. ff. de iu. iu. & cũ hac limitatione debet intelligi gl. qd est in. d. l. videamus. C. + Alij p̄tẽrea inter hec iurã sunt diuisi si effectus, nã ex iurã voluntario vel iudiciale p̄tito dat ẽt q iurãũ actio & exceptio, vt in. l. nã & postea. s. iusturãdũ, & l. duobus in. s. exceptio, & s. ff. de iureiurã. Ex iurã autẽ necessario nulla nascitũ actio, nec exceptio, nisi sequatur iudicis snta, vt in. d. l. admonedi. & in. l. bonefidei. alius est ẽt effectus, qd iurã voluntariũ vel iudiciale si p̄tito sit nõ reuocat, vt i. l. nõ erit. s. dato, & l. duobus. s. ff. de iureiurã. & l. qd si dẽrẽre, & l. seq. ff. de in lit. iurã, & l. videamus eo. ii. C. Deinde scfas qd hoc iurã dẽret solũ a iudice nõ a pre. vt. d. l. videamus. s. dẽrẽre, & moderat. & taxat iudex q̄ritatẽ v. seq. ad quã iurẽt quo p̄tito si noua in. s. rea p̄ducant poterit reũ absoluerẽ, & in his duobus sapit naturã iurã necessarij, ut hz in. d. l. vñ deamus. s. iurare cũ seq. & l. arbitrio. ff. de iurã. Et adde qd dixi supra super. j. lib. in glo. sup verbo itereffe & c. Iõ reuocat p̄tẽxtu nonorũ instrorũ ẽt post latã sntã, l. j. r̄ariter sit cõtra qñ sntã est fundata sup alijs p̄bationibus, vt i. l. sub spẽ. C. de re iudic. & in. l. j. C. de sent. n. aduer. ff. la. nisi in cã iusticiã, & d. l. j. & l. i. p̄ratorẽs, ff. de re iudi. facit ad p̄dica qd hz in. l. sub p̄tẽxtu, C. de trãta. C. + Est ergo bona cãu teta, qñ p̄s suspicãt se fortasse posse regere suo

tempore instrumenta actionis vel exceptionis
sue, q̄ faciat & operet cū iudice q̄ deferat hoc
iur̄m ex offō sup̄ parti aduerse. ¶ Pro declara
tione aut̄ pleniori huius iur̄i necessarij q̄rendū
est de pluribus. ¶ Primo q̄ sit deferendum
per iudicē ad quod r̄nde q̄ tunc deferet, q̄ vel
ex parte actoris vel rei est semiplene probatū,
vt in. d. c. fi. in fi. & in. ca. extra de p̄ba. & in
d. l. admonēdi. & in. l. in bonefidei. Nā si esset
plene probatū nō recurret iudex ad hoc iur̄z,
sed in potū abolueret v̄l cōdēnaret. Dī autem
semiplene probatū multipliciter, vt plene probatū
in. d. l. admonēdi. & in. l. in bonefidei. Primo p̄
priuatā scripturā. Secūdo per cōparationē s̄ra
tum. Tertio p̄ figurā rei. Quarto per vnū tes
tem omni exceptione maiorē, vt in. c. fi. extra
de iussio. ab intesta. q̄ oia plene declara, q̄ p
lixus esset sermo, vt no. p. Bart. in. d. l. admonē
di. & alios doc. in. d. l. in bonefidei. ¶ Scire
debes p̄ declaratiōe huius excep. q̄ q̄ruplex
est exceptio doli, & no. p. gl. & doc. in. l. qui se
debere. ff. de cōdi. ob cām, vna v. q̄ datur, q̄
cōtractus fuit iniustus seu factus p̄ doli, q̄ nascit̄
t̄pe ipsius cōtractus, vt in. l. clegāter. i. prin. ff.
de do. & i. l. ii. i. prin. ff. de dol. excep. Alia ē q̄
dat̄ in locū nō nu. pec. & hec nascit̄ p̄e quo a
git, vt. l. ii. circa ver. p̄uide. ff. de dol. excep.
¶ Tertia q̄ dat̄ in locū pacti v̄l iusturā. vt. d.
l. i. s̄. i. e. q̄rit. de do. excep. ¶ Quarta est illa q̄
facit̄ v̄l int̄tōis v̄l iuris i. le. cōmēs. v. g.
q̄ actor nullā h̄z a cōtōne. & de facto t̄m agit,
& cōtra eū reus de facto excipit de quo loq̄
tex. i. d. l. q̄ se debere. ¶ Et s̄ q̄nta sp̄es ḡna
lis, q̄ dat̄ in locū cuiuscūq̄ alterius exceptiōis,
& p̄ q̄cūq̄ excep. de qua loq̄ tex. i. d. l. ii. s̄.
ḡnāter, & no. p. gl. i. l. ex cautōe. C. de nō
nu. pecu. ¶ Cōsiliū ergo bonefidei, & fame iō
dixi si cā est modica, nā in magnis causis non
est locus huic iur̄o, sed solū attendit, an sit ple
ne probatū vel nō. argu. in. l. i. de execu. tut. s̄. pp
litē, deinde iō subiungitur si h̄t perfectā scien
tiā, q̄ ignorāti vel dubitatū nō deferet, vt not.
gl. in. d. l. i. bonefidei. p̄ quo facit, l. marcel. ff.
re. amo. ¶ Tertio inferi si ē hō legalis, q̄ iō dī
c̄t q̄ ipse actor vel reus testis fungit̄ offō in
ppriofcō sicq̄ dēt ē idoneus nō vitiosus v̄l
suspectus, vt i. l. i. s̄. iul. ff. de test. & l. testitū.
C. de test. q̄b. tribus cōcurrētibus deferet iur̄z
ei q̄ semiplene probatū iuxta no. vbi supra, &
11 p. lo. an. i. d. c. fi. ¶ Vterius q̄rit i q̄bus cau
sis deferet̄ hūmō iur̄m p̄ iudicē. R̄nde q̄ regu
lariter deferet̄ i oibus causis ciuilibus. i. causis
aut̄ crīaliter motis nō deferretur, secus si ciuili
ter, vt plene no. p. Bart. i. l. maritus. ff. de q̄. &
p. gl. in. l. i. ff. de iureiur. & i. d. l. in bonefidei.
12 regula fallit in causis famosis in q̄bus non

deferret̄ tale iur̄m, arg. i. d. i. s̄. i. q̄rit. ff. de dol. & l.
sciāt. C. de p̄ba. & in. l. p̄tor edixit. in prin. ff.
de iniur. Fallit in causis sp̄ualibus, vt no. p. gl.
in. d. l. i. in prin. & p. doc. in. d. c. fi. i. e. fallit si
cāe sunt magne q̄ criminalibus exequat̄, argu.
l. pp. litē. Et d̄nt̄ magne vel pue sc̄dm quanta
tem p̄sonarū, argu. l. i. sed & si succiperit. s̄. i. ff.
de iur. cognoscit̄ q̄ hoc aut̄ro p̄iudicio modico.
vel magno, q̄ sperat̄ ex snia posse in ferri, vt
in. d. ca. ex insinuatione, vel si esset q̄ de v̄la
possessione, arg. l. j. C. si de mem. ¶ Deinde
q̄rit̄, an iudex p̄cise tenet̄ hoc iur̄m deferre
q̄nt̄ cano. in. d. cap. s̄. q̄ non, sed legisse tenet̄
oppositū p̄tex. in. d. l. bonefidei, tenet̄ t̄m pars
hoc requirere ante cōclusionē causē, & sic ter
uat̄ consuetudo, argu. l. i. s̄. hoc aut̄. & q̄ ibi
no. per Bart. ff. de d. m. infec. solet v̄terius q̄
ri an duo semiplene pbationes faciant vnā
plenā, d̄nt̄ quidam, aut̄ iste due semiplene sunt
eiūsdem generis, puta duo testes, & tunc nō fa
ciunt vnā plenā, argumen. in. l. vbi numerus
ff. de test. aut̄ sunt diuersi generis v̄puta vnus
testis, & confessio partis emissa aduertario ab
sente, & tunc non faciunt vnā plenam, argu. l.
ii. s̄. ff. de execu. tu. & ibi per gl. & in. l. i. spa
do. s̄. q̄ plura eo. tit. C. qui nūme. tu. l. j. Barto.
vero t̄z in. d. l. admonēdi, q̄ q̄nt̄ t̄dunt ad eun
dem effectū n̄t̄ si sunt diuersi generis faciunt
plenam probationē p̄tex. in. c. fi. de suc. ab in
test. & in. c. i. extra de app. & in. c. yentes. el. l.
de test. nec ob. cōtraria, q̄ loquunt̄ in duobus
imp̄fectis t̄dunt̄ q̄nt̄ ad diuersos fines, & effe
ctus, h̄c aut̄ loq̄tur q̄nt̄ tendūt ad eun. fi. & ef
fectū. v̄z v̄iudici cōstet̄ & fiat fides de verita
te, q̄ veritas nedū p̄cipienda est ex vno gene
re pbationis, sed et̄ ex pluribus, vt l. i. s̄. q̄nt̄
ff. de test. Sed cir. p̄dicta q̄ritur de eo q̄ quoti
die occurr̄it de scō. Ecce actor suam intentio
nem plene probatū p̄ infra vel testes, reus ve
ro iur̄ā defensionē ondū p̄ vnū testē v̄l ajter se
miplene probatū, an hoc cāu locus erit huic i
ramēto v̄t q̄ sic quasi p̄ hāc semiplenā p̄ba
tionē deira cū sit plene pbōni actoris, & cā
sit semiplena, arg. l. i. vnus. s̄. pactus. sic pete
ret. ff. de pac. doc. cōstet̄ iuris ciuil. sic distin
guūt̄, aut̄ pbatio rei est directe opposita, & cō
traria pbōni actoris, & t̄nc p̄ualer pbatio a
ctoris, nec i aliquo minuit̄ ex. pbōne rei, arg.
l. l. ob crimē. in. ff. de te. q̄ plenū extinguit̄
semiplenū, nō aut̄ ecōtra, vt in. l. iubemus. Sed
de iurē cano. aliter sentit̄, vt no. i. d. c. fi. extra
13 de iur. iur. ¶ Quid aut̄ sit tā actor q̄ reus semī
plene pbauerit, & sic v̄triusq̄ pbatio eēt im
p̄fecta, an erit locus huic iur̄o dicit̄ bar. q̄ nō
14 p̄tex. i. d. l. i. C. q̄ aduer. quos. ¶ Rurū
cōsuevit dubitari si. l. cōi vel municipali causē

1. **Q** sup aliq facto stet iuro a ptis, an sufficiat
 simplr iurare, et sic an deat, maxie si iteroget
 exprimere cas & rones, qbus mouetur ad sic
 iuradu. Dnt qdam quod si de causis interroget
 debet eas exprimere, ex tpo testis cuius offi
 nunc fungit, alias no tenet nec vs iurim, argu.
 l. sol. C. de testi. & no. in l. cu hi. s. si ptor. ff.
 de transactio. & in c. cam que, de rest. cu siml.
 Ad quod bene facit, qd not. idē bar. in l. theo
 pompos. ff. de dote ple. & per aliquos in l. co
 tranegantē. C. ad l. acqui. In contrarium vide
 tur dicendū, qd. l. no requirit cam exprimi, er
 go sufficit sic iurari, vt lex desert. arg. l. l. no e
 rit. s. dato. et l. l. i. si. cu. l. seq. ff. de iur. iur. Nec
 ob. cotraria, qd negat ipsum fungi offi testis
 imo fungitur officio iud. vt l. fin. C. de fid. ius
 so. sic ergo si iurei in casu. l. i. quado. C. vnde
 vi. l. i. s. si quis argentū. ff. de positi. cu simli.
 non requirit expressio cause. Et hec faciūt p
 istis publicanis seu pedagogarijs quibus ex for
 ma suoru capituloru creditur sup inuentioni
 bus commissis circa eoru pedagia proprio iure
 cu vno teste vel sine, honestius in esset cas
 exprimere qd confite iurare, & multi vadunt
 sic iurates ad domū diaboli. **C** Superest vt a
 liqua pertingamus ad iurm affectionis pūnen
 tia, qd a iure ciuili iuramentū in litem appella
 tur, de qua specie iuramēti loquitur totus istu.
 C. & ff. de in litem iuran. forma iura ndi in hac
 specie iuramēti longe differt a pcedētibus, qd
 hic per iuramentū pars estimat rem sup qua iu
 ratur, no secundū veritatē, sed secundum affe
 ctionē quā ad ipsam rei habuerit vel hz, vt in
 15. **Q**uam ptebitur. **C** Queramus ergo qn locus sit
 huiusmodi iuramēto, dic breuiter q quatuor cō
 currētibus, deseritur humōi iurim. Primo si in
 teruentat dolus aduersarij. Scdo qualitas & na
 tura rei ad hoc apta. Terio debita qualitas
 actionis. Quarto habitas persone iurantis, q
 sic declarā. dixi enim primo exigī dolum ex
 parte aduersarij, quod ideo est quia, ppter cul
 pam etiā latam non iuratur in litem, vt l. ii. &
 iii. C. de in litem iuran. Fallit in tutore contra
 quem iuratur, vt l. ii. & iii. C. de in litem iu
 16. **R**an. **Q**ualiter autem dolus probetur, qd
 in dubio dolus non presumitur, vt l. i. quotiens
 s. quō dolo. ff. de probat. Respondetur qd de
 dolo probatur per inscicia & argumenta, vt in
 l. dolum. C. de dolo. & l. dolum. C. de rescindē.
 17. **V**en. **C** Sed quo tempore debet interue
 nisse dolus, vt iuretur, dic breuiter q in actio
 nibus bonafidei sufficit, q dolus in tempore
 contradicte obligationis vel postea, & in non
 obediendo seu satisfaciendo parti & multo
 fortius si dolus fuerit commissus in non obe
 diendo iudici, vt l. i. s. in depositi. ff. de pos. &

2. **I**uramentum, sed quero circa hanc materiam
 infra talem damnoru datorū quid si mortuus
 est qui iurare debeat, an heres poterit iurare
 de damno bal. in l. i. in prin. ff. de iurciu. qd
 priuilegium proba. facris non transit in here
 dem, licet alie sic, & in l. ii. ff. de condi. indeb.
 per tex. nota.
 l. i. s. in hac. ff. commoda,
 & l. in actionibus. ff. de in
 litem iuran. In actionibus
 autem stricti iuris vel ar
 bitrarijs requiritur dolum
 per tex. nota.
 in l. pompo. scribit si frumentum. s. ff. de rei
 ven. & per Barto. in l. inter stipulante. s. si
 stichum. ff. de ver. obl. & ibi per glo. & Bart.
 in vtroque loco, qd onus declarandi intentio
 nem ambiguum non transit ad heredes, quia
 non egreditur personam proferentis. circa i
 stam materiam quero distat statutum, qd cre
 datur iuramento domini, siue possessoris, an de
 beat consistere de possessione Spe. qd fititu.
 de proba. s. si. ver. sed pone statutum, Ioan. an.
 in cap. quoniam in. vii. colum. vt lit. non con
 test. ange. in l. diuus. ff. de tes. mi. & ibi Bald.
 & hoc quando statutum requirit aliquid re
 ctum pro fundamento, puta dicit qd statut sa
 cramento domini de damno dato, secus ergo
 si dicit statutu, qd in casibus dānorum dato, suffi
 ciat iuramentum, quia tunc per iura probabi
 tur dominium & possessio, & quicquid illam
 causam attingit, Ita Barto. in l. solet. de alim.
 men. & cibar. legat. ita Bald. in l. prima. C.
 de rebus creditis, & iureiuran. qui ita distin
 guunt, ut supra, & aliud nota. dicit Bald. in l.
 non erit. s. dato de iureiurando, qd vbi statū
 debet iuramento accusatoris de damno dato
 qd reus debet i. respondere. cap. veniens extra
 de tes. Spe. titu. de. i. decre. s. restat, ver si, qua
 re & si ex forma statu. debet iurari infra octo
 dies iurat post respon. rei, & si iurat post. vi
 ii. dies non valet. l. si ea. C. qd accusa. non
 possunt. **Q**uero etiam dicit statutum qd
 stetur dicto camparii, pars vero videns camp
 parium falso accusasse, dicit domine iudex pe
 to rem subijcti in oculis, quia contrarium ap
 parebit, an audiat, dic qd sic, qd pbatio oculo
 respectu euidētis ē alijs qbuscunq. A 20. in
 ru. ad l. acq. bal. i. l. cōtra negātē. C. ad l. acq. l.
 & i. l. deo nobis. C. de epis. & cleric. i. rub. C. d.
 pba. vbi dicit qd optima et suplatiua pbōnū
 pbatio ipsa p rei euidētā, & i. d. l. cōtra negā
 tē dicit qd aspectus rei derogat cuiūq. generi
 pba. & i. d. l. deo dicit. qd ois alta pbō vincit
 si aspectus cōtrariū testiu. facit tex. opti. i. c. qd
 auctor. iterrogati. xvii. q. ii. all. xxvii. l. i. C.

de re iudi. per Bald. post Iac. bu. & in. l. j. C. si ad liberta. qd tunc est notoriū, cū sit talis: pbatio par inspec. oculorū. & est tale notoriū qd sine rubore negari nō pōt qd nō fallit, nec fallere pōt intentionē iudicāis, ita Bal. in. d. rub. de pba. & in. l. ciues. C. de ap. & licet statūtū diceret stari iuramēto damni passi. & passus dānū iurauerit nū re subiecta oculis, si dānū nō ē dā. Iudex iūro stare nō te net nō. in. l. iij. & l. admonē. ff. de iur. iu. qd pōt reprobari tale iūm per Ang. in. l. q re stinere. ff. de rel. v. & l. i. q vaf. ff. de iur. p gl. lo. de rau. et gem. in. c. ij. de re. or. li. vj. Idē gl. quā all. bal. i. d. l. j. C. de re. cre. & in. c. sta turū. super ver. ho iūm de re. l. vj. per bal. i. l. si tutor. C. de per. tu. qd debet intelligi statūtū stari iūro

accusatoris, nisi contra probaretur. & ideo Bald. in. d. l. j. C. de re in. videtur dicere etiā ex alijs proba. qd inspec. oculorum. Bal. vero tenet contrarium in. d. l. iij. alias in. l. non erit. §. dato. ff. de iu. iu. alle. Iaco. de are. in. d. l. j. C. si aduer. li. per text. in. d. si dato. qd nō pōt reprobari tale iūm ē si appareat ex euidētia rei contrarium, sed dictum suum ibi exē premisīs non puto verum. sed Ang. in. l. qui bonis. §. qd damni. ff. de dam. insec. videt tenere idem qd Bal. in. §. dato dicens, qd vbi statutum vult stari iūro partis, puta de dam. dato. iūro accusatoris, tū c iudex debet inuestigare, an vere sit iuratum si reperit non vere iuratum nō tenetur stare iūro, secus si statutum diceret stari iuramēto tertij, puta saluarij, tūc iudex, nisi aliud inuestigat, quā probatio est sibi piene facta, sed damnum patiens ex rela. nunciij, recurret contra eum si eam falsam dixerit alle. Iacob. de Aret. in. l. primā. C. si ad lib.

esse cōmissum post suam i nō parendo iudici, vt. l. qui restituere. in. ff. de re ven. & in. l. arbitrio. in. prin. §. j. de dolo. ex qbus patet qd iudex in hūmōi arbitriarijs actionibus desert hoc iūm post suam sup re principali iurā. vt. in. d. l. qui restituere. cū similib. quo iūro p̄siti tot ferret postea aliā suam ipsius iusti excecatoria. vt. l. si cum excep. §. in hac. ff. qd metus cā. Sed in actionibus honeste iudex desert hoc iūm lit. c. d. ane suam suā pbatō de dolo aduersarij in nō parendo ipsi parti, vt in d. l. actionibus. & l. ij. ff. de gl. in lit. iurā. ¶ + Secō casu principali dixi qd debet attendi qualitas, & natura rei super qua iurā. qd iudex distūctū est, quia non in oibus rebus cadit affectio, puta i nūmis, vt. l. nūmis. ff. de in lit. iur. Nisi forte locospecie ce derent in qua specie fuisset

dolus directo cōmissus, argumen. in. l. pen. §. j. ff. ne quis eum qui in ius vo. est. In libro ergo equo domo et si in quibus pōt cadere affectio iuratur in litem. ¶ + Tertio dixi principali, qd debet attendi qualitas, et natura actionis in tēta, qd ideo dicit, quia nō in qualibet actione iuratur in litē, sed solum i tribus generibus actionum, vj in actionibus honeste directis, vt in. d. l. in actionibus. & l. iij. §. in hac. ff. cōmoda. & in. l. in depo. ff. de positi. l. si quis. ff. lo. ca. & l. apud quē. ff. de positi. Et eodē modo iuratur in actionibus realibus, puta i rei vendi. h. y poteca. publiciana. confessoria. & si. vt. d. l. in actionibus. & in litu. de actione §. p̄ terea quas dā actiones. & l. si fundus. §. in vēditōne. ff. de pignori. & l. eum qui §. publiciana ff. de publi. & l. harum. in. ff. de serui. ven. itē iuratur in actionibus arbitriarijs, & in. d. §. p̄ terea. dñr autē & appellantur oēs ille actiones arbitrarie in quibus ad iudicis mandātū res perita non restituitur, siue sit actio personalis, siue in rem, siue mixta, vt. d. l. qui restituere. & in. d. §. p̄ terea. licet gl. in. d. l. in actionibus excipiatur plures casus, sed recte considerando scdm Bar. oēs illi casus cōprehenduntur sub hac regula vno excepto, qui h̄ in. l. j. ff. ne quis eum qui in ius voe. est. dixi vltimo qd considerari debet habitus persone iurantis, quia non oēs iurare p̄t, sed is solum admittitur qui est maior, & dñs vel loco dñi reputatur, puta tutor, vt. l. quod vulgo. & l. si tutor. ff. de in litem iuran. ¶ + Deinde sci s qd hoc iūm desertur solum a iudice non a parte, ut. d. l. videamus. §. deser. & moderatur. & tunc iudex q̄ritatem vsq ad quā iuretur, quo p̄sitiō si noua instāto producantur poterit reum absolueri, & in his duobus sapit naturam iuri necessarij, ut h̄ in. d. l. videamus. §. iurare eum sequen. & l. arbitrio. ff. de dolo. Et adde que dixi supra super primo lib. in glo. super ver. in. tereffe &c. ¶ Sequitur in littera.

S V M M A R I V M.

- 1 Que sint doli exceptiōes speciales & gnales,
- 2 Quando stōpponeant do. except. generalis,
- 1 DOLI EXCEPTIONE. ¶ + Scire debes pro declaratione huius exceptionis, qd quadruplex est exceptio doli, vt no. per gl. & docto. in. l. qui se debere. ff. de conditio. ob causam, vna vj que datur, quando cōtrōctus fuit ininitus seu factus per dolum, qui nascitur tempore ipsius contractus, vt in. l. eleganter. in. prin. ff. de dolo. & in. l. ij. in. prin. ff. de doli excep. alta est que datur in locum non numerā. pecu. & hoc nascitur tempore quo agitur, vt. l. scdm. circa ver. provide. ff. de do. excep.

Tertia que datur in locū pacti vel iurandi, vt. d. l. j. §. item q̄ritur. de do. excep. Quarta est illa que facti est vel inuenti nulli iuris in se continens, vt. v. g. quando nullā habet actio nem, & de facto tm̄ agit, & contra eum reus de facto excipit de qua loquitur text. in l. g. se debere. Et si & quinta species generalis, que datur in locum cuiuscumq̄ alterius exceptionis, & pro quacumq̄ excep. de qua loquitur text. in d. l. ij. §. generaliter, & not. per gl. in l. si ex cautione. C. de non nume. pecu. ¶ Consiliū ergo bonum est, q̄ vbi dubitatur de certa specie exceptionis, q̄ semper opponatur hec generalis exceptio doli, que sufficit pro oibus, & in processu liquidare de certa specie exceptionis puta vel solutiōis vel pacti vel iuristi rādi, aut prescriptionis et si. Sequitur i littera.

SYMMARIUM.

- 1 Exceptiones peremptorie opponuntur ad duplicem effectum, aut ad impediendum processum, aut ad merita cause.
- 2 Exceptiones que opponuntur ad impediendum processum quot sunt.
- 3 Omnis exceptio impedit processum qua proponitur ius auctori non esse.
- 4 Exceptiones opposite ad impediendum processum statim probari dñt.
- 5 Lata sententia contra exceptionem oppositam ad impediendum processum, an reus in alio iudicio per modum agendi possit ius suum proponere.
- 6 Sūt quedam exceptiones impediētes litis processum que non tangunt merita cause.

Q. VO AD IMPEDIENDUM

- 1 processum. ¶ Sciendū est pro huius euiden. q̄ sunt aliquę exceptiones peremptorie, que possunt proponi ad duplicē finem seu effectū, v3 ad impediendum processum, & ad merita cause, & si opponat ad impediendum processum dñt opponi ante lit. contestā, & in hoc sapiunt naturā dilatoriarum, si vero opponant ad merita cause dñt proponi post lit. conte. sicut alie peremptorie prout plene traditur per glo. in l. exceptionem. C. de proba, & l. peremptorias C. senten. rescin. non posse, & aduerte ne decipiaris, quia alia ē forma opponendi ad processū, alia vero opponendi ad merita. Qui enim opponit ad processum, viatur forma de qua hic, vel dicat non potest procedi obstatē exceptio ne tali, uel non potest agi, quia sine actione nemo experitur. Secus si diceret tu non solues iustitiam uel si dicat simpliciter peto me absolui, quia prescriptum est vel factum pacium de non petendo, & similia, quia tunc videtur exceptio opponi ad merita cause, vt no.
- 2 Bar. in l. cum querebatur, ff. iud. sol. ¶ Sunt

autem secundum aliquos numero quattuor ille peremptorie exceptiones, que possunt opponi ad processum v3 exceptio transactiois iuristurandi rei iudi. & prescriptionis, vt hodie est decism in cap. i. extra de lit. conte. li. vj. licet de prescriptione esset olim dubitatio, vt de his plene no. per Bar. in l. nā & postea. i. prin. ff. de iureiu. & l. a. bu. in l. oēs. C. de p̄scr. xxx. ann. & l. emptor. C. de prescri. lon. tem. facit qd' h̄ in l. post rem iud. ff. de re iud. & i. l. e. legana. §. si quis post. ff. de condi. in deb. ¶ Sed & amplius scdm Barto. dici p̄t q̄ ois exceptio, qua proponit ius deficere ipsi auctori habeat processum impedire, v. g. exceptio solutionis & acceptilationis, quia scribit q̄ sine actione nemo experitur, vt in l. si pupilli §. videamus. ff. de nego. gest. & in l. quotiens. §. item si ipali. ff. de adm. tu. Et sit rō p̄dictorū, quia iste exceptiones sunt repetite cō dirimentarum litū, vt in l. fratres. C. de transac. & in l. j. ff. de re iudi. l. j. ff. pro suo. Ideo q̄ litis p̄secutionē impediūt, arg. l. terminato. C. de fruc. ¶ Et lit. expen. ¶ Et hoc verum si tales exceptiones p̄nt incontinenti probari, alr̄ aut si req̄rerent altiore indagine non impediunt processum, sed reseruant post lit. conte. vt ipse bar. no. in d. l. cum querebatur. ¶ Sed quid si opposita exceptione fuerit super ea cōtra eā lata sententia in alio iudicio per modū agendi poterit ipse reus iterū ius suum proponere v̄ qd' sic per ea q̄ h̄nt, & no. in l. a. diuo pio. §. si sup rebus. ff. de re iud. In cōtrariū determinat Inn. in c. sup spoliati. extra de ordi. cog. & Bar. i. l. duobus. ff. de excep. rei iudi. ¶ Deniq̄ notandū q̄ alie sunt excep. impediētes processum q̄ nō tangunt merita cause, vt exceptio iudicis incōpetentis, falsi procuratoris, litis p̄dentie, & qdā alie declaratorie iudicij de quibus, extra de ordi. cog. per totū, & C. de ord. iud. per totum.

SYMMARIUM.

- 1 Que sit natura exceptionis expensarum.
 - 2 Bonafidei possessor si cadat a possessione, an i modum agendi poterit sumptus repetere.
 - 3 Possessor si tradidit possessionem rei bona fide nulla facta retentione impensarum poterit p̄certi conditionem possessionem repetere.
- EXCEPTIONEM EXPENSARUM.** ¶ Hec exceptio vitē equitare, si q̄ huc bonafidei possessoriales expense sunt resitruende anteq̄ compellat rem resitruere, vt l. in hoc iudicio. ff. cōi di. l. si area. C. de rei v3. facit §. cū quis, & qd' ibi no. in l. de re. di. reneur tñ hic bonafidei possessor fructus ex perceptos, cum sumptibus cōpensare, qd' est notabile, vt traditur in l. sumptibus, & l. emptor. ff. de rei ven. & no. p̄ gl. in l. fundo. ff. de

FORMA RESPON. REI.

2 rei v. c. + Quid aut si hic bonefidei possessor cadat a possessione, an in modū agendi poterit hos sumptus repetere multiplex est opinio dic plene p Cy. in l. domū. C. de rei v. & in l. de re. diuisi s. ex diuerso. & d. l. in fundo. conclusiue aut distinguit, aut talis impēsa est facta aīo obligandi dñm rei vt faciunt illi conductores pcuratores negotiorū gestores, & similes. & tūc pōt repeti p act. neg. gest. vt. l. si pupilli. s. sed & si qs. & l. pōponius. & l. si & l. sed an vltro. s. i. ff. de nego. ge. Aut fuit facta aīo nullū sibi obligandi, sed eius propriū negotiū gerēdi credēs se tenere dño rei, & tūc, aut hec impēsa est talis ad qđ dñs rei nō poterat cōpelli, vt in faciēdo nouā camerā, & si. & tunc non cōpetit pro tali impēsa actio, sed sola reuētio, vt i. d. l. in hoc iudicio. & l. si i. area ff. de cōdi. inde. Aut est talis impēsa ad quam poterat cōpelli, vt in sumere defuncti, & tūc cōpetit p ea tā actio qđ exceptio, vt i. l. at si qs ff. de rest. & sum. + Aduerte tū vñū singulare, qđ si possessor tradidit possessionem rei bonafide nulla facta reuēsiōe impēsarū poterit p certi cōditionē ipsam possessionē auocare, quasi indebitā, & inde expēsas factas per exceptionē referuare, vt pba in l. qđ si nulla. ff. de leg. j. & ibi p Cynū, & opime facit. l. heres cū debuerat, cū ibi nō. ff. ad trebellianū.

S V M M A R I V M.

- 1 Quid sit vtilitas istius gñalis reseruatiōis.
- 2 Quēl3 exceptio perēptoria admittit vsqđ ad sententiam.
- 3 Quot sint species exceptionū.
- 4 Dilatorie quot sint.
- 5 Exceptio diuisionis, an sit dilatoria vel perēptoria.
- 6 Quando opponatur exceptio perēptoria.
- 7 Quando possit probari pemptoria exceptio.
- 8 Per opponē pemptorie nō inducit litis cont.
- 9 Obijciens exceptiōē, an videatur confiteri intentionem actoris.
- 10 Cum dico me soluisse videor fateri me obligatum fuisse.
- 11 An sit fundata intentio actoris agentis pro credito pure si reus rñdeat deberi sub cōdōne
- 12 Plures exceptiones cōtrarie, an simul proponi possint.
- 13 Lata sententiā pro precio cōtra emptore mēre nondum tradita a venditore cōpetit adhuc actio pro re ipsi emptori.
- 14 Exceptio cōpetens reo principali, an porrigatur ad eius fideiussorē.
- 15 Exceptio competens actori, an competat eius successori.
- 16 Exceptio compensatiōis, an oblit successori.
- 17 Quibusl3 exceptiōibus, an possit renūciari.

S A L V I S Alijs exceptiōib. + Ista gñalis reseruatiō, nisi alie exceptiōes spāliter nominē i parū pdest, vt nō. p gl. in. c. qm cōtra falsam. extra de pb. lz sit vtilis hāc clam ex primere qđ tacere, vt tāgū i tex. & gl. in. c. ex posuit. extra de disa. + Vñ p latorū harū exceptiōnū doctrina sciendū est qđ qđlibet exceptiō pēptoria admittit vsqđ ad finem, vt. l. pemptorias. C. sen. reicū. nō pos. cū sumi. secus in declinatoria, qđ regulr aū lit. cōt. pponēda est, vt in l. f. C. de excep. & l. ita demū. C. de pc. & l. nō ignorat. C. g. accu. nō pos. c. l. sed & si susceperit. in pri. & ibi no. de iud. facit qđ hī. i. c. pastoralis. extra de excep. et in l. exceptiō nē. C. de pb. & ibi per Cy. Nisi fuisset qs ignōrans talē exceptiōē sibi cōpetere. qđ tūc post finiam audiret, vt. l. si. C. si a nō cōp. in. & l. i. i. cet. C. de pcu. & l. nō iccirco. in si. ff. de iud. & nō. in. d. l. exceptiōnē. + Deinde ē sciēdū qđ exceptiōnū alia ē dilatoria alia perēptoria, & alia anomala. perēptoria qđ exceptio est illa, qđ ius actoris pimit, & cōfundit. cuius exēpla sunt varia, & exceptio iururandi, rei iudicate, rāfactiōis. pacti de nō petēdo, solutiōis & simi. vt in l. i. de exceptio. s. j. et s. appellam. + Dilatorie sunt duplices, nā qđā sunt dilatorie iudicij qđ declinatorie appellant. Quēdā sūt dilatorie solōnis. dilatorie seu declinatorie iudicij sunt p qs cuius psona vī iudicij, vt p3 i exceptiōē qđ opponit cōtra rescriptū d qđ i. pseri pnone. C. si cōtra ius vel vilita. pub. cū sumi. Itē exceptio ferriū loci nō iur. falsi pcuratoris, & pnone mīnoris. vel nō legitime etatis stare i iudicio, & alie plures, vt. ff. d. excep. l. i. in si. Idē ē exceptiōe spoliatiōis, de qua i. c. cū dilectus. extra d or. cognitio. Dilatorie ā solōnis sunt pcm de nōn petēdo ad ips. vel sit obliō sit in diē cōcepta, & agat aū diē, vt i. d. l. iij. s. j. & in l. i. de exce. s. piales qđ exceptiōes opponi dñt aū lit. cōte. vt plene nō. in. c. exce pones. extra de exce. Anomale vero sunt ille qđ nec sunt simplr perēptorie, nec simplr dilatorie, sed scđm qđ pte ipāt aliqñ de vtroqđ, vt p3 i exc. nō qs cōuentat, nisi quatenus facere possit, de qua tradit in l. sunt q. & l. se. ff. de re. iur. & hoc scđm Gof. i sum. extra de exce. Sed gl. i. d. l. iij. in si. de exc. dicit hāc exc. ē dilatoria qđ opi. ē. sequit gl. i. i. de exce. s. appellam tur. Itē p3 in exceptiōē nō nu. pe. & nō numerate dotis scđm Gof. vbi supra, gl. vero i. d. s. appellat t3 qđ vtraqđ est pemptoria qđ ad onus pba. lz qđ ad alia sūt dilatori, primā op. t3 dy. vt refert Cy. i. d. l. exc. C. de pb. Itē ē anomala oīs exceptio p. quā ondit iudicij retro fuis senullū scđm Gof. cū hmoi exce. possit opponi i quacūqđ pte litis aū finiam, & tūc post, vt

no. p. gl. i. d. §. appellat. & infra dicā. Itē est ano-
mata excep. cōpetēs fideiusori, vt prius cōue-
niatur principis quā ipse, vt no. p. glo. i. d. l.
iii. l. 3. Pe. dicat ipsa ē dilatoriā, vt refert Cy.
§. i. d. l. excep. ¶ + S3 qd dices de excep. diuisione-
nis, q̄ vt solēt iter se fideiusoris mādatores &
cōstitutores, vt tradit in l. si. C. de cōsi. pe. et
l. iter fideiusores. ff. de fidei. cū si. dicit qd op
est dātoria alii q̄ ē pempto. quorū opi. seq̄t i
gl. i. l. fidei. C. de fide. & dy. i. l. si dubitē. ff.
de fide. & cy. i. d. l. excep. idē ē in excussioe cō-
petēs posses. rei obli. cōtra creditore, vt prius
cōueniat debitor, & eius bōa excutiatur, vt
no. p. glo. in. d. l. iii. ff. de excep. aliqui tū dūt eā
p̄ emptoriā inspecto q̄ euenire pōt. arg. i. l. suf-
fici. ff. de cōsi. indeb. ¶ + Rursum q̄rit qd op
pō nō dēat hec excepō p̄ptoria. dic breuiter
q̄ regl. opponit lit. cōte. et p̄bat an scētā, vt
in. d. l. excep. & l. p̄ptoria. l. 3. i. certis cas-
sibus ad ipediendū p̄tissum opponi possit ante
lit. cōtesta. & in aliquibus casibus et post finitā,
vt no. gl. vbi supra. & no. p. gl. in. l. i. C. de iu.
& fac. ignorā. & in. d. §. appellat. & i. l. tam
¶ & si. ff. ad macedonia. ¶ + Pōt autē hec excep-
tio pemptoria p̄bari p̄ testes et post publica-
tionē testiu aitoris, q̄n excepō nō est directē
cōtraria intēioni & actioni agētis, vt excep-
tio de nō petēdo vel obligatiōis & similes.
secus si est directē cōtraria, vt no. i. l. p̄ hac. ff.
de tēp. ap. & ibi p̄ Cr. & in auct. q̄ femel. C.
de p̄ba. & in. ca. fraternitatis. extra de tes. Et
no. q̄ nō sufficit oretenus vel allegationibus
iuris has exceptiones opponere, sed apud acta
sunt inscribende, vt in. c. qm̄ cōtra falsam, ex-
tra d. p̄ba. cū simi. nisi excepō eēt ipsi obliga-
tioni vel actioni a suo principio annexa, vt si
obligatio fuit cōtraria in diē vel sub cōditio-
ne, vt no. p. bar. i. l. eū q. ff. de ver. ob. §. + Itē
q̄ritur, an per obiectū excepōnis perēptorie
inducat lit. cōte. dic hodie decisum esse q̄ non,
l. 3. olim eēt dubitatio, vt tradit in. cap. si. de lit.
cōtesta. lib. vi. ¶ + Amplius q̄rit de qōne an
tiqua, an excepōne obiciens videat de intē-
tione aitoris cōstiteri de qua qōne plenetā ḡit
per Dy. in. d. l. excepōne. lib. vi. & c. nullus
pluribus. & per alios doc. i. l. nō vtiq̄. ff. d. ex-
cep. Ad cuius solutione sic breuiter distingue,
aut excepō que pponit abnegat directo ius
& factū in libello deductū. v. gr. pponit actor
se numerasse pecuniā vel deposuisse. & si reus
excepit nullā pecuniā fuisse numeratā, vel de-
positā & tunc manifestū est ex hoc reū nō p̄-
sumi quā fateri de intētione aitoris, nec fun-
dari in aliq̄ ius aitoris, imo durius aggrauari
in p̄batione fida. vt. l. ei qui dicit. ff. de p̄ba.
& it. q̄ acculare. C. de eden. & i. l. actor. C. de

p̄ba. aut excepō q̄ pponitur nō abnegat dī
recto ius & sc̄m in libello ppositū, sed simplr
abnegat ius ex facto descendēs aitori cōpete
re. v. g. q̄ excepit se voluisse, & p̄ cōsequens
ius debiti extincū eē, vel dicit p̄scripsisse, vt
pc̄m de nō petēdo sc̄m esse & si. & dūt tunc
et qdā hoc casu non fundari ius aitoris, nec vī
deri eēt de eius intētione aliqd̄ constiteri. Et
sit rō secundū eos, q̄ actus tendens ad perimē-
dum ius aliquid non debet ius contrarium
operari, vt. l. cum talem §. si. ff. de condi. & de
mon. nec debet nec soler eadē dispō contra-
rios inducere, nec parere effectus, vt. l. q̄ hoiez
§. si. ff. de solu. & l. cū is. §. i. ff. de cōd. inde. q̄
eueniret si diceremus q̄ eadē excepō inducet
p̄bationē i aitore, & defensionē i reo, & hāc
opi. t̄z esse verā de iure Io. an. i. d. c. exce. li. vi.
Idē est in excepōne cōpensationis, vt not. in. d.
c. cōt. venera. extra de exce. Alij vero, & Dy.
& An. de p̄f. sic distinguunt in hoc arti. aut
hec excepō opponit conditionat̄, aut pure,
si conditionat̄, v. g. dico te non deposuisse vel
nunquam numerasse, & inquitū hoc apparet
dico me soluisse vel p̄scriptum esse, aut pc̄m fa-
ctū fore de non petēdo, & hoc casu p̄cedit
deā regula. l. nō vtiq̄. & l. si qd̄. C. de exce. p̄.
& hāc modus excipiēdi est iutor, & i cōi pra-
tica, aut opponit pure, v. g. dico me soluisse, &
similia, & tūc vī reus cōstiteri intētionē aito-
ris, & in ipsum reū trāsfertur onus p̄bandi suā
excepōne. Et sit rō, q̄ vbi cūq̄ ad positio-
nē vnus sequit̄ necessario ad ipsum aliud añce-
dere, tūc cōsistendo cōsequēs videor pone ē, et
fateri eius añs, vt. l. illud. & l. nec is. ff. de acq.
here. q̄ prius p̄supponit habitū, vt in. l. x.
de ver. obli. & in. l. manumissiones. ff. de iu. iu.
& iō dicendo me soluisse et sic fōne liberatū
esse, videor includere & fateri me antea obligā-
tum fuisse. ¶ + Sed dicit forte q̄s non sequitur
hoc de necessitate, q̄a potuit soluisse indebite,
vt in to. it. ff. de cōdit. indeb. Sed r̄ndetur q̄ nō
sumitur, vt in. l. cum de indebito in fine. ff. de
p̄ba. ¶ + Sed circa p̄missa q̄rit qd̄ si actor p̄-
ponat sibi. x. debere pure, reus aut dicat se da-
re debet sibi x. cōdōne. an sit fundata intētio aito-
ris sic q̄ onus p̄bādi cōdōne icūbat ipsi reo.
Ista qō p̄det ex his q̄ p̄xte deā sunt, & Cy.
disputat eā i. d. l. excepōne. de p̄b. & tangit p̄
gl. i. l. si qd̄, & p̄ ip̄m Cy. de cōfesi. gl. cōiter
dūt q̄ ē fundata intētio aitoris. Pe. vero dicit op
positū vt ibi refert cy. q̄a cū sit vna et eadē di-
spō nō p̄t. p̄ p̄te ap̄bari, et p̄ p̄te p̄bari, ar. i.
l. si ita stiplo. i. si. ff. d. ap. li. et. l. nā absurdū. ff.
d. bo. li. d. q̄ vid dy. et lo. ā. i. d. r̄a excepōne.
& p̄ bar. i. l. x. ff. de verbo. ob. & per eundem
in. l. aurelius. §. idem q̄sit. ff. de lib. lega. & per

Cy. in. l. ij. C. de dona. ante nup. & p eundem
 12 Bur. in. l. nō viciq. ff. de exce. ¶ An autē pof
 sint simul proponi plures exceptio. cōrarie.
 dic vt plene nō. p ipsū Bart. in. l. nemo. ff. de
 excep. et p Dy. et Io. an. vbi supra et latius in
 13 c. nullus pluribus extra de reg. li. vj. ¶ Inde
 querit de alio. Ecce ticius re vēdita sēpronio.
 l3 nōdū tradita agit cōtra eū ad p̄ciū. & lata ē
 snā cōtra ipsū sēpronio in cuius snie execu
 tione ipse sēpronio excipit de re sibi non
 tradita. querit an sit audiēdus. Dicunt quidā q
 nō. quia talis exceptio. cū sit pemptoria oppo
 ni debuit ante sniam. vt. d. l. pemptorias cū si.
 alij dnt contra & verius. quia ipsi sēpronio
 cōpetit actio. vt. l. emptorē. in prin. & l. iul. §.
 offerri. ff. de ac. emp. cū simil. ergo magis exce
 ptio. vt. l. j. §. cui domus. ff. de superfl. quia de
 hoc iure nō fuit prius cognitū. nec decifum. vt
 in. l. duobus. & l. pen. §. ff. de excep. rei iudi.
 facit. l. ex parte. in prin. ff. fam. her. & l. i. fun
 dus. C. de rescin. vē. & l. si duo patroni. §. pe.
 14 & §. antepen. de iureiu. ¶ Insuper querit. an
 exceptio que cōpetit reo principali porrigat
 ad eius fideiussorē distingue. aut est exceptio
 coherēs psonae & illa nō porrigit ad fideiussorē
 rē. aut coheret rei & tūc sic. vt. l. ex psona. ff.
 de fideiuss. & l. exceptiones. que psonae. ff. de
 excep. cū si. ibi no. et eodē modo exceptio cō
 petens fideiussori porrigitur ad reū principa
 lem. vt. l. fideiussorē. ff. de pac. cum ibi not. at
 tamen exceptio que cōpetit vni fideiussori ad
 eius confideiussorē nō porrigit. nisi p indire
 ctū mediante psona principali. vt. l. amissi. §. j.
 ff. de fideiuss. & no. p gl. in. d. l. exceptionem.
 15 ¶ Itē querit an exceptio que cōpetit auctori
 cōperat et eius successorē. Dy. in regula. qui in
 ius sic distinguit. a ut est successor vnuerfalis.
 vt hīs vel bonorū possessor. & tūc dicit quod
 omne ius tā agendū q̄ excipiēdi cōpetebat
 defuncto vel cōtra eū actiue vel passiuē trāsit
 in huiusmodi successorē. vt in. d. reg. & l. cum
 hīs. & l. iij. cū q̄s. ff. de acqui. pos. & in. l. hīs
 §. omne ius. ff. de acqui. her. aut est successor
 singularis vel legatarius emptor cessionarius
 donatarius rei singularis & similes. & tūc sub
 distingue. aut est ius coherēs rei. siue reale aut
 personae. siue psonale. ¶ Primo casu trāsit acti
 ue vel passiuē in singularē successorē. vt. l. do
 li & §. cū eū. ff. de cōrahē. emp. & l. et si rem
 ff. de iur. iu. & l. in hoc iudicio. §. si inter soci
 os. ff. cō di. & in. l. idē q̄. §. si. ff. p. so. l. empto
 ri. ff. de hīs. vē. l. si. in prin. ff. de exce. rei iu. &
 l. si a te. & l. si exceptio. & l. si mī. §. idē iul. et
 ff. de pi. l. si supatus in si. cū si. vbi autē est pso
 nale. siue coherēs psonae. tūc aut est ius mere et
 striete psonale. aut nō mere. sed simplr. aut p

sonale in rē scriptū. ¶ Primo casu tale ius finit
 cum psona. nec trāsit in altū. nisi mediāte ces
 sione. vt. l. quis ergo casus in si. ff. de pec. & in
 l. omnes autē §. si hīs. ff. v. usufruct. quemad. ca.
 & ff. de cōrahē. em. l. quod sepe. §. si res. ff. de
 edē. l. qdā §. is autē. et. ff. ad tre. l. j. §. si hīs. ff.
 de ac. & ob. l. cū. ff. de edil. edi. l. sciendū §. de
 inde. ff. de pec. le. l. peculio. ff. de verb. si. l. sciē
 dū. §. si. Vbi autē psonale simplr. tunc cōsidera
 ra. aut. n. successor singularis habet ti. lucrati.
 aut onerosum. si lucratiū vel quasi transit in
 eū. si onerosum. tūc aut vult vt accessione ex
 psona sui actoris. sed vult vt iure suo tm. &
 tunc nō trāsit in eo. vt hec probant. ff. de exce
 ptio. l. si rē legatā. & ff. de dol. exceptio. l. apud
 cellsum. de auctore. & in §. si cū legitima. &
 in. §. si quidā. ¶ Tertio autē qū est ius psonale
 in rē scriptū. tunc trāsit actiue et passiuē in sin
 gularē successorē. siue aliqua cessione. vt. l. si
 tertius §. si quis prius. ff. de aqua. pl. ar. & de
 i. i. actuq̄ priua. l. apparere. §. j. ff. de aqua pl.
 ar. l. emptor. & l. post vditionē. ff. quo. lega. l.
 j. §. illud. Cetera autē dicit vt plene not. p Dy.
 ad. d. regula. et. l. prius. ff. de re iu. Et ex his de
 terminat secundū Dy. quod si querat. an ex
 ceptio excommunicationis obstat successorī. nā
 debet subdistingui modo quo supra aut succel
 16 for h3 titūū lucrati. aut onerosum. ¶ Quid
 autē erit in exceptione cōpensationis. an obstat
 successorī. Dy. dicit q̄ sic. cū hec exceptio rei
 potius coheret psonae. q̄ patet quia trāsit ad
 fideiussorē. vt. l. si quis. ff. de compē. pro qua
 opinio. facit tex. in. l. si. ff. de exce. rei ven. &
 ff. cōi. dūi. l. in hoc iudicio. §. si inter socios. et
 d. l. idē q̄. §. seio. ff. in pro. quā opi. tenet Gui.
 de cu. in. l. si quis in rē suam. ff. de procu. et ibi
 per gl. & doc. & eam sequit Albertus in ti. de
 excep. & in tit. de pcura. in rem suā ver. sed
 nunquid. & Spe. in ti. de pcur. §. sequit ver. sed
 nunquid cōtra. pc. & Cy. in. l. eius. C. de cō
 17 pe. ¶ Vltimo querit. an p̄dictis exceptioni
 bus & alijs si. possit renūciari q̄ est vile scire
 propter statuta terrarū cōsuetudines & quot
 tidianas renūciationes. q̄ sūt quotidie in in
 strumētis. in qua q̄stione doc. vario mō se ha
 bēt. nā Cy. vno mō distinguit. in. l. si quis in
 cōseribēdo. C. de pac. la. aut de bel. alite. disti
 guit in auc. ut sine phi. ma. debi. credi. co. vij.
 & ibi no. p gl. Alij alio mō tradūt in. l. ius pu
 blicū. ff. de pac. S. d. aduerte qdā sunt iura ex
 presse. phibētia aliqd fieri. & istis nō pōt renū
 ciari. vt. l. j. C. ne fide. do. dē. et ibi no. p. Cy. et
 gl. in auc. si qua mulier. C. ad velle. et. l. j. C. q
 bo. ce. pos. ¶ Quedā sunt iura regrētia certam
 formā in aliquo actu p̄ficiēdi vbi patet in testō.
 & si. & istis ē non pōt renūciari. vt. l. nemo

potest. & ibi no. ff. de leg. j. Quodā sunt iura q̄
 simplr disponūt, & in his potest distingui, nā
 aut respiciūt publicā vtilitatē principalit̄, &
 secundario priuatā, aut eōrū respiciūt prin-
 cipalit̄ er & secundario priuatā. ¶ Primo casu
 nō tenet renūciatio, vt in l. ius publicū. ff. de
 pac. & in l. iura sanguinis. ff. de re iu. & l. j. et
 ij. C. sine cō. vel reli. cō. ff. C. Secūdo casu dico
 idē, & sic intellige. l. ij. C. de pac. dona. & l. j.
 ff. so. ma. l. cōuenire. ff. de pac. do. l. si vobis. §.
 illud. ff. de pac. l. vlt. C. de pac. l. si. C. de pac.
 pi. l. nec si nolēs. C. de li. cau. l. ij. §. sed quā ue-
 remur. C. de iura cal. & in c. de causis. extra
 de offi. dele. ¶ Tertio autē & vltimo casu dīc
 q̄ regulr vter potest renūciari, vt. d. l. si quis in
 cōfessibdo. C. de pac. & l. i. pacifi. & l. i. querit̄
 §. si vēditor. ff. de edi. edic. Fallit in alimētis de
 furro, vt est in l. cō. hi. §. si pretor. ff. de trans.
 Itē fallit in precario cū p̄ cū sit cōtra eius cō-
 tractus naturā, vt in l. cō. p̄cario. ff. de p̄ca. Itē
 fallit in l. i. hoc iudicio. §. si cōuenit. ff. cō. diu. ff.
 Ex q̄bus patet solut̄ ad illā. q. an possit renū-
 ciari p̄bationibus testibz instforū. & gl. in d.
 au. ut sine. phi. ma. debet. et cre. determinat q̄
 nō. patet ēr so. ad illā questionē an q̄s possit re-
 nūciare p̄bationi libelli, & cuiusq̄ forme so-
 lentari iudiciali, & dicitur q̄ nō. vt no. in d. c.
 de causis. et p̄ Io. an. in d. c. sepe. de ver. ob. cir
 ca fi. & per eundē de hac materiā in c. si dīstige-
 ti. extra de fo. compen. Sequitur in littera.

IN EXPENSIS CONDENNARI. Ista p̄bitio expensarū nō est omittēda in
 reo, sicut nec in actore que nō debent sine re-
 quisitione partiū, vt de his plene no. est supra
 in primo libello in glos. supra ver. expensarū,
 vbi. vide.

¶ Forma positionum actoris.

CORAM VOBIS Supraferito dño
 vicario ponit p̄ actum calinie supra-
 scriptus Simo. spelta dīctō p̄curatorio noie in
 frascripta oia et singulari cōtra & aduersus sup̄
 scriptum Io. oleariū in cā & q̄one simul inter
 ipsas ptes vertente ponēs ad diuidēs ipsas oēs
 & singulas de part. ut in par. iudicā. ac petēs
 & regrēs ipsi oibus & singulis cōiūctim &
 diuisim. & de part. in p̄c̄ r̄nderi simp̄ et pu-
 re & clare & apte sine aliqui cōdīctōne addi-
 tione vel alternatione p̄ verbū credere vel nō
 credere. Primo q̄ publica vox & fama, ac rei
 veritas fuit & est ac se habuit & hz q̄ quōdā
 Pet. de furno tpe eius vite & maxime de ann.
 M. ccc. l. & añ & post vsq̄ ad annū cursum.
 M. ccc. cōtinue tenuit & possidēt pacifice &
 quiete petiā vnam terre culte q̄ est p̄citarū. c.
 positā & iacētē et coherētē puti libello ante

cedēt in p̄nti iudicio p̄du-
 cto latus exprimit̄ et cōri-
 nēt. itē p̄ sua & tanq̄ sua.
 Itē spacio. x. xx. 30. & xl.
 an. Itē veris et his causis et
 ti. Itē qd̄ p̄fatus Pet. dēam
 petiā terre si. vendi. aliena
 ut. & transfuit in n̄ h̄ctō.
 A. anno curso. M. ccc. ij. p̄
 cto flo. c. Itē q̄ dīctus A. emptor dēam petiū sol
 uit & dedit p̄cūctio Pe. tpe dīctē v̄di. Itē q̄. d.
 Pe. dēam petiū fuit tūc t̄pis cōfessus habuisse et
 recepit̄. Itē q̄ dīct. an. ipsam petiā terre t̄pore
 dīctē v̄dētio. citra vsq̄ ad n. cur. M. ccc. l. in
 clusue cōtinue tenuit et possidēt p̄cūctiā petiā
 terre. Itē p̄ntē cīctē & patētē d̄ Io. contra
 quē Io. datus est libellus. Itē p̄ sua. & itāquā
 suā. Itē veris et h̄cti item q̄ de p̄cīcti oibus
 & singulis & fuit & est publica vox et fama.

S V M M A R I V M.

- 1 Probitio quando fit per confessionem est le-
 uior in sui p̄batione q̄ cetera genera proba-
 tionum & efficacior in sui operatione.
- 2 Quid sit positio.
- 3 Super quibus debeant fieri positiones.
- 4 Faciens positiones nō debet facere positiones
 contrarias quemadmodum, nec respondens
 debet contraria respondere.

POST QUAM REVS + R̄fisionē
 faciū libello litem et cōfessatus est, consensit
 actor de iure suo p̄bare, q̄ sue assertioni sim-
 ple nō credit, nisi q̄ in ipso libello cōplexus ē
 p̄bauit, vt no. in l. excusare. ff. de excu. ru.
 in l. minoris. C. de p̄d. min. & l. doce ancillā.
 C. de rei v̄ ad quod f̄cti vulgaris r̄p̄. l. ei q̄
 dicit. ff. de p̄ba. l. actor. C. de p̄ba. & l. q̄ ac-
 cusare. C. de edēdo. & eodē mō reus p̄bare te-
 net suā defensionē vel exceptionē, vt. l. j. ff. de
 exce. & in l. exceptionibus. i. prin. ff. de p̄ba.
 verū q̄ p̄batio fit triplr. v3 p̄ p̄is cōfessio-
 nē, p̄ instforū p̄ductionē & p̄ restitū depōsi-
 tionē. Illa h̄c q̄ fit p̄ cōfessionē ē tenuer̄ i sui p̄-
 batio ē et efficacior i sui operatione. id cōfueue-
 rūt lingātēs ab ea exordīū sumer̄ faciētes tales
 & si. positiones, p̄nt q̄ntas cāe exigit vel na-
 tura. + Vidētū est itē q̄, primo loco qd̄ sit posi-
 tio. q̄ vt inḡ fōs elocutiōe Tullius libro offi-
 ciorū. ois q̄ a rōne suscipit̄ de aliqua re instō a
 diffinitione. p̄ncipi d3 vt intelligat qd̄ sit id
 quo dīsp̄t i & c. Sciēt̄ lū ergo qd̄ de iuro mō
 dīctū. vt referi. Cy. in l. ij. §. j. C. de iur. cal.
 P̄c̄ r̄n sic dīcti cōclusiue. Pō est qd̄ā verborū
 formula iudicialis cōcepta regīa ad erudēde
 ritatē per aduersarij r̄fisionē. ¶ + Inde queri-
 tur de quibus & super quibus fieri p̄nt posi-
 tiones a dic breuiter q̄ super & de his omni-

a. Ponit. adde quando producens positiones
videatur lateri contenta in eis p. Alex. de imo.
in conf. lxxxij. col. ij. col. ij. pondero. in. j.
vol. & in conf. lxxxij. col. ij. ver. venio ad me-
rita. in. l. j. vol. & i. col. clj. col. j. in. v. vol. Frā.
b. Sacramentū de hoc per alex. in conf. clj. in

v. vo. & vide
gl. in. l. j. c. de
cōfess. & bal.
in. c. in pertra
Aandis extra
de iur. calum.
vbi q. ponēs
debet iurare il-
las esse veras.
& p. nouit. in
l. iudices in fi-
ne. C. de iudi-
c. Confessio.
not. hec scri-
pta q. ad hoc
vt qs habeat
p. confessio i-
positis i. pena
contumacie re-
quiritur q. sit
mōstrus et ius-
sus in faciem a
iudice, vt ris-
deat. alias non
hñt p. confes-
sio positioes
tex. in. c. ij. de
confes. lib. vj.

Bart. & Ang. in. l. certum in prin. ff. de confes-
sionibus. alleg. ad idem Cy. & doc. in. l. ij. §. sed si actor. C. de iur. ca. & Bart. & Ang. dñt
quod sicut de iure tacens in respondendo in-
terrogationi habeat pro cōfesso. l. de etate. §. qui tacuit. ff. de interr. ac. sic & qui obscure
respondit secundum gl. Ibidem, et ideo est not.
& bona practica secundum Ang. propter. d. c. si post
pristinum q. faciat in faciem iuberi mo-
neri partem vt respondeat positioni, et tunc si
non respondet vel obscure respondeat habet
pro confesso in contumaciam non responden-
tis. v. et obscure respondentis. & dicit q. ad-
uocatus debet esse cautus in sic faciendū, &
tunc etiam opi. sequitur, & tenet gl. pe. &
ibi Geminia. in. d. c. si post pristinum quod est
c. ij. supra alleg. & Bart. etiam in. d. §. qui ta-
cuit dicit q. tacēs habetur pro confesso, quan-
do est presens & iussus respondere recusat,
absq. rationabili causa per. d. c. ij. & sic iu-
dicio meo intelligit etiam. d. c. ij. habere locū
tam in interrogatorijs q. positio.

bus, que ad causam pñent
principalit vel incidenter,
& que probabilia sunt, ga-
id demū est possibile q. est
probabile & ver. aliter, vt
in. l. cōfessionibus cum. l. se.
ff. de interr. ac. & not. per
gl. in. c. j. de cōfess. li. vj. Fal-
lit in certis casibus not. per
gl. in. c. ij. e. ti. & per In. in
c. dudū lo. ij. extra de elec.
& per Bar. in. l. marcellus
ff. rerū amota. et per Bal. et
docto. in. l. ij. §. quando ob-
seruari. C. de iuramē. calū.
& dicit infra titu. prox. &
plene not. Specu. in tit. de
p. fi. + Si tamen cautus ille
qui facit positiones, ne sint
requingentes vel contrarie.
Et eodem modo respondēs
ne contraria respondeat. vt
in. c. cum in positionibus.
extra de iurati. li. vj. facit
q. not. in. l. vj. de iur. C. de
her. ac. Redeo ad literā ibi.

- 1 Verbum pono est simpliciter dispositiuum & affirmatiuū eius quod ponit ex parte ponētis.
- 2 Interrogationes & pōnes qualiter differant.
- 3 Faciens positiones debet iurare de calūniā si petatur.
- 4 Recusans iurare qua pena afficiatur.

PNONIT PER SACRAMENTUM
cal. C. + Hic nota. q. hoc verbum ponit
format positionem. Nam hoc verbum est sim-
pliciter dispositiuum & affirmatiuū eius q. po-
nitur ex parte ipsius ponētis per q. colligit
aliud esse positiones facere, & aliud interroga-
tionem, cū aliud sit ponere. aliud interrogare.
2 C. + Querendū est ergo in quibus hoc inter se
differat. ad quod respondeatur q. in pluribus.
Primo quia ille qui ponit affirmat esse prout
ponit. Ille vero qui interrogat dubitat de eo q.
interrogat, vt in fine, extra de iure iurā. lib. vj.
Item differunt in forma, quia positiones sunt
per hec verbum ponit a sed interrogationes
per verbum interrogat, vt. ff. de interroga-
tio. l. voluit, cum simi. Ille autem qui ponit
obligatur ex sua positione tanquam ex pro-
pria confessione si responsio rei conueniat po-
sitioni. Ille vero qui interrogat ad nihilū obli-
gatur, sed solus aduersarius scilicet ex sua re-
sponse, vt plene tangitur per Cy. & docto.
in. d. l. ij. §. sed quia, & facit. d. l. voluit, conue-
niunt autem inter se pluribus, nam quo casu
obligatur respondens positioni eodē modo in
dēns interrogationi, vt in. d. l. voluit. & l. si.
eo. ti. Item si positio aliquo casu non admittit-
tur, nec eo, modo interrogatio, vt. d. l. confes-
sionibus, Item sicut per sacramentum b. calū.
respondeatur positionibus, ita & interrogatio-
nibus, vt in. c. j. de confes. & nota. in. d. l. ij. &
latius infra de qua positionum materia plene
tractat Specu. in tit. de pos. & gl. in. d. c. j. et. ij.
de confes. li. vj. & Cy. in. d. l. ij. & quidā alij. in
l. vbi cumq. ff. de interr. & c. C. + Secundo prin-
cipaliter notandū est ex hac litera, que dicit
p. sacramentū, q. ille q. facit positiones debet
iurare de calū. sicut aduersarius, vt equalitas
seruetur hincinde. Et hoc intellige si petatur iu-
rari al. ter non tenetur quis offerre iuramentū,
vt in. d. l. ij. §. sed quia. C. de iura. calum. & ibi
per Cy. + Quid ergo si alter ex his recuset iu-
rare qua pena multabitur. Respondeo aut
actor recusat & cadit ab ac. sua aut est reus,
& tunc habetur pro confesso c. et prius aut
excep. sua, vt habetur in. l. ij. §. j. q. si actor.
& in. c. fi. extra de iura. calum. & facit. l. non
alienum. ff. de interr. ac. de hoc autem iura-
mento calumnie pleniū, vide supra in primo
libello in glo. fina. Sequitur in littera.

S V M M A R I V M.

- 1 Procurator ad lites an possit facere pones.
- 2 Procurator non potest ponere vel respondere si dicit aduersarius principalem esse legalisforē & instructorem.

SIMONINVS SPELTADI-

- 1 Procurotorio nomine, + Hic queritur an quid procurator ad lites possit facere positiones in causa vel factis per aduersariū respondere. ad quod bñ sic distinguitur aut est procurator specialis ad certas pones faciendas vel ad certas respondendū. & tunc manifestū est posse ipsum positiones facere et factis respondere, vt in d. §. sed qd veremur cū se. aut. est procurator gñalis cū libera. & tunc aut pones tendunt ad cōseruādū ius dñi sui. & tunc idē qd in prior casu quasi hoc videat in mādato cōprehēdi. vt traditur p Bar. & alios in l. non solū. in prin. ff. de pcur. l. si pcurator. & l. indebita. ff. de condi. inde. aut pones & rñsiones tendit ad tollēdū & extingūēdū ius dñi sui. & tunc nec facte pones nec rñsiones dño pñdūcat. ar. in l. filius. in prin. ff. de do. + Si rñ aduersarius diceret qd psona dñi est instructor vel legalisfor suo pcuratore tunc non audiret. pcur. ad ponēdū vel rñdendū. nisi haberet spāliūsimū mādātum ad sic ponendū vel sic respondendū vt hñ in l. si. C. de pc. & c. Sequit in littera.

S V M M A R I V M.

- 1 Volens respondere absolute non diuisim auditur. quia non cogitur.

PONENS AC DIVIDENS.

- 1 + Hic aduertit qd licet ponens a seipso faciat hanc diuisionē. tamen aduersarius respondens potest per se diuisim rñdere secundum lo. an. vt per eum no. in d. c. j. & si fortasse vellet rñdere absolute audiretur. qd ratione partis false pōt tota positio negari. vt no. in l. is qui ducēta. §. virum. ff. de reb. dub. licet in tenuerit cōtrariū in. c. ij. extra de test. li. vj. Sequit in lra.

RESPONDERE. Quid si sit cōtumax

- 1 respondendo dicit qd si fuerit psonaliter iussus et monitus per iudicem habeatur pro confesso in penam sue contumacie. vt. d. c. ij. cui congruit quod alibi scribitur in l. cōsiliarios. C. de asse. & mg. & vide qd no. infra tit. pxi. super verbo transmittarum. Sequit in littera.

SIMPLICITER. Quid autem impor-

- 1 tet hoc verbū simpliciter tangit p Bar. in l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verb. ob. & l. j. in prin. ff. de vulg. & pup. & de eo loquitur tex. in l. j. §. j. ff. de alea. & in c. sepe. extra de verb. sig. de quo vide. in ti. pxi. in glo. pe. in fi.

CLARE Merito petitur clare responderi.

- 1 quia dubia vel obscura responsio non releuat. vt in l. de etate. §. nihil. ff. de interroga. actio.

SINE ALIQVA CONDITIONE

- Quid igitur si positioni pure facta est responsio sub conditione an sit fundata intentio ponētis si de conditione non probet. dicunt quidā. qd sic. Alij contra vt plene no. in l. si quidem. C. de excep. Super quo vide que sunt no. super titu. pxi. in glo. saluis alijs exceptionibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum per quod responderetur qd pones est credulitatis non veritatis. & hoc in ciuilibus.
- 2 An possit fieri positio per verbum credo.

- 3 Positio negatiue concepta admittitur.

PER VERBUM CREDERE.

- 1 + Hic not. qd tale iuramentum non est de veritate sed de credulitate. attamē idē in utroq. surgit effectus. Nā pariformiter obligatur rñdens. vt. l. si. & l. voluit. ff. de iur. act. & no. in. c. ex literis. extra de iurei. Et hec procedunt in causis ciuilibus. In criminalibus autem positioibus debet responderi cū iuramento veritatis v3 sic esse vel nō cē si sunt in facto pro prio rñdenti secundū Bar. in l. marcellus. §. j. ff. verū amo. & Spe. tangit in ti. depo. §. v. alij sunt qui dicunt qd sufficit respondere sine iur. quia nō cogit qd crimē suū detegere. vt no. in. in. c. dudū. de cōf. & lo. an. in nouel. sup. d. c. ij. & Arch. ij. di. c. ex penitētia. + An autē possit fieri positio de credulitate tm. v. g. Pono quod credo te mihi esse obligatū in. x. vel credote hñ dem sey. & sic vñ qd sic. qd equalitas est in iudicij seruādū. vt. l. si. C. de fru. & lit. expē. & no. in regula non debet de reg. iur. in. vj. vnde sicut auditur rñdens. de credulitate. ita audiendus est positiones cū paritas obligationis ex hoc insurgat ex parte rñdētis qd alij dñt cōtra qd ex parte ponētis d3 positio esse fundata super veritate. arg. l. si iurē in prin. ff. de rei ven. + Sed an positio negatiue concepta admittat. dicit quod sic. l3 oīm esset cōrentio. que est hodie decisa. in. c. j. de cōf. li. vj.

PRIMO Q. VOD PVBLICA VOX

- 1 Et fama. Aduerte ad hanc positionem. que est prima in ordine in qua includit possessio de pterito eius a quo cām habet iste an. vt p hoc appeat qd cām habuerit a bonafidei possessore & p hoc poterit pserbere. nā si hēret cām a malefidei possessore nō pserberet pos. lō. l3 necessariū est ip̄s lōgifi. vt i auc. malefidei possessor. C. de lō. tem. p̄c. de qua presc. & alijs plene tractamē est supra ti. pxi. in. gl. super verbo presc. + Sed quis est effectus fame dicit vt infra no. cir. vj. positionem & c.

VSQ. VE AD ANNUM Hec dicitur vt

- 1 aliqui includit terminum. cui adiect. aliquando excludit vt plene no. p Cy. in l. a caliga. C. de nep. et b. par. l. l. patronus. §. s. p̄ronus. ff. de i. i.

SUMMARIUM.

- 1 Titulus pro suo quam efficaciam habeat.
- 2 Quid sit possidere pro suo.
- 1 **ITEM** pro sua + Hec est secunda positio qua declarat titulus actoris q̄ appellat p̄ suo, i. vt. ff. & C. p̄ suo p̄ torū. Cuius q̄dē tī. natura ḡnālis ē cōcernēs cū alio q̄cūq̄ tī. sing. vt. i. l. j. ff. p̄ suo, et p̄ torū, et si deficeret v̄us. n. sp̄ālis et subeēt tī. putatiuus et erroneus locū habe ret ille tī. p̄ suo, et pcederet p̄scriptio. vt. p̄b. i. l. hominū. et. l. ff. p̄ suo, facit. l. cellius. ff. de v̄suc. et ibi. no. alr. n. sine vero vel putatiuo tī. nō pcederet p̄scri. vt. i. l. ff. C. p̄ h̄r. et. i. l. hul lo. C. d̄ rei v̄e. C. + Hic q̄rit q̄d sit possidere p̄ suo. Et h̄r r̄ndet q̄ est q̄n q̄s possidēt tanq̄ dñs v̄ q̄i dñs. nā ista p̄nomia possessiua. s̄. meū tuū suū significāt r̄fariter dñū vt q̄i. vt. h̄r. l. suo ff. de leg. iij. & i. l. q̄ntus. §. argeho. ff. de au. & ar. leg. & ibi p̄ Bar. plene. fallit sc̄d̄z eū i certis casibus. P̄rio ex cōdōne p̄sone ad quā sermo dirigit vt si dico, lego seruo meo oēm suā pecu niā. nā dē itelligi de dño ip̄prio. put melius h̄re p̄. vt. l. iij. i. p̄r. ff. de manu. & idē in mo nacho & si. Sc̄do fallit rōne p̄sone loquūti, vt. v. g. si colonus dicat lego talē undū v̄f cā p̄ meū. nā itelligit q̄ntū ad curā & sollicitudi nē, vt nota. i. l. iij. i. prin. ff. de orig. iur. facit. l. si pupilli. §. atē q̄rīt. ff. de nego. gest. Tertio fallit rōne rei de qua quis loquit vt p̄sone, vt si dī car aliquis lego. x. famulis meis. quā nō itelli git q̄ i famulis h̄at dñū, sed simpliciter sum. vt l. cū se exhibuissz. ff. d̄ pub. facit. l. mēdicos. C. de p̄f. & med. li. x. ibi ciuitatibus suis &c. q̄ itelligit q̄ntū ad habitatiōem vel originē. sic et de cōsuetudine dicimus talis venit vel vadit ad patriam suam.

SUMMARIUM.

- 1 Probata possessiōe auctoris, an trāseat dñūm i personā eius qui habuit causam ab eo.
- Probans legitimam possessiōem sui, & p̄ decessorum suorū potest intentare directā rei uendicationem.
- 1 **ITEM SPACIO XXX** + Hec est tertiū pō i qua expr̄misit t̄ps possessiōis dīcti Petri, a quo cām habuit dīctus An. & per hoc cōstat q̄ salte ex p̄scriptiōe ipse Pe. fuerit dñs vel quasi, & p̄ cōsequēs facere potuit dñm ip̄m An. cām habētē ab eo p̄ cuius clariori in tellectū reuoco in dubiū, an p̄bata dīcta possessiōne trāsuerit eius rei dñū, & quale in ip̄m An. ad quod h̄r sic distingue, aut p̄bat de possessiōne lōgi & longissimi t̄pis tāū, aut de possessiōne tāri t̄pis cuius initij memoria nō existit. P̄rio casu i. d. aut, trāsuiit dñs v̄tile t̄m nō directū, q̄ v̄tile ex p̄scriptiōe q̄rit. i. aut. nisi. C. de bo. ma. & dixi i priori libello i gl. sup. ver.

bo. iure dñij. Secūdo v̄o casu trāslatū est dīre ctū. quā situd querit ex illa possessiōne cuius initij memoria nō existit. argu. l. nūq̄ in. §. the saurus. ff. de acq. rerū domi. & ita determinat p̄ Pe. & Cy. l. cū res i. si. C. d̄ pb. C. + Ex hoc p̄t colligē v̄nū singulare p̄ istius p̄sonis q̄ tā p̄ se q̄ p̄ eorū āncēssores v̄z p̄m aut. pauū & alios āncēdētes t̄nuerūt aliquas terras et pos sederūt vel domos seu castra q̄ si successores cadant a possessiōe & p̄bēt de tā lōgeua possessiōne tā ipsorū q̄ suorū p̄decessorū cuius initij memoria t̄cōuariū nō existit. q̄ p̄t inē tare directā rei v̄e. cōtra q̄sūq̄ possidētēs alij et sunt modi q̄rēt dñū de q̄b. plene dixi i. d. gl. & Bar. sagit in. l. rē q̄ nobis. ff. de ac. pos. & Cy. i. l. i. ciuile. co. C. de fur. Spe. i. ti. de lo. v̄ ij. **ITEM VERIS ET LEGITI M I S.** Hec est quarta positio circa q̄s atten de q̄ in dubio quis p̄sumitur possedisse ex cā q̄ p̄batur. ut not. p̄ gl. i. l. q̄dā mulier. ff. de rei ven. & est tex. no. in. l. si. ibi ex ea causa. ff. de precario. &c.

SUMMARIUM.

- 1 Sine titulo p̄scriptio non procedit.
- 2 Per hec verba posita in instrumento traditū & transluit an probetur traditio facta possessiōis.
- 3 Ingressus pretextu licentse vnam particulam terre per hoc videtur totius terre acquisuisse possessionem.
- 4 Fieri debet instrūm in conspectu rei vendite.
- 5 Venditore constituyente se nomine emptoris possidere p̄bat traditio possessionis cuiuslibet.
- 6 Venditore constituyente se nomine emptoris p̄cario possidere probatur traditio solius possessionis ciuilis.
- 7 Si quis constituat se nomine alieno rem ignorans esse suam possidere, an propter hoc transferatur dominium.
- 8 Ad inducendam prescriptionem vel transferē dum dominium an sit necessaria traditio vacue possessionis.
- ITEM Q. VOD PRESCRIP TIT. DICTI AN.** Hec est quinta pō i qua comprehenditur tit. dīcti An. quo probato apparebit in ipsum fuisse dominium translatum si ille pe. a quo causam habet fuit dñs vel si nō fuit dñs saltem trāsulit cām l̄timā p̄scribēdi, vt i. l. clauibus. ff. de cōtrahē. emp. & i. l. traditio. ff. de acq. re. do. & l. i. cū si. ff. de pub. + Nam sine t̄u. p̄scriptio nō procedit vt dēū est, nec insup sine situ. habi li trāsferretur dominium, vt. l. nunquam nuda. ff. de acq. re. do. nec solo titulo sine traditione sequenti vel precedenti transferatur dominium regulariter, vt in. l. traditionibus. C. de pac. & in. §. v̄dite insti. de rei. dñij. & l. quonēs. C. de rei.

ven. & pro tãto adiciunt in hac positione tra
 2 didit & transfuit. ¶ Quid ergo si hec verba
 tradidit & transfuit sint appõsita in instrumẽ
 to venditionis, an per hoc probetur traditio fa
 cta possessionis vř qđ sic p̄ tpe. & glo. in l. ij.
 C. de acq. pos. Tu autẽ & verius distingue secũ
 dum Cy. & alios, vt ibi no. per Bar. in d. l. p̄
 dia. ff. de acq. pos. aut tpe venditionis iste non
 possidebat, & tũc p̄ instrumẽ pbat nec indu
 cit p̄batio traditiois p̄ regulã nemo plus iur.
 ff. de re. iu. & d. l. traditio, aut tpe venditionis
 possidebat seu tpe instrũ celebrati, & tunc aut
 res ipsa erat in conspectu parium, v l ipsũ
 instrũ fuit factũ & traditum in re ipsa aliena
 ra puta domo vel fundo & sic p̄ instrũ p̄ba
 tio traditio, sic intelligat. d. l. ij. cũ sua glo. aut
 eo tpe res erat i absentia a conspectu parium
 & tunc p̄ instrũ nō pbatur traditio sed ex
 eo solũ probatur lñã de ingrediẽdo, et intrãdo
 possessionẽ, vt. l. p̄di. ff. de acq. pos. & ibi no.
 vnde si post instrũ repiatur emptor in posses
 sione sufficit quo ad dñũ vel quasi acquisitione
 nẽ propter antecederẽ licentiã, alias aut nō p̄
 cedente licentiã non esset licitum emptori p̄
 pria auctoritate possessionẽ ingredi, vt in l. si
 ex stipulatione, ff. de ver. ob. quam opi. sequit̄
 3 Spe. in tit. de em. & v. s. j. ¶ Quid ergo si pre
 textu huius lñe ingressus est vnã particulam
 rãm ipsius petie terre, an per hoc acquisiuisse
 possessionem totius intelligatur, dic qđ sic, vt
 l. iij. in prin. ff. de acq. pos. vbi autẽ t̄ esset facta
 alienatio de pluribus rebus distinguit & separa
 tim puta de pluribus castris vel domibus aut
 petijs terrarum tunc p̄ ingressum vnus non
 acquireret possessio aliarũ, vt no. p̄ Cy. in d. l.
 iij. & per Bart. in c. j. in v. g. de re. iu. li. vj.
 4 ¶ Ex predictis habes bonũ assumere con
 silium qđ fieri facias instrũ, vel in re ipsa, vel
 in eius conspectu, & dicat tunc notarius actum
 in domo ista scriptũ conspectu ipsius domus vř
 5 fundi &c. ¶ Quid autẽ si in instrũ cauet vt sit
 cõiter qđ supra scriptus venditor constituit se
 ipsam domum tenere nomine dicti emptoris,
 an per hoc pbetur traditio possessionis, dic qđ
 sic tam civilis qđ naturalis si tunc tẽporis ve
 ditor possidebat qđ est necesse pbare vt tradi
 tur in l. qđ meo. ff. de acq. pos. & in c. cum
 venisset, in fi. ex. ra de resti. spo. & in l. quedã
 mulier. ff. de rei ven. nec isto casu fienda est il
 la distinctio an res nec in p̄sentia vel non, quia
 corpus & animus ipsius constituenis fingitur
 idẽ corpus, & animus illius cuius noie se cõsti
 tuat possidere, ar. in l. ea qđ civiliter. ff. de ac. re.
 do. vñ ipse emptor representatus p̄ corpus et
 animum venditoris, dicitur & fingitur posses
 sionem ingredi, & adipisci que rō cessat in ca

su p̄cedenti, nã in eo dixit se tradere, & p̄ hoc
 voluit psonã emptoris representare, & p̄di
 6 cta procedunt qñ simplr cõstituit. ¶ Sed qđ
 si cõstituit precario noie possidere an ois pos
 sio p̄ tale cõstitutũ trãserat i emptorẽ dic qđ
 nō, sed civilis & remanet naturalis penes ipm
 v̄ditorẽ, hoc. n. importat natura p̄carij, & l.
 vt haber. s. eum, & ibi no. ff. de p̄ca. est igit cõ
 sultus p̄ emptore vti simplr forma cõstituti
 omissio p̄cario l; i hoc multũ erent notarij,
 & in operat simplex cõstitutũ qñ si instrũ
 fieret in re ipsa, fateor tũ qđ si p̄cariũ opponat
 v l iterueniat qđ nō p̄p̄a ipedit iplemẽtũ cõtra
 ctus, vt hñ in l. iul. s. ex v̄d. vers. possessionẽ
 at. ff. de ac. emp. vbi at notarius multiplicaret
 v̄ba opponẽdo simplex cõstitutũ, & p̄cariũ
 tũc vtraque possessio diceret translata potius
 7 v l iuca. ¶ Quid autẽ si ignorãter qđ putãt
 esse alienã cũ sit sua illius noie se cõstitutũ pos
 sidere an p̄dat vel trãserat dñũ vel possessio,
 dic plene vt hñ in tex. & p̄ doc. i. l. si r̄ aliqũ
 ff. de acq. pos. & in l. re probationẽ. C. loca.
 & in l. ad p̄bationẽ. C. loca. & in l. qui r̄e p̄
 8 priã. co. ti. ¶ Sed circa p̄dcã qñ in ad dñũ
 trãserat v̄dẽ v l p̄scriptionẽ cãndã sit necessa
 ria traditio vacue possessionis hoc est p̄ aliũ
 nō occupate. Circa hoc distingue, aut qñ de
 dñũ trãserẽdo, & hoc respectu nō est necesse
 qđ possessio sit vacua p̄ tex. i. l. si fundus. & de
 fun. do. aut qñ de p̄f. aducẽ. & hoc respectu
 requirit qđ sit vacua, vt. l. sine possessione, ff. d.
 vsu. aut qñ fit quo ad liberationẽ v̄ditoris, &
 hoc respectu requirit qđ sit vacua, vt in l. ij. s.
 j. ff. de ac. emp. & in l. cũ res. C. de p̄b. aut qñ
 tur qđ ad publicianã itẽrãdã et hoc respectu req̄
 ritur qđ sit vacua quia p̄scriptio & publiciana
 iuricõ cõuertunt, vt quo casu vna locũ h̄eat, &
 alia, vt. l. i. cũ qñ in prin. ff. de pu. ¶ Que autẽ dñ
 cas vacua dixi supra & no. p̄ gl. in l. i. C. vn
 de vi. & d. l. cum res. & l. ij. s. j.

S V M M A R I V M.

- 1 Rei vendite dominium non transfertur nisi so
 luto precio, uel habita fide de precio.
 I T E M Q V O D D I C T V S An. di
 1 ctum precium. Hec est sexta positio i in qua
 allegat solo p̄cij qđ quidẽ sit, quã rei vendite
 dñũ nō trãserat nisi soluto p̄cio h̄ita fide de
 p̄cio, vt. l. i. quotiẽs. C. de rei v̄. & in fi. de rez.
 d. iul. s. v̄dite, licet publiciane ius hoc est quã
 dñũ sine p̄citi solutione trãserat vt. l. p̄cio. ff.
 de pu. In dubio autẽ semper p̄sumit fides habita
 de p̄cio. si res ipsa fuerit tradita, vt not. in d. s.
 vendite, vnde ad tollẽdũ omne dubiũ solẽ no
 tarij in instrumentis apponere sicut venditor
 cõfessus est precium recepisse.

SVMMARIVM.

- 1 Ad probandum prescriptionem requiritur lō gū tēpus & cōtinuata possessio.
- 2 Quando cōiungitur possessio auctoris cū possessione successoris transit cū sua cā suisq; vicij, siue sit iūriū personale, siue reale.
- 3 Regula cōiunctionis possessionis auctoris cū possessione successoris fallit in prescriptione lon. tem. xxx. anno.
- 4 Qñ si cōiunctio vnus possessionis cū aliā. Facta cōiunctione vnus possessionis ad aliā, nec apparet an fuerit cōtinua possessio presumitur continua.

ITEM QVOD DICTVS AN.

ipsam partem terre. Hec est septima positio in qua allegatur possessio continua in persona. Nā ad probandum prescriptionem requiritur longū tēpus, & cōtinuata possessio, vt. l. ij. C. de lon. tem. pres. & supra dixi, & si fortasse tēpus siue proprie possessionis nō sufficit poterit cōgiūgere tpa sui auc. vt. l. pom. §. cum qs. ff. de acq. pos. & in. l. in accessione, & l. de accessionibus, & in. l. penul. §. j. & l. fin. ff. de diuer. & temp. prescri. dū in possessio auctoris fuerit iusta, alias si nō fuisset iusta nō ferret accessio, vt. in. d. l. pom. §. ex facto, qā regula est qd viciosa possessio non accedit iuste, nec viciosa viciosa, vt. in. d. l. pom. §. accessiones fallit in prescriptione, xxx. ann. de iure ciuili, secus autē de iure can. vt no. Bar. i. d. l. pom. §. si. de acq. pos. & dicā infra. Similiter possessio i. errupta nō accedit cōtinue, vt i. d. l. pō. §. questum.

¶ Deniq; circa hoc no. qd possessio auctoris qñ cōiungit cū possessione successoris transit cū sua cā suisq; vicij, vt i. d. §. cū qs. siue sit viciosa, siue realē tā oli qd hodie, siue autē nollet successor cōiūgere tpa auctoris sui, tūc vicia psonalia nō trāsibāt oli i ipsam successio tē. i. l. an viciū. in pri. ff. de diuer. & tēp. §. l. hodie aut sic vt i. auc. malefidei. C. de lon. tēp. p. vicia sūt realia & hodie distincte siue velint cōiūgere tpa siue nō trāsibāt in successorē, vt i. l. viciā. C. ne ac. pos. & ibi no. p. Cy. & gl. i. d. l. nā viciū. & p. Bar. i. d. §. cū qs. & qd dixi supra de viciosa possessione, qñ nō cōiungit cū iusta, pcedit t qd ad p̄scriptionē lō. tē. ¶ Que autē superius deā sunt d cōiūctioe possessionis iniuste vel iuste fallit vt dixi i p̄sc. lō. tē. xxx. an. in gl. i. ci. sup. qā malafides non impedit iure ciuili hāc p̄scriptio. vt i. d. au. malefidei, et qā i ipsa lō gūssima p̄scriptio potius attendit neglig. nō p̄tēns & defectus vñ iuectiois qd fauor possidētis, vt. d. l. oēs. & l. sicut scdm bar. vbi supra & in. l. celsus. ff. de vsu. requirit i ipsa tricēna p̄scriptioe qd nō fuerit interrupta aliq̄ t̄mo

mō, nā interruptio impedit cursum eius, vt. d. l. oēs. facit ad p̄dicā qd no. sing. Bar. i. l. seq. §. si viā. ff. de vsu. ¶ Verū vt p̄missorū lator hēat doctrina cū q̄rit qñ & q̄liter fiat accessio seu cōiūctio vnus possessionis ad aliā sic distinguē scdm Bar. ut tradit p. eū. i. d. l. pō. §. accessiones. & l. p. e. §. j. ff. de diuer. & tēp. p̄sc. aut ille qui vult vti accessioe alterius nullo mō possidet p se neq; p aliū. & tūc nō p̄t accessioe vii, vt. d. §. accessiones. & l. p. e. §. j. aut possidet, i. torū p̄ aliū, & tūc vti accessioe sicur p seipm possidet, vt i. d. l. pō. §. si is q̄ p̄cario & ibi not. aut possidet p seipm, & tūc aut eius possessio ē iusta, & nulla pōt vti accessioe, vt i. d. §. accessiones, & l. §. ex scō. nisi qd ad p̄scriptionē, xxx. an. vt dcm ē, aut eius possessio ē iusta, & tunc aut vult vti accessioe eius a q̄ cām hēt & tūc aut ipsa res fuit medio tpe ab alio possessa, & p̄ cōseques possessio nō fuit cōtinua, & tūc nō p̄t vti ea accessioe. vt. d. l. pō. §. q̄litū. fallit i. hē. de. vt. d. l. pō. §. l. z. legatario, aut possessio fuit cōtinua & tūc aut possessio actoris fuit viciosa aut nō. ¶ P̄rio casu distinguit, aut qd ad p̄. lō. tē. aut lō gūssimi, vt dcm ē. P̄rio casu p̄t vti accessioe, vt. d. §. cū qs. & i. d. §. accessiones. cū si, aut vult vti accessioe eius a q̄ cām nō hēt, & tūc nō p̄t n̄ si iudicis auctoritate facta fuerit restō. vt i. d. l. pō. §. si liber. hō. §. si iussu. ¶ Sed qd si fiat cōiunctio seu accessio vnus pos. ad aliā, nec appareat an fuerit possessio cōtinua, nunqd p̄sumit cōtinua dicit Bar. qd sic, p. cū deter. i. d. §. si. & in. l. celsus. ff. de vsu. adde qd dixi supra in primo libello, in glo. p̄scriptionis & c.

SVMMARIVM.

- 1 Positio qd ē publica vox & fama est i cōi practica tam in positionibus q̄ in epistolis.
 - 2 Quotplex est fama.
 - 3 Fama quid sit.
 - 4 In quo loco debet esse fama que allegatur.
 - 5 Si est contentio de morte alicuius in remotis partibus sufficit fama sui esse inter eius parentes, & affines.
 - 6 Quot homines faciunt famam.
 - 7 A personis honestis & fidedignis fama debet oriri.
 - 8 Duo testes requirunt ad probationē fame.
 - 9 Testis nominare debet p̄sonas a quibus dicit se audiuisse.
 - 10 Quis et qualis sit effectus fame.
 - 11 Fama an faciat semiplenam probationem.
- ITEM qd de p̄dictis oib. & singulis ē publicavox & fama, ¶ Hec ē vltia pō qd ē i cōi

practica & filo tam i pōnib. q̄ in capitulis.
 ¶ Et p huius fame plenior noticia & doctri
 na q̄rēdum est de pluribus. ¶ + Prō q̄ duplex
 est fama, ad q̄ r̄ndet q̄ duplex, vna yz status
 hois iter hoies vt q̄ tilius sit stultus vel discre
 tus de qua loquitur gl. i. l. iij. C. de epif. aud. & i
 l. capitaliū. §. famolos. ff. d. pe. & l. cognitionū
 §. j. ff. de. va. & extraor. cog. & l. nō oēs. §. a
 barbaris. ff. de remi. alia ē fama alicius facti
 v. luegocij participi ut hoies, de qua, i. l. iij. §.
 eiusdē. ff. de test. ¶ + Secūdo q̄rit q̄dē fama, r̄ndeo
 scdum doc. q̄ fama ē q̄dā opinio cōis voce ma
 nifestata ex q̄dā suspitōe pueniēs. d̄r autē cōis
 ad d̄riā singularis p̄ q̄ fama nō iducit, vt. l. q̄
 dā. §. q̄ d̄r. ff. de ac. he. & l. labeo. ff. de sup. le.
 Subiūgit autē eadē diffinitioe uoce manifestata,
 q̄ iō fama d̄i a fūdo secūdū v̄gutionē, v̄n
 niū uoce cōis sit exp̄ssa nō erit fama, ex q̄ appa
 rer q̄ cōis op. & cōis estimatio & fama sūt idē
 q̄n p̄cedūt ab eodē fonte, deīde subiūgit ex
 suspitōe pueniēs q̄ ideo d̄r, q̄ a cōis manife
 sti q̄ p̄cedūt a visu appellanti notorij vel ma
 nifesti. nec s̄tāt i p̄prio noīe fame, vt no. i. l. cī
 ues. & i. l. i. cola. C. de app. ¶ + Tertio q̄rit i q̄
 loco dēt ē fama q̄ allegat. distinguere aut alle
 gat fama hois & d̄z esse i loco sue originis, vt
 l. de minore. §. tormēta. ff. de q̄o. & ibi plene d̄
 hac materia p̄ Bar. vel salē i loco in q̄ vt plu
 rimū cōuerſat, vt i. l. iij. & q̄d ibi no. C. vbi de
 cri. agi. opor. & i. auc. qua i p̄tincia ibi posita
 facit. l. si cui. §. pe. ff. d̄ accu. vel secūdū eū suffi
 cit esse iter p̄sonas iter quas melius cadere pos
 set hoc fama nō attēdo loco. ¶ + Quādo autē si ē
 cōtētio de morte alicius i remotis p̄tibus dic
 q̄ sufficit fama sic esse iter eius parētes, et affi
 nes v̄ncūq̄ sint vel habitēt ar. eorū q̄ no. i. l.
 cū q̄dā. §. q̄ d̄r. ff. de ac. he. & l. octauū. ff. v̄n
 cog. & l. de tutela. C. de i. int. rest. ¶ + Quar
 to q̄ro quot hoies faciūt famā dicit q̄dā. x. v̄
 xx. Bar. aut vbi supra v̄r sentē q̄ i p̄batōe
 fame exigūt maior ps corū ad q̄s p̄net, nō ar
 teio certo et determinato numero p̄sonarū ar.
 j. l. q̄d maior. ff. ad muni. & i. l. alid. §. r. ferē
 ff. d̄ iū. ff. ¶ + Quinto q̄rit a q̄bus p̄sonis dēat
 fama originē trahere, dic q̄ a p̄sonis honestis
 & fidedignis nō ar ab opprobriosis et maluo
 lis, & viciosis vt plene tradit. i. c. qu. ff. & q̄n
 extra de ac. & ibi plene p̄ Inn. & lo. an. i. c. i. 3
 heli. extra de simo. ¶ + Sexto q̄rit quot testes
 regunt ad p̄banōē fame gl. i. l. iij. §. eiusdem
 ff. de test. dicit q̄ duo testes sufficiūt dum n̄ re
 dēt cōclūdā: scdum formā ibi traditā p̄ gl. red
 dēdo iusticiē rōnē sui testimoniij p̄ p̄prio au
 ditū. ¶ + Sed an testis dēt noīare p̄sonas a q̄
 bus dicit se audiuisse vel sufficiat si nō recorder
 put sepe d̄nt testes, dicit Inn. vbi supra q̄ d̄r

sp̄aliter aliquas p̄sonas noīare & deīde subitū
 gerefe a pluribus alijs hec audiuisse d̄ q̄rū oī
 bus ad p̄ns n̄ recordat. Cuius rō ē q̄a cū fama
 trahere debeat originē ab honestis p̄sonis, vt
 d̄c̄m ē necesse ē vt p̄rio aliq̄ nomenē q̄ vidēt
 tur an honeste sint: vel viles, q̄ op. sc̄q̄t̄ et Bar.
 vbi supra & si fortasse in exp̄ssione & noīa
 tōe p̄sonarū eliser diuersitas inter testes vel in
 tpe aut i loco i q̄ audierūt & a quib. nō p̄ hoc
 victiare eorū testimoniū. ar. i. l. ob carmē. §. si.
 ff. de test. cū ibi no. seq̄ Inn. & Bar. vbi supra.
 ¶ + Septimo q̄rit principr q̄s & q̄lis sit esse
 eius fame sup̄ q̄ gl. variā. nā q̄dā dicere v̄r
 q̄ fama faciat plenā fidē vt no. ff. de neg. ge. l.
 at q̄ natura. §. si. C. de pb. l. iij. & ibi p̄ Cy. et
 C. de iur. do. l. vbi ad huc. alijs gl. d̄nt q̄ facias
 semiptenā fidē seu p̄banōē vt in. d. l. iij. §. eius
 dē. & ff. de iurei. l. admonēdi. & i. l. i. honeste
 C. d̄ iurei; & extra d̄ ap. c. j. & q̄ no. p̄ Dy. i. l.
 ij. §. j. ff. de exc. iur. Alij autē doc. dicit q̄ solū
 confirmat alias probatōnes factas non autem
 per se facit aliquā probatōne p̄ rex. in. d. §. q̄
 dē. ibi cōseq̄ns fama cōfirmat, q̄q̄ scdum eorū
 vnus testis & fama nō faciūt plenam proba
 tōnē. l. 3 Dy. teneat cōtrariū. in. l. excusant. §.
 j. ff. de excusa. iur. & Cy. idem sequit in. l. iij. §.
 C. de pb. & l. i. C. eo. iur. Tu t̄m scdum Bar. po
 tes sic latus distiguere, q̄dā sūt i q̄b. sufficit sic
 esse famā, & tunc fama facti in his plenā pro
 batōnē. vt in. l. barbarius. ff. d̄ officio p̄t. l. j.
 C. d̄ test. et i. l. arbiter. C. de sen. & i. l. iij. C. ad
 mace. q̄dā sūt i q̄b. regit v̄itate sic ē, et i hoc
 distigue, nā q̄dā sunt i q̄b. fama h̄r. p̄ v̄itate. &
 t̄c sufficit p̄batō fame, vt i. l. j. §. j. ff. de iur.
 & l. labeo. ff. de sup. leg. & l. cō delantōis. §. aut
 nā. ff. de iur. iur. & i. l. r. ic. q̄dā sunt in q̄b. ipa
 fama nō h̄r. p̄ veritate, & tunc aut hec fama p̄
 batur ex nuda voce populi non cōadunata iur
 stis p̄sumptionibus & tunc yz solū confir
 mare alīs p̄batōis, vt i. d. §. euidē cū glo. supra
 quia talis fama potest dici vana vox populi,
 vt. l. decurionum. C. de pe. aut fama probat
 & fundat sup iustis causis & p̄sumptionibus r̄c
 in casibus breuioribus, & minimis facit plenā
 probatōnem, vt in auc. nisi breuioribus, C. de
 sen. experi. recti. & sic intelligi d̄z gl. in. l. vbi
 adhuc. C. de iur. do. cum si. in c̄is autem graui
 bus & maioribus regulariter non facit plenam
 probatōnem licet quandoque transfera
 tur onus probandi in adneritium, pura si fa
 ma constituit aliquem in possessionē aut cuius
 seruitutis, vel iheritaris, vel alterius qualita
 tis, vt in. l. i. parer. C. ne stat. defun. & l. prima
 §. si seruus. C. si ser. contra. lib. ad decu. lib.
 ¶ + Decimo. ¶ + Sed a talis fama faciat semiplenā
 probatōnē vel nō, multū attēdi dēt, q̄ & q̄tis

FORMA EXCIPIEN. CONTRAPOSITIO.

ſint preſumptiones ille, ſuper quibus ſunt a-
tuta fama, vt ſecundum eas dicatur fama ple-
nior, vel debilior, & facere quandoq; ſemp-
nam probacionem, & ſia intelligi debet glo.
& Dy. in. d. l. excuſantur. ſ. ff. de excu. iur.
& cu. & d. l. iij. ſ. euſdem. per que poteſt col-
ligi, an fama ſit ſufficiens iudicium ad torturã
de quo dic, vt no. per Gan. in n. de fama. & p
Bar. in. d. ſ. tormenta. & in. l. ſanctio legã. n.
de pe. vnus tamen teſtis cõni exceptione ma-
ior, qui deponat de viſu eſt per ſe ſufficiens
iudicium ad torturam, vt. no. idem Bar. in. l. j.
ſ. idem cornelius. & in. l. vnus. in ſ. iudex. &
l. maritus. ff. de queſt.

¶ Forma excipiendi contra poſitiones.

CORAM vobis ſupraſcripto domi-
no vicario cõp. aet. & te preſentat ſu-
praſcriptus Io. nomine, & occasione certarũ
aſſertarum poſitionum eidem veſtri parte trãſ
miſſarum ad inſtantiam, & petitionem ſupra
ſcripti Simo. procu. & procuratorio nomine
ſupraſcripti An. & per ipſum dicto non iue
coram vobis in iudicio produciarum in cau-
ſa, & q. predicta, ſimul inter ipſas partes ver-
tente, ac eſſam nomine, & occasione termini
d. Io. per vos aſſignati ad reſpondendum di-
ctis aſſertis poſitionibus, & nomine, & occa-
ſione omnium, & ſingulorum contentorum i
eis, ad quos relatio habeatur, dicens & exci-
piendo proponens, d. Io. ſaluis manẽtibus alijs
ſuis excep. per eum hæcenus propoſitis, & op-
poſitis, a quibus diſcedere non intendit, ſed p
reſpicatis haberi, vult predictas aſſertas poſi-
tiones, & omnia, & ſingula in eis conenta
ſuiſſe, & eſſe nullas, & vniua, et nõ fuiſſe, nec ef-
ſe admittenda, nec admitti debere, ſed penitus,
& omnino reiſcendas maxime rationibus,
& cauſis infra ſcriptis. Primo quia ipſa ſunt
tempora probatoria a iure, & forma ſtutorum
limitata, vnde que non ſunt probabilia
non ſunt puniſſilia. Item quia ſunt: vage, incer-
te, dubie, generales, obſcure, impoſſibiles, ſiſ i
ipſis contrarie, multiplices, captioſe, detegen-
tes peritium, ac ad peritium inducẽtes, im-
pertinentes, & in factõ alieno, necnon & potius
in iure exiſtentes, q̄ in factõ, ſupflue inſup, ac
negatiue, alijsq; vi ijs miſiſſarum circũuolue,
ſicq; merito de iure nõ eſt eis nullatenus rñdẽ
dum, petens idem Io. ante omnia declarari p
d. Simo. ac diuidi poſitiones antedictas, ac etiã
p vos interloqui, quibõ ex eis de iure ſit rñden-
dum, & an que fuerit, & ſint admittende, qua
declaratione facta, oterit ex nunc. d. Io. ſepã-
ratim his reſpondere, prout iuſſerins ordina-
dum. Veruntamen ſi & in quantum alio non
exceptuato, idem Io. artetur a iure eis reſpon-

dere ſaluis ſẽper predictis, & ſi iure imper-
tinentium, & non admittendarum, idem Io.
ipſis, & cuiſbet earum ſub eius calunnie iura,
dicat, & reſpond. t. prout infra. B. primo, pri-
me poſitioni in ordine que incipit, & publica
vox, & fama &c. cum alijs duabus ſequen-
tibus, reſpondet q non credit. vltime vero
poſitionem que incipit. Item q de predictis &c.
rñdet q d cõſeſis credit, de negatis nõ credit.

1 Poſitiones ſunt ſiende coram illo iudice, corã
quo ſunt producte.

1 **CORAM** vobis ¶ Reſponſiones ſien-
de ſunt coram illo eodem iudice, coram
quo producte ſunt poſitiones, ne caũſe conti-
nenta diuidatur, vt. l. nulli. C. de iud. ſacit qd
no. in. d. l. ij. ſ. j. C. de iura. catũ. & in. c. j. & ij.
extra de conſeſ. li. vj. & p r aliquos in. l. ubi-
cũq; ff. de interrog. actio. ſacit etiam. l. j. ff. de
qui. reb. ad eundẽ iud. ea. cũ ſi. Sequitur in ſra.

1 An ſufficiat mittere ad domum poſitiones, ad
hoc vt habeantur pro conſeſ.

EIDEM TRANSMISSARVM
1 ¶ Aduerte, quia iſta tranſmiſſo ad domum non
ſufficit de iure cõi. ſed requiritur q pars ſit p-
tens in iudicio, & per iudicem perſonaliter ſu-
beatur, ac interrogeur reſpondere ipſis poſi-
tionibus, alioquin non reputatur contumax
in reſpondendo, nec poſſent poſitiones haberi
pro conſeſis, vt habeatur in. c. extra de cõſeſ.
lib. vj. Sed ex forma ſtutorum, & decreto-
rum Lombardie, prout ſum eſt q ſufficiat po-
ſitiones ipſas tranſmitteri ad domum, & ſi non
reſponderit habeantur pro conſeſis, q̄ ideo re-
pertum eſt, quã plerũq; ſatitabant, nec perſo-
naliter in iudicio comparabant. Et idem di-
cendum in interrogationibus que plerũq; ſũt
i iudicio, vt in. l. de erate. qui tacuit. ff. de inte.
ac. &c.

DICENS ET EXCIPIENDO
proponens ¶ Bona cautella eſt ante reſponſio-
nem premittre exceptiones, & proteſtaſiones,
de quibus hic, ne ſimpliciter reſpondendo ſi-
bi preiudicaret in iure ſuo, vt alias dictum eſt,
& curare q̄ ſuper eis iudex interloquatur, vt
infra dicetur. nota bene. ¶ Sequitur in ſra.

1 Qui non admittitur ad probandum ratione lap-
ſus temporis probatio ni, nec admittitur ad po-
nendum.

2 Si quis velit poſt terminum reſpondere poſi-
tionibus, & ſic moram purgare, an audiatur,
item ſi quis velit poſt tempus ponere.

PRIMO QVIA LAPSA SVNT
1 tempora &c. ¶ Iſta eſt bona allegatio, & cã
ſufficiens ad reſiſtendum has poſitiones, quia
qui non admittitur ad probandum, non debet
etiã admitti ad ponendum, vel capitulandũ,

vt no. per Cy. in l. in contractibus. §. illo. C. de non nu. pecu. & no. p. gl. in. d. c. si confess. Ad qd' et facit lex cōfessionis. ff. de iur. ac. & qd' no. per Dy. in. c. indultus. de reg. iur. & per Cy. in. l. iudices. C. de iu. & per. gl. & Doc. in. c. pastoralis. extra de exce. ¶ Sed hic insurgit dubiū. an i eo casu quo quis teneat pōnibus rōde infra certum terminū. & nō rōdeat admittat purgatio mori. vt sic post terminū qd' audiat volens pōnibus rōdere. vel pōnes pducere. Et vt qd' sic. qd' i actibus iudicialibus admittatur purgatio more. vt in. l. & si post tres. ff. si qs cau. & et in extra iudicialibus. vt plene no. in. l. magna. C. de contra. & cōmi. stip. & l. si infusa. ff. de ver. ob. Dic breuiter qd' ad rōdendū pōnibus nō admittit purgatio more post lapsum termini. vt determinat gl. in. fi. in. c. cupientes. super ver. expectari. extra de dec. lib. vj. et Inn. i. c. cum in tua. extra qd' ma. accu. pos. et p. Bal. in. l. si qs instituat. ff. de her. insti. & in. auc. ad hec. C. ver. vñ. qd' et lequit Bart. in. l. qd' ob rē. ff. de condi. inde. Ang. in. d. l. et si post tres. Et hu ius est rō. qd' qn' in dispōne inest dies & pena non admittit purgatio more. vt in. l. traicētiē §. de illo. ff. de ac. & ob. vñ cum hic sit dies. i. rōsonis sēde. sitq' pena. qd' habebit p. cōfessio. iō & c. de quo verbo p. confessio sit mēto. i. l. consiliarios. C. de asse. & in. l. sitq'. causis. ff. de iu. fil. ad faciendū aut. seu pducendū pōnes. vel el capiuia post terminū. an admittatur more purgatio recurrit ad ea. q' no. i. d. c. pastoralis. & per. Cy. in. l. exceptionē. C. de pbatio. & p. Dy. in. d. c. indultum. & Bart. & Doct. in. d. l. si post tres. & in. l. minor omīssam ff. de mino. Sequitur in littera.

ITEM Q. VIA SVNT IN VAGE.
Appellant aut vage qn' in se cōtinent varietate. sicut d' de teste. ar. in. l. qui falsa. ff. de test. & in. l. eos. ff. ad. l. cor. de fal. & l. i. C. de fur. vnde taliter ponens. vt varius. & cōtrarius repellit. vt in. d. l. i. fa. i. nonnunquam. ff. de coll. bo. Sequitur in littera.

- 1 Inceritudo est ex officio legislatori.
- 2 Positio incerta quando dicitur.
- 1 **INCERTIT B.** + Inceritudo est ex officio legislatori. siue in iudicijs. vt. l. iij. C. de sen. q' sine cer. quā. & in. §. curare. insti. de ac. l. qd' in. §. j. ff. de arb. facit. l. in summa. in princ. & l. aut p'or §. si. de reg. iur. & l. p'p. si frumētū. in fi. ff. de rei ven. siue in legatis. & vltimis voluntarijs. vt l. duo sunt. titij. ff. de test. tu. l. q' sit. §. si qs eo. ff. de fun. insti. & ibi no. per. gl. & in. l. si quis de pluribus. ff. de reb. dub. & l. si fuerit. in princ. eo. si siue in cōtractibus. vt. l. inter stip. §. si stichū. ff. de ver. ob. & in. l. cū duo. ff. de in diem
- 2 adie. cū si. ibi no. + P'or aut dicitur incerta. qn'

eius non capit intells. vel qd' sub alternatione cōcepta. ar. in. l. p'or edixit. i. prin. ff. de iniur. & in. §. q' aut. & in. l. vbi aut non appareat. in prin. & in. §. q' illud. ff. de verb. ob. Debet ergo positio eē certa. et eodē mō rōsio. vt in. l. certū. in prin. ff. de cōfess. & no. p. gl. in. d. c. ij. §. p'terea. extra de test. li. vj. & hec pcedit qn' sit positio alternatiua. sup eo de quo pcedit oblo sim p'or. vbi aut pcederet oblo alternatiua posset fieri alternatiua. qd' qua forma sunt in obfone p'formiter pnt deduci in pōne. & pet' sione. vt no. Inno. in. c. ex parte. extra de rescri. facit. l. il lud an illud. ff. de constit. pec. & insti. de ac. §. huic & c. Sequitur in littera.

D V B I E. Hoc idē iporat. qd' supra p'xime de mē. qn' sunt incerte. iō dic. vt ibi. Sequit' i l'ra. Que generalitas admittatur.

GENERALIS. Dicitur ergo g'nalit' qn' pōt eē h're ad plura. et diuersa. ar. in. l. titia j. rō. ff. de le. j. & qd' no. in. l. legato g'nalit'. ff. de le. j. sic qd' reddunt obfure. arg. in. l. ita fidei. in prin. ff. de iu. fil. & p. cōfessio non sunt admittēde. sicut de incertis p'xime de mē est. Et p' dicta intelligi qn' g'nalitas illa fundat' sup g'ne g'nalissimo. + vel subalterno. qd' habet fines litatos hois destina sone vt fundus. ut tradit in l. q' i rerū. §. j. ff. de le. j. Secus aut si fundat' sup g'ne subalterno. qd' h'z fines litatos natura vel factio hois. vt domus. quia tunc cū teneat obli gatio. tenebit etiam positio per reg. supra tradit' Que sunt p'babilita. Sequitur in littera.

OBSERVARE. Est si obfura pō cū ius nō recipiat sanus. nec pfectus itell's. vt. i. iij. dif. c. erit. & in. c. de muliere. extra de spō. & iō re spuende sunt. de generalit'. & incerta proxime dictum est. nam claritas est amica legis. vt in auc. de test. imperfec. in prin. Sequitur in l'ra.

- 1 Impossibile quor' modis sumatur.
- 1 **IMPOSSIBILIS** + Sciedū ē qd' aliqd' d' r' impossibile altero de tribus modis v'z natura. factio. & iure. vt no. in. l. i. §. ff. & c. de cōdi. insti. & in. l. de inui. stip. §. impossibili. exēplū de impossibili. de natura. vt. v. g. Digito celū iage re. & simi. de iure aut dicit' impossibile. vt duas eodē tpe h're vxores. vel sororē in vxorē accipere. & simi. a iure p'hibita. vt. l. cōdōnes cōtra edicta. ff. de condi. insti. de facto aut reputa tur impossibile. vt dare montē aureū. & simi. vñ talibus non est respondendum. vt p'batur in. l. confessionibus. in fi. & in. l. seq. ff. de inter. ac. **SIBI PISIS.** Cōtrarie. Hic diligēter est aduertendū in forma pōnū. & rōsonū. & quis sit sibi contrarius pp piculū piurij. ut. d. c. ij. §. preterea. de test. nam contrarij sibi p'p's solent a iudiciorum limine repelli. vt. l. j. C. de iur. cū ibi no. vno aut singulari casu ponēs. vel rōdēs

FORMA EXCIPIEN. CONTRA POSITIO.

20 Contraria, a cōtrariā a suo iure priuat, adde q̄ in causa appellatiōis possunt fieri ca pitula cōtraria. s. scda per modum correctio nis, ita Oldra, in consil. 285. in si. alle. l. cre ditor. §. iustus. de app & Inn. in. c. vltimo de confes. cur.

esse vera. l. q̄ uendidisti, & sic de simi. non est ergo ei rñdēdū, sed poterit respondens diuidere eā per partes, & vnā confiteri, aliā vero negare, vt tangit in l. si is q̄ ducenta. §. vtrū. ff. de re. dub. & in d. c. ij. de confes. libro sexto & infra dicam & c. Sequitur in littera.

CAPTIOSE. ¶ 15 scdm aliquos sic appellat̄, q̄ ea rñ forma ita cōcepta est q̄ quouis mō rñ deat affirmatiue, vel negatiue rñdens ca pit̄, & cauillat̄, & p̄iurū, aut infamiā incurrit, vt h̄r, et no. in. l. qui iurasse. §. si p̄. ff. de iur. fa. l. ea que, & de reg. iur. & no. per glo. in. c. ij. per Bar. in. l. marcel. us. ff. rer. amo. his. n. nō ē respondendum & c. Sequitur in littera.

DETEGENTE S. Perituri. ¶ Hic est sciēdū q̄ aliquādo pō talis est, q̄ p̄ respōsiōnē ad illā detegit p̄iurium respōdenis, exēplū p̄3 in. d. l. q̄ iurasse. §. si p̄. ff. de iur. & l. si. in. si. C. de epis. et cle. aliquādo pō est talis q̄ inducit perituriū, vt puta si hat sup̄ factō, de quo rñdēs est incertus, vnde nō tenet tunc respōdere, arg. l. scimus. §. similitque mō, & §. sinaut. C. de iur. deli. & in. l. si. C. de cōdi. inde, & in. l. si is q̄. §. si qs, de acqui. her. & l. cū quid. §. pe. & si. it. e.

¶ Quid aut̄ dices, an heres cogēt respondere si fuit tacite rogatus restituere icapaci v̄ q̄ nō, quia sic detegit possit eius turpitudō, ergo & c. ar. p̄dicti. rñ iuriū. In cōtrariū determinat Bar. in. l. si. ff. de his qui, vt indi. Et idē dicit in eo q̄ āterrogat̄, an deserit dolo possidere, dic vt ibi. Sed cōtra eius sniam multū facit q̄ qs non tenet respondere pōni, vel interrogatiōi, an sit vsurarius, vt determinat Inno. in. c. dudū. el. ij. de confes. & Bal. in. l. ij. §. q̄ obseruari. de iura. cal. de quo no. per Bar. in. d. l. marcellus. ff. rer. amo. Sequitur in littera.

IMPERTINENTES. ¶ Ille autem pōnes dñr impertinentes q̄ ita se hñt, q̄ et cōfessare non releuant ponentē. v. g. Si res sit petita iure dñij in libello, & fiat p̄ q̄ Gaius cō-

modauit equū Sempronio, & si. tales, n. pōnes non admittunt, q̄ vt dcm̄ est p̄batio q̄ non re leuar respū a iure, tū quia grauamē assert̄ expensarū inuulit̄, tū quia supfluis nō vimur, vt tradit̄ in. c. dilecti. extra de exce. & p̄ gl. i. l. si. C. si per vim, vel alio modo, & in. d. l. ad p̄bationem. C. de proba. & l. si quis libertatem. §. si. ff. de p. her. & in. l. quotiens. ff. fin. ff. de noxa, & in. l. qui iurasse. §. pe. ff. de iur. & in. l. iij. ff. ad exhiben. & per Cyn. in. l. non hoc C. vnde cognā. Sequitur in littera.

ET IN FACTO Alieno. ¶ Factum aut̄ alienum dicitur q̄ respicit factū extranei, & non respondentis, verbi gratia. Pono q̄ Titius fuit filius Petri, vel ejus adiut̄ hereditarē, & si. his. n. non tenetur quis respondere, vt in l. si sine. §. j. ff. de inter. ac. quia ignoratiā est tollerabilis, & excusabilis in his, vt. l. si. ff. p̄ suo, & no. in. d. c. Sequitur in littera.

1 Positio iuris non respondendum.

2 Quid sit positio iuris.

3 Positio fundat̄ super consuetudine, vel iure municipalī, an sit respondendum.

POTIUS IN IVRE quam in facto.

1 ¶ + Scire debes q̄ positio iuris non est respondendum, ut no. per Bar. in. l. ornamentorū ff. de au. & arg. leg. Est autem positio iur. vbi gratia, pono q̄ minor. xiiij. an. + non potest facere testm̄, vel pono q̄ fideiusor non obligat sine stipulatiōe, & si. vnde si talibus non respōdetur, nec etiam admittit dñr, quia ius certum, vt. l. ij. ff. de iur. & fac. ignor. apud omnes debet esse notum, vt. l. leges. C. de leg. iō & c.

3 ¶ + Quid autem si positio fiat super iure non scripto, p̄ua consuetudine, ut si pono q̄ consuetudo est in ciuitate Papie, vel Mediolani de tali facto, vel si fiat positio super iure municipalī, vt quia dico q̄ statuto ciuitatis cauetur q̄ quicumq̄ sic fecerit, vel sic, an huiusmodi positio nibus debeat responderi, videtur q̄ non, quia consuetudo, & statuta appellantur iura, vt in l. de quibus. ff. de leg. & l. cum de consuetudine. cum si. eo. ti. facit. l. omnes populi. ff. de iur. & iur. & in. §. constat. in. si. de iur. na. gen. & ci. Breuiter sic potest distingui, aut illa consuetudo, vel statutum est in loco in quo forum sortitur is, contra quem ponitur, & tunc non tenetur respondere, quia quo ad ipsum ius est notū, & certum, sicut aliud ius scriptum commune, aut illa consuetudo, vel statutum est in alio loco, & tunc quia incertum est, nec manifesta potest de eo fieri positio, debebit probari debito modo, vt no. Barto. in. l. prima in princii. ff. de oper. no. nun. & l. in ciuile. ff. de le. fa. c. primo

extra de consti. lib. vj. & ibi not.

SUPERFLUUM. ¶ Dicitur autē superfluum positio, quando bis, vel pluries idem reperitur, & sic superfluitas intercedit, que iuri est odiosa, vt. l. si. in si. C. de preci. imperato. offe. l. ampliore. §. in refutatorijs. C. de appel. & in l. hęc stipulatio. §. diuus, vt. le. no. ca. & l. si is a quo. §. fina. vt. in pos. le. & l. non cogendam. §. fabinus. ff. de procurato. cum simi.

1 Positio negatiua hodie admittitur.

AC NEGATIVE. ¶ Sciendum est quod olim fuit ingens disputatio, an positio negatiua sit respondendum, vt plene not. Cy. & alij sequaces in. l. in contractibus. §. illo. C. de non nu. pecu. & in. l. ij. §. q. obseruari. C. de iura. calum. que disputatio, & altercatio hodie est sublara per text. in. c. j. extra de confes. in. vj. vbi decisum est debere responderi, & ex hoc sequitur quod hodie superfluum est quod apud aliquos praticatur, qui faciunt positionem habentem implicitam negatiuam per verba affirmatiua hoc modo. Ponit quod fuit absq. eo, quod Titius vendiderit talem librum, & si. nam potest secure sic dicere. ponit quod Titium non vendidit talem librum, & si. & c.

2 Index tenetur super emergentibus in iudicio pronunciare, ne processus impediatur.

2 Que dicantur exceptiones emergentes, vel incidentes.

PETENS ANTE Omnia declarari.

1 ¶ Hęc requisitio est iuri consona, vt certus sit, respondens ne precipiteur in sua responsione quod index interloquatur, quibus sit, vel non sit respondendum, teneur enim super emergentibus in iudicio pronunciare, ne processus impediatur, vt traditur, & habetur in. l. prima C. de ordi. iudi. & in. l. q. iustit. ff. de re iudica. & Inno. in. c. cum inter. R. seniore. extra de elec. & Specu. in. ti. de iner. pro quo facit. l. liberum. §. fina. ff. de libe. cau. & quod not. in. l. de qua re. ff. de iudi. veruntamen ex forma statutorum Lombardie rescate sunt huiusmodi exceptiones, & tenetur quis in termino precise respondere, saluo iure impertinentium, & non admittendarum in si. litis. ¶ Que autem dicantur incidentes, vel emergentes exceptiones, plene declaratur per gloss. & Doctor. in dicta. l. quod iustit. & in dicta. l. prima de ordi. iudi. Et aduerte summam quod ille dicuntur emergentes que habent originem nouam post iudicium inchoatum respicien-

tes processum, vel falsi testis. vel procuratoris, vel dilationis non dande, vel concedende. Incidentes autem sunt ille que habent causam vetustiorē respicientem merita negocij principalis non cause processum, vt patet de non perendo, & certe preemtorie, dic vt ibi, facta autem declaratione per iudicem, ponens eas quibus est respondendum, declarare debet si sunt obscure, vel diuidere si sunt multiples, & pro tanto solent communiter ponentes dicere in exordio positionum quod ex tunc ipsas diuidunt de particula in particulam, vt supra dictum est in proximo titulo, & not. per glo. in. d. capitu. ij. de confes. lib. vj. & c.

VERVNTAMEN

Si & in quantum. ¶ Ista responsio fit sub hac conditione ne simpliciter respondendo sibi preiudicet et si apparet non admittendas fuisse de iure, seu eis non fuisse respondendum, que conditionalis responsio in vsum venit propter predicta statuta terrarum, quibus cautum est vt respondeatur precise saluo iure impertinentium & c.

SVB EIVS CALUMNIE

2 Iuramento. a Prestatur autem hoc sacramentum per respondentem, sicut per ponentem, vt supra dictum est, & habetur in. d. §. quod obseruari. & §. sed quia. extra de iuram. calum. capitulo primo cum sequent. & qui iurare recusat priuatur iure suo, vt ibi. & in dicta. l. secunda. §. si actor. & in capitulo fina. extra de iuram. calum.

a ¶ Calumnie iuramento. no. quado petitur iurari de calumnia si non iurat habentur pro cōfessatis. l. ij. §. si iuratus C. de iura. cal. & procurator debet habere mandatum speciale ad iurandum de calumnia, casus est, et ibi doct. in fin. de iura. calum. lib. vj. & ponit Barto. in. l. qui bona. §. si alieno, sibi an sufficiat spāle mandatum. ff. de dā. infec. quando requisitus non iurat de calumnia habetur pro confessio, & petit causā, d. §. si autem. et est de subitacta iudicij si petat, ita Bar. in. l. de pupillo. §. qui opus. ff. de no. operis nun. ita lac. bu. & bal. in. d. l. ij. §. sed quia veremur. secus si ratio petatur, vt ibi quod habetur pro confessio, & petit causam, vide de Bal. i reperitor. suo, super Inno. in verb. cōsumax. i. ij. q. & elapsa instantia deperijt dicta pena, ibi vide & c.

FORMA EXCIPIEN. CONTRA POSITIO.

- 1 Repeti debet positio ad quam respondetur.
- 2 Si reus respondeat absente eo qui positionem fecit, an in responsione queratur ius absenti.
- 3 Respondens ad positionem volens errorem suum reuocare, an audiatur.
- 4 Ex positioe negata nulla partium potest sumere fundamentum.
- 5 Si statuto cauetur qd positioni pure, & simpliciter respondeatur non sub conditione, si respondeatur, si appareat instrumentum, vel similiter, an sit bene responsum.
- 6 Si stante predicto statuto sic respondeatur, non credit, vt ponitur, an sit bene responsum.

PRIMO Q. VOD PVBLICA

- 1 vox & fama. † Notanter hic repetit aliqua ps positionis vt per hec clarius demonstratur, ad qua pōnem respōsio referatur, argu. in. l. vt re spōsum. C. de trāsac. & in. l. diuus. ff. de re iud. ¶ Sed pro huius declaratiōe querit de aliquibus.
- 2 ¶ Primo si reus respōdeat absente eo. qui positionē fecit, an in respōsione ius querat absenti dic s. d. m. doc. qd aut iudex iussit eū respōdere nō ob. illius absentia, & tunc tenet respōsio, & sibi absenti ius querit, arg. in. l. j. §. qui iussu. ff. de his qui no. ius. & l. ait pretor. in. §. qui tñ ff. de min. & qd sa. tu. l. j. §. ff. de aqua plu. ar. l. qd qd. Aut iudex nō iussit, sed spōie sua in termino respōdit, & tunc quo ad se tenet rñsio, & ipunit sibi ille qui in termino non cōparuit, sed quo ad absentē nullum ius sibi absenti querit, arg. in. l. certū. §. si quis absente. ff. de cōfess. & in. l. si. ff. de inter. ac. ¶ Secūdo querit facta respōsioe, venit ipse respondēs die sequēti dicēs se errasse, & vult eius respōsioe reuocare, qritur, an sit audiendus, dic breuiter qd siue ipse p se responderit, siue pcurator eius audiēdus est, volens de errore suo pbare, ut in. l. de etiā. §. ex cā. & in. §. cellus. ff. de interr. act. verumū in mō pbandi errorē est dñia, an velit reuocare respōsionē pcuratoris, an p priam, vt plene tradit in. l. certū. in. §. sed an ipsos, & in. l. nō fatef. ff. de confes. & plene scripsi supra circa
- 4 formā interrogatio, in gl. si. ¶ Tertio querit an ex pōne negata aliqua partū possit sumere fundamentū, dic breuiter scdm oēs doc. qd nō, cuius rō est, quia cōfessio est actus iuris ciuilis sicut stipulatio, ideo qd sicut ipsa stipulatio red dit inutilis quādo est defectus consensus in altera parte, vt. l. j. ff. de ver. ob. ita in hac cōfessione. Preterea in iudicijs quasi contrahitur, ut in. l. iij. §. idē scribit ff. de pec. vnde sicut i cōtractibus defectus cōsensus alterius partis efficiat cōtractum nullū, vt. l. sicut. C. de act. et eb. ita & quasi contractus, pro quo facit. l. de etiā. §. qui interrogatus, ff. de inter. ac. quam opi,

sequitur Bar. in. l. post legatum. ff. de his qui, vt indig. & Archi in. c. ij. extra de confes. lib. vj. & idem Barto. hoc affirmat in. l. naturaliter §. nihil cōe. in. l. iij. lectu. ff. de acqui. pos. & i §. l. non vñ qd. ff. de exceptio. ¶ Quarto quero, pone statuto cauetur, qd quilibet teneat responderē positionibus pure, & simpliciter & c. Deinde legit actor positionem, qd reus est sibi obligatus in. x. per publicum iustitiam, vel ponit qd iudex ipsum reum condemnauit per finiam in x. cui pōni dicit, & respondet reus, qd ipse credit si appareat iustitiam, vel prout in iustro confiteatur, an sit sufficiens responsum, Barto. dicit qd non in. l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verbo, obliga. & in. l. ij. ff. de vulga. & pup. ad qd fa cit. l. coiri. ff. pro loc. & l. inter stipulantes, in prin. ff. de verbo, obli. ¶ Quinto stante. d. statuto, queritur quid si reus sic respōdeat, vt multū faciunt, non credit, vt ponitur, an sit sufficiens responsum videtur qd sic, ac si simpliciter dixisset non credit, quia ista sunt paria dicere nō credit vt ponitur, vel nō credit qd ponitur, cōstat autem sufficienter respōderi, si dicatur nō credit qd ponitur, ergo pariformiter si dicatur non credit, vt ponitur, nisi forte dicatur qd si respōdet non credit vt ponitur quasi videat aliquid tacite credere ex his que ponuntur, licet non in totum, Is uero qui dicit nō credit qd ponitur, uidetur in totum absolute omnia negare, ¶ Quidam dñr non valere responsum factum per ista uerba, ut ponitur, licet ualeat per relationem qd ponitur. Cogita super hec, quia non reperio perfectam doctrinam & c. ¶ Sequitur in lit. era.

TERTIE Q. VE INCIPIT.

Vide hoc qd licite potest unam positionem negare & aliam confiteri. sunt enim separare, et una potest esse vera, & alia falsa, argu. in. l. si is qui, cc. §. urum. ff. de reb. dub. cū sua materia. ¶ Sequitur in littera.

- 1 Vltime positioni data simplex responsio est referenda tam ad confessata, qd negata.
- 2 Data simplex responsio ad ultimam non inferatur, si respondens in antecedentibus dixisset se nihil scire.

VLTIME POSITIONI RE-

spondet. No. formam huius responsionis que ad singula referuntur. ¶ Quid ergo si huic positioni data est simplex, & absoluta responsio, dicendo credit & c. & appareat in precedentibus positionibus fore in aliquibus responsum credit, & aliquibus non credit, an hec responsio erit ad omnia referenda, tam negata, quam

- 2 confessata puto qd sic. a nam licet negauerit aliqua esse uera secundum ueritatem. potest tamen credere de his in contrarium esse uocem, & famam, sicut ad omnia fieri debet relatio, argu. l. si idem cum eodem. in fin. ff. de iurisd. omni iudi. & in l. talis scriptura. & quod ibi
- 2 nota. ff. de lega. primo. C. Sed quid si in aliquibus positionibus antecederent dixit se nihil scire. postea respondit modo isto an hec responsio refertur ad omnia de quibus dixit se nihil scire. Specula. in situ. de no. cri. §. fama uersic. primo de erminat quod non ut contrarietas. & repugnantia euitetur. que euitanda est de fur. de fama autem supra sufficienter dictum est.

¶ Forma capitulorum actoris. Rubrica.

CORAM VOBIS. Suprascripto do. uicario exhibet. & producit suprascriptus Simo. dicto procuratorio nomine infrascripta capitula contra. & aduersus supra scriptum Io. in. & super causa. & q. antedicta simul inter ipsas partes uirtutem. ad uerificationem. & probationem iuris sui. & hoc in partibus. & articulis concernentibus fauorem. & commodum. d. Simon. d. nomine. & facientibus contra. d. Ioan. & non aliter. nec alio modo. que omnia. & singula in partibus antedictis eius fauorem concernentibus probare intendit. non tamen per hoc se astringere uolens ad omnia probanda. sed ea solum. & sola que sibi. d. nomine fuerit necessaria. & oportuna pro uictoria obrinen. saluo. reseruato eidem symonino nomine. quo supra omni iure. iterum. & de nouo alia capitula producendi. & probandi. prout sibi expediens uisum fuerit.

¶ Primo quod publica uox. & fama fuit. & est. ac rei ueritas se habuit. & habet quod. q. Pet. demo. tempore eius uite. & maxime de an. curso. M. ccc. & ante. & post. usque ad an. cursum. M. ccc. lxxv. inclusive. contiguit tenuit. & possedit. pacifice. & quiete per se. vel per alium eius nomine petiam vnam terre cul ter petitarum. c. cui coheret ab vna parte & c. spacio ann. x. xx. xxx. & xl. & prout testes dixit. & ueritas apparebit pro sua. & tanquam sua. Item quod supra scriptus Pet. d. petiam terre vendidit. & tradidit de anno curso. M. ccc. lxxv. supra scripto Andriano precio flore. c. Quod quidem precium. tunc. d. Pe. fuit confessus habuisse. & recepisse. prout constat publico instrumento tradito per Tho. notarium publicum Papien. Item quod. do. An. a tempore. d. venditionis circa continuo tenuit. & possedit pacifice. & quiete supra scriptam

a ¶ Puto. sed aduerte quod positio partis ratione non uere non potest tamen tota negari. puta quis ponit de. x. respondens debet solummodo quinque debet fateri de quinque. non autem in totum negare. ita Barto. & Angel. in l. prima. §. si stipulanti. ff. de uerbis obligati.

petiam terre pro sua. & tanquam sua per se. uel alios eius nomine spacio ann. x. xx. xxx. & plurium fructus. redditus. ac proventus ex ipsa petia terre percipiendo. colligendo. & habendo sic. & taliter. prout testes dixerint. & ueritas apparebit.

Bart. i. l. si quis cum totum. & facti ibi rex. de exce. & re iud. et facit. l. qui solidum. & ibi Bar. ff. de le. ij. glo. Inn. & Gem. in. c. presentium. de test. lib. vj. et ibi gemi. in. xij. & in fl.

1 In casu quando negantur positiones expedit illas per testes uel instrumenta probare.

2 Capitula differunt a positionibus in forma.

3 Positionibus responderetur a parte. capitulis uero contradicitur. & opponitur.

4 Producent capitula omnia in eis contenta confitentur. producent autem positiones non confitentur. nisi quatenus eas pars fateatur.

5 Super quibus sint testes interrogandi. quando super capitulis inducuntur.

6 Super quibus sint formanda capitula.

7 Nulla dilatione statuta a l. uel iudice. an probatio facta dilatione non precedente ualeat.

CORAM VOBIS. ¶ Ad euidenciam est sciendum quod plerumque contingit ad detrimentum tamen animarum suarum positiones negari. propter quod expedit illas. uel per testes. uel per instrumenta probari. quia parti non creditur sine extrinseca probatione. ut. 4. q. 4. c. nullus. et in l. omnibus. C. de testa.

¶ col. dicit. q. positio non est recienda. licet in ea contineatur plures articuli. sed iudex debet interrogare partem super quolibet. Etideo rephenduntur ad uocati calumniosi. qui dnt q. ratione partis liceat totam negare. scdm Barto. & Ang. ubi supra qui et dicitur q. rone qualita. aduente pot tota negari. pura qs ponit de. x. pure. & reuera e debium sub condit. potest tota negari indistincte. ita Barto. & Ange in. d. §. si stipulanti. & respondendo qs positioni. cui non tenebatur sibi preiudicat. Bal. in. l. ij. §. q. obseruari. C. de iur. cal.

FORMA EXCIPIEN. CONTRA POSITIO.

a Super capitulis adde, et ui de Alexan. de imo. in. l. si duo. §. idem iulianus. et ij. ff. de iur. iuran. ubi tenet qd etia sine capitulis possumus testes examinare, & qd productio non sit necessaria. Francisc. cur.

a & quia testes examinandi sunt super capitulis a que apud aliquos appellantur articuli, ut traditur in. c. ij. extra de testi. li. vj. ipsa capitula producuntur qd aliquando positiones in capitula conuertant tpe quo illas producunt, postea qd super negatis positionibus testes examinari faciunt, qd tam de iure, qd de consuetudine fieri potest. Debet tamen iudex interrogatoria que sunt a parte, contra quam producitur prius limitare, & superflua abijcere, vt in. d. c. ij. §. pterea. in fi. extra de testi. lib. vj. & ibi per Io. an. & Spec. in ti. de testi. §. ia de interrogatorijs. **c** + Nunc autem queritur quid differat. c. a pōnibus. respondeo qd primo differunt in forma, vt patet ex p̄dictis, & ex eis que traduntur in tit. p̄cedē.

3 **c** + Scdo differunt, quia positionibus respondetur a parte, sed capitulis non sed eis cōtradicitur, & op

4 ponitur. **c** + Tertio, quia pars que producitur capitula, videtur simpliciter cōfiteri b oia in eis contenta, vt. l. cū precum. C. de lib. cā. Ille autē qui pducit positiones, vderit illas cōfiteri conditionaliter, v3 si aduersarius eas fateat. vt p̄xime dē m̄ est in p̄ced. ti. conueniūt tñ in hoc, quia sup oibus de calūnia iuratur, ut in. l. ij. §. sed qd. C. de iur. cal. & in. l. ii. e. ti. li.

5 vi. **c** + Deinde q̄rit sup, & de qbus sunt interrogati testes cū sup capitulis iducunt, r̄ideo qd testis i rōne sui testimonij debet dicere illud qd scit se noscere p̄ aliquē sensum c corporeū v3 p̄ visum, aut auditum, aut per tactū, seu gustum, seu odoratū, put facti negotij qualitas exigit, seu

requirit. vnde si sit dubium super vinum, an sit bonum, vel malum, debet testis dicere qd gustauit, & inconuenienter diceret qd uidit, quia nō per visum, sed per gustum percipitur bonitas vini, & sic de alijs, scdm ea que not. per Cy. & glo. in. l. testium. C. de testi. & per Inno. in. c. cū cām. extra de testi. **c** + Item queritur super qbus formanda sunt capitula. Respondeo qd sup his que pertinent ad uerificandum, & ad probandum uis actoris in sua petitione deductum, uel defensionem rei, nam capitula que non pertinent ad predictam tanq̄ imperinentia repelluntur, ut no. in. l. ad probationem. C. de prob. & l. si. C. si per uisum, uel alio modo. & l. si qd libertatem. in fi. ff. de pe. her. cum si not. in tit. prece. **c** + Et no. qd probationes sunt fende in termino per iudicem, uel legē assignato, ut no. in. c. pastoralis. extra de excep. & l. exceptio nem. C. de proba. Quid igitur si nulla sit dilatio per iudicem, uel statutam assignata, an p̄batio facta non precedente dilataione ualeat. Spec. dicit qd sic in ti. de dilatio. §. uidentum. in uer. utrum, qd opt. sequitur Bar. Iaco. de are. in. l. in crimine. ff. ad. l. iul. de adul. & ibi probatur. & in. l. unius. §. cogniturum. ff. de quest.

PRIMO QVOD PVBLICA uox & fama. **c** Merito sit illud capitulum, ut eo probato liqueat de iure uēditoris, et per cōsequens appareat qd emptor causam habeat a bonefidei possessore, quia est multum utile, pp̄ ea que no. in auc. malefidei. C. de lon. temp. p̄scri. & per Dy. in regu. possessor malefidei. li. vj. est enim eo in iure uendens ipse uenditione facta, quo fuerat uendens uenditione non facta, ut. l. emptori. C. de euicō. & l. emptori. ff. de here. uel actio. cum simi. ibi notatis.

CONTINVE TENVIT ET possedit. **c** Hic queritur qualiter probetur cōtinua possessio. Dic qd uariis modis, sed factilius probatur hoc modo, v3 qd ante uenditionem, & tpe uenditionis possidebat, nam extremitatibus probatis presumitur qd tpe medio possederit, & hoc in eo qui desit possidere, vt est uenditor. In illo autē qui de presenti possidet, & asserit se possidere, sufficit probare se retro possidisse aliquando, nam illa preterita possessio p̄sumitur hucusq̄ cōtinuata scdm determinatio nem Cy. in. l. super longi. C. de long. tempo. p̄scrip. & Bar. in. l. celsus. ff. de usuc. & uide qd scripsi supra in forma responsionis facte per reū in libello, in glo. super uerbo prescrip. &c.

CVI COHERET. Qualiter probentur consinia coherentia, dixi supra in primo libello, in glo. super uer. cui coheret. facti qd no. gl. in. c. si papa. extra de priuileg. lib. vi.

SPACIO ANNORVM, XXX

b **c** Consteri. adde Barba. in consi. iij. colū. xij. & uide Alex. tenentē contrarium in consi. lxxviii. colum. v. in. ij. volumi.

c **c** Per aliquē sensum. adde la te Alexan. l. j. col. v. ff. si cerpera. Curt.

Et hic apparet q̄ per longeuam p̄scrip̄tionē factus est dominus vtiliter, & sic potuit tale do minium in emptorem transferre, vt. l. clauibus ff. de contrahen. empt. & vide q̄ scripsi supra in ti. de forma poss. in glo. que inci. hec est octaua positio.

- 1 Titulus pro suo habet annexam iustam cām,
- 2 Statu statuto q̄ ex possessione p̄sumatur do minium probans possessionem de preterito an p̄iudicet ei qui possidet de presenti.
- 3 An qui possidet de presenti stante dicto statuto eius f̄ctione habeat rei vendicationem.
- 4 Cum queritur de dominio per modum agendi sola possessionis probatio non sufficit.

5 Qualiter consulari ei qui allegat solam possessionem antiquam ad eam recuperandam.

PRO SVABETANQVAM

1 SV A. C. + Aduerte quod hic titulus pro suo est iustus titu. cum h̄eat annexam iustā causam v3 emptiois per ipsum An. facte de ipsa p̄tia terre, vt. l. i. ff. pro suo. & C. e. ti. l. i. & hoc po-

2 tuit itime p̄scribere. C. + Sed hic quero de quo titiana. q. Ecce statuto cauetur q̄ ex possessio-

ne p̄sumatur dominium, agit emptor qui aliquo casu cecidit possessione sua contra possessorem rei vendicatione, vel publiciana, dicendo ipsam

rem ad ipsum pertinere iure dominii, vel quasi, & ad huius rei probationem producit testes, &

instrā, per q̄ probat q̄ ipsam rē, tā ipse emptor quam venditor tenuit, & possidet pro sua, & tā-

quā suā sp̄cio longi t̄pis, q̄ritur an sit fundata in tentio ipsius agentis, & eadē q. fieri p̄o in e-

ius h̄. de qui cecidit a pos. Et arguendo ad p̄es summarie v3 dicēdū q̄ nō, qm̄ possessor de presentī f̄ctione statuti p̄sumitur dñs cū ipsi con-

gruā: verba statuti ipsius, ergo & statuti, ar. l. si vero. §. de viro. ff. sol. mat. & l. adigere. §. q̄uis ff. de iu. pat. vñ duo nō p̄nt p̄sumi dominii in-

solidum per eandē. l. v3 p̄ns, & possessor anti-

quus, ar. in. l. i. §. ex pluribus. ff. de acqu. pos. & l. si vt certo. §. si duobus vehiculū. ff. cō. &

amplius quā in parī cā possessoris portor esse de beat cā p̄ns possessoris, q̄ antiqui, ar. in. l. siue aūt. §. si duobus, i. ff. de public. & l. si nō dñs, ff. qui p̄o in pig. h̄. & l. si debitor. ff. de pig. Cū

enī cā p̄sumpti dominii sit ipsa possessio de p̄-

senti, et cessante, cessare dēt, & ista p̄sumptio ar. l. ḡalt. C. de epis. & cle. in. l. cū tale §. fallam. ff. de condi. & demō. cū si. In cōtrariū v3 dicen-

dū, cuius cā p̄mittendū est q̄ tm̄ quo ad iuris ef-

fectū operat̄ si q̄o laxat̄ veritas, vt. l. si filius. ff. si certū p̄. & in. l. lex cor. ff. de test. & l. si is q̄

p̄ emp. ff. de vsu. cū si. no. C. + Bx hoc sic infer-

3 tur q̄ qua rōne si hic emptor, vel heres añq̄ ce-

cidit a possessione fuisset vere dñs, & caderet a

possessione, possēt agere rei vendicatione, ita &

tunc p̄pter f̄ctionem statuti, qua p̄sumitur do-

minus fuisse, nam cum tempore quo possidebat

erat in eo p̄sumptum dominii, q̄ tm̄ operat̄

quantū verū nō potuit sine facto, & culpa sui eo

p̄iuari, iuxta regulā iuris in. l. id quod n̄m. ff. de reg. iur. & in. l. cū mādari. C. man. & l. si. C.

de pac. Nec verisimile cōset q̄ lex que semel cō-

tulit suum beneficiū primo possidentī, velit ab

eo auferre, et conferre secūdo, ar. in. l. assiduis. §. excep. C. qui po. in pig. hab. Et pro hac parte

facit q̄ alibi d̄r de duobus cōtēditibus de pos-

sessione que defertur illi qui p̄bat de antiquo-

ri, vt tradit in. c. licet, extra de p̄ba. i. l. i. C. vñ

4 pos. & quod ē d̄r de duobus emptoribus, quorū

ille p̄ferit qui primo possedit illā, vt in. l. quo-

tiens duobus. C. de rei v̄. cū si, & hec p̄s est eq̄-

or, & practica. Cōt̄scripto autē statuto nō pu-

tarem de iure cōi sufficere p̄bari de antiquiori

possessione nisi eēt legitima p̄scripta, maxime

sp̄cio t̄pis, cuius initii memoria non extitit in

cōtrariū, vt dixi sup forma p̄nom. C. + In gl.

q̄ icipit h̄c tertia positio & c. vel ex vero, &

putatio t̄i iuxta materiā. l. celcus. ff. de vsu, &

l. hoiem. & l. si. ff. p̄ suo. nā cum de dñio q̄ritur

per modum agendi sola possessio p̄batio nō

sufficit, sed de dominio, vel quasi p̄bari debet p̄

modos traditos in §. p̄ traditionē. & in §. singu-

lorum insti. de re. di. & ff. de acq. re. do. l. ii. &

iii. cum si. si āt de dominio, vel quasi quereer̄ p̄

modum excipiendū, tunc possessio de presenti in-

duceret p̄sumptionē dominii in ipso possessore, & teneret aduersarius cōtrariū p̄bare, vt tradit̄

per gl. & Bar. in. l. qdā in suo. ff. de condi. insti. & vide no. p̄ eum in. l. ita vt si fur. ff. cōmo. & p̄ Spe. in ti. de loca. §. li. vide Cy. in. l. cū res. et in. l. si. C. de proba. & in. l. i. C. vbi cā status.

5 + Queret aliq̄s q̄liter cōsūlēdum sit ei q̄ simplex allegat possessionē antiquā ad ipsam recuperā-

dā, cum nō h̄eat titulum paratū, q̄ instrā sunt vel p̄dita, vel testes nō apparēt, breuiter sic pōt r̄nderi multorū dicta colligēdo. Aliquādo quis p̄dit possessionē rei mobilis, aliq̄n̄ possessionem rei imobilis. Primo casu, aut res puenit in aliū possessore eius vicio mediante, aut line eius vicio. Si puenit vicioferre subdistingue, aut prior possessor h̄et ius in re, vt puta creditor, & tunc ei dāt̄ p̄ possessione recuperāda cōditio certū, vt h̄r. et no. in tex. et gl. i. l. iō §. neratius. ff. de cōd. fur. Aut nullū ius h̄et i re, et tunc, aut erat verus possessor, aut simpliciter defertor, vt cō modatarius, si fuerat verus possessor, tūc habet triplex remediū, videlicet conditionem triticariam, dū tamen non sit pecunia, vt in. l. ii. ff. de tri. & condi. ex. l. si coloni. C. de agri. & censu. li. xi. ac ēt cōditiōe idēbiti, vt. l. idēbiti. §. i. §. si nūmi. ff. de condi. ide. Si autem erat simplex de-

FOR. PROD. V. T EST. ADETER. REI MEMO.

tentator tūc habet actionē in factū, et officii iudicis, vt l. non tūc. in prin. ff. de pe. her. & ibi no. gl. in l. manifestissimi. §. sed cū in secūda C. de fur. & per Cy. in l. j. vbi de causa stat. & vide q̄ no. bar. in l. rē que nobis supra de acqui. pos. Pro re aut mobilī recuperanda nullū cōpetit interdiciū, sed vel actio furti, vel vi bo. raptō. vt no. per gl. in d. l. que nobis. licet pro ea defendenda detur interdiciū vtrobi. l. j. Vbi autē quis rei immobilis possessione priuatur sine vicio nouissimi possessoris, quia emit, vel successit, tunc dicit vt infra proxī. ¶ Secundo principali casu quando quis perdit possessionē rei immobilis, tunc distinguit, vt supra aut quis perdit vicio, aut sine vicio.

¶ Primo casu, aut perdit vicio violētie, & habet interdiciū vnde vi. l. j. et. ij. cū si. et cōditionē ex canone reintegranda. iij. q. j. & alia remedia, de quibus scripti infra sub forma libelli q̄ agit spoliatus. i. gl. j. vbi vid. aut p̄didit vicio clādestinitatis, et h̄z interdiciū q̄ vi. aut clā. ut. ff. q̄ vi. aut clā. l. j. cū seq. habet etiā cōditionē, ex l. mēmerint. & l. si quis in tāta. et l. cū querebatur. C. vnde vi. et cōditionē ex. d. canone reintegrāda, vbi autē perdit sine vicio, Dicunt quidā nullo remedio ad possessionē solā reuocandū esse succursū sed ad proprietatē solū fore agendū. Alij sunt qui dicunt succurrēdum ad poss. cōditione ex. d. l. si colon. quā opi. sequitur gl. in d. l. inciuitē. C. de furt. Inn. vero tenet, & gl. cū eo in. c. sepe, de resti. spoli. q̄ succurratur cōditione ex. d. canone reintegrāda, cui opi. dicit Bar. repugnare videt l. siue autem. §. j. ff. de pub.

Vnde ipse distinguit sic, aut ille ad quem possessio peruenit sine vicio habet causam ab actore viciofo, & res erat viciofa, & tunc contra eum locū habet remedium. d. c. reintegranda, arg. in auc. malefidei. C. de lon. t̄p. pref. aut habet causam ab actore nō viciofo, & tunc cōtra possessō. in nullo remedio possessorio est prouisum, sed sup proprietate de iure dñj est dīspūadū, quā opi. sequit Ia. bu. in. d. l. inciuitē. Nec ob. secūdu Bar. in. d. l. si coloni, quia loquitur quādo quis cām habebat ab actore viciofo, uerū ad. c. reintegrāda nō respondet, sed tu potes dicere q̄ cōcordat per tex. ibi cū dicit iniustas causas. & c. p̄ que verba datur intelligi succurri cōtra illos q̄ iniustis de causis occupauerūt res alienas, alij autē volunt intelligere illa verba, vt referantur ad eū qui possessiōnē amisit, vt sit sensus q̄ qualiter cūq̄ ex iniusta causa qs priuet possessione sua succurratur eidem beneficio. d. canonis reintegrāda, q̄ credo verius. Possēt tamē fortasse sic distingi inter ecclesiā, a et priuātū, aut p̄sona priuata perdidit possessionē rei sue, & tunc locū habet distinctio do. Bar. & Iac. aut ecclesia, vel prelatu ecclesie, & tunc indistin. ex ad recuperandā possessionē ex iniusta causa perditā succurritur rem. dio. d. c. reintegrāda. & sic procedit dictū, & opi. Inn. & seq. Nec mirandū si latius succurratur ecclesie, q̄ priuato, quia ēt in multis alijs causis idem sit, vt patet in ti. de sac. san. eccl. & C. de epif. & cle. extra de imu. eccl. per to. cum si. per que patet q̄ illud. c. reintegrāda. solum procedit in ecclesia, & ita sonat eius verba & c.

ITEM Q̄ VOD SVPRASCRIPtus Pet. ¶ Hoc est secundum capitulum in ordine q̄ probabitur per instrumentum si de v̄ditione rogatum est fieri instrumentum, vel p̄ testes, si de instrumento non apparet, vt in l. cum res. C. de proba. cū si. Sequitur in littera. **PRECIUM FLORENORVM CEN-**

sum. ¶ Non. q̄ precium b̄ est de substantia v̄ditionis, vt in §. precium. instituit, de emptio. & venditio. cum simi. ibi not.

ITEM Q̄ VOD DICTVS. ¶ Hoc est tertium capitulū, quod sit causa probandī per scriptiōnem, de qua alias plene diximus.

1 Per se, & suo corpore possidere, & alieno corpore paria sunt.

2 Qualiter acquiratur possessio rerum corporaliū, & incorporaliū.

1 **PER SE SEVALIOS.** ¶ Hec. n. sunt paria suo corpore possidere, vel corpore alieno, vt l. q̄ meo. ff. de acq. pos. & hoc est regulare in quocunq̄ alio nomine possidēte, siue sit seruus, siue filius, siue extraneus, vt l. ge-

¶ Ecclesiā. de hoc vide p̄ Lap. alleg. iij. & an remedium. d. c. detur malefidei pos. vide Alex. cō. si. cx. vij. l. j. li. & an requiratur li. contest. & an sit remedium p̄petuū, & multa alia, vide per eundē consi. vj. iij. li.

¶ Precium. adde hic scripta p̄ Ro. cō. lxxx. vj. & cō. si. xcj. vbi ponit an. §. uēdite isti. de emp. & ven. habeat locū in quocunq̄ contractu.

heraliter, et. l. j. §. Item acquirimus, cum seq. ff. de acqui. pos. & q. habetur in. l. quedam mulier ff. de rei v. d. c. & in. l. qui vniuersas. §. p. p. co. Ionu. & l. quis. §. si conductor. ff. de acqu. pos. cū si, licet in hinc modis retinetur possessio feruituris, vt in. l. vsu, retinetur. ff. quemad. feruit. amitt. ¶ Quiliter autē querat possessio rerū corporalū, & incorporalium tā priuatorum, q̄ ecclesiarum a plene traditur per Inn. in. c. ex litteris. extra de testi. spoli. facit. l. iij. & d. §. Item acquirimus. & l. quemadmodum. ff. de acquiren. possessio.

FRVCTVSET REDDITVS.
Hoc est optimum signū possessionis adeptę, & dominij, uel quasi acquisiti, vt l. titia. ff. de sol. & l. i. j. C. de acqui. pos. facit. l. litibus. C. de agr. & cens. l. xij. & hoc uerum intellige non apparente alio possessore, nam si appareat de alio possessore, licet iste non possessor fictum rei, uel pensionem reciperet non ex hoc efficeretur possessor, vt traditur per gl. & Bar. in. l. qui vniuersas. §. q. per colonum. & in. l. quis. §. & si conductor. ff. de acqui. pos. Ad predictam etiam facit. l. pompo. queritur. ff. qui. mo. vsufr. amitt. Simplex autem instrumentum locationis, vel emphiteosis non inueniente solutione mercedis non probat possessionem, nec dominium vt b. in. c. inter dilectos. in fi. extra de fi. instr. & in. l. qui rem propriam. C. loca.

VEL ALITER PROVT TESTES DIXERINT. Et ista clausula est superflua, quia pars producens habet necessario stare testibus a se productis, vt. l. si quis testis. C. de testi. cum simi. tamen aliqui ex abundantia vtiuntur ea. ¶ Formi capitulorum, quando testes producuntur ad eternam rei memoriam.

CORAM VOBIS DO. vicario. ¶ Dicit, significat, & proponit Simon speita sui proprio nomine, q̄ iam elapsis annis duobus Tho. brachius fuit confesus; uersus ipsum se ab eo in deposito, & ex causa de positi habuisse, & recepisse flore. c. in tanta pecunia numerata, quos floren. eidem Simo. reddere promisit ad certum terminum i. in elapsum, Tho. antedictus. Verum quia de dicto deposito, & alia contentis in capitulis inferatis veritatem nouerunt testes inferius nominati timentes, ac suspicentur ipse Si. ex veris, & apparentibus causis de morte, vel absentia, aut infirmitate testium inferitorum, propter quem defectum probationis posset damnum perditionis sui iuris incurere. Idcirco idem pro confirmatione sui iuris, & vt veritas non deperat omni modo via iure, & forma, quibus melius potest periri, & cum instantia requirit per vos ipsos testes, & ex uestro officio cf.

tari, examinari, recipi, & admitti super capitulis infrascriptis ad eternam rei geste, & veritatis memoriam, & ad omitem bonum finem, & effectum, per quē melius ius, & iustitia, ac veritas conseruetur, & non pereat, non astringens tamen se. d. Simon ad probandum, nisi ea sola que sibi sufficiant ad eius viduoriam cause. Primo vsq̄ rei veritas fuit, & est, ac se habet, & habuit q̄ superscriptus Tho. habuit, & recepit, ac habuisse, & recepisse confensus fuit a predicto Simo. deposito, & ex causa depositi in pecunia numerata de anno curso. M. cccc. mensis Maij floren. c. Item q̄ prefatus Thodictam pecunie quantitatem, tunc reddere, & restituere promisit ipsi Simo. ad kalen. Iunuarij, tunc proxime sequentis sub obligatione omnium bonorum suorum.

1 Quando producuntur testes ad eternam rei memoriam.

2 Quiliter predicti testes producantur.

CORAM VOBIS. ¶ Frequens factis est hic tractatus maxime tempore mortalitatis, & guerrarum, & ideo magna fua dente equitate adiuentus, vt non pereat facultas probationis, habet autem locum tam in actore, quā in reo, vt no. in. c. quoniam frequenter, extra vt lit. non contesta. Pro cuius pleniori doctrina est sciendum, q̄ regulariter testes non recipiuntur ante lit. contest. Fallit quando de testium morte, vel absentia timetur, & in quibusdam alijs casibus qui not. in text. & glos. per Innocen. in. d. c. quoniam. & per docto. iuris ciuils, in. l. in lege acquisita si deletum. ff. ad. l. acquil. ad quod etiam facit quod not. in aucten. de testi. §. pe. col. vij. C. de testi. auc. sed si quis ab aliquo. & l. curent. ff. de testi. & Specu. in. tit. de testibus. in. §. nunc tractemus. Producenti autem sunt hic testes coram illo iudice qui esset index competens ipsius rei, si contra eum produceretur via ordinaria, vt in. d. c. quoniam.

¶ Queritur autem de forma producendi in hac examinatione, ubi notandum, quod pars contra quam producuntur debet citari prius, & si comparuit ei debet libellus offerri, &

a ¶ Quam ecclesiarum, vt de etiam per Roma. consil. cccclxxxvi. p. Cal. consil. vj. de iure patro. b. ¶ Nec dominium, an inuestitura probet dominium, vel pos. vide per Bald. consil. lxxij. lib. per Paul. de cast. cōf. ccxxviij. & vide q̄ voluit Areti. consil. xv. & c. liiij.

a ¶ In senē, sed in qua etate debeat esse senex, ad hoc vt in eo sit suspitio mortis, hoc casu, vide Oldr. conf. xciiij. qui alle. Innocen. in. c. quoniam frequenter. vt lit. non contesta. & dicunt q̄ quinquagenarius dicitur senex, vide alia in dicto conf. **b** ¶ Confessio nem. dic tamē q̄ depositum cōfessionatum non habet priuilegium veri depositi, vt dicit Bal. consil. xxxviij. iij. lib.

iuris ordo seruari, siue sit actor, siue reus, vbi autem contumax fuerit, tunc examinantur testes, quorum testimonia sigillantur, nec publicantur, & postea intra annum si fieri poterit, debet iterum pars, cōtra quā sunt producti citari, & super negotio principali sibi petitio offerri, aut saltem denunciari sibi de ipsorum testimonio receptione vt ei liceat contra ipsos opponere, prout videbitur, & si hec forma non seruetur examinatio redditur nulla, vt in. d. c. quoniam. post prin. An credatur simplici assertioni actoris volentis prodicere testes ad eternam rei memoriam.

TIMEATQVE ET suspicetur, ¶ An autem sue assertioni credatur, dicit q̄ non, nisi probet q̄ actor asseuerat, † quia actor q̄ asseuerat probare debet, vt in. l. actor. C. de prob. cum simi. credo tamen q̄ sufficiat de absentia futura probari per testem, qui se dicat velle absentare, vel per relationem medicī qui dicit illum fore infirmum, argu. l. semel. C. de re milita. quia in talibus procedendum est summarie.

DE MORTE. Attende hic q̄ de morte proponitur, quia ipsa timenda est tam in iuvene, q̄ in senē, sed tamen debet subesse iustior causa mortis, puta gravis infirmitas, vel quia quotidie est in conflictu belli, & simi. aliter autem esset vanus timor, et quia de morte loquimur, audi quid refert Seneca in quadam sua epistola, ait Epīcurus meditari mortem, qui hic dixit meditari libertatem iussit, nam qui mori didicit, feruire non didicit, sed vna cathena, que nos omnes alligatos tenet. f. amor vite & c. ergo ait Valerius. remoueat naturalis omnium animalium dulcedo vite, que nos pati multa turpiter cogit, sic ea remora eius q̄ plurimū beatorum finis erit & c. **VEL ABSENTIA.** Hec est sufficientis causa, tunc etiam & alie, de quibus non in. d. c. quoniam, & per Specula, in. d. §. nunc

tragemus.

PRIMO VIDELICET. Hoc est primum capitulum, quo distinguitur, & declaratur obligationis titulus.

1 Per solam depositi confessionem non inducitur obligatio, sed probatio depositi.

HABVISSE CONFESSVS.

1 Sed hic queritur, an sola confessione inducatur obligatio depositi, videtur q̄ non, quia depositum non verbis contrahitur, vt in. l. qui. mo. re contra. ob. post prin. de. l. §. si quoq. ff. de ac. & obliga. Confessio autem dicitur verborum obligatio, in. l. de litera. ob. in prin. in. d. l. §. verbis, ergo per confessionem depositum contrahitur. Breuiter dicit q̄ obligatio non contrahitur, sed probatur esse contracta per talem confessionem b vt. l. publicum, ff. de depos. in si. maxime quando renunciatum est exceptioni non numerate pecunie, vt communiter fieri solet in instrumentis, vt habetur in. d. l. in contractibus §. sed quoniam. C. de non numerata. pecu. & not. in. l. si ex cautione. & l. generaliter. eo. tit.

EX CAUSA DEPOSITI IN pecunia numerata. Adverte q̄ regulariter verum, & proprium depositum est, quando certa res in specie, vel quantitate, vt in. l. §. si pecu. signata. ff. de po. licet ipsa eadem res, vel pecunia restitui debeat, tenetur eo casu depositarius non solum de dolo, sed etiam de lata culpa, vt. l. q̄ nerua. & l. §. sepe. cum simi. ff. de po. vbi autem pecunia deponitur in quantitate, vel genere, tunc sufficiat aliam tantundem restituere, & ipsius pecunie periculum pertinet ad depositarium, vt in. l. luctius, & in. l. dies sponsaliorum. §. j. ff. de po. Sunt alij quattuor casus, in quibus periculum transit ad depositarium, qui not. per glos. in predicto §. sepe. inter quos est ille casus qui quotidie ponitur in instrumentis, v; quando deponens, & depositarius inuicem paciscantur quod depositarius de omni periculo teneatur, iuxta doctrinam traditam per glos. & doc. in. l. sed & si quis §. que situm. ff. si quis cau. & c.

ANNO CVRSO M. ccccxx. ¶ Isto anno mensis Septembris. die. xvj. natus est predictus Manfredus filius meus in ciuitate Papie, an. vero curso. M. ccccxcij. mensis Octobris, natus est illustrissimus Dux Philippus ad presens Dux Medio. & Comes Papie, qui anno presenti nunc curram, M. ccccxcij.

- 2 a mensis Iulij obtinuit dominium ciuitatis Medio. interfecto tunc proditore a certis ciuibus olim eius fratre Duce Medio. &c.
- ITEM Q. VOD PREFATVS.**
Hoc est secundum capitulum confirmatorium primi &c.
- TUNC REDDERE.** Ista dictio tunc denotat temporis extremitatem, vt. l. iij. in si. ff. de condi. & demon. & l. tutoribus. in si. ff. de testa. tur. de cuius significato. notatur per Archi. l. xij. dist. in si. in cap. ergo. &c.
- 1 Dictio vsq; qualiter ponatur inclusue, vel exclusue.
- 2 Dictio vsq; qualiter ponatur quando capita essent alteri. l. contrarij.
- 3 Dictio vsq; qualiter ponatur quando ista dictio per iungitur, & determinatur a dictione, vsque.
- 4 Dictio vsq; qualiter ponatur, vbi apparet de contraria voluntate disponentis, que colligi potest ex qualitate rei, ad quam sit terminatio que alienari non potest.
- 5 Dictio vsq; qualiter ponatur, quando resultat prauus intellectus.
- 6 Dictio vsq; qualiter ponatur quando ponitur ad determinationem numeri, temporis, vel quantitatis.
- 7 Dictio a, vel ab, qualiter accipiuntur.
- 8 Dictio taxatiua, qualiter accipiatur.
- VSQVE AD KALENDAS IA**
nuarij. C + Solet apud plurimos dubitari, an b hec dictio vsq; b ponatur inclusue, vel exclusue. Et quantum ad primum casum ponitur inclusue, & sic dies kalendarum cederet tota commoda debitoris. arg. l. qui ante kalendas. & l. cum qui. cum. ff. de verbo. obligat. Et quoniam materia ista est satis in practica, & in vsu, ideo latius est declaranda, ad cuius euidenciam propter rudes, sciendum est qd secundum logicos duo sunt termini, vnus a quo, alius ad quem. terminus a quo est ille, a quo res sumit initium, verbi gratia, si dicatur talis lapidem proiecit a domo Titij, vsque ad domum Gaij, nam domus Titij est terminus a quo iactus lapidis sumit initium, domus vero Gaij est terminus ad quem iactus lapidis finem suum perficit, & consumit, de quibus terminis plene no. per Bar. in. l. si is qui pro empore. ff. de vsuca. quo sic supposito reuoco in dubium, an iste dictiones a, ab, vsque ponatur inclusue. Circa quod sciendum est, qd quando dicitur vsq; i lege, quandoq; profertur ab homine. Primo casu regulariter ponitur inclusue, vt profertur in auc. hoc ius. ver. in ceteris. C. de sac. fan. eccl. & l. j. ff. de do. & l. si cum exceptione. §. quatenus. ff. q. me. causa.

- & l. si cui terui. ff. de le. j. in si. ff. si tab. test. nul. extra. l. j. in si. facit. c. statutum. de here. in cle. & l. si. ff. de senat. + Fallit quando capita inclusue essent alteri. l. contraria. quia tunc ponitur exclusue, vt in l. pe. ff. de su. & l. j. post prin. ff. an p alium causa appe. cum si.
- 2 Secundo casu quando profertur ab homine, tunc consideranda duos casus, nam qnq; iste dictiones a, ab, et usq; ponunt ad determinationem loci, qnq; temporis, qnq; numeri, vt infra declarabitur. Item habes considerare, qd hec dictio vsq; aliquando iungitur cum prepositio ne in, aliquando cum prepositione ad. Si quidem iungitur, & determinat prepositionem in verbi gratia promitto si re arbitrio Titij a x. flore. vsq; in. xx. vel si testis dicit, talis possedit talem fundum, vsq; in talem, & si tunc ponitur inclusue, quia hec dictio in, denotat qdam intricatam, & perfectionem, vt colligitur in l. focium qui in eo. §. si. ff. pro so. & l. si in annos. ff. de condi. & d. m. C + Ideo dico si hec dictio per iungatur, & determinatur a dictione vsq; verbi gratia promitto. x. dare vsque per medium mensem. nam hec dictio denotat cui adscitur, vt. l. urbana. §. pernotare. ff. de verbo. significa. vbi vero hec dictio vsque iungitur dictioni ad verbi gratia loco fundum talem, vsq; ad talem, vel vendo talem fundum, vel loco talem domum, vsque ad talem, vel testis dicit talis possedit talem rem, usque ad talem, tunc quidam in hoc distinguunt, vt Dyn. & Cyn. aut inclusio continet odium, &

a C. M. ccc. l. 2 computado ergo in cursu. lxxxv. anni fuerit sex principes Medio. an autē septimus regnauit hoc tempore dubium est, regnauit itaque Philippus, deinde Dux Fraciscus, deinde Dux Galea, dei de Ducissa Bona, deinde Dux Ioā Galea, nunc dux Ludouicus.

b C Vsq; de hac dictione, & alijs hic positis, & multis alijs, de quibus hic non fit mentio, vide per Old. consil. xlix.

FORMA IVRAMENTI TESTIVM.

exclusio fauorem, & tunc ponit exclusiue, aut econtra, & tunc ponitur inclusiue per Cy. in l. a ca ligato milite. C. de nup. in autem secundum bar. latius distinguit vt p. eū no. in l. patronus. ff. de leg. iiii. aliquid dicitur vsq; ponit ad determinatio nem loci quicq; ad determinationem temporis quicq; numeri. ¶ Primo casu subdistingue, aut terminus ad quē refert, & potest comprehendit, vel idē esse cū termino a quo, & tunc ponit inclusiue. Hoc autem contingere potest vel ex generalitate sermonis, vt in d. l. patronus. §. i. vel ex qualitate rei, vt in a. tit. arbor, vel lapia, vel fouea. ille terminus ad quē, vt. l. arbor. ff. cō. di. & l. pro regione. ff. de acq. re. do. vel ex q̄litate p̄cij, vt infra dicā vel q̄a iclu sio cōtinet eam p̄ā. vt. l. qdā in rest. d. ff. de le. ij.

4 + Fallit vbi appet de cō raria volūrate disponē tis, q̄ colligi potest ex qualitate rei, ad quā sit termi natio q̄ alienari nō potest, vt in l. filius. ff. de le. i. v̄ vt rē credo si res illa, ad quā sit terminatio sit a liena, & ab alio possessa, q̄ nō est p̄sumptio in dubio disponēre referre se voluit ad rē alienā, arg. in l. iiii. ff. de leg. i. vel ex qualitate p̄cij ip sius rei alienare, qm̄ sequeret enormis lesio si po neretur inclusiue, his. n. & similibus casibus po nitur exclusiue, arg. l. semper in stipulacionibus. ff. de re. iur. Et p̄ hoc dicitur illa vulgaris. q. qm̄ q̄s vē didit aliquid fundū, vsq; ad talē, v̄ locauit q̄ nō ponit absolute ille alius fundus inclusiue in vēdi tione, sed cū determinatione, de qua supra. ¶ De cundo principali casu qm̄ hec dicitio vsq; ponit ad determinacionē t̄pis, & tunc subdistingue, aut t̄ps ad quē refert potest cōtinuari sub t̄pe designato puta p̄mitto dare centū, vsq; ad klendas, vel p̄ mitto dare. x. vsq; ad. x. an. vel loco, vel in em phiteosim cōcedo talē domū, vsq; ad. x. an. in q̄ bus casibus dubitat, an t̄ps extremū ad quē pu ta annis vltimis decēniū ponat inclusiue, vel ex clusiue, vbi indistincte dicit q̄ alio nō appente po nit inclusiue, ar. d. l. eū q̄ ita. §. qui stipulatur añ klend. ff. de verbo. ob. cū si supra alle. q̄ bona est argumentatio de loco ad t̄ps, vt in l. vinū. ff. si cer. pe. & l. si. C. de triu. + Fallit vbi resultaret prauis intellectus, q̄ tunc ponit exclusiue puta si sit terminus statutus ad cōparēdū vsq; ad diē do minicā, vel p̄missi qualy die das libā carniū vsq; ad die veneris ad primā diem quadragesime, & si. nā in his casibus non intelligit inclusa dies phibita vel t̄ps phibitū, ar. l. i. C. de tēpo. app. & in l. semper. de reg. iur. aut t̄ps q̄ non potest de iure cōtinuari sub t̄pe designato. v. g. do tuto rē filio meo vsq; ad pubertatē, & tunc ponit ex clusiue, vt. l. q̄tū. ff. de tutatē. Fallit vbi de mēte dī sponētis cōtrariū apperet, q̄ tūc v̄ba ip̄propria renē, vt. l. a filio. ff. de le. iiii. & l. p̄ seuerinā. §. cō ditionū verba. ff. de cōdi. & demō. ¶ Tertio principali casu qm̄ hec dicitio vsq; ponit ad dete

minationē nūeri t̄pis, vel quāritatis. v. g. p̄mit to dare vsq; ad. x. dies, & tunc ponitur inclusi ue, vt. d. l. idē. ff. de do. & in auc. de app. & intra que t̄ps. §. illud quoq; col. iiii. licet illa iura loquā tur qm̄ t̄ps profert a lege. Idem tamē hic hoc ca su si p̄fertur ab hoste, maxime quia verba dēnt interphari cōtra p̄ferentē, vt. l. veteribus. & ibi no. ff. de pac. & in p̄re magis fauorabilem, vt in.

7 l. quodiens. ff. de reb. dub. ¶ Que autem supra dicta sunt in dictione vsq; idem per omnia inel luges in dictionibus a, & ab, que opponuntur vt plurimum, tāquam terminus a quo, de quibus vt de Guil. de cu. in l. meminisse, & ff. de offi. p̄cō. & lega. per Alb. in suo alphabeto, super litera, v. dictione vsq;, & per Archi. extra de preben. li. vi. & de resti. spo. frequens eo. li. xxxi. distin. c. si. & per Io. an. in cle. sicur. de app. facit. l. ratio. §. si. ff. de ac. emp. & l. i. §. est atē. ff. de acquo. & est. & l. potest dnas. C. de aduo. di. iudi. & vide de his, & aliis pluribus dictionibus, que po nit Alb. in auc. hoc ius. C. de procur. ¶ Quid autem sit de dictionibus taxatiuis, puta solum solummodo, tantummodo, & si. no. per bar. in l. i. ff. si quis iud. non obtē. Ad vnum sp̄ aduerte, & hanc regulam tene in omnibus, q. occurrenti bus q̄ si reperias diuerfas opi. doc. adherere ve lis potius opi. antiquorum, q̄ moder. nisi repe rias tex. expressum in contrariū, nā moderni fa cti sunt ita pomposi, vt se nihil reputent scire, ni si legem faciunt per se, & spernant antiquos, & laudant mode. de quorum collegio se faciunt, & predicari volunt, nā vt inquit Seneca probatos sp̄ tene, & si ad alios diuertere, aliquando li buerit ad priores redi, Deo gratias.

¶ Forma fidei, seu fidei iuramenti. Rubri.

SAPIENS vir Dominus vicarius domi ni potestatis Papie ad petitionem, & instan tiam supra scripti, an. omni modo, iure, v̄ia, & for ma, quibus melius potest exposito prius ipsi do, vicario per dictum an. q̄ multum, & iuste t̄met de dilapidatione, & occultatione instrumentorū fructuum, & bonorum existentium super posses sione, de qua inter ipsum parte vna, & Io. antedī ctū parte altera, q. vertitur, & q̄ amplius est ne ipsorum occasione partes ipse perueniant ad rixam, & arma, volens, & intendens prefatus do minus vicarius in quantum potest occurrere, & obuiare cuiuscunq; scandalo, rixe, vel rumori, ius sit, p̄cepit, & mandauit supra scriptis. A. si. no minibus predictis ibi presentibus audientibus, & intelligentibus, quatenus nullus eorū audeat, vel presumat accedere ad dictam possessionē, de qua questio vertitur, nec abinde fructus, vel alias res amouere, nec in ea laborare, vel labo

rari facere sine expressa lnia, & voluntate, d. do mini vicarij sub pena cuiuslibet contrafactenti librarum, c. camere illust. Ducis applicati. seu cōf Papie, referuato tamē omni iure dictis partibus tam in possessione, q̄ in proprietate predicta, & et oī iure eis cōpetenti in fructibus antedictis ac si ipsum saximentum factum non esset. Preterea prefactus dominus vicarius imposuit, & in mandatis dedit, & Pe. patio seruitori publico dicti communis, quatenus ex sua parte, impositio ne, commissione, & mandato dicat, & precipiat, h. & a consulibus loci sartirane quatenus, omnes & singulos fructus extantes de presenti, & insuper dicta possessione & proprietate colligere debent, & saluare, ac penes se in sequestro tenere, nec alicui persone respondere sine speciali licentia ipsius domini vicarij, sub pena, de qua supra & vide &c.

- 1 Omnis sequestratio est prohibita.
- 2 Que faciunt personam suspectam de dilapidatione, propter quam admittitur sequestratio,
- 3 Fundus cum fructibus, an possit sequestrari ad suggestionē partis, cū iudicio iuris vtriusq; parus, cum timore de rixa.
- 4 An vigore conuentionis in instrō positus, q̄ in casu non secute satisfactio, bona debitoris seq̄ strentur, possit fieri sequestratio.
- 5 Sequestratio, an possit emitti in casibus in quibus permittitur.
- 6 Facta sequestratione fructuum tempore periturorum quid sit agendum.

SAPIENS VIR. † Frequens est hic tractatus saximentorum maxime in Monasterio, & quibusdam aliis partibus, vbi ius & instantia ministratur per boues, & ignorantes qui multum sunt faciles cōcedere talia saximenta. Est igitur sciendum q̄ regulariter ista saximenta ante laram sniam a sunt omni iure, tam ciuili, q̄ canonico prohibita. vt. C. de phi. seq. pec. & extra vt li. pe. c. l. & extra de seq. pos. & fru. c. l. & in cle. i. e. ti. & xv. q. iiii. volumus, & maxime lite pendente, siue agitur actione reali, vt puta rei v. de vel alia sili puia petitione h. r. & effratio, quia nemini auferenda est commoditas possessionis que in fructuum perceptione consistit an lara sniam, vt. l. i. & l. ordo, C. de excu. rei iudi. & in. §. cōmodū, insi. de interd. & l. i. i. i. ff. de sol. nisi pendente appellatione post sniam laram in principali causa, vt. l. imperatores, ff. de app. & in. c. si. cum ibi not. extra de seq. pos. & fruct. Potest tamen ante sententiam laram, in cā principali fieri fructuum descriptio, vt super illis iudex possit certam fere sententiam, & dereminatam, doc. in l. facultas, C. de iu. n. l. x. &

Barto, in. l. i. §. eligitur. ff. de ven. in pos. mi. p. qua opi. facit. d. l. i. §. q̄ si nōdum, & in auc. si omnes. i. fi. C. si vt se ab her. absti. Sic ergo stat res q̄ omnis sequestratio ē prohibita h. que res fallit in. x. casibus. Primus est cū timor, vel suspitio est de dilapidatione rei que petitur sequestrari, vt probatur in d. l. imperatores, & in. cap. ii. & ibi no. per gl. in. c. h. extra de seq. pos. & . iiii. q. ii. ca. quia ita. † + Sed hic queritur que sunt illa q̄ faciunt personā suspectam de dilapidatione. Rūdo se cundū gl. in. l. si fideiussor. §. si. ff. q̄ satisfd. cog. q̄ sunt quatuor. Primo debet non possidē aliqua mobilia, vt in. l. sciendum. ff. qui satisfd. cog. vel possidere pauca q̄ non equalēt rei, super qua quest. agitur, vt. l. si creditores. ff. d. priu. cre. tertio mali c mores de presenti, vt in si. de susp. iu. §. si. quod no. tu iuuenis cui displicet boni mores, quarto q̄ prius in similibus male verusum sit, vt in. l. si cui. §. h. i. de ac. Premissa autem indicia reddunt quem suspectum si superueniant post obligatiōnem contrariam, secundum Bar. & doc. secus si fuissent tempore obligatiōis cōtra, quia tunc non redderet personam suspectam, cū, n. a principio fuerit tali ap. pbata, nō poterit ex eadem causa reprobari, vt tradit, & habere in. l. si creditores. ver. plane. & in. l. ait preter. §. si debitor ē. ff. que in fran. cre. facit. l. si is a quo. n. si. ff. vt in pos. leg. ad quod faciunt, que in simili dicit de vxore, que contractū cum viro inope, & egeno, deinde pendente matrimonio vult dotem repetere, quia vir eius laborat iopia, per. l. vbi ad huc, C. de iud. do, & in. l. si

CL Latam sententiā, quid si snia lata sit, & sit nulla, an nō parens seq̄stratio icida. ad cōpescēdas, vñ per. d. de R. m. deci. suis. i. antiq. d. seque. pos. & fruc.

bC Prohibita ad mater ā, vñ de Ful. cōsi. c. lxviii. & que posuit in re. l. i. C. de pni. seq. pec. Et an seq̄stratio posita fieri pte nō citata, vñ ea q̄ ibi posuit, vñ de Alex. i. con sil. vi. i. iiii. v. o lu, Cur.

cC Mali mores, sed quid si ante iussit malorū morū, & per trisennium fuisset i bonis morib. an sufficit, vide q̄ voluit ro. cōi. clxvii. vbi dicit q̄ efficitur nouus homo,

FORMA SEQVESTRI, SEVSAXIMENTI.

constante, i. prim. ff. sol. ma. que non auditur, vt not. p. Cy. i. d. l. vbi adhuc. in. i. i. q. C. Secundo principaliter fallit. l. reg. quādo ab ex. e. sententia serponitur appō. ne in. l. ab executore. C. quo. app. nō reci. C. Tertio fallit in seruo litigante de eius statu, cuius peculiū in. terim sequestrator, vt. l. i. §. i. C. de aser. tol. & in. l. i. C. de ord. cog. Item potest dici a paritate rationis in si. liofa. monacho, feudatario, & si. de quorum statu questio agitur. Quarto fallit in colono ascripto qui litigat cū domino suo sup fundo, nam fructus sequestrantur, vt. l. i. i. i. b. s. post prin. C. de agri. & cē. li. xii. & idē potest dici in colono simplici, v. p. partiaro a paritate ratio nis. C. Quinto fallit in marito vergente ad inopiam post matrimonii cōtra. cū. cuius bona pro dote sequestrantur, vt. l. i. si cum dote. §. si vero. ff. sol. ma. C. Sexto fallit quando possessor cōuentus contumaciter se absentat q. no, quia frequenter accidit, vt in. c. ex literis extra de do. & contu. C. Se. pūmo fallit quando mulier reuocatur p. vtrū, de cuius sententia timet, q. vxor seq. stratur, vt in. c. lris. & in. c. ex trāsmissa, extra de rest. spol. C. Octauo fallit q. rix. a vel rumor, vel scādā. lū timeretur, vt. l. si oleū. i. prin. ff. de do. & in. l. equis simū. in prin. & q. ibi no. ff. de vsu fru. & i. c. i. de seq. pos. facit quod nō. per Inn. in. c. in. pū. ita. in gl. ii. extra de pb. & Ia. de bel. in auc. de mād. prin. facit. xc. dist. i. in. c. discordantes, & c. p. i. pimus, & quod no. in. c. i. extra de tre. et pa. C. Sed circa hoc q. ritur de quotidi. ana, q. Ecce est certū Titū possidere fundū, super quo,

q. sibi mouetur, & timeur ne partes ad rixam pueniant, vel ad arma, aut scandalum aliud generetur. Queritur an iudex possit, vel debeat ad alterius partis suggestionem fundum cum fructibus sacre sequestrari sine presudicio iuris vtriusq. partis, v. q. sic per. d. l. si oleum, & in. l. equis simum prealleg. In contrarium determinat Inn. in. d. c. in pū. ita. quādo op. i. ex p. sse tenet Bal. in. d. l. i. C. de prohib. seq. dicens q. in illo casu iudicis officū est p. cipere sub certa po. na parti, q. non possidet q. non impedit posses. so. rem in sua possessione, nec ipsum vilo modo turbare presumat, & pro hoc facit. l. i. ff. ne vis si. et. & l. pe. ff. de aqua quo et esti. & l. iii. §. hoc autē. ff. de iti. a. et. priua. Et fundatur hec opi. iure, & equitate. als. n. sequeret absurdum, q. qui libet ex cogitata malitia feret rixā imminere, & scādā. lū, vt eius aduersarius priuaret cōmodi. tate fructuū, & possessionis, v. m. l. i. i. s. hoium est obuiādū, vt. l. i. in fundo. ff. de rei v. nec ob. l. eq. simū. & l. si oleū. q. d. n. intelligi q. n. est du. bitū q. s. possidet. C. Nono fallit q. n. lris pēdet p. appe. vt in. d. l. impatores. ff. de appe. C. Decio fallit q. n. alicui de familia officialis fuit res abla. ta, sup. q. q. mouet, vt in. l. senans. ff. de offi. p. si. quos casus hēs p. maiori pte no. p. gl. in. d. c. ii. de seq. pos. i. d. l. i. de p. hi. seq. C. Quid at dice. de eo q. sit quotidie in iuris, in quibus apponi. tur c. q. si nō fuerit de debito facta cū, q. debi. toris bona possint capi saxiri, & seq. strari, & solutū accipi, virtute huius cōuentionis extra. d. casus spāles poterūt hec bona seq. strari, et v. q. nō, quia hec cōuenio est cōtra ius. d. l. i. C. de p. hi. seq. cū si. ergo nō v. z. vt. l. pa. etā q. cōtra. C. de pac. cū si. ibi no. in cōtrariū dico, & est veritas, quia q. pōt lex per eius p. uisionē, hoc idē posse debet nō per eius cōuentionē, vt. l. nō im. possibile. ff. de pac. & gl. no. i. l. i. C. de thesa. li. x. Cōstat autē q. lex potuit p. uiderē cōtra regu. i. casibus p. misis, ergo sic hō poterit i. casu p. n. i. et p. hac inia facit, q. hō p. cōuentionē potest p. uiderē super detetatione, & seq. p. sone, vt. l. i. C. qui bo. ce. pos. cū ibi no. & l. ob. es. C. de ac. & ob. & ibi no. ergo multo fortius super seq. stratione honorū. C. Deinde q. ritur an hec seque. stratio i. casibus antedictis possit aliquo mō cui. tari. Dicitur doc. q. sic, si idonea factidatio p. statur de rebus s. luandis, et nō baratandis, vt h. in. d. l. si. de or. cog. & in. d. l. senatus. §. si. & in. d. l. li. tibus. de arg. & c. i. & hoc procedit q. n. inia nō est lata cōtra eū, cuius bona sunt seq. strata, vbi at cēt inia lata cōtra eū, tūc satisfactio non releuat, nec sibi prodest, vt determinat glo. in. l. si. C. qui ad li. procla. non licet, & per do. & Bar. in. d. l. si cum dote. §. si vero. ff. sol. ma. Sic ergo si fiat sequestratio pendente appellatione nō

a. C. Rixa, no. q. n. timet, ne partes veniant ad arma, quid iudex facerēat. Vide in. d. mea repe. & q. sal. tim. sūmatim debet cōstare iudici de tali timore, ita Ang. i. cōsi. c. l. xii. & tūc regriē pris citatio, et hēs i. cōsi. meo, nu. lx. Et adde q. tūc fit seq. stratio ob timorē scādā. lū, quādo vnaqueq. p. s. p. i. d. ite se possi dere, ita bald. i. l. i. disceptetur. ff. vbi pu. educa. deb. se. cus si vnus tā tum incumbit possessioni, & tūc mandare alteri, ne turbet possessionem. & de hac lite. in. d. consi. Cur.

6 proderit satisfare, quod not. **C** + Post hoc queritur quid si in casibus specialibus facta sit sequestratio fructuum qui sunt tempore perituri, vt poma, & pira, & simi. quid erit, respondeo secundum Bar. vt per eum no. in. l. interesse. ff. de acquir. poss. qd tales fructus debent vendi auctoritate iudicis, & pecunia in sequestro reponi, arg. in. l. litibus. et in. l. is cui. s. queri potest. ff. vt in poss. leg. et. ff. de acqui. here. l. si. & c.

1 Per sequestrationem, an possessor priuaret sua possessione.

2 Obligatus soluere sub poena, et iuro, si ei fiat de pecunia soluenda sequestratio per tertiã personam non i currit aliqua poenam.

3 Quomodo procedatur factio sequestro.

AVDEAT VEL PRESUMAT.

C + Hic queritur, nunquid ex sequestratione, que fit per iudicem, priuaret possessor sua possessione, ad hoc respondet gl. qd sic in. l. i. C. de prohi. seq. et. l. interesse. puto. ff. de acqui. poss. tu tñ melius distingue, vt ibi no. maxime per bar. in. d. l. interesse. quedam est sequestratio voluntaria que fit a partibus, et talis priuaret possessionem sua possessione, quedam est sequestratio necessaria qd fit a iudice, et hic subdistingue tres causas, quandoq; iudex agit priuare possessorem, quandoq; agit non priuare, quandoq; dubitat. Primo casu priuatur possessione, et sic intelligatur quod gl. predicta, nec mirũ, quia si iudex priuaret quem suo dominio, vt in. l. de offi. iud. in. si. mul. to fortius possessione, vt hñ in. l. qui vnuerfas. s. item cum pretor. ff. de acqui. pos. et hñ in. d. c. i. de seq. pos. **C** Secundo casu non priuaret possessione, ar. l. iiii. s. gña. ff. de acqui. pos. **C** Tertio casu dic idẽ qd in. ii. per. d. s. gña. **C** + Vltra queritur. Ecce qd quidã erat oblatus cum iuro soluẽt, ad idem sua certa poena venientia per sona, et facit ei per iudicem sequestrari pecuniã,

a an excusetur si nõ soluat ad diem. Dic qd sic a et b a poena, et a iuro b per tex. in. l. si. ff. de. l. cõmis. et ibi no. nam iustus iudicis excusat a poena, et a iuro, vt in. c. venientes. et ibi no. extra de iur. iur. et. l. imperatores. ff. ad muni. et. l. c. i. perialẽ s. si. de phi. al. fe. x. col. facit. l. non vt. s. qui iustus. ff. de reg. iur. & l. furti. s. qui iustu. et. l. li berorũ. s. si cum si. ff. de his qui no. in. fa. Et eodem modo excusatur debitor, si alii qd creditori suo fuerit soluere compulsum per iudicem, vt in. l. paulo calimaco. s. si. ff. de le. iiii. et. l. i. liberto. s. lucius. ff. de ann. leg. & plene traditur per Dy. et Bar. in. l. creditor. i. prin. ff. de sol. deinde queritur quando is penes quem res est in sequestro posita eam restituere teneat, dic qd regulariter li te finita, et non ante, nisi per partem iterit quominus lis finem accipiat, vt traditur per bar. in. l. si oleum, in. prin. ff. de do. Quid si iniuste appa

reat facta sequestratio, an ps que ipetrauit teneat parti lese. Dic qd sic ad interesse, vt in. d. l. si oleum. Sed amplius queritur factio sequestro quis Probat de iure suo. dic qd ille qui ante sequestrum tenebatur pbare, nã quo ad onus Probandi nihil imutatur per sequestrũ, vt no. per bar. in. d. l. si oleũ. & p Bal. i. d. l. i. de prohi. seque.

3 + Quis ergo erit modus procedendi factio sequestro, dic qd aut sequestrũ est factũ contra ius, et tunc petitur fieri etus reuocatio, et cassatio of ficio iudicis, eatenus de factio, quatenus de factio processit. Si vero factũ sit secũ dũ ius in aliquo casu a iure permissio, tunc aut factũ de re immobili principaliter, aut de fructibus eius. Si de re ipsa tunc ille qui impetrauit sequestrũ debet producere libellũ suum super re, ex primendo ius qd sibi preten dit cõpetere in re ipsa, et facere suas probationes, ac si nullum sequestrum factum fuerit, iuxta reg. auc. offeratur. et in. l. actor. C. de pb. cum si. Si vero factum fuerit sequestrum de fructibus tantũ ipsius res, tũc aut fuit factum libello iam oblato, & lite pendẽtes sup ipsa re, et tũc procederet solũ in casu per re ipsa, et secundum euentum snũe distinet super ipsius sequestri relaxatione, vel assignatione, vt in. d. l. si oleum. cũ ibi no. bar. aut iust factum nulla precedente lite, et tunc dabitur libellus, et cognoscetur de iure agentis, vt in alio casu dictum est, vnde iudex factio sequestro pfigit statim terminũ actori, hoc est illi qui impetrauit sequestrum, producendi suum libellum, et idem probandi de iure suo qd nisi fecerit, seu produxerit tunc ipsum sequestrum relaxabit et idem seruabit iudex, si reus fideiussores dederit, propter quod sequestrum relaxabit, quia in conueniens esset, qd fideiussores semper stare obligatus, ar. in. l. pe. C. de fidei. et in. l. si eo tempo re. C. de remis. pi. cum simili.

R. S. E. R. V. A. T. O. M. N. I. I. V. R. E.

c Per hoc apparet qd iudex nõ agite c ptes priuare sua possessione, et iõ semper factas hanc clausulam apponi in talibus sequestris.

a **C** Dic qd sic adde, et vide que posui i re pd. l. i. C. de p hi. seque. pe. q. xvj. vbi hoc idẽ teneo, cur. adde tu Ias. in. l. si quis maior C. de tranf.

b **C** Iuro. adde per Old. cons. cclxxvii.

c **C** Non agit. adde, et vide Pau. de castr. in consi. lxxvi. iu. si. vbi qd actus iudicis non operatur vltra eius intensionem. Fran. cur.

FORMA IURAMENTI TESTIVM.

¶ Forma iuramenti testium.

CONSTITVTI. In presentia supra scripti. d. vi. Pe. gal. & Ste. testes producti requisiti ad petitionem & instantiam supra scripti Io. causa & occasione perhibendi testimonium veritatis super causa & q̄one ac capitulis in ip sa lite productis per ipsum Io. & si. vertente in ter partes predictas delato prius ipsis testibus & cuilibet eorum solemniter iuramento pro presitum dñm Vicarium de veritate discenda super tota ipsa causa, & capitulis añdçis remoris amore, timore, & omni humana gratia iurauerunt, & iurant, tactis corporaliter scripturis in manibus prefati dñi Vicarii dicere verum de his que nouerunt, & interrogati fuerunt super causa, ac capitulis añdçis circumscrip̄ta omni malitia, & falsitate, ac gratia, & amore, & hoc p̄nte dco Si. predçtis non consentiente quatenus tenderent, vel tendere possent in preiudicium partis sue, ac dicente & protestante, q̄ sibi sit ius saluum opponendi tam contra eorum personas, q̄ contra eorum dicta & depositiones &c.

CONSTITVTI In presentia, tam legibus ciuilibus, q̄ canonicis cautū est, vt testes iurati deponere deant q̄uis dignitate resulgeant, vt in. l. iurifur. C. de test. & in. c. quotiens. & in. c. licet vnuerfis. extra de test. cum si. cuius rō est, quia licet q̄sum ad Deum nō sit dñia inter simplicem loquelam & iur̄m. vt in. c. & si Xps. extra de iure iur. & in. c. iur̄m. xxii. q. vii. q̄m̄ ad forum est differentia, & plus puniē qui facit contra iur̄m, q̄ qui facit contra simplicem affirmationem a vt in. c. cum seq. xxii. q̄o ne. i. & ii. per totum. Que autem sit forma iuramenti infra dicam.

1. Testis non debet se vltro offerre, sed expectat, q̄ per iudicem compellatur, als habetur pro suspecto.

2. Si sit scriptum in actis, q̄ testis estatus, iuratus &c. an ex hoc presumatur pro citatione, iur̄o, & reliquis requisitis.

3. **CITATI ET REQ VISITI, +** Nō immerito sic dicitur, quia testis non debet se vltro offerre, sed expectare, q̄ per iudicem compellatur alias aq̄rem habereē pro suspecto. ar. in. l. que oja. ff. de proci. de quo traditur, & habere in. l. si quā. in prin. C. de test. & in. c. ii. extra de test. probatur autē in. l. iii. §. exhibere ibi ad moniti &c. ff. de tab. exhi. & si recusaret venire debet per iudicem compelli multa indçta, vt no. in. d. §. exhibere. ar. in. l. ff. si quis iudici. non obtē. fact. c. cū cōtra. ef. c. se. extra de testi. cog. Fallit tamen in certis personis que non sunt cogende contra eorum voluntatem, de quibus no. Spe. in. ti. de teste. §. de testium compulsionē. & habere in. l. iulsa. & in. l. inuiti. ff. de test. Teneē

autem iudex ipsis testib. euocatis facere prouideri a parte producente de eorū necessariis sumptibus, vt habet & no. per Cy. & alios in. l. qm̄ exhiberi. C. de test. Rursumq̄ citari debet pars aduersa ad videndum ipsos testes iurare, vt in auct. sed et si quis. C. de test. et. in. d. c. ii. de test. et. iii. q. ix. c. car te quas. et vlt̄erius ad producendum supra interrogatoria b que fieri vult ipsis testibus vt. c. ii. §. p̄terea. extra de testi. li. vi. et ibi no. p. Arch. alioquin examinatio nulla esset. ar. iii. q. ix. c. ii. et seq. et i. l. de vnoquoq̄ ff. de re iur. & l. nā ita diuus ff. de adop. & l. quid autem dices si r̄ peritur scriptum in actis, vt sit quotidie. Pe. de bosco testis productus, citatus, & iuratus, & interrogatus, ac examinatus sup. i. c. respōdi &c. an per ista verba probetur de citatioe, & iur̄o. Bar. in. l. theop̄pus. ff. de do. prele. detem̄ nat q̄ sic. ar. i. d. l. & per regulam que est quando sit mentio in instr̄o de tali actū qui potuit interuenisse tempore celebrati instr̄i, q̄ tūc statur instr̄o, & presumitur ita esse. vt traditur in. l. i. C. de fide instr̄u. & iure haste fide. lib. x.

2. **A D I N S T A N T I A M B T P E T I T I O N E M,** Aduerte q̄ iudex regulariter nō potest ex suo officio in ciuilibus causis procedere sine parte instante, & requirente, vt plene no. per Bar. in. l. iiii. §. hoc iudicium. ff. de dā. infē. & in. l. apud perem prorium. ff. de iur. In criminalibus autem i quisbus ex officio procedit ad inquisitionem nem tunc quia fungitur vice partis posset a seipso iudex procedere sine partis requisitione, vt ibi per eum

ac Affirmatio nē. se i an qui frangit promissum sit infamis sicut per iurus vide do. de ro. deci. suis, de iur. reiu.

b ¶ In interrogatoria. not. q̄ iudex p se examinat ita iterrogatoria, et si q̄ inueniat super sua, vel im p̄inētia illa reiecat, vt nota. Io. an. in. c. presentiū extra d̄ testi. li. vi. vel p̄ assessorē, vt ibi si nō fuerit iuris peritus, vel suis negociis, aut infirmitate impediat, vt in. c. statutū. §. assessorē. extra de rescrip. lib. vi. & ibi Io. an.

tis possit a seipso iudex procedere sine partis requisitione, vt ibi per cum not. facit. l. j. §. si qs vitro. ff. de qd. & qd habetur in. c. cum clamor, extra de test. et in. l. si non defendatur. ff. de pe.

DE LATO PRIVS BISEM solenniter sacramento. Queritur hic que sit forma a sacramento in testes dici breuiter, vt no. in c. fraternitatis. in glo. si. extra de testi. & patet ex verbis sequentibus.

SUPER TOTA IPSA CAUSA. Notandum qd aliud est iurari super capitulis tantum, & aliud iurare super tota causa. **¶ Qui. n.** simpliciter iurat super capitulis tantum, si extra illa b aliquid dixerit etiam si pertineat ad causam non valet, vt ipse super eo non iuratus deponens, vt tangitur per glo. & doc. in. l. si qs libertatem. in fi. ff. de peti. here. & in. c. de testibus. extra de testi. & per Cy. in. l. mōmētanee. in vlti. q. C. qui le. perso. in iud. non ha. & Iac. bu. in prealle. l. iustit. C. de testi. secus autem est quādo iurauit super tota causa. tunc enim quicquid dixerit ad causam p̄ueniens v3 pro viraq̄ parte, vt ibi not. facit. l. testium. & l. si quando C. de testi.

DICERE VERITATEM Ad hunc enim finem inducuntur testes vt veritatis testimonium perhibeant pro vtraq̄ parte xliij. q. v. non sane. & qd eorum rectum & iustum iudicium fundetur super aliquo proprio, & principali sensu corporis, v3, visu, tactu, odoratu, gustu, vel auditu, nō autem super alie no. vt traditur in. c. testes. cum se. iij. qd. ix. & glo. & Inn. in. c. cum causam. extra de testi. & per doct. & glo. in. l. testium. C. de testi. prout facti qualitas exegerit, sic qd ratio ipsius testis recte concludat ad suum propositum, quia magis attenditur ratio, q̄ dictum. vt not. in. l. solā C. de testi. & in. c. preterea. extra de testi. facit c. ij. extra de transac. & qd no. Specu. in titu. de testi. §. nunc videndum est, & dicitur latius infra in titu. de forma opponendi contra testem post publicationem. in gl. super verbo reddū rationem, nec causam, &c.

- 1 Falsum committitur vbiq̄q̄ veritas immutatur.
- 2 Si testis in vno capitulo dicat falsum, in alio verum an eius depositio in totum vitietur.
- 3 Si testis arguatur de falso, & ipse dicat notariū secus q̄ ipse dixerit scripsisse, cui potius stetur an testi, an notario.
- 4 Falsus testis est puniendus ab eo coram quo commisit falsum.
- 5 Testis puniunt a iudice coram quo falsum commisit pendente iudicio, an finito iudicio accusari possit de falso.
- 6 Commissa examinatione testium in partibus si

committatur falsitas ad quē iudicē spectet puniri, an ad principalem qui commisit examinationem, an ad illum cui est commissā examinatio.

ET FALSITATE.

- 1 **¶** Sciēdum est, qd falsum committitur vbiq̄q̄ veritas immutatur, ut in. l. qd sit falsum. ff. ad. l. corne. de fal. & in auc. de fide instrū. post prin. vnde accerrime puniendus est testis qui falsum committit, nam tres personas offendit, v3. Deū, iudicem, & partem. in. c. j. extra de cri. fal. & i. n. l. nullum. C. de testi. † Sed qd dicemus si testis i vno capitulo dixit falsum esse, & in alio verum, c. an eius testimonium vitietur in totum, vel p̄ parte. Dic breuiter, qd vitietur in totum, vt not. in gl. ix. dist. in. c. si ad sacras. & ibi p̄ Archi. & tangitur in. c. in nostra presentia. extra de testi. & i. c. desinat peccator. de re. iur. Et sic ratio, quia perius est, ergo repellendus, ut i. c. testimonium. extra de testi. & hoc idem dicendū in instrumentum pro pte falso, qn falsitas processit a notario, vt plene noto. per Cy. in. l. si. ex falsis. de irā fac. circa finē apparatus. Inn. tñ in hoc aliter distinguit in. c. fraternitatis. extra de here. dicit. n. qd aut il la falsitas opposita, vel inserta per notariū in instrū. vel per testem in eius testimonio non tangit substantiam, vel circumstantiā negocij. v. g. si dicat cōtrahētem esse de vno loco cū sit de alio, vel qd sit affinis talis persone cum non sit, & tunc valet instrū. aut illa falsitas tangit substantia, vel circumstantias negotij. v. g. si inter contrahentes actū sit, qd soluaunt

a **¶** Forma. adde & vide Alexan. de imo. in l. si duo. §. idem iulius. el. ij. ff. de iureiur.

b **¶** Illa. adde & vide Alex. in. l. j. col. v. ff. si cer. peta. & i. d. l. si duo. §. idē iul. proxime in alia apost. allegata, et per eūdem Alexā. in cōsi. xxv. col. ij. i. si. in. ij. uol. sed an qn deponit extra articulum, & factū principale faciat iudicium super eo qd deponit, vide p̄ eūdem Alexā. in cōsi. v. col. ij. ver. nec ad hoc in. j. volu. Cur.

c **¶** Verum. vide de Oldra. cōsi. xxxvij. per Areti. consilio lxxi.

FORMA IVRAMENTI TESTIVM.

ac Aſcriptiſit pecunia argentea, & nota-
dic vt p Alex. riuſ ſcripſit, vel teſis dixit
conf. 67. l. ii. et de aurea, & tunc vitiatuſ
pluribus aliis inſtrū, vel teſtimoniū, vt
conſiliis, vt in iſi. q. 9. c. teſtes. & c. pura.
tabula ſua, de & c. hortamur. Et conclu-
de quo ē per arc- ſue in ſſibus dicit, qd ſi
ti. conſil. 65. Inſtrū eſt in aliqua ſui pte
fi ſiſus, qd totū reddiſt falſū,

13 alig vluerint diſtinguere, an inſtrū conti-
nente plura capla ſeparata eque prinſipalia, &
tunc ſi in vno vitiat, non vitiat in ceteris. Aut
ſunt capla quorum vnū eſt alterius acceſſoriū
vt connexū, & tunc pp vitium vnus inſtrū
vitiat i totum, ar. l. ē. ff. de miſno. & ff. de neg.
3 geſt. l. cū actū, q opinio nō placet Inn ¶ In-
de qrit de eo q ſepe faciunt iſti teſtes, ſeu ruſti-
ciani, ſeu rurales. Ecce obicit contra teſtē, qd
a ipſe falſum dixit, ille aut in excuſatione ſui re-
plicat, qd notarius aſr a ſcripſit, qd ipſe depoſuit
qritur cui magis ſit credendum an teſti, an no-
tario, dicunt qdā vt lac. but. aut iudex exami-
nauit teſtē, & notarius ſcripſit & tunc ſtādum
erit potius ſcripſure qd teſti, aut notarius ipſe
examinauit, & ſcripſit ex cōmiſſione iudicis,
vt multoties occurrat, & tūc ſcđm aliquos ad
huc eſt idē, maxie quia notarius obtinet vicē
duorū teſtium, & eſt perſona publica, & qui iu-
rauit eius offm realr exercere, vt no. in. c. cū
iōānes h̄rmita, extra de ſid. inſtr. & l. i. in exer-
cēdis. C. de ſid. inſtr. et in. l. ſi. de fideiul. teſtis ſt
eſt ſingularis, et p vno ſolo reputat, nec ē pſo
na publica, & i iactō ſuo iudex, iō puare d3
ſcriptura notarii. ar. ad hoc. i. l. domitius labeo
ff. de teſta. & qd not. in. l. ſi qd decurio. C. ad. l.
cor. de fal. Odo. autē diſtinguit tres caſus, aut
notarius male, aut vterq; bone fame. ¶ Primo
caſu, & ſcđto crediſt illi qd eſt bone fame, arg. in
l. non ois. §. a barbaris. ff. de re mi. & in. l. ſicut
§. hiſdē. ff. de accu. ¶ Tertio aut caſu magis
creditur notario. arg. d. l. ſi qd decurio, iuncta
rōne, de q ſupra in prin. dc̄m eſt. ubi aut vterq;
eſſet male fame ſorte adhuc magis credendum
eſt notario, quia nīl cecius ceco, ut. l. viro atq;
vxore. ff. ſol. ma. maxie dum notarius tollerāt
i offō, vt. l. barbarius. ff. de off. pto. ¶ Vltra
qritur a quo puniēdus eſt falſus teſtis rñdē ab
eo corā quo falſum teſtimoniū tuſit, ſue ſit or-
dinarius. ut in. l. nullū. C. de teſti. ſiue ſit delega-
tus, qd ē delegatus h3 ius cohercēdi, ut. l. i. ff.
de offi. eius cui man. eſt. iuril. & in. c. ex lris.
extra de offi. deleg. 13 aliud in arbitrio. no. Spe.
in ti. de teſte. in prin. ver. itē excipit qd eſt corru-
ptus. & p Cy. in. d. l. nullum qd gde pena falſi te-
ſtis ſi imponitur per iudicē ex offō ē arbitraria,
vt. d. l. nullum, quo offō finito, vel per lapſum

instantie cāe, vel per ſniam diſſinſuſ in eo ſa-
tā cum tale offm ſit mercēnarium. ut. l. i. C. de
caſū. in poſſet iudex ulterius teſtē punire opus
eēt per viā accuſationis contra eū ꝑcedere. ar.
l. iiii. cum ibi no. C. depo. & tunc eēt pena ordi-
naria imponēda. ut in. l. eos. ff. ad. l. cor. de fal. ſe-
cūdū lac. bu. & p cū no. i. d. l. nullū. ¶ Quid
ergo dicemus ſi iudex ex offō lite pendēte teſtē
puniuit, nunq; poterit de nouo accuſari. l. cor.
de fal. ad penā ordinariā. Spe. in. d. ver. itē qd
corruptus ꝑ tenere qd ſic. & idē ſequiſt gl. no.
super. d. l. nullū. Cy. aut in eadē. l. 13 contrariū
& melius forte, qd de delictō eiuſdē hois nō d3
ſepius qri. vt. l. idē qd. in ſi. ff. nau. cau. fra. & l. i.
ſenatus. ff. de accu. & ibi gl. ff. de ac. maxie cū
talis pena ſit impoſita ad vindictā publicā ſicq;
vnā d3 facere ceſſare aliā. arg. in. l. i. & qd ſibi
no. C. qū ciui. acti. ꝑiu. crimi. nā ſi filius mel
egit actōne iniuriarum nō audit ꝑ volēs ad-
huc agere. ut. l. ſed ſi vnus. §. filio. ff. de iniur. et
in. §. ſi filius. ꝑ quo facit, qd alibi dñ an pena
impoſita ꝑ inſiguitō ceſſare facit accuſationē,
de qua qdōne tangiſt. Cy. in. l. ea qdē. C. de ac.
ſu. & per Bar. in. l. maritus. ff. de adul. & ꝑ dy.
et in. c. actū ltime, de reg. iur. li. vi. & vide ad ꝑ-
diſca de teſte. qd no. per Cy. i. l. ubi. C. ad. l. cor.
de fal. ¶ Sed qrit de alia qdōne ſu ſcis, qd ple-
rumq; ꝑ examinatione teſtium ſit cōmiſiſſo per
iudicē ipm et extra ſuā iuriſdictionē alicui
alteri iudicē. puta, vicarius Papie corā quo ē qd
cōmittit examinationē vicario Mediolani teſ-
tium ibi exñtium quī corā eo depoſuerunt fal-
ſum. Querit ad quē pertineat puniō. Pro cu-
ius euidentia ē pmitēdum, qd talis examinatio
ꝑt iuste cōmitti. ut tradit in. l. iudices. & i auc.
apud eloquentiſſimū. C. de ſid. inſtr. & in cle.
iudices. de off. dele. & in. c. i. extra de teſt. cog.
& vñ qd ſunt puniēdi ꝑ vicariū Papie, qd eſt iu-
dex principalis cāe. ut. d. l. nullū. In cotrarium
vñ qd per vicariū Mediolani cuius aures offen-
derunt, & i cuius territorio deliqrunt, vt i auc.
q in ꝑuincia. C. ubi de cri. agi oport. facit. ii. q.
i. c. ſi peccauerit. extra de fo. cōꝑe. & c. poſtu-
lapſi. cū ſi. Alii dñt inſpiciendā fore qlitate cāe,
de quo vide Spec. in. d. ver. itē qd eſt corruptus.
Pria opi. vñ verior qd iudex cāe principalis ē
ille q offendiſt. ut in. c. i. de cri. fal. cuius perſona
reꝑñtat in ſuo delegato. vt in. l. i. C. de ap. & l.
i. i. §. q mādauit. ff. de off. eius cui mā. eſt iur.
vel ꝑ diſtingui, aut qrit de ꝑea extraordīaria q
venit imponēda offō. vt ſupra dc̄m eſt. & in
d. c. i. aut qritur de pena ordinariā q imponitur ꝑ
accuſationē, & illa erit imponēda per vicarium
Mediolani per. d. auc. qua in ꝑuincia. cum ſi.
vbi ergo teſtis de falſitate reperit maculatus,

- melius est pro eo si h3 iudicem gratiosum q̄ p̄
 riat se puniri extraordinarie per offm̄ quā expe
 rare q̄ ordinarie de falso p̄cedatur cōtra eū.
ET HOC DICIT SIMONINO.
 Subaudi vel citato, & contuma, sufficit. n. alte
 rum ex his, alioquin vitaretur receptio testis,
 & iuramenti delatio, vt supra dixi &c.
- 1 Quare fiat p̄statio in ipe iur̄i testium a parte.
 - 2 Testes a me producti, & a iudice in mea causa
 reprobati si contra me in alia causa producant
 non possunt per me reprobari.
 - 3 Quare sine cāe ltime repellēdi testē a testimonio.
 - 4 Peritium opponi potest contra testem.
 - 5 Papa nunquid possit dispensare testē p̄turum.
 - 6 Infamia potest obijci testi.
 - 7 Intimicitia obijciur testi.
 - 8 Domesticitas obijciur testi.
 - 9 Vassallus an possit esse testis pro domino, vel
 contra dominum.
 - 10 Excommunicatio obijciur testi.
 - 11 Quod sit intestabilis potest testi obijci.
 - 12 Vilitas & paupertas testi obijciur.
 - 13 Quod est p̄curator pris p̄ducētis p̄t obijci testi.
 - 14 Iudex appellē principalis, an possit esse testis in
 causa appellationis.
 - 15 Quod iur̄i p̄soneta cōtra dūs p̄t obijci testi.
 - 16 Impubertas potest obijci testi.
 - 27 Bf̄ dūs pubes, an possit testificari de his que
 vidit in pupillar̄i etate.
 - 18 Monachus potest obijci testi.
 - 19 Societas obijciur testi.
- PROTESTANTIA.** † Optima est cau
 tela talis p̄statio, vt traditur i. c. p̄nitium. ex
 tra de test. Nec ē necesse q̄ tunc sp̄at̄r eas ex
 primat, sed sufficit q̄ eorum facta publicatione
 postea cāe ipse expr̄mantur & p̄ponantur, &
 p̄bentur, vt ibi no. Spe. in ti. de reit. in prin. y.
 quid si d̄r̄ testis excōcicatus, & in s. sepe testis,
 facit. c. parte, extra eo, & i. auc. si dicatur. C. de
 testi. d3 aut̄ ḡn̄alis p̄statio p̄uenire examina
 tionē ne videatur eorum approbare p̄sonas, q̄
 non facta non audiretur vlt̄erius nisi iuraret se
 ignorasse tunc eorū defectum. ut in. d. c. p̄nitū.
 persona. n. testis semel approbata, non p̄t ulte
 rius reprobari ad eo qui eum approbavit, siue
 sit p̄ducens, siue is contra quē p̄ducitur. ut. l.
 si quis testibus. C. de testi. siue in eadem cā, siue
 alia p̄ducatur nisi ex superueniente noua cā.
 ut no. Spe. in. d. s. sepe testis. ver. corā uobis. &
 per Cy. in. d. l. si quis testibus. & Inn. in. c. ue
 nerabilis. extra de exce. † Quod aut̄ si testes
 a me in cā p̄ducti fuerunt per iudicē tanq̄ uis
 iudici reprobati, deinde alius in alia cā eosdē p̄
 ducit contra me nunqd̄ mihi liceat ip̄os repro
 bare v̄t q̄ non, quia semel a me sunt approba
 ti. q̄a p̄probatio eorū p̄ducit tam in alia cā q̄

inter alias personas, ut determinat Cyn. i. d. l. si
 quis testibus ergo &c. Pe. t3 contra, ut ibi Cy.
 ar. in. l. i. i. ff. q̄ quis q̄ iur. alii afr̄ distinguūt
 ut refert Spe. in. d. uer. corā uobis. & uideas, et
 q̄ no. in. c. ii. in fi. extra de or. cog. & i. l. lucius
 ff. de his qui no. ita. Rursum circa predicta q̄ri
 tur pone q̄ ipse Simo. non est cōtentus hac p̄
 testatione ḡn̄alr̄, sed ut impediat examinationem
 ex toto offert se paratum uelle p̄bare statim
 cr̄ia, & defectus contra ip̄os testes, an sit audicē
 dus, ita q̄ differat ur ipsa examinatio, & Spe. su
 per hoc in. d. ti. de teste. in prin. uer. qd̄ ergo si
 p̄missa obijciens, distinguit, aut h̄mōi cr̄ia, uel
 defectus sunt p̄banda per testes in q̄bus mora
 esset periculum allatura, ut q̄a testes sunt infirmi
 senes, uel de p̄ximo recessuri, tunc retardabit̄
 illorum examinationem, et admittitur statim istorū
 p̄batio. ar. extra ut sit, non conte. in. c. qm̄ fre
 quenter, in prin. aut non est periculum i mora,
 & tunc non differit aliorum examinatio super
 cā principalē, quia p̄sumitur fieri talis cōdō cā
 p̄telandi litem. ar. in. l. i. s. fin. ff. de ser. & ff. ad
 treb. l. cum hereditas. post q̄ aut fuerint exami
 nati p̄bari poterunt cr̄ia & defectus in p̄sonis,
 & dicitis. † Sequit̄ ergo uidere, siue dicamus
 testes reprobatorios d̄ri recipi, & admitti an
 aliorum receptionē, siue dicamus ip̄os r̄ repro
 batoriorum examinationē deferri post aliorū
 examinationē q̄ sunt cāe ltime repellēdi testē
 a testimonio vbi aduertendum q̄ qd̄a sunt cāe
 q̄ respiciunt defectum persone, & iste sunt plu
 rime, quas plene p̄sequitur Spe. in tit. de teste. i
 prin. ubi uideas q̄ quidem sunt obijciēde testi.
 sp̄at̄r uel in ḡn̄e, ut predictante eius examina
 tionem. ut in. d. c. p̄nitium. iter quas cās enume
 rari solent iste, v3, q̄ testes p̄ducti sunt periuri,
 infames, inimici cāpitales eius contra quē p̄
 ducantur, domestici, p̄ducen. excōcicati, intelli
 gibiles, uiles, & pauperes, p̄curatores, & sollici
 tatores cāe, ac p̄sonete contractus celebrati,
 ipuberes, monachi, sex f̄res mendicantes, & so
 cii eiusdem cr̄is, exanimemus nunc singl̄r̄ sin
 gulas cās, ut clarior oīa hēantur. † Dixit̄ er
 go priō, q̄ contra testes oppōi p̄t, q̄ est peri
 rus, nec immerito, quia licet alias deierauerit,
 ita p̄sumitur, q̄ nunc deierabit, uel deierauit.
 ut traditur in. c. testimonium. extra de testi. &
 nota. in. l. lucius. ff. de his qui nota. in. fa. argu. l.
 non omnis. s. si a barbaris. ff. de re mi. atamē
 fortasse secundum Innoc. temerarium iuramen
 tum non repelleret testem, ut per eum not. in. c.
 constitutus. extra de testi. & facit. c. intimauit.
 eod. titu. † Sed nunquid Papa possit dispen
 sare, quod peritius in testimonio admittatur.
 Dic quod sic. argu. extra de re iudi. & in
 cāpitu. cum. l. & A. nam in multis ma

FORMA IVRAMENTI TESTIVM.

a ¶ Domesticus, quid de fronte an sit idoneus testis gl. i. c. cū r. & in. c. infinuā. de of. dele. & ibi Inno. 13 q. sic. idē Spec. in tit. de teste. §. i. ver. sed nunquid frater, in ii. i. col. q. verū intelligunt oēs in cā ciuili, & qñ non viuunt in cōi. Bal. in. l. parentes. C. de te. intelligit uerum in cā leui ciuili, in cā gra ut facit iudiciū, 13 non semiple ne q. dictum limita vbi esset solus, secus si haberet contestem, vel aliud pro se, quia tūc stabitur sue attestatori, & re putabitur idoneus. ar. l. i. C. de test. & l. si quis ex ar. §. i. ff. de eden. & ibi doct. vñ dicitur ibi Bal. q. si pbat per unū testem infamē infamia facti, et alterum fide dignum, quod est plēa probatio, qā fides unius supplet iperfec: alterius idem dicitur i duobus notariis quorum alter est inhabilis, quia v3 & datur fides ambobus: idē bal. in. l. imperator ff. de statu homi. & c.

ioribus dispensat. vt no. p glo. in. c. qd' translationē. extra de offi. le. & p Spe. eo. titu. §. nunc dicendum. ¶ Sedo obicit pōt. q. est infamis. vt hī i. l. iiii. §. lege iul. ff. de test. nam talibus personis porte dignitatum patere non debēt. ut. C. de inf. l. i. lib. xij. testificari dignitas est. ut hī. xxx. xiii. q. v. in. c. preceptum. facit q. no. Spe. in. d. c. de testi. i. prin. uer. item excipitur q. est infamis. ¶ Tertio dixi q. pōt opponi pōt, quod ē inimicus capitalis pbatur in. d. l. iiii. in prin. ff. de test. & in auc. de testi. i. §. si uero dicar odiosus. & ibi no. & in auc. si dicatur. i. si. C. de test. Et no. q. appellant inimici capitales illi q. sunt uite infidatū, uel accusauerunt eum contra quem pducuntur de criē ex quo ingeritur pena mortis. ut no. per glo. in. l. i. de excu. tu. §. inimicitia. & in. d. §. si uero. pp. leuem aut inimicitiam nō repellitur. ut. d. §. iiii. in fi. cum se. & no. Spe. ubi supra uer. i. ¶ Quarto dixi q. pōt opponi testi, q. sit domesticus producentis, ut in. l. ii. C. de test. & in. c. ex lris. extra de test. sunt aut domesticia pī & filius, uxor, & maritus colonus seruus libertus, & gñalr oēs qui habitant, & uitam ducunt in domo pducuntis, ut not. in. d. i. iuribus facit. iiii. q. iiii. in. c. accusatores. uel testis. & l. si. §. sane. C. de his qui ad ec. confu. & l. respiciēdum. §. furta. ff. de pe. & ff. de edic. l. ediles. §. in familie. de quo tangit Spe. ubi supra uer. item excipitur. q. est domesticus quorum quod dem testium inspicitur status & cōdō qualis est tpe quo deponunt, ut traditur plene in. l. ad testiū. §. cōdi

tionem. ff. de test. & l. i. C. eo. ti. ¶ Sed an ual fallus possit esse testis pro dño, uel cōtra dñm, vñ q. nō, sicut nec libertus. ut i. l. aduersus. C. de test. & iiii. q. iiii. uer. liberti. uide quō pcedit in cā que est de re alia q. de inuestitura feudi in qua probanda admittuntur pes curie. i. uasfalli. ut hī in. c. i. in prin. de contro. inuesti. cum si. ibi no. Vbi aut est de re alia qd tunc dñt uasfallus admittatur pro dño, sed non cōtra dñm. Alii dñt aut est paruū feudum, aut est magnū prout plenus nām tangit Spe. in. d. uer. itē excipitur quod est domesticus. ¶ Quinto dixi q. pōt opponi testi, quod est excōicatus, cuius rō est, quia excōicatus repellitur ab oī limine iudiciorum nedū testificāium, ut hī in. c. decernimus. de sen. excō. lib. vi. & in. c. ueniens. l. o. ii. extra de test. & iiii. q. iiii. in. c. conspiratores. l. 3. Inn. notet contrariū i. c. testimoniu m. extra de test. uerū tñ repellitur ab agēdo. ut in. c. pia. de exce. li. vi. & i. c. decernimus. extra de iud. Circa hoc queritur an excōicatus possit esse testis in testō. Dic breuiter quod sic, quia pōt facere testm sicut alius nō excōicatus, ut plene determinat Io. an. in. d. c. decernimus. in nouel. sua. & la. de bel. i. ad. de fan. epi. §. oibus. bar. in. l. si qramus. ff. de test. dicitur. n. iuris r'ā qd' ois qui pōt facere testm pōt esse testis in testō, ut. l. cū. lege. & l. si is qui. §. i. ff. de test. sed non cōuertit, quia filius fa. pōt esse testis in testō. ut l. pī. ff. de testi. & in. l. qui in testō. §. p. contrarium. ff. de test. & tñ non pōt facere testm. ut. l. qui i. pīate. ff. de test. & l. seruū. ff. qui te. fa. pos. Nūquid aut excōicatus possit contrahere et dī strahere dicendū est quod sic, ut dederit Inn. i. c. ueritatis. de iureiu. nā contractus sunt de iure gentiū. ff. de iu. & iu. l. ex hoc iure. vñ cū non prohibeant ab actu testādi qui est iuris ciuilis multominus ab actu contrahendi, ut in. l. testi factio. ff. de test. ¶ Sexto dixi quod pōt opponi testi, quod est instabilis hoc est, qd' nō pōt facere testm qui plures sunt, ut insti. qb. nō est pmissa. te. per totū. Sed hīc aduerte quod hec exceptio simplr sumpta non h3 de necessitate cōcludere, quod q. iō repellat a testimonio, qā repellit a testō, ut supra dixi de filio i. pīate cōstituto. Sed est considerāda cā pp quā prohibetur testari, nā aut prohibet testari pp delictum, & tunc pcedit r'ā quod ille qui non pōt testari, nec in testē poterit adhiberi. ut. l. si is qui. §. i. eo. ti. l. qui testō. §. cū qui. ff. de test. aut phibetur testari pp pīam pīate, & non pcedit r'ā ut pīdixi, aut pp pīate, & tūc h3 locum r'ā, aut pp religionē, & dīc ut infra. ¶ Septimo dixi quod obicit testi est uilis, & paup, nec imerito quia paupertas in psonis laycis inducit psumptionē rapine, & sic psumptio est corruptele.

ar. Infti. de exc. tu. §. item pp paupertatē. & Infti. de fufpe. in fi. Df aut pauper ille q nō hz au reos. §. o. in bonis. ut probat. ij. q. i. c. in primis.

13 & no. in. d. §. itē pp paupertatē. cū fi. C. + O. Ita uo dixi pōffe obijci, q testis est piis pducētis p. u. vel cāe follicitor. circa qd dīstingue, aut est p. u. ad negocia, aut ad iudicia. C. Prio casu aut est qd de contractu quē ipse gessit pcuratorio noie, & tūc dic vt dicef i fra i psoneta scdm Bar. & Bal. vt p eos no. in. l. in oibus. C. de tes. aut est qd de alio contractu gesto per aliū, & tūc poterit admitti. sicut dicef infra de p. u. ad iudicia de quo pcuratore ad iudicia sic dīstingue, aut pducit in cā q per eū de pñti agit, & tūc repellit. qā psumit hēre ad ipsam cām nīmā affectionē. vt in. c. fi. de test. li. vj. auo pducit i alia cā, & tūc admittit in testē. vt no. p gl. in. l. fi. ff. de tes. & p Spe. in. d. ti. de teste. in prin. ver. itē q. sūt in cā p. u. & c. p. Bar. in. l. de ferre. ff. de in. fuit. & q dca sum in pcuratore locū hñt in

14 aduocato, p. d. c. fi. de tes. C. + Quid āt dicemus in iudice cāe principalis, an poterit esse testis in cā apponis. Gl. dēterat q no. in. d. c. fi. de tes. p qua opī. vñ tex. in. c. statuendū. ij. q. vij. & i c. qm cōtra fal. extra de p. b. c. cū a nobis. extra de tes. alij vero dīstinguit. ut plene no. in. l. ne in arbitris. C. de arb. §. s. in aut. aut pēdet ad huc lis corā ipso iudice, aut est finita. C. Primo casu nō admittit in testē p iura p̄dicta, quia nō debet duplici offō sūgi. ut i. l. fi. C. de off. a. tes. & in. l. ij. ff. de offi. p̄si. Scdo aut casu subdīstingue, aut eius testimoniū respicit equatē, uel iniquitatē p̄pria ipsius iudicis adhibita in ipsa cā & tūc non p̄t esse testis. ar. l. p̄fecti. ff. de mino. aut solū respicit dānū, uel utile alterius, & poterit esse testis, qā cessant cāe oēs phibitue. ut i

15 l. j. ff. de tes. C. + Nonno dixi q p̄t opponi testi, q fuit psoneta cōtractus, Rō est, quia psumit hēre affectionē ad id qd gessit, vñ expedit ad hoc ut admittat in testē, ut utriusq̄ p̄ris uolūta te deponat, ut determinat in. c. j. de tes. li. vj. & i auc. de tes. i §. qm uero. & tangit plene p bal.

16 in. l. oibus. C. de tes. C. + Decimo dixi pōffe op poni contra testē, q est ipubes, ut pbat in. l. te sūt. ff. de testi. xxij. q. v. c. puuli. & in. c. pue

17 ri. & ibi no. C. + Sed circa hoc qrit. an effectus pube poterit testificari de his q uident in pupillari etate, bñ dic, q si tpe quo uidit erat talis in testis, q potuit ea cōprehendere p sanū & rectū iudiciū, ut qā erat p̄ximus pubertati, & tunc poterit esse testis, & testimoniū phibere, aqs āt secus. ut no. p gl. in. l. notionē. §. Inftorū. ff. de uer. si. & p gl. & doc. in. l. ad testū. §. condōnē ff. de testa. Spe. in. ti. de teste. uer. itē excipit, q ē

18 ipubes. C. + Vndecimo dixi pōffe opponi contra testē, q est monachus, seu s̄ mendicās, hoc

aut est aduertendū, q tpe meo in quadā cā in qd erā aduocatus p dño Manfredo de beccaria de plebe contra dñm Gasparinum de uicecomitibus sup hñditate quōdā dñi Māfredi de beccaria fuit maxia disputatio utrū s̄res minores poterint esse testes a i testō, et alibi q non, p tex. in cle. exiui de paradiso. de uer. si. ubi phibent testari, & esse in iudicio, & offm̄ executōris exercere ergo nec testes eē ar. l. si is q. §. j. & l. cū lege. ff. de test. In contrariū est ytras. nā monachus p̄t esse testis, ut dēterat gl. in auc. de monachis. §. cogitandū. & idē i s̄re minore dēterat p̄ tex. in. c. nup. extra de testi. q̄ opī. firmat Spe. l. d. uer. qd de monacho. & idē sequit Io. an. in suis add. ibidē q̄ s̄niam et approbat Bar. in sua minorica. & Bar. i. l. i sm̄. §. uniuersitatis. ff. d. re. di. idē dicit Ac. & bal. i. l. j. C. de sac. san. ec. & in p̄di cā. q. idē consultuerit eximij tūc doc. d. ang. de pu. fr̄ dō. Bal. & d. Fr̄. de rap. & bar. de saly. de hō. & p̄tes alij eorū consilio subscriperūt & hñ. l. 3 col legū Mediolani affectiōe, uel timore dci do. Gaspa. cōtrariū cōsulerit & male, nec ob. d. cle. exiui de paradiso. qā loquit in illis actibus et officiis in qbus uertit, uel p̄ uerisist uertā cōtractio pecunie, cuius tatus, & usus eis est interdatus p rām beati Fr̄a. i testimonio non uertit hmōi contractio. ergo & c. nec etiam ob. d. l. si is q. §. j. & l. cū lege. & l. q. testō. §. eū q. quia illa iura loquunt i illo qui pp sui delictū priuauit illitali bñficio, sed fr̄ medicās priuatur pp eius deuotiōē & meritū, idē de

a. Q. Testes. ad de quod fratres minores & mē dicantur possunt esse testes, tex. in dicto capitulo nuper. ibi nota. Bald. de test. immo fratres minores mendicantes possunt esse testes in testamentis. ita bal. in rep. dicte. l. prime de sac. sanct. eccle. columna. xvij. q. xx. iij. parisi. & uide Francisc. Aret. consilio clix. incip. longa est ista consultatio. columna. xliii. & seq.

FORMA PUBLICATIONIS TESTIVM.

vno ad aliud non inferitur, & ita sūt obtentū,
 29 ¶ Duodecimo dixi q̄ pōt opponi contra te
 stē, q̄ est focus eiusdē crīs, vel contractus, qui
 non audiet contra sociū, vt in. c. veniens. el. j. &
 in. c. personas. &. c. sicut, extra de test. & facit
 q̄ h̄r in. c. extra de cōfēs. nisi in certis sp̄alibus
 casibus quino. in. l. fi. C. de acc. & in. d. c. ve-
 niens. Rursum solet opponi contra testē, q̄ est
 seruus vt. l. seruus. &. l. qm̄ liberi. et auc. dicit
 C. de testi. nisi tpe testi vel contractus fuisset p̄
 libero reputatus. vt tradit in. l. j. C. de tes. quia
 tūc valeret instm̄ contractus vbi, & idem si
 tūc reputabat p̄ catholico cū esset hereticus,
 vel reputabat xp̄ianus cū esset iudeus, vel ma-
 sculus cū esset mulier. ar. in. l. barbarius. ff. de
 offi. pro. &. d. l. j. de testi. Alij et defectus oppo-
 ni p̄nt, de quibus vide Spe, vt supra. ¶ Quedā
 postremo sūt cāe. & defectus q̄ opponūt cōtra
 d̄pōnes et dcā eorū, et d̄ his plene no. infra ti. j.

¶ Forma publicationis testium. Rubrica.

SUPRASCRIPTVS DOMI-
 nus vicarius cognita examinatione, et re-
 ceptione testium in predicta cā p̄ducerum per
 vtrāq̄ partē ad ipsarum partiū instantiam &
 requisitionē oī mō, iure, usū, & formā, quibus
 melius potuit, & pōt ipsos testes, & eorū dcā
 depōnes & attestōnes solēniter publicauit, &
 publicat iubens, mādans, & decernēs de ipsis
 oībus attestōnibus copīā fieri p̄tibus aūdicīs,
 & cuiuslibet eorum per me notariū infrascriptū,
 & presentibus paribus memoratis. De qua pu-
 blicatione dictus dominus vicarius, ac dicte
 partes fieri rogauerunt publicum instm̄ &c.

SUPRASCRIPTVS DOMI-
 nus vicarius. ¶ Hic no. q̄ ad illum iudicē
 partium pertinet et testium publicatio corā quo
 ipsa ipsa pendet seu. q. ne cāe cōtinentia diuidat.
 vt. l. nulli. C. de iu. &. l. j. ff. de que. re. ad eundē
 iu. ea. sit aut talis publicatio. vt partes possint
 videre an bene & male, & quid & qualiter de-
 posuerint, vt exinde valeāt contra eorū dicta
 opponere & personas, vt dicit in fra in ti. seq.
AD IPSARVM PARTIVM
 instantiā & requisitionem. Hic no. q̄ nō est de
 necessitate, q̄ vtrāq̄ pars requirat, sufficit. n. q̄
 altera hoc petat maxie si ipsa sola testes p̄duxit.
 Pō tñ pars aduerfa impedire publicationē si di-
 cat, q̄ velit suos testes p̄ducere, nam aliqui pu-
 blicatis testibus non recipiunt vterius testes
 super eisdē vel directo contrarijs capīs. vt tra-
 dit in. l. per hanc. C. de tēp. ap. & in. §. si vero.
 in auc. de testi. & in. c. fr̄n̄ iuris. extra de test. et
 in cle. testibus. extra de testi. & dicā latius i ti.
 seq. d̄3 tñ pars citari qm̄ sit publicatio ad instā

tiā alterius ptis cuius abñtia postea Dei p̄ntia
 replebitur. vt in. c. in noīe dñi. extra de testi. et
 in. c. veritatis. extra de dolo & cōm. in fi. &c.
PUBLICAVIT. Hac itaq̄ publica-
 tionē sic facta solent partes sic p̄icipato cōsi-
 lio sapientis sui opponere contra eorum dcā, &
 personas sicut si protestate iunt contra eos vt
 dixi in p̄xi. p̄ce. ti. quas oppōnes & contradic-
 tiones laudō, & confuso fieri, & redigi in scri-
 ptis apud actā, vt apud plurimos obstruatur,
 lz aliqui referuent, & male in allocationibus iu-
 ris. Videamus ergo de forma opponendi cōtra
 testes post publicationem &c.

¶ Forma opponendi contra testes post publi.

CORAM VOBIS. Suprascripto
 dño uscario cōparet, & se p̄sentat p̄fatus
 Io. citra reuocationē sui. p̄c. cā & occasione
 certorū testium & attestōnū ipsarum p̄du. i cā
 &. q. p̄dicta per suprascriptum Simo. & secure
 publicationis per vos scē dicens, & excipiēdo
 p̄ponēs idē Io. q̄ salus ex. eptionibus a s̄. p̄
 positis cōtra personas ipsorū testium quas ad-
 huc repetit, & p̄ repetitis h̄rī vult, & intendit
 ipsis supra dictis testi. nulla per vos est h̄nda si
 des. causis, & rōnibus a s̄. alleg. & inferius an-
 no. j. v. 3, quia sunt sibij p̄s inuicē contrarij, ac
 et varij, & periuri. Itē falsarij, & qui multimo
 de vacillāt in eorū testimonijs, & assumerē si
 tagunt negatiuā. Suntq̄ et singles et non iurati
 deposuerunt. Itē deposuerūt in facie eorū. p̄bo.
 & nullā p̄babilē, nec cōcludentē reddunt rōnē
 vel cām testimoniij sui. Suntq̄ publicatis iā te-
 stibus alijs recepti, et amplius de alieno auditu
 testificantiur non de p̄prio, nec de veritate, sed
 credulitate testimonium dñs a lijs deniq̄ vtijs
 circumfusi propter que ab eorum veniunt testi-
 monio repellendi.

CORAM VOBIS. Vidimus i supe-
 riori tit. de vitijs, & defectibus q̄ oppo-
 nunt contra personas nūc videamus de vitijs,
 seu defectibus q̄ obijciunt cōtra dcā testimōia
 eorū q̄ multa sunt incidēt, tñ anēctimus nō-
 nulla q̄ et personas eorum attribuuntur &c.
 2. Appositio istorum verborum citra reuocatio-
 nem inducit protestationem de non reuocando
 procuratorem.

CITRA REVOCATIONEM
 sui procuratoris. ¶ Aduerte q̄ ista verba cū ma-
 gno ministerio apponuntur, quia si dñs interue-
 nit in iudicio priusq̄ p̄cu. iurē exercere cepit,
 siue ante lit. conte. siue post, v̄ tacite non facta
 hac p̄stat. de ipm̄ ab offō reuocare. Et sic p̄3
 q̄ hec est vna cā sufficiens ad reuocandum suū
 p̄cu, vt qm̄ dñs vult per se cām ipsam agere

1. **vt h̄t.** & no. in. c. pe. de proc. lib. vi. & p̄ glo. n. l. qui mutua. §. nō ideo. ff. man.
 2. **Q**uotuplex sit contrarietas testium.
 3. **D**eponitio testis talis facta dicitur sic, imo sic an continet contrarietatem.
 4. **T**estis addens aliquid priori dicto, sed nō corrigendo, an sit sibi ipsi contrarius.
INVICEM CONTRARIUM. + Ad uertendū semp est p̄ aduocatū cāe si pōt testes de hmo cōtrarietatis uisio impugnare. nā testis sibi ipsi cōtrarius, a testimonio repellit. vt i. c. l3 cām. extra de pb. & ex de ap. i. c. sollicitudine. in fi. facit. l. j. in prin. ff. de testi. & q̄ no. i. l. ob carmē §. si testis. & l. g. falsa. vel varia. & l. iij. q. ix. c. nihilo inus. & l. iij. q. iij. ver. q̄ falso. cū si. Et q̄ amplius est p̄t̄ subijci testes sibi i uicē cōtrarij torture a p̄ iudicē, vt h̄t̄ i. l. nullū. C. de testi. & no. p. gl. i. auc. de testi. §. si uero & p̄bas p̄ tex. i. auc. apud eloquētissimū. i. si. C. de fide istr. Sūt̄ aut̄ testes cōtrarij dupl̄r vno mō q̄ vnus et idē sibi ipsi cōtradicit̄ serie sui testimonij. alio mō q̄ vnus testis contradicit̄ aliq̄ testi. puta si unus dicit, q̄ mutauit, et alius dicit. q̄ donauit, & fl. vel si testis primo dicit q̄ cōtractus fuit celebratus Rome, & postea i alio. c. dicit. q̄ fuit Papie, de q̄ uide isra i gl. seq.
 2. **¶** **Q**uid aut̄ si vnus & idē testis dicat fuit cōtractus celebratus Papie. imo Mediolani, an debet vt cōtrarius repellī. Specu. dicit q̄ non quāsi seipm statim correx̄it, vt p̄ eū no. in. d. ti. de teste. post pri. §. itē tres s. sunt varij. ar. ad hoc in. l. si ita scriptū. in prin. ff. de her. isti. cū si. ibi no. q̄ qdē correctio admittit̄ i teste si fiat incōtinēt̄ ante q̄ locutus fuerit cū pre. vt l. c. p̄ terea. extra de testi. cog. & ibi no. p̄ Inn. sc̄dm̄ quē dēt̄ iudex multū aduertere circa modū, & cām, correctiois sue. ar. in. c. cū dilecti. extra d̄ accu. nā nisi testis se p̄bas ip̄ correx̄it icidet i suspitione, vel variatōe §. sc̄dm̄ eū. ar. ff. de testi. l. in testimoniis. & d. l. g. falsa. **¶** **Q**uid aut̄ si nō se testis corrigat, sed priori deō aliquid addat. Dicit In. vbi supra aut̄ addit aliq̄ iudicis v̄ iterrogatoris conspectum exiuerit, et tunc v3, aut̄ postea, & tunc aut̄ testis potuit loqui cum parte, & audiendus est, sed minor fides ei adhibetur. arg. d. c. p̄ terea, & in auc. de testi. §. qm̄. si uero nō potuit loq̄ cū parte tūc ualet q̄ ē̄ no. i. c. cū clamor. extra de testimoniis.
 1. **C**ontrarius & varius testis quomō differat.
 2. **T**estis primo p̄ductus, & secūdo p̄ductus si dicat prio vnū, secūdo aliud, cui dicto sit f̄d̄dū.
 3. **S**i p̄mō dictū testis fuerit receptū a iudice i cōpetēt̄, est nullū, secūdū dictū postea receptū a iudice cōpetēt̄, licet sit cōtrariū p̄mō v3 & t3.
 4. **D**istinctiones in materia cōtrarietatis & varietatis testimonij.

Si sint tres milites, vel doctores ex una parte, & q̄n q̄ rusticū ex alia, quibus sit standum.
AC ETIAM VAR II. + Hic aduertit secūdū In. i. d. c. p̄ terea, d̄ test. cog. q̄ testis d̄r varius seu variā q̄n prio dixit vnū & postea dicit eius cōtrarium nulla rōne, v̄ cā assignata. Cōtrarius āt ē ille q̄ dicit duo impossibilia, vt v̄bi ḡra. si dixit se sciuisse contractū celebratū i tali loco, & postea i terrogatus vbi fuit illa die dicit se alibi fuisse. Ille āt vt uacillās ḡ dubitādo, aut timēdo loquitur & q̄ etiā varie loquitur. ff. de fal. l. eos q. & ff. de tes. l. ij. & l. g. falsa q̄r̄ oīū testi moniū ē nullū, & tūc puniē d̄, vt. l. nullū. C. de testi. de q̄ uariatōe & cōtrarietate tra d̄t̄ p̄ Spe. i. d. ti. d̄ test. v̄ itē q̄ testes sunt varij, & h̄t̄ i c. cū ecclie. extra d̄ cā pos. & pprie. & extra de pe. i. c. super his. & in. c. dilectus extra de tēp. ord. **¶** **S**ed pone q̄nētem sepius occurrētē. Ecce semel fuit testis productus qui dixit vnum b̄ deinde iterum pronūciatus in eadem instantia, vel alia puta in causa appōnis dixit̄ cōtrariū, q̄rit̄ cui deō sit f̄d̄dū an prio v̄l secūdo. **¶** **net** quod sic, dicens q̄ stat in arbi. iudic. talem admittere responsonem, ibi uide idem Barto. in l. legata inu. iliter, de leg. j. Bal. vero tenet op̄ postum in l. i. iurur. in princip. C. de testi. ḡa non tenet tale dictum, quia ista uerba generalia & incerta non instrunt iudicem, & ideo debet sibi dari terminus ad clare respondendum, idem Bald. in l. f. c. eod. titu. quia debent clare deponere, nec sufficit ista confusa depositio. alias. l. esset frustra quare repererunt si deberēt se referre ad primas atest̄, simpliciter tamen datur terminus ad videndum quid deponerent, quia cadit etiam obliuio in perfectis uiris, nisi sint suspecti, quia tunc iudex debet conari capere in uerbis, & tunc non datur dilatio ne malitia instruatur. Cogita.

a. Ba. adde & vide Alexan. de immo. in. l. ij. §. ff. si cer. p. e. et in. l. inter stipulante. §. j. ff. de ver. ob. & ange. ar. in. §. j. in. titi. de ac. & per cano. maxime ar. et Fely. in. c. cum tu. de tes. & alexan. in. consil. lxxiij. col. j. circa me. in. j. vol. vbi qd testes sunt uarij in tempore concordant vt uident falsum, & maxime i vno teste. & in cōf. cxxxij. vol. j. cir. si. et in consil. cxvj. & in consil. cxviii. col. ij. eo. vol. et in consil. cv. col. pe. ver. nec obit. in. ij. vol. & in iij. vol. consil. xx. co. j. versi. nec istis aliquid per eū dem in consil. clxxvj. in fin. in. v. vol. & in cōf. xliiij. col. iij. in prin. et in consil. clviij. col. iij. in prin. & in consil. cl. col. ij. circa princ. eo. vol. Fran. curt.

Et in hoc reperio, qd in. in. c. ueniens. el. ij. extra de test. dicit qd priori dicto standū est & non secundo, qd amplius est poterit ipsum testem q̄sum ad secundum dictum repellere tanq̄ periuurum & alium. ar. in. c. super eo. extra de tes. a sibi gl. in. c. in presentiam. extra de test. dicit simpliciter neutri dicto standū esse. ar. iij. q. ix. c. puta et. xxiiij. q. vj. c. q̄ aut. q̄ op̄i. videtur tenere ipse. in. d. ver. item qd testes sunt varij. ar. c. sollicitudinē. in. si. extra de ap. & in. l. qui falsa. ff. de test. & in. l. cum precium. C. de li. causa. alia est op̄i. bar. q. am. posuit in l. eos. ff. d. l. cor. de fal. & in. l. repeti. ff. de questio. distinguendo hoc modo, aut testis deposuit varia, vel cōtraria in iudicio, aut vnū de posuit in iudicio aliud contrarium extra iudiciū. Primo casu subdistinguitur, aut secundum est cum tormentis, & tunc potius scitur secundo dicto q̄ primo. ar. in. l. si postulaue. §. sed & si negauer. int. ff. de adul. aut secundum est sine tormētis sicut primum, & tunc aut dixit, seu deposuit secundū animo corrigendi primum, & tunc v3 secundum, vt in d. c. preterea. & in §. si vero. in auc. de test. & intellige quando hoc expressit se velle corrigere, aut simpliciter deposuit secundum nō expresso qd corrigere velle primum, & tūc vtrunq̄ dictū est nullū, & ipse tāq̄ varius a testimonio repellit. ut i. d. l. eos et i. d. l. q̄ falsa. Secundo aut casu v3, qd dixit vnū i iudicio, et aliud extra iudiciū. subdistingue aut primo deposuit in iudicio & secundo contrarium dixit, vel deposuit extra iudiciū, & tunc v3 primum in iudicio depositum, vt, d.

c. sicut, extra de test. & in. l. generaliter. C. de non nu. pec. aut econtr. primo dicit extra iudiciū, postea deposuit in iudicio contrariū, & tunc vt falsarius est puniendus. ar. d. l. eos. secundo responso secundum. Bar. cui in hoc secundo arti. non assentio, quia multi, maxime prudentes uolunt extra iudiciū dicere aliud qd sciunt, & pleriq̄ dicunt contrarium eius, qd sciunt, qd non iurati dicunt, timet. n. testis plus iuramentum & periuriū, q̄ simplicem locutionem, vt h̄r. xxij. q. vlt. c. iuramenti. & in. c. j. unde sicut dictum testis cum tortura preuollet ei, qd dictū est sine, ita preuolare debet illud, quod dictum est cum iuramento, & in iudicio, q̄ qd dictum est sine iuramento, & extra iudiciū. Nec debet ex hoc quis vt falsarius puniri cum testimonio sine iuramento, et extra iudiciū nullum sit, & nullius momenti. Nec ob. d. l. eos. quia ibi loquitur in negante factum proprium, puta eius sigillū, vel scripturam propriā, & sic est improprie testimonium, hic aut loquitur in teste, qui de alieno facto loquitur, & testificatur. unde casus sunt diuersi.

3 Et vt hanc op̄i. confirmat autoritas Spe. in d. i. versi. item qd testes sunt contrarij, vbi de terminat qd si primum dictum testis fuerit receptum a iudice non competenti, & si nullū, qd secundum dictum postea receptum a iudice competenti, licet sit contrarium in primo v3 & tenet ar. extra de iudi. in. c. at si clerici, de app. vt debitus. in prin. quia non prestat impedimentum, qd de iure non sortitur effectum. vt in. c. auditis. extra de ele. & in regula nō prestat. de re. i. l. vj. C. vlt. iterum vltra ea que superius dicta sunt circa pleniorē doctrinam contrarietatis, vel varietatis testium sciendum est, qd aut vnus & idem testis sibi inuicem, & intra seipsum est contrarius & varius, & tunc dicit, ut supra proximi dixi, aut vnus testis contra dicit pluribus, & eius testimonium pro nullo reputatur, & confunditur a testimonio aliorum numero plurium. ut l. i. iururandi. C. de test. & in. c. ueniens. & in. c. licet. extra de test. & hoc est verū, qm vnus contradicit tribus uel pluribus, si autem vnus contradicit duobus sic, qd duo sint soli testes producti, verbi gratia, ab actore qui probauit de mutuo facto iuxta duo testes producti, reus autē pducit vnū solū testē ad defensionē eius, tunc est distinguendū secundū doct. iuris ciuiliis & canonici, aut testis ex parte rei est directo contrarius illis duobus ex parte actoris, & tūc remanet valida probatio ipsorum duorum testium, nec in aliquo eliditur plūm solū testē, aut ipse solus testis est simpliciter diuersus, et nō contrarius. v. g. quia deponit qd reus soluit, & tunc elidit probatio ipsorum duorum in hoc,

quia deferri potest reo iuram in supplementum probationis. & hec probant per Bar. in l. admonendi ff. de iur. iur. & in l. i. ff. de v. inspi. & p. Cy. in l. in bonis dei. in vlt. q. C. de iureiu. & p. Io. an. in d. c. fi. extra de iureiu. aut ptes cotradicunt pluribus, siue sint p. duci ab vna pte, siue ab vtraq; & tunc diligenter advertere debet iudex, an sit contrarietas q. possit aliqua diuisio neuuari, & tunc concordabit eos, iuxta no. in c. cu tu, extra de test. & in c. nihil ob. extra de ver. si. cu si. Si vero fuerit cotrarietas q. como de non possit aliqua diuisio iurari, tunc iudex considerare debet, q. sunt illi q. verisimiliora deponat, et auctoritate prestat, alijs eos p. ierre, d. 3. vt extra de pba. in c. licet. i. ff. & in l. te si. post prin. de testi. si vero de verisimilitudine no. c. oster p. ierre debet digniores vtilioribus et si digniores essent numero pauciores, vt in d. c. in presentia. ubi autem essent omnes pares in dignitate, & satis credibilia deponentes, tunc p. ferrendus esset numerus plurium, & sic stat maior parti. ar. d. c. in p. nta. & in d. l. testiu. ibi alias numerus & c. Si autem omnia undiq; sunt paria, tunc omnes repellit debet, & iudex p. nuciabit cotra eum q. probare debuit, vt in l. de etate ff. de pba. & extra de pba. in c. ex lris. & extra de fide instrua. c. inter dilectos. in si. fuerunt tunc alij preferentes numeru dignitati quos reprobant Host. in d. c. in presentia, extra de test.

¶ Qui libet perurus non est infamis, B T P E R I V R I. Qui n. perurus est a testimonio repellitur, quia presumit adhuc facilliter deierare, vt in c. testimoniu. extra de testi. & in c. a cufarus s. licet de her. li. vj. & no. in l. lucius. ff. de his q. no. in fa. ¶ Sed an q. perurus sit infamis, dic q. no. regulariter, fallit in trasactione iurata, et piurata, de qua h. in l. i. q. s. mator. C. de tras. & ibi no. & in d. l. lucius. per doc. id. in qualibet alia promissione iurata, vt no. per glo. singulare in l. pen. C. de sig. lib. xj. Deus autem nouit quot sunt moderni tempore periuri & infames.

ITEM FALSARI. ¶ Hic est multu aduertendum, quia hodie est plus solito falsario ru & corruptorum testiu abundanti, vnde talibus no. est habenda misericordia, quia si locus falsis testibus, & infatis reinquit nullus de statu suo securus erit, testis. n. et tabellio falsus, tres personas offendit Deu, iudice, & prem. vt traditur in c. j. extra de cri. fal. de cuius pena,

& alijs ad falsitatem eius p. inentibus dixi supra in tit. de forma iur. testiu in gl. su per verbo falsitatis.

VACILLANT. ¶ Dicitur autem testis vacillare q. timedo, aut dubitudo loquitur secundu In. in quo debet iudex & examinatore esse discretus, & si viderit, seu cognouerit teste vacillare debet facere hoc describi per notariu cause qui scribit, q. iudex vel examinatore sibi dixit, q. testis vacillabat, & hoc id. vifum esse ipsi notario p. talia signa, & no. per eu in .c. qm contra falsam. in gl. super verbo instrumentorum. extra de fide instrua.

1 Negatiua mera est improbabilis.

SAT AGVNT NEGA

1 tiua. ¶ Regulariter negatiua mera est improbabilis, vt h. & no. in l. actor q. auferat. C. de pba. et p. gl. et doc. in c. bone memorie. extra de ele. nisi esset negatiua talis q. equaliter caderet in intellectu, & mente ipsius testis sicut affirmatiua, tunc. n. pbabilis esset, vt no. p. Cy. in l. i. j. C. de erro. aduo. & p. alios i. d. l. actor, et eod. modo esset pbabilis si esset coarctata loco & tpe, vel aliqua alia qualitate sic, q. co. p. h. edij possit p. veru iudiciu. vt no. in d. c. bone. & l. optimam. C. de cotrah. & comit. sip. & in c. ex tenore. extra de testi. et ex his patet, q. gl. in l. d. i. p. ierre. s. si plures, ff. de ar. que dicit, q. magis credendum est tribus affirmantibus, q. decem negantibus non simpliciter est vera, sed debet b. intelligi quando deponit meru negatiua, aliter vero equaliter est oibus credendum ac si omnes deponerent affirmatiue cu distinctione tamen de qua supra dixi, quando testes sunt cotrarij,

a. ¶ Mera adde & vide quoliter deam deponere testes deponentes sup. negatiua in c. si. lxxxv. & i. conf. l. 37. col. pe. vers. ite di. ctus in. ij. vol. & in c. si. l. 36. col. iij. in. fi. et seq. et in c. si. c. xli. eo. iij. cir. ca princ. in. j. vol. & ibi q. si negatiua coarctaretur per te. ste modico tempore tunc pre sumeretur suspensus, & vide eund. alex. in c. si. col. v. col. si. in. iij. vol. & in c. si. xliij. co. ij. in princ. et col. iij. ver. quartus testis in. iij. li. Cur.

b Debet adde q. ita limitat Bal. in. s. si plures. & ibi resert la. de are. alleg. guil. de cu. et vide bar. in. l. heredes palam. s. si. ff. de test. et adde q. gl. j. d. s. si plures. non habet locum in causa criminali, ita bal. in. l. data opera. C. qui accus. & vide que posui in c. si. l. meo. xxiiij. Cur.

FORMA OPPO. CONTRA TEST. POST PVBLI.

Hec autem negatiua est potest per scripturam publicam, vel priuatam probari. v.g. si dicatur tale esse substitutum pupillariter defuncto, & hoc neget per proximiores ipsi defuncto. nam quod sit substitutus liquidabitur ex forma testamenti. ar. l. si. C. de re. cre. & no. per Bar. in. l. i. titie textores. ff. de leg. j. & l. in illa stipulatione. ff. de ver. ob. ad q. facit. l. de state. s. ex causa. ff. de interro. act. licet quando negatiua in facto consistit probetur iuris presumptione eo ipso q. contrarium non probatur vt si creditor neget sibi solum esse, vt no. p. gl. in. l. ij. C. de iure emph. & h. in. l. si. C. de solu. l. o. et qui dicit & affirmat non ei q. negat incumbit probatio. vt in. l. ei. q. & l. ab ea pte. ff. de pba. de cuius negatiue probatione no. etiam per glo. in auc. de here. & fal. s. si vero absunt. in. gl. super verbo vidisse. & in. l. j. ff. de iti. actu q. priua.

1 Qui dicatur testis singularis.

SUNTQUE VERTIAM SINGV
 lares. ¶ Tunc autem dicitur testis singularis esse quoniam solus est, nec alium habet sibi in depositione conteste & concordate, & ob hoc eius testimonium nullum est, tamen de iure diuino, quoniam scriptum est, in ore duorum vel trium stet omne verbum, & iure humano, civili & canonico. vt. l. i. iustitiam. C. de testi. & l. c. l. z. vniuersis. et. i. c. quoties de testi. & in. c. licet ex quadam. extra de testi. & in. c. licet. in. s. ff. extra de proba. & no. i. d. c. bone. extra de elec. & extra de accu. in. c. cum dilectus. & plene per Cy. in. l. ij. C. que sit log. consue. In certis tamen casibus admittitur vnus testis testimonium quos enumerat Spe. i. rit. de testi. s. restat de numero testium & c. quitamen casus non concludunt statim quo ad condemnationem, sed quo ad presumptionem, vt no. per gl. in. c. nuper. extra de testi.

1 Testis debet astringi ad iuramentum.
 2 An stetur conuentioni, quod stetur depositioni testis sine iuramento.

3 Si testis deponit sine iuramento, & postea iuret se veritate deposuisse, an valeat talis attestatio.

ET NON IURATI. ¶ Aduerte quod testis debet astringi ad iuramentum alias non valet. vt in. d. l. i. iustitiam. & d. c. nuper. de testi.

¶ Quid autem si notarius scribat apud acta talis iuratus, an per ista verba narratiua probabitur de ipso iuramento, dicitur ut dixi. supra circa formam iuramenti testium in glo. i. ¶ Sed quid dices si in instrumento obligationis cautum sit expresse, quod si casus cogerit testes, p. lucet quod eisdem testibus credatur sine iuramento, an valeat talis conuentio, seu iuramentum remissio vt quod non. ar. in. l. ij. s. sed quia veremur. C. de iura. cal. gl. in. c. tuis. et in. c. fraternitatis. extra de testi.

tenet quod sic, quia opinio ibi sequitur Hostii, et Io. an,

& idem tenet gl. & doc. in. l. i. iustitiam. ad. C. de testi. Spe. autem in. d. ii. de teste. s. sequitur. testium iuramentum dicitur, quod predicta opinio procedit quoniam talis remissio fit cum licentia & auctoritate iudicis, sed prior opinio est verior. Et sic ratio, quia potest pars allegare stare simpliciter dicto sui aduersarij. vt in. c. gntaullis. extra de iure iu. & in. l. delata. & in. l. cum pponas. C. de iu. & in. l. si. C. de fideius. ergo multo magis simpliciter dicto testis. Non ob. d. s. sed veremur. quia loquitur sibi iure calumnie. i. d. c. ad astrigendum lites per publicam utilitatem vt not. p. gl. i. c. venies. el. ij.

3 in si. extra de testi. ¶ Quid autem si testis deponit sine iuramento, vel forte non reperit scripturam iurati. Vnde postea iurati se iussisse testimonium secundum puram veritatem, an hoc confirmabit eius testimonium, quod dicitur quod non, vt refert Cy. in. d. l. iustitiam. vbi hoc probatur in textu ibi per ultimum prohibent & c. Ad quod facit quod in simili dicitur de iustitiam & mandato. vt. l. si quis mihi bona. s. iustitiam. ff. de acq. her. & in. c. j. extra de rec. ec. non alie, & p. Dy. in. c. ratum. de reg. iu. li. vj. & hac puto veram. Alij autem contradicunt & male quos refert Spe. in. d. s. sequitur. Sunt tamen quedam persone que excusantur iurare ut episcopus, vt in auc. sed iudex. C. de episc. & cle. alie quibus mittitur iuramentum ad domum nec compelluntur ad iudicem venire, vt l. ad personas egregias. ff. de iure iur.

1 Quis non potest esse testis, aut iudex in facto proprio.
 2 Venditor an possit esse testis emptoris.
 3 Fideiussor an possit esse testis debitoris.
 4 In re communi an quis possit esse testis.
 5 An stetur dicto portatoris vini si negetur vinum portatum fuisse.

IN FACTO EORVM PRO-

prio. ¶ Isti merito sunt repellendi, quia multum absonum est, quod quis sit iudex. & testis in facto proprio, sic. non confundere cursus iustitie. vt. iij. q. iij. c. nullus. et in. c. in sup. extra de testi. et. l. omnibus. C. de testi. et. l. nullus. ff. eo. ii. nisi hoc fieret de expresso consensu alterius partis. arg. in. l. si. C. de fideius. & l. delata. C. de iure iu. cum si.

2 ¶ Sed circa hoc queritur an venditor possit esse testis pro emptore videtur quod sic quemadmodum dicimus de legatario quod potest esse testis pro herede, vt in st. de test. s. legatarius, & l. q. testameta in prin. ff. de testi. & l. dictatibus. C. eo. Veritas est esse distinguenda secundum gl. in. d. l. omnibus, & l. nullus, & ibi per doc. quod aut venditor esse obligatus de euictione emptori de re ipsa super qua questio agit vt communiter fit in instrumentis, & tunc non possit esse testis, aut non est obligatus, vt quia pactum fecit speciale, ne de euictione teneat, vt aliquando fit de quo tradit in. l. emptorem in prin. ff. de ac. emp. & tunc possit esse testis, & tunc eodem modo distinguitur.

In debitore si causa mora sit cōtra creditorem de pignore, vt dicit Spe. in d. si. de test. verfi. qd de veditōne. quā opī. sequit In. in. c. quoniam alia qua. extra de testi. ¶ Quod autē in fideiussore dicemus, an poterit esse testis debitoris. Spe. & qd alij. vbi supra distinguit. aut debitor ē soluedo. & tūc admittit alias nō. ar. in. l. i. tra. q. in si. ff. de fur. & l. si cui. §. ff. de leg. j. & l. i. §. p. ff. q. app. sit. ¶ Ultra q̄ritur qd si de re comuni sit questio, an ille q̄ parte in ea habet vel dñū poterit esse testis vt q̄ nō. ga q̄ commune est. meū est. vt. l. serui electōne. in. si. cū si. ff. de leg. j. Breuiter colligēdo simul oīa distigūe sic, aut res ē communis alicuius vnuer sitatis. vel collegij. aut pluriū sing. psonarum. ¶ Primo casu cōsidera. aut est simplex q̄ritio de aliquo gesto facto vel ordinato in vnuer sitate vel collegio. aut de alio facto extra collegiū. Primo casu q̄libet de collegio. vel vnuer sitate est idoneus testis ne pereat facultas pbatō nis. vt tradit per exēptū de electōnibus. & si milibus actibus q̄ fieri solēt secreta in collegijs pbat in. c. venies in si. extra de testi. & in l. cōsensu. C. de repu. In alio autē casu q̄ritio est de actu gesto extra collegiū. subdistigūe. aut ex eo resultat cōmodū vel incōmodū singl. singulis. & tūc nullus eorū sit idoneus testis p regulā. d. l. omnibus. aut nō resultat tale cōmodū singulariter singulis. & tūc q̄libet idoneus testis. vt plene tradit & h̄r in. c. in sup. & in. c. cū nunciis. & ibi p lo. an. extra de testi. quam etiā opī. firmat Bar. & doc. in. l. in tm vnuer sitatis. ff. de re. di. vbi vide p Spe. in. d. ti. de teste. in prin. verfi. sed nungd in causa vnuer sitatis. & p Iac. de bel. in auc. de mona. §. j. col. j. ¶ Secundo casu principali quādo res est comuni pluriū ut singularū psonarū. distigūe. put no. la. bu. in. d. l. omnibus. aut sunt socij omnīū honorū. aut ipsius rei tm. de qua est questio. aut res ipsa est incidēte communis sine societate. Primo. n. casu omnes repellunt. ga cōmodū est ad ipsos omnes puerturū. & eadē ratiōne repellunt in casu secūdo. ar. l. j. §. in. pprio. ff. q. app. sit. ¶ Tertio casu subdistigūe. aut res ipsa est indiuidua. & tūc nullus est idoneus testis. ga sperat cōseq cōmodū. ar. in. l. si comunē. ff. quē ad. ser. amit. aut res est diuidua. & tūc ga victoria vnus nō pdest alteri q̄libet eorū poterit p altero esse testis. ar. in. l. j. §. quimmo. ff. si pars he. pe. vbi autē esset vtriusq̄ eadē causa defensionis vel si līs esset cōmunis tūc nō esset alter p altero idoneus testis. ar. d. re. l. oibus. & facit. l. si qs separatim. §. j. ff. de ap. & no. p. In. in. c. qm̄ aliqua. extra de test. ¶ Deinde q̄ ro de eo q̄ quotidie est in vsu. Ecce q̄ brator. vel portator vini detulit ad suā domū ex

parte mei certā quāttatē vini vel grani tibi vediti. tu recufando p̄ciū t luere dicis q̄ nō recepisti granum vel vinum. ego autē uolo pducere in testes eos q̄ tibi. & i domo tua illud detulerit. q̄ rīf an sint in hoc testes idonei. & sufficiētis ego reperio. q̄ Bar. i. l. deferre. ff. de iur. ff. determinat q̄ nō. ga ipsi tractāt de se exonerādo ab obpone. ga mihi tenebatur ex mādo. & per hoc eēt testes i facto pprio cōtra. d. reg. oibus. ego credo cōsiderādū an sint p̄sone q̄ vniat hōi art: portatore. et tunc dicerēt eos admitti. et plenā fidē facere exē. legata rio. ut isti. de test. §. legata. et l. dictanti. cum si. supra all. aut sunt alij nō consueti ad tale officium. sed a casu depu. & cle. & tunc puto q̄ faciunt semiple. pba. exēmplo profonete de quo supra dictum est.

- 1 Ratio est que limitat. & cōstringit vnuersum testimoniū.
- 2 Ad officijū testis pertinet deponere super his solum que facti sunt non āt iur.
- 3 Paria sunt nullam causam exprimere. vel imperinentem & iniustam.

REDDVNT RATIO

1 nem nec causam. ¶ Rō & cā idē sunt q̄ritū ad ppositum h̄ p̄iner q̄ qdē rō & cā in teste ē sp̄ālre attēdēda. quia ratio est illa q̄ limitat. & cōstringit eius vnuersum testimoniū. & in tantum q̄ magis attenditur ratio quam dictum vt plene not. per doct. in. l. solam C. de testi. & per glos. in. l. cum hi §. nihil. ff. de transa. & in. c. cum causam. extra de testi. vnde si testis interrogatus quid scit de contentis. & respondeat vera esse contenta & interrogatus quomodo & quare scit

a ¶ Ultra q̄rit. adde no. q̄ ista no. p̄. d. Bar. in l. i. tm. §. vnuer sitatis. ff. de re. diui. et ibi Bal. & Bar. in l. sed si hac. §. q̄ manumittit. ff. de in ius voc. Bal. in. l. si muniticeps. ff. quod cuiusq̄ uni. no. p. Guil. plene i d. §. vnuer sitatis Bal. i. l. p̄rētes. C. de testi. & q̄ si testes de vnuer sitate posunt testificari vltra predicta. adde per alex. in conf. lxxviij. co. ij. & in. c. clxxxvi. co. v. verfi. vltorius nō ob. & in. c. si. clxxliij. col. ij. in fin. in. ij. vol. & per eundem saijs elegter in cōf. 99. col. liij. in si. & col. seq. in. v. volu. Cur. h̄ ¶ Ad propositum ad materiā q̄ testis tenetur reddere rationem dicti sui. vide per alexan. & que ibi posui in. l. j. ff. si certum per. Pan. c. quoniam. de testi. bal. in. l. cōuēti culā. C. de episc. & cle. & aliqua posui in. l. cum hij. §. vultē igit. ff. de transa. et in. l. si. ff. de offic. pcon. cesa. vide i d. l. cōf. locis. d. la.

dicat, quia sic audiui dici a pluribus personis, certe ista rō cōfundit, & annullat dēm pcedēs quādo dixit vera esse, vt no. in. l. testiu. C. de testi. & hī in. c. licet ex quadā. extra de testi. cū si. vbi aut testis nō interrogaretur de cā vā let de m̄ eius regulariter. vt. d. l. solam. cū ibi no. quia nō debet esse verbosus in expōsitione alicuius cāe nisi interrogetur secundū doc. & no. in. c. sicut nobis. extra de re iudi. nisi dēm eius eēt potius iuris q̄ facti. quia tunc eēt sine a lia interrogacione tenet cām exprimere, verbj gratia, si deponat simpliciter, q̄ Titius est do minus talis fundi certe hoc non sufficit, sed de bet adiciere a quo habuit, & ex qua cā tale do minū. vel saltem dicere, q̄ vidit ipsum gerere & gaudere pro domno longo vel acq̄ssimo tē pore. ar. l. titia. ff. de sol. & l. ii. de acq̄. pos. et. l. si quis emptiois. C. de presc. xxx. an. & ita determinat Spe. in. d. tit. de testi §. nunc viden dum, & Inn. in. d. c. cum cām. Bt est rō secun dum eum. † quia ad offm̄ testis pertinet depo nere super his solum q̄ sunt facti nō autem iu ris, vñ cum dominiū sit quid iuris ad eum nō pertinet iudicare talē esse dñm, sed dicere illos actus q̄ sunt scī per quos iudex possit compre hendere an fuerit dominus, vel quōs domi nus, & an vtiliter, vel dīrecto. faciunt q̄ no. p̄ gl. et Bar. in. l. stip̄do ista. §. hi qui q̄. ff. de ver. ob. † Bt no. q̄ paria sunt nullam cām expri mere vel impertinentē & iniustam, vt hī in. c. p̄terea. extra de testi ar. in. c. ii. extra de trans. d. ber. n. cā esse talis q̄ de necessitate cōcludat dictum suum esse verum alioquin testimoniuū esset nullum ar. l. nō hoc. C. vnde testis. & l. ne cō natales. C. de proba. & no. per. Bar. in. l. i. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius vo. est. dictum au ē testis trahitur, & reducitur ad eus rōnē, quia ipsa ratio est illa que regulat, et informat ipsum dictū. argu. in. l. hec actio. ff. de calum. & no. in. l. cū tale. §. legato falsam causam. ff. de cōdi. & demō. facti in. ac. de testi. §. et licet ibi & causā testimonii & c. q̄ d̄ habet in. l. au. relis. §. sticho. ff. de lib. le. vnde dici solet, q̄ cā cessante cessat etiā dictum, vt in. l. q̄ dictum. ff. de pac. & l. adigere. §. quis. ff. de iure patro. vbi testis interrogaretur super aliquo capiulo generali, & generaliter responderet nō inter rogatus specialiter de causis, & circumstantijs valeret dictū eius, vt no. p̄ Bar. in. l. i. §. diuus ff. de questio. de his autē seu alijs ad rationem, seu cām testis pertinentibus. vide q̄ no. in. d. c. cum cām. & Spec. in. tit. de teste. Nunc autē vi dendū qualiter in testium ex minatione sit p̄ cedendum.

1 Post publicationē testium nō recipiuntur, nec admittuntur alij, nec idem testes super eisdem

capitulis super quibus fuerunt recepti & examinati.

2 Post publicationem in noua instantia, an reci piantur iidem testes super eisdem capitulis.

3 Testes an & quādo recipi possunt post publi cationem super eisdem capitulis.

4 Ius canonicum & ciuile discrepat quoad re p̄tionē testium in noua instantia post publi cationē, & quodlibet est seruādū i foro suo.

5 In causa appellationis super nouis capitulis an possint admitti testes.

6 Que dicantur noua capitula & vetera.

7 Quare secundū ius ciuile post publicationem in causa appellationis nō recipiantur testes super nouis capitulis.

8 Exempla p̄ que cognoscitur que sint noua ca pitula ex veteribus originem trahentia.

9 In causa principali si sint p̄ducti testes super prescriptioe simpliciter, & postea publicati, an in eadem instantia poterunt testes de nouo produci ad probādum de titulo p̄scribitis.

10 Cum qs̄ solū modo capitula fecit, & testes p̄ duxit sup̄ possessione, & velit de nouo pro ducere testes super titulo, audiatur.

11 Testis nō exprimens cām, vel obscure expr̄ mens, an in eadem instantia rep̄ri possit, vt eius testimonium declaretur.

12 Testes p̄ducti et publicati in vna causa, an fa ciant fidem in alia.

13 Testes recepti in iudicio summario an faciant fidem in plenario.

14 An lz̄ pri p̄ducent testes quot numero velit.

15 Quādo intelligatur vna dilatio vel plures ad producendos testes.

16 In dilacione data testes iurauerūt in termino, sed non fuerunt examinati, an imputabuntur parti producenti, q̄ non satisfacit termino.

17 Si datus sit terminus a iudice, vel statuto. p̄ba tum hūdi, & testes iurauerunt infra terminū, nec d. posuerūt, si pars finita dilacione velit facere examinari testes, quia per eam nō ste rit, immo requisitū vt examinaretur, an de beant audiri.

18 Si testes fuerūt examinati, sed nō fuerunt pu blicati, in termino peremptorio p̄batur ha bēdi, an tenebit publicatio scā post terminū

S V N T Q V E P V B L I C A T I S

1 iā testibus alias recepti, † Qua forma fiet pu blicatio testium dictum est supra de forma pu blicationis testium. Quis autē sit publicatio nis effectus supra est vidēdū. Est ergo sciendū q̄ regulr post publicationē testiuū nō recipiūt nec admittuntur alij nec idē testes super eisdē capitulis super quibus fuerunt recepti & exa minati, sed super alijs capitulis prioribus dire cto cōtrariis bene admittuntur, vt hic omnia

probat̄ in. l. per hanc. C. de temp. appel. et in
 §. si vero. in auc. de testi. & i. c. intimaui. et in
 c. fraternitatis. extra de testi. cum si. & p. Spe.
 in rit. de test. §. satis vtiliter. & p. Cy. i. auc. at
 qui semel. C. de proba. & hoc si produciuntur i
 eadem instātia. Et ratio huius prohibitionis est
 timor subornationis. **C** + An aut̄ admittantur
 post publicationē in noua instantia puta in cā
 appellatōnis super eisdem capitulis est differē
 tia magna inter ius canonicū & ciuile. nā de
 iure canonico nō admittuntur ppter eandem ra
 tionē cum ita duret timor subornationis in cā
 appellatōnis. sicut in cā principali. vt determi
 nat̄ in. d. c. fraternitatis. & in cle. de testi. sed de
 iure ciuili bene admittuntur propter diuersitatē
 instātiarū. & q̄a minus malū est eos admittē
 vt yitas pateat q̄ repellēdo eos yitas suffo
 cetur secūdu doc. vt plene traditur in. d. l. per
 hanc. Fallit aut̄ in certis casibus quos enumerat
 Spe. i. tit. de teste §. satis vtr̄. vbi vide **C** + Vt
 ramē premissorum latior habeatur instructio
 distingue cū queritur. an publicatis testibus su
 per eisdem capitulis possint testes iterū recipi
 aut quis vult testes repetere vel pducere sup
 eisdem capitulis in eadē instātia. aut alia. **C** Pri
 mo casu aut̄ fuerūt iste attestaciones publicate
 minus solemniter. & cōtra ius. & per conse
 quens nō valent. q̄ quidem pōt variis modis
 contingere. vel quia fuerunt publicate iure nō
 conte. regulariter vel parte abūte non citata.
 vel ab eo qui nō habet sup eo p̄tē. & tunc
 admittuntur testes post talē inuilem publica
 tionē. vt h̄r. & no. in. c. cum cām. extra de testi.
 & ibi no. per Io. & per eundē plenius in. d.
 c. fraternitas. et p. gl. in. d. cle. de testi. extra de
 testi. & rō est. quia nō p̄stat impedimētū. q̄ de
 iure nō fortit̄ effc̄m. vt in r̄ta nō p̄stat. de reg.
 iur. lib. vj. q̄ q̄ est notandum h̄mōi inuiles
 attestaciones p̄nt de p̄iū cōsensu tacito. ve
 exp̄sō confirmari. vt determinat Inn. & Io.
 an. in. d. c. cum cām. extra de testi. aut fuerūt
 rite & recte publicate. & tunc aut ipse attesta
 tiones sunt deperditę. vel quia nō reperiuntur
 apud iudicē. nec notarium c̄e. nec partem. &
 tunc poterunt testes iterū de nouo produci. vt
 in. c. si. extra de p̄ba. & no. in. d. cle. de testi.
 aut non sunt deperditę. & tunc aut agit̄ de falsi
 tate priorum testium. & tunc in odium falsitatis
 & fauorem veritatis admittunt̄ alii testes
 post priorem publicationem. vt p̄bat̄ in. c. l3
 extra de proba. & in. c. series. & c. cum i tua
 extra de test. Et per Cy. in. l. si quis testibus
 C. de testi. aut nō agit̄ de falsitate priorū. et tūc
 aut est causa matrimonialis. & tunc fauore
 matrimonii admittuntur testes post publica
 tionem. vt traditur in. d. cā. series. & ibi per

Inno. & alios doc. Aut est alia cā. & tunc au t
 princeps hoc indulgit per referiptum ex certa
 scia non obstatē tali. l. & tunc poterunt produ
 ci. iuxta doct̄r. l. si. C. si contra ius vel vili.
 pub. & in. l. quoties. C. de iudi. & per Bar. in.
 l. ii. ff. de re iur. aut nec iudex hoc admittit. &
 tunc stat firma regula q̄ in eadem instantia nō
 p̄nt post publicationē testes vltierus recipi su
 per eisdem capitulis. vel est d̄recto cōtrariis.
 vt in. d. §. si vero. in auc. de testi. & auc. at qui
 semel. cum simi. ibi no. C. de proba. **C** Secun
 do casu principali q̄i quis vult testes produ
 cere post publicationē in alia instātia tunc d̄
 l̄t̄ genter considera. aut. n. hec noua alia instan
 tia est coniuncta prime. vt quasi censeatur eē
 eadē cum prima. ut est causa appellatōnis. vt
 not. per gl. & doc. in. l. ita demū. C. de procur.
 & tunc secundum iura ciuilia possunt testes su
 per eisdē capitulis produci. ut in. d. l. per hanc
 cum ibi not. sed secundum iura canonica ne
 qua q̄. vt in. c. fraternitatis. & d. clem. de testi.
4 + Cum igitur hec iura sint sibi inuicem repu
 gnantia seruabunt canonice ius suum in foro
 iuo. arg. eorum que no. in. c. si. extra de presc.
 & in. c. i. extra de no. oper. nun. aut hec noua
 instantia est diuersa a prima & principali. &
 tūc aut ipsa noua causa tendit ad eundē finem
 ad quē tendebat prima. vel est idē modus agē
 di in vtraq̄. & tunc nō poterunt testes super
 eisdē capitulis de nouo produci. vt in. l. si quis
 cū totum. in. si. & l. cum q̄ris. cum. l. seq. ff. de
 excep. rei iud. & quasi per totū. q. l. si mater
 §. eandem. eo. tit. aut noua t̄ endit ad altū finē.
 vel est in ea diuersus modus agēdi ab ipsa pri
 ma & tunc aut producere volens. vel agens
 veniret ex hoc d̄recto contra primam suam
 in priori iudicio latā. & tunc nō possunt testes
 p̄duc̄i super eisdem capitulis. vt probatur in
 tertia l̄c̄q̄. l. iulianus verum debitorem. ff. de
 cōdi. inde. aut non venit d̄recto contra prio
 rē suam. & tunc poterunt testes admitti. ut in
 ii. & iii. l̄c̄t. d. l. iulianus. & ibi plene per bar.
 ad q̄ facit. c. veniēs. & c. cum in tua. extra de
 testi. & per eundem no. in. l. ii. §. hoc ed̄ctō. ff.
 vi. bo. rap. **C** + Super nouis aut̄ capitulis &
 articulis an admittantur testes de iure ciuili in
 causa appellatōnis. quia regula est non p̄ba
 bo. & c. vt. d. l. per hanc sub iudice l̄t̄ est. Nā
 doct̄. iuris ciui. d̄nt q̄ non. per. d. l. hanc. de iu
 re autem canonico d̄r̄ contrarium ju. c. frater
 nitatis. de testi. **C** + Sed hic est multum aduer
 tendum quē dicantur noua capitula. & que d̄

FORMA OPPOSI. CONTRA TEST. POST PVBLI.

Cantur vetera capitula, quo declarato pat. ebit, q̄ inra canonica & ciuilia, que videntur nul-
 cem repugnare conuenient simul & cōsona-
 bunt, itaq; differētia prioribus re & substan-
 tia, vt verbi gr̄a, si actor petit in cā principa-
 li bouē, & super boue capitula format, dein
 de in cā appōnis format, & pducit capitula
 super asino, & si certe non audit. Et vgnali-
 ter oīa exempla que tradi possent sub quadā
 regula concludantur dicens est secūdū Iac.
 de bel. vt refert Cy. in. d. l. per hanc. quod se-
 cundum ius ciuile illud vocatur nouū capitu-
 lum, q̄ ita se habet ad antiquum, q̄ si ad illud
 ageret in nouo iudicio rei iudicate nō obstat
 exceptio. Sed secūdū iura canonica illud ap-
 pellatur nouum capitulū, quod dependet ab an-
 tiquo, & ortū trahit ab eo de quo statim exē-
 pla subiciā, & super tali capitulo vtroq; iure
 tam ciuili q̄ canonico tales testes admittunt
 in cā appellationis, vnde equiuocatio est in vo-
 cabulo & non dispositio. ¶ Querendum est
 ergo que sit rō iuris ciuiliis sumpto significa-
 to suo circa nouum capitulū, respōde secun-
 dum eundem Iaco. q̄a lex voluit consilere p
 appōne i illis casibus i qbus nō erat cōsultū
 p aliū modū agendi obstante sibi exceptione
 rei iudicate, at vbi non obstat exceptio rei iu-
 dicate voluit id in alio principali iudicio refer-
 uare, ideo sup tali nouo capitulo quod in alio
 nouo iudicio pōt inētari sine metu exceptio-
 nis rei iudicate recusant p̄bationes, & testes
 admittere in causa appōnis. vbi ergo obstat
 h̄ter rei iudicate exceptio in nouo iudicio tūc
 admittit testū receptio in cā appōnis vtroq;
 iure, tā ciuili q̄ canonico super nouo capitulo
 dependente ab antiquo, seu trahente ori-
 nem ab eo. ¶ Superest itaq; inuestigare. exēpla q̄
 que dignoscitur, q̄ sint, seu appellent noua capi-
 tula ex antiquis originē trahentia et descen-
 dentia de quibus auertit Spec. in. d. §. satis vti-
 liter. v. r. h. illud aut̄ no. etc. Io. an. in. d. c. fra-
 ternitatis. quoz̄ aliqua sub breuitate comme-
 morare disposui, q̄a plurimi sunt carentes illis
 libris, et q̄a aliqua sunt exēpla que ad reū ferū
 tur. alia quoq; vero que ad actorē, ideo congruo
 ordine subijco exempla. ¶ Primum est in exē-
 plum tale, ecce tu egisti contra me actione exē-
 pro petens rē tibi tradi per me vēditorem, ego
 autē excipiedo proposui me ad hoc nō teneri,
 quia tu precium rei mihi soluere recusasti, & si
 naliū ferer contra me snia a qua appello, &
 in cā appellationis dico venditionē fuisse factā
 sub cōditione que impleta non fuit, potero
 fer mare capitulū sub hac cōditione, & super
 eo testes producere non obstante priori publi-
 catione, & examinatione testū facta sup vcn-

ditione, & tale capitulū appellabitur nouū ca-
 pitulum descendens ab antiquo super quo ad-
 mittitur post publicationem testium examina-
 tio super vtroq; iure, tam ciuili q̄ canonico,
 vt probatur in. c. cū iōanes. extra de fide in-
 stru. ¶ Secundum est exemplū in reo, ecce tu-
 tor datus se excusat a tutela dicens se gerere
 tres tutellas q̄ritur an excusandus sit a quarta
 ferē snia contra eum, & appellat, & in causa
 appellationis format capitulum q̄ gerit vnam
 tutelā ita simpliciter, diffusam, et negociolam,
 q̄ loco trium tutellarum reputari debet, vt. l.
 tra. et in. l. is qui res s. eū qui. ff. de execu. tuto.
 et certe super hoc caplo poterunt in causa ap-
 pōnis testes produci tanq̄ super nouo caplo
 ex antiquo dependente, vt in super fori dcm̄ est.
 ¶ Tertium subinfert in reo exēplum vt puta.
 Ecce egisti contra me dicens, q̄ in minori tua
 etate vendidisti mihi p̄diū sine decreto iudicis
 & sic non tenuit alienatio, ego vero opposui,
 & capla formaui, q̄ tpe dicte venditionis tu-
 eras maior, & hoc nō obstante fuit lata cōtra
 me snia, et ab ea iterposita appōne volo i ipsa
 appōne p̄bat q̄ post maiorē etatē ipsam ratā
 habuisti, et sic tenuit, vt. l. si. ma. fa. ra. v. h̄.
 h̄. bue. certe istud erit caplm̄ nouū depēdēs ab an-
 tiquo, ideo admittitur super eo p̄batio vtroq;
 iure inspecto. ¶ In actorē aut̄ subijciūtur exē-
 pla sequentia. ¶ Primum est. Ecce tu mihi obli-
 gasti fundū p cētū q̄ tibi mutuaui, deinde eūdē
 fundū alij obligasti postea meā oblonē renoua-
 sti. Rursus egi cōtra possessorē pignoz̄ ex ob-
 lone nouata, et snia r̄ succubui i cā, q̄a ipsius
 possessoris oblo p̄cedit ipsaz̄ nouationē, a qua
 snia appllaui, et i appōne volo capitulare, &
 p̄bare de priori oblonē mea p̄cedente ipsam
 nouationem cuius respectū sum anterior ipso
 possessore certe possum de hoc facere, quia ta-
 le capitulum est nouum dependens ex antiq̄s,
 vt probatur in. l. iiii. in prin. ff. qui pot. in fig-
 hab. ¶ Secundū exēplum est in actorē. ver. g.
 Egi contra te aliqua actione, & in libello omi-
 si petere te cōfēnari in expensis. Iudex autē
 caute te condēnauit in sorte de expensis autē
 nihil p̄nunciavit, tu autem appellasti a snia,
 certe ego in hac causa appōnis potero expen-
 sas ipsas petere, & probationes inducere cum
 hic articulus, seu capitulum sit nouū descēdēs
 tamen a priori materia vt probat, in. l. si. C.
 C. quādo prouo. nō est neces. ¶ Tertium sub-
 infert in actorē exēplum, pone ecclesia petiit
 decimas, reus autem opposuit se tutum ab ea-
 rum solutione priuilegio specialī, & contra
 ecclesiam lata est sententia a qua appellauit,
 in qua appellatione vult probare, q̄ contra
 priuilegium est prescriptum, certe debet audi-

¶ cum tale sit nouum capm habens tm̄ a prio-
 ribus depi dentia, vt i.c. accedētibus. extra de
 9 priu. ¶ Circa hoc aut̄ ex p̄lo occurrit tale
 dubiū an si in cā principalī producti sunt tes-
 tes sup̄ p̄scriptiōne simplr̄ & postea publi-
 cati an in eadē instantia poterunt testes de nouo
 p̄duci ad p̄bandū de titulo p̄scribētis, in qua
 q̄ōne varie sunt doc. op. vt refert lo. an. i. d. c.
 fraternitatis. Finat̄, & cōclusiue sc̄dm eū talis
 discordia p̄t diuisiōe iuari vt distinguatur
 sic, aut quis prio formauit capm, seu articulū
 sup̄ p̄scriptiōne simplr̄ et absolute, & tūc si su-
 p̄ ea fuerūt testes examinati, & publicati, non
 audī vltērius p̄bare volēs de titulo. Et est rō,
 quia illud capm de titulo fuit i priori p̄scri-
 ptiōne inclusum & cōphēsum, quia ad p̄scriptio-
 nē p̄ficiendā titulus regrii. vt. l. nullo. C. de rei
 v̄. et i. c. si diligenti. extra de p̄sc. & in. c. du-
 dū. extra de deci. ideoq̄ cū semel admissus sit
 ad titulū p̄bandū istud nouū capm de titulo
 sp̄l̄iter nō esse nouum, sed antiquum, & per
 consequens super eodem capitulo admittere-
 tur ad p̄bandum, q̄ omni in re est prohibi-
 tu m. vt i. d. §. quia. in auc. de testi. nec ob. q̄ su-
 pra dictū est de cōdōne venditiōis adiecta q̄ p̄-
 bari p̄t i cā appōnis, quia sc̄dm Inn. l. 3 cōdō-
 oriat p̄ venditiōem, nō tm̄ ex natura ipsius
 venditiōis condō aliqua i venditiōe cōphē-
 dit, seu cōcludit cū infinite sint venditiōes q̄ sūt
 pure, & sine vlla condōne, sed in p̄scriptiōne i-
 cludit titulus q̄n̄ est talis p̄scriptiō q̄ titulū reg-
 rit de qua ad p̄sens est sermo. vt supra dcm̄ est
 Similr̄ nō ob. q̄ sup̄ius dcm̄ est admitti p̄ba-
 tiones sup̄ etate & pubertate. vt i. d. c. i p̄ntia. de
 p̄b. quia sc̄dm Inn. l. 3 etas ist̄ p̄fessioi, & pu-
 bertas m̄fimonio. vt extra de reg. c. i. et de de-
 spō. impub. c. j. li. vj. tm̄ lōge plus inest titulus
 p̄scriptiōi, q̄ etas p̄fessioi, q̄ p̄ 3, nā admissus
 ad p̄bādū p̄fessionem vel matrimoniu nō
 h̄z necessē p̄bare etatem nisi sp̄l̄iter neget, s̄z
 dato q̄ titulus nō neget, tm̄ q̄ alit̄ p̄scriptiōne
 10 tenet titulū p̄bare. ¶ Aliq̄ q̄s solūmodo ca-
 p̄ta fecit, & testes id̄ uxit sup̄ possessiōne tm̄,
 & tūc audī volens sup̄ titulo testes p̄ducere
 de nouo. nā hec sūt iter se sepata titulus & pos-
 sessio. vt p̄ 3 ex diuersitate titularū. vt. ff. de ac.
 re. do. p̄ totū. & ff. de acq. pos. per totū. ff. de
 vsu. p̄ totū. sicut sunt actus diuersi ad ele ctiōne
 scriniū publicatio, de elec. vt extra de elec. i
 11 c. quia p̄p̄ ¶ Deinde circa materiā q̄rit si tes-
 tis obscure loquutus est, vel si nō exp̄ssit cām
 sui testimoniij, an poterit in eadē instantia iterū re-
 2 peti a vt declaret eius testimoniū, dic b̄r q̄ ad
 b̄ p̄ris istā q̄ nō audiret vltērius, sed iudex b̄ ex
 offiō ad sui informatiōne posset facere hāc rep.
 vt h̄ l. c. cū clamor, & l. c. cū tu, extra de test.

in prin. ver. item q̄re, &
 no. Spec. in. d. tit. de test.
 ver. testis obscure & c. & f̄
 Barto. in. l. ij. §. item muru-
 um. in. ff. si cert. peta.
 12 ¶ Proinde queri solet
 c an testes c̄ producti, &
 publicati in vna causa fa-
 ciant fidem in alia, vbi si
 plene distingue, aut ambe
 cause sunt c̄uiles, aut am-
 be criminales, aut vna ciu-
 lis, et alia criminalis, ¶ Pri-
 mo casu subdistingue, aut
 testes recepti, & publica-
 ti coram arbitro, aut co-
 ram iudice ordinario, si co-
 ram arbitro, tunc aut te-
 testes ipsi sunt mortui, &
 tunc plene probant, & si-
 dem faciunt inter easdem
 personas coram quocunq̄
 iudice, & in quacunq̄ alia
 causa, aut sunt viuentes, &
 tunc est in electiōne eius
 contra quem p̄ducti sunt,
 vel stare prioribus deposti-
 tionibus eorum, vel q̄ ite-
 rum recipiantur, vt proba-
 tur, et habet in. l. cum antea
 in. ff. C. de ar. in. l. f. C. de
 test. & c. presentata. extra
 de testi. nisi partes ipse spe-
 cialiter in compromisso
 conuenissent stare ipsorum
 testimonijs in quacunque
 causa, & coram quocun-
 que iudice quia non fieret
 ipsorum ventium alia
 noua examinatio. vt. d. l.
 fin. ibi statutū sic & c. quod
 est multum notabile, &
 semper apponendum in cō-
 promissis, licet multi in
 hoc errent, Aut fuerunt
 recepti coram arbitratore,
 & tunc nullā fidem fa-
 ciunt secundum Innocen-
 tium per cum no. in cap. cum
 in tua extra de testi. &
 idem firmat Iaco. de butr.
 in. l. fin. C. de testi. Si au-
 tem fuerunt recepti, &
 examinati coram iudice
 ordinario vel delega-

a ¶ Iterum re-
 peti, adde q̄
 q̄n̄ testes repe-
 tūt a iudice
 ex officio tūc
 nō regrii cita-
 tō partis, ita
 alex. de imo. i
 lab. ex executio-
 ne in appo. ff.
 de app. & vi-
 de eundem in
 l. h̄des palam
 §. si quid post
 ff. de testa. &
 Saly. i. l. f. C.
 de testi.

b ¶ Sed iudex.
 adde alex. cōf.
 cxvj. in. i. li-
 bro. & q̄ vol-
 uit Ludo. ro.
 cōf. cccclxix.

c ¶ An testes.
 Not. an testes
 producti et pu-
 blicati in vna
 cā faciūt fidē
 in alia abb. in
 ca. testimoniū
 de testi. Bald.
 cōf. lxxiij. i-
 cipie. modus
 defensionis in
 ij. vol. barba.
 cōf. xix. in. j.
 vol. Raph. sui.
 consi. xcvj.

to, tunc aut noua causa, que nunc agitur est inter alias personas, & tunc nullam fidem faciunt inter personas per regulam generalem. Res inter alios acta, vt in rubro & nigro. C. res inter alios acta. Na his demum profunt, & nocent probationes facte in causa quibus prodesse, & nocere intente late, & econuerso. vt. l. sed si possit fori. in fi. cu. l. seq. ff. de iureiu. & in. c. inter dilectos. §. porro. extra de fide instru. aut ca agitur inter easdem personas, & tunc regulariter ipse attestaciones & probationes plenam fidem faciunt vt. l. is apud que. C. de ede. et ibi plene per Cy. & in. l. gesta. C. de reg. iur. & plene per Bar. in. l. cu lite mortua. ff. iud. sol. & no. per Inn. i. d. c. cu in tua. & in. c. cum causam, extra de test. ¶ Secundo casu principali v3 quando ambe cause sunt criales, et tunc aut hnt originem ex diuersis factis et delictis et tunc non faciunt vlla fidem ar. i. l. nunq3 plura. ff. de priua. delict. aut hnt originem ex eodem factis & tunc puto qd fide faciunt inter eadem personas ar. in. l. i. ff. ar. boz fur. ¶ Tertio aut casu principali videlicet qn vna ca est civilis & alia crialis subdistingue secundum Bar. vt plene no. per ipsum i. l. ff. vi bo. rap. aut testes fuerunt prius pducti in ca civilis aut prius in ca crialis, siquid fuerunt prius pducti in ca civilis, tunc aut fuerunt pducti per eum ad absolutionem, tunc fide faciunt in sequenti ca criali. vt. l. i. & l. si ples. C. d. plagi. aut fuerunt producti per actorem ad condemnationem, & tunc aut fuerunt producti principaliter super delicto. & tunc non faciunt plenam fidem in ca criali. vt. no. per gl. i. l. si quis a se fundu. C. ad. l. i. l. de vi. & probat in. l. iii. §. idem dnu. ff. de test. ibi testibus & non testimoniis & c. cuius ratio est qd in crialibus requiruntur probationes luce meridiana clariores vt. l. sciunt. C. de probat. tam faciunt aliquod adminiculo. ar. l. quero. in fi. ff. de edi. l. capite. ff. v. de adul. aut ipsi testes fuerunt producti super aliquo adminiculo ad ipsum crimen puta super rei do minio vel alio simili, & tunc faciunt fidem in criminali ca non super crimine principaliter, sed super illo adminiculo tantum vt. d. l. i. & l. si ples. C. de pfa. ¶ Secundo aut casu qn econuerso facte sunt primo pbationes seu pducti testes in ca criminali an fidem faciant in civilis distingue, aut agitur ca inter easdem personas & faciunt fidem. l. is apud quem cu sua materia. C. de eden. & d. l. cu antea circa fi. C. de arb. aut agitur iter alias personas. et tunc aut snia faceret iudicium iter eas & faciunt fidem, alias non, ar. d. l. sed et si possessori. i. fi. ff. de iureiu. & i. c. iter dilectos. §. p.

ro. extra de fi. instru. & hoc sequitur Inno. i. d. c. cum causam. que autem superius dea sunt procedunt quado testes fuerunt recepti in iudicio plenario. ¶ Tenentur recepti in iudicio sumuario, fidem faciunt in plenario. ¶ Dixerunt quidam quod aut testes vel probationes fuerunt recepte ante lit. conte. vel post super aliqua exceptione dilatoria & tunc non faciunt fidem in iudicio plenario, ar. i. c. veniens. extra de testi. & quod no. Inno. in. c. constitutus. extra de or. cog. aut fuerunt producti super aliqua exceptione peremptorie, & tunc faciunt fidem in plenario iudicio secundum no. per Inno. in. c. ix. super spoliacione. extra de or. co. Alii distinguunt. aut snia iura in sumuario noceret in plenario iudicio, & tunc obuiat & nocent attestaciones & ceteras probationes, aut sententia non noceret & tunc nec testes nec pbones nocerunt vt in. d. c. inter dilectos. §. porro. & ar. eorum que no. in. l. a diuo pio. §. si super rebus. ff. de re iur. & l. si ff. de his qui sunt sui vel alii. iuris. de quo no. Bar. i. l. ii. ff. vi bo. rap. ¶ Vltius queritur an liceat partibus producere testes quot numero velut dic qd non sed iudex ex officio suo refrenabit & taxabit numerum testium, ita qd non excedatur numerus. xl. testium, vt traditur in. c. significauit. cu se. extra de testi. Et si iudex cognouerit esse productis intentionem fundatam ex paucioribus, tunc adhuc eundem numerum refrenabit, vt. l. i. in. fi. ff. de testi. & in. c. de testi. & extra de offi. deleg. in. c. cu te. de quo no. spe. in titul. de teste. §. restat videre de numero testium. & c. & per Inn. i. d. c. causam qd lo. primo extra de testi. Rursum queritur an data vna dilacione ad testes productionem, vel facta vna testium produc. & examinatone ante eorum publicaciones liceat super eisdem articulis alios testes producere. dic b3 qd sic v3q3 ad tertiam vicem. vltra tertiam vero productionem non licet. nec est aliquis audiendus vt infinitas euiretur nisi fortasse ex ca iustissima & prestito per pducentem info. vt traditur i. c. vltra tertiam. extra de testi. & in. c. qd semel. C. de test. & in. §. si vero. in auc. de testi. no. per Inno. & Ioan. an. in. c. cum causis. extra de testi. ¶ Sed i hoc occurrit magna dubitatio vt quomodo debet intelligi vna dilatio vel vna productio & sic secunda vel tertia. dicunt quidam productio intelligitur vna vel plures hoc modo dabit enim iudex vnam dilacionem plurius dierum. puta. v. vel. x. intra quam prima vel secunda dies pars producet & exhibebit coram iudice duos vel tres testes dicendo do mine iudex hos testes vobis exhibeo & produco examinados p prima vice, deinde quarta vel quinta die producet totidem vel plures aut pau

a ¶ Vltius vide Ang. i p hemio. fforu. Old. c. cxlv. vbi dicit qd est in arbitrio iudicis.

aut pauciores. et dicit dñe iudex ecce alios testes q̄s vobis exhibeo et p̄duco. p̄ sc̄da vice et idē facit alia vice &c. & sic erit vna dilatio tm̄ intra quā sunt plēs productiōes. & hoc mō d̄ intelligi sc̄dm̄ eos. d. decretalis ultra tertiā cum si. Alia est op̄i. quā approbauit inueterata cōsuetudo q̄ plures dilaciones denē a testes. p̄ducedos quarum vna sit. x. dierū. alia. xv. & plurimum & pauciorū prout iudici videbit̄. ita q̄ in qualibet d̄tatiōe p̄le sumpta liceat parti testes producere singulis diebus. & sic facere plures. p̄ductiones in pluribus dilacionibus. & hoc mō dicunt dēre intelligi iura p̄ll. quorum op̄i. approbauit consuetudo & Inn. in. d. c. in causis. & in vltra tertiā. & sic de facto seruāt sc̄dm̄

16 Spe. in. d. ti. de testi. §. q̄lr. ¶ Quis aut̄ dices in dilacione data ad p̄bandū q̄ testes iurauerūt

2 a in termino sed non fuerunt examinati. a ipta b̄iur parti p̄ducenti q̄ non satisfecit termino v̄r q̄ sic. quia verba debēt intelligi cū effectu. vt. l. j. §. hec verba. ff. q̄ quisq̄ tur. & in. l. pe. §. docere. ff. ne quis in ius. Spec. aut̄ in. d. §. q̄lr. ver. his quoq̄ t̄z contrariū ad qd̄ facit. l. pen. C. de testi. l. dē t̄z Ia. bu. in. l. si q̄n. C. de testi. ga depō testis trahit ad ips̄ iur̄i. vt. d. l. asse toto. ff. de h̄r. in. sti. ad q̄ facit. l. in. sti. talis. ff. de condi. in. sti. & l. si ita p̄scripsero. ff. de condi. & de. cū si. l. dē sentit Bar. in. l. dāni. §. sabini. ff. de dā. i. se. ¶ Alij aut̄ sunt qui distinguūt aut est terminus datus ad p̄ducentiū. & tunc sufficit iurasse in termino. aut ad p̄bandū. & tunc ēt debent deposuisse infra terminū. & in hanc partē inclinare v̄r idē Bart. in. d. §. sabini. Decretaliste vero quorum opin. sequit̄ cōis practica distinguunt sic. aut est datus cōis terminus ad probandum simplr. et tunc sufficit iurare in termino. aut est datus ad p̄bandū & probatū hūidum. & tūc debent ēt deposuisse. vt plene no. Spec. in. ti. de dila. §. j. ver. quid si. Ex q̄bus p̄z determinatio q̄ quotidianē q̄ si testis iurauerit die iuridica et deposuit die feriata q̄ valeat eius testimonium. qd̄ ēt sequitur Ia. bu. in. d. l. si q̄n. & Spe. in. ti.

27 de ferijs. §. sequitur. ver. quid si. ¶ Amplius q̄rit̄ pone qd̄ datus sit terminus a iudice vel a statuto probatū hūdi & iurauerunt testes infra terminū nec posuerunt. pars aut̄ p̄ducentis dicit se excusatā quia fecit q̄ potuit & requirit si n̄ta dilacione eos examinari. q̄ritur an dēat̄ au diri. Ia. bu. tenuit q̄ sic ga examinatio testium pertinet ad iudicē & non ad partem. ut in. d. l. si q̄n. sed Bar. in. d. l. sabini. dicit q̄ non sufficit ad plenā excusatōnē fecisse iurari. sed d̄z pars sepius iudici p̄stari de examinatio ip̄lorū sicut in l̄si d̄r de petitione apostolorum vt i. l. eos in si. cum si. C. de ap. quia officialis non p̄sumitur esse in negligentia nisi de hoc sibi fiat

pro: estō. ar. l. j. C. de his q̄ per me. iudi. non ap. & l. j. de susce. & archa. li. xj. v̄n consilium est q̄ prestio te subus iur̄o. pars statim & die sequenti petat a iudice eos examinari infra terminum pro quo faciunt not. i c. qm̄ contra falsam. extra de prob. & i. c. pia. de exce. Et si forte testes ipsi recularēt deponere absq̄ rationabili excusatione ip̄taretur iudici quos multa iudicia cogere debuit. arg. in. l. locum. C. de tab. exhi. & in. l. j. ff. de magi. conue. cum si. ¶ Postremo queritur de gōne quā habui de facto. Pone q̄ in termino peremptorio. p̄batum habendi testes fuerūt examinati sed non fuerunt publicati an tenebit publicatio facta post terminum & an iudex teneatur ipsos publicare. dicit q̄ iudex debet eos publicare & publicatio t̄z & v̄z. Rō est quia talis publicatio non est p̄batio sed rei probate declaratio. Ideoq̄ ad tempus et terminum dilacionis probatorie reduciunt vt in eo facta publicatio censeatur sicut de examinatioe testis que ad tempus iur̄i reduciunt vt superius dictum est. ar. ad hoc in. l. heredes palam. §. sed & si no. ver. si quid. ff. de testi. & in. l. adeo. §. cum quis circa si. ff. de acqui. re. do. dum si. tal. n. publicatio magis pertinet ad iudicem q̄ ad partem.

b Ideo pars excusata est si sollicitauit fieri publicatio nem. alias secus. cum ad instantiam partis fienda est publicatio non ex mero officio vt alias dixi. & hāc partem t̄z Spe. in. ti. de dila. ver. sed quid si infra & Bar. in. d. §. sabini q̄ no. & esto sollicitus. nam vt inqt̄ Seneca ad Lucillum. nihil Practica do. Io. Pe. fer.

a ¶ Examina. ti. Adde Ioan. An. & Archi. in. c. pia. de excep. in. vj. Ioā. An. in addit. ad Spe. in. ti. de dila. §. rursus cal. consil. j. de testi. Ludo. Ro. late consil. 444.

b ¶ Quam ad partē. dicit Ancha. consil. liij. q̄ si pars petijt publicationem & illa non facta iudex ferat sententiam q̄ tantum sententia tenet & valet merito iure. & an publicatis testibus alij possint examinari. vide per eundem consil. 324.

FORMA PRODVC. INSTRV.

2 **Regulariter** vide Anto. de bur. in. l. c. ſu litteris. de def. idem Anto. de bur. in. c. ex lit teris de corſue. Bart. in. c. ſina. de ſuc. ab inte. per Ludo. Ro. ſing. ſuis.

est q̄ non expugnet perri nax opera intentia ac dili gens cura &c. **DE ALIENO AVditu** teſtificantur. **Regulariter** teſtimonium q̄ fundatur ſuper alieno auditu uel alio corporali ſenſu nō valet. quia quilibet de ſuo proprio ſenſu debet depone re vt not. & habetur in d. l. teſtim. C. de teſti. & i

culus. iij. linea incipit, damus & concedimus. **1** Cur ſint reperta instrumenta.

2 In quibus caſibus ſit neceſſaria ſcriptura. **CORAM VOBIS.** ¶ Ad euiden tiam eſt ſciendum q̄ vſus inſtrorum ab humano genere eſt repertus vt ea que ibecillita tem memorie defectu ſubiaceant per ſcripture ſubſtantiam perpetua & inuiolata permanant, valent tñ que ſine ſcriptura inter cōrahentes aguntur reguli licet diſſicilis & aliqui impoſſibilis ſiat eorum probatio, vt traditur in. l. cum res. C. de proba. & in. l. contrahitur. ff. de pig. & in. l. in re hypothecata. ff. de fide inſtru. & l. i. ij. §. due cauſe. ff. de carb. edic. ab hac aſt rñ excipiuntur certi caſus in quibus ſcriptura eſt de ſubſtantia. ¶ **1** Primo in teſtō in ſcriptis cō dito vt. l. hac conſultiffima. C. de teſt. & inſtr. eo. ti. in prin. ¶ **2** Secundo in venditione permuta tione donatione arrarum datione & transa ctione quos contraſus conuenit inter pares fieri in ſcriptis vt traditur in. l. contractus. C. de fide inſtru in. l. ff. C. de contrahen. empt. §. j. & in. l. de contrahē. empt. §. j. ¶ **3** Tertius eſt in contractu emphiteoſico. vt no. in. l. j. C. de iur. emph. et inſtr. de loca. & cōdu. §. adeo. ¶ **4** Quartus eſt in literarum obſone de qua loquitur ſi. inſtr. de lire. obli & l. ſi ex cautione. C. de non nu. pecu. qui caſus enumerantur per glo. in. d. l. contrahitur. ¶ **5** Quintus adijcitur caſus i ſua diſſinitia per. l. ij. C. de ſen. ex peri. re. & no. p̄ Bar. in. l. gallus. §. idem credendum. ff. de libe. & poſthu. ¶ **6** Sextus adijcitur qñ quis accepit concubinam pro vxore. quia inſtrū requirit̄ et non ſola ſcriptura propter litiationem ſi horū receptorum in concubinatū. vt. C. de concu. l. cum quis, & multi alij ſunt caſus qui enume rantur per Spe. in. ti. de inſtru. edi. §. reſtat autē ver. azo vero. qui caſus cū ſupraſcriptis ſunt xxix. & ibidem enumerantur.

d. c. licet ex quadā extra de teſti. niſi cum de ponitur ſuper aliquo vetuſtiſſimo negotio. vt l. ſi arbitet. & l. celfus. ff. de proba. l. ij. §. ante pe. ff. de aqua plu. ar. & in certis caſibus nota. per glo. in. d. c. licet. & per Spe. in. ti. de teſti. in prin. ver. item q̄ non prohibet &c.

SED DE CRÉDVLITATE ETC.

1 **Aduerte** q̄ ad officiū teſtis pertinet depo nere ſic eſſe. vel non eſſe. non autem ſic ſe cre dere vel non credere. vt. ij. q. ix. in. c. teſtes. v. q. ij. in. c. reatum. & notatur in. d. l. teſtim. Fal lit in certis caſibus quos notat Specu. vbi ſu pra verſi. item q̄ deponit de credulitate. &c.

Forma productionis instrumentorum.

CORAM VOBIS. Venerabili viro domino vicario antedicto comparet & ſepreſentat prenomnatus Simoninus ſpelta nomine antedicto in termino per vos ſibi aſſi gnato probandi de iure ſuo in cauſa & q̄one antedicta inter partes ſupraſcriptas veritente exhibens & p̄ducens iura & inſtrumēta inſtra ſcripta nomine quo ſupra in illis paſſibus pun ctis & capitulis ſeu articulis pro eo & in eius dicto nomine fauorē facientibus & contra par tem aduerſam & non aliter nec alio modo, pre ſtans ſe velle vti dictis iuribus & inſtrumētis ſi & in quantum ſint & appareant eſſe juſta & vera non aliter nec alio modo. ſaluo nihilomi nus eidem Simonino dicto nomine omni iure poteſtate & baylia iterum de nouo producen di alia iura & inſtrumēta quibus caret ad p̄ ſens. Et primo quidem exhibet & producit in publica forma inſtrumētum vnum emptionis dicte petie terre de qua. q. agitur iter ipſas par tes traditur & rogatum per Andruſum nota rium publicum anno curio. Meccil. cuius ſecū da linea incipit i domo Petri &c. Item ſcriptu ram vnam priuatam preſcriptam & ſubſcriptā manu propria dicti Io. cuius tertia linea incipit promiſit &c. Item priuilegium vnum Henrici Imperatoris ſcriptum & ſubſcriptum manu. T. notarij. cum bulla imperiali cerea pendenti,

1 Poſſunt probationes & inſtrumēta produci nulla precedente dilatione.

2 Iudex qui eſt aſſtrictus ex termino ſtatuti in cer tum tempus litem finire. an poſſit dare dilatio nem excedentem terminum ſtatuti propter ca ſum neceſſarium.

3 Terminus ſtatutus ad probandum infra certū tempus. an poſſit porrigi ad probationem ſien dam per teſtes qui ſunt in remotis.

1 **IN TERMINO.** ¶ **1** Quid ſit ſi nullus terminus fuit aſſignatus an licebit probationes facere et inſtra producere nulla precedente vel aſſignata dilatione. dic concludiue qd̄ ſic. de terminat Spe. in. ti. de dila. §. videndum verſic. vtrum & poſt eum Barto. in. l. criē. ff. de adul. vbi v̄i tex. ¶ **2** Deinde queritur ſtatuto caueſ qd̄ oīs qd̄ debeat per iudicem terminari inſtra

vnum vel duos menses prout est i pluribus ciuilitatibus & locis. accidit autem quod vnus ex litigantibus habet testes in remotis partibus ad quos producendos dantur sex vel nouem menses secundum locorum distantiam ut traditur in l. si. C. de disla. Queritur an iudex dare teneatur hanc dilationem que tempus litis terminande excedit. Determinat Bald. q sic in l. si cum ipse. ff. de execu. tur. & Cyn. in l. fina. C. de adul. nec secundum eos ipsa dilatione pendente a currit inter in tempus aliquod instantie qd est notabile, nam ex hoc posset assumi cautela si iudex videret non posse causam congrue in termino instantie diffinire, posset partem inducere ad pretendum hanc dilationem, & eo modo si pars vellet causam in longius protrahere vt fortasse posset se componere deberet fingere se habere testes in remotis, verum in aliquibus locis contra huiusmodi fictiones prouisum est q non aliter hec dilatio deur nisi pars prius iurauerit quod non dolo mala nec causa petendi litem petit hanc dilationem. Et ex his potest terminari alia questio, v3 si per statutum vel iudicem prefixus sit certus terminus puta x. dierum probandi & probatum habendi, q hec dilatio non porrigitur ad probationem fidei dam per testes qui sunt in remotis partibus, maxime quia impossibilitas & absurditas non videntur in dubio in l. vel alia dispositione comprehendari. in l. fina. C. ad exhibendum. & in l. filiusfami. ver. absurdum. ff. de lega. j. & l. ff. que senten. sine appella. rescin. & l. cum in iure C. qui pe. tu. & in c. quanto. extra de iureiu.

- 1 Productio instrumentorum est inscribenda in actis per notarium cause.
- 2 Instrumenta vnde dicta sint.
- 3 A quo debeant fieri instrumenta.
- 4 An locus loci sit apponendus in instrumento.
- 5 Quot sunt species instrumentorum.

EXHIBENS ET PRODVCENS.

- 1 Et hic notandum quod hec productio instrumentorum est scribenda in actis per notarium cause vt in c. quoniam contra falsam. extra de proba. que nedum admittitur si fiat in termino probatorio sed etiam post vsq ad sententiam, vt in c. cum dilectus. extra de fide instrumen. duntamen saluam sit ius partis aduerse. si apparuerit esse suspecta reprobandi illam, ut traditur per Cyn. in l. iudic. C. de iudic. Et nota. quod instrumenta sic ideo appellata sunt, quia per illa instruitur causa unde sumpta est etymologia huius vocabuli, & dic quod appellatione b instrumentorum etiam testes continentur, ut in l. prima. ff. de fide instrumento. per quod sequitur q si data sit dilatio ad pducē

a Et Not. quando producuntur testes in remotis partibus quia interim non currit tempus instantie dilatione pendente. Lanfran. in repet. c. quoniam cōtra falsam de proba. & per Alex. de imo. in consi. lxxj. in prin. in. v. vo. Cur.

b Et Quod appellatione, vide in l. in exercendis. C. de fide instrumento. & in l. iij. C. si m. se ma. di. Bart. i. l. admo. in ff. de iuri. lo. de imo. in rubr. de fide instru. & i c. peruenit. de test. cogen.

c Et Regulariter itādum ad de Bart. in l. j. ff. de no operis nun. & adde q instrumentū factū rem manifestam & liquidā ita Alexand. in consi. cxx. in ij. vo. q intellige uerum nisi instrumentū impugnetur etur nec cōtra ipsum oppugnaretur ita Alex. in l. j. §. ait preter. & i l. si quis inficiatus. ff. depo. & vide que posuit in mea rep. l. admo. car. i. 4. ff. de iureiu.

d Et Solet autē. uide per Innoc. in c. ueniens de uerbo. signific. lib. vj. & diffuse per Barba. in rep. rub. de fide instrumentū. in ff. xlix. colū. uer. & circa hoc dubitatur quod si non constat.

Et Not. quando producuntur testes in remotis partibus quia interim non currit tempus instantie dilatione pendente. Lanfran. in repet. c. quoniam cōtra falsam de proba. & per Alex. de imo. in consi. lxxj. in prin. in. v. vo. Cur.

Et Quod appellatione, vide in l. in exercendis. C. de fide instrumento. & in l. iij. C. si m. se ma. di. Bart. i. l. admo. in ff. de iuri. lo. de imo. in rubr. de fide instru. & i c. peruenit. de test. cogen.

Regulariter itādum ad de Bart. in l. j. ff. de no operis nun. & adde q instrumentū factū rem manifestam & liquidā ita Alexand. in consi. cxx. in ij. vo. q intellige uerum nisi instrumentū impugnetur etur nec cōtra ipsum oppugnaretur ita Alex. in l. j. §. ait preter. & i l. si quis inficiatus. ff. depo. & vide que posuit in mea rep. l. admo. car. i. 4. ff. de iureiu.

Et Solet autē. uide per Innoc. in c. ueniens de uerbo. signific. lib. vj. & diffuse per Barba. in rep. rub. de fide instrumentū. in ff. xlix. colū. uer. & circa hoc dubitatur quod si non constat.

Et Not. quando producuntur testes in remotis partibus quia interim non currit tempus instantie dilatione pendente. Lanfran. in repet. c. quoniam cōtra falsam de proba. & per Alex. de imo. in consi. lxxj. in prin. in. v. vo. Cur.

Et Quod appellatione, vide in l. in exercendis. C. de fide instrumento. & in l. iij. C. si m. se ma. di. Bart. i. l. admo. in ff. de iuri. lo. de imo. in rubr. de fide instru. & i c. peruenit. de test. cogen.

Regulariter itādum ad de Bart. in l. j. ff. de no operis nun. & adde q instrumentū factū rem manifestam & liquidā ita Alexand. in consi. cxx. in ij. vo. q intellige uerum nisi instrumentū impugnetur etur nec cōtra ipsum oppugnaretur ita Alex. in l. j. §. ait preter. & i l. si quis inficiatus. ff. depo. & vide que posuit in mea rep. l. admo. car. i. 4. ff. de iureiu.

Et Solet autē. uide per Innoc. in c. ueniens de uerbo. signific. lib. vj. & diffuse per Barba. in rep. rub. de fide instrumentū. in ff. xlix. colū. uer. & circa hoc dubitatur quod si non constat.

FORMA PRO DVC. INSTRV.

a **¶** Not. quot. requiruntur in instrumentis ut fidem faciãt gl. in l. generali. C. de ta. lib. x. & in aucten. vt pponatur not. pperatoris Bar. so. in ph. ff. de

gi. §. Debet aut ipsa instra debitam formam in se continere vt fidem faciãt, a q̄ forma i octo cõstitit. **¶** Primo nãq̄ in quocũq̄ instrõ debet apponi annus dñi. Secundo mensis. **¶** Tertio dies traditi instrõ. **¶** Quarto indentio. **¶** Quinto locus contractus in quo celebratur. **¶** Sexto nomen imperatoris licet hoc de consuetudine omitatur. **¶** Septimo numerus testium prout natura contractus vel actus qui geritur exigat & requirit. **¶** Octavo subscriptio tabellionis cum eius signo. & hñr & no. in. d. l. generaliter. & in. d. auc. de fid. instru. in prin. & per Spe. in ti. de instru. ed. in princ. Sic ergo locus in quo celebratur contractus & traditur instrũ poni debet in quolibet instrõ per notarium, dicendo actum Papie vel Mediolani &c.

b **¶** An locus loci. Bal. in l. contractus. in ff. colum. ver. modo queritur C. de fid. instr. Angel. consil. ccx viij. & Angel. in l. optimã circa fin. C. de contra. & comm. stip.

4 **¶** Sed dubitatur an locus loci b sit apponendus v. g. in domo talis vel in tali via seu area, & dicunt quidam q̄ non, quia non reperitur. l. cautum. In contrarium determinat Ia. bu. per. l. optimã. de contrah. & comm. stip. & per Bart. in l. de pupillo. §. qui nunciat. ff. de no. ope. nun. & Ioan. An. in. c. abbate sane. in fi. de regu. iur. lib. vj. & not. per Guil. de cu. i. l. ecclia. ff. si cer. peta. sed qs est ille a quo creatur tabellio, dic quod ab imperatore vel Papa vel a comite habente ab eodem potestatem vel bayliam, ac etiam a quocunq̄ rege in regno suo tãtum cum ipsi habeãt supremam iurisdictionẽ & imperium i regno suo, alij autem principes inferiores puta duces comites marchiones hoc non possunt nisi specialiter sit eis con-

c **¶** Imperatore Oldr. consil. 75. dicit q̄ notariatus nõ est dignitas, & q̄ ab inferioribus magistris p̄t creari.

d **¶** Species. adde Alber. de Ro. in proh. C. p cano. in rub. de fide instru.

cessum secundum Inno. vt per eum no. in. c. cõ p. tabellio. extra de fide instru. et tangitur in. c. per vene. extra qui fil. sint leg. & per Specu. in titu. de instru. ed. §. restat videre. ver. sed quis potest facere tabellionem, hoc etiam potest populus facere, & ciuitas que non recognoscit superiorẽ, & habet supremum imperium, vt est ciuitas Venetiarum & Florentie. & quedã alie numerate in pace constantie. veruntamen notarius creatus a rege vel ciuitate non poterit extra regnum, vel ciuitatem suam tabellionatus officium exercere secundum Bar. vt per eum nota. in. l. apud proconsulem. ff. de manu.

5 **d** **¶** Amplius queritur quot sunt species d. instru. & breuiter respondetur q̄ sunt due v3 publicum & priuatum, dicitur publicum scdm Inno. omne instrumentum cui de iure vel consuetudine plena fides prestatur q̄ in pluribus contingit. **¶** Primo v3 si sit scriptum manu notarij siue in iudicio siue extra iudicium. vt. l. gesta. C. de re iu. & l. his apud quem. C. de eden. & in. c. qm̄ contra falsam. extra de probatio. **¶** Secundo si sit scriptura sigillo pub. sigillata vt in. c. scriptura. extra de fide instru. & in. c. iij. loco. extra de proba. **¶** Item si sit sigillata sigillo episcopi vel principis vt habetur in. c. post cessionem extra de pro. cum simi. ibi not. **¶** Tertio dicitur publicum instrumentum qm̄ iudicis autoritate est publicatum. vt. l. publicati. C. de re. & ibi no. & l. ff. C. de re iu. & extra de fide instru. c. p. & g. cum ibi no. **¶** Quarto illa scriptura que habet scribitis & testij subscriptionem vt. l. scripturas. C. qui po. i pi. ha. & in auc. ibi posita si quis vult & in. c. extra de fide instru. **¶** Quinto illa scriptura que extrahitur de archiuo publico que in cõi vsu appellatur cancellaria cõis, vel rõnaria cõis. ut hñr in. l. in fraudem. §. quotiens. ff. de iu. fil. & in c. ad audientiam extra de prescri. & in auc. de his qui ingre. ad ap. §. si vero. & l. celsus. ff. de proba. & in auc. ad hec. C. de fide instru. priua tum aut instru. appellatur illa scriptura q̄ vnus quisq̄ a seipso describit que in iure appellatur cyrographum. vt in. l. cyrographum. ff. de p. ba. qnq̄ appellatur littera vel epistola ut in. titu. de lit. ob. per totum facit optime. l. non p̄p̄stolis. & l. non nudis. C. de proba. & l. ex cautio ne. C. de nõ nu. pe. Adde que super hoc plenus no. per glo. in. c. j. extra de fide instru. & Spe. in titu. de instru. ed. §. nunc dicendum restat. ver. quot sunt species & c. & infra latius disputabitur, & c.

¶ Simplex p̄ductio scã habet p̄testationẽ q̄ instrũ p̄ducit in parte & partibus p se faciẽbus an tãtã fidẽ faciãt i fauorẽ p̄tis aduerse q̄tã faceret in fauorem ipsius producentis.

1 IN ILLIS PASSIBVS. + a Hec
 2 clausula est multū no. quia simplex productio
 facta sine hac protestatione faceret tantam fidē
 in fauorem partis aduersę quantam faceret in
 fauorem ipsius producentis sicut dicitur in te-
 ste qui deponit pro vtraq; parte ut no. per. gl.
 in. l. j. §. diem. ff. de eden. Fallit hoc qñ in con-
 trarium protestatur ut hic quia actus argentum
 non operatur vltra eorum intentionem. vt. l.
 non ois. ff. si cer. pe. & in. c. cum dilectus. In si.
 extra de or. cog. et. l. si cum argentum. in prin.
 ff. de exce. rei. in. si in pars aduersa esset pñs &
 produceret hec eadem iura pro se & quatenus
 eius fauorem concerneret faceret fidem pro
 ea non obstante dicta protestatione scđm lac.
 bu. ut no. i. l. nimis graue. C. de te. pro qua snā
 optime facit. l. ista stipulatio. in si. ff. de oper. h.
 & l. absurdum. ff. de bo. h. & l. cum queritur
 ff. de admi. tut. de quo plene per Bart. in. l. aure
 §. idem questit. ff. de lib. le. Bñ ergo bonum
 consilium qđ vtraq; pars presens sit in pro-
 ductione instrumentorum & c.

1 Protestatio qđ producitur instrumenta quate-
 nus appareant esse iusta & vera, si appareant
 esse falsa an excuset a crimine falsi.

2 Si idem instrumentum, sit pro parte verum &
 pro parte falsum an in totum vitietur.

APPAREANTESSEIVSTA
 & vera. + Quid ergo si appareant esse falsa
 an talis protestatio ipsum producendum excu-
 set a crimine falsi quo ligantur vitietis falsis instris
 vt. l. si vteris. & ibi no. C. de fide instru. & l. si
 falsos. C. ad l. cor. de fal. Spe. determinat qđ sic
 in si. de instru. edic. in §. videndum restat. quod
 non velis sine pena & c. & Cyn. in dicta. l. fal-
 sos. Sed quia cōiter oēs sub tali colorata pro-
 testatione inducuntur facillius ad vsum falorum
 instrorum dixit Bart. in. l. diuus pius ad l. cor.
 de fal. qđ iudex debet prefigere certum termi-
 num producere nisi ad plene deliberandum & re-
 spondendum simplr an velit vti ipsi instris uel
 non. ar. l. ticta. ff. de acc. & ibi per eum & in. l.
 mancipiorum. ff. de op. le. quo termino transac-
 tio subiacet si pene legali si de eorum falsitate
 fuerit probatum, quam opin. secuti sunt aliqui
 ante tempora Bart. quorum opi. reprobat ipse
 Spe. in. d. l. ver. qđ si velis & c. nec immerito qa
 beneficium. l. nemini est auferēdum vt in. c. in-
 dultum de re. lu. lib. vj. cum si. ibi not. per Dy.
 de qua pena falsi dicam infra circa formam cū
 agitur ad rescissionem snie laie per falsi instra.

2 + Inde queritur pro quid si idem instrum sit pro
 b parte verum & pro parte falsum an vitietur in
 totum, constat enim qđ est in totum falsum
 qđ nullam fidem facit, vt in. d. c. inter dilectos
 de fide instru. & l. iij. & iij. C. de fide instru.

cum si. distingue sic aut fal-
 sitas est in ea parte que p-
 tinet ad officium tabellio-
 nis vt in anno mense die
 & si. tunc in totum vitia-
 tur, aut est falsitas i aliqua
 que perinet ad negocij ue-
 ritatem & sic ad partem
 & tunc secundum aliquos
 vitiatur solum in parte fal-
 sa & non in totum per re-
 gulam qđ vtile per inutile
 non vitiat ut vt refert Spe.
 in ti. de instru. ed. §. osten-
 so. ver. & not. qđ si aliqua
 falsitas & c. & in §. postre-
 mo ver. quid si aliquid i-
 strum & c. de quo etiam no-
 glo. & Doct. in. l. ex falsis
 C. de transact. iudic scđm
 Inno. qđ omni casu vitiat
 in totum cum distinctione
 de qua per eum traditur in
 c. fraternitatis. extra de he-
 re. & in. c. cum Ioā. extra
 de fide instru. Ideo sic di-
 stingueat falsitas reperit-
 ur circa ea que non con-
 cernunt nec tangunt sub-
 stantiam vel circumstantiā
 negocij. ver. g. si notarius
 dixerit rem talem esse de
 tali territorio. vel Ticum
 esse de tali loco vel fore
 affinem uel cōsanguineum
 talis uel filium & similia. qđ
 tamen in facto aliter se ha-
 bent, certe per hoc nō red-
 ditur instrumentum falsum.
 Aut falsitas reperitur cir-
 ca ea que sunt de substan-
 tialibus negocij vel tan-
 gunt circumstantias rerum
 substantialium. v. g. si in-
 strumentum dicat de pecu-
 nia argentea cum fuerit au-
 rea. & tunc redditur in to-
 tum falsum ar. ix. dist. c. si
 ad sacras. cum ibi not. per
 gloss. que inclināt in hanc
 sententiam, & que etiam
 mihi uidetur iuri & equi-
 tati consentanea. de quo
 etiam nota. in capitulo ex
 litteris. extra de fide instru-
 mentorum.

2 + In illis pas-
 sibus, d hac cō-
 uide aliquid p
 Barb. in confi-
 17. colum. 15.
 j. lib. Rom. in
 confi. 433. cir-
 ca si. ubi produ-
 cens instrumentum
 non potest reuocare pro
 cōfione ex qđ
 est acquisitum
 ius parti & p-
 testatio qđ non
 infert produc-
 nisi i parte & c.
 Et uide cautel-
 lant quam dat
 alb. in. l. editio-
 nes. ff. de eden.
 ubi qđ pars cō-
 tra quam produ-
 cendum pro-
 testetur qđ vult
 vti sic instr. in
 illis ptibus etc.
 quia tunc non
 poterit fieri re-
 uocatio produ-
 ctorum.

b + Inde querit-
 tur. Adde doc.
 in. l. si ex falsis
 C. de transact.
 Doctor. in. l. si
 vnus. C. de tes.
 Doct. in. l. fina.
 C. de ed. di. ad.
 col. glo. & Cy.
 in. l. pen. C. de
 transac. Inn. in
 c. fraternitatis.
 de here. per Ol-
 dra. confi. 32.

FORMA PETENDI COPIAM INSTRV.

SALVO NIHILominus. Aduerte q̄ hec prestatio nō est necessaria quia vt dixi p̄nt instr̄a p̄duci ē post publicationem a testium vsq̄ ad finem diffinitiuam, nisi esset in causa conclusum uel renuncia tū expresse a partibus quibuscumque probationibus vt traditur & habetur in c. cum dilectus. extra de si de instrumento.

assignari ad opponendum & excipiendum contra illa iura & instrumenta.

a Post publicationem, vide Barto. in l. admonendi. in principi. vbi alij &c. ff. de iureiuran. no. quōd instrumentum potest produci etiam post publicationem testium glo. in autentici. iubemus. C. de iudi. gloss. in l. prima. ff. de edē. Barto. in l. mācipiorum. ff. de op. le. Barto. in l. admonendi. ff. de iureiuran. Doctor. in cle. sepe. de verbo. significatio. d. de Ro. dec. suis de fide instrumentorum in no uis & antiquis ubi quādo post conclusum in causa.

2 a testium vsq̄ ad finem diffinitiuam, nisi esset in causa conclusum uel renuncia tū expresse a partibus quibuscumque probationibus vt traditur & habetur in c. cum dilectus. extra de si de instrumento.

1 Productio generalis repro batur.

ET PRIMO QVIdem. Nota formam productionis que debet esse certa & clara sp̄alis cuiuslibet instr̄i per se cū signis debitis vt sequitur. Et iō repro batur illa + productio generalis & confusa cum dicit talis produxit oia instr̄a et iura que sunt in uno sacculo &c. uel p̄duxit quinque vel sex instr̄a &c. vt not. Spe. in ti. de instr̄u. ed. i. §. videndum restat. in princ. vers. item no.

1 In omnibus in causa productis fiēda est copia parti.

CORAM VOBIS. Ad huius euidentiā sciendum est + q̄ de oibus in causa productis fiēda est regulariter copia parti contra quam producuntur. ut. l. j. §. edenda. ff. de eden. & l. is apud quem. C. de eden. cum si. & nedom instru mentorum sed ēt allegatorum & consiliorum in iure. si talia producantur apud acta ad hoc vt iudex non circumueniatur per falsas allegationes nam si de supplicatis & allegatis principi est fiēda copia parti, quanto fortius fiēda est de allegatis iudici. ar. in l. si quis obrepserit ff. ad. l. cor. de fal. & l. j. C. si ex fal. ali. &c.

1 Copia instrumenti an sit danda cum anno mensis & die conscripti instr̄u.

2 Si instrumenta nōdum sunt in causa p̄ducta an poterit pars aduersa illa petere exhiberi & sibi copiam fieri.

3 Copia instrumenti si petat a tertia persona an sit fiēda.

4 Notarius quo iure compellitur edere instrumentum illi cuius interest.

5 Notarius an possit cogere testes vt iuxta eorū testimonium iustificet instrumentum si forte amisit prothocollum vel similia.

6 Mercator veluti stari dicto libro tam pro se quā contra se.

7 Instrumentum allega. in libello an pars contra q̄ agitur possit petere sibi vt edatur.

8 De instrumento producto continente in se plura capitula non est danda copia nisi de illis capitulis que faciant ad causam.

Forma petendi copiam instrumentorum.

CORAM VOBIS. Suprascripto domino vicario comparet & se presentat suprascriptus solarius causa & occasione certorum iurium instrumentorum et privilegiorū coram vobis vt dicitur productorum i q̄one predicta per suprascriptum Simonium noie quo supra petēs & requirens ante oia de ipsis asseris iuribus & instrumentis sibi copiam fieri cum anno mense & die ac noie scriptoris & subscribentis vt sic informari valeat an sint vera vel falsa. & an eisdem sit fides aliqua prestada vel potius reprobanda nec non & ipsi iō. sufficientem terminum

1 **CVM ANNO MENSE ET** die. + Hic queritur an de iure danda sit copia cum anno mense & die conscripti instrumenti.

dic breuiter q̄ non regulariter. vt. d. l. j. §. editiones. ff. de edē. nisi pars dicat se velle illud de falso redarguere vt ibi habetur & no. sed de iure municipali hodie in multis ciuitatibus et locis cautum est quod fiat semper copia gum anno mense & die ac notarij subscriptione. quōd ius municipale melius conuenit naturali ratio ni & equitati q̄ ius commune. quomodo enim potest pars informari de prescriptione vel de iure prioritatis & tempore si forte concurrūt plures creditores. nisi viso & cognito tempore oblationis contracte vel acquisitionis facte & si. & licet ius commune se fundauerit ideo siue die copiam exhibendam. ne prolato die ali

quid falsitatis excogitaretur a parte, certe hec ratio non multum vtiget, tum quia non est verisimile quemquam falsum committere, tum quia vt dictum est pars ipsa contra q̄ producuntur remanet dubia de eius defensione. Nec ob, sicut aliqui voluerunt dicere q̄ iudex melius hoc aufabit per se in cause decisione, quia longe melius aufabit defensiones partis eius aduocatus quam iudex medius vnde semper sui huius opi. q̄ in hoc errauit iuriconsultus, & ob hoc legislatores animaduertentes quod in aliquibus possent errare constituerunt quod quelibet ciuitas possit sibi leges condere prout melius sibi viderit expedire, vt in. l. omnes populi. ff. de iur. & iur. in. §. constat. insit. de iur. na. gē. & ciui. de his no. in Spe. in. d. §. vidē dum testat. ver. sed cum dies que solutio facta &c. ¶ Deinde queritur si hec instrumenta vel similia nondum sunt in causa producta an poterit pars aduersa illa petere exhiberi & sibi copiam fieri videretur q̄ non per. l. nimis graue. & quod ibi no. C. de testi. & c. j. extra de proba. In contrarium facit. l. dissolute de cōdi. ex. l. tangiur per spe. de hec in. d. §. videndum, ver. & no. ex premissis &c. & plene per bar. in. d. l. editiones. & in. l. quidam, de eden. secundum quem & Guil. de cu. melius sic concludendo, distingue, aut actor petit editionem fieri a reo ad suam actionem seu intentionem principaliter fundandam, & tunc non potest nec audiendus est vt. d. l. nimis graue. facit. l. qui accusare. & l. fin. C. de eden. aut solum petit ad actionem iam fundatam coadiuuandam, v. g. actor petit fundum quem asserit per mensuram esse pericas, seu sextaria decem, reus autem dicit q̄ non est in tanta mensura certe potest licite actor a reo petere quo ad demonstrandam hanc quantitatem vel determinandum fines eius petere sibi exhiberi ipsius rei instrumenta vt probatur in. l. ticius h̄s. & l. creditori. ff. de ac. emp. & ff. de leg. iij. l. qui cō cubinam §. cum ita. & in. l. predijs. §. iusicio. & eo. modo tenetur actor edere reo ad replicatio nem eius firmandam per. l. pe. §. ff. ad. l. fal. Aliquando econtra reus petit ab actore ad editionem ipsius & exceptionem probandam & tunc tenetur actor sibi edere, vt. l. fin. C. de eden. & optime facit. l. dissolute, C. de condi. ex. l. & l. qui tabulas. ff. de fur. per que iura patet q̄ reus petit sibi dari instrumentum debiti cancellationem ad eius defensionem et liberationem probandam, per q̄ sequitur q̄ eo. modo poterit actor a reo petere ad eius replicatio nem probandam, ar. l. plures apochis. C. de fi. instrument. ¶ Quid autem dicendum si hec editio seu copia petatur ab extraneo seu ab

alta tertia persona, puta a nota, vel mercatore an sit fienda, breuiter distingue, aut petitur editio vel exhibitio ratione totalis vel particularis dominij, & tunc fieri debet vt. l. tertia. §. sciendum cum ibi not. ff. ad exhibi. & l. j. si que cautiones. ff. fa. her. l. si procurator. C. eo. aut petitur edi i ratione alterius interesse quam dominij, & tunc aut petitur a notario vel mercatore seu vsurario, & hic considera, nam aut instrumenta vel rationes que edi seu exhiberi requiruntur sunt confecta me mandante, & tunc in dubio fienda est mihi editio, vt. l. si quis ex argentarijs §. pertinere, & l. pretor. in princi. & l. quadam iur. §. nūmularios. & ibi per Barto. ff. de eden. in clem. j. §. penul. extra de viur. aut sunt confecta nō me sed alio mandante, & tunc hic subdistingue, aut ille alius cuius mandata sunt confecta, teneretur mihi alia edere si penes eum essent vt patet in exemplis superius traditis, & tunc in illis casibus tenebitur notarius vsurarius & mercator mihi ipsa instrumenta & rationes edere, quia ego ipse vī deor ipsius mandantis quantum ad hoc personam representare, exemplum in credifore qui habet bona debitoris obligata & petit a notario vt sibi edat instrumenta in quibus sunt nomina debitoris sui obligata, certe tenetur notarius sibi edere, arg. in. d. l. pertinere. & ibi pro Bartol. facit. l. fin. ff. de bo. auc. iudic. pos. facit ad hoc regula que sumitur in. l. si a b eo. & l. si is a quo §. si vsufructus. ff. de pig. coniuncta. l. quarta in fin. ff. fa. herci. aut ille tertius non tenetur mihi edere, & tunc nec eī tenebitur notarius & si, vt. d. §. pertinere, cum si. ¶ Sed quo iure compellitur notarius edere instrumentum illi cuius interest. Respondeo officio iudicis, vt. l. argentarius secundo responso. ff. de edend. & si edidit defectuosum forte in anno vel in dictione aut loco vel mente cogendus est per officium illud corrigere & in forma debita tradere vt in l. vbi. & in. l. veluti. ff. eod. titu. & not. per Bartol. in. l. fin. ff. de tab. exhibi. quinimmo si sine partis requisitione errauit in editione seu nota instrumenti. poterit petere quod sibi liceat instrumentum rescire. ¶ Et quod amplius sit si ignoret & iusta sit causa sue ignorantie circa substantiam & qualitatem facti & contractus gesti poterit per officium implorare quod testes qui tunc interfuerunt examinentur vt iuxta eorum testimonium possit conficere instrumentum si forte amisset prothocollum vel partes recesserunt tunc ifre quentia alias si nō esset iusta causa ignorantie non audiretur, vt. l. pretor. §. penul. in fin. ff. eo. si. & no. bar. vbi supra in. l. si librarius. ff.

a **¶** Quid autē, vide Bald. in. l. si. C. ad mace. lu. ro. in. l. nuda ratio. ff. de dona. aut. de bu. in. c. si cautio. de si. instr. lu. Roma. consil. cccxlvj. & vide in. l. admo. nendi per do. cto. cōmuniter ang. in. l. rationes. C. de proba. cu. in consil. cxi. & Paul. de cast. de consil. lx. xxxj. cur.

de re iu. q. not. & vide in. l. i. prox. **¶** Quid autem a si mercator coactus producere sibi rationē dicat q. stetur ipsi libro ita i eius fauorē sicut cōtra ipsum an sit audiendus. d. c. de hoc ut no. per gl. in. d. s. numularios que determinat stari contra se et nō. p. se. vel melius distingue secūdū doct. quos refert Cy. in. l. j. C. de conse. in. xiiij. q. & in. l. iij. C. de do. ante nup. ut ess. vnū & idē capitulum. aut plura inuicem cōnexa aut plura distincta & separata. **¶** Primo casu. v. g. si repit scriptū quod recipit a gayo. x. p. v. ditione certi dra pi vel lane & si. & tunc stari debet ita pro se cōtra se cōtra ga eadē dispositio ceteri nō debet iure diuerso. vt. l. eum qui edē. ff. de vsu. Secundo casu dic idem ar. in. l. eris. §. j. ff. de mi. & l. in hoc iudicio. ff. de her. & l. eū actum. ff. de ne. ge. **¶** Tertio casu potest stari i vno. c. & in alio nō. vt. l. publica. in fin. ff. de po. Bx quibus determinatur illa quotidiana questio secundum Cy. vbi supra si aligs in iudicio vel extra confesus est se recepisse a Gayo pecuniā vt sibi repeteret le siones. vel p. factura pelandre. vel edificij domus q. non potest eius aduersarius diuidere nanc confessio. nem. & partem que facit pro se approbare. et aliam cōtra se improbare. qd multu m no. de quo etiam not. Bar. in. l. Aure. in. §. idem **7** questit. ff. de li. le. **¶** Rursum queritur vidimus quod tidie q. ponitur in libello ti cius mihi debet centum ex causa mutui. de quo constat per publicum instrumētum traditum per tale notarium petri meus aduersarius ante q. lis b per eum conteste-

tur sibi edi hoc instrumentum vt deliberare possit an sibi expediat litigare vel sibi cedere. Queritur an sibi sit dandum & dicit In. q. sic. in. c. j. extra de proba. Sed spe. i. d. ti. de instr. edi. §. nunc dicamus. ver. quid si quis. dicit hoc verum esse si est instrumentū in factio proprio. & illud habeat in proptu. aliter autē ipso iurā te se illud in promptu nō habere pcedetur ad lit. contest. & postea pcedet in causa. & eo. mō nō tenetur agens ex iure cesso producere instrumentū cessionis ante lit. cōte. nec is qui appellauit tenetur producere appellacionem nec parti de ea copiam facere ante lit. conse. seu responsonem a reo factam libello appellatorio vt determi nat Spe. vbi supra ver. si d. pone appellans a sententia & c. & versicu se.

8 **¶** Sed pone q. produxi. vnum instrumentum q. in se continet plura capitula. puta vnū testamentum vel vnum inuentarium & si. & sum protestatus q. illud instrumentum produco super tali capitulo tantum et non aliter nec vltra. aduersarius autem petijt copiam de vniuerso ipso instrumento queritur an sit danda spe. dicit q. non. sed de sola parte per tex. in c. contingit. extra de si. instr. & per eum no. vbi supra ver. quid si produco.

AN SINT VERA VEL FALSA. Hic attende q. de iure communi vbi pars dicit se velle redarguere instrumenta de falso sus sciens est causa propter q. sint cum die. & consule edenda instrumenta. vt nota. & habetur in. d. l. j. §. edenda. & in. §. editiones. ff. de eden. vt supra dixi.

TERMINVM ASSIGNARI. Iste terminus sufficiens esse debet & dandus est tam de consuetudine q. de iure ad opponendum contra instrumenta producta. vt in. l. pe. C. de dila. & extra de dil. c. si.

¶ Forma opponendi contra instrumenta. **CORAM VOBIS.** Domino vicario antedicto comparet & se presentat in termino sibi assignato prenomiatus Io. olearius causa & occasione quorundam assertorum iurium & instrumentorum pridie vt dicitur coram vobis productorum in causa predicta per suprascriptū Simo. speltā pcuratorio noie dices & excipiendo pponēs dicitus Ior. cōtra et aduersus oia & singula dicta asserta iura et instra q. per vos non fuit nec est ei nec alicui ipsorū fides aliqua prestanda nec adhibenda multis rationibus & causis singulariter cōtra singula inferius annotatis. Et primo opponēdo & excipiendo contra assertum instrū emptio nis dicte petie terre in iudicio vt preferē pductum p ipsum Simo. dicit & opponit quod id sum instrū nullā fidem facit. tū ga caret for-

b **¶** Ante q. lis. vide per Alex. de imol. in. l. fin. C. de eden. vbi ponit multas fallētiās ad regulam.

mis & solemnitatibus debitis a iure requisitis, tum quia est abrasum in partibus & locis substantiabilibus, tum quia ille qui rogasse et scripsit se dicitur ipsum instrumentum non fuit nec est publicus nec authenticus notarius, tum quia fuit & est simulatum & amplius quia penitus dignoscitur esse falsum alijscp de causis suis loco & tempore proponendis & allegandis multipliciter vitiosum. Rursus qm similiter dicit et opponit contra reliqua asserta iura & instrumenta per ipsum Simo. vt predicatur producta q nec illis per vos est vlla fides prestanda maxime rationibus causis & defectibus antedictis & alijs multiplicibus de quibus protestatur & suo tempore proponendis. Deinde etiã obijcit & opponit contra assertum priuilegium per eundem Si. vt predicatur productum q nec illi fides aliqua est prestanda, tum quia fuit & est contrarium elicatum & impetratum per obreptionem & falsi suggestionem, tum quia impetratum lite pendente tum quia in eo non est facta mentio de antecedenti rescripto nec de processu pendente nec appellacione interposita, tum quia in eo apparet erratum in dictis & gramatica, tum etiam quia eius sigillum est vitiosum & in pluribus partibus apparet in eodem rescripto liere quedam abrasa nec apparent adhibite ille forme & solennitates q in talibus rescriptis interuenire debent ea de consuetudine q de iure. Insuper et cõ ipsu assertum priuilegium sit alterius confirmatoriu non facit vllam fidem nisi ostenso priori se originali. ceterum saluis premisis ipse Si, seu dicitur andri. per dicitur fructum dicit assertu priuilegij cũ varijs de causis sit penitus & omnino sublatum etiam si a principio fuisset aliquod et iustum q tamen superius est negatum. Postremo est etiam ipsum assertum priuilegium alijs rationibus & causis multiformiter vitiosum propter quas merito venit & est per vos omnino repellendum & abiciendum de quibus suo tempore proponetur nec vlla est per vos eidem priuilegio nec alijs instrumentis fides adhibenda nec prestanda & maxime illi asserte priuilegij scripturam quam dicit scriptam fuisse manu eius. em Io. q negatur.

CORAM VOBIS. Tu iuuenis sepe aduertere ad hanc formam opponendi contra iura & instrumenta & sup habita ipsorum copia ea omnia & singula videas & examines cum diligentia & contra illa opponere fudeas omnia que potes vicia. eo tamẽ precipue attento q nunq te submistas ad opponen. & allegandum instrumenta falsa nisi ex maxima & euidentiſſima causa, quia res talis est multis respectibus valde periculosa.

1 Notarius si velit corrigere errorem suum in instr. factum an sit audiendus.

CARET FORMIS

Que sunt formalia instrumentorum dixi supra circa formã productionis instrumentorũ in gl. iij. & no. per gl. i. l. generatim. C. de tab.

1 li. x. ¶ Circa hoc querit de eo q multotiens occurrit de f. do pone q notarius omisit ponere indictionem vel diem aut locum in instrumento, & iudex tradit parti in instrumento dicit se errasse & vult a errorem suum corrigere queritur an sit audiendus dicit q licet sup hoc sint opi. diuerse tñ secundũ spe. sententiã & ipsam veritatẽ sic distinguendũ est. Aut notarius ptestatise errasse. & tunc poterit suũ errorem corrigere, nã in factõ suo sibi credendũ est, aut non protestat & tunc remanet in instrũ vitiosum vt per eundẽ spe. no. in. d. s. postremo. ver. sed nunquid cõfecto. ad q faciunt no. in. l. si quis decurio p cy. C. ad. l. cor. de fas. et in. l. errore. C. de tes. et per bar. in l. si librarius. ff. de re. iur. & in. l. fin. ff. de tab. exhi. supra dixi in tit. prece. & ex hoc sequitur quod si notarius fuit mortuus quod non poterit talis error amplius corrigi.

2 Vituperatio abraso & cancellatio instrumenti quando noceant instrumenti & quãdo nõ.

1 Ratura liere vel syllabe an noceat.

TVM QVIA EST ABRASVM.

1 ¶ Solet oppõ abraso vituperatio & cancellatio instrumenti q vicia reddunt suspectum et aliquãdo vitiosum instr. vt tradit in. c. inter dilectos. extra de si. instr. & extra de re. do. c. cõvene. Verũ pro pleniori huius doc. p̄ sic distinguuntur secundũ and. de pi. Quidã q peccat in scriptura vel instrũ aliquid omitendo quãdo q in mutãdo. ¶ Primo casu cõsidera aut scriptor omisit aliquid formale, & tũc dicit vt supra proxime, aut omisit aliud & tunc aut omisit litterã vel syllabã & nõ nocet vt pbat in. l. q hẽbat. in prin. ff. de ma. te. aut omisit oronem & tũc nocet si ex ea sensus alterat arg. eorũ. que infra dicent. ¶ Secũdo casu qñ immuta vit & abradẽdo peccauit & tũc aut est scriptura inclusa aut aperta. ¶ Primo casu nõ nocet ara de his q in tel. delẽ. l. cãcellauerat. In secũdo casu qñ est apta tũc subdividit que aut est ratura vel immutatio dictionis aut syllabe, si dictionis tũc suspecta reddi ipsa scriptura vt. l. ed. i. do. & l. ij. C. de edi. di. ardi. tot. maxime q

a ¶ Et vult vide bal. in. l. si unus. C. de tes. & in. l. ambiguitas in fi. e. r. i. bal. in. l. in nostram. C. de testi. bal. i rub. C. de si. instr. in x. col. ver. sed p̄e. Pa. de ea. in. l. iudex postea q̄. ff. de re iudica. & Angel. consilio. cclxxxviij.

a Non, qua-
liter probat al-
quem esse no-
tarium bal. i. l.
apo. in. l. f. de
f. instr. bal. in
l. vni. de eman.
prin. Bul. in. l.
fi. i. fi. C. de fa-
san. ecc. inn. &
doct. in. c. veni-
ens de uer. sig.
& ang. consil.
cxxxviij.

b Quid igitur
vide azo.
in sum. ri. de p
ba. & got. in
sum. eo. tit. &
Bil. i. l. cōpara-
tiones. eo. tit.

c Quid si cō-
tra bar. in. l. j. i
s. si penes. ff.
de tab. bal. in
l. ij. in vlt. col.
C. de sen. bal.
in. l. neq; patro-
natus. C. de eo.
qui libe. doc. i
l. si quis ex ar-
gentarijs in. s.
j. de eden. ang.
in. l. si quis de-
curto. C. de fal.
gl. in verbo no-
rarij. i. cle. j. de
haberur. bar. i
l. j. s. huius stu-
dij. ff. de iust. et
iure.

iure canonico ppter tenuē
rasurā littere habentē sus-
pēctē vt extra de cri. fal. c. l. j.
2 s. v. + Si vero sit mutatio
seu rasura syllabe vel littere
tūc illa talis rasura & muta-
tio habet alterare sensum et
dubitationē inducit, et tunc
scriptura suspecta hē vt fal-
sa presumā vt extra de cri.
fal. i. c. fi. vbi vero nō hz al-
terare sensum nec dubitatio
nē inducere & tūc nō nocet
vt extra de si. iust. i. c. ex lite-
ris. Si tñ ista rasura vel mu-
tatio apparet esse facta p no-
tariū qui rogauit instrum su-
sineē de qua rasura ipse no-
tarius debet facere mētionē
in subscriptione vt colligitur
ex his q̄ no. p gl. in. d. c. ex
litteris. & c. inter dilectos.
extra de si. instr. & in. c. cū
vene. extra de reli. do. & in
c. oli. extra de rescri. & ple-
ne p spe. in. d. iust. instr. edi. in
s. restat videre. in prin. & i
s. postremo. in ver. iū exci-
piē q̄ est vituperatū & c. &
q̄ no. in. d. l. editio. & in. l.
errore. C. de test. cum simj.
Sequitur in littera.

- 1 Exceptio notarij qñ fre-
quentius opponatur.
- 2 Quā sit statim istum reuocā-
tū dubitū ex defectu notarij.
- 3 Probatio notarij de lōgin-
quis partibus qualiter fiat.
- 4 An valeat instrumentū fa-
ctum a scriptore sacerdote.
- 5 Notarius infamis an possit
instrumenta rogare.

NON FVIT NEC EST
publicus nec auctēricus no-
tarius & c. + Hunc excep-
tionem solēt frequēter op-
ponere cauillōsi pcurato-
res, maxime qñ instrumen-
ta producuntur de lōgin-
quis partibus qñ in illis tol-
lerabilis est ignorantia an
scriptor sit notarius licet
hoc dicat in sua subscriptio-
ne quia nemo nascitū notari-
us nec propria autoritate
cōstituit, sed ab alio creatur

2 vt supra dictū est. tit. ij. + Qualiter ergo fiet
si instrumentum reuocetur in dubium esse dese-
ctū notarij qualiter probet a ipsum esse notari-
um. dic q̄ dupliciter, uno modo si producat pri-
uilegium sui officij in publica forma. et hoc est
clarum, alio modo secūdū doc. si probet quod
comuni voce & simā ab omnibus vicinis &
cōpatriotis suis reputatus ē & reputat p tabel-
lione, si eius iustis tāq̄ publicis fuit adhibita et
adhibeat publicā tā in iudicio q̄ extra iudiciū
plena fides. & tradit & hī p doc. in. l. barbarij
us. ff. de off. preto. & extra de re iu. & in. c. ad
pbādum. & in. d. c. inter dilectos. de si. instr. fa-
cit. l. iij. ff. ad mace. cū si. sup. qua pbatione suf-
ficiunt littere testimoniales ipsius officialis vel
rectoris sub cuius iurisdictione habitat ipse no-
tarius vt obseruat practica generalis. quā opi-
segitur spe. in. d. s. postremo. ver. qd ergo si ta-
bellio & c. Et q̄ dicta sunt pcedat qñ producit
instrum de partibus pximis & circūstātibz
vbi potest esse facilis probatio & informatio
de dicto officio. + Quid igitur si b. pducatur i-
strum de lōgings partibus vbi reddit difficilis
probatio & informatio q̄ ille sit notarius an
grauabit pars pbare eo modo quo supra dem-
onstrat. Et spe. in. d. s. restat videre. ver. sed qd si
pducatur aliquod instrum determinat et q̄ si ta-
le instrum prima facie appareat in forma cōf-
& publica nō aboiat nec cācellatū & c. quod
plenam fidē per se faciet sine alia pbatione.
Nec est verisimile q̄ in eius subscriptione qua
se notariū ait esse iure fāsum cōmittat. qñ falsus
homo nō est homo. vt not. in. l. falsus. pcurator.
C. de fur. ar. ad hoc in. l. ij. ff. de si. instr. et
in. l. fin. C. de ed. adri. tol. & in. l. ij. C. quād.
test. ap. quā opi. sequitur Cy. in. l. cōparatio-
nes. C. de si. instr. & gl. in auc. de si. instr. s. in
summa. & l. de bel. in. d. auc. s. quod si tabel-
col. vj. Predictis tamē obstat vñr. vt no. per
gl. et in. in. c. j. extra de cle. perc. apparet ergo
secundum priorē sententiam q̄ melioris est condi-
tionis pducens instrumenta de partibus lōgin-
quis q̄ de proximis. & hoc per rationem de
qua supra. Possēt tamen fortasse nō improba-
biliter dici q̄ si sit instrumētū in quo verat ma-
gnū preiudiciū. vt puta testamentū vel aliud
grave debitū quod non credatur falsitatem nisi
probetur modis supradictis. alias credatur. &
sic potest omnium sententia concordari & ois
materia falsitatis & suspicionis auferri.

- 4 + Quid si cōtra c. instr. opponit q̄ scriptor
c eius erat sacerdos. an vj istum. In. d. c. q̄ nō.
qñ talia publica officia & secularia officia sunt
clericis interdicta. vt in in. c. sicut te extra ne
cle. vel mona. & in. l. pl. j. C. de epi. & cle. Alif
distinguit aliter. vt no. spe. in. d. s. restat. ver.

quid ergo si tabellio. & ver. eo. & per eundem in sit. de sta. mo. ver. xxvij. prima opi. videtur hodie approbata in. c. vt officium extra de ha betur. li. vj. & ibi no. in gl. super ver. ad premissa. bar. tenet qd v3 instrumentum licet nota rius penam incurrat. vt no. ipse in. l. vniuersas C. de decu. li. xj. et p no. in. c. j. extra ne clerici. vel mo. alibi se firmat in. l. seruus. ff. de test. sed remittit ad. d. c. j. ¶ Sed quid si dicitur et op. qd notarius est infamis & damnatus est de tali crimine propter quod factus est infamis. an poterit instrumenta rogare vel facere. super qua questione distinguere plenius vt not. per bart. in l. ea. s. j. ff. ad. l. i. i. rep. secundum que infamis regulariter potest esse tabellio & instrumenta conficere. Fallit si deliquerit in officio in quo fuit pro tabellione assumptus puta ad archiuum publicum. vt. l. si quis aliquid. C. de susce. & archa. lib. xij.

S V M M A R I V M.

- Instrumentum simulatum quod dicitur.

T V M Q V I A F V I T E T E S T

- simulatum. ¶ Dicitur autem instrumentum simulatum ubi cum unum ser. per res est tacite actum & aliud diuersum vel contrarium est in instrumento. v. g. quando debitor fundum obligat creditor & in instrumento dicitur qd vendit vt quotidie fit & habetur in. l. ij. C. plus vlt. qd quod agitur. quo casu magis attenditur id qd actum tacite est inter partes qd id quod scriptum est vt. d. l. ii. & in. l. i. imaginarium. de re. iu. & in. l. nuda. & imaginaria. ff. de contrahen. emp. & in. c. illo vos. extra de pig. & in. c. ad nostram de emp. & ven. & vide qd circa hoc scripsi supra in forma. j. lib. in gl. super ver. legitimis si uis. facit quod no. in. c. per tuas. extra qui si. sint legitimi. & in. c. cum inter. extra de electio.

S V M M A R I V M.

- Instrumentum falsum vel simulatum per quot testes probetur.
- Suspicio contra instrumentum ex dicto vnus testis vel duorum. vel rasura qd tollatur.
- Instrumentum an sit reprobatum si testes descripti in instrumento dicant se non recordari an fuerint presentes dicto instrumento.
- Instrumentum an reprobetur in quo ex sex testibus descriptis duo dicunt se interuenisse. resti qui negant.
- Instrumentum an valeat in quo testes descripti dicant se fuisse presentes sed non recordentur de capitulo contento in instrumento.
- Productio instrumenti si pars dicat illud esse falsum & velit produci prothocolli an audiat.
- Prothocollium an per se probet sicut instrum.

DIGNOSCITVR ESSE falsum. ¶ Aduerte vt supra dixi quod hanc oppositionem & exceptionem non decurras nisi ex magna & euidentia causa propter magnum periculum qd regnare habet in hoc & difficultatem probationis. de reg. ur tamen falsitas instrumenti ex varijs circumstantijs de quibus no. in d. c. inter dilectos. & in. c. l. e. extra de fl. insti. & in. c. cum ven. de reli. do. mi. ¶ Sed hic occurrit dubium per quot testes probari possit instrumentum esse falsum vel simulatum. circa quod sic subbreuius concludere. aut quis vult probare simulationem & tunc sufficienti duo testes quia talis probatio non habet impugnare directum instrumentum sed simpliciter demonstrare aliud esse actum quam scriptum de voluntate partium & sic instrumentum de se esse verum & id quod actum est esse verum. & per consequens vtrumq; simul verum. sed tamen alterum v3 tacite actum alteri v3 scripto preuolare iuris autoritate & contrahentium voluntate & dicit l. c. but. in. l. cum de etate. ff. de proba. que simulatio ne dum per directum potest probari. sed etiam per coniecturas & in dicta. vt in. c. ad nostram. extra de emptio. & vendi. & in. c. illo vos. extra de pign. & nor. per Cy. in. l. j. et. ij. C. plus vale. quod agitur. l. cet in dubio sit standum instrumento vt. dicit gl. in. l. quamuis. C. si quis alte. vel sibi et in. d. c. illo vos. & in. l. nec ignorans. C. de do. Aut quis vult probare falsitatem instrumenti. & tunc aut contra instrumentum producitur vnus solus testis aut plures. ¶ Primo casu aut ille testis solus contradicens instrumento est de supernumerarijs & non necessarijs instrumento & tunc nulla in fidem facit vt. l. insurran. C. de testibus et in capitulo licet vniuersis in fin. extra de testibus aut est de numerarijs & substantialibus instrumenti & tunc non facit plenum probationem contra instrumentum sed tamen eius fidem facit vacillare in. l. prima in fin. ff. quemadmo. testamen. apertim. & ibi plene per Bartol.

¶ Secundo casu principali. quando plures testes producantur tunc secundum communem sententiam gl. tam iuris civilis quam canonici requiruntur tres aut quatuor a ad impugnandum in totum ipsum instrumentum nec

a ¶ Tres aut quatuor. si duo testes deponunt pro instrumento. tres contra preualet instrumentum. secus si quatuor. vide de Bartol. in. d. c. in exercendis. Inn. et Bal. in. d. c. c. loan.

a **C**l. 3. duo. ad reprobandum in scriptum sufficit quod duo testes qui fuerint notabiles contradi catur in scripto. et est consideranda qualitas personarum et fama bal. in. d. c. cii. To. a. post Inn. bu. & lo. an. & bar. in d. l. in. si.

b **C** Prothocol lū. Not. ps. producit suū instrumentū. Adversarij autem dicit quod est falsum et ad hoc probandum petit prothocol lū exhiberi an audiat no. etiā quod pars. non cogatur exhibere prothocol lū ut hic, notarius si cogitur ut no. p. bar. in l. si Librarius ff. de re iud. ad p. tis petitionem. & ibi vide oio barto. in. l. sempronius. ff. de le. ij. q. vult quod magis credatur prothocollo. idē in l. prior. et. ij. i. pri. ff. de edē. & quod dubitat de in scripto ad p. thocol lū est hū dus recurrit. §. illud vbi ē gl. in auc. de ra. co lum. iiii.

quo ad hoc sufficerent duo ut not. in. l. in exercendis C. de fide inst. & ibi p. Cy. in. c. cum ioh. here. extra de si. inst. & ibi per Inn. & lo. and. & plene per Spe. in ti. de instru. edic. §. restat vi dere. ver. sed quero quot testes. cum ver. fero. Tamē secundum Cy. l. 3. duo a per se non sufficiant ad plenam probationem instrumenti, attamen eius fidem faciunt plus vacillare quam supra dictum est de uno teste. & p. hoc redditur suspectum instrumentum. nam etiam sola comparatio litterarum facit eius fidem vacillare. ut habetur in auc. de fide instr. in prin. **C** Sed quō auferitur ista suspitio que est contra instrumentum ex dicto vnus testis. aut duorum. vel ratura. dic. quod si est suspectū ex sui forma debet producens sibi imponere fidem per eius iuramentum & per idoneos testes vel testimonium scribentis. vt. l. pe. C. de prob. & l. quis de curio. C. ad. l. cor. de fal. & in. l. si. §. vlt. C. de si. instr. cum si. ibi no. Vbi autem ē suspectum ex dicto vnus testis vel duorum circa substantiam contractus vel in scripti tunc purgatur & tollitur suspitio per contrarios testes & alia inditā. vt infra dicam. **C** Vnde queritur pone quod aliqui ex scriptis testibus in instrumento dicant se non recordari ut accidit communiter an fuerint presentes vel nō ip si instrumento. vel absolute dicant se nunquā fuisse presentes. an reprobatur erit instrumentum de falso. Bre uiter summatim plura colligendo attende quandoque n. testis vnus vel aliqui aut omnes dicant se non recordari. & tunc secundum In no. & Bar. vbi supra rema

net instrumentum in sua roboris firmitate, quia de hoc casu nil opponitur contra ipsum instrumentum vt in. d. c. cum Io. quādoque testes simpliciter & absolute dicunt non interfuisse instrumento. & tunc aut omnes testes in in scripto descripsi pariter sic deponunt. & tunc instrumentum redditur falsum secundum eos. aut est vnus solus ex eis & tunc aut alij contestes nihil dicit pro instrumento. quia nō sunt examinati. vel sunt mortui & tunc redditur suspectum. aut alij contestes duo vel plures. aut etiā vnus ex eis deponunt se & illum priorem fuisse presentes & tunc confunditur testimonium illius repugnantis instrumento & remanet validum in scriptum vt per eundem Inno. determinatur in. d. c. cum Ioan. & in. c. cum dilectus. extra de de ci. quia maior & laudabilior est depositio que fit pro in scripto. quam ea que fit contra in scriptum. nec imerito. maxime in casu isto. quia testis qui deponit se non interfuisse est singularis. quia de seipso tantum loquitur ideō & c. multo autē fortius confirmatur instrumentum si fama bona tabellionis concurrat cum testimonio alicuius testis ar. in. c. cum venerabilis. extra de exce. & Spe. i. ti. de si. instr. §. postremo. ver. sed pone. & per Cy. in. l. exercendis. C. de si. instru. **C** Quid autem dicemus si in instrumento in quo sufficit numerus duorum testium fuerint per notarium descripsi sex testes & quatuor ex eis deposuerint se nunquā interfuisse. Alij autem duo deponunt fuisse presentes. sed de absentia vel presentia aliorum nil dicunt an repro batur ex hoc instrumentum de falso. dixit Inn. vbi supra quod sic. quia in eo adiuncti est illa falsitas vt v3 illos fuisse presentes. attamen per illos duos poterit aliter reprobari contractus. quia ipsi nō sunt precipies falsitatis & ad hoc faciūt quod notant l. c. iii. loco extra de pb. et l. c. cū lris. extra de test. **C** Quid si testes duo vel plures dicant se fuisse presentes in in scripto sed tū nō au diuerint exprimi tale capitulum in scripti an red ditur in scriptum suspectum. dicit Bar. quod sic in. l. coram. ff. de ver. sig. l. 3. contra faciant no. p. Cy. in. l. ij. C. de erro. aduo. **C** Sed pone vt vidi aliquando fieri per cauillos procuratores & aduocatos quod pars produxit suum instrumentū aduersarius autem dicit quod est falsum. & ad hoc probandum petit per eum exhiberi prothocol lū. **b** queritur an sit audiendus videtur quod sic ipso iurante quod habet instrumentū suspectum. ar. in. l. pe. & in. l. contra eius cum ibi no. C. de si. instrumentorum. tu dic. quod nō est audiendus si instrumentum habet formam debitam. quia ei standum est vt in. l. cum res. et l. cum precipibus. C. de proba. & in. l. de iudi. stip. §. item. verbo. & ibi notatur. & l. optima

C. de contrahen. & commit. si pu. & quia im-
 probum & absurdum est quod contra seipsum
 quis astringatur producere testes vel instrumē-
 ta. l. nimis graue. C. de testi. & in c. j. extra de
 7 probationibus. ¶ An autem prothocollum
 per se plene probet sicut instrumentum, dispu-
 tatur per Cy. in d. l. contra factus. in vi. q. ¶ Et
 no. circa hanc materiam falsitatis qd de ea que
 ri potest dupliciter, vno modo criminaliter, r.
 3 alio modo ciuilitur, vt traditur in l. diuus. C.
 ad l. cor. de si. l. Sed an prius sit agendum cri-
 minaliter, q̄ ciuilitur sunt contrarie opi. vt ple-
 ne disputat Cyn. & Iaco. bu. in l. si. C. de fide
 instrum. & l. ij. ff. eo. tit. & ego posui sub ti.
 & forma libelli qua agitur ad rescissionem sen-
 tentie late per falsa instrumenta.

S V M M A R I V M.

- 1 Contra instr. obijci pot̄ qd testes in eo descri-
 pti sint a iure reprobati.
- 2 Si testes in instr̄o descripti erant excommuni-
 cati an vitietur instrumentum.
- 3 Potest opponi contra instrumentum qd non est
 descriptum manu propria notarij in eo de-
 scripti.
- 4 Potest opponi contra instrumentum qd non
 continet in se causam aliquam legitimam.
- 5 De duobus instr̄is quorum virunq; dicit
 causam & contractum diuersum, si ab eodem
 vel a diuersis producantur cui stetur.
- 6 An vitietur instrumentum quia in eo dicitur
 titius filius gay. cum gayus eo tempore fuerit
 mortuus.
- 7 Ex falsitate vnus instrumenti nunq̄ deroget
 ceteris instrumentis ab eodem notario factis.
- 8 Si instrumentum sit falsum in vna parte an dero-
 gabitur ceteris partibus.
- 9 Si ab vno notario sit scriptum instrumentum
 contra quod tanq̄ falsum est lata sententia, &
 ab eo notario in instrumentum redacta an ta-
 lis notarius sit falsarius.
- 10 Notarius scribens testamentum in quo est si-
 bialscriptum legatum per testatorem an redar-
 guatur de falso.
- 21 Filius notarius an possit tradere instrumentum
 de re pertinente ad patrem.

ALIISQVE DE CAVSIS.

- 1 ¶ Sciendum est qd multe & varie sunt cause
 que obijci p̄nt contra instrumenta quas enu-
 merat Spe. in d. ti. de instr. edic. §. postremo. &
 vltra superius numeratas obijci etiā potest cō-
 tra instr̄m quod testes in eo descripti sunt a iu-
 re reprobati. vt quia sunt de adulterio condē-
 nati vel alio simili crimine, vt habetur in l. iij.
 ff. de test. ¶ Quid autem dices si testes descri-
 pti erant tunc excommunicati nunquid vitia-

tur instrumentum. dicit qd non. secundum Inno:
 vt per eum no. extra de exce. & Spec. in d. §.
 postremo. ver. quid si testis in scriptis &c. ma-
 xime si eorum excōdicatio erat occulta, vel re-
 putabatur pro non excōdicatis arg. in c. j. de
 testa. nā excōdicatio potest facere testim̄ vt not.
 Io. an. in c. decernimus i nouella sua extra de
 sen. ex com. ergo poterit esse testis ar. in l. iij. cū
 3 ibi. no. ff. de test. ¶ Item opponitur contra in-
 strumentum qd non est scriptum manu propria
 illius notarij qui in eo describitur quo casu si
 ipse tabellio viuut ipsi soli creditur vt. l. si de-
 curio. C. ad l. cor. de fat. & ibi per Cy. si autē
 morius sit fiet comparatio litterarum & signi
 cum alijs instrumentis eiusdem notarij vt in
 auc. de si. instr. §. in his vero. & in §. quia vero
 cum se. & extra. de priuic. cum olim. & in c.
 cum venerabilis extra de exce. de quo vide
 4 qd tangit. spe. in d. §. postremo ver. j. ¶ Item
 opp. contra instr̄m qd non continet in se cām
 aliquam litem, aliquid continet i se causam turpē
 inhonestā vt plene h̄t & no. in c. cum de inde-
 bito in si. ff. de prob. factis. l. generaliter & l. si
 plagij. ff. de ver. ob. & l. si vero non remune-
 randum §. rei turpis cum si. ff. mā. Item oppo-
 nitur cōtra instrumentum quod in serie & for-
 ma sui continet repugnantiam, vt. l. vbi repu-
 gnantia. ff. de re iudi. & in c. imputari. extra
 de si. instr. l. scripture diuerse. & per Cy. C. de
 de si. instr. facit extra de referi. c. passo. ¶ Hic
 5 autem occurrit querendum si producatur duo
 instr̄a a diuersis personis contra me vel ab ea-
 dem persona quorum vnum dicit te mutasse
 mihi tali die mille in ciuitate Papie, vnde mihi
 origo. & in alio d̄r qd in eadem die deposuisti,
 vel titius apud me Rome, queritur cui instr̄o
 sit fides plenior adhibenda. & videtur qd illi
 instrumento quod fuit in loco productum
 ar. l. optimum in si. C. de contrahen. & com.
 si. & in c. ex tenore extra de test. In hoc dēt
 Spe. in d. §. postremo. in ver. sed pone qd confi-
 deranda est auctoritas viri iusq̄ instrumenti vt
 illud preferatur quod forte dignoscitur maio-
 ris auctoritatis que quidem maioritas & aucto-
 ritas ex pluribus cognoscitur circumstantiis.
 ¶ Primo ex persona producentis si sit persona
 vilis & famosa, vt. l. si quis ex argentarijs. §.
 j. ff. de eden. nam tunc aliud quod producitur
 ab alia persona virtuosa preferendum erit, vel
 si ille consuevit falsa instrumenta alias produ-
 cere ar. in c. illo vos in si. extra de pig. ¶ Secū-
 do considerabit iudex si alterū ex eis sit abra-
 sum vel aliter in sui figura vitiosum vt supra
 dictum est & traditur in l. fin. C. de edic. diuī
 adri. tol. nam preferatur alterum non vitiatum.
 ¶ Tertio aduerte quis tabellio ex eis erat me

FORMA OPPO. CONTRA INSTRV.

a Auctoritatis no. q. i. s. m. reddit suspectu rone persone notarij diffamati arg. ff. de ac. l. si cui s. eiusd. & de remiss. l. no oes. s. a barbaris. ita gl. in l. iube mus. in pri. C. de pb. p. q. d. ubi Ang. q. qn i. s. m. in iudicio p. ductu negat esse veru fides det ibi i. poni p. p. d. u. c. em si tabellio erat confusus conficere instru menta falsa. Ex quo aliud insurgat secum dum eum q. l. 3. sit diffamatus de multitudine scriptura. u. fal sarum tamē in strumēta p. eū facta valēt l. 3. fides debet ipō ni si de veritate dubitatur. l. iubemus. C. de pb. q. est veru sū donec tollatur in officio per. l. barba rius.

b Tabellio presumitur rogatus q. scdm cō suetudinem loci officiat instrm & extēdat. l. si priua. s. recte. & ibi Bar. ff. de aqua plu. arcē. l. ex ea pte. & ibi Bar. ff. de ver. ob. ita expse bal. l. i. h. ff. de cōdi. ist. ar. l. i. q. s. C. de fideiu. idē bal. i. rub. C. de si. istr. hic ē vt i. q. t. Ang. i. d. s. recte. et fuit snia bar. scdm R yca. ma. vt referit ipe bar. l. i. illa cōstituo. ff. d. h. i. r. & i. d. l. ex pte q. notarius ē rogatus vt faciat instrz ad dē m. sapientis q. intelligit dē m. scdm cōsue. de ed. edic. l. q. si nollit. s. q. assidua. & iō pro instrumēto q. continet aliqua inconsonata non presumetur ita bald. & ibi tex. in. l. j. C. de doc. promi. ita gl. & do. in. d. l. vij.

loris fame & auctoritatis a a, vt in. ca. cum venera. extra de exce. & alijs simi. & si forasse reperiat omnia equalia tunc considera hī, an illud quod est vltio loco productum sit liberatorum vel obligatorum, nam liberatorum preferri habebit obligatorio vbi vero vtrunq. esset obligatorium vel vtrunq. liberatorium nullam fidem prestabit ar. in. l. i. scripture. ff. de si. instr. & c. ex litteris de p. ba. cum si. C. + Sed pone q. notarius dicitur in strumēto titius filius gay promisit & c. reperitur autem q. ipse gayus erat mortuus tempore instrumenti nūqd p. hoc vtiabitur instrumentum, dicit Spe. q. non in prealle. ver. sed pone, nam supple dum est quonidā nec p. hoc filiatio hz p. dere suum effe ctum quia morte patris nō extinguitur nec perditur eius nomen ar. in. l. si snia. s. forte. ff. de dam. infec. C. + Vterius queritur si notarius fecit vnum falsum in strumēto nunquid alijs instrumentis per eum traditis derogabitur dicit Spe. quod no in. d. s. postremo ver. item opponitur quod tabellio & c. ar. ad hoc. in. l. si falsos. C. ad. l. cor. de fal. quod intellige verum in p. teritis & iuris p. p. ter pu

blitam vilitatem donec fuerit expresse per iudicem de falso condemnatus quo casu non valebunt instrumenta postea per eum tradita vel rogata vt ibi no. arg. in. c. testimonium. extra de iesta. & in. c. fraternitatis. extra de here. & ibi no. per. Inno. & doc. C. + Sed quid erit si instrumentum sit falsum in vna parte an in reliquis omnibus partibus viciabitur dicit vt no. p. Inno in. c. fraternitatis. & p. i. ut scripsi supra in forma iuramenti testium in gl. super verbo falsitate super forma producendi instrumenta in gl. antepe. C. + Quid si coram arbitro vt iudice productum est vnum instrumentum scriptum & rogatum per Gayum notarium. dein de iudex vel arbiter profert sententiam cōtra ipsum instrumentum absoluo dum partem quia instrumentum est falsum de qua snia ipse idē gayus tradidit etiā instrm queritur an ipse notarius sit vt falsarius reputandus vt quod sic ga eius scriptura contra se facit fide q. n. cōtradi cendo sed scribendo v. iudice consentum preste re arg. in. l. si fideiusor. s. p. ff. de pig. & in. c. cum olim extra de priu. In contrarium determinat spe. & in. d. ver. Item opponitur maxie quia non fuit ad hoc principaliter actum ar. l. lucius. ff. de his qui no. in. fa. cum ibi no. extra de ordi. cog. & in. c. ij. in. fi. C. + Post hoc queritur pone testor legauit fundum tabellioni b qui testamento dicitur & scriptis q. facere potuit vt. l. di. cōstant. s. C. de test. an si testm scripserit possit de falso redargui quasi si bipsi ascripserit vt q. sic vt. l. ij. ff. de his qui sibi in testam. a. cri. In contrarium dicit spe. in. d. s. postremo ver. Item excipitur q. i. negotio proprio & c. Nec ob. d. l. ij. quia ibi loquitur in eo qui scribit testm in scriptis conditum de cuius substantia est ipsa scriptura aliud autem est in nuncupatio q. per testes probatur secundum tu dic q. non caret suspitione. ideo q. melius est abstinere. quia. l. dicitantibus loquitur in simplici dictione non autē in scriptione. vt ibi no. per Cy. & alios do. C. + Queritur an filius notarius possit conficere & tradere instrz de re pertinenti ad p. rem. D. y. arguit pro & cō trave referat bal. in. l. q. dicitur in prin. & i. s. si p. ff. de auc. tu. Finaliter sic distinguit aut filius est in potestate. & tunc non potest. aut est emancipatus. & tūc potest arg. in. l. puberē. s. j. ff. ad. l. cor. de fal.

CONTRA ASSERTVM PRI uilegium. Bona & laudabilis est practica separatum & distincte subijcere contra singula instrumenta. nam quedam sunt que opponi possunt licite contrarium instrumentum, que nō contra aliud.

1 Rescriptum contra ius elicium qn valeat.

- 2 Rescriptum contra ius elicutum quando dicatur.

CONTRA IUS ELICITUM

- 1 & impetratū. ¶ Deus nouit quāta sit in principum modernorum cursū abominatio de talibus rescriptis & priuilegijs contra ius elicitis & impetratis. & maxime in curia romani pontificis. in qua est fundamentum ois auaritie & ambitionis. Est itaq; sciendū q; regulē rescripta seu priuilegia contra ius elicita nullius sunt valoris neq; momenti vt. l. dānosa & i. l. rescripta. C. de precib. imper. offeren. & extra de ver. si. c. qd̄ p̄ nouale. & extra de dec. i. c. sug gestū. & c. cām q̄ nisi princeps vel superior ex prele dicat in rescripto nō ob. tali lege eā ip̄ā liter nominando quia non sufficeret scdm aliquos i genere dicere non ob. aliqua lege. vt copiose solet notari per Dy. Cy. & alios doc. & in. l. fin. C. si contra ius vel vt. public. & in cap. ex parte de offi. dele. ad quod facit. l. ij. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco pub. C. de testa. auc. hoc inter liberos & l. si quis in pri. testi. ff. de leg. ij. & extra de rescri. in. c. nōnulli cum si. Et eodem modo v3 rescriptum seu priuilegium contra ius elicutum si princeps in eo exprimeret se sed cōcedere motu proprio et ex certa scientia vel de sua plenitudine p̄tatis prout moderno tempore solet app̄t̄ in priuilegijs & rescriptis papalibus contra Deū & iusticiam & in animarum suarū perpetuū detrimentum ac infamiam sempiternam. vt h̄t & traditur. in. c. si motu proprio in si. extra de p̄. bē. li. vj. & per bar. in. l. ij. C. de pe. ho. su. li. x. Veruntamen in dubio alio non expresso presumitur principem potius cōcessisse ad partis suggestionē q̄ proprio motu. vt no. doc. in. d. l. ij. in prin. ff. q; quisq; iu. & in hoc debet discretus iudex super aduertere l3 hodie claudat oculos & studeant complacere & ad litteram prout stant ip̄a scripta seruare. ¶ Quando autem dicatur priuilegium vel rescriptum contra ius elicutum tangitur in. d. l. nec dānosa. & i. l. rescripta. et i. l. quor̄tes. C. de. p̄ci. imper. offe.
- 1 Obrepere. & mendose narrare an differant.

PER obreptionem & falsi suggestionem.

- 1 ¶ Aduerte q; aliud ē obrepere principi. aliud mendose aliquid narrare. quia nō omnis mendax dicitur obrepere vt no. gl. in. l. si quis obreperit. ff. ad. l. cor. de fal. ille ergo proprie d̄t obreptor qui dolose obtinuit a principe rescriptum vel a iudice sententiam ex falsa narratione & allegatione facti in sui utilitatem & dā.

aduersarij. v. g. si significauit principi q; libellū obtulerat contra gayum. & q; ipse gayus sponte in iudicio confessus est vera esse in libello cōtenta vel pone q; significauit iudici in accusatione porrecta q; iudicius comisit tale crimen & abiciuit & fugam arripuit s̄t q; iudex bona sua a notari seu describi decreuit cum hec omnia essent falsa. certe his casibus & si. nec principis rescriptum nec iudicis decretum valent. vt. d. l. si quis obreperit & possit ipse q; talia impetrauit accusari de falso. vt ibi habet. & no. per gl. & Bar. per mendacia autē d̄t simpliciter rescriptum vel decretum impetratum q̄ sine dolo putans rem sic se habere talis expressit quo casu loquitur. l. prescri. C. si cōtra ius vel vt. pu. & c. super litteris extra de rescrip. de quo vide q; no. spe. in. d. §. nunc autem rescri. & in dictis iuribus in quibus distinguit an rescriptum sit impetratum per dolum et tūc non tenet ipso iure an sine dolo per simplex mendacium tantum & procedetur secundum veritatem & non precantibus affirmationem.

LITTE PENDENTE. Ecce alia oppositio contra rescripta in qua apud forū laycale multi iudices erant non prebentes super exceptione auditum contra iura cano. & civilia. vt extra vt li. pe. c. si. & per totum & c. ne li. pen. l. j. debet ergo qui vult supplicare lit. pen. in eis supplicariis mentionem facere de pēdente litteris & processu. vt extra de re iu. c. cōi inter monasterium.

DE Antecedenti rescripto. ¶ Hec est legitima excep. que inducta est optima ratione ne concedens decipiatur & pars aduersa ledatur. sic extra de do. & contu. c. ex litteris. & extra de rescrip. cap. ceterum. & in. cap. ex parte & c.

NEC DE APPELLATIONE.

¶ Vbi enim sententia lata est interlocutoria vel diffinitiva & ab ea fuerit appellatum non licet impetrare rescriptum super executione sententię non facta principi speciali & expressa mentione app. ab ea interposita vt extra de confir. vii. vel inuti. c. bone cum si. ibi no.

ERRATVM IN DICTIONE

& grammatica & c. ¶ Talis nempe errores dictionis grammaticę viciant rescripta maxime papalia & imperialia. vt habetur in. ca. si significantibus & in. c. ad aduentum. extra de rescrip. se. cus autem si error esset in sola littera vel syllaba vt extra de fide instrumentorum in. cap. ex parte & c. ¶ Sequitur in littera.

DIVS SIGILLVM EST VITIOSVM.

¶ In hoc multum d̄t aduertere iudices maxie i sigillo papali & impiali si cōtinet

FORMA OPPO, CONTRA INSTRV.

in se signa cōsuetā que sunt imago imperatoris cum ve simentis regalibus. & cum scepro in eius manibus et cum literis circumscriptis eius nomen ex primentiū. & quod sigillum sit integrum non fractum nec minutum habens ceram veterem vel nouam iuxta tempus conseci priuilegij & si in ipso sigillo est aliqua littera vel signum immutatum & similia, de quibus seriose ponitur in tex. supra. d. c. i. ter dilectos. de fin. in str. Similiter redditur priuilegij suspensum propter rasuram vel litterarum diuersitatem vt in. c. cum olim propter extra de pri.

¶ Notandum videt gemi, in c. priuilegium. xj. q. j. doc. in c. suggestum & decimis.

h Priuilegiū uide gl. si. in. c. innouantes. xxij. di. cy. in l. uoluntarie. C. de excu. tu. doc. in. c. cum accessissent & in. c. cognoscētes de consit. doc. in. c. antequa. & in. c. accedentibus de priu. doc. i. c. de transa. & in. pos. casus euuarch. in. d. c. renouantes.

1 Regulariter priuilegium alterius confirmatorium non probat nisi quatenus probetur de anteriori.

2 Si priuilegium alterius sit ipso iure nullum postertus confirmatorium vires non assumet.

A L T E R I V S confirmatorium. ¶ Hic multū aduertē. nā regulariter priuilegium alterius confirmatorium non probat nec q. q. iuris tribuit. nisi quatenus probetur de anteriori originali confirmato vt in auc. si quis in aliquo documento. C. de eden. quia ille qui confirmat non iuren dit aliquid de nouo tribuere v. conferre. vt in. c. quia intentiones & in. c. ex. parte. in fi. extra de priu. & extra de consit. vii. vel inut. in. c. cum dilecta. extra de ver. si. in. c. abba. facit. l. & q. ff. de iu. om. iu. & ideo constaret de intentione contra via ipsius confirmantis nō esset necesse producere confirmatum. v. g. si princeps in cluserit de verbo ad verbum priuilegium confirmatum in suo confirmante. ut communiter hodie practica

tur & probatur. lxxij. di. in. c. in syno. & extra de consit. vii. vel inut. c. pe. & ita dicit spe. in d. ti. in. §. nunc autem restat & no. per gl. in. d. c. pe. & latius in. d. c. abba. scilicet si iurani extra de ver. si. pro quo optime facit quod not. p. cy. in l. ex verbis. C. de do. & quod habet in. l. a. doptio non iu. ff. de adop. & in. c. quia circa extra de consit. & affi. & per ipsum spe. in. ti. de resc. presentatione. §. ratione forme in ver. segtur videre. Eodem modo non est necessaria exhibitio prioris confirmationis si papa vel imperator dicat damus confirmamus ac de nouo donamus & concedimus ex certa scientia secundum Inno. & Io. an. vt per eum no. in. d. c. inter dilectos. & per gl. in. d. c. pe. est ergo aliud simpliciter & in genere aliquid confirmare & aliquid specialiter & expresse. ¶ Sed pone q. antequam priuilegium confirmatum erat ipso iure nullum quia impetratum ab excōmunicato vel ex iniustissima cā reprobata erat aliter nullum per sequens priuilegium ipsius confirmatorium vires assumet sic q. non ga destructo fundamento corrui edificium vt. j. q. j. c. cum paulus & pro hoc est tex. in. d. c. inter dilectos. versū. cum igitur priuilegium extra de fi. instr. & c. cum inter nos versū. quibus forte & ibi no. nisi princeps sciens ipsum vicio sum ex certa scientia super eius vicio dispensauerit. quod bene no.

1 Quot modis priuilegium perdat. **a** PENITVS Et omnino sublatū. ¶ Tandem a est q. multis modis perditur priuilegium. ¶ Primo si priuilegiatus fecerit contra ipsum priuilegium. vt extra de preben. in. ca. cum illorum et extra de consitu. in. c. cum accessissent. & extra de priuile. in. c. si de terra & in. c. accidentibus facit. l. cum pater. in. §. li bertis. ff. de leg. ij. & in. l. auxilium. ff. de mi. In contrarium tamen faciunt no. per Cy. in. l. voluntarie. C. de excu. tu. ibi vide. ¶ Secundo perditur priuilegium b per non vsum debito tempore cum vti potest. v. g. si quis habeat priuilegium nundinarium & fiet negligens p. decennium in eo vtendo. vt. ff. de nundinis. & multo magis perditur si fuerit negligens. in nō vtendo spacio. xl. anno. vt in. d. c. accedentibus & in. c. si de terra. & no. in. c. ad audientia extra de rescit. Tertio. perditur si eo male vtatur seu abutatur vt pbatur. xj. q. iij. priuilegium. & lxxij. di. in. c. vbi ista & in auc. de iud. sine quoquo sus. §. antep. Quarto perditur propter delictum eius vt in. l. filio. ff. de ri. nup. & in. l. ij. C. vbi senator vel clarif. extra de pe. c. ad au res. & in. c. quibusdā. Quinto perditur si ex ep inducatur alteri dānum enorme vt extra de de ci. in. c. dilecti. cum se. & extra de ver. si. c. qd per

per nome. Et hoc multum est notandum quia praro est qd hōm priuilegium nō inducat alijs damnum magnum. Huius autē cōfōnis ratio fuit quia non est verifimile principem seu concedentem ius alterius prefens vel futurum sic grauiter vel enormiter ledere velle. vt. d. l. ij. §. sed quoda. principe. ff. ne quid in loco publico. & l. quotiens. C. de pre. impe. of. Sexto perditur priuilegium si princeps ex certa f. f. ita iudicat contra illud. vt extra de iud. in. c. porrecta. in fin. Septimo perditur priuilegium propter expreflam vel tacitam renunciationē ipfius priuilegij. C. de pac. l. si quis in conscribendo & in l. reculare. ff. ad tre. & in l. j. §. assignare. ff. de ass. ff. facit. c. ex ore. extra de his que fi. a ma. par. ca. Octauo perditur per posterus priuilegium derogatorium precedenti. vt h. & plene no. in. c. j. extra de rescri. i. c. veniens. extra de priuileg. cum si. Nono perditur p expreflam reuocationem concedentis a vt in c. suggestum. extra de deci. facit qd habetur in l. iudicium soluitur. ff. de iudi.

1 Opositiones que fieri possunt contra rescriptū.
2 Successor in regno an possit reuocare priuilegia concessa a predecessore suo.

3 Monasterium quod per priuilegium est susceptum in protectione Pape non eximitur a iurisdictione diocesani.

4 Capite monasterij exēpto a iurisdictione diocesani an capelle eiam sint exempte.

ALIIS RATIONIBVS ET

1 causis multiformiter vitiosum. C + Vtra predicta v. ita que solent opponi contra priuilegia & rescripta sunt etiam & alia plura v. qd in eis non continetur series facti. vt extra de coha. cle. & mulie. in. c. super eo. Item quod in rescripto non est nominatus ille contra quem proceditur. vt in. c. P. & G. extra de offi. dele. & no. per gl. in. c. significauit. extra de rescri. Item qd tempore imperatū rescriptū eius aduersarius erat mortuus. vt in. d. c. significauit. de rescri. facit. l. ij. in fin. ff. que sen. sine appel. rescin. Item qd non fuit facta mentio de iuramento interposito. vt extra de rescri. in. c. constitutus. Item contra rescripta ad beneficia ecclesiastica solet opponi qd in litteris executorijs non fuit facta de monitorijs mentio specialis. vt extra de rescri. in. c. ex insinuatione. Itē qd non fuit facta mentio de dispensatione. vt in. c. ex tua. extra de si. presby. Item si fuit falsitas expressa in conditione persone supplicantis que exposuit se viduam uel pauperem cum esset nupta vel diues. vt in. c. venerabili extra de offi. delega. vel si exposuit se clericum tempore beneficij imperatū cum non esset. vt extra de transactio. c. ex litteris cum si. Item solet

opponi quod aduersarius non est trahendus extra forum suū vltra spacium duorum dierum siue duarum dietarum. vt in. c. nonnulli. extra de rescri. qd quidem spacium hodie restringitur ad vnam dietam. vt in. c. statutum. §. cum vero. & §. seq. extra de rescript. libr. vj. & si abo actor & reus sint eiusdem ciuitatis alter alterum trahere nō potest extra illam nisi in certis casibus specialibus traditis. in. d. c. statutum. Item

solet opponi contra rescripta ad beneficia qd ille qui imperatū scdm beneficium tacuit de priori qd antea obtinebat. v. vide non v. ipso iure collato secundi. vt h. in. c. ad aures. extra de rescri. & in. c. non pot. si extra de preben. lib. vj. Fallit hoc in duobus casibus. C Primo si ignorabat de priori beneficio. vt in. c. gratia. de rescrip. lib. vj. C Secundo si proprio motu concedentis fuerit sibi collatum scdm. vt in. c. si moui proprio extra de preben. lib. vj. & hec est practica modernorum clericorum qui hnt quatuor & plura beneficia simul qd totū operatur extrema insatiabilis clericorum auaritia qui deceperunt nostros antiquos laycos a quibus sub specie bene dispensandi inter pauperes & substituendi desolatos deceperunt & eis collata sunt tot & tanta bona immobilia quibus abutuntur pacendo eorum equos familiares parentes meretrices & filios. C + Deinde queritur pone qd imperator vel rex donauit plurima de rebus imperij vel regni prout sepe accidit vel multa priuilegia contulit an successor in imperio vel regno poterit illa reuocare. v. qd non. vt in. l. fin. de consti. prin. & in. c. decer. extra de re iud. lib. vj. Spe. tangit hanc qōnem. in. d. §. nunc autē refat. circa si. Et finaliter scdm aliquos sic distinguit. aut ex his donationibus vel concessionibus imperium vel regnum est enormiter lesum. & tunc poterit illa reuocare quia more boni administratoris debuit se habere in imperio vel regno. ut probatur in. c. intellecto. extra de iure iur. de do. c. pastoralis. extra de re. tu. c. abbate sane. & in auc. de tempore alie. §. si minus colla. ij. Aut leuiter & temperate est lesum. & tunc non poterit reuocare. quia non debet esse sibi interdita leuis donatio maxime erga bene merentes. ad hoc faciunt. l. d. d. C. de do. & l. j. C. si socius imp. largi. lib. x. et. i. l. bene a zenone. C. de quadri. prescrip. & l. sancimus. in prin. C. de do. & l.

FORMA OPPO. CONTRA INSTRV.

- 2 **¶** Vtrū priuate scripturæ sit credendum, vide Bar. in. l. nuda. ff. de do. & in. l. instrumētā. C. de pb. c. ex parte tua. extra de priu. & no. per gl. i. c. fin. extra de const. vtili vel inuti. & plene per
- 4 Bar. in. l. j. de excus. mv. lib. x. **¶** Quid si caput monasterij per priuilegium est exemptum a iurisdictione tñ dioecanis an capelle eiusdem monasterij erunt exempte. Dic q̄ non. nisi hoc fuerit sp̄aliter expressum in priuilegio vt h̄r in c. ex ore. extra de priuileg. nam exemptio respectu vnus ecclesie non extenditur ad aliam. vt in. c. cum capella. extra de priuileg. nec data respectu vnus persone nō extendit̄ ad alia. vt in. c. sane extra eod. titul. Si tñ verba priuilegij super exemptione vel remissione altegij nris essent indefinite prolata dñi intelligi ḡnaliter. vt in. c. quia circa extra eo. P̄nt autē ordinarij prelati compellere eos qui se pretendunt exemptos producere coram bonis viris priuilegia sua & probare prescriptionem quā allegant. vt in. c. cum persone. extra eo. li. vj.
- ET MAXIME ILLI PRIUATE SCRIPTI.** **¶** Ad huius priuate scripturæ euidentiā scire debes q̄ priuata scriptura facit plenam fidem per se contra scribentem si constat eius manu propria fuisse descriptam. vel p̄ confessionem eius propriam. vel per testiū depositionem. vel per litterarum comparationē. vt probatur in. l. si ex cautione. C. de non nu. pecun. & in. c. si cautio. cum si. ibi no. extra de fide instr. & in. l. de litterarum ob. in prin. p̄ totum & in. l. exemplo. et in. l. instrumenta. C. de proba. & in. l. pub. in fin. ff. de po. & l. cū qs. §. iulia. & l. titius. ff. de consti. pe. & l. j. C. de contrahen. & com. sti. & in. l. pe. in prin. & ibi per Cy. C. de fideicom. cum si. dunt̄ continet in se causam iustam & iustā. vt. l. cum de indelito. in si. cum ibi not. ff. de proba. facit. l. non nudis. C. de proba. & l. si. C. de fide instr. Que quidem priuata scriptura vario modo esse in iure baptizata. nam quicq̄ appellatur cautio. vt i. d. l. si ex cau. & d. c. si cau. qñ q̄ appellatur cyrographum. ff. de proba. l. cyrographum. & l. si seruum filij. §. eum qui cyrographum. ff. de legat. j. & l. comparationes in prin. C. de fide instr. Q̄ n̄q̄ nominatur epistola. vt. d. l. j. C. de contrahen. & com. sti. & l. titius. & l. eum qui §. iulia. de consti. pec. & in. l. ep̄ta. ff. de pac. Q̄ n̄q̄ appellat̄ liber rōnum. vt i. l. rōnes. C. de p̄ba. & in. l. nuda rō. ff. de do. cū si. & c.
- 1 Pena negantis propriam scripturam est dupli.
- 2 Negans proprium sigillum teneur de falso.
- 3 Priuate scripturæ an sit credendum.
- 4 Priuata scriptura concernens commodum & incommodum ipsius scribentis & alterius an habeat fidem.
- 5 Priuata scriptura concernens commodum & incommodum alterius tantum non scribentis an habeat fidem.
- 6 Instrumentum an reprobat̄ de falso qui testes in eo descripti dicunt pecuniam numeratā non fuisse.
- 7 An reprobetur instrumentum in quo dicitur pecuniam numeratam fuisse in presentia testū. qui testes dicant pecuniam in sui presentia numeratam non fuisse sed positam in saculo in sua presentia.
- 8 Eodem modo an reprobetur instrumentum si testes in eo descripti dicant pecuniam numeratam non fuisse.
- 9 Priuata scriptura an debeat habere annum dñi mensē & c.
- 10 Subscriptio partis in instrumento quantum operetur.
- 1 **¶** VOD NEGATUR. **¶** Hic aduertitur quod vis propriam scripturam negare. nam si probatū fuerit tuam esse scripturā incidis in penam dupli vt in auc. contra qui p̄pria C. de nō nu. pecun. & hoc si fuerit probatū contra te per testes. secus si per tuum iuramentum
- 2 vel per suū vt ibi. **¶** Qui vero negat p̄priū sigillum tenetur de falso vt in. l. eos. j. rñ. ff. ad
- 3 l. cor. de fal. Reuoco ḡnalr̄ in dubium an priuata scripturæ sit credendum a. Breuiter distinguatur. aut concernit talis scriptura propriam voluntatem scribentis & nullam fidem facit a fr. n. facile esset vnicuiq̄ se diuitem facere vt p̄bat in. d. l. exemplo & l. rōnes. & l. instrumenta. C. de proba. cum si. aut concernit eius incommo- dum proprium ut puta eius obliōnem vel rei sue alienationem & tunc aut ipse scriptor fatef scripturam a se & per se scriptam simpliciter tunc probat plene contra eum. ut. d. l. si ex cautione. cum multis si. in precedentiē gl. alleg. aut negat ipsam scripturam. & tunc aut scriptura habet partis & testium subscriptiones. & tunc si testes recognoscunt subscriptiones eius & deponant illius esse scripturā facit plenam fidē absq̄ alia comparatione litterarum vt tradit in. l. comparationes. C. de fide instrumentorum eodemq̄ modo facit fidem si non habet partis subscriptionem sed testium tantum. Si vero testes deponat ipsam esse illius propriam scripturam interueniente etiam ad hoc litterarum comparatione. vt in auc. & si contractus. C. de fide instrumentorum & l. fina. C. si cer. p̄ta. cum

autem signata ibidem, aut talis scriptura non est ab aliquo subscripta nec a parte nec a testibus sed probatur per testestantum vel per comparationem litterarum tantum quod talis illa scriptura est tunc non facit plenam fidem contra eum sed solummodo semiplenam, ut in d. auctenti. & si contractus & in aucten. de fide instrumentorum, §. primo & ibi nota, & per glo. & Docto. in l. in benefidei, C. de iureiurā, & in l. admonendi. ff. de iureiuran. Ex quibus colligere potes quantum viget periculum in huiusmodi priuatis scripturis, & quā m sit graue riskem fidem imponere si negentur vel scribens mortuus sit. Sis ergo cauius potius sumere obligationem debitorum per publicum instrumentum quā m per priuatam scripturam.

4 **¶** Viso de priuata scriptura que concernit simpliciter commodum vel incommodum scribentis tantum, sciendum est quod est quedam alia priuata que concernit alterius tantum commodum & incommodum & non scribentis. Si quidem concernat commodum scribentis & alterius ut patet in rationibus, & tunc aut ille rationes solum continent propriam vtilitatem ipsius scribentis & tunc nullam fidem faciunt pro se & in eius fauorem, aut continent eius incommodum tantum & fidem faciunt contra eum si scriptura sit probata uel per eius confessionem uel per testes uel per litterarum comparationem, arg. iurium predictorum, **¶** Si autem continet utrunq; v3 commodum & incommodum scribentis an fiet diuisio & separatio scripture cōmodi ut sic dicamus q; in ea parte que concernit incommodum scribentis fidem faciat contra eum, pro illa autem parte que cōcernit commodum nullam fidem faciat videt q; sic per ea que statim supradicta sunt, **¶** In contrarium facit q; nor. glo. in l. quedam in §. nummularios. ff. de eden. Et tamen distingue ut scripsi supra in for. pend. copiam instrumentorum in glo. uer. quid autem, si mercator. **¶** In scriptura uero que akerius tantū & non scribentis commodum vel incommodum concernit sicut sunt libri profonetarum et camporum & ceterorum officialiū, ut Ianue. Venetijs. Mediolani. & Florentie. Distingue aut ista scriptura est facta a persona que habet officium de publico super hoc et tunc facit plenam fidem, ut in d. §. nummularios, pro hoc et facit. l. illate, C. de fide instru. & l. lucius, §. tutele. ff. de adm. tuto. aut est facta scriptura a persona que de publico officio nō habet ut sunt mercatores & campores moderni tēporis & tūc non facit plenam fidem, ut no. gl. in d. §. nummularios, & ibi per Bar. secundum quem tales libri faciunt saltem semiplenam probationem

inter extraneas personas, nō autem ad ipsos scribentium commodum, sic intelligitur glo. q; est in d. l. in benefidei, C. de iure iur. & qd' not. per doct. i. d. §. nummularios. Ex quibus patet q; isti profonete seu maloserij in dictis ciuitatibus faciunt scripturas de omnibus mercatis & uenditionibus mobilium rerum qd' eis stari debet plenam fidem faciunt cum sint per communia huiusmodi ciuitatum approbati. Idēq; per omnia est dicendum in ratiocinatoribus ipsarum ciuitatum qui inscribunt omnes redditus ciuitatis & tales & omnia que ueniunt in communem de quibus omnibus plene & ample traditur per Bar. in l. nuda ratio. ff. de do. & p. Cy. in d. l. non nudis. & in l. non epistolis, C. de proba. Habes ergo ex premissis declaratū qualiter impugnentur instrumenta publica & priuata ac etiam rescripta & priuilegia. Vnū autem superest dicendum q; contra illa instrūta facta de contractibus illis de quibus actum est ut fierent in scriptis de quibus loquitur. l. contractus. §. si. C. de fide instru. non potest pbari liberatio vel extenuatio nisi per contrariā scripturam non aut per testes, ut in l. gñaliter. C. de non nu. pecu. Falsitas aut eorum bene probari pot per testes ar. l. de fide. & in l. sicut. C. ad. l. corn. de fal. **¶** Circa aut predicta forma duas notabiles qōnes. Ecce in instrumēto cōtinetur ut quotidiē de facto accidit q; Titius mutauit Gayo centum, contra instrūm producantur testes in eo descripti qui deponunt q; tpe instrūti nulla fuit pecūia numerata, an ex hoc reprobetur instrūm de falso. Bart. determinat q; non in l. singularia. ff. si cer. pet. circa si. & la. but. idem in hac qōne p eum disputata & per eundem in l. si ex precio, C. si cert. pet. cuius rō est. nā mutuū est triplex v3 naturale tm. ciuile tm. & ciuile cui coopat natura, ut inq; gl. in l. ij. §. si. ff. si cer. pe. Illud ergo uerbum mutauit intelligitur de mutuo ciuili cum ad illud commodē referri pot sine iustū vitiositate ar. in l. quotiens. ff. de re. dub. cum si. de quo ciuili mutuo loquitur. l. si ex cautione & l. prima & l. in contractibus, C. de non nu. pecu. & fortius idem dicendum erit si in instrumento dicatur q; Gayus confessus est se habuisse mutuo centum a Tito, **¶** Sed quid si in instrumento dicat v3 q; Titius mutauit vel Gayus habuit & recepit mutuo centum in presentia mei notarij & testium infrascriptorum, deinde ipsi testes deponunt q; pecunia ibi erat in vno sacco, l. vel extra in eorum presentia sed tamen nō fuit numerata nec uident Gayum illam reci pere. Queritur an ex hoc reprobetur instrumētum de falso & dicit idem Bartol. vbi supra quod nō, quia cum preterisset pecunia et pa-

FORMA IVRA. QVOD PRESTA. A PAR. PARTI.

rata solutio potest dici habita & recepta. vt. l. j. §. si iusserim. ff. de acqui. pos. et l. i. l. pecuniam. ff. de sol. mul. toq; minus reproberet si esset numerata sed non recepta. ar. in. l. saluus. §. sed si is. ff. de fur. & l. si procurator in prin. ff. de verbo.

S obl. **C** + Quid aut si iustum dicat qd Titius numerauit Gayo tantam pecuniam et testes deponunt quod non fuit numerata sed hñ erat i quoddam saculo an reproberetur iustum de falso dicit Bart. vbi supra qd sic in casu isto quo expressum e qd fuit numerata, qd actus ipse numerationis non verificatur nisi in casu vero & proprio. ar. l. numerationis. ff. de sol. cum si. Sit ergo cautus & auisus notarius ne villo modo dicat pecuniam numeratam nisi ipsam viderit numerari. Secus aut esset si iustum diceret confessus est Gayus se habuisse a Titio centum i pecunia numerata quia numeratio ipsa licet non fuerit tñc facta non ob. iustum. vnde testes deponentes nō fuisse numeratam non reproberent iustum de falso, quia talis numeratio trahitur retro & respicit actum de preterito importatum per illa verba habuisse & recepisse & c. no. Barto. ff. solut. matr. & l. post dotē & licet dicat qd i dubio videatur facta numeratio parum ante iustum ut per eū not. in. l. si stipulatus in. §. grifogonus. ff. de ver. obl. & in. l. certis condō. §. si nūmos. ff. si cer. petat. Et ego scripsi infra in for. lib. quo agitur hypothecaria in gl. super verbo fuit cōfessus.

S **C** + Postremo a queritur an talis priuata scriptura, vel cautio debeat habere annum mensē & diē

sicut infra pub. vñ qd sic. ar. l. scripturas. C. g. po. in pig. & hanc partem tenuit lac. but. in. j. consti. C. circa si. In oppositum t3 glo. que est super verbo notarij. in. d. l. scripturas pro qua snia facit optime tex. in. l. cum tabernam. ff. de pig. & ibi no. **C** + D. inde & i lud no. qd in priuata scriptura tantum operatur parit simplex subscripto dato quod d. alius cedula scripterit. qm si vtrunq; scripisset vt probatur in. d. l. scripturas. ibi ipforū tamen subscriptione & c. in. d. §. grifogonus. ibi coram scribentis & c. et insti. de ac. emp. & vendi. §. in his. & l. j. §. sed si secundum. ff. quod iussu. Laus Deo. & c.

C Forma iuramenti quod prestatur a parte pti.

Q VONIAM MAXIMUM remedium decidendarum litium est iuramentum. iccirco supra scriptus Simo. procurator & procurator noie supra scripti. cupiens ipsam qonem ad celere finem. perducere omni modo via & forma quibus melius potest detulit ac desert in presenja dicti domini vicarij supra scripto Ioan. ibi presentij iustum veritatis sub forma infra scripta v3 qd primo iuret & iurare debeat corporaliter tacis scripturis prefatus Io. si emit talem petiam terre. vel si dare debet supra scripto An. flor eos. c. Item si ipse habuit & percepit ex ipsa petia terre tot fructus. super quibus idem Simo. dicto nomine dicit & protestatur velle stare iuramento dicti Io. cui Io. prefatus dominus vicarius terminum assignauit trium dierum respondendi super dicta forma iuramenti.

- 1 Iuramentum veritatis in quot species diuidit.
- 2 Iuramentum voluntarium quod est.
- 3 Iudiciale iuramentum quod sit.
- 4 Que sint iste cāe pp quas iurm recusari possit.
- 5 Iuramentum necessarium quod sit.

Q VONIAM MAXIMUM remedium. **C** + Ista verba sunt iurisdictione fulti. l. j. ff. de iure iur. pro cuius euidencia sciendum est qd multe sunt species iuramenti vt ple ne scripsi supra circa formam respōsionis que fit primo libello in gl. super ver. iusu. **C** Quātum aut ad propositum pertinet pñs iurm appellatur iustum veritatis. cuius tres sunt species. nam quoddam est iustum voluntarium. quoddā iudiciale. & quoddam necessarium vt inquit glo. in. l. j. ff. de iure iur. & in ru. C. de iure iura.

- 2 **C** + Est autē iustum voluntariū illud qd desert extra iudicium a parte parti. & potest recusari. vt. l. iuribus iurandum quod ex conuentione. in prin. ff. de iure iur. cum si. ibi no. et de isto nō

a **C** Postremo. vide Bal. in. §. quibus de no. uo. C. componendo gloss. in c. secundo de si de instrumentorum.

b **C** Nota. an procurator possit iuramentum defere Bald. in l. generaliter. C. de iuramentum. in. l. prima in. §. sed his Bald. in. l. prima in. §. ne autem de ca. sol. Bartol. in. l. qui bona. in. §. si alieno. ff. de dā. infecā. Bald. in capitulo primo §. fin. per quos fiat inuestitio. in vñibus feudorum.

loquitur hic. Iudiciale aut iurum est illud quod
 3 defertur in iudicio a parte partis iudice appro-
 bante. vt. l. i. in fi. & l. iij. in prin. ff. de iureiu. et
 de isto loquitur hic qd quidem iurum olim non
 poterat recusari p. l. manifeste turpitudinis. ff.
 de iureiu. & in. l. de lata. C. de iureiu. hodie aut
 pot recusari si non fuerit acceptatū scdm cōm
 opi. per tex. i. l. gñaliter. §. sñauit. C. de iureiu.
 & in. c. si. extra eo. & ibi per glo. licet Cyn. &
 Bar. dicant posse recusari ita demum si subit
 4 iusta causa recusationis alias nō. + Que autem
 sunt iuste cause nō. idem Bar. in. d. l. manifeste.
 inter quas est illa qñ is cui defertur habet eius
 intentionem fundatam per publicum instrum. ut
 5 c. si. & in. c. ij. extra de proba. + Necessariū ue-
 ro iurum est illud qd per iudicem defertur alteri
 parti in supplementem probationem de quo lo-
 quitur. l. admonēdi. ff. de iureiu. & l. honesti
 C. eo. si. qd quidem iurum non p̄t nisi ex causa
 iusta recusari ut in. c. si. & in. d. §. sñauit. Sunt
 aut horum iurorum multiplices effectus vt scri-
 psi. in. d. glo. no. bene hos casus.

SIMONINVS PROCVRATO.
 Hic quero an procurator possit hoc iurum defer-
 re & subire, distingue aut est procurator ad li-
 tes in seu negocia tm̄. & talis non pot deferre
 iurum, nec sibi deferri. vt. l. i. iusurandum qd ex
 conuentione. §. si. cum. ll. seq. & l. i. iusurandum
 & ad pecūias. §. p̄curator. cum si. ff. de iureiu.
 Aut est procurator sp̄aliter ad iurandum con-
 stitutus, & ad iurum deferendum, vel est p̄cura-
 tor in rem suam propriam. & tñc poterit iurum
 deferre & subire & eodem mō si sit p̄curator
 gñalis cum libera administratione ut probatur
 in dictis iuribus; & l. procurator tutorum. &
 l. procurator cui libera. ff. de procu. Et sic est
 vnus casus i quo requiritur speciale mandatū,
 sunt et quidam alii quos posui in forma respon-
 sionis facte in actione hypothecarie intentate
 in gloss. super verbo sufficiens mandatū & c.
 Sequitur in littera.

- 1 Iuramentum veritatis cur ita dicatur.
- 2 Iuramentum inductorium obligationis, et iura-
mentum confirmatorium contractus preceden-
tis sunt species iuramenti.
- 3 Qui absoluitur a iuramento confirmatorio
contractus efficiuntur periuri.
- 4 In absolutione iuri an debeat pars citari.
- 5 Iurans se non impetraturum absolutionem a
iuramento, an sit absolutus si impetrauerit.

IVRAMENTVM VERITATIS.
 Ideo aut dicitur veritatis quia precise iuran-
 dum est sic esse vel non esse, ut dicit glo. in. d. l.
 iusurandum & ad pecūias ver, quid tñ in fi.

nec sufficeret dicere se credere vel nō credere,
 vel presumere sic esse vel non esse, nam illud
 appellatur iurum credulitatis de quo loquitur
 ti. C. & extra de iura. calū. per totū. hmoi autē
 iuramentum veritatis est huius nature, quia si ē
 voluntariū vel iudiciale postq̄ p̄stitum est siue
 bñ siue male non infringit nec aliqua via retra-
 ctatur vt in. l. non erit. §. dato. ff. de iureiu. & l.
 qd̄ deserente. ff. de dolo. & l. seq. licet aliud in
 iurō necessario qd retractatur per instrā de no-
 uo reperta, vt in. l. admonēdi. ff. de iureiuran.

2 **¶ Aduertendum est** insuper qd quedam alia
 sp̄s iuri appellatur iurum oblonis intro ducto-
 rium de quo loquitur. l. iusurandi in prin. cum
 ibi no. ff. de ope. li. Quoddā est insuper iurame-
 tum qd appellat contractus precedentis vel al-
 terius actus cōfirmatorium, de quo sp̄s iurame-
 ti loquitur auc. sacramenta pube. C. si aduer. v̄.
 & late scripsi super forma li. quo agit contra
 venditorē & hoc iuramentum cuiuscunq; sp̄s ē
 seruandum duntū sit honestum & ex honesta
 cā interpositum, vbi autē esset interpositum ex
 cā turpi & inhonestā tunc non esset seruādum.
 vt in. c. nō ē oblatorium. extra de rejudi. li. 6.
 & per Dy. faciunt ad p̄dictā. c. cum contingat.
 & qd̄ ibi no. extra de iureiu. & c. ij. & c. gñis
 extra de pac. li. vj. ¶ Solent tñ iudices eccl̄ia-
 stici ad quorum iurisdictionē p̄inet hmoi iura
 vt ipsi legem fecerunt trahendo aquā ad eorū
 molendinum ferre talia iuramenta maxime cō-
 firmatoria oblonum & cōtractuum relaxare,
 & iurantes absoluerē, & absoluedo facere eos
 periurare, iux. no. in. c. debitores. extra de iure
 iuran. & in. c. tuas extra de v̄s. cum si. ibi no.

4 **¶ Vidi aut dubitari** an in tali absolutione a
 iuramento sit pars aduersa citanda, & fuerunt
 qui dixerūt qd non, ar. in. c. l3 eps. extra de p̄-
 ben. li. vj. & qd no. in. l. iij. §. pe. ff. de pos. tu dic
 qd debet citari, nam ista absolutio ap̄t ipsi absolu-
 to v̄iam agendi q̄ erat sibi preclusa v̄tute iura-
 menti sic qd p̄ talem absolutionem exceptio aufe-
 ritur ipsi parti et p̄ consequens grauiter leditur,
 ergo citari debet ut traditur. in. c. caueant cum
 se. iij. q. ix. & p̄batur. in. l. de uocatioq; ff. de
 re judi. & in. l. nam ita dñus. ff. de ado. & l. in
 cāe §. cā cognita. ff. de min. Nec ob. alle. in cō-
 trarium, quia in illa non veritur tale p̄iudiciū
 cū saluū rem̄eat aduersario ius suū. ¶ **¶ Quid**
 si debitor qui prestiuit iuramentum, vel quid si
 alius contrahens iurauit et qd non petat absolu-
 tionem, nec impetrauit a priori iuramento an
 erit exclusus a tali absolutione impetranda v̄
 detur qd sic cum hoc iuramentum possit serua-
 ri sine interitu & c. vt. d. c. cum cōtingat, cū si.
 nec iudex auditum debet p̄tare ad inducendū
 perjurium vt in. l. i. in fi. C. si aduer. vendi.

PRIMO IVR B. Ecce pria pars forme iuri que diversificari hz & ampliari iuxta qualitates facti & negocij de qua agit, nam siue sit qd de re mobili vel immobili, siue de cōtractu vel quasi pōt iurum deferri, vt h̄r in. l. j. §. si petitiō. ff. quarum rerum actio nō dā. & in. l. iij. §. quacunq̄ auc. ac. ff. de iureiuran.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum qd' defert actor reo possit a reo actori referri.
- 2 Tutor pupilli & curator adulti potest iuramentum veritatis deferri & referre.
- 3 Is cui defertur iuramentum potest petere ut ab aduersario iuretur de calumnia.

DICIT ET PROTESTATUR.

- 1 **¶** Hic notandum est qd' ipse Io. possit si vellet tale iur'm referri ipsi Simo. si hz mandatū sup hoc spāle vel principal. persone, si non h̄ret mandatū vt traditur in. l. i. iururandum & ad pecunias. §. ait pretor. §. si. & in. d. l. manifeste.
- 2 **¶** d. l. delata. C. de iureiur. **¶** Sed nunqd' tutor pupilli vel curator adulti p̄t tale iur'm deferre & referre, dic qd' sic quia hz plenissimam administrationem & sic equiparant' pcuratori h̄iūi mandatū cum libera & pbatur in. l. tutor & iururandum qd' ex conuentione. §. j. ff. de iureiur. **¶** Ad vnum tñ aduerte qd' ille cui defertur tale iur'm pōt petere vt ille qui defert prius iuret de calum. v3 qd' non aio calumniā d' defert iur'm p̄t in forma hmōi iuri continet, vt pbatur in. d. l. iururandum. & ad pecunias. §. qui iururandum. ff. de iureiur. cū si. ibi no. **¶** Sunt aut' in aliquibus ciuitatibus vt Pape statura & capta per que sunt approbate diē leges manifeste. **¶** d. l. delata. de iureiur. Ad tollendum illā dubitationem q̄ est an hodie dicte. ll. sint correcte p. d. l. gñātr. §. h̄nātr. C. de iureiur. & optima est p̄missio quia non est locus in iuste querere si quis efficiatur iudex & decisor sue cāe vt inquit iur'consultus. in. d. l. j. in prin. ff. quarū rerum actio nō datur. vt aut' p̄s materia aliquid moralitatis ad se trahat audi qd' ille pater eloquentie Tullius dixerit. Nullū vinculum ad restringendum fidem iururando maiores nostri acris esse voluerunt &c.

TERMINVM ASSIGNAVIT trium dierum. **¶** Ita vel si s̄is dilatio dari debet per iudicem ne precipitanter & indeliberate iurando caderent in perurium. vt h̄r in. d. l. iururandum & ad pecunias in prin. ver. quid tñ in si. ff. de iureiur. sicut dāt ad rñdendum pōnibus & interrogationibus vt in. l. si defensor. §. illud queritur. & l. qui interrogatur. ff. de ierro. ac. faciunt q̄ no. in. c. ij. de confes. l. vj. Alia quidē multa essent dicenda circa hmōi iura q̄ in tex. & gl. sunt annotata. Sed hec sufficiant q̄ sunt.

quotidie in practica ad q̄ memoria est pducenda, nam in iure ciuili multa sunt subtilia & parum vtilia q̄ faciunt ipsam s̄iūm magis ornata & decoram. sed minus vtilē & magis difficultē & laboriosam. exempla patent in tota materia bonorum pos. & in materia tr. de coniug. cum eman. libe. & in tractatu de vtilibus & directis actio. & in spe. circa formas libellorum, & in modis pcedendi i maleficijs. iōq̄ esset melius p repu. si he superuacue & pōpōie subtilitates de medio tollerentur. Sed q̄ imperatores circa talia nō vigilant, optima res facta sunt p̄uisio cum ciuitates se ceperunt regere per statuta, vñ mihi visum est qd' principes qui delectantur tenere gñalia studia i territorio suo debeāt p̄cipue oculos dirigere i doctores moralis philosophie, nam q̄ dicūt leges & decretales sunt hoies cautillosi, qui aut' discunt Tullium & Senecam sunt hoies virtuosi. Qui vero discūt medicinam sunt hoies grauiosi, & q̄ discunt theologiam sunt hoies deuoti, vnum tñ oium est idē interitus, nec est qui vite sue vnam diem possit adijcere & palmū vnum sue stature, p̄p q̄ inqt Salamon. Vidi & alud sub sole mirabile, quia ita morimur prudētes sicut stulti. Agamus gratias itaq̄ de singulis omnipotenti Deo.

¶ Forma sententie interlocutorie super incompetentia iudi.

NOS BERNARDINVS. Vicarius dñi pr̄atis Pape. visis certis exceptionibus coram nobis factis & p̄ductis p̄ scriptum Simo. dicto procuratorio noie in causa coram nobis vertente inter ipsūm pcuratorem dicto noie parte una, & p̄dictū An. parte alia, in quibus q̄dem exceptionibus & defensionibus inter alia opposuit nos esse iudicem incompetentē oī mō iure via & formi q̄bus melius possumus interloquēdo' in h̄is scripris sedendo p̄ tribunal in loco iuris consueto p̄nunciamus & declaramus nos fuisse & esse iudicem competentē in causi & q̄ōne p̄dicta & in ea procedendum esse ad vltiora prout exigit ordo iuris, non ob. aliquibus exceptionibus in contrarium propositis & oppositis. & idem p̄fatus vicarius p̄cepit per me notariū fieri publicum instrumentum &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Persona iudicis in p̄ferenda sn̄a pōnita in numero plurali q̄ singulari.
- 2 Sn̄a lata super incompetentia an sit interlocutoria vel diffinitiuā.
- 3 Ascitata in causa non ob. exceptione incompetentiā an valeant.
- 4 Si non pōt appellari a quocunq̄ articulo emor

- genti vel incidenti quomodo sit prouisum.
- 5 Iudex contra quem opponitur exceptio incōpetentie an cognoscat de ea.
 - 7 Interlocutoria competentie an possit reuocari. Interlocutoria competentie an possit quocunq; tempore ante diffinitiuam reuocari.
 - 8 Quicunq; iudex an possit suam interlocutoria reuocare.
 - 9 Interlocutoria que habuit executionem an possit reuocari.
 - 10 Iudex an possit inuitis partibus suam interlocutoriam reuocare.
 - 11 Volentibus partibus an cogatur iudex interlocutoriam reuocare.
 - 12 Quid sit sententia interlocutoria.
 - 13 Preceptum impossibile de facto vel de iure est ipso iure nullum.
 - 14 Grauen ab interlocutoria a qua non est appellatū repari potest in appone a diffinitiuā.
 - 15 Sententia lata ab obseruatione iudicij an sit interlocutoria, vel diffinitiuā.

NOS BERNARDINVS VICARIUS. Quia exceptio incompetentie iudicis que op. est in exordio litis impedire processum & ligare manus iudicis, necesse est qd super ea iudex interloquatur declarando an sit iudex competens vel non, vt no. in. l. ex. ce. C. de prob. & l. sed & si susceperit in prin. ff. de iu. & l. si. C. si a non compe. iud. & licet communiter soleant iudices in proferendis eorum sententijs loqui in plurali. Idem tamen est in singulari si de se ipso loquatur iudex. dicen do ego. B. & c. vt habetur in. c. pe. extra de re iudi. li. vi. ¶ Consuevit autem dubitari an talis sententia super hac exceptione lata sit diffinitiuā vel interlocutoria. B. sic secundum doc. quod aut iudex pronunciat se iudicem competentem. vt hic fuit. & tunc est interlocutoria. aut pronunciat se iudicem incompetentem. & tunc est diffinitiuā & hoc casu precedit glo. posita in auc. habita. C. ne fin. pro patre. ratio est quia hoc vtr. casu nulla speratur diffinitiuā Sic qd patet qd in hac non habet locum regula illa qua dicitur qd illa dicitur interlocutoria. post qd speratur sequi diffinitiuā que hic non speratur. ideo ipsa diffinitiuā dicitur. nam licet non diffiniatur negotium principale diffinitiuā tamen ex toto iudicium. & vide quod not. per Bar. in. l. quod iussit. ff. de re iudi. ¶ Quid autem dices si iudex super hoc non pronunciat expresse sed procedit vltra in causa non ob. ex. ce. an valebunt actiata per eum in causa videtur qd non per. l. si. C. de ex. ce. cum si. supra alle. In contrarium dicit doc. quia procedendo videtur tacite se iudicem competentem pronūciare. vt no. per Bar. in. l. j. C. de ordi. iudic. &

est text. cum glo. in. c. si a iudice extra de appella. libro sexto & in cap. ex parte. M. extra de ap. dēt ergo pars que tali processu sentit se grauam appellare. vt in iuribus predictis & in cap. cordi. extra de app.

- 4 ¶ Sed queret aliquis qualiter consulatur ei qui prohibetur appellare ante diffinitiuam sententiam a quocunq; articulo incidenti vel emergenti per formam statutorum vel decretorum si iudex in causa de facto procedat vt dictum est. respondeo per viam supplicationis ad superiorem ar. in auc. que supplicatio & l. si quis aduersus. C. de preci. impe. offi. ¶ Item queritur an iudex corā quo op. exc. iudicis in cōpetentis possit ipse de hoc cognoscere. & pronunciare. Dic breuiter aut op. ex. ce. suspitionis. & tunc arbitri super hoc eliguntur qui de hoc cognoscunt & non iudex. vt in. l. apertissimi. & ibi not. C. de iudi. & in. c. suspicionis. de offic. dele. cum ibi no. aut opi. ex. ce. iudicis incompetentis & tunc distingue. vt plene not. supra ch. for. qua oppo. contra iudicem incompetentem a per Bartol. in. l. quidam consulebat. ff. de re iudic. ¶ Vterius queritur quia regulariter quilibet interlocutoria potest per eundem iudicem reuocari. vt in. l. quod iussit. ff. de re iudic. an hec interlocutoria possit reuocari & distingue secundum docto. aut pronunciat se iudicem incompetentem. & tunc cum per hoc desinat iudex esse non poterit amplius illam reuocare. & eodem modo si pronunciat non esse procedendum super libello vel absoluti ab instantia iudicij secundum bar. arg. in. c. iudicis. in fin. extra de offic. deleg. cum si. aut contra pronunciat se iudicem competentem. & tunc quia in offō remanet sit poterit illā reuocare ar. in. l. dicere. ff. de ar. quod no. bar. in. d. l. quod iussit. & idem secundum eum si interloquatutorem dari vel decretū imponi rōne p̄dicta. In certis aut interlocutorijs voluerit qdā dicere esse distinguēdū an cōtineat aliquid dari vel fieri in decisionē alicuius articuli incidentis vel emergētis. & nō poterit reuocari alias secus. Veritas est secundū omnes doc. tā canonistas q̄ legistas qd pōt reuocari omni casu si interueniat cōe cognitio alias non vt ibi no. ar. in. l. j. i. fin. ff. de preto. sti. & ibi no. & sic. vnum singulare qd si ab interlocutoria fuerit appellatum non sunt tamen ligate manus iudicis quin possit causa co

gnita ipsam interlocutoriã reuocare vt tradit in .c. cũ cessante extra de ap. & sequitur in .in.c. qd ad consultatorem extra de re iu. C + Sz an reuocari possit quocũq; tẽpore ante diffinitiuã , opi sunt uarie tamen secundum doc. & Bar. in .d.l. quod ius sit. distingue aut iudex vult reuocare ad instantiã partis & tunc infra .x. dies potest postea nõ ar. in auc. hodie C. de ap. aut vult reuocare ex suo officio & tũc potest vsq; ad finem diffinitiuã potestã nõ, qd functus est offiõ suo vt iudex. ff. de re iu. qd opi. sequantur doc. in .d.c.

8 cũ cessante cũ si. C + Sed an quilibet iudex suã possit interlocutoriã ad reuocare dic qd sic. siue sit ordinarius. siue delegatus, siue arbiter qd maius est vt .l. diẽ proferre ff. de arbi. & no. per glõf. in d.l. qd iussit. & semel tantum & non sepius secundũ Dy. et Bar. ar. C. ne lice. iij. prouo. l. j. & l. fideicom. §. si quis. x. ff. de le. iij. & l. j. §. si quis. ff. vt. le. not. ca.

9 C + Quid autem si interlocutoriã habuit executionẽ an poterit reuocari dic qd non secundum Bar. & doc. nisi in duobus casibus. Primus si fiat cum plenissima cause cognitione. Secundus si vtraq; pars consentiat vt habetur & not. per glõf. in .l. j. in fin. de preto. sti.

10 C + Sed nunquid inuitis partibus possit iudex suã interlocutoriã reuocare, distingue breuiter que dam est interlocutoriã que respicit personam ipsius iudicis & eum grauat & tunc potest eam reuocare ar. d. l. quod iussit. quedam est interlocutoriã que grauat spfam solam partem & tunc non potest reuocare ar. d. l. j. in fin. & quod ibi not. ff. de preto. sti. Illud autem

no. qd absentibus partibus & ignorantibus poterit iudex interlocutoriã reuocare si in ea non requiritur cause cognitio, alias secus. secundum Bar. in .d. l. j. in fi. ff. de preto. sti. iuncta. l. sed si interpellatus. ff. de iud. & l. j. dem pro ferre. in prin. ff. de arbi. C + An autem volentibus partibus cogitur iudex eius interlocutoriã reuocare dicendum est qd non regulariter. vt. l. non quicquid. ff. de iud. & l. j. C. quomodo et quando iu. si tamen esset ab ea puocatum posset iudex appellationis eam reuocare vt. d. c. cordi. de ap. & in .c. fi. extra de iure iu.

12 li. vj. C + Diceret aliquis que appellatur sententia interlocutoriã, responderet qd quilibet actus iudicis qui fit in lite dici potest interlocutoriã vt est citatio partis vel quodcumq; preceptum iudicis, vt. d. l. quod iussit. & l. h. C. de requir. re. Idem in assignatione termini. vt. l. siue pars. C. de dila. & d. l. diem proferre.

13 C + Scias tamen qd preceptum impossibile de iure, vt el de facto, vel turpe nullum est ipso iure, vt. l. si. ff. que sen. si ap. rescin. C + Rursum

14 queritur ecce quod iudex non reuocatur interlocutoriã, nec pars ab ea appellauit, deinde iudex tulit sententiã cõtra eadẽ partẽ diffinitiuã a qua appellauit, queritur an iudex ipsius appellationis sicut potest reuocare sententiã diffinitiuã ita possit reformare interlocutoriã antedictã, Dic breuiter qd licet olim sup hoc fuerint opi. varie inter doc. hodie tamen determinatum est quod possit vt in .c. fin. extra de ap. lib. vj. Si autem a dicta interlocutoriã fuisset debite puocatum et succubisset in ea posset iudex predictẽ cause principalis de iuribus dicte interlocutorie vterius cognoscere vt hodie determinatum est in cle. extra de ap. Et ex hoc habes tu procurator multum notare qd si ex forma statutorum non potest ab interlocutoriã appellari poterit hoc grauamen per appellationem a diffinitiuã reparari qd tene

15 menti. C + Vltimo queritur quid de sententia lata ab obseruatione iudicij an sit interlocutoriã vel diffinitiuã glo. in .l. titia. ff. de accu. dicit qd sit interlocutoriã & per hoc non posset ab ea appellari, sed Bar. ibi dicit qd siue sit interlocutoriã, siue sit diffinitiuã potest appellari. An autem sit potius diffinitiuã qd interlocutoriã distingue an per eam imponitur finis solinstantie, & tunc est interlocutoriã, an imponitur principali cause. v. g. absolui ab instantia, quia non possidet, vel quia sine actione experius est, & similia, & tunc est diffinitiuã. vt insti. de offi. iudi. in fine.

IN HIS SCRIPTIS. C Queritur an scriptura sit necessaria docto, iur. ciu. tenent qd licet apud acta per notarium debeat

a Interlocutoriã lata pre-textu iuramenti iudicialis nõ potest reuocari, vide Ang. in .l. qd iussit. ff. de re iu. vide In. aliter in .c. si. ad si. qd me. ca. & c. Et ideo in interlocutoriã non est ple ne executã poterit reuocari, ita Angel. in l. quod iussit. sed Ioan. An. clarius. in .c. querenti. de offi. delega. alias non. vt ibi per eum & c.

in scriptis redigi vt not. idem Bar. in d. l. titia. & per gl. in c. quoniam contra falsam. extra ad prob. pro quo facit. l. si. C. de priuilegiis scholae. lib. xi. Sed canonice tenent qd ferenda est in scriptis, & appellandum in scriptis, vt extra de appell. in c. vt debitus. & c. cor. li. eo. ii.

¶ Forma interlocutorie super legitimatione personarum.

NOS BERNARDINVS VICARIUS antedictus prius per nos visis instrumentis procure et tutele coram nobis pro parte dicti Simo, dicto nomine productis, & alio instrumento procure per partem aduersam productis in causa & questione simul inter dictas partes vertente, visis demum ac diligenter inspectis certis exceptionibus contra dicta iura & instrumenta hinc inde factis propositis volentes huiusmodi cauillationibus & excep. imponere finem ne principalis cause processus vterius distinetur in his scriptis omni iure modo via & forma quibus melius possumus interloquendo pronuntiamus & de claramus prefatum Simo. fuisse & esse in dicta causa legitimum procuratorem ad presentem causam prosequendam, & omnia alia & singula in dicto instrumento procure contenta. Et amplius declaramus prefatum Sion. legitimum procuratorem esse et tutor. in. P. & A. superius nominatorum, ac potuisse & posse causam dictorum minorum agere & defendere aliquibus in contrarium oppositis non ob. Ratificantes ex nunc omnia & singula per eos gesta & gerenda in presentis causis. &c.

- 1 Sententia super legitimatione personarum de necessitate est ferenda ne iudicium fiat elusorium.
- 2 Ab interlocutoria super legitimatione personarum an possit appellari.

NOS BERNARDINVS VICARIUS. ¶ Hec est alia interlocutoria que ferenda est de necessitate super legitimatione personarum ne iudicium fiat elusorium cum in eis substantietur iudicium sicut ante omnia de personis est querendum, vt in l. si queramus. ff. de testa. & cum sint exceptiones incidentes que personas respiciunt. ideo super eis est pronuntiandum vt no. gl. in l. qd iussit ff. de re iud. l. si. C. de ordi. iudi. & ibi per doc. Sed quando hec exceptio debet opponi dic qd in exordio litis, vt. l. licet. & l. ita demum

- 2 C. de procu. ¶ Rursus queritur an ab hac interlocutoria de iure ciuili possit appellari vbi sic distinguitur, aut pronuntiat per iudicem negatiue, v3 illum esse procuratorem vel tutorem, aut pronuntiat affirmatiue, v3 illum esse procuratorem vel curatorem. Primo casu potest appellari, quia contra hunc vel

pro eo nulla decetero speratur ferri diffinitiva sententia super principali causa. & per consuetudinem cum hoc grauamen. per qd repulsus est a prosecutione litis non sit reparabile per sententiam diffinitiuam potest appellari iuxta no. per gl. & Bar. in l. ij. ff. de appell. rec. vbi no. Secus casu subdistinguitur, aut est p. iudicium que esse procurator vel iudicium. & tunc aduersarius eius potest appellare quia si apparet veritate inspecta eum non esse procuratorem vel iudicium talis interlocutoria non faceret ius contra dominum qd est no. Vnde gesta & acta cum eo non preiudicaret comuni vel domino per. l. cum iniuste. & ibi no. ff. de collu. detegen. & determinatur per Cy. in l. falsus procurator in vlti. questio. C. de fur. & in l. licet C. de procura. in. iij. questio. & sic grauamen non esset reparabile per diffinitiuam. & predicta intellige nisi dominus sciisset sententiam iuram fuisse & non app. l. l. & causam surragi per illum assertum procuratorem quia tunc videtur tacite approbare eius personam. & interlocutoriam super legitimatione persone eius iuram. ar. l. ab eo iudicatum in fi. C. quomodo & quando iur. & l. sepe se sciuit de re iur. & l. si procurator presentis. ff. de verbo. obi. cum sim. ibi no. Secundo casu quando pronuntiatum est quem esse tutorem vel curatorem. & tunc aut iudex expressit se ratum habiturum quicquid cum eo gestum sit. & tunc non poterit aduersarius appellare ar. in l. ij. §. idem scribit. ff. qd cum factu. aut iudex non expressit se ratum habiturum. & tunc poterit appellari, quia talis sententia non noceret pupillo vel minori. vt. l. si tutor. C. in qui. cau. in integ. rest. Et est ratio diuersitatis, quia iudex habet potestatem dandi tutorem vel curatorem vt. l. j. & per totum. ff. de tu. & cu. datis ab his, sed non sic dandi procu. vel iudicos, merito ergo priori casu sententia non facit ius. in secundo sic, de quo et no. Bar. in d. l. ii. de appellatio. rec. etc.

- 1 Syndicus & procurator an differant.
- 2 In constitutione iudicium singulorum constituentium nomina sint inferenda.
- 3 In quo loco iudicium sit constitutum.

LEGITIMVM PROCURATO.

- 1 rem iudicium. ¶ Dicit hic aliqui qd est dicitur inter procuratorem & iudicium. Dic h. qd procurator proprie est ille qd persona singulari constituitur, vt l. j. in prin. §. v. si cu. si. ff. de p. iudicium aut est ille qd est constitutus ab vnueritate vel collegio, vt in l. j. §. qbus. ff. qd cuiusq. vni. & in c. j. extra de iudi. Sicut etiam alie dicitur de qbus no. gl. in d. §. quibus. & l. i. i. cor. in §. actor ff. eo. ti. ¶ Sed circa hoc querit i constitutione

FORMA APPELLA. AB INTERLOCVTO.

a **C** Non. virū in constitutio-
ne iudici nomi-
na cōstitue.
sint in instru-
mento scriben-
da Bald. in. l. 1.
j. ff. de abso-
luti. Bal. in ad-
di. Spe. ut. de
iudi. ver. in in-
strumētū doc.
in. c. si. de pro-
cu. & Old. cō-
sil. c.

b **C** Quo loco.
vide Spe. in ti.
de iudi. §. j.
versicu. j.

c **C** Licer. vide
Bal. in. l. iudici-
com. §. j. de leg.
ii. j. doc. in. l. j.
& ij. & ibi
Bar. & Bald.
C. de sen. ex-
peri. re. & in. l.
ij. eo. ti. Bald.
l. prolatam. C.
de sen. & inter-
lo. om. iudi.
Bal. in. l. iube-
mus. C. de te.
Bald. & Paul.
de castr. in. l.
hac consulis-
sima. C. qui
test. fa. pos. doc
in. c. si. de re iu-
di. lib. vj.

iudici an singulorum cōsti-
tuentium nomina a sint i in
strumento iudicatus inserē-
da. dicit qd sic, arg. l. iij. C. de
vendi. re. ci. li. xj. & C. de p-
di. curi. sine decre. non alie.
in. si. li. x. ff. de albo scri. l.
ij. Alij dicunt non esse ne-
cesse hoc facere sed suffice-
ret qd cōuocetur vno cam-
pane cōsiliū sive vel ci-
uitatis, & inde notarius dic-
cat qd cōsiliū ciuitatis con-
uocari cōstituituralem sta-
dicum. ar. in. c. de causis ex-
tra de elec. l. opi. videur se
qui gl. in. c. si. extra de pro-
cu. & spe. in. ti. de iudi. §. j.
ver. tū opponitur qd nomi-
na. Bar. autem in. l. j. ff. de
albo scri. distinguit sic, aut
sit seu constituitur iudicatus
ad vēdendū seu ad alienan-
dū et tunc dicitur singulorū
nomina constituentiū singu-
lariter describi sic intelliga-
tur. l. si. C. de vendi. re. ci. li.
vj. & in. auc. hoc ius porre-
tū. C. de fa. fa. ec. & in. cor-
pore vnde sumit Quandoq;
constituit iudicatus ad aliud
negociū explicandum, &
tunc aut collegium est ma-
gnū puta ciuitatis vel ma-
gne terre & tunc nō est ne-
cesse singulorū nomina in
instrumento describere, sed
sufficit qd notarius dicat
omnes de cōsilio vel ma-
iorē partē interfuisse & con-
stituisse ar. in. l. quod maior
ff. ad mu. & sic stabit instro-
ar. l. j. & l. optimā, in. si. C.
de contrahē. & con. sti. l. cū
res. & l. cū precibus. C. de
prob. & in. l. sciendum cū
ibi not. ff. de verb. ob. aut
collegiū est parū puta ca-
nonicorū vel monachorū
& tunc scribenda sunt sin-
gulorū nomina, ar. l. si. C.
de leg. li. x. quod no. tu no-
tarie. **†** Amplius querit
in quo loco b conuocandi
sunt quādo constituit iudi-
cus dic secundum doc. qd in

loco publico vbi ius reddit vel cōsilia fieri
conseruerunt, nō autē in domo alicuius priuati,
nec in via, vel in furno, vel sub vimo, & si-
mul collecti nō dūsim vel sepa. im ac eodē tē-
pore nō diuersis & omnibus simul pntibus, vt
habet. C. de decu. & sit. eorū. l. ij. li. x. & C. de
leg. li. xj. C. de predi. curi. sine decre. non alie
l. si. & C. de vendi. re. ciui. & l. iij. & quod ha-
betur in. c. j. de iudi.

C IN HIS SCRIPTIS. **¶** L icet c
onsulte faciat iudex. in scriptis p nunciādo, nō est
tamē de necessitate vt in pximo tit. dictū est.
LEGITIMVM TVTOREM
Et curatorem. **¶** Querunt iuuenes & schola-
res que sit differentia inter tutorem et curatōrē
super quo sic potest responderi qd tutor datur
pupillo vt insti. de tutel. in prin. & ff. de tutel.
l. j. cū si. Curator autem datur puberi. vt insti.
de cura. §. j. vbi aduertendum quod curator
constituitur a diuersis personis & diuersis de
causis. Quandoq; n. constituitur curator mi-
nor. xxv. an. puberi tantum de quo loquitur
insti. de cura. in prin. Quandoq; constituitur
furtoso & mentecapto & prodigo. de quo tra-
ditur. ff. & C. de curatore furio. per totum &
l. si is cui bonis. ff. de verbo obi ga. Quando-
que constituitur liti vel cause tantum. vt insti.
de cur. §. item inuti. & C. de in li. dā. tu. vel cu.
l. j. per totum. ff. de cura. bo. dan. Quandoq;
datur curator ventri. Interdum datur. lijs ex
causis. vt no. in rub. ff. de cura. bo. dan. & c.

RATIFICANTES EX NVNC.
¶ Ista verba. cum misterio apponuntur pro-
pter ea que dicta sunt supra.
NON OBSTANTIBVS. **¶** Per
hanc clausulam intelligitur reiecte omnes ex-
ceptiones, sicq; super eis vltcrius non daretur
auditus obstante excep. rei iu. ar. in. l. sin aut m
§. item quocunq; modo cum simi. ibi no. per
gl. ff. de nego. gest. & in. l. qd in diem. §. si ra-
tionem. ff. de compensa. & idem no. in. l. sin. C.
de compen. & qd no. per Bar. in. l. ad reprimen-
dam in glo. super ver. non obstan.

¶ Forma appellationis ab interlocutoria.

CORAM VOBIS DOMI-
no vicario iudice vt asseritur delegato
in causa & questione simul vertente inter lo.
de olearijs ex vna parte. & An. & c. ex parte
alia comparet & se presentat prefasus Ioan.
causa & occasione eiusdem asserite sententie
interlocutore per vos vt dicitur late in &
super causa & questione coram vobis inter

ipsas partes pendente ac vertente, in qua quidem asserta sententia pronuntiatis vt dicitur vos esse iudicem competentem prout latius in dicta asserta sententia contineri reperitur, ad quam habeatur relatio dicens & proponens Ioa. prefatus ipsam assertam interlocutoriam sententiam & omnia singula in ea contenta fuisse, & esse nulla nulliusq; valoris & momenti. Beinquanquam fuit vel appareat aliqua q; non credit dicit & proponit ipsam fuisse & esse iniquam & iniustam maxime causis & rationibus infra scriptis. Primo quia lata fuit ipso Ioa. absente & non citato. Item quia lata fuit sine scriptis. Item quia lata fuit a iudice incompetenti de cuius non apparet delegatio, de qua etiam si appiret delegatio, tamen nulla fuit, cum ipse assertus delegatus non sit iudex competens dicte cause & ipse qui delegatus dicitur incapax est malis iurisdictionis & delegationis. Item quia asserta delegatio fuit obtema ex falsis & mendaciis ac dolosis suggestionibus partis aduersae. Item quia ipsa asserta sententia lata fuit die festata & contra formam iuris & statutorum comunis ciuitatis Papie, & ex alijs rationibus & causis loco suo & tempore proponendis, & pro tanto ab ipsa rati interlocutoria sententia tanquam nulla nulliusq; valoris, ac etiam tanq; iniqua & iniusta in his scriptis prouocat & appellat ad dominum potestatem Papie & ad quemcunq; iudicem competentem ad quem iure presens nullitas & appellatio deuoluitur, petens & iterum petens instantier instantissimèq; apostolos & literas dimissorias sibi dari cum quibus se presentare possit coram iudice competenti, protestans q; per eum non remanet nec remanebit quominus dictas literas & apostolos recipiat &c.

CORAM VOBIS. ¶ Aduertendum circa hanc formam appellationis est, que differt ab alia que in erponitur a sententia definitiva, vt infra dicitur.

VPASSERITVR DELEGATO. ¶ Debet enim constare de delegatione, alias non creditur alicui qui se dicat delegatum vt trahitur & not. per Innoc. in c. cum in iure peritus. extra de off. deleg. & in c. quoniam contra falsam. extra de proba. &c.

SENTENTIA INTERLOCUTORIE. ¶ Que dicitur sententia interlocutoria dictum est supra tit. ij.

1 Licet ab interlocutoria non possit appellari, an tamen possit dici nulla.

FVISSE ET ESSA NULLA.

2 ¶ Hic est notandum vnum ad q; parum

aduertunt tam aduocati q; procuratores quod licet regulariter de iure ciuili non possit ab interlocutoria appellari, vt infra dicitur tamen regulariter potest huiusmodi interlocutoria nulla dici. s; prohibitoria appellationis nō est trahenda s; extendenda ad causam nullitatis, vt. l. si vero. §. de viro. ff. so. ma. & in. c. is qui in ecclesia de sen. exc. li. vj. nulla. n. l. re peritur nullitas esse prohibita ergo remanet concessa. in nulla lege. C. de iud. do. & in. l. cum pretor. ff. de iud. & l. nec non §. quod eis ff. ex quib. cau. mafo. cum si. ibi no. Separata enim sunt nullitas & appellatio, vt. l. si exprefsim cum sua materia. ff. de ap. non igitur de vno ad aliud erit recta illatio, vt. l. papinianus exuli. ff. de min. & l. si. C. de sen. & in l. o. iud. licet Inn. videatur disputando aliter sentire. c. dilecto. extra de appel. cuius opi. nō probatur. ll.

1 In appellatione nullitatis debent exprimi cause nullitatis.

2 Appellatio an possit iustificari ex alijs causis non expressis.

3 Pendente appellatione an iudex possit interlocutoriam reuocare.

4 An in scriptis vel sine scriptis possit ab interlocutoria appellari i casibus a iure expressis.

5 Quis sit effectus appellonis ab interlocutoria

6 Prosequens causam corā iudice a quo appellata sit an videatur renunciasse appellationi.

CAVSIS ET RATIONIBVS

1 infra scriptis. ¶ Notanter in hac appellatione nullitatis exprimiuntur cause quia eis non expressis specificatis appellatio reddeatur inutilis, vt breuiter in. c. vt debitus. extra de ap. & in. c. j. extra eo. tit. li. vj. & no. per glo. in. l. iij. in si. cum. l. seq. & ibi per Bartol. ff. de ap. nec sufficeret gñaliter vel obscure illas proponere sed expresse & specialiter sunt nominande vt in cle. appellanti. extra de ap. & ibi doc.

& tangitur per bal. in. l. minoribus. C. de his quib. vt. idi. et predicta vera sunt i appellatione interposita a grauamine iudiciali. in extra iudiciali vero non est necessaria cause expressio, vt no. Inn. in. c. consuluit. extra de ap. & dicit infra in appellatione autē que interponitur a sententia definitiva non est necessarium causas exprimere. vt in. d. l. iij. §. si. et alijs iuribus pallega. Et q; sit ratio dicit potest dici id in appellatione ab interlocutoria inferenda est cautā vt compescatur temeritas volentium cause principalis impedire processum, vt in. d. c. vt debitus. q; ratio cessat in appellatione a definitiva.

2 ¶ Sed an ex alijs causis non expressis possit iustificari ipsa appellatio dic q; non vt in. cle. appellanti, & not. per Bart. in. l. ma.

2C Inde queritur uide. Pa. de cast. cōs. xxv. 3 Bar. & do. i. l. i. ligatoribus. et in. l. eos. in. §. si autē. C. de ap. Lud. ro. i. rub. de arg. ang. in disputacione ha stensis miles Io. an. in. c. fi. 4 de appel.

entoria appellari in casibus a iure expressis dicunt docto. q̄ de iure civili potest appellari quouis modo quia eo iure sententia interlocutoria potest ferri sine scriptis, vt no. per glo. et Bar. in. d. l. j. in. si. ff. de appel. & in. l. ij. ff. de appel. reci. sed de iure canonico solum in scriptis est prouocandum, vt in. c. cordi. extra de appella. lib. vj. Pro qua opi. facit tex. in. l. fin. C. de priuile. schola. lib. xij. Sed in monteferrate consuetudo est q̄ oretenus sufficit appellare quo seruanda est, quia conformis iuri civili, vt in. l. diuturna. & in. l. de quibus. ff. de legi.

5 C Rursum queritur qualis sit effectus appellationis ab interlocutoria dic q̄ duplex. Prima quia si iudex sponte deserat ipsi appellationi dando parti apostolos & dimissorias tunc videtur a se abdicare iurisdictionē & per hoc ligare sunt sibi manus ne possit vltra procedere vt. d. l. intra vile. & ibi no. per Barto. ff. de mino. & facit tex. in. c. cum appellationibus. in. fin. extra de ap. l. vj. & per archi. in. c. cum dilectus. §. preterea. extra de ap. aut non deserat appellationi, quia dat parti apostolos reuocatorios, & tunc potest vltra in causa procedere. Attamen iudex appellationis si reperiret iuste appellatum reuocabit omnia acritata medio tempore, vt in. c. non solum. extra de app. l. vj. & in. d. c. in appellationibus, & nedum reuocabit a se sed etiam diffiniuam sententiā si ad illam ferendam processisset, vt habetur in cle. j. extra de do. & contu. Sed in appellatione a diffiniuam non fit illa distinctio, sed disponit simpliciter q̄ siue ei deserat siue non vltra iudex potest procedere, vt. l. sciendum. ff. de ap. et. ff. nil no. ap. pe. l. j. et no. p. Car. i. l. eius q. ff. ap. quia functus est officio suo, vt in. l. iuste. ff. de re iur. Secundus est effectus quia si pronunciat bene appellatū ab interlocutoria tota principalis causa deuoluitur ad superiorem v3 ad eum ad quem fuit pro grauamine appellatū, vt in. c. vt debitus. in. fin. extra de app. in. c. cordi. extra eo. lib. vj. & no. per Cy. in. l. per hanc

C. de tem. app. & bar. in. d. l. eius qui. & huius potest esse ratio, quia iudic. principalis cause detecta est iniquitas, & suspicio cum semel fuerit malus iniuste aggrauando ideoq̄ presumitur in futurum peior, vt. l. cassius. ff. de sena. & in. l. i. cui. §. hifdem. ff. de accu. & eo modo de uoluitur si iudex sponte deferat appellationi ab interlocutoria, vt dictum est. C. Quid si appellans ab interlocutoria prosequitur causam eam ipso iudice a quo appellauit an videatur appellationi renunciare distingue aut prosequitur simpliciter causam sui grauaminis p̄ bando de suo grauamine, & tunc non videtur appellationi renunciare, aut prosequitur causam principalem, & tunc videtur appellationi renunciare, & ita determinat gl. Io. an. in. c. si a iudice extra de appellation. lib. vj. facit. §. reatum. extra de off. delega. & in. c. cum venisset. extra de restib. Sit ergo cautus appellans ne post apponē corā vltimus cōparet &c. PRIMO QVOD VIA LATA FVIT ipso Ioanne abiente. C. An autem sit causa sufficiens, distingue, aut erat talis interlocutoria que non requirit cause cognitionem & tunc non est necessaria citatio. arg. l. in cause. §. causa cognita & q̄ ibi no. ff. de adop. aut est talis que requirit cause cognitionem tunc autem est necessaria citatio. l. de vnoquoq. ff. de re iudic. & in. c. caueant cum seq. iij. q. ix.

ITEM QVOD LATA FVIT sine scriptis. C. Ista causa de iure canonico est iusta, sed de iure civili vel consuetudinario fortasse non est, vt supra dictum est.

A IVDICE INCOMPETENTE. C. Ista est causa iustissima vt. C. si a non cōpe. iudic. per totum, nec presumitur iudex competens nisi ordinarius partium vel de commissione seu delegatione consistet per litteras vt p̄ batur in. c. cum in iure peritus & ibi per Inno. extra de off. dele. & in. l. j. C. de mā. princ. CVM IPSE ASSERTVS.

C. Ista causa est bona quia nemo plus iuris in alium transferri &c. vt. l. nemo plus. ff. de re iudic. Quod autem quis non possit delegare potest contingere variis modis, vel quia pars nō est de iurisdictione sua, vt. l. fin. ff. de iudi. om. iudi. & quod not. in. l. i. si quis ex aliena. ff. de iudi. vel quia est priuata persona vt. l. priuatorum. C. de iuris. om. iud. vel quia excommunicatus, vt no. per glo. & doc. in. l. j. C. de iur. & fac. igno. vel alijs modis de quibus infra.

IN CAPAX EST. C. Sciendum est q̄ iudex redditur incapax delegationis multipliciter v3. l. natura, & moribus. l. quidem vt infames. C. de digni. l. ij. libro. xii. & excommunicati, vt no. per glo. in. d. l. prima. C. de iu

2 & facigno. Natura vero vt mutus cecus a furiosus & impubes, moribus autem vt femine & serui, & hec omnia habentur in l. cū pretor, in fin. & l. cecus, & ibi no. ff. de iud.

no. per glo. & tex. in l. j. §. a Cecus. an cecus possit eē exhibi. & l. j. i. prin. ff. ad iur. iudex uide p. & l. si seruus p. urium. §. abb. cō. lxxvij.

EX FALSIS SVGGESTIONIBUS. ¶ Aduerte circa hoc, nam solet distinguui aut delegatio vel commissio fuit ob tenta dolo & malitia impetrantis, & nulla redditur delegatio ipso iure & caret omni commo dit rerarum, aut est ob tenta per imperitiā vel ignorantiam, & tunc v3 delegatio, veruntamen iudex non secundum formam literarum se secū dum veritatem debet de causa cognoscere vt hec probatur in. c. super literis. extra de rescriptis. & plene not. in l. prescrip tione, C. si contra ius vel vtilitatem pub.

DIE FERIATA. ¶ Et hec similiter est sufficiens causa nedum appellandi sed nullam dicendi, quia tēpore feriarum debet quiescere iudicis officium siue sint ferie messium, vel vindemiarum, vel repentine, vel ob honorem Dei introducte ut habetur in l. dies festos. & in l. omnes. C. de fer. & l. j. ff. eo. nisi esset talis causa in qua possit procedi sine figura iudicij, vt in cle. sepe extra de ver. signi. & per Bar. in extrauagan. ad reprimendum.

1 Sententia vbi deficit in forma redditur nulla.

2 Sententia lata contra. l. prohibitionem an valeat.

3 Si sit prohibitum qd non appelletur ab aliquo grauamine ante sententiam diffinitiuam, si inferatur grauamen per sententiam, an possit appellari.

ET CONTRA FORMAM IURIS & STA. ¶ Hec est etiam optima causa, quia vbi sententia deficit in forma redditur nulla, vt

1. prolata. C. de sen. & inter. om. iu. & l. j. & ij. C. de sen. ex per. reci. quia forma dat esse rei,

2 vt. l. iul. §. sed & si quis. ff. ad exhibi. ¶ Hic autem insurgit dubium quod plurimum occurrit de facto, ecce qd statuo cauetur ab interlocutoria vel incidenti grauamine non possit appellari & querelari, nec de nullitate agi ante sententiam diffinitiuam. alio etiam statuo cauetur qd lata duplici sententia diffinitiuam super eadem causa vterius non liceat partibus appellare nec nullam dicere, nec altam querelam proponere, contingit qd de facto ab interlocutoria partis appellauit, vel post latam sententiam binam diffinitiuam altera pars appellauit, iudex autem appellacionis visis exceptionibus propositis pronunciauit appellacioni esse deferendum. ¶ Queritur an hec sententia valeat videtur qd sic, quia iudex cum inique decernit in partibus preiudicium ius facere dicitur & sententia tenet vt. l. si. ff. de iusti. & iur. & habetur &

ff. de leg. j. Tu autem contra dic. quia peccatum esset facere contra prohibitionem legis, er go actus nullus. vt. l. non dubium. C. de. ll. & l. cum. lex. ff. de fideiuf. & l. oratio. ff. de spon. cum si. & quia commissio & rescriptum super tali appellacione prolatum obtentum & impetratum nullius est momenti sicq3 reperitur sententia non a suo iudice lata, argu. eius quod dicitur cuius prohibetur petitio eius non tenet facta confessio vt. l. si. C. si nup. ex rescripta. pe. deinde quia reperitur lata contra priorem sententiam, que virtute statuti in rem transiit iudi. ergo nulla, vt. l. j. C. quando prout, non est necel. & l. post sententiam. C. de sententia. & interlo. & no. etiam per glo. in l. si diuersa. C. de transf. Nec ob. contrarium superius allegatum qd procedit ante latam sententiam, que non dum transiit in rem iudi. qd no. ¶ Sed quid si statuo cauetur qd ante diffinitiuam sententiam non possit appellari ab aliquo grauamine, & post latam sententiam iudex grauet partem in aliquo poterit appellare dic qd sic, nisi prohibitorium vno tempore videtur concessum alio tempore, vt. l. ita quis. ff. de vulga. & pup. & in l. hoc iudicio. §. si conueniat. ff. communi di. facit. l. cum lex. ff. de. ll. nam & hoc fieri contingit in grauamine illato circa executionem sententie & expensarum taxationem. vbi permisa est appellatio de iure cuius que prohibita est ante sententiam vt plene no. per Cy. in l. ab executione. C. quorum ap. non reci. & per Bar. in l. ab executione. ff. de ap. per Inn. in. c. super eo. extra qd met. causa.

3 Sed quid si statuo cauetur qd ante diffinitiuam sententiam non possit appellari ab aliquo grauamine, & post latam sententiam iudex grauet partem in aliquo poterit appellare dic qd sic, nisi prohibitorium vno tempore videtur concessum alio tempore, vt. l. ita quis. ff. de vulga. & pup. & in l. hoc iudicio. §. si conueniat. ff. communi di. facit. l. cum lex. ff. de. ll. nam & hoc fieri contingit in grauamine illato circa executionem sententie & expensarum taxationem. vbi permisa est appellatio de iure cuius que prohibita est ante sententiam vt plene no. per Cy. in l. ab executione. C. quorum ap. non reci. & per Bar. in l. ab executione. ff. de ap. per Inn. in. c. super eo. extra qd met. causa.

1 Cautela quando appellatur ab interlocutoria qd non solum appellatur quia est iniqua sententia, sed etiam quia nulla.

2 Qualiter intelligatur illud quod de iur. cano. aquocunq3 grauamine potest appellari, secus de iure ciuili.

3 Cur non appelletur de iur. ci. ab interlocutoria.

4 A grauamine quis non appelletur de iur. ciuili, iudicis tamen officium imploratur.

5 Sententia lata in possessorio an sit diffinitiuum vel interlocutoria.

6 An possit appellari a sententia lata in possessorio habente causam annexam proprietatis.

IN HIS SCRIPTIS PROVO-

1 cat & ap. ¶ An autem sit necessaria scri-

2 p^o p^ota a dixi supra. Sed aduer
te quia hic appellatur nedum
quia snia si t iniqua sed q^o nul
la, & in hoc est bona cautela,
quia si fieret prouocatio sim
pliciter vt est cōi silo apud
ignorantes. tunc si appellatio
esset reprobata p aliquō statu
to expiraret nullitas que ve
niet ad eam incidenter. ut no.
per gl. C. qñ prouo. nō est ne.
l. j. quia sublato principali, tol
litur accessorium. vt. l. cū prin
cipalis. ff. de re iur. de quo dī
cā infra in ti. de app. que inter

2 ponitur a diffinitiuā. C. Sciē
dum est autē pro p^oteriori do
ctrina q^o de iure ca. pōt a quo
cuncq^o grauamine ante sniam
illicitam illato, vel post diffi
nitium appellari. vt. in. c. cor
di. & d. c. vt debitus. de ap. cū
si. sed de iure ciuili regula est
in contrarium, s. non posse ap
pellari vt in. l. ij. ff. de app. rec.
& l. ante sententie tempus. C.
quo. app. non reci. & l. i. aper
tissimi. C. de iud. que regula p
cedit in actibus iudicialibus.
In extraiudicialibus vero p
cedit eodem modo regula iu
ris canonici vt liceat appella
re. vt habetur & no. in. c. cum
sit romana. §. si vero. & c. bo
ne extra de ap. et in. c. j. extra.
eo. tit. lib. vj. Sed de iure ciuili
est dubium & videtur q^o pos
sit appellari per. l. si ad scriba
tum. & l. ciues & incole. C. de
app. In contrarium dī per. l. a
snia. §. idem rescripserunt. ff.
de ap. Sed pro concordia sic
distingue secundum Bar. vt p
eum no. in. l. si. de ap. reci. vel
nō. & in. l. j. §. solent. ff. quan
do ap. sit. Quidam sunt actus
extraiudiciales qui sunt per
modum cuiusdam iurisdictionis
vt electiones ad officia. &
in istis potest appellari. vt i. d.
§. solent. & d. l. si ad scribatū
cum si. quidam sunt actus b
extraiudiciales qui sunt per
modum etiam iurisdictionis a
pluribus & vniuersis per mo
dū et iurisdictionis & idem

q^o supravt. d. l. ciues. & l. si ad scribatū. & ex
tra de his q^o sūt a ma. par. ca. c. j. & ibi no. Qui
dā sunt actus qui sunt non per modum iurisdī
ctionis licet aliter & spectant ad plures vel
singulos non vt vniuerses. & tunc aut actus
illi finem imponunt isti vel controuersie, vt
transactio iusurandum & si. & tunc non po
test appellari propter consensum partium in
hac re consentientium. Sed alij qui ex his acti
bus lederentur bene possent appellare. vt. d. l.
a sententia. §. idem rescripserunt. debet tamen
in tali appellatione inseri causa legitima & p
habilis vt ibi probatur. & per. h. d. idem bar.
vnum singulare contra communem omnium
practicam & opi. v3 q^o cum sententia arbitra
toris assumpti sit quedam transactio, & litem
finiat, q^o ex ea grauatus & contra quem lata
est sententia poterit ex iusta causa ab ea appel
lare. in qua appellatione ob seruari dīt tempo
ra alterius appellationis. vt in cle. si appellan
ti de app. si ei possit etiam petere reductionē
ad arbitrium boni viri, in qua reductione non
tenebitur obseruare tempora appellationis, sed
illa de quibus no. per eum in. l. si societatem in
§. arbitrorum. ff. pro so. Quidam sunt actus
qui non imponunt finem liti. & in his subdi
stinguitur. nam quandoq^o actus grauaminis est
perfectus. quandoq^o solum ceptus, quandoq^o
nec ceptus nec perfectus sed committatus. Pri
mo casu non reperit iure ciuili. cautū appellari
posse sed alijs remedijs succurrit grauato.
puta interdicio vnde vi. vel q^o vi aut clam. vel
aliā actione. Secundo casu idem. vt. l. prima in
princip. ff. de opi. no. nū. Tertio casu dīc
secundum eum posse appellari in omnibus casu
bus in quibus iudicis officium posset super
hoc implorari. que appellatio est magis que
dam inuocatio & submissio protectioni iudi
cis q^o propria appellatio vt in. d. c. bone. & l. i.
de pupillo. §. si quis ipsi pretori. ff. de ope. no.
nun. exempla patent, si timeam ne offendar
in persona. vt in. l. denunciamus. C. de his qui
ad ec. consu. vel in rebus proprijs. vt. l. tertia
C. de his qui bo. ce. pos. & idem in si. dīc vt
ibi. An autem in casibus in quibus licite ap
pellatur ab extraiudiciali grauamine sit causa
in appellatione inferenda, videtur quod sic,
exemplo eius que interponitur a grauamine
iudiciali. Inno. dicit q^o non in. c. consuluit. ex
tra de appella. de qua appellatione extraiudi
ciali not. per glo. & habetur in. c. consultatio
ni. extra de appella. li. vj. C. Restat c que
rere q^o sit rō regule iuris ciuili. v3 q^o nō pos
sit ab interlocutoria appellari respondetur vt
supra dictum est, vt compescatur temeritas li
tigantium satagentium impedire processum.

a C Scriptura.
vide bal. in ad
di. Spe. titu. de
ap. ver. dubiū
fuit cl. iij. & an
ge. in. l. errore
C. de te.

b C An. ab acti
bus extraiudi
cialibus possit
appellari. doc.
in. c. si. de ap.
& phili. in. c.
bone. eo. ti.

c C Restat. vi.
de Barro. in. l.
ait pretor. ff.
de mino. Bal.
in. l. minorib.
C. ad file. ca.
no. i. c. quo ad
consultationē.
de ap.

b

3
c

Et super est alia ratio quia grauamen tale est reparabile per sententiam diffini. vt not. per glo. in. fi. extra de app. lib. vj. & est text. in. c. cum ap. eo. titu. vnde superfluum est talibus de ferre appellationsibus. & ex hoc infertur secundum doc. & Bar. vt plenius per eum no. in. d. l. secunda. ff. de ap. re. quia si grauamen illatum non est probabile per diffinitiuam sententiam tunc poterit appellari, quod dictum sequitur Cy. in. d. l. ante sententie tempus. Ex quo colligunt quidam qd ratio quare de iure ciui. a sententia lata super possessorio non appellatur est quia tale grauamen est reparabile per sententiam ferendam super proprietate, vt plene traditur. in. l. j. c. si de mo. pos. ideoq. si in iudicio proprietatis non esset succursus ipsi condemnato posset appellari, exemplum in. l. qui executionem. ff. si pars. ff. de cond. ind. & no. in. d. l. j. c. si de mo. pos. locum habet in quocumq. possessorio siue retinende sue recuperande siue adipiscende possessionis, vt plene not. per Cy. & Bar. in. d. l. secunda de iure tamen can. potest a quocunq. possessorio appellari, vt no. in. c. cum ad sedem. extra de re spo. & per gl. in. c. j. extra de causa pos. & proprie. & in c. fin. extra de iudic. Aduertendum tamen qd Barto. in. d. l. j. fuit in singulari opi. dicens qd facta executione sententie late in possessorio admittitur appellatio licet non ante executionem admittitur. qd probatur per text. in. d. l. cum dicit nishominus sententia fortiaur effectum &c. que verba non excludunt appellationem sed simpliciter disponunt executionem non impediri, sed salua eius pace hec op. n. non est vera per text. d. l. j. ibi dum dicit vt integra omnis proprietatis causa seruet &c. que verba aperte demonstrant solum reseruatam esse ius agendi super proprietate. non autem dicit de possessione, alias autem dixisset vt integra omnis causa possessionis seruetur, & hoc similiter confirmat text. eiu. idem. l. ibi fortiaur effectum &c. nam effectus sententie est quado sententia transit in rem iud. ar. l. ordo. in. fi. & l. i. executione. in. fin. c. de exe. rei tu. & hac opi. tenent omnes quam etiam confirmat Archi. secunda. q. vj. c. si de possessione vbi dicit per plures rationes qd de iure cano. non licet appellare a possessorio, licet communis sit op. qd aliud sit de iure cano. & aliud de iure ciui. seruabitur ergo ius canonicum in foro suo, & ius ciuile in foro cesaris. iuxta no. in. c. primo 4 extra de no. ope. nun. & Sed si de iure ciuili aliquo casu non possit de grauamine appellari a poterit iudicis a officium implorari, videatur quod sic per. l. arbitro. secundum primam lec. & per ea. que ibi no. per Bar. ff. qui satis-

dare cogantur, & facit in ar. l. si qui aduersarius. C. de preci. imp. offe. & Deinde queritur an sentia lata in possessorio sit diffinitiu vlt interlocutoria dic. qd est diffinitiu vt determinat gl. in. d. l. prima. C. si de mo. pos. vbi tamen in casibus a iure permittis ab ea appellatur & sapit in hoc nasuram interlocutoria quia necesse est in appellatione causam exprimere, vt no. per Ioan. and. in. c. pasto ralis. extra de off. delega. & no. per do. c. in. d. l. prima. de appella. reci. vel non. & Amplius queritur si possessorium habet annexam causam proprietatis vel simul vt trunq. tam possessorium qm petitorio fuit inte. ratum & iudex super possessorio tantum pronunciauit re seruato o iure proprietatis vtriq. parti in alto iudicio an poterit a tali sententia appellare de iure communi. videret qd sic, quia per eam le dicitur ius proprietatis de quo simul cum possessorio debuit pronuciari, vt in. c. cum dilectus. extra de causa pos. & proprie. tu autem dic qd non secundum Cy. & alios quia ex tali sententia ius integrum & illeflum remanet proprietatis vt per eos no. in. l. prima. C. si de mo. pos. & l. incerti. ver. iuxta hoc quero. C. de interd. & l. si quis in tanta cir. ff. & l. momentanee. C. vnde vj. qd etiam confirmat Inno. di cens qd licitum est iudici maxime si non liquet plene sibi de petitorio separare vnum ab alio super quo velt pronuciare, vt per eum no. in. d. c. cum dilectus. & Cy. idem in. d. l. incerti. pro quo facit tex. in. c. significauerunt extra de re si. & Alia sequentia declarant dicitur infra i. de ap. que interponitur a sententia diffi.

¶ Forma sententie diffinitiu.

NOS BERNARDINVS Legum doctor commissarius & delegatus cause. q. iamdiu vertentis inter Ioan. ex parte vna, & An. ex parte alia, cuius quidem commissionis & delegationis tenor sequitur in hanc forma &c. vso etiam libello coram nobis producto in quest. antedicta cuius libelli tenor sequitur, vt infra vnaque lit. contesta. secuta, nec non & visis ac diligenter inspectis testibus & attestationibus iuribus & instrumentis ceterisque citatis productis gestis & factis in ipsa causa per partes antedictas, audiisque preterea ipsarum partium allegationibus sepe & sepius. & super his omnibus habita diligenti, & matura deliberatione, Christi nomine

FORMA SENTENTIE DIFFINITIVE

a De nullitate sine Bar. l. l. fin. de iust. & iu. & Spe. in tit. de sent. in §. iuxta et ibi lo. an. i. addi. Spe. in ti. de appel. in §. ij. ver. sicu. xvij.

inuocato & beatissime Catherine patrone nostre in his scriptis sedentes pro tribunali loco &c. quem pro nostro eligimus tribunali ad hanc sententiam proferendam, dicimus pronunciamus & declaramus in omnibus et per omnia prout infra.

pluribus videamus, & precipue memorie commendate quod quilibet iudex in pronunciendo semper veritati adhereat ac pariter equitati, ut l. q. si p. h. ff. de eo quod certo loco. & l. placuit C. de iudic. & l. j. cum ibi no. C. de l. cir. cū scriptis apud & iuris subtilitatibus que licet in allegando sint tollerande in iudicando tamen sunt reiiciende vt inquit l. lator. & gl. in l. si si de iustor. §. quedam. ff. m. a. & l. sicut. §. si debitor. ff. qui. mo. pig. vel hipo. sol. C. Queritur itaque primo quod duplex sint sententia respondendo quod duplex v. z. inter alia de qua i. ti. p. cedet de m. est. & alia diffinitiva de qua hic sermo est. C. Scio quod si inia diffinitiva, in de q. est q. d. a. actus iudicialis p. que finis est principalis iponit, vt. l. j. ff. de re iu. C. tertio quod quo ordine puenit ad hanc finem diffinitiuam videtur quod libello precedet & li. cōre. & alijs seruitis de quibus i. auc. auferat. C. de li. cōre. & in l. edita. C. de edē. & i. c. j. extra de li. ob. & i. l. p. latā. C. de sen. & c. qm cōtra falsā. extra de p. b. d. ēt iteruere citatio pēptoria ad audiēdā finem, vt. i. l. ad pemptoriū. ff. de iu. & l. j. §. i. i. cū ex edicto. ff. q. se. sine ap. resc. C. Quarta quod quis possit ferre finem diffinitiuam. r. deo quilibet hñs iurisdictionē ordinariā vel delegatā, vt. ff. de re iu. l. iter pares. l. duo iudices. & l. l. si p. tes & quib. p. totū. C. de sen. ex pi. rec. & extra de offi. dele. p. totū & C. de peda. iud. p. totū imo quilibet arbitet q. solā hēt notionē nō hēt iurisdictionē, vt no. i. d. notionē. i. pr. ff. de p. sig. & l. priuatorū. C. de iu. om. iu. p. diffinitiuā sententiā pferre, vt. l. j. C. de ar. & l. j. & l. j. ff. de arb. arbitrator at nō fert finem diffinitiuā sed trāsfigere dē i. au. vt disse. iu. §. sed interī. & no. c. quitaullis. extra de iure iu. & no. p. Bar. i. l. si societate. §. arbitrate. ff. p. socio. C. Quinto quod sit effectus & qualis finis diffinitive, dic quod est multiplex i. iure, & iter alios effectus ille est v. z. quod solutū auc. rei iud. nō repetit tāq. i. debitiū, q. a. factū finia de debito debitiū, vt h. i. l. j. cū ibi no. C. de cōd. ide. & l. si fideius. §. i. oibus. ff. m. a. et no. p. gl. i. l. debitor. §. si. ff. ad tre. & p. Cy. & alios i. l. cū q. s. C. de iu. & fa. igno.

Primo quidem pronunciamus & declaramus supra scriptam petiam terre, de qua in quod dicto libello sit mentio spectasse & pertinuisse ad spectare, & peruenire pleno iure prefato An. & condemnamus dictum Io. de symo. eius nomine versus ipsum An. ad dimittendum ac relaxandum & restituendum dicto An. supra scriptam petiam terre. Item condemnamus dictum Io. & Sy. ad dandum & soluendum dicto An. pro fructibus & occasione fructuum per ipsum Io. preceptorum ex dicta petia terre flo. c. infra. xv. dies proxime futuris. Item aboluimus v. r. a. q. partem ab exp. lis presentis litis propter causam litigandi.

- 1 Quod duplex sit sententia.
- 2 Quid sit sententia diffinitiva.
- 3 Quo ordine peruenitur ad sententiam diffinitiuam.
- 4 Quis possit facere sententiam diffinitiuam.
- 5 Quis sit effectus sententie diffinitive.
- 6 Qualiter sententia diffinitiva impugnetur.
- 7 Quomodo impugnetur sententia per viam nullitatis.
- 8 Sententia confirmatoria prime excedens deducta in prima an teneat ex forma statuti ne a secunda sententia appelletur ante executionē mandati.
- 9 Statuto a legetēpore iudicandi an si iudex post lapsum ten. poris ferat sententiam talis sententia valeat.
- 10 Falsa causa adiecta in vltima voluntate an viciet dispositionem.
- 11 Falsa causa adiecta contractui an viciet contractum.
- 12 Falsa causa in lege adiecta an impediatur effectum.
- 13 Falsa causa apposta rescripto an illud viciet.
- 14 Falsa causa adiecta priuilegio an illud viciet.
- 15 Sententia nulla an possit per consensum confirmari.
- 16 Sententia lata ab arbitro, que est nulla an possit a partibus approbari.

- 1 Quod duplex sint sententia respondendo quod duplex v. z. inter alia de qua i. ti. p. cedet de m. est. & alia diffinitiva de qua hic sermo est. C. Scio quod si inia diffinitiva, in de q. est q. d. a. actus iudicialis p. que finis est principalis iponit, vt. l. j. ff. de re iu. C. tertio quod quo ordine puenit ad hanc finem diffinitiuam videtur quod libello precedet & li. cōre. & alijs seruitis de quibus i. auc. auferat. C. de li. cōre. & in l. edita. C. de edē. & i. c. j. extra de li. ob. & i. l. p. latā. C. de sen. & c. qm cōtra falsā. extra de p. b. d. ēt iteruere citatio pēptoria ad audiēdā finem, vt. i. l. ad pemptoriū. ff. de iu. & l. j. §. i. i. cū ex edicto. ff. q. se. sine ap. resc. C. Quarta quod quis possit ferre finem diffinitiuam. r. deo quilibet hñs iurisdictionē ordinariā vel delegatā, vt. ff. de re iu. l. iter pares. l. duo iudices. & l. l. si p. tes & quib. p. totū. C. de sen. ex pi. rec. & extra de offi. dele. p. totū & C. de peda. iud. p. totū imo quilibet arbitet q. solā hēt notionē nō hēt iurisdictionē, vt no. i. d. notionē. i. pr. ff. de p. sig. & l. priuatorū. C. de iu. om. iu. p. diffinitiuā sententiā pferre, vt. l. j. C. de ar. & l. j. & l. j. ff. de arb. arbitrator at nō fert finem diffinitiuā sed trāsfigere dē i. au. vt disse. iu. §. sed interī. & no. c. quitaullis. extra de iure iu. & no. p. Bar. i. l. si societate. §. arbitrate. ff. p. socio. C. Quinto quod sit effectus & qualis finis diffinitive, dic quod est multiplex i. iure, & iter alios effectus ille est v. z. quod solutū auc. rei iud. nō repetit tāq. i. debitiū, q. a. factū finia de debito debitiū, vt h. i. l. j. cū ibi no. C. de cōd. ide. & l. si fideius. §. i. oibus. ff. m. a. et no. p. gl. i. l. debitor. §. si. ff. ad tre. & p. Cy. & alios i. l. cū q. s. C. de iu. & fa. igno.
- 6 C. Sexto quod quilibet hñs iurisdictionē ordinariā vel delegatā, vt. ff. de re iu. l. iter pares. l. duo iudices. & l. l. si p. tes & quib. p. totū. C. de sen. ex pi. rec. & extra de offi. dele. p. totū & C. de peda. iud. p. totū imo quilibet arbitet q. solā hēt notionē nō hēt iurisdictionē, vt no. i. d. notionē. i. pr. ff. de p. sig. & l. priuatorū. C. de iu. om. iu. p. diffinitiuā sententiā pferre, vt. l. j. C. de ar. & l. j. & l. j. ff. de arb. arbitrator at nō fert finem diffinitiuā sed trāsfigere dē i. au. vt disse. iu. §. sed interī. & no. c. quitaullis. extra de iure iu. & no. p. Bar. i. l. si societate. §. arbitrate. ff. p. socio. C. Quinto quod sit effectus & qualis finis diffinitive, dic quod est multiplex i. iure, & iter alios effectus ille est v. z. quod solutū auc. rei iud. nō repetit tāq. i. debitiū, q. a. factū finia de debito debitiū, vt h. i. l. j. cū ibi no. C. de cōd. ide. & l. si fideius. §. i. oibus. ff. m. a. et no. p. gl. i. l. debitor. §. si. ff. ad tre. & p. Cy. & alios i. l. cū q. s. C. de iu. & fa. igno.
- 7 C. Impugnatur autem per viam nullitatis a multis personis pronunciantis qui sunt iudex incompetens quod potest contingere multis modis

NOS BERNARDINVS Legum doct. q. frequentes sit sententiarū tractatus satis notum est omnibus, ideo q. de

impugnatur autem per viam nullitatis a multis personis pronunciantis qui sunt iudex incompetens quod potest contingere multis modis

modis, vt. C. si a non cōpe. iud. per totum, & l. j. C. de ar. & l. f. de iu. om. iu. & l. ij. in prin. & l. cum pretor. ff. de iu. quo casu l3 non possit hec snia lata a p. i. bus confirmari tanq̄ snia, vt. l. si expressum. ff. de ap. si tñ confirmari valebit vt pacū, vt tradit in. l. ij. C. cō. vtri. iud. reddidit ergo hoc casu snia nulla. ¶ Est etiam & alius casus v3 si lata sit post lapsum a instātie, vt no. p. gl. sup. ver. triennio. in. l. pperandum, in prin. C. de iu. & in. l. j. in ff. C. de arb. & no. p. Bal. in. l. scire op. 3. §. f. de excu. tu. & h̄r i. c. de causis. extra de of. dele. & l. ij. §. si iudex ff. de iud. & dixi in versi. hic quero infra eod.

b ¶ Item est nulla si lata sit post recusati onem b iudicis suspecti, vt h̄r in. c. suspitionis. extra de of. dele. & l. apūssime. C. de iud. ¶ Item est nulla si lata fuerit ab eo qui h3 potestatem ligatā, puta quia petitum fuerit. consultum c. sapientis iuxta formam statutorum terre quo spreto tū sit sniam, vel fuerit p. alium pūctus in cognitio ne cāe, vt no. p. Arch. & lo. an. in. c. cū plures, extra de of. de. li. vj. ¶ Item ē nulla ex defectu potestatis p. sone litigantis ut quia est falsus p. curator. vt. l. l3. C. de pecu. & extra eo. ti. c. in nra pñia. & in. l. l3. C. de iu. vel est falsus tutor vel curator vel prelatu. vt in. l. dubium. C. de tuto. & cur. qui latif. non de. & l. i. §. tutor. & ibi p. Cy. C. in qui. ca. in inte. re. non est neces. & optime facit tex. cum gl. in. l. ij. et ibi p. Cy. C. de eo qui p. tutor. ne. ge. ¶ Item est nulla si lata sit sup. alio q̄ p. petitum est, ut l. ut fundus ff. cō. di. & l. si. in fin. C. de fideicom. li. facit. l. quid sit in fi. et. l. non distinguemus §. nunc. de of. cū te. & §. si. ff. de ar. ¶ Sed circa hoc occurrat tale dubium. ecce statuto cauetur, q̄ lata snia in cā apponis confirmatoria prime non possit pars que succubuerit vterius appellare nec nullam dicere sed ipsa snia executioni mitat & c. contingit q̄ in principali cā reus succubuit, & condemnatus est in centū deinde in cā apponis iudex vltra centū reum condemnauit in boue. ¶ Querit̄ an hec snia sit m̄tē da executioni in boue sicut in centū oī appellationis. & exceptione reiectis, v3 q̄ statutum simp̄r loq̄t̄ & gn̄atr. ergo & c. vt. l. j. §. gn̄atr ff. de le. p̄stā. & l. de p̄cto. ff. de pub. cum si. ibi no. Sed tu dic contra q̄a talis snia q̄tū ad bouem ē nulla ex defectu iurisdictionis cū iudex apponis non h̄at p̄tatem nec iurisdictionem nisi sup. deductis in principali cā, vt in auc. vt cū de ap. cog. post prin. & hoc sequit̄ Cy. in. l. p̄ hanc. C. de tē. ap. in. j. q. & Ia. bu. in. l. ap̄liorem in fi. C. de ap. sicq̄ non transit in rem iu. necq̄ intelligit̄ p. statutum nullitatis hic esse remota. vt no. lo. an. i. l. j. extra de se. pos. & fru. & Bar. in. l. j. ff. q̄ vi aut clam. Amplius q̄a p.

statutum remouet nullitas et appo quatenus ex snia scda confirmat q̄ iudicatu est in prima. ar. l. eo. C. de ap. cum si. sed in hac. q. nihil super boue fuit p̄nū ciatum, in prima ergo reliquitur quo ad hoc scdam sniam non esse confirmatoriam prime, & p. cōsequens in ea parte non h̄re locum d. statutum. Nec ob. d. l. p̄cio. cū si. quia p̄cedit qñ absurditas nulla contingeret, al̄s non. nec. n. tollerandum est quicq̄ absurdum, vt. l. si. ff. ad exhi. l. filius. ver. absurdum. ff. de leg. j. ¶ Itē est nulla ex defectu forme p̄cessus, vel substā tialium eius, vt q̄a libellus nō fuit oblatu. nec lis cōtes. vel iuratu de casu. et si. vt. l. i. p̄tam. C. de sen. & iterlo. om. iud. & l. j. C. de exce. rei iud. extra de. p̄b. in. c. qm̄ contra falsam, l3 in aliquibus casibus hec nō h̄ant viciate, q̄ est qñ p̄t in cā p̄cedi sine figura iudicij, vt i. cie. sepe. de ver. si. ¶ Itē est nulla, si iudex tulit sniam in facto suo p. prio. d. uel uxoris, aut filiorum, vt. l. j. q̄ iurisd. i. d. i. ff. de iu. om. iu. & l. j. C. ne q̄s in sua cā. ¶ Item est nulla si lata sit die feriata inuitis litigatoribus, vt sunt ferie messium, vel vindemiarū, vt. l. j. & l. i. §. feriatus. ff. de fer. Itē si sunt ferie in Dei, vel sanctorū reuerentiam introducte, vel principis ordinatione, vt. l. j. & l. oēs & l. i. dies festos. C. de fer. ¶ Itē est nulla, si pars non fuit iuste & peremptorie monita, & citata ad sniam audiendam, vt. l. j. §. item cum ex edicto. ff. que sen. sine app. rescin. & l. ad p̄emptorium. l. ca. m. l. eq. ff. de iur. & l. i. ea §. q̄o & qñ iud. nisi forte q̄ est multū singulare pars ipsa

a ¶ Lapsu istie Bal. in marg. in verbo instantia in ver. ij. p. Abb. cōsi. 66. vide i apofit. in. l. prope randum.

b ¶ Recusatio nem. vide late per Ludo. Ro. consil. cccxviij. vbi late.

c ¶ Consilium. sed quid si non fuit petitum tñ est statutum q̄ snie dñt ferri cū consilio sapientis, vide Ang. cōsi. cxl. & an a tali snia lata cū consil. possit appellari. vide Ro. cōsi. 228.

d ¶ Proprio. dic q̄ v3 laudū a famulo, cum in ipsum est factū compromissum de lite iter ipsum, & vxorem, vt voluit Ro. consil. 68. itē vniuersitas p̄t de cā propria cognoscere, vt voluit ol dra. consil. 136.

e ¶ Audiendū. sed quid si suis citatus ad audiedam voluntate iudicis dicit q̄ nō v3 scdam Ludo. Ro. sin. suis sol. xij.

fuit citata in litis exordio ad vniuersum pces-
sum, vel ad rñdendum libello, & cōtumax fue-
rit in comparando, & iudex cōminatus fuerit
in ipso citatorio, vt sit cōiter se pcessurum, nō
obstāte paritis abñtia. nam hoc casu esse necesse
est vt ulterius spālier eitetur ad snām audiēdam,
vt dicit Inn. in. c. sinem litibus. extra de do. &
contu. & Bar. in. l. statu liberis. §. stichus oīa. ff.
de sta. li. & in. l. cōsentaneum supra quō & qñ
iud. ¶ Item est nulla rōne loci in quo lata est
snā, & quia non fuit lata consuetio iure si erat
ordinarius, vel quia lata est in loco inhonesto, vel
ad quem pars citata non pōt secure accedere,
vt. l. si cum dies. in. §. si arbit. ff. de arb. & in
cle. pastora. extra de re iud. ¶ Item est nulla ra-
tione persone citate, v. g. si iudex sciēter tulit
snām contra abñtem infirmitate grauatum, vt
l. questum. ff. de re iud. vel contra iam defun-
ctum, vt. l. pe. ff. que sen. sine ap. rescin. vel cō-
tra pupillum, vel contra minorem indefensum,
vt. l. j. & l. j. C. qui legi. perso. in. i. st. h. a. & l. i.
cum & vos minores. C. si aduers. rem iu. l. a. cā
in si. & l. contra pupillum. ff. de re iu. & p bar.
secus autē esset si foret lata i eorum fauorem ga-
valeret, vt. l. non eo minus. C. de procu. ad qđ
facit. l. si curatorem hñs. C. de in. iute. resti. mi.
& l. clarum. C. de auc. prestā. & sic p3 qđ min.
xxxv. an. non h3 personam lītam sine iutoris
auc. in actis iudicialibus, vt. d. l. i. j. C. qui leg.
perfo. & in situ. de cura. §. item inuiti, nisi in cā
momentanee possessionis. vt. l. i. C. qui leg. pfo.
& l. j. C. si per vim, vel alio mō, cum si. ibi no.
In contrāctibus autē, & vltimis voluntatibus
post. xliij. an. h3 personam lītam minor, l3
si ledatur in contrāctū possit petere se restitui,
vt p3 in ti. C. & ff. de min. & C. si aduer. ven.
& in pluribus alijs ti. ¶ Sed diceret aliquis qđ
sit rō diuer sitatis inter contrāctus, & iudicia,
cum vtrobiqđ vertantur pericula, super hoc co-
gita. ¶ Item est nulla de iure ciuili, qñ pcurator
fuit in cā, & contra dñm fuit lata snā, vt. l. i.
j. C. de sen. & interlo. om. iu. Sed de iure cano.
est aliqua, vt no. in. c. suscitata. in. j. gl. extra de
in integ. resti. & plenius per gl. & lo. an. in. c.
querelam extra de elec. ¶ Item est nulla si de
maiori summa, qđ esset eius ptās iudicauit, vt. l. i.
si idem cum eo. §. si. ff. de iur. om. iu. & in. l. j. de
qua re. ff. de iu. & l. j. C. si a non compe. iud. fal
sit in casu. l. si in si. C. de ap. ¶ Item est nulla si
lata sit post terminum delegationis pñsum,
qd est no. quia quotidie in rescriptis addit ali-
qd tps ad cognoscendum, & pronūciandum
de causa, vt hec hñr in. l. cum non eo. die. C. qñ
puo. non est neces. & l. i. j. §. si iudex. ff. de iudi.
& in. c. de causis. extra de offi. dele. & qđ no. in
l. j. C. de arb. qđ quidem tempus nō currit iudi-

ci, nisi post representationem rescripti, vt in. c.
super eadem. §. si. extra de ap. & no. per gl. i. c.
de causis. ¶ Hic quero circa predicta quid si
a lege, vel statuto limitetur tps iudicandi puta
duorum mensium, & iudex post lapsum ipsius
tpis ferat snām, an teneat & valeat, et vt qđ nō
per iura superius alleg. ¶ Alij distingūt, vt no.
per Iac. bu. et alios in. d. l. properandū. in prin.
aut verba statuti referuntur ad iudicem tñ, pu-
ta si dicat iudex teneatur ferre snām i fra duos
mensēs & c. & v3 snā quāuis lata post duos mē-
ses, dumtñ sit infra terminum lata hoc est trien-
nij, iudex tñ reddiit perjurus, quia non serua-
uit statutum, aut referuntur ad instantiam cause,
puta si dicam instantia cuiuscunqđ cause duret
duobus mensibus, & tunc non v3 snā post ipe-
sum tps lata, sicut nec v3 qñ lata est post trien-
nium, vt in. d. l. properandū, in prin. aut yba
referuntur ad vtrunqđ, v3 tam ad iudicem, quā
ad instantiam, & tunc idem qđ nō v3, vel dic,
aut verba proferuntur in delegatione, vel rescri-
pto, & tunc sine referantur ad iudicem, vt i fra
certum tps iudicare debeat, vel referantur ad
instantiam cause in oibus casibus snā lata post
tps est nulla ipso iure taneqđ finito mandato, nisi
de expresse partium consensu ipsum tps appa-
reteret prorogatum, vt hñ in. d. c. de causis, & in
d. §. si iudex, aut verba proferuntur in. l. vel sta-
tuto, & tunc distinguitur, an referantur ad iudicem,
vel instantiam, vt supra dictum est. Et per
hoc cōclusiue, & sub breuitate dici pōt: qđ dñs
est, an. d. verba proferantur a lege, vel ab hoīe,
vt p3 ex predictis, vel dic melius, aut dicta ver-
ba referuntur ad ordinarium, & tunc debet dis-
tingui non habita dñs inter legem, & rescri-
ptum, nam aut lex, vel rescriptum loquitur iudici,
aut instantie cause, vt supra dictum est. Si
vero verba referuntur ad simplicem legatum,
tunc indistincte, siue proferantur in rescripto,
siue in statuto, siue loquantur iudici, siue instan-
tie post lapsum tps non v3 snā in. d. c. de cau-
sis. et. §. si iudex. Et est rō, quia i ordinario ad-
huc post tps durat iurisdicōe propria que ces-
sat in delegato. Et est notādum qđ tres sunt spe-
cies mandati, quoddam est mandatum ad lites
agendas, quoddam ad negocia gerenda, quod-
dam vero ad iurisdicōnem exercēdam, & he
species exequatur quo ad modum finiendi mā-
datum siue mandatum sit purum, siue ad tps,
vt probatur ex his iuribus simul iunctis, v3
ex. l. iij. ff. eo. ti. de procu. & l. si defun. ff. de
eo. facit. l. mandatum. C. man. §. item si adhuc.
et. §. finit. insti. man. & l. diligenter. ff. man. &
in. c. cum dilecta, de rescri. cum preallega. c. de
causis. & §. si iudex. ¶ Item est nulla si fuerit la-
ta de nocte, vt no. per glo. in. §. oīs, insti, de ver.

ob ar. in §. sedebunt. in auc. de iudi. & est text. in c. consulu. extra de offi. delega. licet aliqui contra, & male, q̄ etiam de consuetudine obseruatur, ut nota. gloss. in l. more Romano. ff. de ser. sed arbitratoris sententia benetenet cū sit quedam transactio, arg. in l. non minorem. & ibi no. C. de transac. ¶ Item est nulla si lata est a iudice, frante, & non sedente, vt. l. a procedente. C. de dila. & l. i. C. de offi. iudic. & in l. quisquis. in fin. C. de postul. & l. ij. §. dies. & ibi no. ff. quis or. in bon. pos. ser. ¶ Item est nulla si sit lata sine scriptis, vt. l. i. §. & l. ij. C. de sen. ex peri. reci. nisi esset. q. de re modica, uel Epi scopus inter suos pronuncaret, ut in auc. nisi breuiores. C. de sen. ex peri. reci. ¶ Item est nulla si non contineat expressam condemnationē, uel absolutionem, uel equipollens, ut. l. quid tamen. §. Pomponius. ff. de arb. uel si non continet certam quantitatem, uel rem, in qua condēnatio sit per se, uel p̄ relationem ad aliud, ut. l. quid tamē. §. prio. ff. de arb. & l. in summa. in prin. & l. ait pretor. §. fina. ff. de re iudica. & in l. i. §. C. de sen. que sine cer. quantita. ¶ Item est nulla si fuerit dubia, uel obscura, seu incerta, ut insti. de ac. §. curare. licet i certis specialibus ualeat, puta peritione hereditatis, in causa noxali, in obligatione alternatiua, in legato deducta falcidia, ut sing. no. per glo. in l. non possumus. ff. si pars her. per. ¶ Item est nulla si lata fuerit contra priorem sententiam que transiuit in rem iud. ut. l. i. §. C. quando prouo. non est necesse. & in l. post sententiam. C. de sen. et interlo. om. iud. & l. i. §. C. sentē. rescin. non pos. etiam si de expresso partium consensu lata fuerit, ut dicit glo. in l. si diuersa. a. C. de transa. & est text. in cle. si appellacionem. de appel. & ibi not. ut supra dixi, & per hoc potest assumi cautela q̄n̄ peritur executio secundē sententie reuocatorie prime, ut contra executionem excipitur de sententia prima que transiuit in rem iudica. q̄ nisi actor probet de appel. legitime interposita, & de legatione cause succumbet in ea. ¶ Item est nulla si lata sit contra ius scriptum expresso errore in sententia, vt. in l. ij. quando prouo. non est necesse. & in l. i. §. ff. que sen. ff. app. rescin. secus autem si lata esset contra ius litigatoris. nam tunc ualere, & nisi per uiam appellacionis, uel restitutionis rescindi non potest, ut. l. i. in prin. & per to. itu. ff. de app. & C. eo. tit. & no. glo. & text. in l. i. §. in hoc interdicto. ff. de lib. ho. exhib. & in l. non uidetur. C. de mune. patri. lib. x. in fin. & l. si seruus plurimum. §. i. ver. si tamen. ff. de leg. i. & in l. i. in prin. ff. ad turpil. nam cum iudex inique decernit etiam ius facere dicitur, ut. l. fina. ff. de iustitia & iur. ideo precise mittenda est executioni, vt dicit

Innoc. in c. quoniam contra falsam. extra de probatio. in fin. ¶ Item est nulla si nō fuerit lata per ipsum iudicem, uel notarium de eius uoluntate, ut. l. i. C. de sent. ex peri. reci. coniuncta. l. hac cōiunctissima §. at cum humana fragilitas. & ibi per lac. bu. C. qui testa. face. pos. & l. i. hac lege. C. de sentē. ex peri. reci. sed de iure cano. est hoc de ieremi natum q̄ iudex per seipsum legat, & pronunciet, ut. in c. fina. extra de iudic. libr. vj. & ibi Archi. ¶ Item est nulla si fuit lata a iudice corrupto per pecuniam, ut. l. uenales. C. quando prouoc. non est necesse, secus autem si sit corruptus per gratiam, quia est aliqua mero iure, licet possit ope ex. in integ. resti. rescin. ut traditur in l. i. pretor. ff. ad treb. & not. in l. diuus. ff. de re iudica. in l. seruo inuito. §. cum pretor. ff. ad treb. & in l. si pretor. §. marcellus. ff. de iud. ¶ Item est nulla si fuerit lata pretextu falsorum testimonium, uel instrumentorum, quo casu sic distinguere plenius secundum Docto. aut talis sententia fuit lata contra minorem, & tunc est ipsa iure nulla, ut. l. prima & ibi nota. C. si ex fal. alleg. aut est lata contra maiorem, & tunc, aut fuit lata contra presentem, aut contra absentem, si contra presentem subdistinguitur, aut interuenit dolus aduersarij, & tunc t̄z mero iure, sed ope restitutionis potest rescindi, aut nullus dolus intercessit, & tunc ualeat, sed ope appellacionis rescindi potest, aut fuit lata contra absentem, & tunc aut dolo interueniente aduersarij, & est ipso iure nulla, aut sine dolo, & tunc ualeat, sed ope restitutionis rescindi potest, & hec omnia habentur, & nota. per Bartol. in dicta. l. diuus. ff. de re iudica. & premissa locum habent quando iudex secutus est falsa instrumenta, uel testes, alias si alijs rationibus motus esset teneret sententia, ut probatur, & nota. in l. prima & l. falsam. C. si ex fal. instrumen. & nota. gloss. in capi. licet. extra de probat. ¶ Item est nulla si lata sit ex falsa causa expressa in ipsa sententia, super quo latius sic distinguere aliquando falsa causa exprimitur in sententia, aliquando in decreto iudicis, aliquando in ultima uoluntate, aliquando in contractu aliquando in l. communi, uel municipali, aliquando in rescripto principis. Primo cum quando exprimitur in sententia, super qua ad presens est sermo subdistingue, nam quandoque in sententia exprimitur una sola causa, & super ea est fundata sententia, & tunc sententia redditur nulla, siue sit diffinitiva, siue interlocutoria, secundum Hostien. & Ioan. Andr. ut per eos, nota, in capitulo sicut no-

bis, extra de re iud. arg. ad hoc. in c. ex parte. extra de conce. preben. & l. qui testō. ff. de excus. tut. & in c. cū ex lris. ver. nos. extra de in integ. resti. et extra de offi. dele. c. cum sup. l3 Inn. tenet contrarium in. c. in pñtia. extra de renun. & in. c. qm̄ contra falsam. extra de proba. in fi. aut i ea exprimuntur plures cause, & tunc, aut oēs sunt false, & idem q̄ supra aut vna est falsa, & alia vera, & tunc stat firma sn̄a inspecta potius cā vera, q̄ falsa, & nor. per glo. in. l. si quis ad exhibendum. ff. de exce. rei iud. sed Bar. in. l. si is ad quem. ff. de acqui. he. aliter distinguit, & sic sn̄a q̄nque fertur ex falsa cā allegata a parte in p̄ces su cause, que tñ non fuit p̄ iudicem in sn̄a expressa. Primo casu subdistingue, aut falsa cā fuit allega. circa substantia iudiciorū, vt puta dixit pars iudici libellum oblatum, & lit. contest. & si de quibus in l. prolatam. C. de sen. & i. terlo. om. iud. & tunc sn̄a ē ipso iure nulla, vt. l. si qs obrepserit. ff. ad. l. cor. n. de fal. aut fuit alleg. circa materia cause, puta quia dixit pactum de non peten. vel solonem factam, & sim. & tunc aut sn̄a fuit lata contra minorem, & est ipso iure nulla, vt. C. si ex falsal leg. aut fuit lata contra maiorem, & tunc, aut alatio cause fuit dolosa, aut sine dolo, p̄rio casu si dolosa, aut fuit facta cōtra abñtē, & est ipso iure nulla, aut contra pñtem, & est aliq̄, sed ope restōnis venit rescindenda, vt. l. si pretor. i. §. marcellus. ff. de iud. vbi vero fuit sine dolo tunc est aliqua, sed ope restōnis rescindi potest, & sic in istis

duobus vltimis casibus procedit ille ti. C. si ex fal. instr. & l. diuus. ff. de re iud. Scdo casu qm̄ nō fuit allegata per partem, sed solum p̄ iudicē expressa in sn̄a, tunc subdistingue scdm̄ eum, aut cā fuit falsa in facto, & iure, vel in iure tm̄, & tunc sn̄a est ipso iure nulla, quia continet expressum errorem, vt in. l. ij. C. qm̄ prouo. nō est necess. & l. in prin. ff. q̄ sen. sine app. rescin. facit. l. si expressum. & q̄ ibi no. ff. de app. aut fuit falsa in facto tm̄, & non in iure, vtputa si dixerit, quia comperimus talem soluisse, ideo absolutus eum & c. cum tñ de ipsa solone nō appareat p̄batum iure actionis tunc sn̄a v3, sed ope exceptionis rescindit, ut. l. si p̄ses. ff. de re iud. & sic intelligitur in gl. in. d. l. si is ad quē, & ita sequitur Inn. in. c. i. pñtia. extra de renū. circa si. & in. c. qm̄ cōtra falsam. extra de p̄b. circa si. verūtñ si iudex appōnis reperiret ex alia cā sui fise idem pronunciatū poterit ipsam suam cōfirmare, scdm̄ Bar. ar. l. si. ff. q̄ cū eo. In tertio vero casu dicit idem per oia, vt p̄xime dictum est in. ij. venio ad scdm̄ principatē articulum qm̄ falsa a cā exprimitur in decreto, in quo dicit ipsum decretum ipso iure reddi nullū, vt. l. si vero. §. subuentum. ff. de fideicom. l. i. & l. j. §. hec verba. ff. ne vis fiat ei. & no. idē bar. in. l. iuste possidet. ff. de acqui. pos. vbi posuit rōnem dñe inter decretum, & sententiam.

10. C. + Capio tertium articulum qm̄ falsa cā adiecta in vltima voluntate, vbi sic distingue, a ut falsa cā apponitur condōnati, & tunc falsa viciat dispōnem, vt. l. demonstratio falsa, in princ. & ibi per Bar. ff. de condi. & demon. & insit. de le. §. lōge. aut falsa cā apponitur cāliter, & tunc non viciat, vt in. d. l. demonstratio, nisi testator non fuisset alis relicturus, vt in. l. cum talem. §. falsam. ff. de condi. & demō. & no. in. l. j. C. de fal. cā ad i. le. & adde q̄ no. idem Bar. in. l. libertis, libertabusq̄ meis, ff. de ali. & ciba. leg.

21. C. + Venio ad quartū articulum, qm̄ falsa b cā adijcitur in contractu in quo sic distingue, aut cā est coherens, & finalis obpōnis, vel cōtractus, & tunc non viciat ipso iure contractum, vel obpōnem, sed si p̄cessum fuerit ad solonē, vel p̄missionem, & queratur de repetitione dī stinguatur, aut oblo fuerat contracta scienter, vel ignoranter, vt in. l. damus. ff. de condi. ide. cum si. ibi no. aut cā falsa non fuit coherēs, seu finalis ipsius obpōnis, vel contractus, & tunc v3, & t3 ipso iure sicut vltima voluntas, vt. d. l. damus. scdm̄ vnam lec. de quo no. per Bar. i

22. d. l. demonstratio. C. + Condescendo ad gnum qm̄ in. l. apponitur falsa causa, in quo dicit regulariter talis falsa causa cessare facit effectum ipsius. l. sumendo causam pro rōne ipsius. l. vt no. per glo. in. d. §. falsam. ad qd̄ facit qd̄ tra-

a. C. Quando falsa causa. bar. to. Bal. & Angel. in. l. qui testan. de excus. tuto. Bart. in. l. si is. ff. de acqui. rend. heredita. Bald. in. l. secūda. C. quando prouo. non est nece. & Abb. in. c. primo de re iudi.

b. C. Quando falsa causa adijcitur in contractu. Bar. in rubri. C. de consili. pe. Bal. in. l. nec apud. de here. insti. Bar. in l. demonstratio. in. §. primo. ff. de conditio. & demon.

13 dicitur in l. generaliter. C. de epis. & cler. C. In
 2 sexto articulo quando a apponitur in rescrip-
 tio secundum Bar. ubi supra idem esse regula-
 riter, qd superius dictum est in vlti. voluntate
 subdistingendum est an princeps fuisset als
 concessurus rescriptum causa non obfiste, vel
 non fuisset concessurus, vt plene traditur in l.
 prescripione. C. si contra ius vel vti. & extra
 24 de rescrip. in c. super literis. C. Super septimo
 articulo quando apponitur priuilegijs, dic qd
 aut super ipsa causa fundatur priuilegium, &
 tunc viciatur priuilegium ipsum, aut non fun-
 datur super illa, & tunc non viciatur, vt no. p.
 Ioã. an. in c. inter dilectos. extra de fide instr.
 facit qd hñ, & no. in c. si Papa. extra de priu.
 lib. vj. & in cle. j. extra de proba. Qualiter au-
 tem impugnetur per viam appellationis, & re-
 stitutions, & supplicationis, dicam infra titulis
 15 specialibus. C. Ana ut in predictis casibus in
 quibus sententia est nulla possit per sensum cõ-
 firmari. vñ qd non per. l. si expressim. ff. de ap.
 dic qd non potest confirmare vt valeat tanquã
 sententia, sed bene potest approbati vt valeat
 tanquã pactum, vt no. per glo. in l. ij. C. cõ. vtri.
 iud. & per Bar. in d. l. si expressim. in ver. scõ.
 16 quero. C. Ex hoc inferitur qd si seratur senten-
 tia per arbitratorem, que transactio appellatur
 potius qd sententia, vt in auc. vt disse. iudi. s. si
 interim. & no. per Bar. in l. societatem. s. arbi-
 rorum. ff. de pro so. & per Inn. i. c. quintaua
 is extra de iure iur. & per Specu. in rj. de arb.
 post prin. & talis sententia apparet esse nulla,
 qd poterit a pñibus approbati vt valeat tanquã
 transactio, & pactum, & pro hac sententia fa-
 cit optime. d. l. ij. C. cõ. vtri. iudi. vbi videtur
 casus. C. Sed queritur coram quo iudice sit agẽ-
 dum de nullitate sententię. dic vt not. in ti. seq.
 ver. idem queritur.

CVIVS QVIDEM COMMISSIONIS. C. Optima est cautella, & ita se habet communis practica ponere tenorem delegacionis in sententia, vt apparet qd ipse iudex certus erat. & non dubijs de sua iurisdic. alias si dubijs esset eius sententia nõ teneret, vt no. Bar. in l. j. ff. de iudi. in princ. & l. multum in interest. ff. de condit. & demon. fact. l. quero. ff. de eo qui pro tuto. & l. sed si de sua. ff. de acqu. her. licet autem sit bona insertio commissio- nis respectu predictorum, tamen si contra sententiam que lata sit de recenti opponatur defectus delegacionis, necesse erit de ipsa delegacione alij et probare. Secus si lata esset de longinquo, quia tunc pro delegacione, & processu presumitur, vt nota. Inno. & alij Doct. in c. cõ. in iure peritus. extra de offi. dele. & tangitur plene in glo. seq.

1 Iudex debet inserere tenorem libelli in sententia.
 2 Quando aliquis est iudex, et nota. nunquid possit sententiam, & alia gesta coram se tradere, & instrumenta de ipsis per se facere.
 3 Notarius nunquid possit per seipsum tradere, & publicare suum instrumentum sine presentia testium.

VISOBTIAM

1 libello. C. Ecce secundum quod debet iudex inserere in sententia. tenorem libelli cum sit fundamētum totius litis, ut l. fundus. ff. cõ. i. d. in auc.

offerat. C. de li. contest. l. edita. C. de edẽ. & ad hoc bene facit. l. vt rñsum. C. de transac. et. l. precibus. C. de impu. et. al. subit. & l. diuus. ff. de re iur. & gl. singulr hoc dicit. in l. exemplum C. ad l. corn. de fal. & eodem mō est inferenda supplicatio in rescripto, vt ibi per gloss. nota.

2 C. Hic quero de q. quam sepius vidi in Mō-
 3 referato, ecce qñ alijs b est iudex, & notarius vt ipse sum nunquid poterit sniam, et alia gesta coram se tradere, et p se infra facere de ipsis, dic qd non, vt dicit Bar. in l. ij. ff. de stip. ser. per tex. in c. qm̄ contra fal. extra de pba. et in c. cum a nobis. extra de testi. et ibi p Ioã. an. nisi cõsuetudo terre, vel statutum municipale aliud induceret. ar. in c. cum dilecti. extra de si. instr. et. l. j. C. de emã. li. C. Super nunquid notarius possit p seipsum tradere, & publicare suos instrum sine pñtia testium, dicit idem Bart. qd sic in d. l. ii. possit et scdm eum tradere instrum procure sue quo ad sui preiudicium, non aut quo ad sui commodum, dic vt ibi per eum &c.

1 Litis contestatio debet esse nota iudici, quia est de substantiis iudicij.
 2 Litis contesta an probetur ex eo quia est allegata per iudicem in sententia.
 3 Quia allegatur defectus circa formalia, vel ordinaria pfectus, an presumatur pro processu.
 4 Emptor a quo res fuit euicta p sniam agens contra venditorẽ de euictione, an teneat nedũ sniam sed etiam processum cause contra se habitam producere.
 5 Verba enunciativa prolata in vlt. voluntate, an inducant dispositionem.
 6 Verba enunciativa propter se principaliter prolata, an inducant dispositionem.
 7 Verba enunciativa prolata in contractibus, an inducant dispositionem.
 8 Verba enunciativa prolata in rescriptis, an inducant dispositionem.

a C. Q. n. falsa
 cã ponitur i re
 scrip. Bal. in s.
 j. de condit. &
 demon. Bart. in
 l. demonstratio.
 ff. de condi. &
 demonstra.
 b C. Q. n. aliqs
 est iudex, & no
 tarius, Paul. de
 cast. in l. j. ff. de
 iudi. & per Be-
 nedicti. de barziz
 in tra. de guarẽ
 tigij.

FORMA SENTENTIE DIFFINITIVE.

Verba enūciatiua prolata in actis, an inducāt dispositionem.

VISAQVE LITIS contestatione. **C**† Hec litis contestatio cum sit de substantiis iudicij, ut **l. prolata. C. de sen. & interlo. om. iud. debet esse nota iudici**, nec de ea debet dubius esse, alias redderet snia nulla, scdm **Bart. ut p eum not. in. d. l. ij. ff. de iur. unde bene facit iudex mentionem faciendo de ipsa, sic et debet esse iudex certus de contumacia rei, qm interponere vult primum, et scdm decretum, ut per eundem not. in. l. ff. de cōdi. & dem. ad qd faciunt no. in. l. hicaū. §. l. ff. ex quib. cau. i. pos. ea. **C**† Sed nūquid a per hec uerba probetur esse lis, contes. vñ q non, ut in. c. qm contra falsam. extra de proba. quia uerba enūciatiua non probant, & in auct. si quis in aliquo documento. C. de eden. cum si. Pro cuius dubii clariori decisione, & doctrina pleniori, considerandum est aliqui uerba enūciatiua b. pferuntur in snia aliqui in ultima voluntate, aliqui in cōtractibus, aliqui in priuilegio, uel rescripto aliqui in iudicio. Primo casu qm proferuntur per iudicem in snia, distinguitur, aut est qd de processu ante latā sniam, aut est de illa qd post latam sniam. Si ante latam sniam, & tūc uerba narratiua, seu enūciatiua processum non probāt, nisi afr directo de ipso probet ut in. c. qm contra falsam. extra de proba. & **l. gesta C. de re iudic. & l. is apud quem. C. de eden. & not. p glo. & Doc. in. l. quotiens §. ff. de prob. Si uero sit q. post latam sniam, & tūc aut de ipso processu sit mē****

tio i snia, ut in pnti forma, aut de eo nulla sit mētio. Si quidem de eo sit mentio subdistinguitur, aut snia fuit lata parte pntē, uel abñte, & utroque casu appellante, seu prouocante, tunc non psumitur pro processu, nisi afr probetur, ut not. in **l. hi qui ad ciuilia. C. de ap. & in. c. in pntia**, extra de renū. et in. c. qm contra falsam. et ibi per **Inn. in. c. bone memorie**, extra de elec. aut fuit lata parte presente, uel abñte, et non appellante, et tunc creditur iudici, et eius uerba enūciatiua, seu narratiua probant, et presumitur p processu, ut in palle. c. qm contra falsam. scdm aliam lee. Et huius est rō, quia non appellās vñ approbare sniam, et per consequens oīa ex eadem consequentia, arg. l. ab eo iudicato. C. quo et quando iud. et. l. si. in. fi. C. de sen. §. sine cert. qm. et qd' no. in. l. optimam. C. de contrahē. et cōmit. sup. et in. l. cum aliquis. C. de iur. delib. qd' et sequitur **Spe. in. ti. de sen. et re iud. §. si. y. in summa** et **Bar. in. l. ff. qm app. str. ubi uide, idem Spe. in. ti. de instr. edi. §. restat. uer. i summa**, ubi uero de processu nulla sit mentio i snia tunc subdistinguitur, aut allegatur defectus in processu pertinēs ad iurisdictionem iudicis, puta defectus pntis seu delegationis, aut defectus perijmens ad ordinationem, et formam ipsius pcessus. Primo casu, aut iudex qui tulit sniam erat ordinarius, et tunc pro eius iurisdictione psumit, quia eius iurisdō est certa, ut. c. sicut nobis. extra de re iud. cum si. ibi no. aut erat iudex delegatus, et tunc subdistinguitur, aut fuit lata snia pte presente, uel absente, et non appellante, et tunc si opponatur pro delegatione non presumitur, multo minus si appellauerit, si uero non opponatur tūc pro delegatione psumitur, ut hec habentur, et traduntur per **Inn. in. c. cum in iure perijus. extra de offi. deleg. et p alios in. l. j. C. man. in prin. et in. c. i. extra de proc. **C**† Secūdo casu principalī quando allegatur defectus circa formalia, uel ordinariū processum, et tunc aut talis defectus allegatur a tertia psona que nunq̄ fuit in iudicio, nec in ipsa cā, et tunc q̄rū ad ipsam personam non psumitur pro pcessu scdm regulam illam. Cui non ob. exceptio rei iu. nec si iter processus, ut hñ in. l. fundi. et. l. fundum. ff. de exce. rei iud. et no. per **gl. in. d. c. bone. extra de elec. aut ille defectus allegatur ab ipsa parte, que fuit in lite, et tunc subdistinguitur, an snia nondum transiuit in rem iudic. sed ē appone suspensa, uel intra ipa appellandi, et tunc non psumitur pro processu, nisi de eo pbe tur in. l. hi qui ad ciuilia. et q̄ ibi no. C. de ap. et. d. c. in presentia. de renun. aut snia transiuit i rē iudic. et tunc fuerunt opi. diuerse, nam composit. i. d. c. bone. uoluit dicere qd' psumit p pcessu rō est, quia parit taciturnitas vñ oīa appro-****

2 **C** Sed nūquid uide per **Lanfran. in re perit. c. quoniam** contra falsam. de proba. super uerbo instrumētorum productio. p totum.

b **C** De uerbis enūciatiuis. **Bar. tol. in. l. optimā C. de contrahē, et committē, stipulatio. Bar. in. l. his uerbis C. de testa. mil. Bartol. in. l. ex hac scriptura. C. de dona. docto. in. cap. fin. de success. ab intesta.**

habe in sententia narrata, ar. d. l. ab eo. & C. de sen. que sine cer. q. l. si. gl. vero, & bar. tenuit contrarium in d. l. qm contra falsam, qa sententia que est nulla non potest consensu partis etiam expresso confirmari, vt in l. expressum, ff. de app. & l. qdam mulier, ff. fami. her. facit. l. si. ff. de su. pat. & in c. ij. extra de pur. Alij & forte non male, & p concordia opi. ipsarum distinguendū dicitur, aut is contra quem est lata sententia, allegat defectum processus ad effectū grāuandū aduersarium onere pbandi illum, & tunc nō aduertit, sed pro sententia presumitur, vt. d. l. res iudi. & l. i. inge. nuū. & in c. in pñtia. & in c. ad sedē supra alle. & sic intelligitur opi. composit. aut allegat defectū processus quo ad effectum grauandū se ipsum onere pbandi, qa producet totū librum processus, & examinabitur si in eo sit aliquis defectus, & quo ad hoc eius taciturnitas operatur, ar. c. i. extra vt eccle. bñfi. & ad hoc facit, vt in simi. d. de eo qui renūciat exceptione nō nu. pec. contra quem presumit, & tñ auditor volens pbari cōtrariū, vt no. i. l. si ex cautione, & l. gñali ter. & l. in cōtractibus. C. de nō nu. pec. & sic intelligit gl. in d. c. qm contra falsam. quā distinc. sequitur ibi Io. caid. & tangit per Io. an. in d. c. cū in iure pius. & i. d. c. cū in pñtia. & secundū hoc nō ob. d. l. si expressim, qa secundum p̄dictū nō confirmat sententia que est nulla, qa potest pbari nulla p̄ parte. vnde partis pñtia, vel consensus nō confirmat eā que nulla est, sed desiciens p̄batio nullitatis, facit quod presumitur esse aliqua in dubio, alio in cōtrariū non p̄bato & sic quo ad hoc nō operat̄ partis pñtia, vel cōsentus que qdem negatiua, v3 litem non esse cōtest. vel nō iurati de calūnia, & si p̄babit p̄ducēdo processum, vt dictū est, ad quod facit quod hñ in d. c. cū ad sedē extra de resti. spo. & i. c. cū olim, extra de priuile. vt p̄ bar. i. l. i. illa. ff. d. ver. ob. & l. i. titie textores, ff. de le. i. & p̄ Iac. bu. & doc. i. l. i. ff. C. de erro. aduo. Et q̄ super ius dicta sunt p̄cedēdo i sententia lata de recētē, et p̄cessus habito de recētē sic quod facilius ē eius p̄batio, sibi autē eēt acta de lōginquo, ita q̄ p̄batio est et difficilis, tūc idistincte p̄ ipso processu presumitur, vt dicit Host. i. d. c. cū i iure pius, et Io. an. idē sequit̄ i. d. c. qm. & cy. i. l. emāncipatione. C. de si. istr. aliter. n. absurditas maxima sequitur in multis sententijs antiq̄s, p̄ q̄s nō posset pbari de solenitate processus, et sic finis litis p̄ eas est ipositus, nec vilo tpe iponi potest contra. i. l. ff. de re iud. & l. terminato. C. de fruc. & l. i. exp̄. et. l. si fris. C. de trāsa. et. l. si. ff. p̄ iuo. cū si. C. + Ex quibus oibus colligit̄ decisio ad illā sepius occurrētē. q. qua quis an emptor a quo res fuit euicta p̄ sententia, agēs contra venditorē, de euictione sententia nō dū sententia, sed etiā processum cause cō-

tra se habitū p̄ducere, de qua. q. notat per aliquos in l. herennius, §. caya. ff. de eui. & plene scripti infra sub i. qm agitur ab emptore contra venditorē. C. + Nunc transeo ad secundum articulum, v3 qm verba enunciatia, sen narratiua profertur in vltima voluntate et in quo sic distinguit, sit no. Cy. in l. i. C. de sal. causa adie. le. & per bar. in l. ex hac scriptura. ff. de dona. aut verba enūciatiua emittunt̄ p̄ se im, et tūc inducunt dispositionem, vt. d. l. ex hac scriptura. aut p̄ferūt incidenter p̄pter aliud, & tunc qm p̄ferunt per modū conditionis, qm p̄ per modū modi, qm p̄ per modū cāe, qm p̄ per modū demonstrationis. Si quidē p̄ferunt p̄ modū conditionis, tūc aut nulla fuit expressa species, vel quantitas, et nō iducūt p̄bationē, neq̄ dispōnē, vt i. l. tria. in prin. ff. de le. ij. secundū primā le. qa nec etiā inducēt si fuisse emissā p̄ se, vt l. cū post. §. gener. ff. d. iu. do. aut expressa iuit certa q̄ritas, vel certa spēs, & tūc quo ad id quod principaliter est in cōditione nō iducūt dispositionē, vt i. l. ex facto. ff. de her. insti. ar. l. si qs sub cōditione, ff. si qs ob cau. test. quo autē ad id quod est adiectū, vel cōsequēs ad ipsam conditionē distinguit̄, et est tale q̄ possit p̄ testatorem induci, & tūc dispōnē inducunt, aqs fecus, vt in l. p̄culus. in prin. ff. de v̄sru. & l. deniq̄. §. interdū. ff. de pecu. leg. fallit quando verba conditionalia sunt prolata per ablatiuis ab solutos, vt l. si de icōmissa. §. q̄. ff. de leg. iij. & l. in ratione. §. tā. & si. ff. ad l. fal. Secundo casu quando profertur per modum modi, tunc dispositionem, & probationem inducunt, vt l. si. C. de his que sub modo. Terrio casu quando profertur per modum cause, tūc inducunt dispositionem quo ad effectum excipientis, vt l. emptor. §. si. ff. de rei v̄. & in l. si. §. i. ff. de do. exce. & etiam quo ad effectum agēdis, quando in causa inerat tale quid, super quo testator poterat disponere, vt in l. qui volebat. ff. de her. in si. & no. per glo. in l. socer. §. lucius. ff. sol. ma. & per Inno. in c. si. extra de suc. ab inf̄. Quaro casu quando profertur per modum demōstrationis tunc non inducunt dispositionem, vt l. cum tale. §. si. ff. de condi. & dem. & l. ex his verbis. & sibi no. per doc. C. de test. m̄. fallit fauore iusticie, & libertatis, vt ibi. nem fallit si fuerit iuratum, vt in auc. quod obinet. C. de p̄bat. C. + Sed hic reuoco in dubium, quid iuris quando profertur p̄pter se principaliter, an inducant probationem, vel dispositionē, sup quo latius sic distinguit, aut talia verba fuerūt, plara in p̄iudiciū tertij extra nē, aut sui heredis. Primo casu nō inducunt dispositionē, vt i. l. verba. C. de test. Secundo casu subdistingue, aut fuerunt prolata erronee, tunc non inducunt

dispositionē, vt. l. ij. de fal. cau. adie. le. aut fuerunt prolata scienter, & tūc aut fuerūt .plata modificate, & vltra modifikationem non difponunt, vt. l. lucius. §. filia ff. ad treb. aut fuerunt prolata simpliciter, & tunc aut verba fuerunt directa ad honoratum, & tunc non inducūt dispositionē, vt. l. generaliter. in prin. ff. de vsu. leg. & no. per gl. in. l. peto. in prin. ff. de le. ff. nisi in libertate, vt in. l. paulus. in ff. de fideicom. lib. aut referuntur ad grauatum, & tūc inducunt dispositionem, vt d. l. ex hac scriptura. de do.

7 **C** + Nunc transeo ad tertium principalem articulum, qui est quando verba a enūciatiua proferuntur in contractibus, vbi sic distinguitur, aut proferuntur ad liberandum, aut ad obligandum. Primo casu inducunt dispositionē, vt. l. tale pactum. in prin. ff. de pac. & ibi no. & hec procedunt quādo proferuntur ppter se, vbi autē proferuntur incidenter propter aliquid tunc inducunt dispositionem, secundū Bar. i. l. iubemus. C. de li. causa. Secūdo casu quādo pferuntur ad obligandū, aut emittuntur propter se, & inducūt dispositionē, vt in. l. publica. in fin. ff. de po. aut propter aliud, & tunc aut sunt emissa inter presentes, & inducunt probationem, & presumptionem, donec contrarium probetur, vt. l. optimam. C. de contrahen. & con. stip. & l. quidam. ff. de proba. facit quod no. p. gl. & Cy. in. l. ij. C. de do. aut emissa sunt inter absentes, & tunc, nec probationem, nec dispositionem inducūt, vt in. l. epistola. in prin. ff. de pact. & in. l. non nudis C. de proba. tamen si ille ad quem verba diriguntur sit

illius iuris possessor, faciunt, & probant illum possessorem, vt. d. l. non nudis. & .l. non epistolis. C. de prob. Et hec procedunt quando verba enunciativa proferuntur a partibus, si vero proferuntur a notario, tunc dic. vt habet in auc. si quis in aliquo documento. C. de edē. & in. l. sciendum. ff. de ver. ob. & in. l. j. C. de si. in. et iur. haste fil. **C** + Descendo ad quartum principalem articulum, qui est quando verba benunciativa proferuntur in privilegijs, vel rescriptis, in quo sic distinguitur, aut super verbis narratiuis, vel enunciativis non fundatur intentio principis, et tūc nō pbat, aut principis intentio, & concessio fundatur super illis, & tunc subdistinguitur, aut sunt in facto ipsius principis proprio, & tunc plenissime probant sic, q̄ nō posset probari contrarium, aut sunt in facto, et tunc probant plene, attamen probari potest contrariū, & hec omnia probantur, & traduntur in tex. & in gl. in. c. si papa. extra de priu. lib. vj. & in cle. j. extra de proba. **C** + Nūc transeo ad quintum articulum, quando proferuntur in actibus iudicialibus, in quo sic distinguitur, aut proferuntur per iudicē, & dic. vt supra dictum est, aut proferuntur a partibus, et tunc secundū Bar. dic. aut verba huiusmodi enūciatiua proferuntur ante lit. conte. & tunc nō inducunt dispositionē, nec probationem precifam, quia proferens potest penitere, aut proferuntur post lit. conte. & tunc probationem inducunt, donec probatur contrarium. Vt hec probantur in. l. qui familie. ff. fami. her. cum si.

I Iudex in dubio, an videatur motus virtute iurium, & instrumentorum productorum.

I VRIBVS ET INSTRUMENTIS. **C** + Hic quero de nota. q̄. nunquid iudex videatur in dubio motus virtute istorum iurium, ad hanc sententiam proferendam, q̄ est vtile scire si fortasse postea apparuerit ipsa instrumenta esse falsa, vel nulla, super quo dic. secundum Cyn. & alios q̄ sic, vt per eum no. in. penul. C. si ex fal. instru. & hanc opin. sequitur Vber. de bobio. in summa sua, in tit. de excep. cuius ratio est, quia animus iudicis in dubio refertur ad producta, quia secundum ea iudicare debet, vt in. l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. prest. & presumitur q̄ sententia sit lata ex causa in processu deducta, vt no. glo. in. l. hec enim in sententia. in prin. ff. de susp. et. & etiam ex causa que in actis includitur, vt not. Bartol. in. l. si quis ad exhiben. ff. de excep. re. iudi. & ibi per glo. in. l. iul. verum debitorem. ff. de condi. indeb. **CHRISTI NOMINE IN VOCATO.** **C** Merito nō mittitur inuocatio, diuini nominis, quo omnia bene geruntur sicq̄.

a **C** Quando verba enunciativa proferuntur in contractibus docto. in. l. optimam. C. de cōtrahen. & cō. sti. Bart. in. l. si forte, de ca. pec.

b **C** Quando verba enunciativa proferuntur in privilegijs, Bartol. in. l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. Per. de an. h. & Abb. moder. in. c. quia circa, de priuileg.

entis rei principium decens sit, & amabile Deo, ut in auc. qño oportet epis. in prin. col. j. facit. l. i. noie dñi. C. de offi. p̄fec. p̄t. ahr. cū s̄.
BEATISSIMI IACOBI APO
STOLI. Ille gloriosus apostolus fuit, & est aduocatus meus in celis, & in terra, tanq̄ factus peregrinus in protectorem assumpti, & ab eo multiformes gratias assumpsi, & obtinui, idem etiam, & vos faciat, quia scribitur in eua. gēlo. Facite vobis amicos de m̄mōna iniquitatis, qui vos recipiant in eterna tabernacula, licet autem peregrinauerim per loca diuerfa, animus tamen nullo loco requieuit. Sed mihi Seneca ille responder, miraris cur peregrinationem tam longam tantisq̄ locorū uarietatibus nō dimissisti tristitia, grauitatēq̄ mētis aium debes mutare nō celū, sequit te quo cūq̄ iueris, uiciū p̄sumit te eadē cā q̄ expulsi celū nō animū mutā, q̄ trans mare currat etc.
IN HIS SCRIPTIS. C. Quia scriptura est de substantia in sententia diffinitua, vt. l. ij. C. de senten. ex pert. rec. cum simi.

- 1 Per sententiam, tam in reali, q̄ in personali actio, an transferatur dominium
 - 2 Ex sententia in reali actio, an oriatur actio in factum.
 - 3 An per sententiam inducatur aliqua obligatio, vel tollatur.
 - 4 Si iudex non sit plene informatus in q. iuris, vel facti, & instat terminus instantie quid debeat facere.
 - 5 Lapsa instantia litis, an iudex possit absolvere ab obseruatione iudicij, & partem in expensis condemnare.
- 1 PRIMO Q. VIDE M.** C. Pronunciamus, & declaramus. Hic not. q̄ sententia que profertur super hac actione reali dicitur sententia declaratoria, & idem. fere in ceteris reatibus, vt probatur in. l. ex diuerso. §. j. ff. de rei. ven. & l. sicuti. §. si queratur. ff. si ser. ven. Hic autem queritur, an per sententiam latam in actione reali transferatur dominium, dic vt plene dixi supra in. j. lib. in glos. super ver. iure dominij, & tangitur per Bar. in. l. pompo. §. si iussu. ff. de acqui. pos. conclusiue glos. videtur tenere q̄ non, vt in. l. inter officium. ff. de rei. ven. & in. l. except. ff. de exce. rei iudi. & l. iij. §. si. ff. de pub. sed Bart. tener q̄ transferatur, & hoc propter auctoritatem rei iudi. ar. in. l. iij. §. item queri potest ff. de reb. eo. & in. d. l. iij. in fi. ff. de reb. eo In personali vero actione lata sententia transferi dominium secundum omnes, vt. l. ij. in fin. ff. si ex noxa. cau. aga. & l. generaliter. & l. qui ex pluribus. ff. de noxa. & in. l. si res. ff. communi diuis. v; traditione, vel rei apprehensio-

ne secuta vt no. in. l. ij. in fin. ff. de acqui. posses.
2 C. + Deinde queritur, an ex hac sententia lata in actione reali nascatur a noua actio in factum, sicut nascitur quando lata est actione personali, vt in. l. actori. C. de iur. iur. super qua. q. reperiturur gl. contrarie, nam gl. in. l. j. C. de iudi. tenet q̄ non, quia iudex non agit aliquid noui inducere, sed solum q̄ est declarare, ergo vltra eius intentionem non operabitur, ar. in. l. non omnis. ff. si cert. pet. & l. si ex testamento. in fin. & l. si. cum argentum, in prin. ff. de exce. rei iud. Alia glos. posita in. l. nam & postea §. si minor. ff. de iur. iuran. tener contrarium, quoniam sequitur Bar. in. l. mtes. in §. iudicari ff. de re iud. & l. ij. in fin. ff. de preto. stip. C. + Vltra queritur, an per sententiam inducatur aliqua obligatio, vel tollatur, & que, & quales, super quo vide q̄ plene habetur, & no. in. l. iul. verum debitorem. ff. de condi. indebi. & ibi per Bart. & Iaco. but. & per Cyn. in. l. cum quis. C. de iur. & facti igno. C. + Postea queritur de vno, ad quod sepe refugium habent timidi, & miserii iudices. Ecce q̄ iudex cause non est plene informatus de. q. in iure vel de facto, quid iudicare debeat, & instat terminus instantie ipsius cause qualiter debet se regere in modo pronuntiandi, vt surgat penam proditam contra iudices negligentes, super quo breuiter dicit, q̄ iudex debet ad se vocare notarium cause, & in manibus eius iurare, & scribi facere ipsum iuramentum q̄ sibi non liquet de iustitia ipsius cause, nec de iure par

2 C. Nascatur
 noua actio, de hoc adde, & vide de per Ange. are. in. §. item si in iudicio. in. l. de exce. co. si. vbi lata sententia prima actio que competebat remaneret illesa, attamen nunq̄ intentatur, sed actio proueniens ex sententia, & vide Alex. de immo. in. l. eū qui. col. iij. ff. de iur. iuran. ubi per sententiam non nouatur, nec perimitur prima actio. & vide eundem in l. singularia. ff. si certum pet. vbi si pro actio re iudicari est vltra primam actione ex sententia, per quā nō nouatur actio prima, & vide in. l. si causa cognita C. de tral. cur.

FORMA SENTENTIE DIFFINITIVE.

a. Not. de isto ver. pertinere, do. de Rot. decisi. cccxxvj. incip. si comitatur, Abb. in c. j. in. iij. col. extra de seq. pos. & fruc. Abb. in. c. cum. obligati prin. de decim.

tium, & hoc factio sententia ferre, per quam absoluat reum ab obseruatione iudicij causa expressa v3 qz sibi non liquet de causa reseruando iura sua integra vtrique parti in alio iudicio, & hoc probantur in. l. si de meis. in. ff. de arb. & in. l. si vni. ff. de re iud. et. l. propterandum. §. illo proculdubio. C. de iud. & determinatur per Inn. in c. j. circa si. extra de confir.

5 vii. vel iuuu. & in. c. cum contingat. extra de offi. dele. ¶ Sed quid si instantia litis sit finita, an iudex poterit absolvere ab obseruatione iudicij, et partem in expensis condemnare, quidam dicunt qz non, quia desijt esse iudex per lapsu temporis, vt in. c. de causis. extra de offi. dele. & in. l. ij. §. fed & si iudex. ff. iud. sol. C. y. vero, et alij tenent contrarium, vt per eum no. in d. §. illo proculdubio. & in. §. si. in ea. l. C. de iud.

2 **P R T I N E R E.** ¶ Istud verbum largam habet significationem, vt in. l. verbu per tinere. ff. de ver. sig. restringitur tamen eius significati ad causam prosecutedam, seu in libel. propositam. ar. eius qz in. d. l. hoc enim in prin. ff. de susce. & in. l. ij. C. de iudi.

P L E N O I V R E. ¶ De significatione huius verbi plene dixi supra i primo libello,

in gl. super verbo eodem iure domini, de quo habetur in tex. in. l. iij. ff. de annu. leg. & in c. querelam. extra de elec. cum simi.

1 Reus qualiter condemnetur in actione reali.

2 Si reus sit absolutus ex causa, quia res est sua, & lapsu temporis cadat a possessione rei, qz sit deuoluta ad actorem, an possit agere contra actorem.

3 Reus absolutus, quia non possidet, si postea possideat, an conueniri possit.

4 Iudex in sua sententia, an teneatur exprimere qualiter condemnat, vel absoluit.

5 In quibus casibus iudex teneatur exprimere causam sententie sue.

R E L A X A N D V M E T R E S T I
tuendum. ¶ Sciendum est qz in hac actione condemnatur reus non dare, sed restituere, vt in l. qz restituitur. ff. de rei ven. quia dare est accipientis facere, vt. l. vbi autem non apparet §. qz id quod. ff. de verb. ob. vnde cum iam sit dñs, non potest amplius fieri dñs, vt. l. iij. §. ex plurimis. ff. de acq. pos. & l. si vt certo. §. si duo.

2 **R E S T I T U E R E.** ¶ Sed quid dices de q. sepius occurrente, pone qz reus fuit absolutus causa expressa quod est sua, dein de lapsu temporis cadit a possessione ipsius rei, que ad manus reducitur ipsius actoris, quereit an

reus agere poterit contra ipsum actorem facti possessor rei uendicatione, vel publiciana, vel actione in factum ex. d. sententia, & ab eo rem auocare. Breuiter dic secundum aliquos, aut fuit lata sententia absolutoria causa expressa, qz reus dñs est, vel se dñm probauit, vt in. q. pposita, & tunc sibi competit actio ex sententia, & exceptio pro dño, vel quasi ipsius rei obtinendo, iux. no. in. l. fed & si possessori. in prin. de iur. iur. & l. si inter me. & l. si qs re. & ibi no. ff. de exce. rei indi. Per quod pater qz talia verba enunciatiua p modum cause fin. expressa in sententia ducunt dispositionem, quod est no. pro quo videt tex. in. d. l. si qs rem. & hac opi. sequit Bal. in d. l. fed si possessori. et Bar. in. l. circa. ff. de pb. & l. ex hac scriptura. ff. de don. In. aut. et Io. an. vñr tenere contrarium in. c. ij. extra de causa pos. & pprrie, aut fuit lata sententia absolutoria, quia actor de suo dño non probauit, vel quia ad alium rem ipsam pertinuisse apparuit, et tunc ipsi reo non competit actio si cadat a possessione, quia iudex hoc non gerit in mente ei sus tribuere, ar. d. l. fed & si possessori. in fin. c. l. seq. aut fuit lata sententia absolutoria nulla ea expressa, tunc nulla reo competit actio, quia videt absolutus in dubio, ex eo quia actor non probauit, non autem quia dñs sit, vt habetur in. l. si qs ad exhibe. ff. de exce. rei iudi. & ibi no. per bar. & in. l. iul. ff. de condi. inde. & l. duo. bus. §. si a fideiussore, ff. de iur. iur. vel saltē prefumitur absolutus ex causa in processu expressa, ar. in. l. iij. in fi. de re iud. & l. iij. C. de sen. que sine cer. quanti. Sed circa premissa occurrit tale dubium reus est absolutus, quia agens non probauit postea vult actor de nouo instituire, & probare per instrumenta de nouo reperta de iure suo. Queritur an possit, vel ob stare habeat exceptio rei iudicate, & vide tur qz possit agere rei iudi. exceptione non obstante, per ea que habentur in. l. iul. de condi. inde. secundum primam, & secundam, & quintam lec. ibi positam. In contrarium est veritas per. l. sub spen. cum ibi no. C. de re iud. & l. imperatores. ff. de re iudi. & ita determinat Bart. in. d. l. si quis ad exhiben. ff. de re iudi. nec ob. que habentur in. d. l. iul. quia ibi loquitur quando in nouo iudicio erit diuersus modus agendi a primo, & noua instantia tendebat ad alium finem ad quem non tendebat prima, non ob. ibi exce. rei iud. sed hic erat idem modus agendi, & ad eundem finem tendebat. ergo

& c. ¶ Quid aut si reus absolutus, qz non possidebat postea competit possidere, an poterit conueniri de nouo. Dic qz sic non ob. rei iudi. exceptione, vt in. l. pcur. ad exhibi. in prin. ff. re. iud. hab. & ibi no. in. l. si re. & in. l. si qs. de exce.

3

3

3

3

3

3

3

3

4. re iud. cū si. **¶** Vterius querit, an iudex in sua sententiā teneatur causam exprimere a qua reū absoluit, vel cōdēnari, de quo rāgitur per gl. & Io. an. in. c. sicut nobis. extra de re iudi. Dic q regulariter iudex nō tenetur de necessitate causam exprimere, immo periculū est, et futū illam exprimere, si potest cū silentio p̄transire, quia redargui possēt sententiā de nullitate, si causa reperiret falsa, vel erronea, vt superius tactū est. **¶** Fallit regula in sex casibus in qbus de necessitate, vel ex. l. vrbaniate causa est exprimēda. Primus est quādo iudex in causa appellatiōis fert sententiā reuocatoriā prime, extra de re iud. c. bertoldus. Secūdo quādo reus absoluit ab instātia iudicij, nā debet e exprimere, p̄ quā partē steterit q̄ lis finē non habuerit, vt. l. propter adū. in. §. illo proculdubio. C. de iudi. & ibi p̄ Cyn. de hoc. Tertius quādo reus absoluitur p̄pter ineptā petitionem, vt extra de iud. in. c. examinata. Quartus quādo reus condemnat super principiā, & absoluit ab expensis, quia causa absolutiōis xprimēda est, vt in. au. de iud. §. opz col. vj. in. l. sciendū. ff. de app. reci. Quintus est qñ reus absoluitur, quia nō possidet, vt extra de exce. in. c. pen. Sextus est in sententiā excommunicationis. vt in. c. j. extra de sen. excōm. li. vj. & no. Spe. in. tit. de sen. prela. §. qualiter in ver. verū si raciones. Et adde septimo casum, v3 qñ tutor, uel curator, remouet vt suspectus, vt. l. he. n. cause. in princ. ff. de suspe. tu.

FLORENORVM CENTVM Pro fructibus. Quāliter fructus sint in petitione postulādī, & cōsequēdi in cōdēnatione, plene dīxi supra i. j. li. i. gl. sup. ver. simul cū fructibus.

1. Absolutio ab expensis quando fiat reo conde-
mnato, & quando non.
2. Ex clausula adiecta in sententiā saluo omni
iure cōpetenti ipsi parti &c. an in alio iudicio
ius competat, & maxime ex tali sententiā.

ABSOLVIMVS AB EXPEN

1. sis. **¶** Notandum est q̄ hec absolutio non est
fienda regulariter quādo reus succubuit in pri-
cipali, immo debet cōdēnari in expensis, vt
tradit in. l. p̄perādū. §. sinautē reū. C. de iudi.
Fallit quādo subest causa iniusta litigandi, vt
no. in. l. q̄ solidū. §. etiā. ff. de le. j. & plene scri-
psi supra in. j. li. in gl. super ver. expē. **¶** Postre-
mo querit ecce q̄ iudex in sententiā absoluto-
ria adiecit istam clausulā saluo omni iure cō-
petenti. do. Simo. in alio iudicio sup. d. petiā
terre, nunq̄ poterit ipse Simo. allegare in alio
iudicio ius sibi cōpetere in ipsa terra virtute
huius sententiē videt q̄ sic. q̄a illa verba oī u

re competēti, sunt tempo-
ris presentis, ergo dispo-
nunt de presenti, vt. l. si a
colono. ff. de verbo. oblig.
In cōtrariū est veritas, quia
hoc verbū cōpetē. resoluū
in vim conditionis, vt sit
sensus. si si quod ius com-
petit. arg. eius quod not.
gl. not. in clementi. j.
in princ. in gl. super ver.
si dignitatibus, in si. de pre-
ben. & est ratio quia ablatiui absoluti facti
sunt conditionem, vt. l. leuicū. ff. de vsu. & l. a
testatore. ff. de condi. & demon. sicq̄ neces-
se habebit ipse si. alunde de iure suo proba-
re, quia sententiā solum reseruat ius sibi quod
apparet ei competere aliunde, & ex alia cau-
sa non autem declarare, vel disponere inten-
dit quod ius aliquid sibi competeret, quia
sic implicaret contraria, nam absolutio fit,
quia non constat iudici de iure aliquo ipsi
Simo. competenti, reseruatō autem sequitur
vt ius, q̄ coram eo non est probatum, si q̄
competit in alio iudicio probare possit, non
autem sit reseruatō, vt predictum est, vt per
eam ius aliquid competere, consti metur, vel
disponatur, & hec sufficiant. Sequitur forma
appellatiōis in sententiā diffinitiuā.

¶ Forma appellatiōis a sen- tentiā diffinitiuā.

CORAM VOBIS Domino vicario
comparet, & se presentat p̄fatus Simo.
procur. nomine dicti Ioan. causa, & occasio-
ne cuiusdam arte sententiē, vt dicitur per
vos late contra ipsum Simon. dicto no-
mine, & dictum Ioan. in fauorem supra
scripti An. in causa, & iste inter ipsas partes
coram vobis iure vtrius. ac causi, & oc-
casione omnium, & singulorum in ipsa tali,
quali, sententiā contentorū in qua quidem
asserita sententiā, inter cetera effectualiter
vt dicitur cōdennastis dictum Ioan. & eun-
dem Simon. eius nomine ad restituendum, &
dimittendum ipsi An. petiām terre, de qua
in libello, do. A. si mentio, & vterius in
flore. centum pro fructibus &c. prout
hic, & alia in ipsa asserita sententiā latius re-
peruntur expressa, ad quam relatio habeat-
ur, dicens, & proponens prenominaus Si.
d. nomine ipsam pretensam sententiā, &
omnia, & singula in ea contenta in illis pas-
sibus, punctis, & articulis in, in quibus lata
sit, seu esse reperiat contra ipsum Simo. et. d. Io.

FORMA APPELLATIO A SENTENTIA DIFFI.

a **C** Grauat. adde an de appellatioe sit si dum instrumētum, vide Io. an. in. c. cordi. & in. c. appellatio. de appel. in. vi.
 b **C** Suspenditur. adde Io. de an. xxxvi.
 c. **C** Facere potest. adde Fely. in. c. ex parte. el. i. de re scri. franchum, & prepositum mediolanem. in c. interposita. §. illa deni ff. de app. ab. in. consi. i. in. i. volu. & Alexan. in. cōs. xxxvi. in. iij. volum. Cur.

& iura sua, fuisse, & esse nulla, nulliusq; valoris, & momenti, & iniquam sit aliqua q; non credit, dicit eā fuisse, & esse iniquam, et iniustam, ac inique et in iuste lata, & pronunciatā, et ab ipsa asserta sūta tanq; nulla, & nullius valoris, & tanq; iniqua, similiter, et iniusta, & inique, ac iniuste, lata, & pronunciatā, in his scriptis prouocat, & appellat ad do. potestātē Papię, & ad quęcūq; iudicem competentem, ad quem de iure melius appellare potest, & ad quę presens nullitas, & appellatio melius diuoluitur, seu deuolui pōt petens, & cum instātia iterum petens, semel, bis, & ter, instanter, & instantissimē apostolos sibi tradidit, & litteras dimissorias, cum quibus se p̄sentare possit coram iudice competenti presentis nullitatis, et ap-

pellationis, protestans q; per ipsum Simo. d. nomine nō stat, nec sabbit quominus ipsos apostolos recipiant, quodcumq; vobis placuerit, & super inde prefatus Simo., rogauit notarium &c.
 tur. Quarto contra q; personam appellatio interponitur, vt. l. j. in. ff. de appel. & ibi de hoc per Bartol. Queritur qua ratione sit reperita appellatio, dic q; duplici de causa. Prima vt defectus probationis interueniens in principali hęc possit suppleri, & restitui in appellatioe, secunda est ne iudicantis iniquitas, vel imperitia remaneat in partis p̄iudicium occultata, vt hec habentur in. l. j. in. prin. ff. de appe. & in. l. eos. C. eo. & l. per hanc. C. de t. mp. appel. Si tamen a sententia quantumcūq; iniqua non appelleretur sit ius ex ea. & de iniusto sit iustum, vt. l. ff. de iustit. & iur. & l. j. §. in hoc interdico. ff. de li. exhi. cum si. superius alleg. in proximo precedenti, & est precise mittenda executioni, vt dicit Inn. in. c. quoniam contra. falsam extra de prob. in. gl. si. **C** Queritur quot modis confirmatur sententia. Respondeo multis modis. Primo per expressam partis approbationem. vt. l. si expressum, ff. de appel. & l. ab eo. in. fi. C. quomodo & quando iud. Item si non appellatur a sententia, vel appelleretur post terminum. x. dierum a iure limitatum, vt. d. l. ab eo. & in. d. l. eos. §. j. & l. j. §. biduum, ff. quādo ap. sit. & in. aq. hodie. C. de appel. cum si. Item si condemnatum petat terminum ad soluendum, vt. l. ad solutionem. C. de re iudi. **C** Inde queritur qualiter, & quot modis sententia impugnetur, dic vt supra dixi in. tit. precedent. quattuor modis, valet per appellationem per ininteg. restit per supplicationem, & per nullitatem. **C** Queritur quis possit appellare, dic q; a condemnatus, & quislibet grauat. vt. l. et in maioribus. & in. l. eos. C. de appel. & in. d. l. i. ff. eod. ac etiam quislibet, cuius interest sententiam non esse sic latam, vt. l. sententia. & l. ab executione. §. alio condemnato. ff. de appel. & ibi not. & in. c. cum super extra de re iudi. & que sit forma appellandi, quando tertia persona appellat per suo interesse, not. Innoc. in. c. cum super, **C** Item queritur an omni tempore liceat appellare, tam feriatō, q; non feriatō, dic q; sic, vt in. l. j. & ibi not. C. de fer. **C** Sed an appellatio extinguat pronunciatum, vel suspendat. text. videntur contrarij, nam in. l. j. in. fi. & ibi not. ff. ad turpil. dicit text. q; extinguitur, alibi dicit q; suspenditur, b & hec verior, vt habetur in. l. precipimus ver. hunc. & ver. seq. C. de appe. et in. l. ab execu. in. prin. C. quos ap. non re & in. l. fi. C. de fid. instrum. & optime. l. fi. C. si re. vel ac. mor. sue. **C** Sed pone q; is qui appellauit renunciauit ipsi appellatioe q; facere c. potest vt. l. si quis libellos. C. de app. an ipse qui obtinuerit poterit prosequi illam appellationem, distingue breuiter, aut reus qui succubuit appellauit simpliciter non disti-

S V M M A R I V M.

- 1 Qua ratione sit inuenta appellatio.
 - 2 Quot modis confirmatur sententia.
 - 3 Quot modis sententia impugnetur.
 - 4 Quis possit appellare.
 - 5 An liceat omni tempore appellare.
 - 6 Appellatio an extinguat, vel suspendat pronunciatum.
 - 7 Si sit renunciatum appellatōni per appellantem, an qui obtinuit possit prosequi appellatōnem.
 - 8 In quibus casibus liceat appellare.
 - 9 Ad quem debeat appellari.
 - 10 Coram quo interponi debeat appellatio.
 - 11 Appellatio an sit facienda viua voce, vel in scriptis.
 - 12 Si pars appellet oretenus & in scriptis, an super vtraque possit procedere.
- C** O R A M V O B I S. **C** Aduertendum q; libellus appellatioe debet quatuor continere. Primo personam eius qui appellat. Secundo personam eius a cuius sententia appellatur. Tertio a qua sententia appella-

- 2 sam extra de prob. in. gl. si. **C** Queritur quot modis confirmatur sententia. Respondeo multis modis. Primo per expressam partis approbationem. vt. l. si expressum, ff. de appel. & l. ab eo. in. fi. C. quomodo & quando iud. Item si non appellatur a sententia, vel appelleretur post terminum. x. dierum a iure limitatum, vt. d. l. ab eo. & in. d. l. eos. §. j. & l. j. §. biduum, ff. quādo ap. sit. & in. aq. hodie. C. de appel. cum si. Item si condemnatum petat terminum ad soluendum, vt. l. ad solutionem. C. de re iudi. **C** Inde queritur qualiter, & quot modis sententia impugnetur, dic vt supra dixi in. tit. precedent. quattuor modis, valet per appellationem per ininteg. restit per supplicationem, & per nullitatem. **C** Queritur quis possit appellare, dic q; a condemnatus, & quislibet grauat. vt. l. et in maioribus. & in. l. eos. C. de appel. & in. d. l. i. ff. eod. ac etiam quislibet, cuius interest sententiam non esse sic latam, vt. l. sententia. & l. ab executione. §. alio condemnato. ff. de appel. & ibi not. & in. c. cum super extra de re iudi. & que sit forma appellandi, quando tertia persona appellat per suo interesse, not. Innoc. in. c. cum super, **C** Item queritur an omni tempore liceat appellare, tam feriatō, q; non feriatō, dic q; sic, vt in. l. j. & ibi not. C. de fer. **C** Sed an appellatio extinguat pronunciatum, vel suspendat. text. videntur contrarij, nam in. l. j. in. fi. & ibi not. ff. ad turpil. dicit text. q; extinguitur, alibi dicit q; suspenditur, b & hec verior, vt habetur in. l. precipimus ver. hunc. & ver. seq. C. de appe. et in. l. ab execu. in. prin. C. quos ap. non re & in. l. fi. C. de fid. instrum. & optime. l. fi. C. si re. vel ac. mor. sue. **C** Sed pone q; is qui appellauit renunciauit ipsi appellatioe q; facere c. potest vt. l. si quis libellos. C. de app. an ipse qui obtinuerit poterit prosequi illam appellationem, distingue breuiter, aut reus qui succubuit appellauit simpliciter non disti-

ctis, neque determinatis capitulis in genere, vel in specie, a quibus appellauit, & tunc licebit actori prosequi ad suum commodum talis appellacionem, vt in l. ampliore, & ibi per Iacob. C. de temp. app. aut distinguit capitula, quibus appellauit saltem in genere, vt patet in hac forma, & tunc in ipsis tantum capitulis, a quibus appellauit, vel ad quod appellatio se refert poterit app. prosequi non ob ipsa renunciacione, vt no. per Bart. in d. l. ampliore, & per hoc patet quod differt causa principalis ab appellacione. Nam in principali ablato libello, potest actor liti renunciare reo inuito, vt l. post q. liti. C. de pac. & not. per doc. in auc. qui semel C. quomodo & quando iud. sed interposita appellacione non licet parte inuita appellacioni renunciare, vt dictum est, que autem sit ratio cogita. Ad vnum tamen aduerte, quod qui obtinuit sententiam potest petere coram superiore ipsam sententiam confirmari, etiam si ab ea non fuerit prouocatum, vt in c. j. & ij. extra de con. fir. vij. vel inuic. quam petitione confirmationis puto sciendam intra ipa ad appellandum prefixa, vt ibi no. **C** Querit vltra in quibus litibus, vel causis liceat appellare. a Rñdeo quod in omnibus generaliter, tam civilibus, quam criminalibus, de civilibus p. 3 in l. i. in maioribus. & quasi p. totum, C. de app. & ff. de app. et i. c. de app. quasi p. totum, extra de app. Fallit hec regula, quod de civilibus traditur in subiectis casibus. Primo quoniam p. renunciat beneficiis appellandi, vt l. i. in. ff. C. de temp. ap. et l. j. §. si quis, ff. a. q. ap. no. 13. **C** Item si princeps eam commiserit appellacione remota, vt d. l. in. ff. C. Item si fuit appellatum a sententia interlocutoria, vt l. ij. ff. de app. reci. & l. pe. C. quo, app. non reci. & plene dixi, vbi vide supra in tit. ij. **C** Item fallit in vero contumace qui non appellat, vt l. i. C. quorum appellatio non reci. & l. prima. §. item cum ex edicto, ff. que sent. sine appell. rescin. & ibi no. & clarius in l. contumacia, ff. de re iudica. **C** Item in causa momentanee possessionis, quia nemo appellat, vt dixi supra in tit. ii. pbatur in l. i. C. si de mo. pos. 13 potest in iure, resti. peti maxime si fuerit sententia lata ex facti, vel in iuris, vt dicit Iacob. but. in l. fal. C. si ex facti, instr. Idem si lata esset, et in minoribus, vel absentibus ex causa iusta, C. si aduer. re iudi. l. i. cum l. sequen. **C** Item in executione a qua non appellat, nisi modus excedat in exequendo vt l. ab executione, C. quo, app. non reci. de quo plenius no. in fra sub tit. de execu. senten.

B Item fallit in sententia lata sub reductione ad arbitrium boni viri a qua non potest appellari vt dicit Inn. i. c. presentis, extra de rescri. qua op. Bar. secutus est, in l. i. ff. de l. ij. & ibi idem tenuit Bal. & per eundem Bar. in l. nemo potest

ff. de le. i. licet postea muta pro proposito, idem Bal. in l. i. C. ne lit. tercio. p. uo. tenuerit quod possit appellari, nec tamen aliquid boni a leg. pro eo, tamē facit regulam in maioribus, C. de appell. & quod no. p. glo. in c. super his extra de accu. in gl. que incipit hoc generale, de quo vide plene quod scriptum supra sub tit. de forma libelli, quo agitur ad penam secundum formam compromissi. **C** Item fallit in debitore si condemnato, vt in l. abscindendum, & l. i. ff. C. quo appell. non reci. **C** Item fallit cum agitur de testa. ape. vel vt heres in pos. mit. vt l. si quis, C. quo app. non reci. & l. i. ff. de appe. reci. de criminalibus patet in l. litigato ribus, C. de appe. & l. non statum, ff. de appe. & l. aditos, C. de epis. aud. Fallit hec regula in infra scriptis casibus in homicida, venefico, adultero, incantator, seu mago, & in publico violatore, vt traditur in l. ii. C. quo appell. non reci. Item fallit in officiali delinquente in officio ab eius superiore condemnato vt in l. nulli. C. quor. app. non reci. **C** Inde queritur ad quem debeat appellari, vbi distingue, aut appellatur a sententia lata p. delegatum, aut appellatur ab ea que lata est per ordinariū. Primo casu ita distingue, aut erat subdelegatus ad totam causam ab alio delegata in casu concessio, & tunc appellatur ad ordinarium non autem ad ipsum delegatum, vt habetur, & not. Bar. in l. i. quis & a quo app. aut erat simplex delegatus, & tunc aut erat delegatus ad totam causam, & tunc appellare ad ipsum, ordinarium

a **C** In quibus casibus non licet appellare. Spe. in tit. de app. in §. i. quibus doc. i. c. pastoralis. i. §. p. terea. de off. si. de le. i. c. non solū de app. li. vj. glo. summe. li. q. vj. doc. in c. q. frōte, de app. pel.

b **C** A sententia lata supra reductione ad arbitrium boni viri non potest appellari, doc. i. l. i. in si. ff. de iud. de li. doc. in l. a. n. p. ff. de i. sig. doc. i. c. de causis. de off. delega.

FORMA APPELLA. A SENTEN. DIFFINI.

delegantem, vt dictum est, idem si erat delegatus ad certā partem, & tulit per se sententiam, si autē alij subdelegauit, tunc aut subdelegauit causam in totum, & appellabitur ad ordinariū, vt dictum est, aut referuauit in se sententiam, & medium, vel principium subdelegauit, & tunc appellatur ad delegantē, & hec. pbantur in. c. super. q. in. §. porro. extra. de offi. deleg. & i. d. l. i. Sic q̄ patet ex predictis, q̄ si subdelegatus ferat sententiā diffinitiuā sup totā causā, q̄ appellandū est ad ordinariū, si vero fert sententiā interlocutoriam super parte aliqua ipsius cause, tunc appellandum est ad delegatum patet et q̄ q̄sum ad appellationem interponendā a diffinitiuā suā non differt delegatus ab subdelegato, quia vtroq̄ casu ad ordinariū appellatur, verū consulte agendo, dic in appellatione semper te appellare ad iudicē cōpetentem, vt h̄i.

10 & no. i. l. q. rome. §. feya. ff. de ver. ob. et + Qui to queritur corā quo interponi debeat appellatio, dic corā illo qui sententiā tulit, vt. d. l. i. q. s. & a quo app. & si plures pronunciauerunt, dz coram singulis cōiter, vel separatim appō interponi, vt in cle. i. de app. Et si forte iudicium non haberet copia, q̄ vel fugerūt, & lauit, vt plerunq̄ faciunt mediculosi iudices, aut alterius eorū non potest copia h̄i, tunc sufficit adire iudicē superiorem, ad quē deuoluatur de iure app. infra tps limitatum ad appellandum, & libellum appellationis porrigere. ij. q. vj. c. bīduū. §. si quis ipsius, ad quod facit quod h̄i in. l. i. & ij. C. de his qui per me. iud. non ap. Sunt tamen aliqui qui praticant hoc modo, vadunt enim ad domum solite habitationis ipsius iudicis, si erat delegatus, vel ad solitum tribunal, si erat ordinarius, & ibi. p̄stantur de absentia iudicis, & per notarium factū scribi corū appōnem, & deinde vadunt cum ipsa appellatione ad iudicē superiorem, & p̄sequunt causam coram eo, tamentalis practica non inuatur iure, nisi quo ad ostendendū de diligentia ipsius patris, & abntia iudicis, ar. l. si quis appellandum. C. de app. & l. vt profectis. C. de an. exce. & in. d. §. si quis. in. d. l. C. quā. app. sit vnde consi. est q̄ reiteretur appellatio coram ipso iudice superiore, ad qd̄ et facit qd̄ no. Bar. i. l. nō solū. §. morte ff. d̄ ope. no. nū. ver. circa tertū. Bt si fortasse, nec superioris indicis possit h̄eri copia, tunc debet appellans coram honestis personis de sua appellatione protestari, & sic excusabitur, vt h̄i in. c. si. extra. de app. & no. per glo. in cle. i. extra. de app. cum si. ibi no. et + Amplius etiam est no. q̄ etiam vltia voce, si pars presens sit sententiē ab ea possit appellare, dummodo incontinenti appellet, vt in. l. ij. ff. de app. vbi autem ex intervallo interponitur, tunc requiritur

ter appellatio i scriptis, & quod infra. x. dies in terponatur iure nouo, vt i auc. hodie. C. de ap. licet olim deberet interponi infra bīduū, vt. l. i. §. bīduū. ff. q̄ app. sit. & i. l. eos. §. ne temere. C. de app. Istud autem tempus appellandi non currit, nisi a tempore scientie, non autem a tempore sententiē, vt probatur in. d. l. i. §. si. quādo ap. sit. & in. d. §. bīduum. & l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. & pro tanto quando condemnatus non fuit presens sententiē, solent prudentes sibi notificare sententiā debito modo, v3 in forma publica, vt in cle. causam. extra. d̄ cle. & no. per Bar. in. d. §. morte, vt p̄ hoc cur. rat sibi tps appellandi. et + Quid autem si pars appellauit oretenus, & in scriptis, an poterit super vtraq̄ procedere, vide q̄ infra dicam, i gl. super verbo in his scriptis.

S V M M A R I V M.

- 1 Semper exprimi debet qualitas grauaminis, a quo appellatio interponitur.
- 2 Verbum assertum quid importet.

OCCASIONE C V I V S D A M

1 sententiē asserit, et + Merito sit mentio de sententiā, a qua appellatur, quia semper exprimi debet qualitas grauaminis a quo appellatio interponitur, vt dictū est supra & h̄i in. d. l. i. §. i. ff. de app. in qua ap. que interponitur a diffinitiuā sententiā, nō est necesse causas exprimere, sed i interlocutoria secus est, vt dictum est supra & h̄i in. l. scio. ff. de app. & in. c. cor. & in. c. vt de bitus. extra. de app. de qua forma appellandi traditur in. c. post appellationem. in. si. ij. q. vj.

2 et + Sed queritur quare dicatur asserit. So. d̄nt quidam q̄ ideo ne videatur simpliciter loquendo sententiam approbare, q̄ nitur impugnare, sed ego credo nil referre quo sermone quis loquatur, nam per sequentia verba declaratur qualis fuerit intentio circa precedentia, vt. l. si feruus plurium, in. si. ff. de leg. i. & l. heredes palam §. sed si notā, ff. de testa. vnde cum in sequētibz dicat ipsam sententiam nullam, & iniq̄, patet manifeste q̄ per precedentia verba nō est propositi ipsam confirmare tanquam aliquam, & mens proferentis potius quam verbz, attendi debet maxime in iudicijs, vt. l. si intentione ambigua. ff. de iudi. & i. l. labeo. ff. de sup. leg. facit quod alibi d̄r de testō, quod licet de se nullum sit, tamen appellatur testamentum. Vn de recte dicimus q̄ istud testamentum est nullum, vt in. si. quib. mod. testa. in. fr. §. i. & ff. de iust. rup. test. l. i. licet improprie, & abusiue appelletur testamentum, vt dicit testa. in. l. ij. §. i. ff. quemad. testa. aper.

FORMA APPELLA. A SENTEN. DIFFINI.

2 IN ILLIS PASSIBVS a PVN
dis. Hec practica sumitur ex c. raynal. extra
de test. & quod not. per gl. si. extra de ap. li. vj.
nam tot sunt sine. quot sunt eius capitula. arg. i
letiam. & ibi no. ff. de min. si cur tot sunt stipu-
lationes. quot sunt summe. vel res. vt. l. scire de
bemus. in prin. ff. de ver. ob. Ideo qd pot eodem
natus. vel priuatus ab vno. c. appellare. & in a-
lio consentire. vt in. d. c. raynal. nec talis applo
sic diuisim interposita proderit aduersario. quo
ad capla non contenta. sed in connexis ei pro-
derit. vt illam. psequi possit. vt supra dixi. et p-
batur in. d. l. etia. in. y. ex ca. ff. de mi. cu. si. ibi
no. & tangitur per bar. et la. bu. in. l. ampliore.
C. de ap. & in. l. appellati. ff. de ap. Prodesse et
plenus aduersario ipsa applo si fuisse simpli-
citer. & absolute interposita. adeo qd non pos-
set appellans renunciare apploni in preiudicio
sui aduersarij. vt h. r. & no. in. d. l. ampliore. et
l. oem honorem. co. atu. & ibi no. per y. in. l.
per hanc. C. de tpo. appella. et supra tetigi.

S V M M A R I V M.

- 1 Querela nullitatis quot modis proponatur.
- 2 Simpliciter appellans. nec aliquid exprimens
de nullitate. an in processu cause possit dice-
re ipsam nullam.
- 3 Quot modis possit de nullitate disputari.
- 4 An iure actionis. vel officio iudicis petatur sen-
tentia principaliter pronunciari nulla.
- 5 Officium iudicis quanto tempore duret.
- 6 Per appellationem an iure actio. vel officio iu-
dicis petatur sententia iniqua pronunciari.
- 7 De nullitate sententie. coram quo iudice agat.
- 8 Iudex nullitatis sententie. an possit cognoscere
de causa principali. cognosco qd sententia sit
nulla.
- 9 Iudex nullitatis an pronunciat super eisdem
actis de causa principia.

F V I S S E T E S S E N V L L A M

- 1 Et potest condemnatus de nullitate querela
proponere dupliciter vel in modum agendi. vt
hic. vel in modum excipiendi. vt in. l. iij. in. §.
condemnatum. & in. l. si cum nulla. ff. de re iu.
& ad partem pertinet allegare non ad eius ad-
uocatum. cum exceptio nullitatis sit perempto-
ria. vt ibi. & per hoc apud acta per partem p-
ponenda. vt in. c. quoniam contra falsam. ex-
tra de proba. Et Quot autem modis possit dici
nulla. plene dictu est supra in ti. preced. Et Sz
quid dices si simpliciter appellauit. nec de nul-
litate quid expresse. an in processu cause po-
terit dicere ipsam nullam. videtur qd non. quia
appellando presupponit sententiam esse aliq. qd.
ar. in. l. iij. §. falsus. ff. rem ra. ha. distingue tamē
sic. aut sententia est nulla ex defectu forme. vel
solennitatis debite. tunc appellando simpliciter

non videtur illa approba-
re tacite. quia nec expres-
se potest illam confirmare
tanquam sententiam. vt ha-
betur in. l. si expressim. ff.
de app. vnde poterit dici
nulla in processu cause. aut
est nulla ex defectu consen-
sus ipsius partis. que non
fuit in iudicio. & tunc sim-
pliciter appellando videt
ipsam confirmare. tanq. rē
te. & solemniter latam. sed
non tanquam eque. & iuste
latā. vt in. d. §. falsus. sicq.
postea nullam dicere pote-
rit. de qua latius testigit In
no. in. c. cum contingat. ex-
tra de offi. dele. idem qd dic-
i in integ. restitui. aduersus
sententiam petitam. nā po-
terit iudex super nullitate
cognoscere. vt not. per eū
dem Inno. Et Vterius re-
uoco in dubium. vt plenus
cognoscat. quod supra ta-
ctū est. vj. quot modis pos-
sit de nullitate disputari.
Dic duobus modis princ-
paliter. vno modo in vim
excipiendi. & agendo que
ri pot. dupliciter. vno mo-
do incidēt. vt in hac for-
ma. in qua secundum com-
munem opi. dicimus qd nul-
litas venit incidēt ad ap-
pellationem. vt no. per glo.
et doct. in. l. i. C. quando
prouo. non est neces. licet
idem la. bu. tenuerit con-
trarium. alio modo queri-
tur principaliter videlicet
quando nullitas sola allegat-
ur petendo sententiam p-
nunciari nullam. vt no. p-
glo. in. l. i. ff. que sententie si-
ne app. rescin. Excipiendo
vero de nullitate. queritur
quando executio
sententie postulat. et per partem contra quā
est lata fore nullam allegatur vt in. d. l. si cum
nulla. ff. de re iud. in. l. i. in prin. ff. que sen. sine
app. rescin. et in. l. si pretor. in. §. marcellus. de
iudi. et plenus dicitur infra titu. de executio-
ne sententie. Et Circa tamen predicta dubia
occurrit. an iure actionis. vel officio iudicis
petatur sententia principaliter pronunciari nul-

2 In illis pas-
sibus. de huius
modi clausula
vide per Pa-
nor. in. ca. cum
Ioan. here. de
si. instru. & ibi
dicta per ipsū
intellige vt per
Philip. de pe-
ru. in. ca. duo-
bus. de app. &
Prepos. medic.
in. cap. interpo-
sita. §. ille deni-
que. eo. titulo.
colum. iij. cir-
ca h. Frā. cur.

FORMA APPELLATIO. A SENTEN. DIFFINITI.

A In officio. I
telligit se deligt
circa officium
a s fecus p ea
q̄ voluit Ro.
sing. luj. fol.
xliij.

la, dic breuiter q̄ solum iu
dicis officio a cum non sit
materia habilis ad pducē
dum in hoc actionē, vt no.
per Inn. i. c. si. extra de of
fic. iud. et j. c. G. ppetuus.
extra de fi. instr. Idem et iā
sequitur Bar. in. l. quidam

in suo. ff. de condi. inst. & plenius in. d. l. si ex
pressim. ff. de app. ad quod facit. l. si pater tuus
C. quādo puo. non est neces. C. Et no. q̄ hoc
officium iudicis durat tanto tēpore, quanto a
ctio personalis. l. xxx. an. vt. l. omnes. & l. si si
cut. C. de prescri. xxx. an. & insti. de perpe. &
tēp. ac. in prin. C. Sed quid dices in appone.
an iure actionis, vel officio iudicis petat pronū
ciari snia iniqua, vel iniusta, super quo Bar. in.
d. l. j. in prin. ff. de app. dicit q̄ applo non est a
ctio, nec officiu iudicis. s; ius quoddā ex his se
paratum per tex. d. l. j. dum dicit q̄ applo est
eius & c. vnde virtute huius ppositi iudex ex
suo officio mouetur ad deseruendum huic iu
ri, & sic erit officium mercennarium, vt. l. iij.

C. depoli. C. Deinde queritur coram quo iu
dicē agendum est de hōi nullitate sententiē,
breuiter sic dicendū est, aut queritur de ea inci
denter, & tunc coram illo iudice ventilabitur,
coram quo pendet cā, siue sit principalis, siue
applois, siue excusationis. Si vero de nullita
te principaliter sit agendum, vel querendum,
tunc erit in electione ipsius agentis, vel causam
pponere coram iudice superiore eius qui pronu
nciat, vel coram illo iudice, qui pronuncia
uit si est ordinarius, vt probat in. l. iij. C. de ac
cu. & ibi per Iac. but. & i. l. carmelia p̄a. ff. de
iurepa. & ibi per Bar. in. l. si expressim supra a l
e. & per Cy. & Ia. de arc. in. l. si vt pponis. C.

quō & quādo iud. C. Sed nunquid iudex cāe
nullitatis, d. sine poterit de causa principali co
gnoscere, cognito q̄ sententiā sit nulla, dicit Bar.
in. d. l. si expressim, quod sic, q̄ secundum eum
sicut causa applois deuoluit ad superiorē cau
sam nullitatis, vt dictum est, sic causa nullitatis
deuoluit causam iniquitatis, quod etiam sequit
Inn. in. c. cum cōtingat, extra de offi. deleg. qd̄
multum no. C. Non ergo gaudeant cauilliosi ad
uocari, & procuratores q̄ frequenter conantur
p̄ talem nullitatis effectum totū subuertere cau
se p̄cessum magnis sumptibus, et laboribus ob
tentum, & cām reducere ad pristinum statum,
vt habeat nouū salutiū, quorū maijjs p̄ hanc
viā est succursus, quia posito q̄ iudex videat
sententiam nullā, nō tamen differre debet, nec
abstinere reū condēnare, si viderit condēnan
dū, & ipsum absoluere si viderit absoluentū.

C. Superest autē discutere, an super eisdē actis

pnunciabit de cā principali, vel repeti faciat
nouum processum sup ea, circa quod sic distin
gue, aut cā nullitatis respicit vt formiter acta,
& sententiā, vt puta si litigatiū est cum minore
indefenso, vel coram iudice incompetenti, &
tunc quia omnia sunt nulla, reuertentur acta de
nouo, & super ipsis pnunciabitur, vt. l. cum
& vos minores. C. si aduer. rem iud. & l. con
tra pupilū. ff. de re iud. aut cā nullitatis respi
cit solum sniam, & non acta, vt q̄ sententiā fuit
lata die feriata, vel parte non citata, & si. & tūc
p̄cedat gl. in. l. si expressim. ff. de appel. & i. l.
si vt proponis. C. quō & quando iud. & ibi p̄
Cy. aut cā nullitatis respicit partē actorū tāū
ac sniam. v. g. si p̄cessum fuit contractū tā in
eius vita, q̄ post eius mortem, & tunc acta in
vita firma manebunt, & remittentur alia que
facta sunt post mortē, secundū Bar. vt per eum
no. in. l. cum querebatur. ff. de re iudica.

S V M M A R I V M.

1. Causa nullitatis in causa appellatio, an sit prin
cipalis.
 2. Appellatione deserta, an dicatur nullitas subla
ta, ita q̄ intentari non possit.
 3. Quando dicitur sententiā nulla, & si qua est ap
pello, an p̄cedat eius libellus.
 4. Iudex appella, si pnunciet male appellatum,
& nihil exprimat de nullitate, an videatur
super nullitate pronunciasse.
 5. Obiitens sententiam potest petere eam per su
perioiorem confirmari.
 6. Quis debeat pbare in causa appellationis, an
appellans bene appellatum, an appellatus be
ne iudicatum.
 7. Appellans si non potuit habere sententiam
in forma publica, an excusatus a productione
instrumenti ipsius sententiē in forma publica.
- ET IN QVANTVM SIT A
liqua. C. Not. per hec verba, q̄ causa iniquita
tis sententiē proponitur conditionaliter, videlicet
si sententiā sit aliqua, vnde dubitari consue
uit, an isto casu ipsa causa nullitatis sit principa
lis ad appella, super quo dubio contrarie sunt
opi. nam Ia. bu. in. l. i. C. quando prouo. nō est
neces. tenuit q̄ causa nullitatis sit causa princi
palis. gl. vero ibidem, quā communiter sequū
tur Cy. & alij tenet q̄ veniat incidenter ad ap
pellationem, cuius rei disputatio non est sine ef
fectū. Ideo q̄ queritur si appellatio est deser
ta, vel per statum, vel aliter submota, an con
sequenter, & nullitas dicatur sublata, nec possit
intentari. Super quo sic breuiter considera, quā
do causa propter quam remota est appellatio
respicit pariformiter, tam appellationem, q̄ nul
litate. v. g. datur ex forma statuti tēpus qua
tuor dierum ad appellandum, & nullam dicēdo
sententiam,**

sententiam. Certe remota appellatione per fluxum temporis remota est etiam & ipsa nullitas. Aliquando causa non est pariformis circa utrunq; vt patet de iure communi quo repella tur infra. x. dies, vt in auc. hodie. C. de app. & nulla dicitur infra. xxx. ann. vt not. Bart. in. l. quidam in suo. ff. de condi. insti. et insti. de pe. pe. & temp. ac. in princ. & in. l. licet. C. de iure delib. & tunc aut nullitas venit incidenter ad appellationem, & tunc sublata appellatione tollitur nullitas, argu. in. l. cum principalis. ff. de regu. iur. cum si. tibi no. aut e contra nullitas ve nit principaliter, & appellatio accessorie, vel utriq; deductur ad principale, vt in hac presenti forma, & tunc sublata appellatione firma remanet causa nullitatis, vt habetur, & nota. in d. l. si expressim. ff. de ap. per Bar. quia ex separatis non inferitur, vt. l. Papinianus exuli. ff. de mis. C. + Insuper apud scholasticos dubitatur an talis libellus procedat, dico sententiam nullam, & si est aliqua appello. Et quidam voluerunt dicere qd non, quia nullitas, & appellatio sunt contraria, ergo &c. vt in. l. j. C. de furti. & l. contra maiores. C. de inof. testa. in contrarium deter. Dy. & Bar. & alij communiter, vt plene disputauit idem Bar. in. d. l. si expressim, cuius potissima ratio est, quia non pure, sed conditionaliter proponuntur, sicq; secundum idē tempus non reperiuntur contraria cum vnum proponatur in defectum alterius, ar. in. c. consti tutus. extra de in inte. resti. & l. qui de inof. f. fo. & quod ibi no. ff. de inof. testa. & eius quod no. per glo. & Cy. in. l. siquidem. C. de exce. et in. l. non ab re. C. vnde vi. & l. si quis in suo C. de inof. testa. & Spe. in. ti. de accu. seu peti. §. sequitur. ver. sed numquid, & hanc partem sequitur Inn. in. c. cum dilecto. extra de ap. & Cy.

4 in. d. l. j. C. quando prouo, nō est neces. C. + Itē quero, pone qd interposita appellatione in forma, de qua supra iudex pronunciauit male appellatum, de nullitate vero nihil expressit, an videatur super nullitate pronunciaffe, & quedā glo. in. d. l. si expressim. tenet qd non, vnde de nullitate poterit adhuc agitari, quia sententia nulla non videtur in dubio confirmari, immo secundum aliquos non potest, ar. l. cum qui. C. de inof. testa. & l. in iure nostro. ff. de testa. tu. Alia glo. in. d. l. j. distinguit, aut ipsa sententia est ipso iure nulla propter errorem expressum in ea, & tunc iudex appellationis taliter prononciando non videtur eam confirmare, immo qd fortius est nō possit expresse, nec tacite, ideoq; de ipsius nullitate agi poterit quando eundem qd idem error esset in veracq;. vt. l. j. in prin. ff. que senten. sine app. rescin. & hoc modo procedit glo. qd est in. d. l. si expressim, aut sententia erat

nulla ex alia causa, & tūc considerandum est, qua forma iudex appellationis pronūciat, nam si quidem pronūciat simpliciter male appellatum, vt i. q. presupponitur, & tunc aut in forma appellationis, vel in processu cause fuit facta mentio nullitatis, vt hic, & tūc videtur in totum sententia confirmare, quia videtur sententia in dubio referri ad contenta in ipsa appellatione, & processu, ar. in. l. j. C. si ex sal. infra. & l. ff. C. de fide iustu. aut in forma appellationis, & in processu cause non fuit facta mentio nullitatis, & tunc prima sententia si nulla est, non confirmatur, quia verba hoc non ex primū, nec patiuntur, & cum sententia sit stricti iuris, dū eius verba potius restringi, qd ampliari ar. in. l. j. C. si plura sententia fuit. condem. & l. si a testi. de exce. re. iud. aut vltra procedit in sententia dicendo bene iudicatum, & sic communitur in sententia confirmatorijs, in quibus consuevit dici bene iudicatum, & male appellatum, vel e contra, male iudicatum, & bene appellatum, & tunc videtur in totum ipsam sententiam confirmare sic, quod vltierus agi non poterit de nullitate, & sic intelligitur gloss. in. d. l. j. propter illa verba bene iudicatum, que referri possunt ad utrunq; casum, tam nullitatis, quā iniquitatis. C. + Amplius queritur, an is qui obinuit sententiam possit petere eam per superiorem confirmari, a dic breuiter qd sic in. c. j. cum se. extra de confir. vii. vel iuu. facit. l. fina. C. quando prouo. non est ne. & in auc. de his qui ingre. ad app. §. voluimus. in. l. fina. C. vt li. pen. licet si reperit sententiam nullam possit declarare, nullam esse, vt tenet Barto. in. d. l. si expressim. C. + Proinde queritur quis debeat probare in causa appellationis, an appellans bene appellatum, an appellatus bene iudicatum, de qua. q. tangitur per Cy. in. l. j. C. si aduer. cred. & in. l. hi qui ad ciuilia C. de ap. & per Barto. in. l. j. ff. si iur. vel cura. ap. & per gloss. & alios in. c. in presentia. extra de renu. & per Inno. in. c. bone memorie magnifine. extra de ele. per Iac. but. in auc. de his qui ingre. ap. col. v. et per glo. in. c. olim. extra de excep. & in. c. ex parte. extra de testi. Pro conclusione omnium sic distingue, aut fuit appellatum ab interlocutoria, aut a diffinitua. C. Primo casu tenetur appellans probare se ex iustis causis appellasse, que exprime de sunt in appellatione, vt dictum est supra tit. ij. in meritis autē negocij principalis appellatus probare

FORMA APPELLA. A SENTEN. DIFFINITI.

debet q̄ iudex iste pronunciauit, vt no. in. d. c. olim. ¶ Secundo casu principali considera q̄ quedam sunt acta concernentia processum, q̄dā concernentia merita negocij principalis. Primo casu aut vnus solus prosequitur causam appellationis, & tunc siue sit appellans, siue appellatus teneatur acta, et formalia processus producere, & probare simul cum ipsa sententia a qua appellatio est interposita, aliter facilliter iudex igno- raret quid & qualiter confirmari, vel infirma- ri deberet, ar. l. precipimus, C. de ap. cetera. vero acta, que merita negocij cōcernunt, non ha- bet necesse producere. Si vero ambo prosequū- tur ipsam causam, tunc appellans debet produ- cere sententiam, & acta cause que processum concernunt, cetera vero acta concernentia me- rita cause debet producere appellatus, sicut fa- cere habuit in principali causa, & sic loquitur glo. in. d. l. hi qui ad ciuitia. licet aliqui quo ad hunc casum contradicunt, per regulam qua dī- citur presumendum esse pro sententia, vt tradi- tur in. c. in presentia. extra de renun. per quod videtur fundata iurēto appellantis si contra- rium non probetur, sed huic respondetur q̄ il- la regula procedit quando sententia transit in rem iudi. secus autem cum esset suspensa per ap- pellationem, vt no. in. d. c. cum bone. & lo. an. in. d. c. in presentia. Que autem dicta tunc pro- cedunt quando appellantis mentio non est fun- data de iure communi, alias autem si esset de iu- re communi fundata appellans tenetur omnia probare in causa appellationis secundum lac- butri. vt per cum nota. in. d. l. hi qui ad ciuitia.

7 ¶ Sed circa predicta dubitatur, ecce q̄ appel- lans nolens curare expensas habens a notario sententiam in forma publica, vel fortasse non habens copiam notarij, quia se abstinuit, facit positiones aduersario, quomodo talis iudex tu- sit talem sententiam inter ipsas partes in tali an- te. mēse, & die, & quod de ea fuit rogatum in- strumentum pertalem notarium, & similia. nū- quid excusatur appellans a productione instrū- ti in publica forma ipsius sententie, dicit Inn. qd' sic in. c. g. perpetuus. extra de fide instr. tali rōne, quia ea que sunt probabilia, sunt ponibi- lia, vt no. in. c. ij. extra de confes. lib. vj. & dī- xi in forma pōnum, aut ergo constituitur ad- uersarius sniam latam, & tunc eius confessio h̄r pro veritate, & ipse pro iudicato, vt, l. proinde ff. ad. l. aquil. & l. j. C. de cōfes. aut tacebit, nec r̄debit, & h̄r pro confesso, vt in. d. c. ij. & l. de etate. s. qui tacuit. ff. de interro. actio. aut nega- bit latam sniam, & tunc iudex pronunciat b̄ne appellatum, seu superflue appellatum, & imponet aduersario super ipsa snia perpetuum silentium, inimo plus cogetur aduersarius re-

nunciare ipsi snie, & dabitur talis confessio in publica forma ipsi appellanti, vt ex eo perpetuo valeat se tueri. vt. C. de libe. cau. in. l. iube- mus. & l. ij. q. j. multi & c.

ET AB IPSA SENTENTIA tanq̄ nulla. ¶ Ista verba ex forma differunt a stilo cōi, sed multum sunt notanda per ea que dixi supra, nam si prouocatur respectu nullita- tis venit nullitas principaliter sicut appellatio iniquitatis, & per hoc sequitur, q̄ vno sublato nō tollitur aliud. Ideo q̄ deciditur illud dubiū, q̄ aliqui ortur in status cōis Papię quibus ca- uetur, q̄ non possit appellari, vel q̄ appellatio finitur infra. xx. dies, nam si ipsa appellatio re- periatur nulla, vel ex cursu tpsis deserta rema- nebit cā nullitatis modo, quo supra proposta, valida, & firma, & super ea iudex poterit reco- gnoscere, et pronuciare, ut supius tacitū est & c.

S V M M A R I V M.

- 1 In appellatione ex intervallo interposita a dif- finitiua necessaria est scriptura.
- 2 Reus appellans viua voce, & in scriptis, an possit prosequi vtranz.
- 1 IN HIS SCRIPTIS. ¶ Merito hoc dicitur, quia i appellatione ex intervallo inter- posita a snia diffinitiuua necessaria ē scriptura, secus si interponeretur incontinenti, quia tunc sufficit viua voce appellare, vt h̄r et no. in. l. j. in si. cum. l. seq. ff. de ap. Et aduerte q̄ nō est ne- cesse legere scripturam appellationis ipsi iudici, sed sufficit, q̄ ostendatur sibi dicēdo, prout hic inscribitur, vt est t. ex. in. c. appellatio. extra de ap. l. vj. ¶ Sed pone, q̄ reus appellauit duplx. l. viua voce, & in scriptis diuersis diebus, an po- terit prosequi vtranz appellationem, & si ple- quitur, an & cui alteri renunciasse videatur su per qua. q. Bar. i. l. cum procurator s. si dñs. ff. de no. ope. nū. distinguit, aut vtranz appellatio fuit interposita a sententia interloqu, aut a snia diffinitiuua. Primo casu procedēdum solum erit super appellatione interposita in scriptis tanq̄ valida, & solenni circumscrip̄ta appellatione viua voce interposita que nulla fuit, vt i. c. cor- di. extra de ap. Ideo q̄ prosecutio huius appel- lationis viua voce induceret tacitam renuncia- tionem alterius in scriptis interpositę. Secundo aut casu principali dic q̄ per secundam appel- lationem nihil agitur scdm Bar. si q̄ snia est, prosecutio prime appellationis. per tex. di. cti. s. dñs in si. & per rōnem, quia prima appellatio consumauit suum effectum quia extinguere ha- buit pronuciatum, vt, l. j. in si. ff. ad tur. vnde secunda non reperit quid agat amplius, & per

hoc creditur frustratoria, sed salua eius pace, Innoc. dicit qd si ytraq; appellatio est interposita debito tempore qd sit in electione appellantis prosequi quam vult vt nota. per eum in. c. dilecta extra de app. Ioan. And. in nouel. in. c. bone, extra de app. sequitur hanc opinionem, & idem tenet Bald. in. l. appellatione. C. de app. & in. l. sanctimus in situ, quo tempore. mil. & Albe. in. l. pacta nouissima. C. de pac. & in dicta. l. absolutionem. C. de re. iu.

SUMMARIUM.

- 1 Non omnis iudex est competens appellationis.
- 2 Ad imperatorem an appellatur omisso medio.

ET AD QVEMCVNQVE

- 1 iudicem compe. ¶ Hoc ideo dicitur quia non omnis iudex est competens appellationis sed de iure ciuili ordine debito interponenda est appellatio, scilicet de minori ad maiorem iudicem, non autem ad parem vel minorem si tam en per errorem appellauerit ad superiorem dum ad maiorem appellare debet error ei non nocet secus autem est contra, vt habetur in. l. prima §. si quis appellatione. ff. de app. licet iure canonico etiam ex certa scientia possit quis quocumq; omisso medio ad Papam appellare, vt in. c. si duobus extra de app. & ij. qd. vj. si metropo. Quod ideo prouiderunt ut quæstiones in cursu traherent & eorum auarissimam satia rent, quod tamen nunquam facient quia clericorum animus & appetitus est extensus pre ceteris in pecunijs cumulandis contra honestatem communem et fidem Deo promissam non attendentes nec studentes bonis moribus nec scripturis tam diuinis quam moralibus & possissime illi documēto Seneca sic dicentis. Multis parasse diuitias non finis fuit miseriarum, sed mutatio, non est enim in rebus uicium, sed in ipso animo. Et alibi idem inquit, quemadmodum nihil differt vitrum egrum corpus in ligneo aut in aureo lecto colloces quocumq; illud transferis manū suam secum transfert. Sic nihil differt vitrum eger animus in diuitijs vel in paupertate ponatur malum suum illum sequitur &c. ¶ De iure autem ciuili imperator qui plenus est omni virtute & liberalitate contrarium statuit ut ad eum omisso medio appellari non possit, vt habetur in. l. imperatores. ff. de app. obseruabitur ergo ius ciuile in foro ciuili, vt nota. in. d. c. si duobus, sed vt errari non possit fiet appellatio in forma ista, de qua hic & sufficeret si dicitur appello ad iudicem competentem nullo specialiter nominato, vt traditur in. l. qui Romae. §. seya. ff. de verborum obligati, & ibi per

apostoli. Iste terminus. xxx. dierum ad apostolos accipiendos arq; iudicem ad dandū litteras dimissorias vel reuocatorias, ita vult gloss. que incipit etiam ipsum iudicem arctare in cle. quauis, extra de appellatio, ex qua infertur. Imo, quod iudex etiam non requisitus tenet ipsos tradere infra. xxx. dies non tamē tenetur in sindi catu nisi fuerit requisitus. Cū ergo malitiose tradere distulit, aut negligenter pcessus factus per eum postea ē ipso iure nullus. c. ab eo. de appellatio. lib. vj. facit regula indultum libr. vj. quia beneficium datum a iure non debet alicui auferri iudicetur enim a iure appellanti, vt iudex arctetur infra. 30. dies dare apostolos secundum gloss. in. d. cle. quauis & pbat text. iuncta gloss. in. d. c. ab eo. & ita expressē tenent Dy. & Ioan. Andr. in. d. regula indultum dicentes quod vbi terminus datur a iure, sine hominis ministerio vt in casu nostro quod iudex non potest nec augere nec abrcuare.

Bar. et in. l. prima. §. si vero miles. in fi. C. de sal. mo.

APOSTOLOS sibi tradi. ¶ Ipsi apostoli a sunt quedam littere dimissorie, quas iudex a quo appellatur tradit appellanti deferendas iudici ad quem est appellatum, & in qbus continetur qualiter talis persona ab eius sententia appellatur &c. vt latius dicitur infra sub forma apostolorum, & habetur in. l. j. ff. de lib. dimiss.

SUMMARIUM.

- 1 Apostoli cur sepius petantur.
- 2 Qui sit effectus appellatio nis.
- 3 Quid faciendum si iudex a quo non obstat appellatio processit.
- 4 Attentata quot modis reuocentur.
- 5 Cominissa causa consulenda si iudex procedat quid agendum.

PETENS SEMEL

- 1 bis & ter. ¶ Ipsi apostoli dnt sepius peti per interval la dierum ut probatur in. d. l. j. & no. gloss. in. c. ab eo. extra de ap. lib. vj. qd fortasse in eo fuit iducum qd iudices diuersis negocijs occupari non possunt oia retinere in memoria & facit. ij. q. vj. in. c. post appellationem. in fi. de consue. tñ hodie approbatur in cle. ij. extra de ap. qd sufficit qd eo contextu & eo. tpe sic petant, ¶ Queritur de effectū huius apponnis ad qd rñdet qd effectus ē duplex. Primus quia extinguitur vel suspenditur pronūcia tum, vt supra dcm ē. Scđs

FORMA RESPON. IVDI. A QVO APPEL.

quia pendente appone li-
gate sunt manus iudic. nec
vltra p̄ quicq̄ agere siue
detulerit apponi siue non
vt. l. sc̄edum. ff. de ap. rec.
l. j. ff. nil no. ap. penden. &
l. iudex. ff. de re iud. & l. l.
si cuius. ff. de ap. reci. & l. l.
ij. C. de ap. vbi aut̄ app̄o
esset interposita ab interlo-
cutoria tunc distinguitur
an detulerit iudex app̄oni
vel non vt supra dixi i ti.
ij. & h̄ in l. intra vtile. ff.
de min. & in. c. non solum
extra de app. lib. vj. vt no.

3 Bar. in. d. l. si cuius. et + S3
quid si iudex ipse non ob-
appone de facto in cā. p-
cessit. Dic q̄ superior ad
quē est appellatum oia at-
tentata reuocabit vt in. d.
c. non solum. & in. l. cyro-
graphi s. ff. de adm. tut. §. j.

4 + Sed qñ reuocabit di-
stingui consuevit. aut ista
fuerunt attemptata post ihi-
bitionem sibi expressē fa-
ctam per superiorē ad quē
appellatum est. & tunc sta-
tīm ipse superior alio non
expectata illa reuocabit.
aut sunt attentata añ eius
ihibitionem. & tunc demū
lata sn̄a & sequuta victo-
ria illa reuocabit. vt no. in
d. c. nō solum. & per Inn.

5 + Quid aut̄ dices
si iudex cām comisit alteri
cōsulendam prout sepe fit
& añ consilium datum p-
cedat ad aliquid in ipsa cā.
an valeant talia astituta ad
q̄ h̄ sic dic. aut iste cōsul-
tor fuit assumptus ex iuris
necessitate quā. l. municipi-
palis dicat q̄ ad partis re-
quisitionem iudex teneat
cām cōmittere a consulen-
dam vt est in pluribus ciui-
tatibus & tunc acta valēt
mero iure s3 ope app̄onis
reuocabuntur. ar. in. l. j. C.
de rela. iuncto. d. c. non so-

lum. sed sc̄dm Bar. vt per eum no. i. l. j. §. si plu-
res. ff. de exer. Tu aut̄ dic q̄ acta mero iure nō
valent tanq̄ gesta per eum qui manus h3 ligaz-
tas statim petico consilio. vt no. Arc. in. c. cum
plures. extra de off. leg. lib. vj. aut fuit ass̄ptus
ex sola partium voluntate vel ipsius iudi. sm̄.
& tunc valent acta per eum quia nō est iudex
astrictus sequi illius consilium. ergo non tenet
iudex illud expectare vt no. per Dy. in. d. l. Ti-
cium & meium. in prin. ff. de adm. tuto. et per
Barto. in. d. §. si plures.

PROTESTANS ET QVOD
per ipsum Simo. + Aduerte qd̄ talis protesta-
tio vires non habet nisi comparet in termino
sibi prefixo ad ipsos apostolos recipiendos vt
diceret in ti. proximo. Sequitur forma respon-
sionis iudicis a quo appellatur.

¶ Forma r̄sionis iudicis a quo appellatur.

SVPRASCRIPTVS DOMI-
nus vicarius v̄sa. & audita sup̄ascripta
appone & nullitate coram eo interposita per
sup̄ascriptum Sy. d. noie a quadam sn̄a p̄ ipm
dn̄m vicarium lata ex parte vna. & Io. de olia.
ex parte alia. prout in. d. app̄one exprimitur
statuit & assignauit. d. Sy. ibidem p̄nt̄ auditi.
& intelligēti terminū ad d̄e primā mēsis septē-
bris. ad accipiendū ap̄os quos sibi dare uoluerit
et tras r̄s̄tuas. et visurus alia facere. & audire
q̄ ipse dn̄s vicarius dixerit ordināda et faciēda.

SVPRASCRIPTVS DOMINVS
vicarius. Ista r̄sio est ponenda per notarium.
apud ipsam appellacionem in fine.

SVMMARIVM.

1 Ad offm̄ iudicis pertinet certum terminum p̄
gere appellanti ad recipiendos apostolos.

2 Quot sint tempora cause appellacionis.

3 Appellans differēs prosequi app̄onem usq̄ ad
vltimum mensem primi anni. & petens de cā
sua cognosci an habeat biennium.

4 Appellans si non comparet in termino assigna-
to ad accipiendos apostolos an excusetur.

5 Comparens in termino ad petēdos ap̄os quos
iudex dare recusat an excusetur.

STATVIT ET ASSIGNAVIT.

1 + Ad offm̄ quidē iudicis a quo appellat̄ p̄tinet
terminū p̄s̄gere certū ipsi appellanti ad ap̄os
recipiēdos. vt in. c. ab eo. extra de ap. l. vj. &
in. l. iudicibus. C. de ap. et quo ad hoc durat ad-
huc et us p̄as lata sn̄a. vt in. l. iudex. & l. pau-

2 lus. ff. de re iud. + Sed vt circa hoc ap̄lius instrua-
ris. sciendū est. q̄ quoddā est ip̄s app̄onis iter-
ponende. & hoc est hodie. x. dierū. vt in auc. ho-
die. C. de ap. Quoddā est ip̄s petendū ap̄os. q̄
dat̄ p̄ti ad eos excipiendū. & diei ad eos tradē

3 + Committe-
re. vide Bartol.
post gloss. in. l.
pria. ff. nil no.
ap. pen. et gene-
raliter coram
consulatore non
pducuntur in-
strumenta nec pe-
tentes nec peti-
tur dilatio. vide
Bartol. & Bal.
in. l. cum a no-
bis. C. de dil. &
qualiter consul-
tori sit stenda
commissio per
Bald. in. capitu-
lo primo ad fi.
de ap. extra de
lit. contesta.

dum. & hic est dierum. xxx. ut in l. iudicibus, prealle. & in d. c. ab eo pot. n. iudex huc termi num abbreviare. ar. in l. ij. & q. ibi no. ff. de re iu. & sic feruat gñalis cōsuetudo, quoddam est tps q. datur parti ad se pñtandum coram iudice ad quem, & hoc est arbitrarium, & sic est hō num. in hoc hñe iudicem gratiosum, vt in l. p. ses. C. de ap. & in c. personas. cum seq. & in c. abbate. extra de ap. Quoddam est tps q. datur parti ad iter arripendum causa pñtandi ap. l. os. & hoc silt est arbitrarium, vt in c. cum sit Romana. & in c. peruenit. extra de ap. Quoddam est tps a. l. prefixum ad prosequendum, & fundandum ipsam apponē. & istud est annus, vel ex causa biennium, vñ in auc. ei qui ap. C. de tēp. ap. & l. d. c. cum sit Romana. q. quidem tps pñt per iudicem abbreviari. vt in d. c. cum sit Romana. Aliqñ tñ in ipso iure nō currit hoc tps, sed stat in suspēso, puta qñ partes faciunt compro
 a missam pendente a appōne, vt in auc. sit tñ in medio. C. de temp. ap. vel si lis pendet in consistorio principis. vt in auc. si lis. & in auc. item si appōne. C. eo. ti. **¶** Sed quid si appellās distulit prosequi appōnem vsq. ad vltimum mēsem primi anni, & petat de causa sua cognosci an habebit biennium. l. un. & l. o. an. i. c. ex rōne. de ap. dicit q. sic, b. nec poterit sibi imputari quominus is finem accipiat. vt in d. auc. item si appellatione. quam opi. sequitur Bart. in d. l. ij. ff. de ap. dimis. & ibi per cum. **¶** Deinde queritur si ille Sy. nō compareat in termino ad accipiendum ap. l. os assignatos. bñ distingue, aut fuit in culpa & negligētia, & tunc appō sua est desertā, quasi non veniendo videatur tacite appōni renunciare. vt l. i. preses. & l. qm̄ nōnulli. C. de ap. & in c. sepe. & c. personas. & i. c. ad aures. extra de ap. & in hoc est magna pena contumaciae, vt quis in tñ iure suo priuetur, sile est i eo qui non iurat de calumnia, vt l. ij. ff. sed si actor C. de iur. calum. & in c. si. extra eod. ti. & idē in eo qui non rñdet pñibus in c. ij. extra de confes. lib. vj. & in l. de etate. s. qui tacuit. ff. de interro. act. Et idē in certis alijs casibus dispersis in corpore iuris quos enumerare lōgum esset potius quam subtilis, aut non fuit in culpa veniēdi, sed vel in casu fortuito, vel alia iusta causa impeditus venire non potuit, & tunc excusatur vt in d. k. preses. et in d. c. ab eo. cum si. ibi no.

¶ Quid ergo si comparuit in termino, sed iudex ap. l. os tradere recusavit, dic q. aut non tradidit, quia non potuit & vterq. excusatur, aut quia voluit, & tunc ipse Sy. excusatur, sed iudex cōdemnatur. vt in l. qm̄ iudices. C. de ap. Quo casu debet appellās statim adire superiorem ad quem appellavit, & ei appellationem & quere lam producere, vt in l. si appellationem. C. de

ap. veruntamen Iac. bu. in d. l. quoniam. sic distinguit in hoc aliquando iudex a quo non vult audire c. appellantem super eius appellatione, vt plerumq. faciūt malivolī qui se abscondūt, et tunc debet appellans coram superiore, vel vicinis protestari infra tempus. x. dierum, q. datur ad appellandum. vt l. i. ij. C. de his qui per me. iud. aliquando iudex simpliciter denega t dare apostolos, & tunc sufficit protestari infra. xx. dies qui dantur ad dādum ipsos apostolos, vt in d. c. iudicibus. Et quia supius dixi de meticulosis, & malitiosis iudicibus, Attende quid dixit pater eloquentie Tullius, profecto nō est iustus iudex qui mortem, qui exilium, qui egestatem timet.

Forma apostolorum.

SPECTABILIS & gñose dñe miles no uerit vñ a nobilitas, q. in c. & q. corā me diutius agitata inter Sy. procur. nose ex pte vna, & An. ex pte alia tult sniam diffini. in fauorem. d. Ant. a qua quidē snia pre fatus Sym. in scriptis ad vñam audientiam appellavit, cui appōni qñ de iure fuerit deferendum detulit, & admisi. hasq. lras in locum apostolorum sibi tradidi vñe reuerencie pferendas infra. x. dies p. x. tme subse. data Papie die vlt. Aug. ann. curso. 1412.

SVM MARIVM.

1 Quot sint preeminētie iuris.

1 **SPECTABILIS** Et gñose & c. **¶** Aduerte q. quatuor sunt i iure preeminētes ti. dignita

a **¶** Pendente, in hoc vide q. nota. uoluit Anchara. consilio. cclxxxvj.

b **¶** Sic, dic vt per Angel. cōsilio. viij. per Oldrad. consilio. lx.

c **¶** Audire, sed qd si tacet, nec respondet an v. deatur denegare, vel consentire, vide per Anchara. consilio. cxxxv.

FORMA LIBELLI APPELLATIONIS.

2 C. Inferenda no. qd. 3. i. feri cā qū iudex n̄ sci pit. ap. uis. bar. i. l. cyrographis ff. de adm. tut. i. si. no. q. applo ne deserta si ap pellās corā iudice apponīs infra tertium sibi stritū se nō pnta uerit. vt. l. ptes. C. d. ap. add. q. vt sup. dcm̄ fuit iudex p̄t statue re tps̄ ifra qd se pnter corā iudice ad quē ap̄sap p̄o est deserta. Pone q. p̄fixe rit iudex termi nū duos mēsiū ad p̄nsādū corā sede ap̄lica, & alios ad facien dū sinē de p̄nta tiōe. an p̄ lap̄ū vltimi termini sit deserta applo bal. q. nō i. l. p̄ses. C. de ap. l. 3. an p̄ illa sc̄do termino aliquis resultat effectus Fed. de se. cōn. 2. dicit singl̄r q. r̄p̄e p̄fixio h̄z effectū, q. ela p̄o termino poterit iudex a q̄ stari sniam mandare executiōi et p̄dēte applo ne adeo vt non possit executā irritare, & hoc fuit mirabile dī sū. d. An. in. c. ex infina. de ap. Dcm̄ ē not. a nemine plus dictum & scriben. lris aureis scdm̄ Lud. suo ling. clxij.

tum v̄z sup̄ilustris, & hic tit. congruit soli principali. Scds̄ illustris. Tertius spe ctabilis. Quartus clarifimus. & hi conueniunt cōstituis in magnis officijs. vel honoribus. vt nor. per gl. in. l. p̄cipimus. C. de ap. de hac aut̄ forma ap̄p̄rū h̄r in. q. iij. c. post appella tionem. in. si. & per Specu. titu. de appel.

SVMARIUM.

- 1 Non desertur appellationi simpliciter.
 - 2 Ex quibus rationibus iudex desert appellationi.
 - 3 In apostolis an sit per iudicem causa inferenda.
 - 4 Iudex tenet appellati dari facere vniuersa acta cause.
- DETVLIBETBAM
- 1 admittit. C. + Vide hic q. non simplr̄ desertur appellationi, sed condonaliter. quo vis tñ mō deserat nil refert, quia functus est offiō suo, vt in. l. iudex. ff. de re iu. C. + Sciendum tñ est. q. aliqui iudex desert applo ni ob reuerentiam superioris. Aliqñ desert ex necessitate iuris. vt in. l. iudicibus. C. de ap. Aliqñ desert ex vrbani tate sua. vt in. l. intra vtile. ff. de minor. C. + Sed an in ap̄lis sit per iudicem cā inferēda a distingue, aut simplr̄ desert applo ni, & tunc cā est inferēda. vt hec probantur i. l. j. ff. de libel. dimi. & in. l. sciendum. ff. de ap. reci. + Et no. q. tenetur iudex appellati dari facere vniuersa acta cause vt. l. a p̄conconsultibus. vt i. nec causas. C. de ap.

SVMARIUM.

- 1 Tps̄ p̄sentandi apostolos qua liter detur.
- 2 Non p̄sentant se infra terminum iudici santi ap̄tos quam penam incurrat.
- 3 Presentant in termino apostolos & prosequens cām coram iudice incompeten

ti per lapsum biennij, an possit postea prosequi coram iudice competenti.

4 Vnde est q. p̄fixigitur tempus a iudice a quo cause appellationis.

1 INFRA DECEM DIBS. C. + Istud

tempus dari & moderari consuevit secundum distantiam locorum, & personarum qualitatem ad arbitrium iudicis. vt. l. p̄ses. C. de app. & in. c. personas. extra de ap. facit. l. continuus. §. cum ista. ff. de verbor. obliga. C. + Quid autem si infra terminum se non presentauerit, dic q. appellatio reputabitur pro deserta nisi iusta cā eum excuset. vt supra dictum est. tit. proximo. & probatur in. d. c. l. p̄ses. & c. personas.

3 C. + Sed pone q. p̄sentatis apostolis prosequi

prosecutionem coram iudice competente, dnt q. non. per. tex. in. l. si pater. C. ne de stat. defun. & l. accusatus. ff. de adul. & l. si falso. ff. quod cum sai. tu

4 to. act. C. + Diceret aliquis si lata sententia iudex

factus est suo offi. quomodo potest ratem terminum assignare. ad quod sic respōdetur, q. licet officium eius sit finitum quo ad cognitionem cause, non tamen quo ad alia que respiciunt appellationis prosecutionem, ne res iudicata semper stet in suspensio. ar. i. c. abbate. extra de ap.

C Forma libelli appellationis.

CORAM VOBIS Spectabilis ac

egregio milite Manfredi de beccaria de plebe dicit, significat, & exponit Sym. procuratoris nomine Ioā. de olia. contra & aduersus An. & quamcumq. aliam personam pro eo, vel eius nomine, in iudicio legitime cōparentem, q. versa, & agitata olim. q. inter ipsum Symo. d. nomine ex parte vna & d. An. ex parte altera coram do. B. causa, & occasione cuiusdam petie terre cui coheret &c. idem do. B. per eius assertam distinctam sententiam cōdemnauit. d. Symo. d. nomine ad dimittendum, & relaxandum. d. An. predictam petiam serre, & ad dandum & soluendum eidem nomine & occasione fructuum perceptorum florenos. c. prout plenius & latius, & sic, vel aliter in. d. asserta sententia contineri reperit ad quam relatio habeatur, quam quidem assertam sententiam, & omnia & singula in ea contenta ipse Symoni. d. nomine dixit et proposuit, ac etiam nunc dicit & proponit fuisse, & esse nullā nulliusq. valoris. & momenti in illis passibus, punctis, & articulis tantum, in quibus lata sit, vel

esse reperitur contra ipsum Sy. d. nomine, & eius iura, & in quantum esset aliqua, seu esse reperitur dixit, & proposuit, ac iterato dixit, & proponit ipsam fuisse, & esse inquam, & iniustam, ac iniq., & iniuste, lata, et pñciatā in passibus pñcis, & arti, de quibus supra & ab ipsa tā q̄ nulla, & iniqua appellavit ad speiabilitatē vestram, & ad quēcunq; iudicem competentē prout & sicut in dictis nullitate, et appellatione interpositis latius exprimitur &c. Quare cum predicta vera sint petit & requirit idem Sy. d. nomine a vobis do. Mā redo antedicto qua tenus per vestram diffini. sententiam pronuncietis, inietis, & declaratis dictam assertam sententiam in passibus, & capitulis contra eū facientibus, de quibus supra fuisse, & esse nullā nulliusq; valoris, & momenti, & in quantum sit, vel esse reperitur aliqua fuisse, & esse inquam, & iniustam in partibus, & capitulis antedictis, & ab ea tanquā iuqua, & iniusta fuisse, & esse bene appellatum, & male iudicatum. Et predicta petit, & requirit per vos fieri, & executioni mandari omni via, iure, causa, & forma, seu modo, in quibus melius fieri possunt. Deducen. in pñenti iudicio &c. Non astringēs se etc. Saluo iure &c.

S V M M A R I V M

- 1 Libellus in causa appellationis, an sit necessarius.
- 2 In causa appellationis, an sit necessaria litis contestatio.

1 **C**ORAM VOBIS. + Dubitari cōsuevit apud plurimos de necessitate, an talis libellus sit offerendus coram iudice appellationis, an sufficiat coram eo porrigere simpliciter appellationē, & v̄ q̄ libellus iste sit necessarius, quia sententia fundari debet super libello, vt. l. fundus. ff. cōmuni diui. qua sententiam sequitur Spe. in t. de ap. in §. dicens restat, alij dñr. q̄ sufficit presentare appellationē, vt in auc. de his qui ingre. ad ap. in §. volumus, quorum opi. sequitur Inn. in. c. cñr. contingat. extra de offi. dele. & bar. in. l. in. ff. de ap. licet secundum eum opi. Spe. per consuetudinē sit approbata, ideoq; minime est mutanda, vt

2 i. l. minie. ff. de legi. + Queritur an cā appellationis sit necessaria litis cōstit. gl. videur di cere q̄ non. in. t. ff. illud. C. de temp. ap. In cōtrariū facit tex. in. l. i. C. ne li. in vna eademq; causa tercio prouo. Tu autem pro concordia sic distingue, aut vtraq; pars est prefens, et tūc debet iis contestari, aut altera est abñs, & tunc non, & sic intelligantur predicta pro quo facit q̄ habetur in. c. per tuas. extra de appella.

IN ILLIS PASSIBVS, & Quid

autem operentur ista verba dixi super forma appellationis. & no. per Bald. in. l. amplio rem. C. de temp. app. & in. l. appellanti. ff. de app.

S V M M A R I V M.

- 1 Iniquitas prime sententie potest detegi tam ex actis, q̄p agendis.
 - 2 In appellatione an admittantur testes super eisdem capitulis.
- INIQ. VAM ET INIUSTA M**
- 1 + Circa hoc queritur, an hec iniquitas possit detegi, tam ex prioribus agtatis, quam ex nouiter agitandis, dic q̄ sic, licet aliud sit in appellatione ab interlocutoria, quia in hac appellatione a diffinitiva locum habet r̄sa non p̄batum probabo, vt in. l. eos. C. de ap. & in. l. p̄ hanc. C. de temp. ap. que regula cessat in interlocutoria, vt in cle. appellanti. extra de appella. & not. per Bar. in. l. eius qui. ff. de appella. recifi. vel non. + Vterius queritur an in hac appellatione admittantur testes super eisdem articulis, dic q̄ non de iure canonico, vt in cle. testibus. extra de testi. sed de iure ciuili sic, vt no. per Cy. & alios in. d. l. per hanc.

Q V A R E C V M P R E D I C T A.

Hec est libelli conclusio ad quam semper atende, & alias dixi &c.

ET INQ. VANTVM SIT ALI

qua. Mirum est de ista practica. nā si iudex appellationis videat sententiam nullam potest super iniquitate eius pronunciare, etiam si nullitas sola est proposita, vt dictum est supra circa formam appellationis, ergo sequitur q̄ super causa iniquitatis proponitur contra. l. ff. §. in refutatorijs. C. de ap. Sed potest responderi, & practica dupliciter sustineri. Primo, quia iudex nullitatis tantum, licet possit de iniquitate cognoscere non tamen necesse habet, sed in casu nostro compellitur de iniquitate sententie ex p̄ssē pronunciarī necessitate imponitur ipsi iudici de ipsa pronunciare. ar. in. l. de qua re. ff. de iudi. Secundo potest dici, q̄ hic ponitur ad abundantem cautelam, vt in. l. testa. C. de testa.

BENE APPELLATVM ET

male iū. Sufficit quo ad iudicem appellationis vti hac forma in eius sententia cum vult impugnare priorem sententiam. no. in prealle. l. eos. verum tamen teneri causam exprimere, quare priorem sententiam redarguit de iniquitate vt supra dixi. circa formam sententie diffinitive in glo. super verbo relaxandum. & no. in. c. sicut nobis. extra de re iud. Si autem confirmaret priorem sententiam tunc diceret e cōtra, bene iudicatum, & male appellatum, nec esset necesse ea causam exprimere,

FORMA SENTENTIE IN CAUSA APPEL.

a C Agēdū. vi.
de Ludo. Ro.
cōf. cclxxviij.
b C P ronnun-
ciatum. adde
vt per Ludo.
Roma. consil.
cclxxxj. sed
an deserta app.
iudex possit di-
cere male, vel
bene pronun-
ciatum p. An.
chara. consili.
cccxlviij.

DEDUCENDO.
Hec clausula cum sequen-
tibus debet extendi, prout
supra not. in forma primi
libelli.

C Forma sententie in causa
appellationis.

NOS MANFREDE
Dus de beccaria de
plebe miles & commissari-
us cause nullitatis, & appel-
lationis interpositae per Sy.
procu, nomine Io. a quadā
sententia contra eum lata
per d. B. vicarium in & su-
per lite, causa, & q. inter ip-

sum Sy. d. nomine tunc uertente ex parte vna,
& An. ex parte alia, visa prius per nos dicta
appellatione cuius tenor talis est, viso etiam li-
bello appellatorio coram nobis producto libel-
lo subsequen. visa deniq; dicta sententia, & ce-
teris actis, & agitatis iuribus, & instrumentis,
& allegationibus iuris diligenter inspectis sup-
quibus omnibus habita deliberatione matura.
Christi eiusq; Virginis gloriose beatiq;
Iaco. de galitia nominibus inuocatis dicimus
pronunciamus bene & iniuste fuisse, & esse a
dicta sententia appellatum et prouocatum per
d. Sy. d. nomine & male, ac iniuste fore, et esse
iudicatum per presatum do. vicarium causis,
& rationibus maxime infra scriptis, item ab-
solumus dictum An. ab expen. litis presentis
propter iustam causam litigandi.

NOS MANFREDVS Comuns
filius se habet, q; quilibet iudicans in
proferenda sententia vitur in propria perso-
na plurali numero, attamen sic loqui possit in
singulari, nec visaretur sententia, vt habetur
in. c. pe. §. extra de re iud. li. vj.

VISA PRIUS PER NOS DI-
cta appellatio. C Laudabile est de his, & si
mentionem facere, & qualis sit huius effectus
plene dictum est supra circa formam senten-
tie diffinitue.

BENE ET IVSTE FVISSE
appellatum. C Hec est sufficiens forma pro-
nunciandi in causa appellationis, vt proxime
dictum est, eodem modo pronunciamdum esset
ecōtra, si appareret, q; iuste fuisset iudicatum.

S V M M A R I V M.

- 1 Exprimende sunt cause quare fiat reuocatio prioris sententie.
- 2 Lata secunda sententia confirmatoria prime que illarum executioni mandetur.
- 3 Sententia confirmatoria prime per quem iudicem mandetur executioni,

4 Iudex appellationis si velit in aliquibus par-
tibus sententiam reprobare in alijs approba-
re qualiter faciet.

5 Iudex reperiens sententiam esse nullam qua-
liter pronuntiabit.

6 Quotiens liceat appellare.

7 Quotiens licet supplicare principi.

8 Lata sententia condemnatoria in qua iudex
voluit infra certum tempus sub pena aliquid
dari si pendente appellatione non dederit nun-
quid incurrat penam, & hoc in casu quando
condemnatus appellauit.

9 Quid iuris sit retento priori casu quando ob-
tinens appellat.

CAVSIS ET RATIONIBVS

1 maxime infra scriptis. C Merito sunt cause
exprimende quare fiat reuocatio prioris sen-
tentie, quia per hoc consulitur honori, & fi-
me ipsius pronunciantis, aut prioris iudicis, vt
est tex. in. c. cum bertoldus. de re iud. & not.
per glo. & alios in. c. sicut nobis. extra eoti.

2 C Queritur autem consuevit postq; lata est
secunda sententia confirmatoria prime ex qua
erit agendum, a vel cuius petenda erit execu-
tio super quo doct. & glo. sic distinguunt, aut
prima sententia fuit expresse confirmata per
secundam, & tunc secunda est executioni mit-
tenda, aut fuit tacite confirmata per lapsum in
stantie, vel per aliam solemnitatem omisam,
& tunc prima erit executioni mittenda, & ex
ea agen. vt plene not. in. l. fur. §. ff. de his
qui not. in. fa. & in prealleg. l. eos. C Sed per
quem iudicem erit sententia executioni mit-
tenda, dic q; aut sententia secunda fuit expresse
confirmatoria prime, & secunda mittitur
executioni per iudicem appellationis si est or-
dinarius ille qui pronunciauit, vt in. l. precipi-
mus. §. in his ibi executioni iudica. C. de ap. aut
fuit confirmatoria prime sententie tacite modo
quo supra & tunc primus iudex ipsam pri-
mam sententiam executioni mandabit, vt in
auc. ei qui. C. de tem. ap. Et hanc distin. sequit-
ur Cy. in. d. l. eos, & in auc. si quis litigantiū,
circa si. C. de epi. aud. & not. per Bart. in tale
peccatum. §. qui prouocauit. ff. de pac. C Sed
quid si iudex appellationis velit in aliquibus
partibus sententiam confirmare, & in alijs re-
probare qualiter formabit suam sententiam,
dic q; separabit singula capitula dicendo su-
per tali capitulo sententie dicimus bene iudi-
catum, & super tali male pronunciatum b
& c. & erunt tunc tot sententie quot fuerint
eius capitula. vt in. l. eism. ff. de min. & q;
not. per Bartol. in. d. l. ampliozem & in. c.
raynaldus. extra de test. vnum autem & idem
capitulum sibi connexum non possit pro par-

3

4

5

6

te approbare & reprobare, quia sententia est res indiuidua. vt in l. in hoc iudicio. ff. fa. her.

5 + Quid autem si iudex reperiat sententiam esse nullam que erit forma pronuntiandi, dic secundum gl. & doc. vt no. in. d. l. eos. q. pronuntiabit sententiam esse nullam, & superuacue appellatum, & probatur in d. l. quedam noller. ff. fa. her. & l. si. ff. de iure patr. & in l. nominis. C. de ap. facit. l. j. C. qui pro sua iuris. & Vltimus queritur de effectu appellationis. vt supra dixi in forma li. appellationis.

6 + Postea queritur quotiens liceat parti bus appellare, dic breuiter q. bis, tertio autem nemini licet vt. C. ne. li. in vna eademq. causa

7 ter. prouo. l. i. + Sed supplicare principi licitum est quinque, & decies, vt. C. de prec. impe. off. per totum, & in auc. que. supplicatio tibi signata. Est tamen alia differentia inter supplicationem & appellationem, quia pendente appellatione retardatur executio sententie. vt. l. j. nil. no. ap. pen. cum simi. sed pendente supplicatione executio non differitur, vt in d. c. auc. que supplicatio. Sunt etiam alie differentie inter appellationem & supplicationem. de quibus no. per Cy. & lac. bur. in. d. auc. & p. gl. in. c. ex literis extra de i. inte. rest. & per Arch. j. q. vj. c. anterioris. + Amplius queritur ecce q. iudex primus condemnauit hunc Sy. ad aliquid dandum infra certos dies a sub certa pena qui appellatione per eum a sententia interposita ea pendente soluerere recusat postq. per iudicem prior sententia confirmata fuit, queritur an in penam incidere non soluen. in termino, videtur q. sic per regulam traditam in l. celsus. ff. de arb. & in l. i. diem. ff. de verb. ob. & l. magnam. C. de contrahen. & commi. fi. & in l. debitoribus ff. de re. iu. cum si. In contrarium est veritas, quia appellatione pendente suspenditur, vel extinguitur effectus sententie, vt. l. i. nil. no. pen. l. j. pro hoc facit tex. in. c. preterea requisisti. extra de ap. & quod no. in l. furti. in prin. ff. de his qui no. in. fa. et in l. sciendum. §. pe. ff. qui latif. co. & l. i. si quis exher. edatus. §. hi autem ff. de iniur. rup. & irri. testa. cum simi. super quo vide glos. in. c. pastoralis. extra de ap. super verbo executione. + Quid autem b contra b si aduersarij Sy. appellauit a dicta sententia, & tempus soluendi fluxerit, an in penam ceciderit si iudex appellationis prior sententiam confirmauerit. dic q. non fortiori ratione q. in proxima. q. quia factio & culpa sui aduersarij appellantis non potuit conditione sententie adimplere, ergo excusatus est. arg. in l. iure ciuili. & in l. in testō. ibi no. ff. de condi. & demon. requiritur ergo q. tem

pus soluendi labat post sententiam in appellatione latam, vt in d. c. preterea. nec ob. q. effectus sententie cōfirmatorie retrotrahat ad tēpus prime sentētie. vt in d. l. furti. in prin. quia respondetur q. illud locum habet quo ad rē principalē de qua questio mota est, sed quo ad motam cōtrahendā inspiciatur solum tēpus quo fuit lata in appellatione a sentētia.

ITEM ABSOLVIMUS. Ista absolutio ab expen. fit ex rationabili causa, quia ipse An. iustam habuit causam se defendēdi in causa appellationis cū obtinuerit victoriam pro se in causa principali de quibus expēsis plene vide que scripta sunt supra in primo libello, in gl. super ver. expē. & specialiter per Cy. & alios in l. generaliter. C. de iur. iur.

Forma executionis sententie diffinitue.

SAPIENS ET EGREGIUS
 Legimus doct. dominus Fran. & Vita prius sententia coram eo producta in forma publica non vitiosa, non cancellata, nec in aliqua sui parte suspecta lata & promulgata in fauorem Sy. nomine Io. de oija. & ad instantiam, & requisitionem ipsius Io. seu. d. Sy. eius nomine, & pro executione dicte sententie omni iure, via, modo, & forma, quibus melius potest imposuit commisit, & in mandatis dedit et dat. p. publico nuncio seruitori comunis Papie quatenus, & ipsius. d. Fran. parte, & mandato vadat, ponat, & inducat supra scriptum. Io. in corporalem possessionem cuiusdam peticie terre cui coheret &c. de qua in dicta sententia fit mentio dando & tradendo et dē Io. de terra, & frondibus arborum ipsius terre in manibus eius, & faciendo ipsum. d. per terrā ire, & redire, aliq. facere, que in talibus censuenerunt in signum adepti & apprehense possessionis de quibus omnibus precipit tam domino Francisco, q. domino Io. fieri publicum instrumentum.

S V M M A R I V M.

- 1 Executio aliquando est laboriosa.
- 2 Quis sit iudex competens executionis.
- 3 In executione an procedatur p. viā precepti.
- 4 In executione aduersarius est citandus.
- 5 Que exceptiones impediunt litem executionē.
- 6 Nullitas sententie opposita contra executionem quando dicatur requirere alioformem indagationem ad hoc vt probetur.
- 7 Quod sit tempus executionis sententie.

a Dies. vide per Phil. in c. pastoralis, & ibi per Alex. de app.

b Contra. dicit Lud. Ro. q. ille qui appellauit a sententia pendente appellatione non potest illam allegare in suum fauore con. fil. cccxlviij.

FORMA EXECVTIO. SENTEN. DIFFINITI.

- 8 Stante statuto q̄ lata secun-
da sententia confirmatoria
mandet̄ executione, an pos-
sit opponi nullitas.
- 9 Retento precedenti casu, si
tamen statutum disponat nō
posse appellari, an valeat
opponi nullitas.
- 10 Sublata nullitate per statu-
tum an grauato subuenia-
tur per officium iudicis.
- 21 Prefixo tempore a statu-
to q̄ infra .x. dies senten-
tia dicatur nulla, an contra
executionem post lapsum
temporis prefixi possit ex-
cipi de nullitate.
- 12 Statuto existēte q̄ de omni
lite fiat compromissam, an
possit opponi statutum a cō-
demnato cōtra executionē.
- 13 Re existente in alieno ter-
ritorio super qua lata est
sententia qualiter fiet exe-
cutio.
- 14 Index cuius auxilium re-
quiritur in executione sen-
tentie, an possit cognosce-
re de nullitate sententie.
- 15 Iudices implorati in auxi-
lium pro executione sen-
tentie si sunt plures, an inuicem
teneantur auxilium pre-
stare.
- 16 Tertia persona opponens
se executioni, an causa im-
pediatur.
- 17 Ad quem pertineat pro-
batio, an actori petenti exe-
cutionem, an contradicitori
obstentem executioni.
- 18 Impediens executionem si
probet tempore executio-
nis possidere, & actor eum
probet dolose possidere, an
impediatur executio.
- 19 Apparente contradicitori
si fuit lata sententia super
exceptione, an in nouo iu-
dicio possit contradicens
de iure suo docere per mo-
dum agendi.
- 20 Lata sententia condemna-
toria ex vi confessionis de
biti, & parenti actore eius
executionem si opponatur
- arco, q̄ est lata sententia in fraudem vsura-
rum, & est simulata, an retardetur executio.
- 21 An quis possit pro debito carcerari.
- 22 Excusio bonorum, an sit necessaria anteq̄
perueniatur ad incarcerationem.
- 23 An cogatur creditor in excussione bonorum
quocunq̄ mobilia primo accipere.
- 24 Qua forma capiatur nomen debitoris mei
debitorum.
- 25 An sententia lata in actione personali sit sem-
per insolidum mittenda executioni contra
damnatum.
- 26 Sententia lata contra principalem, an possit
mitti executioni sine alio processu contra eius
successorem.
- 27 Sententia lata contra debitorem, an possit
mitti executioni contra fideiussores debito-
ris sine nouo processu.
- 28 Instantia contra debitorem ante latā sen-
tentiam, an transeat in successorem.
- 29 Sententia an sit mittenda executioni contra
procuratorem litis vel eius bona.

SAPIENS ET EGREGIVS.

- 1 **S** + Attende circa hanc materiam executio-
nis, quia labor est obtinere ipsam senten-
tiam, & grauius ipsam executioni mandare,
nam per cauillosas personas multa opponun-
tur contra executionem, & dum creditur, q̄
lis finita sit adhuc durat eius restitutorio prauo
contra. l. terminato. C. de fruc. & lit. expē. et. l.
fratris. C. de transa. ¶ Queritur quis sit iu-
dex competēs executionis, dic breuiter vt di-
xi in ti. prece. aut sententia fuit confirmata ex-
presse per iudicem appellationis si est or-
dinarius dicitur iudex competens executio-
nis, aut ipsa sententia fuit confirmata tacite, &
tunc iudex competens erit primus iudex qui
ipsam sententiam tulit. vt plene no. per. d. Cy.
in. l. eos. C. de ap. & in auc. si quis litigantiū
- 2 C. de epi. au. ¶ Deinde queritur an in execu-
tione procedatur per viam precepti, a de quo
hic, aut per viam libelli sicut in ceteris actio-
nibus, ad q̄ sic breuiter respondeo, aut agitur
actione descēdēte ex qua loquit̄. l. miles. §. in.
ff. de re iud. l. actori. C. de iureiu. tunc offeren-
dus est libellus sicut in alijs actionibus. & in
l. j. in princ. ff. de edē. & auc. offeratur. C. de
lit. conte. aut iudicis officium simpliciter im-
ploratur, & tunc per hāc viam precepti proce-
ditur, nec libellus offertur. vt dicit Spe. in tit.
de exce. fen. §. qualiter. & Bart. in. l. intra dies
ff. de re iud. & Cy. in. l. ab executione. C. quo-
rum ap. nō reci. et sic praticat̄. ¶ Tercio que-
ratur an in hac executione prius sit citādus ad
uersarius, dicunt doc. q̄ sic, quia ledi potest, er-
go citādus est, vt. l. nam ita diuus. ff. de adop.

a ¶ Per viam
precepti. adde
& vide de hoc
per Angel. in
l. iij. §. si ex
cōuentione. ff.
de re iudica.
& ibi Alexan.
in. l. ij. ff. de
iureiuran.

& l. de vnoquoq; & Bar. in l. a dno pio. §. in
 venditione. ff. de re. iu. maxime quia post sen-
 tentiam possunt superuenisse ipsi reo multe de-
 fensiones que possunt hanc executionē impedire,
 vt in l. i. de re. iud. de non peccō transactōnis,
 solutiōnis, & si. vt tradit in l. j. c. de iur. et fac.
 igno. & in l. elegāter. §. si post. ff. de cōdi. inde.
 & l. post rē iudicatā. ff. de transa. & q̄ potest
 reus solutiōnē offerre, & pro hoc executionē
 impedire, vt in l. si de iustor. ff. de do. excep. ad
 q̄ facit. l. si reus paratus. ff. de procu. & inst. de
 of. iud. §. si. ¶ Sunt etiam & alie exceptiones
 impedientes executionē. v. g. exceptio hīs p̄dē
 tis. ut l. nil no. ap. p̄. l. j. & c. vt lūe p̄. l. i. c. d̄
 in inte. rest. po. l. j. et eodē modo si p̄det adhuc
 tēpus appellādi. vt in c. non solum. extra de
 app. lib. vj. & l. si causa cognita. C. de transa.
 a Itē impedit executionē exceptio nullitatis a
 sententiē qua exceptione vt plurimū vtuntur
 cauilliosi procuratores & aduocati, de qua tra-
 ditur per gl. & Bar. in l. iij. §. condemnati. ff. de
 re iud. & l. si cū nulla. c. ti. & p̄ eundē Bar. i. l.
 j. circa si. ff. nil no. ap. p̄. & l. a dno pio. §. j. ff.
 de re iud. & p̄ Io. an. in c. q̄a. gult. extra de rest. iur.
 b Et hoc procedit quādo nullitas b̄ sententiē
 potest incontinētī probari, vbi autem requirer-
 ret altiorē indaginem tunc differitur post fa-
 ciam executionē secundum Bar. c. vbi supra.
 c ¶ Quando autē dicatur requirere altiorē in-
 daginē, secundum eum dicēdum q̄ eo casu quā-
 do de ipsa nō possit cognosci ista illud tēpus in-
 fra qd̄ debet executio determinari. ¶ Quid
 autē si illud tēpus non reperio expressum in iu-
 re ciuili, vel dic hoc stare in arbitrio iudicis,
 vel dic q̄ tēpus sit duorum mēsiū, sicut no. in
 si. per gl. in l. si. c. de cōpe. Sed hec exceptio
 nullitatis nō impedit executionē, quando reus
 bina sententiā succubuit in causa que trāsi-
 uit in rē iudicatā, quia tunc nō auditur vterius
 nullitate sententiē obijciēs, q̄ valde notabile est.
 d vt est terminatū d̄ hodie in cle. vt calūnijs. de
 sen. & re iu. ¶ Itē impedit executionē excep-
 tio falsitatis. vt l. si. c. si ex fal. instru. & l. si
 docueris. C. ad l. cor. de fal. & no. in l. iij. c. eo.
 ti. & ibi per Cy. & l. si ex fal. C. de transa. &
 facit. l. qui agnitis. ff. de exce. & quod ibi no.
 alij etiā sunt particulares casus quibus sententiē
 impugnantur vitio nullitatis. quos vide su-
 pra in forma sentēte diffiniue. ¶ Sed p̄ ne
 q̄ statuto cauetur, q̄ postq̄ lata fuerit secunda
 sententiā confirmatoria priue vterius nō liceat
 appellare, vel nullā dicere, sed prout lata
 fuerit executioni mitari. Querit an hoc nō ob-
 possit de nullitate opponi i executione, adq̄ sic
 b̄ r̄ideo, aut allegat̄ inia nulla ex defectu iu-
 risdictionis, et tūc de hac nullitate poterit oppo-

a Nullitatis. vltra remis. huius ar. an excep-
 tio nullitatis, quia solet allegari tēx in l. si se-
 riat. ff. de ser. pro cōcor. §. cōdenati. et in l.
 si cū nulla. in. ponit in c. cū in iure. de of. dele.
 alij in c. de cetero. de re iu. Spe. tit. de l. cōre. §.
 quādo autē. ver. quid de causa nullitatis. & in

tit. de lib. con-
 ce. §. quid di-
 cendum. ver.
 quid si senten-
 tia. cir. si. & in
 tit. de exce. sen.
 §. vlt. versic.
 xvj. Bald. in
 auc. que sup-
 plicatio. C. de
 preci. impe-
 off. & in l. si.
 C. de or. co. &
 in l. ab exec.
 C. quorum ap-
 non re. & in l.
 si. C. si ex fal.
 instru. & in l.
 iij. §. ibidem
 ad exhi. post
 tres sententiā
 non potest op-
 poni exceptio
 nullitatis. cle. j.
 de regu. iur.
 h̄ Nullitas.
 istud p̄bat tēx
 in d. l. si seriat.
 et i. l. si pre-
 tor. §. marcel-
 lus. secundum
 vnam. ff. de
 iu. et l. iudica-
 ti q̄ est. l. i. si
 ex fal. instru.
 c̄ Bar. istud p̄
 b̄ a i. l. c. d̄ or.

co. l. satis. pte. C. ad l. cor. de fal. l. iij. §. ibidē. ff.
 ad exhi. & sentēta excōnis sp̄ impedit exec.
 c. p̄i de exce. lib. vj. & vbi nullitas reduci-
 tur principaliter per vnam pet. illa nunq̄
 impedit executionem sententiē. Inno. in d. c.
 cum in iure. do. de Ro. dect. dclxx. vbi dicit
 istud dicitur seruari, licet sit dubiū quando op-
 ponitur per vnam excep.
 d̄ Terminatū. q̄ loqrur de tribus sentētijs. &
 itē c̄t si vtrute statui sufficerēt due q̄ statui
 subrogat loco. d. cle. vt calūnijs. vide Bal. i. l.
 vna. C. ne li. i. vna eadē q̄ cā ter. puo. vel me-
 lius i. l. si. C. d̄ iterlo. o. iu. put ē i statuto papi.

FORMA EXECVTIO. SENTEN. DIFFINITI.

a Recifforijū an poterit dici nulla, & vī
 & q̄ sit reme- q̄ non pp̄ illud querelari, q̄
 diū rescifforijū. videf̄ importare om̄nē ca-
 adde ē Alex. sum per quem q̄s de aliquo
 de imol. in. l. q̄ conuerfuer. ar. in. l. querelā.
 rome. §. duo fra C. de fal. & l. f. ab arbitro
 tres. col. xxvī. cū ibi no. ff. qui faif. co. In
 ff. de verbo, oppositū credo, quia verbū
 obli. Cur. querelari est remedium rescif-
 a forium a pp̄rio sumpto vo-
 cabulo. vt i. l. si pretor. §. marcellus. ff. de iudī.
 & l. p̄fecti. ff. de mi. iō. q̄ ad id, quod nullū est
 nō refertur. ar. in. l. nā & si sub cōditione. §. rū
 p̄do. de iniur. rup. te. nec de separatis de alio ad
 aliud debet lex extēdi. vt i. l. si vero. §. de viro
 10 ff. sol. ma. ¶ Sed p̄posito q̄ p̄ statutū sit subla-
 ta nullitas de qua supra an subueniat grauatō
 per offm̄ iudicis a p̄lando vitium nullitatis, vt
 q̄ sic quādo de offō iudicis nil est prohibitum
 in statuto, vnde alī videmus, q̄ licet p̄ statutū
 sit sublata exceptio, nō ideo tamen p̄hibet im-
 p̄lorari offm̄ iudicis loco exceptionis. vt no.
 idē bar. in. d. l. i. ff. q̄ vi aut clā. & in. l. plane.
 & l. si. ff. de pe. her. et in. l. ab arbitro. ff. qui fa-
 tis. co. In contrariū credo esse verū, quia in ap-
 pellatione includit offm̄ iudicis, quia app̄lo nō
 est actio. vt no. Bar. in. l. i. in prin. ff. de ap. & i
 Leos. C. de ap. vnde sublata app̄lone tollit of-
 ficiū iudicis in eo inclusum, & maxie q̄ vna
 prohibitū non debet alia vī intelligi. §. p̄missuz.
 vt. l. orō. ff. de spō. & l. cum lex. ff. de fidelit.
 nec ob. contrariū, quia exceptio est ius residēs
 in parte, sed nobite offm̄ residet i iudice remo-
 to ergo iure reuocato in parte non intell̄ re-
 21 uocatiū ius constitens in iudice. ¶ Quid si sta-
 tuto caueat q̄ sentētia deat dici nulla infra. x.
 dies numerandos a die sentētie late, deinde e-
 lapso forie mēse. vel anno peif̄ executio snie,
 & velit reus cōtra executionem opponer̄ de
 nullitate snie, an sit audiendus, & vī q̄ sic, q̄
 q̄ annua sunt ad agendū p̄petua sunt ad exci-
 piendū. vt in. l. pure. in. si. de do. ex. Tu autē
 dicē ipsum repellendū, & impure ei si infra li-
 mitatū tps. x. dierum non dixit ipsam nullā,
 nam ius q̄ debet p̄poni in modū agendi infra
 certū tps non poterit eo trāsactō p̄poni i mo-
 dum excipiedī, vt tradit i. l. q̄ sitū. §. in dolo. ff.
 de pecu. & l. iura. C. de nō nu. pe. facit. l. papī-
 nianus. §. si filius. ff. de inoff. test. l. nec nō. §. exē-
 plo. ff. ex q̄. cau. ma. afr. n. circumuēresē dī-
 spō statuti, q̄ eē nō debet. vt in. l. si. ff. ad exhi.
 & p̄hibiti vna vī atera cō. ederesē cōtra. l.
 cū lex. ff. de fidelit. & l. orō. ff. de spō. cū si. &
 ita p̄actat, faciat q̄ no. Dy. in r̄sa cū qd vna
 vī a extra de re. iur. n. vj. Ad. l. pure. in si. r̄nde,
 22 & ibi no. p̄ gl. & Dy. & An. de p̄f. ¶ Am̄

plius q̄rit statuto ciuitatis caueat, q̄ de of lite, et
 q̄one fieri deat a p̄ibus cōpromissum an pars
 cōdēnata poterit i executione snie petere q̄ stat
 cōpromissum, dic q̄ nō, dic Bar. in. l. post rē
 iudicatā. ff. de trāsā. & in. l. elegāter. in prin. ff.
 de cōdi. inde, vt sit iūū snis. vt in. l. fr̄is. C. de
 13 trās. et. l. termino. C. de fr. et lit. exp̄e. ¶ Quī
 to q̄rit pone q̄ res ista sup̄ qua lata snia est i a-
 lieno territorio quāf̄ fiet executio, q̄ iudex in
 uocabit auxiliū illius iudicis in cuius territo-
 rio sita est scribēdo eidem l̄ras, q̄ talē sniam ve-
 lit mittere executioni, & sic ad eius l̄ras fiet
 missio, & executio. vt no. p̄ Guil. & Bar. in. l.
 a diuo pio. §. si. ff. de re iud. & plenus i. l. si. C.
 vbi in rē ac. & i. c. i. extra de off. or. sine q̄bus
 l̄ris ipsam executionē non mitteret, vt p̄bat
 in. c. romana. §. cōtrahētes extra de fo. cōpe. li.
 vj. & in. l. p̄perādū. §. sniāt reus. C. de iud. &
 in Spe. de exe. sen. §. breuiter, ver. qd si iudex,
 et per Cy. in. l. i. x. q. C. de cōf. Et p̄dicta locū
 hnt q̄ iudicis offō p̄ntur executio snie, secus
 aut si iure actionis, q̄ actio ipsa ex re iudicata
 pōt sine l̄ris p̄poni corā quocūq̄ iudice cō-
 petenti ipsius rei cōdēnati. ar. l. si. C. de lō. tēp.
 p̄scri. nec s̄it sunt necessārie l̄re vbi perit exe-
 cutio snie arbitralis. vt. l. cū autē. §. i. C. de ar-
 bit. q̄ nulla sit priori iudici iniuria secūdū bar.
 vt supra cū ipse arbiter non possit exequi eius
 sniam. vt. l. i. C. de arb. q̄ quidē secūdū eum ēt
 locū hēt in p̄ceptis que ex forma statutorū
 hnt vī in sniatū de quibus p̄ceptis tangit per eū
 in. l. post rē iud. ff. de trās. & per Cy. in. l. cer-
 14 tū. C. fa. her. ¶ Quid aut dices si ille iudex
 cuius inuocā auxiliū dixerit se velle cogno-
 scere de nullitate snie, an poterit hoc facere, r̄-
 deo b̄r q̄ non, q̄ simplicis & nudi executoris
 offō fungit, vt habetur in. c. pastoralis. §. quā
 vero. extra de offi. deleg. & in. l. i. C. de in. vid.
 tol. & no. p̄ Inn. & Io. an. & Hof. in. c. decete
 ro. extra de re iud. & per alios doc. in. l. si non
 cognitio. C. si contra ius vel vitii pub. & in. l.
 si pretor. in §. marcellus. ff. de iud. & p̄ Bar. i.
 d. l. a diuo pio. in prin. & per Cy. in. l. preparā-
 15 dum. §. cum autem. C. de iudi. ¶ Sed pone q̄
 sunt plures iudices in eodem territorio puta
 potestas, capitaneus, vel ep̄scopus, & an si-
 bi inuicem teneantur in talibus executionibus
 auxilium prestare, dic q̄ sic. vt in. l. ep̄scopa-
 le. C. de ep̄f. au. & in. d. c. i. de of. or. & ibi per
 Inno. & de hoc Spe. in ti. de sen. execu. §. nunc
 dicendum, vers. quid de sententia doct. & sic
 forte rebellis possit a suo superiore multari,
 vel excommunicari, vt in auc. vt dis. iud. §. i.
 16 ¶ Septimo queritur pone q̄ citatis aduersa-
 riijs comparer̄ aliquis dicens hec terra est mea
 nunquid impedit executionem sentētie, vel

pone q̄ nuncio exequenti dicit aliquis nolo q̄
huc ingredi. ris, queritur an impeditur execu-
tio. dic q̄ sic, distinguendo aut ille qui cōtradi-
cit est illa persona que fuit condemnata, & tūc
eius cōtradictio est nulla, nec p̄t impedire execu-
tionē. vt. l. i. et. l. ij. C. de exe. rei. iij. & l. i. a d̄uo
pio. aut ille qui cōtradicit est extraneus, quādo
nunq̄ fuit in iudicio, & tunc subdistingue, aut
fit executio sententię late in actiōe reali, vt
hic fuit, aut in actiōe personali. Primo casu
adhuc subdistinguitur, aut illa res in qua fieri
debet executio a nemine possidetur, sed est va-
cans, vt puta hereditas, vel prebenda, vel quid
simile, & tunc quilibet contradicens impedit
executionem, & de eius iuribus cognoscit, vt
l. si. in f. C. de edi. di. adri. tol. & in. c. veniens.
& ibi per Inno. extra. de testi. aut res ipsa non
est vacans, sed ab ipso damnato possessa, et tūc
cōtradictio huiusmodi non impedit executio-
nem, cogitur tamen cautionem prestare actor
ipsi condemnato de conferuando ipsum indem-
nem contra ipsum tertium sic opponentē secun-
dum formam. l. si is quo, cum ibi not. ff. de rei
vẽ. aut res possessa ab ipso tertio qui non fuit
in iudicio, nec sciuit causam suam agi, & tunc
impeditur executio, et cognoscitur de iure suo,
vt traditur in. l. ob maritorum. C. ne vxor. pro
ma. & in. l. sepe. §. scientibus. & in. l. a diuo pio
§. si super rebus, & ibi per Bar. ff. de rei. iij. Se-
cundo casu principali cum fit executio i actiōe
personalis puta mutuo, vel locato, & tunc
quilibet contradictor impedit executionem, &
audiendus est de iure suo ante ipsam executio-
nem summarie, & de plano. vt in. d. §. si super
rebus, nec tamen sententiā in tali summario iu-
dicio lata plenum preiudicium faciet in plena
ratio, vt in. d. §. si super rebus. D̄rie autem ratio
inter predictos casus est secundum Inno. in. c.
veniens, quia quando possessio vacat ille qui
opponit facilius p̄t ad sibi debiti p̄uenire, q̄ si
p̄ aliu occupata sic q̄ sua multu interest prius de
suis suo disputari, & executionē differri, nō sic
aut q̄ ab alio possidetur, quia tantum impor-
tat ab vno petere quantum ab alio ideoq̄ nō
tardatur executio, quia contra eum qui incipit
possidere poterit suum intentare sicut istum,
sed vt fit executio in personali actiōe tunc
super sua interest audiri antequam res in aliu
transferatur, quia personalis actiō, vel oblatio
non sequitur rem, seu rei possessorem, vt. l. si. si
fideicommissum. §. tractatum. ff. de iud. & l. i. i.
§. si heres. fundo. ff. ad tre. & super hoc vide
que no. Inno. in. c. super cōtrouersia, extra de
ec. iij. Et predicta locum habent, siue de possess
ione tantum, siue de proprietate questio moue
atur, vt no. per gl. in. d. §. si super rebus, ad quā

a. L. ite, vide quando p̄dente lite sit alienatio
vix sine nouo p̄cessu fiat executio cōtra eū
cui est alienata Cy. l. i. h. alleg. q̄ sic per. l. si
legatorum. et per. l. certa hic alleg. bar. i. l. cre-
ditores. C. de pig. & l. i. a diuo. §. si super de re
iij. t3 contra p. l. i. §. reia. et. l. si. ff. si mul. ven.
no. i. pos. mit. et
p̄ to. si. fi. et. C.
d̄ is q̄ i fra. cre.
et. §. si q̄ i fra.
ist. d̄ ac. ga. g. e.
t̄ p̄ i o via reuo
catoria ordina
rio iure contra
detinētē bal.
vero at̄ distin
guj. et sunt au
rea eius verba
recitādo, d. op̄.
i. l. ob marito-
rū. C. ne vxor
p̄ mari. aut iste
dolos cōmittit
i fraude, vt pa-
rat et executio-
nis, vt missio
et eo. nō fiet e-
xecutio, vt miss
sio cōtra posses-
sorē, vt. l. cyro
graphis. §. si. ff.
de adm. tu. aut
i fraude credito-
ris diminuēdo
bona vt minus
fit i hōis, et tūc
ē agēdo ordina-
rie, vt. d. §. si q̄
i fraude. cogita
t3 b̄. l. i. §. si.
ff. d̄ lit. dicit q̄
cōtradius imi-
super re litigio
sa t̄ ip̄o iur. nul-
lus adeo q̄ cō-
tradius talis nō
t3, adeo q̄ snia
lata cōtra pri-
mū d3 mādax
executiōi con-
tra istū i q̄z scā
t̄ trāslo. ibi vi-
de, & remittit
ad ea qua dicit
in. d. l. credito-
res,

facit. l. meminerint. C. vn-
de vi. C. + Denuo que-
ri solet si appareat contra
dictor allegans rei domi-
nium, vel possessionem ad
quem pertinet onus pro-
bandi, an actori, vel cōtradi-
ctori distingue, aut tempore
quo fit executio reperit de-
bitor condemnatus in pos-
sessio. rei, & tunc fundata est
intentio agentis, & fieri de-
bet executio saluo iure oppo-
nendi in alio iudi. aut re-
peritur contradicens tunc ef-
fe in pos. & tunc erit funda-
ta eius intentio, & per hoc
retardabitur executio & co-
gnoscetur de iuribus oppo-
nentis, vt hec no. per gl. &
Cy. in. l. ob maritorum. C.
ne vx. p̄ mari. & p̄ bart. in.
d. §. si super rebus, & p̄ Spe.
in tit. de. i. & ij. decre. §. re-
stat. ver. sed quid licet que-
dam gl. in. l. i. C. de priuil.
si. dixerit absolute, q̄ oppo-
nenti incumbit onus probā-
di & male. C. + Sed quid di-
ces si se opponens probat se
possidere tempore executio-
nis actor vero probat eum
dolosē possidere quid fieri
debet, dic q̄ non impeditur
contra illum executio, quia
dolos non debet illi prodes-
se, sed obesse, vt. l. ne ex do-
lo facit. l. si litigato. ff. vt le.
no. c. & l. certa forma. C. vt
in pos. le. & ita dicit Cy. in.
l. i. C. d̄ alie. iu. min. causa fac.
quod est no. & contra illos
qui p̄dente lite, a vel la-
ta sententiā contra eos vt de-
ludant aduersarium transfe-
runt talis ad extraneum,
nam talis malitia non pro-
dest eis, nec acquiritur eis.
Alibi tamen Barto. in. d. l. si

- a **C**lufum adde. super rebus. videtur fenfire, Alex. de imo. q̄ non poffit fieri ifta execu-
 1. nō erit. §. da. tio contra hunc nifi prius in
 1. ff. de iureiu. tentata contra eum a dione
 et i. l. eleganter reuocatoria at. eorum que
 §. i. ff. de cōdi. habentur. & no. in. §. fi quis
 §. i. et Pau. de in fraudem. in ff. de act. & l.
 caft. in confil. i. §. fi mult. ff. fi mul. v. no. i
 xcvj. Cur. his q̄ in frau. cre. & idem te-
 nuit in l. creditores. C. de pig. puto q̄ opti. Cy.
 fit verior. & equior. vt fraudibus obuietur.
 vt. l. in fundo. ff. de rei v. nec ob. alf. per bar.
 quia loquitur quādo alienatio inuenitur ante
 19 **l**itē inchoatam. vt iuramentum latam. **C** + Sed
 pone q̄ appente contradicōre fuit super exce.
 lata fententia. an in nouo iudi. poterit ipfe con-
 tradicens de iure fuo docere per modum agen-
 di v̄ q̄ sic per ea q̄ habentur in. d. §. fi super
 rebus. Sed diftingue tu melius. aut fuper exce-
 ptionibus fuit plene cognitum. aut fummam
 factū. Primo cafu non audit vlietius in mo-
 dum agendi fuper iure decifo & pposito i mo-
 dum excipiens. iuxta no. in. c. fuper fpoliatio-
 ne. extra de or. co. & per doct. in. l. fuauiē. in
 fi. ff. de ne. ge. & l. q̄ in diē. §. fi rōne. ff. de com-
 pen. **C** Secūdo cafu audietus est. vt in. d. §. fi iū
 2 **o**per rebus. **C** + Rursum queritur de quadā. q.
 que fepius de facto contingit. ecce q̄ aliqs co-
 ram iudice fponfe confeflus est fe debitorem ef-
 fe de centum. & iudex vifa cōfessione condē-
 nauit ipfum. vt h̄ in. l. i. C. de confef. dein̄ cre-
 ditor fententie executionem requirit contra q̄
 fe opponit condēnatus dicens fententiam fore
 fimulationem. & in fraudem v̄ furarum latā. ac cō-
 fessionem remiffam. Queritur an per hoc fit re-
 tardanda executio & fi debitor offerat fe fta-
 vel iuramento creditoris fuper predictis. an fit
 audiendus ante executionem. & quia duo funt
 dubia refpōdeo quo ad primum talem excep-
 tionem non habet e impedire ipfam executionē. quia ex-
 ceptio fimulationis est peremptoria. l. i. C. plus
 va. q̄ agitur. ideo q̄ post fententiam non admit-
 tenda. vt. l. peremptorias. C. fen. refc. non pof.
 cum fim. ibi no. fententia enim habetur pro
 veritate. vt. l. res iudic. ff. de re iu. & l. ingenū.
 ff. de fta. ho. et iputei fbi q̄ nō ab ea appellauit
 vt. l. ab eo. C. q̄to et q̄ iū. & l. i. C. fi fept. in-
 te. refc. fue. pofitū dicere. n. fima fimulationē est
 allegare illā in q̄. q̄ non licet fi nō fuerit pro-
 uocatum. vt in. d. iuribus. & in. l. pofitū rem iu-
 dicatam. ff. de re iu. & l. iij. C. de re iu. facit. l.
 j. C. de exe. rei iu. fuper fecūdo fice diftingue p̄
 eius pleniori cognitione. aut exceptio pre-
 mptoria que opponitur contra fententiam. traxit
 originem ante fententiam. et tunc non poffit re-
 gulariter opponi post fententiam. vt in. d. l. per
 emptorias. cum fi. ideo q̄ non tenetur creditor
 a fubire tale a iuramentum. quod iuramentum
 fuccedit in locum probationis refcium vel in-
 ftrumentorum. vt dicit tex. in. l. in contracti-
 bus. §. illo. C. de non nu. pe. & ibi per Cyn. &
 no. gl. in. l. generaliter. in prin. C. de iureiu. aut
 traxit originem tempore ipfius fententie. vt i
 q̄. prefenti. & tunc idē quia fibi imputet fi no n
 appellauerit. vt dīctum est. aut traxit originem
 post fententiam vt quia creditor tranfegit. vel
 pactum fecit vel fim. & tunc tenetur iurare.
 quia etiam aliter de hac exce. poffit probare.
 vt. l. i. & post rem iudi. in prin. ff. de tranfa. & i
 l. eleganter. §. fi post. ff. de cōdi. inde. & l. iij. §.
 fi ex cōuentione. ff. de re iu. Amplius queritur
 poflulata executione fententie late in a dione
 psonali quid facit iudex depignoribus capis.
 dic h̄ q̄ aliter de quatuor modis prouidebit
 ipfi creditor. Primo poterit ipfa pignora fibi
 dare in folutum pro taxata quantitate eorum
 fic pro reflo debiti fit ius faluum creditor. vt.
 l. non ex mafore. ff. de exce. & l. fi. in fi. C. de
 iu. do. impe. vbi autem creditor accipit fim-
 pliciter pignora in folutum non determinata quā-
 titate. tunc videtur pro toto debito accepiffe.
 nec vlietius audiretur pro aliqua parte difti
 debiti. ideo fit cautus vt femper declaref quā-
 titas pro qua in folutum recipiunt. vt h̄ et no.
 per barto. in. l. a diuo pio. §. fi pignora. ff. de re
 iu. & per Cy. in. l. l.ordo. C. de exe. rei iu. **C** Se-
 cundo modo prouidetur fi iudex exponi fa-
 ciat ipfa bona venalia. & plus offerenti dare.
 & precium tradere creditori. vt. l. fi. §. i. C. de iu.
 do. impe. & l. pe. C. fi ven. pig. ag. & l. i. C. fi i
 caufa iu. Tertio modo prouidetur q̄ nullo re-
 perto emptore ipfe creditor tanq̄ quilibet a
 lius extra neus ipfa pignora emat pro quantita-
 te iufta. Et fi qui d̄ reftauerit. pro folutione ha-
 beat ius faluum ad id confequendum. vt. l. ij. et
 fi. C. fi in caufa iu. Quartum est remedium. v3
 q̄ ipfe creditor pignus poffideat. & fructus ex
 eo colligit. fed non est vtile creditori. quia fru-
 ctus debent cum debito compenfari. vt. l. i. C.
 de dift. pig. l. i. fi. ff. de pi. ac. d̄ his remedijs no.
 i. d. §. fi pig. et. i. d. l. l.ordo. Adde & quintum vt
 delictet q̄ ipfe debitor detradatur in carcerem.
 21 **C** + Pro cuius latiori doctrina reuocō i dubiū.
 an quis poffit pro debito carcerari in quo du-
 bio fic diftingue fecundum bar. vt per eū not.
 in. l. fcrilegij. §. cum eo. ff. ad. l. iul. pe. aliquā-
 do quis est debitor fisci. aliquando priuati. Pri-
 mo cafu poffit capi. & areftari in aliquo loco
 puta ne exeat de platea. vel palatio cōmunis.
 non tamen fic cito in carceribus includi n̄
 fi eo perfeuerante in contumacia. vt no. in. l. i.

nemo carcerem, ex a. tr. l. ii. x. & d. s. cum eo, licet exactores moderni ipis in talibus diuersimode se habeant, p. libito voluntatis. Secundo casu subdistingue, aut debitor est condemnatus, & tunc potest incarcerationi, vt. l. i. et ibi no. p. Cy. qui bo. ce. pos. item si nondum esset condemnatus, sed pmissit sistere in iudicio, & contumax fuit, vt in auc. de exibi. re. s. si vero. C. q. et quando in d. consentaneum, & ibi not. ar. sic potest incarcerationi nisi p. p. m. se abstrinxerit, vt no. doc. i. l. ob. es. C. de ac. ob. v. ex. i. casibus quibus potest carcerari si cesserit bonis suis relaxabitur, vt. d. l. i. C. g. bo. ce. pos. q. unq. ipe fiat bon. cessio, vt no. p. A. 30. i. si. ciuid. ii. et p. batur. i. l. pe. ff. eo. ti. et. l. ij. C. eo. ii. q. seq. Cy. i. d. l. nisi forte scdm aliquoz. opi. debitor re nunciasset bñficio cessionis, q. fieri potest secundum aliquos, licet aliqui contra teneant, vt plene disputat Cy. i. d. l. i. et l. de bel. in auc. de fidelit.

22. s. q. at. et bar. i. l. alia. s. elegat. ff. lo. ma. t. s. ad sit necessaria executio bonoz. anq. pueniat ad incarcerationem bar. dicit q. sic l. i. l. ij. s. tuto. ff. de susce. tu. n. sicut sit excusio reru mob. anq. pueniatur ad imobilia, et rez. mob. anq. a perueniatur ad nomina debitorum, vt superius & inferius dicuntur, multo magis facta est antequam perueniatur ad hanc incarcerationem, que durius aggravat ipsum debitorum liget aliquando, vel ex consuetudine, vel per statutum non seruetur hec practica, Et ergo i. executio sententia late in actione personalis super capiendis pignoriibus talis ordo tenendus, videlicet vt primo accipiatur pecunia si extat, & secundo res mob. exceptis deputatis ad agriculturam, vel pro vtu quotidiano vestium vxoris & filiorum, vt habetur, & no. in auc. agricultores, que res pi. ob. po. & l. executor. C. e. ii.

23. Tertio his defensionibus recurritur ad res imob. Quarto ad nomina debitorum, & vt hec traduntur in d. l. a. diuo pio. s. in venditio ne, & s. si. & facti. l. etia. C. de exe. rei iu. Qui.

23. ad id incarcerationem. C. t. Sed quid dices de eo q. facere nituntur plerumq. miseri litigantes, & eorum subdoli procuratores qui ne perueniat ad imob. & vt maius vituperium faciant creditoribus exponunt, & produunt tam sua mobilia, q. aliena, & quecumq. viliissima, & quandoq. ea latenter emunt a vicinis vsq. ad incelsaria, & bocalica lapidez, & stagna, nunquid sit cogendus creditor talia recipere in solutum p. ut q. non quia res mob. dñt effectuales quod de facili reperiant emptorem, & non sint inuiles, vel superflue, aut damnose ipsi creditoribus, eo cum que hñt, & no. in auc. hec mis. debitor. C. de sol. & in corpore vnde mis. C. Sed consilium est melius pro creditore, q. talia bona

mobi. faciat exp. p. per iudicem venalia, et plus offerenti dent, & ipsi creditoribus eorum pretium exolvatur, vt supra d. em. est hoc mo. obuiabitur 24. fraudibus talium malignantium. + Vterius quis q. foras capiet nom. debitoris mei debitorum, dicit q. iudex facit ad se aduocari i. p. debitorum, & interrogabit eum, an sit debitor talis, & si qd. cōf. tebit se illius debitor, & tunc flamer, & assignabit eum pignore mihi creditoribus & compellet eum p. iuris fmedia mihi soluere, vt no. p. gl. i. d. l. a. di. no. pio. i. si. et. i. l. C. de pto. pi. vbi at. negauerit se esse debitor, tunc relaxabit, vt ibi no. & p. gl. i. l. ij. C. q. s. fil. v. l. p. r. i. s. qd. si res mo. fuerit data in solutum ipsi creditoribus succurrat ei, dicit q. poterit adhuc agere p. r. a. actione q. nō est sublati p. tale inuile datione i. solutum. nā creditoribus vt sub hac cō. data i. solutum, et si postea res ipsa appeat aliena, & sibi euincat vt a priori iur. recedat, si res fiat sua irrevocabil. vt pbat. i. l. ex. f. ex. late. s. latinus. ff. de exce. rei iu. vt hñt & no. l. i. l. i. libera qd. theodora. C. de se. et. iter. om. iu. & i. l. elegat. i. prin. ff. de pi. & l. rescriptum. i. si. ff. de off. pi. C. + Post hec quis an snia lata i. actioe personalis sit q. solidum mittenda executioni cōtra damnatū, dicit hñt q. sic regit, sed a r. l. a. certis specialibus, sicut a iure excepti casus i. qbus sit executio solū inq. tu. facere potest. cōdenatus deductio ne egeat, vel ne medicari cogat. ver. g. i. p. r. condonatio, vt p. rono filio marito vxor. mili. te donatore, & socio omnium bonoz. vt tradit & hñt in l. sum. q. cū. l. se. & l. le. & in l. condemnatione. ff. de re iu. hoc tū privilegium ad ipsos hñt nō extenditur, vt l. sciendū. ff. de re iu. & ipse prin. p. rone hoc privilegium priuatur si fraudulenter bona sua alienauerit, vt ibi no. & hñt in l. i. s. illo. p. uldu. C. de rei. vx. act. & 26. in l. si vnus. s. si. ff. p. so. C. + Quero an snia lata cōtra principalem possit mitti executioni sine alio p. cessu dōre eius successoris dicit sic cōclur. siue, aut ē successor vli. vt hñt, & tunc fieri debet executio cōtra eum sicut cōtra principalem si vnus. vt l. miles. s. iud. ff. de re iu. qd. hñt fingit ea de p. s. nā cū defuncto, vt i. auc. de iur. a. mor. p. s. i. p. r. aut ē successor singularis, vt p. r. vt lega. rarius, & tunc aut est successor in re ipsa sicut q. est lata snia & tunc vt idē. ar. in l. ex. cōtra dū. ff. de re iu. & l. si m. in. si. & l. exceptio. ff. de exce. rei iud. latius tñ in hoc secūdu. bar. distingue vt p. eñ no. i. l. creditoris. C. de pi. aut istud ius exequendi erat i. e. p. ductū anq. res transisset in hanc successore, ga. lata erat snia, & tunc in eū cōpetit ius exequendi hanc sniaz. vt. d. l. i. m. i. si. et. l. iudicare. i. si. & l. i. si a te. i. si. ff. de exce. rei iu. & facti. l. si superatus. i. si. ff. de pi. aut ipsum ius nō erat in esse p. ductum, sed in actu producendi, vt ga. l. s. pendebat, & tunc aut p. hoc res

FORMA EXECVTI D. SENTEN. DIFFINI.

facta erat in alienabilis, quia litigiosa cum esset questio de ipso rei dominio, & tunc talis executio transit contra ipsum successorem vt. l. ij. in fi. C. de lit. aut poterat alienari, quia solum erat questio de iure pignoris, & tunc ius consequendi non transit contra talem successorem, sed requiritur nouus processus contra eum, vt in auc. de lit. s. ad hec posita. in auc. hec ita. C. de pig. aut ipsum ius executi non fuerat in esse, nec in actu productum, & sic lis nondum fuerat inchoata, & tunc non transit in hunc successorem tale ius executi sine nouo processu, vt pbatur in d. l. si m. s. ff. s. i. iudicare. s. si ad q. facit. l. i. s. necessario. ff. si mu. v. no. de quo iure executionis, vide q. no. plene Cy. in. 27 l. i. C. de alie. iu. mu. causa sic. ¶ Viterius q. ratur an talis sententia poterit mitti executioni contra fideiussorem debitoris condempnati sine alio nouo processu sic secundum doc. aut e. fideiussor contra deus, vel iudicij, vel litis. Primo casu non potest fieri executio pcedente nouo processu. In secundo casu potest, vt dicitur ad. no. p. Cy. in. l. si. in fi. C. de usu, rei iudi. & per bar. in. l. ff. iud. sol. Et que sit ratio dicit ibi vide, q. 28 intendo b. esse. ¶ Sed an tali instatia ante iam sententia transeat in successorem, & si tunc secundum bar. vt per eum no. in. l. si cu. ho. iem ff. de fideiuss. aut est successor v. p. s. & tunc transit, vt in. d. l. si cum ho. iem. & ad hoc facit. l. si is qui rome. ff. de iud. & in. l. si familie. ff. si. her. cum si. aut est successor singulis, & tunc transit, vt. l. ij. C. de her. vel ac. v. & no. per Toa. 29 an. in. c. quia Guil. extra de iu. ¶ Sed an sententia sit mittenda executioni contra procuratorem litis, vel eius bona, dicit q. non, imo nec contra tutorem, vel curatorem, vel sim. in. l. iij. s. tutor. ff. de re iudi. & l. planti. & l. si procurator. ff. de procur. nisi contra eum qui ipse te se obtulit litis sine mandato pro alterius defensione, vt in. d. l. iij. in prin. & facit. l. is qui se obtulit. ff. de rei ven.

- 4 Cum in contractibus.
- 4 Quando iudex dicitur facere sententiam interlocutoriam, actum interlocutorium, & licet tiam diffinitiuam quo ad executionem.
- 5 Exceptioe opposita contra nuncium exequutem ipse potest executionem tardare.
- 6 Executor proponens pignora venalia an habeat fidem de precio.
- 7 Procurator constitutus ad vendendum, an habeat fidem de precio.
- 8 Executione excedente debitum modum executi quatenus succurratur.
- 9 Qualiter interponitur appellatio ab excessiua executione.
- 10 Contra executionem exequutem excessiue propter ignorantiam qualiter succurratur.
- 11 Quis possit sententiam interpretari.
- 12 Qualem interpretationem possit facere iudex in interpretanda sententia.
- 13 Si fiat sententie interpretatio remota, an pars ad talem interpretationem sit citanda.
- 14 Successor ferentis sententiam, an possit illam interpretari.
- 15 In appellatione ab interpretatione sententie sunt exprimende cause.

VISA PRIUS PER EVM quadam sententia. ¶ Ad hoc autem vt iudex ad executionem procedat debet sibi constare ex productione de ipsa tali sententia, q. exequi intendit, vt. l. i. ordo quasi per totum. C. de execut. rei iud. & in. c. l. extra de offi. ord. & c.

SVI PARTES VSPECTA. Hoc merito dicitur quia si esset suspecta ex alio quo visio visibili tunc retardaretur eius executio, argu. eorum que no. in. l. iij. C. de edic. di. ui adria. tol.

- 2 Quot modis nuncius appelletur.
- 2 Executio sententie an possit committi parti.
- 3 Licentia data parti in contractibus ingrediti sine violentia, ita q. exequatur, an habeat lo

1 P. PUBLICO NUNCIO. ¶ Iste tales persone diuersis nominibus in iure appellantur nam interdum appellantur appitores, vt. l. appitor. res. C. de ap. l. xij. Aliqui executores, vt in. l. executorum. C. de execu. rei iu. Aliqui nuncij vt hic. si ergo committenda e executio publico officiali vt dicitur iuribus. ¶ An ar hec facti executio possit ipsi parti committi cuius fauore in iura tate e. Cy. plene disputat. l. i. ff. C. si p vim vel alio mo. super quo glo. sunt contrarie. na. gl. in. l. meminertur. C. v. n. vi. r. q. sic, & id e. seq. ibi lac. de are. alibi gl. in. l. iuste possidet. ff. de acq. pos. r. q. no. q. opt. sequit. Dy. in. l. no. e. singulis. ff. de re iur. Old. voluit concordare gl. distinguendo hoc modo. Aut iudex concedit parti in iura ingrediendi quous non etiam per violentiam, & no. pot. vt in. d. l. no. e. singulis, & ita loquitur gl. 7. d. l. iuste. q. n. q. concedit in iura ingrediendi sine violentia aliqua, & tunc v. 3. & sic intel. gl. d. l. meminertur. q. distinctione approbat bar. in. d. l. creditorum, ver. iij. prin. & in. d. l. iuste possidet. ¶ Queritur an talis in iura ingrediendi possit concedi in contractibus certe sic, & no. in. l. p. dia. ff. de acq. pos. cu. ibi not. & eod. modo per testatorem l. garijs. vt in. l. titia. s. i. ff. de te. ij. & ibi not. per bar. & per eund. in. d. ver. iij. & hic modus executi locum habet q. pcedit ipse off. iudicis, secus si pceditur per via actionis in sem. ex re iud. cata, quia tunc libellus esset necessarius vt dicitur in prin. ¶ Ideo q. notand. q. quando iudex

index procedit ex solo officio. & tunc fert sententia dicitur esse talis sententia interlocutoria, si autem simpliciter exequatur de falso committendo feruitorius, ut hic, tunc etiam est actus interlocutorius, ut dicitur in d. l. ab executione, C. quorum ap. non recipi. ubi autem procederet per viam actionis in factum ex reu. tunc eius sententia esset diffinitiva, nec tamen ab ea secundum Odof. potest appellari regulariter ut finis sit litium, licet aliquando aliter distinguantur, ut no. in d. l. ab executione, & vide quod infra dicitur in ver. sed hic queritur.

¶ Queritur in hoc nuncius executor si contra eo proponantur aliquae exceptiones quae post sententiam opponi debeat uel possit, de his cognoscere, & executionem tardare, dicitur quod sic, quia est nudus & merus executor. ut probatur in d. l. ab executione, C. de no. per Bar. in l. a diuo pio. §. si super rebus. ¶ Ad quod facit lex, & si non cognouit, & quod ibi not. C. si contra ius vel iustitiam, pub. facit quod non supra ver. quid autem dices.

¶ Post hoc queritur ecce quod iste executor pignora per eum capta proposuit uenalia, an poterit fidem habere de precio, dicitur quod non, sed debet facere, quod per sententiam ipsa pecunia ab emptoribus exbursetur, & creditori tradatur, ut in d. l. a diuo pio. §. sed si emptor. ¶ Sed an procura-

tor ad vendendum a constituto possit fidem habere de precio, ut text. quod non in l. si procurator. in si. ff. de iure fiti. In contrarium tamen facit text. in l. cuiuscuq. §. si et. & ff. de insti. & ibi per Guis. de cu. verum tamen per concordiam cum sic distinguitur, aut loquitur in executore iuris, vel legis, & talis non potest habere fidem de precio, hoc est rem dare sub credentia, ut in d. §. si emptor. & ibi no. per Bar. aut loquitur in procuratore, & tunc subdistinguitur, ut est procurator fisci, seu ecclesie, vel minoris, & non potest fidem habere de precio, ut in l. si procurator. in fin. aut est procurator alicuius private persone, & tunc secundum Bartol. subdistinguitur. Aut est procurator specialiter constitutus ad vendendum sub certo & limitato precio, & tunc non potest vendere habita fide de precio, quia sic vendendo diceretur vendere visio rei precio. ar. in l. si predium. atque incipit. l. quod si in diem. in si. ff. de in di. adie. & sic non seruatur fines mandari contra. l. diligenter. ff. ma. & in c. Alesta. extra de resc. Aut est simpliciter constitutus nulla precij facta taxatione, & tunc poterit fidem habere de precio, ut in l. qui fundum. §. procurator. ff. pro emp. l. j. §. j. ff. de exce. rei iu.

¶ Vterius queritur quid si deputatus ad exequendum excedit modum exequendi, ut g. cum debet facere executionem in prato, facit eam in vinea, & in prato quare succurretur ipsi condonato, dicitur quod potest appellare, ut plene traditur, & hic in l. ab executione, ff. de ap. & in l. ab exe-

cutione, C. quorum ap. non recipi. & per gl. in c. quo ad consulta. in si. extra de re iu. & hoc in executione mixta. In feruitorie autem, seu nudae factae executorie, sufficeret reclamatio ad superiorem, ut l. ut proponis. C. de exce. rei iudic. ¶ Sed hic queritur de forma apponendi interponende ad quod sic respondeo secundum Doc. quod executio huiusmodi excessiua est actus interlocutorius, sicut etiam talis appellatio sicut ceterae appellaciones que a sententijs interlocutorijs interponuntur, ut ut tunc in ipsa appellacione exprimentur casus, ut no. plene per Bar. in d. l. ab executione, & per Cy. in d. l. ab executione, et per eundem Bar. in l. eius quod ff. de ap. recipi. vel non. & no. quod ap. uel reclamacione interposita si ipse executor adeo pteruus esset, quod ap. non obflante exequeretur sententiam de facto, nec posset ipsi reo per superiorem eum consulti, tunc licitum esset et de facto resistere, ut hinc in l. prohibitum. C. de iu. fiti. & i. c. ex lris. extra de of. dele. et ibi not. ¶ Sed pone quod talis executor propter eius grossitiam, & ignorantiam male intelligit, & interpretatur sententiam, ut g. cum sententia dicat de flore, simpliciter interpretari de duca tuit, & reus dicit, quod debet intelligi de florensis mone te currētis, & si, qualiter consuleretur damnato, dicit quod potest appellare cum per hoc modus excedatur exequendum, ut no. per ipsum Bar. in d. l. ab executione, C. ¶ Cuius gratia reuocamus in dubium quis possit sententiam interpretari super quod scilicet eum ubi supra sic distinguitur, aut loquitur in iudicio ordinario, aut in delegato. primo casu, aut vult interpretari

¶ Vendendum possit habere fidem de precio. Bar. in l. in ciuile. C. de rei uen. Bartol. in l. iij. in §. non tamen ff. de insti. Bar. in l. alieno. §. sed si emptor. ff. de re iudica. Bart. in l. eleganter. in §. si vendiderit. de pignor. act. Ioan. And. in add. Specul. tit. de pac.

¶ Interpretari. Raph. cuma. consil. suo. vij.

- sententiam latam per suum delegatum, aut per se latam primo casu potest, vt. l. duo iudices. ff. de re iud. ipse autem delegatus non possit, vt ibi, quia fungens est officio suo, vt. l. iudex. ff. de re iud. & in. l. dicere §. fina. cum. l. seq. ff. de arb. alio casu cum vult interpretari suam propriam potest secundum glo. in. d. l. ab executore, sed in hoc Barto. ibidem aliter sic distinguit, aut loquimur in maioribus iudicibus quibus competit merum & mixtum imperium, & hi possunt suas proprias sententias interpretari, & sic p. cedit glo. predicta, & rationes in ea assignate, aut loquimur in minoribus iudicibus, & hi non possunt eorum sententias interpretari per. d. l. iudices. nam sic possunt per indirectum eorum sententias retractare contra. l. j. C. sen. resc. nō
- 22 pos. cum si. ¶ Item queritur qualem interpretationem possit facere iudex super hoc est p. sciendum, qd interpretatio sumitur in iure multis modis, aliquando pro correctione, aliquando pro verbi extensione, aliquando pro ipsius verbi, seu orationis congrua expositione, vt hoc no. per glo. in. l. j. §. qui operas. ff. ad tert. aut ergo queritur de interpretatione que sumit pro correctione, & hanc nullus ordinarius, vel delegatus maior, vel minor potest facere nisi solus imperator, vt. l. j. in si. ff. de questio. consū. c. a. l. dicere. l. fin. cum. l. se. ff. de arb. aut querit de ea que sumitur pro extensione, & hanc non potest facere iudex nisi super expensis, & accessorijs eadem die, qua lata fuit sententia, vt in l. paulus. ff. de re iud. aut queritur de ea que sumitur pro expositione, seu declaratione, & hanc potest facere quilibet iudex, quia per eam nil noui inducitur, sed qd obscurum est cooperatur qd detegitur & illuminatur. arg. in. l. adeo. §. cū qs supra de ac. re. do. & l. heredes palam. §. sed si notam. ff. de test. Exempla secundum Docto. si erit duo Titij, nec apparet de quo fenserit, vel si condemnauerit in centū, nec apparet de qua pecunia fenserit poterit hoc declarare, sed alia interpretatione remoram, & extraneam a sensu verborum facere non possit, vt no. per glo.
- 23 in. d. l. ab executore. ¶ Sed an pars sit citada ad hanc interpretationem remotam fendam, dic qd sic p. regulam. l. de nouo quo. ff. de re. iud.
- 24 & l. nam ita diuis. ff. de ado. ¶ Post hoc qd sit an successor eius qui talit sniam possit illam interpretari. dicit Barto. in. d. l. ab executore. qd sic, quia finguntur idē iudex, idemqz tribunal, vt. l. i. proponēbat ff. de iu. l. habet iudice. ff. eod. i. cum si. nec repugnare habet, qd hīs non interpretetur libellum defuncti. vt. l. pōpo. scribit si frumentum. & l. si. ff. de rei ven. & l. iter stipulantem. §. j. ff. de verbo. obligat, quia illud ideo, quia ius parit per hoc non perit, nec detri-
- mentum patitur, quia potest in alio iudicio libellum de nouo producere, sed si hec interpretatio fieri non possit per successorem iudicis deperi re possit, aut grauius ledi ius partis Sed an ab huiusmodi interpretatione possit appellari, videtur qd sic. secundum Inno. vt ipse no. in. c. super eo. extra qd mer. cau. ad qd facit, & supra dictū est de executione. ¶ Diceret aliquis quauiter detegetur in hac appellatione iniquitas interpretantis, responderet ex circumstantijs v3 ex eis que acta sunt i principali causa, item ex rei qualitate, verbi gratia, si condemnauit in. x. et vult interpretari, qd sensit de pena, cum tamen res ipsa sit precij, de imperiali, vel cum res va leat. l. x. impetratum est de libris. x. & sic de si. vt idem Barto. nota. in. d. l. ab executore.
- 15 ¶ Vltimo circa hoc queritur, an in hac appellatione sint cause inferende, puto qd sic exēplo appellationis que intetponitur ab executione cum talis interpretatio sit quedam interlocutoria.
- 1 Faciendo alicquem ire & redire per fundum au dhoritate iudicis, an queratur plene dñum.
 - 2 Venditor coactus rem vēdere per sententiam si non percepit precium ab emptore qua actio ne agat ex vendito, vel in factum ex snia.
 - 3 Executio sententie an habeat instātiā vt causa principalis.
- FACIENDO EVM IRE ET REDIRE.** ¶ Isti sunt actus in acquirenda possessio ne concurrente animo acquiretis, vt in. l. quē admodum. & l. j. in. §. adipiscimur. & l. iij. §. in amittenda. & §. fina. ff. de acquiren. possessio.
- 1 ¶ Sed an per talem missionem queratur dominium plene dictum est supra circa primū l. in glo. super ver. iure dominij, vel quasi, vers. quintus modus & c. Et traditur instit. de offic. iudi. §. fina. & l. exceptio. ff. de re iud. & l. pōponius. §. si iussu. ff. de acqui. pos. & l. inter officium. ff. de rei vendi. pertinet autem ad iudices officium hunc in possessionem missum defendere. vt. ff. ne vis fiat ei. l. j. & §. j. cum sequen.
- 2 ¶ Vltimo quero de tali questione. Bccc qd in executione sententie venditor rem vendidit qd vendere damnatus est eo, quia precium non recepit vult intentare contra emptorem a ctione in factum ex sententia, queritur an possit, an vero necesse habeat agere ex contractu vditionis, & breuiter videtur agi posse ex sententia act. in factum per. l. fundi partem. ff. de contrahen. emptio. & l. si hīs. ff. de ac. empt. in contrarium determinat Barto. in. l. si fideiussor ff. de legat. j. ar. in. l. numerationibus. in si. ff. de sol. sic qd secundum eum agendum est act. ex vendito. cuius ratio est, quia semel impleta est forma sententie vditione secuta, ad quem solū

casum snia se referebat. Nō obstant iura in cō-
 trarium allegata, quia in eis non erat prioris
 3 contractus executio facta. **C. +** Amplius vidi
 a dubitari an executio a snie habeat instantiam,
 seu tempus instantie, sicut dicitur in causa prin-
 cipali & appellatōnis in. l. properandum. C. de iud. & in auc. ei qui appellat. C. de temp. ap. p.
 Pro cuius dubij solone puto distinguendū esse,
 aut agitur actione iudicati, seu in factum ex re
 iudi. de qua loquitur. l. a. fori. C. de iureiu. & l. miles. §. ff. de re iu. & tunc quia offertur li-
 bellus sicut in certis actionibus, vt dixi supra,
 in prin. in. ij. q. huius si. habebit instantiam talis
 causa executionis sicut alie. Aut agit condōne
 ex aliqua lege municipalī vel statuto, & tunc
 idē quia conditio ex lege est quedam actio sic
 noīata. vt. ff. & C. de cōdi. ex lege. l. j. cum ibi
 no. & maxime si p̄ statutum sit tps ipsius exe-
 cutionis eāe expresse limitatum, prout est in
 decreto gnali cārum ciuitatis Montisferrati.
 Quod decretum ego ipse composui, & ordināui
 de mandato tunc illustri dñi Theod. marchio-
 nis Montisferrati &c. aut simplr offm iudicis
 imploratur, & per nudam offm per viam p̄ce-
 pti proceditur, & tunc puto, q̄ talis causa exe-
 cutionis nullius instantie teris coherceatur, sed
 perpetuo explicari & sniri possit. Alij dñt aut
 statutum, vel decretum ipsi executioni limitat
 certū tps, et tunc aut limitat ipsi iudici aut eāe,
 & vtroq̄ casu habebit instantiam, sed in p̄rio
 casu instantia durabit et post terium, in secūdo
 non durabit vltra tps limitatum, vt no. p̄ doc.
 in. l. properandum, & dixi supra in forma sen-
 tentie diffinitiuē.

C Forma libelli quo agitur, vt rescindatur, seu
 annulletur snia lata p̄textu falsi instri.

CORAM VOBIS Dño Vicario
 dñi pr̄atis Pape, agit, & in iure proponit
 Io. de oliarifs contra, & aduersus Si. & cōtra
 q̄ cumq̄ aliam psonam pro eo, seu eius noīe in
 iudicio lītime comparentē, non in modum solen-
 nis libelli, sed qualis qualis petitionis, & sim-
 plicis facti narrationis, dicens q̄ orta. q̄o. inter
 ipsas partes noīe, & occasione cuiusdam petie
 terre &c. p̄fatus Si. procurauit, sollicitauit, pa-
 riter q̄ induxit Guil. de. n. notarium ad compo-
 nēdum, rogandū, scribēdū, & tradēdum in pu-
 blicam formā quoddam instm̄ falsum vēditio-
 nis. d. petie terre, in quo descripto falso appet
 in effectu, q̄ ipse Io. vēdidisse debuit. d. petiam
 terre in eo descriptam suprascripto Si. ann. cur
 so. M. cccc. xliij. die. xvj. mēsis Septē. p̄cio flo.
 c. q̄ minime verū fuit, nec est cum ipse Io. nūq̄
 vēdidit. d. petiā terre, nec testes ī ipso asserto

instro notari fuerunt unq̄
 p̄ntes ipsi asserte vendōni
 gnimo tpe dicti asserti instri
 fuerunt aliquo tempore defuncti,
 sicq̄ tam ex p̄dictis, q̄ ex
 alijs multis clare detegitur
 ipm̄ assertum instm̄ fuisse,
 & esse ī oibus suis p̄ribus,
 & capitulis falsum, & fal-
 so, & contra oēm veritatē
 compositū, traditum, et feri-
 prum cōtra voluntatē, &
 p̄ter sciam, & p̄ntiā. d. Io.
 & testiū in eo descriptorū.
 Rursus dicit, et expōit idē
 Io. q̄ suprascriptus Si. ipso
 tali asserto instro falso scēte
 ter, & dolose usus fuit, & ē
 in dicta cā p̄ueniendo in
 hmōi usu. ita & in tm̄ q̄ ip-
 sius instri usgore, ac prete-
 xetu, reportauit, et obri nūit
 diffinitiuā sniam, tunc a ui-
 cario, ferri, & pmulgari ī
 ipsius Si. fauorē & contra
 ipm̄ Ioā. & ulterius ipsius
 snie executionē, l. 3. idēbite
 & iniuste sic, & t̄p̄ q̄ ipse
 Io. priuatus fuit, & ē virtu-
 te. d. snie ex falso instro late
 p̄dicta sua appropiate, et pos-
 sessiōe memorate petie ter-
 re plusq̄ iniustissime, quā
 sniam uobis exhibet, et p̄-
 ducit in forma publica, tra-
 dita, & rogatā p̄ Pe. nota-
 riū, āno, et mēse &c. Qua-
 re cū fructū ex falsitate ne-
 mo dbeat obrinere, itaq̄
 disponant sniam ex falsis
 instris, uel testibus, platā
 fore penitus retrahādā,
 idcirco p̄dictus Io. oī mō,
 iure, iura, & forma, quibus
 melius pōt peti, & regrit
 q̄nens, p̄t melius de iure
 potestis, p̄nūciētis, & de-
 clarētis p̄ uestrā sniam p̄di-
 ctū assertū instm̄ dicte uē-
 ditionis, fuisse, & esse falsū,
 & contra veritatē traditū
 scriptū, & rogatū, dictāq̄
 sniam ipsius instri p̄textu
 latam, & executionem. d.
 snie inde factam, et securā
 fuisse, et esse nullā, et oīno

C Executio.
 Bartol. in. l. i. i. i.
 bus. C. de agri.
 et cens. tenet
 q̄ nō habet in-
 stantiam execu-
 cutionis sententi-
 rum, et instru-
 mētorum, quia
 fiunt sine litis
 contestatione. li
 bro. xj. Sed in-
 tellige quando
 iudicis officiū
 imploratur, vt
 ipse Bartol. di-
 cit in. l. intra
 dies. ff. de res-
 dica.

nullus valoris, & momēti, & aduersus ea, oīa, & singula ipsum lo. fore, & debere i inte. resti, inq̄tum mero iure appareat esse aliquid qd̄ negatur, dictāq̄ petiam ferme pleno iure spectare, & pertinere, spectasse, & pertinuisse, d. loā, ac sibi fore, & esse restituendam, & relaxandam, dictumq̄ Sīmo, ad. d. restitutionem, & relaxationem condemnā. simul cum fructibus p̄ eū perceptis, nec in ceteris damnis, & expensis, passis, & factis per, d. lo. & in futurum sciendis, & patiendis, de quibus protestatur, saluo iure addendi &c. non tū se astringens &c.

CORAM VOBIS Ad hanc materiam oculos aperiant oēs maxime notarij tuenes, qui facilius persepe corrumpuntur, nam si fuerit locus falsis instris, testibus, & sententijs, ac graubus principum extorsionibus, & raptis, nullus p̄fecto de statu suo poterit eē securus, sit ergo vnusquisq̄ super oīa legalis, nec in aliquo auro patiatur se corripī, & illud semp̄ in memoria teneat q̄ Castodorus, lib. 4. ep̄larum scribit in hūc modum. Aurum si qd̄ p̄ bella querere nephas est, & p̄ maria piculū, per falsitatē opprobrium, honesta uero sunt lucra, per q̄ nemo leditur, & hī acquirunt. Griphes ipsos aurū iugiter leguntur effodere, atq̄ metalli inspectione gaudere, quibus qm̄ non ē ābitus lucri, cupiditatis criē nō dñr accēdē, nec tullianum eloquium est obliuioni tradēdū, qui sic ait, non cadit in virum bonum fallere, mentiri, criari precipue emolumentij sui cā, nil p̄fecto minus est, nec ergo vlla res, tanti, aut cōmodum vllum, tam expectēdum, vt viri boni, & splendore, & nomen amittas, quid est, n. q̄ afferre vtilitas ista tm̄ possit, q̄tum auferre, si boni viri nomen eriperit, fidem, iustitiā destraxerit. Quid, n. iterest virum ex hoīe, i qui conuertatur in beluam, an hoīs figura immanitatem gerat belue &c. Sequitur in littera,

S V M M A R I V M.

- 1 Quot modis agamus de falso.
- 2 Nunqd̄ agi possit ciuilit̄ de instrumento falsi contra partem, antequā actum sit criminaliter contra not. qui scripsit.
- 3 De falsitate querit̄ et̄ per officium iudicis.
- 4 QVALIS QVALIS Petitionis. † Per hec verba, et̄ illa sigillata apparet q̄ ciuilit̄ agitur de falsitate sine, & instr̄i. Cuius gr̄a est sciendum q̄ de falso cōmissio, tam circa testes, et̄ instr̄a, q̄ circa alia acta cārum, & sicut p̄cedit, et̄ queri p̄t̄ dupl̄r. Vno mō ciuilit̄ sicut in cōtra d̄ibus, & vltimis voluntatibus, alio mō criminaliter, vt probatur in tex. in. l. damus, & l. de fide, & l. prebemus, C. ad. l. cor. de fal. & si quidem agetur ciuilit̄ competit actio i factū, que durat, xxx. an. sicut faciū t̄ cetera adiones

personales, sc̄dm Cy. vt per eum in. l. querelā C. ad. l. cor. de fal. sicut ius dicendi ip̄m inffm, vel iniam, nullum, vel nullam, vt no. per Bar. in. l. que sub conditione, §. hīc, de iur. iur. ff. de condi. insti. Regult̄. n. oēs personales actiones eo t̄pe determināt̄, & durant, vt inff. de ppe. & temp. ac. in prin. & C. de consti. pec. l. ij. facit. l. sicut, & l. oī. C. de prescrip. xxx. an. vbi vero agitur criminaliter solū durat tale ius, xxx. an. & uti, d. l. querelam. † Tertio ē t̄ mō querit̄, & disputatur de falso per modum excipiendi, qui modus frequentius praticatur, vt. l. ā. C. de fide instr̄. & in. c. cum venerabilis. extra de excep. & in. l. vbi falsi, & l. satis aperte, C. ad. l. cor. de fal. & no. per gloss. in. l. si ex falsis C. de trans. & l. c. cum lo. & c. inter dilectos, extra de fide instr̄, & l. cum ciuili. C. de or. iur. Quod quidem ius excipiendi de falso, an duret tanto t̄pe, quanto ius agēdi, plene disputat Cy. in. d. l. querelam, ubi finalr̄ concludit cum Iac. de Are. distinguendū, aut ille qui obtinuit p̄ falsa instr̄a fuit in dolo scienter hīs vtendo, tūc tm̄ durat exceptio, q̄tum durat ciuiliis actio, & per consequens, xxx. an. l. pure in. fin. ff. de do. exce. aut non fuit in dolo, vt puta non conscius falsitatis actio, et quia tunc precedere debet exce. in inte. resti, vt in. l. excep. §. vt. ff. de exce. necesse est dicere, q̄ hoc casu ius excipēdi solum duret quadriennio, vt in. l. diuus, ff. de re iur. & quod no. in. l. si ex falsis. C. de trans. & sic intelligatur, c. cum venerabilis, de exce. & c. licet, extra de proba. cum si, † Nūquid aut̄ agi possit ciuilit̄ de instr̄o falso contra p̄t̄, ante q̄ actum sit criminaliter contra notarium qui scripsit, plene disputat Cy. & Doc. in. l. si, & l. ij. & ibi per gloss. C. de fide instr̄. & dixerunt super hoc quidam, aut notarius viuūt, & debet prius contra eum criminaliter agi, vt. d. l. fin. C. de fide instr̄, aut mortuus est, & tunc est in electio ne actoris, an prius agere velit ciuilit̄, vel criminaliter, ar. d. l. damus. C. ad. l. cor. de fal. alij dñt absolute q̄ siue notarius viuūt, siue non, qd̄ ē in electione actoris, an prius velit ciuilit̄ agere, vel criminaliter, quam op̄i, approbat gloss. sc̄dm Iac. bu. & cōis consuetudo in. d. l. ij. ad hoc aut̄ sp̄ aliter aduertēdum, q̄ vbi proceditur cr̄jalr̄, debet iudex oculos aperire, Nam ad eius offm̄ pertinet, multo maiorem indaginem exgere, q̄ si ciuilit̄ ageret, vt. d. l. vbi falsi. C. ad. l. cor. de fal. & si contra reum inculpatum de hoc vicio non sunt probationes concludentes, sed na de suspitōes, non propterea debet iudex sump̄ absolute, nisi prius te purauerit factū proprium iur̄m, vt determinatur per Cyn. in. d. l. vbi, & per Azo. in summa, C. eo. ti. & p̄ Gof. in summa, extra de cri. fal. per q̄ hēs colligere

hic est casus specialis, vt non sufficiat ad plenam abolitionem rei q̄ actor non probauit p̄ regul. actor. C. de proba. & l. qui accusare. C. de eden. sed reus se purgare. ¶ Quarto etiam modo, queritur de falso per officium iudicis, secundum Cy. vbi supra per tex. in l. sciant. C. de proba. ad qd̄ facit. l. nullum. C. de testi.

S V M M A R I V M.

- 1 Quot modis committitur falsum.
- 2 Sollicitans q̄ falsum committitur, grauius punitur, q̄ qui falso vitur.
- 3 Libellus in quo simpliciter dicitur falsum esse commissum, nec dicitur cum dolo, vel sine an procedat.

PROCVRAUIT, SOLLICITAVIT:

- 1 Ad cuius euidentiam sciendum est, q̄ falsum committitur quatuor modis, v3 scripto, dicto, facto, & vsu. Et primo committitur scripto, ut p3 in notario scribente falsum instr̄m. vt in c. cum Io. here. & in c. inter dilectos. cum si. multis. de si. instr̄. & alijs casibus positus in l. j. §. q̄ r̄sonibus. et. l. paulus. §. paulus. ff. ad. l. cor. d. fal. 2 Secundo committitur a dicto, vt in falso teste, & si. casibus, de quibus in. d. l. j. §. sed & si quis, et §. qui iudicem, cum si. Tertio committitur sc̄o, vt in l. falsa moneta. & falsa mensura. vt. ff. eo. ti. l. quicumq̄. & pe. §. j. & in ceteris alijs si. casibus ibi no. C. de fal. mo. l. j. & l. qui falsam. ff. ad. l. cor. de fal. Quarto committitur vsu, vt q̄ aliquis in causa, committit, & producit sc̄iter, & dolo falsum instr̄m. vt. C. eo. ti. & l. si falsos. cum si. que oia prolixius vide per Azon. i. sum. C. eo. ti. & p̄ Gof. in sum. extra de cri. fal. 2 ¶ Deinde sciendum est, q̄ iste qui prouocauit, & sollicitauit q̄ notarius committeret falsum, grauius punit̄, q̄ si simpliciter falso in str̄o vsus esset, vt in. d. l. si falsos. ¶ Vltcrius querit̄ an iste talis libellus procedat, in quo simplr̄ d̄r̄ falsum esse commissum, nec exprimat̄ an dolo, an sine dolo, q̄. q. plene disputat Cy. i. l. nec exemplum. C. ad. l. cor. de fal. Sed finalr̄, & conclusiue dic sc̄dm eum, qd̄ non est necess̄ hoc exprimi, quia dicendo falsum commissum includitur dolo interuenisse, maxime si criat̄ de falso queratur, t̄n̄ consulte facit vnusquisq̄ id exprimi in libello, afr̄. n. non ligatur pena falsi, nisi dolo intercesserit, vt. d. l. nec exemplū, & probatur in. l. j. in prin. ff. ad. l. cor. de fal. de quo dolo in dabi. in his, que cadunt in delictis, & a iure prohibitis, delictum semper presumitur, vt habetur in. l. j. C. ad. l. cor. de fal. licet in ceteris actibus a iure permisis non presumatur dolo, nisi perspicuis indicijs approbetur, vt in. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de probatio. & l. qui dolum, C. de do, & l. dolo. ff. de rescin. vend.

S V M M A R I V M.

Notarius non reueans in publicam formam instr̄m, an committatur falsum ex tali instrumento non audit̄ ficato.

TRADENDVM IN

publicam formam. Sed qd̄ erat si notarius h̄ tradidit ipsum instr̄m in forma nō publica, nec auct̄. ¶ Ita q̄ non facit fidem. v. g. si caret anno, vel inductione, aut die, & si. nūquid cadet in crimine falsi. Dyn. simpliciter tenet q̄ sic, §. si qui legatum. ver. certum. ff. ad. l. cor. de fal. alij distinguunt, aut instrumentum peccat in forma, & tunc nō committit falsum, aut in materia, & tunc sic, alij quos sequitur Bart. in. d. l. post legatum. distinguunt q̄ aut notarius non adhibuit in instrumento formam debitam, quia ipsum penituit falsitatis, nec ideo p̄fecit, & tūc non excusatur, vt probatur in. l. qui falsam. & l. si ius. §. j. ff. ad. l. cor. de fal. de qua. q. vide latius per Bar. in. d. l. post legatum.

INSTRUMENTVM VEN-

ditionis. ¶ Hic de venditione ponitur gratia exempli, & ideo per omnia dicendum in omnibus alijs instrumentis tam publicis, q̄ priuatis, vt. l. damus. C. eo. & l. j. §. qui in rationibus, & l. paulus, cum sim. ff. ad. l. cor. de fal. & c.

FVERVNT VNQVAM PRE-

sentes. Si notarius dicat in instrumento talem testem, vel testes fuisse presentes, & inde examinati deponunt non fuisse presentes, vnus, vel plures, an per hoc reprobetur instrumentum de falso tangi-ur per Cyn. in. l. in exercitum. C. de fide instrumentorum & per Innoc. & Io. Andr. c. cum Io. heremita. extra de fide instrumentorum Barto. in. l. j. ff. quemad. testa. apert. & ego scripsi supra circa formam opponendi contra instrumenta spe. posuit in titu. de instru. edic. §. postremo.

IN OMNIBVS SVIS PARTE-

bus. Quid autem si instrumentum reperitur p̄ parte verum, & pro parte falsum, an reddatur falsum in totum, gloss. iuris canonici dicit q̄ sic in. c. ad sacras. ix. dist. q̄ opi. sequitur glo. in. c. nostra presentia. extra de test. & Innoc. in. c. cum Io. heremita. vt ego scripsi supra in. d. forma opponendi contra instru.

S V M M A R I V M.

- 1 Vtens falso instrumento quando incidit in falsum.

2. Virus instrō falso si p̄stetur coram iudice se velle ipso instrō vti quantum sit verum, & non aliter, an excusetur.
3. Que est pena videntis scienter falso instrō, vsq; ad sententiam.
4. Si produens instrumentum protestetur p̄stea se nolle vti illo instrumento, an ex hoc illud instrumentum reputetur falsum.

2. **DOLOSE VSVSEVIT.** ¶ Hic nota, est ad hoc ut vtiens falso instrō incidat in crimen, & penam falsi duo debēt concurrere, v3 dolus proprius, quia sciens esse falsum iclu sine eo vitur. Secundo q̄ p̄seueret in vsu, vsq; ad diffinitiuam sn̄iam inclusivē, nam deficiente dolo, vel ab eius añ latam sn̄iam vsu abstinentē excusata cr̄ie, & a pena falsi, vt no. in. l. falsos C. ad. l. cor. de fal. & l. si vteris. C. de fid. instr.

2. ¶ Quid si sicut protestatus corā iudice se velle ipso instrō vti. in quantum sit verum, & non aliter, an excusabitur, Cyn. dicit q̄ sic, & cōiter oēs in. l. si falsos. C. ad. l. cor. de fal. & Specu. in ij. de instru. edi. §. videndum restat. ver. q̄ si velle sine pena, licet Bar. det contra hoc remediū, quoddam aliud consil. in. l. diuus pius. ff. ad. l. cor. de fal. qd̄ reprobat ipse Specu. de quo dixi supra in forma producendi instrumenta.

3. ¶ Inde queritur que sit pena videntis scienter falso instrō, vsq; ad sn̄iam, dicit quidam q̄ eadem pena, que est facientis falsum instrō, vt in l. j. ff. ad. l. cor. de fal. quam opin. sequitur Iac. bur. in. l. si vteris. C. de fide instr. Cyn. vero in d. l. si vteris. tenet q̄ minori pena punitur vtiēs, & faciens, arg. in. l. falsi. §. ordine. ff. ad. l. cor. de fal. idem sequitur Azo. in summa. C. eo. tit.

4. & Barto. in. d. l. j. in. fi. ¶ Vltimo queritur, pone q̄ facta productione instrōi protestatur p̄stea producēs se nolle vti illo instrō, an ex hoc reputabitur instrō esse falsum, glo. dicit q̄ sic in. d. l. si falsos. C. ad. l. cor. de fal. Cyn. aut̄, & verius i. l. ij. C. de fide instr. & in. d. l. si falsos. sic distinguit, aut vires ipsius instrōi fuerunt in dubium reuocate, ut quia aduersarius opposuit instrō esse falsum, & tunc redditur suspectum de falso, aut non fuerunt in dubium reuocate, et tunc secus, sic ergo q̄n abstinet ab vsu tpe quo est oppositum cōtra instrōm de falso, necesse habebit producens fidem imponere ipsi instrō tanquā suspecto, vt probatur in. l. iubemus. C. de probato.

IPSI VS INSTRUMENTI VI
gore & p̄textu. ¶ Nunquid aut̄ ad reuocandum sn̄iam latam sit necesse probare q̄ iudex fuerit motus ad ipsam sn̄iam proferendam p̄textu ipsius falsi instrōi, Dic b̄r q̄ sic, alias non

retractaretur sn̄ia, vt probat text. cum gl. in. l. pe. & si. C. si ex fal. instr. & in. l. j. in prin. eo. titu. veruntū in dubium presumitur iudex esse motus ex instrō in causa productis, vt determinat Cyn. in. d. l. pen. secus v̄ pronunciaſe ex causa in libello expressa, vt not. in. l. hoc. n. in prin. ff. de execu. tu. quam ēt op̄i. sequit̄ Vber. in summa sua. ff. de excep. & vide que scripsit circa formam sn̄ie diffinitive in glo. super verbo iuribus & instrumentis.

QVAM SENTENTIAM VO
bis exhibet & producit. ¶ Hic not. an ille qui petit sn̄iam pronunciari nullam debeat illam coram iudice producere, & v̄ q̄ sic, vt iudex notitiā, & sc̄iam habeat de illa re, de qua, et super qua pronunciare habet sicut dicitur in alijs actibus, & gestis, de quibus iudici probatio est stenda, vt in. l. actor. C. de proba. & l. doce ancillam. C. de rei ven. & in. l. qui accusare C. de eden. cum sim. In contrarium determinat Inno. in. c. g. perpetuus. extra de fide instrumē. dicens q̄ si agens non habet sn̄iam, q̄ reus in cuius fauorem lata est, cogitur ipsam exhibere, q̄ si non exhibuerit debet interrogari, an talis sn̄ia fuerit pro eo lata, vt ff. de interrog. ac. l. pe. & si quidem negauerit, cogetur cedere sententię, vel poterit iudex pronunciare, si qua sententia apparuerit in fauorem partis lata contra talem ipsam cassamus, & annullamus, & nullas vires de cetero obtineat, ar. ff. de interrog. ac. l. non alienum. ¶ Quo aut̄ iure petatur sententia in modum agendi pronunciari nulla, dicit idem Inno. vbi supra, & in. c. fina. extra de offic. iud. licet Bartol. aliter distinguat in. l. que sub conditione. §. de hoc. de iur. iurand. ff. de condi. insti.

QVAREB CVM FRVCTVM
falsitatis. Hec est conclusio h. que licet sit necessaria cum ciuilit̄ agitur, attamen vbi agitur criminaliter non est necessaria, vt not. Bartol. in. l. libellorum. ff. de actu. & per Cyn. in. l. in causis. C. de accu. & in. l. nec exemplum. C. ad. l. cor. de fal.

IURA QVE DISPONANT.
Ista iura habentur, tam de iure ciuili, q̄ cano. vt. C. si ex fal. instr. per totum. & l. dicitur. ff. de re iudica. & in. c. cum venerabilis. extra de excep. & quod no. in. c. ad falsiorum, extra de crimine falsi. cum multis simi.

SVMMARIVM,

1. Si sit pronunciaſtum super falso in aſtione ciuili, an possit de nouo super criminali agi.
2. Si reus sicut declaratiue absolutus, quia nō de

hiquit tunc sententia lata super facto in vna causa non preiudicat in alia actori.

- 3 Sententia lata in criminali preiudicat in ciuili.
 4 Iudex cognoscens falsum per modum excipie di, an in eodem libello ex suo officio possit punire delinquentem.

INSTRUMENTVM D. V. B. N.

- 1 ditionis fuisse & esse falsum, et + Sed pone qd in dex in hoc ciuili iudicio pronunciauit super falso, an poterit adhuc de nouo criminaliter agi, & accusatio institui super falso vt qd sic, per. l. damus. & l. tubemus. C. ad. l. cor. de fal. Tu autem p pleniori doctrina, cu queritur an snia lata a in causa ciuili preiudicat in ca criminali, vel e contra distingue scdm la. hu. vt p cu no. l. l. si qs a se fundu. C. ad iul. de vi pub. v. p. priua. Aut snia fuit absolutoria, aut fuit condenatoria, primo casu, aut fuit absolutus, qa actor no pbauit, aut quia reus no deliquit. Si quide fuit reus absolutus, qa actor non pbauit tunc snia lata in vna ca, siue ciuili, siue criminali no nocet in alia sic intelligatur gl. in. l. i. C. qn ci. ac.
 2 preiud. cri. & l. ex morte. C. ad. l. agl. + Si ve so fuit reus declaratus absolutus, qa non deliquit, qa forte probauit instrm veru, vel se non deliquisse, tunc snia lata super facto in vna ca non preiudicat in alia actori, quia ide factu venit in vtroq iudicio disputandu, vt in. l. i. et. ii. C. si ex fal. instru. & l. si quid in totu. s. si ancilla. ff. de exce. rei iur. fac. l. si duo patrom. s. i. de iur. ff. de iur. iur. Secundo casu principali qn snia fuit condenatoria tunc lata in ciuili ca no preiudicat in criali quo ad plenu preiudiciu, sed quo ad quale sic. d. l. sigs a se fundu. qd in causa criminali requiruntur pbationes clariores, qd in ciuili, vt i. l. si. C. de proba. et + Si autem fuit lata in criminali, tunc plene preiudicat in ciuili qa in criminali fuit pfectus de causa probatu que situm, & disputatu secundu eu, quod tene me t. de qb us tangit p Cy. d. l. C. qn ciu. ac. piud. cri. & cum predicta determinatione debet intelligi. d. l. damus. & d. l. tubemus. et + Insuper querit, pone qd iudex in ca ciuili p modu excipendi cognouit falsum fore instrumentu, an in eodem libello ex suo officio poterit punire delinquentem, vt qd sic exemplo testis qui falsuz testimoniū tulit, vt in. l. nullu. C. de testi. & l. i. tubemus. C. de pb. & l. diuus. ff. ad. l. cor. de fal. l. vbi disputat hac, qd concludit qd pna ordinaria no pot ipm punire, sz extraordinaria sic, et ita cōcordauit dicta iura. et + Quid ergo si puniat extraordinarie an poterit vterius pna ordinaria p via accusatiōis iterato puniri, idē cy.

in. d. l. vbi disputauit, simul. hac. q. referēdo contrarias do. opi. & nihil cōcludit. B. go autē sic cū illis q tenet q non possit, nā absentū vt qd de delicto ei osdem hominis sepe querat contra. l. licet. in si. cū ibi no. ff. nau. cau. sta. **B X E C V T I O N E M** dicte snie, Quid aut dixeris si executio nondū scā sit, an per exceptionē falsi oppositā contra executionē ipediā ipsa executio sic distingue aut ps cōtra qd petis executio falsū instrū, cōstitet se debitorē eiusq iūro cōstinet, sz tū pp aliqd aliud oppositū i iūro alle. falsuz instrū, et sic nō ipedit illius executio sic intelligit qd hī i. l. satis apte. et ibi no. p. gl. et cy. ad. l. cor. de fal. aut distinet se debitorē, et ex toto dicit falsuz, vt sententiā, et tunc differt, et ipedit executio, vt hī i. d. c. cū vennerabilis. extra de exc. et. l. si docueris. C. ad. l. cor. d. fal. et in. l. si. C. si. ex fal. instru. & l. si ex fal. C. de tran. cum siml. Sequitur in litera. **F V I S S E B T** esse nullū & nulla. Hic reuocaf i dū bñ nū qd snia lata preteztu falsi instrū sit ipso iure nulla, qd sic distingue, aut snia talis fuit lata cōtra minorē ide sensum, vel sit cōtra defensū, et tūc ipso iure ē nulla priuilegio minoris etatis, vt no. ti. C. si ex fal. h. al. aut fuit lata cōtra maiorē, & tūc aut fuit lata p dolo aduersarii, aut sine dolo prio casu subdistingue, aut ē lata cōtra absentē et ē nulla ipso iurē, vt. l. si ptor. s. marcellus. ff. de iud. aut ē lata cōtra pntē, vt ē lata sñ dolo aduersarii, et sic ē alij q sz ope restō. vñt res. i. cōdeda, vt hī et no. p. bar. l. i. diuus. ff. d. re iud. et p alios. C. si ex fal. instr. l. si. p. io. et. l. q. g. n. i. s. ff. d. ex. et. l. si ex fal. C. d. tran. faciūt no. l. c. l. z. extra d. pb. et i. d. c. cū yene. seg in lra.

et An sententia lata in causa ciuili preiudicat in criminali, Cy. in. l. ex morte. C. de actio. emp. bart. n. l. i. s. i. ff. vi bon. rap. Dy. in regula nullus pluri bus. de reg. iur. libro. vj.

FORE IN INTEG. RESTITV
tio. ¶ Talis, n. restituitur datur quando sententia est mero iure aliquo, vt proxime dixi cuius restitutio in iure effectus talis est quia tam sententia, q̄ executio reuocatur, & ad priorē statum reducuntur vt .l. si. c. si ex fal. instr. qz restituitur est prioris status repositio, vt .l. qz si minor. §. restituitio. ff. de min. & hoc de iure ciuili, de iure autem canon. nō est necessaria hec in inte. rest. que solum dat infra quadriennū, vt .l. si. c. de tēp. in inte. resti. pe. sed quando cuiqz detegitur, & probatur falsitas instrumenti redditur sententia superinde lata retro nulla, vt de terminat. gl. in. d. c. eū venerabilis. de exce. si. cut dicitur de sententia lata cum falso procuratore, que nulla reddatur, & iudicium retro nullum, vt habetur in .l. licet. C. de proc. & c.

DICTAM Q. VE Peris terre plenop̄ iure spectare. ¶ Hic. no. qz iudex iste ordinarius, qui de falsitate sententię cluuliter cognoscit in hac sua sententia reuocatoria prioris sententię, debet etiam super principali negotio maxime si peratur, vt hoc sit cognoscere, & pronunciare, quia ad eius officium pertinet omnia ad statum pristinum in quo fuerant ante sententię, & iudicium inchoatum reuocare & reponere, vt predicti, sic qz si iste lo. fuit priuatus p̄ illam falsam sententię, & falsum instrumentum sua predicta possessione reducendus est, et reponendus in ipsam, vt probant iura proxime alleg. sicut dicitur cum sententię dicitur simpliciter nulla ex alia causa, nam iudex nulli tatis etiam de meritis negocij principaliter potest cognoscere, & pronunciare, vt not. Inn. in. c. cum contingat. extra de offi. delega. & Bar. in .l. si expressim. ff. de appellatio. & ego scripsi super forma appellationis a sententię diffinitiuę.

SIMVL CVM FRATRIBVS.
Aduerte qz iuste petitur condēnari ad restitutionem fructuum perceptorum, quia iste vitiosus titulus ipsum non excusat a fructibus, licet alias vbi si. esset iustus excusaretur a fructibus, iuxta distin. de qua plene scripsi in primo libello in gl. super ver. fructibus. & no. per doc. in .l. certum. C. de rei vendi. & insti. de rerum diuis. §. ex diuerso. facit. l. meminierint. in princ. C. vnde vi. Alia sequentię declara, vt dixi in primo libello.

¶ Forma libelli quo agitur ad penam ex compromisso.

CORAM VOBIS Domino. B. vicario & c. Dicit, significat & exponit Franc. belionus suo proprio nomine, agendo, & agere volendo, & hanc petitionem dirigendo, nō

in modū solēnis libelli, sed qualis quāsis petitionis, & simplicis facti narrationis cōtra, et aduersus Augustinum de pozolo, & aliam quamcūqz personam pro eo, seu eius nomine in iudicio legitime comparentem q̄ supra scripti Franc. & Augu. causa, & occasione cuiusdam litis. q. discordię. & controuersie inter eos tunc vertentis, & de super quadam domo posita, & iacente in Papia & c. fecerunt, & peruenerunt simul ad compromissum in prouidos viros. g. & f. tanq̄ in eorum arbitros, & arbitratores, & amicabilem compositores, ita qz ab eorum sententię declaratorię nulli partium liceret appellare, querelare, nec supplicare, nec reductio peti ad arbitrium boni viri, dantes, & attribuentes tunc partes. d. arbitris plenam potestatem cognoscendi, procedendi, & terminandi de iure, & de facto infra duos menses tunc proxime secutos, & promittendo ipse partes sibi inuicem attendere, & obseruare laudum, pronunciamētum, & sententiam ferendam per. d. arbitros, & arbitratores inter partes antedictas in, & sub pena flor. c. applicandorum pro medietate camere Illustriss. domini nostri & c. & pro medietate parti attendenti, prout hic, & alias plenius & latius continetur, & exprimentur in instrumento publico. d. compromissi tradito per Iaco. de beluis. notarium, ad quod relatio habeatur. Insuper dicit, & proponit, vt supra prenominaus Franc. qz prefati arbitratores per eorum arbitrabilem sententię concorditer condēnauerunt. d. Augu. ad dimittendum, & relaxandum predicto Franc. d. domum infra certum terminum iam elapsū, ipso tamen. Franc. prius, & ante omnia, dante, & soluente. d. Augu. in. d. termino flo. xxv. prout latius in instrumento. d. sententię expressum reperitur, ad quod relatio habeatur. Rursum dicit, & proponit predictus Franc. qz in executione predictę sententię, & in termino in ea assignato legitime obrulit, consignauit, & deposuit. d. an. d. flo. xxv. licet ipsos. d. Augu. recipere, & receptare recuset, & amplius domum predictam restituere, ac relaxare recusauit, & recusat, indebite, & iniuste, propter que dicit. d. Franc. quod supra dictus Augu. cecidit in penam antedictam, & ad ipsius penę solutionem, ac domus predictę restitutionem tenetur, & compelli debet de iure, Quare cum predicta vera sint, petit, & requirit supra dictus Franc. quantum per vestram diffinitiuam sententiam declaratis, & pronuncietis supra scriptum Augu. incurrisse in penam antedictam, & ad ipsam penam soluendam per eandem sententi-

am condennatis, & condennatum iuris remedijs compellatis, modo, forma predictis, v3 pro medietate camere illustriff. domini &c. pro medieta. d. Franc. simul cum ceteris dominis, & interesse, & expensis, passis, & factis, de quibus liquidabitur in processu. Deinde ex officio vestro, & prout fieri melius potest in, & pro debita executione dicte sententie, inducat, & ponatis, seu induci, & ponificatis ipsum Franc. in corporalem possessionem. d. domus, ac inductum, & positum in ea manu teneatis, & defendatis. Que omnia & singula. petit do. Fran. & requirit per vos fieri &c. Saluo iure &c. non se astringens &c.

CORAM VOBIS. a Quoniam ex quibuslibet dissertationibus rei publica leditur, vt. l. si quis ingenuum. §. in ciuitibus. ff. de capt. & postli. re. Ideo reiecto iudice ordinario decurritur plerumq; ad arbitros eligendos, quibus a partibus datur pronuntiandi, & cogno sciendi potestas longe amplior, q; iudex ordinarius habeat, vt infra no. & plenius per spe. in tit. de arb. per to. & per Inno. in. c. quinta in l. l. extra de iur. & per Bar. & alios. in. l. si societatem. §. arbitratorum ff. pro socio. Sequitur in littera.

S V M M A R I V M.

- 1 Quot modis compromittatur.
 - 2 An detur actio ex sententia arbitrato, seu amicabile compositoris.
 - 3 Qui possint compromittere.
 - 4 Procurator ad lites, & causas agendas non potest compromittere.
- FRANCISCVS DE BELISON.** iste Franci. pater est Thome generi mei, qui Tho. vt supra notauit in alio libello desponsauit Helenam filiam meam an. corrente. M. cccc. xv. die. j. Iunii, qui ambo sunt viri notabilis status. et conditionis in ciuitate Papie, itaq; more boni viri, iste Fran. deuenit ad hoc compromissum. † Ad cuius rei euidentiam est sciendum. q; aliquando compromittitur in aliquem tanq; in arbitrum tantu, aliquando tanq; in arbitratorem tantu, aliquando tanq; similiter in vtrunq; v3 tanq; arbitrum, & arbitratorem, vt in hac forma. Primo casu loquitur totus &. ff. & C. de arb. & extra de arb. & at tendit q; tribus modis sit tale simplex compromissum, vt inquit spe. vbi supra. §. sequitur. ver. ad huius autem articuli. &c. Vno modo sit compromissum nudo pacto, alio modo per stipulationem sine pena, alio modo cum pena, quibus casibus queri solet, an ex sententia arbitri datur actio, de qua per Spe. vbi supra & in ver. consensit autem &c. Tu autem distingue secundum no. per gl. in. c. per tuas, ex-

tra de arb. aut sententia fuit emologata a partibus expressis, vel tacite per lapsum x. dierum, & tunc ex ea datur actio, & exceptio quouis modo sit conceptum cōmissum, vt in. l. cum antea. C. de arb. aut non est emologata, tunc aut compromissum fuit cum pena, & tunc non datur actio ex sententia, sed agitur ad penam si contra sit certis conditione ex stipulatu, vt. l. j. C. de arb. & ibi no. per Cy. & per gl. in. c. dilecti. extra eo, facit. l. cum pena. & l. ff. eo, si. aut fuit compromissum sine pena, & tunc ex sententia non datur actio, sed agitur ad interesse, quia sententia non paratur, vt probatur in. l. diem proferre. §. vlt. ff. de arb. & ff. si quis in ius vo. non ier. l. ff. & sic timore interesse, sicut & timore pene paratur sententia, patet ergo q; v3 cum promissu sine pena, quod ē contra vulgares. † Quid autem in sententia arbitratoris, seu amicabile compositoris, an ex ea detur actio, dic breuiter q; cum talis nō sit lententia proprie, sed verius quedam transactio, seu compositio, vt no. per gl. in auct. vt disse. iu. post. pri. q; datur actio, & exceptio illis casibus, quibus datur ex vera, stricta, & magis propria transactio, vt traditur in. l. cum nota. & l. si profundo. C. de trans. ad quod facit. l. si pacto quopenam. C. de pac. & tangitur per doc. vbi supra.

- 3 † Queritur qui possint compromittere, dic q; partes principales, & quilibet qui potest transigere, vt tutor & curator, et procurator b habens speciale mandatum, vel generale cum libera bonorum administratione, vt i. j. procurator honoru, et. l.

a † Coram vobis. ad materiam adde q; si in cōmissum appositum iuramentum, tūc partes non possunt conuenire, nisi petita ab solutione iura mēto, ita alex. i. cōf. lxxxv. v. volu. Cur.

b † Procurator possit compromittere, bar. in. l. mandatu ff. de procura. bal. in. l. si consul. in. vj. q. ff. de adop. Ang. in. l. non solum. §. interdum. ff. de procu. & de tutore q; possit compromittere in arbitratorē cum potestate procedendi de iure, & de facto, adde alex. de immo. in. l. i. iurandi. ff. de iur. iur. & adde q; statuto de cōmissis, comprehendit non solum litem existentem, sed que oriatur, vel esse possit, ita Paul. de castro in cons. lxxxvj. Cur.

mandato generali, cum ibi not. ff. de proc. & l. presens. C. de de trāsa. & l. ius iuran. quod ex conventionem in fin. & l. tutor. ff. de iur. iuran. & l. transāctione. C. de trans. vt in l. si procurator. C. de procu. **¶** Quid autem si sit procurator ad lites, & causas agendas, & defendendas cum libera promissorum administratione, & clausula de rato habendo, prout videmus quotidie annotari in instrumentis procuratorum, talis procurator an poterit cōpromittere de tali causa, dic conclusus q̄ non, vt plene disputat, & determi. gl. in c. per tuas. & in c. contingit. extra de trans. & in c. cum dilectus. extra de relig. do. licet super instantia ipsius caute, ad q̄ ipsa regula refertur transigere possit, vt no. Bar. in l. qui rome. §. calimachus. ff. de verbo. oblig. in l. procurator. cui libera. ff. de procu. Abb. autem, vel alius similis prelatos transigere non potest, nec potest compromittere de rebus ecclesie sine consensu sui capituli. vt habetur, & no. in c. contingit. extra de transac. & not. Specu. in tit. de arbit. §. restat. circa fin. ad quod facti. c. cum tempore, & c. per tuas. extra de arbitris.

S V M M A R I V M.

1 Quid sit effectus quando quis promittit non mouere litem, vel controuersiam.

2 Promissionibus factis per compromissum bonum est adijcere penam.

O C C A S I O N E C V I V S D A M

1 Litis, & question. + Hic quero que sit differentia inter hec nomina. Dic q̄ licet hec nomina videntur significare idem, differunt tamen in aliquibus, nam lis est ante lit. contestat. & post. v3 in iudicio. Causa vero est solum post li. conte. vt no. per gl. & doc. in l. causas, vel lites. C. de trans. Controuersia autem est, tam in iudicio, q̄ extra iudicium, & tam ante lit. conte. q̄ post. & eodem modo dic, vt in discordia, vt l. controuersia. ff. de trans. l. si controuersia. C. de eiusd. facit. diuus. & l. sed si lege. §. ante litem. ff. de per. her. et. l. non solum. in §. statutum. ff. de proc. Ex quibus colligitur quid sit effectus, vel consensus, an quis promittat non mouere litem, vel controuersiam. Super quo Bar. in l. amplius non peti. ff. rem. ra. ha. sic distinguit, aliquando quis promittit non controuenire, vt sit cōmuniter in instrumentis, & tunc sensus est q̄ non controueniet in iudicio, nec extra alias pena committitur, vt l. si quis maior. C. de trans. Aliquando promittit non facere controuersiam, & tunc idem q̄ supra in d. l. controuersia, cum simi. Aliquando promittit non petere, & tunc aut ista verba referuntur ad eum, cui ex petitione deberet acquiri, & verificatur ex sola petiōe

ne facta extra iudicium, vt l. si decem cum p̄terio. ff. de ver. ob. aut referuntur ad eum qui ex petitione debet obligari, & tunc requiritur li. conte. vt l. amplius non peti. ff. rem. ra. ha. aliquando quis promittit non mouere que sionem, & tunc aut istud verb. q̄ profertur a lege, & tunc intelligitur per li. conte. alias pena non committitur vt not. in l. liti. C. si reg. aut profertur ab homine, & tunc sensus est, vt intelligatur ante lit. contest. vel post, vt not. in l. qui fidem. ff. de trans. & in l. lucius. §. heredes. ff. ad tre. aliquando promittit causam non mouere, vel litem, & tunc recurrendum est ad no. in d. l. causas, vel lites, aliquando promittit habere, licere, & tunc pena committitur per solam controuersiam, vt in stipulatio ista, in prin. ff. de ver. obl. nam habere, licere, nil aliud est dicere, quam q̄ eis lis, vel controuersia non mouebitur quinomin sibi liceat ipsam rem habere, tenere, & possidere, vt d. l. stipulatio ista in prin. et. l. inter stipulantem. in prin. eo. ri. talis promissio astringit promittentem, si de seipso promittat, alias autem si promitteret q̄ tertia persona non contrafaceret, vel ueniret obligatio nulla esset, iuxta regu. que est, q̄ nemo alium factum promittendo obligat, vt in d. l. stipulatio ista, in prin. & in §. si quis alium daturum. insti. de iur. stip. ex qua regula excipiuntur plures casus inter quos est cum quis promittit factū alterius, quod prohibere potest, vt l. alium. §. q̄ q̄. ff. de dam. inse. & insti. rem. ra. ha. licet aliqui contra, vt not. per gl. in d. §. si quis filium. & pulchre per Cy. in l. i. in. vij. q. C. de proc. & per Bar. late, in d. l. stipulatio ista. q̄ no. propter istas ligas, & conuēiones que quotidie contrahantur inter istos principes, et barones, in quibus promittunt q̄ eorum subditi, vel vassalli, & alij adherentes, et sequaces nō offendent &c. fallit etiā ipsa regula, quando ipsi promissioni facti alieni pena subicitur, vel apponit si contrastat, vel interesse promittit q̄ loco pene reputat, vt d. l. stipulatio, & d. l. inter stipulatē in prin. + Ideo q̄ cōs. est in talibus semp̄ penā adijcere, & sic cōiter practicat, aliq̄n quis promittit nō vocare ius, & tunc p̄ solā citationē pena committit, vt l. quis. ff. de in ius vo. aliq̄n promittit rē rā. ha. et hoc attēde secu. ndū bar. vt p̄ eū no. in l. que. n. & l. pcurator ad exhi. ff. rē rā. ha. aut gerit ali quid absente, eo. q̄ debet habere ratū prinēs ad sui cōmodum, & tunc cū scio cognouit, & nō improbaui v̄ approbasse, vt in l. si absentē. C. si cer. pe. & ibi no. p̄ gl. & do. et sic debet in telligi opi. Rof. no. i. d. l. quo. n. aut gerit adus pertinēs ad ipsius dānū, seu preiudiciū, & tunc aut in eo supuenit simplex sententia, & tunc si

expressione non approbat videtur reprobare, vt in d. l. procurator in fin. & d. l. quo. n. s. j. aut superuenit sententia mediante aliquo facto certificatorio ipsius actus, puta presentatio litterarum, vel instrumenti sibi facta, & tunc non reprobando videtur approbare, vt in l. l. l. ff. de spon. ae maced. & in c. j. extra de prob. & in l. j. in fin. nau. cau. sta. fallit in casu, l. ff. qui, & a qui & in l. spon salibus in fin. ff. de spon.

T V N C V E R T E N T I S. Quid autem si fiat compromissum super litibus futuris, an valeat, videtur quod sic, vt in l. non quem ad. ff. de iu. in contrarium tenet spec. & bene in preall. ti. s. sequitur. ver. quid ergo ad quod facit, c. quia circa. extra de priuile. & quod not. in l. de his, ff. de arbi.

S V M M A R I V M.

- 1 Qui sit arbiter.
- 2 Cur a iudicij ad arbitria declinetur.
- 3 Arbitrator quid sit.

T A N Q V A M In arbitros coram, & arbitratore, & hic videndum est que sit differentia inter arbitrum, & arbitratores, a. Ad quod respondendum, vt plene prosequitur spe, in ti. in pi. in. et in c. quinta uallibus extra de iur. iur. & sic arbiter est ille qui a partibus eligitur tanquam iudex in specie et forma procedendi, vt in l. j. & l. qualiter. ff. de arb. licet ab eius sententia appellari non possit, ut l. die proferre. ff. eo. ti. que appellatio in iudicialibus causis admittitur, vt in l. et in maioribus C. de ap. & hec est una ratio, quare partes recedunt a cognitione iudicij. & Est etiam alia ratio, quia habent ab arbitris habiliorem audentiam, et minores faciunt expensas, arbitrator vero est ille qui eligitur, vt omni pretermisso ordine iur. disponat inter partes, put sibi equum videtur, de quo loquitur tex. in l. si societate. §. arbitro. ff. pro soc. & in l. si quis arbitratus ff. de ver. ob. et insti. de emp. et ven. in. §. item precij, et in d. c. quinta uallibus. et ab eius declaratione non appellatur, sed tantum reductio petitur coram iudice ordinario, vt infra dicitur, que reiecta in appellationis sortit, ex quo alia differentia inter eos colligitur. Tertia differentia subinfertur, nam declaratio arbitratoris que laudem apud aliquos, nuncupatur, non firmat taciturnitate. x. dierum secundum In. sed solo expresso partium consensu, sicut transactio, vt in d. l. cum mota. in l. si pro fundo. C. de trans. cum si. alie et sunt differentie, que dicendos infra apparebunt.

S V M M A R I V M.

- 1 Potest opponi exceptio doli contra agentem ex sententia arbitri, nisi doli interuenit quibus ab ipsa non appellatur.
- 2 Cur in arbitratum petatur auxilium pet

viam reductionis, non autem in arbitro.

3 An hodie appelletur a sententia arbitri.

L I C E R E T Appellare. Hoc apponitur ex abundantia quia de iure non potest a declaratione arbitri, vel arbitratoris appellari, vt supra dictum est, verumtamen si doli re ipsa, vel ex proposito interuenit in sententia arbitri poterit contra agentem ex hac sententia opponi exceptio doli, vt probatur per text. in l. non distinguemus. §. cum quidam. in fin. ibi, per hanc ergo exceptio-

2 Sed hic queritur de ratione diuersitatis, quando contra sententiam arbitratoris per viam reductionis inuocari potest auxilium superioris, & contra sententiam arbitri non succurritur, nec per viam reductionis, forte dici potest quod ratio sit, quia maius vertitur periculum in declaratione arbitratoris, propter latorem potestatem, quam habet, quod sententia arbitri, qui iuxta iuris ordinem pronunciar debuit, ideo cautius prouidendum, ar. in l. j. §. sed & si quis. ff. ad carbo. & Sed aduerte, quia superius dixi quod sententia arbitri non potest appellari per d. §. stati, quod procedit inspecto iure antiquo. Ideo queritur quid de iure nouo, an hodie possit appellari, glo. tenet quod non, Bar. vero tenet contrarium in l. arbitro. ff. qui satis. cog.

S V M M A R I V M.

- 1 Coram quo petitur reductio.
- 2 Infra quantum tempus petitur reductio.
- 3 Non obstante renunciatione petitionis reductionis ad arbitrum boni viri, antalis petitio reductionis habeat locum.
- 4 Que sit magna lesio, propter quam petitur reductio.
- 5 Coram quo iudice petitur reductio.
- 6 Cum iudex inquit magnam lesionem, ex quibus astitatis veteribus, an nouis debeat eam detegere.
- 7 Quanto tempore duret instantia reductionis.
- 8 Cui incumbat onus probandi causam reductiois.
- 9 An possit appellari a sententia iudicis reductiois, confirmantis, vel infirmitatis laudum.
- 10 A quibus arbitris appelletur.

a & Differentia est inter arbitrum & arbitratores, Bal. in l. si super. C. de trans. in l. si diuersa. de tempo. app. bal. in l. si necessitas. C. de bonis q. li. & per Ant. de ba. in c. bone. el. j. de postu. prela

FORMA LIBEL. AD PEN. EX COMPRO.

2 **Aduerte**, vi de te. i. i. cōtra rjus. ff. de ver. ob. spe. ti. d. ar. i. c. i. ver. si q. gl. i. c. statutu de resc. li. vj. gl. i. c. si cleric. de p̄bē. li. i. ibi. s3 dubiū, vide bal. i. l. si. C. de iudi. et doc. i. c. exposita, de ar.

hē Et cū opi. bar. i. d. s. arbitror. t3 bal. i. l. si. in. ii. q. C. d. cōtrahē. emp. doc. i. l. si. q. ff. de ver. ob. bar. in. l. i. de te. li. bal. i. l. i. s. sed et sigs. C. cō. d. lec. vide Alex. de imo. in. d. s. arbitror. i. ap. p̄p̄sili. i. l. d. pupillo. s. si. coiū. iij. ff. de no. o. per. nū. & L. a. frāc. de brixia in trac. de arb. q. xx. Cur.

c Diffase, ad de Federi. cōsi. cxlvij. Paul. de cast. consili. xxiiij. & vide in apposit. ad bar. in. d. s. arbitrorum.

NEC REDVCTIO
 Peti ad arbitriū boni viri.
 1 + **Aduerte** a q̄ iste vir bonus appellatur iudex ordinarius, vt. l. vir bonus. ff. in. sol. & l. i. c. continuus. s. cū ita. ff. de ver. ob. & l. q. si e p̄hesi. ff. de eo quod cer. lo. Corā ipso ergo iudice peti d3 redvctio, vt plene h̄r, & b no. in. d. s. arbitror. b. et. d. c. q̄nta nullis, vt infra dicam
 2 in ver. vltra q̄ritur. C. + S3 dubitatur infra quantū tps peti debeat, d̄nt quā d3 infra x. dies ex t̄po appōnis, de quo tpe h̄r i auc. hodie. C. de ap. alij quos refert Spe. i. d. s. sequitur. ver. sed infra quātū tps & c. d̄nt q̄ potest peti infra. xxx. an. alij vero d̄nt q̄ infra quatuor mē ses t̄m. Concludit ergo ipse Spe. cōsultus fore quod petatur ista. x. dies, dic vt ibi, sed Bar. in. d. s. arbitrorum. dicit q̄ infra an. debet peti, quō elapso precluditur via petendi, ar. in. l. qui se grauat. C. de cōsi. li. xi. & facta tali petitione, vel contradictione in iudicio, vel extra, perpetuatur ius petendi ipsam reductionē, tanto, quātō solet actio, vel exceptio perpetuari, v̄l forte, secū dū cum peti infra quadrienniū, vt dicitur de alijs remedijs rescissorijs i. in honorarijs. s. sed cum rescissa. ff. de ac. & ob. Vel melius dicendum lac. de bel. vt traditur per eū in auc. vt diff. i. in. a. i. sententia, vel laudum arbitratoris est nulla, vel nullū, quod potest cōtingere multis modis, & tunc perpetuo potest dici nullum, vt no. in l. i. expressum. ff. de ap. nedum in modis agendi, sed etiam in modum excipienda, vt. l. pure. in. si. ff. de do. exce. aut est aliquod, & tūc pretenditur dolose prolatū, seu per doliū obtentū, et tūc poterit dici iniquum, & re-

ductio peti etiam post. x. dies, ar. in. l. sub pre-textu. C. de transa. & quod no. in. l. in contractibus. C. ex qui. cau. aut pretenditur lata simpliciter, inique, & iniuste, & tunc debet peti redvctio infra. x. dies, ar. eius quod dicit de ap. in. d. auc. hodie. & in supplicatione, vt in. d. au. que supplicatio. C. de preci. impe. offe. & in sententia arbitrari, vt in. l. eum antea. C. de arb. i. a. s. ipsius. x. diebus elapsis rata manet ipsa sententia arbitratoris, sic: sententia arbitri, que etiam per lapsum. x. dierum approbatur in. d. l. eum antea. C. Diceret aliquis si non pōt ab ea appellari, vt in. d. s. stat. super flue d̄r ipsam. x. dierum taciturnitate firmari, potest responderi q̄ licet non possit appellari, potest tū contra illum exceptio doli opponi, vt supra dictum est, vel fortasse iudicis officium implorari, iuxta no. per Bar. in. l. plane. ff. de pe. her. C. + Modo q̄rendum est in casu presentis quando renunciatū est petitioni reductionis ad arbitrium boni viri, nunquid renunciatione non obstante admit-tatur hec petitio, videtur q̄ non exemplo eius qui renunciavit appōni, vt. l. fin. C. de tep. ap. in. si. In contrariū facit in. c. quēad. & in. c. ad nostras. extra de iu. iur. Breuiter ista. q. est discussa c̄ tractata ab antiquis, quam a modernis, vt plene Spe. recitat in. d. s. sequitur. ver. itē si cōpromissum & c. & tangiur per Cy. in. l. cū antea. in. i. q. C. de arb. & Dy. in. ca. scienti, extra de reg. iu. li. vj. & per Bar. in. d. s. arbitrorum. secundum quem pro concordia omnī sic est conclusus dicendum. aut arbitrator tulit sententiam per dolum, & tunc renunciatio non hēt impedire petitionem reductionis, quia ad doli de futuro renunciatio non extenditur, vt. l. si vnus. s. illud. ff. de pac. & l. cōuenit. ff. de pac. doc. & hoc casu intelligatur disputatio Dy. in. d. c. scienti, aut tulit sententiā per imperitiā, et bona fide, & tunc aut per hanc iniam in fertur lesio in magna quantitate, & tunc renunciatio etiam sit si iūo vallata non nocet, quia habet in se tacitam conditionem, si ex ea nō inferatur lesio magna. ar. in. l. si liberus. i. prin. ff. de ope. lib. & in. l. si. C. de non nu. pec. & est tex. in. ca. si. extra de arb. facit. l. quero. s. inter locatorē ff. loc. & l. quidā cum filius. ff. de ver. ob. licet prius debeat peti absolutio a iūo, vt. d. e. ij. in fin. ad quod facit quod h̄r in. c. debitoris. extra de iū. iur. de qua tacita cōditione sub intellecta plene no. per gl. in. d. c. q̄nta nullis. nec imerito d̄r q̄ lesio i magna quantitate locū facit huic reductioni, cū ex ea inducitur presumptio doli, ar. l. omnes. s. lucius. ff. que in frau. cre. & no. in. l. qui testamen. & in. l. p̄onus. ff. de prob. iō q̄ nō venit in ḡnali remissione. ar. i. l. creditor. s. lucius. ff. m. a. & d. l. si vnus. s. illud. cum si. aut

inferitur lesio in parua q̄sitate, & tunc v3 renun. nec pot̄ peti reductio. ar. in. l. i. ait pretor. s. questit̄. & l. si ex causa. in prin. ff. de min. Sed vt efficax in omni casu maneat renunciatio, est consil. secundū Host. in. c. quintaualis. q̄ in compromisso dicit q̄ ipsi arbitratoribus liceat auferre de iure vnus partis, & alter i conferre in parua, & magna, ac maxima q̄sitate, put̄ eis placuerit. ar. in. l. i. s. si cōuenierit. ff. de po. & sic procedit gl. in. l. si de meis. s. recepisse. ff. de arb. Ioan. autan. in. d. c. quintaualis. sequitur idē subiungit cām q̄ predictis adijciatur hec clausula etiā si per sententiam ferendam se quas maxima lesio re ipsa, vel ex p̄positio &c.

4. ¶ Que autem sit magna lesio, quia pro modi ca non cōpetit reductio etiā in casu premissio, vt. l. scio. ff. de in inte. resti. Respondent quidā q̄ magna lesio est pars sexta, alii autem pro di midia. ar. in. l. ii. C. de rescin. ven. q̄ est verius, de quo latius vidē quod tangit Bar. in. d. s. arbitratorum. ¶ Ultra queritur in casibus premissis, coram quo a iudice petetur hec reductio ad arbitrium boni viri, distinguit secundū Bar. & Bal. vt per eos no. i. l. i. C. vbi & apud quos. aut sententia arbitratoris assumit vim snie distinctiue, & formam alicuius statuti seu legis municipalis, vt est Papie, & in pluribus locis, & tunc ille erit iudex reductionis, qui est iudex appell. si appellari possit, aut remanet eas vis in iure cōi tantum, et tunc erit iudex competens, ipse iudex rei, seu cōueni, qui alias erat iudex cause principalis, hoc etiā no. idem Bar. in. d. s. arbitratorū. & per hoc dicit q̄ modus practicandi in hac reductione differt a modo procedendi mera appellatione, quia in hac reductione non est necesse q̄ ipsa interponatur corā arbitratoribus qui tulerunt snie m. sed recta via de currendum est ad ipsum iudicē, & corā eo porrigere libellum super reductione, cuius contra rium est in mera appone, que prius interponit coram eo qui tulit sententiam, postea q̄ decurritur ad superiorē, vt plene no. in. l. ij. ff. qui et a quo ap. in cle. i. extra de app. Tamen cōis practica se habet apud plurimos ad tollendū omne dubium, quod interponatur ram corā arbitratoribus, q̄ corā iudice superiore ad instar appellationis, ar. l. nō distinguemus. s. cū quidam. ff. de arb. ¶ Nūc aut̄ q̄ritur petita reductione, iudex inquirat de lesione, an sit parua, vt magna, ex quibus actitatis, an verioribus, vel nouis de regetur lesio, vel iniquitas arbitratoris, dicit Bar. vbi supra q̄ solum ex verioribus, distinguendum est an arbitrator fuerit assumptus super contractu, & tunc eius iniquitas de regetur ex eis que habentur in. l. quid enim i. ff. pro foc. aut suis assumptus super lite, & tunc quia huius

modi laudum est quæda trā factio, vt dictum est, debet inspici, & attendi ipsa veritas non tanq̄ ad meram, & strictam rationē, et iustitiā, sed secundū dubium euentū ipsius litis. Sicq̄ articuli p̄ bariorij non dnt, quia secundum iustitiā debeat re p̄ nunciari, sed q̄ inspecto eū tu dubio ipsius litis debuit aliter arbitrari, & hoc idem no. idē bar. i. l. si q̄ ar. ff. de ver. ob. ad quod facit. s. cum hi. l. modus. ff. de transf. & in. l. lucius. s. pe. ff. ad tre.

7. ¶ Circa predicta queritur quanto tempore durat instātia huiusmodi reductionis, puto q̄ anno, vel biēnio ex exemplo appellationis, cuius naturam in pluribus imitatur, vt dictum est, de quo tēpore habetur in auctei qui appellat. C. de tēp. ap. Alij dnt q̄ durat tanto tempore, quāto durabat cōpromissum. b. ¶ Ultra queritur ut incūbat onus probandi causam reductionis puto esse dicendum, prout dicitur in cā app. vt scripti super forma appellationis a diffinitua in glo. sup. ver. & in quantum sit aliqua, pro ducatur ergo compromissum, & snia, & prorogatio compromissi, ac iura, testes, & instrumenta, que fuerunt in principali causa producta, & si qua alia sunt, ¶ In d. p̄ pone q̄ iudex reductionis, confirmauit, vel informauit laudum arbitratoris, an ab eius sententia poterit appellari, dnt quidā q̄ sic per reg. l. & in maioribus. C. de appel. & per tex. in. c. ab arbitris. extra de offic. dele. l. i. vj. & in. l. fi. C. de iud. & l. si. ff. a qui. ap. non licet. Inn. in. c. presentis. extra de rescin. tenet contrariū, quia non reperitur. l. cauti. ergo &c. q̄ topi. securus est Bar. in. l. nemo potest. ff. de le. i. & Bal. in. l. ff. de le. ff. postea idem Bal. mutauit p̄positum, vt no. i. l. i. C. ne lit. tertio. puo. & sequitur ibi primam opi. dicens q̄ snia lata in causa reductionis transit in vim sententie p̄ prie, que ante fuerat transactio, ideoq̄ ab eadē poterit semel, & bis appell. per. d. reg. l. & in maioribus. & eodem modo si snia arbitratoris trā sit in vim snie iudicialis ex forma statutorum, vt supra dictū est debet ab ea appellari, non aut̄ reductio peti, vt determinat bar. in. l. i. ff. ag. ap. non licet, adeo q̄ si in compromisso esset renunciatū iuri appellandi non audiretur ulterius aliqua via, vt. l. si. in. fi. C. de tēp. appel. Mihi aut̄ plus placet opi. Inno. cuius rō est, quia q̄n via reductionis recurritur ad iudicem, non ad eum

a. Corā q̄ qd si iudex est ex vnoloco, actor ex alio, reus corā quo indit dicepetetur reductio, vide p̄ Fed. consil. c. c. lxxxv. b. Durat cōpromissum, dicit Old. consil. clvj. q̄ illo tēpore quo p̄ser h̄ bit offim iudicis illo tpe p̄ scribitur reductioni ad arbitriū iudicis.

recurritur simpliciter ut iudicem, sed ut bonum virum, sic. n. lex ipsum signanter appellat in hoc casu unde eius prius resolutio de iudice in arbitrium, & sic tanquam arbiter a iure constituitur, ut. d. l. continuus. §. cum ita. ff. de ver. ob. & probat. in l. proinde. & d. §. arbitratorum. in si. ff. pro fo. vnde merito ab eius sententia non appellatur, ut. d. §. fari. Preterea absonum, & contra mentem transigentium, & compromittentium ut quod in longius, pirahi possit hic casus, quod si esset iudicialiter agitata, quod quidem accideret, si his ab hac sententia appellari posset, & reductio peti, sic. n. Inducta ad diminuendum parerent augmentum, contra. l. cum tale. §. si iam. ff. de condi. & dem. nec obicit ab arbitris. cum si. cuius gratia distinguunt tres casus, quidam sunt arbitri qui eliguntur a partibus voluntarie sine iuris necessitate, & ab istis non appellatur, ut in d. §. fari. & l. i. c. de ar. ¶ Quidam sunt arbitri qui ex iuris necessitate eliguntur, & ab istis appellatur, ita loquitur. c. ab arbitris. & l. si. ff. a. g. ap. non licet. d. l. si. c. de iud. cum si. Quidam arbitri sunt a iure deputati sine aliqua paritum voluntate, vel electione, & ab istis non appellatur, & ita loquitur hic, & opi. Inno.

S V M M A R I V M.

- 1 Per verba compromissi colligitur qualis sit potestas collata.
- 2 Arbitrator an possit declarare, si factum sit in eo compromissum super fundo, quod vna pars teneatur alteri facere confessionem generalem de toto eo, quod petere possit.
- 3 An sit arbiter, vel arbitrator, in quem est commissum procedendi de facto, & iudicandi de iure.
- 4 Qualiter cognoscatur in forma compromissi amediata quod sit ita processum, et ita iudicatum.
- 5 Non obstante iuramento minoris de non contraveniendo sententiae arbitri, an possit peti reductio.

TERMINANDI DE IVRE

1 & de facto. ¶ Per hec verba comprehenditur qualis sit potestas collata, nam per hoc quod dicitur, de iure videtur electus tanquam arbiter, sic ergo ex forma compromissi cognoscitur qualitas officij, & potestas, ut. l. non distinguemus. ff. de offi. pal. & eodem modo si dicatur ut fieri assolet, quod cognoscatur iuris ordine servato, vel non servato, vel omnia iuris solemnitate, & si. nam per hec verba videtur electus, ut arbitrator, etiam si notarius dicat quod compromiserunt in talem, tanquam in eorum arbitrium secundum Inno. in. d. c. quinta uallis, quia magis attenditur forma baylie, ac potestatis attribuite, quam denominatio nominis ipsius electi per sone, ar. in. l. quero in prin. & l. si vno, in prin. ff. lo. Arbitrator ergo est ille qui cognoscit, & pronunciat de iure tantum, arbitrator vero est ille qui de facto etiam

determinat, & cognoscit, vnde secundum Inno. ubi supra & do. & ita ipse verum puto quod talis arbitra, poterit testes recipere sine citatione, vel ea omissa ad audiendum suam, vel declarationem, & generaliter credo quod habeat ampliorē potestatem, quam iudex delegatus cum potestatem procedendi sine figura iudicij, de quo tractatur per Barto. in extrauag. ad reprim. & per Io. an. in. c. spe. de ver. sign. facit ad predicta quod not. spe. in. d. ti. de arb. §. sequitur. ver. quod si compromissum. ¶ Sed non quid talis arbitrator poterit declarare, si factum fuerit in eo compromissum super fundo, quod vna pars teneatur alteri facere confessionem generalem de toto eo, quod petere possit, Bar. determinat quod non, in l. acgliana. & l. cum acquil. ff. de trans. et eodem modo secundum eum non poterit declarare, ut altera pars det alteri aliquid rem, de qua non fuerit, quod vel contentio, ar. d. l. cum acquil. & in si. & l. non distinguemus. §. de offi. & l. si cum dies. §. plenum. ff. de arb. et. l. arbor. §. de vestibulo. ff. com. diu. l. cet loco rei, de qua esset, quod possit iubere pecuniam dari, quia vbi alia res, quod pecunia omnes estimant. ar. ad hoc in. l. cum insando. §. si fundus, ff. de iud. do. iura. l. si ita. ff. de fidei. ¶ Deinde quiritur pone quod factum est compromissum in aliquo cum potestatem procedendi de facto, et iudicandi de iure, an talis erit simplex arbiter, vel arbitrator, & quod Bar. i. d. §. arbitratorum. dicit quod si furrit arbiter in se poterit secundum eum ab eius sententia appellari, ut in eum determinatur in. d. §. fari. l. i. d. §. arbitratorum in hoc dubitauerit, ubi vide. ¶ Vltimius quiritur quomodo cognoscatur in eadem forma compromissi, quod processerit, vel iudicauerit ut arbiter, vel arbitrator, dic ex forma procedendi ad quod respectus hereditet, hoc dignoscet, si. n. serua ut formalia, vel substantia iudicij, ut quod fecit libellum, pducit lit. cōtest. & si. & tunc videbitur elegerit viam arbitri, & per hoc non poterit ab eius sententia appellari, nec reductio peti, & quod ultra est, non poterit postea ad viam arbitratoris redire, ut determinat spe. i. d. §. differ. ver. quod si compromissus, & eodem modo Bar. i. d. §. arbitratorum. vnde laudabile est consilium, quod potius fiat compromissum tanquam in arbitratorē in se, quam fiat foras, de quibus hic, vel si sit sub hac foras, tunc fiat prestatio per ipsum arbitrum in exordio cause, quod per aliquem processum, vel actum non intendit viam simplicis arbitri eligere, sed tanquam arbitratoris procedet, et eum vult hanc causam apponere in compromisso per quo facit quod si. no. Archi. i. c. si delegatus. si. extra de offi. dele. li. vj. & adde quod no. i. d. §. se. ver. l. pone quod sicut quotidie sit & c. ¶ Sed quod dicitur in minore, quod tanquam compromissum, & iuravit non contravenire sententiae, an iuramento non obstante poterit contra sententiam reductio postulari, dicit quod sic, quia iuramentum lo-

Itē excludit eū a bñificio priuilegij. s. resti. i. iteg. non aut ab isto cōi, vt plene t̄gūt p̄ Cy. i. auc. facta p̄uberū. C. si aduer. v̄. arg. in. l. si. C. de nō nu. pec. & in. c. ij. extra de arbi. cū si. alibi gl. in. §. itē facta. de pac. iur. fir. vnde extrahit dicta auc. t̄z cōtrariū, male. prima ergo opt. ve rior. de hac autem potestate arbitrorum not. per Cy. in. lex. consensu. C. de epis. & cle.

S V M M A R I V M

- 1 Quid operetur tempus pronuntiandi propositum in compromisso.
- 2 Data a partibus ipsis arbitris potestas prorogandi, quot vicibus possint prorogare.
- 3 Facta prouatione arbitri per alterā partē presentē tm̄, altera absente, sed postea p̄sente tpe snie, an dicta pars que nō consensit prorogationi possit dicere sententiam nullam.
- 4 Compromissum factum sine termino tēporis, quanto tempore valeat.
- 1 **INFRA DVOS MENSES.** † Hoc tps hēt coactare p̄tatem p̄nunciādi datā arbitris electis in tm̄, vt ipso termino elapso finita sit statiz p̄tās, & auctoritas iudicādi, et p̄ cōns snia postea lata nulla sit ipso iure, nec fortasse hoc tps de partiū voluntate, p̄cedēte vel sequēte fuerit prorogātū, vt tradit in. l. nō distinguemus. §. dies. & §. si. cū. l. seq. & l. si de meis. §. si. ff. de arb. & C. e. n. l. i. & l. ij. † Quid aut si data sit a partibus ipsis arbitris in cōpromisso p̄tās progādi diē cōpromissū, an poterit semel tm̄ vel pluries progare, distinguere aut dictā est q̄ possit semel tm̄, aut pluries, aut simplr. In primo, & secūdo casu obseruabili p̄ur dictū est. In vltimo casu, dic q̄ nisi semel tm̄ poterūt p̄rogare, ar. l. boues. §. hoc sermone. ff. d. ver. sig. & l. si de cōmissi. §. si q̄s ex his. ff. de le. iij. & ita in premis oibus sentis Spe. in. d. ti. de ar. §. accipit. ver. itē q̄ elapso die. † Deinde circa hoc q̄ritur de eo, quod de facto vidi, ecce q̄ partes fecerūt cōpromissum hoc pacto q̄ arbitri non possit progare terminū, nisi de voluntate partiū. Cōtingit q̄ altera pars p̄ se consensit prouationi, alia pars, q̄ tunc absens erat nō potuit consentire, sed alter, & eius nomine prouāuit, & prouationi consensit, p̄mittens derato hūdo, postea q̄ arbiter tulit suam p̄ntibus ambabus partiibus emolganantibus, & expressē confirmantibus ipsam sententiam, quā sententiam dicta pars absens tempore prorogationis, & p̄sens tempore sententiē illam nititur impugnare tanq̄ nullam ex defectu potestatis, & cōsensu p̄ eā non p̄siti in. d. prouatione, querit quid iuris, & v̄ ex p̄dictis quod ipsa snia nulla sit q̄ non fuit lata in termino, & q̄ ipsius termini prouationi nō consensit, neq̄ ratū habuit, i. cōtrariū, puto q̄ ratificādo snia 3

v̄ ratificasse, prouatione, q̄ q̄ vult cōns, v̄ velle añcedēs, vt. l. illud. & l. nec his ff. de acq. her. facit. l. idē vul p̄tinus. ff. de excu. tu. & semel approbatū reprobatū nō pot. l. pomponius scribit. ff. de neg. ge. & q̄ no. p̄ Dy. in regu. q̄ semel placuit. de reg. iur. l. vj. & in. c. ratificationē. eo. tit. & p̄ bar. in. l. quo. n. §. i. ff. rē. ra. ad qd̄ ē optime facit qd̄ no. p̄ gl. i. l. ii. C. cō. vtri. i. i. mo p̄to q̄ lata post terminum tanquā transactio approbari per. d. l. ii. Aduerte q̄ istud tempus non currit nisi a die acceptationis facte per arbitros electos, vt probatur in. l. iij. §. tam & si. & l. i. si cum dies. §. recepsit. ff. de arbi. si cui dicitur in tempore prefixo iudici delegato, vt no. glo. in. d. cap. de causis. extra de offi. delega. ad tollendam tū omne dubiū bonū esset hic exprimere in forma compromissū. † Sed quid dicendum si compromissum factum est simpliciter sine die, & termino, an valeat, & quanto tempore daret potestas arbitrorū, dic breuiter q̄ valet, & durat triennio, si est simplex arbiter, v̄ no. Spe. plene in tm̄, de arbitro. §. differt. ver. si. vt infra triennium, si vero sit arbitrator, tunc puto q̄ duret per totum tempus vite sue ipsius arbitratoris, argu. in. l. si. quod ibi no. per Cyn. de contrahen. emp. & l. si. §. sed & si quis. C. cō. delega. vnde bene factū notarij semper apponere certum terminum. Sed Bartol. in. l. si quis arbitrator. ff. de verb. ob. dicit q̄ potestas arbitratoris durat quando v̄luerit. Presumitur autem secundum cum non velle arbitrari, si intra annum a non pronuntiauit. arg. d. §. sed & si quis, de qua quest.

2C Annū. h̄c opi. q̄ p̄tās arbitratoris r̄acētis expiret anno, quādo tertio est cōmissa sequitur idem. Bar. in. l. multa. ff. de condi. & demon. & Ange. in. d. l. si quis arbitrator, Bald. recitandō op̄i. Bar. in. l. si. ff. de contrahen. emp. tenet q̄ etiā post annum potest arbitrari, quia tempus nō est modus finitē de compromissū; tū laudo cautelam q̄ prote stari faciat ps ab arbitratore intra ann. qd̄ intēdit arbitrari &c.

1 **Emologa** ta, non expedit
vtra q̄rē, q̄
sn̄a est emolo
gata, l. ad solu.
C. de re iud. &
āplius nō p̄nt
cōtradīc. ī īpe
partes, l. ab eo.
C. q̄nō & quā
iud. c. cōcerta
tioni. de ap. li.
vi. et emologa
tio sn̄e īplemē
tū habet vim
tacti pacti de
nouo facti ad
nō petendum.
vnde licet nō
eēt aliunde ro
borata sn̄e fal
tēvires si oppo
nat per viā ex
ceptiōis p̄ ta
ctū cōsensum
vel exp̄ssum
partiū, ita gl. i.
l. ii. C. cō. vtr.
iud. facit q̄ no.
gl. i. l. pe. co. ti.
vbi dicit gl. q̄
si ptes steter s̄t
diuise p̄ multū
t̄ps p̄missū di
uisio bonorū
et si aīr nō ap
paret, ex quo
tāto īpe separa
tim, & diuisim
māserūt, et vbi
sn̄a ē lata p̄n
sibus, et nō cō
tradīcentibus,
et multo fortius
cōsentientibus,
vel emolo
gātibus non
pōt contradīc
sn̄e & vide A
lex. ā. in. l. licet
§. si seruus, ff.
de penis.
h̄c p. a. add̄vi
dēdū late Lu.
ro. cō. cccc. pe.
de anc. cō. 84.

etiam no. per eum in. l. si de
mens. §. si ex compromisso.
in. ff. de arbi. & per Cy. i.
l. properandum. §. si autem
i medio. C. de iud. bal. vero
in. c. i. §. i. de. l. cor. distinguit
aut est arbitrator super lite
& tunc durat triennio, sicut
i arbitro, aut super negotio
& tunc ann. nisi per iudicē
fuerit alius terminus assigna
tus &c. no. bene.

S V M M A R I V M,

1 An hodie sit necessaria pe
na appositio, tā i arbitro,
q̄ in arbitratore.

I N P E N A R T S V B

pena. Cōmunis est practica
q̄ in compromissis adscīa
tur pena, q̄ olim sn̄a sim
plicitis arbitri nullā dese
rebat executionē, nec p
ducebat actionem, l. i. C. de
arb. cum ibi no. ideo erat ne
cesse penam adijcere, vt me
tu pene que per stipulationē
promittebat, pareatur sn̄e
aliter non cogebatur arbi
ter sn̄am ferre, vt in. l. non
distinguemus. §. in summa, et
l. litigatores. §. i. cum simi. ff.
de arbit. hodie autem, siue sit
apposita pena, siue non, dat
actio, et sit sn̄e executio duo
bus casibus, v3 si in emolo
gata a a partibus exp̄sse, v3
tacite per lapsum. x. dierū,
vt i. l. cum antea. C. de arbi.
vel si sit iuratum i compro
misso, vt. l. ne in arbitris. C.
de arbit. Sed in compromis
sis que sunt in arbitratore,
& amicos non est necessaria
nec olim, nec hodie pene ap
positio, quia ipsorum senten
tia, & olim, & hodie produ
cit actionem his modis, quibus
producit per transa
ctionem, vt supra dictū est.

A P P L I C A N D A

pro medietate. Camere Illu.
domini nostri &c. ¶ Hic q̄
ritur nunquid fiscus, seu ca
mera agere possit ad hāc pe
nam, dicit breuiter q̄ non per
tex. i. l. arbiter infra certum

die. et per Bar. ff. de arbi. facit regula generalis
tradita in. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo.
obliga. vt ergo camere queratur act. & oblig.
est necesse q̄ notar. tanquam persona publi. s̄i
puletur nomine camere, secundum Barto. &
no. in. d. l. arbiter & in. l. prima. ff. de iu. s̄i.

S V M M A R I V M.

- 1** Cui parti competat pene petitio adiecte in com
promisso, & qualiter in eius petitione pro
cedatur.
- 2** An admittatur petitio pene apposite in aliquo
contractu.
- 3** Pena, & executio simul, an peti possit.
- 4** Pena, an pluries committi possit.
- 5** Si contra fiat in vno capitulo, an pena commit
tatur in totum.
- 6** Pena commissa, si nihil hominus pars que con
trauenit, & incidit in penam, dicat q̄ senten
tia firma permaneat, & alia pars cōtradīc
q̄ sententia sit nulla, quid iuris sit.
- 7** Si altera pars compromittendum decedat plu
ribus relictis heredibus, quorum vnus con
trafacit sententia, an pena committatur con
tra omnes.
- 8** Si sit appellatum, vel supplicatū contra sentē
tiam arbitri, & nihil hominus appellans, vel
supplicans nihil obineat, an intelligatur ius
contractum sententia q̄ pena sit cōmissa.
- 9** Coram quo petatur pena commissa ex com
promisso.
- 10** Petita reductione sentētie arbitri, si pars contra
faciat reductioni, an incidat in penam.

P A R T I A T T E N D E N T I.

- 1** Aduertendum q̄ petitio pene competit illi q̄
obseruat sententiam, & hoc cum bona conscie
tia tā de iure canonico, q̄ ciuili vt in. c. dilecti
& c. per tuas. extra de arbi. & l. cum pena, &
l. si. cum si. ff. de arbi. Et in petitione huiusmodi
pene offerendum est libellus, & via ordinaria
procedendum, vt probatur in dictis iuribus,
& in. l. non distinguemus. §. cum quidam. vtr.
& idem. ff. de arbi. nam vel in actio. e. in factū
vel ex stipulatu petitur, vt no. supra & disputa
bitur in ipso iudicio, an aliqua iusta causa ha
beat ipsum re. usare pena, vt. l. ij. cum seq. ff. si
quis cau. cum simi. & ibi no. per gl. ¶ Quid
si hec pena b. apponatur in aliquo contractu,
an eius admittatur petitio, viderur q̄ sic vt pa
tet ex predictis, tu autem in hoc distingue, vt
no. per doc. in. l. cum allegas. C. de vsu. & per
Bar. in. l. cum seruus ita. ff. de cond. et dem. et
ego scripsi super ti. de actio. hipo. ¶ Sed nun
quid possit peti pena, et executio simul, q̄ dicit
nō regulariter. Fallit si expresse actum, et co
uentum est q̄ vtrumq̄ peti possit, vt habetur
in. l. qui fidem, ff. de transac. et. l. cū proponas

C. de transac. & pro tanto dicitur notarij in forma a compromissa, q̄ peti possit pena rata a manēte 4. in. i. c. + Sed an plures possit peti exigi, & cōmitti, dic q̄ non, immo semel pena commissa expirat copromissum arbitri, nisi specialiter sit actum q̄ toties cōmittatur, quoties contraherato manente compromisso, & in. i. v. h. h. in tex. l. si duo. s. si. ff. de arb. & ita cōiter apponitur p̄ notarios in compromissis, vt no. gl. in. c. dilecti. extra de arb. & p̄ Spe. in. s. sequitur. 5. ver. qd̄ ergo. & ver. seq. c. + An ū si cōtrafaciat in vno. c. pena cōmittatur in totum, vel p̄ pte dubitari cōsuevit, vñ notarij apponunt in illis q̄ pena totiens in solidum cōmittatur, quotiens contraherato & c. de quo plene disputat Spe. i. d. ti. de arb. ff. sequitur. ver. qd̄ si plura capiula, & in s. sequitur. ver. item pena in compromisso apposta & c. & p̄ Bar. in. l. eadē. s. cato. ff. de ver. ob. facit. l. si seruus. s. si plurius. ff. si q̄s cau. c. + Ultra q̄ritur ecce q̄ pena est cōmissa nihilominus pars q̄ contrahenti, & incidit in penam vult q̄ inia firma p̄maneat, alia pars q̄ cōtradicit, vult q̄ inia nulla sit, querit qd̄ iuris, dicit gl. et bar. & Jac. bu. i. d. l. q̄ sidem. determinant q̄ r̄ dem est ratio manēte pacto q̄ ille qui contrahit nō debet audiri iusto aduersario eius, cui pena cōmissa licebit non stare inie, q̄ no. id si vis cōsul te agere maxime in transacione treguis, & cōueniōibus istorum principū facias apponi p̄ notarios hāc clam, vñ hoc acto inter. d. ptes, q̄ p̄ aliqua q̄ stant, vel cōmittantur p̄ ipsas ptes, vel aliq̄ ipsarum, nihilominus q̄tum ad ipsas partes, & q̄libet earum cōtrafacien. p̄dicta, & infra scripta oia, & singula in sui roboris firmitate p̄durent, ac si non esset in aliquo cōtrafactum. c. + Itē quero. pone q̄ altera pars desisset pluribus derelictis h̄rdibus, quorum vnus contraherato in se, an pena cōmittatur contra oēs coh̄des vñ distinguendum, aut inia continebat aliqd̄ fieri, aut dari. Primo casu dic plene, vt traditur in. l. ij. & l. eadē. s. cato. ff. de verbo. ob. Secdo casu vñ in solidum cōmitti contra oēs p̄ tex. in. l. h̄rdes. s. an. ea. ver. idē. iuris. ff. famil. her. & l. stipulationum alle. s. si. ff. de verb. ob. cum si. c. + Quid autē dices si sit contraheratum, vel appellando, vel supplicando, vel alr. & in ipsum postea penituit, vel non habuit aliquem effectum eius contraherato, an poterit nihilominus peti pena, vñ q̄ non p̄ l. pe. & si. c. si man. ita sue. alie. distingue melius, vt no. p. gl. & doc. in. d. l. q̄ sidem. c. + Vltterius queritur corā quo debeat peti ista pena, dic q̄ coram iudice ordinario illius q̄ in penam incidit, vt probatur in. d. l. cum pene. cum si. non autē possit peti corā arbitro, q̄ super pena non est ei p̄as collata. ut h̄r in. l. qd̄ tñ. s. si. ff. de arb. & no. Spe. i. d. ti. s.

postremo. versic. sed an de pena. immo si pena fuit in compromisso apposta ceterum si non poterit augere b. penam in plus precipiendo finiam obseruari sub pena. cc. vel sub pena amissionis honorum, vel domus, sicut Bart. vbi not. quia potestas arbitri ultra formam compromissi non potest extendi, vt ibi. & l. nō distinguemus. ff. de offi. & s. si. ff. de arb. & eodē modo scdm aliquos non poterit pronunciare sup̄ fructibus interesse, & expen. nisi de his fuerit sp̄aliter actū, & compromissum p̄ iura predicta. de quo tāq̄ Spe. i. d. s. postremo. ver. sed q̄ supra in forma compromissi & c. & per Azon. in. d. l. quid tamen. s. inia. patet ergo ex premis quod ille qui contrahit sententia, vel precepto arbitri, vel arbitratoris electi incidit in penam compromisso appositam. c. + Quid ergo si ab eius inia petita fuerit reductio ad arbitrium boni viri, & pars cōtrafaciat sententia, vel precepto ipsius iudicis reductio, an incidat in penam, Bariol. determinat q̄ non, vt not. in. l. multa. ff. de conditio. & demonstrat, quia a persona non receditur, argu. in. l. cum apud sempronium. ff. iudi. sol. de quo per eum plene nota. in. l. si quis arbitratur. ff. de verbor. obligatio. & c.

S V M M A R I V M.

1. Quid modis fiat compromissum super modo procedendi, & iudicandi.
2. Si nihil est actum in compromisso super modo iudicandi, & iudicetur discorditer, quid agendum.
3. Arbitri si sint pares, & discorditer ferant sententiam, an valeat.

a c. Pena rata, vide q̄ clausula rato manēte pacto per Raphael. cum a. consilio. cxij. & consil. cxlv. per Aret. consil. lxxvij.

b c. Augere, ad de vt per Petr. de Ancharam, consil. 50.

FORMA LIBEL AD PENAM EX COMPROMIS.

- a ¶ In decē. ad de Paul. de cas. consil. xxxiii. Raph. cum an. consil. cxlv.
- b ¶ Absente tercio, vide Ioan. de Ana. consil. 50.
- 6 Ex tribus arbitris, si duo pronunciant in concordia absente tercio, an sententia valeat.
- 7 Ex tribus arbitris, tertius absens semper est citandus.
- 8 Ex tribus arbitris, discrepante tercio tñ in ferenda sententia, & alio discedente, an reliqui duo poterunt ferre sententiam.
- 9 Tertio discedente, vt supra & dicente qd ferat sententiam, illi duo, & ipse est contentus, an valebit eorum sententia.
- 10 Tertius assumptus ab arbitris discordibus, an sit verus arbiter, vel simplex consultor.
- 11 An valeat pactum, qd tertius non assumatur.
- 12 Tertius assumptus si pronunciet cum altero arbitrum tñ an valebit sententia.
- 13 Testes, & attestaciones recepte coram arbitris nihil pronunciantibus, an faciant fidem coram ordinario.

dic qd non, puta si vnus absoluit, alter condemnauit, vt. l. diem proferre §. si plures. ff. de arb. facit argu. l. duo iudices. ff. de re iud. & in. c. si. extra de re iud. ¶ Sed pone qd erant tres arbitri, & vnus cōdemnauit in. x. a alius in. xv. alius in. xx, que sententia preualebit, dic qd illa que in. x. condemnauit, nam in illa summa omnes sententie concordant, & conueniunt, vt in. d. §. si plures. ¶ Item queritur quid si illi qui condemnauerunt in. xv. & xx. in eorum sententia expresserunt, vt plerumq; faciunt malitiosi, qd in minori summa eorum sententia non valeat, Doc. dicunt qd hoc casu non valebit illa de. x. quia in hoc omnes non consentiunt, ut not. Spe. in. d. §. sequitur. in prin. vbi vero duo ex tribus condemnant in. xv. & alius in. x. preualet sententia duorum in. xv. vt est text. hodie in. c. j. de arb. lib. j. Et est ratio differente, quia in casu isto omnes duo concordant in xv. vnde sententia plurium debet preualere. In precedenti autem, qd duo non sunt in expressa summa concordēs, licet conclusa conuenire videantur, de quo vide in. d. §. sequitur. vers. j. cum seq. & idem dicitur in testibus super, & in diuersis quantitatibus deponentibus, vt ibi no. & Inno. in. c. quid per nouale, de verbo. signi. & per Specu. ti. de proba. §. probare. ver. quid

CONCORDITER Condemnauerūt.

1 ¶ Sciendum est qd quando sit compromissum in plures, qd diuersimode agitur inter partes in compromisso super modo procedendi, & iudicandi. Quandoq; enim agitur vt omnes simul, & concorditer pronunciant, & aliter non valeat sententia, quandoq; agitur, ut qd duo ex eis, vel qd maior pars fecerit vires obtineat, qñq; simpliciter compromittitur, vt. l. item si vnus. §. principaliter. cum. l. seq. ff. de arb. cum simi.

2 ¶ Quid ergo si nihil est actum, & sint discordes, dic qd aut sunt arbitri pares numero puta duo, & tunc compellendi sunt per iudicem eligere tertiam personam, ut in. d. §. principaliter. Si vero sunt dispaes puta res, tunc statim sententia plurium, vt in dictis iuribus &c. Quid si fuerunt electi duo arbitri aiores tantum, & sunt discordes, an debeat compelli eligere tertiam personam, vel ipse iudex eligere possit, dicit Bald. qd non, quia arbitratores sunt ad instar profonetarum, quos nullo iure cautum est cogendos tertiam personam eligere, licet cautum hoc reperiat in meris arbitris, & ita refert iudicatum esse per sapientes, vt per eum nota. in. d. c. j. de in ue. in mari. fac. in vlib. seu. x. col. ium. quest. pen. ¶ Sed nunquid si pares erāt, & discorditer tulerunt sententiam an valebit,

6 si testes. ¶ Vltimus queritur quid si ex tribus arbitris, duo pronunciant in concordia absente tercio, an valeat sententia, dic qd non, ut l. si in tres alle. & in. l. item si vnus. §. sententia. ff. de arb. nisi fuerit dictum in compromisso, prout faciunt notarij communiter qd altero ex his absente, alij possunt pronunciare, vt in. l. non distinguemus. §. cum in plures. & l. sicuti. ff. de arb. & habetur in. c. raynal. extra de testa. & Specul. in. §. sequitur. ver. postremo. ¶ Quid autem fiet si ille tertius non veniat, dic qd est citandus ab alijs duobus, aliter eorum sententia non valeret, nisi expressum sit in compromisso, quod duo absente tercio, & non citato possint pronunciare, nam tunc valeret sententia eorum, vt hec habentur, & nota. in. c. si. extra de arb. lib. vj. ¶ Et secundum aliquos, d. c. fin. solum locum habet in terris ecclesie, vt ibi nota. per gloss. & Bartol. in. l. duo ex tribus. ff. de re iudic. De iure autem ciuili sententia tertia absente etiam citato non valet, nisi sit personaliter presens, vt refert Bartol. in. l. si in tres. & l. item si vnus §. ite si plures. ff. de arb. & l. duo ex tribus. ff. de iud. Vel nisi actum sit in compromisso specialiter qd duo absente tercio, & non citato possunt pronunciare, vt supra dixi, vnde hanc materiam sic colligere potes, Quandoq; a principio sit compromissum in duos tantum, & tunc vnus solius sententia non

v3 sine facto presente, vel eo abiente citato, ut dictum est supra in prin. istius gloss. Quandoq; fit in tres, vel in plures, & tunc aut simpliciter, & v3; sententia plurium, si omnes sunt presentes, vbi autem aliquis eorum fuerit absens, tunc secundum ius cano. si nō fuerit citatus ab alijs non valebit sententia illorum, vt in. d. c. final. secundum ius ciuile v3; & hoc casu obseruabitur ius cano, in terris ecclesie, & ius ciuile, in terris imperij, vt dictū est. Si autem fuerit compromissum cum clausula q; ipso tertio presente, vel absente citato, vel non, possunt pronunciare, tunc vtroq; iure valebit sententia duorū, seu plurium illo absente etiam non citato virtute clausule, & conuentionis in compromisso apposite, vt. d. s. de offi. cum si. supra alleg. qd' no. 10. notarie. Et p̄dicta dico forius procedere in pluribus arbitratoribus cum dicta clausula.

¶ Sed circa predicta occurritale dubium q; plerumq; de facto contingit, ecce q; facto compromisso in tres, & processu habito, & eadē simul conuenientes in vno loco pro conclusioe, & decisione, q; examinatoq; per eos negotio vnus ex eis decessit in discordia reliquis ibi firmis stantibus, & perseverantibus, queritur an ipsi duo poterunt ferre sententiam illo tertio abite, & non citato, dicit Innoc. q; sic, in. d. c. v3. yn. quasi hoc casu dicit ratio legis si tres, que est q; eius presentia potuit alios trahere in suam sententiam, & opin, sed Specul. in d. s. sequitur, ver. quid si fraude se abfener, & ver. item ex eo q; dicit, distinguat; aut ille tertius se abfentat simpliciter, nulla tamen discordia interueniente, sed examinatione, & tunc debet citari, aut interueni discordia, & tunc non debet vltra citari, nec secundum eum placet dīstin. quorundam qui voluerunt facere differentiam inter personam ipsorum arbitratorum, an illi duo sint doctores, & alter nō, vel si, vel an ille tertius se abfentat dolose, vel non, vt ibi no. Vespum Bartol. in. d. l. duo ex tribus, tenet indistincte debere eum citare, alias non valebit sententia, quia secundum eum non est illa sola ratio, de qua supra sed etiam alia v3; quia omnes iudicare iussi sunt, vt probatur in. d. l. si in tres in fi. ¶ Quid si ille tertius i eius recessu dixerit alijs duobus pronūciatis vos, quia sum contentus de eo quod pronūciabitis, nunquid eo casu valebit eorum sententia, dicit q; non, nisi de voluntate partium lata fuerit, ar. d. l. si in tres, determinat Specu. in. d. s. sequitur, ver. quid si tertio absente, Ex hoc sequitur decisio ad aliud, q; si per duos fuerit lata sententia tertio abite, & non citato, posteaq; venerit ipse tertius, & confirmaverit ipsam sententiam, q; nihilominus erit nulla, ar. l. q; ab imito, ff. de regu. iur. & no.

Specula. in. s. sequitur, ver. sed pone q; lata est sententia, secus est in iudice ordinario, vel delegato, vt nota. in. l. licet, ff. de iudi. & in. c. cum vos, extra de his q; si, a prela. sine cō. ca. & d. l. duo ex tribus. ¶ Sed pone q; actum ē in compromisso, vt arbitri pronūciat, secundum consil. Andrusse, an valeat compromissum, dicit quidam q; non, per tex. in. d. litem si vnus, s. idem pompo, ff. de arb. & ibi no. alii distinguunt, aut Andrusse consil. assumitur tanq; arbitratoris, & v3; aut tanq; arbitri, & non v3; vt no. Bart. in. d. s. idem pompo, & Specu. in. d. s. sequitur, 10 ver. sed quid si dicit. ¶ Rursum queritur an ille tertius q; assumitur ab arbitris discordibus sit verus arbiter, vel simplex consultor, distingue aut eligitur ab ipsis arbitris tantum, & tunc est consultor, & mediator, licet in aliquo naturam supiat arbitri, secundum Bart. aut eligitur communiter ab arbitris, & partibus, & tunc erit arbiter, vt alij, vt no. Specu. in. d. s. sequitur. Ver. sed nunquid iste tertius. & Bartol. in. d. s. Principaliter, & ibi glo. ¶ Sed quid si vt plurimum fieri solet actum est specialiter in compromisso q; tertius non assumatur, an v3; tale pactum dnt quidam q; sic, argu. l. j. s. si conuenit, ff. de po. & l. pocius, s. fina, ff. de arb. alij dnt contra, quia tale pactum est contra substantiam compromissi, ergo non v3; vt l. cum p̄cario, ff. de preca. communiter practicatur q; v3; ar. in. l. non distinguemus, s. de of. cum sibi not. ff. de arb. de quo vide Specul. in. d. s. sequitur.

12 ver. sed quid si duo sunt electi & c. ¶ Sed quid si iste tertius ab arbitris solis electus pronunciet cum vno ex eis, an valebit sententia dnt quidam q; sic, tanq; a maiori parte lata, vt d. l. si in tres, alij dnt contra, quia iste tertius nō habet potestatem pronūciandā, sed solum cōsultendā, vt dictum est, primam opin. approbat Barto. non per dictam rationem, sed quia eius opin. & sententia standum est, vt dicit text. in d. s. simpliciter, & not. Specu. in. d. s. sequitur.

13 ver. quid si vnus ex arbi. ¶ Quid si isti arbitri nil pronūciauerunt, an testes & attestaciones recepte coram eis faciāt fidem coram iudice ordinario, dicit q; si testes sunt mortui faciūt plenam fidem, si uero sunt uiuentes tūc est in electione eius contra quem sunt producti, an uelit eis stare, uel non, ut l. fina. C. de testi. & in c. p̄sentata, extra de testi. nisi specialiter expresse actum esset in compromisso, q; eis daretur plena fides coram iudice ordinario, ut in. d. l. fina. in princip. in quo erant omnes in forma compromissi, ubi autem essent recepti coram arbitratore, ut sit quoties tunc nullam fidem facerent, vt determinat Inno. in. c. cum in tra. extra de testi. & per Iac. bu, in. d. l. ff. & c.

FORMA LIBEL. AD PENAM EX COMPROMIS.

S V M M A R I V M.

- 1 An teneat snia arbitratorum pronunciantium su per vna re sola cum questio sit de pluribus.
- 2 Arbitrator si in pronunciatō errauerit, an postea possit errorem suum corrigere.

DIMITTENDVM DOMVM

antedictam. Erat igitur questio de vna re scilicet. **¶** Quid igitur si qd erat de pluribus, & de vna sola pronunciatuerunt, an tenebit snia, vñ qd non, vt. l. qualem, alias incipit dicere. §. & si de pluribus. ff. de arbi. Tu vero plenius distingue, aut est actum in compromisso, qd possit arbitratu super singulis separatim pronunciat, aut est actum, qd de oibus simul debet pronunciat, aut est dubiu. Primo casu valet snia. Secdo aut casu non valet, vt probatur in. l. quid sit. i. prin. ff. de arb. Tertio casu dicit ibi glo. qd presumit actum, vt separatim possit pronunciat. Barto. aut ibidem dicit fore considerandum, aut sunt plures qones super pluribus rebus que inferuntur solum ab vna & eadem parte, & tunc est vera opi. glo. aut plures cause inferuntur vicis sim per vnanq; partem vna contra aliam, & econtra, & tunc presumitur actum qd semel su per oibus snia feratur pp natura conventionis, & reconuentionis. ar. in. l. j. in. ff. que sen. sine ap. rescin. & in. l. qui prior. ff. de iudi. Vel dic, aut cause sunt simul connexe, & vñ actum, ut de oibus pronuncietur, aut sunt separate, & tunc separatim poterit pronunciat, & hoc sequitur Spe. in. d. §. sequitur. ver. sed quid e conuerso. Et hoc & alia plura de quibus supra procedunt in simplici arbitro, sed in arbitratore, qui pstatem hz largissimam, vt supra dcm est. puto esse pnu ciantium super vna snia, vel super vno capto ce teris omisiss, arg. eorum que superius allegata sunt in prece. glo. **¶** Quid aut si arbitratu i p nunciando errauerit, an poterit postea corrige re suum errorem, dic qd non, quia per sniam expirat compromissum, vt probatur in. l. qui ar bitrat. & ibi no. ff. de arb. & idem credendum in arbitratore, putarem in parti succurrendu esse per docti exceptionem. ar. in. l. si. in. prin. & qd ibi no. ff. de codi. inde. super quibus vide qd no. Spe. in. d. §. sequitur. ver. sed pone actum esse qd possit pronunciat. i. & ver. seq. & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminis solutionis si non sit expressus in snia, an cadat in penam si non offerat.
- INFRACEPTVM TERMINVM.
- 1 Quid autem si terminus sit expressus in snia, an cadat in penam si non offerat, vñ qd no, sed est necesse qd interpelletur. ar. in. l. qd te. ff. si cer.

petat. & l. si ex legati causa. ff. de verbor. obssi. Tu dic qd dies omisiss per arbitratu suppletur per legem per quam datur condemnatio tepus quatuor mensium ad soluendum. vt in. d. l. de bitoribus. ff. de re iudi. & l. fin. C. de vsu. & rei iud. & est tex. cum glo. in. l. si de meis. §. fin. ff. de arb. vnde post lapsum huius tepis cadit in penam. Et cum dies hec interpellet pro hoie, vt. l. magnam. C. de contrahē. & committ. stip. non requiritur alia interpellatio, nec post diem admitteretur purgatio morte per. d. l. magnam. & l. celus. in. prin. & ibi no. ff. de arb. secus au tem si pena non esset apposita, quia tunc post diem possit mortem purgare incontinēti, iuxta docti. l. si post tres. ff. si quis cauit. & l. si infulam. ff. de verbo. obliga. & l. sed & si alia. ff. de consti. pecu. & l. si. ff. de arbi. cum simi.

S V M M A R I V M.

- 1 Quis sit sensus istorum ablatiuorum positoru in snia dante, & soluente & c.
 - 2 Negligens in implendo conditionem ad iestam per arbitratu in snia, an ipso iure incidat in penam.
- DANTE ET SOLVENTE.
- 1 Ibi ablatiu absoluti faciunt conditionem, & est sensus si dederit, & soluerit, vt in. l. euicissio ff. de vsu. sic qd non prius tenetur relaxare domum quam fuerit conditio impleta. vt in. l. qui heredi. in. prin. ff. de condi. & demonst. & l. j. §. si aut aliquid. C. de cadu. tol. & l. ei qui. ff. de condi. in. si. debeat ergo offerre istam pecunia & deponere. vt. l. obligatione. C. de solu. & l. acceptam. C. de vsu. quam si non accepit p impleta conditione reputabitur. vt. l. iure ciuil ff. de condi. & demon. cum ibi nota. & tunc ca dit i penam. Dubium aut occurrat, an hec snia valeat, super quo distinguit Specu. in. d. §. exci pitur. ver. sed pone qd litigantes, aut fuit arbitratu qui tulit hanc sniam, & non vñ, aut fuit ar bitratu, & valet, ad quod faciunt que superius dixi in glo. super ver. de iure & facto. **¶** Sed nun quid si iste Ioan. fuerit contumax, vel negli gens in implendo istam conditionem incidit ipso iure in penam, dic qd non, quia quod soluat flor. xxv. non est de necessitate precisa, sed in sola eius potestate, nam ea que sunt in conditio ne non sunt in obligatione. vt. l. si quis sub co ditione. ff. si quis obmis. cau. testa. & l. obliga tionum fere. §. si ita stipulatus. ff. de actio. & obligatio.

S V M M A R I V M.

- 1 Oblatio & dispositio tantum operatur quantum solutio.
- 2 Cōsignatio pecunie, an debet fieri in bus si sine numeratione.

FORMA LIBEL. AD PENAM EX COMPROMISSO LEGITIME OBTULIT ET

1 **consignauit.** C. Talis enim oblatio & depositio tantum operatur, quantum so. vt in d. l. acceptam. & d. l. oblatione, dicitur tamen quantitas integra, & non pars offeratur, & fiat congruo loco, & tempore, & d. l. oblatione, & d. l. solutus, ff. de sol. & d. l. mora, in princip. ff. de usu, quia solutio particularis non admittitur ubi debitum est liquidum, & certum, ut in l. tutor §. lucius, ff. de usu, alias autem si non esset liquidum, nec certum, tunc ante admitteretur solutio partis vt habetur in l. quidam examinauerunt, ff. si cert. peti. nec debet expectare, quod ipse super hac solutione interpelletur, ut supra dictum est, immo debet esse curiosus & sollicitus in offerendo modo quo supra nec sufficeret ei ad excusationem nuda oblatio nisi interueniret consignatio, ut predicta probantur ex iuribus prealle. & optime ad hoc adduco tex. in l. fundum §. si incerta, & l. fina, ff. de le. comis. Idem confirmat Barro. & l. pretor ait §. si quis paratus a. ff. de no. oper. num. per t. ext. in l. seruus si heredi. i. ff. de sta. li. & l. qui decem §. idem respondit, ff. de sol. licet contrahat. l. pe. ff. de rescin. ven. & glo. not. in l. si residuum

2 **C. de distra. pig. C. Et no. quod si consignatio pecunie fieret in bursa, nec uideretur ipsa pecunia ad oculum non sufficeret, sed debet ipsa pecunia exbursari & offerri, & eadem in bursum recondi, ut uideatur a testibus qualis, & quot sint, secundum Bartol. ut per eum no. in l. cum seruus ita. ff. de condi. & demon. & c.**

ET AMPLIUS DICTAM DO
mum ressi. Per hoc ergo quod facta oblatio, & depositione pecunie contumax fuit in restitutione domus pena commissa fuit, ut i. d. l. acceptum, cum si. Quid autem si pena commissa postea offeratur an purgetur mora, dic ut supra dixi, aut ille acceptauit, aut recipere recusauit, si sponte acceptauit, aut simpliciter sine protestatione, & tunc pena purgatur, aut cum protestatione saluo iure pene, & tunc non purgatur, ut hec habentur in l. celsus, in princip. ff. de arb. & l. post diem, ff. de le. commis. & l. debitor §. i. ff. qui. mo. pig. uel hyp. sol. quod sequitur Specu. in d. §. sequitur, uerbi sciendum.

QVARE CVM PREDICTA
uera sint. Hec est conclusio petitionis ad quam semper est aduertendum, ut alius dixi.

ET AD IPSAM Penam soluendam, Notandum est quod arbiter non potest de pena cognoscere b post latam sententiam, ut supra dixi, immo quod sortius est etiam ante latam sententiam nisi specialiter in compromisso actum sit, quod de pena possit cognoscere, & terminare secundum Innoc. & alios in d. l.

quid tamen, in fin. ff. de arbit. & in capitulo cum dilectus, extra de arbit. Similiter nec possit cognoscere de damnis, & inter. que ueniunt iure actionis, nisi expresse sit actum, argu. dicto §. de offic. & dicta. l. quid tamen, in fin. secus si officio iudicis argu. l. ediles §. sciendum, ff. de edil. edict. & l. quarta, C. de po. quod sequitur Speculat. in dicto §. sequitur, uersicul. sed quia. Bst ergo consilium, quod in forma compromissi apponatur, quod arbiter possit cognoscere, & pronunciare tam super pena damni & inter. quam super omnibus emergentibus.

SVM MARIVM.

- 1 An sententia generalis lata super compromisso generali noceat in omnibus.
- 2 Quantumcunque petitio, profectio, & sententia, seu transactio fuerint generales, tamen aliquando non preiudicat in omnibus.
- 3 Quietatio facta pubere, & tutore generaliter, si tamen tutor super una re tantum reddiderit rationem, an preiudicat in omnibus.
- 4 Sententia arbitratorum lata die feriata, an ualeat.
- 5 Que persona possit esse arbiter, uel arbitrator.
- 6 De qua re possit fieri compromissum.
- 7 An compromittatur de his que compromittari non potest, si statuto caueatur, quod de omnibus compromittatur.
- 8 Compromissum qualiter finiatur.

a Paratus vi de ibi in apostolis ad Alexan. per me factio.

b Cognoscere, Adde Bald. in addi. ad Spe. de arb. uersic. potest cognoscere, Q. iij

FORMALIB. Q. V. O. AGI. AD PENAM EXCOMP.

PONI FACIETIS
 ipsum Io. in corporale pos
 sessionē. **C.** + Hic uero reuo
 co i dubium id de quo fre
 quēter fit disputatio v3, an
 snā gñalis lata super com
 pmissio gñali noceat i om
 nibus pro cuius plena do
 ctina sic distingue, prout
 no. per Bart. in l. de rebus
 ff. de arb. & per gl. & Cy.
 in l. si pretextu. C. de tran
 sac. & l. ij. C. de iud. aut. n.
 agitur a iudice, vel arbitro,
 seu a partibus, q̄ snā, vel
 transactio preiudicet i om
 nibus, & tunc in oibus p̄
 iudicabit, quia remittentib
 us actiōes, et iura sua, etc.
 It. l. queritur. §. si uenditor
 ff. de edi. edi. & quia a c̄tus
 iudicis, vel arbitri opatur
 scdm eius intentum, sed nō
 contra eius propositum. ut
 in l. si cum ar. in prin. ff. de
 excep. rei iudi. & l. nō ois
 ff. si cer. pe. aut agit quod i
 una re, uel certis rebus tm̄
 preiudicet, & tunc in alijs
 non nocebit. ar. in l. stem si
 unus. §. i summa. ff. de pac.
 & l. si de certa. C. de tran
 sac. aut dubitatur quid actū
 sit, & tunc subdistingue,
 aut petitio, prosecutio, &
 snā, seu transactio fuerunt
 gñales, et sic totus p̄cessus
 fuit gñalis, & tunc preiudi
 cat in oibus. vt in d. l. sub
 pretextu. + Fallit i duobus
 casibus qui hñr, & no. i. l.
 tres fratres. ff. de pac. & l. i.
 de his. ff. de trasac. Aut pe
 titio fuit gñalis, prosecutio
 aut sp̄alis, & snā, seu trasac
 tio gñalis, & tunc inspicit
 ur magis medium, s. p̄ce
 cutio quam eius extrema,
 & dicemus quod effectu
 non preiudicat nisi in p̄ce
 cutiōe. vt. d. l. ij. & ibi no.
 per Cyn. C. de iudic. Aut
 utrūq̄ est sp̄ale, & tunc in
 ceteris preiudicat. ar. d. §. i
 summa. aut petitio ē gñalis,
 sed trasactio, uel snā sp̄alis,

& tūc in ea specie tm̄ non in ceteris p̄iudicat.
 ut. C. de transac. l. age, aut econtra petitio fuit
 sp̄alis, & trasactio, seu snā gñalis, & tunc sub
 distingue, aut uirtus & rō recti sermonis non
 patitur extendi ad alias species nisi ad petita
 tm̄. & tunc non preiudicat in alijs, ut. d. l. si cer
 ta. C. de transac. aut ratio & uirtus recti sermo
 nis patitur ad oīa extendi, & tunc non oibus
 preiudicat, alias aut seruanda esset propria uer
 bi significatio. ut. l. nō aliter. ff. de lega. iij. **C.** + Et
 ex his decidī consuevit talis q̄d, ecce quod tu
 tor, uel curator, uel alius in computatione sue
 administrationis calculauit solum rōnem sup̄
 administratione salis, uel grani, seu uini. Deinde
 apparet ei facta per puberem, seu dñm quietat
 io, seu liberatio gñalis, an talis liberatio p̄du
 catur ad oīa, an solum ad illud capitulum, uel
 negocia de quo reddita fuit ratio. Quidam di
 cunt quod debet restringi solum ad illud capi
 tulum. Cy. aut in d. l. sub prexto tenet contra
 rium per tex. in l. emptor. §. lucius. ff. de pac.
 & ibi no. Non obstant que superius dicta sunt,
 quia illa loquuntur in transactioe, hec aut in
 pacto. Rō dñe quia transactio est de re dubia,
 eadēq̄ ad prosecuta restringitur, pactum uero
 sit gratuitum, & de re certa, vñ ad oīa referē,
 de quo latius uide q̄ no. in l. aureli. §. cayo per
 Bar. ff. de libe. leg. & in d. §. lucius. & per glo.
 in c. cum uenerabilis. extra de censu. **C.** + Am
 plius a queri solet an ualeat arbitrorum snā la
 ta die feriat. Circa quod distingue, aut est lata
 per arbitrum tm̄, aut per arbitrate rem. Primo
 casu subdistinguit, aut hoc est actū i cōpromiss
 so, prout fit cōiter in instis, & tunc aut fertur
 snā die feriat ob necessitatem hoium, ut tpe
 messium, uel uindemiarum. & v3, aut die feriat
 ob honorē Dei, & tūc nō v3, ut. l. si de meis
 §. si. & l. si feriat. & l. diē proferre. §. si quis
 litigatorum. ff. de arb. aut non fuit actū de hoc,
 & tunc non v3 aliquo casu, quia arbitria istar
 iudiciorum sunt redacta. ut. ff. de arb. l. j. ubi au
 tem lata fuit ab arbitrator, tunc v3 quocunq̄
 tempore feriat, etiam si in Dei honorem lata
 sit, cum hec sententia ab eo lata sit quedam tras
 actio, ut superius dictum est, si q̄ oī tpe ferri
 potest. ut. l. non minore. C. de transac. & l. si.
 C. de ser. & hoc t3 Spec. in d. §. sequitur. circa
 si. uel. in forma aut compromissi. An aut coga
 tur die feriat pronunciare tangitur i d. §. segū
 circa si. i uer. forma compromissi. Inde queff
 quo loco sit ferenda snā per arbitros, dic quod
 aut est actum de certo loco, & tunc in eo est fe
 renda, ubi aut locus non est designatus tunc fe
 renda est in loco in quo traditum est compro
 missum, vt habetur in l. si cum dies. §. arbitet
 ff. de arb. & ibi per Barto, & intelligo de loco

2 **C.** Amplius
 uide Bald. in l.
 si ut proponas.
 la. j. C. quomo
 do & quando
 in. Barto. & do
 cto. in l. si feriat
 ff. de arb.
 Bald. in l. snā.
 in. iij. q. de con
 trahen. emptio.
 Lanfran. in tra
 ctat. de arbi. in
 vij. parte. l. vj.
 q.

4
 a

jarge videlicet ciuitatis, vel castrī non autem de loco strictē sumpto puta domo vel portico, vt no. Spec. in titu. de arb. §. si. ver. pe. loco autem. Et predicta procedunt in simpliciter arbitrio, sedus autem efficit in arbitratore, nam in dubio recedunt in quocumque loco sita sententiā ferre possit. arg. C. de fer. l. si. & l. non minorē. C. de tranſ. & extra eo. si. c. si. eorū q̄ no. Spe. in. d. ti. §. si. ver. in forma aut. Bonum est igitur in forma cōpromissi adijcere, q̄ arbitri possunt pronunciare in quocumque loco alio vltra locū cōpromissi. ¶ Postremo p̄ pleniori declaratione materie potest queri que persona possit esse arbiter, vel arbitrator. Et quidē sciendū est, quilibet regulariter potest esse arbiter nisi. l. cōsuel municipalis prohibeat. Prohibentur autē mulier, a seruus, mutus, furiosus, furcus, pupilus minor annis. xxv. vt traditur in l. cum. l. & l. pedius. & d. l. sz in seruū. cū si. ibi no. ff. de arb. et. C. eo. ti. l. si. & extra eo. ti. c. dilecti. Posset tamen mulier arbitrari, & amicabiliter componere. vt in. c. dilecti. super quo vide q̄ no. Spe. in. d. ti. §. si. itē phibetur secundū aliquos esse arbiter, abbas, prior, vel prepositus regularis, licet tales possint esse arbitratōres. arg. l. si. C. de fer. alij autem dnt q̄ nunq̄ esse possunt, vt plene disputat Spec. in. d. §. sequit. ver. sed quero diligenter, & eodem modo dnt quidam distinguendum in monacho b simplici, vel fratre minore, & quocumq̄ alio mendicante, vt ibi no. ver. sed quid in simplici. sed in episcopo non est dubium q̄ pōt esse arbiter, vt l. si qui ex cōsensu. C. de epi. audi. & extra de arb. cū si. ibi no. per Spec. Prohibetur etiā esse arbiter quilibet laicus in cā spirituali, nisi hēat secum clericū socium, vt in. c. coningit. & c. p. tuas. extra de arbi. cū si. ibi no. fortasse nec arbitrator, quia de istis spūalibus laicus nullam debet hēre communionē. vt extra de iudi. in. c. si. Item prohibet ordinarius secundum iura ciuilia esse arbiter, forē ideo quia superfluum videtur & absonum ipsum abuti sua iurisdictione. vt. d. l. sed si seruum. §. si quis. pōt tamē esse arbiter, vt in auc. vt disse. iudi. §. si vero contingerit. C. de iud. aperitissimi. cū auc. ibi posita. Sed secundum canones pōt esse arbiter. & arbitrator tam ordinarius, vt extra de arbi. cum tempore. & extra de elec. cū causam. & de iur. iuran. in. c. veniens. q̄ etiā delegatus. vt extra de arbi. c. olim. Prohibet etiā esse arbiter, quilibet in re. ppria. ff. de arbi. l. pe. cum simi. Sed bene pōt esse arbitrator etiā super iniuria propria. vt in. c. quintanalis. de iure iur. facit in l. lege. in prin. ff. loca. & conduc. ¶ Itē queri potest de quibus, & super quibus potest committi, & dic q̄ regulariter de quibus ciuili-

bus causis, vt extra de arbi. c. i. de criminalibus autem non sic criminaliter agitur, nec de matrimonialibus, nec de cā libertatis. vt extra de tras. c. si. & de in integ. resti. c. i. & l. non distinguemus. §. de liberali. & d. c. cum tempore. & d. l. non distinguemus. §. de liberali. & d. c. cum tempore. §. si errorē. nedum tanq̄ in arbitrium, sed vt puto, nec tanq̄ in arbitratōre. l. z aliqui contra. vt refert Spe. in. d. §. restat videre, sed nec de causa monachationis potest compromitti, nec de publica, vel populari actione, nec de aliquo iure speciali, vt ibi plene not. Vassallus autem c in sui tantum preiudicium, & non domini potest de re feudali facere compromissum. vt in. c. i. §. de lege corra. Sed nec de rebus ecclesie potest fieri compromissum quo ad perpetuum ecclesie preiudicium, sed ipsius rectoris tantum sic, vt in. c. tertio. & cap. per tuas & c. cum tempore extra de arbi. ¶ Sed quid erit si statuto ciuitatis caueatur de qualibet lite & questione partes cogantur se cōpromittere, an in predictis spiritualibus casibus, & alijs a iure prohibitis erunt partes cogende facere compromissum, videtur quod sic, quia statutum cum sit generale non debet restringi. vt. l. constituta. ff. de testa. mil. & l. constitutionibus. ff. ad muni. immo debet sic intelligi, vt vltra ius commune aliquid operetur. vt. l. si quādo. ff. de leg. i. In contrarium determinat Barto. sub hac distinctione, aut enim est lis, vel questio de aliquo pertinente ad merum vel mixtum d imperium, & tunc in dubio statutum non porrigit ad hūc casus; ap̄ secus, vbi aut verba statuti eēt adeo clara, et certa quod ta-

a ¶ Mulier. dō. in. l. cū long. ff. de arb. et in. l. si. C. de ar. spe. ti. d. arb. §. ii. ver. phibet doct. in. c. q̄nta uallis. spe. ti. de iud. d. l. §. viiii. ver. recli. q̄ est mulier.

b ¶ Monacho. vide An. cōsili. vlt. in prin.

c ¶ Vassallus aut. vide Spe. tit. de arbi. §. ii. vers. sed nunq̄ vassallus, et ibi Bal. in. l. addi. vers. vassallus bal. in. c. i. de iur. in va. facta. Lāfrā. ita & de arbi. in. iiii. tempore.

d ¶ Ad mez. et mixtum. adde vt roma. cons. clxxxj. & 95.

2C^o Insatur. ut
de Pau. de ca.
cōf. xxxij. lo.
de ana. consi. l.

lem causam cōprehēderēt,
tūc tenent pres facere com
promissum, sed hoc casu ar
bitri nō pronunciant, sed
solū cōsulerent iudicem or

est difficilis, atq; sumptuosa, vta autem tua sit
certa breuis dubia, & in sitra est, ideo, in hoc
cogita, & inter alias eliges facere illam artem
que operari possit cum minori peccato, &
tū maiori libertate.

dinarium sic esse pronnciandū. vt ipse not. in
l. non distinguemus. §. questus, & §. iul. ff. de ar.
nec ob, q; in contrariū dicitur, nam verba sta
tuti in dubio multū operantur si ad solos ca
sus permisso referant in quibus partes nō co
gebantur facere cōpromissum de iure comuni.
vt. l. iij. §. tā & §. ff. de arb. que partes nunc per
statutū compellunt, sed nec post latā sententiā
que trāsit in rē iudicē, cōpellitur quis facere cō
promissum secundū Bar. vt not. circa formam

3 executionis sententię. ¶ Postea querendū est
a qualiter finiat a cōpromissum, & potestas ar
bitrorū vel arbitrātorum. Et qdem finit
lata sententiā, vt dictū est, & probatur in. l. qd
tamen. & l. diē proferre. ff. de arb. Item per la
psum rēporis appositū in cōpromissio. vt. l. si
cū dles. & l. arbitet ex compromisso. ff. eo. tit.

¶ Itē morte vnus arbitri, vel alterius partis
nisi sit dictū, q; ad heredē trāseat vt in. d. l. nō
distinguemus. §. sacerdotio. l. diē. §. j. & l. sed si
interpella. in si. & l. i. cōpromissum. ff. de arb.
& in. c. presentata. extra de testi. etiā si sit prela
tus q; cōpromiserit, nā eius morte cōpromissū
soluit, vt deter. idē Spe. in. d. §. finitur. Item fini
tur si rēpus nō sit appositū in ipso cōpromisso
per lapsum triēnij, vt plene disputat idē Spec.
in. d. ti. §. differt. ver. itē infra triēniū finitur &
alijs quibusdā modjs de quibus tangit in. d. §.
finitur. & l. non distinguemus. §. compromis
so. & §. sacerdotio. cum simi. ibi no. ff. de arbi.
Ex quibus patet quot, & quanta obijci pos
sunt contra sententiā, et compromissum, que
latius prosequere, ut per eum not. in. d. ti. §. ex
cipitur contra arbitrum &c.

Q. V E O M N I A & singula. Ista clausula
cū sequētib; debet extendi, prout traditur su
pra in. j. li. ¶ Ad vnū tamen attende tu qui cu
pis leges addicere, q; in multis mūdi prouin
cijs, & in varijs ciuitatibus, locis, & terris, ho
mines in eorum questionibus, & discordijs re
cursum habēt ad istos arbitratōres, vel sponte,
vel legis necessitate. Sunt. n. in. d. loc. is, vel
prouincijs, aliquando statuta, aliquando con
suetudines qbus disponitur, q; partes cogātur
ad se compromittēdum in amicos communes
quo fit, vt in talibus partibus male, & pessime
fit pro iudicijs. Vnde ars hec periculosa est
in fructu, quia non conuenit in omni loco, prout
conuenit mēdicina que non tollitur, nec minu
itur per statuta, & etiā ars ipsa in ipsius
querenda peritia, & doctrina valde laboriosa

¶ Forma super solutio ne pedagogiorum.

C O R A M V O B I S Domino vicario
pa. dicit, narrat, significat, & proponit
Iaco. de ferrarijs agendo, & agere volendo
& hanc petitionem dirigendo contra, & ad
uersus Marcum de piscarijs, & contra quan
cuncq; aliam personam pro eo, & eius nomi
ne in iudicio legitime comparentem, q; cum
ipse Iaco. venit et de Monteferrato ad ciuita
tem Papie, & secum deferret super eius equo
brachia sex panni borfolini pro eius vsu vo
lens de eo sibi fieri facere vnā pellandram,
& intrasset in ipsam ciuitatem sine solutio
ne alicuius pedagogij dicti panni. Ecce q; supra scri
ptus Marcus publicanus, & datus dicti
pedagogij dictum drapum simul cum dicto equo
super quo portabatur, eius propria auctoritate
accepit, & attrecauit contra voluntatem ip
sius Iaco. dicendo, q; equus cum panno pre
dicto cecciderat in commissum propter ve
stigal, seu datum non solutum, q; minime fieri
potuit, nec debuit de iure, quoniam iuxta leg
gimas sanctiones res que portantur, seu de
feruntur pro vsu proprio non subiacent so
lutioni alicuius pedagogij, seu datij, vnde inde
bite, ac iniuste prescriptus Marcus ipsum dra
pum cum equo abstulit ipsi Iaco. & ablatum
detinet occupatum, & sepius super ipsius dra
pi, & equi restitutione admonitus, & requis
itus ipsum facere indebite recusauit. Quare
cum predicta vera sint perit, & requirit pre
nominatus Iac. quatenus per vestram diffini
tiam sententiā, & omni alio iure, via, modo et
forma quibus melius fieri potest, condennetis,
& cōdenatū iuris remedijs compellatis Mar
cum antedictum ad restituendum, & relaxan
dum libere, & absq; alicuius solutione pedagogij
supra scriptum equum, & drapum, simul cum
omnibus damnis, & interest; & expensis
per eum factis, & passis occasione predicta,
que ascendere possunt ad flore. x. & de faci
endis, & patiendis in futurum protestando &
deducendo in presenti iudicio &c., saluo iure
addendi &c. non astringens se, &c.

C O R A M V O B I S. Iste tractatus
vestigalium que in vulgari datia, & pe
dagia nuncupantur frequens est, & quotidia
nus, quia uniuersus orbis est hodie submissus
vestigalibus, et tribus, nam vt inquit scriptura

existit edictum a Cesare augusto, vt describere
 rur vniuersus orbis, fuerunt autem indusa
 vestigalia ad sustentationem reipub. licet ho-
 die propter mala regimina reducta sint ad con-
 sumptionem reipub. super quibus exigendis non
 feruntur eadem forma, nec idem modus vbiq;
 locorum, sed quod sunt prouincie, ciuitates, &
 loca, tot esse reperuntur differentie in modo
 exigendi, nec attenditur vt plurimum ordo
 furis communis, sed seruatur in hoc sicut &
 in alijs casibus eorum capitula, & stat. super
 his edita. ut in l. omnes populi. ff. de iu. iu.

IACOBVS DE ferrarijs. Iste fuit, & est
 scriptor, & cancellarius, & affinis meus qui
 anno presentis currente .1414. mens. octob.
 agebat etatem an. xxx. dum simul mecum ha-
 bitaret in Monteferrato, vbi tunc eram pro
 generali vicaris, & consiliario Illust. d. Theo-
 dori Marchi. montisferra. & habitabam in lo-
 co Pontifere, & ego ipse tunc agebam eta-
 tem anno. 50.

MARCVS DE piscarijs. Iste est bonus
 ciuis in ciuitate Papie, & semper vsus est ista ar-
 te, & plurimi alij ciues cum eo, qui aliquando
 reperti sunt esse consumpti propter qd sepe di-
 xit, qd reipub. status ciuitatis male successit, quan-
 do ciues ceperunt tempus suum occupare in
 illa arte dationum, & pedagogiorum, cum longe
 melius foret, qd tempus occuparent in mercan-
 tijs, & alijs honestis artibus, nam ex hac ma-
 ledicta arte multa generantur odia, & cumu-
 lantur inimicitie, & infinita committuntur pec-
 cata, vnde tales sunt in continuo periculo per-
 dendi substantiam corpus & animam.

SVMARIVM.

- 1 De quibus rebus datum solui debeat.
- 2 Que dicantur res pro usu proprio.
- 3 Quis possit imponere datia, seu pedagia.
- 4 Qualiter ius pedagogij acquiratur.

PANNI BORSOLINI PRO
 eius usu &c. + Hic multum aduertendum est,
 unde pro declaratione materie queritur de qui-
 bus solui debeat vel non datum, seu pedagi-
 um, unde breuiter respondetur, qd de omnibus
 rebus que causa negociationis conducuntur
 de quibus exprimitur, et habetur per tex. in l.
 inter dum. §. species. ff. de pub. de illis autem re-
 bus que pro usu proprio a deferuntur non de-
 bet solui pedagi-um, vt habetur in l. vniuersi
 de vesti. & co. & in l. censoria. in princ. ff. de
 verbo. significa. super quo stat debet iura-
 mento deferentis, vt determinat glos. in cle.
 sua, extra de censi. atamen tenetur ille qui

desert huiusmodi res pro
 usu suo proprio con-
 signare, & notificare il-
 las officiali super dno de-
 putato, vt colligitur in l.
 si publicanus. §. j. in fin.
 & l. interdum. §. quotiens.
 in princ. & §. b. quis. pro-
 fectus. in princ. ff. de pu-
 bli. + Et not. qd ille dicitur
 res pro usu proprio
 que sunt pro cultu, atq; pro
 quotidiano usu ipsius perso-
 sue, & familie sue, vt in
 d. l. censoria. sed licet ita sit
 de communi iure, tamen in
 multis paribus male ob-
 seruatur, maxime in ciui-
 tibus Lombardie. Sunt
 etiam & alij casus de iure
 communi quibus non solu-
 uitur pedagi-um quos enu-
 merat glos. in d. l. si publi-
 canus. §. j. + Deinde que
 ro quis possit imponere
 pedagia, siue datia, dic qd
 solus Imperator, vel Pa-
 pa in terris suis, alius au-
 tem in ferio non ut. l. ue-
 stigalia. in princ. de publi.
 & l. j. & ij. C. not. vesti.
 impo. non poss. immo nec
 pedagia antiqua inusitata,
 licet cuiquam augere, vel
 ampliare. vt. l. j. & ij. Sic
 que patet, qd isti plurimi
 castellanoti, qui contra soli-
 tum, & a suo capite augent
 eorum pedagia pestime
 faciunt contra ius, vnde
 non valet, nec ius aliquod
 eis acquiritur, quia que
 contra ius sunt pro infe-
 ctis habenda sunt, vt in
 l. non dubium. in fin.
 C. de legi. & in regula
 que contra ius. extra de
 regulis iuris libro sexto
 & ibi per Dyn. + Sed
 circa predicta de alio que-
 ritur, videlicet qualiter ius
 pedagogij acquiratur. Dis
 breuiter quod duobus mo-
 dis, Primo principis con-
 cessione. vt. d. l. vestigalia
 ff. de public. l. j. & ij. C.

a C Vsu pro a
 prio. quid si
 portat. pprio.
 & alterius. vi.
 de per Alex. +
 consi. lxxxij.
 sij. lib. & vide
 quod uoluit an
 cha. consilio.
 celxv.

b C Quis possit
 pedagia, in hoc
 uide Bal. con-
 sil. ccxxxj. &
 cccclxvij. &
 qualiter acqui-
 ratur ius impo-
 nendi pedagia.

FORMA SVPER SOLVTIONE PEDAGII.

2 **C** Antiqua consuetudine, adde & vide Panor. in c. ij. de iure immu. & in c. nouamus. de censu. no. vesti. impo. non pos. Secundo antiqua consuetudine a nea tanti temporis cuius non extet principij memoria. ut in c. super quibusdam in §. preterea. de verb. signi. & l. si publicanus. §. fin. ff. de publi. et ibi no. per Bar.

facit etiam. l. fina. C. no. vesti. vbi exequatur vterq; casus, & adde q; no. in forma actionis confessorie que competit pro seruitute.

I N T R A S S E T I P S A M Q ueritur an pro eadem re solui debeat gabella, vel pedagium ad introitum tantum, vel ad exitum ciuitatis statim, uel ad vtrumq; sup qua questione diuersimode secundum diuersitatem regionum obseruatur. vnde in hoc est standi consuetudini. ar. in l. si publicanus. §. si. de publi. cum si. ibi no. vbi autē de consuetudine non appareat putarem de iure cōmuni solum solui debere ad introitum, quia de introitu iura vidētur loqui, vt probatur in l. interdū §. diu. ff. de pub. nec amplius q̄ semel pro eadē re in eodem loco erit aliquis soluere aggrauandus, quia sufficit, q; semel factū est. vt. l. in diē. cum ibi no. ff. de aqua plu. arēn. l. ij. §. prodest quorum leg. facit. l. fideicom. §. si quis. ff. de leg. iij. cum. simi.

M A R C V S P V B L I C A N V S. Scire debes q; tura ciuiliū appellant publicanos quos vulgus appellat datarios, qui ideo publicani sunt appellati quasi canes publici cū eorum temeritas, & audacia sit immensa. vt l. quante audate. in prin. ff. de publi.

E I V S P R O P R I A A V C T O R I tate accepit. Sed nunquid liceat publicano manus iniicere propria auctoritate in rem cōmissam, seu pro qua datū non est solutum. Et certe quantum ad consuetudinē vbiq; locorū obtentam dicendum est, q; sic. sed de iure cōmuni fortasse dicendum esset, q; non. vt. C. ne quis in sua causa sibi dicit t per totum tit. & l. qui iuri sibi sioni. ff. de iur. om. iud. quia iste casus non reperitur inter exceptos a regula, nisi forte quis diceret ea ratione posse sustinere, vt ēt de iure cōmuni hoc fieri liceret, quia rei que cadit in commissum ipso iure absq; alia disputatione perditur dominū statim, & transfertur in flicum vel habentē causam a flicco, q; not. ergo & c. vt tradit & habet in. d. l. cōmissa. ff. de vec. & cōmisset. no. gl. i. d. l. si publicanus.

S V M M A R I V M.

- 1 Que sit pena non soluētis datū, siue pedagium.
- 2 Deferens res subiectas pedagio, an habeat expectare, q; officialis interroget, an habeat res pedagio subiectas.
- 3 Qui agit contra datarium qui pro datio rem

cepit non subiectam datio, an excusetur si dicat se ignorasse, q; erat res non subiecta datio.

4 Pena datij an transeat in heredem fraudantis datium.

5 An res licite reperte cum illicitis pro datio publicari possint.

6 Equus alienus, vel nauis aliena super qua portatur res illicita, an publicetur simul cum dicta re.

7 Immunitas de non soluendo pedagio, an transeat de persona venditoris in personam emptoris.

8 Exigens vectigal indebitē qua pena teneatur.

9 Deferens res si dicat se minorent summam habere quam habeat, an dicatur defraudare pedagium.

C E C I D E R V N T I N C O M M I S S I Q ueritur que sit pena nō soluētis datū, vel vectigal, dic breuiter q; de iure & consuetudine est pena amissionis, & confiscationis ipsius rei, vt in. d. l. si publicanus. §. si. in fi. & d. l. in censoria, & ad hoc facit. l. vniuersi. C. de vec. cum si. C. + Quero vterius an deferens res debeat expectare, q; officialis pedagij ipsum interroget, an habeat res de quibus soluere debet pedagium, dic q; non, immo ipse deferens debet se offerre. & profiteri officiali, q; tales res desert, vt est tex. in l. interdum. §. diu. ff. de publi. non ergo excusat deferentem si dicat, q; non fuit sibi denunciatum per officialē, & hoc habet locum, siue deserat res pro proprio, siue pro alieno, vt supra dixi, q; vbi sunt res pro quibus non solebar d. ritum, seu vectigal exolui, consuetudo in pluribus ciuitatibus, & locis admittit non astringi quemq; q; desert officiali consignare, C. + Quid si iste

3 I a. dicat se ignorasse, an soluere deberet pro eius drapo pedagium, an excusabitur. Dic breuiter q; sic in casu isto quo tuus erat de iure cōmuni quo iure inspecto ipse non tenebatur soluere de re portata pro vfu suo, vt supra dictū est, secus autē si derulisset re que secundū ius cōmune erat obnoxia solutioni datij, quia tūc ignorantia nō excusaret cuius ratio est, quia qñ nō soluit p re que secundū ius cōmune sol uere debet est in lata culpa. vt. l. late culpe. ff. de verb. signi. & sic debet intelligi. l. interdū §. licet q; ff. de pub. In alio casu quādo est res exempta a solutione vectigalis de iure cōmuni, sed est subiecta ex forma. l. municipalis. tunc excusatur, quia tollerabilis est ignorantia talis iuris; vt in. c. j. extra de consi. lib. vj. Excusatur ergo ignorantia facti dummodo non sit supina, nec crassa. vt not. in. d. §. licet in ea. l. interdum. §. diu. fratres. & §. ferui. In ignorantia autem iuris distinguitur, an sit iuris communis, vel municipalis, vt supra.

4. **¶** Sed nunquid hec pena transeat in heredes fraudantis pedagiū, dic q. sic, vt habeat in l. fraudat. et. l. commiss. & l. cotem ferro. §. illicitum. ff. de publi. licet quadam consuetudine apud plurimas ciuitates, ita demum teneatur defraudator si deprehensus in crimine. Pupillus tamen ab hac pena excusatur si infra xxx. dies se a mora, & delicto purgauerit soluendo pedagiū, vt traditur in l. imperatores. in si. ff. de publi. **¶** Rursum queritur quid si cum rebus q. solui non debet pedagiū ducantur illicitē, an non soluendo data publicari debeant omnia, videtur q. sic per l. corē ferro. §. diuus. ff. de pub. In contrarium de terminat. Bart. in d. §. diuus. per l. si publicanus. §. j. ibi vt aliquid ampli. ff. de publi. Nec ob. predictus. §. diuus. quia ibi in tali publicatione rerum de qua ibi loquitur non fit i. consuetudine fraudat. ve. §. galis, sed alterius criminis aliunde commissi per ipsum deferentē, prout etiam intelligit. Cy. in l. i. cum proponas C. de nau. se. **¶** Et ex hoc potes colligere decisionem illius questionis per sepe occurrentis; Ecce q. aliquis super equo alieuitus, aut nauē vel curru ducit aliquid sine solutione debita pedagiū, propter quod res ducta simul cū equo nauē vel curru debet cadere in commissum, a iuxta formā consuetudinis, vel statuti quibus disponitur, q. omnia confiscantur, **¶** Queritur an equus alienus; vel nauis aliena super quibus res ipsa est deducta debet confiscari, & videtur q. non, quia statutum, & consuetudo debet in dubio intelligi de equo proprio ducentis cum non conueniat rationi rem alienā ex culpa aliena debere confiscari. ar. in l. quia non debet. ff. de iureiur. et in regula non debet. extra de reg. iur. lib. vj. cum si ibi no. per Dy. Tu autē m. distinguē secundum Bart. & alios vt per eum not. in d. l. cotem ferro. §. diuus. ff. de publi. aut ille qui equum, aut nauim commodaui, sciebat q. super eis rem ipsam ducitur erat, vt quia ad hunc vnum commodauerat, & tunc confiscabitur, & imputet sibi si non preuidit, q. euenire poterat, aut non commodauit ad talem vsū, & erat ignorans huius ductio- nis, & tunc nō confiscabitur. vt in d. §. diuus. qui sic est intelligendus, vidi tamen in practica indistincte confiscari equū, & dominus eius habuit inde regressum ad emendum contra illū qui recepit. **¶** Amplius querit quāto tēpore durabit huiusmodi actio pro ve. §. galis cōsequendo. Dic breuiter q. solū durat quinquennio, & nō vltra est tex. nota. in l. ij. C. de ve. §. & cō. in l. & p. hoc patet, q. siue dicat hanc actionē esse psonalē, siue realē exorbitat regula altarū actionū, que vel xxx. vel xl. annis durare so-

let, vt in l. omnes. & in l. si cur. C. de prescri. xxx. an. Exorbitat etiā a regula fiscalii actionū que regulariter durat tēpore xxx. an. tantū, vt in omnibus. et ibi no. ff. de aliu. & tēpore prescri. Et sic est vnus casus quo excludit fiscus, & publicanus ab actione pedagiū, Alius est etiā casus, videlicet si nauis sup qua res prohibite ducebant cū ipsius rebus per serie. vt d. l. i. §. Tertius casus est in quo ducēs excusatur, & publicanus excludit ab exactione ve. §. galis, vj. si impellit te necessitate ducēs cū rebus ipsis coactus fuit transire facere nō per locum ad quē ire nō destinauerat, vt faciūt sepe naues maritimē, & aliqñ hostiū impulsione. ut habet in al. cezar. et. l. si. §. si ppter necessitatē. ff. de pub. q. sequitur Arch. in d. c. q. q. extra de sen. exc. cū. l. vj. **¶** Quid autē dicendum in eo qui c. habet immunitatē nō de suis rebus teneatur soluere pedagiū, vel ve. §. galis, an talis immunitas transibit in emptorē ipsarū rerū. Dic q. nō secūdu Dy. & Bar. vt p. eū no. in l. licitatorio. §. sin. ff. de pub. pro hoc facit, q. mutatione psonē mutat cōditio ipsius rei. vt l. p. procuratorem. in si. ff. de acqui. her. & ibi per Dy. & Bar. facit. l. si. in si. C. de inof. test. & per hoc determinat, q. illi qui emūt fructus a clericis teneantur pro eis soluere pedagiū licet clerici ab ipsa solutione sint exempti, vt no. p. Arch. in d. c. q. q. **¶** **¶** Nunc autē reuocō in dubio quid eorū tra ad precedentia, vj. quā pena teneatur qui exigit ve. §. galis indebite, d. dic. q. aut quis exigit nouum ve. §. galis nunq. hactenus in pōlitum; & tunc puniuntur

¶ In commissum. adde vt p. Rapha. cum a. consi. v. & consi. l. xxxj.

¶ Transiunt facere; adde ut per alex. consi. lxxxvj. iij. ff.

¶ Qui sunt immunes. vide in d. c. q. q. & in c. de. prescri. eor. ii. & in c. sup. quibusdam. de uer. sig. abb. et hoc in c. innotuamus. de cēsa. B. vide Panora. distinguētē in c. ex parte. de deci. vbi an cōcedatur rei, aut per solis. C.

¶ Qui exigit indebite ve. §. galis. vide per Bertrachi. i. tracta. de gabellis. & per Arch. in c. q. q. de cē. si. l. vj. & Lud. de ligna. in c. de presentib. de cēsa.

FORMA IN ACTIO. CONFES. PRO SERVI.

a Fraudasse.
adde Raphar.
cu. ma. consil.
proxime alle-
ga. quinto, &
ibi an noccat
domino talis
assertio,

pena. l. cor. de vi pub. vt. l.
fi. C. ad. l. iul. de vi publi-
aut exigit amplius quam co-
suetum fuerat exigi ab anti-
quo, verbi gratia, consueve-
rat antiquitus exigere pro
balla drapi vnum flo. &
nunc exigit vnum cum di-
midio, & tunc aliquando
punit in dupl. aliqñ in tri-
plum, aliquando etiam ex-
traordinarie corporaliter,
prout iudici videbuntur de-
linquentis in dicitis pondera-
tis, vt hec probantur in. l.
ii. in prin. & s. ii. & l. i. l. cita-
tio. s. q. illicite. ff. de pu-
bli. & non solum ipse prin-
cipalis publicanus de his

tenetur, sed etiam eius familia si in hoc deli-
querit, vt dicitur. l. ii. & in. l. quante aude. in
prin. & in. s. i. ff. de publ. cum simi. ¶ Vlti-
mo quero si pro rebus pro quibus iam de iu-
re communi, quam de consuetudine solui de-
bet vectigal, oriatur questio inter publicanum
& deferentem circa ipsarum summam, vel qua-
ritatem, siue in pondere, vel mensura, & tandem
ille deferens decipit publicanum in pondere,
vel summa dicendo solo verbo quantitate mi-
norem quam sit, an hoc solo antequam res di-
a xerit, extra locum dicatur fraudasse a peda-
gium, et videtur qd sic, nam si ex toto dixerit
se nihil habere de quo solui debeat datu dñi frau-
dasse pedagium vt dñm est eodem modo, &
si dixerit se minus habere quam habeat, dice-
tur fraudasse pedagium, & res cadit in com-
missum, vt eadem ratio, & iuris dispositio de to-
to ad partem, vt. l. que de tota. ff. de rei ven. cū
s. i. sibi no. Sit ergo sapiens ille qui desert vt di-
cat publicano si ab eo interrogetur de quanti-
tate, pondere, vel mensura rerum, frater credo,
qd res omnes sunt tanti ponderis, vel quantita-
tis, Sed quia possem errare facias illas ponde-
rari, vel mensurari, quia protestor quod non in-
tendo in aliquo datum fraudare &c.

¶ Forma in actione confessoria pro
seruitutibus.

CORAM VOBIS. Agit & in iure
proponit An. de ferrariis de loco Sarrirane
discretus Papis, cōtra & aduersus Ricar.
de canibus de eodem loco, & quancuncq; aliā
personam pro ipso Ricardo, & eius nomine le-
gitime comparentem dicens & proponens idē
An. quod iam longissimo tempore retro actio

habuit, tenuit, & possedit, & hodie tenet &
possidet pro suo, & tantquam suam domum
vnam positam, & iacentem in dicto loco cui
coheret ab vna parte etc. et ad ipsum An. ple-
no iure spectant. et pertinentem cui quidem do-
mum fuit, & est debitor, & hodie debetur a domo
ibi contigua prefati Ricard. seruitus signi im-
mittendi, ac stillicidii recipiendi a domo ipsius
An. in domum, & per domum ipsius Ricard.
Rursusq; dicit, & proponit Idem An. qd iam
longissimo tempore tenuit, & possedit, & ho-
die etiā tenet, & possidet quoddam molendi-
num in villa dicti loci situatum in & super fun-
do, & tenens proprio dicti Ang. cui coheret
& cetera & ad qd molendinum ipse An. longo
tempore elapso duxit quandam rugiam aque
per quandam petiam prati dicti Rica. positam,
& iacentem super territorio dicti loci cohe-
ret & cetera sciente & patiente dicto Ricar.
& predecessoris eius per quam petiam pra-
ti debetur, & debita sui t, & est seruitus aque
ductus ipsi molendino, et ipsum molendinum
ex causis legitimis, amplius dicit, et proponit
prefactus Ang. qd ex causis legitimis, et ma-
xime ex concessionibus, et privilegiis imperia-
libus habuit, et habet, et habere consuevit pla-
nam, et omnimodam iurisdictionem in dicto
loco Sarrirane, et in ipsius iurisdictione, ac
predictarum seruitutum possessione, et quasi
fuit, et seruit ipse An. tam per se, quam per eius
predecessores spacio anno. decimo. xx. xxx.
xl. et. c. anno. et pluribus, sic qd in contrarium
memoria initis eius aliquoties non existit
scientie & patientie d. Ricard. et eius antecessori-
bus. Deinde dicit et proponit prefactus Ang.
qd superscriptus Ricard. ipsum An. a certo te-
pore citra maxime ab anno proxime preteri-
to, et presenti, per totum ipsum tempus tur-
bauit, & inquietauit, et molestauit, ac turbat,
inquietat, et molestat eundem An. in. d. sua pos-
sessione, iurisdictione, et seruitutum, et iurium
predictorum, in debite, et iniuste non patien-
do, nec subsistendo ipsum An. vti et frui mo-
do debito predictis seruitutibus, iurisdictione,
et iuribus ad ipsum pleno iure spectantibus,
et pertinentibus, ac spectare, et pertinere solitis
et consuetis. Quare cum predicta vera sint,
petit, et requirit prefactus An. quatenus per
vestram diffinitiuam sententiam, et omni alio
iure, via modo, et forma, quibus melius pote-
ritis, pronuncietis, et declaretis seruitutem a-
q. ueductus, seu rugie ducende ad ipsum molen-
dinum, necnon seruitutem, d. signi immitten-
di, et stillicidii recipiendi iurisdictione qd in. d. lo-
co Sarrirane spectasse, et priuuisse, ac spectare,
et pertinere debet, et debita esse predicto mole, ac do

am, & etiam singula singulis congrue referen-
do licuisse, ac licere, d. An. ex sua domo in do-
mum, d. Ri. imitere signa, & stulticia q̄cunq̄
& exercere oī modā iurisdictionem in d. terra
Sarrirane iter hoies in ea habitantes libere, &
absq̄ conditione alicuius p̄sone. Insuper &
condēnatis per eandē sententiam, et condemnatum
iuris remediis cōpellatis p̄factum Ric. ad non
turbandū, nec molestandū de p̄nti, & in futu-
rum, d. An. in iure facultatis pot. vel quasi ab
exercitio p̄dictorū iurū suorū iurisdictionis,
& seruitutū, & ad p̄stā. eidē An. super h̄mōi
debitam cautionē, & amplius in oībus eius dā-
nis, & expensis tā p̄teritis, q̄ p̄tibus, & fu-
turis passis factis, & s̄endis, ac patiendis in fu-
turum de q̄bus liquidabitur in p̄cessi, & veri-
tas apparebit, & p̄dicta p̄nti fieri, & c. dedu-
cendo in presenti iudicio omnes suum & c.
saluo iure addendi & c. non atringens se & c.
no, bene hanc clausulam.

S V M M A R I V M.

1 Possunt cumulari plures clausule ad diuersa cō-
perentes in vno libello.

2 Actio confessoria est realis.

1 **C O R A M V O B I S.** + Hic attende
plures causas ad diuersa cōpeten. In pre-
senti libello cumulatās, q̄ de iur̄ fieri potest, vt
no. Dy. in regula nullus pluribus, de reg. iur.
lib. vi. & ego scripsi supra in primo libello in
glo. sup̄ verbo saluo iure addendi & c. rō est
in p̄nti casu, quia h̄mōi cumulatōnis nulla est
regula ipe dicitur, maxie, quia s̄nta lata in vna
causa non faciūt iudiciū in alia, dic vt ibi not.

2 **C** + Rursus est sciendū, q̄ vt euidenter liqueat
forma, & tenor p̄ntis libelli in eo deducitur a-

2 Actio cōfessoria a que realis est, & rem insequi-
tur, vt tradit & h̄f in d. de act. s. eque si agit, et
ibi no. per gl. & Dy. & Iac. bu. & de tali actio-
ne, & eius natura etiam plene tangitur per
Cyn. & alios, l. secunda, C. de serui, de qua mē-
tio habetur in l. secunda in prin. & l. loci corpus,
s. in confessoria, & s. cōpetit. ff. si serui,
ven. & no. Bar. in l. si prius, ff. de no. oper. nū-
& Inn. i. c. abbate sancte solum, extra de ver-
signi. & in c. inter quatuor, extra de ma. & c.
obe, & in c. conquerente, extra de offi. ordi.
Cōpetit etiam hec actio pro vsufu, & pro iu-
re vectigali cōsequentibus, vt l. vti frui, in p̄nti,
ff. si vsufu, pet. & l. ii. ff. si ser. v̄. & no. bar.
in l. si publicanus, s. in vectigalibus, ff. de pu-
bli. & no. per Inno. in c. certū carī, extra de se-
pul. & in c. cum venerabilis, extra de relig.
domi. cum sequen. Et quare appellatur con-
fessoria nota, per glo. in d. c. l. ii. in prin. ff. si

ser. vend. vel dic q̄ sic pla-
cuit legislatori, nec de hoc
est disputandum, sed p̄nti-
nacibus relinquendum, C.
de consti. pecu. lib. ii.

2 Cōfessoria
de hac actio-
vide p̄ Ot. cōf.
271. et p̄ Pau.
de ca. cōf. 67.

S V M M A R I V M.

1 Quid sit p̄dium vrba-
num & rusticum.

1 **D O M V M.** C Tu iu-
nis debes scire q̄ iure ciuili
omne edificium vbicq̄ situ-
atum, sive i ciuitate, sive in
rure appellatur p̄dium vr-
banum, terra autem vinea-
pratum, & similia, vbicq̄
situa appellatur p̄dium
rusticum, + quia p̄dium
rusticum ab vrbanō non
loco, sed qualitate discer-
niur, vt inquit legislator
in l. vrbanā p̄dīa, ff. de
verbo. signi. & l. i. in prin.
ff. communia p̄dīo, & in-
stitu. de seruitu. vrbanō, p̄-
dīo, & c.

S V M M A R I V M.

1 Hoc verbum pleno iure de-
notat plenitudinem do-
minij vel illius iuris q̄
in libello deducit.

2 Agens confessoria pro iure
seruitutis, an teneatur p̄-
bare se dominum p̄dij
domināris, & eius aduer-
sarium p̄dij seruitus.

3 Si quis possidet ius incorporate, vt est seruitus
non est presumptio aliqua, q̄ seruitus sit con-
stituta.

4 Cur magis presumatur, q̄ persona sit serua,
quam q̄ a re debeat seruitus.

P L E N O I V R E S P E C T A N-

1 **tem.** + Hec verba pleno iure denotant plenu-
dinem dominij, vel illius iuris, quod in libello
deducitur, vt no. per Inno. in capitul. cum in
tex. extra de regu. iur. ad quod facit l. titia,
ff. de annu. lege, & l. titia, ff. de vsufu, lega. l.
pater, ff. de seruitu. lega. & in capitu. querelam,
extra de electio. in proposito autem intelligen-
da, & deferenda sunt ad ius dominij directi,
vel vtilis, nam confessoria non datur nisi illi
qui dominus est p̄dij dominantis, nec serui-
tus constituitur, nec debetur nisi ab eo

est dñs predij seruiantis, vt traditur & hñ i
 l. in fi. & in l. si cum duas. & l. proprium. &
 l. si quis duas. in prin. ff. cõm. predio. rei nõ de
 aliene seruitus per alium non acquiritur. vt. d.
 l. si cum duas. & l. si quis duas. imo non acqui
 ritur rei cõmuni. vt. d. l. propriũ. facit. l. si vnus
 ex socijs. in prin. ff. de serui. rustico. predio.

¶ **Vt aut hoc plenius intelligatur** reuocò in
 dubium an agens confessoria pro iure seruitu
 tis rustice, vel vrbane teneatur de dñm proba
 re predij dominantis, & eius aduersarium esse
 dominũ predij seruitutis. in qua. q. glo. vñ sen
 tire in. l. sicut. §. si queratur. ff. si serui. vendi. q.
 aut ille qui agit confessoria est in possessione ip
 sius seruitutis, & tunc non tenetur probare de
 suo domino, nec alterius, & in hoc vertit vna
 cõmoditas possidendi. vt in. §. cõmodum. insti.
 de interdic. aut non est in possessione seruitutis
 & tunc tenetur de domino pbare, vt hoc pro
 hantur in. l. ij. §. hec autẽ in rem actio. ff. si ser.
 vñ. quam opi. vt tenere Inn. in. d. c. abbate. de
 ver. sig. Sed bar. in. l. si prius. ff. de no. ope. nũ.
 aliter voluit sentire dicens qd de domino vtri
 usq; est pbandum saltem psumptiue hoc nõ.
 nam probabitur qd ipse actor possidet fundum
 dominantem. & eius aduersarius fundũ seruie
 tem, qua possessione probata, erit p cõtam p
 batum psumptiue de dominio vtriusq; nã com
 isto casu de dominio q̄ratur quasi incidẽter &
 principaliter de alio. s. de iure seruitut. s. sequi
 tur qd poterit psumptiue de dño pbari esse so
 la possessio ius. no. per eundẽ. Bar. & gl. i. l.
 quidã in suo. ff. de condi. insti. & p Cy. i. l. ii.
 in. iij. q. C. q̄ sit lon. cõsue. & in. l. it. C. de pb.
 & ita credo quod Inn. & glo. etiã intellexerit.
 Vides ergo concludi ex pmissis primã com
 moditatẽ q̄ insurgit ex possessione. ¶ Secunda
 cõmoditas est vt tradit per gl. in. l. i. §. hoc iter
 dictot. ff. de i. aduq; pri. & i. d. §. si q̄rat quod
 possessor seruitutis nõ hz necesse pbari seu p
 uocare aduersariũ ad iudiciũ, sed simplr vti dẽ
 sua possessione qd verũ intelligo nisi per eũ tur
 bet. vt in casu isto de quo infra dicã. ¶ Tertia
 iuribus cõmoditas, qd possessor si cõmunit ab
 aduersario hẽt plixiores iducias. vt. l. si. ff. de
 ser. ¶ Quarta est vtilitas qd aduersarius prius
 iurabit de calũia q̄ possessor. vt. l. i. i. prin. C.
 de iur. calũ. ¶ Quinta subinfertur vtilitas qua
 secundũ Pla. p̄sumit in dubio qd ipsi possessori
 cõpetat ipsum ius seruitutis, nisi eius aduefarius
 probet nullum ius seruitutis ei cõpetere, q̄ quidẽ
 negatiua potest pbari per vñcos circum
 stantes qui deponant se nunquã vidisse ipsum
 tanquã actorem vti tali seruitute quod nõ po
 tuisset ea vt i quin ipsi testes vidissent, aduerte
 q̄ ista opi. Pla. est ab omnibus r̄probata. nã

pro possessore nõ presumitur quod ei seruitus
 debeat nisi aliunde probet seruitutẽ sibi seu
 predio suo q̄stam modis legitimis de quibus di
 cetur infra vt clare d̄ per tex. in. l. si quis diu
 turno. ibi vt cõfidat & c. & in. d. §. si queratur.
 & l. si. in prin. & in. si. ff. si ser. vendice. & ex
 hoc colligitur vna dñia inter possessorẽ rerum
 corporaliũ, nam pro eo qui possidet rem cor
 poralem p̄sumitur de eius dñio, vt supra dictũ
 est. ¶ Sed in eo qui possidet ius incorporate,
 vt ẽ seruitus nõ est p̄sumptio aliqua qd seruitus
 sit constituta. rõ huius est manifesta secundum
 docto. qm̄ quilibet res corporalis a natura sui
 p̄sumitur esse libera. vt. l. alius. C. de serui. et. l.
 cum eo. ff. de serui. vrb. p̄. ideo necesse est cõ
 tra hanc iuris p̄sumptionẽ inducere cõtrariã
 probõnem. arg. i. l. in. in. l. super seruis. C. qui
 mili. non pos. l. x. que ratio cessat in possessõie
 rerũ corporaliũ, q̄ natura sui subiacet possessõi
 hoĩs iuxta illud q̄cõd calcauerit pes tuus tuũ
 crit & qd scribitur i. l. ex hoc iure. ff. de iusti. et
 iur. Et hanc sententiam sequitur glo. & do
 capiti. in dicto. §. si queratur. & in. l. prima. §.
 hoc autẽ. ff. de i. aduq; pri. et Bar. in. l. natura
 lter in. §. nihil cõmune. ff. d. acquir. pos. & in.
 d. l. si prius. de no. ope. nun. & l. ij. & l. cũ res.
 C. de pba. Sed diceret aliquis nõne ex posses
 sione seruitutis in seruo p̄sumitur quis esse ser
 uus, nisi p̄bet se liberum. vt. l. circa. ff. de pro
 ba. & l. liberis. i. si. de lib. eã. cum simi. Cur er
 go non sic in possessione seruitutis aliarũ rerũ.
 Do. dicunt doc. qd rõ dñie est quia persona põt
 nasci serua. et per cõsequẽs quis de natura põt
 p̄duci seruus vt insti. de iure perso. §. i. & l. ma
 numissiones. ff. de iur. & iur. sed res a natura p
 ducunt libere. vt in. d. l. altius. & d. l. cum eo.
 ideo i primo casu p̄sumit talis possessio eius de
 monstrat. quia sic nasci potuit, & sic eum natũ
 verisimile est postq̄ de cõtrario nõ apparuit,
 sed in scõdo casu natura possessionis repugnat. id
 ex sola possessione non arguitur eã rem talẽ esse.
 imo hoc est p̄bat necesse. nec p̄missis hẽret
 obstare. l. seruitutes. §. si. ff. de ser. vrb. p̄. quia
 secundũ Dy. ibi certum erat de seruitute iã ipo
 sita. predicta vero loquuntur in casu dubio.
 ¶ Sed hic posset q̄ri q̄ est ratio quare magis
 sic esse presumatur in p̄sonis q̄ in alijs rebus.
 respondet quia Dy. nõ declarat qd rõ potest esse
 set quia persona in qua seruitus esse p̄sumitur
 habuit potestatem rectamandi, & contradicẽ
 di. vt. C. quibus ab lib. proclã. non licet. l. i. cõ
 seq. ideoq; eius iacturitas operatur confes
 sum. arg. eorum que no. per glo. in. l. labeo. ff.
 de aqua plu. ar. sicq; sequitur ex tali professio
 ne seruitutis p̄sumi ipsam seruitutem subesse.
 que ratio cessat in ceteris rebus inanimatis, in

quibus cum esset talis voluntas et potestas cessare debet presumptio antedicta. Et sexta veritas utilitas possidendi, quia si possessor turbetur iure seruitutis extra iudicium potest de facto resistere, quod est valde notabile pro conservatione iurisdictionum temporalium & ecclesiasticarum in quibus etiam procedit illa vulgaris regula vim vi repellere licet, vt dicit Bart. in d.l. i. ff. de rei. acti. q. p. r. u. a. De prima subinfertur utilitas, quia reus contra quem agitur confessoria compellendus est prestare idoneam cautionem de non impediendo possessionem vti fructu ipsa seruitute vel iurisdictione lite pendente vsq. ad sententiam, vt habetur in l. p. ff. de aqua quot. & effi. c. Octaua & vltima est utilitas possessoris quia eius aduersarius non probante fundata actoris intentione absolucndus est, vt in l. vii. frui. §. j. ff. si vfruct. pet. & c.

CVI QUIDEM DOMVI

fuit et est debita. Vides quod verba seruitutis sunt referenda ad rem non autem ad personam cuius est res, quia talis seruitus debetur a predio

predio, non autem a predio persone, vt l. i. i. si. et. l. cum fundus. ff. communia. predio. ideoque inia predio prefertur, vti inquit. tex. in l. qui aliena.

in si. ff. de nego. gest. & c.

SVMARIUM

- 1 Seruitus quot modis constituitur.
- 2 Quot sint species seruitutum.
- 3 Vrbane reales quot sint.
- 4 Is qui habet seruitutem an possit in aliquo aggrauare cum a quo habet seruitutem.
- 1 **SERUITVS** signi. Et iste sunt due seruitutes vrbane de quibus memoria habetur §. l. qui binas edes. & l. sed si inter me. & l. hoc autem iura, in si. ff. de seru. vr. pr. de fillicidio autem loquitur specialiter. l. si fillicidii. ff. que admo. fer. amit. & in l. seruitutes. §. sublatum. & §. seruitus. & l. si domus. ff. de ser. vr. pre. Que quidem seruitutes & cerere tam rustice quam vrbane constituantur tam inter viuos quam in vltima voluntate, vt in l. de ser. §. pe. & si. & l. via cum ibi no. ff. de ser. lega. per totum, vtrumtamen si quis habeat duas edes habentes signa ab vna in alia posita vel ab vtraque hinc inde, & vnam ex eis vel ambas alienet presumitur tacite seruitus imposta signa immittendi ab vna i aliam vt est tex. no. m. l. i. ff. de ser. le. ibi seruitutem imposta videri & c. & l. res duas edes. C. eo. ti. & habetur in l. binas quis edes. ff. de ser. vr. pre. & hoc ideo quia est seruitus que habet causam conijunctam, & permanentem, secus in aliis que habent causam discretiuam, vt no. per bar. i. d. l. i. in quibus regula riter non presumitur seruitus, sed libertas, vt l. alius. C. de ser. & l. cum eo. C. de ser. & l. cum

eadem. ff. de ser. vr. b. pred. Acquiritur etiam huiusmodi seruitus legitima prescriptione, vt infra dicitur, & h. in l. si quis diurnos ff. si ser. ven. Et Deinde sciendum est pro pleniori doctrina seruitutum de quibus in iure scriptum est quod sunt seruitutes que debentur a re rei de quibus hic fit sermo. & traditur per totum si. ff. de ser. cum aliis titu. se. & C. de ser. per totum que seruitutes reales dicuntur, quia rebus ipsis adherent & cum rebus transeunt, vt dixi. & eorum genera sunt duo, nam alie sunt vrbane de quibus loquitur specialiter si. ff. de ser. vr. b. pre. alie sunt rustice de quibus loquitur specialiter si. ff. de ser. ru. pre. que genera seruitutum plures in se species continent, de quibus due hic ponuntur & extensius ponuntur in distis si. & in l. de ser. vr. pre. & in l. de ser. ru. pre. Alie eiam sunt species vrbane seruitutis vtra has duas que inferius exprimentur. Quaedam autem sunt seruitutes que debentur a re persone, vt est vsus ictus, & habitatio de quibus loquitur si. ff. & C. de vsu fructu, & de vsu et habi. per to. & in l. eo. ti. Quaedam sunt seruitutes que debentur a persona persone, vt est seruitus hominis de qua loquitur institui, de iure perso. §. i. & ff. de oper. seruo. & de sti. ser. per totum, cum simi. Quaedam sunt seruitus, licet i proprie que debentur a persona ipsi rei de quibus loquitur. I. ticio centum. §. ticio. ff. de condi. & demon. l. meua. ff. de man. test. que omnia no. per gl. in l. i. ff. de ser. & in l. de ser. in prin. Et R. deo ad seruitutes vrbane reales: quarum alie sunt diuerse species, nam quedam est seruitus luminum. i. ne luminibus officiat alia est seruitus prospectus, quasi similis, sed non per omnia precedens, vt sequitur, nam ille qui habet seruitutem luminum debet recipere re claritudinem celi ex aere vicini per fenestras parietis, pprii vel cõis, vt l. luminum. et. l. q. luminibus. ff. de ser. vr. b. pred. adeo quod non licet vicino parietem vel domum altius extollere, nec arborem plantare, nec aliud facere per quod obscurerentur in aliquo ipsa lumina, nec fenestre, vt l. arborum. & in d. l. qui luminibus, ff. de ser. vrbano. predio. Ille vero qui habet seruitutem prospere, tantum non est necesse quod habeat aspectum celi, sufficit enim recipere aerem sine celi inspectione, vt in fenestra alicuius canepæ subterranee, non tamen potest vicinus viridarium vel arborem ponere, vt offuscetur talis prospectus, vt l. edificia. & lege inter seruitutes, & lege lumen. ff. de seruitu. vrbano. prediorum. Et Alia est enim seruitus vr-

FORMA IN ACTIO. CONFES. PROSERVI.

hanc que appellatur seruitus alius non tolli-
 ni hec est non edificandi alius cuius seruitutis
 natura eadem fere est cum illa ne luminibus of-
 ficiatur contra quam seruitutem sit etiam si vi-
 ridarium vel arbores contraponantur. vt. l. e-
 dificati & l. si domus & l. si edes mee. ff. de ser.
 vrb. pre. ¶ Demum si illud volo te scire qd ille
 cui competit aliqui ex dictis seruitutibus non
 potest aliquid facere vel inouare p quod vsus
 seruitutis & conditio eius habeat aggravare lo-
 cum seruitutis vltra solitum, vt est tex. no. in.
 l. seruitutis. §. si seruitus sillicidij, & §. seq. ff.
 de seru. vr. pre. cum si. ibi no. facit. l. is qui duo.
 ff. de ser. ru. pre. ideoq; non licet domino ha-
 bentis seruitutem sillicidij inducere aliam a-
 quam celtus profluentem in domum vicini,
 vt ibi & clarius habetur in. l. j. §. item querit
 cum seq. ff. de aqua quo. & est. et. l. is qui duo.
 ff. de ser. rust. pre. ¶ Hec autem seruitus signi-
 ficandis de qua hic est sermo impeditur con-
 ditus si locus publicus seu via publica interue-
 niat inter vnam domum & altam, vt. l. si. ff. de
 ser. vr. pre. licet locus talis publicus non impe-
 diat constitui seruitutem itineris vel vie. vt ha-
 betur in. l. seruitutes. §. publico. ff. de seruitu-
 tibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Seruitus aqueductus est rustica.
- 2 Seruitus aque quod duplex sit.
- 3 Seruitus aque qualiter acquiratur.
- 4 Flumen qualiter fieri possit alicuius privati.
- 5 Concedens aquam pro certo loco an teneatur
 concedere pro maiori loco.
- 6 Preoccupans aquam fluminis non nauigabilis
 an faciat preiudicium ceteris idem facere vo-
 lentibus.
- 7 In loco superiori fluminis qd vbi sit molendi-
 num an possit construi molendinum interci-
 piens aquam molendinis inferioris.
- 8 Reuerfo an possit intercipi aqua protiens
 ex superiori molendino.
- 9 Habens molendinum in superiori parte flumi-
 nis an possit restagnare aquam tempore siccit-
 atis in preiudicium molen. inferioris.
- 10 Reformans molendinum dirutum an possit quo
 ad aquam preiudicare molendino constructo
 post ruinam primi molendini.
- 11 Reformatio molendini ad quem spectet an ad
 locatorem vel conductorem qui illud condu-
 xerat ante ruinam seu destructionem.
- 12 Flumen derivans ad aliquam civitatem a lacu
 alienius civitatis an possit auerri a civitate seu
 territorio dominantis illi lacui.
- 13 Flumen mutante alveum suum an ius istius q
 habet aqueductum ex illo flumine sit extinctum.
- 14 Molendinum imperu aquarum descendens su

per territorium alterius an possit domino
 vendicari sine aliqua pecunie solutione.

- 15 Ex qua materia possit fieri canale per quod
 add uatur.
- 16 Si sit contentio de loco inter concedentem et
 acquirentem aqueductum qualiter diffinitur.
- 17 Habens aqueductum an possit tempore ipsius
 alii concedere.
- 18 Vendito molendino an transeat in emptorem
 etiam ius seruitutis.
- 19 Locus quot modis possit pati seruitutem.
- 20 Seruitus aqueductus an sit continua vel dis-
 continua.
- 21 Probatio tituli vltra tempus an sit necessaria
 ad demonstrandam prescriptionem seruitutis.
- 22 Prescriptio incorporalium qualiter interrumpat.
- 23 Bona fides quo ad iura incorporalia qualiter
 probatur.
- 24 Quod quis sit vsus re aliqua iure seruitutis
 non domini vel quasi qualiter probetur.
- 25 Scientia & patientia domini rei a qua debet
 seruitus qualiter probetur.
- 26 Seruitutes que sic qualiter perdantur.
- 27 Tempus requisitum ad prescribendas libe-
 rationes a seruitute quantum sit.
- 28 Cur non requiratur tempus in seruitute perde-
 da sicut in seruitute acquirenda.
- 29 Omnia requisita in prescribenda seruitute an
 sint necessaria et in liberatione prescribenda.

S E R V I T U S A Q U E D U C T V S

- 1 ipsi molendino &c. ¶ Hic queo iuuenis dili-
 genter adverte, quia quotidiana & practicabi-
 lis est materia huius seruitutis aqueductus que
 non est seruitus urbana, sed rustica de qua est
 situ. ff. de qua quon. & est. per totum. & ma-
 xime in. l. hoc iure. §. ductus aque. & de ea lo-
 quitur tex. l. imperatores. ff. de serui. rusti. pre.
 & no. per glo. in. l. foramen. de serui. vrb. pre.
 & plene traditur per Cyn. & alios in. l. i. & ii.
 c. de ser. ¶ Ad cuius seruitutis plenorem
 notitiam sciendum est quod seruitus aque est
 duplex, vna que appellatur haustus aque vt
 ver. gra. si habes puteum in domo tua vel fon-
 tem in predio tuo & mihi constituis seruitutem
 vt possim ex tuo fonte vel puteo aquam haurire
 & de tali seruitute non est hic ad presens
 sermo, sed de ea loquitur. l. iii. §. qui habet. ff.
 de serui. rusti. pred. & l. de aqua. ff. communia
 pred. & l. i. ff. de fonte. cum simili. alia est serui-
 tus aqueductus ex flumine publico vel privato.
 & de ista loquitur iste libellus. ¶ Vbi aduer-
 tendum primo & principaliter qualiter hec ser-
 vitus acquiratur, & breuiter dicendum est qd
 dupliciter v3 hominis constitutione inter vir-
 uos vel in vltima voluntate & tempore legitimi
 me prescriptionis, Circa modum querendum
 in vltima

in vltima voluntate hanc seruitutem & ceteras habes istu. sp̄alem. ff. de fer. leg. In mō autē q̄rē dī inter viuos sic cōsidera aut aqua ducit ex flumine p̄ riuo puta Ticij. & tunc acquiratur ex concessione illius Ticij. sicut acquirunt cetera res. vt probat in l. luto. ff. de aqua quoti. & est. & l. in concessio. ff. de aqua plu. arcē. & in l. aquam. C. de serui. facti dī. l. ex mo & l. via §. si lacus. ff. de serui. rusti. predio. & in d. l. si prius. ff. de no. oper. vni. ¶ Et si queratur quāto flumen effici posset alioquin priuari rīde q̄ tribus modis. Pr̄mo mō rōne originis ipsius fluminis qd̄ ortum h̄z in fundo priuato. vt i dī dī. l. cōprobatur & in l. p̄ns. C. de fer. Sc̄do ex principis concessione. Tertio ex lōgissima prescriptione. vt infra declarabitur. ¶ Sed circa hoc queritur pone qd̄ Ticij hēbat vnum pratum pro quo adaq̄ seu irrigando eidē concessit Cayus vt ex suo lacu vel fonte posset ad ipsum pratum aquam ducere. postq̄ ipse Ticij aliud pratum proximum superiori prato emit p̄p̄ q̄ eget amplius aqua ad irrigādum vtrūq̄ queritur an Cayus teneatur ad dimittendū eīdem ducere maiorem aquam solio pro vtroq̄ prato. dic q̄ non. per text. in l. non modus. C. de serui. & ibi per Cy. & per hoc q̄ concessio seruitutis solum prouiguit ad res de p̄rit nō futurus facit. l. damni. §. si is q̄ vicinas. ff. de dā. ff. aut aqua ducitur ex flumine publico. Qd̄ quidem dicitur publicum duobus modis. vno mō oē flumē nauigabile vt Padus & Ticinus. alio mō dicitur flumen non nauigabile q̄ in trahitur ex flumine nauigabili. vt est cadrona veruabula & nauigium vt hēc probat. ff. de flumi. per totum. & ff. ne quid in flumi. pub. per totum. In quibus casibus distinguitur. aut aqueductus deriuatur ex flumine nauigabili p̄ se sicut Padus & Ticinus. aut ex flumine non nauigabili per se sed faciendo aliud flumen per q̄dam mixtionem nauigabile. & istis duobus casibus. queritur aqueductus dupl̄ r̄m. v3 concessione principis cuius sunt oīa talia flumina. & longissima prescriptioe tanti t̄pis cuius in ista memoria non existit. vt plene h̄z in text. & p̄ Bart. l. i. quo minus. ff. de flumi. & d. l. hoc iure. §. ductus aque. & d. l. si. ff. de aqua. plu. arcen. facit. h̄. §. permittitur. ff. de aqua quoti. & est. & l. sinat̄. §. si. ff. de aqua plu. ar. & no. per gl. i. d. l. impatores. ff. de serui. rusti. predio. Aliq̄ deriuatur aqueductus ex flumine publico non nauigabili. nec faciendo aliud nauigabile. puta ex quodam paruo rīo & fonte. & tunc acquir̄ tur per occupationem. sicut cetera que in nullius bonis sunt. & ille qui primo occupauit p̄fertur oībus alijs. vt in d. l. quominus. in princip. & d. l. impatores. & l. si mihi. §. si fundo

ff. de serui. rusti. predio. duntamen eius aque ductus fiat sine iniuria vicinorum circūcolentium. nam si ad eorum iniuriam & lesionē graua men tenderet non acquireretur per occupationem in huiusmodi aqueductus vt probatur in l. impatores. & l. j. §. sunt qui putant in si. ff. ne quid in flumi. pu. ¶ Sed hic quoddam insurgit notabile dubium & quotidianum ecce q̄ Ticij ex tali flumine non nauigabili cepit aquam ducere ad eius molendinum vel ad eius pratum. alij vero circūstanti hoc videntes ceperunt facere prata noua vel molendina cuius rei causa. uolunt & ipsi eīam ducere de hoc flumine aquam ad eorum prata noua seu molendina. quibus contradicit Ticij dicens se ius ad ductus preoccupasse. Queritur quid iuris. In q̄ questione Barto. in d. l. quominus plene disputando arguit pro & contra. & finaliter sic cōcludendo distinguit. aut aqua est sufficiens & habundans pro oībus. & tunc non erit locus preoccupationi. sed oīs cōter poterunt aqua ducere ad eorum prata & molendina facta iter eos ipsius aque congrua diuisione. vt probatur in l. luto. ff. de aqua quoti. & est. & l. in concedendo. ff. de aqua plu. ar. & d. l. impatores. cū sit pro quo facit. l. j. §. pe. & ff. de ser. ru. pre. Aut quo non est sufficiens ad predia seu molendina oīum irriganda. sed sufficiens est ipsi Ticij qui preoccupauit & tunc alij superuenientes non debent audiri. sed locus est preoccupati. q̄ quia sine ipsius Ticij preoccupatione iniuria non posset per aliquos conuicinos ducti ista aqua. & sic debet intelligi. d. l. impatores. & ad hoc facit l. j. §. j. cum ibi no. per glof. ff. ne quid in flu. pu. secundum tertiam lect. cōiuncta l. j. §. j. ff. ne quid in flu. pu. sc̄dm. Bart. pro cuius opi. ego allego tibi no. text. in l. hoc iure. §. ex flumine. ff. de aqua quoti. & est. pro quo facit illa regula que traditur in l. in in princ. ff. de re. diui. ¶ Vterius ad abundantiorē tractatum molendinum et aqueductus queritur pone q̄ in parte superioris fluminis & molendini dicit Ticij quidam Sempronius facere vult vñ aliud molendinum de nouo. an possit iuste impediri a Ticio ne faciat ipsum molendinum & aquam ducat ad eum ex flumine predicto. Et hic aduertendum quia quotidie questio occurrit de facto quam formauit glo. in l. si manifeste C. de ter. & ibi per Cy. & l. si quis ex argenti rijs. §. si initium. ff. de eden. & Iarius per Bart. in d. l. quominus. & h̄ oīa colligendo distinguendo sc̄dm cōem opi. docto. aut illud flumen super quo & in quo est edificatum ipsius Ticij molendinum est priuatum amborum. aut est simpliciter publicum. Si quidem est priuatum ipsorum Ticij & Sempronij. tūc aut iste Sempronius vult

2 a Duo molendina de his. q. et multis alijs vide per Docto. Ias. in repet. l. quominus. que facit post repetita per Domi. Christoforū alberticum.

nec audiendus est. vt i. l. j. §. deniq. ff. de aqua plu. arcen. & ita debet intelligi glo. in. d. l. si manifeste. cum si. Secundo principaliter casu qñ flumen est publicus. tunc aut iste Ticius habet eius molendinum licite edificatum q̄ qualiter sit superius est declaratum. & tunc ipse Sempronius superueniens i volendo facere suum non est audiendus. imo Ticius qui lucrum & emolumentum ipsius aqueductus preoccupauit. potest licite ipsum Sempronium impedire in vsu dicti noui molendini ne auferatur vel sibi diminuat hoc lucrum vt. l. ij. §. merito. ff. ne quid in lo. pub. quod verum intelligo eo casu quo aqua non sufficiat vtriq̄ molendino. vbi autem leditur vtilitas molendini Ticij ex constructione secundi molendini dicti Sempronij non puto consonum iuri nec equitati q̄ ipse Sempronius debeat impediri. ar. d. l. Lucio. ff. de aqua quot. & esti. & l. in concedendo. ff. de aqua plu. arc. aut iste Ticius habet eius molendinum illicite edificatum. & tunc non poterit impedire ipsum Sempronium. vt. l. ij. §. Idem ait si i publico. ff. ne quid i lo. pub. c. † Sed quid econtra erit. v. g. si Ticius habet a superiori parte fluminis molendinum edificatum modo vult iste Sempronius a parte superiori fluminis & ipsius molendini postquam egressa est ab vsu dicti molendini deriuari & trahere ipsam aquam ad eius prata vel ad nouum molendinum. queritur an possit. in qua questione idem Barto. in. d. l. quominus sic distinguit aut ipsa aqua postq̄ egressa est molendinum vel prata dicti Ticij prius rediit ad flumen publicum. & abinde ad ipsius Sempronij prata descendit. & tunc poterit illa vi inuito dicto Ticio cum distinctione de qua supra dictum est. aut nondum reddit ad ipsum flumen. & tunc non poterit vii illa inuito ipso Ticio. rō est quia cum talis aqua per iustum t. facta sit ipsius Ticij non pot ipse Sempronius nec alius eo inuito illa vii donec ipsius dñum perdidit q̄ fiet tunc cum publicum flumen ingressa fuerit. vt in. d. l. in concedendo. ff. de aqua plu. arcen. secundum eum. & pro hac sententia facit. l. ex meo. ff. de ser. ru. pred. & l. i. §. illud labeo. ff. de aqua quot. & esti. & per glo.

in fin. sui posita in. l. cum essent. §. fina. ff. de ser. rust. pre. & in. d. l. ex meo. c. † Vterius queritur quid si duo habent & possident licite duo molendina a in eodem flumine. vnus habet suū i parte superiori ipsius fluminis. alius vero suū in parte inferiori. & habens in superiori parte vult tempore siccitatis estuere aquam. fluminis colligere & restagnare vt collecta aqua faciat sic q̄ eius molendinum forius molat. queritur an possit alio inuito qui molendinum habet in inferiori parte. distinguere secundum Barto. vbi supra aut inter superiorem & inferiorem sunt aliqua prata & illa sunt seruanda ar. in. l. j. §. si quis hoc cessarit. ff. de aqua quot. & esti. & eodem modo seruanda esse consuetudo regionis que in hoc & si. casibus seruari consuevit. vt. l. j. §. final. ff. de aqua plu. arcen. vbi autem ista cessarent tunc considerandum est qui prius occupauit aut superior prius molendinum construxit quā inferior. & tunc aut vult continere seu restringere ipsam aquam principaliter ob suam vtilitatem. & tunc potest sine impedimento secundi. ar. l. proculus. ff. de dam. insec. & l. ij. §. merito. ff. ne quid in lo. pub. aut vult aquā restringere principaliter. vt noceat inferiori. & tunc non potest. vt. l. j. §. deniq. ff. de aqua plu. arcen. qualiter autem hoc dignoscitur facti cuius dentia demonstrabit. nam in re penitus dubia ea foret potius interpretatio assumenda que vicio caret. arg. l. merito. ff. pro so. & l. quotiens. de re. du. cum simi. Aut inferior prius eius molendini. construxit. & tunc non licet superiori ipsam aquam stringere quasi preoccupatus. arg. d. §. merito. cum si. In dubio autem vbi de prioritate non apparet fortasse propter equitatem temporis subdistingue aut restrictionem ipsam facit vt sibi tantū prosit. aut vt vicino noceat. vt supra dixi cum enim reperiatur in pari causa debet esse melior conditio occupantis seu possidentis. quando non facit principaliter i alterius iniuriam. arg. l. si seruum. §. sequitur ff. de verborum obligationi. & in. c. in pari. de 10 reg. iur. lib. vj. c. † Quid autem dices de quotidiana questione. nec ecce q̄ molē. eius q̄ prius illud construxit fuit diruptum vel propter antiquitatem vel propter hostilitatem fractum remansit. & est aliud molen. i seruis q̄ postea fuerat edificatum & sic stetit per longum tempus prius molendinum diruptum sine alia reformatione. postea vult prior dominus ipsum molendinum rescire & ad priorem statum reducere. & aquam labi facere ad eum. & alia facere in preiudicium inferioris molendini. queritur an possit. dic clarior quā dicat Barto. vbi supra aut superioris molendinum fuit particulariter destructum & non in totum. & tunc quia rōne

partis superexistentis dicit molendini habuit
retinere possessionem a qua debite ipsi molendi
non nec fuit et si dicitur ipsius aque prosequutio
sive usus eius ar. l. naturale. in prin. ff. de acqui.
rer. do. ideo qd oia que supradicta sunt remanent
in integro molendino vendicarent sibi locum
ex particulariter dirupto superius molendinu
fuit funditus & in totum diruptum. & tunc di-
stingue. aut ista reformatio seu restauratio fit
infra annum. & idem qd dictum est in proximo
casu. nā lex dicit qd pretor tuetur illum qd hoc
anno vel priori estate vsus est vt habeatur in. l.
j. in prin. & in. §. deniq. ff. de aqua quot. & est.
aut ista restauratio fit post annum. & tunc pos-
sitor & melior erit conditio inferioris molendi-
ni. nec in eius lesionem poterit aqua duci ad di-
ctum molendinum. nec aliquid fieri quod habeat
nocere ipsi molendino inferiori cuius rō est se-
cundum eum. quia ius aque ducende sibi qd dicitur
per occupationem fuit extinctum per annum
transcursum. vt colligitur ex. l. fina. ij. rñso. ff.
de vsu fructu. cōiuncta l. si quisq. ff. de duer. &
temp. prescri. vnde alia prescriptio non est ne-
cessaria quo ad inferiorem contra superiorem
vt. l. fina. in prin. ff. de vsu fr. vt supra patet. &
sic predicta sunt intelligenda qd aliud esset si su-
periores aqueductum sibi quesuissent ex prin-
cipio concessione. vel longissima temporis pre-
scriptione. quia tunc tale ius quesitum superio-
ri non extingueretur per transcursum anni. sed
opus esset quod inferior contra superiorem le-
gitime prescriberet spacio tps limitati. de quo
infra dicit. debent et premissa intelligi qn aqua
ducebat ex flumine publica. secus aut si ex flu-
mine priuato & concessione priuati. quia nec ta-
le ius extingueret anno vt supra dixi. qd te-
ne menti. ¶ Amplius queritur qd si istud molē-
dinum qd est destructū fuerit per dñm eius cui-
dam ad certū tps locatū ante eius dirupcionem
ad quē pertinebit eius reformatio. an ad dñm.
an vero ad conductorem. dicit bñ vt no. Bart. i. l.
cotē ferro. ff. de pub. p. cuius decisione facit. l.
cum in plures in prin. ff. lo. & l. ha. tenus. & l.
si eius. §. idē questum. ff. de vsu fr. & l. qñus. &
ibi no. C. de vsu fructu. ff. l. si proprietarius. ff. de
dam. infec. ¶ Sed pone qd duo ad eorū molē-
dina trahunt aquam ex flumine pub. vel hñt
eorū molendina in flumine pub. puta in pado
vel ticino. qd flumen ticiui transit penes por-
tas ciuitatis Papie. & descendit ex lacu maiori
per territorium Medio. hec queritur nunquid
cōmune Mediolani poterit auertere ipsam flu-
men ticiui ne amplius occurrat more solito ad
ciuitatem Papie. Dicit bñ qd non & pro hoc al-
lego ibi text. singu. in. l. j. in prin. C. de allu. &
palu. licet in hac. q. super auerisione cuiusdam

flus fluminis facta. & per oim ducem Mh. ad-
uocati vtriusq. partis in ciuitate Florentie mul-
tas leges allegauerint. & omnes illū text. igno-
rauerint. pro qua decisione facit. quia ciuitas Pa-
pie ius ducendi ipsam flumen ex ipso lacu ad
dictam ciuitatem prescribit spacio plurimū duo-
rum milium annorum. sciente & patie com-
muni Mediolani ideo iure et longissime prescri-
ptionis cuius in istis memoria non existit ius. d.
fluminis adducendi quesitum est ipsi communi
Papie plenissimum. vt. d. l. quominus. & d. l. l.
13 hoc iure. §. ductus aque. ¶ Vltra queritur po-
ne qd flumen ex quo aqua ad molendinum. vel
prata deriuatur licite in casibus premissis muta-
uerit aluicum suum vt plerumq. accidit. an per
hoc ius aque ducende sit extinctum. & bñ sic
distingue. aut flumen hanc mutationem fecit su-
bito. & vno impetu. & tunc perditur & extin-
guitur ius aqueductus. aut aluicum mutauit paula-
tine temporis interpellatone ad modum alu-
uionis. & tunc non extinguitur. sed durat ius
ipsum aqueductus. vt in. l. hoc iure. §. ductus aque
14. §. si aquam. ff. de aqua quot. & est. ¶ Pone
qñem in qua semel consulti questū fuit a me
si molen. exñs in pado ipetu aquarum. vel alio
casu descendat inferius super alieno territorio.
an possit a dño vendicari sine aliqua pecunie so-
lutione. vel teneatur dñs ipsum redimere ab il-
lis personis super quarum territorio sedere ha-
buit. & se assigere. & bñ respon. de qd sufficit do-
mino cauere de dam. infec. tam preterito. qm fu-
turo vnde tenetur dñs ad emēdam ipsius solius
damni si qd in illo predo. vel territorio illatum
est. vel inferri speratur. vt hec probantur in. l.
hec amplius. §. si ratis. ff. de dam. infec. & l. ra-
tis. ff. de incen. rui. nau. & l. celus. §. sed si ratis
ff. ad exhib. et. l. j. & ij. C. de nau. lib. xj. Sic est i
crusta terre. & in arbore que descendit in alie-
num territorium vel in alienum fundum. vt in
d. l. hec amplius. §. alphenus. cum sim. ibi nota.
15 ¶ Amplius queritur ex qua materia possit
fieri canale per qd ducatur aqua dic qd ex mate-
ria consueta in regione illa. vt habeatur in. d. l.
hoc iure. §. pen. & l. si prius. §. j. ff. de aqua plu-
arcen. & l. questum. ff. de ser. ru. pred. ¶ Pone
dñs fluminis priuati concessit duobus diuersis
temporibus aqueductum quod facere potuit.
vt. l. in concedendo. ff. de aqua plu. arcen. & l.
lucio. ff. de aqua quot. & est. modo secūdus vo-
luit facere suum canale super canale prioris. qñs
tur an possit dic qd sic si facit sine illius impedi-
mento. vel lesione sui aqueductus. vt traditur
in. l. hec iure. §. fina. supra alleg. & l. j. in prin.
16 ff. de aqua plu. arcē. ¶ Sed quid dices si in-
ter concedētem ius eius seruitutis. et ipsum ac-
grentē cōtētio oria. de loco qd quē dñs aq duci.

FORMA IN ACTIO. CONFES. PRO SERVI.

2 Quasi seruitutes p̄scri. q̄ rāt vide Floria. in. l. seruitutes. de ser. vr. p̄dio. bar. i. l. quoties la. ij. Bar. in. l. j. in. s. interdictū. ff. de iur. actūq̄ priuato. Que requirant in p̄scrip. seruitu.

vel iter fieri cum si. dic q̄ vbi non sit conuentum iter partes de loco poterit accrens de iuris rigore vti feruitore p̄ q̄cumq̄ parte loci feruētis, sed de egrate designabit per arbitriū seu per iudicem ille locus q̄ minor cadat in cōmodo p̄dij, & loci feruētis, vt. l. certo generi s. si totus cū si. s. seq. & l. si mihi. ff. de ser. ru. p̄. et. l. si cur. ff. de ser. i. ḡnāl. i.

& facti. l. via. s. si. ff. de ser. ru. pred. nisi seruitus sit legata in testō quo casu est in arbitrio h̄dis designare per q̄ partem p̄dij feruētis vti d̄cat legatarius ipsa seruitute, vt. l. si via iter. ff. de ser. ru. p̄. c. + Sed numq̄ ille qui h̄z aq̄ductus ius p̄t alij partem ipsius aq̄ductus concedere, dic aut concedit de voluntate d̄ni a quo cām h̄z & tunc t̄z concessio, aut sine eius voluntate, & tūc aut vult concedere post q̄ aqua ingressa est suum fundū, vel molendinū, et tunc idem als aut non t̄z concessio, vt hec h̄r in. l. cum essent. s. si. & l. ex meo. ff. de ser. rulti. p̄. d. facit.

27 ser. ru. p̄. c. + Sed numq̄ ille qui h̄z aq̄ductus ius p̄t alij partem ipsius aq̄ductus concedere, dic aut concedit de voluntate d̄ni a quo cām h̄z & tunc t̄z concessio, aut sine eius voluntate, & tūc aut vult concedere post q̄ aqua ingressa est suum fundū, vel molendinū, et tunc idem als aut non t̄z concessio, vt hec h̄r in. l. cum essent. s. si. & l. ex meo. ff. de ser. rulti. p̄. d. facit.

18 l. j. s. illud. ff. de aqua quoti. & estiu. c. + Quid aut si molendinū vel predij cui seruitus debet vendet vel alienetur, an ipsa seruitus transibit in emptorem dic q̄ sic cum sit ius coheres rei, vt in. l. si partem, & l. si via. s. si fundus. ff. de ser. ru. pred. & l. si aq̄ductus. ff. de contrahen.

18 l. j. s. illud. ff. de aqua quoti. & estiu. c. + Quid aut si molendinū vel predij cui seruitus debet vendet vel alienetur, an ipsa seruitus transibit in emptorem dic q̄ sic cum sit ius coheres rei, vt in. l. si partem, & l. si via. s. si fundus. ff. de ser. ru. pred. & l. si aq̄ductus. ff. de contrahen.

19 emp. & in. l. alienatio. eo. ti. cum si. c. + Postremo aduertendū q̄ est quidam aque descensus proprie loquendo p̄ quem seruitutē patitur vnū quodq̄ predium rusticū altero p̄ tribus modis, uel conuentione aut longa cōsuetudine, aut ex loci natura, statutu q̄ppe est per naturalē loci sitū, seu statuto, vt semper prescrijs rusticis p̄dij inferiori seruiat superiori in recipiendo aquā celsius descendente, vt tradit in. l. j. in si. & l. i. j. i prin. cum ibi no. ff. de aqua plu. ar. Aliā vero aquam aliunde prouenientē non tenet recipere, vt in. l. is q̄ duo. ff. de ser. ru. pred. & l. j. s. q̄rit. cum seq. ff. de aqua quo. & est. Et q̄ superius d̄cm est hanc seruitutem q̄ri lon. temp. prescri.

19 emp. & in. l. alienatio. eo. ti. cum si. c. + Postremo aduertendū q̄ est quidam aque descensus proprie loquendo p̄ quem seruitutē patitur vnū quodq̄ predium rusticū altero p̄ tribus modis, uel conuentione aut longa cōsuetudine, aut ex loci natura, statutu q̄ppe est per naturalē loci sitū, seu statuto, vt semper prescrijs rusticis p̄dij inferiori seruiat superiori in recipiendo aquā celsius descendente, vt tradit in. l. j. in si. & l. i. j. i prin. cum ibi no. ff. de aqua plu. ar. Aliā vero aquam aliunde prouenientē non tenet recipere, vt in. l. is q̄ duo. ff. de ser. ru. pred. & l. j. s. q̄rit. cum seq. ff. de aqua quo. & est. Et q̄ superius d̄cm est hanc seruitutem q̄ri lon. temp. prescri.

2 videmus ḡnāl. de oibus quātr a seruitutes p̄scrip̄tione q̄rantur, vbi est aduertendum q̄ q̄dam sunt seruitutes h̄ntes cām cōtinuam, vel quasi, q̄dam, h̄ntes cām di. cōtinuam vel interpolatam. ille q̄dem debent h̄re cām cōtinuam vel quasi in quarum vsu nullum factum hois requiritur exemplū in seruitute luminum stillicidij altius non tollendi, & prospectus, & per contrariū ille d̄r habere cām discontinuā, vel interpolatam in quarū vsu hois sc̄m regri tur. Exemplū in seruitute vie itineris actus, &

2 videmus ḡnāl. de oibus quātr a seruitutes p̄scrip̄tione q̄rantur, vbi est aduertendum q̄ q̄dam sunt seruitutes h̄ntes cām cōtinuam, vel quasi, q̄dam, h̄ntes cām di. cōtinuam vel interpolatam. ille q̄dem debent h̄re cām cōtinuam vel quasi in quarum vsu nullum factum hois requiritur exemplū in seruitute luminum stillicidij altius non tollendi, & prospectus, & per contrariū ille d̄r habere cām discontinuā, vel interpolatam in quarū vsu hois sc̄m regri tur. Exemplū in seruitute vie itineris actus, &

aque auctus, & de his plene traditur per glo. & doc. in. l. seruitutes, ff. de ser. r̄. ḡnāl. & l. fora. 20 mē. de ser. ru. pred. c. + Dubitari aut̄ conuenit de hac seruitute aq̄ductus de qua supra locuti sumus an sit cōtinua uel disc̄tinua sup quo sunt gl. diuerse nam gl. in. l. scrup̄tus prealleg. circa medium dicit̄ simplr eam esse seruitutem cōtinuam gl. aut̄ in. d. l. foramen, distinguit, & melius. aut̄ in eius vsu intercedit factum hois, & tunc dicitur disc̄tinua & interpolata, aut nullum sc̄m hois intercedit, & tūc dicitur habere cām cōtinuam, vt in stillicidio, & alijs d̄c̄t̄ est. Et hec inuestigatio vtilis est, & necessaria p̄ ea que subiunguntur, quibus sic p̄missis c̄ca modū p̄scribendi distinguit, aut seruitus h̄z cām cōtinuam, vel quasi & tunc p̄scribitur spatio longi temp. s. x. vel. xxx. an. sicut alie res imobiles, vt. l. ij. C. de ser. & ibi p̄ Cy. & alios si quis diuturno, ff. si ser. vend. facti. l. si iter. in princ. ff. de ser. ur. pred. & no. in. l. j. in fin. ff. de aqua plu. ar. Fallit in seruitute aq̄ductus que trahit̄ ex flumine pub. nauigabili, vel faciente aliud nauigabile, illa quidem non p̄scribitur longo tpe, sed requiritur lōgissimum ipsius in iij memoria non existit, vt. l. quomipus. i. si. & l. hoc iure. s. ductus aque. ff. de aqua quo. & est. no. per glo. in. d. l. seruitutes. Innoc. in. c. de quarta. de prescri. aut seruitus h̄z cām disc̄tinuam, vt via iter & si. de quibus supra & tūc ēt p̄scribitur longissimo tpe cuius in iij memoria non existit, vt. d. l. foramen. et supra seruitutes, & probat̄ in. l. j. in si. & l. i. ff. de aqua plu. ar. & l. ij. s. anpe. C. eo. ti. cum si. Memoria aut̄ non extante, nec eius in iij probatur hoc modo sc̄m glo. in. l. si arbiter. ff. de prob. Inn. in. c. veniens. de ver. sig. si testes dicant nullum qui hodie v̄s̄uit vidisse dictam seruitutem imponi, & constitui, & q̄ nunq̄ viderunt, vel audierunt aliquos qui dicerent se vidisse, vel audisse se a maioribus ipsam seruitutē imponi, vel cōstitui, vel ab alijs auduisse qui vidissent, uel audissent, & se semper auduisse a maioribus d̄ci illam a quam sic fuisse ex dicto flumine ductā ad ipsum molendinū, vel ad talia prata & c. Et in hoc debet esse cautela procuratoris, vel aduocati scire formare capsa, quia si capsa fuerit bene formata testis sciet melius r̄ndere illa vera esse. Nunc restat querere que sunt sublatā, et que requiruntur ad tales p̄scrip̄tiones perficiēdas. Dic breuiter q̄ quinq̄. Primo v̄z longum vel longissimum tempus secundum qualitatē seruitutis, vt proxime dixi. Secundo cōtinuatio possessionis que medio tempore non fuerit interrupta, vt. d. l. si quis diuturno. d. l. ij. C. de serui. Tertio bona fides p̄scribentis, vt. d. l. si quis diuturno, ibi nec vi nec clam, & l. j. s. j. d.

iii. a dñp priua. & no. per glo. in l. j. §. hec in-
 terdicto de aqua quo. & est. Quarto q̄ prescri-
 bēs vsus fuerit ipsa seruitute iure seruitutis cre-
 dens sibi competere. & sic fuerit in bona fide,
 vt. l. fin. ff. quemad. ser. am. & l. j. §. iñtia. recte
 ait. l. si. et ibi no. ff. de iti. actu. pri. facit. l. j. §. hoc
 interdictum. ver. sed & si iure. ff. de aqua quot.
 & est. Quinto q̄ vsus fuerit sciente & patēte
 aduersario. vt. d. l. i. §. C. de ser. & l. si a re. ff. si
 ser. vend. facit. l. quorrens. ff. de ser. tit. gñali. &
 hec scia ēt aduersarij requiritur in prescriptio-
 ne iurium in corporalibz ecclesiasticorum puta
 electionum & si. vt nota. per Innoc. in. c. quere
 lā. de elec. & ēt in prescriptioe meri & mixti
 imperij. vt nota. per Barto. in. d. l. j. in fin. ff. de
 aqua plu. arcen. **C** + **E** qm̄ in superioribus ar-
 ticulis occurrunt aliqua dubia ideo querit cir-
 ca primū artic. de tpe prescribendi an vltra
 hoc tps requiratur probatio veri tñu. & vt q̄
 sic quia scribitur sine tit. non procedit prescri-
 ptio. vt. l. nullo ti. C. de rei vend. cum si. ibi no.
 In contrarium tenent oēs docto. et glo. vt not.
 in. d. l. si quis dñtur. no. & l. fin. ff. de aqua plu.
 arcen. & in. l. seruitutes. de ser. & per Cy. in. d.
 l. ij. C. de ser. aliqui tñ quorum opi. est reproba-
 ta dñt q̄ saltem allegandus est tit. & si non pro-
 bandus per ea que hñt in. l. cum de in rem ver.
 so. ff. de vsu. de quo plene no. per Innoc. in. c. si
 diligenti. de prescrip. & per Ioan. Andr. in. c. j.
 de prescrip. lib. vj. nec obsid. l. nullo. quia logē
 de prescrip. rerum corporalium. hic aut loquit
 de prescrip. rerū incorporalium. Et rō dñe est
 scdm̄ Dñm. quia in prescrip. rerum corporalium
 vertitur magnūm preiudiciū quia perditur rei
 dñiū. vt in auc. nisi. C. de bon. ma. qd̄ in his
 incorporalibus non vertitur cum in his dñiū
 rei seruetur super qua illud ius incorporale fun-
 datur. vt in. l. loci corpus. in prin. ff. si ser. ven.
 Sed quia possit esse maior preiudiciū aliqñ
 i prescriptioe alicuius iuris incorporalis mo-
 dice rei corporalis. Ideo tu potes dare altam ra-
 tionem v3. quia in prescriptioe iursum incor-
 poralium requiritur sc̄a & patētia aduersarij.
 vt dcm̄ est per q̄ inducitur quidam presumptus
 consensus. & qd̄am sc̄ta concessio. que tñ ope-
 rari debet q̄m̄ expressi in rebus corporalibz.
 as. l. in concedendo. & l. labeo. ff. de aqua
 plu. arcen. & sic erit pro titu. vnde pōt dici q̄
 quasi simul conueniunt. vt in iuribus incorpo-
 ralibus requiratur sc̄ta titulus qui inducitur
 per sc̄am & patientiam aduersarij. & in iur.
 cor. requiratur expressus & verus tñ. cū in eis
 nō attendantur sc̄ta aduersarij. quia contra igno-
 rantem currit ipsa prescriptio. vt. l. si. in fin. C.
 de prescrip. long. temp. & nota. per Barto. in. l.
 22. ff. de aqua plu. arcen. **C** + **C**irca scdm̄ articu

lum de continuatione pos-
 sessiois. queritur a qualiter
 interruptatur prescriptio
 in istis iuribus incorporali-
 bus. dic q̄ eisdē modis q̄-
 bus interruptitur i rebus
 corporalibus. vt nota. per
 glo. in. d. l. ij. C. de ser. & p̄
 Inno. in. c. aulitis. de p̄scri.
 In gloss. fina. qui modi hñt
 in text. in. l. naturaliter. ff.
 de vsu. & l. qui vniuersas.
 §. j. & ij. ff. de acquir. pos.
 & nota. supra in forma re-
 sponstionis rei facte. in. j. li.
 in glo. super verbo. prescri.
C + **C**irca tertium de bo-
 na fide queritur qualiter b
 bona fides probetur so. di-
 cit Dñm. q̄ in dubio alio i
 contrariū non probato p̄-
 sumit bona fides sicut p̄su-
 mitur in prescrip. rerū in-
 corporalium. vt nota. per
 glo. in. l. pen. C. de prescri.
 long. temp. & l. si quis em-
 ptionis. §. j. C. de prescript.
 xxx. an. per. l. nemo est. ff.
 de re. iu. et isti. de ac. §. alie.
 & potest firmari hec opin.
 quia sc̄a & patētia aduer-
 sarij inducit tacitum cōsen-
 sum. vt supra dictum est. et
 go sequitur q̄ non vtiū vi-
 clam. vel precario ab eius
 aduersario. ergo est i bona
 fide. in contrariū tenet Cy.
 Iaco. but. in. l. i. C. de ser. et
 Barto. et vbi supra non p̄-
 sumatur bona fides. sed p̄-
 bari debet per aliquas cir-
 cunstancias. & aliud est in
 prescrip. rerum incorpo-
 ralium. Et ratio differentie ē.
 quia in re corpora. tit. facit
 presumēti bonam fidem. vt
 d. l. nemo est p̄do. qui tit.
 cessat in iuribus incorpo-
 ralibus ideo cessare debet
 p̄sumptio bone fidei. Prete-
 rea secundum omnes queli-
 bet res est sui natura libe-
 ra. vt. l. alitus. C. de ser. &
 l. cum. eo. ff. de ser. vt. p̄di.
 ergo seruitus est huic natu-
 rali iuri cōtra. merito ergo

a **C** Queritur.
 vide gl. ff. in. c.
 illud de prescri.
 Doc. in. l. ij. C.
 de long. temp.
 prescript. Barto.
 & l. naturaliter.
 & l. i. celsus. de
 vsu.

b **C** Qualiter
 bona fides pro-
 babitur Bald. i
 l. celsus. ff. de
 vsu. Cyn. in. l.
 super longi. C.
 de prescript. lō.
 tem. Cyn. in. l.
 j. C. de ser. glo.
 pe. in. c. si dñi-
 genti. de prescri.
 spec. tit. de causa
 pos. & proprie.
 in. §. nunc dicē-
 dum. ver. item
 quare Spec. tit.
 de prescri. ver-
 sicu. item prescri-
 mitur.

- 2 **P**atientia. vide p Florian. in l. eiusdem. ff. de accusat. **P**erdantur. Vide Specula. in tit. de restit. spo. s. ij.
- bona fides non debet in ea presumi. ar. c. j. de presum. lib. vj. que rō cessat in iuri bus corporalibus in quibus prescribendis ius assistit propter ut. vr. ff. de vsu. l. j. & per totum. & vnde bona fides probata est in istis iuribus corporalibus per coniecturas, & circumstantias secundum eos, v3 q̄ p̄decessor eius vsus est ipsa seruitute qua nunc ipse vitur. ar. l. fina. ff. pro suo. & quod not. in l. celsus. ff. de vsu. & per testes conuictio nis q̄ dicant s̄lam seruitutem esse debitam ipsi fundo. ar. eorum que nota. in l. j. hoc iterdicto ff. de i. i. a. c. pri. Ego autem credo q̄ probando se vsum seruitute spatii vsus anni sciente, &
- 24 **P**atiente aduersario presumatur bona fides. ar. d. s. hoc iterdicto. **C** + Circa quantum q̄ vsus sit iure dñij, vel quasi solet queri qualiter fiet hec probatio dñi quidam s̄adum esse iusto ve ritatis, cum hec qualitas bone fidei i animo sit inclusa, iuxta no. per glo. in l. j. de actio. s. alie. & per Iaco. de Are. & Barto. in l. pro herede. in prin. & l. gerit. ff. de acqui. here. q̄ sententiā reprobatur glo. in l. s. hoc iterdicto & s̄it doc. & t̄ Innoc. in c. bone. extra de postula. & me rito quia absurdum est dicere q̄ stari debeat iudicio partis. vt. l. oibus in re propria. C. de testi. & C. ne quis in sua causa. l. j. vnde dixit. d. gl. q̄ debet probari per testes, qui dicant se vidisse cōstitui ipsam seruitutem a tali, & per talem fundum que practica cum sit dura & graui te habeat per indirectum probare itu. reprobata est a doc. quoniam vt superius dictum est non requiritur itu. vt. d. l. si quis diuturno. quare
- 27 **I**llud quod in hac prescripione requiritur distinguere breuiter. aut seruitus est talis conditio nis secundum eius ordin. quod in ipsius vsu interuallum temporis itercedit puta mensem vel diem aut horarum. verbi gratia si quis habet seruitutem ducendi aquam ad eius prata vna die in septimana, vel duabus horis in die vel vna die i mense. & tunc requiritur tempus duplicatum quod sufficit simplex in alijs seruitutibus habentibus continuum vsum vt. l. si sic. ff. quemadmo. ser. ami. & nota. per gloss. in l. penult. in fin. C. de seruit. Aut seruitus non habet interualla temporis in vsu eius, & tunc perditur seruitus non vtdo spatio. x. vel. xxx. ann. vt. d. l. penult. & fin. C. de ser. & nota. per
- 28 **I**nno. in c. de quarta de prescrip. **C** + Dicitur quispiam inueniri quare non requiritur tantum tempus in seruitute perdenda sicut in acquirenda. Respondit quod fauorabilior est causa libe rationis quam obligationis. argu. l. arianus. ff.
- 25 **C** + Circa quantum, v3 de scientia & patientia a aduersarij queritur qualiter probabitur, dic secundū Docto. dupliciter scilicet vere & presumpsiue, vere quidem probabitur si vtens certificauit super hoc suum aduersarium, vel sibi dicendo vel enunciando. ar. in l. denuncia. ff. in prin. ff. de adul. & l. emptor. & l. si controuersa. & l. si permutationes. C. de euc. cum simi. Presumptiue autem probatur iuxta qualitatem seruitutis & circumstantie, vtputa si inde prescribitur vturur quouside seruitute itineris per domum vicini. in qua habitabat, aut per eius fundum aquam ducebat, quem tunc possidebat p̄ eipsum, aut si tenebat fenestras apertas conti-

29 de actio. & ob. et + Amplius circa hoc querit
 nunquid oia illa qua supra diximus fore necia
 in prescribenda seruitute sint etiam necessaria
 in ea tollenda & libertate prescribenda. s. bo-
 na fide. & scia aduersarii. R. n. distingue aut qd
 prescribere vult libertatem contra rusticam ser-
 uitutem, & tunc sufficit longa negligentia non
 ventis, & dixi aut vult prescribere contra vr-
 banam seruitutem, & tunc puto bonam fidem,
 & aduersarii sciam fore necessariam cum i hoc
 casu factum ipsius prescribentis sit necessarium,
 vt pdixi. d. l. hec aut iura & tria pda i sine.

S V M M A R I V M .

- 1 Quid sit iurisdicatio. Et qui sint iudi, ordi. nu. 6.
- 2 Collata iurisdictione an censatur collatum me-
rum & mix. impe.
- 3 Verbum concedere quid importet.
- 4 Quid sit merum imperium, mixtum, & iuris-
dicatio.
- 5 Iurisdicatio i suo genere sumpta qualiter acqrat.
- 7 Negatoria & confessoria competunt pro iuri-
bus incorporalibus, scz non tantum pro ser-
uitutibus sed iurisdictionibus.
- 8 Iurisdictione collata pluribus personis quis
preferatur.
- 9 Quilibet vniuersitas an habeat generale iur-
isdictionem.
- 10 Possessio iurisdictionis qualiter apprehendatur
& continuatur.
- 11 Tyrannus faciens iurare aliquos homines qd
sunt iurisdictionis sue an propter hoc posses-
sionem iurisdic. acquirat.
- 12 Quid no retineatur possessio iurisdictionis.
- 13 Possessio dignitatum ecclesiasticarum quasi-
ter acquiratur & retineatur.
- 14 Iurisdicatio generalis an querat prescriptione.
- 15 Ius pedagiandi an queratur prescriptione.
- 16 Et prescribens de certis rebus, an possit exi-
gere de aliis.
- 17 Ius pedagiandi quanto tempore perdat.
- 18 Libertas contra solutionem pedagij quanto
tempore prescribatur.
- 19 Solutio gabelle an prescribi possit in aliqua
vija habente de per se suos confines, & iur-
isdictionem.
- 20 Conductori pedagij superueniente guerra an
debeat fieri remissio in toto, vel pro parte.

PLENAM ET OMNIMO-
 dam iurisd. et Attende tu iuuenis qd in tantum
 his temporibus excreuit hominum cupiditas,
 vt nittantur totis viribus ascendere ad iurisdic-
 tiones, honores, & donationes, & si possibile
 foret celorum mansiones, sed no aduertit quid ille

pr eloquentie Tullius dixi in
 lib. de officiis. Cauenda est
 glorie cupiditas, quipit enim
 libertatem pro qua magna
 nimis viris omnino debet
 esse contentio, nec imperia
 expectanda sunt, sed potius
 non accipienda interdum
 autem deponenda. Semper
 est igitur, vridem inquit ef-
 ficie, vt appetitus rationis ob-
 ediat cui sunt subiecte na-
 ture &c. In Tantum enim
 excreuit hec appetitus qd
 nedam laici sed etiam sum-
 mi sacerdotis & clerici sunt
 tali morbo ac vitio penitus
 infecti, vides enim qd ipse
~~Papa qui debet etiam qua-
 verus vicarius veltigia se-
 qui lesa Christi possidere et
 manumetum utitur desine-
 re iurisdictionem terrarum et
 utriusque & villis & locis
 que sunt subiecte. & a
 mundi creatione, & Chri-
 sti ordinatione imperij Ro-
 mani, iuxta illud quod est
 Deo, dicitur Deo, et quod
 est Cesaris Cesaris, immo ip-
 se Papa in ipso Imperato-
 re non superioritatem habere, quod nec cu-
 rari potest dicere, quod ab huminabile audire. Nam
 natura et a principio mundi omnes clericie ne-
 dum keye erant sub potestate & iurisdictione
 imperij, sed i seculum Imperatorum tunc tunc et
 benignitate innotuit clerici dimissi sub potesta-
 te Pape, & beneficium hoc tanquam ingratis
 seculum male cognoscere, vt no. p Inn. in capitu-
 li. de maio. & obedi. Bene ergo & sancte face-
 ret ipse Papa si totam corporalem iurisdictionem
 in manibus Imperatoris remitteret, nec
 aliter vnquam respublica, & maxime Italia
 quiesceret, nec vltimus de papatu tale scisma
 quale fuit, & est. xxxvj. an preteritis vilo te-
 pore amplius accideret. & ex hoc status vni-
 uersus clericorum magis redderetur Deo ac po-
 pulo deuotus, & ipse Pape cum cardinalibus
 viuerent quietius ac Deo deuotius, & popu-
 lo magis acceptius & gratius. Vna hic nouus
 Imperator deo Vngarie qui hec pnti anno
 curante. M. cccc. xlii. mensis nouembris, &
 die mensis applicuit i. a. i. sed non. A. d. i. o.
 laum. et. C. u. l. a. n. t. e. q. u. m. h. o. m. o. s. & c. + Ad
 ppositu itaq descendendo puidet, di. edoru q
 ritur quid sit iurisdicatio, a vbi rñdet qd iuris-~~

a et Quid est
 iurisdicatio, vi-
 de per Bartha-
 cep. tracta, de
 ser. vrba. pre-
 di. capitul. xii.
 & per Barfo.
 in consil. inci-
 pi. an iurisdic.

FORMA IN ACTIONE CONFES. PRO SERVI.

¶ De verbo
 cōcedimus do.
 in .l. si qd ergo
 casus. ff. d. pec.
 gl. i. ver. sup. ti.
 de vsu li. v. j. et
 ibi do. abb. i. c.
 palfora. i. j. no.
 de dona. abb. i.
 c. cū venerabi
 lis. de except.
 in. j. colum.
¶ Quid sit me
 rū impiū gl. &
 doc. in l. impiū
 ff. de iu. om. iu.
 di. Spe. ti. d. iu.
 om. iu. i. j. y.
 notādū do. i. c.
 cū ad fedē & i.
 c. conquerēte.
 de offi. ordi.
¶ Quis dicat
 iudex ordina
 rius vide in. c.
 cū ab ecclesia.
 rū. de offi. or.
 doc. i. c. cū i ec
 clesijs d. ma. et
 obe. do. i. c. ne
 mo. ff. q. j. ant.
 de hu. in. e. ce
 terū. de iudi. de
 uenio ad secun
 dā gl. i. l. q. q.
 in. y. vbi decre
 tum. ff. de offi.
 procō. doc. i. l.
 j. & iij. ff. de of
 fi. eo. cui mā. ē
 iuris. p. ro. deci
 fio. 3. SS. & i. c.
 ordinarij iustā
 gl. ii. de offi. or
 di. per qd dicūt
 ibi do. ap. in ma
 teria adaptabi
 li verbū ordi
 narius cōprehē
 dit inferiores
 episcopis et idē
 tenet abb. in. c.
 post cessione
 de proba.

diūso largo modo sumpta
 est potestas de publico iro
 ducta cū necessitate iurisdic
 cendi. & egitatis statuēde. ut
 inquit gl. i. l. j. ff. de iu. o. iu.
 Inde queritur an iurisdicō
 p̄t est genus cōprehendat
 sub se spēs & qualitates.
 dic qd cū sit genus cō. in et
 sub se merū impiū. a. c. mix
 tum. & simplicē. & inferiori
 rem iurisdicōne. ut no. per
 gl. & Bar. in l. impiū. ff.
 de iur. om. iu. & p̄batur in
 l. j. ff. de of. eius cui mā. est
 iu. & in auc. & defen. ci. y.
 iusurandū. cum si. & Per
 hoc autē deciditur illa que
 stio si impator cōtulerit ali
 cui iurisdicōne in castro.
 an videat cōtulisse merū et
 mixtum imperium. & dicit
 qd sic. quā verbū iurisdic
 tionis simpliciter prolātū
 debet interpretari in suo pō
 tētorio esse p̄ iura predicta.
 & per. l. si. cum ibi no. ff. de
 cōsti. prin. **¶ Quid autē si**
 imperator vti verbo cōce
 dimus. v. g. concedimus a
 tali in castro ferricane iurif
 dictionē &c. quid habet im
 portare hoc verbū conce
 dimus quidam dixerunt qd
 importat nudū exercitium
 iurisdicōnis non ius ali
 quod nec ius in traslationē.
 ar. eorum qd de significato
 huius verbū tradunt per gl.
 & Bar. in. l. si. in prin. ff. de
 dona. Alij vero & melius
 dicunt qd important trans
 lationem iuris totius iurif
 dictionis. ar. c. abbate. ex
 tra de verbo. signi. & in. l.
 j. ff. de consti. prin. & l. j. y.
 cum vrbē. ff. de of. pres. v. r.
¶ Quid autem sit merum
 b imperium b quid mixtum.
 & quid iurisdicō inferioris
 habetur & no. in tex. & gl.
 d. l. imperium. **¶ Post hoc**
 queritur qualiter iurisdicō

in suo genere sumpta acquiratur ad quod rīde
 tur qd tribus modis. v. z lege cōsuetudine. & im
 periali cōcessione. vt no. p. gl. & doc. in. c. qm̄
 euormis. extra hē prela. vi. l. l. more. ff. de iur
 rif. om. iu. probafex his qd h̄nt in. l. j. ff. de of.
 eius cui mā. est iu. & l. j. & fin. C. de emā. li. &
 p. In. in. c. conquerēte. & c. cū ab ecclesiā.
 extra de offi. ord. Quarto modo. acgrif v. z le
 gitima p̄scriptione de qua iust. dicit. licet ali
 qui voluerit dicere hunc casum includi sub il
 lo de cōsuetudine qd est falsum. iuxta no. p. Cy.
 in. l. ij. in. iij. q. C. qd sit lō. cōsue. sed sumatur iur
 rīdicio in sua rudi spē. tunc etiā querit per de
 legatū ab ordinario f. qd. ut. l. j. y. q. mādata. ff.
 d. of. eius cui mā. est iurif. et. d. l. more. et. l. folet.
 in prin. ff. de offi. p. ron. & l. j. C. qui p̄ sua iur
 rif. & in. l. ij. C. de ped. iudi. cū si. **¶ Qui autē**
 c appellant iudices ordinarij. c. dic qd isti de q
 bus a lege vel imperiali culmine cōpetit iuris di
 cendi potestas. vt h̄. ij. q. vj. in. c. a iudicibus.
 & d. l. j. de offi. eius cū si. supra alleg. facit et
 auc. vt in. l. sine quoquo sul. s. sic. i. g. i. & y. opor
 ter. & in auc. de mā. prin. & in auc. de iud. p
 totū & p̄ omnes illas t. C. & ff. de offi. prese.
 v. r. cū seq. **¶ Et aduertēdū qd** pro istis iuri
 bus incorporalibus & iurisdicōnibus cōpetit
 confessoria & negatoria. sicut dicitur et
 supra cōperere p̄ seruitutibus rusticis & vrb
 nis. vt no. p. In. in. c. conquerēte. extra de of.
 or. & in. c. inter quatuor de ma. & obe. & c.
 abbate. de ver. sig. **¶ Quid autē si** impator
 cōtulit diuersis tēp. vrbibus purē & simpliciter
 duobus militibus. & separatim iurisdicōne p
 petuā in eodē castro. vel eadem ciuitate. vt ple
 rumq. accidit sicut occurrit i papa qui frequ
 ter. scietur. vel ignoratē idē beneficiū confert
 pluribus p̄sonis queritur qd sit preferēdus. Bre
 uiter dic qd in beneficijs ecclesiasticis hz locū
 regula qd prior est tēpore potior est iure & in
 spiciē tēpus date literarum nō tēpus p̄tationis
 eorū. vt in. c. eū qui. cū ibi no. de rescrip. li. vj.
 nisi secunde litere h̄rent clausulā derogatoriā
 primarij. vt tradit p̄senus de hac materia in
 c. tibi qui. de rescrip. li. vj. & in. c. capitulū san
 ctę crucis. extra de rescrip. vbi idē. In benefi
 cijs autē & in priuilegijs tēporalibus seu spi
 ritualibus dic idem maxime. quia cōcessio se
 quens semp in dubio intelligitur in causa sine
 p̄iudicio & lesione priorū. vt. l. iij. s. si quis a
 principe. & y. merito. ff. ne qd in loco pub. fa
 cit quod non. p. Dy. in. regula iuris qui prior
 li. vj. **¶ Vltius** quero d nunquid quilibet
 d vniuersitas habeat generalem iurisdicōnem
 cum mero & mixto imperio a lege vel a con
 suetudine aut vsucapione. Breuiter secundum
 Bartol. distingoe. vt eleg. nter tractatur in. d. l.

imperiu. & l. j. ff. de dā. infe. Quedā est vniuersitas que facit, seu cōstituit vnā puincā, vt est populus Lōbardie, vel Mōntiferati, vel Tuscie & h. & tūc talis vniuersitas ipsius seu rector, seu preses habet omne iurisdictionē cum mero & mixto imperio, vt l. j. & iij. C. de offi. recto. puin. & l. illicitas. §. qui vniuersas. de offi. presi. ¶ Quedā est vniuersitas que cōstituit solā ciuitatē, & tunc ipsius rectori cōpetit de iure cōmuni iurisdictionē simplex in casibus leuibus tantū, nō tamē merum & mixtū imperiū, vt C. de defen. ci. l. j. & in cau. de defen. ci. §. i. uicare. & §. audire. & §. iusur adū. in f. Fallit in ciuitate Romana, vt l. i. §. cū vrbe. ff. de off. pre. vr. fallit etiam hodie in ciuitatibus Lōbardie quibus merū & mixtū imperiū est concessum p. l. de pace. cōstā. et in aliqbus aliis ciuitatibus q̄ hodie infante sunt que omnem iurisdictionē cum mero & mixto imperio sibi preferuntione lōgissimi tēporis questuerunt, aut imperiali concessione, Quedā est vniuersitas q̄ cōstituit aliquod simplex castrū, & tūc aut istud castrū subest alicui ciuitati; & tūc ei nō cōpetit aliqua iurisdictionē, immo ipsa ciuitas cui subest habet illā quā exercet in alio castro & eius vniuersitate, vt in l. q̄ ex uico. ff. ad muni. facit. C. de nat. l. iij. C. de epi. & cle. l. nulli. & in au. q. mo. nar. effi. sui. §. si q̄s igitur, aut tale castrū nulli subest ciuitati, sed solū iurisdī, vel gñali domino puincie, & tūc habet illā eandē iurisdictionē de iure cōmuni quā habet q̄libet ciuitas, vt patet in castris montis ferrati p̄demōstrū delinātū & cerete & foncini secundum azo. in summa sua. C. de magi. municip. Quedā vero est vniuersitas que nō cōstituit p̄ uincā nec ciuitatē castrū sed quoddā collegiū artificū, vt puta lanificū cerdonū pelipario-rū & h. & tūc habet simplicē & inferiorē in ter seipso iurisdictionē vt l. pe. & h. C. de iuris. om. iu. de quo plene nō per. In. in. c. ubi ab ecclō cleriarū. de offi. or. ¶ Vno qualiter iurisdictionē acquiratur videndū est quat̄ eius possessio apprehēdatur & cōtinuetur, vbi secundū In. i. c. ij. extra de capel. mō. sciendū est q̄ possessio gñalis iurisdictionis apprehēditur hinc actus ēi solius iurisdictionis exerceat. v. g. si cognouit de vna cā ciuili vel criminali vel si qd simile faciat quod ad gñalē iurisdictionē p̄tinet int̄ dēs sp̄ i. aīo suo uelle ut iurisdictionē vtr. nā si solū intendet vī particulr̄ pura in cās ciuili bus tū nō acqueret sibi possessionē in criminalibus vt. ff. que ad mō. ser. am. l. h. & in. c. auditis. et in. cau. olim. de p̄scrip. veruntū in casu p̄ dicto ipsa talis iurisdictionē dicto mō apprehēdit nō extendit vtra illā personā in quā iuris p̄a iurisdictionē exerceat secundū eū; Nec ob̄, ad

hoc q̄ supra dicit q̄ per vnū actū iurisdictionē nāle q̄ritur possessio in oibus cōprehensibilibus sub iurisdictione. q̄ diuersi sunt casus. Et ratio fecūdu eū diuersa est q̄ in gñali iurisdictione cōprehendunt omnes partes eius. tō per exercitium vnus actus quasi possessio acquiritur in omnibus actibus p̄pter eorū cōnexitatem sicut dicitur in gleba. nā vnus glebe apprehēditur possessio intelligit etiam possessio in aliis omnibus sibi contiguis. ut in l. iij. in prin. ff. de acqui. pos. q̄ ratio nō congruit personis q̄ diuersē & separātē sunt. ¶ Aduerte q̄ hec opi. videt absurditatē continere. sequitur. n. ex ea q̄ si in aliqua ciuitate villa vel castro competat alicui iurisdictionē q̄ eius possessio in singulis oibus non querat nisi tunc demum cū in singulis eorum iurisdictionem exerceat. et sic potest euenire quod multi erunt q̄ negligititer causas agent nec delinquent et sic nunquā habebit in eos possessionem nec acq̄ret iurisdictionem quod est absurdū. vñ C. y. et alij dōca in. l. j. circa f. de emā. si aliter se nūnt dic vt sibi. Putarem ego idem in hominibus quod in speciebus iurisdictionis quando omnes hoīes sub vno circūitu includunt, secus si i diuersis vñ si alicui cōpetit iurisdī. in certo territorio habente plura castra diuersa si vnus actus iurisdictionis exerceatur in vno homine vnus castrū nō erit q̄sita possessio quo ad hoīes habitates in alio castro, sed bene erit q̄sita quo ad hoīes eiusdē castrū, & cū hac determinatione intelligi dicit In. & aliorū. Acquiritur etiā iurisdictionis possessio alio modo secundū In. v. z. si quis publice per plateā ciuitatis, vel ville hānū, vel edictū p̄pofuerit. seu p̄clamare fecerit si hoc modo. Ex parte talis domini p̄cepit vniciq̄ q̄ nullus audeat tale quid facere sub tali pena & c. licet. n. nullus contrafecerit tū possessio acquirat iurisdictionis si nullus alius tunc erat in ipsa possessione iurisdictionis, alioquin si tūc alius prior esset in possessione nō quereret sibi ex his actionibus ulla possessio generalis iurisdictionis quo ad omnes alias species, nec quo ad omnes personas, sed bene queretur quo ad illa sola capitula ipsius iurisdictionis, & tanq̄ ad illas solas personas in quā ipsam iurisdictionē exerceisset, de quo vide C. y. ubi supra ¶ Ex his patet secundū In. q̄ si aliquis tyrānus qui multi sunt tempore moderno faciat hoīes alscutis uille ut cā Rēi altrius domini confiteri & protestari, q̄ sunt sui homines, uel sue iurisdictionis aut ab eis accipiant iuramentū fidelitatis, uel faciat eos renunciare iurisdictioni prioris domini q̄ per hoc non acquirat sibi ullam iurisdictionis possessioem, quia talis non sūt actus iurisdictionis

FORMA IN ACTIONE CONFES. PRO SERVI.

a An iurisdic-
tionem pre-
scriptione vide
Bar. cons. j. in
cip. querit utru
iurisdic. &
suo in si sic co-
stituta. ff. quem
ad ser. am. bal.
in. l. si. ad si. C.
de long. temp.
prescrip. Paul.
de castr. con-
sil. cxxxij.

b An ius pe-
dagandi pre-
scribitur vide
Bal. in. l. si plu-
res. C. de cōdi.
inser. et diffuse
per bertachi-
num in tract.
de gabelis in
prima parte in
x. q. & Paul.
de castr. consil.
eclxxxvij. et
fede. de se. con-
sili. incip. in y-
cus de pcedio.

men premissa occurrit dubium pone qd aliquis
pretendat ad se pertinere iurisdictionem talis
castris quod ab alio possideat, queritur
contra quem agere debet confessoria, an
contra homines castri, an contra illum posses-
sorem. Dic breuiter qd agi potest contra utru-
que, vt not. in. c. auditis. & in. c. cum olim. de
prescrip. & spetialiter contra omnes, arg. ff.
si vultu. per. l. pe. in si. & ff. si ser. ven. l. sicu-
ti. §. si queratur. & l. si quis diuino. & si fue-
rit actum contra alterum non facit sententia
lata alteri preiudicium nisi sciuerit e. vnam su-
am agi. l. sepe. §. scientibus. ff. de re iudi. qd se-
quitur Inno. & Io. an. in. d. c. auditis. m. j. gl.
24 vbi plene not. de hoc. ¶ Modo reuoco in
dubium an iurisdic. a generalis queratur
prescriptione. Breuiter dic qd sic per tex. in
d. c. auditis. & c. cum olim. de prescrip. cum
simi. ibi no. & idem sequitur Cy. in. d. l. j. C.
de eman. lib. p. o. quo facit text. in. l. fin. ff. de
aqui plu. arden. dum tamen interueniat scientia
& presentia principis, seu illius ad quem
ipsa talis iurisdic. pertinebat secundum Bar.
vt ibi not. per cum in. d. l. iusto. §. non mutat

iurisdictionis. ar. in. c. cum di-
12 lectus, de reli. do. ¶ Reti-
netur autem possessio iu-
risdictionis cum sit que-
sita sicut & possessio cetera-
rum rerum corporali-
um v3 solo animo, vt not.
per Bart. in. l. iusto. §. non
mutat. in fin. ff. de vsuc. &
per Inno. in. c. querelam. de
elec. & in bone. el. ij. de po-
stu. prela. vnde si per. l. an-
nos, quis stare postea qd no
vteretur ipsa iurisdictione
in ipso castro, vel villa du-
modo alius eo tempore no
vteretur, non prius reit ut
re suo. Quinimmo & si ha-
beat quis iurisdictionem in
certo territorio, vbi sunt
plura castra, & in vno solo
vltus fuerit iurisdictione re-
tinebitur possessio in omni-
bus castris eiusdem terri-
rij vel puincie secundum
vbi supra ar. d. l. iij. i prin-
23 ff. de acqui. pos. ¶ Qua-
liter autem acquiratur pos-
sessio dignitatum ecclesiasti-
carum & qualiter tinea-
tur plene no. per In. circa in
litteris. de rest. spo. Circa ta-

ff. de vsu. pro hoc etiam facit. l. viros. cum
ibi not. per gl. de diuer. of. & appari. lib. xij.
& not. etiam per Guil. de decu. & alios in. d.
15 l. imperium. ff. de iu. om. iud. ¶ + Alius cir-
ca premissum doctrinam queritur an ius
pedagiandi b seu vestigalia imponendi pre-
scriptione queratur, & breuiter dic qd sic pre-
scriptione tantu temporis cuius intij in con-
trarium memoria non existit, vt est tex. in. c.
quibusdam. §. preterea. extra de verbo. sign. qd
sequitur Cyn. in. l. ij. C. noua. vec. impo. non
pos. & Bar. in. l. si publicanus. §. in vestigali-
bus. ff. de pub. & Ray. eo. tit. l. vestigalia. dum
tamen vt predictum est interueniat scientia &
patientia eius contra quem prescribitur sicut
in ceteris iuribus incorporalibus dictum est.
Sed hec aduertendum secundum Bart. vbi su-
pra nam aut prescribitur hoc ius pedagiandi
contra priuatum ad quem prius pertinebat,
vel ex concessione principis, vel prescrip-
tione, & tunc sufficit eius scientia & patientia, &
tempus longu. x. vel. xxx. aut prescribitur contra
principem, et tunc exigat tempus contra rij me-
moria non existat, et scientia ipsius principis,
vel saltem presentis illius prouocie scientia &
patientia ad causu presentis curam pertinet de
talibus vestigalibus, vt. l. iij. §. noua. vec. in
po. non pos. Ex quibus in fertur secundum
Bart. qd multe ciuitates ville & castra maxi-
me in Tuscia non prescripserunt ius pedagian-
di, nec imponendi vestigalia, quia non interue-
nit presentis scientia, nec principis propter ip-
16 sorum absentiam. ¶ + Quid ergo si aliquis
prescripserit ius pedagiandi de certis specie-
bus, seu rebus, puta de lana & lino, an pote-
rit exigere de alijs rebus, puta de vino & fru-
mento, & alijs non, dicit Bar. vbi supra qd no,
ar. ff. de iur. act. priua. l. j. §. si quis hoc interd-
cto. cum ibi not. & probatur in. l. licitatio. §.
earum rerum. ff. de pub. ad quod facit qd not.
17 Inno. in. c. auditis. de prescrip. ¶ + Sed nunc
queritur quantum tempore perditur ius peda-
giandi dicit Bart. in. d. §. earum rerum distin-
guendum, aut enim tale ius pertinebat ad pri-
uatum personam priuilegio, vel consuetudine,
& tollitur, & perditur spacio. x. an. eo non
vendo. ar. in. l. j. ff. de nudi. ad pertinebat ad
sificum seu rempublicam ciuitatis, & tunc re-
quiruntur cessatum esse spacio. xl. an. vt. l.
omnes. C. de prescrip. xxx. an. nec ob. l. com-
petit. eo. tit. quia loquitur in solutione tribu-
it qd prescriatur in re cognitionem vniuersalis
dominii cui non prescribitur sicut nec deci-
me, vt in. c. causa m. de prescrip. & in. c. du-
18 dum. de deci. ¶ + Ex his inferitur qd hodie li-
bertas ne quis teneatur ad solutionem colle-

Arum, vel onerum potest contra ciuitatem
 vel castrum prescribi spacio, xl an. v. deter-
 minat glos. in l. si publicanus, in §. de rebus,
 & probatur ea. l. §. in omnibus. & ibi per la-
 co de are. ff. de publ. & in l. licitatio. §. earum
 rerum. C. eo. ttm. & not. per Dy. in l. commis-
 sa. ff. de publ. licet de iure communi omnes ad
 hec onera teneantur, vt. l. omnes, C. de ann. &
 tribu. lib. x. & l. ij. C. de mu. pa. & in l. va-
 cuat. C. de decu. h. x. cū sibi no. Et no. quia
 faciunt prescriptionem de qua supra. l. si. C. de
 iur. rei priua. in glos. super ver. vtuist uis, &
 quod no. per glo. in l. in fraudem. C. de an. &
 19 **¶** Quid ergo dicemus de q. quotidianam
 occurrente de facto, ecce q. villa uel castrum
 habet merum & mixtum imperium territo-
 rium & confines per se ab alijs locis separa-
 tos, intra q. territorium & confines aliquis
 habet certas proprietates, pro quibus preten-
 dit se non soluisse aliqua onera spacio. xl. an.
 & sic dicit se tutum prescriptione queritur an
 sit audiendus, videtur q. sic. quia ista stant si-
 mul q. tota iurisdicō & confines sunt vnus
 ville, vel castri, & tamen in eodem territorio
 & eisdem confinibus possit res, vel proprie-
 tates aliqua prescribi vt in. c. audijs. & in. c.
 cum olim. de prescri. cum si. ibi no. In contra-
 rium facit. nam iste sunt publice functionis que
 prin. ipsi debentur ideoq. eis non prescribitur,
 vt in l. compeit. C. de prescri. xxx. anno.
 20 **¶** Quid si aliquis emerit, vt quotidie vide-
 mus a ciuitate pedagium aliquod pro certo
 tempore simpliciter sine pacto, & inde pen-
 dente tempore superueniat guerra que impe-
 dit exactionem & fructum dicti pedagij an
 stet ipsi emptori remissio eius q. titatis in to-
 to uel in parte de qua respondere habet ipsi
 communi. **¶** Aduerte q. plerumq. de facto con-
 tingit a & Bar. hanc questionem late disputa-
 a in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de
 pub. Sed conclusiue dicit q. vendita v. ide-
 retur sola commoditas. & perceptio ipsius pe-
 dagij. non autem ipsius ius pedagij. ar. l. si visu
 fru. ff. de iur. do. & in l. necessario. §. fin. ff. de
 peri. & commo. rei. ven. & l. a quilius. ff. de do-
 na. nam ipsum ius vendi per ciuitatem non
 possit. vt. l. fin. C. de vec. vnde quando vendi-
 tur talis commoditas seu perceptio pedagij ui-
 detur vendi alea vel tractus reus vel p. ium
 vel fructus futuri. vt. l. nec emptio. ff. de con-
 trahen. emp. e. l. si factus. ff. de ac. emp. vnde se-
 cundum eum sic distinguitur aut guerra contin-
 git sine facto & culpa ciuitatis a qua emit pe-
 dagium & tunc non debet ipsi emptori fieri
 aliqua remissio, sed omne periculum contin-
 gens cedit eius danno vt dicitur iuribus, & in

si. de emp. & vend. §. cum
 autem. & ibi no. aut guerra
 contingit facto vel culpa
 ipsius ciuitatis. vt quia con-
 tra eam sit guerra vel ipsa
 ciuitas facit contra aliam
 guerram. sicut iuste siue iniuste secundum eum,
 & tunc debet fieri sibi remissio, arguē. l. si
 merces. §. culpa. ff. loca. & l. fin. C. sol. matr.
 cum simi. nec ob. l. fin. ff. de ac. emp. quia ibi
 non fuit illa guerra seu uolentia propter
 inimicitiam venditoris, alias fecus ut supra
 dictum est.

SERVITUTE POSSESSIO
 ne quasi fuit & stetit. **¶** Merito dicitur &
 quasi qui in istis iuribus incorporalibus
 non est proprie vera possessio. sed impropria
 ut. l. seruus §. incorporales. ff. de acquir. re. do.
 in l. quotiens. de serui. Qualiter possessio uel
 quasi in istis iuribus acquiratur dictum est
 in precedenti glo.

SPACIO ANNORVM XXX.
 Quale & quantum tempus & in istis prescri-
 ptionibus requiratur plene dictum est supra.

QVARE CVM PRDICTA
 vera sint. **¶** Hec est li. conclusio que precete-
 ris est notanda. ut predixi sepius & c.

DEBERI ET DEBITAS ES-
 se predictis molendino & domui. **¶** Hic
 multum not. quod uerba sententie profe-
 rende debent referri ad rem ipsam cui ser-
 uitus debetur, non autem ad personam cui-
 us res est ut habetur in. l. qui aliena. ff.
 de nego. gesto.

AD NON TURBANDVM
 & molestandum. **¶** Vides hic quod pro hu-
 iusmodi iuribus incorporalibus simul & se-
 mel proponitur actio confessoria & inter-
 dictum uel possidetis quod iure fieri potest
 cum nulla subsit contrarietas uel repugnan-
 tia. ut traditur in. l. si cui. in §. arristo. & l. si
 quis diurno. ff. si ser. uen. & l. uti frui. in
 fin. ff. si usus. per. et in l. pe. ff. de ser. & est tex.
 in capitulo cum ecclesia sutrina. extra de
 electio. & plene dixi supra in. titu. de pos-
 turba. ubi uide.

S Y M M A R I V M.

1 Multa in conclusione peti possunt que spe-
 ctant ad iudicis officium per sententiam
 declarare.

P R E S T A N D V M E I-
 dem ante debitam super hoc cautionem.

1 **¶** Si sane consideres uides quod multa

in cōclusionē petunt q̄ spectant ad iudicis offm̄ p̄ sententiā eius declarare. Primo quidē iudex debet pronūciare super iure seruitutis, vel iurisdictionis si sit debita vel non. Secūdo inquantū reperiat deberi p̄nunciabit q̄ aduersarius teneatur patientiā prestare de p̄nti. Tertio q̄ caueat de non turbādo in futurum, vt est tex. in l. harū. ff. si ser. v̄. Quarto condēnabit reū interesse t̄pis p̄teriti, vt. l. loci corpus. §. i. ff. si ser. v̄. Quinto prouidebit q̄ lite p̄dente reus caueat, de nō impedīdo ipsū possessorem vt si solita seruitute, vel iurisdic̄t̄iōe vsq̄ ad fl. litis, vt h̄r. l. p. ff. de aqua quo. & eff. l. iiii. §. hoc autem. ff. de iur. aduq̄ pri. facit quod no. p. In. in d. c. abbate i si. gl. de ver. signi. Cetera aut̄ q̄ in litera sequuntur declara vt alias scripsi.

¶ Forma lib. in actio, negatoria.

CORAM VOBIS Domino Pe. v̄i cario domini potestatis Papie agit & in iure proponit aug. de pozolo suo & sindicatorio note cōmunis & hominum terre Garlaschi cōtra & aduersus Io. fran. galinā & contra quācūq̄ aliā personam pro eo & eius nomine in iudicio legitime cōparentē dicens ipse Aug. quod iā longissimū t̄p̄tam per se q̄ per eius antecessores tenuit & possedit. p̄ sua & tanq̄ sua domum vnam positā in Papiā cui coheret &c. in quam domum prefatus Io. fran. ex quadā eius domū positā in d. ciuitate cui coheret &c. infixit sui posuit trabē vnam sui t̄p̄tum vñū preter & contra voluntatem scientiam & patientiam. d. aug. & hodie infixum & impositū habet tenet indebite & iniuste. Amplius dicit & proponit idem aug. quod prefatus Io. frā. de iurare seu decurrere facit aquam p̄ quadādam petiam prati dicti aug. positā &c. ad quoddam motendū dicti Io. positū &c. Rursumq̄ idem Io. fran. pretendens h̄re iurisdic̄tionem in loco Garlaschi in ipso loco, & hoīes ibidem cōmorantes & habitantes nititur exercere, & de seō exercuit, & exercet iurisdic̄tionē, tam i c̄iuitatibus, q̄ in criminalibus causis cū t̄n re veritate inspecta ad ipsum Io. frā. nulla iurisdic̄tio p̄tineat, nec p̄tinet in loco p̄dicto, sed ipsa iurisdic̄tio in totū spectat, & p̄tinet, & hodie spectat, & p̄tinet ad eōs, & hoīes, & vniuersitatem Papie cui ciuitatis ipse locus Garlaschi subiectus & suppositus fuit, & est antiquissimis t̄p̄ibus quo ad omniā iurisdic̄tio. & merū, & mixtū imperiū. Et qm̄ ipse Io. frā. sepius amonitus & requisitus, vt a p̄dictis desisteret recusat, & recusat desistere indebite & iniuste, ¶ Iocirco prefatus Aug. animaduertens p̄dicta vera esse cum nunquam dicto Io. frā. ius competeret in p̄dictis peti & requirit nomine quo supra singula singulis debite referendo

quatenus per vestram diffinitiuam sententiam pronuocietur, & declaretis nullam seruitutem, nec iurisdictionem, nec ius aliquod seruitutis & iurisdictionis, competisse, nec cōpetere i p̄dictis domo, aduētu, & loco Garlaschi. d. Io. frā. s̄z ipsum locū Garlaschi dictā domū et petiā s̄z fore & esse liberas et exemptas a p̄dictis iurisdictione & seruitute. Vteriusq̄ condēnens. d. Io. frā. ad non vtiendū de cetero dictis iurisdictione & seruitute, & in oibus dānis, & interesse, & expensis factis, & passis p̄ suprascriptū Aug. & de sciendis & patiendis p̄ suprascriptū Aug. in futurū solēniter protestat̄ deducendo in p̄. i iudicio oē suū, ius sibi cōpetens & cōpetiturū, Saluo iure ad, &c. nō astringens se &c.

CORAM VOBIS. Iste lib. negatiue cōcepit q̄ negatoria q̄ in eo p̄ponit est h̄mōi nature vt p̄ cam neget ius competere ad uersario, vt. l. i. u. prin. & l. loci corpus. §. cōpetit. ff. si serui. vend. & insti. de ac. §. eque si agat. verū t̄m p̄diorum. & ibi no. plene de hac materia per glo. & Ia. bu.

SVO SINDICATORIO NO. mine. ¶ H̄c vides quod iste aug. fungitur vice duorū tamq̄ ipse & tāq̄ alius in eadē scriptura q̄ satis credo admitti. cum p̄ hoc nulla i teruenat iuris vel facti cōtrarietas seu repugnantia arg. ad hoc in l. tutor. ff. de fideiui. & l. fistula. §. i. ff. de contrah. emp. & q̄ habetur &c. no. in l. iiii. ff. de ad op. &c.

POSVIT trabem seu t̄p̄tum. ¶ H̄c est q̄dam sp̄s seruitutis vrbane de qua tradit̄ in l. hinas q̄ edes. & l. sed si inter me. & l. hec aut̄ iura. in fi. de ser. vt. pre. in qua seruitute perdēda nō sufficit simplex negligentia nō vtiens, sed est necessaria etiam aduersarij cura in obtrando foramina in quibus signa erant imposita. vt. l. hec autem iura &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Negatoria actio non competit nisi domino predij cuius petitur liberatio.
- 2 Quare actiones competentes p̄ seruitutibus ita vocentur.
- 3 Intendens negatoriam an probet dominium reiciuis petiū liberationem.

PER QVANDAM PETIAM

- 1 prat. d. Aug. ¶ Notanter dicit q̄ pratum est ipsius Aug. quia negatoria actio que per ipsū proponitur, vt pratum ipsum ab hac seruitute liberetur non competit nisi domino predij sicut dicitum est de confessoria in ti. prece. vt p̄batur in l. i. & ii. in prin. cū ibi no. ff. si ser. v̄.
- 2 ¶ Diceret aliquis quare he actiones que pro huiusmodi seruitutibus, vel iuribus incorporatilibus competunt hoc nomine appellantur, vt

de glo. que est. ff. si ser. vend. l. ii. in prin. & in
 fit. de act. §. eque. ver. item prediorum q̄ for-
 mat istam. q. & ibi per Dy. & Jac. bu. & bar-
 larius in. l. i. si prius. ff. de noui ope. nū. Sed quia
 eius inuestigatio non est apud notarios quibus
 prefens opusculū dirigitur multum vtilis, nec
 fructuosa. ideo pro nūc ad eundem no. vos re-
 mitto. ¶ Adhuc de alio querit dictum est si
 pra q̄ negatoria datur dño predii. a quo negat
 seruitus deberi, nunquid ergo iste Aug. actor
 debet pbare se dñm dicti prai, & videtur secū
 dum aliquos q̄ sic, nam cum dominium sit cā
 negatorie sicut dominium est causa rei vend.
 merito sequitur q̄ sicut agens rei vendicatio-
 ne debet probare se dominum, vt. l. doce ancil-
 lam. C. de rei ven. & l. in rem actio. in prin. ff.
 de rei ven. & l. i. C. de alie. iud. mu. cā fac. ita
 & iste Aug. agens negatoria. Alij distinguunt,
 aut iste augu. est in possessione ipsius prai, &
 tunc sufficit probare se possidere ipsum pratū
 quia probata possessione p̄sumi ur de eius do-
 minio, cum de ipso dominio solum incidenter
 queratur iuxta no. in. l. quidā in suo. ff. de con-
 di. insti. aut non in possessione, & tunc incum-
 bit sibi necessitas probandi expr esse de suo do-
 minio per iura predicta quam opi. sequitur In
 no. in. c. abbate sane. extra de ver. sig. & bar.
 in. d. i. si prius. de no. ope. nū. & eā firmat gl.
 in. l. §. si querat. ff. si ser. v̄. Et sic habes vnā
 vtilitatem que est esse in possessione, quia p̄-
 sumitur dominus esse, alse etiam hñr vtilitates
 de q̄bus plene tetigit glo. i. d. §. si querat er. l. i.
 i. §. l. de it. ac tuq̄ pri. inter quis illa nume-
 ratur v̄z possessor conuentus non teneatur p̄-
 stare cautionem aduersario suo, imo eius ad-
 uersarius illā sibi prestabit q̄ possessore m nō
 impediet, nec turbabit pendente lite, vt. l. pe. ff.
 de aqua quot. & est.

**NULLA IURISDICTIONIO PER-
 TINUERIT.** ¶ Pro quacunq̄ iurisdictionio. tuenda,
 vel ea denegandi competit actio confessoria et
 negatoria, vt dixi in ri. prece. & no. per Inno.
 in. d. c. abbate. extra de verbo. signifi. & in. c.
 dilec. extra de capel. mona.

S V M M A R I V M.

- 1 In locis subiectis ciuitatis, ciuitas de iure com-
 muni habet plenam iurisdictionem.
- 2 Quid veniat appellatione ciuitatis vel ciuium.
- 3 Negatoria competens pro loco loci, an com-
 petat etiam in ipsi loco vniuer sali.
- 4 Ius tertii an possit deduci in modum agendi,
 in iudicio.
- 5 Si ius tertii non deducatur. nec per modum a-
 gendi, nec excipiendi, sed ille tertius de iure
 suo cognosci velit, an audiatur.

SPECTAT ET PERTINET

ad cōmune & hoies Papie
 & cerera. ¶ Hic hēs pro-
 r̄sa q̄ in locis subiectis ciui-
 tati ipsa ciuitas de iure cōi
 habet plenā iurisdictionem.
 vt. l. q̄ ex vico. ff. ad mun.
 & dixi supra ti. p̄ximo, fa-
 cit in auc. q. mo. na. effi. sui.
 §. si quis igit. ¶ Quid at
 cōprehendatur appone cit-
 uitatis, vel p̄tie, vel ciuium
 plene no. per bar. i. l. vrbis
 appellatione. ff. de ver. sig.
 ¶ Hinc aut descendit tale
 dubium v̄z cui cōpetat ista
 negatoria an cōi Garlaschi,
 an communi papie. Et bre-
 uiter secundum. Inno. dicendum est q̄ vitri-
 eorum in solidum competere potest vt per eū
 no. in. c. auditis. de prescrip. facit. l. principaliter
 causam. C. de lib. causa sicut dictum est in
 casu econuerso contra vitrumq̄ cōfessoria cō-
 petere, vt idem Inno. no. in. d. c. auditis. & ego
 supra dixi in ti. pre. Sñā tamen que contra
 vnum profertur alteri non nocebit nisi sciuert
 causam suam agi secundum Inno. vbi supra et
 in. c. dilectus. et. l. i. de ap. & no. per glo. in. c. au-
 thoritate. §. i. extra de se. & re. in. lib. vi. patet
 ergo q̄ commune Garlaschi opponit de iure
 tertii, a in modum agendi, ista actione nega-
 toria dum dicit iurisdictionem istam pertinere
 communi Papie, q̄ an fieri possit, & quando
 hoc procedit. no. plene per Cy. in. l. cum seruū.
 C. de ser. fug. & per Bart. in. l. i. ff. de exce. res
 iud. ad quod facit. l. loci corpus. §. competit. ff. si
 ser. v̄. & l. si. de rei v̄. ad cuius articuli plenio
 rem doctrinam sic distingue, aliquādo quis ex-
 cipit de iure tertii eius cui successit, & in hoc
 dicit vt plene no. per Dy. in. c. si quis in ius. de
 reg. iur. li. vj. & quod no. per glo. & doc. in. l.
 viita. C. de acq. pos. & l. pomponius. & l. apud
 celsum. §. de actio. ff. de do. exce. aliquando q̄s
 excipit de iure tertii eius cuius est fideius, quo
 casu distinguitur. aut ista exceptio est pers. na-
 lis, aut realis, vt traditur in. l. exceptiones. ff.
 de excep. & l. ex persona. ff. ne fideius. & ple-
 ne no. per Cyn. in. l. mandatori. C. de non nu-
 pec. aliquando quis excipit de iure tertii sibi
 correi, quo casu distinguitur late per Bart. &
 gl. in. l. pe. ff. de duo. re. & l. j. & auc. ibi posita,
 de duo. re aliquando quis excipit de iure ter-
 tij prorsus extranei quo casu subdistingue, aut
 ipsum ius ipsius tertij simpliciter peremptiuū
 & extinctiuū iuris agentis, aut simpliciter
 suspensiuū. Primo casu aut ipsum ius tertij
 extinguit ius ipsius agentis, ita demum si ille

ad de iure ter-
 tij, adde d̄ hoc
 et vide p̄ Ale.
 de iuo. in. l. in
 debiti. §. sed si
 nūmi. ff. de cō
 di. inde adde ra-
 me q̄ agēti pe-
 tionis heredita-
 tis non obstat
 excedtio i ius
 tertii, ita ipse
 Ale. i cōsi. gr.
 colum. ix. ver.
 nec potuit. i. i.
 volu.

FORMA LIBEL. IN ACTIO. NOVI OPERIS.

a. Interesse.
idem dicit Ol.
confi. cxlvj.

tertius vellit, & tunc nō ad
mittitur exceptio de iur̄ ter
tij. vt. l. j. & ibi no. per glo.
& doc. ff. si ag. vcti. & l. ii.
C. de iu. emphy. aut ipsum
ius tertij extinguit ius agen
tis, ita demum si ille tertius
non contradicat, & tunc
potest opponi de iure ipsius
tertij, vt in l. filio preterito.
ff. de iusu. rup. test. coniun
cta. l. j. ff. de exce. rei iud. Et
per hac parte videtur cas
sus in l. ij. §. l. ff. de doc. ex
ceptio. & iuncta glof. que

est in l. eleganter. in prin. ff. de dol. aut ipsum
ius extinguit, siue tertius velit, siue non, et tūc
potest opponi de iure ipsius tertij, vt in l. si. C.
de rei v. & d. l. cū seruū cū gl. sua. Secundo au
tem casu principali quādo ius tertij est suspen
sum intentionis agentis, tūc excipit potest de
iure tertij, vt d. l. si. de exce. rei iud. & l. q. cum
heredem. ff. de act. & obi. licet contradicat. l. si.
C. de peri. he. Et predicta locum hnt quando de
iure tertij proponitur in modum excipiendi.

4. ¶ Sed nunquid in modum agentis potest ius
tertij in iudicio deduci videtur q̄ sine non si
ne speciali mandato illius tertij cuius est actio,
argumento. l. si pupilli. §. videamus. ff. de neg.
gestis. & l. quotiens. §. is qui temporali. ff.
de adm. tu. cum sim. in contrarium facit q̄ di
cendum est supra in forma presentis lib. & qd̄
habetur in l. si post mortem. §. si. ff. de contra
ctab. & l. loci corpus. §. competit. ff. si ser
uū vendi. Sed respondeo q̄ ius tertij principa
liter agendo, & super eo se fundando nō potest
per alium sine mandato deduci in iudicio, vt in
supra alle. proprii parte, vbi vero ius tertij in
cidenter deducitur agendo, vt in presenti lib.
nam actor negat ius seruitutis, vel iurisdicō
nis competere reo, & hoc per se sufficeret ipsi
actori, verumtamē ad maiorem sui iuris propo
siti confirmationem inducit ius illius tertij, &
p̄ tūc proponi in vim agendi, vt in secundo al
le. aut ergo quis agit ex suo proprio iure in sua
persona fundato descendente ex facto & iure
tertij, & tunc tale eius tertij potest in iudicio p̄
poni & allegari ad fortificandum ius propriū
in iudicio propositum, vt d. l. si post mortem. §.
si. cum simi. ver. sgitur, vbi agit quis petitione
hereditatis pro parte sibi delata ab hereditate, eo
quā talis fuit preteritus, & testamentum fuit
nullum, vel per cōtrabulas rupium, vt ibi,
certe licet ista petitiō hereditatis sit ius propriū
ipsius proponentis, tamen cauatur ex iure ip
sius tertij q̄ est nullitas testamenti, & hoc qui

dem fieri conceditur aut quis agit ex iure alie
no fundato in persona tertij, & tunc hoc fieri
non conceditur in modum agendi sine manda
to eius exempla sunt in toto tit. de procu. vnde
de si agens negatoria dicat. Tibi non competi
tur iurisdicō, vel talis seruitus ipse proponit
ius libertatis sibi competere q̄ est ius propriū
in eius persona principaliter fundatum, licet
causam trahere possit a tertio, vt si adiciat per
modum cause, quia iurisdicō perinet ad com
mune Papie vt hoc quo casu est audiendum al
legans ius tertij talis modo etiam in vim agen
di. ¶ Quid ergo si ius tertij nō proponitur ab
alio in vim agendi nec excipiendi, sed ille ter
tius pro suo interesse comparet in lite inter al
ios mota petens de iure suo cognoscit, an sit au
diendus, dic q̄ sic, vt in c. cum super extra de
re iud. & no. per Inno. in glo. in c. veniens.
extra de test. & per Bar. in l. a diuo pio. §. si su
per rebus. ff. de re iu. & c.

PRONVNCIETIS ET DE
claratis nulla seruitutem. ¶ Aduerte q̄ vt sup.
dixi si iudex pronunciat cōtra commune Gar
laschi q̄ sententia non noceret communi Pa
pie, nisi sciisset causam suam agi, vt in l. se pe.
§. sciens ius. ff. de iure iu. & no. per Inno. in c.
auditis. de prescri.

S V M M A R I V M.

- 1 Verba liberatoria sunt ad rem non ad perso
nā referēdā agit p̄ liberatione a seruitute.
- 2 Vniuersitas vel commune potest agere & exci
pire pro sibi subdito, cui inferatur mole
stia ab alio communi.

DICTAMQVE DOMVM AC

- 1 petiam prati fore et esse liberas & c. ¶ Vides
hic q̄ verba liberatoria sunt ad rem, non autē
ad personam referenda, quia sententia predio
fertur, vt in l. qui in aliena. in fi. ff. de neg. gest.
- 2 ¶ Hic quero de vno an dominus alicuius ci
uitatis vel ville, seu aliqua communitas terre
vel castri si per alium alterius ciuitatis domi
num, vel aliam vniuersitatem aliqua inferatur
molestia sibi subdito imponendo ei collectas,
& alia onera an possit sibi subditum defendere
& in libertate auxiliari agendo & excipiendo,
dic. breuiter q̄ sic pro suo interesse, a vt dicit
Inno. in d. c. auditis. de prescri. & in c. inque
rente. de of. or. & in c. romana. extra de sentē.
excō. li. vj. per Archi. de re iu. in c. ad aposto
lice. li. vi. per lo. an. in c. auctoritates. in fi. ex
tra de priu. lib. vi. ad quod facit text. in c. licet
causam. in fin. de app. & in l. prima. §. per hāc.
ff. de rei vendi.

ET IN OMNIBVS DAMNIS
interesse & expensis. ¶ Aduerte q̄ in hac ne
gatoria etiam veniunt damna, & interesse, sicut

supra dictum est in confessoria, dum tamē pars ista requirat, vt not. Inn. in. ca. abbate. de ver. sign. in. fi. magne glo. & probatur in. l. loci corpus. §. si fundus. & l. si forte. i. si. ff. si serui. vñ.

FORMA libelli in actione noui operis.

CORAM VOBIS Domino. B. vicario domini potestatis Papie dicit, signi ficat, & pponit Tho. bellifonus cōtra, et aduersus Augustinum de pozolo dicēs dicitur Tho. qd dum prescius Augustinus anno presenti, & mense Aprilis proxime preteriti cepisset, seu i choasset fieri facere super quodam ipsius Tho. sedimine posito, & iacente &c. quēdam parietem muri causa volēdis edificare domum vñs. Idem Tho. sentiens se ex tali edificio, & opere, & constructione grauari ipsi Augu. nouum opus solemniter nunciavit, moduloseq; seu mensuram tunc extructi operis assumpti, seu assumi fecit, prout hec omnia constan: publicis actis & documentis, qua quidem nunciatione tunc, per ipsium Augustinū ipse in contemptū officii presudalis oīno, & deducta ante aliquā remissionem tacitā vel expressam dicte denunciationis prescius Augustinus in ipso opere, & edificio, pcessit, seu pcedi, fecit vltq; se ad dicti operis cōsumationem in maximū ipsius Tho. detrimentum, & contra oīmodam instantiā m. Quare prescriptus Tho. volens & intendens ius sibi cōpetens tā ex dicta nūciatione q̄ aliter prosequi contra ipsum Augustinū peti, & requirit a vobis quatenus ex officio vestro, et omni alio iure via forma, & mō quibus melius fieri pōt per vestrā sententiā diffiniuam cōdemnetis, & cōndēnatum iuris remedijs cōpel laris suprascriptū aug. ad demolendū, & diruē dum, & demoliri, seu dirui faciendum suis proprijs sumptibus & expensis totū & vniuersū opus, & murū antedictum per ipsum Augustinum constructum, & edificatum post ipsam denunciationem, & tempore. d. denunciationis citra, prius, & anteq̄ ipse Augustinus aliqua rē audiat ad aliquā defensionem faciendū puta iure disponitur & vterius in oibus damnis expensis, & interesse passis factis & fiendis & ptiendis in futurū per ipsum Tho. occasione predictorum que oīa fieri peti & executioni mandari &c. deducendo &c. saluo iure &c. non se astringens &c.

CORAM VOBIS. Frequēs est atq; vtilis iste tractatus maxime in illis ciuitatibus in quibus est maxima diuiciarum abundantia, & pompa edificandi. Sunt enim quidaz adeo fatui & ignari qui credunt fieri ppetui sal tē fama & honore si pōpola edificia & ampla palatia construxerint, nec aduertūt quid illi vītutum princeps Seneca dicit, Oīs vrbes et alio

rū magna impia, vbi fuerūt aliquādo subuerenti, & ex illij genere tollentur, alias destruent bella, alias desidia, paucq; & intericia consumet, & magnis operibus exciōsa recius &c. hoc quoq; accidere sepe videmus, & q nos sequuntur visuri sunt, nihil. n. est qd post mortem hominis famam conseruet nisi scripta, a ruunt namq; ipsa edificia ashenantur pmutantur, et variis modis a successoribus reformantur, pp que primi edificatoris fama consumuntur, itaq; vt inge ille sapiens ad edificandum te cogat necessitas non voluntas, nam uoluntas edificandi nō tollitur edificando. &c.

S V M M A R I V M.

1 Quā do locum habeat noui operis nūciatio.

2 Nūciatio quando fiat.

3 Quā sit certū aliquē nō hēre ius nūciandi.

1 **Q**UENDAM parietem muri. Et Pro euidenti intellectu huius materie sciendū ē q nūciatio noui opis solū modo locū hz qñ aliqd edificat i terra sic qd ipsi terre, seu solo coheret, et formā opis hēat, nā si qs arborē plātet, vñ excidat nō hz locū denūciatio noui opis, vt. l. i. §. hec at edificū. ff. de no. ope. nū. Et hoc nūciatio nō solū cōpetit p iure dñij, vel quasi cōseruādo, s; et p iure reuerūs, vel iurisdictionis tuēde, vt. l. i. in pūciali. §. pe. & ubi nō. & i. l. si prius, et. d. l. i. §. nūciatio. ff. de no. ope. nū. Et hēc ē aliud notandū qd hec nūciatio fit, vt ipediāt opus futurū vt tollat iā scū an denunciationē, sed hz tūc locū interdictū qd v aut cā. vel si secūdū facit naturā i quo opus scū cōparet, vt. d. l. j. §. i. et sic hēs vnū caluz i quo cessat nūciatio. Et alius caluz vnū opus fit ad solā refectionē opis iadiū scī, vt. d. l. j. §. si qs edificū de quo plenius no. p bar. i. l. de pupillo. §. si qs riuos. ff. de no. ope. nū. Itē cessat nūciatio qñ certū et notoriū ē ipm nūciatē nō hēre ius nūciandi, ar. l. j. §. si. et. si. i. si. iniusta cita no arat c i

2 **E**t aliud notandū qd hec nūciatio fit, vt ipediāt opus futurū vt tollat iā scū an denunciationē, sed hz tūc locū interdictū qd v aut cā. vel si secūdū facit naturā i quo opus scū cōparet, vt. d. l. j. §. i. et sic hēs vnū caluz i quo cessat nūciatio. Et alius caluz vnū opus fit ad solā refectionē opis iadiū scī, vt. d. l. j. §. si qs edificū de quo plenius no. p bar. i. l. de pupillo. §. si qs riuos. ff. de no. ope. nū. Itē cessat nūciatio qñ certū et notoriū ē ipm nūciatē nō hēre ius nūciandi, ar. l. j. §. si. et. si. i. si. iniusta cita no arat c i

3 **E**t hēc aut certū aliquē nō hēre ius nūciandi sciendū bar. i. d. l. j. multis modis. Priō p illz scī iter ipsas ptes, vñ p illz scī hēc late at sup hoc iter ipsas. hēc p ipius rei cū dicit, vel p sone nū-

a Nisi scripta hec ē ips cōstituit vbi scripta antq̄rū sapientū iō dicit Petrar chachiamas fama, & emorir scdo, iō fama nra i celo, hē Cirato iū sta nō arat citatū. bal. i. l. me diū. de cōd. & demō. bal. i. ad dit. Spe. ti. i. ci ta. do. i. c. hōe. el. ij. de elec.

a **C**astrum quando alicq̄ vult edificare castrum de nouo, vide p̄ Lu do, ro. conf. l.

ciantis inhabilitatem, arg. l. non solū. in prin. & l. de pu pillo, in prin. ff. eo. facit. ca. cum olim. de ver. sig. Et il lud quod dici solet opus fa cium post denunciationem siue iuste, siue iniuste fuerit edificatum est destruendū. p̄cedit q̄n̄ dubiū est de iure ipsius denunciantis, si vero certum est vt predictus nullum ius sibi competere, tunc non est opus demolitione, vt not. in l. i. in prin. quod est notandum & tenendum memorie. Postremo cessat nūciatio ex defectu cause nō expresse in ipsa denunciatione, vt dicitur infra.

S V M M A R I V M.

- 1 Ex quibus causis nunciatur nouum opus.
- 2 Edificantē castrum de nouo an possit sibi opus nunciari.
- 3 Quot modis fiat nūciatio.
- 4 Qui sint effectus trium modorū nouum opus nunciandi.
- 5 In denunciatione noui operis an nunciator de beat causam exprimere;

NOVVM OPVS SOLEM-

niter nūciauit & c. **¶** Aduertēdū q̄ nūciatio noui opis potest fieri ex duplici causa. Primo ex causa iuris proprii ipsius nunciantis cōser uandi quod ius vertitur circa duo scz, vt oc curratur presenti, vel futuro dño; Secunda cā est pp ius pblicum tuendum, vt h̄ in. d. l. i. §. nunc videamus. & l. in prouincialis in fi. cum. l. seq. ff. eo. ti. **¶** Sed an possit nunciari in die fe sto & dicit Bar. q̄ sic in. d. l. i. §. nūciatio. ego autē in hoc distinguem, aut sit nūciatio p̄r sp̄sam partem verbo, vel factu lapilli, et tunc p̄cedit. d. op̄i. aut sit nūciatio cū iudicis man dato, et tunc distinguitur, aut est dies feriata in ho norem Dej, & tunc non possit argu. l. dies fe stos. et. l. oēs. C. de fer. aut dies feri. ita q̄b neces sitatem hoīum, vel alia causa, et tunc possit ar gu. l. i. C. de fer. **¶** Ultra queritur de no. q̄. **¶** Ecce q̄ aliquis vult edificare castrū de nouo, a n̄ possit sibi nunciari nouum opus. Et h̄r omittis allegationi. pro et contra. distingue, aut vult edificare in loco publico, et tunc potest ei nunciari opus nouum vt. ff. ne quid in loco pu blico per totum, et. l. opus, & quod ibi no. ff. de ope. pu. aut vult edificare in suo loco priuato et tunc aut tale castrum tēdit ad emulationem alterius, vel ex ipso castrō pōi scandālū in illa regiōe, vt iter vicinos gñari, tūc poterit ei nouū opus nūciari, als autem non, pulchre no. p̄ glo. in. l. i. C. de fun. lim. li. xj. et in. l. p̄ prouinci. s. C. de ed. pri. et. l. d. l. opus, et ibi Bar. et In. i. c. pisanis. de resti. spe. Rursum q̄a hic d̄r q̄ nūciat ip̄sī Aug. q̄ritur an sufficiat nūcia. p̄ lone,

di q̄ nō simplr nisi fiat i cōspectu ipsius rei q̄ edificatur, vult. n. lex q̄ nūciatio fiat in ip so ope aliq̄ p̄ntē ipsi Aug. siue opificibus, siue alicui de familia ipsius Aug. p̄ quos possit dño absentē nūciari, vt h̄r in. d. l. de pupillo. §. si q̄ fore, et in. §. nunciare, et in. l. ciuilibus. ff. de no. ope. nū. quod tene menti, et si fortassis ip̄sī opifi ces dolo vel negligentia scā nūciatione dño tunc absente eidē non renūciauerūt opus nouū esse ip̄sī per tale nūciationē imputaret eis et tenebūt dño ad interesse, secundū Bar. et do. vt p̄ eos no. in. d. l. de pupillo. §. nūci. tio. arg. ad hoc in. l. si feruus feruū. §. fornicarius. ff. ad l. acq̄. et. l. sed ip̄sī in. fi. ff. nap. cap. ita, et in pre dictis multi errare cōseruunt, vnde ut si lapis quādo nunciū refert iudici eius parti opus nouum nūciasse quod exprimat nota ip̄ forū qui bus p̄ntibus opus nouū nūciauit. Post hoc q̄a hic d̄r q̄ solemniter nunciavit q̄ritur q̄bus mo dis succurrit illi in cuius solo vel fundo edifi catur in, hoc sic distingue concludendo quā doq̄ opus edificatur in fundo a me possessio, et tūc possunt edificium, et opus ap̄ria auc. de struere, nec est necesse mihi nouum opus nūciare q̄ est no. et probatur in. l. quāadmodum in prin. ff. ad. l. agl. et. l. si vitem. §. si ad ianuam. ff. q̄ vī aut clā. et. l. i. C. ne milice sig. ipo. quā doq̄. q̄s edificat in solo a me non possessio, sed in quo ius domini, vel quasi pretendo, et tunc aut opus est iam perfectum, et consumatum, et tunc nūciatio nihil operatur, sed alia via suc curritur, vt predicti, ideo sis diligens in nūciando tempestiue, aut non est opus consuma tum, sed locus inceptum, et tunc per nūciatio nem succurritur, nec in opere p̄ceditur. **¶** S3 h̄c aduertendum q̄ tribus modis potest fieri hec nūciatio, vno modo iudicis auc. et per nū cium ad hoc missum. Secundo modo sit a par te, et hec sit dupliciter, verbis tantum, vel ver bis et factis simul. Que sit verbis tantum sit hoc modo, nam pars accedit ad opus, et dicit q̄ perariis denuncio vobis ne in hec opere vlti raris procedatis, et ne aliquid per vos, vel aliū noui opis faciatis, verbis et factis simul sit hoc modo dicit enim operariis prohibeo, seu denuncio ne vltra procedatis, nec aliquid operis faciatis, et his dicitis accipiet secundum Aliquos vnum lapidem quem deiecit vel secundum alios ex ipso opere lapidem vnum, vel plures auferat et deponat, vbi autem iudex ad instan tiam partis opus nouum denunciare facit, tūc hac forma vti debet, B. vicarius & cetera. Ad petitionem et instantiam Tho. imposuit et in mandatis dedit. C. publico nuncio et seruito ri communis Papie quatenus vadat ad tale te dimen, vbi sit edificium tale ad petitionē Au g. et ibi

& ibi precipiat dicto Aug. & operarijs ibi laborantibus quatenus sub pena librarum. x. apud candidis cōi Papie q̄ non procedant ulterius in ipso opere, sed ab eo oīno desistant. Quodq̄ idem nunciare modulos, & mensuram recipiat dicti operis facti, inde referat & c. que oīa hñr in text. & glo. ac per Barto. & Dy. in l. de pupillo. s. meminisse. & l. j. s. nunciatio. ff. de no. oper. nun. Bx quibus collige q̄ index potest aliquando per viam precepti procedere cōtra aliquem ad alterius petitionem & instantiam, p̄ quo facit regula que traditur i. l. quod iussit. ff. de re iud. in l. si. ff. si quis iussit, non obtemper. et l. j. C. com. vel epi. & tangitur per gl. in c. ex parte in Christo. de verbo. significatio. & l. ea quidem. C. si man. in. ve. alie. & ibi per Doct. verumtamen tale preceptum curat scit reo cōparente, & petente sibi libellum offerri, qui iudicia non sunt a preceptis inchoanda, sed fundantur & principiantur super libello in l. j. in si. ff. de in ius voc. & in l. libellorum, de ac. & in auc. offerat. C. de li. conte. & extra de li. obli. c. j. ¶ Nūc aut̄ queritur qui sunt effectus & que sit dñia inter hos tres nūciantī modos, bñ respondeo q̄ si fiat nunciatio solo verbo p̄ partem nunc ipsius fundi perdit possessionem quasi si sp̄icaret se repelli posse, vbi aut̄ sit verbo vel facto, vel iudicis autoritate tunc reinet possessionem, vt habetur in. d. s. meminisse. & d. s. nunciatio. que quidem nunciatio potest fieri sine scriptura licet consultus sit q̄ de ea fiat scriptura, quia libellus est hōium memoria secundum Dyn. & Barto. in. d. s. meminisse. & d. s. nunciatio. ¶ Si aut̄ perdat̄ possessio stultitia nunciantis qui solo verbo nunciavit poterit eam statim recuperare, quia aduersarij facto possessionem amisit secundum eos ar. in. l. iij. s. cum igitur. cum si. ibi no. ff. de vi. & vi. arma.

¶ Amplius queritur an in hac tali denunciatione debeat nunciator causam exprimere, & glo. in. d. l. j. determinat quod sic, si aduersarius petat causam exprimi sicut in simili dicitur in libello in. l. edita. C. de edend. cum: sua materia ēt in teste, vt. l. solam. cum ibi not. C. de test. & hanc opin. sequitur Barto. in. d. l. j. in princ. & Specu. in. titu. de procurato. s. fina. versicu. sed nunquid. in. mo. sufficit si operarij petent eam exprimi secundum Bartol. vbi supra ar. l. prohibere. in. princ. ff. quod vi aut clam. dumtamen ipsa expressio cause petatur tempore ipsius nūciantionis, & non post, etiam causa que exprimensda est debet esse talis per quam aduersarius possit deliberare, an velit cedere, vel consentire secundum Dyn. & Bartol. & per eos not. in. d. l. j. in princ.

MODVLOSQVE SEVMEN

suram. ¶ Plures sunt qui errant in hoc nam sciendum iura statim facta nunciacione debet nūcius, vel nunciator accipere mensuram operis, vt scire possit quid & quantum post nunciacionem super edificatum fuerit, & quid sit demolendum, vt. l. non solum. s. j. & s. sed vt probatur. ff. de op. no. nun. nec si si omittatur nūciantio vitabitur. sed erit difficile probare quid et q̄ si iñ preta denunciantione sit demolendum & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Post nunciacionem non licet edificare antere-missionem.
- 2 Remissio nunciacionis quot modis fiat.
- 3 Prestita satisfactio per cum cui est nunciatum nouum opus, an nunciator si velit procedi, & cognosci de causa possit impedire edificium.

ANTE ALIQVAM REMISSI-

- 1 sionem. ¶ Ad huius intelligentiam sciendum est quod facta alicui nūciantione noui operis nō licet ei cui facta fuerit vitra in opere ipso, p̄cedere, sed statim debet abstinere, alias si contrafaciat anteq̄ remissio nunciacionis facta exiterit totum opus super edificatum destruetur, siue iuste, siue iniuste apparuerit esse factum et si is q̄ nunciatur licet nullum ius nūciantis habuit, et p̄batur in. l. j. in princ. & l. pretor. ff. de op. no. nun. ¶ Hec aut̄ remissio fit triplr. Primo modo ab ipso nunciante, Secūdo a lege, Tertio a iudice nunciante, a nunciante fit hoc modo si dixerit, vade in note dñi, & procede in opere tuo, et de ista remissione, loquitur ut. ff. de remis. per totū. & l. vim facias. s. tam diu. ff. quod vi aut clā. & l. j. in. s. & post operis. in. fin. ff. de no. oper. nun. Ista aut̄ que fit per legem contingit duplr, vno modo, qñ nunciatio est ipso iure nulla, vel ex defectu persone nunciantis, vel rei, aut cāe, vt plene prosequitur Barto. in. d. l. j. in princ. & supra dixi, alio modo prestita, vel oblata satisfactioe coram iudice: de opere demolitio si apparuerit ipsum iniuste edificare: quo casu pot̄t op̄e procedere, & hñc modus est quotidianus que satisfactio est necessaria si opus fiat in loco privato, nam si fiat in loco publico sufficit nuda promissio, vt hec oīa hñr in. l. de pupillo. s. si is cui. & l. non solum. s. sciendum. & l. stipulatio. s. j. ff. de no. oper. nuncia. Tertio principalimodo fit remissio a iudice, & hoc dupliciter. Vno modo si reperit ipsam nūciantem non habere ius nunciandi, tunc enim iudex ipsam remittit, & licentiam concedit procedendi in opere, & de hoc loquitur d. l. de pupillo. s. que remissionem, & hoc procedit ante opus completum, et satisfactioem prestitam, Secundo modo

fit qñ post preſtitam ſatiſfactionē, & opere cō-
pleto auditis plene paribus, & cognito de cau-
ſa pronunciant diſſinitive nūciationem non te-
nuiffe, & ipſum nūciantem ius prohibendi nō
habuiſſe, & de hoc loquitur. d. l. pretor. §. de in-
de. & d. l. ſtipulatio. §. hoc autem. que oīa plene
examinat Barto. in. d. l. j. verſi. deinde. in prin.

3 C + Sed circa premiſſa occurrit tale dubium a
pluribus cognitum & male practicum, ecce
q̄ oblata ſatiſſatione coram iudice per edifi-
cantem dicit nūciator dñe iudex non admitta-
ris hanc ſatiſſationem, ego ſtatim volo cōdere
de iure in eo, hodie conſtat hodie agatur, an per
hoc impeditur ille quominus in opere procedat,
& vñ q̄ non per ea que ſuperius dicta ſunt,
& per tex. in. d. l. pretor. §. deinde, cum ſi. Bar.
aut. & doc. tenent contrarium, nam hoc caſu
ſatiſſatio nō prodeſt, nec releuat ipſum, ſed de-
bet & teneri diſſerre in opere, nec procedere
vñ ad ſin. l. iis, que ſimenda eſt per iudicē in-
fra tres meſes proxime futuros, vñ eſt text. &
ibi nota. in. l. j. C. de edi. pri. quam opin. tenet
ibi Azo. in ſum. circa ſin. & Barto. in. d. l. j. §.
deinde. & d. l. pretor. §. paratus, quod eſt valde
nota. & ſic habes practicare & notare quid
prodeſt hec exceptio hodie conſtat hodie aga-
tur, ſic & alias prodeſt in alio caſu in. l. ſi is a
quo. in prin. cum ſi. ibi no. ff. in poſ. leg. & c.

QVARE PREFATVS THOMAS volens. Hec eſt conſuſio libelli ad quā
ſemper aduertendum eſt, vt ſuperius dixi. Oc-
currit autē hoc dubium an in proſecutione nū-
ciationis noui operis debeat libellus offerri, &
dicendum eſt q̄ ſic maxime qñ petitur opus de-
moliri, vt hic ſit, & ita determinat gl. & Bar.
in. l. de pupillo. §. qui opus. facit regula gñalis
aut. offeratur. C. de lit. conſeſt. q̄ ex eo forſiſi-
catur. q̄ licitum eſt cuiq̄ petere ſus ſuum cō-
firmari ar. l. 4. §. nullum. ff. de car. edi. & in. c.
ſina. & c. ſi quis. de conſt. vti. vel inuſi. & ibi
per Innoc. & verſa vice ſi cui facta eſt nūcia-
tio poterit libellum ſuper remiſſione ſendi iu-
dici offerre petendo nūciationem pronuncia-
ri nullam, vt. d. l. de pupillo. §. ſi ſi cui, & hoc
modo procedendo oīa recte ſiunt, & ſine ſcu-
pulo, ſecundum Bar. vbi ſupra & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Spreta nūciatione qui edificauerit teneſ opus diruere.
- 2 An proprijs ſumptibus teneatur ad diruendū.

DIRVI FIENDVM SVIS

1 proprijs ſumptibus. C + Aduerte q̄ ille q̄ ſpre-
ta nūciationē edificauerit tenetur opus dirue-

2 re, vt ſupra dixi in proximi. gloſſ. C + Sed an ſuis
proprijs ſumptibus diſtinguendum eſt an. n.
poſſidet rem ipſam cum edificatio. & tunc teneſ
ad patien. & impen. vt. l. pe. & ibi no. ff. de no.
oper. nun. et. l. competit. §. ſi. quod vi aut clam.
aut non poſſidet ſed alienauit, & tunc ipſe liber-
ratur, ſucceſſor autē eius in quem facta eſt aliena-
tio tenetur ad ſolam patientiam preſtandam in
deſtruendo opere, non aut ad impenſam, quia
ipſe nō peccauit, ſi aut ipſe opus p̄ceſſerit ſciēs
denūciationē factam, tunc teneſ ad vñq̄
v3 ad patientiam & ad impenſam, vt hec pro-
bantur in. l. ſi. & l. nō ſolum. §. ſi. ff. de no. op.
nun. & d. l. competit. in ſi. Contra vero ſi is q̄
nūciant ſi fundum ſuum alienapit, cuius con-
tē platione denūciatio facta fuerit extinguitur ef-
fectus nūciationis, vt. d. l. non ſolum. §. ſi. &
ſic patet q̄ hec nūciatio ex parte nūciantis eſt
personalis, & ex parte eius cui facta eſt in rem
ſeu realis & c.

ALIQVALITER AVDIATVR.

Ciſta eſt regula q̄ in odium contemnentis mā
datum iudicis & legis quicquid poſt denuncia-
tionem edificatum ſit, ſiue iuſte, ſiue iniuſte de-
ſtruendum eſt, vt. d. l. non ſolum. §. j. & d. l. j.
poſt principium, cum ſi. & c.

IN OMNIBVS DAMNIS ET

expenſis. C Ad hec oīa tenetur ſi non reinte-
gret, & demoliatur opus ad mādatum iudicis,
ut. l. ſtipulatio. §. ſi. ff. de no. oper. nun. & l. ſem-
per. §. in hoc interdicto. ff. qd̄ vi aut clam. qd̄
quidem intereſſe quaſt probetur traditur per
glo. in. d. §. hoc interdicto. & ego late ſcripſi ſu-
pra. j. libello. in gl. ſuper verbo intereſſe, alias
ſequentes clauſulas declara vt plene dixi in di-
cto primo libello & c.

Forma libelli quo vxor agit ad dotem & vſufructum.

CORAM VOBIS do. B. vica. & c.
C agit & iniure proponit Simon carbonus
procurator & pourat. noie nobilis dñe Mar-
vxoris quondam dñi Thadei contra & aduer-
ſus Rolandinum filium & heredem quondam
dicti. d. Thadei. et contra quancunq̄ aliam p̄-
ſonam pro eo ſeu eius noie in iudicio litē com-
parentem. dicens ipſe Simon dicto noie q̄ de
anno corrente. M. ccccl. ſupradicta do. Mar.
matrimonium litē contraxit cum preſa dño
Thadeo, eiq̄ tunc deſt & tradidit in dotem
pro dote ac noie dotis ipſus do. M. flo. mille
auri in pecunia nu. ac et caſtrum lamberti ca-
pe. Papie inſtimatum cum oībus ſuis iuribus
& pertinētijs ipſi caſtro ſpectan. quam quidem
dotem preſcriptus Thadeus fuit tunc conſeſſus

Et contentus versus ipsam do. Margaritam habuisse, & recepisse, exceptioni non habite, nec recepte dicte quiritatis dotis omnino renuocando prout hec & alia plura constant publico instrum. tradito et rogato per G. notarium Papie anno predicti & mense & die in eo contento. Insup. proponit & dicit idem Simon dicto noie quod prefatus do. Thadeus solenniter tunc promisit ipsi dicte do. Mar. quotienscumque & quodocumque ipsa perueniret ad casum restituende dotis quod eo casu tunc ipse dñs Thadeus quod eius heredes, & successores darent & soluerent ac restituerent ipsam dotem dicte do. Mar. eiusque heredibus et successoribus simul cum omnibus iuribus dotalibus ad ipsam tunc temporis pertinentibus prout in dicto instrum. lato continetur, proponit et dicit dictus procurator dicto noie quod prefatus do. Thadeus iam tribus annis elapsis diem suum clausit extremum, cuius rei causa ipsa dicta Mar. fuit & est in casu predicti dotis sibi restituende cum omnibus suis iuribus dotalibus ac et alimentis sibi de iure debitibus a morte dicti quondam do. Thadei citra. Denique dicit & proponit idem procurator dicto noie quod prefata do. Mar. ipse prefati contracti matrimonij ultra ipsam dotem habuit & adhuc hodie habet infra scriptas terras & proprietates quas in se tunc reservauit tanquam bona parafrenalia, & que ad ipsam pleno iure spectauerunt et pertinuerunt, & hodie spectant & pertinent, & insuper quibus eadem do. Mar. nullam potestatem nec administrationem concessit dicto do. Thadeo sed ipsius do. Mar. administrationi & regimini reservauit tanquam predictus do. Thadeus contra & preter voluntatem ipsius do. Mar. ac sciam & iniam habuit & recepit & in suis usus conuertit omnes & singulos fructus redditus & proventus qui exmerunt a rebus & proprietatibus antedictis, qui quidem fructus, & redditus ascendunt in summa pro toto pre dicto vno anno cum alio computato flo. mille vel circa prout in processu liquidabitur, & veritas apparebit. Rursumque dicit & proponit supra scriptus procurator dicto noie quod supra scriptus Thadeus in suo ultimo testamento dedit & legauit dicte do. Mar. usufructum omnium honorum & usufructuarum omnium honorum suorum donec vidualem vitam duxerit, & ultra si habitaculum tenuerit continue cum heredibus suis in ciuitate Mediolani, et in eorum domum contulerit dotem suam legauit & relinquat ipsi do. Mar. singulis annis flo. quinquaginta de quibus posset facere & disponere pro libito voluntatis suorum omnium testone relaxatione testone & satisfactione supra dictus Rolandinus sepe et se-

pius fuit admonitus & regis & interpellatus per supra dictam do. Marg. quod ipse Rolandinus predicta omnia facere solueret & adimplere recusauit partialiterque recusat indebite ac iniuste. Quare cum predicta vera sint petit & requirit prefatus procurator procuratorio noie prefate do. Marg. quatenus per vram discretiuiam suam ac omni via iure modo & forma quibus melius fieri poterit condemnentis, & condemnationis iuris remedijs compellatur supra scriptum Rolandinum versus do. Mar. procuratorem noie quo supra ad dictum & ad soluendum dimittendum relaxandum restituendum & satisfaciendum ipsi do. Marg. & dicto eius procuratori eius noie supra scripti dotis quiritate seu simul cum dictis alimentis & iuribus dotalibus ac omnibus pecuniarum quiritatibus antedictis ceterisque dñis interesse & expensis passis & factis ac faciendis & patiendis in futurum de quibus protestatur deducen. in preiudicio omne ius sibi dicto nomine competens & competiturum, saluo &c. non astringens se &c.

S V M M A R I V M.

1 Privilegia dotis decem septem, quod etiam sint plura.

1 C O R A M V O B I S.
+ Frequens ac lucuosus est hic tractatus vnde procuratoribus vilis, & fructuosus, ad cuius evidentiam sciendum est quod dotis causa ac prestatio & restitutio eius est fauorabilis, a vt inquit iuriconsul. in. l. j. ff. solut. matrim. ratione publice utilitatis, vt ciuitas liberis replatur vt

a C Favorabilis, adde de privilegijs & per Bart. & Alex. in. l. gatus. ff. de matrimo. doc. i l. pactum & in l. p. C. de pac. conuentis ita super do. et Ang. arc. j. fuerat colum. xxv. vij. i. ff. de ac. & adde quod si dos esset promissa ab extraneo committatur mora irregularis. l. fin. §. preterea. C. de iure dot. ita Ang. arc. in. d. §. fuerat pale. in. l. quod te. co. l. vj. ff. si cert. pera. Fran. cur.

FORMA LIBEL. QVO VXOR AGIT AD DO. ET VSVF.

ibj dē. alij aut sunt fauores a iure collati ipsi doti. de qbus no. p Bar. in. d. l. j. v3 infra scripti. Primus est ita cita obfione bonorum viri vbi est expressa non inter ueni p restōne huius dotis a in casibus a iure concessis. & contra in tacita obfione bonorū ipsius vxoris p dote p eā promissam exoluta de vt hęc in. l. j. s. vt plēius. C. de rei vxor. ac. qd' quidē hñficiū cū contribuat a iure ipsi actio nē de dote trāsīt ad quemcūq; ad quem transit ipsa actio vt probat in. d. l. j. s. vt plēius. & in. s. fuerat in fit. de ac. sed si hñficiū seu priuilegiū q; ei dat vt ceteris creditoribus silem hypothecam hñtibz pferat non transeat ad aliam psonam. vt l3 Cyn. & alij i. l. j. C. de priui. do. ¶ Secundum hñficiū doti attributū est q; res seu fundus dotarius nō possit alienari p maritum etiā consentiente muliere. vt. l. j. ff. de fund. dō. & in fit. qui. aliena. non l3 in prin. nisi scdm canones ipsa mulier iurauerit non contrauenire alienationi. vt in. c. cum contingat de iureiu. ¶ Sed de iure ciuili ēt si iurauerit pōt contrauenire. vt infra in ar. l. non dubium. C. de leg. cū si. sed ius canonicum ēt in terris iperij obseruat. et hoc dicitur qd' i hoc sibi papa vserat iurisdictionem imperij. & item facit in matris alijs q; tuum pro actio ex iperita pferre iperitorum. & hoc priuilegiū seu hñficiū trāsīt ad quemcūq; ad quem transit actio de dote vt tradit in. l. fundū dotale. ff. de fun. do. ¶ Tertium priuilegium est quod in re dubia presumit q; obfio bonorū dotis puenit obfioni extraneis in bonis viri vt. l. in

a **H**uius dotis. adde q̄ & quot sint priuilegia dotis vid' p bal. in. l. j. C. de ri. v' do. Spe. ti. de do. inter vir. & uxo. s. fortiter

b **T**ercium decimum. adde hic & vide vt per al. in. l. rei iudicate ff. fo. ma. et ad de aliud priuilegium q; si repetitur diuersa infra dotalia illud preualet qd' est vtilius vxor i ita alleg. in. l. & que nudum ff. de pi. ac. item in fit iter alios confectum sup dote plene pbat ita alle. i. l. ad moned' col. 28. de iureiu. & ibi dixi post ipsum & Alex. i consi. 4. col. 8. in. 2. vo. & ibi q; si vir vendit vxorem dotale vxore consentiente bona mariti remanēt obligata pro pecunia quam recepit. Cur.

ambiguis. ff. de regul. iur. & ad hunc casum potest trahi & intelligi. d. l. j. ff. sol. matrimo. q; hñficiū etiā transit ad quemcūq;. vt in. d. l. in ambiguis. ¶ Quartum hñficiū est in tacita stipōne que fingitur intercessisse de doti. vt in. l. j. in prin. c. C. de rei vxor. ac. & in fit. de ac. s. fuerat. qd' qdem hñficiū transit ad quemcūq; vt ibi. & d. l. j. de priui. do. ¶ Quintum est priuilegiū circa naturam ipsius actōis de dote que ex stipulatu vocat. nā hoc casu est bene dei. l3 r' alter sit strici iuris. vt. s. bonest' dei iū. de ac. & d. s. fuerat cū si. qd' priuilegiū transit ēt ad quemcūq; vt ibi no. ¶ Sextum hñficiū seu priuilegiū est sup instantia cāe que summaria ēt. sic q; in ea pōt iudex dilaciones abbreviare. vt nō. in. d. l. j. fo. ma. ar. in cle. dispendio sum de iudi. & qd' nō. in. l. 2. ff. de re iud. licet ¶ Dy. contrarium dixerit. ¶ Septimum priuilegium est. q; mulier in personalit actōne de dote ceteris creditoribus personalit actōnem habentibus pferatur. qd' quidem priuilegiū non transit in h' dem. vt. d. l. j. C. de priui. do. & ibi no. ¶ Octauum priuilegiū est. quia in tacita hypotheca mulier pro do. pferatur ceteris creditoribus tacitam hypothecam non aut hñtibz expressam vt h' in. l. fi. C. qui do. in pign. hab. & i. d. s. fuerat. qd' qdem priuilegiū ad suum transit h' dem non aut extraneum. vt. d. l. j. ff. de priui. do. & no p glo. in. d. s. fuerat & p Bar. in. d. l. j. fo. mat. & p Cy. in. d. l. j. de priui. do. ¶ Nonum verit' priuilegiū. q; dos incerta pōt cōmitti arbitrio partis. vel incerte pōne nec eius incertitudo vitiat stipōnem vt in. l. post. s. gener. ff. de iur. do. l3 reguf' contrarium. vt. l. ita stipulatus in prin. ff. de verb. ob. ¶ Decimum est hñficiū. q; mulier promittēs dotē pro aliena muliere obligatur. nec exceptione velleyani inuatur. vt. l. fi. C. ad vell. l3 in alijs casibus inuaret. vt p totum si. maxi ¶ Undecimum est dotis priuilegiū. q; l3 regit res subiecte restōni die. vel condōne non possit interim ante die. vel condōnis euentum alienari. vt in auct. res q. C. cōia dele. cum si. ibi no. tñ in cā dotis vel pro dote sua vel liberis constituenda alienari pōt nec adueniente die. vel condōne alienatio resoluitur sed firma pmanet. vt ibi not. & scri. infra sup forma li. quo agit ex substitutione. ¶ Duodecimum priuilegium est quia p' compellitur p iudicē siliam dotare scdm vires sui p'rimonij. vt h' l. q. libertis. ff. de ritu nup. & l. fi. C. de do. promiss. imo si p' esset abis poterit iudex ex suo offō de bonis p'nis in dotē dare sicut ne perdat ips nubedi sub expectatione p' tris. ut i. l. pfectiua. i. prin. ff. de iur. do. ¶ Tertiumdecimum a priuilegiū dotis est. quia si im-

putet mulieri petenti dotem q̄ res viri amove
rit, vel subtraxerit non impedietur ex hoc nec re
tardatur restō dotis. nec t̄ si ei obijcitur q̄ ma
le versata sit, vt hec h̄r in §. sateat de rei uxō.
ac, qd̄ priuilegium non poto transire in h̄dem
extraneum, q̄ persone coheret cum fuerit iō
17 sic p̄sumt, vt mulier nubere possit. C. + Am
plius scdm̄ aliquos nec vlla compensatio t̄ d̄
ei opponi vt probatur in l. i. §. sed nec ob im
pensas 13 glo. ibi tenet contrarium de quo no.
16 p̄ Bar. in l. diuortio. ff. so. ma. C. + Quantum de
cimū inferur priuilegium, q̄ filia in p̄tate p̄ris
constituta p̄t pro dote sui esse in iudicio sine
p̄ris consensu, qm̄ dos est aduenticia, secus autē
si esset profecticia vt tangitur in auct. qd̄ locū
C. de col. & no. p̄ gl. & doc. in l. ij. §. q̄ si p̄ris
17 ff. so. ma. C. + Quindecimū p̄cedit priui
legium qd̄ dos non presumitur cōbita pendēte
m̄imonio inter socios oīum honorum. vt h̄r
in l. actioe. §. si. cum. l. seq. ff. pro so. Aliqū t̄n
contingit q̄ eōndō dotis sit ās deterior vt p̄
batur scdm̄ primam lec. in l. lucius. §. impube
rem. ff. delegat. ij. & in l. si socius pro filia. ff.
pro socio et. c. finaliter &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier an possit esse in iudicio.
- 2 Mulier existens in potestate patris an possit dotem ab heredibus mariti pro se petere in iudicio.
- 3 Mortua vxore superstitibus patre & liberis, cui competat actio ad dotem.
- 4 In dote aduenticia filij patri anteferuntur.
- 5 Extraneo dotanti an competat actio dotis.
- 6 Patre viuente an sit dare casum q̄ soli filio cōpetat actio & non p̄ri in dote profecticia.
- 7 Filij possunt agere cōtra p̄rem dissipatōrē ad repe tendum dotem mortua matre sua.

PROCVRATORIO NOMINE

- 1 d̄ne Mar. C. + Hic no. 2 q̄ mulier t̄ per se pos
a set stare in iudicio & proiequi cām suam, nam
13 mulier non possit esse in iudicio noie alieno
regutr. vt in l. feminis. ff. de procura. & l. alie
nam. C. de procura. nisi certis sp̄alibus casibus
no. in l. exigendi. C. de procura. t̄n vbi agit no
mine proprio & pro sua causa regutr̄ admittit,
vt ibi no. & in d. auct. q̄ locum cum si. siue sit i
p̄tate p̄ris quo ad dotem aduenticiam siue facta
sit sui iuris q̄ritum ad dotem t̄ profecticiam, vel
per mortem p̄ris, vel per emancipatio. scdm̄ ali
quos vt colligitur ex his que no. i. l. videamus
C. de rei vxō. ac 13 scdm̄ alios vbi efficitur sui
iuris emancipatioe sit p̄ris necessaria cōsten
sus p̄ dote profecticia qd̄ est falsum scdm̄ Cy.

vt per eum nota. in l. auct. C. de iure do. & per
2 Bartol. & Dy. n. in d. §. q̄ si in p̄ris. C. + Vtra
predicta pro laiori declaratione reuoco in du
bium qm̄ mulier est in p̄tate constituta nunquid
ipsa sola sine p̄re poterit dotem suam petere ab
h̄redibus mariti, vt q̄ sic per ea que proxime
dicta sunt. Tu circa hoc plenius sic considera,
aliqū dos ista est simpl̄r profecticia, quia p̄ eā
constituit & dedit, aliqū est aduenticia, quia ex
traneum istam conuulit. Primo casu subdistin
gue, aut ipse p̄r tpe dotis tradite & cōstitute s̄i
p̄latus fuit ipsam dotem sibi soli restitui. et t̄c
ipsi soli p̄ri competit ius agendi & non filie.
vt. i. quociens cum sibi no. ff. solu. mat. aut s̄i
p̄latus est soli filie dotem restitui prout cōster
sit hodie in iustis dotalibus. & tunc ipsi soli si
lie competit ius agendi non p̄ri. vt in l. post do
tem scdm̄ lec. Dyn. ff. solu. mat. probatur in l.
si cum dote in prin. cum ibi no. ff. solu. matr.
& in l. pomponius philadelphus. ff. fam. her. et
not. C. de inoff. do. l. j. C. + Sed an mortua filia
p̄re & liberis superstitibus competat actio de
dote p̄ri. an vero liberis. s̄nt apud doc. dubita
rio. Dicit. n. Dy. q̄ actio de dote competit prius
liberis q̄ patri per. d. j. post dotē scdm̄ eius lec.
& hec actio transit in filios tanq̄ in heredes,
quia hodie filius s̄a. habet h̄dem. Alij d̄nt qd̄
soli p̄ri competit actio de dote, quia in profecti
tjis t̄ hodie filius s̄a. non habet h̄dem, sed talia
bona per p̄rem tanq̄ peculium occupantur, vt
no. in auct. de hered. ab in. §. j. & i. nupta. §. j. ff.
solu. mat. quam opi. sequuntur est Azō i summa
sua. C. solu. mat. in fin. Barto. in d. l. post mortē
in. 4. q. 13 opin. Dyn. per tex. in l. inter socerū
§. cum inter. ff. de pacato. quam opi. firmat t̄c
4 Odof. & la. de hel. que equior est. C. + Sed hic
aduerte q̄ hec q̄d solum procedit in dote p̄fe
cticia, nam in aduenticia clarum est filios patri
anteferri. Idem procedit, qm̄ pater simpl̄r do
tem dedit non stipulando sibi nec filie, vbi aut
stipulatus esset sibi soli restitui t̄c puto q̄ sibi
soli actio competit, filijs exclusis, vbi vero s̄i
p̄latus fuisset ipsi filie restitui tunc puto in s̄i
p̄lacionis in filios sine dubio transmitti patre
excluso licet hoc casu possit procedere hec d̄i
spuatio, multo igitur fortius competit actio ip
s̄i filijs temporē moderno quo s̄nt in instrumē
ta dorum in quibus pater stipulatur dotem re
stitui filie sue ac filijs & heredibus eius q̄ not.
nec obst. predictis opin. Azō. & ea que not. in
d. l. nupta. qui ibi loquitur quando pater voluit
filie sue donare tacite, vel expresse dotem, sed
hic voluit sibi dare stipulādo ipsi filie restitui,
nec similit̄r habet obstrere q̄ nota. in d. §. j. de
here. ab inter. quia ibi loquitur in illis p̄fe
cticijs que filio nō querunt sed quorum d̄nium

remanet penes patrem, sed questio procedit in dote cuius dominium queritur ipsi filie. ideo in ea habet heredem. & sic filij patri preferuntur. I. certum. C. fam. herc. Et per hec habes expeditos duos articulos. v 3 quando pater stipulat sibi, vel quando stipulatur filie. Tertius subsi giur articulus, v 3 quando pater simpliciter dorem tradidit, nec specialiter eam restitui stipulatus est sibi nec filie. q̄ tunc in dubio est communis actio vtriusq; sic tamen q̄ solus pater exerceret actionem de consensu filie tacite, uel exp̄ se, vt habetur in. l. 3. §. voluntat. m. & §. quod si in patris. & in l. non solum. ff. solut. matrimo.

5 ¶ Venio nunc ad secundum principalem casum qui est quando extraneus dat ipsi filie dorem. vbi distinguitur aut ipse extraneus fuit incōtinenti tempore traditionis stipulatus ipsam dote sibi restitui, & tūc ipsi soli cōpetit actio, aut non est stipulatus restitui, & tunc ipsi mulieri cōpetit actio, & exactio vt habetur in. l. j. §. accedit. & in §. extraneum. C. de rei vxor. ac. et l. auita. & ibi nota. C. de iu. do. quam actionem poterit intentare hoc casu sine patris consensu, vt supra dictum est. & habetur in. d. auc. q̄ locum. C. de col. ¶ Vltra queritur dictū est supra, q̄ in dote profectitia patri cōpetit actio, Sed nunquid patre viuente sit dare casum q̄ soli filie actio cōpetat & non patri in hac dote, glo. d. eterminat q̄ sic, quando pater est inops, vel timetur de eius dilapidatione. vt no. in. d. l. ij. ver. certum. ff. solut. matrimo. quam opin. sequitur Bart. sibi in. l. fina. ff. de eo per quem fa. erit. & in. l. imperator. ff. ad treb. & l. plane. la. ij. §. j. ff. de leg. j. & l. pater. in fi. ff. de do. prele. & l. si cum dorem. ff. eo aut tempore. ff. sol. ma. quod notandum secundum eum. ¶ Ex quibus talis deciditur questio, vt per eum no. in. d. §. ce. terum. Ecce q̄ mortua est mulier in matrimonio superstitibus marito eius & filia, modo hic maritus est pauper & dissipator bonorum an filij poterunt agere contra patrem ad repetendū dorem vt filius fiat, d. eterminat aip̄e q̄ sic per. l. fina. C. de sen. pas. & ff. vt le. nota. ca. l. fina. in principio. & in gloss.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier non potest vouere aliqua vota sine cōsensu mariti.
- 2 Dos est restituenda marito superuiuenti.
- 3 Muliere committente adulterium dos cedit ad vilitatem uiri.
- 4 Mortuo marito an mulier possit ppria auctoritate ingredi in bona mobilia mariti.
- 5 Stante statuto q̄ mortua uxore in matrimonio vir lucretur dorem si post sponsalia per verba

- de presenti neq; est sequuta traditio nec copula, & accidat casus mortis, an statutum locum habeat.
- 6 Facta stipulatione per vxorem de restituenda dote fratribus suis post mortem suam eueniente casu mortis an habeat locum stipulatio.
- 7 Pendente matrimonio an vxor aliquando possit dorem repetere.
- 8 Bannito viro an mulier possit repetere dorem.
- 9 Maritus eueniente casu dotis restituēde an possit spontanee restituere sine nouo processu.
- 10 Viro vergente ad inopiam an mulier teneatur repetere dotē suam maxime contra extraneos possidētes.
- 11 Paupertas viri qualiter probetur.
- 12 Que sit differentia inter restitutionē dotis post mortem mariti & in vita mariti eo vergēte ad inopiam.
- 13 Lite pendente contra maritum de do. restituenda propter paupertatem & eo mortuo an ex eadem instantia possit ferri sententia contra heredes mariti.
- 14 Inchoato iudicio restitutionis dotis propter paupertatem an superuente viro hereditatis reuocetur iudicium.
- 15 Pretextu paupertatis viri tempore contracti matrimonij an mulier possit dorem repetere.
- 16 So cetero vergente ad inopiam an sit locus repetitioni dotis.
- 17 Filio recipiente dorem consentiente patre an pater sit obligatus ad restitutionem.
- 18 Item quid iuris quando sine iussu patris recipit.
- 19 Filio petente dorem patre presente vel nudum consensum prestante an pater ex tali presentia sit obligatus ad restitutionem dotis.
- 20 Pater an sit cogendus se obligare pro dote filij.
- 21 Si sit contentio inter patrem & filium de recipienda dote quis preferatur.
- 22 Extraneo obligatio ad restitutionem dotis & vergente ad inopiam mulier agere potest.
- 23 Mulier agens protestatione dotis contra virū vel patrem viri si offerant satisfactionem an sufficiat.
- 24 Mulier sibi prouidens in instrumento vt post mortem viri dos sibi restituatur an eo vergente ad inopiam possit agere.
- 25 Filius si sit emancipatus a patre & pater vergat ad inopiam an possit dorem repetere.
- 26 Mulier in exigendo dorem debet prius discutere de bonis a marito possidēsis.
- 27 Muliere agente ad restitutionem propter inopiam si opponatur sibi suspitio de dilapidatione an repellatur.

- 28 Mulier est tua exceptione contra creditores
viri propter tacitam obligationem.
29 Dote non existente capaci ad alimenta quid
agendum in casu restitutionis.
30 In casu restitutionis fructibus dotis excedē
tibus alimenta quid agendum.
31 Dos an debeat restitui viro postq̄ ipse resti-
tuerit propter inopiam si proveniat ad pin-
gorem fortunam.
32 Propter confessionem viri dicentis se verge-
re ad inopiam an possit fieri restitutio.
33 Spontanea confessionem vergentis ad ino-
piam si reperitur eo tempore maritus diues
fuisse an idem maritus possit reuocare.

VXOR Q VONDAM DOMI-
ni thadei. Et Tu sumenis cupidus laycus status
& habitus considera quot inumeris anxietati-
bus, & doloribus sis subiectus, nā qui vxorā
tur visuri sunt mortē et dissolutionē eorum, vi-
furi sunt infirmitates plurimas, ac mortē stior ū
passuri sunt varia tormenta circa alimenta tam
p̄pria q̄ filiorum sp̄porum, facturi sunt inēsas
expensas, quas nunq̄ p̄cogitauerunt, cruciatus
et varios sustinebunt a principe suo circa one-
ra, tales, et alia grauamia q̄ oēs cōsolationē ex-
tinguūt, p̄pterea i q̄ paulus i ep̄la cōsulēdo, Al-
ligatus es vxori noli q̄rēt solonē, solutus es ab
vxore noli q̄rere vxorē si ū vxorē accepertis
nō peccasti tribulationes autē carnis hēbunt p̄-
sone h̄mōi &c. Sed heu vide qd̄ Deus operet̄
duo. n. reperiō q̄ suo oculō iudicio subtrahe-
re voluit a cordibus hoīum ne super his paruz
vel nihil cogitarent, primū est super p̄pria cu
iustibet morte. iō d̄ cit̄ Sene. i hoc oēs fallimur,
qa mortē non p̄spicimus. Sc̄dm̄ est super cō-
iunctiōe m̄rimoniij. nā quot exide pueniant an-
xietates angustie & dolores, dc̄m̄ est sup̄ius, s̄z
ipse Deus cuius sapie nō est finis voluit ab ho-
minū cordibus hoc derahere, ne status laycorū
contingeret deperire. debet. n. vxor eē sub-
lecta suo viro & in signū subiectionis icedere
sp̄ capite velato, vt. i. c. femine. 30. q. vi. Et
in tm̄ subijcti viro vt vota aliqua sine eius con-
sensu non possit vouere a. 30. q. vi. c. manife-
stum. & i. c. cū caput. n. n. mulier est sc̄ā ad ima-
ginē Dei. iō et ob hoc d̄z caput tenet velatū. vt
h̄t i. c. mulier cū se. Et Redamus nūc ad mate-
ria. hic vt p̄decesserat & sic dos petebat, quia
m̄rimoniū erat solutū p̄ mortē viri qm̄ regult
dos est restituenda mulieri superiuei. vt. l. 2.
i prin. ff. lo. ma. cū si. Et Fallit si mulier adul-
teriū cōmissit, qa nūc priuz dote b̄ et cedit lu-
cro mariti & heredū eius. vt. l. cū mulier. ff. so-
lu. ma. & no. p. gl. in. d. l. 2. in prin. & in l. con-
sensu. C. de repu. nisi forte cōmississet adulteriū
de cōsensu viri vt. d. l. cum mulier, vel si etiam

ipse vir cum alia muliere a-
dulteriū commisset, qa his
duobus casibus si lucrabit
ipse vir dotē. vt. l. viro atq̄
vxore. ff. so. ma. l. tē nō pdit
mulier dotē si post adulteriū
eā recōciliauit et eius moēs
ap̄ pbauit vt. i. c. plerūq̄. ff.
de do. iter. vir. et vxo. no. l.
d. l. cū mulier, qd̄ tene m̄ri
nā pluries vidj d̄ sc̄o, q̄ mor-
tuo uiro eius h̄des, v̄f mali-
tia, v̄f inimicitia, aut paup̄ta
te deuscti volentes effugere
restōnē dotis obiectum mu-
lieri adulterium cōmississe,
vnde si mulier sentiat se pos-
se pbare debet replicare q̄
dictus eius vir similiter adul-
terium commisit cum ber-
ta, vel ipsam postea recon-
ciliauit & hoc probato re-
manebit actio de dote sibi
salua, nam viri persepe in-
currunt hoc vltium, & eo-
dem modo posset replicare
mulier q̄ in eius adulterio
consensum prestitit vt ali-
quando faciunt plures, qui
4 claudunt oculos. † Sed nū
quid meruo viro poterit
ipsa mulier intrare propria
auctoritate in bonis immo-
bilibus per eam traditis in
dotem, dic q̄ non nisi in in-
strumento dotis fuerit appo-
situm dictū de ingreditendo
q̄ no. tu notari, qa solet cōi-
ter apponi i iſtrū, v̄n expe-
dit aīs Irare cū auctoritate
iudicis, vt determinat p̄ te.
et glo. i. l. dotis actio. C. so.
ma. Vbi autem econuerso
mulier precedat viro super
stite in m̄rimoniō tunc regu-
lariter p̄ heredes ipsius mu-
lieris repetitur dos a mari-
to vt. l. dos a patre cum ibi
no. C. so. ma. nisi intercesse-
rit pactum speciale dotis lu-
crande, vt. ff. de pac. do. l. si
p̄. in pri. et. d. l. si iter virū,
cū si. aut statuto, vel decreto
cautum sit q̄ vir lucretur
d dotem, d̄ Et Vnde pro e-
5 ius declaratione q̄ro de talj

a c̄ No. q̄ i vo-
to vxoris exi-
git cōfessus viri
vid̄ gl. i. c. j. 17
q. j. gl. i. c. j. do
minus. l. i. q. 3.
In. i. c. scriptu-
re de voto.
b c̄ Not. q̄ p̄
adulteriū qd̄
er priuz dote
vide i au. vt il-
ceat matri et a
ue. i. s̄. qa vo-
et i au. s̄z nouo
iur. C. de adul.
et i. c. ex parte
de cōsue. bal. i
c. tue. de p̄curt
c c̄ Adulteriū
dic. qd̄ si vi-
due p̄nt oppo-
nēt stupruz ut
cōsoluit Pau-
de ca. cōf. 121.
d c̄ No. qm̄ mo-
ritur sp̄s̄a an
ultr lucreti dotē
de ista mate-
ria, vide p. car.
zab. i. c. ex te-
noē de test. idē
Car. i. c. euz d̄
lectus de cōsu.
p̄ Pet. de an. i.
quēadmodū de
iurcis. idē Pet.
an. i repe. c. ca
nonū de cōfisi.
abb. in rub. de
sp̄o. abb. i. c. 3
loco de p̄ba.
abb. i. c. ex pu-
blico de cōuer.
cōiū. abb. i. c.
iter v̄nē d̄ sp̄o
abb. cōf. j. i. 16
uo. abb. cōf. i.
175. et signo-
rellus de hōde
is de mediola.
cō. suo. 14 6. i
cip. i q̄one vir
tute. iter domi-
num uianinū.

FORMA LIBEL AD DOT. ET VSVFRVC.

a CNo. an mulier pēdēte matrimonio possit dotem repetere & in quibus casibus gl. in fi. de ac. in. s. fuerat. Cy. in. l. vbi ad. huc. C. de iur. do. spe. in. ti. de do. inter vi. & vxor. in. s. j. & vide. in. l. si cōstante. in apo. stillis. ad alleg. per me factis.

questione pone statuto Papie cauet qd vxore mortua in matrimonio vir dotē lucret. Ecce qd titius desponsauit. Bertus virginē per verba de presenti qd ipse titius ad domū suā nō traduxit. nec ipsam carnaliter cognouit. & sic mortua est dicta berta virgo in domo sua propria. vel p̄na. queritur an ipse titius lucret dotem sibi ab eo tradidit. & p̄missam. & v̄ qd sic per ea que. no. Cy. in. l. cū inter. in. vi. r. q. C. de dō. an nup. & in l. pe. ff. de do. inter vi. & vxor. nup. r̄arū. n. cōsensus

non cōcubitus. uel ductus in domū facit matrimoniu. sed cōsensus simpliciter eorū. In nuptias supra de reg. iur. & l. cū hīc status. s. si mulier ff. de do. inter vi. & vxor. s. nuptias in auc. de nup. & ex r̄a. de sp̄. in. c. cū locū. xxvij. q. ij. c. iusticiat. et sic habent locū verba statuti. ergo & ipsum statutu. vt. l. adigere. in. s. quis ff. de iurep. & l. quod d. m. ff. de pac. cū si. In contrariū facit qd videt facta promissio. vel datio sub cōditione si ipsa virgo ducatur ad domū viri prout fieri solitū est ab omnibus. ar. in. l. stipulationem. ff. de iure do. & l. nō. n. & l. p̄mittendo in prin. ff. e. tit. vnde cū defacta. & nō implera sit cōditio debet cessare ipsius dotis lucrū & acquisitio & in hāc parte videt cōsuetudo inclinasse. ¶ Sed pone questionem de facto. Ecce qd mulier tēpore dotis tradite stipulata est a viro si sine liberis predecesserit ipsa vxor in matrimonio dotē ipsam in toto. vel in parte fratribus suis reddi & restitui. querit an hoc casu eueniente morte vxoris in matrimonio sine liberis. def̄ actio fratribus eius ex ipsa stipulatione ad vendicandū ipsam dotē. dic qd nō vt. l. si genero. C. de iur. do. & no. per Cy. in. l. cū patrem. C. eo. tit. facit. l. pactum. & l. patre. C. de pac. cōuen. & quod no. Bar. in. l. gatus. ff. so. ma. quia regula riter alter extraneo stipulari. vel pacisci non potest vt. l. stipulatio ista. s. alteri. ff. de ver. ob. vbi ergo qd ex forma. l. municipalis possit alteri stipulari. vt est Papie. tunc ipsi fratres possent ex ea stipulatione agere. est ergo consiliū vt ipsimet stipulent de voluntate & de cōsensu fororis sue. vel notarius eorū noie tanq̄ publica p̄sona stipulet. ¶ Nunc autē videndū occurrit. an pēdēte matrimonio possit mulier aliquo casu dotē a repetere & glo. in. d. l. ij. in prin. ff. sol. ma. r̄ndet qd sic in quatuor. Primus

est qm̄ maritus vergit ad inopiā vt. d. l. si cōstante in prin. ff. so. ma. & ibi plene p̄ Bar. & no. p̄ Cy. & alios in. l. vbi ad huc. C. eo. li. & per tex. & gl. in. c. p̄ v̄ras. extra de do. inter vi. & vxor. & infra dicit. Secundus casus est qm̄ maritus deportatus est in insulā. & sic p̄dit bona sua. vt. l. si multo. ff. sol. ma. nec mirū. quia p̄ hoc factus est pauperissimus. ideoq̄ includitur sub p̄cedenti casu. ¶ Et p̄ hoc deciditur illa questio si maritus fuerit de ciuitate expulsius. vel hānitus maxime eius bonis adēptis qd mulier possit petere dotē ipsam vt teneat Bar. in. d. l. si cōstante. Tertius casus est qm̄ matrimoniu nullū fuit. vel nō est secutū. vt. l. quē ad nodū. ff. de iur. do. differt tñ hic casus a p̄cedentibus in qualitate actionis nā hic casu petit dos p̄ contractū. si nem sine causa vel ob causam vt. l. si. cū si. sibi no. ff. de cōdi. sine ca. & l. i. qd cōtra. C. de incest. nup. In alijs autē casibus repetit per actōem ex stipulatu vt dēni est supra. Quartus casus est idē cum p̄cedenti de quo in. l. j. C. de repu. ¶ Deinde queritur an illis casibus in qbus duratē ipso matrimonio dos potest repeti p̄ mulierem nunqd eius maritus sine alio p̄cessu possit sp̄tanea voluntate sibi restituere ipsam dotē & maxime eo casu qd cōiter accidit qm̄ maritus ad inopiā vergit i qua. q. gl. in. d. l. ij. in prin. dicit qd sic. in certis sp̄alibus casibus. Primo v̄z in casu alimentorū filiorū eius primi matrimonij acēt propriū patris. vel fr̄is ipsius mulieris actio pro ipsorū redēptione si forent in carceribus mācipati nec nō & p̄ aliquo fundo seu p̄edio ipsi mulieri emēdo & in causam ipsius dotis cōuertendo. put̄ fieri multoties cōsuevit in partibus pedemōiū & mon t̄serrati. vt hec omnia habētur. in. l. quis. & in. l. seq. ff. solu. ma. & in. l. mutus. s. manēt. ff. de iur. do. In certis autē casibus maritus sp̄tē restituēdo regulariter nō liberat nisi ex ea solutione mulier locupletior efficiat. ut in. l. j. & ibi p̄ Cy. C. si dos cōstan. ma. sol. sit. pro quo t̄ficiat in auct. de nup. i. s. dots. ff. de iur. do. l. si. quā op̄i. sequuntur doc. in. d. l. j. & in. d. l. ij. in prin. ¶ Amplus querit si vir vergit ad inopiā an mulier teneat repetere dotē suā maxime agēdo contra extraneos possessores rerū p̄ maritū alienatarū. & an loq̄ tēporis p̄scriptione repellatur videt qd nō regulariter pēdēte matrimonio nō currit cōtra actiōem de dote aliqua p̄scriptio. vt in. l. cum nouissimi. s. illud. ff. de p̄scrip. xxx. an. tu. dic cōtra p̄ text. in. l. rebus. s. ff. C. de iure do. & no. p̄ gl. in. l. sicut. C. de p̄scrip. xxx. an. nec ob. s. illud. qd ibi loq̄tur qm̄ maritus est diues nec vergit ad inopiā. Ex pedit ergo ut mulie. es̄iunt caute. qm̄ vidēt ma

ritos alienare bona & incipere malefacere facta sua q̄ stari perat̄ dotē suā, sed q̄ sunt ignare literarū & timēt maritū eorū displicere laudabile esset in hoc casu sup̄ vā stantiū p̄videre ne se repiāt sine dote, & R̄ or̄ lum̄ q̄ritur mulier potest dotē repetere q̄m̄ maritus est paup̄ & ic̄i pit de paup̄ri seu bona q̄ habet nō sufficiunt ad exactionē dotis q̄ simonima sunt secundum

11 bar. vbi supra. & Qualiter p̄babitur a de p̄ dicit̄ dicit̄ Dy. & Cy. in d. l. vbi adhuc q̄ p̄ batur p̄ vulgi opinionē, seu p̄ vocē & famā. & hoc idē not. in s̄. illud in auc. de equali. do. bar. aut̄ in l. si cōstare distinguit̄ aut̄ agit̄ contra maritū. & tūc p̄cedit̄. d. opi. aut̄ cōtra extraneū & sic debet fieri p̄batio alit̄ q̄ p̄ famā v3 p̄ testes vicinos q̄ dicat̄ q̄ vedj̄ bona sua cōrahit̄ debita. & secundū Jac. bu. potest addi q̄ vadit̄ peius idutus q̄ cōsuevit, male uti ut in domo, & similia q̄ solēt paup̄ibus evenire ar. in. l. is q̄. s̄. de ut. & cu. da. ab his & l. cū de. l. ff. de p̄ba. & l. j. ff. de cur. su. & l. i. cōdēnatione. ff. de re. in. & l. i. fed si suscipit. ff. de iudi. & no. p. la. bu. in. l. actor. in fin. C. de proba. Et rō differētiē secundum bar. est, q̄ q̄ agit̄ cōtra maritū nō vertit̄ itē magnū p̄iudiciū q̄a ipsi fructus dotis restituēde servire debēt oneribus matrimonij vt in. d. l. vbi adhuc. q̄ ratio cessat q̄n̄ agit̄ cōtra extraneū, de cuius

12 p̄iudicio magno p̄tractat̄. † Et ex hoc habes notare vnā differētiā inter restitutiōē dotis q̄ fit mulieri post mortē viri. & illā que fit p̄pter uiri paup̄tatē. & Quid ergo si lue ichoia in cōtra virū sup̄ dotis restitutiōē p̄pter eius paup̄tatē cōtingat̄ lite p̄dente ipsum maritū mori, an ex eadē instātia poterit̄ fieri contra eius h̄rdem sn̄a, Dy. Bar. & Bal. in. l. post finitā. ff. de susce. tut. tenēt q̄ sic, q̄ sola qualitas actionis imutat̄ q̄ nō impedit̄ iudiciū transire ar. in. l. in delictis. s̄. si de tracta. ff. de nox. de qua iudicij translatione plene not. p̄ bar. in. l.

14 cū hominem. ff. de so. & Sed q̄d dices si pendente hoc iudicio cōtra maritū supuenit sibi hereditas opulenta, ita q̄ factus est diues an cessabit̄ iudiciū cōtra eū. & videt̄ q̄ nō sicut i simili d̄r quando iudiciū excoſsionis est inchoatū quo pendente aucte sunt facultates debitoris nā p̄ hoc nō cessat̄ excos̄io secundū Io. de are. ar. l. p̄. s̄. si. ff. q̄ satis. cog. & ff. de ap. l. si In cōtrarium facit̄. l. si mulier. ff. so. mar. & hoc puto verius, q̄a cū dos ipsa subiacere debet alimētis cōibus si supueniat̄ alimenta alit̄ de sufficiētia credere itē extinguit̄ ar. l. si mulier. & † Vterius q̄ritur etiā qd si tēpore cōtracti matrimonij maritus erat paup̄, an possit mulier pretextu huius paup̄eratis dotem repetere distingue secundum Cyn. in. d. l. vbi

adhuc, aut mulier tunc noticiā habuit de hac paup̄eritate, aut ignorauit. Primo casu repellitur mulier quia in culpa fuit. Secundo casu admittit mulier quia cessat culpa, vt hec probatur in. l. si est a quo. s̄. si. ff. vt i. post. lo. C. de spō. l. si. s̄. his. Dy. vero dicit simpliciter q̄ nō admittitur p̄. d. l. si est a quo. s̄. si. sed bar. in. d. l. si cōstare, dicit̄ cōtra Dy. q̄a mulier pōt petere indistincte ar. l. de die cū. l. seq. & l. i. iustiticius ff. de pac. do. Canon aut̄ i. d. c. p̄ v̄as. extra de do. inter vi. & vxor. approbat̄ opi. Cy. & c̄

16 puto v. riorē & magis equatī consonā. & † Itē querit̄ quid si focer verget ad inopīā an erit locus repetitioni dotis sicut in marito dicit̄ mo. et. gl. in. d. l. vbi adhuc. & in. d. l. si cōstante t3 idem esse in vtroq̄ q̄n̄ focer dotē receperat solus, siue cū filio, licet bar. in. d. l. si cōstante. q̄n̄ simul receperit dotē distinguit̄, aut sunt duo rei debendī eiusdē dotis, & tūc h̄nt locū p̄d̄ctā. aut nō sunt duo rei tunc secus. Cyn. p3 glo. vbi supra patet ergo in casu p̄missio q̄ p̄ tenet̄ pro filio ad dotē restitutiōē, q̄n̄ se obligauit exp̄sse dotē recipiendo. & † Quid ergo si filius recipit dotē patre simplici ter contentē an tunc erit p̄ obligatus ad restitutiōē dotis breuiter secundū doc. distinguit̄ vt no. in. l. si cū dotē. s̄. transgrediamur. ff. sol. mar. aut solus pater receperit dotē, aut solus filius. Primo casu aut pater recepit suo nomine tantū, & tunc ipse solus tenet̄ nō filius nisi fuerit patris h̄s, vt in. d. s̄. transgrediamur v̄er̄s. sed & maritus, & ver. si. aut recepit nomine filij tantum exp̄sse actio quod ipse pater non teneatur & tunc si qdē filius ratū habuit ipse tenet̄ & non pater, vt. d. l. si pupilli. s̄. ff. de neg. gest. aut pater recepit nomine suo & filij, & tūc si filius ratū habeat tenet̄ vterq̄ vt. d. l. si pupilli. s̄. j. tanq̄ duo rei debēdi q̄ pro dotē scite obligant vt. l. si. C. de do. ca. nō nu. & c̄. Secūdo casu principalit̄ v3 quādo filius solus recipit dotē itē subdivisińge, aut recepit de iussu patris, & tūc secundū gl. in. d. s̄. transgrediamur distinguit̄, aut tradens habuit animum obligādi vtrumq̄ vel alterū ratū in dubio, aut secūdo Bar. videtur habuisse aiū obligādi utrumq̄ & p̄ cōsequens tenet̄ vterq̄ ar. l. in ambiguis ff. de in. do. alij autē dicunt̄ quando filius de iussu patris recepit dotem solū patrem tenet̄ ar. l. si. ff. q̄ iussu. & C. quod cū eo. l. si ex cōtractu. † Si vero recepit sine iussu patris & tūc, aut ipsam dotem uertit̄ in utilitatem patris & tunc pater tenetur de in rem uer̄so, utis

aCQomodo p̄bat̄ q̄s pauper efficit. Cy. i. l. vbi ad huc. ff. de in. do. Bart. Illa stipulatio ff. de verbatō. obi. Lu. ro. cō. si. ccxliij.

a Cogitur pater, adde q̄ voluit Pau. de ca. consi. clxviiij. vbi quid si pater est mente captus,

b An pater Bart. in. l. si cū dotem. ff. solu. mat. Bart. in. l. dotē. ff. de ca. pecu. ang. in. l. j. C. de bo. que lib.

c Extraneus, uide p̄ alex. in. l. si constan. et. & ibi apost. vbi posui consilia Ludou. roma.

d Inopiam docto. in. l. ij. in in. princ. ff. sol. mat.

d. §. transgrediamur verſi. sed si filius fa. in. si. Fallit in ceteris casibus ibi not. in quibus pater inſolidum tenetur, aut non conuerſit ipſam dotem in patris utilitatem. & tunc pater tenetur de peculſo. vt. d. §. transgrediamur ver. sed si filius fa. in. si. filius vero tenetur inſolidum vt. l. tam ex con. tradictibus. ff. de iudic.

19 + Sed circa premissa occurrat q̄ſtio quotidiana ecce q̄ filius repetit dotem patre presente vel nudum cōſenſum preſtante, an patre propter talem ſimplicem preſentiam, vel conſenſum obligetur ad dotis filij reſtitutionem, & videtur q̄ non, niſi de ſolo peculſo filij. vt. l. lufius ſiculus. ff. de adm. tut. et no. in. l. j. §. j. ff. quod iuſſu. In contrarium determinat bar. in. d. §. trāſgrediamur tali ratione cogitur pater se a obligare pro filio recipiente ar. in. l. qui liberos. ff. de rit. nup. & infra dicam, ergo eius preſentia, vel nudus conſenſus inducit obligationem argumen. l. si filius ff. de tu. cum ſimi. Cuius tamen gratia pro pleniori huius articuli doctrina ſic diſtingue, aliquando pater cogitur in aliquo actu conſentire ſimpliciter ſed non se obligare, & tūc preſentia, vel nudus conſenſus non inducit obligationem vt. l. non ſolum in. §. neceſſitatem. C. de bon. que lib. Quandoq; pater vel alius cogitur se obligare. & tunc preſentia, vel conſenſus obligatiōnem inducit vt hoc. & diſta. l. si filius ad quod facit. l. si quis in tres. §. imperator. ff. de excuſa. tuto. quandoque quis non poteſt cogi conſentire nec se obligare, & tunc nu-

cus conſenſus non inducit obligationem, niſi quatenus eſt in peculſo, vt in. d. l. lufius ſiculus. + Unde reuocō in dubium an pater b cogendus ſit ſe obligare pro dote filij, dicunt quidam vt dy. q̄ ſic per. d. l. qui liberos. ff. de rit. nup. & l. fi. C. de do. promi. & l. fi. ff. de ſuſpe. tu. & l. si quis in tres. §. imperator. ff. de excuſa. tu. fa. aurem de aretente cōtrarium per. l. ij. ff. ad muni. Sed Bart. in. d. l. transgrediamur, ſic diſtinguit, auſi filius accipit vxorem de conſenſu & uoluntate patris et tunc pater cogitur ſe obligare, aut preter eius uoluntatem accipit, & tunc aut talis vxor eſt perſona uitiſ et non conueniens ipſi filio, et tunc pater non tenetur obligare cum poſſit a patre hoc caſu filius exheredari ſecundum iur. ff. de con. tra. vt. l. non tantum. §. si emancipatus ff. de con. tra. t. aut accipit perſona honestam & ſibi conuenientem & tunc patre cogitur ſe obligare & procedit opi. Dy. ar. d. l. qui liberos cum ſi, nec alias credo Dyn. intellexiſſe maxime etiā attento q̄ pater cogitur donationem propter nuptias dare pro filio vt. l. fi. C. de dot. promiſ. ergo etiā ſe obligare pro dote, quia hodie conſuetudine generali, ceſſat donatio propter nuptias & ſic non reperitur hoc die pater pro filio dupliciter obligari. & hōc partem approbat ray. + Quid ergo dicemus ſi pater dicat ſic, ſi debeo obligari uolo ego dotem recipere, filius autem contradicit dicens ſe uelle eam recipere quis preferatur in recipiendo, ego diſtinguerem aut filius habitat ſimul cum patre, & tunc pater re ipſiet dotem cū ipſe ſuſtinere habeat onera filij & eius vxoris ar. l. si filia. §. j. ver. hoc amplius ff. fa. her. aut filius habitat ſeparatus a patre, et tunc quia ipſe ſuſtinet onera matrimonij & vxoris debet ſibi fieri numeratio dotis & pater pro ea obligatur ar. in. l. si filia. §. j. & in

22 l. si is. §. j. ff. de iu. do. + Quid ſi extraneus cſt obligatus ad reſtitutionem an eo uergente ad inopiam d poterit mulier agere ſicut diſta eſt in marito. dicit gl. q̄ ſic in. d. l. si conſtante et idem ſequit Cy. & bar. vbi ſupra. + Poſt hec queritur ecce q̄ maritus vel ſocer conuenit prop̄er inopiam ad dotis reſtitutionem offerunt mulieri ſatiſdationem pro ſecuritate ſue dotis queritur an ſit diſſerenda ipſius dotis exactio dicunt gl. & doc. q̄ non vt no. in. d. l. vbi adhuc B. ratio eſt quia cum hec reſtitutio fieri debet, vt ſe ſuoſq; aliat per talē ſatiſdationem non cōſulitur in hiſ alimentis. + Inde queritur videmus quotidie in pluribus inſtris appoſit clauſula quod diſſoluto matrimonio morte uiri dos reſtituatur vxori, nunquid poterit agere uiro uergente ad inopiam uideur

23 et idem ſequit Cy. & bar. vbi ſupra. + Poſt hec queritur ecce q̄ maritus vel ſocer conuenit prop̄er inopiam ad dotis reſtitutionem offerunt mulieri ſatiſdationem pro ſecuritate ſue dotis queritur an ſit diſſerenda ipſius dotis exactio dicunt gl. & doc. q̄ non vt no. in. d. l. vbi adhuc B. ratio eſt quia cum hec reſtitutio fieri debet, vt ſe ſuoſq; aliat per talē ſatiſdationem non cōſulitur in hiſ alimentis. + Inde queritur videmus quotidie in pluribus inſtris appoſit clauſula quod diſſoluto matrimonio morte uiri dos reſtituatur vxori, nunquid poterit agere uiro uergente ad inopiam uideur

24 nem non cōſulitur in hiſ alimentis. + Inde queritur videmus quotidie in pluribus inſtris appoſit clauſula quod diſſoluto matrimonio morte uiri dos reſtituatur vxori, nunquid poterit agere uiro uergente ad inopiam uideur

¶ non, quia cum sibi prouiderit in vnum ca-
 sum tantum videtur ceteris renunciasse ar. l. si
 cum dotem in prin. ff. fo. ma. & in l. si extra-
 neus. ff. de condi. ob causam. In contrarium de
 terminant doc. vbi supra et maxime ratione
 huic casui mulier expressit renunciare non pos-
 set ergo multominus tacite vt in l. de die cum
 25 l. seq. ff. de pac. do. ¶ Sed pone p̄ dotem re-
 cepit, deinde filium emancipauit, quia diues est de se,
 sed p̄ vergit ad inopiā, an filius poterit ab eo
 dotē reperere doc. dicūt vbi supra maxie bar.
 q̄ nō, agēdo a cōtione de dote, sed d̄z venire alia
 via, v3 intentare officium iudicis, vt pater
 compellatur dotem restituere filio ad onera
 matrimonij substituenda & alle. gl. in l. ij. §. si
 tamen. ff. de priu. do. ¶ Ego vero allego ibi
 tex. in d. l. si filia. §. j. ff. fa. her. & in l. si is. §.
 j. ff. de iure do. ¶ Deinde q̄ superius dictum
 est q̄ mulier in casibus a iure concessis po-
 test agere contra extraneum possessorem re-
 26 tum sibi pro dote obligatarum. ¶ Queritur
 an prius per eam sit scienda ex cōfisso de bonis
 a marito possessis gl. & doc. in d. l. vbi adhuc
 dicunt q̄ sic exemplo ceterorum creditorum
 & sic quo ad hoc non est dos priuilegiata.
 27 ¶ Adhuc queritur pone q̄ hec mulier
 agit pendente matrimonio propter inopiam
 viri ad dotem suam, obicitur sibi q̄ est suspe-
 cta de dilapidatione dotis, queritur an sit re-
 pellenda a sua petitione. Bar. vbi supra dicit q̄
 hoc casu dos est in sequestro ponenda vt de
 ea communibus necessitatibus succurratur
 28 ar. in l. si cum dotem sol. mat. ¶ Inde que-
 ritur vidimus qua liter per modum agendi suc-
 curatur ipsi mulieri, queritur nunc per mo-
 dum excipiendi eidem succurratur. v. g. cre-
 ditores agunt contra maritum quod videns
 mulier bona ipsius mariti n̄ iur. defendere
 tan q̄ sibi obligata pro sua dote allegando ino-
 piam viri sui, queritur an possit & dicunt do-
 cto. vbi supra q̄ sic per tex. in .c. per vestras
 de do. inter v. & vxor. De his autem non. spe.
 in d. §. j. & fin. Sed an illis casibus in quibus
 mulier agit pendente matrimonio sit mitten-
 da in possessionem omnium honorum ipsius
 viri dic q̄ non sed solum pro rata q̄ sitatis si-
 ue d̄is ar. l. j. in fi. C. de lega. secundum doc.
 vbi supra & hoc procedit quando fructus do-
 29 tis per se sufficiunt ad eius alimēta. ¶ Quid
 igitur si dos sit ita parua q̄ per se non suffi-
 ciat ad eius alimenta. quid fieri dicit Bartol.
 vbi supra aut ipse maritus nihil tenetur dare
 cum in plus q̄ tunc facere possit d̄duo ne
 egeat non sit ipse maritus compellendus. vt in
 l. in tantum. ff. de re iud. Aut habet bona ali-
 unde sufficientia, & tunc tenetur ex alijs bo-

nis alimenta supplere, quia etiam nulla dote
 existente tenetur prestare vt. l. q̄ si nulla. ff.
 de reli. & sumpt. fu. & l. si cum dotem. §. si ma-
 tem in fi. ff. sol. mat. & nō per doct. in l. q̄ in
 30 vxorem. C. de neg. gest. ¶ Quid autem di-
 ces in casu conuerso si fructus dotis restitu-
 ende excedunt in summam alimentorum ip-
 sius mulieris, quid erit dicit Bar. vbi supra
 q̄ tales fructus superabundantes debita ali-
 menta restituendi sunt viro quia realiter om-
 nes fructus dotis q̄runcunq̄ extimij ce-
 dunt in lucrum mariti. ff. de iur. dot. l. dotis
 fructus & pro hoc facit in ar. l. ij. C. de epis.
 31 & cleric. ¶ Item queritur si facta dote per
 virum restitutione contingat ipsum peruenire
 ad pinguiorem fortunam & diues efficiat-
 ur an debeat dos restitui ipsi viro. gloss. &
 Cyn. in. d. l. vbi adhuc. dicunt q̄ non per
 text. in d. l. vbi in fin. & idem sequitur Bar.
 vbi supra licet spe. ul. tenet contra titu. de
 do. inter v. & vxor. §. fin. Sed pone questio-
 32 nē sepius occurrentem. ¶ Ecce quod mari-
 tus conuentus ab vxore ad dotis restitui-
 tionem propter eius superuenientem ino-
 piam sponte confessus est in iudicio se ver-
 gere ad inopiam & tradidit vxori pro eius
 dote certa bona queritur an talis confessio
 sit sufficiens probatio inopie vt licite fieri
 possit restitutio talis, dic quod sic per .i. pri-
 m. & quod ibi nota. C. de confessio. tu di-
 stingu. aut est questio inter vir. & vxor.
 & tunc plene probatur contra eum. vt. d. l.
 prima aut est questio inter virum & extra-
 neum. & tunc non probat argumen. l. prima
 33 C. res inter alios acta. ¶ Vltimo queritur.
 an predictam confessionem spontaneam &
 factam solutionem poterit ipse maritus re-
 uocare si constat eo tempore eum fuisse di-
 uitem, breuiter docto. in dicta. l. vbi adhuc
 dicunt quod sic, quia quando maritus est
 soluendo & sponte restituit dotem ipsi vxori
 videtur donare vt. l. prima. C. si dos con-
 stan. ma. & ibi per Cyn. Bartol. vero vbi
 supra tenet contrarium ratio est quia per
 hanc restitutionem non efficitur conditio
 dotis deterior, immo melior nec est verum
 quod sit donatio quia mulier non lucratur
 fructus cum deseruire habeat oneribus ma-
 trimonij, vt dictum est quod habetur in d. l.
 ubi adhuc.

S V M M A R I V M.

Quando competat actio de dote.
 2. Matrimonio minus legitime contracto au-
 competat actio de do. mulieri.

FORMALIBEL. AD DOT. ET VSVFRVC.

- 2 Mfimoniu
- 3 Filii quales sunt q nascut
- 4 Matrimonium quando legitime cōtrahatur.
- 5 Impedimēta matrimonij que sunt.
- 6 Conditio an viciet matrimonium.

- 7 Votum an impediat matrimonium.
- 8 Cognatio an impediat matrimonium.
- 9 Cognatio quoruplex sit.
- 10 Vno coniugum leuante de sacro fonte et alter efficitur compater.
- 11 Nepotes & pronepotes non prohibentur contrahere.
- 12 Plures ad inuicem leuantes excepto leuato nō sunt compatres.
- 13 Vir & vxor non possunt vno & eodem tempore leuare.
- 14 Quid sit cognatio carnalis
- 15 Quid iuris si alter excedat quartum gradum, & alter sit in quarto.
- 16 Quid sit cognatio legalis.
- 17 Crimen an impediat matrimonium.
- 18 Diuersitas secte an impediat matrimonium.
- 19 Violentia an impediat matrimonium.
- 20 Ordo sacer an impediat matrimonium.
- 21 Ligamen matrimoniale an impediat aliud matrimonium.
- 22 Publica honestas an impediat matrimonium.
- 23 Affinitas an impediat matrimoniu, & qd sit.
- 24 Inter quos contrahatur affinitas.
- 25 Affinitas vsq; ad quem gradum terminetur inter ascendentes & descendentes.
- 26 Frigiditas an impediat matrimonium.
- 27 Quibus casibus non debet contrahi matrimonium, si tamen contrahatur tenet.

MATRIMONIUM LEGITIME

1 me contraxit. **C** + Aduerte q; vt actio competeat de dote necesse est q; matrimoniu fuerit legitime contrahū q; dos sine matrimonio esse non pot vt. l. i. ff. in prin. C. de do. ante nu. 13 m̄imonium possit esse sine dote vt. l. q; si nulla ff. de veli. & sump. su. **C** + Quid si matrimoniu appareat minus līme cōtrahū an cōpetat mulieris actio de dote v3 contra virū, dicitur aut m̄imoniu minus līme cōtrahi variis ex causis, vel rōne deficientis cōsensus, vel rōne etatis, vel rōne cōsanguinitatis, vel rōne affinitatis, vel rōne publice honestatis, vel rōne pluralitatis vxorū. vt plene legit & tractat insti. de nup. §. ergo nō oēs. & p̄ Azō. in summa. C. de nup. et p̄ Goff. i summa extra de spōsa. et ma. & pulcher rime p̄ Io. an. in. sum. su. sup. iiii. li. decretalium. Et quātū ad p̄positā qōnē dicēdū

est quod aut vterq; s. vir & vxor sciebāt m̄imoniu esse nullum. aut vterq; ignorabat. aut vnus sciebat, alter ignorabat. Prio casu nulli cōpetit mulieri actio de dote s3 applicat fisco vt i. l. q; cōtra. C. de incest. nup. et ibi no. Scdo casu cōpetit mulieri ad dotē repetēdā nō actio ex stipulatu. s3 cōditio ob cām. v3 cōditio sine cā vt. l. i. C. de cōdi. ob cāz. et i. l. i. cū dotē. §. ff. so. ma. Que cōditiōes ob cām vel sine cā eiusdē sunt nature et p̄tatis cuius ē actio ex stipulatu. q; p̄ vera dote cōpetit vt. d. §. si. et ibi no. & in. l. 2. i. ff. de pri. credi. Tertio aut casu cōsiderandum est aut mulier scuit & vir ignorauit. & tūc ipsa p̄dit dotem. aut ecōtra vir sciebat & mulier ignorabat & vir p̄dit donationē p̄pter nuptias. & mulier r̄petit dotem. vt plene no. in. l. q; contra. **C** + Quid aut sit de eorum filiis, an sint legitimi vel naturales tm̄ aut spurii vel illegitimi. **C** Distinguitur p̄ text. in. l. tutor extra q; si. sint leg. nā vterq; fuit ignorans. & tūc filii sunt leg. quādo ignorātia nō est crassa cōtra & ius naturale. aut vterq; fuit sciens. & tunc filii sunt spurii. aut vnus fuit sciens & alter ignorans. & tūc quo ad scientē reputant illegitimi. q̄tū vero ad ignorantē erunt legitimi dic vt ibi in. d. l. qui cōtra vbi de his plenius disputatur. **C** + Querendū nunc sup̄ quādo dicat matrimoniu fore līme cōtrahū. vbi est sciendum q; m̄imoniu solū cōsensu cōtrahit. l. nuptias. ff. de re. iur. & in. c. cū locum. & c. tua nos cū si. extra de spō. & l. i. ff. d̄ ritu no. Cōtrahit ergo m̄imoniu līme a cōcurrētibus ad hoc pluri bus respectibus. v3 etate līma p̄sonarū cōtrahētū q; est in masculo. 1. 4. an. & in femina. 1. 2. an. insti. de nup. in prin. & no. 1. c. 3. de despō. im pu. & in. c. de illis. eo. ti. l. tē & q; matrimoniu cōtrahū sit publice nō clādestine ī camera v3 furtiue de nocte. Quod iō dispositū est p̄ ius canoniciū ne desit p̄batio eius si alter cōiugū distretat matrimoniu. nā vbi vterq; cōstiterit sufficiens esset p̄bō vt hec pbantur in. c. 1. & 2. extra de clā. despō. Cessare etiā dicit impedimēta a iure disposita q; varia sunt vt insti. de nup. §. ergo non omnes cū si. supra alleg. que impedimēta his vers. cōprehēdit. **C** Error cōditio. votū. cognatio. crimē. cultus. disparitas. vir. ordo. ligamē. honestas. Si sis affinis si forte cōsine nequibus. Hec sociāda veāt cōnubia iūcta reuera. + Videamus igit sup̄ficiat de cōrone horū ḡsuū p̄ rudibus. D̄ ergo primo erroride hoc errore dat exēplū in eo q; putabat se contrahēt cum s̄ra & erat clara. an talis error in substā p̄sone impediat b̄ m̄imoniu quia deficit cōsensus qui est de substātia m̄imonii vt dictū est cū nihil sit q; magis ipediat cōsensum q̄ error vt l. si p̄ errorē. ff. de iu. om. iud. & idē si interuenit

sit error status plene vt q̄ credebat cōtrahere
 m̄rimoniu cū libera et cōtraxit cū seruā vt ex
 tra de cōi. ser. c. 1. et. 2. ¶ Sequit̄ i ȳtu cōdi
 rio. Cōditio intelligi d̄z de cōditione. pp̄rie q̄ ē
 de futuro aut de mō apposito in cōtractu m̄ri
 monii q̄ cōditio ē modus si quē sit possibilis
 & honesta debet impleri aliter v̄tūat̄ m̄rimoniu
 vt in. c. de illis. & c. sup. eo. & c. per tuas extra
 de cōdi. appo. si. a. modus vel cōditio sit imposs
 bilis de iure vel de facto tūc reijcit̄ & p̄ non
 appositis h̄rit vt extra. e. ti. c. 1. in. fi. ¶ Sequit̄
 tur votū hic intelligit̄ de voto non cōtrahēd̄
 matrimoniu non aut̄ de voto eund̄ ad sanctū
 Ia. quod quidē votū emissum super m̄rimonio
 non cōtrahēdo est duplex. v̄z solēne & sim
 plex. Solēne āc ē illud qd̄ sit p̄ susceptionē ali
 cuius sacri ordinis. vel per p̄sensionē alicuius
 approbate religionis tacitā vel expr̄ssā vt
 extra de voto. i. c. 1. li. 6. His cessantibus apel
 latur. Votū simplex non dirimit̄ m̄rimoniu cō
 tractū lz impedit̄ cōtrahēdū vt in. c. 3. cū seq.
 extra qui cle. vel vo. ¶ Sequit̄ur cognatio. hic
 aduert̄e quia frequēter accidit̄ tale impedimētū
 v̄n̄ sciendū quo ad p̄ns atinet̄ q̄ cognatio est
 triplex v̄z sp̄ualis carnalis & legalis. ¶ Co
 gnatio sp̄ualis a est illa q̄ cōtrahit̄ per cōpater
 nitatē in sacro baptisimū vel cōfirmatiōē i col
 latione chrisimatis q̄ cognatio impedit̄ m̄rimoniu
 cōtrahi i p̄sibus personis & gradibus in quo er
 ratur a pluribus & varie persone illaqueant̄ et
 decipiunt̄. Et primo impedit̄ur cōtrahi m̄rimo
 nium iter cōpatrē & cōmatrē. vt in. c. marti
 nus de cogn. spi. ¶ Et si vnus ex cōiugatis
 leuet pendente iter eos m̄rimonio alienū p̄u
 erum de sacro fonte seu baptisimo alter cōiugū
 erit s̄itr cōpater q̄a sunt vna caro. vt i. cap. 1.
 de cog. spi. li. 6. q̄ est mirabile. fecus ergo si aut̄
 m̄rimoniu alter eorū leuasset. vt no. i. d. c. mar
 tinus. & c. xxx. q. 3. in. c. post obitū p̄ alia aut̄
 facta ex cōfirmatione superioribus duobus v̄z baptis
 mo & cōfirmatione nō cōtrahit̄ cōpatermitas
 vt i. c. si in. fi. extra de cog. spi. li. 6. Item sc̄do
 impediunt̄ m̄rimoniu contrahere filij im̄ ipsorū
 cōpatrum inter se. ¶ V̄teriores autē gradus
 puta nepotes & p̄nepotes nō impediunt̄. et ob
 hoc deperēt̄ hoies abstinere a talibus cōpater
 nitatibus i quibus per multos absolue & inde
 liberate p̄cedit̄ vt h̄r extra de cog. spi. c. tua.
 & c. 1. & c. super eo. extra q̄ ma. accu. pos. Et
 aduert̄e q̄ sicut cōpatermitas contrahit̄ inter
 leuatū & leuatē & eius parētes. sic inter bap
 tizantē & baptizatos. & eius parētes. vt extra
 eo. e. li. 6. V̄n̄ cōclusio circa p̄dca atten
 de q̄ appione parētum intelligunt̄ p̄r. et m̄r.
 vt in. d. c. martinus & c. si. extra de cog. spi. c.
 li. 6. Et amplius i sūma no. q̄ sunt viginti ca

sus quibus per sp̄ialem cog
 nationē m̄rimoniu impedit̄
 iuēt̄i p̄ ius canonicū et igno
 rati per ius ciuile q̄ h̄nt lay
 cos illaqueare nec fundant̄
 vna & cōcludēt̄ aliqua rōne vt iquit̄ Azo. in
 sūma de nup. quos enumerat̄ Ioan. i. deā eius
 summa & h̄r in. d. c. martinus. & c. 1. & c. in.
 ¶ Quid si plēs leuēt̄ vni de sacro fonte vt sit
 quoties nunquid iter se excepto leuato pote
 runt m̄rimonium cōtrahere dicit̄ In. q̄ sic per
 no. i. d. c. martinus. & per hoc p̄z q̄ tales per
 sone nō sunt iuēt̄ cōpates. lz alij ignorātes
 se appellant̄ compares. ¶ No. t̄m q̄ vir &
 vxor p̄hibent̄ vno & eodē tpe de sacro fonte
 leuare. vt h̄r. xxx. q. 4. c. q̄ autē. ¶ Cogn
 tio autē carnalis est atinēt̄ia pueniens ex se
 mine q̄ cognatio in quarto vel ceteriori gradu
 existētibz impedit̄ m̄rimonium siue sint i gra
 du cōsanguinitatis vel affinitatis vt i. c. nō d̄z
 extra de cōsā. & affi. Sed i gradu vnto vel vl
 teriori licite cōtrahit̄ vt sibi. cōputādo gradus
 sc̄d̄z ius canonicum vt traditur. 3. q. 5. c. sedē.
 ¶ Sufficit̄ t̄m q̄ alter eorū excedat quatuor
 si alter repiat̄ esse i quarto vel ceteriori gradu
 vt i. c. dilecto. & i. c. vir q̄ extra eo. t̄m. n̄ p̄ pa
 pā disp̄satio iter cedat vt i. c. q̄a circa extra eo.
 si. q̄ disp̄sationē i his & simiti. multis referat̄
 uit̄ papa vt implet̄ bursam & eius insatiabilē
 curiā q̄ auariciā sp̄ abhorruit̄ ille totius largi
 tatis principū principis Cesar Iulius. ¶ Cog
 gnatio vero legalis est illa q̄ cōtrahitur inuen
 tione nō femine hois vt puta q̄n̄ hō qui nō h̄
 bet filiu per ḡnationē q̄ritur sibi facere filiu
 per nudum amorē adoptādo. vel arrogādo vt
 h̄r. ff. & C. de adop. per totum & extra de cog
 na. leg. per totum. Hec autē cognatio triplicē
 hēt̄ p̄hibitionem. v̄n̄ 3 temporalē et duas
 perpetuas. ¶ Prima tēporalis est illa que durā
 te adoptione frater naturalis non possit̄ con
 trahere cum sorore adoptiua. sed dissoluta ado
 ptione per emancipationem poterit̄ contrahere
 cū ea. vt. c. i. extra de co. le. Alie autē due sunt
 perpetue. v̄z adoptiantem & adoptiatam etiam
 soluta adoptione per emancipationem. vt. ff. de
 ritu nup. l. adoptiuus q̄n̄ etiam iter adoptiē et
 vxorem adoptati & econtra iter vxorem ado
 ptantis & adoptatum vt. ff. de ritu nup. l. ado
 ptius. ¶ Sequitur crimen. hic no. q̄ loquit̄ ve
 rius de crimine adulterii icestus vel homicidij
 Vnde siḡdem iteruenerit̄ crimen icestus quod
 cōmittit̄ur secundum hanc materiam inter con
 sanguineos vel affines de iure canonicū illius
 quam quis vxorem accipere vult tunc impedi
 tur matrimoniu contrahi. sed non dissoluitur
 nec impedit̄ur matrimonium iam contractū.

De cogna
 tione sp̄ualis. v̄
 de p̄ do. i. rubr.
 de cog. sp̄tri.

vt in ca. transmissa extra de eo qui co. confan. vxo. sue. in quo multi errant. Sunt. n. pleriq; q. se carnaliter aliquid commiscerit vel cōsanguineis vel fororibus earū quōs postea in vxores accipiunt idē in ea q. crimen commisit machinando mortē cōiugis q. non pot. in vxore accipi vt in. c. i. extra de diuor. & in certis alijs criminibus q. hāc. 3. 4. q. 2. q. q. alius de penitētib; & extra de pe. & remiss. c. 2. Cetera autē crimina non impediunt cōtrahē matrimōnii nec dirimūt iam cōtrahit extra de diuor. c. 1. Fallit i. tribus casibus quibus dissoluit matrimōnii cōtrahit. Primus si adulter dat fidem adultere viuentē primā vxore. q. est accipit i. vxore. vt extra de eo q. dux. i. ma. quā pol. per ad. c. 2. Secundus est q. n. quis de facto cōtrahit cō. secunda primā viuentē quo casu si secunda ignorat de ipsa primā mortua cōpellitur adherere secūda si ipsa voluerit vt extra de eo qui dux. in. c. cō. apostolica cō. si. Tertius casus est cum effectus machinationis in mortē est secutus vt. 30. q. 2. p. totū. & de eo qui dux. in ma. p. totū maximē in. c. super eo de diuor. cō. si. ¶ Sequitur cuius dissolutio exemplum huius est cō. Xpi. nus cōtrahit cō. iuda vel saracena. 28. q. 1. c. caue cō. seq. & no. i. c. q̄to. & in. c. gaudemus

19 extra de diuor. ¶ Sequitur vis. intellige hic de violentia que cadere in cōstantē virū nā leuis turbatio animi ac leues cōminationes nō impediunt cōtrahē mīmonii vt extra de eo q. dux. in ma. ca. si nā matrimōnii dñt esse libera & spontanea. vt in. c. cō. locum de spon. & in. c. gēma. & c. de mulieribus eo. si. facit quod h. r. c. d. illis l. 2. et. c. ex lris extra de despo. ipu.

20 ¶ Sequitur ordo. hic intellige de ordine sacro magno qui h. matrimōnium impedire vt extra qui cle. vel v. c. 1. & 2. Minor autē ordo vt est simplex clericus non impedit vt ibi

21 & 3. 2. dicit. feriat. ¶ Sequit ligamē hoc intelligitur de ligamine prime persone vxoris vbi aduertendum. q. aliquando quis contraxit cum prima per verba de presentē & tunc si nō subsit aliud quod obest cōtrahendo cum secunda tener mīmonium primū etiam si in secundo interuenit copula carnalis & non in primo. vt extra de despo. ipub. per totū maxime in. c. si. & i. c. pe. & si. de despo. Si vero contraxit cō. prima p. verba de futuro nec carnalis copula fuerit secuta q. tunc transitur hec sponsalia in verū mīmonium vt i. c. is q. de spō. dicitur erit non impediti secundū mīmonium cōtrahit per sola verba de futuro. nā fortius vinculum est mīmonij cōtrahit p. verba de pñti q. v. i. culū simplex spōsaliōrū de futuro vt i. c. pe. & si. extra de spō. hoc autē ligamē p. verba de presentē solui morte alterius cōiugū. vñ mortuo

viro potuit mulier ita sine meta legalis infamia ad secūda & vltiora vota trāsire vt extra de secū. nup. in. c. pe. & si. pp. abūtam vero ipsius viri ē lōgā nō dissoluit mīmonium nec p. mulier ad secūda vota trāsire nisi prius fuerit de eius morte certificata vt i. c. in pñti extra de spō. & i. c. 2. extra de secū. nup. Et si forsam cōtraxit cō. alio de facto si vir primus postea redierit ad ipsū redire mulier d. 3. vt dicitur eis iuribus. & 3. 4. q. 2. cō. per bellē. ¶ Sequit hon. itas hoc intelligit de illa honestate publica q. insurgit ex spōsaliōrū cōtrahit p. verba de futuro p. q. dicemus quod atq; de cōsanguinitate viri nō pot. illā accipere i. vxore durābus spōsaliōrū vel eius finitū per transitū ad alia vota. nec et e. d. uerso cōsanguinee ipsius sponse nō poterūt spōsū accipere i. virū quod ē absurdū & mirabile dicere. Vñ sint oēs caui nē talia sponsalia cōtrahant nisi certi sint q. mīmonij sequatur vt hec hāc in. c. sponsa extra de spō. & extra de despo. i. pub. c. i. f. as. & i. c. accessit. & c. duo quero. & extra qui si. sint legi. c. referentē inuē quod amplius hic eadē publica honestate atēta si sponsalia fuerunt de facto cōtrahit & p. nunciēt nulla vel p. pter cōsanguinitatē v. p. affinitatē vel alius impedimentū excepto impedimēto cōsensu mīmonium impedire cōtrahit modo quo supra vt in. c. ad audientia de spō. & in. c. i. c. ti. li. c. Soles tamen suscepe ex secūdis nuptiis potest hodie cōiugi cognationi prioris viri vt i. c. nō debet de confan. & affini. & in. si. de nup. in. s. mariti. si filius bac et honestate atēta impeditur mīmonium cōtrahere in casu qui h. illi

23 de nu. s. si vxor. ¶ Sequitur si sis affinis hic etiam multū aduertendū quia multi & varij illaqueantur & errores inducuntur pp. ignorantia & in cognitione affinitatis q. est qdā spēs differēs ab agnatiōe et cognatiōe vt i. s. affinitatis in. si. de nu. in. l. non facile in. s. affines. ff. de gradi. Est autē affinitas qdā proximitas p. sonarū p. ueniens ex cōiū hōesto v. inhonesto secūdu canones vt i. c. discretionē. & c. pe. extra de eo qui cog. cōfan. vxor. sue. Sed secūdu leges affinitas cōtrahit solū mō ex honesto cōiū. v. 3. pp. līmas nuptias vt i. nō facile. s. scidū. ff. de gradi. q. qdē affinitas hodie reitringit ad primū genus p. sonarū & vsq; ad quartū gradū i. ipso primo gñe vt i. c. nō d. 3. de cōsa. et affini. Est autē primū genus affinitatis illud q. inducitur p. carnalē viri & vxoris cōiūctiōne seu cōmixtiōne non iter se iūcē. sed i. alterū ex his cō. cōsanguineis alterius. v. g. si accipit vxorē nulla cōtrahit affinitas iter me et ipsam. q. ego & ipsa sumus principij & cā affinitatis vt in. d. s. affinitatis cū si. 3. iter me & cōsanguineos

24. vxoris mee & contra. ¶ Inter consanguineos & ipsam vxorem bene contrahit affinitas inter consanguineos autē vtriusq; n̄m conjugū nulla contrahit affinitas. Ideo q̄ duo fr̄es p̄nt copulari duabus sororibus. & p̄r & filius p̄nt copulari m̄ri & filie vt no. extra de consan. & affi. in. c. q̄ sup̄ his. Contrahit ergo primū genus affinitatis q̄ p̄sona adijcitur personā p̄ carnis copulā q̄ est quādo mulier adiungitur viro & e contra vir adiungit mulieri. n̄ talis persona addita persone p̄ducit nouū genus affinitatis & consistit primū genus affinitatis nec it̄ mutat gradū. v. g. pone sumus duo fr̄es ego accipia, bertam in vxorē & sic persona adijcitur p̄sonē p̄ carnis copulā, ista berta vxor mea mutat genus sue affinitatis quo ad fr̄em meum & alios cōsanguineos meos q̄bus efficitur affinis que prius nō erat, & ipsi fr̄atri meo efficitur affinis ī gradu primo & alijs cōsanguineis in gradu illo ī quo sunt mihi cōsanguine i. p̄pter hoc ergo traduntur tales regule persone addita persone per carnis copulā mutat genus, sed non gradū. Secūda regula est q̄to gradu cōsanguinitatis est alijs viro eodē gradu affinitatis ē eius vxori et eōuerso, quoto gradu cōsanguinitatis ē q̄s vxori, eodē gradu affinitatis ē eius viro & ip̄ ī eodē ḡne affinitatis gradu v3 primo n̄ est dare secundū genus & secūda affinitatē q̄ p̄ducit siue per secundas nū. siue tertias. vt hic & alia plura tradunt per tex. gl. et do. i. d. c. nō d3 de cōsang. et affi. Quid autē dixi non mutare gradū hoc it̄ ē q̄a sicut fr̄ meus cui sit ipsa vxor mea affinis erat in p̄rio cōsanguinitatis gradu ante q̄sup̄ dixissim vxorē ipsāz ita et n̄c erit ī p̄rio gradu affinitatis ipsi vxori et hoc respectu d̄r q̄ nō mutat gradum. s. cōsanguinitatis eius. cui sit affinis solū ergo mutat genus attētiē q̄ affinitas appellat. In hoc ergo p̄rio genere affinitatis est perpetua prohibitio vsq; ad quartū gradū ipsius affinitatis q̄ regulariter computatur secundum gradum cōsanguinitatis. ad alterum coniugum vt in. d. c. non deber. & 35. q. x. c. fraternitatis. & no. per gl. i. d. l. non facile. s. af fines. Patet ergo ex p̄missis q̄ hec affinitas solum retrahitur. & fertur ad alterum coniugum & cōsanguineos alterius vsq; ad quartū gradum vsq; ad quem impeditur contrahi matrimonium per alterum ex coniugibus. v. g. q̄ berta vxor mea predecessit me superstitē, ego non potero accipere in vxorem aliquā ex consanguineis suis sibi attinentibus vsq; ad quartum gradū et eodē mō casu eōuerso me primo mortuē illa superstitē nō poterit aliquis de consanguineis meis vsq; ad quartum gradum illam accipere in vxorem, ita intelligatur hec mate-

ria q̄ est quotidiana, s3 cōsanguinei mei quondā vxoris mee bene poterunt inuicem cōiugī, q̄a inter eos nulla est affinitas. vt dixi ex quo inferitur q̄ si habeo consanguineā in vxorē & habeam vnam filiā ex alia vxore tu potes cōtrahere cum filiā mea, quia inter consanguineos coniugum non contrahitur affinitas. Si vero tu habeas vnam filiā & decedit vxor mea que est tibi consanguinea non potero ego contrahere cum d̄icta filia tua qui a tunc virum et consanguineos vxoris affinitas contrahitur

25 vt d̄ictum est. ¶ Sed nunquid affinitas inter ascendentes & descendentes. extendatur solum vsq; ad quartum gradum sicut in transferentibus d̄cm̄ est, an vero habeat prohibitionem per petuum d̄c secundum Io. an. & cōmune op. q̄ h3 p̄petua prohibitionē q̄a ita abstinendū est a consanguineis vxoris. vt a p̄p̄ris vt extra de cens. & affi. i. c. & 35. q. 7. i. c. de p̄p̄inquis. facit istū de. nup. i. s̄. affinitatis. q̄a ē tales loco parētū & liberorū reputant vt i. d. l. nō facile

26. s. & retro ī si. & c. ¶ Modo sequit̄ vel si coire negbis. Hic aduertē q̄ hoc vitium aliquādo p̄cedit aliquādo sequit̄ ipsum m̄rimonium. P̄rio casu q̄n p̄cedit m̄rimonium distinguit̄. aut p̄cedit hoc vitium ex corporis frigiditate, aut ex maleficio & vtroq; casu si vitium et maleficiū est perpetuū ad coitum dissoluit̄ m̄rimonium si hoc poterit p̄bari vt i. c. 2. & 3. et per totum. extra de frigi & male. & si forsitan alii qua vera signa frigiditatis nō appareāt debent per trīennium simul cohabitare. q̄bus elapsis p̄stare debet iurū cum scriptura manu p̄p̄inorum, q̄ data per eos opera ad coitū nō poterunt coire. & tunc d̄nt̄ separari & cum alio poterunt cōtrahere si forsitan ille frigidus v̄ maleficiatus ī secundo m̄rimonio potēs ad coitūz effici cō restaurabit̄ p̄mum m̄rimonium et erit ad illud redeūdū, vt no. i. c. laudabilē. & c. s. f. extra de fr̄i. & male. i. c. s̄. fr̄nitatis. cū si. P̄nt̄ tamē isti cōiuges ip̄ediri seu vitiatū simul cohabitare vt ff et ioror. vt i. c. 4. et 5. ex. d̄. fr̄igi. et male. Si aut̄ frigiditas v̄ maleficiū sup̄ueniat post m̄rimonium carnalē cōsumatū nō dirimit̄ vt i. c. j. et 2. supra alle. ¶ Bx his parēt̄ declarari sūmarie d̄cti. versus & declarari illi casus ī quibus ip̄e d̄nt̄ m̄rimonium cōtrahi & quod cōtractū fuerit, quādo poterit dissolui. ¶ Aliqui tamen sunt casus quibus m̄rimonium nō debet cōtrahi. s3 tamen contractū non dissoluitur vt ī m̄rimonio cōtracto tēpore feriatū prohibitio. de quo tradit̄. 33. q. 4. i. c. nō d3. et extra de ferijs. i. c. pe. et ē tpe iter d̄cti f̄ci alicui p̄ ecclesiam. vt extra de matrī. cōtrac. cōtra iter d̄. eccle. p̄ totum & in ea muliere que fornicata est. n̄ possunt se parari q̄ intelligitur quāsum ad solū thorūz

a Et no. per
hec verba. vi.
de gl. i. l. 2. C.
de acq. pos. &
ibi Cy. et bar.
et lo. an. l. addi.
Spec. tit. de ep.
et v. l. §. i. infra
§. nunc for.
b Receptisse
vide late Lu.
ro. cōsil. 345.
Ful. cōsil. 189.

nec pnt per hoc transire ad
alia vota. vt extra d̄ diuor.
c. 2. Propter autē aliud cri-
men non reperitur m̄rimo-
nium posse separari. vt ibi.
& si maritus elligat separa-
riab vxore adultera. vel
vxor elligat separariā vi-
ro adultero nisi iuicem re-
concilium postea poterit
vxor donationem propter
nup. extra de dona. iter vi.
& vxor. i. c. plerunq. Si au-
tem separauerit propter i-

tionis. q̄ est quādo non numerata est. sed renū-
ciauit in instru. receptioni non numerata. dotis.
& tunc contra mulierem & eius heredes ob-
stat exceptio non numerate dotis. si opponat in
fra tēpora limitata. vt h̄ i. l. 1. & 2. & auc. ibi
posita. de do. cau. nō nu. aliqui cōstitit se recepisse
se sine aliqua spe numerationis future. & tunc
subdistingue. aut mari. fuit confessus ante ma-
trimo. perfectum tempore sponsaliorum. aut
post ipsū matrimonium iam perfectum & in
viro q̄ casu attende. an matrimonium sit disso-
lutum morte viri. & tunc dic vt infra dicā quā-
do confessus est post matrimonium perfectum.
Aut matrimonium est dissolutum diuortio vel
morte mulieris. & tunc subdistingue. aut enim
ista confessio fuit relata & restricta ad tempus
presens sponsaliorum. & tunc quia reperitur fa-
cta tempore concessio & quo permissa est dona-
tio. & tunc ipsius dotis datur repetitio & pro-
batur in. l. 1. 2. responso. C. de do. aut nup. aut
fuit relata ad temporis futuri matrimonii. &
tunc quia facta est tempore prohibitio quo nō
admititur inter vi. & vxor. donatio nō poterit
hec dos repeti. vt. d. l. 1. 2. responso. & ibi no. per
Cy. Secundo casu principali quando confessio
fuit emissa matrimonium iam contracto tūc dic.
aut matrimonium fuit dissolutum morte
mulieris vel diuortio. & hec dos non poterit per
heredes ipsius mulieris a viro repeti. quia do-
ratio est prohibita. vt predixi. & probatur in
d. l. 1. 2. responso secundū aliam leu. est disso-
lutum morte viri. & tunc aut ipse maritus fuit
sic confessus animo donandi quodam dubio
presumitur secundum doc. quando est paritas
vel modica inequalitas inter ipsos coniuges.
& tunc poterit ipsa dos repeti per mulierem
tanq̄ hec donatio sit morte viri cōfirmata vt
l. 2. C. de dotis causa. non nu. & ibi plene per
Cy. aut fuit confessus nō simpliciter animo do-
nandi sed quadam suadete quasi necessitate q̄
est secundum doc. quādo rusticus recepit vñ
nobilem in vxorem aut multum senex iuuen-
culam. & tunc poterit ipsa dos repeti per mu-
lierem secundum Cyn. ar. l. si ita stipulatus. ff.
de ver. ob. & eorum que per eundem no. in. l. i.
si voluntate. C. de do. promiss. Ad vnum tamen
casum aduerte q̄ vbi cūq̄ dos p̄mittitur vel
cōfessatur. spe future nominationis ante matri-
monium contractū q̄ i dubio hec promissio.
& confessio habet in se tacitam conditionem.
videlicet si matrimonium sequatur quo non se-
cuto annullatur promissio vt in. l. stipulationē.
ff. de iure do. cum sim. ibi no. & Deinde que-
ritur ad pinguiorem doctrinam promissorum
an confessio facta per maritum post matrimo-
nium super dōte recepta p̄iudicet creditoribus ipsius

pedimentū consanguinitatis vel affinitatis tūc
si quidem ignoranter contraxerunt. mulier re-
cuperat dotem & vir donationem p̄pter nup.
Si vero scienter. tunc ambo perdunt & fisco
applicantur. vt in. c. 1. 2. & 3. & in. c. si neces-
se. extra de do. iter vi. §. vx.

S V M M A R I V M.

- 1 Si m̄rimoniū sit sine dote an succurratur in ali-
quo ipsi mulieri.
- 2 Verbū tradidit in materia dotali quid iportat.
- 3 Dos certificata nō tñ recepta an possit repeti.
- 4 Confessio dotis facta per maritum an p̄iudicet
cet eius creditoribus.
- 5 An stetur confessioni viri iurantis scilicet ab
vxore recepisse licet ex alia causa q̄ dotis.
D E D I T & tradidit in dotē. Fuit ergo m̄ri-
monium cum certa dote. & Quid autē si fuit
sine dote vt aliquando contingit nunquid mu-
lieri in vita & post mortem viri in aliquo suc-
curratur. Et si quidem mulier sit inops et vir lo-
cuplex eidem succurritur post mortem viri in
certa parte honorum eius. vt h̄ in auc. p̄terea.
C. vnde vir. & vxor. & in auc. vt li. ma. & a-
uie. §. quia vero legem. co. s. & de exhi. reis. §.
qm̄ vero. Idem credo etiam hoc casu sibi suc-
curri. viro viuente. ar. l. q̄ si nulla. ff. de relis.
2 & sump. sine. cum si. & Et no. a q̄ per hec
verba tradidit. & c. probatur traditio dotis si
dos est in q̄ritate vel in spē mobili vel imobi-
li si res ipsa tunc presens erat tēpore celebrati
instrū. vbi autē res ipsa imobilis esset abñs ab
aspectu contrahentium. tunc habent verba im-
portare illā solam de ingrediendo vel apprehē-
dendo ipsam rem vt no. est supra in forma capti-
uolū & tangit per bar. in. l. predia. ff. de ac.
pos. & per Cy. in. l. 2. C. eo. tit. & Quid autē
si in instrumento dotis dicit q̄ dñs Thā. fuit
cōfessus recepisse do. q̄ in re xā nō recepit an
poterit eo casu ista d. marg. talem dotem con-
fessatam repetere. Super quo breuiter sic distin-
gue. aliquando maritus constitetur se recepisse
b dotem quam nō recepit spe future numerat

bus ipſius mariti que qđ ſepius occurrit de ſo. b.
 Et in hoc ſic diſtingue. aut eſt certū qđ illa ſpū
 t. s. qđ vir conſeſſus eſt recepſiſſe ſibi tradita
 per mulierem. & tunc cū ſciūm ſit de iure ma
 trimoni. durante dotem conſtituere & augere,
 vt hñ in. l. p. in prin. & l. ſ. C. de do. ante nu.
 & inſti. de don. ſ. eſt & aliud. alis conſeſſio p̄
 iudiciū facit ſuavis creditoribus non aut̄ an
 terioribus. qđ vt probatur in. l. affiduis cum ibi
 no. C. quib. ſpō. in pig. ha. aut eſt cerium qđ ipſo
 ſami pecuniam conſeſſatam mulier nō tradidit
 viro. ſed ipſe vir aīo donandi mulieri ſic cōſeſ
 ſus eſt. & tunc talis conſeſſio non p̄iudicat cre
 ditoribus precedentibus neq̄ ſequentibus tanq̄
 preſumpſione frauduloſa. & ſic intelligam qđ
 traditur in auc. ſed ſam neceſſe p̄ Uy. C. de do.
 ante nup. aut eſt dubium vnde hec pecunia ſit
 profecta. & tunc preſumitur proceſſiſſe de ho
 nis viri potius qđ vxoris rōne euitande ſuſpiti
 nis turpis queſtus vt hñ in. l. quintus mutuis. ff.
 de do. inter vi. & vxor. & l. tr. C. eo. tit. & hñ
 auc. de equa. do. ſ. al. ud quoq̄ colla. vij. & per
 hoc non preiudicabit ipſa conſeſſio creditori
 bus ſicut in proximo articulo dictū eſt ad qđ
 optime facit. l. ſi qs poſt hoc. in prin. C. de bo.
 preſcri. & ibi no. per aliquos qđ tene menti.
 Poterit tñ morte viri hec dos confiruari. ſi nō
 fuerit per eum reuocata ſicut conſtatur ce
 tere donationes. vt. l. ij. C. de do. cauſa non nu.
 5 **¶** Quid aut̄ ſi maritus cōſeſſus eſt ex alia cā
 quam ſoris habuiſſe ab eius vxore mille & iu
 rauit ſic verum eſſe. an ſtandum erit huic con
 feſſioni dicit Barto. qđ non. ſi non appareat ma
 niſteſt qđ proceſſerit ipſa pecunia ex bonis p̄
 prijs ipſius mulieris ſiue vxoris alioquin p̄
 mili donatio cuius donationis incapax e vxor.
 ff. & C. de do. inter vi. & vx. per totum. ſicq̄
 talis cōſeſſio iurata facta ad viſitationem perſone
 incapax non v3 nec probat. vt ibi no. p̄ Bar.
 in. l. cum quis decedens. y. titia honeſtiſſima. ff.
 de lega. 3. confir. mabitur in morte viri. ſi per
 eum non fuerit reuocata. l. don. C. de do. inter
 vi. & vx. et. l. cum hic ſtatus. ſ. j. ff. eo. cum ſi.

S V M M A R I V M.

- 1 Maritus an poſſit alienare rem immobiliem tra
 ditam in dotem.
- 2 Rerum dotalium ad quem ſpectat periculum.
- 3 Expense in re dotali an poſſint deduci per he
 redes viri.

AC ETIAM CASTRVM

Lamberti. Fuit etiam dos conſtituta. tam in re

- 1 bus mobilibus. qđ immobilib. **¶** Vnde querit̄
 an maritus rem immobilem ſibi traditam dotē.
 poſſit alienare. in qua qđōne. quia quotidiana eſt

ſic diſtingue. aut hec res immobilis fuit in dotem
 tradita ſub cerra ſpūitate eſtimata aut in eſtima
 ta. Primo caſu ſub diſtingue. aut eſt eſtimata ex
 intentione. vt eſſet veditio. & ſic tali eſtimatio
 ne que facit emptionem. aut ſui eſtimata ea ſo
 la intentione vt tpe ſolui mariti. cognofci poſ
 ſet qđum res ipſa effecta videretur deterior.
 Si quidem fuit eſtimata vt eſſet quali emptio
 contracta qđ in dubio preſumitur. vt determi
 nat gl. in. d. l. ſi iter virum. C. de iure do. & tūc
 aut interuenit pactum ſpāle de re ipſa tradita in
 dotem reſtituenda ſol. mar. & tunc non poterit
 per virum alienari. aut tale pactum non inter
 uenit & tūc alienari poterit quia eſtimatio ſuc
 cedit loco rei. vt hñ in. l. quotiens. C. de iur. do.
 cum ſi. Si vero fuerit eſtimata vt ſciatur qđū
 deteriorata eſſet tunc non poterit alienari. vt
 d. l. ſi iter virum. Scđo caſu principali qđ nul
 lo mō fuit eſtima. tunc alienari non pōt cum ſit
 fundus dotalis. vt. l. j. ff. de fundo do. iſti. qđ alie
 na. l3 in prin. & ibi no. per gl. & hñ in. l. j. ſ. et
 cum lex. C. de rei vxor. ac. et ſi vxor cōſentiat
 vt ibi no. niſi turauerit expreſſe non contraue
 nire caſu quo mulier repellitur ſcđm iura cano
 nica. l3 cōtrarium diſponant iura ciuilia. vt hñ
 in. c. cum cōtingat. de iureiu. que decretalis cō
 ſumpſit inſinitas mulieres. & hec eſt talis cō
 ſcientia iſtrūm clericorum. ſed eſt ſauitas im
 peratorū qđ in iuriſdōne ſua paſſitur tales erro
 res. de quibus et ſcripſi ſupra in. j. libel. in gl. &
 ſuper ver. veris. & ſimis. Et ex quibus p3 ſo
 ma. quid petere deat mulier an rem vel eſtima
 tionem. nam vbj res eſt tradita in eſtimata. tunc
 ea ſola petitur ſi vero fuerit eſtimata. vt ſciatur
 qđum fuerit deteriorata tunc idem. Si aut̄ vt ſa
 ctat emptionem. tunc conſidera an ſi p̄m non
 interpoſitum cuius electio. & tunc erit ſeruan
 dum. vbj aut̄ p̄m interceſſiſſet. & tūc erit ele
 ctio mariti & eius hñdis aut velint ſoluere rē.
 vel eſtimationē & in hoc differat cōtractu em
 ptionis vt hec hñ in. l. plerūq̄ in prin. & i ſi.
 ff. de iur. do. & in. l. quotiens. C. eo. tit. & ibi no.

¶ Queritur rerū datarum in dotē ad que inter
 ritus vel deterioratio. periculum p̄tinet. an ad
 vxorē vel ad virū. In qua qđōne ſic diſtingue.
 aut res eſt data in eſtimata. & tūc periculum tā
 peremptionis qđ deteriorationis ſpectat ad vxor
 rem quia oē cōmodum proueniens ex ipſa ſpe
 ctat ipſi vt in. d. l. plerūq̄. in prin. ſ. j. niſi vir
 culpam adhibuiſſet. Nam tenetur illam diligen
 tiam in re dotali adhibere qđ faceret in p̄prijs
 l. in rebus. in prin. ff. de iur. do. & l. ſi conſtante
 ſ. ſi maritus. ff. ſo. ma. Aut res eſt data eſtimata
 illa eſtimatione qđ facit emptionem & tunc p̄
 tinet periculum ad ipſum virum & in hoc ſapit
 naturam contractus emptionis vt probatur in. l.

FORMA LIBEL. AD DOT. ET VS VFRVC.

plerūq; i prin. & l. fi. & l. mancipia. in fi. et. l. quoties ff. de iu. do. vbi autē esset estimata alio respectu tūc puto periculum esse uxoris. p. d. l. si inter virum. C. de iur. do. Et adde qd' no. per gl. in. l. j. C. de iu. do. ad vnum tñ aduertē q' siue res fuerit estimata siue inestimata do. minū eius interim est marij & pro ea sibi soli cōpetit ius agendi, & exponēdū vt hñ & no. in. l. doce ancillā C. de rei ven. & l. de his de iu. do. et. l. j. §. cum le. C. de rei vxor. ac. & probat in. l. q'uis. in prin. ff. de in. do. et l. qntus. §. argento. cum si. sibi no. ff. de aur. & ar. leg.

3

2

¶ Deinde q'ris pone qd' vir in re sibi data in dotem facit aliquas expensas an sol. ma. morte viri poterūt hñdes eas expensas repetere agendo vel excipiendo, vbi sic distinguit, aut iste expense a fuerunt facte fructuū colligen. cā ex fundo dotali & he non repetunt. vt. l. 3. ff. de ipen. in re. do. fac. ¶ Aut expēse facte sūt ad ipsius rei dotalis ppetuā vel quasi vtilitate & tunc aut tales expēse sunt modice et non repetunt aut sunt magne & tunc aut sunt necessarie. aut vtilis aut volūtarie. Si ydem sunt necessaria tunc repetunt vt. l. qd' dñ in prin. §. j. ff. de ipen. i re. do. fac. Si vero sunt vtilis, tūc si facte sunt de cōsensu et uoluntate mulieris repetunt. a' s non. vt. l. viliū. ff. de impen. & l. j. §. sed nec ob impensas. C. de vxor. ac. & ibi no. ¶ Si autē voluntarie. tunc et si facte sunt de voluntate mulieris non repetunt. vt. l. voluntarie. ff. de ipē. l. 3. vir eas possit auferre si sint separabiles vt in. l. pro voluntariis ff. eo. ti. vbi aut vir expenderet in soluēdo canonem

centum pro re dotali non repeteret vt in. l. nec stipendium. ff. eo. tit. not. bene istum tractatum. CVM OMNIBVS SVIS. Hic q'ro qua appōne pertinentiarū contineant. Rñdeo vt a' s dixi scdm Inn. vt per eū no. i. c. ad sedē de re. spo. & in. c. ex lris de iu. pa. q' comprehendunt ea q' lege vel statuto vel consuetudine deputata sunt vt accedūt. v. g. iurisdō coheret castro & ius patronatus & similia q' coheret ecclesie si pteretur ecclesia cum suis perinētijs vel ius episcopale de quibus ibi vide.

SVM MARIVM.

1 Renunciatio non numerate dotis qd' importet, OMNINO RENUNCIANS, 1 Ista renunciatio dotis + cōiter ponit per notarios in oibus instris per q' renunciacionem excludit ipse vir vt non possit vterius opponere exceptionē non nu. dot. ut not. in. l. si ex canōe C. de non. nu. pec. & l. j. & l. j. C. de do. ca. non nu. q' a' s opponere posset tam ipse q' heredes eius infra tpa a iure limitata si renunciasset vt plene no. in. l. fi. & in auc. qd' locum. C. de do. ca. nō nu. Bodē mō excluderet si notar. i instrō diceret, talis numerauit occasione dotis tali. nā stat instrō. Sed in hoc aduertat nota. vt his verbis non vtratur nisi videat pecu. numerari sicut scripsi supra in for. libel. qñ agit hypothecaria, & tangitur per Bar. in. l. ita stipulatus. §. grisonus. ff. de verbo. obl. & c.

SVM MARIVM.

1 Promissio in cōstōne dotis importat stiponem; 2 Bona minoris cōtra hñdis m'rimoniu. siue curatore. vel auctoritate iudicis. an tacite obligent. 3 Datio fideiusforis. an valeat super dote conferuanda. SOLENNITER TVNC PROMISIT. + Ista promissio intelligit per stiponem. vt in. §. si scriptum. insti. de inu. stip. & l. sciēdū ff. de ver. ob. q' & si expresse non interuenisset. hñ tñ iuris fictione pro exp'issa. vt. l. j. post prin. C. de rei vxor. ac. & in. §. fuerat. isti. de ac. sic q' eius expressio parum operat. ar. in. l. hec verba ff. de leg. j. & codē mō intelligit a iure bonorū ob'io interuenisse pro restituenda dote. vt. d. l. j. §. vt plenius. cum si. l. 3. consultius faciūt notarij expresse obligando bona mariti. quā exp'issa bonorum ob'io potior est. q' tacita. v. l. fin. C. qui po. i pig. ha. ¶ Circa hoc q'ro de vno. si vir minor. xxv. ann. hñs curatorem accipit vxorē. an eius bona tacite obligent pro dote restituenda non interueniente curatore. nec iudicis aucto. dic q' sic. b vt determinat gl. et Cy. in. l. fi. C. de le. tu. ar. l. ij. in fi. & l. 3. in prin. ff. de re. eo. nam ex quo lex pmittit principale. s. matrimonium contrahere sine predicta solennitate. vt in. l. de nup. in prin. ergo & accessorij

ac Expense in re dot. Bald. in l. eo. C. de vsu fruct. Bartol. in l. cotē. de pub. Rapha. Fulgo. in. l. si proprietarius. & in. l. damni. in. §. primo. ff. de dam. infec.

b ¶ Dic quod sic. adde Anch. consil. cxliij. & qd' voluit Ludouic. Roman. cōsi. clxxv. iij. & vide in. d. l. si constante.

permittere videtur, argu. l. mutus. ff. de sur. do.
 3 **C** + Amplius queritur an valeat datio fideiussio-
 2 ris super dote conseruanda, & restituenda, a de
 quo plene no. per Cyn. C. ne fid. do. de. l. j. & p
 Bar. in. l. si constante. §. quotiens. ff. sol. ma. & i
 ea sunt opi. nam quidam, quos sequitur Dyn.
 dixerūt q̄ fideiussor de dote seruanda dari nō
 pōt, sed de ea restituenda sic, & ita concordant
 iura iuris. Alij aut vt Azo, quem sequitur
 Bar. in. d. §. quotiens. tenent q̄ nec pro dote re
 stituēda, nec conseruanda dari pōt fideiussor cū
 vtroq̄ casu sit eadem rō prohibitiōnis distin-
 guendum est ergo solum, scdm Azo, & Barto.
 an huiusmodi fideiussio prescribitur sol. ma. & tūc
 v3, aut m̄im. cōstāte, et tunc nō v3, dic vt ibi.

S V M M A R I V M,

1 Quibus casibus dos restituatur.
 2 Socer an secure restituar, si restituit filio dotem
 propter discordant cohabitationis.
P E R V E N I T A D C A S V M R E
 1 stituēde dotis. **C** + Debes hic scire q̄ olim erāt
 plures casus, quibus sicbat dotis restō, vt no. i
 d. l. ubi adhuc, C. de iu. do. hodie vero sunt duo
 scilicet, v3 morte viri ipsius, ac eius inopia interue-
 niente, vt dictum est supra a qua quidē restōne
 dotis certis casibus, mulier, & eius heredes
 excludūtur, ut supra dixi ut no. per gl. & doc.
 2 in. l. ij. in prin. ff. sol. mar. **C** + Sed circa hoc q̄-
 ritur, ecce q̄ socer recepit dotem sui filij, & nu-
 rus, sed non valentes oēs simul pacificare, vt
 frequenter contingit, vel vicio nurus nouerit,
 aut alr vult filius, & nurus separatim habitare
 a patre, qui pater est diues, ita q̄ p̄ inopiam
 non est casus dotis restituēde, sicut filius di-
 ues est, atq̄ ipse pater contentus est dotē ipsam
 restituere, & filio, & nurui. **C** Sed dubitatur, an
 secure socer possit restituere, ita qd̄ nullo tpe
 possit pro ea amplius molestari, & queritur de
 remedio, dñt quidam in. l. q̄uis. & l. si cum do.
 §. transgrediantur. ff. so. ma. q̄ remedium ē q̄
 socer, idemq̄ pater dotem ipsi filio, & nurui re-
 stituat pro alimentis ipsorum filiorum suorum
 ar. l. mutus. §. si. ff. de iu. do. & d. l. q̄uis. cum. l.
 seq. ff. sol. mar. de qua restōne ēt aliquid tangit
 Cy. in. l. si predium. C. de iu. dot.

S V M M A R I V M,

1 Mulier premoriente ante virum, an sit fienda
 dotis restitūo.
 2 Auo dotante filiam ex filio, & moriente nepte
 cui fiat restitūo.
 3 Solutio matrimonio morte uiri, an incontinen-
 ti fiat restitūo.
 4 Ex statutis contrarijs loci mulieris, & loci vi-
 ri de lucranda mediēate dotis, & totam dotē
 quod attendatur.
 5 Vxorē premoriente añ, scdm virum ex quo nō

suscipit filios, sed bene reli- a **C** Et restituē-
 ctis filijs ex primo, & sta- da. uide Paul.
 te statuo in terra se cūdi de de cast. consil.
 lucranda tota dote quali- lxxviij.
 ter fiat.
 6 Mulier habēs filios ex primo matrimonio, an
 secundo nubendo possit tradere bona sua.
 7 Mulier transeunte ad secunda uota, quantum
 debeant habere filij ex primo matrimonio.
 8 Pactum de lucrando dotem secundo uiro, q̄ntū
 preiudicat filijs ex primo matrimonio.
 9 Nat̄ex secundo matrimonio, an habeant legi-
 timam, sicut qui ex primo.
 10 Inter filios utriusq̄ matrimonij, qualiter fiat
 diuisio.

11 Filij ex primo matrimonio, an in casu statuti
 possint saltem repetere legata ultra dotem per
 patrem suum, que mulier dederat secundo uiro
 in dotem.

D I C T E D O M I N E M A R G A R I,

1 eiusq̄ h̄rdibus. **C** + Reuoco hic in dubiū, si mu-
 lier premoritur ante uirum, an sit fienda resti-
 tutio dotis, & breuiter sic distingue, aut pactum
 intercessit inter ui. & uxo. super dote lucranda
 ea premoriente, & illud est seruādum. ff. de iu.
 dot. l. j. & ij. cum §. Et idem dico seruandum si
 statuo ciuitatis, vel loci disponatur super eius
 lucro, nam in hac ciuitate Papie, unde mihi ori-
 go est, uir lucratur totam dotem, & i dem sit in
 tota Lombardia in aliquibus alijs locis lucra-
 mediēatem, que statuta sunt ad literam obser-
 uanda, vt. l. j. §. si his qui nauem. ff. de exer. &
 l. quod constitutum. ff. de test. tu. facit quod no.
 Inno. in. c. cum in tua, extra qui ma. accu. pos.
 & l. omnes populi. de iusti. & iur. et̄ si mulier
 habeat filios de primo matrimo. vt no. in. l. hac
 edictali. C. de secund. nupt. aut nullum pactum,
 nec lex municipij quicq̄ prouidet, et tunc aut
 mulier habet liberos, & in illis restituenda ue-
 nit, vt. ff. & C. de offic. tut. per totum, aut non
 habet liberos, & restituenda est patri, si habet,
 vel proximiori agnato, & sic intelligi debet
 l. si mulier. C. de iu. do. & l. dos a patre. C. sol.
 matrimo. & l. inter socerum. §. cum inter patrē
 ff. de pac. do. **C** + Quid si auus, vt sepe accidit
 dat dotem pro nepte ex filio eius, & moritur
 inde neptis, queritur ad quē dos redire debeat,
 distingue secundum Barto. quandoq̄ auus dat
 dotem pro nepte contemplatiōne filij, & tunc
 uidetur a filio profecta, ideo non extantibus li-
 beris ex ea ad ipsam patrem reuertitur, ut in. l.
 profecta. ff. de iur. dot. & l. sed si plures. §. in
 arrogato. ff. de vulga. & pupilla, aut dedit do-
 tem contemplatiōne ipsius neptis, & tunc aut
 neptis deceffit uiuente auo, & tunc uertitur ad
 ipsum auum, ut, l. i. §. uideamus, C. de rei uxor.

a c. aut decessit post mortem aui, & tunc reuertitur ad ipsum filium de equitate, vt. l. dotem. ff. de col. bon. sed de rigore non scdm aliquos sic intelligitur. Lauus. ff. de iu. do. aut est dubiu, cuius contemplatione dederit, & tunc presumit filij contemplatione dedisse, sicq; ad eam reuertitur, & hoc casu potest intelligi. l. dotem. & l. gnatus. ff. ff. de an. leg. C. + Inde queritur an sola morte viri fieri deat incontinenti restio, vbi distinguitur qd aut maritus sibi prelegauit dotem, vt sit coheres, & tunc si legatui sit purum statim potest peti, quia ois legalis ditatio vt sublati, vt hinc in. l. j. in prin. in ver. verum. & ver. adeo. ff. de do. prele. & sic p hoc dotis condio sit melior, nam deterior fieri non potest, vt. l. de die. cum. l. seq. ff. de pac. do. aut no legauit dotem, & tunc aut dos consistit in pecunia, vel rebus mobilibus, et tunc differretur restio post annum, l. 3. oim differretur triennio, vt. l. j. s. exactio. C. de rei vxor. ac. aut consistit in rebus immobilibus, & tunc statim stenda est exactio, seu restio, vt. l. d. s. exactio. C. + Sed hic queritur de no. q. ecce qd circa restionem dotis reperitur qd i loco contraclus dotis, vel domicilij vxoris statutum disponit qd mortua vxore in mrimo. Vtr lucret medietatem dotis, sed in loco domicilij viri ista tutum disponit qd ipse lucretur totam dotem. Queritur qd statutum seruandum sit, dic qd seruabitur statutum domicilij viri, nisi contrariu inter eos sit conuentum, vt no. in. l. exigere dotem. ff. de iudi. l. 3. regulr attendi debet statutum loci i quo celebratus est contraclus, vt. l. si fun dus. in fi. ff. de euc. & no. in. l. hfs absens. ff. de iudi. l. 3. ergo qd vxor sequitur forum viri quo ad dotis repetitionem. Itē quo ad debitum carnis, & operarum, vt. l. sicut. ff. de ope. lib. Item quo ad subeundum munera personalia, sed quo ad realia attenditur locus, vbi res sunt sitre, vt hinc in. l. j. C. de mulie. & in quo loco, l. xj. facit l. ea que desponsata. ff. ad munici. Que quidem priuilegia retinet vxor et post mortem viri du stat in iuditate, vt. l. filij. ff. ad munici. C. Amplius queritur quid si vxor premoritur sine filijs ex hoc marito scdo, & superstitijs ex ea filijs ex prio marito vigente in terra ipsius mariti scdi statuto illo, de quo supra de m. e. l. qd vir lucretur dotē vxore mortua i mrimonio &c.

5 C + Querit an dos sit liberis primi mrimonij in totum restituenda pp non oblatē. d. statuto, & quia habui istam. q. de scō i Monteferrato, id circa eam plenius dicam, quam dixerim. Et primo vt dicendum qd pro parte eis debita per legem sit restio stenda, nam mulier transiens ad scda uota debet ex eius dote mtr dare filijs primi mrimonij, qm ex ea coheres marito scdo, & eidem uxori in plus interdicta est alienatio i

scdm maritum, ut in. l. hac edictali. C. de secun. nup. sicut et sibi interdicitur alienatio in certis alijs casibus quz hinc in. l. femine. C. eo. tit. ergo quicquid attentatum est contra legem nullius est momentum, ut. l. non dubium. C. de leg. & l. cum lex. ff. de fideius. In contrarium facit, nam ipm statutum disponēs qd uir lucretur dotem vt re mouere oem legem, per quam possit impedire ta le lucrum, nam q vult consequens, vt uelle antecedens ad illud consequens necessarium, ut. l. nec is. & l. illud. ff. de acqui. here. & l. ad rem. & l. ad legatum. ff. de procu. cum si. unde cum statutum uelit maritum dotem lucrari, ad hoc, vt ipse mulieres reperiant facilius, qbus nubere valeant, consequens est qd vult tollere obstatulum. d. l. hac edictali. & eorum que hinc in. s. optime. in auc. de nup. qd et confirmat in fin. ex inde vlpianus, ff. de execu. tu. cum ibi nor. qd obstatulum nemini dubium est posse tolli p statutum, vt. l. venditor. s. si constat. ff. co. pre. & l. ois populi. ff. de iust. & iur. & hanc partē t3 Bal. in. l. ea lege. C. de condi. ob. cau. quam approbavit longissima consuetudo totius Lombardie. Sed ipse Bal. mutato pposito, vt facit aliqui doc. vt sentire primam partem. l. d. l. hac edictali. que opi. est magis equitati consona, ar. l. femine, in prin. C. de secun. nup. sed tu sequere precedentem, quia minime sunt mutanda &c. vt. l. minime. ff. de le. de qua. q. vide qd scripsi infra super for. li. pro legato rei singularis, ver. transeo ad quartum ar. & qui pulchre no. per la. de bel. in. d. s. optime. in auc. de nu. colli. 4.

6 C + Vbi queritur an de iure cois possit mulier hinc filios ex priori matrimonio trahere in dotem scdo uiro oia bona sua, et distinguitur sic, aut dat simplr, & sine portione de lucrando, et tuc potest vt in. l. si liberis. C. de do. an nupt. aut dat cum pacto de lucrando, & tunc non potest ut d. l. hac edictali. & d. s. optime cu si. C + Deinde queritur per eum, qm hinc deant de iure cois filij prioris mrimonij, de necessitate matre trahente ad scda uota, & runde qd hinc deant debiti iure nature, & ultra eam partem, de qua in d. l. hac edictali. & ita no. per. gl. i. d. s. optime. & hoc uerum in rebus dotis primi mariti. In rebus aut legatis eidem a primo uiro, d. l. d. filij in totum oibus anferri, ut supra dictum est.

8 C + Quid ergo si mulier dedit in dotem oia bona cum pacto de lucrando secundo uiro, an ipsi filij reuocabunt totum dic qd non, sed mtr qm secundus uir retinere potest de iure, ut sic uiriles inter oes stant portiones, ut no. in. d. s. optime.

9 C + Sed an filij nati ex hac muliere in secundo matrimonio debeant in istis bonis i dotem datis habere ltimam, dist quidam qd no, alij qd sic, ut in. d. l. hac edictali. & in auc. ad eos. C. de se-

cun. nupt. Tu dic scdm Ia. q. ltimam hère dnt
 sicut filij prioris mrimonij, vt in. §. nec illud in
 10 auct. de nup. et de secū. nup. l. cū alijs. Et + Qua
 liter aut diuisio fieri deat horum bonorum iter
 filios vniuscq. mrimonij, dic scdm cum. s. Ia. de
 hei. q. oēs prius accipient suam ltimam, deinde
 reliquā inter ipm maritum, et solos filios prio
 ris mrimonij diuident, vt singuli equales ferāt
 portiones qbus filijs ipsi facta est iniuria per
 transitum ad scda vota, alij vero filij scdi mri
 monij, quibus nulla est facta iniuria ultra eorū
 ltimam nil percipient, ut no. per gl. i. d. §. optime.
 & no. q. si p̄ moritur ab itestato, superstitibus
 filijs ex utroq. mrimonio, qd bona propria, et
 lucra legatario cōiter diuiduntur iter eos, sed
 dos pertinet filijs illius mrimonij, ut in. §. nec
 11 illud. Et + Sed presupposito. d. statuto, pone, ut
 plerunq. de facto contingit q. primus maritus
 legauit p̄dichte eius uxori iura dotē suam cer
 ta bona ipsius mariti, q. bona sim ul. cum dote
 postea ipsa uxor tradidit in dotē scdo viro, &
 nunquā filij prioris mrimo. poterunt saltē ipsa
 bona legata repetere v̄ q. non, p̄ ea q. p̄xi
 me dicta sunt, sed v̄ contrarium per tex. in. d.
 l. femine, post prin. C. de secū. nup. alia. n. est rō
 in dote propria ipsius mulieris, q. dare potuit,
 res sua propria tunc fuit, & ex suis bonis p̄se
 cta, & aliud in rebus legatis, postea q. ex bonis
 primi viri p̄fecta sunt, v̄ equum est ad filios
 primi viri dēre reuertī, & rō est, q. in his rebus
 legatis mulier habuit solū usumfru. ut sequit.

S V M M A R I V M.

1 Que dicantur iura dotalia.
 SIMVL CVM OMNIBVS IV
 1 ribus dotalibus. Et + Hic queritur q. dicantur
 iura dotalia, et r̄ndetur q. plura v3. Et Primo q.
 augmentum ipsius dotis, si q. factum sit, q. q.
 dem de iure fieri p̄t, uel consuetudine, uel per
 statum, uel conuentionē iugaliū, uel uolūta
 te, ut. l. j. & si. C. de do. an nup. & i. §. est aliud.
 insti. de do. Q. & quidē dotis augmentum r̄lat
 scdm naturā ipsius dotis, ut in. l. et. C. de iu. do.
 nec imerito quia accessorium naturam sequit
 sui principalis, ut in r̄pa accessorium, de re. iu.
 cum si. ibi. no. Scdo ē eius dotis donatio pp nu
 ptias, ut in. d. l. si. Tertio est de iuribus dotis fru
 ctus dotis existentis in fundo dotalite solui
 mrimonij scdm dist. traditam i. l. de diuisione.
 & l. diuorio. & l. fructus. ff. fo. ma. & in. l. j. §.
 cum ex stipula. uersū. itaq. partus. & ibi per gl.
 C. de rei ori. actio. Quarto est de iu. dot. alimē
 torum exhibitio, de quibus statim dicetur.

S V M M A R I V M.

1 Quibus casibus maritus non teneatur alimen
 tare uxorem.
 2 Alimenta, q̄o, & quare de necessitate p̄sent,

3 Legato facto mulieri, vt si
 non possit pacifice viuere
 cum h̄rēdibus h̄at tot, cui
 incumbat probatio de nō
 posse viuere pacifice, et mu
 lier, an deat h̄ere legatū, si p̄
 h̄rdes n̄ sit, ut utat pacifi.

4 Condo adiecta legato, vt
 quis stet cum heredibus,
 an debeat impleri.

AC ETIAM ALI

1 mentis sibi de iure debitis.
 Et + Circa h̄mōi alimenta
 debita vxori est aduertēdū
 q. aut durat mrimoniū, aut
 est dissolutum. Prio casu te
 neē maritus vxorē alimen
 tare, tam suā, q. infirmā,
 vt. l. si cum dotē. §. sinat i
 seuissimo. & ibi no. ff. solu.
 mat. & l. pro oneribus. C.
 de iu. do. et. l. dosis fructus.
 in prin. ff. de iu. do. et si nul
 lam dedisset marito dotem,
 vt. l. q. si nulla. ff. de re. &
 sumpt. su. et plene no. p. Cy.
 in. l. q. in vxorē. C. de neg.
 gest. & amplius tenetur ad
 alim ēta mulieri sue et si pa
 rrē h̄at, vt. l. si filia. §. j. ff.
 fa. her. v̄ si stetit infirma
 in domo p̄ris sui, & ab eo
 receperit sumptus, ita in ali
 mentis, q. in curatione infir
 mitatis tenebit maritus p̄li
 tales sumptus restituere, vt
 determinat Cyn. in. d. l. q. in
 vxorē, & p̄ hoc ultra eū al
 lego tibi tex. no. in. l. fin. in
 prin. ff. de do. except. Scdo
 casu qm mrimoniū est disso
 lutū, tunc scdm aliquos d̄
 s̄inguēdum ē, aut dos ē re
 stituta ipi mulieri, et tūc si
 bi nō deat p̄liū alimēta,
 q. d. de suo se alere, nec p̄t
 h̄rēdi culpa putari, aut dos
 nō ē adhuc restituta, & tūc
 aut tps anni, qd dat p. l. ad
 dotis restōnē. qm dos est in
 q̄pitate nondū est lapsum,
 sed pendet, & tunc aut mu
 lier h3, v̄ se alat aliunde,
 a quā ex dote, & tunc non
 tenent h̄rēdes maritad ali
 menta, ut no. per gl. in. l. j.

ac Alia alimē
 de, adde de hoc
 & dic, ut per
 Alexand. in. l.
 de alimētis. C.
 de transactio. et
 aliquid in cōsi.
 vij. alleg. lxiij.
 iu. secundo vo
 lunt. ubi si ha
 buit ab alio, q̄
 ab heredibus ui
 ri, alimenta in
 fra ann. q. ea
 non repetit.

a ¶ Parafrenalia bona glo. et Bald. C. de pa. constan. Barto. l. i. maritus. C. de procur. glo. in uersicu. dota li. in. c. plerūq. de do. int. u. & uxor. & adde ad materiā Parnormi. in. c. ex litteris. de pig. & in. c. constitutus. de procu. de fructibus bonorum parafrenalium quando uxor petere possit, uide per Alexan. in cōs. lxiii. colum. ii. uersicu. uenio ad aliud, in ii. uolumi.

§. exactio. C. de rei uxor. ac. als. sc. ut per Cyn. Per. tñ ut refert Cyn. dicit qd si mulier non habet aliunde unde possit se alere est causa sufficiens compellendi heredem ad dotis solonem et pendente anno, ar. l. i. & ii. C. de patri. qui si. di. elapso aut anno tenent ipsi hēdes sine dubio ad uisuras, seu interestē dotis i. d. §. exactio. ad qd facit optime tex. in c. si uisubriter. extra de usu. hodie aut tale interesse, & hmoi alimenta sunt per statuta terrarum limitata, ut ē Papie. Alii dñt qd aut mulier stetit i uisurare, & tñ procedunt que superius dicta sunt, aut transtulit ad se cunda uota, & tunc sibi nulla debentur alimēta ab hēde primi mariti, ut no. p. Cy. in. l. si. C. de bo. mater. Et predicta locum hñt i alimētis que petuntur dispositione legis propter dotē non solutam, ubi aut peterentur dīspōne hoīs, v. z. uisur. sui qui in etus testō sibi uxori alimenta legasset, ut uidemus quotidie fieri, tñc possit utranq. petere dotē tanq. debitam, & alimenta tanq. legata etiam post annum, & post dotem solutā, ar. l. cum quis. §. mulier. cū l. seq. ff. de do. except. & l. uxori maritus. ff. de usufr. l. e. ¶ Ad unum aduertendum qd circa alimenta duplex est consideratio, una qua queritur, quō, & qualiter alimenta ex necessitate presententur, de quo dic, ut supra, & infra no. super forma libelli p legato rei singularis circa articulum alimētorum, Secunda consideratio est, qua qrit, qñ, & quare alimenta uoluntarie prestita repantur, de quo plene hñt not. per do. in. l. i. et. l. alimenta. & l. qd i uxore. C. de neg. gest. & l. i. nē

3 semius. ff. eo. ti. ¶ Hic autē de uno querit qd sepe contingit, ecce qd maritus legauit, & ordinauit qd uxor sua sit usufructuaria, & dñā domus sue stando in domo cum heredibus suis, et casu quo nō possit cum ipsis pacifice uiuere, qd eo casu ipsi heredes tenentur eidem pro alimētis dare, x. singulis annis. Contingit qd ista mulier non uult stare cum heredibus, & allegat qd nō pot. pacifice cum heredibus uiuere, heredes aut dñt qd pro parte ipsorum nulla inferitur molestia ei, et qd sunt contenti qd ipsa stet cum ipsis, queritur hic de duobus. Primo an si non stet p heredes, sed per eam quō minus pacifice debeat habere extra domum alimēta. Scdo an mulieri incumbat onus probandi se non posse pacifice uiuere. Circa primum puto qd ex mente testatoris, ad qd uerba sunt trahenda inquantum pñt, ut. l. 3. in fi. C. de lib. pre. & l. in condōnibus. in prin. ff. de condō. & demon. cum si. qd si mores heredum non placeant mulieri qd sit in eius arbitrio extra domum illorum uitam suā ducere, & ab eis alimenta percipere, & sic erit sentus illorum uerborum cum dixit, & in casu quo pacifice non poterit &c. Circa secundum dico qd stantibus premis, credendum erit solo uerbo ipsius mulieris alio non ex quisiito suffragio, atñ in quōum esset stenda aliqua extrinseca probatio tunc esset stenda per ipsam mulierē, cum hec condō negatiue concepta sit causa intentionis ipsius mulieris, tñ erit per eam probanda, iuxta not. per Bar. in. l. in illa, & l. ita stipulatus. ff. de uer. ob. ¶ Sed pone qd maritus, uel alius legat alicui, x. anis singulis si steterit cum heredibus suis, an hec condō debet impleri vñ qd non, imo sit reijcienda, & legatum v. z. ut. l. Titto centum §. i. ff. de condō. & demō. de hoc uide plene in gloss. sequent. que incipit hic queritur.

S V M M A R I V M.

- 1 Cuius conditionis bona mulier habere potest,
 - 2 Que sunt bona parafrenalialia.
 - 3 Bona que non sunt, nec parafrenalialia, nec dotalia que sint,
 - 4 Si mulier probat se habuisse bona ab amasio, uel si p̄ q̄stu, an remaneant in eius dñō.
 - 5 Maritus an teneatur fructus quos per se p̄t ex bonis uxoris restituere,
 - 6 Fructus ex rebus parafrenalialibus, an sint restituendi.
 - 7 De fructibus semper expense sunt detrahende,
- TANQ. VAM BONA parafrenalialia
- 1 ¶ Ad euidētiā scire debet iuuenis qd mulier potest habere bona triplicis conditionis. Quēdam enim sunt bona dotalia, de quibus dictum
 - a est supra qdā uero a parafrenalialia, qdā bona p̄
 - 2 pria mulierē suo regimini tm̄ reserua. ¶ Bona

vero parafrénalia sunt illa, que vxor quando transducitur ad domum mariti secū defert, & i quibus administrationem cōcedit viro tacite, vel expresse, vt p3 i. l. hac. l. et. l. si. C. de pac. cōuen. & l. si ego. §. dotis. ff. de iud. do. & dñr bona parafrénalia a para, quod est iuxta, & frénalia. quod est dos quasi bona iuxta dotē, vt no. Azo. in sum. C. de iud. do. in prin. † Bona autē que non sunt parafrénalia, nec dotalia appellātur illa, que mulier h3 omnino separata a viro & in suo regimine sibi dominio reseruato, vt puta sibi do nata, vel ex successione delata, vel a fr. de quibus loquitur. l. maritus. & quod ibi no. C. de proc. & constat hoc per veras probationes, vnde ad eā peruenerunt ipsa bona, alioquin in re dubia presumuntur peruenisse ex hōis mariti sui, & p cōsequens desinunt eē vxoris, & erūt sui viri, et heredi eius, vt h3 i. l. gnus. ff. de do. iter vi. & vxor. & l. et. l. C. e. ii. huius autē presumptionis rō est, vt alio non p bato psumatur q̄suisiue turpi de cā, que turpudato potius est fugienda, q̄ psumenda, vnde honestius est i re dubia declinare potius in cā honestā, q̄ turpem. † Quid igitur si mulier probat tunc q̄ ista bona habuit a suo amato, vel ex turpi q̄tu, an cessabit. d. l. p̄sumptio. & remanebunt i eius dñio, puto q̄ sic, nam datū mulieri ex cā turpi sit ipsius mulieris, vt i. l. idē. §. se d q̄ meretricis. ff. de cōdit. ob. tur. cau. Cōfirmar hic tex. i. l. gnus. sumpto. ar. a rōne cessante, dicit. n. tunc fore locum predictē presumptioni q̄ non demonstrat, vnde habuerit. Sed si demonstratur cessabit illa p̄sumptio, nec cu ro si habuerit ex contra ctu vtili, vel inutili, v̄ ex honesta cā, v̄ ihonestā, cū tex. loquat ḡnālīter, ergo d3 ḡnālī itelligi, vt. l. de pcto. ff. d. pub. & l. i. §. generaliter. ff. de le. pres. pōt. n. mulier dicere viro suo, & eius heredi. q̄tum ad teliberas edes habeo. l. loci corpus. §. competi. & l. sicuti. §. si queratur. ff. si ser. ven. fateor tamē q̄ in rebus honestis vxor tenetur operari viro, vt. l. sicut. ff. de op. le. & in ea h̄bet locum p̄sumptio. l. si defunctus. C. arbi. vt. & no. in. d. l. gnus. & l. etiam. Est autem in effectu iter ista bona multiplex differentia, nam fructus rerum dotalium cedunt i dubio lucro mariti, vt l. p̄soneribus. C. de iud. do. & supra dixi. In fructibus autem rerum parafrénalium, distinguē, aut mulier tacite, vel expresse in ipsius viri administratione concessit, & tunc cedunt eius lucro, alias secus, vt. l. si. C. de pact. conue. & sic duo sunt hoc casu singularia. Prius q̄ in istis fructibus t3 donatio int. vi. & vxor. Secūdo q̄ negociorū gestor nō tenet aliquā restōne. Et est forte rō, q̄ vñr conuersi i oneribus m̄rimonia n̄ij. † Querit ergo ḡnālīter, an maritus a tenea

tur fructus restituere vxori quos ex bonis eius pcepit, i qua. §. sic plenus distigie, secundū Cy. vt no. i. l. i. §. cum ex stipu. C. de rei vxor. ac. aut fructus sunt percepti ex rebus dotalibus parafrénalibus, aut ex alijs bonis ipsius vxoris. Si quidē sunt pcepti a m̄rimoniū ex reb. dotalibus tūc sub distigie, aut sūt pcepti a m̄rimoniū, aut post aut eo finito, prius casu iterū sub distigie, aut sūt pcepti ab ip̄a muliere, et tūc remanēt penes eā nōdē q̄rendū est de ipsorū petitione, vt. l. i. §. i. §. si messis. ff. sol. ma. aut sunt pcepti ab ipso marito, et tūc cōuertūt i dotē m̄rimonio secuto, vt. l. dotis fructus. §. i. i. rñ. & l. si seruo. ff. de iud. do. & l. an. i. ff. sol. ma. † Secundo casu p̄ncipali q̄ sunt pcepti cōstate m̄rimonio p̄ ipsum maritū, & tunc aut sunt pcepti a tē p̄tū vltimū annū finiti m̄rimoniū, & tunc cedunt lucro mariti, vt. d. l. p̄ oneribus. C. de iud. do. & l. i. diuortio. §. iter dñ. ff. sol. ma. aut sūt pcepti post vlt. annū iceptū finiti m̄rimoniū, et tūc diuidēdi sūt h̄des cōiugis dñi q̄ i, et sup̄stītē p̄ rata ip̄is quo durauit m̄rimoniū, vt i. d. §. iter dñ. et. d. §. ex stip. i. si. C. de rei vxor. ac. et. l. diuortio. & §. de diuisione. & l. fru. ff. sol. ma. cū si. † Tertio a casu p̄ncipali q̄ sunt pcepti m̄rimonio finito tūc i totū sunt vxori restituēdi, vt. d. l. i. §. ex a d i o. §. fructibus. & l. mora. ff. sol. ma. † Venio ad aliū articulū, cū q̄rit de fructibus rerū parafrénalium, i quo distinguē, scd3 gl. i. d. l. si. C. de pac. cōue. aut sunt fructus naturales, tūc indistincte restituēdi sunt mulieri, nisi sint modici valoris, ar. l. si id q̄. §. i. & l. i. vtrū. ff. de do. iter vi. & vxor. v̄ nisi de volūrate expressa, v̄ tacita mulieris cōsumpti sūt i vxorū cōe ipsorū, vt no. p. gl. i. d. §. si. C. d. pa. cōue. Idē itelligo i fructibus industrialibus, circa quos vltra p̄dicta sic distinguē, nā aut maritus eos pcepit de volūrate vxoris tacita, v̄ expressa. et tūc nō sunt restituēdi, s3 cedūt lucro mariti, vt supra dixi, aut sunt pcepti cōtra volūratē ipsius vxoris expressā, et tūc restituēdi sūt, hec p̄bāt i. d. l. si. et. d. l. hac. C. d. pac. cōue. et. l. si ego. §. dotis. ff. d. iud. do. Tertio a casu p̄ncipali cū q̄rit de fructibus rerū nō parafrénalium, nec dotalium, dic q̄ si non consistere fore perceptos de volūrate vxoris, tunc indistincte sunt restituēdi mulieri, vt. d. l. maritus. C. de procur. et. l. pe. in si. ff. ad. l. falc. † Hic tamen circa p̄dicta oīa no. quod vbi queritur de rōne fructum semper cōsidera q̄ de illis detrahenda est oīs expēsa, vt. d. l. fructus. ff. sol. ma. et. l. §. a dñō. §. si. ff. de pe. here. cū simi. ibi. no.

a **Quinquagi**
ta. an itante ta
hstaurato pos
sit sibi legare
alimenta. vide
per Raph. cu.
confi. xxx. &
uide quod vo
luit alex. c. c. f.
lvij. ij. lib. Et
de hoc vide p
Bart. in. l. si is
qui. ff. de vul.
& pup. & in. l.
qui testamentū
ff. de proba. &
Bald. in. l. j. C.
de na. li. an. in
l. si quis. C. eo.
ti. & in. l. ij. C.
de repu. heredi
dit. et ibi alios.
& in. l. fin. C.
de litig.

b **Ipsam iura**
re. adde Alex.
de immo. in cō
st. lvij. per tot.
in. ij. volu. &
ad nostram. vi
de per Bart. in
l. usufructus.
C. de usufr. &
Panor. in. c. si.
de pigno.

c **Redigi fa**
cere. adde q̄ pa
ti debet. q̄ de
scribantur. vt
per Alexan. in
confil. lvij. in
ij. colum. in. ij.
volu.

SVM MARI VM.
1 **Omne cōmerciū pōi fieri li**
cite inter virū. & vxorem.
2 **Statutum Papie de non le**
gando vltra quinquaginta
vxori.
3 **Vsfructus. & redditus.**
an differant.
4 **Vxor cui est legat. vsufr.**
an teneatur satisficere. sicut
alij legatarij.
5 **Vxor vsufructuaria. an te**
neatur pro rata ad debita.
6 **Vsfructuarius an teneatur**
ad iustas. & indictiones.
7 **Mulier vsufructuaria. an te**
neatur ad rei refectionē. in
qua habet vsufructum.
8 **Vsfructuario decedente. an**
fructus illius anni sint he
redis vsufructuarij. an dñi.
D E D I T E T R E
legavit predicte dñe Ma
vsufructum omnium bono
rum suorum. ¶ Hic mo
dus est legandi in comuni
vsu. vnde aduertē. q̄ al
quando vxor consequitur
plenitudinē huius legatij. ali
quando solū consequitur.
quatenus sibi sufficiat ad
alimenta. vt dicam in se. gl
Itē est sciendum q̄ regulari
ter omnis contractus oēq̄
commercium potest fieri li
cite int. vi & vxor. dūmodo
non sit simulatus. dū pos
sunt inuicē vnus ab altero
emere. & vēdere. vt tradit
in. l. si sponsus. §. circa vēdi
tiones. et. l. sed si. vir lanā. §.
si duo. in fi. & l. cū hoc sta
tus. §. si inter virū. in fi. &
l. q̄ autem. §. si maritus. in
fi. ff. de do. int. vi. & vxor.
Donare autem inter viuos
inuicem est prohibitiū. vt
ff. et. C. de do. it. vi. et vxor.
l. j. & ij. Sed donare inuicē
causa mor. licitum est. vt. l.
cum hic status. §. j. pre al. et
l. ij. & l. si maritus. C. de
do. int. vi. & vxor. Item etiā
legare in vlti. voluntate est
concessum. licet videat du
rare eadē ratio prohibito

nis. que inter viuos. & ideo potest maritus le
gare vxori vsufructum generaliter omniū
suorum honorū. in quo legato cedunt omnia
nomina debitorū. vt. l. vxor vsufructum. &
vxor mee. ff. de vsufr. le. Potest q̄ similiter ei
legare vsufructū alicuius speculis fundij vel
cātri vt in. l. vxori vsufructū. cum si. ff. de
vsu. le. Poterit etiā legare dominium aliqua
rum rerū. vt. l. vxori. in prin. & §. j. & l. vxor
rem in prin. & §. testamēto. ff. de le. iij. & ff. de
vsufr. le. l. vxori. ¶ Sed quia dū mariti sunt
in firmi. & volunt testari vxores multū instāt
maritis. & denegant ei seruire. nisi sibi cōpla
ceant in legando. Iō sancte. & iuste prouisi
est per statutū ciuitatis Papie. ne aliquis possit
vxori sue vltra. 50. a libras papiensū lega
re. Aliquādo tamen mulieres sagaces. et aliqui
viri stulti legare volentes sue vxori vltra pre
dictā quantitatem faciunt supponere aliquem
loco vxoris. de quo vxor confidit. cui fit tale
legatū. sed certe cum tale legatum fiat in frau
dem. l. municipalis predicte est ipso iure nullū.
vt no. per Bar. in. l. cum quis decedens. §. tertia
dulcissima. ff. de le. iij. ¶ Quid autem si testa
tor dixerit lego vxori mee redditus meorū bo
norum. an erit idem. ac si dixisset lego sibi
vsufructum honorū meorum. uiderit q̄ sic.
quasi ista sinonima sint redditus. & vsufructus.
vt. l. patrimonij. ff. de vsufr. le. tu autem
dic q̄ differunt in pluribus. vt no. per gl. in. l.
fundi rebatani. ff. de vsufr. le. & in. l. si quis
ita. ff. de vsufr. ¶ Quid ergo si uxori sit le
gatus usufructus honorū. an teneatur satisficere
sicut alij vsufructuarij. dic q̄ sic. ut in. l.
j. & ibi no. C. de vsufr. & nedū de iure. et fruē.
arbi. boni vi. Sed de restituen do etiā ipsas res.
& bona. finito vsufu. ut. l. j. in prin. & in. §.
hoc autē. ff. vsufr. quemad. caue. quā satisfidatio
nē non possit sibi remittere maritus in testamē
to. vt. d. l. j. de vsufr. & l. scire. & ibi nota. C. ut
in pos. le. nec ab hac satisfidatione excusatur ip
sa vxor. si diceret se non reperire fideiusorē.
vt dicitur in gl. in. l. vsufr. C. de vsufr. licet aliq̄
uoluerint dicere q̄ tunc sufficeret ipsam iura
re b predicta adimplere. ar. in. l. cum non fa
cile. ff. si cui plusq̄. per. l. fal. & l. j. §. si q̄ duo
bus. ff. de col. bo. Ex q̄bus potest colligi q̄ il
le q̄ est vsufr. honorū. tam mobiliū. q̄ immobi
liū tenet ipsa bona in scriptis redigi facere. c
vt sciat quō in eis sit vsufr. arbitrio boni uiri.
& q̄ bona sunt restituēda. licet p̄ aliquos ma
le practiceēt. Et si. d. satisfida io nō prestet. ex
cludit vsufructuarius. & vxor. petitione vsu
fru. ut h̄ in. l. vsufructus. nomine. ff. de vsufr.
quēad. ca. & l. vxori usufructū. ff. de vsufr. le.
5 ¶ Postea q̄ritur. an hec usufructuaria pro ra

ta teneatur soluere debita hereditario pro rata bonorum, in quibus habet usum fructum, breuiter bar. in l. si. ff. de usufr. le. sic distinguit, quã doq̃ generaliter legatur usufructus omnium bonorum seu totius hereditatis, quandoq̃ legatur usufructus, certe partis puta tertie, vel quarte omnium bonorũ, vel hereditatis, quandoq̃ legatur usufructus aliquarum rerũ particularium. Primo casu tenetur uxor usufructuaria ad oia onera, et debita hereditatis, ut l. namq̃. in si. cum. l. seq. ff. ad treb. & l. uxori mee. ff. de usufr. le. et hoc etiam dicitur equitas, ut quem sequuntur cõmoda, sequantur in cõmoda, ut in l. secundum naturam. ff. de reg. iur. & euiganda est absurditas, que esset, si h̃s qui nudam habet proprietatẽ reneretur ad hec onera, ar. l. si. §. ubi autem in unum. in si. C. de iur. delib. Hoc autẽ puto intellegendum, nisi essent tã grauia onera, que absorberent a totũ usufructum, nam tunc crederẽ ne iniuste redderet legatum usufructu, q̃ de rebus hereditarijs possit creditibilibus satisfieri, ar. eius quod no. per gl. in fo. primi contrarii. l. quero. & l. qui concubina. §. qui ortos. ff. de le. iij. Ad onera autẽ aliorum legatarũ in testamẽto relictorũ non tenet hec uxor, nec alius usufructuarius, immo cõcurrũt simul in usufructu rerum legatarũ cum ipsis legatarijs, per tex. in l. sempronio. cum si. ibi not. ff. de usufr. & no. per bar. in d. l. fin. ¶ Secundo casu principia, quando legauit sub nomine quore usufructus tertie partis hereditatis, vel bonorũ, tũc secundũ eum subdistinguitur, aut. n. est legatus usufructus sub hoc nomine hereditatis, aut sub nomine bonorum. v. g. lego usufructũ tertie partis hereditatis mee, & tunc tenebitur ad onera pro rata huius partis legatę, ut l. si quis feruũ. §. si. cum. l. seq. & ibi no. ff. de le. ij. & d. l. si. de usufr. leg. secundum lec. j. tamen secundũ lec. Bar. sed usufructus finitõ deducitur talis expensa, arg. l. q̃ si possessor. ff. de pe. her. & per hoc idẽ dicendum est q̃ in precedenti casu, quã est usufructuaria omnium bonorum, puta lego usufructum tertie partis bonorũ meorum, & tunc non tenetur soluere creditoribus hereditarijs, nec ab eis potest conueniri, vt. d. l. si. & l. gen. titi. §. si. ff. de usufr. l. qui bona intelliguntur deducta ere alieno, ut. l. sub signa. §. bona. ff. de uer. sig. Veruntamen heres huiusmodi deducit prius omnes alienum pro rata portionis, & de residuo habebit uxor usufructuaria, ut probat ex. d. l. generali. §. si. p. quẽ patet q̃ p̃ indirectũ substinebit es alienum, quia propter id diminet usufructus. Et ulterius colligitur q̃ q̃ntũ ad effectũ parũ differunt inter se legatũ hereditatis, & legatũ bonorũ, nisi quia in legato partis hereditatis potest ipse legatarius

principaliter a creditoribus conueniri, q̃ p̃ hoc legatũ bonorum nõ potest, sed p̃ uia refectionis cõsulit creditoribus, ut dcm̃ est. ¶ Tertio vero casu principali, quã est legatus usufructus particularis sub nomine singulari, tũc talis usufructuarius nõ tenet ad aliq̃ onera eris alieni, directo, nec p̃ indirectũ, ut. l. si. §. si heres. ff. ad tre. & l. si. in si. ff. de usufr. le. & l. si fidei cõmissum. §. tractatũ. ff. de iud. & l. j. C. si cer. pe. & l. si. C. de her. ac. & l. quoties ff. de her. insti. ¶ Ex premisis patet, an usufructuarius teneat ad solutionẽ indictionũ, & talearũ, q̃ quotidie imponunt modernis tẽporibus, ubi distinguitũ dũ, an sit usufructuarius gñalis omnium bonorũ, an particulariũ, an alicuius rei spãlis, et in hoc ultimo casu cõsiderandũ est, an indictio, uel talea imponat spãliter ipsi rei & tunc tenet usufructuarius ipsius rei, ut d. l. quero. & ibi de hoc p̃ Bart. ff. de usufr. le. aut ipsonẽ gñaliter toti hereditati, & tunc tenebitur h̃s solus p̃ iura supius alle. ¶ Rursum quã an hec uxor usufructuaria, uel particularis partis bonorũ, uel hereditatis, aut alicuius rei singularis, puta domus, uel castri teneat ad impẽsam b̃ circa refectionẽ, & substitutionẽ rerũ in quibus habet usufructus, uel solus dñs, uel proprietorius earũ, ad hoc solus teneat, i qua. q. sunt opi. Quidã dñr aut ipẽsa est parua, & tũc p̃inet ad usufructum, aut est magna, & tunc p̃inet ad dñm, p̃ tex. in l. hac. clemens. in prin. et. l. usufr. le. §. fin. & l. cũ usufr. cũ. l. seq. ff. de usufr. le. A. iij. dñr quã ipẽsa est magna, & nullus ad illã tenet p̃ tex. i. d. l. hac. nus. i. p̃. ibi. neutũ cogit, alij dñr, quos sequitur Bar.

a ¶ Absorbent idem dicit Ludouic. Roman. consil. cxxj.

b ¶ Impensam. vide per Francisc. de Are. consilio cxxj.

a ¶ Donec de hac dictione, et dictione quoscq; vide per Pa. de ca. consi. 139. b ¶ Varie opi. vide p are. cōf. xl. p Cap. cōf. 36. per Ange. cōf. ccix. p ale xā. cōf. xxix.

in. l. qro. ff. de vsufr. le. & l. dāni in feci. la. j. s. j. ff. de dā. in fe. & in. l. nensennius. ff. de neg. ges. q qñ expēsa est magna, tunc cura, & sollicitudo illā faciendi de suo p̄t̄e ad vsufr. et tamē illa po Rea repetit a domino, cuius vtiliter negociū est gestum, vt hoc probatur in. l. inter fructuariū. et. l. hoc amplius. §. ff. & d. l. dāni in feci. §. j.

ff. de dam. infe. vbi autē parua, tunc eā facere debet vsufructuarius, nec ipsam repetit a domino, fa. it. l. eum ad que. C. de vsufu. deinde p̄tinet ad vsufructuarium solutio, cōf. s. f. c. i. & tribuit pro re ipsa debiti, vt in. d. l. quero. d. l. p. §. ff. de le. iij. & sicut quod h̄ in. l. si pen dēte. §. si quid cloacarij. ff. de vsufr. ¶ Sed qd dices, si hec mulier, vel alius habens vsufr. decessit an fructus illius anni erūt heredis sui, an vero dñi, sup qua. q. distingue, vt h̄ in. l. defū cā. ff. de vsufr. aut decessit fructibus iā collectis, & tunc cedunt lucro sui heredis, et si dies soluēde pecunie, si cō. vel cōf. s. nōdum cōf. s. set, aut decessit fructibus adhuc p̄denti cōf. s. et nōdum collectis, & tunc p̄tinet ad dñm proprietatis, vt ibi, ad quod vt oprime facit tex. a. no. in. l. i. singulari. §. ff. de an. le. Et q dixi qñ decessit fructibus collectis, intellige e. si non fuerūt in horreo recōditi, quia sufficit q sint a solo separati, vt. l. fructuarius messim. & ibi nota. ff. quibus mod. vsufruc. amit. & institui. de rerum diuisio. §. cū ad quem.

S V M M A R I V M.

- 1 Dicitio donec inducit conditionem.
- 2 Legatum sub conditione viduitatis, quale sit.
- 3 Legatum factum ne nubat, an valeat.
- 4 Legatum vsufructus factum vxori pure in testamento, in quo extraneus est institutus, si secundo mulier maritetur, an finiatur.
- 5 Verba domina, & vsufructuaria, qd ipotent.
- 6 Filij instituti, mulier relicta vsufructuaria, de substituta iuris consequitur vsufructum.
- 7 Filio, & extraneo heredibus instituti, quid iuris in superiori casu.
- 8 Filio instituto, & extraneo substituto, & relicta vxore vsufruc. ex euentente casu substitutionis, an mulier plenum vsufr. consequatur.

DONEC VITAM duxerit vidualem.

- 1 ¶ Ista dicitio donec a inducit cōdōnē, et p̄inde est, ac si testator dixisset si, & quousq; vitā duxerit viduālē, vt probatur in. l. legatum. ff. de an. le. & cū vsufr. & in. l. generale. §. duos filios. ff. de vsufr. le. & eo. modo erit legatū cōditionale, si testōr dixerit, donec, vel quousq;

vxor mea vixerit, vt. l. mea in prin. & l. q mar cho. in. si. & l. titia. ff. de an. le. cum si. Ex quo sequitur q primo anno est legatū purum, et pro alijs cōditionale & sic possit incipere in persona substituti, casu quo heres exclusus esset.

2 ¶ Sed diceret iuuenis, si tale legatū collatū ad t̄pus viduitatis, est cōditionale, ergo ista cōditio tanq̄ a iure improbata, p̄ quā inducitur ut dicitur, debet reijci, & legatū pure debet, vt. l. j. & l. j. C. de indi. vidui. tol. & l. i. ff. So. dicitūm est q talis cōditio nō est adiecta tali forme, vt sit p̄cise p̄petua, sed vt sit t̄poralis secundum voluntatē ipsius mulieris, si indicat illa p̄positio donec, merito ergo nō reijcitur, vt. l. sed et si hec. §. si. ff. de cōdi. & dē. & hoc sequitur Cy. in. d. l. si. & p̄ hac parte vt̄ tex. in. l. filie. ff. de an. le. ¶ Sed circa hoc qro qd si testōr dicat lego, ne nubat, vel si nō nupsierit, an hec cōditio reijcitur. B̄ sic distingue, aut hec cōditio adijcitur virgini, aut vidue. Primo casu cōditio reijcitur, vt consequatur legatū, vt. l. cum ita. & l. cum tale. §. menta. & l. si titie si nō nupsierit, & l. mulieri & titio. ff. de cōdi. & dē. Secundo casu tenet cōditio, & est implenda, vt not. per Cy. in. l. ij. in auc. cui relictum, C. de idi. vidu. tol. qbus adde ea q̄ not. per Ia. de bel. & alios in auc. de nup. §. que vero nunc. & §. vnde scitū

4 ¶ Quid iure dices si vxori sit legatus vsufructus pure in testamento, in quo sit extraneus institutus, & transeat ad secunda vora, an vsufr. finiat, dic q olim extin guebatur per. l. j. C. si mul. secundo nup. hodie autē durat, vt in auc. hoc locum, C. eo. tit. Alimenta autē legata euanescent per transitum ad secunda vora filio herede instituto, quasi p̄sum ptio sit de iure, q testōr voluerit eā restari in domo filij, ar. l. q concubina. §. ff. ff. de le. iij. et in. l. questum. §. puto. ff. de fun. instru. & in. l. ij. C. cō. vtr. iudi. & vide que scripsi circa hoc super forma libell i, quando agitur pro legato &c. & ver. condescendo ad decimum &c. & ver. ex his colligi potest. ¶ Postremo queritur quid importent illa verba posthac, dum d̄r cōstituens ipsam dominam, & vsufructuaria &c. prout est in cōmuni v̄te testantium, quā. q. plene teigit gl. & Cy. in. l. C. si mul. secundo nup. & plenius per Bart. in. l. titia. §. titia. ff. de le. ij. in qua. q. sunt varie opi.

5 b cōclusiue autē per generalē consuetudinem obtentā, dicitur q filijs heredibus institutis, mulier ipsa debet solum in domo habere uictū, & vestitum, prout habere cōsuevit t̄pore vite mariti sui, & illud verbum dominā, nō importat verum dominium, sed solum q̄dam pre eminentiam in domo, prout factienus habuerat, & illud uerbum vsufructuaria, impo

gat non verum vsfructum, sed quodam alimen-
tatione conseruata, etiam eo modo, si dixisset al-
terum ex his tantum v3 dominam tantum, vel
vsfructu. tantum. arg. in l. j. §. vir. & l. ij. ff. rer.
amo. cum non sit verisimile, quod testator voluerit
filijs suis relinquere inane, & inutile nomen he-
redis preponendo illis vxorem suam in comodo
hereditatis, ar. in l. cum acutissimi. & in l. i.
papi. C. de fideic. qua op. etiam sequitur Spe. in
fi. qui fil. sint leg. §. j. ver. quid si vir. licet de vi-
gore iuris, sed in Dy. et la. de are. illa copula &
postea, inter illa duo verba, domina, & vsfructu-
aria resoluat in vel, & erit sensus, quod sit do-
mina, & usufructuaria, prout elegerit, ar. in l. i.
fi. C. de codi. Vbi autem essent instituti extranei,
tunc secundum Bar. non haberet locum illa consue-
tudo, sed eo casu pcederet opi. Dyn. sed certe
practicatur communiter, d. consuetudo in utroque
casu, verumtamen supposito quod extraneis in-
stituitis haberet in sum opi. Dy. possunt here-
des de tali generali usufructu detrahere quarta ra-
tione falcidie, ut in l. omnne. ff. de usufru. & no.
per gl. in l. uxori mee. ff. de usufru. le. Et si for-
tasse ex ipsis bonis esset alicuius res aliqua, puta
domus, vel fundus simpliciter legata habebit
ipsa re. d. uxor dimittatur usufru. & alia me-
diatate habebit legatarius, & sic ambo in ip-
sibus res usufru. concurrerit, ut h. & no. per. bar.
in l. sempronio. & in l. si alij. ff. de usufru. le.
quod est no. & a pluribus incognitum, et De
n. q. & illud est aduertendum, quod si filijs institutis
consuetudo admittitur illa interpretatio, tamen
iurium attenta subtilitate consequetur mul-
ter plenum usufructum, per tex. not. in l. tu-
tores. in fi. C. de exco. tu. & l. j. C. de usufr. de
quo usufr. postea tunc filius sua legitima de-
trahere, vt not. per gl. predicta. l. utore. in fi.
et Sed quid dices si fuerit institutus filius, &
extraneus, an habebit locum in casu predicto
d. consuetudo, dicit bar. in d. §. titia, quod quo ad
filium habebit locum, quo autem ad extraneum non
ar. l. hac consulsissima. §. ex imperfecto. C. de tes-
& l. f. C. de her. In contrarium videtur, nam ea-
dem dispositio non debet diuerso iure ceteri, ut l.
§. titia. C. de impu. et ali. substi. & l. eum qui ede-
ff. de iuca. et Deinde queritur, pone quod filius
sui institutus, & exinde extraneus substi-
tutus, & vxore constituta domina, & usufru-
ctuaria, modo quo supra & hereditas ad substi-
tutum perueniat an uxor consequatur plenum usu-
fructu, distinguere secundum bar. ubi supra aut iste ex-
traneus succedit ex substitutione vulgari, aut
pupillari. Primo casu habebit plenum usufructu, quia
tale legatum sumptit exordium, & vires in per-
sona ipsius substitui, ar. l. §. fundum. §. qui fi-
lios. ff. ad l. fal. & l. cum patronus. ff. de le. ij.

& in l. etiam. ff. de uul. & pup. & no. per eum in
l. si ita scriptum. ff. de ma. test. Secundo casu fer-
uabitur. d. consuetudo, quia tunc legatum sumptit
exordium, & vires in persona ipsius filij. l. §. q.
eius legati constituto postea non mutatur, argu. in
d. §. filios. nisi fortasse in ipso legato esset adie-
ctio, donec case uixerit, uel uidua steterit, quia
tunc legatum pro primo anno esset purum, &
pro sequentibus esset conditionale, si quod etiam si ex-
traneus succederet ex pupillari, cum pro an-
nis sequentibus sumeret exordium in persona
eius, dicendum esset locum non fore dicte con-
suetudini, sed ea plenum usufructum debere
consequi, argu. l. legatum. ff. de ann. leg.

SVMARIVM.

1. Condicio de habitando simul cum heredibus,
an sit tenenda, ut habeat legatum.
SI HABITACVLVM tenuerit condi-
tione cum heredibus, et Hic queritur an hec
condicio sit implenda, ad hoc, ut possit conse-
qui legatum, videtur quod non, quia conditio, per quam
persona libertas infringitur, a iure respicitur, et
reijcitur, ut l. titio centum §. ij. ff. de condi. &
demon. sed hec est huiusmodi, cum per eam sub-
trahatur libertas, ne possit alibi habitare, ergo
&c. In contrarium videtur, nam licet ista conditio sit
cum tali habitatione, lego fundum habet dimi-
nuere de libertate, & ius ipsum libertatis in-
fringere, quod patet ex eo, quia ille cui adijcitur
non habet liberam facultatem habitandi in alio, aut
admittitur a iure, nec reijcitur talis conditio, ut
est tex. in l. j. C. de leg. & l. si quis ita legauerit
ff. de codi. & dem. & l. g. concubina §. uxori
mee. ff. de le. ij. & in l. fuchus §. si. & l. cayo
§. imperator. de ali. et. ci. le. & l. mensa §. si. ff.
de an. le. & l. annua. in princ. eo. si. cum si. im-
mo durior est hec conditio, quam sit illa de qua
loquitur. d. §. ij. in l. titio centum, ubi fuit ap-
posita conditio, si domicilium in tali ciuitate
sortitus fuerit &c. argu. in l. cum ita §. si. ff. de
condi. & dem. Quid dicemus, aduerte di-
citur Bartol. in d. l. qui concubinam §. uxori. quia
ista dispositio de morando in certo loco, si ad-
ijcitur per modum obligationis, reddit obli-
gatio nem nullam, quia eo casu esset species ser-
uitutis, & sic directe infringeret libertatem
hominis, ut in d. l. titio centum §. ij. qui ita de-
bet intelligi, si autem adijcatur per modum
conditionis, tunc tenet talis adiectio de mo-
rando in certo loco, ut in d. l. j. C. de le. cum si.
supra alleg. quia ea que sunt in conditione, non
sunt in obligatione, ut l. si quis sub condi. ff. si quis
omis. cau. res. ideo quod non habet condere alliga-
re aliquem ad seruandam, nec habet infringere eius li-
bertatem, cum non sit obligatus etiam pccite ipse,
sed in causatiue, si velit legatum habere, l. j. hinc

ac Modū, & cōdōnē, vide, & an potius modus, q̄ conditio, p̄ Frā. de are. cōf. cl. de legato facto si legatarius cuz aliq̄ morabit, vide p̄ Ale. cōfil. xxx. ii. lib.

soloni videatur repugnare tex. i. d. l. titia. §. 2. vbi fuit legatus sub modo v3, vt habet, vel conditio; tenet in tali loco, qui modus equi parat condōnē, & eiusdē cōfetur effectus, vt plene tangitur p̄ bar. in. l. q̄bus. §. ter milius. ff. de cōdi. & dem. et per Cy. in. l. fi. C. de his que sub mō. Sed respōdet q̄ lōgāria est iter modū, et cō

a ditionē a q̄tū ad effectum p̄tē, nam legatarius sub mō agnito legato, statim consequitur dñitum rei legatē, adeo q̄ mortis añ modū impletū transmittit legatum in heredem suū, vt no. gl. in. l. a testōre. ff. de cōd. & dem. & l. si post dies. §. hisdem. ff. quādo di. l. ced. et no. per bar. in. d. §. ter milius. quod non fuerit in legato cōditionali, vt in. l. §. finat̄ aliquid. C. de cad. tol. cum si. sic ergo solū p̄ agnitionē legatī, sub mō legatarius obligat̄ nedum implere. vt. l. si. cuz si. C. de his que sub mō. sed et necesse h3 sup hoc duplīcem satisfactionem p̄stare, v3 q̄ modum i plebit, vt ibi, & q̄ si non impleuerit, restituat rē legatam cum fructibus, vt in. auc. c. restitūm. C. de indi. vi. tol. et no. p̄ bar. i. d. §. ter milius. et hoc si fuerit modus qui sit possibilis impleri aq̄na, a qua quidē cautione, & satisfactione p̄stāda, liberatur, & excusatur ipse legatarius, qui est grauat̄ habitare, in certo loco, ne p̄ hoc reperiat̄ obligatus in eo, q̄ suā i fringat̄ libertatem. & sic cū iam fuerit consecutus legatum, non reuocabitur per modū non impletum, et sic loquit̄ §. 2. in. d. l. titio. in quo §. cū ministerio, dicit̄ tex. non esse locum cautioni &c. per que verba denotatur q̄ lex ipsa solū prohibet obsequium, que interponitur, si contrahitur per interpositionem cautionis, hoc ideo quia talis obligatio vincular̄et ipsum, ad id quod repugnare habet libertati, vt predixi, sicq̄ non tenet, ar. l. ob es. & quod ibi no. C. de ac. & ob. vnde re manet firmum, & validum de se legatum, cū ius dominium reperiat̄ iam translatum per acceptationem in ipsum legatarium, at vbi talis dispositio de morando incerto loco est opposita per modum conditionis, tunc quia rei huius legatē non transfertur dominium, nisi reus impleta conditione, vt in. d. l. fi. C. de his qui sub modo, & in. l. §. fin autem aliquid sub conditione. C. de cad. tol. est in legatarij p̄tate implere cōdōnē, v̄ nō implē, et sic de necessitate virtute alicuius obsequii nō infringit eius libertas, merito ergo lex non obuiat̄ huic tali impedimento conditionis, sed relinquatur sub r̄lā generali aliarum conditionum, quaruz

natura est, vt si sint possibiles, prius adimpleantur, quam legatum, et eius dominium, ipse legatarius consequatur, vt in. d. iuribus, cū multis si. & hanc differentiam probaretiam melius in si. in. l. ratiōe. la. 2. §. ita tamen. ff. ad. l. fa. Ex quibus dico substineri in finibus substitutio nes, & legata, que fieri vidi in Monteferrato, nam multi legant & instituunt hoc modo, insti tuo talem si venerit ad standum in domo mea post mortem meam, & ibi reuerit larem cum sua familia. Sit ergo cautus quilibet notarius in formando, & scribendo huiusmodi substitutio nes, legata &c.

QVARE CVM PREDICTA. Hec concto libelli, quam sp̄ attende. Alii seque. sunt alias in alijs libellis declarata, vbi re currere potui negligentia.

Forma libelli ad reuocationem feudi. CORAM VOBIS. D. B. vicar. etc. dicit, narrat, significat, et proponit Ray, de beccaria, contra, & aduersus An. heredem. q. lo. de vice comitibus. q. d. an. curso. M. ecc. mensis Aprilis inuestiuit. d. lo. in feudu. ac no mine recti. & nobilis feudi, in castro gropelli districtus Papie omnibus iuribus, & pertinentijs. d. castro pertinentibus, & spectantibus, p̄ ut constat publico in fiso ipsius inuestiure inde tradito, & rogato a Lautio lurida notario Papie, Qui quidem lo, dum ageret in humanis vite eiusdem Raynal, multipliciter infidatus est contra debitorum fidelitatis iuramentum, & amplius diem suum clausit extremum nullus relicto, nec superstitibus ex liberis masculis, legitimis, & naturalibus, quibus de causis, & qualibet, earum predictū castrum fuit et. est merito ipsi Raynal, apertum, & deuolutū dictusq̄ An. heres prefati loa, merito priuatus est suc cessione, d. feudi, & tenetur. d. castrum cum om nibus suis iuribus, & pertinentijs, dimittere, et relaxare ipsi Raynal, prout iuris nouissimi est quamquam sc̄pius super hoc interpellatus, & monitus ipsum castrum dimittere, & relaxare recusauit ipsi Raynal, presenti aliterq̄ recusat, indebite, & iniuste. Quare cum predicta vera sint, perit, & requirit. d. Raynal, quatenus om ni mō, iur, via, & soma quibus melius fieri p̄t per vestram diffinitiuam sententiam p̄d̄ un ciatis, & declaretis, supra scriptum castrum gropelli cum omnibus suis iuribus, & pertinē tijs, fuisse, & esse apertum, & legitime deuolutum, maxime ex causis memoratis ad ipsum Raynal, & ipsi Raynal, fuisse, & esse dimitten dum, & relaxandum, & ad eum spectare, & pertinere pleno iure, quodq̄ etiam cōpellatis prefatum Anto, & condemnatis per omnia iuris remedia ad dimittendum, & relaxandum

eidem Raynal. castrum antedictum, cum omni-
bus iuribus antedictis, & pertinentijs. Et vlti-
mus condemnens eundem An. in omnibus dā-
nis, interesse, & expen. presentibus, preteritis,
& futuris, passis, ac factis, & fiendis, & patien-
dis, prout si quid dabitur in processu. Deducēdo
in presenti iudicio &c. salvo iure addendi &c.
non astringens &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Quibus debeamus esse fideles.
 - 2 Quid sit feudum.
 - 3 Feudum, & emphiteosis ē perpetua, in quibus
differtur.
 - 4 Quid sit contractus emphiteosicus.
- C**OORAM VOBIS. Materia huius
libelli, frequentior, & fructuosior in Fran-
cia, & in alijs regnis, quā in Lombardia, que
caret rege, ideo semper erit in passione, & an-
xietate, vnde pessima se habuerunt, & hodie ha-
bent imperatores, qui ipsam Lombardiam di-
mittunt sub tyrannica potestate, oculus ergo
suaris diligant in eadem, sibiq; regem consti-
tuant, cuius mediante regimine decetero sileat
omnis iniustitia, omnisq; rapina. ¶ Deinde
aduertendum, est, qd quilibet tenetur esse fidelis
quattuor personis, v3 primo Imperatori celesti,
secundo Imperatori terrestri, tertio domino
seculari, quarto suo proximo. ¶ Rursum p
materie evidētiori intel. sciendum est qd feudum
a est quedam species contractus longe
differens ab omnibus alijs contractibus, vnde
ante omnia videndum est, quid sit feudum,
nam vt Tullius anquit in primo officiorum
omnis que a ratione suscipitur institutio a dif-
finitione proficisci debet, vt intel ligatur, quid
sit id, de quo disputatur &c. Fuerunt aliqui, q
diuersimode diffinierunt, tu vero omnia com-
prehende, sic diffiniens. Feudum est quedā con-
cessio alicuius rei immobilis, qua concessione
mediante dominium vile in accipientē trans-
fertur, facta a vero domino exhibitione alicui-
us fidelis, & honesti seruitij, huius autem diffi-
nitionis declarationem assume, dicitur, n. illa
rei concessio imobilis, hoc autem ideo dicitur,
quia in re mobili non constituitur feudum, vt
in. c. si in ti. de feu. cogni. col. x. qd autem in ea-
dem subiecta fert, qua vile dominium transfer-
tur ideo dī, quia directū dñiū remanet penes
concedentem, vt in. c. 1. de inuesti. de re. alie.
fac. cum si. ibi no. Et ad id qd postea subinfer-
tur alicuius honesti seruitij &c. Ideo dictū est,
quia seruitij turpis, & inhonesti non contrahi-
tur oblo, vt probatur in. c. si ex diligenti. extra
de simo. & in si. man. s. rei turpis. ff. man. cum simi.
3 ¶ Deinde queritur, an & in quibus diffe-

rat, b & conueniat feu-
dum cum emphiteosi perpe-
tua respondeo qd differunt,
in pluribus, nam feuduz de
sui propria natura sit gratis
quantum ad prestationem
pecunie, vt in capitu. secun-
do de feu. da. inui. le. cum li-
cet requiratur seruitia perso-
nalia exhiberi, vt in capitu-
lo primo. q. mo. feu. amit. et
in capitu. 1. de not. for. ff. cū
multis simi. In contractu
autem emphiteosis requiritur
prestatio pecunie, vel al-
terius quantitatis pondera-
bilis, vel de mensurabilis, vt
in. l. 2. C. de in. emphiteoti-
co & in. c. potuit. cum si. de
loca. & condū. Item feuduz
non requirit qd seruitia debi-
ta offerantur annuatim do-
mino, sufficit enim offerre
cum domini necessitas, vel
utilitas, id exposcit, vt in.
c. prealle. sed in emphiteo-
si tenetur emphiteota singu-
lis annis canononum offerre
re, vt in. d. l. 2. et. ca. potuit.
Item vassallus c etiam si
staret per decennium, & vl-
tra, non offerendo seruitia
domino, non propter hoc
priuaretur iure suo, debet e-
nim a domino interpellari,
vt seruitia prester, vt tradi-
tur in capitulo primo si vas-
fallus, & in. c. licet. si de feu.
sue. contro. Secus autem est
in emphiteota, vt dixi, qui
si negligens esset per trien-
nium iure suo priuaretur,
vt in dicta. l. & d. c. potuit.
Item si vassallus moriatur,
vel dominus eius tenetur he-
res vassalli adire dominum
vel vassallus adire heredem
domini, & petere renouatio-
nem inuestiure, & fidelita-
tem facere, & offerre infra
ann. & diem computandū a
die mortis vtriusq; eorum,
alias feudo priuaretur, vt
habetur in. c. imperialem. s.
preterea. de probi. feu. ali.
Fed. & in. ca. 3. quo tempo

a Feuduz, hic
de materia feu-
dorum, vide
do. in rubr. de
feu. & ibi ele-
ganter per bar-
to. & per bal.
Ioan. de ana. &
Card. alc. i lib.
feudorum.

b Differat in
quibus differt
feudū ab ephe-
teosi, vide Spe.
i ti. de locai. q.
vi. ver. 4. et dif-
fufe p Paul. de
ca. cōf. 138°

c Quod vas-
fallus, infra an.
& diem tenet
petere reuoca-
tio. inuestiure
vide p abb.
cōf. 83. i. 2. co-
lū. y. 3. ad idez
ōndū. i. i. vol.
& Cald. cōf. 7.
i ru. de feu. ale.
xā. de imo. cō-
fil. 79. i. i. vol.
Alex. de imo.
cōf. 124. in 6.
volum.

FORMA LIBEL. AD REVOCATIO. FEVDI.

ae No. de prescri. seu, vid. lo. and. i. addi. spe. ti. de p̄scri. bal. in. l. necq. C. de usufru. tex. i. l. iperialē d̄ phi. feu. alie. i. v̄sib. feudo,

c. si vt vassallus. si de feu. sue contro. & in. c. 1. si vassal. feu. priue. an. de si. dese. Ita acquirit vassallus prescri. lon. temp. vt i. c. si quis. per. xxx. an. si de feu. defun. sue. contro. & in. ti. de feu. da inui. l. con. §. si. licet in alijs iuribus prescribendis si. alleg. sufficit minus tempus, vt per to. ii. C. de lon. temp. prescri. & est ratio differentie secundum Mar. de Fano, & An. de barulo, vt per eos no. in. l. i. litibus. C. de agr. & cens. quia in feudi prescriptione vertitur maius preiudicium, cum in eo agatur de quenda subiectione persone vassalli, quo ad dominum, & domini obligationem quo ad vassallum, cū mutua vice ad plurima inuicem sint obligati, vt traditur in. c. domino guerram. si de feu. fuer. contro. & in. ti. de for. fid. capi. 1. in si. que ratio cessat i alijs iuribus. ¶ Vterius queritur pro premissorum declaratione, quid sit inuestitura feudalis. dic bruter q̄ quedam est propria, quedam impropria. Propria inuestitura est illa que incipit a traditione possessionis sit. inuestitura. Impropria autem est illa, que fit mediante quoddam signo, puta ense vel baculo tradito in manibus ipsius vassalli nomine inuestiture, & hac vtuntur principes, vt traditur. & habetur in. c. 1. in prin. in sit. quid sit inuesti. Sic q̄ omni casu verba tradendis ad hoc apta sunt necessaria, nec etiam nuda traditio ad hoc sufficeret, vt in. c. 1. in prin. qui mod. feu. consti. po. ar. l. nunquam nuda. ff. de acqui. re. do. immo q̄ amplius est, quo ad plenum ius feudi acquirendi non sufficit triplex inuestitura, nisi sequatur realis traditio possessionis, ad quam traditionem compellendus est precise dominus inuestitor, nec liberatur volens prestare interesse, vt in capitulo primo si de feu. sue. contro. & nota. in capitulo primo in prin. de contro. inuestitu. Et in hoc videtur conuenire cū contractu emphiteotico, vt. l. si. C. de iu. emphi. licet in venditione aliter distinguatur, vt plene no. in. l. prima in prin. ff. de ac. emp. ¶ Et no. q̄ per procuratorem specialem potest fieri hec inuestitura feudalis, & per consequens missio in possessionem ipsius rei in feudum dare, vt in capitu. 1. §. sed vtunq̄. per quos fiat inuestitu. & in hoc differt ad emphiteosim perpetuam, in q̄ debet solus dominus per seipsum, & non per procuratorem ponere emphiteotam in possessionem, vt in dicta. l. si. C. de iu. emp. ¶ Sed an ius feudi d̄ perdatur prescript. vel ius petendi fidelitatem prestare videtur q̄ sic, vt l. omnes. C. de prescri. xxx. ann. & no. in li. in ac. confesso, super quo iure sic distingue, quedam est fidelitas, que exigitur, & prestatur in signum solius, & simplicis subiectionis, vt est illa, ad quam tenetur omnis subditus domino

fit solum ad filios masculos, & non ad feminas regulariter, vt in. c. 1. §. & si clientulus. de alie. feu. & in. c. 1. §. p̄. qui feu. da. pos. cum si. ubi no. at ius emphiteosis transit ad quocūq̄ etiam extraneum heredem vt in. d. l. viam. & l. 2. Item differt in alio, nam si vassallus feudū antiquum, seu paternum alienet ad agnato irrequisito, tunc feudum reuertitur ad agnatos, domino excluso, tam iure veteri, q̄ nouo, vt infra dicam, & plene no. per gl. & Ia. de bel. c. 1. de suc. feu. res autem emphiteotica taliter alienata ad dominum redit omnibus alijs exclusis, vt i. l. 2. C. de in. emph. sunt et alie dicitē q̄ colligi poterunt ex alijs que infra dicentur. Conueniunt autem isti contractus inter se i pluribus, vt ecce, sicut. n. feudū cōsistit i rebus immobilibus, vt dictū est, sic & emphi. vt. d. l. 2. ff. si ag. vec. vel emphi. pe. l. 1. cum seq. Item sicut in feudo transit solum vile dominium, vt dictum est sic in emphiteosim, vt. d. l. 1. si. de iu. emphi. & d. l. 1. et. 2. si ag. vec. Item sicut feudum non potest alienari sine voluntate domini, vt i. d. c. iperialem. §. 1. & i. ti. de probi. feu. alie. per Fed. ita nec res emph. vt. d. l. 2. C. de iu. emphi. ¶ Ex quibus potest elici talis definitio contractus emphiteotici, contractus emphiteo, est quedam concessio rei immobilis facta a domino p̄ exhibitionē certe annue quantitatē, per quam vile dominium in accipientem transfertur &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Quot modis feudum acquiratur.
 - 2 Inuestitura feualis, qui sit.
 - 3 Inuestitura feudalis potest fieri per procuratorē specialem.
 - 4 Ius feudi, an perdatur prescriptione.
- I N V E S T I V T. D. I O A N N E M.**
- 1 Aduerte q̄ hic est vnus modus acquisitionis feudi, v3 per inuestituram, & in hoc conuenit cum contractu emphiteotico, vt. d. l. 1. & 2. C. de iu. emphi. Acquiritur etiam feudum alijs modis, v3 per successionem, vt in in. c. 2. de feu. cog. in si. & in ti. de suc. rec. feu. c. 1. Item acquiritur propter delictum vassalli, aliquando vt transferatur i proximorem agnatum, vt i

seo, & ista non tollitur prescrip. vt in cap. cum non liceat. & ibi not. extra de prescrip. Et est si dicitur quedam, que prescribitur ratione rei in feudum date, & huic paratione credo non prescribi, ar. eorum que no. in spe. de loc. ver. lxxij. & per Cyn. in l. compet. C. de prescri. xxx. ann. sed modo queritur, quot, & quales testes requirantur in feudali inuestitura, breuiter sic distinguitur, aut dominus habet pares curie, hoc est alios cōuassallos, qui pares curie nū cupant, aut nullos hz. Prio casu, aut ē inuestitura noua, aut ē renouata antiqua. Si fuerit noua, tūc dēbit iteruenire duo, vt tres, ex eis paribus curie, si aut fuerit renouatio antiqua, tūc sufficerēt duo vel tres extranei, & idē dicas si dominus nullos hzēt pares, vt hñr hec in capitul. 1. in tit. quot testes sunt necessarii ad nouam inuestituram, & no. in d. c. 1. in prin. de contro. inue. & in d. c. 1. quid sit inuestitura, & in c. 1. §. si. de consue. rec. feu.

S V M M A R I V M.

- 1 Feudum nobile, minus nobile, & ignobile quid sit. & 9.
- 2 Feudum ecclesiasticum, & seculare, quid.
- 3 Feudum antiquum paternum, nouum paternum & c. quid.
- 4 Feudum masculinum, & femininum, quid.
- 5 Feudum cū sacramento fidelitatis, & sine, qd.
- 6 Feudum purum, & conditionale, quid.
- 7 Feudum perpetuum, & temporale, quid.
- 8 Feudum habens propriam naturam, & impropriam, quid.
- 10 Feudum diuisibile, & indiuisibile, quid.
- 11 Feudum transitorium ad masculos, et ad ipsos & feminas.
- 12 Dominus, an possit gratificari filie exclusis alijs agnatis.
- 13 Feudum transitorium in omnes filios eiusdem gradus, & transitorium in primogenitum suum.
- 14 An quilibet persone possint de feudo inuestiri.
- 15 Quilibet, an possit dare feudum.

AC NOMINE recti, & nobilis feudū.

- 1 + Sciendum est qd feudum, a aliud est nobile, a aliud minus nobile, aliud ignobile, vt infra dicitur, i. qd ad huius rei pleniorē doctrinā sciendum est, secundum quod Iac. de bel. vt per eū no. in c. 1. in prin. qui feu. da. pos. quod feudū a multiplex diuiditur, & subdiuiditur. C + Prima nāq; diuisio est, qd feudum, aliud est ecclesiasticum, aliud temporale, seu seculare. Est autē feudum ecclesiasticum illud, qd confertur per personam ecclesiasticam, puta per episcopum, vel abbatem, siue alium prelatum, vt traditur in d. c. 1. qui feu. da. pos. qui tamen prelati nō possunt infeudare, nisi illa bona que ante pro-

hibitionē Urbani pape cōsueuerunt infeudare, vel illa que ex antiqua ecclesie cōsuetudine dari solitum est, vt nota. in capitulo. 1. in tit. episcopum, vel abba. & per Iacob. in d. capit. 1. qui feu. da. pos. & in c. fin. extra de feu. Seulare autem feudum illud est, quod confertur a personis secularibus, puta ab imperatore, rege, comite, marchione, capitano, & si. vt in d. capitulo primo post prin. qui feu. da. pos. C + Secunda diuisio feudi est, quia quoddam est feudum antiquum, b paternum, aliud est feudum nouum paternū aliud est feudum antiquum quod appellatur dupliciter, videlicet large, & stricte, vt est illud quod fuit a superiore ascendente, puta auo, & proauo acquisitum, vt in capitulo. 1. de natura suc. in prin. & in tit. de gra. suc. i. feu. capitulo. i. §. is vero. alio modo dicitur paternum stricte, quod est, acquisitum a solo patre, vt in tit. q. feu. da. pos. c. 1. §. cum vero gradus, & no. in ti. de succ. feu. capitulo. 1. Nouum autē feudum est illud, qd est acquisitum per illum, qui adhuc superest in humanis, vt in capitulo. 1. in §. quot test. necel. sint. ad proban. feu. C + Tertia diuisio est, quia feudū aliud est masculinum, aliud femineum, masculinum autem feudum appellatur illud quod transfertur ad masculos feminis exclusis, vt patet maxime in magnis dignitatibus, vt habetur in capitulo primo. §. & si clientulus, de feu. ali. cum si. ibi no. Femineum vero feudum est illud, quod per feminā fuit acquisitū, vt in tit. de benef. femi. c. 1. & in tit. de nat. suc. feu. c. 1. & in tit. an. mari. suc. v. c. capitulo. 1. cuius quidem feudū natura talis est, vt si ma-

a Nota, quod duplex est feudum, Ioan. an. in addi. spe. tit. de prescript. & per Car. alexand. in rubr. i. plurius feudorum. i. xli. colum. versu. quero vltierius quot sunt species.

b Quod dicitur nouum feudum, vide glo. in capitulo. achacius. xxxiiij. q. prima & doc. in capitulo. ex parte, de ser.

fier que acquisiuit, decedat superstitibus sibi
 filijs masculis, & feminis, masculi ipsius femi-
 nis reclusis in feudi materni successione pre-
 feruntur, q̄ est no. vt h̄ in d. c. 1. de bñfi. feud-
 do. ¶ Quarta diuisio est q̄ aliud est feudum
 cum sacro fidelitatis, aliud sine sacro, est. n. cer-
 tum feudum illud, quod fit cum sacro, vt i. c. 1.
 nulla, per quos fit inue. Sine sacro, cum fit per
 pactū remittit, ne iuratur, vt in ti. q̄ fuit pri-
 causa bene. amit. c. 1. §. est & alia. i. fi. & i. c. de
 capi. cora. i. p̄i. & ibi not. Que autem sit for-
 ma fidelitatis, h̄ i. c. 1. de no. for. fide. ¶ Quinta
 diuisio est, q̄ feudum, aliud est purum, aliud
 condonate. Regula enim feudum est simplex,
 & rectum, & purum, sed fit condonate aliquā
 do per pactum, vt i. c. i. §. preterea. Iti. que sit i-
 uesti. & ad certum, & limitatum feruitū, vt
 ibi & i. ti. qui. cau. feu. amit. c. i. & fi. & i. ti. de
 cap. qui cur. v. c. n. §. & ibi no. ¶ Sexta diuisio
 est, q̄ feudum quoddā est perpetuū quoddā
 temporale. Est autem perpetuum illud, quod
 est simplex, seu rectum, vt in c. §. 1. qui. cau. a-
 mit. temporale vero appellatur illud, quod fini-
 tur cum persona, nec trāst i eius herede, vt. i.
 c. 1. i. fi. de alte. feu. & i. c. i. de feu. val. et i. c. 1.
 de feu. guar. & castal. ¶ Septima diuisio ē, q̄ feu-
 dū aliud h̄ p̄pria naturā aliud i p̄pria. Illud aut
 dicitur h̄re p̄pria naturā, q̄ est simplex rec-
 tum, de quo non pōt quis priuari, nisi iterue-
 niente i eo culpa lima a iure approbata, et a do-
 mino reprobatā, vt i. c. 1. de feu. sine cul. non
 amit. & i. c. i. de natu. feud. Quod quidem pro-
 prium, & rectum feudum est simpliciter transito-
 rium in filios masculos tm̄, vt predixi, non au-
 tē i feminas, vt. d. c. i. §. & si clientulus. de alte.
 feu. cum si. Impropria autem naturam habet
 feudum, quod ex conuentione, seu pacto tran-
 sit ad feminas, seu extraneas personas, quando
 quidē fieri contingit, si iustro iuestiture ad iura
 tur hec c̄sa, v3 ipse iuestitus sitq̄ heredes, et
 quibus dederit, habeant, & possideant & ca.
 poterit tale feudum alienari etiam in extraneos
 domino irrequisito, quod est no. vt habetur i.
 c. 1. i. p̄m. de prohi. feu. alie. per Fede. & i. ti. de
 prohi. feu. alie. per Lotha. c. 1. & i. c. 1. de feu.
 non ha. propria naturam, & in c. p̄. si de
 feu. sue. contro. & plene no. i. d. ti. de feu. non
 hab. propr. natu. I3 vasm i hoc aliter distingue-
 retur, vt in c. 1. de vassal. q̄ contra consti. Lo-
 tha. feu. alie. & in c. 1. qualiter olim feu. alie.
 pos. Alijs et casibus dicimus feudū habere im-
 propriam naturā, puta cum acquiri, siue inue-
 stitur, vel minus solemniter datur, quo casu nō
 transit in herede, vt in c. i. qui. mo. feu. consti.
 po. Item feudum guardie, & gastaldie, habet et
 naturam impropria, nec transit in heredem

vt in c. 1. de feu. guar. & cast. Itē eiusdē nature
 est feudū camere, & capane, vt i. c. 1. de feu. co-
 gni. & i. c. 1. i. p̄m. de no. for. & eodē modo ē
 feudum soldate, vt i. c. 1. §. si. i. ti. q̄s di. dux. co.
 vel marchio. & generaliter omne feudum q̄
 ex conuentione non transit in herede, non di-
 citur habere naturam propriam. ¶ Octava
 diuisio est q̄ feudū, aliud ē nobile, aliud minus
 nobile, aliud mediocriter nobile, aliud ignobi-
 le. Est autē nobile illud, quod ab Imperatore
 conferitur regi, duci, v3 alij comiti per quod q̄s
 nobilitatur, qui feudatarij appellantur capita-
 nei regij. Minus nobile est illud, quod confer-
 ab alio inferiore principe, post Imperatorē, pu-
 ta a rege, comite, vel duce, v3 marchione, & si.
 & hi feudatarij appellantur valuafores, et alij
 q̄s capitanei. Mediocriter nobile est i. l. ud. q̄
 conferitur per istos magnos valuafores, & hi
 feudatarij appellantur minores valuafores. Igno-
 bile autē feudum est illud, per quod nulla acq-
 ritur nobilitas, & accipitur ab istis minoribus
 valuaforibus, & hec oīa not. i. c. 1. circa prin.
 de his qui feu. da. pos. i. c. 1. q̄s d̄r dux mar. vel
 10 co. ¶ Nona diuisio est q̄ feudū aliud est diu-
 sibile, aliud indiuisibile. Regulariter. n. omne
 feudum est diuisibile, nisi contrariū sit actum,
 & conuentum, vel nisi consuetudo diceret op-
 positum, fallit hec regula in supremis dignita-
 tibus, & feudis, vt in regno, ducatu, marchiona-
 tu, & comitatu, vt h̄ i. c. 1. de prohi. feu. alie. q̄
 Federic. §. p̄terea dux. & i. c. omnes filij. non
 11 ti. si de feu. defun. sue. contro. ¶ Decima diui-
 sio est, de qua supra dixi, sed hic latius exprī-
 mā q̄ feudum, aliud est transitorium ad masculo-
 los tm̄, aliud ad ipsos, & feminas. Regula. n. est
 q̄ feudum proprium, & rectum, solum transit
 ad masculos, quia illi sunt apti seruire domino,
 ad feminas autem non transit, cum ille sint im-
 potentes domino seruire honeste, vt dictum est
 supra i. tertia diuisione, pro quo facit quod ha-
 betur i. c. 1. §. filia. in ti. de suc. feu. fallit quan-
 do feudum esset femineum, vt in c. 1. de benefi.
 feu. & de na. suc. feu. circa prin. & in ti. an ma.
 suc. vx. c. 1. Item fallit si in iuestitura actum
 fuerit expresse, vt pluries vidi q̄ femine succe-
 dant, quo casu masculo deficiente, & i. p̄n ali-
 ter admittitur femine, & sic prouiso ista restrī-
 gatur ad hunc ordinē vt probatur in ti. epif. vel
 abbatē. c. i. §. qm̄. & i. ti. de eo. q̄ sibi, vel h̄d.
 suis masculo, iuesti. ac. c. 1. Itē fallit q̄n deficien-
 tibus masculis, d̄s vult gratificari femine ipsam
 acceptando, & feudū i ea confirmando, vt i. ti.
 quēad. fe. ad fe. parti. c. 1. In hoc tū aduerte, q̄
 si fuerit feudū antiquū, & paternum non po-
 terit dominus gratificari filie femine in preui-
 diciū aliorū agnatorū masculorum, nisi ex-
 presse

preſſe conſenſerit, vt hñ in c. j. ver. nec in filiã,
 12 de aliē. ſeu. pa. + Pro cuius dubij declaratione
 reuoco i dubium, an dñs poſſit gratificari filie
 excludis alijs agnatis. Et dñt quidam, aut feudũ
 eſt nouum, et tunc pot, tam pre uiuente, q̄ poſt
 eius mortem, vt. d. c. quemad. ſeu. ad filiam pti.
 aut eſt feudũ antiquum, ſeu p̄num, & tunc nõ,
 vt in. d. c. j. ver. nec in filiã. Alij dñt, q̄ et ſi feudum
 ſit p̄num, p̄ dñs gratificari filie mortuo
 pre, vt in. d. c. j. quemad. ſeu. ſed eo uiuente non
 pot, vt in. d. ver. nec in filiam. ¶ Prima opi. pla
 cet Bal. & Per. i. d. c. j. ſed la. de bel. placet opi.
 ſecunda. Et nõ, q̄ in hac materia feudorum ap
 pellatione hñdis continetur ſolus filius mafcu
 lus, & quilibet alijs proueniens ex descenden
 tibus mafculini ſexus, vt hñ in. c. j. §. & ſi cliẽ
 tulus. in ti. de ali. ſeu. & in. c. j. §. pe. qui feud. da.
 13 poſt. cum ibi not. ¶ + Vndecima diuiſio eſt, q̄
 feudum aliud eſt tranſitorium in oēs filios obti
 nentes eundem gradum, vt in. c. oēs, in titu. ſi de
 ſeu. ſue. conro. & in ti. qui ſeu. da. poſ. Q̄ oddã
 vero eſt feudum, in quo ſuc cedit ſolus primoge
 nitus, vt patet in Regno Francorum regorũ in
 alijs regnis, & pluribus ducatibus, & marchio
 na. qui iure Francorum rñantur, qd̄ quidẽ ius
 eſt adinuentum ad maioris dignitatis conſerua
 tionem, & ſtatum, quo iure ſi vti ſciant certj
 ſubditj fortaſſe meliũ conſeruauerunt, cum per
 diuiſiones, deſtrui. & annullari cõiueuerint mã
 14 ſiones. ¶ + Poſt q̄ritur, an queſber perſone
 poſſint de feudo inueſtiri, dic hñ q̄ ſic, ſiue ſit
 ſeruus, ſiue liber, dumtñ dñs non ignoret condi
 tionẽ ipſius perſone, vt in. c. j. ver. perſonam, i
 15 ti. per quos ſat inueſtit. ¶ + An aut ecõtra poſ
 ſit quilibet dare in feudum, rñdeo q̄ ſic, dumtñ
 habeat bonorũ ſuorum lĩtam adminiſtratio
 nem, vt in. d. c. j. in prin. & ſi feudum fuerit an
 tiquum poterit et minor nõ hñs plenam bono
 rum adminiſtrationem illud renouare, quia p
 talem reuocationem nõ dicitur alienari, vt ibi,
 & probatur in ti. de nõ. ſeu. §. item ſciendum.

DE CASTRO GROPELLI.

Queritur, an oēs res poſſint in feudum dari, dic
 q̄ res immobiles dantur tm̄ in feudum, non autẽ
 mobiles, vt dictum eſt ſupra. vt hic hñ in. c. j.
 in prin. de ſen. cog. niſi ipſius rei immobilis eſſet
 interdicta alienatio hois, vel legis diſpone, vt
 in. c. j. §. ſed & res. in ti. per quos ſat inueſtit.
 CVM OMNIBVS iuribus, & pertinẽ
 2 tijs. Quid aut appone pertinẽtiarum a conti
 neat, dic vt ſupra dixi in. j. lib. & ſcdm Inn.
 continentur ea, que ſtatuto, lege, vel conſuetu
 dine deputata ſunt, vt accedant, puta caſtro cõ
 ſuera iuriſdõ, & parrochialis eccleſie ius deci
 marum, & hoſpitalibus dos aſſignata, vt extra
 de deci. c. cum i tua, & c. tuam, & c. contigit.

& de his que ſi. a prela. c. paſto. & de cen. c. j. & nõ.
 per ipſum Inn. i. c. cum ad ſedẽ ve reſtit. ſpol. & c. ex
 litteris. de tu. pa.

SVMMARIVM.

- 1 Cauſa legitima, ppter quã reuocatur feudum.
- 2 Heres dñi, an poterit reuocare feudum ppter feloniam vaſalli contra dominũ, quamuis dominus nullam querelam mouerit.

a ¶ Pertinẽtiarum contineat. vide in. l. j. i. §. cum vrbem. ff. de offi. pre. vr. Bald. in. c. j. i. colum. de cap. qui cu. ven. in vr. ſeu. p̄ Oid. conſi. cclxxij.

VITE EIVSDEM RAY. MVL

- 1 tripliciter inſidians eſt. + Hic aduertit, q̄ hec eſt cauſa vna ſufficiens, per quam vaſſal. ſeu. priua tur, quã contra fidelitatem promiſſam facit, vt traditur in. c. j. ver. porro. in ti. que ſuit prima cau. hñſi. amf. Alię et cauſe ſunt, de quibus in fra dicitur. ¶ + Sed quid ſi dñs deſceſſerit ſupſiſte vaſſallo, q̄ feloniam cõmiſit, nulla contra ipſum vaſſallum mota querela, an hñs eius poterit ipſum vaſſallum pp̄ tale delictum feudo priuare, dic hñ q̄ non, vt determinat glo. in. c. j. §. inſuper ſi filius. in titu. de probi. ſeu. alię. per Fed. ar. ad hoc in. l. omnimodo. C. de inoffi. teſt. & ibi de hoc, per glo. & optime facit. l. ſina. & ibi per glo. & C. y. C. de reuo. do.

SVMMARIVM.

- 1 Iuramentum, quod preſtat vaſſallus dño, queo contineat in ſe.
- 2 Dño faciente guerram imperatori, an vaſſal. teneatur dominũ adiuuare.
- 3 Vaſſallus hñs duos dños diuerſis t̄pibus acq̄ſitos, facientes ad inuicem guerram, an teneatur alterum contra alterum adiuuare.
- 4 Vaſſallus, an teneatur adiuuare dominũ facientem guerram contra propriam ciuitatem.
- 5 Dominus, an teneatur iuuare vaſſallum contra omnes.
- 6 Vaſſallus, an teneatur adiuuare dñm facientem guerram iniuſte.
- 7 Vaſſallus, an teneatur proprijs ſumptibus adiuuare dominũ.
- 8 Imperatore eũte Romam pro coronatione, oēs eius vaſſalli teneatur ire ſecum Romam.
- 9 Vaſſallo pro dño perdente equum, an habeat regreſſum contra dominũ.
- 10 Bannitus vaſſallus a rege, & priuatus re in ſeu data, quam poſtea alij conceſſit in feudum poſt reſtitutionem, an poſſit vindicare rem in ſeu data tam ſecundo.
- 11 Bannito dño, an vaſſallus ſit liber a iuramento fidelitatis.

2 **C** Adiuuare. vide qd voluit Roman. consil. eccclxiij. vbi ponit de confederato duobus principibus. **H** Tene menti. Adde qd voluit. Frā. de are. consil. 14.

CONTRA DEBITUM fidelitatis iurum. + Nota qd iurum hoc. qd prestatur per vassallum dño continet sex partes, seu sex capitula. v3 incolume, tutum, honestum, vile, facile, & posse. vide in. c. j. de no. for. si. & in. c. j. de for. sude. & in decretis. xxij. q. v. de forma. sed et vltra predicta tenet

re deat, nisi fortasse scdm aliquos. certum, & manifestum esset ipse vassallo, qd alter guerram iuste faceret, & alter iniuste, quo casu teneret auxiliium prestare etc. qui iuste guerram moueret, ar. in. d. c. dño guerrā. in ti. de no. si. for. §. & si contigerit. sed vt qd vniq3, si pot opem, & auxiliū prestare deat, vt in. l. 3. §. si cum oēs. ff. ad fille.

4 **C** + Quid si dñs facit guerram contra ciuitatē propriā vassalli, an tenebit dñm adiuuare, dñt qdam qd non, quia nec filius pñem, nec contra pñ filium iuuare debet contra pñem, vt. l. mini me. ff. de reli. & sump. su. ergo multominus vassallus dñm suum. Fortificat hoc, quia filius pponere debet salutē reipublice salutē pñe, vt i. d. §. cās. ver. si eos. ergo. & vassallus, cū non sit minor oblo filij quo ad pñem, q3 vassalli quo ad dñm, vt in. d. §. cās. + Sed nunqd reciprocā vice teneat dñs iuuare vassallum cōtra oēs. predictis exceptis, sicut vassillus dñm, dic bñ qd sic, qd multū no. vt deter. glo. in. d. §. contra oēs. nam quo ad hoc inuicē obligantur pariformiter, vt in. d. c. j. in fin. de for. sude. & si dñs se subtraheret ab auxiliō prestando vassallo cum posset, iure suo. i. dñio priuare, vt i. c. dñs cām. in ti. si de feu. sude. contro. & in. c. ex facto. in ti.

5 **B** quātr do. propr. pri. qd tene mēri. bEt sic habes vnū casum, quo dñs priuā iure suo, sunt et alij, quos isti magni dñi recusant audire, de quibus tradit in. d. c. ex scō. cū se. & per tot. i. quātr dominiū, seu pprie. pri. cū si. ibi i. not. Predicta aut rta, que est, qd vassallus tenetur dominum adiuuare contra oēs fallit, vt supra. Item fallit si dominus fuit ab imperatore, vel Rege bannitus, aut a Papa excoicatus, quibus casibus vassallus est a iuro fidelitatis absolutus, vt hec probant in. c. domino guerrā. in prin. c. si. in ti. hic finit. l. deinde incipit consue. & i. ti. de. phi. feu. alie. per Fed. c. j. §. si. & in ti. de for. sude. c. j. i. si. & x. v. q. vj. in. c. nos sanctōrū. & c. iurātes. et idē fortius si ipse dominus esset hereticus, ar. l. j. c. de hrd. & i. l. nemo. de epi. au. & auc. re dentes. C. de here. cū si. Postq3 vero fuerit ipse dominus penitēs ad grām restitutus tenet vassallus eidē solita seruicia exhibere, vt. xj. q. 3. i. c. videmus. & ibi no. & d. c. domino guerrā.

6 **C** + Itē nec tenet vassallus adiuuare dominum faciendo guerrā iniuste, circa qd sic plerūq3 distinguitur, aut constat ipsi vassallo, & certum est qd dominus eius facit guerrā iniustam, aut ē dū hium. + Primo casu tenet ipsum iuuare ad defensionē tm, non aut ad offensam, si tamē velit et ad offensam iuuare hoc facere pot, sed non cogitur scdm veram opi. vt probat per Iac. de bel. 14. q. 3. scire nos. & in ti. de noua fide. for. c. j. §. si contingerit, & §. & si vero. Secūdo casu tenet dominum adiuuare precise tam ad

2 **V** tibi hñ. + Sed circa predicta qritur, pone qd dñs facit guerram i peratori, vel contra nūqd vassallus tenet ipsum dñm adiuuare. & ei auxiliium, & consilium prestare, dñc bñ qd non, quia persona i peratoris intellr semper excepta i for ma iuri fidelitatis, vt in. c. i periale. §. si. de phi. feu. alie. per Fed. imo nec expresse possit se vassallus ad hoc obligare, pacto, vel iuro, cum sit tale pcm, vel iurum a iure reprobatum, vt ibi, & contra bonos mores, sicq3 non tenet, vt l. non dubiū. C. de legi. in fi. & in. c. ea que contra leges. & in. c. non est obligatorij. & ibi per Dy. de reg. iur. lib. vj. nec imerito, qm filius teneatur preponere salutem i peratoris salutē pñe, vt in auc. vt cum de app. cogn. §. cās. ver. si eos. Ad hoc et facit rta, qd semper in iuro persona superioris intellr excepta, vt in. l. si. in prin. ff. ad muni. & in. c. veniēs. de iur. iuran. + Quid autē dices, si idē vassallus habeat duos dños diuersis rpiibus acquisitos, & alter contra alterum guerram faciat, an teneat vassallus, vnum contra alterum adiuuare. a rñdeo qd aut iter dños istos est dare diuersitatē in tpe & tunc tenebit priorem contra postētorē adiuuare, probat p rex. in. c. imperialē. de prohi. feu. alie. per Fed. §. illud quoq3. quia iste preuenit i tpe, ergo potior debet esse in iure, & in rta qui prior. cum si. ibi no. lib. vj. & quia in fidelitate prestata secundo dño, intellr excepta persona prioris dñi, id solum contra aliū quēcumq3 dñm, excepto priore et contra pñem proprium, & filij tenebitur scdm dñm adiuuare, qd est valde mirandum.

3 **E** t q3a sit seruitus vassalli, vide no. vt hec tradunt in. c. dño guerram. §. contra oēs. in tit. hic finitur. l. deinde incipit consue. regni, faciunt in ar. not. per Inn. in. c. cum iam dudū. de preben. & in. c. si extra de consir. vij. vel inuati. aut iter istos dños fuit, & est identitas in tpe, quia eodē tpe iur vassallus inuestitus de eodem castro, & alter dñs contra alterum facit guerram, quo casu dicerem qd cū sint in pari cā abstinere debet ab utroq3, ne vni auxiliando, aliū offendat, nec sit cā, quare magis vni, q3 alteri auxiliium psta

2 **E** t q3a sit seruitus vassalli, vide no. vt hec tradunt in. c. dño guerram. §. contra oēs. in tit. hic finitur. l. deinde incipit consue. regni, faciunt in ar. not. per Inn. in. c. cum iam dudū. de preben. & in. c. si extra de consir. vij. vel inuati. aut iter istos dños fuit, & est identitas in tpe, quia eodē tpe iur vassallus inuestitus de eodem castro, & alter dñs contra alterum facit guerram, quo casu dicerem qd cū sint in pari cā abstinere debet ab utroq3, ne vni auxiliando, aliū offendat, nec sit cā, quare magis vni, q3 alteri auxiliium psta

2 **E** t q3a sit seruitus vassalli, vide no. vt hec tradunt in. c. dño guerram. §. contra oēs. in tit. hic finitur. l. deinde incipit consue. regni, faciunt in ar. not. per Inn. in. c. cum iam dudū. de preben. & in. c. si extra de consir. vij. vel inuati. aut iter istos dños fuit, & est identitas in tpe, quia eodē tpe iur vassallus inuestitus de eodem castro, & alter dñs contra alterum facit guerram, quo casu dicerem qd cū sint in pari cā abstinere debet ab utroq3, ne vni auxiliando, aliū offendat, nec sit cā, quare magis vni, q3 alteri auxiliium psta

offensam, q̄ ad defensam, al's feudo priuaret, et idē per oīa in tertio casu, vt hec oīa hñr in. d. c. domino guer. ram. in princip. cum si supra alle.

- ¶ Hic aut̄ insurgit dubiū, an vassallus tenet suis proprijs sumptibus dominum adiuuare. & Inno. in. c. sicut. extra. de iur. iur. determinat q̄ non, nisi ex pacto, vel consuetudine, imo scdm eum non tenet ad aliqd̄ seruitium, q̄ requirit sumptū nisi in casibus a iure permissis, seu expressis. In contrariū tamen facit tex. in. l. suo ui
- ¶ Au. cū se. ff. de oper. lib. ¶ Cum aut̄ imperator Romā proficiscitur pro eius coronatione, tūc oēs vassalli tenentur cū eo ire, vel mīnere dimidiā partē, vel tertiam fructū contribuere, iuxta ea que hñr in tex. in. c. iherusalem. §. simi ter. de prohi. feu. alie. per Fed. & in. c. j. in fi. de pa. iur. fir. in. cap. j. §. si mulier. de milic. capi. co.
- ¶ Quid aut̄ si facta per dominū cōuocatiōe suorū vassallorum, & ipsi existentibus super guerra, aliquis, vel aliq̄ eorū p̄diderūt equos, vel arma, an hñt regressū cōtra dominum dicit Inn. in. d. c. sicut. de iureiur. q̄ non, quia ex debito sunt astricti dominū adiuuare, iōq̄ casus fortuitus non imputatur domino suo, & eodē mō si cā pietatis accessisset q̄s ad iuuādū ipm̄ dominū. vt. l. 4. q. 3. c. nō iust. cū seq. & xj. q. 3. & dominū, secus aut̄ esset si dominus conuocasset alios simplices amicos nō sibi vassallos, q̄ ex debito non fuerant ad hoc astricti, nec pietatis cā sunt moti, sed ex solo mandato, quo casu si perdidissent arma, vel equos hēbunt scdm Inno. a cōuocatiōe mandati contra ipm̄ mandantē si fuerunt vo cāt ad bellū iustum, vt in turibus p̄alle, secus aut̄ si vocati fuissent ad bellū iniustum, nā tunc non daret̄ ets actiō mandati pro hōib̄ dāntis, nec in alijs ipensis per eos factis, q̄a turpe esset tale mandatū, cum nulla esset eo na ea est obfo. vt. l. si remunerandi. §. rei turpis. ff. man. & in. l. si mandauero. in. §. si edē. cum seq. ff. eo. ij. & in. fi. man. & in. §. illud. ¶ Sed cōtra illud qd̄ supra dcm̄ mandantē teneri ipsi mandario vocato ad iustū bellum obstat multū, q̄a casus fortuitus non venit in actiōne mandati, sicut nec i ceteris honeste iudicis, vt in. l. q̄ fortuitis. C. de pig. act. & in. l. j. C. loc. cum si. ibi no. dicit. l. dominus horreorū. ff. loc. & l. j. C. de p̄. so. dicit Inn. ubi supra q̄ hic fuit casus fortuitus, q̄ de facili potuit p̄videri ab ipso mandante, v3 q̄ si iret ad bellū posset de facili spoliari, & capi. & si. q̄ sunt de natura belli, cuius dubius est euentus, merito ergo de tali casu tenetur, secus aut̄ esset ubi casus pe facili p̄videri non pōt, nec res ipsa esset ad hoc disposita, ut i contrarijs, ¶ Sed diceret aliquis nonne si quis cōmodauerit equum aliquid, uel arma ad bellū, & ibi ea amisit, cessabit actiō cōmodati con-

tra commodatariū, certe sic, ut. l. si ut certo. §. inter dum. ff. commo. et per consequens iste cōmodator damnum sustinet casus fortuiti, licet p̄scieuerit hunc casum posse euenire, ergo eodem modo debet mandataris priuari a cōuocatiōe sua, cum & ipse p̄scieuerit talē casum sibi posse contingere. So. dicit idē Inno. ubi supra q̄ ratio differentie inter utrunq̄ casum est, quia commodatariū non exccedit fines contractus deducendo equum ipsum ad bellū, quia ad eū usum ad quem ipsum equum accepit usus est, idemq̄ dicit in conductore equorum, & armorum ad bellum prosequendum, quia si bello capiatur conductor non tenetur ad emēdationē. ut. ff. loc. & condu. l. item queritur. §. si quis seruum. & l. uideamus. §. ij. cum simi. Sed mandataris uocatus ad bellum, licet p̄scire poterit, q̄ de facili arma, & equos amittere potuit, tamen sciebat ius suum durare, & se consequi posse per actiōnem mandati queuncq̄ perderet, & impensas que faceret. ut. ff. man. l. inter causas. §. impendia. & l. qui mutuum §. fin. uel dicit q̄ in omnibus p̄dictis casibus si sane intelligatur est idēmpitas rationis, seu dispositionis iuris, nam semper ad dominum rei, & ad mandantem pertinet hoc periculum, quia mandans damnum restituit, locator, & commodator rē suam perdit, sicque omni casu pariformiter ad eos damnum redit, nec tamen ille qui mandauit amicos conuocari ad bellum poterit tantū sua interstragere contra spoliatores, uel honorū rapto, cum actiō ui bono. rapto, & furti solum detur et̄ qui, in rebus ablatis habet dominium, uel possessionem, uel ius aliquod reale, ut. l. 2. §. in actiōne. ff. ui bono. rapto. ff. de fur. l. si his qui rem. & l. si his cuius, cum simi. secundum eundem Inno. Quod autem dicatur iustum, uel iniustum bellum no. per eundem in. c. olim. extra. de restit. spol. ¶ Vltierus circa p̄missa queritur pone q̄ rex banniuit eius uassallum ipsum p̄ priuauit omnibus bonis suis, & maxie quodam castro, q̄ iure feudi recognoscerebat a Rege, deinde ipsum castrum in feudū dedit alii post q̄ certo tempore transacto ipsum uassallū, Rex ipse ad omnia bona sua, & gratiā suam restituit. ¶ Queritur an hic uassallus restitutus possit dicitum castrum a secundo uassallo de iure uendicare, quā m̄ questionem plenius disputat iacob. de bel. in capitulo domino guer. ram. ubi finaliter sic concludit, aut ipse primus uassallus fuit bannitus tantum, aut fuit bannitus & condemnatus. Si quidem fuit bannitus tantum, aut bannitus requisitus secundum ius cōsuetudinarium feudorum, aut secundum ius commune Imperatoris, aut secundum legem solius Regni, aut fuit simpliciter tantum ban-

FORMA LIBEL. AD REVO. FEVDI.

- nitus. Primo & secundo casu principalis amittit feudum anno elapso, vt in c. j. in ti. de mil. vas. qui contu. est. & ff. de requi. re. l. j. & ij. & si. Tertio aut casu simpliciter feudum perdit et cetera alia bona, vt. C. & ff. de bo. dā. quarto casu non perdit feudum, nec cetera bona, quia regit feudum sine cul. non amit. c. j. & ar. ff. de cu. re. l. dimissis. & no. i. c. j. §. calidis. de prohi. feu. ali. per Fed. Sed lata sententia contra cum tunc priuatur. vt i. c. j. in ti. si vas. feu. pri. cui debet. & c. j. de feu. sine cul. non amit. Puet ergo in proposito quod dicitur de iudicandum quod in illis casibus in quibus feudum amittit non potest castrum illud vendicare nisi spātr. & expresse ad illud fuerit restitutus, & sic tale principis beneficium non erit latissime interpretandum, quia de alieno preiudicio agitur in certis aut casibus in quibus feudum non amittit, poterit ipsum castrum vendicare, & huius distinctionis ratio est, quia non est verisimile, quod Rex voluerit per hanc generaliter restitutionem adimere scilicet vassallo, quod abusu lerat primo alio non expresso, quia generalis causa non trahitur ad specialia. l. i. ob. l. one. g. n. l. ff. de pign. & i. auc. hec. consti. q. de digni. §. illud. & extra de ele. & in c. in iouit. in si. & hec opi. optie. p. hab. in c. quibus. extra de reser. li. vj. & i. c. si eo
- 1 2 tpe. extra de ele. eo. li. c. + Quid autem si dominus sit habitus de ciuitate, an vassallus sit interim absolutus a iure fidelitatis et determinat gl. et la. de bel. q. sic. vt no. in. d. c. domino guerram.
- S V M M A R I V M.
- 1 Proprium & rectum feudum ad masculos transit feminis exclusis.
 - 2 Feudum de quo fuit facta inuestitura tam per se, quam hereditas, tam masculis quam feminis, an per feminam excludat masculo aliquo supersistere.
 - 3 Inuestitura facta pro se, & filijs de quibus filijs intelligatur.
 - 4 Vassallo decedente ad quos per successionem feudum transferatur.
 - 5 In feminas regulariter non transit feudum nisi in certis casibus.
 - 6 Filius aliquando excluditur a successione feudi.
 - 7 Agnatus adiens hereditatem agnati et cum bene scio inuentarij, an teneatur creditoribus non solum ad vires honorum allodialium, sed etiam feudatum.
 - 8 Ascendentes an succedant descendenti in feudo.
 - 9 Collaterales qualiter sibi in feudo succedant.
 - 10 Fratres ex viro quam parte, an preferat fratri ex parte matris in successionem feudi fraterni.
 - 11 Fratres an teneatur ad estimationem fratris pro feudo ad eos deuolutum de iure contra dispositionem testatoris qui vni tantum filiorum assignauerat.
 - 12 Decedens duobus liberis supersistentibus habili & inh. b. i. l. i. an possit totum feudum assignare habili,
 - 13 Filij fratris cum patruo equaliter succedunt in feudo.
 - 14 Primus in gradu an preferatur posterioribus in successione feudi.
 - 15 Expense utiles & necessarie si vassallus priuatur feudo, an sint restituende.
 - 16 Decedente vassallo sine filio masculino quem pertinent fructus rei feudalis.
 - 17 Quibus casibus vassallus, & eius heres priuatur feudo.
 - 18 Rescissa re feudali, an debeat eius estimatio cum res dari non possit nomine legari.
 - 19 Vassallus an possit feudo imponere seruitutem rusticam vel urbanam.
 - 20 Vassallus an possit compromittere, vel transigere de feudo.
 - 21 Dominus an possit alienare feudum sine voluntate vassalli.
 - 22 Vassallus in consortium sine voluntate domini potest feudum alienare.
 - 23 Vassallus an possit alienare feudum in quemvis agnatorum, vel eiusdem, vel diuersi gradus.
 - 24 Facta alienatio feudi in extraneum voluntate domini per agnatos qui alienationi non consenserunt poterit reuocari.
 - 25 Vassallus non petens infra annum inuestituram si heredi domini exhibeat debita seruitia, an possit priuari feudo.
 - 26 Cuius legitima commissa propter quod vassallus feudo priuatur, an priuet ipso iure, vel per sententiam.
 - 27 Secuta priuatione feudi propter causam legitimam cui applicetur tale feudum.
 - 28 Quis sit iudex domini & vassalli contententium super causa legitima priuationis.
 - 29 Si sit inter dominum & vassallum contentio sit per possessorem solo an dominus sit iudex.
 - 30 In causa feudali an sit offerendus libellus.
 - 31 Sententia vel transactio facta inter vassallum & extraneum, an preiudicat domino.
 - 32 Vassallus an habeat regressum contra dominum si res ab extraneo euincatur.
 - 33 Vassallus amittens clandestine rem feudalem, an habeat regressum de euictione contra dominum.
 - 34 Dominus recuperans rem feudalem a spoliatore, an teneatur illam restituere vassallo.
 - 35 Facta inuestitura de feudo, de nouo, tam de anti quo, & auito, an assumat naturam feudi antiq.
- N E C S V P B R S T I T I B V S B x eo
- 1 liberis masculis. + Ecce alia sufficiens, & legitima causa propter quam feudum potest, & ad dominum euerit, vt supra dixi, nisi aliud fuerit actum in inuestitura, vt supra dixi in x. diuisione, nam proprium & rectum feudum ad masculos transit, feminis exclusis, vt in c. j. in prin. in tit. de gra. suc. i. feu. cum multis si. Fallit in certis casibus in quibus femine admittunt quos enumerat gl. in c. j. de nat. suc.

c. ij. in fin. quis dicatur Comes, vel Marchio.
 ¶ Septimo excluditur scdm aliquos si fuerit a
 pte iuste exheredatus, sed si iniuste. ar. i auc.
 de sup. §. soluto. cū se. nunc si excluditur repu-
 diando hereditatem, vt dictum est, multo fortius
 contra ptem delinquendo. ¶ Octauo excludit
 qñ filius ipse a natura mutus ē, vel cecus si acci-
 dentaliter ipse fecus, vt in c. j. in tit. an mutus,
 vel a pr imperfecus, quos casus pro maiori par-
 te enumerat. gloss. in capitulo. de natu. suc. feud.
 8 ¶ Nunc aut venio ad ascendentes in quibus
 traditur talis regula, q in feudo descendētibz
 ascendentes non succedunt, vt in. d. c. j. de na.
 suc. feud. licet iure romano succedant in oibus
 bonis. vt no. infra in libello. de heredi. ab intes-
 ta. delata. ¶ Deinde queritur de successione
 collateralium, an inuicem succedant, vbi sic est
 d istinguendum, aut feudum est pñum, & anti-
 quum, aut nouum. Primo casu frater fratri suc-
 cedit, & ceteri agnati sibi inuicem. vt in. d. c. j.
 §. j. de gra. suc. in feu. & in. c. si. de feu. mar. cū
 siml. & hoc intellige verum quidam vsq ad
 septimum gradum tm, & non vltra, licet descē-
 dentes succedant in infinitum. vt in. c. j. §. hoc
 quoq sciendum. in titu. qui feu. da. pos. alii dñt
 idem in collateralibus quoq in ascendenti-
 bus. vt no. per glo. in. c. j. de feu. mar. Sed iac.
 de bel. distinguit, aut in principio feudum tran-
 sivit in collaterales, & tunc transit in reliquos
 collaterales vsq ad septimum gradum tantū.
 vt in. d. §. quoq. aut a primordio transit in
 descen. & tunc sequentes collaterales descendē-
 tium succedunt in infinitum. vt in dicta gloss.
 20 ¶ Sed quid si vnus frater decessit superstiti-
 bus sibi tribus, vel pluribus fratribz, quorū
 aliqui sunt fratres ex vtroq parente, alij vero
 ex parte patris tantum. Queritur qui preferan-
 tur in feudo defuncti fratris, & videtur prefe-
 rendos esse vtriqz coniunctos, ut in auc. cessan-
 te. & in auc. post fratres. C. de suis & legi. & in
 auc. de hered. ab intesta. §. reliquum. cum siml.
 quia illi duplici iure, & vinculo iunguntur, ut
 sibi nota. In contrarium est dicendum, & tenē-
 dum quod omnes pariter admittantur, quia fe-
 cundum ius agnationis attendendum est, & nō
 cognationis, ut habetur in capitulo primo de
 suc. feu. & ita expresse determinat Bald. in ca-
 pitulo. primo de gra. suc. in feu. & sic in hoc est
 speciale ifeudo, aliud est in rebz allodialibus.
 ut in dicta autentici. cessante cum siml. Vbi au-
 tem feudum est nouum, tunc regulariter frater
 fratri, & ceteri collaterales sibi inuicem non
 succedunt, sed ad dominum feudum reuertitur.
 ut in capitulo primo in titu. de bene. fra. & ca-
 pitulo primo de fra. de no. benefic. inuesti. Fal-
 si. hec regula in certis casibus in quibus col-

laterales succedunt in feudo nouo. Primo si pa-
 ctum ipale super hoc intercessit. Secundo si feu-
 dum fuerit acqñsitum cōi noie trāsuersalium.
 Tertio si fuerit acqñsitum sciente dño de ho-
 nis cōibus eorum. Quarto si fuerit acqñsitum
 tpe quores erat in hoite, vt hec oia hñt in. c. si.
 de fra. de no. bñfic. inuesti. & in. d. c. j. de bñfic.
 fra. Concludendo ergo premissi circa ordinem
 succedendi in feudo, dic q si moritur vassallus
 succedunt sibi filij eius equalr, & ceteri descen-
 dentes masculi scdm ordinem debitum gradus
 cuiuscunq. nec possit vassallus ordinem succe-
 dendi infringere q est no. ut hñt in. d. c. j. in prin.
 de suc. feu. ex quo inferitur, q non possit pñ
 in eius testō assignare feudum in totum vni filiorū
 nisi ceteri filij consentiant scdm Bald. ut per eū
 no. in. c. imperialem. in princip. de prohib. feu.
 alie. quia lex feudorum equaliter eos admittit.
 vt in. c. j. vñficu. sed cum hoc iure, qui feu. da.
 pos. Est enim hic fauor filiorum, & domini, ut
 plures habeant vassillos cui fauori non licet
 derogare testōri. argu. in. l. scire debetis. C. vt i
 pos. le. cum si. nec tamen. C. contrafrat per testa-
 torem feudum reuertitur ad dñm scdm eum,
 11 sed ad filios equalr pertinet. ¶ An autē alij
 fratres tenebuntur ad estimatorem, vt q sic
 per no. in. l. cum alienā. C. de le. Et predicta p-
 cedunt qñ omnes filij sunt habiles ad feudum.
 12 ¶ Quid autē si testōr decessit duobus superstiti-
 bus filijs, quorū vnus ē habilis, alter nō, an po-
 terit per totū feudū assignare habili, dic q aut
 filius inutilis ad seruiendū est inhabilis ad suc-
 cedendū, & tunc tenet assignatio, aut est habi-
 lis ad succedendū, licet sit inutilis ad seruiendū,
 & tunc tenet assignatio pñna. vt in. c. j. an mu-
 tus, vel a pr imperfec. & in. c. imperialem. §. pte-
 rea ducatus. de prohib. feu. alie. per Fed. & ibi p
 13 Iaco. de bel. ¶ Deinde sciendū est, q si alter
 ex filijs p mortuo sit relicta liberis filij eius
 succedunt equalr cum patris suis, ut hñt in. c. si.
 de suc. feu. & in. c. §. §. j. de gra. suc. in feu. & i
 hoc concordat cum iure romano. vt in auc. ces-
 sante. C. de suis & leg. her. & in auc. de her. ab
 14 intest. §. cū filius. ¶ Sed quid dicemus si vas-
 fallus decesserit superstitibus sibi quatuor filijs,
 & vno nepote ad quem nepotē postea ex dñi
 stione perueniat ipsum feudum qui nepos deces-
 sit superstitibus quatuor filijs ad quorum vnū
 ipsum feudū adhuc peruenit q sine liberis de-
 cessit, queritur ad quem ipsum feudū pertine-
 bit, dic q ad illos priores qui sunt eiusdem li-
 nee cuius fuerat ille ad quē primo loco ex dñi
 stione perueniat. vt in. d. c. j. de nar. suc. feu. In
 successione aut ascen. & descen. dic vt proxie
 15 dixi. ¶ Sed pone q aliqua ex causa feudum
 reddit ad dominum de quibus causis plenus

Intra subijciam, & vassallus reperitur multas expensas fecisse viles, et necessarias q̄siti est a pluribus, an hec sint hereditibus vassalli restitue de. Super quo fecudū do. Bar. sic distingue, aut feudum reuertitur ad dominum sui culpa, vel delicto vassalli, vt quia decessit sine filiis masculis, & tunc est in electione domini, vel illis restituitur heredi vassalli, vel patri illas abrahi, vt in. c. domino guerram. §. si vassallus. in ti. hec si. lex, incipit confue. aut reuertitur ad dominū propter delictum vassalli, & tunc nulla fiet restitutio, nec abradio, sed cedunt lucro domini.

16 ar. l. 2. C. de iure emphy. ¶ Sed qd dicemus de fructibus rei feudalis q̄n vassallus decessit sine filio masculo. Respondeo q̄ aut vassallus decessit post K. P. Martij, & añ. K. P. Aug. et tūc pertinent omnes ad heredes vassalli, aut decessit antē K. P. Martij, et tunc pertinent ad dominū, vt hec omnia h̄nt in. d. c. domino guerram. §. his consequenter. licet de iure romano in fructibus in dote fiat alia diuisio, vt in l. de diuisio ne. & l. fructibus. & l. diuortio. ff. sol. ma. & alia in legatis annuis. vt l. in singulos. ff. de an. te. & l. in vfus. l. defuncta. ff. de vfus. ¶ Vidimus ergo casus duos quibus feudum reuertitur ad dominum, & vassallus, & heres eius feudo priuantur. Sed quoriam alij sunt plures casus, & cause quibus vassallus feudo priuat. Occirco generalius de singulis pertingamus q̄ sunt a nu. xxx. vel circa, vt in feudorum lib. reperitur esse descri. ¶ Prima igitur causa propter q̄ vassallus feudo priuatur est si dominus conuocato exercitu suorum vassallorum existēte dño in prelio aliquis ex vassallis ipsum dñm viuū, vel ad mortem vulnerauerit deseruit, vt in. c. i. in prin. qui. feu. amit. ver. item qui dominum. cum si. cuius ratio est, quia deserendo dominū facit contra iuramentum fidelitatis quo iurauit dominum tutum, & incolumem adiuuare, vbi autem dominus in prelio mortuus esset, aut ipse vassallus vulneratus sit, ita q̄ factus esset in utilis domino auxiliium prestare tunc excusatus esset, vt ibi no. per gl. ¶ Secunda causa si vassallus assalterit dominū suū, aut castrum, vel locum in quo dominus residet, aut per violentiam ipsum locum sciēter ingressus est. vt in. d. c. i. §. similit. qui. mo. feu. amit. & d. ca. 2. de feu. da. mit. val. & d. c. i. §. porro. in ti. que fuit prima causa bene. amit. etiam si castrū, vel locus fuerit alterius. vt ibi not. & hic ratione de qua supra. ¶ Tercia cā si vassallus partidum commiserit. vt in. d. c. i. §. deniq. ver. si vero. in ti. q̄ iuit prima causa bene. amit. & in ti. qui. mo. feu. amit. c. i. ver. itē si fratrē. ¶ Quarta cā est si vassallus dormierit cū vxore domini, aut dormire attentauerit, vel aliter eā tur-

piler tetigerit, puta maxillas, vel mamillas. vt in. d. c. 1. §. i. ti. qui. mo. feu. amit. & d. c. 2. de feu. da. mit. va. ratio cuius est, quia facit cōtra iuramentum fidelitatis, quo iurauit honestum & c. non idem ergo putarem in concubina domini, quia cū lex solum de vxore loquitur, & sit penaliter non extēdā illā ad cōcubinas. ar. l. si vero. §. de viro. ff. solu. ma. cum si. licet obitare videatur. l. item legato. §. parui autem. ff. de le. 3. & in auc. vt cū. de app. cog. §. 3. ¶ Quinta cā est si vassallus cōcubuerit cū filia, vel neptē ex filio aut nuru, vel cū sorore dñi sui, tunc moram faciente cū eo. vt d. c. i. in. titu. qui. mo. feu. amit. & in ti. q̄ fuit prima causa bene. amit. c. i. §. rursus. & hoc ratione de qua supra. ¶ Sexta causa est si vassallus feudum alie net in extraneum domino irrequisito, & ignorante siue fiat alienatio inter viuos siue in vltima voluntate, v̄ aliter quouis modo, imo & facte alienationes in preteritum reuocare, & annullate sunt hodie iure nouissimo p̄ Fed. vt habetur in. cap. 1. in princ. de prohi. feu. alie. per L. otha. licet iure antiquo a liter distinguatur. vt in. ca. 2. de feu. alie. & in tit. qualiter offm feu. po. alie. ca. 1. & in ti. qui. mo. feu. amit. §. rursus. cū si. & i tantū hodie restricta est p̄as alienandi, vt etiam non possit feudum pignorari. vt in. d. c. 1. de pht. feu. alie. p̄ Fed. & l. c. i. general. in ti. si de feu. defun. sue. contro. immo b nec i dotē dari, nec pro anima iudicari vt in. c. i. §. donare qualiter olim feu. po. alle. ¶ Sz debetur estimatio eo casu quorem feudalem legauerit, videtur q̄ sic per ea q̄ h̄nt in l. cum alienam. C. de leg. l. u-

a ¶ Que sunt cause, vide gl. in. ca. 1. que sit prima causa b̄n si. amit. & bal. in. d. ca. 1. qb. mo. feu. amit.

b ¶ Quod feudum non pot̄ dari p̄ filia, pro se aut pot̄. vt ibidem no. bal. si pro priū feudū h̄z. vide bal. i. l. i. p̄p̄salē. de pro hi. feu. alie. per Fed. loā. an. in addi. Spe. tit. de loca. in. §. nunc aliqua vero. c. ix. do. in. c. q̄ in ecclesiariū. de consil. & per Franc. de are. consil. xiiij.

FORMA LIBEL. AD REVOC. FEVDI.

a An vassallus vide Bald. in. c. j. de inue. in vaf. fac. ho. ft. in sum. titu. de arbi. in. §. fed queritur . vers. fed nun. quid vassallus.

b An dominus possit alienare feudum . vide per Cur . alex. in. c. j. in . §. ex eadē . de leg. cor. in vñ. feu.

c Valde not. Adde q̄ voluit Oldra. consil. cclxxx . & q̄ voluit Ludo . Roma. consil. cxcix.

d Inuitis. intellige vt uoluit Bald. consil. cclix. ij. lib.

contrariū determinat Bald. in. d. §. donare. argumen. in. l. vxor patru. C. de le. cum si. ibi no. Ex predictis vide infra. alle. cum si. ibi no. Et de predictis vide infra ver. deinde queritur. & sic vassallus fortasse de facto inter viuos alienauerit per venditionem tenebitur emptori ignorantī feudum esse. & precium restituere. vt in c. si vassallus. in ti. si. de feu.

19 sue. cōtro. **+** Sed an possit vassallus a ipso feudo seruitutem rusticam. vel urbanam imponere. videtur q̄ non. quia si non potest ius pignoris constituere. vt dictum est. ergo nec ius seruitutis. Tu autē dic q̄ sic. durante feudo in ipso vassallo. vbi autem referret ad dominum seruitus extinguitur. vt habetur in tit. de inue. de re alie. fa. c. j. §. quid ergo sicut & in simili extinguitur seruitus per heredem imposita fundo legato sub condicione. nam in eūdem condicione facta ipsa re legatarij seruitus extinguitur. vt habetur in. l. si fundum. ff. de condi. & de-

20 mon. **+** Sed an vassallus possit de feudo compromittere. aut transigere. vel pacisci. dic q̄ sic. in sui preiudicium. vt habetur in. c. j. §. j. in ti. de leg. corra. & no. Spe. in ti. de arbi. §. restat videre. vers. sed nun. quid vassallus. ad quod facit .c. cum tempore . extra de arbi. & extra q̄ me. cau. fa. in. c. cū dilectus cum si .

21 **+** Vterius queritur quid econuerso ad precedentia . an dominus possit feudum b alienare b sine voluntate vassalli. dic q̄ non. secundum generalem consuetudinem approbatam . sicut Mediolani aliter distinguitur. vt traditur in. c. j. §. ex eadem lege. in ti. de leg. cor-

ra. & in. c. j. §. preterea ducatus. in ff. in tit. de prohi. feu. alie per Fed. per quod patet. q̄ contrarium est eadem disciplina. vt. d. §. ex contrario. & §. illud. insti. pro soc. & ex hoc colligitur differentia inter dominum rei emphiteotice. qui potest eius dominum inuito emphiteota alienare. vt no. in. l. ij. C. de iure emphy. Quid autem dicemus . si dominus feudi alienet sine consensu vassalli. an priuetur proprietate sua. videtur q̄ sic per rationem proximam . vt in. c. qualiter dominus proprie. priue. **+** In contrarium determinat Bald. in. c. ij. quo tempore mi. inacti . pe. de. & sic non erit isto casu eadem contrarioratio ratio. idem est in domino rei emphiteotice qui directum dominium alienando non cadit a proprietate sua. licet fecus econtra in. d. l. ij. C. de iure em

22 phy. **+** Et no. q̄ licet vassallus prohibeatur feudum alienare extraneo. vt dictum est supra sine voluntate domini. permissa tamen est talis alienatio in confortem . siue in eius agnatū ad quem feudum peruenturum foret quasi sit potius quedā resutio q̄ propria alienatio. & h̄ in. c. j. ver. & licet. in tit. de alie. feu. pa. cum si.

c quod est valde no. **+** Circa autem premis **23** sa occurrit dubitatio magna quā vidē de facto. pone q̄ vassallus habet plures agnatos eiusdem gradus. vel diuersi nunquid possit in quem sibi placuerit eligere feudum alienare. **+** Circa quā questionē sic h̄ distinguitur. aliquis in quē facta alienatio est ceteris agnatis solus alienanti p̄ximior. & tunc tenet alienatio. nec potest per alios reuocari. quia facta est in illū quē spes erat feudū per successionē peruenturū. vt probatur in. c. j. de alie. feu. pa. & in. c. titius. in tit. si de feu. defun. sue. cōtro. aut est in eodē gradu cū pluribus alijs. & hec diffi cultis. & vidē do. Bar. de saly. dare super hoc diuersa cōsilia cōtraria dicens in secundo de male consuluisse in primo. & finaliter pro veritate cōcludēda dixit . q̄ si plures erāt in eodem gradu poterat vassallus vni soli feudū ex eis diuersa ceteris inuitis donec locus erit reuocacioni. & pro hac sententia inducebat tex. in. c. gñalf. de alie. feu. cōiuncta gl. sua i prin. **+** **+** Amplus ēt quia cū alienatio sit pmissa inter agnatos. vt d̄m est. & h̄ in. d. c. j. de alie. feu. pa. et iste sit vnus inter agnatos. ergo satisfecim est legi sicut in si. d̄ de eo q̄ est receptus inter reos. ut i l. si maritus. §. p̄scriptione. ff. de adul. ad idē factū simul tūctē. l. quonēs. C. de fide. l. p̄. §. xv. & de le. iij. & l. voluntas. cū ibi no. C. de fide. Itē quia resutio feudi potest fieri vni soli ex agnatis. vt. d. c. ij. in si. de alie. feu. pa. ergo & alienatio. Itē q̄ interesse circa re . prohibita alienari nō atēdit q̄ in vnā ex psonis pmissis sit

alienatio . vt in . d . § . xv . & . d . i . voluntas ergo
&c . Item quia cessit ratio prohibitionis que
fuit ne agnati hab. e. lo extraneū p. cōsorte ad
odiū , & ad rixā incitarent , ergo &c . vt in . l .
adigere . § . p̄ . i . ff . de iure pat . Itē prohibitio
alienare in vltima voluntate nisi in certis spon-
sionis potest vnā ex eis eligere , ergo sic erit alie-
nādo inter viuos . vt . ff . de le . j . l . filius . § . diui
ff . ad . l . fal . l . p̄ . filiū . ff . de leg . ij . l . vnū ex fami-
lia . § . si duos . cōmū . l . l . per § . fratre . & . l . cū
p̄ . § . cū inter , probat her. decisio p. glo . in . c . j .
verū . sed & res . in . tit . per quos fiat inuesti . in
prin . magne gl . ver . potest ergo . quā op̄ . se-
quunt̄ doc . Sed in oppositū faciunt multa nō
minoris auctoritatis argumēta . Primo v̄t q̄ ta-
lis alienatio nō tenet in preiudiciū ce erorum
eiusdē gradus agnatorū . p . tex . in . d . c . i . de alie .
feu . pa . vbi patet q̄ si fiat alienatio agnatis nō
cōsentientibus nō v̄z . ergo quia pluraliter loq̄-
tur tex . ergo pluraliter exigit cōsensus . Itē loquit̄
ibi tex . in dē . nisi cū dicit agnatis consentienti-
bus , ergo v̄t debet intelligi de pluribus . l . si
pluribus . de leg . ij . Itē quā spes successione
ipsius feudi erat equaliter in omnibus , ergo
oēs cōsentire debēt p . d . c . j . Itē quā de preiu-
dicio omnū tractat , ergo omnū cōsensus re-
quiritur . vt . l . si . C . de auct . prestā . cū si . Item quā
vbi ius pluribus cōpetit . potior est causa . p̄
bentū q̄ volētū . l . labinus . ff . cōmuni diuis . et
l . parietis . ff . de ser . verb . pre . ergo &c . Itē quā
in eis locū habet ratio prohibitionis que est,
ne priuē fere feudi , ergo &c . Item quā alie-
natio ista facta in vnū habet vnū refutationis ,
vt dictū est , sed ad partē refutatā omnes pari-
ter sunt admittēdi . vt . l . j . C . quādo nō pe . par .
ergo &c . Itē quā si plures sunt alienare phi-
biti , & omnes vno excepto alienēt , ille quī so-
lus nō cōsenserit totū reuocabit . ff . de leg . ij .
l . cū p̄ . § . liberis . ergo &c . Itē quā si aliquis
pluribus tenet bona sua relinquere nō potest
illa in vnū solū trāsferre . vt in auc . nouissima
C . de inoff . test . & in auc . vnde si parens ergo
&c . Itē quā & si tēpore mortis posset vnus
ex eis eligi in tali alienatione , tamen in vita
nō poterit p̄ tex . in . l . cū pater . § . filia . de leg . ij .
ergo &c . Alij distinguunt , aut feudū sit secula-
re , & tūc habet locū predicta disputatio , aut ē
ecclesiasticū , & tunc nō habet locū , & nō po-
terit fieri alienatio in agnatū , vel aliū sine cō-
sensu ep̄ . op̄ . vel prelati , vt no . per Ia . de bel .
in . c . j . in . ti . quī feu . da . pos . in . prin . optime ad p̄
dicta facit . c . si . cū ibi nō . extra de feu . Aut ille
in quē facta est alienatio est p̄ ceteris remotior
in gradu , & tūc nō tenet alienatio de quo ple-

24 ne no . per Bal . in . c . j . de feu . alie . ¶ Deinde
& aliud est notādū , q̄ licet permissa sit in ex-

traneos alienatio fieri inter
ueniēte domini volūtate , at
tamē alienatio poterit reuo-
cari per agnatos eius q̄ alie-
nationi cōsensū non prest-
erunt si feudū erat paternū & si quū , sic q̄ so-
lus cōsensus domini nō nocet agnatis , sed ipsi
vassallo tantū donec vixerit quo defuncto re-
uo cabit per agnatos , quod est semp̄ mēti tenē-
dū , vt tradit in . c . j . in . prin . in . ti . de alie . feu . pa .
& in . c . j . in . ti . in . ti . qualiter ol . m . feu . alie . po .
& in . c . i . § . sed & res . in . ti . per quos fiat inue-
st . Et idē dicendū vt plerūq̄ vidi si plu-
res fuerūt vassalli eiusdē castri , & vnus ex eis
sine voluntate cōsortiū suā partem remiserit ,
feu refutauit domino suo , nā mortuo ipso vas-
sallo poterunt confortes petere partem refuta-
tam . vt no . in . d . c . j . de alie . feu . pa . Cuius ratio
est , quia feudum antiquum domini , & pater-
num est debitum agnatis prouisione antiqui
domini , & acquisitione antiquorum paren-
tum , sicq̄ non est sine eius facto sibi auferen-
dum . arg . l . si arrogator . ff . de adop . & no . per
Ia . de bel . c . j . in . ti . an . agna . vel filius defun . re-
pe . her . aliquando tamen ipse vassallus excu-
satur ne alienato feudo priuetur , v̄z si ignora-
uit esse feudum , & credidit fore allodium . vt in
c . si vassallus feudum . in . tit . si de feu . sue . con-
tro . & in . c . i . in . ti . de contro . inter do . & emp .
super qua ignorantia standum erit secundam
aliquos sacramento ipsius vassalli . arg . in . c . i .
preal . de contro . inter do . & emp . ¶ Septima
causa est si vassallus manifestauerit secretum
feu credentiam domino in ipsius lesione . vt
in . c . si capitanei . in . tit . de feu . da . mi . vas . & in
c . de for . fide . & . xxij . q . ii . c . de forma cum si .
in quo multi errant , quia modici reperuntur
bene secreta tenere . Et ex hoc & multis alijs
dici potest , q̄ vassalli sunt in magno periculo ,
& seruitute constituti , nec possunt dicere , q̄ ali-
qualiter de statu suo sint securi stantibus tor-
caulis quibus feudo possunt priuari , sicq̄ con-
tinuus timor non sinit eos esse felices , optima
ergo , & beata est illorum vita qui possident
castra in Lombardia , que nullo feudo sunt
subiecta . ¶ Octaua causa est generalis quan-
docunq̄ vassallus facit contra id quod in fide-
liate promisit . vt in . c . i . de feu . sine cul . non
amit . ¶ Nona est specialis causa si vassallus
est contumax , & inobediens seruire domino
suo , prout conuenient , vel prout partes curie
fieri laudauerunt , vt in . c . i . de feu . sine cul . non
amit . ¶ Decima est si vassallus , vel heres eius
steterit per annum , & diē post mortem domi-
ni negligens petere reuocationem a inuestiture
a domino , vel eius herede , vt in . c . i . in . prin .

acR euocatio
nē . vide alex .
late consilio .
lxxix . ij . lib .

FORMA LIBEL. AD REVO. FEVDI.

que fuit prima causa bene-
fi. amit. & in. c. j. in prin. de
capi. corra. cū si. supra no.
et hoc si fuerit maior. x. iij.
annis. nam minor excusa-
tur. vt habetur in. c. j. §. pre-
terea. si quis in ti. de prohi.
feu. alie. p. Fede. et i. c. j. quo
tēpore. mi. iuesti. pe. de. & i
c. si minori. si de feu. sue. cō-
tro. hoc autem tempus intel-
ligas cedere a die scientie
hoc est. quo sciuit domi-
num defunctum. nam igno-
rantia non ascriberetur cal-
pe. arg. l. ij. in princ. ff. quis
or. in bo. po. ser. & est tex.
no. in. c. j. ver. porro. ibi ex
quo sciuerit &c. in ti. qua-
liter olim feu. alie. po. & de
terminatur per gl. i. c. i. quo
temp. mil. inue. pe. de. immo
secundum aliquos non ce-
dit nisi ad hanc hereditate si-
cut etiam dicitur in quere-
la in offi. test. vt. l. sancimus
§. sed illud. C. de inoffi. te-

25 ita. **C** + Quid autem dices
si vassallus in hoc fuerit ne-
gligens. quia non petijt in-
fra annum inuestiri. & eo
transacto heres domini ac-
ceptauit solita seruitia a
vassallo nunqd poterit vas-
fallum feudo priuare. dic q
non. ar. l. post diem. ff. de le-
commis. sicut dicitur dono
recipiente canonem postq
res cecidit in commissum.
vt determinat gl. in. l. ij. de
iure emphy. ad quod facit
l. pe. & si. ff. de eo q cer. lo.
& in. l. aduersarius. C. de
vfu. l. ij. §. si. & l. diuus. ff.
ad sill. & l. celsus. de arb.
C Vndecima causa est. quia
feudum vassallus amittit p
spontaneam eius repudiatio-
nem. & resignationē in ma-
nus domini sui quam facere
potest etiam ipso domino in-
uito & cotradicere. vt in. c.
j. §. rursus. in ti. qui mō. feu.
alie. po. & in. c. j. in si. & d.
§. porro. & in. c. j. in si. de
vas. g. cōtra cōsi. lotha. feu.

alie. q ē no. & singulare. differūt ēr in hoc & cō-
tractu emphy. & locationis. vt in. l. viā verita-
tis. C. de loca. coniuñta. l. scicut. C. de ac. &
& obli. que tamen repudiatio solū nocet ipsi vas-
fallo non autem suis agnatis. vt supra dixi. Et
aduerte q hec causa differt a precedentibus &
sequentibus que loquuntur quando vassallus
feudo priuatur contra. vel preter eius volun-
tatem. sed hec causa procedit cū priuatur sua
spontanea voluntate. **C** Duodecima est si do-
minus offerat. & pollicetur vassallo inuestitu-
rā facere. & citatus tribus vicibus. vel moni-
tus ab ipso domino renuit acceptare postq ite-
rum pro curia tribus alijs vicibus citatus
venire contēpserit. vt in. c. j. §. est & alia in si.
que fuit prima causa bene. amit. **C** Tertiade-
cima causa est si vassallus sciens contra domi-
num fieri. vel tractari aliquā machinationem.
vel lesionē non certiorauerit cum potuit domi-
num suū. vt. d. proxi. c. preterea. et sic pater. q
imputatur culpa ei qui nō denunciavit cū po-
tuit. sicut & a tibi. l. si fideius. in. §. j. ff. man. &
in auc. vt lic. ma. et au. §. si gliber. & §. ambo.
C Quartadecima est si vassallus impias manus
intulit in dominū suū. vt in. d. c. j. §. porro. in ti.
que fuit prima causa bene. amit. ar. l. si. de re
uo. do. & in auc. vt lib. de cete. §. ij. & in auc.
de nup. §. sin autem. & §. rursus. **C** Quintade-
cima causa est generalior quoniam scilicet vassal-
lus graues. b & inhonestas iniurias ipsi do-
mino intulerit. vt. d. §. porro. **C** Xvi. causa est
si in morte domini infiducius fuerit. aut in eius
bonis magnā lesionem intulerit. vt no. in. d. §.
porro. **C** Xvij. causa est si vassallus recusaue-
rit domino suo iustitiā ministrare cū possit si-
ue de eodē feudo. siue de alio sic questio secūdū
aliquos. vt no. in. d. §. porro. **C** Xviij. causa est
si vassallus fuerit delator. seu accusator domi-
ni sui propter q passus est graue sui patri-
monij dispendium. vt in. d. §. porro. ver. sed & q
delator. ar. ad hec in auc. vt cū. de app. cog. §.
ij. & in. §. cum patronus. ff. de offi. prese.
vrba. **C** Xix. causa si vassallus potuit domi-
num liberare a morte. vel a carceribus.
& id recusaui facere. vt in. d. uersicu. sed &
qui delator. non tamen tenetur vassallus li-
berare dñm ne incurrit pcuri. nec ab aliquo
voto li quod fecisset. vt hñ in. c. licet. in. si. in ti.
si de feu. sue. cōtro. & in. c. si a morte. de alie.
feu. pa. **C** Vigesima causa si vassallus lite con-
tra eū mota negauerit expresse. et ex certa scia
feudū. vel eius qualitatē. & conditionē. nā de
eo mēditio cōuito priuat feudo. licet nō sic eēt
in re alia non feudali. vt in ti. si. de feu. defun-
sue cōtro. in. c. vassallus. & in ti. de. cōtra. §.
si yte domini. & sic patet q mendaciū. aliquā

C Seruitia. ad
de vt per alex.
confi. lx. iiii. li.

C Graues. de
hoc & multis
alijs. q. hic ta-
dis. vide per
lo. de ana. con-
fil. vij. & per
Ancha. confi.
cclxxxv. &
an vñal. qui i-
terficat cleri-
cum possit ab
episcopo pri-
uari feudo vt
de per Bald.
confi. clxxx.

do punitur sicut & a. vt. l. si. ff. de rei ven. & ibi no. ff. de tributo. l. illud. §. sed si negauerit. & C. de non nu. pe. auc. contra qui propriam. & C. ad l. aquit. l. contra negant. & C. qui po. in pig. h. l. Itē possessor. & ff. si quadrup. seu. feci. l. i. §. inter dū. ¶ XXxij. si vassallus do miuū accusauerit vel cōtra eū sponte testimoniuū dixerit, secus si ex necessitate, vt no. in. c. sacramētū. §. si mulier. in ti. de cōsue. rec. feur. fa cit. l. eū qui maior. §. is. ff. de bo. li. cū si. not. p. gl. in. d. §. similiter. ¶ XXxij. causa est si vassallus tale delictū commiserit propter q̄ in curia amplius stare non possit, vt in. c. j. in ti. an ille qui interfe. fra. do. sui. & sic patet q̄ vassallus hānitus a domino suo priuator feudo in. c. j. in ti. hic finitur lex, deinde incidit cōsue. licet autē priuē vassallus occidit fratē domini sui, q̄ est mirabile, vt h. l. d. c. j. ¶ XXxiiij. causa est si dominus vadit cū Imperatore ad suscipiendū coronā, & vocauerit vassallū, vt eū sequatur, & ille cū eo ire recusauit, vel in loco suo aliū idoneū non miserit, nec medietatē fructuum ipsius feudi, & illius anni nō cōtulerit pro expensis domino suo, nā ad aliquod de istis tribus vassallus tenet, alias feudo priuāt. vt h. l. in l. imperialē. in §. firmiter. in ti. de prohi. seu alie per Fede. vt in. c. j. §. si. de pa. iur. fir. & in ti. de capt. corra. c. j. §. similiter. ¶ XXxiiij. est si filius vassalli domini offenderit, & si vassallus pro factis facione iniurie a domino requisitus filio exhibere recuauerit, aut a se filium non reperit, nā tunc feudo priuāt, & ad domini reuertit, & idem in alijs domesticis vassallis delinquentibus cōtra domini, & est per omnia intelligendū, vt h. l. in. d. c. j. §. insuper si filijs. in tit. de prohi. seu. alie. per Fed. q̄ secundū aliquid procedit in omni alio delicto. Alij autē dicunt q̄ hoc solū pcedit quādo est tale delictū, q̄ si a vassallo fuisse cōmissum feudo priuaretur, & aliter non, & hec opi. forte verior est, ne plus grauetur vassallus ex delicto alterius, q̄ ex suo proprio, ut in regula alteri per alterū nō debet antiqua cōditio auferri. ff. de reg. iur. ¶ XXxv. est si vassallus vassalli eiusdem feudi priorē domini offenderit iniuste, secus autem si ante iorū domini auxilium prestando, ut in. d. c. j. §. il lūd quorum. de prohi. seu. alie. ¶ XXxvj. causa est si vassallus mutus, vel cecus effectus est, ubi sic distinguit, aut feudum nouū est, & tunc feudū admittitur, & ad proximiorē, vel dominum redit, siue sit cecus, vel mutus ex natura, vel ex accidenti. Aut feudū est antiquū, & paternum, & subdistinguitur secundū aliquos, Aut habet unde alimēta percipi a aliter q̄ ex feudo, & tunc illud perdit, Aut non habet aliunde sufficiens ad eius alimēta, et

tunc retinebit illud, ut hec habentur in. c. j. in ti. an mutus, vel imperfectus, et in. c. j. in ti. ep̄m vel abba. §. mutus. licet aliqui habeāt hunc §. mutus. in ti. qui. mo. feu. amit. in. c. mutus. ubi uide. ¶ XXxvii. causa est si vassallus efficiatur clericus, vel monachus, aut aliter religiosus, ut in. c. in ti. de mili. ual. q. arma bel. depo. & in. ti. si de feu. defun. sue. cōtro. c. g. clericus. & in. d. c. i. in. si. in ti. an mutus, vel aliter imperfectus, & intellige hoc uerū in clerico, in sacerdote, vel in sacris ordinibus cōstituto, nō autē in simplici iōsura secundum B l. & Io. fab. in. c. g. clericus. & in titū priuatur, q̄ si postea deserit esse clericus, vel religiosus nō recuperat feudū, ut in. c. j. §. ex hoc. in ti. de bene. femi. ¶ XXxviij. causa est multū generalis sub se multas causas cōprehēdēs, v. z. ubicunq̄ vassallus cōmittit tale qd cōtra domini, q̄ cōmissum cōtra patrem esset sufficiens ad exheredandū. Idemq̄ si cōmittit tale delictū, propter quod solet donatio reuocari, vel uxori repudiū mitti, ut hec habentur in. c. j. §. predictis modis. in ti. que sit prima causa benef. amit. que tamen omnia discretioni iudicis committuntur consideratis omnibus circumstantijs, que sit causa maior, vel minor his que in materia feudorum sunt expressa, ut ibi. Patet ergo ex premisis quanta sit seruitus vassallus esse, maxime questionum principum quibus licet de facili questiones mouere, & in eis obtinere. ¶ XXxix. causa est quando vassallus enormiter tractat subditos feudi, ut in. c. i. §. quicunq̄. de pa. tenen. & eius uoluntariis, quod multum not. contra istos feudatarios imperii, & regum qui subditos pessime tractant, sic etiam & emphyteota si rem emphyteoticam deteriorat enormiter priuatur ipso iure, ut in. auc. de alie. euph. §. si uero quis. cum §. si. no. super for. h. emphy. contractus. ¶ Re stat nunc nonnulla circa premisorū intelligentiam annotare, unde queritur vassallo cōmittente aliquam ex predictis causis quas oēs difficile erit effugere posse, an priuatus erit ipse vassallus feudo ipso iure, an priuandus sit per sententiam, a & breuiter dic q̄ priuandus est per sententiā, sicq̄ fiet pcessu debito modo cōtra eum, & probandum erit de delicto, uel culpa cōmissa, ut habetur in. c. j. in ti. de feu. sine culpa non amit. & in. c. sancimus. in prin. in ti. quo tēpore mil. iuesti. pe. de. & i. c. j. in prin. in ti. de nau. teno. a qua snia potest appellari ad Imperatorem, & alium iudicantem superiorem coram quo debet appellā se pre-

cap. 7. Aut est dubium quis eorum sit vassallus, & tunc aut ambo pretendunt vnum & est dem inuestitorem & dominum, aut pretendunt dueros inuestitores, seu dominos. Primo casu subdistinguitur, aut vterq; ligantium allegat hoc feudum esse suum propriū & nouū, & tunc erit iudex competens ordinarius, vel arbiter, vt. d. c. 1. §. 1. de le. cor. Aut vterq; dicit eē antiqum, & tunc dominus feudi iudex competens erit. vt. i. c. 1. §. 1. de inuesti. i. ma. fac. aut vnus dicit feudum esse antiquum, alius vero dicit esse nouum & propriū, & tunc de iure antiquo non dominus, sed iudex ordinarius, vel arbiter erit iudex competens. vt. i. d. capitulo primo in prin. de inuest. i. ma. fac. hodie autem de iure nouo cognoscent de causa pares curie, ut i. an. ap. su. vel curiam, c. 1. Secundo casu principali cum pretendant dueros inuestitores, tunc iudex ordinarius, vel arbiter de eorum causa cognoscer, vt. d. cap. 1. §. 1. de leg. cor. vbi autem esset controuersia inter vassallum, & alium quem constat non esse vassallū, tunc iudex ordinarius de causa cognoscer. vt in. c. primo i. titu. de contro. inter vassal. & dominum. Si vero controuersia esset inter vassallū & dominum, tunc pares curie cognoscent, vt in cap. 1. primo i. titu. de contro. feu. ap. par. ter. cap. 1. §. 1. de prohi. feu. alie. per Fed. de qbus omnibus & alijs pluribus, vide q non. per Inno. i. capitu. ceterum, extra de iudi. & i. capitulo ex transmissa. de fo. compe. predicta autem procedunt quando est contro. super pe-

29 titorio, † Quid ergo si fuerit contro. super solo possessorio feudi, an dominus est iudex dicit Bal. q non. i. dicto capitu. 1. de inuesti. i. ma. fa. alle. glo. Bar. in dicto capitulo ceterum, Et subdit q si dominus spoliauerit vassallum, q causa ista erit tractanda coram iudice ordinario, sed ad quem appellandum sit pro sententia lata super feudo no. per Inno. i. dicto capitulo ceterum. † Querendum superest an in huiusmodi feudalibus causis sit libellus offerendus, & dicendū est q sic per regulam generalem in auc. offeratur. C. de lit. comte. sed non fueratur per dominum de calum. quando est que stio inter dominum & vassallum. vt i. capitulo sacramentum. §. quibus. ti. de consue. re. feud.

31 † Sed pone q super re data in feudum est contentio inter vassallum & extraneum, & feratur sententia contra vassallum, vel fuit per vassallum facta transactio, an hec transactio, vel sententia noceat domino, dic q sic, quo ad vtile dominium tantum ipsius vassalli, quo autem ad directum nequaquam, vt habetur in capitulo primo. §. rei autem, in titu. de inuesti. de re. alie. fac. & in capitu. si vassallos, de suo ti. si de feu.

32 sue, contro. & i. capitulo primo i. ti. de contro. inter vassal. & alium cum multis si. † Quid ergo si res feudalit fuerit euicta per sententiam ab ipso vassallo an poterit regressum habere contra dominum de euictione, distingue aut vassallus tempore quo fuit de feu. inuesti. sciebat rē ipsam esse alienā, & tunc fuit in culpa accipiendo, vnde non poterit de eui. agere nisi speciale pactum super hoc intercesserit, aut ignorauerit rē esse alienā, & tunc aut vassallus denunciat domino litem sibi motam, & tunc agere poterit de euictione, aut non denunciat, & tunc regre poterit, vt hec omnia habentur in capitulo primo i. prin. i. titu. de inuesti. de re. alie. fac. & i. capitulo primo si de feu. vassal. itepe. sue. cui distinctioni consonat etiam ius commune romanorum. vt no. i. l. si feudum scens. C. de eui. cum simi. & vide quod nota. Iaco. de bel. in capitulo primo in titu. per quos si inuesti.

33 ver. ob. terio. † Sed pone q vassallus clandestine, aut per violentiam amisit castrum q habebat in feudum, an poterit agere de euictione contra dominum, dic q non. vt i. l. si. C. de act. emp. & l. si per imprudentiam. io. prin. de

34 euict. † Quid autem si postea dominus recuperauerit ipsum castrum a spoliatore, an tenebitur illud vassallo restituere. Quidam distinguunt aut vassallus fuit causa perendi castrū, quia non adhibuit debitam custodiam, & tunc sibi imputat, nec hoc casu tenebitur domino ad restitutionem, aut non fuit in culpa, & tunc teneatur dominus restituere. Sed dicendo videtur indistincte dominum ad restitutionē teneri. ar. l. secunda. ff. de condi. sine causa. & l. si is qui. in prin. & l. i. commodato. §. si. ff. commo. cum simi. alj distinguunt, aut peruenit res ad dominum ex causa lucratia, & tunc tenetur restituere, aut ex causa onerosa, et tunc non. † Rursum queritur dictum est superius longam esse differentiam inter feudum antiquum & nouum, sed pone vt sepius vidi, ecce q aliquis de nouo inuestitur in feudum de castro hic expresso tāq; feudo p̄no, auro, vel p̄ auito sic q tanq; paternum & antiquum esse censeatur, nunquid per talia verba assumet naturam feudi antiqui & paterni, videtur q sic. l. tradita in contractu seruanda est, vt in. l. traditionibus. C. de pact. & l. legem. co. titu. l. prima. §. si conuenierit. ff. de po. cum simi. In contrarium facit, quia per talia verba protectatiua non tollitur veritas ipsa. vt. l. si forte. ff. de castren. pe. & l. nemo poterit. de. l. prima cum simi. Bald. vero videtur sentire, & assumar naturam feudi paterni, & ob hec in eo succedant agnati, vt per cum no. in vers. si denunciat; in glo. in ti. an agna. vel si. de repub. her. capitulo primo, & al-

FORMA LIBEL. AD REDDEN. RATIO. TVTE:

lc. in ar. l. fi. C. de bonif. q. libe. et idem firmat in. c. i. de alie. feu. pa. post pri. ibi extra no. q. si rex concedat & c. ar. in. l. quicumq. C. de omni. gro. defer.

QVARE CVM PREDICTA. Hec est conclusio libe. ad quam semper aduer tendum est.

SVM MARIVM.

Incrementa facta rei feudali per alluionem cui cedunt, an domino an vassallo.

CVM OMNIBVS SVIS IVRIBUS. Que autem sunt illa iura dem est supra Sed quid in fructibus rei feudalis, vide q. etiam supra dixi, & traditur in. c. domino guerra. s. his consequenter. in. si. hic finitur. incipit con sue. Sed quid erit de melioramentis factis in ipsa re feudali, vide q. supra dixi. & habetur

in. d. c. guerram. s. si vassallus. et Sed quid dicet de alijs incrementis factis ipsi rei per alluionem, vel aliter, an cedant iuro domini, vel vassalli, distingue secundum Iac. de bel. vt per eum not. in. capit. i. s. si quis de manso. in. i. u. de contro. inuesti. aut incrementum accidit ipsi rei feudali facto vassalli, aut casu fortuito. Primo casu subdistingue, aut tale incrementum est sep. rabile a re feudali, vel non, primo modo, tunc pertinet ad vassallum nec sequitur, si autem sit inseparabile tunc accedit feudo. vt in. c. i. s. ex contrario. i. si. de inuesti. de re. alie. fac. & ibi no. Secundo casu principali, v3 cum casu fortuito accrescit, v3 puta per alluionem, tunc subdistingue, aut dominus inuestiuit vassallum cum omni incremento, & hoc est certum, & tunc pertinet ad ipsum vassallum iure feudi, vt in. d. s. si quis de manso. in. fi. ver. rursum. Aut inuestiuit sine incremento, & hoc est certum, tunc aut est incrementum latens, aut apparet. Primo casu pertinet ad vassallum. Secundo ad pertinere ad dominum. ar. l. i. fundi. s. i. & l. viusu. ff. de vsu. & de codi. sine causa. l. i. s. si. Aut est dubium, et tunc subdistingue, aut dominus aliquid sibi referuauit in feudo, aut nihil. Primo casu aut incrementum est latens, & pertinet ad vassallum, aut est apparet. & pertinet ad dominum, vt traditur. dicto. s. si quis de manso. Secundo casu cum nihil referuauit, & tunc aut vassallus possidet ipsum tale incrementum, & statur eius sacramento an fuerit de eo inuestitus vel non. vt dicto. s. si quis de manso. in. fi. aut non possidet, & tunc habet necesse probare per partes curie se fuisse de hoc incrementum inuestitum quo non probato pertinebit ad dominum, vt in. d. s. si quis de manso, ver. sed si dominus cum si. ibi no.

Forma libelli quo agitur ad reddendum rationem tutelle.

CORAM VOBIS Do. B. agit & in iure proponit Ioan. de ferra. de Papi contra & aduersus egregium doc. do. la. mangiarium, & quamlibet personam pro eo, & eius nomine in iudicio legitime comparentem dicens, & proponens eidem Iaco. q. quondam Ruglerius eius pater in suo ultimo testamento fecit constituit, & ordinauit eidem Iaco. tunc pupillos suos tutores & curatores, necnon & executores dicti sui testamenti prefatus d. Iac. dominam Beatricem ipsius Iaco. matrem ano logistam, & sine inuentarij confessione, ac ratione reddenda qui quidez do. lo. mangiarium, & do. Beatrix ipsam tutelam solentiter acceptarunt, & fecerunt cum debita solemnitate inuentarium rerum de bonis omnibus, & rebus d. Iac. actoris, & subsequenter gesserunt, & administrauerunt dicta bona, & res vniuersas d. Iac. actoris tam infra tps sue pupillaris etatis, quam post vsq. quo peruenit ad etatem, xviii. ann. fructus redditus, & proventus ipsorum bonorum recipiendo, & habendo, & de eis faciendo, & disponendo, prout eis visum fuit. Insuper dicit & ponit, q. predictus do. Iacob. simul cum dicta do. Beatrice executorio nomine predicto multa bona, & varias pecuniarum quantitates distribuerunt iuxta formam dicti testamenti, de quibus quidem taliter gestis, & administratis per eos tutorio, curatorio, ac dicto executorio nomine, necnon & de rebus proprietatis, & bonis in ipsa inuentario descriptis, & alijs de quibus supra prefatus do. Iac. mangiarium nullam fecit, nec reddidit debitam rationem Iacob. de ferra. supra scripto, nec reliqua restituit, prout de iure tenetur, quinimmo predictam rationem, & alia supra scripta facere, & ad implere recusauit personaliter, & recusat indebite & iniuste. Quare cum predicta vera sint, petit, & requirit prefatus Iaco. a vobis do. Ber. vicario antedicto, quatenus per vestram diffinitiuam sententiam, & omni alio modo, iure, via, & forma, quibus melius fieri potest condemnatis, & condemnatum iuris remedius compellatis supra scriptum do. Io. anag. ad faciendum, & reddendum d. Iaco. plenam, & debitam rationem predictae tutelle cure & executionis, necnon ad soluendum, tradendum & restituendum ipsi Iac. de ferra. omnia & singula bona in d. inuentario apposta, et descripta simul cum fructibus, & prouentibus per ipsuz d. Iac. habitis, & perceptis ex bonis, & proprietatibus antedictis, & cum reliquorum omnium integra satisfactioe & c. damnis, interesse, &

expensis deducendo in presenti iudicio omnium ius saluo iure &c. non astringens se &c.

SVMARIVM.

- 1 Quot sunt species tutorum.
- 2 Species tutelle ex ordine defertur.
- 3 Tutor datiuus non habet locum existentibus tutore testamentario & legitimo.

CORAM VOBIS. Valde periculum est huius tutelae, ac cure, & executione officium, prout inferius declarabitur, ideo que quia quilibet sapiens fugeret, nec tali officio se immiscere vellet iura voluerunt, quod certe persone cogantur assumere hoc officium tutelle, nisi aliquam iustam, & approbatam habeant excusationem, ut in titu. C. & ff. & in situ. de excusatio. tur. C. + Estque sciendum ad pleniorum huius doctrinam, quod tutorum tria sunt genera quidam tutores testamentarii ex eo sic nuncupati, quia ex testamento dari de quibus loquitur totus tit. C. & ff. de testa. tu. Quidam vero sunt legitimi hoc est ab ipsa lege ad tutelam vocati, de quibus loquitur totus tit. C. de legi. tu. Quidam autem sunt datiuus hoc est a iudice ordi. constituitur, de quibus dicitur per totum tit. ff. & C. qui. da. tu. pos. C. + Secundo prescendum est, quod inter has tutellas, v3 testamentariam, legitimam, & datiuam est dare ordinem, nam ex ordine est, ut primo offerantur, testamentaria omnibus alijs tanquam dignior

Secundo quod deueniatur ad legitimam. Tertio ad datiuam defertur tutela eo ordine quo heredes defertur. ut insi. de legi. pat. tu. post prin. & ff. de leg. tu. in. l. prima in prin. & hoc facit l. si quis sub conditione, ff. de test. tuto. & ibi per glo. Dyn. & Barto. nota. etiam per glo. & Cy. in rub. & l. prima. C. de test. tu. C. + Tertio est sciendum, quod habenti tutorem testamentarium, vel legitimum non datur tutor per iudicem ut l. licet. C. in qui cau. tu. ha. tu. da. non pos. nisi in certis casibus, verbi gratia, si patrimonium esset ita amplum, quod vnus solus non sufficeret ad administrationem, nam tunc alius adiungi posset per iudicem, vel si testamentarius tutor absens esset, & similia, ut habet in. l. propter. cum ibi nota. C. eo. tit. Sed curator curator regulariter potest adiungi, ut ff. de tu. & cura. da. ab his. l. neutri. §. si & que sit ratio diuersitatis. no. per glo. in. d. l. licet.

SVMARIVM.

- 1 Tutor an possit dari in minus solemnibus testamento.
- 2 Inter legitimos tutores, an detur ordo.
- 3 Mater an preferatur agnatis in tutela si non persistat in viduitate.

4 Pene iuris ciuiliis propter transitum ad secundam uiam, an hodie sint correcte de iure canonico.

5 Mulier transiens ad secunda vota succedit filio impuberi mortuo ab intestato in bona paterna quo ad usufructum tantum.

6 Mater vidua preferatur auo paterno in tutela filii.

7 Curator an detur testamento.

8 Cuiuslibet speciei tutor. an statim possit administrare alio non requisito.

9 Que sit pena non facientis inuentarium.

10 Quando fiat inuentarium.

11 Tutor an teneatur facere inuentarium antedatam hereditatem.

12 Coram quo fiat inuentarium.

13 Que res, & qua forma ponantur in inuentario.

14 Sufficit tutori dicere se inuenisse talia bona in inuentario.

15 Remissio confessionis inuentarij per testatorem quid operetur.

16 Remissio confessionis inuentarij, an possit fieri per partem legitimo vel datiuo.

17 Tutor an possit se defendere cum inuentario imperfecto, quod tamen pretestatus erat se perfecturum si res reperisset.

18 Tutor agens & inuentarium producens an debeat aduersario dare copiam.

19 Iudicis decretum an sit necessarium in omnitutore.

20 Iudicis decretum quid operetur.

21 Delata pluribus tutella, an iudex possit vnus concedere administrationem.

22 Satisfactio an sit prestanda a quocunque tutore.

23 Cur iudices in quacunque tutela faciant prestari satisfactionem.

IN SVO VLTIMO TESTA-

1 mento. C. + Ex hoc collige quod iste do. Io. mag. fuit tutor testamentarius. & hoc testamentum non fuit solemne, vbi autem esset minus solemne, vel datiuus esset in epistola, vel codicillis, tunc non valeret ipso iure datio tutoris, sed recoualesceret ex confirmatione iudicis, no. per Cyn. in. l. secunda. C. de test. tu. l. secunda. & C. de confir. tu. datum esset secundum aliquos minus solemniter testamento liberis, vel filijs testatoris per. l. hac consus. ex imperiecto. C. de test. licet alij contra quorum opi. sequitur Cy. in dicta. l. secunda de test. tu. Sed verior est opi. precedens, quia. l. patri inter filios esset minus solemniter disponere de vniuersa hereditate, quod maius est, quanto fortius de tutore, quod minus est, mater autem filiis suis dare tutorem non potest, nisi eos heredes insti-

a **¶** Inſtituat, ſz qd ſi iſtituit in luma tñ. dicit Lud. ro. cō. cc lxxxv. q̄ nō p. l. peto. ſ. m̄ſe de le. 2. et dicit notabile eē. & ſibi vide q̄s tu tor ſit p̄ſeren dus cū ab am bobus parenti bus ſit datus.

b **¶** Sublate, vī de p. lo. ſ. ana. cōſi. cū. et ibi de. q. p̄cedenti bus, et p̄ anch. centi. c.

c **¶** Tan auus, vī m̄ſi i tutell a p̄ ſerā bal. i. l. ſi q̄s ſub condō ne. de teſt. tut. bal. in. l. cui er ror. ſ. i. d̄ poſt p̄ Anchi. me lius cōſ. cū. j.

a tuat a q̄q̄ datus poſſit p̄ iudicē, ſz nō cogit cōfirmare, vt h̄. in. l. m̄ſ. C. de teſt. tu. et. l. i. C. de cōfir. tu. cū ſi.

2 **¶** Cēſante ergo teſtamē tario tutore ſit locus legiti mis i quos etiam legiti mos eſt dare ord̄nē, nam primo loco deſert tutella ei cui deſert h̄rditas ipſius pupilli, vt in auc. ſicut hereditas. C. de legi. her. i. d̄ q̄ mater pupilli ſi ueli admittit ad tutelam, & ceteris p̄ſertur ei tutela, vt no. gl. in auc. matr. & auie. C. quādo muli. tu. off. fun. po. & eodem modo p̄ſertur in cura, vt no. glo. i auc. m̄ſi. & habetur in auc. vt ſine prohib. me. debi. ſ. 1. col. 7. & i auc. vt ſi. de her. ab intēſt. ſ. ex his. & ibi p̄ la. de bel. debet tunc ſe, & ſua obligare, & renunciare, prout ibi diſponitur. **¶** Et hec locum h̄nt ipſa ſtante, & in uiciditate, ſed tranſeunte ad ſecunda vota expirat eius tutela et cura, vt i auc. fact. m. & l. 2. in ſi. C. eo. 11. Et q̄ dixi eius tutelā ſinri per tranſitū ad ſecunda vota locū habet etiam ſi fuiſſet tutrix in teſto conſtituta ſecundum cōmunez & vulg. opi. licet Dy. contra teneat, vt reſert Cy. plene in. l. oēz C. ad ter. quo caſu teneſt ipſa mater ſi tranſiit ad ſecunda vota petere, & decer ni facere per iudicē alios tu tores ipſi filio ſuo alſi ſi decederent in pupillari etate priuaretur eius ſucceſſione, q̄ eſt no. & infinite molle res iuris ignare remanent i hoc decepte, unde per ſtatutum bene factum eſſet, ius ſuccurrere, vt tangitur, & h̄ i. d. l. oēz et. i. l. ſciāt. C. de legi. he. Fallit ſi hec ſi pupillus haberet aliuq̄ tu

torem teſtārium, quia tunc excuſata eſſet, vt i. l. credendum, in prin. ff. qui pe. tu. idem eſſet ſecundum aliquos ſi pupillus haberet alium legitimum & habitum, ut probatur in. l. cum iure. C. qui pe. tu. q̄ opt. firmat gl. in. l. qm̄ m̄ſe C. ad ter. vbi etiam ſunt alij caſus annotari in quibus mater excuſat, ſed in contrariu mul tū facit text. in. d. l. 2. ver. ſunt autem vbi pu njuntur ſi non petierunt eos quod ex. ll. ſunt de ſenſores & c. ff. qui pe. tu. facit. l. cum a matr. bus. C. eo. 11. opl. tenuit. bar. in. d. l. & i. l. 1. ſ. ſi matri. ver. q̄ ſi pater. ff. ad ter. licet ſecundū eum debeat, vel ſtatim renunciare, vel admini ſtrare, vt legitimus in tutela poſſit ſubſtitui. Ex quibus habes notare vñ caſum quo mul tier filij ſucceſſione priuatur, alſi dixi in ti. de her. ab intēſt. dela. quos ponit Cy. in. l. 1. C. de ſe nup. & ibidem per glo. & in auc. ibi poſita

4 **¶** Sed hoc iſurgit dubiū an h̄mōi pene q̄ iſli gūtur a iure p̄p tranſitū ad ſecunda vota per ius ciuile ſint p̄ ius cano. correſte, iuxta di & um Paul. quo ſcribitur mortuo viro mulier nubat in domino. Et breuiter diſtinguendum eſt ſecundum Inno. & Hoſt. vt per eos no. in cap. pe. & ſi. de nup. Quedam ſunt pene que in ſtinguntur propter nimiam feſtinantiam nuptia rum ſecundarum, quia mulier nubit, infra tem pus lūctus, q̄ eſt annus, & iſte pene hodie ſunt correſte & ſublate. b **¶** Quedam ſunt pene q̄ inſtinguntur eo ſolo reſp̄cū, quia nubunt, & iſte firme durant omni iure, vnde iſta pena priuati onis hereditatis, quia nubit non petito tutōr adhuc durat omni iure. ſ. Diceret quis quare magis vñ caſu quem alio, cum vtrōq̄ vī deatur libera potestas nubendi inſringi. Dicit poteſt q̄ primo caſu agebatur de p̄iudicio mu lieris. Secundo de p̄iudicio tertie perſone.

5 **¶** Sed aduerte ad vnum ſingulare, q̄ quan do mulier eſt in caſu quo ei ſaluum eſt ius ſuc cedendi ab intēſtato filio in pupillari etate de functo, q̄ non ſuccedit ipſa mater que tranſi uit ad ſecunda vota in pleno dominio bonōrū paternorum, ſed in ſolo uſufruſu. In adueni tijs autem ipſius pupilli ſuccedit pleno iurē, & hanc penam pariunt, qui ad ſecunda vota tranſi uit vt eſt tex. no. in auc. de nup. ſ. hinc nobis. & not. per glo. & Cy. in. l. mater. & ibi q̄ tex. C. ad ter. & in auc. ex teſtamēto. C. de ſe. nup.

6 **¶** Quid ſi mater vidua, & vult acceptare tu tellam filij ſui, ſuperest autem auus c̄ paterius ipſius filij queritur an mater ipſo auo in tutel la preferatur glo. in auc. de her. ab intēſt. ſ. 1. & in. d. auc. m̄ſi et auie, vī ſentire q̄ ſi q̄ opt. ſe quūtur quaſi communiter doc. Sed Ia. de bel. determinat contra. in auc. de her. ab intēſt. ſ. ſi, & ſdem dicit vbi ſuperest auus & auia, nam ſemper

semper in tutela masculi ascendentes ltimi pre-
 ferri debent feminis, & q̄tum ad hec iura anti-
 qua remanent incorrecta, quia in solis collate-
 ralisbus corriguntur quo ad m̄rem & autā m̄m.
 v̄i collr. in. d. §. si. non aut in ascendentibus, nec
 ob, q̄ tutela defertur eo ordine quo defert he-
 reditas vel successio, quia r̄idetur q̄ ille ordo
 attenditur quo ad m̄rem & autam inter se, &
 et quo ad collaterales cognatos non quo ad le-
 gitimos ascendentes sc̄dm eum, & hec opi. v̄i
 magis iuri & menti conditorum legū, ac egua-
 ti conuenire q̄ precedens. ¶ Deinde querit
 an sicut tutor in testō, ita dari possit cu-
 rator, dic q̄ nō, sed datus de facto per decretū
 iudicis confirmatur. v̄i insti. de cur. §. j. & l. cu-
 ratorem in prin. C. de neg. gest. & l. pen. in fin.
 8 C. de test. tu. ¶ Vltierius q̄ritur virū tutor te-
 2 stariū, aut ltimus, vel datiuus possit statim a
 administrare alio nō requisito. Dic b̄r q̄ tutor,
 & curator añq̄ administrationē se interponāt,
 vel imisceant tenentur facere quinq̄. Prio de-
 bet facere scribere inuentarium bonorū pupilli,
 vel adulti. Secundo debet administrationem
 assumere de lnia iudicis & decreto, & hec duo
 probant in l. tutores. C. de admi. tut. & l. tutor
 qui repertorium. in prin. ff. de admi. tut. cū ibi
 no. & l. fin. C. arb. tut. & l. si. C. de cura. fu. &
 C. de epi. au. & l. de creationibus. & ibi p̄ Tac.
 but. Tertio debet iurare vitia facere, & inuisi-
 lia pretermittere. v̄i in auc. v̄i hi qui obli. phi.
 re. ma. col. vj. §. si. Quarto debet satisfāre rem
 pupilli, vel minoris sal. for. vt. l. sed si ad p̄ns.
 in fi. ff. rem pupilli sal. for. et. l. ltimos. et ibi no.
 in prin. ff. de leg. tut. Quinto debet promittere
 & fideiubere pupillum indefensum non relin-
 quere. vt. l. si. §. defensionē. C. de admi. tu. quos
 oēs casus no. glo. in. d. l. tutores. & d. l. tutor q̄
 repertorium. ¶ Nunc aliqua videamus circa
 9 singula supradicta. ¶ Et primo circa inuentariū
 queritur q̄ sit pena non facientis inuentarium
 r̄nde. q̄ est duplex. Prima quia repellit ab agē-
 do, & tanq̄ suspectus remouet ab offō. vt. l. si.
 C. arbi. tu. & l. 3. §. tutor qui repertorium. ff. de
 admi. tu. Secundo q̄a cōtra eum iuratur in litē,
 vt. d. l. tutor qui repertorium. ff. de admi. tu. et
 l. pen. & C. de in lit. iur. nisi sibi esset confessio
 inuevariā a testōre remissa. v̄i in. l. si. §. illo. C.
 arb. tut. licet añ ipsius inuentarij confessionem
 possit agere illa q̄ non recipiunt dilationem. vt
 10 d. l. tutor. ¶ Admiptius q̄ritur q̄n debet fieri
 inuentariū, & quidam tex. in. d. l. tutores. C. de
 admi. tuo. dicit q̄ mox, q̄ exponitur multip̄te
 sc̄dm quosdam, t̄n sc̄dm cōem opi. debet intel-
 ligi cū citius cōmode fieri p̄r. ar. l. hec condō.
 ff. de condit. & demon. & no. per Cy. in. d. l. tu-
 tores. & Bartol. in. d. l. tutor, qui repertorium,

11 ¶ Sed an facere teneatur ipse tutor. inuentarium añ aditam heredi. dicit glo. in d. l. tutores. q̄ non q̄ opi. reprobant quidā m, q̄a hereditas adiri non p̄r nisi tutoris auctoritate insti. de aucto. tu. §. sed neq̄. l. si in-
 fanti. C. de iur. delib. q̄ interponere non poterit nisi prius factō inuentario. vt d. l. si arb. tu. ¶ Quare d̄nt isti potius fieri de her. inuentarium in quo pro-
 isto principio solum ponetur, & reperitur talē pupillum ius h̄re imiscē. hereditatem talis p̄ris, vel aui ipsius pupilli quo factō adhibet h̄rdita-
 tem pupillum cum tutoris auctoritate, & deinde ī ipso inuentario postea ponet singl̄ oia bona hereditatis predictę, & de his plene traditur p̄ glo. & tangitur per Cy. in. d. l. tutores. Et hec in pupillo locum h̄nt. qui non est in p̄ris p̄tate, aſs autē si ē in p̄ris p̄tate, tunc sc̄dm quosdam ex̄ntia sui h̄rdis adeo confirmat dationem tuto-
 ris sicut confirmat tabula pupillares, sicq̄ nō est adtio necessaria, sed sufficit, q̄ tutor facit in-
 uentarium, de quo plene vide per Cy. in. l. fin. 12 C. de test. tut. ¶ Sed vltra querit coram quo fieri debet hoc inuentarium. B̄r dic sc̄dm glo. q̄ coram iudice, vt not. in. d. l. tutores, verunt̄ sc̄dm opi. oium doc. dic q̄ sufficit fieri per pub-
 licum tabellionem extra iudiciū, & sic cōs̄ seruati consueudo. vt ibi no. per. Cy. & Bal. in d. l. tutor qui repertorium. secus est in inuenta-
 rio, q̄ sit per heredem, nam illud est stendum co-
 ram iudice. vt. l. si. C. de iur. deli. Et predicta q̄ dicta sunt in inuentario tutoris factō extra iu-
 dicialium procedunt quantum ad cōmodum, vel incōmodum ipsius tutoris, & pupilli, q̄tum au-
 tem ad debitores ipsius pupilli in inuentario no-
 minatos, vt possit ex inuentario citari reḡ-
 ritur, q̄ factū sit coram iudice, & citatis ipsius debitoribus, vel p̄ntibus non contradicētibus, ver. in. l. cyrographis. ff. de admi. tut. & not. p̄
 13 Cy. & per Bar. vbi supra. ¶ Adhuc querit que & quales res, & qua forma ponēda sunt in inuentario tex. dicit in. d. l. tutores, q̄ ponende sunt oēs res et̄ instā ad pupillum pertinent q̄ t̄m importat, ac si diceretur ponēda sunt oia iu-
 ra corporalia & incorporalia oēsq̄ res tā mo-
 biles q̄ immobiles per singula latera, & cōfinia talē q̄ res reddantur certe, ita q̄ ipse tutor pos-
 sit ex ipso inuentario conueniri a pupillo ipe rōnis reddende, vt. d. l. fina. in prin. C. ar. tu. & in. l. si rem. in prin. ff. de rei vend. verunt̄ non tenetur necessario ipse tutor in suo inuentario ponere noia creditorū quibus pupillus est ob-

a ¶ Statim, dic q̄ ea que prece-
 dūt inuentariū p̄t administrare tutor illo nō cōfecto, sed. 15. incumbunt tūtori volētī administrare, vt late per Roma. consi. ccccxv.

a **C** Est obligatus. de hoc per Fran. de Aret. consi. 148.

b **C** Inventarij. de hoc per Angel. late consil. cxxv.

c **C** An debeat dari copia inuentarij. Bart. Bal. & Angel. in l. secunda. C. de ali. pu. pre. bal. in l. fina. C. de preci. impe. of. Bal. in l. fin. C. de arb. Bald. in rubri. C. de fid. instru.

a gatus. a ar. l. fina. C. de ali. pu. pref. Sed nec et noia il-
loru exponere debeta g-
bus veritate ispeeta pupil-
lus hfe debet si de eis nulla
sunt instra, nec probones
quia non pnt dici in bonis
proprae inueta, vt dicit ille
tex. ar. instr. de re. diui. s. ite
lapilli. Si aut contigerit ab
eis exigi qd deberet, tunc il-
lud exactum poni debet in
inuentario tanq. de nouo re-
perta. vt. l. fina. s. tali. C. de
cura. su. **14** **+** Ex gbus oibus
p3, qd tutor debet dicere in
inuentario se inuenisse infra
scripta bona in bonis talis
pupilli &c. nec e necesse qd
dicat, & attestetur illa fore
ipsius pupilli, i. sufficit. n. &
melius facti si dicat se inue-
niss. smptr. atq. quibusvis
verbis vtatur, plenam fide
facti inuentariu contra ip-
sum tutor e adeo qd non pos-
set dñij qonem referre ipsi
pupillo. vt. d. l. si. ar. a turo.
& p hoc deciditur, qd si tu-
tor dixerit se interuenisse i
talē domum i bonis pupil-
li q reperit aliena, qd tutor
non tenetur, quia facit cre-
dere habuit prima facie eē
in bonis ipsius eo ipso, qd re-
peritur illa apud pupillu, et
i hfditate pñis, nec talis tu-
toribus confessio h3 eum
obligare nisi in his rebus
q de facili pnt occultari, i
alijs autē puta imobilibus
non operatur confessio vlt-
tra veritatē sic intelligi d3
d. l. fin. scdm doc. vt plene
refert Cy. in d. l. si. qd no.

15 **+** Sed qd dices de illa quo-
ridiana qone qñ testor re-
misi tutori confessionem
inuentarij b quid operatur
talis remissio, credunt vul-
gares, qd per hanc remissio-
nem tutor sit excusatus ab
oi rōne reddenda siue bñ,
siue male administrat, sed
certe multi decipiuntur. I3
enim per hanc talem remis-

sionem excusetur tutor a confessione inuenta-
rij, non tñ excusatur a rōne reddenda omnium
eoru que ad eius manus perueniunt, vt pbat
in l. quidam decedens. in prin. ff. de adm. tu. ple-
nius dicam infra sup gl. in ver. analogistas. &c.
Habes ergo vnum casum in quo pot remitti
confessio inuentarij, v3 dispōne testōris, sed alio
mō pot fieri hoc remissio v3 per consuetudinē,
vel per legem municipalem, & per iudicem or-
dinarium, causa tñ litima interueniēte, sicut pos-
set iudex, qd plus est remittere dationem & cō-
stitutionem tutoris. vt. ff. ad tertul. lib. ij. s. tra-
ctati. ver. ergo si mī. & ar. l. pe. C. de ali. pu. p.
& C. qñ & quibus quar. pars deb. lib. ij. & sic
deter. Cy. in d. l. si. & Bar. & i. d. l. tutor qui re-
16 **+** **C** An aut hoc remissio inuentarij
conficiendi possit ita fieri per partem litimo, vel
datiuo tutori, sicut fit testamentario. Cyn. dicit
qd sic in d. l. si. & idem glo. in d. l. tutor. C. de
17 **+** **C** **+** Sed pone qd tutor vt fieri solet ce-
pit inuentarium facere, nec perfecit, sed prote-
stus est in eo, qd si aliqua alia bona reperierit
in bonis pupilli paratus est illa apponere, vel si
qua apposuit non apponenda vult illa pro non
appositis hñi, queritur si tutor agit, & obijciat,
qd inuentarium non perfecit, an poterit se defen-
dere ex hoc inuentario quasi sit perfectum, di-
cit Bar. in d. l. tutor qui reparatoriu. qd non, nec
protestatio habet sibi prodesse cū sit emissā su-
per eo, qd habet de necessitate facere, iuxta no. i
l. alimenta. C. de neg. gest. Cuius contrarium t3
& obseruat gñalis consuetudo per. d. l. si. a qua
non est recedendum. vt. l. minime. ff. de legi.
18 **+** **C** **+** Deinde queritur an c tutor dum agit & i-
nuentarium producit debeat de eo copiam dare
aduersario, dicit Bar. vbi supra qd sic v3 de illa
parte que sufficiat ad limitationem persone ip-
sius tutoris, non aut tenetur copiam facere de
rebus singularibus in eo descriptis. arg. in l. ij.
C. qñ & qui. quar. pars de nec. pderit ipsi ad-
uersario si dicat eam suspectum pp omissionem
aliquarum reru, quia hec casu non prosequat
propriam iniuriam, sed alienam, idq non est au-
diendum. ar. l. neganda. C. qui ac. non pos. & ff.
de pub. in. l. is qui reus. cum si. secundum eum.
19 **+** **C** **+** Venio ad scdm qd requiritur v3 iudicis
decretum de quo loquitur. l. 3. ff. de auc. pñam.
& d. l. si. C. de arb. tu. Et quero an in oi tutore
testamentario, siue litimo, vel datiuo sit necessa-
rium hmoi decretum dicit Bar. ubi supra qd sic
per tex. in d. l. 4. cum si. Fallit si testor hoc ex-
presse remiserit scdm eum. ar. l. si. ar. tu. Item fal-
lit si testor expresse decreuit, & ordinauit, qd
tutor sua ppria auctoritate sine alterius suffra-
gio possit ipsa bona pupilli attingere, & admini-
strare. ar. i. l. cui eorum, in prin. ff. de posthu.

Et no. in. l. j. de tu. & cu. illu. perso. & in auc. ut hi qui perit. re. mino. in fin. cum si. sicut et pot testor cōcedere legatario, vt sua propria auctoritate rem sibi per eū legatam apprehēdat scdm Bar. per tex. in. l. titia. §. j. & ibi no. ff. de le. 3. q. est multum no. & bñ facerent notarij si i testis apponerent hanc cfam. hoc aut decretum a de quo ad pñs loquimur nil aliud est q̄ ponere ipsum tutore in possessionem administrationis seu tutelae. ar. in si. q. no. In. in. c. propositi. extra de concess. preben. in. j. glo. vñ nimirum si ipse testor pot a seipso tutorem ponere in hac possessione, vel vt melius loquamur facultatē, & Iniam concedere apprehendendi talē possessionem, sicut in si. no. in. l. predia. ff. de acqui. pos.

20 **C** + Et aduerte q̄ istud decretū iudicis operat effectum in oibus bonis pupilli vbiq̄ positis extra iurisdōnem. & infra ipsius iudicis, dūmodo tam tutor, q̄ pupillus sint de eius iurisdōne. ar. l. magis puo. §. illud queri pot. ff. de re. eo. & no. per Cyn. in. l. predium. C. de predi. m. sicut alibi dicitur in si. de testō factō in vna ciuitate, qñ operatur suum effectū ē in alijs bonis sitis i alia ciuitate, vt no. in for. lib. qñ petitur here.

21 **C** + Sed pone q̄ pluribus ē delata tutela ex testō, vel iure līmo ab intest. an poterit iudex vni soli administrationē decernere, vñ q̄ non, quia oibus insolidum cōpetit administratio, vt. l. decreto. §. si. cum si. ff. de adm. tu. ergo non poterit iudex ipsi hanc prēm auferre, & vni soli conferre. arg. eorum que no. per Dyn. in. c. indultum. de regu. iur. lib. vj. In contrariū est veritas dūmodo hoc facit cum līma causa, vt tra dicitur per text. in. l. testō datos cum se. ff. de test. tut. & in. l. līmos. §. j. ff. de legi. tur. & l. j.

22 **C** + si plures. la. j. ff. de adm. tu. **C** + Venio ad quartum articulum de satisfatione, & quero an hec satisfactio prestanda sit a quocunq̄ tutore, & dic b̄ q̄ līmus tutor satisficare tenetur nisi sit p̄sonus. vt h̄ in. d. l. līmos. §. j. ff. de leg. tu. Testamentarius aut tutore, vel datiuus a iudice per inquisitionem non tenetur satisficare, vt no. in. l. dubium. & l. non oīum. C. de tuto. vel cura. qui fa. non de. in. l. de satisf. iur. post prin. Et in hoc datiuo ex inquisitione dato multum errant moderni officiales, nam oēs officiales faciunt satisficare, & est ratio, quia fides eorum est a testatore, & a iudice approbata. **C** + Veruntq̄, quia ipse officiales transcutit sicco pede, nec faciunt debitam super hoc inquisitionem ideo communiter faciunt ipsos satisficare quam practicam approbat glo. C. de tu. qui fa. non de. l. prima p. text. in. l. de actio. tu. §. nos autem, qui autem non facti sedit, repellitur ab agendo ex officio, vt. l. prima. & secunda, & si. C. de tu. qui satisf. non dederunt,

SVMMARIVM.

- 1 Datio tutoris facta puberi non valet,
- 2 Tutor decernendus si sit ex vna ciuitate, & bona sint i alia ciuitate, uter iudex decernet.
- 3 Quis si iudex competēs in dando tutorem si pupillus sit oriundus ex vna ciuitate & bona sint in alia, & ipse habitet in alia.
- 4 Qui datus est tutor si non sit de iurisdōne iudicis decernentis, non valet datio tutoris.

EIDEM IACOBO

1 **C** + Quid erit situnc erat pubes an valebit datio tutoris, dic q̄ nō, vt est tex. in. l. feye egressē ff. de tu. et cu. da. ab his. idē si iudex decreuit alicui maiori tutore. n̄ ē et n̄ non fuerit error expressus i decreto nihilominus datio tuto. erit ipso iure nulla secundū Bar. & doc. sed in sua lata p̄ iudicē distinguit an error fuerit teo expressus uel nō vt plene tangit i. l. j. C. qñ puo. non ē ne. Sed contra predicta multū obstat v̄ q̄ si p̄ iudicē deī curator alicui tāq̄ p̄digo q̄ non sit q̄ datio i3 l3 erratū sit, vt no. p. gl. in. l. si ab eo. ff. de yfusa. et in. l. q. nō ē p̄missa. fa. & si. idē p̄digo. Sed r̄ deī aliud est in isto cura. q̄ in illo tuto. et rō diuersitatis est scdm Bar. vt p. eum no. i. d. l. feye. ga etatis declaratio sit a nō, sed p̄digo litatis inq̄sio p̄inet et ad iudicē cuius snia ē si sit in qua v3, et ad p̄missa faciūt q̄ no. p. gl. i. l. j. C. de cu. fu. & p. Bart. in. l. is cui. ff. de ver. obl. **C** + Sed qd erit si pupillus cui datus ē tutor vel decernendus p̄ iudicem sit oriundus ex vna ciuitate, et i alia ciuitate sint hōa posita q̄s horū iudicē erit iudex b̄ cōpetēs i dando sibi

a **C** Decretum quid sit, vide Ioan. and. in. c. j. extra de reb. eccl. non alien. lib. vj. Spe. tit. j. de. j. & ij. decre. in prin. gl. ibi Ioan. Andr. in addi. glof. magna in cap. j. de reb. eccl. non ali. lib. vj.

b **C** Iudex, adde quod voluit Rom. consilio clviij. vbi ponit quibus episcopus debet distribuere bona relicta destrimentum habetur in diuersis locis, & terminis in quibus dat tutorem pupillo, vt hoc vi de Fulg. consil. lj.

b dex b cōpetēs i dando sibi

FORMA LIBEL. AD REDDEN. RATIO. TVTE.

Intorem dic qd vterq; eorum vt hf, & determi-
 natur per Cy. in. l. j. C. vbi pe. tu. Et si vterque
 dederit diuersos tutores ille tutor preferendus
 erit qui prius datus fuerit scdm Dy. vtribi no.
 per Cyn. ¶ Huius aut gra alia qd subiungit,
 pone qd pupillus habeat originem in vna ciui-
 tate, in alia vero sortitur ex accidenti domici-
 lium, in alia habet eius vniuersum pmoniu,
 quis erit iudex competes in dando tutore qua
 qd omens plene examinat Cy. i. d. l. j. & alij doc.
 finalr concludunt qd ille erit iudex competens
 sub cuius iurisdicōe per se in pupilli residētiā
 facit per text. in. l. magis puo. §. illud. ff. de re.
 eo. & ad hoc et facit. d. l. j. & sic debet intelli-
 gi. l. pupillo. de tuto. & curator. da. ab his facit
 et. l. j. in fi. ff. eo. ti. Et nihilominus iudex com-
 petens erit iudex sue originis. Ideoq; si vterq;
 ipsorum iudicum tam habitationis qd originis
 det diuersos tutores, ille tutor in administratio-
 ne preferitur qui prius datus fuerit vt est dcm,
 vbi aut de prioritare non apparet tunc preferri
 debet ille qui datus fuerit a iudice sue originis.
 arg. i. l. libertus. §. prescripto. ff. ad munt. scdm
 Dy. & Cyn. vbi supra. ¶ Si vero ille qui datus
 est tutor vel curator non est de iurisdicōe iudic-
 is decernentis non v; datio ipso iure, exigif
 qd vterq; tam is qui datur qd is cui datur sit de
 iurisdicōe dantis, vt. l. j. in fi. & l. ius dandi. ff.
 de tuto. & cur. da. ab his vt plene per glo. in. l.
 etiam. ff. de tutel.

SVOSTVTORES. ¶ Ideo autem
 hoc noie appellantur quasi tutores hoc est de-
 fensores vt insti. de tut. §. j. & ff. de tutel. l. j. in
 prin. cum si. Et si testator eis aliquid legauerit,
 & a tutela se excusauerint priuantur legato, vt
 in. l. post legatum §. amittetur. ff. de his qui. vt
 ind. quia et in iure dubia est presumpcio qd le-
 gatum sit eis contemplatione gerende tutelae. ut
 traditur in. l. sed hoc nimium, cum. l. preceden-
 ti. ff. de excusatio. tuto.

S V M M A R I V M.

- 1 Ex pluribus tutoribus vel curatoribus quilibet habet administrationem in totum.
- 2 Durante pupilli etate non tenet datio curatoris.
- 3 Datio curatoris non tenet nisi per iudicem confirmetur.
- 4 Qui constituitur curator, & quibus casibus.
- 5 Actor constituitur a tutore vel curatore.

ET CURATORES BRANT.

1 Ergo plures dati tutores, & cura. ¶ Vnde queri-
 tur an potestatem habeant in solidum admini-
 strandi vel pro parte, dic qd quilibet habet pote-
 statem in totum, posset tñ iudex vni soli decer-

nere administrationem, vt hec hñ in. l. si plures
 1 la. j. per totam. l. ff. de adm. tut. & l. decreto. §. i.
 si. eod. tit. & supra dixi. ¶ Sed hic aduerte qd
 2 durante pupillari etate non tenet datio cura. vt
 l. qui habet i. prin. ff. de tute. & l. i. curator. ff. de
 tut. & curat. da. ab his, sed finita etate pupillari
 vtres assumit. & qui datus fuit tutor nunc inci-
 pit esse curator volens tñ, sed non inuitus, vt. l.
 si tutor in fin. ff. de tutel. & rō. di. ff. & insti. de
 excu. §. si. & C. de excu. l. curator. vidi autem
 nec imerito apud vulgares dubitari an victri-
 cus possit esse tutor vel cur. sui priuigni. & vñ
 qd nō. quō si uideatur suspectus sicut uxor eius,
 dicendum tñ est qd possit, vt vñ gl. & tex. in. l.
 si. C. de cōra. iud. i. u. & C. vbi pu. edu. de. l. j.
 3 ¶ Deinde sciendum est qd talis datio curato-
 ris facta in testamento non tenet mero iure nisi
 fuerit per iudicem confirmata vt insti. de cura.
 §. j. & in. l. curatore. C. de neg. gest. & l. pen.
 C. de re. tu. cum si. qui et curatores prout tuto-
 res tenentur inuentarium facere, vt. l. in. C. de
 cur. furi. & in. l. de creationibus. C. de epif. au.
 & si curator non fuerit ordinatus a testōre nō
 cogitur ad ultus curatorem assumere nisi ad li-
 tes tñ, vt in. §. item inuiti. insti. de cura. licet pu-
 pillus inuitus tutorem accipiat, vt ibi no. & ff.
 de tu. l. j. Sed tñ non petit illum sibi decerni, ut
 l. si. ff. de ma. vin. sed ab alijs petitur, puta agn-
 atis & cognatis ipsi pupillo constitui, vt. ff. qui
 pe. tu. l. ij. ¶ Et no. qd curatores solent consti-
 4 tui varijs negocijs, & personis. Primo namq;
 constituitur curator minor, xxxv. an. & hoc du-
 pliciter uel ad negocia generalr, uel ad cās aut
 ad unam cām tñ, & tñ oēs faciunt inuentariū
 illo excepto qui datur ad unam solam cām qd
 non tenetur inuentarium facere, ut not. per gl.
 in. d. j. de creationibus, & in. l. fina. C. de in lit.
 dan. tu. facit. l. ad protegendam. C. eo. ti. & qd
 no. per gl. & Bar. in. l. si ad species. ff. rem pub.
 sal. fo. non tñ ut predixi minor tenetur inuitus
 tutorem recipere ad negocia sua agenda seu
 gerēda, sed ad lites sic, ut idonea sit persona cū
 qua iudicium possit sustentari; scdm qd hñ in
 §. item inuiti. insti. de cu. & noz in. l. momenta-
 nec. C. qui legi. perso. Item datur curator pdi-
 go furioso, & mentecapto, ut insti. de cur. §. fu-
 riosi quoq; & C. de cur. fur. per totum. tñ daf
 aliqñ curator bonis uacantibus & indefensis
 ad instantiam creditorum, ut. ff. de cur. bo. dā.
 per totum ad quem pertinet de ipsis bonis in-
 uentarium facere, nec habet illam potētiā quā
 habet tutor uel cura. ad negocia, ut no. per glo.
 in rub. & in. l. j. in prin. ff. de cu. bo. dan. Et p-
 batur in. l. tutor bonorum. ff. de adm. tut. licet
 tutor. & curat. ad negocia inuicem equiparari
 regulariter uideantur, ut no. in. d. l. cū uos mī-

noves. C. si aduer. rem iu. & loco dñorum repu-
 tatur, vt. l. qui fundum. §. si tuto. ff. pro empto.
 & l. interdum. §. qui tutelam. ff. de fur. nec in
 hñt illam pñatem q̄ hñt veri dñi, quia non pōt
 vendere nec alienare bona pupillorum nec mi-
 norum nisi ex iusta cā & litem ac iudicis acce-
 dente decreto, qñ sunt res immobiles, vel tales q̄
 inter imobilia computantur, vel ex ipis cursu
 non corrumpantur vt aurum & argentum vel
 filia, vt. l. magis puto. §. ne passim. ff. de re. eo.
 & l. lex que tuto. C. de adm. tut. cum si. ibi no.
 imo nec de his transigere, nec donationem face-
 re pñt, vt. l. non solum. C. de predi. mi. licet eis
 possit recte solui de redditibus & factis bono-
 rum suoru pupillorum, & l. sancimus, & l. cō-
 stitutionem. C. de adm. tutu. Alij autē debitores
 ex alia cā non liberantur perfecte soluēdo ipsi
 tutori vel cura, nisi iudicis interueniente aucto-
 ritate, scđm in dñōnem traditam. in. l. j. cū ibi
 not. C. si aduer. sol. & l. sancimus. & insti. q.
 alie. li. §. nunc admonendi, & ibi per gl. facit. l.
 ait pretor. §. permittitur. & §. q̄ in. ff. de mino.
 & l. lucius. §. tutela. ff. de adm. tut. pro quibus
 quidem oibus per ipsos tutorem vel cu. gest. de
 adm. tenentur reddere finitū tutela, & cur. de-
 bitam rōnem. C. de reliqua restituere, vt. l. rōnes,
 & l. aduersus. C. de adm. tu. & ibi plene no. p
 gl. pro hac adm. sunt earum bona tacite pigno-
 ri obligata, vt. l. pro offō. C. de adm. tuto. licet
 hodie cum iudex decernit tutelam vel curā fa-
 ciat in instro eorum bona expresse obligari.

5. + Est autē aliud sciendum q̄ plerunq̄ a tuto.
 vel cu. constituitur actor, vt. insti. de cura. §. si.
 & l. actor. ff. rem ra. hab. quia tutor & cur. nō
 pñt constituere ad lites procuratorē, vt. l. ne q̄
 tutores. C. de procu. sed ad negocia extra iudi-
 cialia sic, vt. l. procu. §. si tutores. ff. man. vnde
 dubitat qua forma debeat constitui talis actor
 qđ plene disputat Bar. in. d. l. actor. concludēs
 tñ q̄ duo dñt interuenire v3 mandatum tut. &
 cura. & decretum iudicis, sicq̄ constituendus ē
 in iudicio, vt probatur per tex. in. l. vnica. C.
 de auc. tu. seu cu. dan. & d. §. si. insti. de cur. i qua
 cōfōne debet subsistere scđm Bar. aliqua cā ho-
 nestā pp quam tutor vel cura. per seipsum non
 possit intendere administrationi hōmō, vt hñ i
 l. de ceto. ff. de adm. tu. & tñ tenet ipse actor
 litem constitutus cauere rem ratam pupillū ac
 ipsum tut. & cura. habiturum & in hoc differt
 a procu. vt plene disputat Bar. in. l. actor, et sic
 facias exprimi in instro constitutionis,

- 3 Qui possint esse executores.
- 4 Executores an habeant actionem contra scri-
 ptum heredem pro execu. fienda.
- 5 Pauperibus institutis heredibus qualem hñans
 executores potestatem.
- 6 Qui pauperes eligantur si inter pauperes here-
 ditas est diuidenda.
- 7 Quanto tempore duret officium executorum.
- 8 Quo tempore cedat annus quo durat officium
 executorum.
- 9 Annus officij executorum an currat ante enū-
 tum conditionis vel diei apposite legato vel
 institutioni.
- 10 Annus officij executorum an currat ante adi-
 tam hereditatem.
- 11 Dicitur annus an possit per episcopum pro-
 gari.
- 12 Pendente lite inter scriptos heredes, & inter-
 ueniente mab intestato an currat tempus anni.
- 13 Heredibus scriptis non aduentibus an execu-
 tores possint ante hereditatem aditam exerce-
 re officium suum.
- 14 Verbum licētia per se sumptum quid importet.
- 15 Executores habētes potestatem alienandi an
 possint permutare.
- 16 Executores an possint deputata ad certū ulum
 in alium vsum conuertere.
- 17 Executores an transferant dominium in em-
 ptorem sine consensu heredis cum habeant po-
 testatem alienandi.
- 18 Executoribus vendere volentibus an hñs sit
 cogendus exhibere res.
- 19 Executorum officium quantum ad heredem
 est necessarium.
- 20 Executores an possint bona vendere habita
 fide de precio ante q̄ decurrat tempus anni.
- 21 Executores an possint procuratorem consti-
 tuere.
- 22 Executor ad distribuendum inter pauperes
 an possit eligere filium spurium testantis tanq̄
 pauperem.
- 23 Executor deputatus ad male ablata an possit
 soluere alia debita ex causa honesta.
- 24 Vsq̄ ad quod tempus executor compellatur
 reddere rationem.
- 25 In reddenda ratione an sit credendum libro
 executorum.
- 26 Dato execu. ore super constituenda capella cu
 ius non est tanta ratio qualiter reddatur ratio.
- 27 Mortuo vno ex pluribus executoribus ad
 quem eius potestas d. feratur.

S V M M A R I V M.

- 1 Executores testamenti an sint sñes tutoribus,
- 2 Quotupliciter summatur executor.

1 AN EXECVTORES. + Aduerte
 q̄ natura & condō istorū an executorū adequat
 dicitis tutoribus & curat. & in aliquibus differt
 ab eis vt patebit in sequētibz de quibus exe-

cutoribus plene tradit. in. l. nulli. C. de epis. & cler. & ibi plene p. Cy. & alios doc. in. l. id. qd pauperibus. eo. ti. & per Bar. in. l. alio. ff. de ali. & ci. leg. & per Spe. in. d. de instru. edic. s. nunc vero aliqua. & p. gl. text. & doc. iuris cano. in. c. tua nobis. & in. c. ioh. de test. & i. c. si. de test. li. vj. ¶ Pro cuius tractatus pleniori cognitione videndum est prius q. phibeant esse executores, qbus cognitiss apparebit q. esse pnt. quia cognitio vno ex contrariis cognoscunt et reliqua vt in. i. de his q. sunt sui vel alle. in. in. princ. Scdo videbit de eorum pte. Tertio declarabit in qbus differant a tutore. & cu. alia insup incidet tractabimus ad mam pntia. ¶ Rurfus sciendum e q. executor pt sumi triplr. vno mo la rglissime. alio mo largius. tertio large. Primo mo cōprehēdit quislibet q. aliena negocia gerit vel exequit. puta. p. cu. ne. ge. & si. sumpto ar. ab ethimologia voca. Scdo mo cōprehēdit eos q. in. ius exequunt. & vltimas voluntates. Tertio vero mo solū cōprehendunt nuncij. et hi q. snias & alia acta iudicialia exequunt. vt. l. executorē. C. de exe. rei. su. horū aut executorum vltimarū voluntarū tres sunt spēs. nā quidam sunt ltimī. q. lā testamētarij. alij vero datus sicut supra dcm est in tutoribus. ltimī aut appellant hi quibus a iure cano. vel ciui. deserit pās exequēdi voluntates defuncti vtrputa eps. iconomus. et caplm. vt hī in auc. de ec. ti. s. finalit spālter. cum. s. le. & in. s. in oibus. & extra de test. c. tua. & c. io. & l. si qs ad declinandā. C. de epi. & cle. testamētarij vero sunt hi q. p. testōre ad hoc constituunt vt videmus quotidie fieri de qbus loquit. d. l. alio hēde. ff. de ali. & ci. le. & d. l. nulli. & c. tua. & c. io. datus at sūt illi q. p. iudi. constituant aliq. sed praro. de qbus loquit. l. 3. s. si. ff. de ali. & ci. le. ¶ His pmissis redeo ad principale qstū v3 q. sunt illi qui nō pnt eē hmōi executores. vl. vol. et bī r nēdē q. p. rō phibeat esse frēs minores de quo imēse traktant. & condolēt. ga manus. & pedes vellēt tā ipi q. ceteri mēdicantes & clericis ponere & imiscere in bonis laycorū. & eos rodere vsq. ad ossā. put quotidie faciunt. vt est text. in. cle. exiui. de ver. si. q. i. tali offō vertit vt plurimū tatus. & contractio pecunie. q. est cōtrarium rle beati Frā. iōq. non p. dēt e i auctoritas sut superioris. cui non lz dispēcare contra rām aīdi. cā. sed multominus pape constōnes istringere. ar. in. l. nā nec magfatus. ff. de arb. ceteri vero mēdicantes ac religiosi de sui superioris lnia. et non alr pnt esse executores. vt in. c. si. in prin. extra de test. li. vj. & no. p. Bart. in. l. a filio. ff. de ali. & ci. le. Itē pupillus furiosus mētecapus & siles. esse non pnt ad negocia vel ad iudicia pcuratores ex defectu sensualitatis repellunt

pp idētatē rōnis ab offō executorie. femina in boni intellectus pt esse executrix. vt in. d. l. a filio. lz non possit eē ad iudicia pcuratrix. ut in. l. alienan. C. de pcura. & l. feminis. ff. e. tit. & not. Specu. vbi supra ver. sed pone qdā mulier & c. Sup. erate iporū executorū restat de tribus scire. v3 an plures executores hēant insolidū scire tutores pā ē exequēdi vel cōiter fm. Itē an possint agere contra hī dātē & bōā hī dātaria p spā executione fīda alienare. Itē an possint. & quatr constituere pcurator. Item an de gestis. & cui teneant rōnē reddere. quo aut ad primū an pātē hēant cōiter vel insolidū fuerit. & sunt antiquorū. & modernorū variē opi. alijs qdē eqparatibus hos executores pluribus tutoribus. alijs vero pluribus pcuratoribus. alijs aut pluribus iudicibus. vt plixere fert Spe. in. ti. de instru. edic. s. nūc vero aliqua. ver. sed nung plures. & ē p. Cy. in. d. l. id. qd puberibus. in. vj. q. q. qdē q. seu disputatio est hodie sopita in. c. si. extra de test. li. vj. vbi ē ap probata opi. filiorum q. dixerūt cōiter tm eos exeq. posse nisi in quatuor casibus in qbus dē vltim pnt exequi. primus casus ē si vnus ē mortuus. scds casus si sit absens. tertius est si recusat exequi. vtrbi hī. q. rūs casus est qm testōr expresse insolidū singulis cōstituit pātē vt ibi not. ¶ Sed an hēant actionē contra scriptum hī dē p. ex. cutiōe fīda dīstingue. aut sunt executores gñales. aut particulares tm. puta ad faciendū capellā. Prio casu aut sunt merj. & pūi executores nullū participāes cōmodū. & tūc siue sint gñales. siue spāles. hnt condōnē ex. l. pal. nulli. & l. si qd ad declinandū cū si. aut nō sunt meri executores. sed cōmodū participāt. vtrputa si testōr legauerit eis cētū et iussit p. eos distribui quinquaginta. & tunc hnt actionē ex testō ad ipā cētū exequēda. vt pbāt in. l. si qs titio. in. princ. ff. de le. 3. & in. l. si seruus pluriū s. cū qd. de le. j. de quo plene p. Cy. n. in. d. l. id. qd pauperibus. in. 4. q. & p. Spe. in. d. s. nunc vero aliq. ver. scidē qd ē executor. Sed nūqd executores simpdr dati hnt pātē vendendi & alienā. p. p. auctoritate de bonis defun. p. dīstributione & executione fīda. Spec. in. d. ver. sed an executor vī dīstinguerē. aut sunt executores gñales nullo alio hī dē instituto. et tūc pnt vēdere & pecuniā conuētere i vsum deputatū alr non ar. C. de epi. & cle. l. orphanotrophos. aut alius ē datus hīs ab itest. vt cōiter accidit & cū eo sunt dati executores ad aliqua spālia exequēda. & tūc hīc considera. aut p. testōr ē sibi pās concessa alienādū. & tūc poterūt vēdere. aut hīc pās non ē ius concessa. & tunc aut testōr disposuit res quādā alienari. & pecuniā eādē distribui. & tūc lz nō declarauit psonā p

¶ fieri debeat hec alienatio, nisi in dubio presumitur hoc tacite ipsi executoribus demadasse, quia per concessionem cōsequitur presumitur concessio autem ad illud necessariū. ar. i. l. ad rē, et i. l. ad legatū. ff. de p. cu. & i. l. 2. ff. de iur. om. iu. & i. c. 1. §. p̄terea. de of. dele. aut super alienatione fien da testōr nil dīsonit, & tūc vendere non potē rit, vt. l. alio h̄r de ff. de ali. & cib. le. & ibi per bar. ¶ Quid autē si pauperes xp̄i sunt h̄rdes instituti, & dati certi executores ad distribuē dū bona inter eos qualē h̄bēt ipsi executores p̄tātē in ipsis bonis, dic q̄ loco h̄r dū sunt et iō v̄dere a poterunt, & omnes actiones intēta re ac alienare, vt in. d. l. si quis ad declinandā & no. p̄ Inn. in. c. officij de test. i. si, & per bar. in. d. l. alio h̄r de, quod tene menti, quia sepe de facto occurrit. ¶ Sed pone q̄ testator vt plerūq̄ accidit iussit distribuē bona inter paupes querit quos pauperes h̄bit eligere ep̄s vel executor, dic b̄r illos de ciuitate ep̄i exequētis nisi testator sp̄aliter alios elegerit, vt no. p̄ bar. in. l. cētū. C. de anno. & tribu. lib. 11. Et facit, d. l. nulli. & melius. l. si quis ad declinandā y. vbi autē, et y. sanūt nullus. C. d̄ ep̄i. et cle. ¶ Et no. q̄ fīda est distributio illis pauperibus qui sunt medicantes si reperiunt, deinde alij minore egestate laborantibus, vt i. ver. sinaut. & in ver. si. proxime precedenti, l. id quod pauperibus. ¶ Vltra queritur q̄to tempore habet durare hoc officium executorum. R̄ndetur q̄ p̄ annum, & non vltra quo anno finito deuoluit potestas exequendi ad ep̄iscopum & per hoc trahunt aequam illi clericis ad eorum melendinum, vt habetur in. d. l. tua. & c. c. i. o. an. & d. l. si quis ad declinandam, & in. l. nulli. q̄ tamē bono principio ordinatum fuit ad hoc vt testatorum voluntates fortirentur effectum suum, licet hodie hoc deuenerit apud eos in abusum, sed vt inquit Salustius, omnia mala exempla ex bonis initijs orta sunt, quia quidem potestas tem. pe. l. ep̄iscopō attributam non posset testator auferre quod no. vt traditur, in. d. §. tua. & in auc. de ec. si. §. si quis autem, et per cōsequēs q̄ eius fauore in ductum est non potest per eum remitti. l. q̄ fauore. C. de le. et. l. nō iudex. ff. de mi. cum si. iuuatur tamen predicta decisio per. l. n̄mo potest. ff. de le. ¶ R̄ursum querit quob tempore cedat iste annus b̄ an a tēpore mortis ipsius testōris an a tēpore sc̄ie ipsius executoris, et an hoc tēps sit vtile vel cōtinuū. et b̄r Bal. in. d. l. id quod pauperibus determinat q̄ currit a tempore amonitionis facte per ep̄m, et sit a tempore sc̄ie vere vel fīcte, vt no. in. c. nos quidē, et in. c. tua. extra de test. Ideoq̄ solēt ep̄i facere consōnes per quas generaliter monent quoscunq̄ executores super eorum executio

ne fienda, verumtamen secū dum eū si qualitas op̄is per ficiēdi requirit tēps. plixius vt puta executorē deputauit te stōr ad construēdū monasteriū, tūc secūdū Fed. de le. eius p̄tās extēdere post annū dum tñ vt credo ichoasset opus. infra annū. q̄ op̄i. sequit idē bal. ar. ad hoc i. l. si mihi et tibi, in. §. si quis ser uos, ff. de le. 1. et. l. iulij. §. 1. ff. de ver. ob. ¶ Vterius q̄rit an hic annus currat a tēpore euentū condōnis vel diei ap poste legato vel institutioni et determinat idem Bal. q̄ non ar. l. tali. ff. de iu. doc. in ratione sui. ¶ Et per hoc de terminatur quod si testator instituit filiū suū impuberē et heredem, et si decesserit in pupill. etā. vel postea quādo cūq̄ sine liberis q̄ eius h̄r ditas dīspensetur iter pauperes q̄ ante euentum ipsius condōnis non currit hoc tēpus dīspensandū ipsi executoribus, ratio est, quia hec condō videtur ita repetita ī executione sicut est de posita in principali testamento. ar. l. quidam testamento. §. si scriptus, ff. de le. 1. amplius pro latiore premisso rum doctri. queritur an hec annus currat executori ignoranti prout posset de facili euenire, cum executoribus alij quando non sunt presentes testamento determinat idem Bal. q̄ non quia ignorans c non potest exequi ar. in. l. pe. ff. de eod. qui per tu. ne gesticiam si consilio ep̄iscopō esset generalis, quia imposito p̄ ignoratā non p̄t̄ cul pa vel negligētia imputari, talis. n. cōstitutio est ius p̄torij, et p̄ cōsequēs tale tēps erit saltem vtile quod ad sui initium, vt not. in. l. super uacua. C. de temp. in iute. re. peten. nisi esset consueudo in contrariū sc̄dm eū. Idē t̄z bar. ante cum in. l. ḡno. ff. de

a ¶ Vendere, sed an tūc creditores habeat regressum contra pauperes vt cōtra illū qui emit vide per Anch. conf. v.

b ¶ Iste annus sed quid si finalis cōstitutio ne cauetur q̄ i fra. vi. menses fiat executio an vnum tempus confundat cum alio. vide an cha. consilio. cccxxvj.

c ¶ Ignorans q̄ hoc & de. q̄ cedentibus vide per Lu. rō. cōsilio. melius. cccxxvij.

a **Q**uod non adde Lud. ro. conf. clxxxvij. & vide qd voluit an. consil. ccxxij.

b **E** Vnā capellam A de qd si ista capella nō posset constitui sine dispensatione pape et eius voluntate tunc talis pecunia poterit conueri in alios vsus quia non dī posse qd nō potest sine dispensatione fieri per ea que habentur in l. apud iul. d. si. ff. de le. j. ita domi. in. e. gratia de rescri. in vj. & referunt repe. in repe. ele. sepe. col. vij. de ver. sig. et vide Alex. in. d. s. fina.

his q no. in. fa. veruntamen circa hōmī tēpora pōt sic distingui aliqui cursus tps i ducit fauorē ignorantī, & sic currit ipsi ignorantī ad eius cōmodū, ut in. d. l. gno. de in. fa. qñq; cursus tps in ducit sibi dānū, & tunc nō currit ignorantia vt in. l. cū lex. ff. de edi. qñq; cursus tps in. ff. de in. d. c. statui. de p. bē. li. vj. secūdū eundē bar. **10** vbi supra **C** Sed an hoc tēpus anni currat ante aditā hereditatē, dicit ipse qd sic in relictiōis ad pias causas, qd in his attēdit aditio hereditatis cū ea nō adita nō debent anī, vt no. in. l. j. C. de fac. **11** san. ec. **C** Sed nunqd hoc tēpus anni possit per episcopo pū progari. dicit ipse qd sic ex cā vt p eum no. in. d. l. nulli facit qd no. in. in. c. cū tibi. extra de ver. si. An āt tales exequo. teneant face re inuentariū. te. x. est qd sic in. d. l. nulli, & ibi et tangit per la. de bel. licet de cōiue tudine male seruet. Vltteri us querit an p dente lite in ter scriptos heredes, & iter venientes ab inestato currat istud tēpus anni dicit qd nō a quasi dubiū sit de viribus testamētī, & p cōsequēs de eorū baylia, et potestas, et sic tanq̄ impeditis nō videtur eis istud tempus debere currere, ut supra tacitum est vbi melius distingui vī, aut n. testm̄ habet clausulā codicillare & tunc currit, qd ab intestato est et eis potestas et executio demadata. ar. eorū q no. in. auc. ex cā p doc. & p Bar. in. l. j. ff. de iure co. & sic cessare habet iur is impediētū, aut nō habet clām insertā, & tunc nō currit hoc tēpus tali p dente lite, qd eorū potestas est impedita, sō nō currit sibi tempus, ar. l. j. in fi. C. de

an. exc. vt tamē multa habeat cessare & possint libere ipsi exequo. et eo rū officiu exerce re. Cōsiliū est qd testōr det ip sibi potestātē alie nād i hoc mō dās, & cōcedēs dictus testōr dictis suis exequo. ribus plenā, & liberā Iniam potestātē & facultatē distribuedi vōdendū & obligādī ac alienādī de bonis suis oibus ac unī ueris, & eorū singulis ppria auctoritate ipforū absq; Inia & cōsensu suorū heredū vel alī cuius eorū tā ante aditā hereditatē q̄ post liberās & absolūēs ipsos exequo. res ab inuētarij cōfectione, & a ratione reddēda, & q̄ plena sīdes p̄stet liberis eorū sī forsītā cōpellent villo tēpore reddere rationē quo casu adueniēte idē testator ipsi exequo. ribus legitur omne, & totū id in quo apparuerit eos dictā occasione de bitores remanere & c. Et no. qd tē in tutoribus **12** est bonū ponere hāc partē vltimā. + Vltterius querit ecce qd institutis heredibus et datis exequo. ribus qbus data est potestas exequēdi mō quo supra heredes nō aduenit hereditatē. an tunc poterunt exequo. res ante aditā hereditatē bona vendere, & dispensare dicit bar. in. d. l. alio hī de qd nō siue in testō sit inserta clausula codicillarī s. siue nō. ar. l. si nemo. de te. tu. & l. si nemo. ff. de re. iu. qd libertatis relictiō & datio tutele sint fauorabilia & tamē nō adita hereditate depeunt, vt. l. ii. de fidei. li. et. l. si. i. pri. ff. d. ma. te. l. q̄ filio. s. j. ff. d. hī. isti. et ibi no. de eo cui lib. cā tona adijci. Sed in his qd ad pias causas legata sunt bal. tenet vt supra vidistis. **13** + Itē querit qd importet istud verbū Inia per se sumptū dicit in. in. c. cū ad monasteriū. in. fi. de te. mona. qd importat liberā volūtātē, sed bar. in. d. l. alio dicit qd solū importat arbitriū boni viri. ar. l. fidei cō. in. s. q̄ q̄. ff. de le. iij. & ar. tit. j. C. de si. san. ec. vbi patet qd ibi testōr habet Iniam disponē. & nō potest tamē filiū p ter ire. Si āt isti orationi adijctā verbū libera tunc latior est attributa & ab soluta, vt hī in l. p. cui libera. ff. de proc. & in. l. fidei. li. ff. de fidei. lib. & idē dicit esse in verbo plenam ar. si pcurator ad vñā. ff. de pc. & in. l. j. ff. de **14** te. mi. **C** + Inde qrit an tales exequo. res q̄ habēt potestātē alienandī possint pmutare, vt qd nō arg. l. si pupillorū. s. si pto r. ff. de re. co. In cōtrariū facit. l. si. s. venditiones. ff. g. mō. p. vel hī p. so. & hoc est verior. nā tale verbū uē ditionis plato a psona priuata cōprehēdit in se omnē spētē alienationis p q̄ causa omīssa pos sit ipleri. ar. in. l. statui. a ceteris ver. labeo. ff. **15** de statul. **C** + Item queritur an isti exequo. res possint deputata p testōrem ad certum vsum puta ad maritandum aliquas puellas cōnertere in alium vsum, puta ad faciendum vnam capellam b & dīcendum est qd non sine licentiā &

Floritate pape, vt in cle. ij. in prin. extra de
 reli. do. ad quod facit tex. no. i. l. j. ff. de ami. re.
 ad ciuita. perit. & quod h̄ in l. legatū cum. l.
 16 seq. & ibi p. Bar. ff. de vsufr. ¶ Vltiores q̄
 rit an hi executores qbus talis alienādi p̄as ē
 concessa possint vendēdo dominū & possessio
 nē transferre in empiorē sine consensu here-
 dis videtur q̄ sic ar. in l. ij. & quod ibi no. C.
 quando decre. opus non est, & in alio de ali. &
 ci. le. & heres non potest impedire officiū exe-
 cutoris. nec rescindere pium testatoris propo-
 situm arg. l. si ego. §. j. ff. de iu. do. & l. cum p̄
 §. meui. ff. de le. iij. quidam tenent contra q̄a
 nisi heres cōsentiat vel prius de possessione exe-
 at non perdit dominium. ar. in l. si sicutas. §.
 fundo. ff. de contrah. em. Nec ob. si dicatur suf-
 ficat q̄ empior inducatur in possessione, licet
 non constituatur verus possessor. ff. de fun. do
 tali. l. si fundum, quia responderet q̄ illa lex
 loquitur quādo dominus vendebat, hic autē
 non sic quādo eius minister. ad q̄ facit. l. si q̄s
 prohibuerit. ff. de pu. Et habeant executores
 potestate a testatore non p̄t tñ ipse testator fa-
 cere q̄ inter viuos dominum transeat sine pos-
 sessione, vt in l. nemo potest cum ibi no. ff. de
 le. j. & hanc partē sequitur ipse Bal. si ergo se-
 cundum eū tale remedium erit q̄ empior agat
 ex contractu contra heredem, & consequetur
 ab eo dominium & possessionē mediante iudi-
 ce arg. in l. qui vniuersas. §. cum empior. ff. de
 ac. pos. quia non liceret ipsi executori propria
 auctoritate expel here heredem de possessione,
 17 vt in l. non est singul. ff. de re. iur. † Sed an
 heres sit cogendus exhibere executores res
 testatoris quas vendere volunt dicit bar. quod
 sic ar. in l. si tibi electio. §. si. ff. de oper. lib. qui
 bus rebus sic exhibitis tunc ordo tenendus in
 earū alienationibus talis erit v̄ quod habent
 executores liberam potestatem tunc erit in eo-
 rum arbitrio eligere, & videre quas res volue-
 rint, dum tamen bene se habeant nam p̄ mo-
 dico non concederetur eis venditio rei magni
 precij, vt in d. l. magis puto in §. ne passim. ff.
 de re. eo. conuicta. l. creditor. §. lucius. ff. m̄.
 si vero non habent liberā potestatem sed sim-
 plicē facultatem relatā ad arbitriū boni viri, ut
 supra dicitur est tunc nō poterunt quas res vo-
 lunt eligere, & vendere, sed seruādus est ordo
 traditus in §. ne passim. cum si. & cum hac di-
 stinctione debet intelligi gl. in l. pe. C. quando
 decre. opus non est & in l. q̄diu. C. de distin-
 pig. verū tamē in venditione sienda debet prius
 requiri admoneri heres vt sit p̄ns ipsi vendi-
 tioni secundum Bar. siue sint executores cū li-
 bera siue sine libera ar. l. creditor. C. de distin-
 pi. & in l. j. §. cum dicitur. ff. si cui plus q̄ per

le. sal. pro cuius latiori do- a Procurator
 ctina sciendum est secundū rem, vide pa.
 eum quod aliqui sunt plures de ca. cōf. cxi.
 vel unus habentes p̄stem & in au. ante
 alienādi a lege cōcessā ali- litem cōtesta.
 qñ habent hāc p̄tātē cōcef-
 sam ab homine primo casu regitur admoni-
 tio partis & regitō vt sicite p̄cedere possit
 alienatio vt p̄batur in l. a diuo pio. §. in vendi-
 tione. ff. de re. iur. & p̄ Cy. in l. si ut p̄ponis. C.
 de exe. rei iur. et in l. ab executor. C. quorum
 ap. nō recī. Secundū at casu subdistingue aut
 talis p̄as fuit ab initio & postea uoluntaria ut
 est illa q̄ procuratori a domino cōcedit, & tūc
 in alienationē uelit impedire debet ei denuncia-
 te, ne alienet. ut. l. si mandasset. ff. man. Aut ra-
 lis potestas ab initio uoluntaria, sed postea est
 facta necessaria, et tunc aut illa potestas fuit de
 terminata, & tunc non est necessaria certifica-
 tio, ut in l. si §. j. C. de iud. do. impetran. aut non
 fuit limitata, & tunc exigitur certificatio, ut l.
 18 credit. C. de distin. pig. † Horum ergo execu-
 torum officium licet fuerit respectu testatoris
 ab initio uoluntarium q̄tum tamen ad heredē
 est necessarium & quia de p̄iudicio heredis
 agitur circa rei precium q̄ non fuit limitatum
 per ratio eius certificatio faciendā est necessa-
 rio quod credo uerum, nisi a testatore huius
 19 certioratiois facta fuisset remissio. ¶ Et
 Vltra queritur an hi executores possint huius-
 modi bona vendere hab ita fide de p̄cio si-
 cut plerunq̄ anteq̄ decurrat tēpus anni, bar.
 vbi supra distinguit aut habentē dē contractū
 p̄tātē cum libera, & tunc vendere poterunt ter-
 mino p̄ eos dato ad solutionē p̄cij, aut non hñt
 hanc p̄tātē, & tunc non poterunt sic vendere si
 de habita de p̄cio p̄. l. si procurator. ff. de iur. sil.
 & in l. a diuo pio. §. si t̄ptor. ff. de re. iur. cōiur.
 et. l. qui romē. in §. calimacus. in si. de ver. ob.
 & sic p̄ hoc sequitur q̄ non sufficit executorē
 consistere se pecuniam cepisse, quia p̄ hoc nō
 impletur causa eis mandata arg. l. sed iulianus
 20 §. p̄iudice. ff. ad m̄ce. † Debet ergo notarius
 qui facit instrumentū venditionis in eo dicere
 quod p̄cium ipsius rei fuit in eius presentia ip-
 sis executoribus numeratum, & tunc plene p̄-
 habit licet non appareat q̄ ipsum p̄cium fuit
 cōuersum in solone legatorū. ar. l. j. §. nō at. ff.
 de exe. rei q̄ritur qd si nec res vendita p̄ exe-
 cutorē postea fuit euicta cōtra quē agere debet
 t̄ptor rideo cōtra h̄rē ar. l. j. si. ff. de pi. ac.
 facit totus ille titulus. C. credit. euc. pig. no. te.
 21 secundū Bar. ¶ Postea queritur an hi exe-
 cutores possint p̄curatorē a cōstituisse vbi
 distingue, aut uolunt cōstituerē ad negocia ex-
 tra iudicialia & tūc possunt, aut ad iudicialia, et

20 Pauperē. tunc anteli. conte. non pos
vide q̄ posui in sunt, sed li. conte. sic exem
1. si is q̄ in apo. plo tutorum, ut h̄ in. l. nec
ad alex. vbi la tutores. C. de pro. super q̄
re quibus adde vide plenius q̄ no. Spec. in
an possit elige d. s. nunc aliqua. ver. sed nū
re seipsum ro. 22 quid de iustu. edi. C. De
cōs. cccxxviiij. inde queritur an executor

deputata ad distribuendum
pauperibus possit eligere filium spurium ipsius
21 testatoris tanq̄ pauperem & in eo facere di
strubutionē, respondeo. dicit Iac. de are. & post
eum balc. q̄ non siue sit executor legitimus ut
episcopus siue testamentarius, quia omni casu
talis filius nec per senec per mediam personā
potest quicq̄ capere de bonis paternis arg. ff.
de yul. & pu. si isqui nec in dubio videtur ipsi
executori liberum arbitrium concessum dis
sponendi contra ius. vt. ff. de rei. nu. l. q̄ q̄. ff.
ad mun. l. lucius immo nec possit testator tale
arbitrium concedere. arg. l. nemo potest. ff. de
leg. j. verumtamen possunt huic spurio alimēta
distribui inspecto iure cano. ar. in. c. cum habe
rem. extra de eo qui duxi in matri. q̄ pol. per
adul. Sed de iure ciu. non per aac. ex comple
xu. C. de ince. nup. duntamen non fieret fraus
legi sub tali colore alimentorum distribuendo
in eum bona diuersa vel maiorem partem ip
sorum secundum Bal. ar. in. l. si. ff. de exer. Et
si fortasse episcopus vel executor in. l. cum di
strubiendo fraudem committeret non popie
rea fides possit ipsa bona a spurio tāquam ab
indigno vendicare, sed ipse executor vel epi
scopus contra suum factum veniens illa reuo
care ar. eorum que notantur per In. in. c. in li
teris. extra de of. dele. nec prescriptio obstabit
etiam si longo tempore superius possederit ar.
eius. quia titu. tanq̄ reprobatus pro nullo est
vnde non parit prescriptionem ar. in. l. pro le
gato. nisi spacio. xxx. ann. Presumitur tamen
bonafides propter superioris auctoritatem, vt

23 i. generaliter. C. de noxa. C. Querit an exe
cutor deputatus ad soluendū male ablata pos
sit soluere alia debita ex causa honesta. dicit
Arch. q̄ non ut per eum no. in. c. si res. xiiij. q.
iij. Sed an executor ad pias causas teneatur fa
cere inuentarium tex. dicit q̄ sic in. d. l. nulli.
ver. cum vir. Et in hoc equiparatur tutori, &
curatori facit. d. l. si quis ad declinandā de quo
not. Spe. in. d. s. nunc aliquis ver. sed an tenea
tur inuentarium facere tenetur etiam executor
de gestis, & administratis per eum debitam red
dere rationem episcopo vocatis, & presenti
bus heredibus, & alijs quorum interest. ar. C.
si vt se ab he. ab. l. j. cum auc. posita de quo la
tius, vide quod no. Spe. in. d. s. nunc vero, ver.

sed an simplex commissarius &c. & sic vides
q̄ executor testamentarius reddit rationē exe
cutori legitimo, sed non econtari cui ergo eps
reddit rationem dic q̄ soli Deo. ar. in. c. irrefra
24 gabili. extra de of. or. C. s ed vsq̄ ad quod
tempus poterit executor per episcopum cōpel
li reddere rationem dicit Bar. q̄ vsq̄ ad xl. an
nos. nam prosequitur in hoc ius pauperum q̄
durat. xl. annis. vt in aucten. de ec. ti. s. item si

25 pro temporalibus. C. s Sed circa hec queritur
nunquid in reddenda tali ratione credendum
erit libris executorum in quibus sunt descri
pte distributiones singulorum, dicit Spe. q̄ sic
eorum interueniente iuramento q̄ vera sunt
que in ipsi s libris descripta reperuntur q̄ iur
amentum habebit episcopus eis deferre in
specta qualitate personarum ipsorum execu
torum. Nam cum habeat liberā pauperum admi
nistracionem potest tale iuramentum deferre, et
sic debet intelligi. l. si quis pro redemptione. C.

26 de do. s. Sed quid dīcendum si testator man
dauerit construi capellam dato super hoc exe
cutor qui etiam cōstrui fecit. Deinde hic exe
cutor in ratione reddenda non potest liquide
probare de expensis quia opifices sunt mor
tui nec ipse sciuit scripturam nec librum face
re quid erit sciendum dicit idem Bal. q̄ vocan
di sunt duo vel tres opifices in illa arte periti,
qui opus illud videant & diligenter examinet
& extiment q̄tum materie & operatum in ip
sa capella construenda interuenisse potuit, nā
ex qualitate operis, & temporis adhiberi pre
sumitur quantita tīs ipsius expense. ar. in auc.
de non alie. s. q̄ aut & not. secundum eum, ga
alio non apparen te presumitur opus ab ipso
executore si cōstr. ar. l. si. C. de alimē. pupillo p
27 standis, & ibi p. bart. C. s Postremo queritur
pluribus datis executoribus si oēs vel unus
decesserit ad quē ipsius defuncti executoris de
fertur potestas dic plene, vt not. Spe. in. d. s.
nunc aliqua. ver. sed si alter ex duobus que dī
sputatō hodie est sopita per ea que habentur,
& notantur in. c. fina. de testamen. lib. vj.

ANOLOGISTAS. Et sine inuentar
ij confessione. C. Aduerte quod hoc ver
bum analogista est verbum grecum, & ejus si
gnificatum est secundum latinos vt expona
tur. i. sine ratione reddenda, vt traditur in. l.
quidam decedens in prin. ff. de administratio
ne tutorum, quod potest comprehendī q̄ gre
ca lingua est breuior quam latina immo dul
cior, et longe facundior quam sit latina. Cuius
ratio est quia apud grecos est maior copia vo
cabulorum quam apud latinos, vnde hic ad
uerte q̄ licet testator liberat tutorē vel curato
rē a ratione reddenda, non ideo tamen sunt pe

nlius excusati quominus ea que penes se ex-
 tant de bonis pauperum aut que dolo a possi-
 dere desierunt restitutione facere, ac de eis red-
 dere rationem compelluntur. imma si ipse tes-
 tator tutor legauit quicquid contingeret oc-
 casione ipsius tutelae administratione tale legatum
 non extēditur ad dolose commissā vel apud se
 existētia vel retenta, in. d. l. quidam decedens in
 prin. ad quod facit, l. non solum in secunda. §.
 ij. & §. pen. et in l. aurelio. §. si. ff. de liber. & le-
 gata. & no. per gl. in l. cum necessitate. C. de si-
 de commissis. Et potest esse ratio, quia reddere
 hanc ratio nē introductum est principaliter fa-
 uore pupilli vel adulti ideoque absolute non vi-
 detur per testatorem remitti posse, ar. l. scire. C.
 vt in possessione legatorum. & l. j. C. de v. s. f. u. s.
 facit. l. nemo potest. ff. de lega. j. & probatur in
 d. l. quidam decedens in ver. nemo. Et idem cre-
 derē in usufructuario cui facta est per testato-
 rē liberatio a ratione reddēda, nam cū vide-
 bat salua rerū subiecta tenetur finito usufruc-
 tu de proprietate ratione reddere. non obstante
 illa liberatione, ar. d. l. scire. et. d. l. j. cū ibi no.
 C. de usufructu. & quia non minus astringitur
 usufructuarius salua facere bona domini pro-
 prietarij q̄ ipse tutor bona pupilli.

CVM DEBITA SOLENNITATE
 inuenarium, Et hic notandum est quod re-
 gulariter quilibet tutor vel curator tenetur in
 uenarium facere, vt supra plene no. facit. l. tu-
 tor qui reperiuntur. ff. de adm. tu. aliter denega-
 tori sibi administratori, tamen si fuerit sibi per te-
 statorem remissio facta excusatur, vt. l. si. C. ar-
 bitrium tutelae, licet si velit possit illud facere.
 cum ibi liceat huic fauori, & remissioni renū-
 ciare, vt in l. si iudex. ff. de mino. & l. si quis in
 conscribēdo. C. de pac. Et aduerte tamē quod
 licet talis tutor excusetur si non faciat inuenari-
 um fortasse tamen ne res pupillares cadant
 in sinistram poterit iudex ex officio suo face-
 re quandam descriptionem non per docum. ipso-
 rum sicut in simili dicitur & no. per doc. in l. facultas.
 C. de iure scti. lib. x. & per Bar. in l. j. §. d.
 eligitur. ff. de vete. in possessionem intendendo.
 & facit. l. j. §. quod si fundum, & scripti super
 forma sacramenti, cū. n. talis tutor teneatur re-
 liqua restituere, & que dolo sui deperdita sunt
 vt supra dictum est quo modo de his rō redde-
 retur si aliqui honorū memoria non existit.

AD BETA TEM. XVIII. AN-
 norū &c. Et tutela finitur in masculo in. xiiij.
 b. an. in femina in. xij. insti. qu. mo. tur. finit-
 ur post principium. C. quando tutor vel cura-
 tor est. definit. l. si. vnde procedendo in ad-
 ministratione vltra id tempus hoc facit tanq̄
 curator cuius officium durat vsq̄ ad. xxv. an.

nos ipsius adulti, insti. de cu-
 ra. in prin. cum ibi no. et
 sic vnus, & idē potest esse si
 mul diuersis tēporibus eius-
 dem persone tutor, & cura-
 tor, vt probatur in l. si tu-
 tor post in si. ff. de tutel. et
 ratio. dist. & ex hoc sequit-
 ur, quod pro tali admini-
 stratione secundum diuersi-
 tatem temporis diuersifican-
 tur actiones quibus adu-
 lto obligatur, nam pro par-
 te pupillaris etatis tenebitur
 ad actionem tutelae, & pro
 alio sequenti tempore tene-
 bitur negotiorum gestorū
 actione, vt habetur in d. l. tutor in fine.

Q. VARE CVM PREDICTA.
 Hec est cōclusio libel. ad quā est sp̄ aduertēda.
SVM MARIVM.

- 1 Pendente tutela vel cura an possit peti reddi-
tio rationis.
- 2 Adultus si malitiose differret petitionem red-
ditionis rationis quid agendum.
- 3 Plures testamentarij vel legitimi tutores an te-
neantur in solidum reddere rationem.
- 4 Plures tutores diuersi fori qualiter cōueniant.
- 5 Actiones reciproce inter tutorem, & pupillū
transiunt ad heredes actiue & passiue.
- 6 Qua forma sit pcedēdum in ratione reddēda.
- 7 Calculatores redditionis rationis an sent per
omnia descriptis in inuenario.

DEBITAM RATIONEM.

Et hic multum est aduertendum. peti. n. de tref-
 bus ratio reddi. v. de tutela, de cura, & execu-
 toria, p qua ratione puo oim bona esse tac-
 te pignori obligata, p officio. C. de adm. tu. S. z
 an idē econtra memini me legisse. Et + Modo
 queritur an pēdēte tutela possit cōpellij redde-
 re rationē sue tutelae, dic q̄ nō, sed differēdū est
 donec tutela sit finita, vt in l. vbi finita, & in l.
 cū adhuc. ff. de tutel. & rō. dista. & eodē mō
 nō potest peti a curatore rationē reddi durā
 te cura, vt. l. j. et. l. rōnes. C. de adm. tu. de quo
 no. p doc. in d. l. j. cum aut finita fuerit tutela
 vel cura, tūc agi poterit cōtra tutorem actione
 tutelae negotiorum gestorū, vt in d. l. vbi finitā i
 prin. ad q̄ ratione reddēda cōpelleri debet of-
 ficio mercenarij iudex ipso tutores & cura.
 vt. l. j. §. officio. ff. de tutel. & ratio. dist. in qua
 ratione imputabitur tutor & cur. pupillo, & adu-
 lto vel adulti, vt. l. j. ff. vbi pupill. edus. & l. j.
 sumptus cum ibi not. C. de adm. tu. et. l. j.
 §. p̄terea, ff. de cōtrario iudicio tutelae, et si for-

a Et que dolo.
 vide An. conf.
 allega. cxxv.
 fut. conf. 25. et
 ibi an testator
 possit remitte-
 re librū rōnū.
 b Et in quarto
 decimo tutela.
 tamen regis in
 tela non fini-
 tur ante. xx.
 annum, & ei
 inuito datur cu-
 rat. r. voluit
 Old. consilij.

fan per modum excipiendi non habita eorum
 sumptuum compensatio, poterunt per viam agere
 di postea peti per ipsum tutorem & curatorem nisi
 si eius compensatio fuisset expresse per iudicem
 reprobata, vt hñ in. d. l. pterea, facit. l. q. in die
 §. si questionum. ff. de compensa. & est notandum
 qd sufficit ipsi tutori & curatori a principio bene
 gessisse vel impendisse etiam si euentus con-
 trarius sit secutus, vt hñ in. l. 3. §. sufficit. ff. de
 contrario iudicio tutelae. pot. enim agnosceret bo-
 nam fidem, & que p eum bona fide gesta sunt rata
 erunt aucta, vt. l. quotiens. §. denique imperator. l.
 l. c. plures. §. i. ff. de adm. tu. facit. l. nō est igno-
 tum, & l. bonam cam. C. de adm. tu. nec pote-
 rit ipse tutor vel curator tales sumptus petere
 a pupillo vel adulto, nisi tutela vel cura finita,
 vt in. l. 1. §. finito aut officio de contrario iudicio
 tutelae sicut dictum est supra e conuerso, vt.
 d. l. vbi finita. ¶ Quid autem dices de eo qd fa-
 ciunt plerūq; maliuoli. Ecce qd adultus differt
 petere rationē maliciose sibi reddi ab olim suo
 tutore, donec ipse tutor decesserit meditatus in-
 tra seipsum qd heredes tutoris nescient reddere
 rationē, & in totum condēnabuntur, vt in. l. 1.
 & 2. C. de hered. tutorum, quid erit sciendum.
 Certe dic qd tutor debet sepe denunciare ipsi a-
 dulto qd vult sibi tutelae rationem reddere qd si in
 hoc obaudiens fuerit debebit idē tutor facere
 eum citari coram iudice per quem cogatur ra-
 tionem suscipere, vt est tex. cum gl. in. l. si. C. de
 vlturis pupillaribus, verumtamen quia vidi mul-
 tos hñdes tutorum qui sub tali malitia consum-
 pti remanserunt ppter non redditam rationem
 per maiores eorum, esset sanctū opus provide-
 ri per viam statuti qd finita tutela vel cura nisi
 fuerit ratio petita intra biennium qd vterius nō
 presterit audientia super ea. ¶ Præerea que-
 ritur si sunt plures testamentarij vel legitimi
 tutores, an oēs in solidum teneantur reddere ra-
 tionem, distingue aut omnes gesserunt tutelam,
 aut quidam sic, aut quidam non, si oēs gesserunt
 tunc aut omnes sunt soluendo, et tūc diuiditur
 actio iter eos exemplo plurium fideiusorum,
 aut non sunt soluendo, & quilibet conuenitur
 iuxta facultatem suā, & vnus pro alio aliquid
 soluerit ab eo repetit vtili actione tutelae, vel di-
 recta a pupillo cessa, vt hñ in. l. 1. §. nunc tracte-
 mus. ff. de ru. & ratio, dist. Secūdo autem casu
 prius conueniendus est ille qui gessit, p̄ ille q
 non gessit, vt plene hñ in. l. 1. & 2. C. de ad. tu.
 & l. 1. C. si tutor non gesserit cum sim. ibi no.
 ¶ Quid si oēs gesserūt & sunt diuersi fori ha-
 bentes diuersos iudices qualiter conuenientur
 pro hac ratione reddenda, dic qd preses seu do-
 minus prouincie dabit vnum iudicē corā quo
 omnes conuenientur, ne ipsius cause continen-

tsa diuidatur, vt est tex. i. l. omnes tutores. C.
 arb. tut. cum si. ibi no. ¶ Et no. qd huiusmo-
 di actiones recipere dantur pupillo contra tu-
 torem & tutorem contra pupillum transeunt in
 eorum heredes tam passiuē q̄ actiuē, vt in. d. l.
 1. §. hanc actionē. & §. si. ff. de tut. & ratio, dist.
 & C. de here. tut. verumtamen heres tutoris
 omnia pariformiter tenetur sicut tutor si viue-
 ret, quia heres non tenetur de dolo, & lata cul-
 pa defuncti, nec de eius culpa leui vel leuissima
 nisi in iuris casibus. Primus est si lis fuerit
 contestata contra ipsum tutorem. Secundus est
 si heres lucrum senserit ex tali culpa. Tertius
 est si tutor gratiam fecit vt hñ in. l. 1. C. de he-
 re. tut. Item licet pp non factum vel exhibitū
 inuentarium contra tutorem iure in litem, non
 tñ iuratur contra eius heredem, nisi lis iam
 fuerit contestata contra ipsum defunctum, sed
 nec tenetur pp dolum tutoris, vt dictum ē,
 in ipse heres ex suo pprio dolo conueniet, vt. l.
 2. i. si. et i. l. alio iure, C. de in lit. iurā. ¶ Vte-
 rius queritur qua forma pcedendum est i hac
 ratione reddenda. Dic breuiter qd iudex eligit
 bonos viros seu arbitros expertos & idoneos
 in calculo talium rationū, quibus tutor exhibe-
 bit inuentarium & librum eius coram eis in
 quo sunt descripta data & recepta, quibus om-
 nibus & alijs dependentibus, & contentis cū
 diligentia auisatis si reperit pupillum
 debitorem tutoris ipsum condēnabunt, & eō-
 tra condēnabunt ipsum tutorem ad restituē-
 dum pupillo si eum repererint debitorem, licet
 secūdo iuris regulas ipsem iudex debeat ef-
 se calculator, & condemnator, vt hñ i. d. l. 1. §.
 officio. ff. de tu. & ratio, dist. & l. 2. ff. vbi pup-
 illus educari debeat. Sed propter iudicium va-
 rias occupationes solent fieri huiusmodi dele-
 gationes, & commissiones. ¶ Sed nunquid
 stabunt isti calculatores omnibus his que de-
 scripta sunt, & apparebunt in ipso inuentario.
 Dic qd sic, nam in preiudicium ipsius tutoris
 plenissima fidei facit hoc inuentarium, adeo
 quod non possit probari contrarium in. l. si. C.
 arbitrū tutelae, de q̄ plenius dic vt supra & c.
 ¶ Forma libelli quo agitur vt pacta seruentur,

CORAM VOBIS Domi. vicario
 & c. agit & i iure proponit, non in modū
 solēns libelli, sed qualis quīs petitionis, & sim-
 plicis facti narrationis. Philippinus de folpe-
 tris heres quōdam Gregorij contra & aduer-
 sus Blasium factum, & quamlibet aliam perso-
 nam pro eo & eius nomine in iudicio legitime
 comparentem dicens, & proponens idem Phi-
 lippinus qd vertētibz inter eos variis & diuer-
 sis discordiis & controuersiis & superinde cal-
 culatis, & factis inuicem ac plene di sculis rōnē

bus datorum & receptorum hinc inde, tandem interuenientibus ad hoc amicis ipsi Philp. & Bla. deuenerunt ad infra scriptas conuentiones pacta, & transactiones, solēni stipione ac eorū proprio iuramento firmatas, v3 q ipse Bla. ire deberet in anglia & emere de propria pecunia ipsius Phil. ballas cētū lane, deinde q ipse bla. sibi haberet & retineret domū vnam positam, & iacentem in ciuitate papie cui coheret &c. & ipse Phil. sibi haberet & retineret vineam vnam periticarum. x. positam in territorio cla stigiij cui coheret &c. q q sibi inuicē facere deberent generalem liberationem & absolutio- nem de omnibus & singulis que alter ab altero, & e conuerso petere potuisset quacumq; rati- one vel eā a dicto tpe retro. Insuper dicit ip- se Phil. q vltra premissa conuenit, & promisit ipse Bla. viderē dicto Phil. petiam vnam pra ti periticarum. c. positam super territorio vagā dentī camp. precio florenorū. cc. coheret &c. prout de predictis constare habet publico in- strumento tradito & rogato per T. notarium anno corrente, Mcccc. die & anno in eo contē tis. ¶ Rursusq; dicit & proponit idem Phi. q dictas conuentiones pacta & transactiones im- pleuit, & executioni mandauit pro parte sua, nec per eum stetit nec sabbit nec stare intendit, quo minus omnia adimplerentur & sicut pro ut in d. instrumēto cōtineatur. Et q dictus Bla. predicta omnia & singula adimplere pro parte indebite recusauit q̄ sepe et sepius de hoc ad monitus, & interpellatus fuerit p̄ritialiterq; ad implere recusat quo circa cum predicta vera sunt petit & requirit dictus Phi quatenus per versta diffinitiuū sniam condemnetis, & cō demnatū iuritis remedijs cōpellatis, supra scri- ptum, Bla. ad obserandum implendum & exe- quendum pro parte, supra scri, ta cōuentiones, pacta, & transactiones, & in damnis, & inter- esse, & expensis, passis, & factis per dictum Phi. ex causa predicta, & in futurum faciendis, & sciendis de quibus protestatur deducendo in presenti iudicio omneius &c. saluo iure &c. non astringens &c.

CORAM VOBIS. CAd materiam presentis libel. est cum diligentia aduertē- dum, quia totus mundus regitur pactis, & cō- uentionibus &c.

SVMMARIVM.

- 1 Quid sit ratio.
- 2 An sit reddenda copia rationis ei cui interest.
- 3 Si calculata ratione debiti probetur per testes an debitor sit condemnandus.

DISCVSSIS RATIONIBVS.
De istis rationibus plene no. Azo. in summa de eden. §. nunc de editione actionis rationum,

ac Probat per testes, adde circa hāc q̄nē cal- culi p̄bati p̄ testes, & vide alex. i. l. cū de ideb. §. i. i apo. ff. de p̄b. & ang. i terminis cōf. suo ici. i. de noie & sue m̄ris yginis gloriose amē. Pro decisione q̄nū resolutū ex cō. p̄posito vbi cōcludit q̄ stādū ē testibus depo. de salda-

1 + Est autem diffinitio secun-
dū eum talis. Rō est quedā
scriptura datorum, et recep-
torum causa negotiationis
cōmunis. ¶ Queritur an
de huiusmodi rationibus sit
scienda copia, & cuius inter-
est dic vt no. supra in forma
opponendi contra instrā de
quibus rationibus traditur
in. l. i. C. de eden. & in. l. i.
C. de erro. cal. et. l. i. §. ratio-
nes. & l. si quis ex argenta-
rijs. §. i. & §. rationes, & l.
quedam. & l. argentarius, in
prin. ff. de eden. & facit. l. ra-
tiones, & l. exemplo. C. de
prob. cum simi. ¶ Quero
de questione quotidie cur-
rente. Ecce q̄ titius agit cō-
tra gayum petendo ab eo,
c. in quibus facta inuicem,
& calculata ratione ipse ga-
yus remansit debitor dicti
titij & confessus esse esse
ius debiorem de ipsa quan-
titate de quo calcul. cōfes-
sione, & ratione probatur
per testes a idoneos queri-
tur an dictus cayus debeat
condemnari ad soluendum
ipsa. c. vidi istam questionē
de factio in papia & varia
consilia super ea. arguebar-
tur pro parte ea quod om-
nino debeat absoluti in pri-
mis quia ratio nuda ab in-
sertione cause nō tenet nec
essequm productū vt pro-
batur per. d. l. nuda ratio, ff.
de do. secundum lec. glo. ibi
positam, sicut nec stipulario
ualet sine causa vt. l. 2. §.

ta rōne calcu-
lata. l3 i spē nō
apparet de q̄ dū
mō cōflet ex q̄
cūq; cā calcula-
tura q̄a sufficiat
ad p̄b. dicit,
q̄a ēt sufficeret
eplā q̄ qs salda-
ris rōnibus cō
streat fē d̄bito-
rem, l3 sigillatū
nō exprimeret
& q̄ calculus est
Ter alle. casū. i.
l. ep̄or. §. luctu-
us. ff. d' pa. nisi
calculi error p̄-
bare qui i du-
bio nō p̄sumit
C. d' error cal.
l. i. i. tō est cōdē
nādus non ex-
stī. q̄a nō p̄ba-
ta, l3 ex debito
cōfessato i cal-
culata rōne q̄
cōfessio sola suf-
ficat ad petē. §.
lucius, facit. l.
publica. §. si. ff.
depo. tra ang. i
d. cō. 25. q̄ ici.
p̄ decisioe q̄o
nū. i. 2. et. 3. co-
lū. vide et Sal.
i. l. i. C. de cōf.
alexā. i. ap. i. l.
cū de id. §. si. ff.
de p. et cōf. 4.
i. i. vo. facit qd
no. pa. i. c. si ca-
utū. i. 3. col. y.
nūc v̄to ad gl.
extra d' si. ff. et

potissime vbi sunt illa verba spē et ex certa
scia q̄ iducit donationē, vt p̄ alex. i. d. cōf. 4.
i. 7. co. vbi adducit multas auctoritates, l3 qd
si error calculi se expressus i snia, an sniare-
neat, vide Fede, i cōf. 118.

FORMA LIBELI, V T PACTA SERVETVR.

CONVENTIONES. ¶ Istud verbum est generalius aliquo alio, nam comprehendit omnes contractus, & distractus, vt in l. 1. §. cō uentiones, & in §. adeo, ff. de pac. sicq; bonum est consilium vti isto verbo in instrumentis notarius dixerit talis conuenit dare, & tradere talem fundum cayo pro precio florenorum. x. non viciabitur contractus, sed erit contractus venditionis, licet non dixerim quod vendidit nominando specialiter ipsum contractum,

S V M M A R I V M.

- 1 Pactum quid.
- 2 Quot sint pacta.
- 3 Ex pactis contrarijs quid seruetur.
- 4 Pactū tacitū an tm̄ opere quantū expressum.
- 5 Pactorum diuisio.
- 6 Pacta contra substantiam contractus, & contra naturam rei que sint.
- 7 Apposita pena pacto qualiter agatur.
- 8 Pactum de futura successione an valeat.
- 9 Pactum de non petendo, & renunciando iuri, competenti, an sit idem.
- 10 Instantie litis potest renunciari simplici renū ciatione sine pacto.
- 11 Renunciare liti, & instantie litis vel cause an differant.
- 12 In renunciatione instantie an sit necessaria p̄ senta partis aduersę.
- 13 Predicta renunciatio an possit fieri parte contradicente.

1 **PACTA.** ¶ Diffinitur autem pactum cō iuncto tex. cum glo. sic, pactum est duorum vel plurium in idem dandum vel faciendum causa contrahende vel tollēde obligationis alteri ex eis pro alterum paciscende cōsensus, vt l. 1. §. 2. ff. de pac. & ibi no. per Azon. in summa. C. de pac. & p. Gos. in summa, extra de pac. ¶ Sciē dum est insuper quod diuisiones pactōrum multe sunt, quedam. n. sunt pacta innominata que stant in generali nomine, quedam sunt nominata que renefunt in aliquod speciale nomen cō tractus, vt in emptionem & locationem & ff. de pac. l. 1. in fi. Item quedam sunt pacta vtilia, quedam inutilia. Vtilium quedam secundum legem, quedam preter legem, vt no. in l. pacifico, ff. de pac. Inutilium vero quedam sunt inutilia ratione personarum vt inter patrem & filium in potestate constitutum, & inter virū & vxorem, quoniam pactum continet donationē vt inter officialem, & subditum & si exemplum in furioso pupillo mente capto prodigo cui bonis interdiciūm est minore habente cur. Quedam sunt inutilia ratione rerū super quibus pactum interponitur, quia non extat in rerum na

circa. ff. de dol. excep. nec alia obligatio vel confessio tenet sine causa vt. l. cum de indebito. in fi. ff. de prob. Sed in hac ratione nulla apparet causa inserta ergo & c. preterea ista talis ratio sic generaliter conclusa cum nō apparet de eius principio processu & capitulis dati & recepti, dicitur obscura, & cōfusa & ob hoc red dicitur nulla. vt probatur per tex. in d. l. argentiarius. §. edi. vtr ratio cum simi. ibi no. Preterea ista ratio potuit esse fundata super rebus turpibus & inhonestis seu a iure reprobatis & sic valere non debet. l. cum duobus. in fi. & l. qd̄ autem ex facto cum. l. seq. ff. pro so. & l. si remunerandi. §. rei turpis. ff. manda. & l. communi diui. §. inter predones. ff. cōmu. diuid. & facit. l. generaliter. & l. si plagi. ff. de ver. ob. nā destrucō fundamenti corrumpit edificium, vt. §. q. 1. cum Paulus. Ad oppositum autem q̄ cayus sit condemnandus, arguitur sic, regula traditur q̄ rationi & calculo stari debet nisi de errore calculi p̄dberur, vt est text. in l. 1. C. de erro. cal. et ibi no. p. Cy. et alios ar. hic p̄supponit q̄ nil de errore p. Cayū p̄batū est, ergo d̄ cōdēnari. Preterea probatū est q̄ hec ratio calculata est per vtrancq; partem & ipse cayus cōfessus est & se contentum vocauit debitor em fore ipsius titij sicq; ista cōfessio facta parte presente probat, vt no. in l. 1. C. de confes. & est tex. & hoc in l. publica. in fi. ibi ex ratione partitis & c. ff. de pos. Confirmatur hoc quia si ipse cayus scripsisset se debitorē titij i. suarū priuatorū rōnū ex hoc probaretur cōtra eum, vt. d. l. rationes in fi. C. de prob. & not. in l. quedam in §. nūmularios. ff. de eden. Ergo eodem modo cum facta ratione parte presente expresse confessus est se esse debitorem, & hanc partem sequi videtur Bar. in d. l. nuda ratio. Nec ob, q̄ dicitur facta sine causa, quia hoc est f. sum. est enim iusta causa que presumptiue saltem includitur in ipsa ratione calculata, & eorum que in vicem sunt data & recepta in quibus datis, & receptis potius presumitur causa habilis, & honesta q̄ inhabilis & inhonesta. ar. l. merito. ff. pro soc. & l. quotiens. ff. de reb. dub. cum simi. quod manifeste probatur in d. l. 1. C. de erro. cal. sumpto ar. ab errore cessante. Nec obs. q̄ ratio sit edenda a capite quia istud procedit ante rationem conclusam vbi error in eius calculo probaretur, secus autem post conclusionem rationis, vbi quis se fundat ex ratione conclusa, aliter non esset vnquam dare finem rationibus mercatorum quod esset absurdum, qui autem errore allegat illum probare debet, vt no. in d. l. 1. & vide quod no. per Cynum in l. sicut iniquum. C. de fide in instrumentorum, i. sequitur in litera.

tura vel impellibile est illud dari vel fieri. Que
dam sunt inutilia ratione turpitudinis & inho-
nestatis, vt quia cōtra bonos mores. Quedā au-
tem sunt inutilia tāq̄ rei publice contraria que
omnia ideo dñr inutilia, quia p.l. reprobata alī
qua vera, & iusta cā subsistente, vt. l. pacta que
contra. C. de pac. & ibi no. & hoc plene decla-
ratur, & no. per Az. in summa eodē tit. Am-
plius pactorum vitium alia est diuisio, nā que
dam sunt psonalia que non transeunt ad here-
dem vel aliam personam. Quedam autem sunt
realia hoc est transitoria in heredes & fideiuf-
sores ac correos, vt plene no. in. l. i. vnus. s. an-
te omnia. & l. idem in duobus. s. si. cum. l. seq.
& l. heredi. s. si. & l. non vnus in prin. de pac.
cum distinctione ibi posita. In dubio autē pre-
sumuntur potius esse realia q̄ psonalia, vt. l.
iurigenitū, in. s. pactorū ver. vtrum. ff. de pac.
& ibi no. insuper est reliqua diuisio noīda, q̄
subtilis & ampla. nam quedā sunt pacta nuda,
quedam vero vestita, vt plenissime nō. per gl.
& doc. in. l. iurigenitū. s. sed cum nulla. ff. de
pac. que autem sunt nuda pariunt exceptionē
solam, & nullam actionem, de iure ciuili de iu-
re autem canonico adionem, vt no. in. c. i. ex-
tra de pac. & Gofre. in summa, & ibi Inn. Que
vero sunt vestita pariunt vtrūq̄ v3 actionem,
& exceptionem, vt ibi h̄r quia talia pacta ve-
stita dicuntur, l. iuari, vt. l. legitima. ff. de pac.
vnde quatuor operant. Nam primo pariunt,
Secundo informāt. Tertio elidunt. Quarto per-
rimunt, que omnia decla. vt inquit glo. & Cy.
in. d. l. pacta que contra de pac. ¶ Restat que-
rere & declarare quot & quibus modis pact.
vestiantur. Et concludendo sub breuitate respō-
deitur q̄ vestiantur octo modis, v3 re, verbis,
litteris, interuentu, rei consensu. coherentia con-
tractus, legis auxilio, & operis initio. vt plene
no. in. d. s. si. & in. d. s. sed cum nulla. per gl. &
Bar. ff. de pac. aut que vestiantur coherentia
cōtractus, exemplū cum venditioni vel loca-
tioni aut donationi vel alicui simili cōtractui
nominatio pena aliqua apponitur, vt. C. d. pac.
inter em. & vendi. l. 2. & l. legē. C. de pactis. &
ibi plene per Iac. but. & in. l. pacta conuenta.
ff. de cōtrahen. em. & de ipsis pactis potest
loqui, presens libellus, que pacta iuxta contra-
ctum apposta sunt in cōi vsu ad quorū obser-
uantiam quisq̄ cōpellitur actione ex eo cōtra-
ctu iuxta quē sunt apposta vt in. d. s. sed cum
nulla, & ibi no. Et aduerte q̄ pacta facta per
tutorem bona fide, vel curatorem aut pcura-
torem specialem vel generalem cum libera va-
lent, & tenent, vt. l. rescriptum in fin. cum. l.
seq. & in. l. tutores. in. l. contrarius. s. fin. &
in. s. si cure, ff. de pac. & l. pactum, C. eo. tiu.

3 ¶ Quid si plura interueniant pacta contra-
ria. dic q̄ illa que sunt vltima derogabunt prio-
ribus, vt. l. pacta nouissima, C. de pact. & l. em-
ptor in princ. l. tale pactum. s. 1. & l. si vnus
. s. q̄ in speciem. ff. de pac. & si fortasse pacta
simul consensientia fuerint dubia vel obscura
interpretanda sunt contra proferentem, vt. l.
veteribus. ff. de pac. & l. labeo. l. cum in lege.
ff. de cōtrahen. emp. & in. c. cum contra eum
de re iudi. lib. vj. & ibi plene per Dyn. & si
vtriusque paciscentis voluntas conuenit, nec
sit processum ad factū executionem solo con-
trario sensu interueniente poterunt paciscen-
tes ab ipsis pactis & conuentionibus discede-
re vbi autem ad executionem processum fuisse
solutus consensus in resolutione non suffice-
ret sed factio contrario opus esset, vt. l. ab em-
ptione. ff. de pact. & l. prima, C. quando licet
ab emp. dis. cum simi. licet autem dixerim pacta
non corrigi ad extraneas personas, sed ad
solas paciscentes, & eorum heredes & fideiuf-
sorum tamen in pluribus creditoribus pactum maio-
ris pris nocet minori pti favore debiti et libera-
tionis, vt. l. maiorem cum. l. seq. & l. rescriptū
4 in prin. de pac. ¶ Et aduerte tantum operan-
tur pacta facta inter partes quantum verbis
expressa, vt. l. item qui conuentiones, & l. qui i
futurum, & l. labeo cā si. ff. de pac. possuntque
concipi pure in diem sub conditione tam inter
presentes quam inter absentes interueniente
nuncio vel littera, vt in dicit. l. labeo, & l. pa-
cta. ff. de cōtrahen. emp. vbi autem cuiusmo-
di pacta realia semel fuerint in fideiussorem
translata non licebit debitori postea paciscen-
do ius fideiussori ex eis questum auferre, vt. l.
sua. ff. de pac. & ar. in. l. si heres meus, C. loca.
& l. id quod nostrum, ff. de re iur. cum simili.
¶ Deinde alia pactorum diuisio subiungit-
5 tur que est q̄ quedam sunt pacta obligato-
ria, quedam vero liberatoria. Sunt autem
obligatoria per que quis astringitur ad ali-
quid dandum vel faciendum, vt patet hic in
presenti forma liberatoria sunt illa per que
quis ab obligatione eximitur & liberabitur
de quibus pactus liberatoris loquitur. l. si vnus
. s. pactus ne petere, l. si tibi decem. s. quedam
& in. s. pactus. cum seq. & l. tale pactum. in
princi. ff. de pac. que quidem pacta liberato-
ria si fuerint generalia porriguntur ad omnia
de quibus processerit obligatio aliqua licet
simplex transactio restringatur si sit generale
quo ad ea tantum, de quibus fuit cogitatum, vt
tradiitur per glo. & doc. in. l. emptor. i. s. lucius.
ff. de pact. & per Cy. in. l. si de certat. & l. sub
textu, C. de tran. nec recipiatur nouationē p sub
sequentem penalem stipulationem tam de iu-

FORMALIBEL, VT PACTA. SERVENTVR.

a Ad circa hoc, & vid. Pa. l.c. p. cario de p. ca. & l. ca. 1. de commoda. vbi pacta facta cōtra substātia nō valēt, s; faciūt trāsire cōtractū ī aliā specie cōtractus p. l. vbi ita donat ff. de dō. s; cōtra accidētalia valent, et tunc dat legē cōtractus & vide eū dē Pau. l. c. illo vos de pigno. vbi, & ad cognoscēdā spēm cōtractus magis atēdūt pacta q̄ verba.

b An valeat pactū de futura successiōe bal. l. l. cōsuetudo. C. q̄ sit lō. h. a. i. l. stip. hoc mō concepta. ff. de ver. ob. i. l. sig. seruū. ff. de actio. emp. glo. & Bar. i. l. con. dēnatiōis. C. de emāci. vide i. l. f. C. d. pac. i apo. ad Bar. & vide alexā. limitantē ī cōs. lxxxiiij. in. l. ij. volumine.

re veteri quam de iure nouo, quāuis pacta obligatoria hoc casu iure veteri nouationem recipere que iure nouo nō inducūt nisi expresse agatur, vt no. per. l. re scriptum. s. si pro con. quo penā. ff. de pac. & in. l. obligatiōem fere. s. si. ff. de ac. & obliga. l. p. d. ff. de ac. emp. coniuncta. l. fin. C. de nouatio. ¶ Item est sciendum a q̄ quedam sunt pacta que sunt contra formā vel substantiam cōtractus, & ista non valent, vt in. l. cum precario. ff. de pre. que dā sunt pacta que contra accidētalia cōtractus, & ipsa valent, vt. l. pacisci. ff. de pac. & q̄ no. per glo. & cy. in. l. 2. C. de iure emp. quedam sunt pacta contra naturam rei super qua pactum īterponitur, & tunc aut sūt ex intervallo, & non valēt, vt. l. per seruum. s. i. ff. de vsu. & habi. aut sunt incontinētis in ipso cōtractu, & tunc aut sunt cōtraria essentialibus ipsis cōtractus, & tunc non valent, nec ipse cōtractus, vt in. d. l. 2. per seruum. s. i. secundo responso. aut sunt contraria accidētibus, & tunc non valēt, sed cōtractus tenet, vt in. l. vii. frui. s. i. ff. si vsu. pe. aut pacta habet simpliciter inducere desictum, & tunc non valent. l. conuenire ff. de pac. do. & l. si vnus. s. illud ff. d. pac. ¶ Quid si creditor pactum fecit cum debitore q̄ si non soluerit ad pascā cadat ī penam. x. flo. dic q̄ aut ista pena est applicanda fisco vel alij tertie persone, aut ipsi creditor p̄rio casu aut publica p̄sona, puta no. stipulatus est hanc penā nomine fisci vt tertie persone, & tunc agi potest ad penā, aut solus creditor est pactus vel stipulatus ipsi fisco, & tunc non v3 pactum, nec sti

pulatio, nec agi potest ex eo per regulam alteri per alterum de qua in. s. alteri in sti. de iuti. sti. cū si. probatur hoc per tex. i. l. arbiter intra certum diem, & ibi no. Bar. ff. de arb. ¶ Secūdo casu principali subdistinguitur aut pena apponitur quantitati, & non v3 quia presumitur apposta in fraudem vsurario, aut factor, & se cundum aliquos v3 de quo no. per doct. in. l. cum allegas. C. de vsuris & per Barr. in. l. cum seruus ita. ff. de condi. & demon. ¶ Ad illud insuper est aduertendum q̄ licet regulariter omnia pacta obligatoria honesta secundū bonos mores contracta valeant b tamē pactum de futura successiōe cum per ipsum inducat vortum captande mortis alterius reprobatum est a iure vt in. l. si. & l. pactum. C. de pac. & in. l. pactum de colla. plenius tamen circa hoc sic dīstingue secundum Bar. aliquando sit pactum pro iure future successiōis conseruande, aliquando pro iure successiōis perdende vel minuende, aliquando pro iure successiōis acqui rende, aliquando de ipso iure acquisito certo modo disponendo. ¶ Primo casu v3 pactum, vt in sti. de leg. agn. suc. s. si. ¶ Secundo casu dīstingue aut tale pactum est commixtum cum debito, & tunc v3, vt in. l. 1. s. si parentes. ff. si a parē, quis sue. ma. aut non est cōmixtū cum debito, & tunc aut firmatur iuramento & v3, vt in. c. 2. de pac. lib. 6. aut non est firmatum iuramento, & tunc non v3, vt. l. pactum. C. de col. cum si. ¶ Tertio aut casu pactum nō ualet vt. l. stipulatio hoc modo. ff. de ver. ob. & ibi de hoc plene per Bar. probatur in. l. pactū. C. de pac. & l. cum donatiōis. C. de transactio. cum ibi notar, etiam si tale pactum esset iuramento firmatum quia est contra bonos mores cum tollere vel minuere habeat liberam testamenti factiōem, ergo & c. vt in. c. non est obligatorium de re. iur. l. vj. ¶ Quarto & vltimo casu distingue, aut pactum fuit interpositum su per heredi. hominis incerti, et indeterminati, et tunc valet, vt. ff. pro socio. l. 3. s. de illo. aut su per heredi. hoīs certi & determinati puta cay. & tunc aut procedit in consequētia prioris cōtractus & tunc v3, vt. l. si quis seruum. ff. de actio. emp. aut non procedit ex tali consequentia, & tunc aut venit sub quadam vniuersitate, & tunc v3, vt. l. 2. s. illud. ff. de here. vel de here. vel di. aut venit principaliter per se, & tunc aut cōtinet liberationem paciscētis & v3 vt in. l. heredi. s. filiam. ff. de pactis aut continet obli. & tunc aut ille de & super cuius heredi. pactum interponitur consentit, vel nō perseuerat et tūc non v3, vt. l. fin. C. de pac. & ibi plene per cy. Et predicta faciunt ad itam. g. que sepe occurrit in Montserratō v3, an duo socij possint se mul

mul pacifici q̄ altero defuncto alter super iuues sibi succedat de qua q̄one tangitur per Cy. in d. l. si. & per Bar. in l. si p̄ hoc modo, & ego scripsi super forma libelli quo agitur inter socios &c. vbi uide. ¶ Deinde notandum est q̄ sunt duo que vñ idem, & sunt diuersa. s. pacta de non petendo & renunciatio iuris competētis, ideo aut̄ dixi esse diuersa, quia eorū effectus sunt diuersi q̄d̄ patet, nam si mihi competētis petēdi fidei commissum in alicuius condōnis eūrum non possum huic iuri ante condōnis euentum renunciare per simplicem renunciationem sed per pactum de non petendo sic, ut plene traditur l. i. j. C. de pac. & l. de fidei cō. C. de trās. facit, l. si ita scriptum. s. si sub condōne. ff. de leg. ij. & huius dīte est rō scdm̄ Iac. butr. & per eū no. in d. l. i. nam renunciatore est aliquid a se abdicare preter ipsius renunciationem aliquam obsonem. Cum itaq̄ ius de futuro nudū cōpetat & verba renunciationis prefens tempus respiciunt, ergo non operantur sup̄ futuro ar. l. si a colono. ff. de ver. ob. & l. verbum erit. ff. de ver. sig. ibi aut̄ pactum sit de non petendo, tunc verba respiciunt p̄ns ips̄ & scdm̄ illum operantur, nam statim pacificens obligatur nō petere in futurum, ut l. si unus. s. pactus ne peteret. ff. de pac. merito ergo tale pactum super iure de futuro tollendo operatur, ut in d. l. j. p̄ hoc oportet q̄ male faciunt aliqui notarij qui vntur hoc verbo renunciat aut̄ in renunciatōnibus iuris de futuro, sed debent dicere talis fecit pactum de non petendo tale quid &c. ubi aut̄ imprudens notarius uteritur verbo renunciat. Dicit Iaco. butr. debet exponi, l. pactū de non petendo fecit non attendit allusione illius uocabuli. ar. l. insulam. ff. de pres. ur. & l. si uno in prin. ff. loca, & quia tractatur de fauore si non ualet ut agitur v̄z ut p̄t, ut l. an inuitiles ff. de acce. & plenius tñ circa hoc quid operet̄ repudiatio, quid pactum, sic distinguit. Quedā sunt iura fundata, et causata a consensu duorū. Quedam uero causata a consensu unius tantū. ¶ Primo casu non possunt tolli nisi per pactū, ut l. Pomponius scribit, cum. l. seq. ff. de nego. gest. & hoc si uelit quis tollere eā directo, ubi aut̄ per obliquum tolluntur sufficit unius repudiatio, uel uoluntas, ut l. solenniter. ff. de sol. & l. soluendo. ff. de neg. gest. Idē dic̄ si talia iura resideant solum apud unum, licet a principio fuerint causata a consensu duorum uisuta dñum, nam qui dñum acquisiuit p̄t̄ illud a se abdicare sola eius uoluntate accedente, ut ff. pro dere lic. l. j. ¶ Secūdo casu principali exemplum in legato uel fidei commissio q̄d̄ ante eius agnitionē est fundatum in sola persona testatoris, ut in l. cum pater. s. fundo. ff. de lega. ij. & tunc aut̄ est

purum & tollitur simplici pacto uel repudiatione, aut est condōnale, & tollitur pacto tm̄, ut no. in d. l. j. vbi aut̄ esset purū & agnitiuum per ipsum legatarium, tunc quia fundatum in p̄sona testatoris, & legis legatarij sola repudiatio nō ualere fecit pactum de nō petendo sic scdm̄ Iaco. butr. ¶ 10 ¶ Hic quibus oibus patet q̄ instantie litis p̄t̄ renunciatari simplici renunciatōne sine pacto, ut l. postquā litis. C. de pact. ¶ 11 ¶ Hic tñ aduerte q̄ aliud est renunciatore litis simpliciter, aliud est renunciatore litis uel causa, quā n. renunciat litis tm̄, vltorius non auditur uolens repetere actionem in d. l. postquā. qui aut̄ renunciat solū instantie siue expresse siue tacite auditur, uolēs iterum agere, soluit tñ prius expensis, ut in l. propterandum. C. de iudicijs, & nor. in auct. ¶ 12 ¶ Semel. C. q̄o & q̄n iudex. ¶ Sed an in hac renunciatōne instantie sit necessaria partis aduerse presentia glo. in d. l. postq̄. tenet q̄ non, Iaco. butr. & Pet. tenet q̄ sic, uel saltem q̄ sit citata, vñ no. in l. postq̄, & idem in renunciatōne litis, sed nec est necessaria p̄nsia iudicis secundum glo. & Iaco. predictum in tali renunciatōne litis uel instantie quo ad ius presens; quo aut̄ ad futurum essent necessaria scdm̄ eū vnde ad oē dubium tollendum sis cautus q̄n vis litis uel instantie renuciare facere citari aduerfarium & coram iudice ipsam renunciatōnem facere. ¶ 13 ¶ Sed quid si aduersa pars contradicit tali renunciatōni, an ea inuita fieri poterit distinguit, aut uolo litis uel instātie cause ex toto renuciare, & possum aduerfarjo inuito, ut l. postq̄, & l. de iustit. ff. de iud. ita tñ si soluantur litis expense. Aut uolo differre litis p̄cessum & non possum aduerfarjo inuito, ut in auc. qui semel. C. q̄o & q̄n iudex. Aut uolo libellum emendare, et possum hodie scdm̄ Odofredum licet glo. contra, ut in l. edita. C. de ed. cum distinctione ibi posita, et que remanet incorrecta secundum eum. ¶ Que aut̄ superius dicta sunt in simplici renunciatōne que super iure de futuro nō procedunt in renunciatōne facta extra iudicium ubi aut̄ facta fuerit in iudicio tunc habet uim pacti, & tenet super iure de futuro secundum doctores, ut ibi no. q̄d̄ tene menti &c.

PROPRIO IVRAMENTO
 firmatas. ¶ Hic no. unum singulare. dixi enim supra q̄ simplex renū, super iure de futuro nō v̄z per d. l. j. C. de pact. ¶ Quid dices si fuerit
 Practica do. lo. Pet. Fer. X

a Treuga, vi de per Doct. in rubr. & de treu. & pa. archi. in. c. il li qui sunt. 24. qd. 4. do. in. l. conuentionum. ff. de pac. & an idem iudicandū sit de tre. qd de pa. vt homines vadant secure, vide Roman. singulā. suis. fo. xvi.

b Transactio quid sit. Vide tex. in. l. eleganter. §. si qs post ff. de cond. ind. & in. l. j. in. §. si. de transactio. & i. l. transactio. ff. de verbor. ob. & glo. in. c. sup eo de deci.

hec renunciatio iurō firmata. Dic bñ qd hēbit vim pacti, & p consequē tenebit iuxta ca q̄ no. p Bart. in. l. si quis pro eo. ff. de fidelit. & qd scripsi super forma libelli venditionis.

DEBBERE TIRE in Angliā. ¶ Istud pactum cū sequentibus informat a stipione de qua psumit coherencia ipsius & erit pactum uestitū coherencia contractus de qbus uestimētis, et eorū effectibus seu vribus, & quatr eorum fiat nouatio & si pacto sit adiecta pena, an si non v3 pactū valeat accēssoriū. si pena non dico hic, quia ē mā ualde subtilis, & profunda q̄ potius relinquenda ē doctoribus q̄ notarijs, q̄ p eis facta ē cōpillatio huius op is, & quia vt inq̄ Seneca magna ē demētia hoīs superuacua adficere in tanta tpi s egestate. Et tñ si cupias in hoc laborare recurre ad no. p Cy. i. d. l. pacta q̄ contra & p Ia. but. in. d. l. legē. & in. l. pacta nouissi sima. & l. si pacto quo penā. & ibi p Cy. C. de pac. & in. d. l. si vnus. in. §. pactus ne peteret. ff. de pacti. vbi plene p Bar. & Ia. but. S V M M A R I V M .

- 1 Transactio & pactū an differant, qd sit conuentio, qd treuga, quot ulex treuga, & qd transactio. 2, 3, 4, 5.
- 6 Transactio an possit esse gratuita.
- 7 Quot modis vestitur transactio.
- 8 Pena promissa rato manēte pacto, an peti possit simul descendendo a transactio.
- 9 Pena commissa an possit post tps mora purgari.
- 10 Que plone possint transigere.
- 11 Sup qbus transigi possit.
- 12 Super prebenda vel ecclē

na non potest fieri transactio.

- 13 Que sit pena contrahentis transactio. TRANSACTIONES IMPLERE & executioni mandauit &c. ¶ Sciedum est qd inter pacta, & transactiones est ea dñia q̄ est inter genus et spēm, nam ois transactio ē pactū, sed non eōuerso, vt colligi potest diffōne vtriusq̄. ¶ aliud est sciedum qd nomē conuentionis est oī alio noīe gñalius, vt in. l. j. §. conuentionis uerbum. ff. de pac. vt supra dixi, & n̄ sit vt plurimum in aliud nomē spālis contractus, vt ibi dicit vñ aliquē conuētio transit in nomē treuge, aliquē in nomē pacis, q̄ spālia noīa sunt apud principes i cōi practica. ¶ Quero ergo pro te iuuenis qd sit treuga a. Rñ treuga est securitas p̄stita personis & rebus vsq̄ ad certū tps discordia nondū inter partes finita scdm Inn. & Gof. in. c. j. & ij. de tre. & pa. Inde q̄ro qd sit pax, vñ scdm eos pax est discordiā finis. Ex his p3 dñia inter pacē et treu. ¶ Deniq̄ sciedum est qd duplex est treuga, v3 canonica & conuentionalis, scdm eos gl. vbi supra. Canonica treuga est illa q̄ ius scripturnū inducit sponendo qd q̄libet sit securus certis tpiibus ani in p̄sona & rebus vtpura die veneris vsq̄ ad diē dñicam, & ab aduēnu dñi ad octauam ep̄i phante, & a quadragesima vsq̄ ad octauā pasce. vt h̄r in. d. c. j. conuentionalis treuga est illa q̄ partes inter se faciunt q̄ ab ipsis partibus est inuolabilr obseruanda p totū illud tps de quo simul conuenerint scdm docto. predictos.
- 5 ¶ Viso ergo qd sit pactum videamus qd sit transactio b. Est aut transactio scdm Azo, & Gof. in summa sua ti. de tran. de re dubia & lite incerta nondū finita q̄dam non gratuita pactio, vt probat in. l. j. ff. de tran. & in. l. transactio. C. eod. titul. quā diffōnē declara vt ibi no.
- 6 ¶ Ad aliud tñ aduerte in qua sit transactio aliquo h̄no inde p̄missio vt hec fuit, & alter non obseruat transactioē an poterit agi cōtra eū. ¶ Hic aduerte qd quotidie pp̄ fidē modicā q̄ i hoibus regnat occurrit ista q̄ in qua sic conclusue cōprehēde qd regit ex nuda transactioe n̄ agit sed solū excipit vt hec h̄r & no. p gl. & doc. i. l. siue apud acta & l. cū pponas. & l. i. si sup. et. l. i. p fundo. l. cū mora. et. l. si qdē. C. de trā.
- 7 ¶ Vestit aut transactio quattuor modis, v3 traditione stipione iurō & acceptilat iōe, vt. d. l. & l. si qs maior. C. eo. ti. Sed an eo casu quo transactio sit vestita traditione si ille q̄ recepit traditū n̄ impleat transactioē ex parte sui sed recuset stare transactioi, possit cōtra eū agi ad

utruq; v3 ad repetendum sibi traditū, & ad transacionem obseruandam dic q non rñr, vt i. d. l. cum proponas. et. l. qui fide. ff. de tran. Rō quia ex ea parte qua peti stari transacioni sp̄ sam approbat. Ex ea autē parte qua repetit solū tū illam impugnar. & sic est sibi cōtrarius, ergo repellendus. l. j. C. de sur. cum ibi no. Fallit hec r̄a in tribus casibus. Primo: est si per pactum sit actum cō vitruq; peti possit, quia dēm ē r̄a to manente pacto, vt in. d. l. qui fide. & in. d. l. cū proponas. per qd̄ no. q̄ quis ex pacto auditur allegans contraria. Scds est in transacione info vallata, vt in. d. l. si quid maior. Tertius ē qū prima actio fuit per acceptilationē subliata
 § vt in. l. vbi p̄m. & ibi no. C. de trans. C. + Sed qd̄ dices si in transacione vna pars ab alia stipulata est penā si contrafiat rato manēte pacto & promissor pene contrafecerit transacionē et stipor velit penam petere & a transacione discedere, an possit utruq; facere gl. deter. q̄ sic in. d. l. q̄ fide. l. 3 aliqui teneant contra ut ibi no. p̄ Bar. & ego scripsi sup̄ forma libelli quo agit
 § ad penam ex cōpromisso. C. + Querit̄ circa p̄missa quid si pena sit cōmissa, quia ad dīē statutam nō soluit promissa, an liceat post dīē offerre & moram a purgare. dic q̄ sic infra paucos dies. ar. l. si in lege. §. colonus. ff. loc. et. l. si cum dies in. si. cum. l. se. ff. de ar. & l. si post tres. ff. si quis cau. & l. sed si alia. ff. de const. p. l. 3 gl. et Ia. bu. in. l. siue apud acta distinguant, ut ibi i no. aut mora cōmissa infurgit oblo legalis, & tūc pōt purgari, vt. l. si ita quis. §. seyo. ff. de verb. ob. aut infurgit oblo conuentionalis, & tūc qū h3 dīē non pōt mora purgari, ut. l. magnam C. de contrahen. et cō. si. in. l. iratectiue. §. de i lo. ff. de actio. et ob. aut nulla requiritur oblo, & tūc pōt qūcunq; mora purgari, ut. d. l. siue apud acta. de qua purgatione more plene no. p̄
 § Bar. i. l. in sulam. ff. de uer. ob. C. + Si q̄ratur q̄ persone possint transigere dicendum est q̄ ille q̄ p̄nt pacta facere de gbus in alta p̄cedēti glo. dēm est, et probat̄ i. l. pactum. C. de pact. et i. l. rescriptum. in. si. cō seq. cum si. ff. de pac. et. i. l. p̄ns. C. de tran. Sed l3 tutor et alij administrato res seculares possint transigere, tñ prelati ecclesieastici non p̄nt transigere. sine suo capl. vt i. c. contingit extra de transacio. cum ibi nota.
 § C. + Super quibus autē rebus & negocijs possit transigi plene not. p̄ Azon. & Gof. in summis suis, tñ colligēdo aliqua, dic q̄ regl̄ sup̄ oibus & de oibus fieri pōt transacio. fallit in certis casibus. Primo fallit in causis sp̄ualibus, vbi sp̄uale pro sp̄uali datur, ut in. c. constitutus, extra de trāsa. l3 cōpositio gratuita valeat, vt no. per gl. in. c. ij. & in. c. de cetero extra eo. tit. Itē fallit in criminibus seu delictis in quibus non

imponitur pena sanguinis, vt i. crie aduterij, & i. crie falsi. In ceteris autē cribus in quibus pena sanguinis b̄ iponitur, v3 transacio, & hec oīa h̄nt in. l. transigere C. de transa. & p̄ Azon. & Gof. in summa. Itē fallit in alimentis futuris sup̄ gbus sine p̄sidis consensu nō t3 transacio, vt in. l. de alimē. C. de transa. l. cū hi i prim. & §. j. & seq. ff. eo. ii. Item fallit si transacio fiat sup̄ cōtētis in testō non viso, nec cognito c. l. de his. ff. eo. ii. Item fallit iure subiectiōnis super quo non tenet transactio, ut in. c. preterea, extra eo. ii. Item fallit i generalij iurium remissione, q̄ non extenditur ad iurisdicōnem, ut. xvj. q. ij. i. c. uisus, in. si. nec ē ad uisitationē et procuracionem, extra de don. in. c. pasto, et extra de cen. in. c. cū ueneat. nec ad reuerentiā. l. sin. de ho. q̄ lib. nec ad cathedraticū, ut extra de dona.
 § c. pastor. C. + Ex p̄dicis aut p3 q̄ si de & sup̄ ecclesia uel p̄benda sit inter aliquos controuersa ad quē ipsorum de iure pertinet ex collatiōe habitia uel p̄uisione a Sūmo Pontifice uel ep̄o et inter eos non p̄t fieri de ipsa ecclesia aliqua
 § transacio, d̄ ga est res sp̄ualis, ut tradit̄ i. c. constitutus extra, et. i. l3 fieri possit q̄dam gratuita cōpositio, ut c. sup̄ eo. extra eo. cum si. Si tñ de iure dñij uel proprietatis ipsius ecclesie inter duos ep̄os uel abbatē controuersia esset utroque contendente sua esse ecclesie ad eum p̄tinere, tūc inter eos posset illa transacio fieri, quā ē inter eos posset fieri p̄mutatio, ut nota, in. c. ad q̄onē de rerū p̄mu. et. i. c. q. 3. c. iter memo
 § r̄atos. C. + Querit̄ q̄ sit p̄a

a C Morā, purgatio more q̄ admittatur, ut de per Ludou. Roman. consil. li. j. & .4. 27. 80 per Francif. de Aret. consil. 95.

b C Sanguinis, adde ut per Ludouic. Roman. singul. suis. fol. xv. per Pau. de cast. consil. cl.

c C Nec cognito, de hoc pulchre per Ang. consil. xciiij.

d C Trāfaccio, an prelati possit transigere super rebus ecclesie, uide Fede. consil. xciiij. Roma, consil. 348.

a. Treuga, vnde per Doct. in rubr. de treu. & pa. archi. in. c. il li qui sunt. 2. 4. qd. 4. do. in. l. conuentionum. ff. de pac. & an idem iudicandū sit de tre. qd de pa. vt homines vadant secure, vide Roman. singulā. suis. fo. xvi.

b. Transactio quid sit. Vide tex. in. l. eleganter. §. si qs post ff. de cond. ind. & in. l. j. in. §. si. de transact. & in. l. transactio. ff. de verbor. ob. & glo. in. c. sup eo de deci.

hec renūciatio iūro firmata. Dic bñ qd hēbit vim pācti, & p consequēs tenebit iuxta ea q̄ no. p̄ Bart. in. l. si quis pro eo. ff. de fidelit. & que scripsi super forma libelli venditionis.

DEBBRETIRE in Angliā. Et istud pactum cū sequentiū informata suspōne de qua p̄sumit coherentia ipsius & erit pactum uesitū coherētia cōtractus de q̄bus uesitūmētis, et eorū effectibus seu uiribus, & quātr eorum fiat nouatio, & si pacto sit adiecta pena, an si non v3 pactū ualeat accessorīū. l. pena non dico hic, quā ē māualde subtilis, & profunda q̄ potius relinquenda ē doctoribus q̄ notarijs, q̄a p̄ eis facta ē cōpillatio huius opis, & quā vt ingt Sene ca. magna ē demētia hoīs superuacua adscire in tanta sp̄s egeflate. Et tñ si cupias in hoc labore recurere ad no. p̄ Cy. i. d. l. pacta q̄ contra & p̄ la. but. in. d. l. legē. & in. l. pacta nouissi sima. & l. si pacto quo p̄ nā. & ibi p̄ Cy. C. de pac. & in. d. l. si vnus in. §. pactus non p̄eteret. ff. de pacti. vbi plene p̄ Bar. & la. but.

SVM MARIVM.
1. Trāfactio & pactū an differant, qd sit conuentio, qd treuga, quot ulex treuga, & qd transactio. 2, 3, 4, 5.

2. Transactio an possit esse gratuita.

3. Quot modis uesitur transactio.

4. Pena promissa rato manēte pacto, an peti possit simul discendendo a transactio.

5. Pena commissā an possit post sp̄s mora purgari.

6. Que p̄sone possint transigere.

7. Sup q̄bus transigi possit.

8. Super prehenda vel eccle

13. Que sit pena contrahentis transactio.

TRANSACTIONES IMPLERE
uit & executioni mandauit &c. Et Sciendum est qd inter pacta, & transactiones est ea dīa q̄ est inter genus et sp̄em, nam oīs transactio ē pactū, sed non eōuerso, vt colligi pot̄ ex diffōne

2. vtriusq̄. + aliud est sciendum qd nomē conuentionis est oī alio noīe ḡnāliū, vt in. l. j. conuentionis uerbum. ff. de pac. vt supra dixi, & trāsit vt plurimum in aliud nomē sp̄ālis contractus, vt ibi dicit vñ aliq̄n conuētio trāsit in nomē treuge, aliq̄n in nomē pacis, q̄ sp̄ālia noīa sūnt

3. apud principes i cōi practica. Et Quero ergo pro re iuuenis qd sit treuga a. Rñ. treuga est securitas p̄sita personis & rebus vsq̄ ad certū sp̄s discordā nondū inter partes finita scdm Inn. & Gof. in. c. j. & ij. de tre. & pa. Inde q̄ro qd sit pax, vñ scdm eos pax est discordiā finis. Bx his p3 dīa inter pacē et treu. + Deniq̄ sciendum est qd duplex est treuga, v3 canonica & conuentionalis, scdm eos gl. vbi supra. Canonica treuga est illa q̄ ius scriptum iudic di sponendo q̄ glihet sit securus certis t̄pibus anī in p̄sone & rebus vtpura die veneris vsq̄ ad diē dñicam, & ab aduentu dñi ad octauam ep̄iphantie, & a quadragesima vsq̄ ad octauā pasce, vt hñ in. d. c. j. conuentionalis treuga est illa q̄ partes inter se faciunt q̄ ab ipsi partibus est inuolabilr obseruanda p̄ totū illud sp̄s de quo simul conuenerint scdm docto. predictos.

4. Et Viso ergo qd sit pactum videamus qd sit transactio b. Est aut̄ transactio scdm Azo, & Gof. in summa sua ti. de tran. de re dubia & lite incerta nondū finita q̄dam nou gratuita pacto, vt probat in. l. j. ff. de tran. & in. l. transactio. C. eod. titul. quā diffōne declara vt ibi no.

5. Et Ad aliud tñ aduerte qd in premissa diffōne exprimit̄ dum dicit̄ non gratuita pacto, q̄a trāfactio nullo dato vel promisso aut retēto non t3, vt in. d. l. transactio. & in. c. sup eo de tran. Quid ergo si facta est transactio aliquo hñc inde p̄misso vt hec fuit, & alter non obseruat transactioē an poterit agi cōtra eū. Hic aduerte qd quotidie p̄p̄ fidē modicā q̄ i hoibus regnat occurrit ista q̄ in qua sic conclusiue cōprehēde qd regit̄ ex nuda transactioe nō agit̄ sed solū excipit vt hec hñr & no. p̄ gl. & doc. i. l. siue apud acta & l. cū p̄ponas, & l. si sup. et. l. si p̄ fundo. l. cū mora. et. l. si qdē. C. de trā.

6. Et Vessit aut̄ transactio quattuor modis, v3 traditione suspōne iūro & acceptilatio, vt. d. l. l. & l. si qs maior. C. eo. ii. Sed an eo casu quo transactio sit uesitura traditione si ille q̄ recepit traditū nō implet transactioē ex parte sui sed recuset stare transactioē, possit cōtra eū agi ad

OTRMA
CITIA
CITIA
CITIA

bene studendus memorieq; commendandus.
 Ad cuius evidentiam est sciendum qd regulari
 ter quilibet res nedū propria sed et a aliena pot
 vendi, dñi sit in nfo commercio, vt in l. rem
 alienā. ff. de contrahen. emp. & in l. ij. eo. ti. fal
 sit in pluribus casibus qui hñr in l. sed celsus. i
 prin. cum si. ibi no. ff. de contrahē. emp. quos
 posui supra in primo libello. in glo. super ver.
 veris legiūms titulis. + Deinde sciendum est
 qd tria sunt de substantia venditionis, & altero
 ex his deficiente redditur venditio ipso iure nul
 la. Primum substantiale est partū consensus, ut
 l. j. in fin. & l. i. in venditionibus, in princ. ff. de
 contrahen. emp. cum si. ibi no. facit. l. consen
 sus. ff. de act. & obli. Scdm substantiale est p̄cisū
 in pecunia numerata non in sp̄e vel in re, vt in
 d. l. j. ver. sed an substantia, & l. ij. in si. ff. eo. ti.
 de contrahen. emp. & in §. precium institui. de
 emp. & ven. Tertiu substantiale est res q̄ ven
 ditur, quia sine re non pot contrahi venditio,
 vt in d. §. precium, & ff. de contrahend. emp. l.
 nec emptio, facit. l. naturalis in prin. ff. de p̄scr.
 ver. cum sim. Et sic hec vera in venditionibus
 cōhibus rerum priuatarū. In venditionibus rerum
 ecclesie ciuitatū, aut pupillarum & mino
 rum vltra predicta requirunt & alia. In rebus
 quidē ecclesie decurritur ad formā traditam in
 auc. hoc ius porreēt. C. de fac. san. ec. & .xij.
 q. ij. sine excep. & in c. dudū de re. ec. non ali.
 ti. vj. In rebus aut ciuitatis seruatur forma tra
 dita, in l. si. C. de ven. re. ciui. li. xj. In venditio
 ne rerum pupilli & minorū seruanda est forma
 tradita in l. magis puro. i. §. ne passim. ff. de re.
 eo. & l. lex q̄ tutores, C. de admi. to. In vendi
 tione insuper rerū fiscalium decurritur ad for
 mam traditā per tex. & gl. in l. j. C. de si. instr.
 & iur. bal. si. li. x. cum si. ibi no. Verūtū si fiat
 contractus simpliciter priuatus debet attendi
 forma q̄ consueuit seruari in loco contractus,
 vt in l. q̄ si nō sit. §. qui assidue. ff. de edi. edi. &
 no. per Bar. in l. ex ea parte. ff. de ver. ob. & i
 l. si prius. §. placuit. ff. de aqua plu. arcē. C. + Et
 no. q̄ sicut ipsa venditio consensu perficit, ita
 e contrario partium consensu dissoluit, & resol
 uitur iuxta doctri. traditā in l. ab emptione. ff.
 de pac. & ff. de rescin. ven. l. emptio. & l. cum
 emptor. in si. facit. l. j. & ij. per totū. C. q̄n li. ab
 em. dis. & de rescin. ven. Premissa aut hñt lo
 cū in vera venditione, sed in simulata non p̄
 cedunt, quia in ea deficit consensus, cum aliud
 agat q̄ dicatur, vt in l. nuda. ff. de contrahend.
 emp. & in l. ij. C. plus va. q̄ agi. & ibi not. Et
 ob hoc nulla emptio censet̄ intm̄, qd̄ ex ea nō
 trāsit dñi nec possessio a in emptorē, vt deter.
 Bar. in l. emptor. ff. de aqua plu. ar. in dubio trā
 satur instrō, & presumit̄ vera venditio, & non

q̄ nec possessio, q̄ ex contractu simulato trā
 sire nō possit dñm est clarū quid de possessio
 ne hoc t̄z q̄ non tranfit, & ita Bar. q̄ venditio
 nes requirunt consensum, l. ij. C. de contrahē.
 emp. & iō consensus est de substantia, quia simu
 lata venditio non est venditio rōne consensus,
 nec h̄z substan
 tiā, quā q̄ p̄ce
 dit nihil operat̄
 nisi radicē ex
 mēte. ff. de sup.
 leg. l. labeo. §.
 idē tubero, ita
 text. cum gl. &
 Bal. i. l. j. C. de
 contrahen. em.
 q̄ ex simulato
 cōtractu n̄ trā
 ferat̄ et possessio,
 l̄z ex inuē
 l̄ sic v̄ tenere
 simulata alio in contrariū
 non p̄bato, vt deter. gl. l. i.
 q̄uis. C. si quis al. vel sibi.
 & l. cū propriā, & l. mul
 tū interest. ij. rñ. C. e. tit. cū
 l. p̄cisibus. C. eo. ti. & l. opti
 mā. C. de contrahē. & cō.
 3 sup. + Verūtū si venditor
 p̄bet se deceptū vltra dimi
 diū iusti p̄cis, & q̄ sibi sc̄s
 sit licentia de retrouēdē
 do, tunc venditio simulata
 b p̄sumit̄. b Aliqui tū requi
 an. allegā. p̄ casu sing. d. l. emptori. l. j. §. si vir.
 ff. de ac. po. & merito quia in contractu inuētili
 non deficit consensus i simulato sic, & sic sub
 stantia deficit. & in acquisitione possessionis re
 quirat̄ aius. l. j. §. nerarius. ff. de ac. do. sed Bar.
 in d. l. emptor. v̄ tenere q̄ possessio transfert̄,
 si hoc agat, sed quō p̄ hoc agi, vt dcm̄ ē supra
 si deficit consensus. Bgo reperio decisio. d. bal.
 q̄ oia declarat in c. imperialē. §. calidis, de probat.
 alie. seu. per Fed. quij determinat per illū tex. q̄
 si interuenerit traditio possessionis i contractu
 simulato q̄ transferit̄ pos. ās non per. d. l. em
 ptor. ista sunt eius verba aurea, q̄ sic intelligo
 q̄ requirat̄ realis traditio, & sic nō sufficere
 constitutū p̄cariū, nec quilibet alia c̄a appocita
 in instrō, quia si nō consentiūt i principali cō
 tractu multominus in accessorijs ex p̄missis, &
 post h̄c opi. mēa, vidi aurea verba Bal. in l. ij.
 C. plus va. qd̄ agi. vbi dicit q̄ constitutū p̄ca
 rij non operat̄ in tali cōtractu, & in dubio non
 v̄ aius transferende possessionis, & iō requir
 q̄ recedat de pos. ās nō recessit i ueritate, & sic
 declarat verba. Bar. in d. l. emptor. vide aurea
 eius verba quod not.
 ¶ Quero an simulatio possit p̄bari, & quare
 p̄bet, dic q̄ sic, & si alle. p̄ terū p̄bet p̄ cōie
 cturas, vt q̄ venditor sit it post vendi. in pos.
 vide Bal. in l. ij. C. plus va. q̄ agi. No. q̄ multe
 sunt sp̄s simulationis & modi de q̄bus p̄ Bal.
 in d. l. post contractū. ff. de do. & in conli. qd̄
 incipi. pone Pet. donauit, et iō dicit exprimi, ma
 xime si petatur Bal. l. ab Anastro. C. manda.
 b ¶ Simulata. No. q̄ illud qd̄ sit occulte p̄su
 mit̄ fictū, & si cōstitutū apparet expressum illud
 expressum p̄sumit̄ simulatū & fictū tex. i. l. ab

Anastasio, ver. sancimus, et ibi Bald. C. mā. qd' facit ad materiā l. emptione. C. plus va. q' agi. & ad ea que ibi pro ponit bal. quia semper psumit prima fa cte instrm. ve rū, nisi simula tio detegatur. l. cū precibus. & ibi Bald. C. de pba. & in ppo sio, vide alex. i. l. si pecu. s. idē papi. i. apo. ff. de aqion. emptio. ¶ Vide oino Bald. in. l. ij. C. plus va. q' agi. ubi dicit q' suffi cit hoc pbari p' tertiu ad p' scā dū simula. et ita spe. secus si op' pōt de simula. p' ipz cōrahēē vidē ibi late etc. ¶ Quero an cōtra emanci. possit oppōi de fraude & simu la. dic q' sic. ita Bald. in. l. cum oportet. §. cum aut. C. de bon. q' lib. p' tex. i. l. ij. §. plane. ff. de col. bo. idē bal. in. l. i. ffes. ff. de leg. per. d. ver. plane. in. §. his quoq'. in. d. l. ij. & dicit ibi bal. q' psumit simu lata. & fraus si dū sterit ocul tū p. l. si filius. & ibi Iaco. de are. ff. sol. mat. & in. d. l. fraus. ponit aliqua de simu,

rūt tertium. l. q' emptor sit solitus generari. v. t' plene de his traditur p' doc. in. c. ad nram. extra de em. & v. & in. c. illo vos de pig. & in. l. ij. de pac. inter em. & ven. Presumitur et simula ta venditio si veditor post venditionem permāsit diu in possessione rei vendite sine alia noua cā colligēdo sibi fructus spacio triennij vel vltra, vt deter. Bur. l. l. post contractum. ff. de do. ar. l. si quis in si. C. de na. li. & l. si qui. ff. de acq. h. r. & l. sicut in. §. superuacuu ff. q. mo. pig. vel hyp. sol. & pro tanto consuetum ē a pluribus obseruari q' sta tim vel post aliquos dies venditione contracta faciūt locacionē in ipsum vendi torē de ipsa re vendita sub certa annua mercede, vt vi deatur veditor tenere pos sidere ex noua cā. crederē tū cōsultius esse q' emptor alij rē locaret q' ipsi vendi tori. Itē presumitur vendi tio simulata si creditor pa ctus sit cū debitore, vt res pig. obi. non soluta pecūia ad terminum deputatū sit vendita pro pecu. debitū. vt. l. i. §. & ij. C. de pac. pig. secus aut si pactus sit vt sit empti iusto precio, q' tūc fiet ei estimatio, & scdm ip sam est imationē intell' fa cta vera venditio, ut. l. si fun dus. §. fin. ff. de pig. & no. in. d. l. ij.

DE ANNO CVR so. M. cccc. Itā incipit ēē noua etas, quia etas hoīs ē c. anno. sic q' de centēno i centēnium incipit esse no ua etas. Et consueuerunt antiqui tali adueniēte etate magna festa celebrare, & laudabile eēt repetere quo anno mense Septēbris na tus est p'dictus Manfredus filius meus ad ipsius & pu blicam vtilitatē maxime

notariorum ciuitatis Papie. Ego Ioā. Pet. cepi exordium sumere in huius operis compilatioe in quo decennium & vltra non destiti labora re. queritur an de necessitate sit in libello expti menda dies celebrare venditionis. dicit Inno. q' non vt per eum no. in. c. ff. de re. iu. qd' segē Bart. in. l. i. in princ. ff. de eden. & in. l. i. §. hoc interdictum. ff. vii. pos. & dicit super libel. in actione hypoteca.

S V M M A R I V M.

- 1 Bona immobilia, an hodie possint cuiunque vendi.
- 2 Venditio quod duplex sit. 2. & 3.
- 4 Substantia venditionis, an possit committi in emptorem & venditorem.
- 5 Qui sit effectus traditionis.

VENDIDIT ET TRADIDIT.

- 1 ¶ Debes scire q' olim non poterat quis vende rem immobilē oibus personis, sed illis tm qui erant ex confortibus, & propinquis venditoris qd' hodie ius obseruat in feudis, & in pluri bus locis obseruatur et in allodialibus, hodie vero corrigitur in allodialibus, quia pot' quilibet vendere libere cuiuq', ut in. l. dudum. C. de contrahend. emptio. preter q' res feudales.
- 2 ¶ Vltra pmissa est aduertendum, qd' duplex est venditio quedam in scriptis, quedam sine scriptis. Est aut venditio in scriptis illa, quado inter partes agitur, q' fiat scriptura, nec aliter valeat, nisi scriptura appareat, quo casu nō pos set venditio probari per testes, & sic de ipsius substantia est scriptura, vt plene traditur. in. l. contractus. C. de fide instru. & institu. de empt. & vendit. §. j. nec ex hoc propterea inferitur q' oēs venditiones moderat' ipis de quibus sunt instra, & manda. vt a partibus notarijs fieri instrm publicū, q' sint venditiones in scriptis, quia de eis non agitur expresse, q' non aut v' nisi fiat scriptura, licet ad memoriam fiat inde scriptura, argumen. l. contrahitur. ff. de pig. & ibi no. Alia est. ff. de pigno. & ibi not. Alia est venditio sine scriptis, & ista est pro in vsu habemus de qua loquitur totus titu. ff. de contrahend. emptio. & in. d. l. contrahitur. ff. de proba tur per testes & instrumenta, vt in. l. cum res. C. de proba. cum multi simili. ¶ Item est sciē dum, q' quedam est venditio pura, quedam in diem, quedam cōditionalis, vt traditur in. l. hec venditio. ff. de contrahen. emptio. & in. §. emptio. institu. eo. facti. l. j. & 4. & C. de leg. com. miss. & l. ij. ff. de in diem adiectio. ¶ Idem est sciendum q' substantia contractus venditionis non potest committi in arbitrium emptoris &

venditoris vt perpetuo in eius dependeat pote-
 state obligari vel non obligari, ideoq; non v3
 hec venditio facta sine aliqua temporis prescrip-
 tione vel expressione, si venditor dicat vel em-
 ptor emo vel vendo hunc librum, si mihi pla-
 cuerit, vt in l. in empris. C. de cotrahē. emprio-
 & ibi plene per Cyn. & in l. quod sepe. §. 1. ff.
 eo. titu. Secus si dicatur emo vel vendo si mi-
 hi placuerit infra mensem, vt in d. §. institui, de
 emptio. & vendi. Et v3 etiam venditio si cen-
 seatur esse pura, sed resoluitur sub conditione si
 dicatur vendendo vel emo hunc librum, & si in-
 fra calendaria displicuerit sit inemptus, vbi ha-
 betur, in l. 3. ff. de contrahen. emptio. & l. 1. cū
 simi. ibi no. ff. de iudicium adiectio. Traditio au-
 tem ipsius rei vendite probatur per constitutū
 de quo subiungitur, vt l. quod meo. ff. de acq-
 ren. poss. & c. licet extra de proba. Quid ergo
 si nullum constitutū interuenit, sed simpliciter
 in instrumento dicitur quod tradidit, an ex hoc
 probetur traditio dicitur non secundum Iac. de
 are. q. Bar. in l. predia. ff. de acqui. possel. pro-
 batur tamen secundum eos q; data sit per hoc
 licentia rem ingrediendi propria auctoritate,
 quod etiam sequitur Cy. in l. 2. C. de acq. poss.
 Et hec si vera sunt cum venditio esset facta in
 absentia ipsius rei. Vbi autem facta esset in ip-
 sa revel eius conspectu, tunc probatur per hoc
 verbum tradidit de vera traditione ipsius rei,
 vt in d. l. 2. cū ibi no. vt habetur in l. 1. §. si
 iusserim, & l. quod meo. §. si per venditorem
 ff. de acqui. poss. quod sequitur Spe. in titu. de
 emp. & ven. §. 1. & Cy. in l. cum res. C. de pro-
 ba. ¶ Effectus autem traditionis est valde
 magnus; nam in transferendo dominium vel
 causam v succipiendi mitis attenditur tra-
 ditionis tempus quam tempus tit. l. traditioni-
 bus. C. de pac. l. si ager. ff. de rei vend. adeo q; in
 duobus eadem res fuerit vendita diuersis tem-
 poribus, ille presertim in iure, cui prius tradi-
 ta fuerit. l. quotiens. C. de rei vendi. & l. si duo
 bus. in si. ff. de di. & tempo. prescrip. cum si-
 mi. ibi no. Et pro tanto, vt dominium rei ven-
 ditae transeat in emptorem, si venditor erat do-
 minus vel v succipiendi conditio si non erat do-
 minus semper apponitur in instrumentis, q; vē-
 ditō tradidit, & constituit se tenere & posside-
 re nomine emptoris & c. vt in l. clauibus. ff. de
 contrahen. emp. Et tamen spectat in ecclesia
 & ciuitate, vt rei vendite dominium acquisi-
 tur, sine traditione, vt l. in. C. de sac. fan. ec. &
 in aliquibus casibus not. per glo. in l. 2. ff. de
 publi. & in d. pe. C. de rei vendi. Et premissa
 procedunt in eo qui emit de pecunia sua pro-
 pria, si vero emeret de pecunia aliena vel com-
 muni, tunc distinguitur, aut emit suo proprio

noie in, at noie cōi vel alie
 no. Primo casu traditione se-
 quita sibi soli queritur do-
 minium rei empte, vt l. si pa-
 trius meus. C. communia
 vtr. iu. & l. qui alienam, &
 l. 1. cum ibi no. C. si quis al-
 vel sibi, & l. si ex ea. C. de
 rei. ven. cum simi. Secundo
 casu distinguitur, vt not. in d. l.
 1. & l. multiu interest. e. ti. & c.
 SVMARIUM.

- 1 Data tantum arra, an liceat
vtrique ab emptione dis-
cedere.
- 2 Charius vendere & vilis
emere in foro conscientie,
an sit peccatum.
- 3 Decepto vltra dimidiam su-
sti precij quomodo succur-
ratur de iure humano.
- 4 Qualis dicitur esse deceptio
vltra dimidiam iusti precij.
- 5 Quod sit iustum precium.
- 6 Pena precij non soluit ad tē-
pus, an exigi possit.
- 7 Pena adiecta quantitas &
commissa, an hodie infra legi-
timu3 modum vsurarum
exigi possit.

PRO P R E C I O
 florenorū centū. ¶ Quid si
 nō fuerit p cōi solutū, s3 solū
 arra data est pemptorē, an
 licitū erit vtrique ab emp. &
 vē. disc. dic q; sic, vt l. 2. C.
 qñ li. ab ep. & vē. disc. & ibi
 p Cy. & isti. de em. & vē. §.
 1. p cō iū. n. est vnū de substan-
 talibus vēditōis, et supra di-
 xi, & d3 esse p cōi iusti re-
 spectu rei, vñ si apparet iusti-
 tē vt p cōi vñ venditor sit dece-
 pus vltra dimidiam iusti p cōi
 succurrat vtrique, vt l. 2. C. d
 res. vē. infra at dimidiam, l3 d
 iu. cī. cotrahētibz se decipe-
 re, & p hoc nulli eo casu suc-
 currit, qa imputet sibi et sue
 prudētie, q cotrahit, vt l. l.
 cōe. §. pōponus. ff. de min. et
 no. id. l. 2. ¶ S3 an i foro cō-
 scie sit p cōi carius vēdē &
 et vilis emere hanc. q. late
 disputat Thom. de aquino
 in secunda secunde, in tit. de

¶ Vēdere, an
 emēs, vt carius
 vendat peccet,
 vidē tex. 14. q.
 1. cū autē q; all.
 ro. sin. suis. Et
 vide alex. i. l.
 itē si precio. §.
 quoad. ff. loc. i
 ap. ad bal. & d
 hoc p do. meū
 fozi. i. cōf. 176
 eol. pe. v. 1. d
 ficulta. et d fru-
 mēto. an liceat
 carius vendē e
 p dilacionē dā-
 tā ad solvendū
 p alex. i. consi.
 lxxij. col. 1. in
 1. vol. & i cōf.
 177. in. 2. v. o

FORMA LIBEL. IN CAUSA VENDI.

Quantitate frau. que committitur circa
sed quid si sunt em. et v. e. j. q. xxvij. vbi de
diuersi estima terminat q. si res venditur
tione, vide per maioris vel ematur minori p
Are, conf. lxx. cio q. si sit cbe precium q. sit
et parua deceptio de qua parum infertur danu,
quo casu no esset peccatum, licet. n. lex huma
na sustineat maiorē deceptionē. hoc cōtingit
causa eūsdē maiorē confusionē, ne contingat
turbari & impediri negociationē, & lata est
lex ipsatā viciosis quā virtuosis. At lex diui
na tm virtuosis data est apud quos nil esse dz
quod sit virtuti cōtrariū, & ideo ipsa lex di
uina omnem inequalitatē tanq. virtuti contra
riam reputauit esse, cōtra diuinā iustitā, & sic
Peccatū esse. ¶ Sed quō succurreret decepto
vltra dimidiā iusti precij, de iure humano, dic
quod si deceptus est emptor, tunc erit in ele
ctione vēditōris vel rescindere vēditōnē vel
precium ad equalitatē reducere, et si sit deceptus
venditor erit in electione emptoris vel precium
iustum supplere vel q. venditōri rescindatur, ut in
l. ij. preal. C. de rescin. v. e. quod & cōfirmatur
de iur. can. vt in. c. cū dilecti. & in. c. cū cām,
& ibi plene no. de em. & v. e. ¶ Amplius q.
ritur que & qualis dicatur esse deceptio vltra
dimidiā iusti precij, dicunt quidā poni exēplū
in vēditore decepto, hoc modo si res v3. x. &
vēditā est pro quattuor vel pro tribus nā hoc
casu dimidiā iusti precij est quinque, ergo qua
tuor est vltra dimidiā. In emptore autē de
cepto exēplū ponunt si res valebat. x. & emit p
xxj. vel pluribus, q. exēplū reprobat gl. in. d.
l. ij. quā non tantū excedit dimidiā, immo to
tū ipsum precium. Et ideo dicit gl. verū exēptū
in emptore est si precium erat. x. & emit p. xv.
quod exēplum cōfirmat gl. in. d. c. cū causa. de
em. & v. e. ¶ Itē queritur q. appellatur iustū
precium dicunt quidā q. si reperit emptorē, nā
solet dici q. res tantū v3 q. tū vēdi potest, vt. l.
si seruus, in si. ff. de cōdi. fur. Alij quos sequi
tur gl. & Cyn. in. d. l. ij. dicunt q. in hoc debet
attēdi valor rerū circumstantiū nō affectio sin
gularū, arg. l. precia rerū, ff. ad. l. fal. quod ibi
sequitur q. inepta est illa depositio testū qui de
ponunt q. ipsi darēt tantū de ipsa re, quia dī
cent deponere, q. cōmuni cursu & estimatione
v3 tantū. Sed Ia. bu. dicit in. d. l. ij. q. etiā po
tēst subscineri dicta depositio, quādo testes sunt
tante auctoritatis, q. in eis non cadat verisimī
liter presumptio affectionis. Puto tamē cōsul
tius tenere gl. & Cy. opi. Nec ob. d. l. si seruus.
quā intelligit, q. res tantū v3 & c. l. cōdi & nō
singulari estimatione. Alij dicunt q. debet esti
mari secūdū rei qualitātē & redditū q. tātū

1 p. tex. in. l. i. quos. de rescin. v. e. & ibi no. q.
gl. & in. l. ij. §. diui. de iur. fil. in. l. mortis causa.
in si. ff. de do. c. causa mor. ¶ Quid si emptor
6 pmisit soluere dictū precium ad certū terminū
sub pena dupli ipsius precij. nec illud soluit, an
pena exigi poterit dicit gl. in. l. iul. §. idē papi. et
l. lucius supra de act. em. l. cum allegas. C. de
vfur. & ibi p. Cy. esse distinguēdū, cui pena
adijicitur q. tātū, & tūc q. tūc excedit legitimum
modū vfurarū nō poterit exigi, alias sic, vt in
d. §. idē papi. cū si. aut pena adijcitur factio, puta
ga promisit scribere librū v. l. qd. simile sub pe
na, & tūc poterit exigi pena, vt in. d. l. lucius.
7 ¶ Sed in primo casu, q. pena adijcitur q. tātū
folet q. tātū infra legitimum modū vfurarū possit
hodie inspecto iure canonico exigi pena, &
gl. i. d. §. idē dicit q. aut emptor p. cepit fructus,
& tunc vēditōr poterit penā exigere tanquam
interesse, ar. l. curabit. C. de ac. em. Aut nullos
percepit fructus, & tunc in nihilo hodie admitt
itur talis pene petitio. ¶ Quod aut dictum est
penā dupli. adieciā quātū videri oppositā si
in fraude vfurarū, & sic nō possit exigi. fal
lit in pacto. l. cōmissorie, vt. d. §. idē & l. si fun
dus. ff. de leg. cōmiss. Itē fallit in stipulatione
duple que interponit sup. rei euictione, vt. l. ij.
& l. lucius in si. et. l. si seruus. §. si. ff. de euictio.
cū si. Itē fallit in pena apposita in cōpromisso,
vel sententiā arbitri, vel iudicis, vt in. c. dilecti.
& in. c. per tuas extra de arbi. & l. cū pena, et
l. si. ff. de arbi. & l. ij. ff. si q. ius dicē. non ob
tempe. cum simi. ibi not. ¶ Ex premisis itaq.
patet quod. l. eadem in. §. in. ff. de verb. obl. &
omnia alia iura, que loquūt de stip. pe. adie
cia quātū sunt hodie correctā per vtrūq.
ius, de his nota. per Bar. in. l. cum seruus. ff. de
conditio. & demonstra. & dicit infra super li
bello in actioe hypothecaria.

S V M M A R I V M.

- 1 Qualitas & quantitas rei que petitur est ex
primenda.
- 2 Si reperiatu defectus in qualitate & quanti
tate rei immobilis qualiter succurrat actori.
- 3 Emptor an habeat regressum ad interesse con
tra venditorem si reperiat rem venditā cen
sui quantuncunq. ad mensuram reperiatu.

- 4 Reperto vitio in re vendita ad pondus vel mensuram qualiter succurratur emptori.
 5 Res vendita ad pondus vel mensuram ad quod pondus vel mensuram vendatur.

PERTICARVM CENTVM.

- 1 + Aduerte quod semper in libello debet exprimi quantitas & qualitas rei que petitur pro ut eius natura importat, vt. l. si in rem. in si. ff. de rei v. vt supra dixi in. j. libelo. + Quid autē dices si in qualitate vel q̄titate rei imobilis vendite reperitur defectus qualiter succurratur ipsi emptori, breuiter puto super hoc sic distingui posse aliquando reperitur defectus in sola rei qualitate vt puta dixit venditor q̄ erat terra vineata, & reperitur terra aratoria vel e contra in toto vel in parte, & hoc casu tenetur venditor ad interesse habita ratione bonitatis deficientis, vt probatur in. l. si in qualitate, & l. si duorum. & l. si fundo. & l. si seruū. §. si modus. ij. respon. ff. de ac. emp. non habita differentia inter venditorē scientē vel ignorantem. Aliquando defectus reperitur in sola quantitate vel mensura rei vendite, vt quia vēditor dixit quod vinea erat perticarum. c. & reperitur tantū esse quinquaginta & si. & hoc casu subdistingue, quandoq̄ precium fuit limitatum per singulas perticas. v. g. dicit venditor ego vendo tibi hanc penam vinea ad rationem & computum pro singula pertica flore. vnus & similia, tunc partibus deficientibus agitur ad interesse contra venditorem, vt. l. si in emptione. in prin. & l. si seruum. §. si modus. ff. de ac. em. siue vēditor fuerit sciens, siue ignorans, vt. l. tenetur. in prin. eo. ti. & est text. clarus & no. in. l. si fundo tradito. ff. de euic. quandoq̄ ipsum fuit limitatum habito respectu ad ipsam vineam rem, prout est quoddam totum certis finibus contentum. vt puta vendo tibi talem vineam postam in tali parte, cui coheret &c. pro precio in sum. flo. c. & in hoc considerandum est, an fuerit expressa q̄titas vel mensura rei dicendo, q̄ erat perticarum. c. & reperitur q̄ est solum quinquaginta, & tunc q̄tium ad partem deficientem tenetur a venditor ad precij restitutionem pro rata, siue fuerit sciens sic tenetur, ut hec probantur in. l. emptorem. §. si. ff. de ac. emp. & l. qui fundū. ff. de euic. facit. l. quero. ff. de ac. jo. emp. Aut nulla q̄titas seu rei mensura fuit expressa, & tunc sibi imputet, & nullum regressum habet, arg. l. veteribus. ff. de pac. cum si. ibi. no. + Quid autē si res reperitur ad mensuram. sed credebatur libera, & reperitur serua vel obnoxia celsi vel alteri oneri, an emptor habeat regressum cōtra ipsum venditorē ad

interesse, dic quod debet distingui. Aut vēditor fuit sciens & emptor ignorans, & tunc tenetur ad interesse. Aut venditor fuit ignorans, & tunc non tenetur, ut plene traditur in. l. quoties. ff. de edil. edic. & in. l. pe. ff. de euic. & in. l. cum venderes. & l. uenditor. ff. de cōtrahen. em. cum si. ibi. no. in. l. si minor. C. de ac. em. + Sed quid si in re mobili vendita ad pondus vel mensuram, vt drapus oleū uel granum, & in ponderibus uel mensuris reperitur uicium seu falsitas qualiter tenebitur venditor, sicut faciunt multotiens isti beccarii, & frumentarii, qui ununtur multotiens falsis ponderibus, et mensuris dic quod contra tales potest agi, duplīter, uno modo criminaliter ad penā relegationis, ut. l. annonam. §. si. ff. de ex. traor. cri. Alio modo ciuilitate ad interesse quo casu distinguitur, aut ambo conueniunt stare ipsis ponderibus uiciosis, & tunc alter contra alterum agere non potest, aut nō cōueniunt de eis, & tunc distinguitur, aut emptor fuit deceptus a venditore, aut e contra & in utroq̄ casu distinguitur, aut deceptus sit sciens, & alter ignorans, ut plene traditur per text. et gl. in. l. arb. lito. §. de eo. ff. de dolo. et. l. imperatores. ff. de contrah. em. & ibi uide. + Sed pone q̄ res immobilis est vendita ad mensuram, uel res mobilis, ad pondus, & nascitur contentio inter emptorem & venditorē rem, ad quam mensuram, siue ad q̄ pondus ponderari uel mensurari debeat res vendita quid erit. Dic q̄ seruari, & attendi debet mensura illa que consuevit seruari in loco contractus, ut in. d. l. imperatores, & nota

at. Tenet. ad de ut per alex. cōf. viij. liij. i. l. & per Ol. cōf. cxc. & per eū. alex. in cōf. xc. in ij. col. in v. uol. in cōf. cxxj. in ij. lib. & per eun. in l. si titius. ff. de acti. em. et p̄a. in. c. per tuas de don. addetamen q̄ si uenditū fuisse fādas & inceptū a corpore & post deducta mensura q̄tū totus fādas dīceretur uenditū, ita Alex. cōf. cxxviij. colū. iij. et. v. preterea etiam dato in. j. lib.

FORMA LIBEL. IN CAUSA VENDI.

2 **C** Directa re manet, an exhereditarij directarij competat ei, cui mandate sunt uiles, vide p. fr. a. are, consil. 35.

per gl. in d. s. de eo. & h. in c. ex parte, de c. s. Sic itaq. patet ex p. dictis, q. licet admittatur & tolleretur deceptio aliqua in precio, nulla tamen tolleratur in pondere vel mensura &c.

CVI COHERET

&c. Aduerte quod res que petitur per coheretias certificanda est, vt. l. forma. ff. de cens. de quo supra dixi in. j. libel. Et amplius q. est notetur venditor dicere emptori, an ipsi confortes sint boni vel mali, vt determinat gl. in. l. q. sepe. s. si. ff. de contrah. em. quod intelligo ue rum si requiritur ab emptore, ar. l. qui cu alio ff. de re. iu. cum ibi no. nec mirum, quia aliqui expedit potius rem relinquere q. malos confortes habere. l. si. C. de pac. inter emp. & ven.

SVM MARIVM.

- 1 Cessio quando fiat & quid sit.
- 2 Mandare & concedere quid sit.
- 3 Per cessionem quid transferatur.
- 4 Vtilis actio, an aliqui transferat sine cessione.
- 5 Que sint requisita ad cessionem.
- 6 Cessio sine expressione tituli an valeat.
- 7 In cessione an sufficiat cedentem consistere se precium recepisse.
- 8 Intentans directam & probans de vili, an obtimeat.
- 9 Post cessionem si debitor soluat cedenti, an liberetur.
- 10 Pactum vel transactio cedentis, an noceat cessionario.
- 11 Minor, an possit cedere iura sua sine tutoris auctoritate.
- 12 Cessio actionis, an possit fieri p. procuratorem.

CESSIT ET MANDAVIT

- 1 omnia iura. & Debet scire q. illud quod operatur transactio in rebus corporalibus illud idem operatur per gl. & doc. in. l. j. C. de ac. & obli. & l. per diuersas. et. l. abnastasio. C. ma. & Que rendum est ergo quid sit cedere & mandare, pro cuius latoris intellectu sciendum est q. habemus tria que prima facie videntur idem & sunt diuersa, v. cedere mandare & concedere, vt not. Bar. in. l. si. C. de do. dic ergo q. cedere est ius aliquod incorporate in alium transferre, vt in. d. l. j. C. de actio. et ob. sicut tradere est rem corporealem in alium transferre, vt. l. tra. ditio. C. de pac. + Mandare autem est solum exercitium alicuius iuris alteri committere, vnde morte mandantis finitur exercitium mandati, vt in. l. & quia in si. ff. de iu. om. iu. & d. l. j. de ac. & ob. Concedere vero est aliquid committere, & idem importat quod mandare,

vt no. per gl. & Bar. in. d. l. s. de don. licet aliquid plus importare videatur per tex. in. l. j. s. cum vrbem. ff. de of. presec. vt. & l. j. ff. de c. s. si. prin. & in. c. abbate. de ver. sig. + Querendum superest quid per cessionem transferatur, & quidem secundum omnes regulariter transferuntur vtilis actio in cessionarium, & directa remanet a penes cedentem, que intantum est obli. si separari non potest, vt in. l. quis ergo casus. ff. de pec. & in. l. iij. ff. pro loc. vt autem effectus de este transeat in alium necesse est q. dominus constituat illum procuratorem in rem suam propriam, quo casu intencabit directam actionem procuratoris nomine domini, ad propriam tamen sui vtilitatem, & non domini, vtili vero actionem intencabit suo proprio nomine tantum, & ad eius propriam vtilitatem, & non domini que differentia est de substitutibus iuris possit de facili in his & si. per statuta prouideri, vt hec & similia plene no. in. d. l. j. + Sed nunquid aliquo casu vtilis transferatur sine cessione, Pet. dicit q. non alij q. sic, vt refert Cy. in. d. l. j. Sed Bar. in. l. j. ff. de ac. & obli. vbi plene distinguitur per eum, dicat fit alienatio actionis vel ob. in vltima voluntate, aut inter viuos. Primo casu, aut fit alienatio it. sing. v. puta legari, & tunc transit vtilis sine cessione, vt. l. ex. lega. nomine. C. de leg. quia si esset res corporalis transiret isto casu pleno iure sine traditione, vt. l. actio. ff. de sur. aut fit alienatio it. vtilis, puta per fideicommissum generale, & tunc non transit sine cessione, vt. l. restituta. in. s. de ito. ff. ad treb. cum si. Secundo casu principalis quando fit inter viuos, & tunc aut ratione contractus quis est obligatus cedere, aut ex alia equitate. Primo casu aut ex contractu innominato, & non transit sine cessione, vt. l. j. C. de ac. & ob. secundum primam lec. Aut ex contractu nominato, et tunc regulariter non transit sine cessione, & in. l. j. & l. j. ff. pro loc. fallit in emptore, vt. l. iij. C. de ac. & ob. & C. de he. vel act. v. l. emptor. It. fallit in nomine pignori dato, vt. l. si conuenit, de pig. act. & l. postq. C. de her. vel act. v. l. Item fallit in dote, l. iij. C. de actio. & obli. Item fallit in nomine dato in solutu vt. C. quando s. s. vel priua. l. j. Ad quod facit. l. si insolutu. C. de ac. & obli. It. fallit in donatione. l. illam. C. de do. & no. in. d. l. iij. Sed in hoc male dicit p. tex. in. d. l. j. s. ff. de do. secundum doc. Patet ergo ex his quod in presenti casu, venditionis soper sue & superuacue sit cessio, cum ipso iure vtilis transeat in emptore, vt supra dictum est, & id. est in alijs casibus superius a regula exceptis. Si autem fiat cessio ex alia equitate quam ex co

tractus necessitate, tunc non transit viliis sine
 cessione, nisi forte in subsidium, vt in l. j. §. ff.
 de isti. et l. d. ani. §. ff. de dno. fec. & l. i. cre
 ditore. ff. de euic. & sic habes quod in empio
 rem transit ius agendi efficax quod compete
 bat venditori idem dic in iure excipiendi, vt l.
 d. oia. §. j. cum si. ibi no. ff. de contrahen. em. &
 n. l. emptori. C. de euic. **C** + Quartur vltra
 & quot requiruntur, vt celsio valeat. Et dic bre
 uiter, qd quinq. Primo v3 iustus titulus. Secū
 do precij numeratio si facta sit titulo venditi
 nis. Tercio qd iusto precio facta sit. Quarto
 quod etiā psona facta sit celsio. Quinto quod
 sit vel in totum vendita vel in totum donata.
 his autem vel aliquo ex his cessantibus presu
 mitur celsio simulata, & sic nullz, vt in l. j. ab
 anastasio. & l. j. diuerfas. C. mand. **C** + Sed est
 ca hoc queritur, ecce quod in cessione non re
 peritur expressus, nec nominatus, sed solum
 ibi reperitur expectata certa pecunie quantitas
 pro qua fit celsio. an tunc videtur qd non
 quia deficit. Et sic vnum de substantialibus,
 vt dictum est. In contrarium veritas, quia ti
 tulus presumitur ex alijs quilibetibus & cir
 cūstantijs, licet non sit specialiter nominatus,
 quod quisdem colligitur ex quantitate ipsius
 precij, & rei celsio & alienate expressione ar
 guendo sic, vbi cumq; in aliqua dispositione in
 teruenit substantialis aliquid contractus,
 licet contractus specialiter non nominetur.
 Attamen per substantia alia ipsius contractus
 qualitas figuratur vt clare probatur in l. na
 turalis post prin. & in l. i. insulam, & ibi per
 lac. but. de pre. v3 vnde cum apparet de pre
 cio, & re alienata & celsio, & sic constat de sub
 stantialibus venditionis dicendum est ex cau
 sa venditionis cessionem fuisse celebratam, &
 hoc tenet Bart. & doc. in l. ab anastasio, &
 in l. per diuerfas, ad quod facit l. si. C. de pre
 dijs curia. l. x. **C** + Postea queritur an sufficiat
 qd in cessione ipse cedens confiteatur se pre
 cium recepisse, licet de reali numeratione ali
 ter non constet. a videtur qd non sufficiat con
 fessio, nisi realis numeratio probet, ut est tex.
 in d. l. per diuerfas ibi datus pecuntis, & est cō
 iuncta gl. ibi super verbo solutarum, & etiam
 in l. i. ab anastasio. re ipsa persoluit et soluit
 & c. Et hanc opi. tenuit la. de are. in quodam
 suo tracta. de celsio. actio. & idem sequit Dy.
 nec nō. la. de bel. in auc. de qua. do. §. j. colla
 vij. & la. bu. in d. lab anastasio. & in l. per di
 uersas, et Bar. et Bal. ibidē. pro quorum senten
 tia facit, quia quando tex. de fraude dubitauit
 circa aliquē actum, sic ut fraudis presumpcio
 auferatur requirit actus verus numerationis,
 non fictus, ut in l. qui testamētū, cū ibi nō

per glo. ff. de proba. et l. si
 quis post hac. C. de bo. pfc.
 et l. absidnis. C. qui po. in
 pig. hab. coniuncta gl. sup
 uer. dato. In contrarium vi
 detur qd celsio isto casu
 teat sine alia probatione,
 nam certū sunt casus quib
 bus presumitur celsio simu
 lata, quos enumerat glo. in
 d. l. per diuerfas, et hab. ana
 stasio, et in l. j. C. me lic. po
 ten. inter quos iste non con
 numerantur, ergo relinqui
 tur cessionem valere, nec presumitur simulata
 esse cum de iure sit quod confessio faciat ple
 nam probationem in preadictum consentiens
 l. generaliter. C. de non numera. pecun. & l. ja
 C. de confessis, facit l. emptor. in §. lucius. ff.
 de pac. & l. cum precibus. C. de proba. & hāc
 opi. sequitur dominus Ray. & Ang. & alij
 plures, pro quorum opi. induco notabilem ca
 sum, in l. si procurator. ff. de tate sif. coniuncta
 l. j. in si. C. de quadr. preter. ubi patet qd si
 procurator sifci qui non potest uedere, nisi pec
 unia numerata confiteatur pecuniam rece
 pisse statim huic confessioni, presumitur uere
 numeratum esse, sic ergo dicam in casu pe
 sentis, & hanc opi. puto e quorem. **C** Grauisi
 mum enim esset per testes probare cessionem
 cum numeratione retro facta per quinquā
 ginta ann. ubi de ea quereretur, nisi forte de ce
 res hoc faciliter probari per ipsum instrumē
 um cessionis si in eonorarius diceret pecuniam
 in eius presentia numeratam. **C** + Rursus
 queritur poie qd aliquis intenuit actionem
 b directam et probauit in utili. b an sequi debe
 at condemnatio uel absolutio. **C** y. distinguit in
 d. l. j. C. de ac. et ob. et Baran. l. j. ff. de secun
 dum quem dic quandoq; fut. libellus genera
 liter oblati in actione reali, & tunc satis
 est probare in utili, argumen. l. nam et postea
 §. item si iurauero. ff. de iur. iur. licet glo.
 uideatur sentire qd dominium uile, et utilis
 actio non uideatur in libello deduci uel com
 prehendi, ut not. in l. minor. §. j. ff. de euic. &
 in l. si mater §. j. et §. ea. ff. de except. rei. iud.
 Aut libellus fuit specialis, & sic specialem
 actionem continens in actione personali di
 recta, & tunc aut pendente iudicio ipsi ef
 dem. cui competeat directa cepit compe
 tere utilis factio ipsius rei conuenti, & tunc
 ex eadem instantia debet reus condemnari,
 ut in l. qd §. i. de aqua pluua arcenda fa
 cit. l. i. C. ieruus. ff. de infam. & ff. de rei
 uen. & l. si post acceptum. Aut ab ipso iur

FORMA LIBEL. IN CAUSA VENDI.

2 Recipiat, vi
de ang. cōf. 36
Pau. de ca. con
fil. 160.
b C iura, s; an
tutor possit ce
de iura absq;
pupillo vide p
Lu. ro. consil.
ccclxxxvj.

exordio sibi competeat dī
recta tantū & proposuit vī
lem vel econtra, & in illa q̄
nō fuit propōita probavit,
& tunc reus est absolūendus,
ar. l. 1. §. 1. ff. si mes. fal. mo. dī
9 xē. C. + Insuper queritur qd
si facta alteri cessione ipse ce
dens postea a debitore cesso
a recipiat a solutionē, an libe
retur, dic q̄ sic, nisi i tribus

casu Primus si cessionarius sibi denūciaverit ne
solueret, Secundus si ab eo partem debiti rece
perit, Tertius si lis contra ipsum fuerit contes
tata, vt in l. 3. C. de noua. Quartus secundū
doc. est si debitor quouis mō de cessione scien
tiam & notitiam habuit, vt no. per Cy. in. d. l.
iij. & per glo. in. l. si ff. de trans. licet glo. in. l.
nomen. C. que res pig. ob. pos. teneat contra et
male. Quod autem dictum est de debitore sol
uente creditori cedenti liberari, nisi in tribus

casibus intellige verum secundum Bar. quan
do actiones directe remanserant apud cedentē,
secus autem si nulle, vt per eum no. in. l. ex af
f. ff. ad treb. exempli gratia si primus cesso
narius cedat, secundo sicut quando primus em
phyteota inuestiuit secundum. C. + Sed an pa
trem vel transactio, aut confessio cedentis no
ceat cessionario, & an debitor conuentus a ce
dente possit contra eum opponere exce. de ces
sione per eum alteri facta, vide per eundē bar.
no. in. l. facta in. §. si heres. ad treb. C. Et ex his
patet solutio ad illam, q. si cedens & cessiona
rius simul concurrant contra debitorem quis
preferendus sit, & gl. in. d. l. 3. tenet q̄ p̄feren
dus sit cessionarius & bene, & sic isto casu vī
lis actio p̄fertur directe, de quo articulo, plenius
no. per glo. & doc. in. l. in cause. in. si. & in. l. p
curator rem. ff. de procu. & per Cy. in. d. l. iij.

10 C + Item querit an minor possit cedere iura b
sine tutoris vel curatoris auctoritate, & breui
ter q̄ non, quia cedere est alienare, vt. ff. de si
de iur. l. cum is, ideo est necessaria tutoris & iu
dicialis auctoritas, vt. l. lex que tutores. C. de ad
mi. tu. cum si, nisi forte secundum aliquos fere
ret cessio ex causa necessaria, puta fideiusso
ri vel possessori, vt. l. 2. C. de fidel. sicut dicitur
in alienatione alterius rei ex causa necessaria i
qua decretum iudicis non est necessarium, vt.
l. 2. C. quando decre. opus non est, & in. l. ma
gis puto. in. §. 1. & 2. ff. de reb. eo. Cōsultius
tamen est vtriusq; auctoritate interuenire, &
vide quod no. Azo. in sum. C. ne li. po. in fin.

11 C + Item quero, an per procuratōrē possit fieri
cessio actionis videtur q̄ sic, quia per eū po
test fieri venditio, vt in. l. iul. §. si pcurator, ff.

de ac. emp. & in. l. 2. C. per quas perso. cum
si. Item quia per procura. potest fieri restō here
dita, vt. l. restituta, i. prin. ff. ad treb. ergo & c.
In contrarium facti, quia is, cui sit cessio effici
procurator & non potest facere aliquid ante lit.
conte. vt in. l. necq. C. de procu. ergo nec iste p
curator poterit cedere alteri procuratori, ad
quod facit, l. emptor. C. de her. vel ac. vendi. &
ff. de in rem verso. l. 3. §. idem labeo. Item q̄
hec iura sunt adeo ossibus annexa q̄ non re
cipiunt separationem, l. quis ergo. ff. de pecu.
& l. 3. pro socio, & hanc partem tenuit Alber
tus papiam, sed prima opi. verior est & com
munior per. d. l. restituta. §. 1. sic etis videmus,
q̄ procuratori possunt iura cedi, vt probatur
in. l. quamuis. cum. l. seq. ad treb. per quem p
cu. postea sit cessio domino suo. arg. in. l. posses
sio in. si. ff. de acqui. pos. & l. si procuratorem,
in. si. ff. manda.

S V M M A R I V M.

1 Actio hypothecaria non transfertur in contra
ctu venditionis.

2 Per cessionem rei vendi, an sit translatum do
minium.

T A M R E A L E S Q V A M P E R

1 sonales. C + Hic aduerte q̄ licet in contractu
vendi. transeant viles actio, personales, vt d
ctum est, & alie reales que respiciunt dominium
vel quasi ipsius rei, vt. l. dolia. §. si. cum ibi no.
ff. de contrahen. emp. non tamen transfertur
actio hypothecaria, que ad ipsam rem compe
tit, nisi specialiter & expresse fiat de ea cesso,
vt habetur in. l. si cum venditor, in. prin. ff. de
euc. quod not. de quibus actionibus realibus
habetur. insti. de actio. in. §. 1. cum seq. C + Sed

2 circa hoc queritur, an per cessionem rei ven
dita, sit translatum dominium vel quasi videt
q̄ sic, quia cessionario datur vtilis rei vendi. q̄
competit domino, vt. l. 2. §. qui in perpetuum.
ff. si ager vecti. vel emphy. pta. ergo sequitur
q̄ dominium sit translatum. Alj dnt contra,
quia vtilis actio & exercitium tantum directe
actionis in cessionarium transit, quam intentat
tanquam procurator in rem sua, arg. in. l. spō
salibus. §. 1. & si. ff. de iure do. Nam licet trans
ferendo dominium rei videatur trāsferre actio
nem, que pro dominio datur, tamen eo iure
cedendo actionem in rem non propterea transfertur
dominium, nisi sequatur traditio rei vel
apprehensio possessionis, & hanc partē tenuit
Dy. in. c. pro possessore, circa. si. de regu. iur.
lib. 6 C + Que autem dicuntur personales actio
nes & mixte, vide insti. de euc. §. persona
les, & §. item mixta.

S V M M A R I V M.

1 Cessionarius agens quo iure debeat exprime

S V M M A R I V M.

re se agere.

2 Agenti ex iure cessio an possit opponi excep. cedendarum.

V T I L E S E T D I R E C T A S.

1 **¶** Hic queritur simpliciter agitur iure cessio, an agens teneat declarari si agit vtili actione noie suo an directe noie cedentis. Dic q sic, ar. l. si duo. ff. de sol. et. l. si mihi et tibi, i pri. ff. de le. 1. licet idubio secundum Albertum videat potius intentasse vtilem quam directam, arg. in. l. nec vlam. §. item si quis a sisco. ff. de peti. her. & de reli. & sumpt. fun. l. 2. §. 1. & l. plane. ff. fa. her.

2 **¶** Sed nunquid agenti ex iure cessio potest opponi a reo dicendo cede mihi tuas actiones alias non debes audiri, que appellatur excep. cedendarum, a dic breuiter quod sic, vt habetur in. l. stichum aut pamphilum. §. si creditor. ff. de solu. & plene per Bar. in. l. si stipulatus. §. si ex duobus. ff. de fideiuf. & ego scripsi circa formam responsionis contra libellum in hypothecaria oblatum.

P O N E N S I P S V M I O A N N E M

in locum suum. **¶** Queritur quid importent ista verba, dicit bar. in. l. qui quadraginta. ff. ad tre. quod importent cessationem actionis vel constitutionem procura. in rem suam, idem approbat in. l. i. p. uinciali. §. pe. ff. de no. oper. nuncia.

S V M M A R I V M.

1 Venditor tenetur rem tradere emptori.

2 Constituens se nomine emptoris precario possidere quid agat.

C O N S T I T V E N S B B X T V N C

1 **¶** Debes scire q venditor tenetur rem tradere emptori non nisi dominium transfertur, licet emptor precium facere debeat venditori, vt. l. emptio, in prin. ff. de ac. em. alias tenetur ad interest, vt plene disputat glo. in. l. 1. in princ. ff. de ac. em. ideo i iuris dicitur quod constituit, vt per hoc verbum denoretur possessionis transitio, quia non refert an aliquis per seipsum in grediat rem venditam vel alius eius nomine siue sit ipsemet venditor, siue alius, vt in. l. quod meo. ff. de acqui. po. & in. c. licet. in fi. de pb. facti. l. 1. §. item acquirimus, & §. per procura.

2 ff. de acqui. pos. **¶** Quid autem si constituit se precario nomine ipsius emptoris possidere, vt communiter dicitur in instrumentis, dic q in dubio, nisi aliud agatur transit in emptorem sola civilis possessio & naturalis remanet penes venditor, vt nor. per glo. 1. l. & habet §. cum qui. ff. de preca. & ideo vtilis est facere q venditor simpliciter constituat, quia tunc omnis possessio transit in emptorem, vt i. d. l. quod meo. cum simi. & dicam infra in tit. de actio. hypotheca.

1 Promissio expressa de euisione, an sit necessaria.

2 Ex quacumq; causa onerosa agitur de euisione regit.

3 Venditor nominis vel hereditatis ad qd tenetur.

4 In venditione hereditatis defuncti non includit hereditas pupilli, q ex subditio spectat in venditore.

5 Emptori timenti de euisione, an venditor teneat dare fideiuf.

6 Venditor hereditatis tenet satisficere de facto suo tantum v3 q totu quod ad se puenit restituet emptori.

7 Emptor debet denunciare si bi esse mota litem ad hoc, vt agei possit de euisione.

8 Quomodo dicatur fieri legitime denunciatio venditori.

9 Necessaria ad hoc, vt agei possit de euisione.

10 An sit necessarium agenti de euisione producere sniana tantu, an totum pcessum.

11 Oblata re emptori agenti de euisione, an cesset actio.

P R O M I T T E N S

1 de euisione. **¶** Aduerte q licet super hoc nulla interuenisset expressa promissio, tamen ipso iure ex natura propria ipsius contractus ad hoc & alia teneretur, immo qd est nota. dignum si pactus sit venditor q de euisione non teneatur, licet ex hoc libere tur sequa euisione ab interest, tamen etiam obligatus remanet ad precij resolutionem, vt hic habetur. c. in. l. emptorem. §. pe. & si. ff. de ac. emp. & l. non dubitatur. & ibi no. de euic. nisi specialiter & expresse conuenierit ne ad precij restitutionem teneatur, vt ibi habetur quocasi emptor non agit de euisione pro precio, nec pro interest. Idem si scienter emit rem alienam, vt. l. si fundu sciens. C. de euic. **¶** Regula tamen autem ex quacumq;

2 **¶** Cedendaru, quoniam possit opponi excep. cedendaru vide per ma. com. l. 479

b **¶** Constituens ex tunc. adde & de hoc dicit vt per alexan. de imo. in com. xxix. in. 2. vob. lu. & An. de are. §. actionu, i. si. de actio.

c **¶** Hec habetur, vide m. l. bar. in. ver. 2. quero. C. de peric. & com. ref. vendi.

causa onerosa si fiat alienatio agitur de euictione, vt. l. sciendum. ff. de euc. cum si. secus autem si fiat ex causa lucra pura donationis vel legati, vt. l. ad res donatas. ff. de edic. edi. & in. l. si domus. §. de euictio. ff. de leg. 1. de quo vide quod not. per glo. & Cy. in. l. 7. C. de euc. & pdicta locū hnt in re immobili, vel immobili corporali alienata. **¶** Quid autem in actio ne vel nomine debitoris vñ hereditate vñ dita, de qua vñ ditone loquitur totus it. C. & ff. de he. vel ac. vend. ad quid tenetur venditor emptori, dicitur quod venditor nominis tenetur prestare & probare quod venditor sit verus de his nulla tutus exceptio & hereditate ven. ad ipsum venditorem pertineat, nisi aliud specialiter in contrarium actum sit, vt in. l. si nomen cum. l. se. ff. de her. vel ac. ven. cum similibus. Alioquin tenetur venditor emptori ad omne interesse, vt dicitur iuri, & Notandum, tamen est quod in venditione hereditatis defuncti non includitur hereditas pupilli que defertur ipsi venditori ex substitutione pupilli, vt. d. l. 2. §. illud. ff. de here. vel ac. ven. **¶** Sed an emptori si a moroso a se sibi res cuius datur compellatur venditor dare fideiussorem, dicitur quod aut in principio contractus conuenit inier eos de dando fideiussor & tenebitur dare, aut non conuenit, & tunc aut in ipso iuramento contractus imminet periculum euictionis, & tunc tenetur dare fideiussor, vt in. l. si post perfectam. C. de euc. & ibi no. & l. pe. in si. ff. de peri. & com. rei vend. Aut tunc nullum imminet periculum, & tunc postea non tenetur, vt in. l. emptor, in princ. ff. de euc. Fallit in venditore hereditatis qui tenetur satisficere de facto suo

6 tantum quod si quid ad eum ex hereditate peruenerit in totum emptori restituat, vt. l. 2. in princ. ff. de her. vel ac. vend. **¶** Aliud est etiam in venditore heredi. non tantum quod si creditor debitori succedat venditorem creditorem quod saluum sibi remanet ius debitum suum consequendi ab emptore etiam nullo facto per eum inuentario, vt in. l. 3. §. cum quis. ff. de her. vel ac. vend. licet additionem hereditatis confessus fuerit ipsum debitum, vt in. l. debitor. C. de pac. & in. l. si cum in §. additionum. ff. de solu. Sic etiam non repellitur a petitione debiti illa quo hereditas est auocata, dato quod nullum fecerit inuentarium, vt in. l. eum qui, in si. ff. de inof. test. Idem in eo qui per fideic. hereditatem restituit, cuius debitum per additionem in effectu non tollitur, vt in. l. debitor. versic. igitur, **¶** **¶** Ad trib. **¶** Aliud tamen necessarium est, vt agatur de euictione videlicet quod emptor debito tempore denunciauerit litem sibi motam esse, vel venditor de ipsa lite scientiam vel notitiam aliter habuerit secundum opi. communem doc. & habetur in. l. emptor fundi, & in. l. si controuersa. ff. de euc. & l. si rem. §. quilibet cum si. nisi denunciatio esset per speciale pactum remissa, vt. ff. de euc. l. herennius, in pri. que remissio fit de raro quia per eam ipse venditor subiret magno periculo. Ideo est sit cautus notarius in hoc. **¶** **¶** **¶** Est etiam notandum quod dicitur fieri legitime denunciatio tam ex modo quam ex tempore, Ex modo cum emptor ostendit b libellum venditori ad oculum sibi datum, vt no. per bar. in. l. non solum §. morte. ff. de op. no. nun. Ex tempore vero cum sit denunciatio ante sententiam et publicationem testium, vt. l. si rem quam §. si. ff. de euc. & plene no. in gl. & per Cy. in. l. emptor fundi, & l. hirserruum. ff. de euc. nec tamen per hanc denunciationem eximitur emptor a prosecutione litis, immo debet emptor in ea perseuerare, nisi esset sibi litis prosecutioni remissa, quia tunc venditor litem ipsam prosecui tenebitur, vt no. in. l. si ideo in prin. ff. de euc. et. C. de peric. & com. rei vend. l. 1. in si. et. C. de euc. l. 1. & si quidem ipse emptor succumbat in causa tenetur appellare & sequi in ea, nisi per pactum appellandi necessitas esset remissa, vt traditur in gl. herennius §. caya. ff. de euc. & si omisit denunciare in causa appellationis, quod est not. per glo. in. d. l. si rem in fine. **¶** **¶** Alij etiam casus sunt necessarii, vt de euictio, agi possit ultra predictos, valet quod emptor fuerit condemnatus a suo iudice non autem ab arbitro, vt. l. si dicitur §. si compromisso. ff. de euc. & sententia debet esse iuste lata, & non per imprudens

¶ Timoroso, sed an possit fieri bannimentum quod si quis preterdat interesse compareat, intra tale tempus, vide per roman. consil. 1. & an fideiussor euictionis sit prestandus, vide per Ang. consil. 121.

¶ Ostendit, vide. Io. de ana. consil. 31. & quando possit agi contra venditorē, cui non est denunciatio, & vide per Alexan. consil. 127. libro,

nam vel dolum, vt. l. si per imprudentiam. ff. de euc. q. in. d. l. emptor fundi in fi. & l. si non per iniuriam. C. de eucit. Si ergo non licet emptori compromissum facere de re empti in. d. s. si compromisero. & l. si cum questio. C. de euc. & l. ar qui natura. s. cū me. ff. de neg. ges. & in hoc plerumque errant multi. ¶ In tribus ergo promissis casibus, valet si non denunciavit, si non fuit per iudicē suum iuste condemnatus, & si compromissum fecit non agit emptor de eucito. Quartus casus est quando non agit si fuit absens tempore sententię, vt in. l. si ideo. ff. de euc. quod nor. Quintus casus est si habuit in expertum & imperium aduocatum, vt nor. per glo. in. l. quod si noluit. s. culpam. ff. de edil. edic. Sextus est casus necessarius, vt agi possit de eucito, videlicet quod res fuerit in executione sententię oblata ipsi emptori non per violentiam, quo casu si per violentiam esset oblata non agit de eucitione. l. eucita. s. 1. & l. habere licere. ff. de euc. conuicta. l. si. & ibi per Cyn. C. de actio. emp. Septimus est si non appellauit dato quod haberet malam causam, vt. l. herennius. de euc. Octauus est si succubuerit in iuste in causa per obiectum & obstaculum a licuius exceptionis, que ab ipso emptore traexit originem, vt in. l. hoc iure. cum. l. seq. & l. si rem in. s. si duplex. ff. de euc. Et procedunt premissa, nisi p pactū speciale fuerint hec omnia a venditore remissa, vt. l. queritur. s. si venditor. ff. de edil. edic. in. d. l. herennius. in princ. cum si. vel nisi venditor specialiter conuenit ne pro alieno facto teneatur, sed pro suo tantū quo casu solum teneatur si ipsemet alij prius vēdidisset, vel obligasset, vt. l. de tuo. ff. man. de quo facto suo loquitur tex. in. d. l. 1. in princ. ff. de her. vel. ac. ven. quod no. Nam plerumque, vt cautius succurratur emptori solent notarij in instrumentis apponere huiusmodi pacta & remissiones que ylgari appellantur pacta vtilia. ¶ Post hec queritur, ecce q. re eucita per venditorem agit emptor de eucitione contra venditorem, & producit sententiā latam tam in causa principali quam in causa appellationis. ¶ Queritur an hoc sufficiat ad plenum fundamentum sue intentionis, an vero sit necesse qđ producat totum processum vel vniuersa acta cause. Et arguendo ad partes videtur sufficiens probatio ipsa sola sententiā absque alio processu, quia res iudicata pro veritate habetur, vt in. l. rex iudicata. ff. de reg. iu. & in. l. ingenuū. ff. de sta. ho. omniaque presumuntur rite recteque facta postquam sic est sententiā lata, vt in. c. bone. extra de elec. & in. c. in presentia. extra de renun. & q. no. per Cyn. in. l. emancipatiōe. C. de si. instru. & in. l. siue possideris. C.

de pba. & p in. in. c. cū iure pitus de of. dele. In cōtrariū facit, qđ nō viso processu apparere non pōt, an iure vel iuria fuerit cōdēnatus, l. 3. pre sumat. p. finia, vt sit iuste lata quo ad eos iter qđ lata, est nō tñ sic quo ad alios, vt. l. l. sepe. s. 1. ff. de re. iu. cū si. finia. Et hac qđōne omissis alijs reperiō qđ la. de are. tenuit qđ ius faciat. pducere finia sine processu, cuius opi. sequit Alb. Papiē. Tu tñ latius & melius sic distinguēdo cōclūde. ¶ Aliqñ vēditor i instrō vēdiditōis expresse renūciavit ne possit allegari finia nullā vñ p ipertitiā a latā vel ex alio sibi vicio iniuria, & tñ sufficit emptori. pducet finiam cū p hāc remissionē et gñā. lē renūciationē cessent oia qđ possit impugnari sententiā qđ no. multū & nūq. obliuiscaris, aut nō renūciavit ipse vēditor predictis, & tunc aut constat de līma denūciatione rē dē facta aut de ea nō cōstat. Primo casu aut i sententiā nulla fit mentio de processu, & tunc non presumitur pro processu ideoq. est opus illum producere cum sententiā, arg. eorum que no. in. c. qm. extra de pba. et. l. l. hi q. ad ciuilia. C. de ap. aut in sententiā fit mentio de processu, & tunc aut sententiā est lata de proximo, aut de longinquo. b. Si de proximo, aut fuit lata venditore presente pro processu, & imputet sibi si nō appellauit, nec ideo est opus emptori processum producere, arg. l. sepe, in. s. sciētiibus. ff. de re iudi. & in. l. ab eo. C. quomodo & quando iudi. licitum tamen esset hoc casu ipse venditori producere processum, & impugnare ipsam sententiā vicio huius processus, vt no. lo. cal. & lo. an. in. c. quoniam contra factam, extra de pba. & i. c. in

a ¶ Imperi-
tiam late An-
ge. consilio. c.
xxvi.

b ¶ Longin-
quo. doctio. in.
l. fina. de pres.
lon. temp. & in
l. licet alias. C.
de prescri. x.
xx. an. inflitu.
de vfu. in. s. 1.
doctio. in. l. si si
nita. ff. de dam
no insec. glof.
in cle. 1. de re.
ecc. non ait. &
in capitulo fin.
& ibi archi. l. x.
xx. distia.

De iure & hoc, vide an. c. 18. 288. & q. voluit Ancha, cons. 180.

presentia, de renun. & per hoc patet q. eius presentia eum grauat in onere probandi errorem seu defectum processus pro quo presumitur, sicut in similibus dicitur de

eo qui renunciauit exceptioni non nunc. pec. vt no. in. l. si ex cautione, & l. generaliter, & l. in contradiibus, supra de non nu. pe. Aut fuit lata ipso venditore ignorante vel abente, et tunc non presumitur pro processu, nisi producatur per emptorem, vt in. d. c. quomant contra falsam. Si vero sententia lata fuerit de longinquo tunc presumitur pro processu, & sufficit producere sententiam iuxta doctrinam Hosti, & Io. an. in. c. cum in iure peritus, extra de of. dele. & per Cy. & alios in. d. l. emancipatione. Secundo casu principali, quando non apparet de aliqua renuntiatione, tunc non sufficit producere solam sententiam, cum tunc nullam fidem faciat contra venditorem, vt in. d. l. emptor fundi, in princ. & in. l. si controuersa, C. de euic. Ad quod optime facit. l. si parentes, in fi. & l. si cum questio. eo. ti. & adde que cir. predicta scripsi in forma sententie disti. in gl. 3. C. + Sed pone q. agere emptore de cuiusdore contra venditorem vel contra fideiussor. offertur eidem ipsa res vendita simul cum interesse, an cessabit actio, & iudicium super euisione, dic q. sic, vt in. l. si fideiussor. ff. de doli exc. ep. & l. emptori, & ibi no. ff. de euic. Ad quod facit. l. si reus paratus. ff. de procura.

S V M M A R I V M.

- 1 Venditor an possit venire contra iuramentum petens rescissionem contra tractus ex defectu precij.
- 2 Si petatur rescissio ex defectu etatis non obstat iuramento quid fiat.
- 3 Petens rescissionem ex defectu solemnitatibus non ob. iuramento an audiatur.
- 4 Dolo inductus qualiter petat rescissionem contra tractus.
- 5 In impetranda absolutione a iuramento adhibito contra tractus, an citetur pars a duersa.
- 6 Pubes iurans non venire contra compromissum, vel transactionem, an possit petere restitutionem in integrum.

E T S V B E I V S I V R A M E N T O

- 1 Corporaliter. C. + Solet. queri si venditor iurauerit non contrauenire conditioni, an iuramento non obstante possit petere venditionem rescindi, vbi notandum, quod varijs de causis potest peti rescissio venditionis. Quandoque enim petitur venditio rescindi ex defectu precij. Quandoque ex defectu etatis. Quandoque ex defectu solemnitatibus. Quandoque ex defectu honestatis, & certis alijs modis de quibus singulariter videamus. C. + Primo ergo queritur si in venditione iuramento vallata venditor sit deceptus vltra dimidiam iusti precij, an possit petere eam rescindi per. l. 2. C. de rescin. ven. C. Quidam q. sic siue sit maior, 25. ann. siue minor, vt refert Cy. in. d. l. 2. veritas tamen est q. distinguatur inter maiorem et minorem, vt si sit maior non possit contrauenire per auc. sacramenta pube. C. si aduer. ve. & in. l. 1. C. eo. tit. & in. c. dilecti, & in. c. cum causa, de emp. & vedi. Si vero sit minor, tunc vbi distinguatur, aut est pupillus, & potest contrauenire p. d. auc. sacramen. pub. que solum excludit puberem. Aut est pubes, & tunc secundum aliquos potest etiam contrauenire, quia iuramentum solum facit ipsum maiorem, sed maior potest contrauenire per. d. 2. ergo & iste minor qui iurauit. Dicunt alij quod in totum repellitur, quasi iurando renunciauerit beneficio. d. l. 2. & hanc partem sequutus est Per, vt refert ibi Cy. Sed Dyn. voluit dicere q. si minor est iustus, quod potest beneficio etatis, licet non per beneficium. d. l. 2. petere poterit se in integ. rest. vnde licet iuramentum ipsum excludat ab illo beneficio. d. l. 2. ne recta via possit ipsum intentare per indirectum, tamen etatis priuilegio poterit ad illud peruenire. super quo adducit plurimas rationes quas refert Cy. in. d. l. 1. ff. glo. vero iur. canonice, in. d. c. cum causam tenet contra Dy. & idem sequitur glo. in. d. item sacramenta, de pace iur. fir. secundu Iaco. q. bel. in. d. s. item sacramenta, Et quidam alij dnt q. attendi debet forma iuramenti, nam aliquando

minor

- 2 Venditor promittens defendere ad quid teneatur.
- 3 Promittens emptorem defendere de iure & de facto ad quid teneatur.

E T L E G I T I M A D E F E N S I O

- 1 ne. + Hic queritur ad quid teneatur ille qui promissit defendere, dic q. venditor teneatur in felitem suscipere & in iudicio assistere, vt. l. empti, & l. cum successores, C. de euic. cum simi. non tamen teneatur se cum armis opponere, vt. d. l. si. C. de ac. emp. C. + Quid autem si promissit defendere emptorem de iure & de facto a. an tunc tenebitur arma suscipere. determinat Barto. q. non in. l. stipulatio ista, in pri. ff. de ver. ob. ga. talis sermo de facto debet intelligi secundum naturam contractus. l. si stipulatus. ff. de vsur. & l. damni in fec. quidam. ff. de d. in fec. hec enim verba cum sint dubia sunt contra emptorem interpretanda, vt. l. veteribus. ff. de pact. Et erit sensus q. defendere de facto debet faciendo ea q. facti sunt v. l. iusti assistere, in iudicio comparere, & in eo prout expediens fuerit perseverare.

minor iurat simpliciter non contrahente. Aliquod iuramentum non contrahente ratione minus iniusti precij. Pro casu poterit contrahente. Si dicitur huiusmodi nequaquam, & est ratio quia in prioribus casibus solus est excludere a beneficio spali in inter, resti, non sicut ad coadi. d. l. ij. attributo omnibus tam maioribus, de quo dicitur, ut ibi laius p. est. & hoc verius puto quod non, ut notarie, ut in instris semper dicas quod iuravit non contrahente ratione precij vel minoris erat, vel alterius cuiuscumque defensionis, de quibus beneficiis iuravit ipse venditor p. me notariu curio rans &c. ¶ Deinde quod si minor huiusmodi curato re vendidit sine debita solennitate, v. sine auctoritate curatoris vel decreto iudicis, & iuraverit an poterit uti beneficio, d. l. ij. non ob iuramento dicitur quod da quos refert gl. in d. s. ite facta q. sic. q. pubes huiusmodi curatoris pupillo eparat, ut l. si curatore huiusmodi. C. de in integ. resti. min. v. sicut pupillo succum, ut, v. dem. it. sic & isti. In contrariu determinat ibi glo. & lac. de bel. & coi er ois doc. p. text. in d. s. ite facta q. loquitur gnatr &c. q. opti. destruxit statu minorum. Vn bonus ipeator heret ta graui morbo, pudere, & eodem modo principis, & ciuitatis in eorum puincijs, & terris, & hoc idem facere deberent in mulieribus, q. iurauerunt non contrahente alienationi marito rui suorum de quo in c. cu contingat, extra de iureiur. & in c. quis tibi extra de pac. lib. vj.

4. ¶ Inde quod si pone quod pubes dolo vel metu fuit inductus vendere, & iuravit, an via recta poterit impugnare a venditio ne, vel erit necesse prius a iuro peteri absocone, v. q. recta via possit iur mare ea vt. d. auct. facta. & in corpe vn sumis ibi nullius momenti &c. q. verba denotat ipso iure contractu e nullu, ar. l. j. ff. de iustitio rup. testa. In contrariu determinat Inn. i. c. ad aures extra qd' metus ca, dicens quod prius obtinenda est ab epio iuri relaxatio seu ab solo i q ab lone inuestigabit, an fuerit talis metus, q. caderet in constanti viru, vel an fuerit talis dolus q. p. i. s. m. u. falleret, dic vt ibi, & plenius p. eund. i. c. cum dilectus eod. ritu. faciunt etiam nota. in c. debitoras, de iureiur. ¶ An aut i hac absocone ipe tranda deat pars aduersa citari, dicit q. sic, ut scripsi supra in forma iuri qd' deserit a pte pti.

6. ¶ Quid aut si pubes huiusmodi curatore iurauerit, ut pteruq. fit non venire contra copromissum vel transactione, vel iudiciali sniam, an beneficio in integ. resti. si lesus fuerit poterit impugnare p. dicta. Et b. r. glo. in d. s. ite facta, determinat quod non, exeplo iuri interpositu sup veditioe, cuius opti. sequit lac. de bel. & alij in d. auc. Veru scdm eund. la. i pnti ma elici pnt sex r. u. quorum pta talis est. Quotiens contractus factus cu adulto, v. iure coi & spali & cessat vtroq. iure i integ. resti, tunc si iuratu sit reputabit ex

abundanti interpositum iuramentu, nec tñ ex hoc contractus vitabitur, argu. l. si pupilli. s. j. ff. de negot. gest. & que dubitationis causa, de regulis iuris. & hoc casu procedere et pot. d. auct. sacramenta puberum. Secunda regula est ista quotienscunq. contractus factus cum adulto v. iure communi & spali, sed dari pot restio rone etatis, tunc iuramentu interpositu multu opat, quia tollit restioe in integ. vt. d. auc. & in l. ij. C. si aduer. v. di. & hoc casu s. r. pcedit. d. auc. Tertia est rta quoties contractus, v. iure coi, sed iure spali non v. iure factus minus solenniter non interueniente curatore vel iudicis decreto. & tunc scdm quorundam opi. de quo supra relatū est iuramentu nil opat, ar. l. no dubiu. C. de lega. sed scdm eodem & d. la. opi. tale iuramentu hoc casu multu operat, quia dat robur, & effectū ipsi contractui, & tollit beneficiu etatis, & hoc et no pot intelligi. d. auc. Quarta rta est quoties contractus v. iure coi & spali, sed maior subueniret pp lesione in p. cio, tunc iuramentu interpositu a maiore multu operat, na tollit sibi beneficiu etatis, sed non auferit sibi beneficiu obe. d. l. ij. secundum eum q. factu facit et maiorē. I. z aliqui contra, vt supradictu est. Et hoc et no pcedit. d. auc. Quinta rta est quotiens contractus factus cu minore de iure coi non v. ipso iure, tunc iuramentu interpositu a minore nihil operat, q. si non v. principale nec accessoriu, vt. d. l. non dubiu, & ff. de pac. l. iurifgentiu. s. si pacifcar, & hoc casu non h. z locu. d. auc. Sexta rta est quotiens iuramentu interpositu a maiore non v. de iure coi ipso iure, & hec casu pcedit quod dicit in fin. d. auc. & cessat eius principiu, facit in auc. scntias non solum fide. p. s. j. col. v. de quibus iuris plentus vide p. Bar. in l. i. q. s. p. eo. ff. de fideiur. & q. scripsi in fra super forma libelli quo petit in integ. resti. At s. deniq. q. ones circa hoc videre potes, quas gl. tangunt doc. in d. auc. & in d. l. ij. & q. ad di. cas regn las trahuntur, & sub eis includuntur, CONTRAFACERE VEL VENIRE. Queritur quid dicat q. s. contrafacere ad qd' b. r. r. i. de, q. tunc, q. in iudicio extra controuersia mouet, vt. l. q. s. maior. C. de trans. de quo plenius, vide q. circa hoc scripsi in i. q. quo agit ad pena secundu formā copromissu, & per Bar. in l. quo. n. & l. amplius. ff. rem ra. habe.

a. Impugnare de hoc late i. d. auct. facta pube. p. Cal. cōsi. 4. de iureiu.

S V M M A R I V M.

- 1 Rei veditio ne aliter trasfertur dominu, nisi fuerit precij solutu vel habita fide de precio.
- 2 Procurator an possit habere fidem de precio.
- 3 An agi possit contra venditorē, v. i. re venditā tradat, q. non est confessus p. cium recepisse.

FORMA LIBEL. IN CAUSA VENDI.
SVPRASCRIPVTM SVMMARIVM.

precium integrū recepisse.

1. **C** + Aduerte q̄ prorāter dicitur v̄ditōrē precium recepisse, quia rei vendite nō alī transferitur dñūm, nisi p̄cium fuerit solutum vel habita fides de ipso p̄cio q̄ fides habita p̄sumit postq̄ res tradita reperitur, vt h̄ in. §. rei v̄ditē. insti. de re. diu. & l. p̄curatoris. §. sed si dedi mercedē. ff. de trib. q̄uis quo ad quasi dñūm & publicianā, q̄ pro quasi dñūo cōpetit nō sit necessaria p̄cij solutio vel fides de eo, vt. l. p̄cio, & ibi not. ff. de pub. de cuius precij solutione p̄batur p̄instūm qd̄ dicitur venditorē fore cūfessūm p̄cium recepisse, arg. l. cum precibus. C. de proba. & l. ḡnāliter. C. de non nu. pecu. & l. quidam in iure. i. prin. ff. de do. cum

2. si. **C** + Nunquid autē p̄curator possit hēre fidē de p̄cio scripsi in titu. de forma execu. ten. in glo. q̄ incipit ist̄ appellatur. **C** + Quid si non est confessus precium recepisse, an contra eū agi poterit, vt rē v̄ditā tradat dic q̄ non nisi prius a ipsi venditori p̄cium integratū in pecunia numerata offerat consignet & deponat, vt. l. 3. §. offerret. & ac. emptio. l. ob signatione. C. de sol. l. accepium. C. de vsu, nec sola nuda ob̄o sufficeret, vt singulr. no. per Bar. in. l. p̄or ait. in. §. si quis paratus. ff. de ope. no. nun. ad hoc optime facit tex. in. l. si fundus. §. si. & l. si. ff. de le. cōmis. Sed debet fieri consignatio in pecunia, que v̄ deat aperte a testibus, que & quanta sit nec sufficeret quōd in sacculo seret oblatio de pecunia non visa, vt nota, per Bartol. in. l. cum seruus. ff. de condi. & demonstra.

2. **C** Prius. adde quod propter hoc voluit Alexand. consilio. xix. cum duobus seq. iij. lib. & Francisc. de Aret. consilio. xciiij. Et vide eun. Alexand. in. l. quero. §. iter locatorem ff. locat. vbi q̄ libellus in actio ne exempto nō precedit nisi p̄cium fuerit solutum vel precium offeratur.

b. **C** De fructibus late, & vide per Francisc. de Aret. consilio. clx. & ibi quid de pensionibus domorum,

- 1 In contractu emptionis exigitur bona fides.
- 2 In cōtractibus stricti iuris exigitur bona fides quo ad qualitatem.
- 3 Dolo dante causam cōtractui stricti iuris qualiter succurratur.
- 4 Bona fides semper presumitur.

CONTRA BONAM FIDEM.

- 1 **C** + Non imerito dicitur hoc quia in hoc cōtractu & simi. de quibus loquitur tex. insti. de actione. §. i. bone fidei exigitur bona fides quo ad substantiā ipsius contractus, vt. l. bonā fidē
- 2 C. de act. & ob. & l. j. ff. de act. emp. **C** + In ceteris autē cōtractibus stricti iuris exigitur quo ad qualitatem, vt plene no. per gl. & doc. in. l. elegerit in prin. ff. de dolo. facit. l. domum, in si. ff. de contrahen. empt. Ideo q̄ si dolo det cām contractus bone fidei contractus ipso iure redditur nullus. **C** + Sed si iterueniat in cōtractibus stricti iuris, tunc venit rescindendus ope excep. vel actionis de dolo, vt no. in. d. l. elegit.
- 3 ter. **C** + Bona fides autē presumitur semper, nisi per indicia, & coniecturas de dolo proberur, vt l. dolum. C. de dolo. et. l. dolus. C. de resc. in. v̄.

RELAXARE DENEGAVIT.

Hic aduerte ad vnum singulare, qd̄ per hoc q̄ emptor ipse si fuit admissus ad possessionem in eum translata per cōstitutum, vt supra dictū est eipso priuatus fuit ipsa possessione, & hic ē vnus casus, siue modus per dendi possessionem. Alius est cum quis suspicatur se posse repelli, vt h̄ in. l. 3. §. si quis nunciet. & l. id qd̄ possi demus. §. si. ff. de acqui. po. & in. l. j. §. si nautem ff. de vi & vi ar. **C** Sunt et alij modi perdendi possessionē, de q̄bus i. d. l. 3. §. i. amittēda. ff. et. ti.

SVMMARIVM.

- 1 Venditor an teneatur emptori tradere vniuersos fructus.
- 2 Affictus & pensiones re alienata ante tempus solutionis cui soluantur.
- 1 F R V C T V S. + Hic q̄rit an venditor teneatur emptori tradere vniuersos fructus. Super quo dubio sic distingue. Aut q̄rit de fructibus b post venditionē ab eo perceptis. Aut de exstantibus tpe venditionis, & adhuc p̄dētibus.
- 1 **C** Primo casu subdistingue, aut v̄ditōr eos p̄cepit ante p̄cij solonē vel fidē de hoc habeam, tunc eos lucrā, nec restituere tenet emptori, si autē eos p̄cepit post p̄cij solonē vel fidē de eo habitā, tunc eos non lucrā, sed restituere cogit emptori, vt legitur & no. in. l. fructus. & l. curabit. & l. pen. C. de act. emp. & l. j. & l. j. C. de peri. & cōm. rei ven. fallit. l. iul. §. si fructibus cum seq. ff. de ac. emp. Scdō casu q̄n fuerunt p̄cepti ante venditionē, tunc clarū est & indubitatū q̄ cedunt ipsi venditori. Tertio casu cū

queritur de extantibus tpe venditionis subdistingue, aut tpe venditionis fructus erant separari a fundo & collecti, et tunc cedunt comodo venditoris, nisi contrarium sit actum, vt nota in iurib. palle. Aut erant vel sunt pendentes i fundo, & sic nondum collecti, & tunc cedunt comodo emptoris eiq; sunt relaxandi, nisi spali inter eos contrarium sit conuentum, vt. d. l. si cu fundus, in prin. ff. de contrahen. emp. & l. si in. §. fructus ff. de his q; in frau. cre. Premissa aut pcedunt i fructibus geminatis i terra, et extra. **¶** Quid aut in fictis pensionibus & censibus quoru dies soluende pecunie nondum cessaret tpe venditionis. v. g. venditor fundu locauerat pro. x. p. s. l. a. dis ad festum natiuitatis d. n. i. Iesu Chri. Deinde p quatuor vel plures menses an ipm diem hunc fundu vendidit, querit cui rñdere debeat conductu de pensione, an emptori an veditori. Dy. determinat q; emptori per tex. in. l. si. in. si. ff. de ius. s. i. q; opti. firmat per tex. in. l. si merce. de. in prin. ff. de act. emp. p qua facit gl. in. j. di uortio. ff. sol. ma. na. de fructibus ad pensiones licitu est arguere, vt in. l. si. ff. sol. mat. qua opti. sequit An. de p. l. 3. Bar. in. d. l. si. de iur. s. i. vo. luerit aut distinguere inter eum q; emit a sico, quo casu pcedit. d. l. si. de iur. s. i. & eum q; emit a priuato, quo casu pcedit. d. l. iul. §. si fructibus ego sio cum Dy. Et ex his p. 3. q; fructus pcedentes tpe venditionis cedunt comodo emptoris nec mirum, q; censetur esse pars fundi. l. fructus pendentes. ff. de rei v. & i. §. et eius comodo cedunt oia affixa & coniuncta rei vendite v. 3. fata pl. tata & edificata. Alia aut non affixa utputa vetes banca tabule calastre scrinea & si remanent comodo v. ditoris, nisi contrarium sit actum, vt in. l. fundi. §. si rupia. ff. de act. emp. & in. l. i. vendendo. §. si. ff. de contrahen. emp.

Q. VARE CVM PREDICTA.
Hec est conclusio libelli, que semper est notanda, vt alias dixi.

S V M M A R I V M.

1. Quamuis sit tradita possessio, potest tamen peti tradi corporalis seu tenuta.
2. An ager actor ex emptio ad tenutam.
1. **A D T R A D E N D V M.** **¶** Diceret hic iuuenis quo petitur tradi cum fuerit tradita possessio constituta. Rñdetur q; emptor fuit i la possessioe priuatus p interuersione v. ditoris, q; cum non admisit vt supra dixi, vel dic q; et si non esset priuatus pt petere tradi sibi corporale, qua aliqui tenuta appellat, vt in. d. l. id q; §. si. ff. de acqui. pos. **¶** Solet aut de uno dubitari si possessio ois fuit p constituta translata i emptore, an ad possessione corpale seu tenutam residentem penes v. ditorē agi poterit actione ex emptio vt q; no ga contractus habuit suū im-

plementū ergo & c. ar. eorū q; no. Bar. in. l. si fideiul for. ff. de. le. j. in contrariū ē veritas p textū in. l. fundi parte. ff. de contra. emp. & l. si h. s. ff. de act. emp. **PREDICTAM P.**

P. tñ vinee. a Quid aut dixeris si ipetu fluminis perit vinea vel alia res b vedita cuius dño vel periculo cedat hmoi perēpū. dic hē considerandum q; et qualis sit res ipsa vendita. Aut. n. vendita est species quedā imobilis, puta equus vel fundus, q; non recidit degustatione, & tñ rñ est post perfectā venditione omne comodum & periculū pīnet ad emptorē, vt. l. id qd est post emptionem, & ibi no. & l. necessario. in prin. ff. de peri. & cōmo. rei v. & l. i. j. C. eo. ti. Aut vedita est res que recipit degustationem, vt vinum & similia, & tunc aut est vinum venditum in specie sine mē suratione, puta vendit tibi hoc vas vini. & tunc post vendi. et ante eius degustationem perinet periculū ad emptorē scdm opin. glo. scdm opin. Io. pertinet ad venditorē. Aut vinum est venditum ad mensurā, puta vendo tibi decē stariavī ni. & tunc ante mensuratione et degustatione pertinet ad venditoris periculum, post degustatione vero & mē surationem pertinet ad emptorē, de quibus oibus plene traditur in tex. et gl. in. l. j. ff. de peri. & cōmo. rei vend. Ad q; oia optime factum q; hñr in tex. & gl. in. l. si viua q; in d. oleis. et si p emptorē. ff. de pi. et cōmo. rei vend. & l. i. §. dolū. C. eod. tit. & facit. l. si qs vina v. diderit. ff. de peri. & cōmo. rei ven. & l. sicut periculum, de actio. emptio. & vendi, cum simi.

a **¶** Vinee quid veniat appellatione vinee, vide per Alexā. consil. xxxij. lib. 4.

b **¶** Alia res quid de ciuitate capta ab inimicis facta venditione per Angelum consilio. cl.

FORMA LIBEL. IN CAUSA SOCIETA:

2 **Societas** omnium bonorum vide Pet. de Peru. tracta tu societatis in tertia parte. in 44. columna. Ludo. Roma. consilio. incip. cum isti fratres & Petr. Peru. consilio. incip. ex predicto the mate. & .q. & per Pau. de cas. cons. clxxxv.

Forma libel. in ca societ.

CORAM VOBIS &c. Agit & iure pponit. d. l. mangia ria cōtra & aduersus aug. de Salerno & cōtra q̄cōq̄ p̄sonā p eo seu eius noie i iudicio ltime cōparent di cens idem Ia. q̄ cū dicto Aug. & simul ambo socie tate oium bonorū ḡnalem inierunt & contraxerunt de ḡno curso. M. cccc. mē sis Maij. in qua societate p p̄cū sp̄ale & expressum aq̄ū & conuētum extitit iter eos q̄ oia & vniuersa bona quacūq̄ & vnde cūq̄ q̄sita & q̄renda in fu turum p eos seu alterū eo rum cōia essent & cōicārē tur inter eos s. put de p̄c̄is constat publico instro ide tradito & rogato p. G. no tariū Pap. anno & mense suprascripto. Dicit quoq̄ & exponit p̄fatus Ia. q̄ post dictā societate cōtra ctā dictus aug. fecit & cō traxit q̄dā mercantiā pan ni lane de cōi pecunia ip sorū de qua mercantia su perlucratu s. c. q̄ fuerunt. et sunt iter eos debite cōi cādi. q̄ idē Aug. eos hu cusq̄ cōicare recufauerit in debita ac iniuste. l3 super ipsa cōicatione stenda sepe & sepius fuerit requisitus quare cū p̄dicta vera sint perit & regrit p̄fatus Ia. a vobis dño vicario quate nus oī mō via iure & for ma quibus melius fieri p̄t per v̄ram distinitiuā sniam condēneris. & condēnatū cōpellatis iuris remedijs su prascriptū Aug. versus di sum lac. ad cōicandū & in cōeponendū suprascri ptos flo. c. q̄sitate. nec nō consequēter ad diuidendū & diuisionē faciendū de oibus. & singulis bonis mobilibus. & immobilibus

ac noibus debitorum cōibus inter eos. cū ipse Ia. non intendat nec velit stare decetero nec p seuerare i societate p̄dicta certis iustis & rōna bilibus de causis. Deducēdo i p̄nti iudicio &c. Saluo iure &c. non se astringens &c.

CORAM VOBIS. Sciendum est q̄ ad huius materie euidentia q̄ in principio humane nature oia erant cōia. nec quisq̄ pote rat dicere hēre pprium. sed aucto & ex creiōte populo orta est inuidia sic q̄ fieri cepit iter eos orbis diuisio postq̄ ex ipso iuregentiū ce perunt oriri bella. nā inter meū. & tuum nūq̄ perit pax bona p̄ q̄ inquit Tullius. Quiescit me hoies viuerent si duo de medio tollerent. s. meum & tuū. Alie aut operationes iducte sunt de iuregentiū. Vñ dicit lex ex hoc iuregentiū. in troduc̄ta sunt bella. distinte gētes. regna cō dita. cōsicia collata. dñia distincta. emptiones. et venditiones locationes ob lones &c. vt. Lex hoc iure. ff. de ius. & iur. Deinde plurimi aīad uertentes. & aliq̄ vilitatis. vel necessitatē ipelle bat. vel suadebat bona inuicē in totum. vel in partem in cōione ponere ceperunt societates q̄ apud aliquas fraternitates appellantur simul facere sub diuersis tamen modjs. & formjs vt inferius declarabitur.

S Y M M A R I V M.

- 1 Quot modis contrahitur societas.
 - 2 Qñ contrahatur societas oium bonorum.
 - 3 Quomodo contrahatur ois societas.
 - 4 Que cōicentur in ḡnali. & q̄ in sp̄ali societate.
 - 5 Quesita per vsurariam prauitatem an commu nicentur in societate generali.
 - 6 Derobatores an aliquo iure agere possint ad de robatōnem diuidendam.
 - 7 Facta fraternitate seu communiōe bonorum. & promissione de succedendo an per talem successionem preiudicetur venientibus ab in testato.
 - 8 Per quem modum socius potest excludere ve nientes ab intestato ne impediant successionem socij.
 - 9 In particulari societate que veniant communi canda.
 - 10 Quid iuris in bonis questis per fratres stantes in fraterna.
- SOCIETATEM OMNIUM**
- 1 bonorum. & Scire debes q̄ societas contrahi tur altero de quatuor modis vt inquit iure con sultus in. l. societates contrahunt. ff. pro socio. Prio oium bonorū. Sc̄do alicuius sp̄alis nego ciationis puta falsis vel lane & s̄tium. Terrio alicuius singularis rei puta eq̄ bouis aut fundi. Quarto pedag. seu vecti. inter q̄ est d̄ria vt pa tebit p infra dicenda. & Et not. q̄ tunc dicit̄
 - 2 contrahi societas oium bonorum. a qñ sit sub

noſe, vel ſigno vniuerſali vt ois, vel quicuq; & ſiſta expreſſe acta qd̄ ſit gñalis ſocietas vt no, p. gl. in. l. 3. §. j. & l. coheri. & l. ſocietatem vniuerſorū. & l. cum duobus. §. ſi ffeſ, ff. p. ſocio. Et iō ſapienter faciet notarius, ſi tūc dixerit i inſtrō ſocietatis. Hoc actō iter dictas ptes qd̄ pñs ſocietas ſit gñalis in & ſuper oibus bonis pñiſibus, et futuris quouis mō & quarecūq; acquiſitis & acqrendis, tñ ex induſtria q̄ a fortuna, & tñ inter viuos q̄ in vltiā volūtate &c.

3 Pōt aut̄ ois ſocietas ſue ſit ſpāli, ſue gñalis contrahi pure & in diē & ſub condōne, & vſq; ad terminū vite ipſorum ſociorū, vt in. l. j. in prin. ff. p. ſocio non aut̄ fieri poſſet vt dura ret in eternū, imo nec ad hñdē trāſiret, vt. l. nulla, & l. nemo pōt. ff. p. ſocio. Fallit in ſocietate vctigaliū q̄ ex pacto tranſit ad hñdē vt. l. adeo

4 morte. in prin. ff. e. ti. ¶ Nunc q̄ro q̄ ſunt illa q̄ in gñali ſocietate veniunt, & ſunt cōſcanda inter ſocios, & q̄ ſunt illa que in ſpāli ſocietate cōdicant. vbi aduertendum q̄ in ſocietate gñali cōdicanda ſunt oia bona q̄ tpe ſocietatis poſſidebant a ſocijs vt. l. j. et. l. 3. §. j. ff. p. ſocio nec mirum q̄a talium honorū ipſo iure ſtatim cōtracta ſocietate tranſit de vno ad aliū poſſeſſo, & dñium abſq; alia traditione p equalibus portionibus, vt hñ ſinglr̄ in. l. ij. ff. eo, ti. Amplius dñt cōdicare inter eos oia alia bona p eos acqſita, ſue ex pſone induſtria ſue a fortuna ſue ex cōtractu iter vjuos, ſue ex vltiā volūtate vt. l. 3. §. j. & l. ſocietate vniuerſorū. ff. p. ſocio dñmō ſunt q̄ſta ex honeſta cā. Vbi aut̄ eſſent q̄ſta ex ihoneſta cā puta furto, vel violētia, vel turpi cā nō ſunt cōdicāda vt i. l. cū duobus. in fi. & l. qd̄ at ex furto cū. l. ſeq. & l. nec p̄mittēdū, cū ſi. ff. p. ſoc. Si tñ ſocius cōſecutus eſſet penā iniurie, vel dñni ſibi illati teneret illā cōdicare, vt i. l. cū duobus. §. ſociū vniuerſa. ff. e. ti. Abhorruit ergo lex q̄ q̄ſta ex turpi, vel ihoneſta cā veniūt i actiōe p ſocio ſicut & alibi nō veniunt in actiōe mandati vt. l. ſi remunerādi. §. ſi turpis. ff. man. nec ſitr̄ veniunt i actiōe cōi diuidundo, l. cōi diuidundo. §. inter p̄dones, ff. cōi diui, nec in actis ex ſtipulatu, & l. gñalr̄. & l. ſi plagij. ff. de ver. ob. Ex q̄bus p̄t inferri ad duo ſepius occurren. ¶ Prio q̄ q̄ſta per vſu

rarit̄ a prauitatē non ſunt cōdicanda in ſocietate gñali oium honorum cū vſura ſit oī iure tñ hu mano q̄ diuſno p̄hibita, & ſit res turpiſſima, & inhoneſta, l. 3 aſtenſes & placētini cōtrarij ſeruēt. ¶ Scđo inferē q̄ iſti armigeri q̄ vadūt derobādo mundū, put̄ fecerunt quinq; annis, & pluribus pxime p̄teritis totā Lōbardia, & maxime de anno proxime elapſo occurrente.

M. cccc. xj. ciuitatē magnificā Papie p iſtis talibus derobationibus, et violētijis non hñt iter

ſe aliq; iuris ſuffragium quo mediāte alter alterum ſuſj talium honorū diuiſio ne poſſit cōuenire niſi mediante enſe de quo Deus iudicat eos inuicē trucidare, nec mirum, q̄a non merent iuris hñe ſuffragium q̄ legē offenderunt, vt i. l. auxilij, in fin. cum ſi. ff. de minor.

7 ¶ Quid aut̄ dicendū ſi in hac gñali ſocietate q̄ iproprie apud aliquos fraternitas appellat ipſi ſocij ſimul cōueniunt & ſolēnter ad inuicē p̄miſerunt qd̄ ſi alter alteri ex eis p̄deceſſerit qd̄ ſuperſtes b eidē ſuccedat i oibus ſuis bonis put̄ ſepius vidī de facto contin gere i pedemōtibus & mō tērrato an ex eis altero p̄moriēte poterit ſupſtes pximiores ab iſtato deſunđi excludere ab eius hereditate ſtante dcā conuentione, & eodem mō hñdes.

Dic hñ q̄ non, ſed ipſe ſocius ſuperſtes ab ipſo inſtituto, vel pximiore ab iſtato penitus excludē vt puta nulla ipſa conuentione quo ad hoc de iure exiſtente ut hñ in. d. l. ſi inter ffeſ, ver. j. ff. p. ſo, & in. l. pactū dotali. & l. 1. i priuatis. C. de pa. et p̄ cy. et alios doc. i. l. ſi. C. de pac. ver. 3. q̄ro, & l. hñditas. C. de pac. cōuen. ſup do. & p Bar. in. l. ſi ipſo hoc mō. ff. de verbo. ob. Ad qd̄ et̄ factū. l. cum donationis. in fi. C. de trāfac. cū. n. tale pactū inſtrugere hēat liberatē teſtandī merito reprobat̄ a iure, ut i. d. l. ſi ipſo cū ſi. Ex quo ſequit̄ q̄ ſi tales ſocij ſimul pacifcunt nec quisq; eorū poſſit aliq; alienare qd̄ p hoc non ipedit̄ teſtari, & de rebus ipſis in vltiā volūtate diſponere vt in. d. l. ſi inter fratres ver. j. cum ſi.

8 ¶ Dicit aliquis q̄ ergo exiit̄ modus ut unus ſocius

a ¶ Vſurariam adde Ange. cō. ſi. lxxxj.

b ¶ Superſtes in hoc dic ut late per Ludo. Roman. conſil. xxxvj. et ibi qd̄ ſi eſt iurata & an poſſit reuocari pretextu i gratitudinis & ſuperueniētia i herorum.

FORMA LIBELL. IN CAUSA SOCIETA.

a & Negocia-
tione. Vide per
Pet. de Ancha,
cons. ccc. c. ij.

tastr poudere possit inter
uiuos q̄ alter exclusus hēat
hōa sui alijs exclusus post
eius mortē. Cy. in. d. l. si. la
te disputat hunc articulum
& refert plures opi. Finalr
concludit cum Petr. q̄ fiet
p̄missio p̄ stip. cā donatio
nis inter uiuos bonorū p̄-
sentium tm̄. s. tpe donatio-
nis. non aut futurorum. In
qua opin. residet Bar. in. d.
l. stiplo hoc modo. Sc̄dm̄
quē sic latus collige, iter-
dum quis p̄mittit socium,
vel alium hēdēdē istituere,
vel eidem hēditatē legare,
vel dimittere, & tunc talis
p̄missio ēt si esset iūro val
lata ipso iure ē nulla, quia
interposita super successōe
futura. vt. d. l. fin. cū si. qd̄
apparet per ipsa verba di-
recta ad hēditatē. Interdū
p̄missio concipit̄ per alia
verba q̄ non sunt iuris he-
reditarij signatiua. v. puta
si p̄missit oia hōa sua post
mortē suam, & hic aduer-
tendum quātr concipiatur
p̄missio. Aut. n. sit p̄mis-
sio ex cā donationis inter
uiuos ḡnāl̄ de oibus hōis
p̄ntibus & futuris, & tunc
est ipso iure nulla, quia p̄
eā aufert̄ libera testandī fa-
cultas, vt. d. l. stiplo hoc
mō. Aut sit p̄missio de bo-
nis p̄ntibus tm̄. ita qd̄ i su-
turis remaneret testādī po-
testas, & tunc v. z. et ita p̄-
cedit opi. gl. in. d. l. fina. &
eorum q̄ sentiunt cum ea.
Est ergo in talibus bonū
consiliū q̄ ille qui p̄mittit
semper in se resineat aliqd̄
in quo testari possit, & eo-
dē mō ille qui pure oium
bonorū ḡnāl̄ donationem
facit aīr donatio inutilis
redditur, & vidī multos in
hoc errare et multas dona-
tiones infringi. & Nunc
aut est de secundo particu-
lari dicendum q̄n particu-
laris societas contrahitur

b & Pacifici nō
potest, vide per
Ludouic. Ro-
ma. cons. cccx.

c Lucro dotis,
vide per Lud.
Roman. cons.
cccix v.

puta lane tm̄ vel vini, aut alterius s̄ffis negot-
tionis. q̄ sint in hac societate cōficanda. Ad qd̄
b̄r r̄ndendū q̄ oia illa q̄ ex negociatione illa
p̄cedunt alia aut aliunde q̄sita siue ex industria
p̄sone, siue ex f. r una non sunt cōficanda. vt. d.
l. cohiri. cū. l. seq. in fi. & l. duo societate in fi.
et. l. cū duobus. s. cū erant. ff. p fo. p̄cedunt in
societate vectigaliū. vel vnus rei tm̄ vt in iuri-
bus palle. cū si. & sic p̄z declaratur tertiū &
10 quartum. & Quid autē de q̄sitis per fratres itā
tes in cōione post mortē p̄ris. vide plene infra
sub titu. de forma libelli de hēditate vel re sin-
gulari d̄uidenda.

PER PACTVM SPECIALB
& expressum. & Hic aduerte q̄ in qualibet so-
cietate contrahēda l̄z cuiuscunq̄ p̄ficci de parte
lucri & dāni inter eos sub situēda q̄ aut vnus
solus dānū supportet & alius lucrū ferat pacifici
b non pōt b & tanq̄ leonina conuētiō est a iure
reprobata vt tradit̄ in. l. si non fuerit. in princ.
ff. p fo. & insti. eo. ti. s. j. vbi vero de partibus
lucri & dāni nihil extitit conuētū tunc p̄ par-
tibus equalibus sustinebit illud vt insti. eo. tit.
in prin. & in. l. si nō fuerit. & si fortasse nescierit
se inuicē conuenire super p̄tibus lucri & dāni
posset hoc determinandū cōmitti arbitrio ali-
cuius p̄sone si tm̄ timent q̄ iniuste arbitret̄ hēat
recursum ad arbitriū boni viri, vt. l. societatem
mecū. in prin. s. arbitrorū. cum seq. ff. pro fo.

S V M M A R I V M.

- 1 Pactum de cōficandis questis, & querendis an sit necessarium in generali societate.
- 2 Dos socij generalis an sit cōficanda.
- 3 Socius an possit dotare filia de bonis cōsibus.
- 4 Socius honorum an possit alienare vltra ptem suam de bonis communibus.

V N D E C V N Q V E Q V E S I T A

- 1 & q̄renda & c. & L̄z hoc pactū nō esset expressum q̄uis illud ex primere sit bonū consiliū tm̄ hēret p̄ expresso hoc casu q̄n sub noie v̄ri contracta est societas ḡnāl̄ vt supra dixi.
- 2 & Quid autē dices si ambo sunt socij oium bonorū. & vnus ex eis dotē receperit vel in rebus mobilibus vel immobilibus an fiet dotis cōficatio in hac ḡnāl̄ societate. Dic aut m̄rimo niū & dotis datio p̄cessit societate aut econuerso & utroq̄ casu sub d̄stinguē. q̄z aut durat sc̄cietas & m̄rimoniū & tunc sit cōio usufructus dotis tm̄ p̄prietate salua. Aut societas dissoluit̄ & durat m̄rimoniū. & tūc nulla sit dotis cōio sed ipsius dotis tanq̄ non cōficata sit aī partes restō. aut econuerso durat & p̄seuerat societas sed m̄rimoniū dissoluit̄. & tūc si morte uxoris, ita qd̄ maritus lucrē dotē vel ex p̄cō vel ex lege sit cōio ipsius dotis. Si morte viri restō ipsius dotis vxori & non cōio. vt hec p̄banf

3 in l. actione. §. si. cū. l. se. in prin. ff. p. so. + De
de q̄ritur si alter ex socijs h̄t filiam nubit̄
2 an poterit ipsam dotare de rebus cōibus a dic
q̄ nō nisi super hoc p̄m̄ intercessit sp̄ale ēt si
sint socij oīum honorū vt h̄t i. l. si socius p
filia. ff. p. so. & est singularis. alias aut socij te
nentur simul cōtribuire ad solōnē cuiuscūq̄
debiti ipsorum vt. i. l. oēs alienū cū. l. seq. ff. p
4 so. + Sed nūquid socius oīuz honorū possit
alienare vltra partem suam de bonis cōibus.
dic q̄ nō. vt. l. nemo ex socijs. ff. p. so. & hec
regula potest esse ratio. d. l. si socius.

SUPER LUCRATVS EST.

CRGulariter inter socios oē lucrū & damnū
est cōicandū & in lucrī cōputatione fieri debet
deductio damni & oīniū expensarum facta
rum occasione ipsius societatis etiā si dānum
contingeret casu fortuito. vt. p̄bas in l. lucius.
& i. l. cū duobus. §. si quis ex socijs. als est lex
si inter fratres. §. si qs. & §. quidam. ff. pro so.
vbi aut dānum emergeret culpa dolo seu cā
remissa negligentia q̄ proprijs rebus nō adhi
buisset. tūc ipsi non fieret computatio vel de
ductio talis dāni. quia socius solū tenetur de do
lo lata culpa & leui. non aut de leuissima nec
de casu fortuito. vt. l. nō ob cā. cū. l. seq. ff. eo. t̄.
facit. l. cum duobus. §. venit aut. & l. socius so
cio. ff. p. so. nec mirū si de lucro deducatur dā
num quia lucrū proprie intelligitur omni dā
no oīniūq̄ expensā deductā vt in. d. l. lucius.
& no. per gl. insti. eo. ti. §. de illa conuentione.
facit quod no. Inn. in. c. pastoralis. extra de de
ci. sic d̄r in fructibus qui intelliguntur dedu
cta expensā. vt. l. si a domino. in. ff. de peti. he
re. cum sim.

QVARE CVM PREDICTA

Hec est conclusio libelli ad quam semper
attende.

SVMMARIVM.

- 1 Pendente societate an intentē actio pro dote.
- 2 In societate contracta ex causa donationis an vnus agat contra alium.
- 3 Pendente tempore societatis an socius qui solus posuit pecuniam in societate ea deperdit tantūdem subrogare teneatur.
- 4 Ponens solus pecuniam in societate an prius detrahat suum capitale.
- 5 Socius imponens ad restituendum que habuit in societate qualiter condemnatur.

AD DIVIDENDVM & diuisio

3 nem faciendum. + Queritur pro dectōne hu
ius an pendente societate possit actio pro socio
intentari videtur q̄ non. quia non est nata añ
finitam societatem. vt in. l. tam diu. C. pro so
cio. & l. actione. §. non unquam. ff. e. ti. sed ple
nius distinguit. vt no. per Cy. in. l. i. adiu. Aut a

gitur pro certa q̄ritate vel
singulari re cōicada. et tūc
agi p̄t pendente societate.
aut agi p̄t generaliter p̄ to
ta societa. & sic iudicio gr̄a
li societatis vt de oīnibus
ratio videatur et calculatur.
& tunc non potest agi nisi si
nita societate sicut in quod ibi
dicitur in. l. 2. & scud ibi

2 no. C. de admini. tuto. cum sim. ibi no. + Sed
quid dices de not. q. pone societas est contra
cta ex causa donationis quia alter posuit vn̄
uerfa bona. An ager vnus contra alium. dic
q̄ non. quia talis societas est nulla. vt in. l. so
cietates contrahuntur in fin. ff. pro so. & eo
dem modo est nulla si fuerit contracta ex cau
sa donationis vel causa mortis. vt. l. senatus. l.
si qui. ff. de don. causa mor. & probatur in. l.
cum hic status. §. si inter virum. ff. de dona. in
ter virum et vxor. + Vterius queritur quia
de iure v3 societas in qua vnus ponit exerciti
um per sone & alius ponit certam quantita
tem b pecunie puta. x. vel mille. vt in. l. 1. C.
pro socio. & institui. eod. tit. §. de illo. in fin. po
ne ergo q̄ ad certum tempus huiusmodi con
tracta societate perditā est pecunia posita in so
cietate ipso tempore pendente & adhuc supe
stite vtroque socio an tenebitur ipse idem so
cius adhuc tantūdem pecunie subrogare &
quidem glo. in. d. l. prima & l. si non fuerit. ff.
eod. lib. tenet q̄ non quasi interitu ipsius pecu
nie sit societas dissoluta. vt in. l. verum. §. pe
ff. eod. tit. Alij dicunt ipsius pecunie pericu
lum fore commune. & id eo pecuniam commu
niter subrogandam argu. l. cū quibus. §. qui
dam sagariam. ff. pro socio. & l. id quod. ff. de
pericu. & cōmo. rei vendi. Alij dicunt aut pe
cunia fuit statim perditā. Aut ex interuallo.
Primo casu sit periculum commune ne con
tractus reperitur claudicare. vt in. l. secun
da. ff. manda. & l. si id quod in fin. eod. titu. Se
cundo casu dicendum finitam esse societatem.
& per consequens a neutro socio pecuniā sub
rogandam. Puto q̄ glo. melius determinet
vbi supra. vt idem sit pecunia quod in rea
lias perempta. de quo per Cynum in dicta. l.
4 prima. + Postea queritur an ille qui po
suit pecuniam. & alius personam. debeat in
diuisione fienda prius detrahere totam suam
pecuniam & suum capitale. saluum facere. &
de rsiquis diuisionem facere. an vero omnia
sint communiter diuidenda super hoc gl. in. d.
l. 1. distinguit aut est actum iter partes. quid de
ea fieri debeat & standum est cōuentioni vt. l.
1. §. si conuenert. ff. de poss. cum simi. aut ni

a De cōuide
alex. cōf. 141.
2. lib.
b Certā q̄rit
tatē. vide alex.
de imo. cōf. ex
vij. 1. lib. et cō
fil. 131. 2. lib.

FORMA LIBEL. CONTRA PLV. RE. DE BEN.

hil est actum, & tunc secundū gl. omni debet
 comunicari licet contrariū de consuetudine ob
 seruetur & per consequēs ipsa pecunia nō est
 comunicāda. que cōsuetudo secundū la. de are.
 fundatur sup iure scripto vt colligitur ex his
 que habētur in l. cum duobus. ff. de iura. & y. si
 coeunda. & y. item ex factō. ff. pro socio. & no.
 per Cyn. vbi supra. ¶ Quid autem si socius
 est factus non soluendo ita q̄ impotens est re
 situere que ad eius manus ex societate peruē
 nerunt qualiter condemnabitur, dic q̄ solum
 in eo quod facere potest deducto ne egeat, &
 sit in hoc est privilegiata societas que frater
 nitatis vicem gerit vt supra dixi probatur p̄
 tex. in l. verum in princip. ff. pro socio. & l. i.
 sunt qui. ff. de re iudi.

S V M M A R I V M.

- 1 Renunciatio societatis qualiter admittatur.
 - 2 Renunciatio societatis quotuplex sit.
- NEC PERSEVERARE IN**
 1 societate. ¶ Paret ergo per hoc de expressa
 renunciacione q̄ ita demū admittatur si alter
 socius consentiat, nam eo inuito non licet re
 gulariter a societate intempēstive discedere. ut
 la. actiones. §. labeo & in. §. se. ff. pro so. nisi al
 ter socius sibi sit iniuriosus aut damnosus. vel
 conditio socii erati apposita non seruetur. vt. l.
 2 cōuenerit. in si. ff. pro so. ¶ Et no. q̄ duplex
 est renunciatio societatis, quedam expressa de
 qua hic & idem si petatur ratio reddi totius so
 cietatis. vt. d. l. verū est. §. pe. & l. i. ff. & l. actio
 ne. in prin. ff. pro so. quedam tacita & hec fit
 quando pereunt res in societate postē vel pe
 reunt socij vel omnes siue morte naturalī siue
 ciuili vt. d. §. pe. & l. actio. §. morte. Idem si
 mutetur status persone in malum vel eius bo
 na publicentur vt in. d. §. pe. & l. actio. §. pu
 blicacione. & in si. pro socio. §. manet. & §. sol
 uitur. cum se. Alio etiam modo notab il i & sin
 gulari inducitur quedam tacita renunciatio
 inter socios omnium bonorum quando stant
 & habitant separarim & pluri tempore nego
 ciationis sunt separati vt habetur in l. itaq̄ cū
 separati. ff. pro socio. quod tenementi.
- DEDUCENDO HEC CLA V**
 sula cum sequenti extenditur vt alias dixi.
 ¶ Vt prefens tractatus aliquid moralitatis ad
 se trahat. Attende quod dixit ille Seneca epi
 stola. vj. ad lucillum. Nullus boni sine socio
 iocunda possessio est. Veruntamen vt idem
 ait epistola. iij. & ix. Diu delibera. an tibi in
 amicitiam aliquis recipiendus sit. & cum pla
 cuerit id fieri toto illū peccatore admittē. & tā
 audacter cum illo loquere q̄ tecum. Nam si
 aliquem amicum existimes cui non tantum
 credas q̄tum tibi vehementer erras, & non

fatis nocēis vim vere amicitie cum amico oēs
 curas omnesq̄ tuas cogitationes misce fide
 lem si putaueris facies nam quidam fallere do
 cuerunt dum falli timuerunt. Sapiens etiam si
 contentus est se tamen habere amicem vult.
 Sed id ob nihil aliud nisi vt exerceat amici
 tiam & ne tam magna virtus labatur. Nam ut
 aliarum nobis rerum innata dulcedo est sic
 amicitie. quomodo solitudo in odio est sic in
 dulcedine appetitus societatis. Et quomodo
 hominem homini humana natura conciliat
 sicq̄ inest huic q̄ rei stimulus qui non amici
 tarum appetentes faciat.

¶ Forma libelli contra plures reos debendi.

CORAM VOBIS. D. vica. &c.

C Agit & in iure proponit Verulphus de
 ve. contra & aduersus Si. cicollatum & secun
 dinam de castello. & contra quālibet aliam
 personam pro eis vel ipsorum nomine in iu
 dicio legitime comparentem dicens ipse Ve
 rulphus q̄ suprascripti Sim. & secun. fue
 runt consilij versus ipsum Verulphum se ab
 eo habuisse & recepisse & in veritate habue
 runt & receperunt mutuo & ex causa mutui
 flo. mille boni auri & iusti ponderis, quos flo.
 mille eidem Verulpho prefati Si. & secun. &
 quilibet ipsorum in solidum promiserunt &
 conuenerunt dare soluere & rest. inere infra
 certum terminum iam diu elapsū eorumq̄
 precibus & mandatis pro pecunia restituenda
 intercesserunt & fideiusserunt versus dictū ve
 rulphum. Berretus & Bella de bustis obligan
 tes expresse ipsi principes & fideiussores di
 cto Verulpho omnia & singula bona ipsorū
 mobilia & immobilia in solidum pignori &
 hypothece ac vltērius renunciātes versus
 Verulphum beneficio nouarum constitutio
 num de pluribus reīs debendi. & de fideiuf. &
 episc. de adriani. & legibus dicentibus
 principis non tenetur nec fideiussor eius.
 Alijsq̄ omnibus legibus constitutionibus sta
 tutis & decretis, nec non probationibus &
 defensionibus quibuscunq̄ in contrarium fa
 cientibus, per que se defendere ac tueri possent
 &c. prout hec & alia patent publico instru
 mento facto & tradito per la. cimossam nota
 rium de qua quidem florenorum mille quan
 titate suprascripti Si. & Sec. vsq̄ huc licet se
 pius requisiti solutionem & restitutionem fa
 cere recusatuerunt seu distulerunt principali
 ter differunt seu recusant indebite & iniuste.
 Quare cum predicta vera sint petiti & requi
 rita dictus Verulphus a vobis suprascripto do
 mino Vicario quatenus ex officio vestro ac
 per vestram diffinitiuam sententiā conden
 natis & iuris remedijs condemnatos compell

fatis suprascriptos Si. & Secun. ad dandum & soluendum ipsi Verulpho ad restituendū predictam flo. quantitatem simul cum omnibus et singulis expensis damnis & interesse passis & factis per ipsum Verul. & in futurum sciendis & patiendis. Et predicta petit per vos fieri & executioni mandari omni modo &c. deducendo in presenti iudicio &c. salvo iure addendi &c. non astringens se &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Nomen plurium reorum debendi vel stipulandi quando locum habet in iure.
- 2 Plures rei stipulandi an per solam stipulationem restituantur.
- 3 Plures persone abvtraque parte pacem facientes an possint appellari plures rei.
- 4 Que sit natura plurium reorum.

C O R A M V O B I S . C + Sciendum

est ad huius tractatur faciliorem intellectum quod materia plurium reorum est factis difficultis & diffusa, que tamen per sequentia demonstrabitur satis facilis & clara. Ideoque est advertendum quod plures debitores vel creditores aliquando stant sub simplici nomine creditorum vel debitorum, aliquando assumunt novum nomen & appellantur plures creditores rei stipulandi & plures debitores appellantur rei debendi. Hoc autem nomine baptizatur cum eiusdem rei & obligationis sunt creditores, vel debitores vt. l. ij. ff. de duo. re. & insti. eo. ti. §. ij. vbi autem sunt creditores vel debitores diuersarum rerum & obligatio num tunc stant in suo generali nomine simplici creditorum & debitorum vt. l. creditorum cum. l. se. ff. de verb. signi. per que patet quod non dicuntur nec appellantur rei a reatu, sed ab idempnitate rei & obligationis, licet alias reus appelletur debitor vel conuentus vt in. l. propterandum. §. sin autem reus. C. de iud. cum in. insti. si. C + Et no. quod huiusmodi rei stipulandi vel debendi licet dicantur stipulandi non tamen constituuntur semper per stipulationem sed etiam alijs modis v3 per empionem & v3 distinctione ac locationem per testamentum & si miles contractus & vltimas voluntates. vt. l. eadem. in princ. ff. de duo. re. & insti. eo. §. pe.

3 C + Ex quibus determinatur secundum Bart. talis questio pone quod plures persone ab vna parte & torid em ab altera pacem faciunt simul & promiserunt se iniucem non offendere sub certa pena. an isti erunt plures rei debendi & credendi. Certe dicendum quod non secundum eum quia ad hoc vt constituantur plures rei necesse est quod sit eadem res. sed hec sunt diuerse res cum alia sit offensio v3 usus alia alterius. ergo &c., ita not. per eum in. l. si quis id

quod. ff. de duo. reis. & in l. opere. ff. de op. li. C + Deinde sciendū quod horū reorū natura est vt singuli in solidū teneantur & singulis in solidū actio cōper t, nisi aliud in contrarium agatur tunc olim quod hodie secundum ueram opin. de qua infra no. quam sequitur Bar. in. d. l. ij. VERVLPHVS. Iste creditor & eius debitores erant cancellarij & familiares Illustriss. domini Theodori Marchionis montisferati cuius & ego sui pluri tempore et hodie sum anno presentis currente. Mcccxxij. vicarius generalis.

S V M M A R I V M.

- 1 Plures rei debendi an possint se conueniri in eodem libello.
- 2 Plures rei debendi an possint conueniri diuersis libellis & separatim in solidum.
- 3 Plurium reorum credendi an singulariter libelli admittantur.

C O N T R A E T A D V E R S V S

1 si moneta secum. C + Hic reuoco in dubium an plures rei debendi possint in eodem libello a simul conueniri. de qua questione plene disputatur per eundem Bart. in. l. iij. §. vbi duo. ff. de duo. reis. Finaliter sic distingue. aut quis vult conuenire plures reos pro partibus virilibus, aut omnes in solidum. Primo casu dico quod tam in eodem libello quam in diuersis quilibet conueniri potest pro parte sua. vt in. l. eos. ff. de duo. re. ad hoc facit auc. hoc ita. C. eod. tit. & l. si quis separatim. in princ. & §. si ff. de appel. & §. vbi duo. l. duos. ff. de duo. re. & oportime probatur in. l. si accessoribus. C. de act. Secundo casu principali sic distingue. aut quis vult conuenire omnes in solidum cum expressa in ipso libello protestatione quod vnica solutio sufficiat, & tunc omnes poterunt in solidum conueniri vt in. d. auc. & in corpore vna de sumitur probatur in. l. j. C. si plu. vna sen. et in. l. si mandato ticij. §. paulus. ff. mand. quod sequitur Dy. et Ia. de are. Aut vult eos simpliciter conuenire sine protestatione. et tunc non potest nec admittitur libellus. arg. in. l. i. C. de fideiuss. ou. Ex predictis rationibus est idem dicendum et distinguendum de pluribus reis credendi vt possint simul in eodem libello contra debitorem agere ar. d. l. si accusatoribus. C. de accu. + quodocumque etiam contingit quod quis vult plures reos debendi conuenire separatim et in solidum in diuersis libellis, et tunc aut eodem tempore aut diuersis.

a C Eodē libello adde Lu. ro. cōs. cxxliij. spe. de libel. concep. §. xv. verū. ij.

FORMA LIBEL. CONTRA PLV. RE. DEBEN.

Si eodem tempore aut ipsi consententibus & potest, aut ipsi contradicentibus & tunc non potest, ne in diuersis instantijs molestentur & aggrauarentur secundū bar. ar. in. l. nō est nouū ff. de ac. emp. & in. l. huiusmodi. in. §. stichum. de leg. i. facit. l. super inter. §. cassius. ff. de aqua plu. arcē. Si autem eos conueniat in diuersis temporibus tunc gl. in auc. de duo. re. dicit qd non potest quia vno nunc conuenio alius interim iudicio pendente conueniri non potest, quam opi. sequitur Azo. in sum. eiusdem tituli & gl. in. l. ij. ff. de duo. re. quam tamē opi. intel ligit Dyn. procedere pendente iudicio causē principalis, secus si appellationis. l. si quotiēs §. si creditor. ff. de pecu. conuēctā. l. creditor in prin. ff. man. Sed Ia. de are. tenet indistincte. veram opi. glo. quocūq; iudicio pendente, quam etiam sequitur Bar. in. d. §. vbi duo. Nec ob. secundum eum. d. §. creditor quia distinguē dum est, nam quidam sunt debitores talis conditionis & nature qd vno conuenio alius liberatur & de hoc loquitur. d. §. creditor. Quidā sunt talis conditionis qd per electionem vnus alius non liberatur & tunc procedit qd supra dictū est. ¶ Quid autē dices in pluribus reis credendi an eorum singuli libelli admittuntur diuerso tempore contra ipsorum debitorem et dicendum est quod non. quia lite contest. per vnum proceditur via alteri agende vt. l. ex duobus. ff. de duo. reis & ibi no.

R E C E P T V N V T M V T V O.
Hoc autem fieri videmus in practica quotidie nam contingit frequenter plures pro sonas simul pecuniam ab eodem mutuo accipere per quod constituunt rei debendi ex causa mutui. Fuit etiam duo rei ex alijs causis vt supra dixi. & habet in. l. eadē. in prin. ff. de duo. reis.
B O N I A V R I. ¶ Quid autem si in instrumento simpliciter dicatur qd fuit confessus habisse flo. mille, nec exprimitur boni auri vel argēti de qbus intelligimus puto qd intel ligi de illis flo. q̄ sunt in cōmuni cursu seu vsu, in loco cōtractus ar. l. si stipulatus. ff. de usu. & no. p. Bar. i. l. paulus respōdit. ff. de solu. etc.

S V M M A R I V M.

- 1 Iure nouissimo plures rei debendi qualiter teneantur.
- 2 In modo constituendi plures reos que iura teneantur.
- 3 Antiquum ius de conueniendo in solidū quēlibet plurium reorū an hodie corrigatur.
- 4 Practica in casu renunciationis auc. hoc ita.
- 5 Ex pluribus tutoribus potest contutor offerre satisfationem pro sua parte, & qd conueniatur contutor pro sua.
- 6 Correat ad quem non peruenit pecunia veritate inspecta si sit in solidum contentus an possit se tueri beneficio excussionis.

- 7 Factum vnus plurium reorum credendi an noceat vel proffit alteri.
- 8 Extra iudicium facta integra solutione vni soli reorum, an alter sit sublata actio.
- 9 Simplex pactum vel transactio facta ab vno ex reis credendi an noceat alteri.
- 10 Correat an possit habere regressum contra correum totum exigentem.
- 11 Pactū vel transactio facta per vnum reum debendi, an noceat vel proffit alteri.
- 12 Correat credendi accipiens partem debiti ab vno reorum debendi an videatur debitum diuississe.

Q V I L I B E T I P S O R V M I N .

- 1 In solidum. ¶ Hic aduertēdum qd de iure antiquo s̄forū. nam istorum reorum s̄ue credendi s̄ue debendi est vt omnes teneantur in solidum & singulis in solidum debeantur vt in. d. l. ij. ff. de duo. re. An autē iure nouissimo auc. hoc sit correctum in pluribus reis debēdi sub iudice lis est, nā gl. in. l. ij. tenet quod hodiē teneantur duo rei debendi in solidum nisi expresse agatur. & sic quo ad hoc in modo constitutiōdi & obligādi corrigi ius antiquū p̄ ius nouissimū. de quo habētur i. auc. hoc ita. C. de duo. re. & in auc. duo. re. §. j. quam opi. etiā se quitur alia gl. in. l. eadem. §. cum in tabulis. ff. eo. ti. & l. si mandato. §. paulus. & l. creditor §. duobus. ff. man. ¶ Alij vero tenet qd in modo constituendi nihil corrigitur. sed conueniunt omnia iura. tam vetera q̄ noua vt in du bio semper in solidum teneantur. sed in modo exequendi differunt ista iura. nam iure nouissimo licet omnes in solidum teneantur, tamen si presentes & soluēdo solutio exigunt pro parte. alias autem fieret exactio in solidum vt. d. auc. hec ita. quam opi. in. d. auc. sequitur gl. ibi posita. & insti. de fideiuss. §. si plures. & Bar. in d. l. i. de duo. re. & hec verior & cōmunior. & que dicta sunt locum habēt in pluribus reis debendi vt dixi. In pluribus autē reis credēdi cessat dicta disputatio. quia in eis nil est mutatum in modo constituēdi. vt determinat in gl. in. d. auc. de duo. re. circa fi. patet itaq; ex premissis secundum verā opi. qd hodie plures rei debēdi pro parte sua quilibet debet conueniri & exigi. nisi in talibus casibus in quibus potest quis cōueniri & exigi. v3 si renunciatum sit per eos beneficio. d. auc. hoc ita. put sit quotidie in insti. Secundo si alius correat sit absens. Tertius si sit inops. vt in. d. auc. hoc ita. ¶ Pro cuius pleniori doctrina forma aliam questionē qd olim in pluribus reis debēdi erat in libera potestate creditorū agere inso-

libellū contra quē uellet & ipsum eligere, vt in
 l. j. C. de duo. re. & in l. ij. §. j. ff. eo. Aut hodie
 hoc sit correctum per ius auctentiorum. & bñ
 distingue secundum Bart. in d. l. iij. aut loquimur
 in pluribus correis obligatis ex facto ass
 cuius inſtitutoris vel exercitoris. & tunc nil est
 correctum, ſicq; poterunt ita hodie ſicut olim
 oēs inſolidum conueniri per tex. & eius ratio
 nē in l. ne in plures. ff. de exer. aut loquimur
 in pluribus obligatis ex contractu celebrato
 principaliter inter eos cum creditore vt fit cō
 muniter, vt in casu pñtis libelli. & tunc aut in
 obligatione est aliquid indiuiduū. & tunc nil
 est correctum nec immutatur. ſicq; poterit quali
 bet exigi & conueniri etiam inſolidū hodie ſi
 cut olim. quā diuifio corrumpet ſtipulatio
 nem, vt l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. de
 ver. obli. licet gl. in d. auc. hoc ita cōtrariū ſen
 ferit & male ſecūdm Bar. Aut in obligatione
 est aliquid diuiduū, vt in preſenti casu. & tūc
 in modo conſtituendi obligationem nil est im
 mutatū uel correctū vt dictum est, ſed in mō
 exigēdi ſeu obligationē exequendi bene est im
 mutatum quodlibet correorum parte exiſten
 te ſoluēdo, vt in auc. hoc ita. & ibi plene per
 4 Cy. ¶ Erit ergo practica in casu quo nō ſit
 renunciatum beneficio, d. auc. hoc ita q; iudex
 mittat nunciū ad inquirendum de preſentia uel
 abſentia & facultate & habilitate ſoluēdi ip
 ſorum correorum ſicut ſit quando proceditur
 ad executionem bonorum pignori obſtorū
 de qua excuſſione perſonali dixi in tit. de for
 ma reſponſionis qua uisur qui hypotheca.
 conuenitur. & tangitur per doc. in d. auc. pre
 ſente. C. de fideiuſ. & p Bar. in l. iij. §. vbi duo.
 ff. de duo. re. & in l. i. in ſtipulatione & in l.
 2 decem de ver. ob. Dicuntur autē quis fore ab
 ſens a ſi eſt extra ſuum domicilium in alia ci
 uitate uel alio territorio, vt not. per doc. in d.
 auc. preſente. & in d. §. vbi duo. Ratio autē hu
 ius excuſſionis eſt, quia hi correi inuicem uiden
 tur fideiubere. Ideoq; equum eſt ne vnus
 pro alterius parte priuſq; ipſe principalis con
 ueniat, vt in d. auc. preſente, quod ſit uideant in
 uicē fideiubere, pbat. & no in l. j. C. de duo.
 §. re. & p Bar. in l. reos. ff. de duo. re. ¶ Vbi ſit eſ
 ſet plures tutores p curatores, quorū alter iſo
 lidū cōuenit tūc poſſet dicere & opponere q;
 eius cōtutor cōueniat piculo ſuo p eius pte
 offerre ſatiſdationē de hoc, dic vt hñ i. l. ſi dubi
 tet ff. de fideiuſ. & ſic cōuenus grauāt ſatiſdare
 uel pbatre alii eē ſoluēdo, vt i. l. ij. §. nūc tracte
 6 mus. ff. de iur. & rō. diſtra. ¶ Vt iterius qrit ſi
 ille correus ad quē nō peruenit pecunia ueri
 tate iſpeda fuerit iſolidū cōuenus, an poterit
 ſe ueri beneficio excuſſionis, diſtingue ſecūdm

br. aut hie cō uetus expiſſe
 pbat pecuniam re vera ad
 b aliu pueniſſe. b & ſic au
 diēdus eſt hāc exceptionē
 excuſſionis obiciēs ar. l. q
 rif. in pri. ff. cōmo. nec huic
 obſtat dicat qñ vnus tenet
 alio prius excuſſio tūc non
 ſunt duo rei debēdi vt in l.
 decē. ff. de ver. ob. & i. l.
 ſi. ff. ſi cer. pe. ga reſpōdēt q; contraria loquū
 tur quādō obligatio ſecūda diſſertur in deſe
 cū prime. & ſic in huius cōditionis euentū in
 cipit obligatio in ſecundo, ſed hic loquitur cū
 obligatio in ſona vt inſq; a principio cōtra
 hitur, ſed ſola excuſſio diſſert q; nō impedit cō
 ſtitui ipſos reos, aut nihil pbat ſed ſimpliciter
 allegat. & tunc aut ſuit renūciatū p eū benefi
 cio excuſſionis, vt ſit cōſter in inſtro. & tunc
 vterius nō aud iſt. Aut nō ſuit renūciatū &
 tunc aut ſuit veritate attenda illius fideiuſſor
 & hoc conſtitit & adminitrat talis excuſſio ex
 cuſſionis, vt in d. auc. pñte. & i auc. de fideiuſ.
 §. j. ſi vero nō cōſtitit ipſum eſſe fideiuſſorē ga
 inſtrū aliter ſonat & tūc nō audit niſi pnt dī
 cū eſt ſupra i duobus reis pbat in d. auc. i. §. ſi
 7 vero minus, cum ſi. ¶ Quid autē dicemus in
 pluribus reis credēdi an factū vnus pſit vel
 noceat alteri ſiue petēdo ſiue pacſcedo uel trā
 ſigēdo aut iſrūm deſerēdo uel exigendo uel
 alii ſimilia faciēdo. In qua quæſtione licet ſub
 ſtites etiarie ſint cōſiderationes tamen ſub bre
 uitate poteſt ſic concludi, aliquidō querit per
 ſe de ſola petitione facta p vnū ex creditoribus
 in iudicio uel extra & hie diſtingue ſecūdm
 cūdm Bar. vt p eū no. in l. ex duobus. de duo.
 re. Aut ſi ſimplex petitiō extra iudiciū ſine
 alia qua litis cōteſt. & tunc nullū ſit alteri p
 iudiciū ſed poterit alter petere qñdocūq; pde
 rit ſi eideh ec petitiō quo ad interrūpēdā p̄cri
 ptiōnē vt. l. ſi. C. de duo. re. aut ſit petitiō cū
 debita lit. cōte. & tūc nemanet alter vta p̄clu
 ſa agēdi ppter illius p̄occupatiōnē vt not. i. d.
 §. ex duobus ſiue ſint ſocij ſiue non ſecūdm
 Bar. ar. in d. l. fidei. cōmiſſa. §. p̄terunq; cōiun
 cto §. ſi. ff. de leg. iij. Idē dicēdū in ſnia laud p
 vno uel cōtra vnū ex reis credēdi quorū alter
 pſit & noceat, vt. d. l. ex duobus ſecūdm vnā
 lec. nec ad hoc repugnat, l. ſi. ff. de arbi. ga ibi
 loquitur in arb. iſt i ſnia qñ nō p̄ducit a cōnē ut
 l. j. C. de arbi. Similr p omnia dicēdū in iuro
 cū ipſum vicē litis cōte. obineat vt i. l. nā po
 ſtea. §. ſi q; p̄ pali. ff. de iureiu. & i. l. duobus
 in prin. ff. e. r. Aliqñ obineat vnus ſnie, vt. l. ij.
 ff. de iureiu. Aliqñ vim ſolutionis vt in l. i. iuſu
 rādū ſit loco, ff. e. r. u. aliqñ vim trāſactionis, vt

FORMA LIBEL. CONTRA PLV. RE. DEBEN.

1 **¶** Credendū. 3 d.l. ij. ff. e. **¶** Quid ergo di-
 vide per Paul. cemus si extra iudicium fa-
 cta fuerit vni soli integra so-
 lutio ā alteri sit sublaia act.
 ccxxxii.
 & iij. in fi. de duo. re. & ff. de pa. l. si vnus. in
 prin. ff. de noxa. l. si in rē. cum si. vbi autē solu-
 tio facta esset pro parte tunc pro alia parte re-
 manet alteri correo integra actio. vt. l. qui ho-
 minē in. §. j. ff. de sol. de quo latius per bar. in. d.
 9 l. ex duobus. **¶** Sed nūc circa hec occurrit de
 clarare aliud dictū an simplex pcm̄ vel trans-
 2 actio facta ab vno ex reis credendi a alteri noce-
 at de quo plene tāgitur per ipsum bar. in. l. duo
 bus preal. Sed cōclusio sic distingue. aut sunt
 plures rei credendi ex causa onerosa aut ex cā
 lucratiaua. si ex causa onerosa tunc pcm̄ vel trā-
 factio vnus alteri non nocet vt p̄batur ex his
 que habēt in. l. si vnus. in prin. ff. de pa. & ff.
 de noua. l. si in rē. §. si duo. nisi pecunia appareat
 ex eo socio p̄fecta. & per cōsequēs veritate ī
 specta eēt debitū suū in totū. nā tunc alteri no-
 ceret ar. d. l. sed iustanus. ex. §. nō sc̄lū. & §. si.
 ff. ad mace. Si āt cā lucratiaua fuerit rei credēdi
 tunc a nēditur. aut fuerint socij vel nō vt si sint
 socij p̄bit & noceat alias nō vt plene disputat
 gl. in. l. vir vxori. ff. ad velle. & l. q̄uis. §. q̄q̄
 10 e. i. **¶** Cū āt vt p̄dicatur solutio totalis facta
 vni alteri noceat q̄rit an eo casu ille alius cor-
 reus poterit hēre regressum cōtra recipiētē. &
 ab eo repetere partē. distingue secūdiū Bar. vbi
 supra. aut sunt rei credēdi ex cā lucratiaua mere
 & tūc nō cogit alteri quic q̄ restituere nec cōi-
 care. sed inter eos melior ē cōditio occupātis si
 non sint socij. vbi āt essent socij. tunc restituēt
 nec cōficare tenent. vt p̄bat in. l. si. l. hoc obser-
 uan. ff. ad. l. fal. & quod no. in. l. q̄ hominē. §. j.
 ff. de sol. Et quo ad hoc reddi falsā gl. que sen-
 sit cōtrariū in. l. si ticio seyo. ff. de le. ij. aut sunt
 rei credēdi ex cā onerosa. & tunc aut negociū
 ip̄m īnspecta veritate pertinet ad ipsum solū re-
 cipieētē. quia ipsa pecunia deposita vel cōmoda-
 ta erat ipsius tm̄. & tunc alius correns nil ab
 eo p̄t petere vt in. d. l. sed iul. §. nō solū. & i. §.
 se. ff. ad mace. Aut ecōtra negociū pertinet in
 totū ad aliū vel p̄ parte. & tūc q̄rit ad eū per-
 tinerit poterit ab eo quē recipit repetere vt. l. si
 cōi. ff. de noxa. arg. l. si me & ticiū. ff. si cer. pe.
 11 **¶** Nunc āt queramus qd ecōtra ad p̄missa ā
 pactū vel trāfactio facta per vnū reū debēdi p̄
 sit vel noceat alteri correo debēdi. super q̄ qō-
 ne cōsuevit cōiter sic distingui. aut nō sunt so-
 cij. & tunc p̄dest & nocet alteri. aut sunt socij.
 & tunc fecus per ea que habent in. l. idē in duo-
 bus in prin. ff. de duo. re. & de arb. l. si duo. ff.
 de lib. leg. l. iij. §. nunc de effectu. Sed Bar. vbi

supra det qd siue sint socij siue nō pactum siue
 trāfactio vnus p̄dest & nocet alteri. quatenus
 interest pacificēis illi alteri p̄dest vel nocere
 & non aliter put no. gl. in. d. §. nunc de effe-
 ctu & plenius per eum in. d. l. ex duobus simili-
 ter quid iuris in nouatione & acceptatione.
 12 **¶** Ibi vide per eum. **¶** Querendum restat an si
 creditor recipiat partē debitū ab vno ex corre-
 is debēdi an videat debitū diuisisse. & sic per
 hoc non possit vterius cōtra eundem pro alijs
 partibus egressum hēre. Super quo dubio sic di-
 stinguat Bar. vbi supra aut sunt tales rei debē-
 di qui nō habēt beneficium diuisionis. quia illi
 renunciauerunt. vt cōmuniter in instrumentis
 fit. et recipiēdo partem videtur debitum diuis-
 dere vt. l. si creditores. C. de pa. Fallit hoc fau-
 re legatorum in quibus non presumitur facta
 diuisio vt. l. si ex toto. ff. de leg. j. et ibi per eum
 aut sunt tales rei debēdi qui habent hoc bene-
 ficium diuisionis qui noluerunt eidem renun-
 ciare sed referuare. & tunc aut solus pro parte
 sua tantum. & tunc ipse solus liberat pro parte
 liberauit ope exceptionis. vt. ff. de solu. in
 his. §. j. cum si. Aut soluit simpliciter non ex-
 presso pro parte sua. & tunc nō videtur in du-
 bio facta diuisio de iuris rigore. ideo pro resi-
 dua partem ipse q̄ ceteri possunt īsolidum
 conueniri. veruntamen de equitate illi qui solu-
 uit competit exceptio diuisionis. nisi huic bene-
 ficio renunciatum esset arg. l. inter eos. §. j. ff. de
 fideiussio.

S V M M A R I V M.

- 1 Fideiussio qualiter fiat.
- 2 Fideiussores in quantum teneantur.
- 3 Fideiussor nollens vti beneficio diuisionis an possit petere cessionem actus contra confideiussores & principalem.
- 4 Fideiussor se tuetur defensionibus rei.
- 5 Fideiussores non videntes exceptionibus debitoris an habeant regressum contra debitorem.

INTERCESSERVNT ET
 1 fideiusserunt & c. **¶** Vt cautius & fortius sue
 curatur & provideatur ipsis creditoribus con-
 fueuerunt accedere fideiussores quorum fide-
 iussorum conditio & natura est vt si principa-
 lis non tenetur. ergo nec fideiussor. vt in fi.
 de fideiussio. §. fideiussores. & l. grece. in. §.
 ij. l. d. ff. de fideiuss. cum si. immo nec in plus vel
 vltra tempus vel quantitatem obligatur fide-
 iussor q̄ principalis. vt. l. hi. §. in prin. cū si. ibi
 no. ff. de fideiuss. in qua obligatio fideiussoria
 ē necessaria stipulatio solennis. nec sufficeret pa-
 ctū nudū vt. C. de fideiuss. l. blanditus. & isti. eo.

§. ff. & ibi no. de qua tamen stipulatione presumitur si in instrumento publico vel privato dicatur quod talis promissit pro tali vel fideiussit pro tali v. d. §. ff. & l. sciendum. ff. de ver. ob. & l. 1. C. de contrahen. & cōmit. stipu. licet rationale verbum promissit a prolatum a teste non importet nec includat stipulationem. & sic nō probaret fideiussoriam obligationē, sed ad nudum pactum simpliciter refertur. vt hī in l. 1. C. de v. s. & no. per Dy. & bar. in d. sciendum Alius est etiam singularis casus in quo singif stipulatus si quis apud a cta patiatur se scribi p fideiussore. vt. l. cum ostendimus. ff. de fideiuss. tur. nisi forte quis dixerit non incongrue hunc casum comprehendit sub priori regula. l. 1. C. de contrahen. & cōmi. stip. & d. §. ff. ¶ Que ritur inde qualiter & inquantū hi fideiussores teneantur & vtiq; dicendū est eos teneri in solidum sicut plures rei debendi tamen eis ope exceptionis succurritur vt inter eos actio diuisi datur ex epistola diu adrtani. si tamen sunt lo cupletes & soluendo alias secus vt. l. inter eos. in prin. §. pen. ff. de fideiuss. & in l. inter fideiuss. fores. e. ti. sic ergo paupertas priuat eos tali beneficio. sicut supradictum est in correis. Itē pri uatur hoc beneficio fideiussor conuentus si ne gat se fideiussorem. vt in l. si dubitetur. §. 1. ff. d. fideiuss. Item si renunciauit huic beneficio. vt fit quotidie in instrumentis. & infra dicam. Itē si separatim & non eodem tpe fideiusserūt. vt l. si a titio. & l. titius. & ibi no. & l. si plures. ff. de fideiuss. ¶ Quid autem si fideiussor conuen tus noluit allegare beneficium diuisionis vel quia non vult quia non potest. an poterit petere q; cedantur sibi actiones per creditorem cō tra alios fideiussores & reum principalem dic q; sic. vt in l. vt fideiussor. & l. cū is. & l. v. r. anius. ff. de fideiuss. & nedom personales sed etiā hypothecarias. l. paulus. & l. fideiussoribus. & ibi no. ff. e. ti. quas actiones si ipse creditor fa cto sui cedere non potuit repellitur ab agendo exceptione cedendarum. vt no. i. l. stichum. §. pe. & ibi no. per bar. ff. de fo. & l. si stipulatus §. ff. de fideiuss. faciunt que scripti in forma responsionis qua vtiur hypothecaria conuen tus super glo. ff. quicquid tamen hi fideiussor es si uerint repetere poterunt per actionem mandati ab ipso principali debitore. vt insti. §. fideiuss. §. pe. & l. si mandaueroti bi. in prin. ff. man. & no. in l. fideiussor. ff. de fideiuss. ¶ Et notandum q; quando fideiussores conueniuntur possunt vti & se defendere omnibus excep tionibus & defensionibus ipsi reo principali competentibus. vt habetur in l. ex persona. ff. de fideiuss. & l. omnes. C. de exceptio. & in l. exceptiones. §. rei coherentia. ff. de ex.

cep. & inuito ipso principali debitore. vt habetur in d. l. si stipulatus. in princ. cū §. simi. ff. de fideiuss. ¶ Quid igitur si fideiussores conuen ti non opposuerunt b exce ptionem seu descensionem ipsi debitori competentem an poterunt postea ipsum de bitorem regressum habere. di stinguē aut ignorabant hāc exceptionem & excusantur aut sciebant. & tunc aut erat exceptio peremptoria pacti vel solutionis. & si. & tunc eis imputatur si nō op posuerunt. & per consequē non poterunt habere regres sum contra ipsum debitore. vt. l. si fideiussor. in princ. & §. 1. & 2. ff. mā. aut erat exceptio dilatoria vel pro curatoria. & dic vt no. ple ne. per glo. in d. l. si fideiuss. §. quedam. ff. man. Tenē tur etiam hi fideiussores ap pellare a sententia contra eos lata. alioquin non age rit mandati contra principa lem. vt no. in l. si procura ratorem. §. si ignorantem. ff. mā. & si conuentantur an tequam reus principalis pos sunt hodie iure nouissimo opponere exceptionem ex cussionis vt prius conuenia tur principalis antequā ip se fideiussor. vt in auc. pre sence. C. de fideiuss. & in cor pore vnde sumitur. nisi re nunciassent beneficio illius auc. vt ibi not. sicut fit quo tidie in instrumentis. Olim autem de iure. C. & digesto rum liberum erat ipsi credi tori agere contra quos vel let & cessabat dicta excus sio. vt in l. iure nostro. & in l. non recte. C. de fideiussor. cum simi. ad quod ius anti quum reducitur hodie om nes fideiussores propter re nunciaciones quas faciunt i instrumentis.

A C V L T E R I V S
renunciātes. Scribitur in iu

a C. Promissit
vide pau. d. ca.
conf. St. per A
lexan. consil.
xcvi.

b C. Non opo
po fuerunt. vi
de per. d. Abb.
conf. lxxxij.
1. lib. & an pos
sit agere con
tra agre principa
le ad da mna & i
teresse & quid
si metu credi
toris non op
posuit ibi vi
de.

FORMA LIBEL. CONTRA PLV. RE. DE BEN.

2 Et privilegio de quo et in cad. accedentibus de privile. abb. in. c. cū accessissent de constitu.

re q̄ licet cuiusq̄ renunciare beneficio suo & privilegio a sibi a iure collato. vt. l. si iudex. ff. de mino. & l. si quis in conscribendo. C. de pac. de qua materia plene no per gl. in auc. vt matres debi. & cred. in prin. &

ibi per Ia. de bel. & cyn. in. d. l. si quis in conscribendo. & C. de ep̄. & cleri. l. si quis in cōscribendo. & imputetur sibi qui renunciavit, quia amplius ad beneficium renunciatum non poterit habere regressum, vt in. l. queritur. §. si venditor. ff. de edil. edic.

S V M M A R I V M,

- 1 Quid sit beneficium novarum constitutionum.
- 2 Beneficium diuisionis an possit allegari in quacunq̄ parte litis si ei non sit renunciatum.
- 3 Fideiussor constituens se principalem debitore an utatur beneficio excussionis.
- 4 Creditor petens partem debiti ab vno ex fideiussoribus an videatur in dubio debitum diuisione.

BENEFICIO NOVARVM CON

- 1 stitu. ¶ Istarum constitutionū cōstitutio q̄dā perinet ad res debendū, de quibus traditur in auc. de duo. re. & d. auc. hec ita. C. e. si. q̄dam p̄tiner ad fideiussores vt est ep̄stola dñi adria. p̄ quam consequuntur diuisionem debiti inter se vt solum pro parte conueniantur licet in solidū sint obligati de qua ep̄st. & eius effectus plene h̄t in. l. inter eos. & l. inter fideiussores. ff. de fideiuss. cui beneficio si renunciant conueniri possunt in solidū. ¶ Sed posito q̄ nō fuerit huic beneficio renunciatum an hec exceptio diuisionis poterit opponi per fideiussore in quacunq̄ parte litis q̄ questionē plene examiat bar. in. l. si dubitetur. ff. de fideiuss. Sed conclusiue veritas est q̄ añ litem conte. & post opponi potest sicut de ceteris perēptorijs dicitur pro quo facit. l. fideiussor. cum glo. sua. C. de fideiuss. & hoc sequitur etiam Spe. in titu. de renun. & conclu. ver. in primis licet glo. teneat contra & male. insti. de fideiuss. §. si plures secundum Dy. & bar. ¶ Sed quid si isti quos dicimus fideiussores cōstituant se principales debitores seu pagatores. vt sit quotidie in instrumentis an poterunt uti beneficio excussionis & alijs beneficijs quibus viuuntur fideiussores B̄ dic q̄ sic & idem quocunq̄ constituite debitum alienū d̄ quo loquitur totus ii. ff. & C. de consti. pecu. & determinat glo. in auc. de fideiuss. in prin. & ibi per Iaco. de bel. cuius determina-

tionem sequuntur omnes doct. nisi vt dictum est de his beneficijs renunciant seu renunciantur. ¶ Deinde queritur an creditore petente partem debiti ab vno ex fideiussoribus videatur in dubio debitum diuisione. & videtur q̄ sic per ea que habentur in. l. fin. C. de fideiuss. & no. in l. reos. & in. l. liberos. C. de fideiuss. Tu autem plenius secundum veriore opin. distingue vt per eum. no. in. d. l. inter eos in prin. ff. de fideiuss. tut. Aut conuenit creditor in iudicio fideiussorem pro parte tantum. Primo casu subdistingue aut conuenit eum solū tantū pro parte vel in solidum. & tunc non vt diuidere debitum s̄z solum personam elidit vt in. d. l. reos. e. ti. & l. liberum. aut conuenit eum eo alicis fideiussore pro parte. & vt debiti diuidere & in. d. l. reos & l. liberum. cum si. ibi not. Ex. quibus patet q̄ gl. in. l. si creditores. C. de pac. non bene nec per se loquitur. Secundo casu principi alii q̄ partem exigit extra iudicium. & tunc aut recipit ab alio a quo poterat cogi partē recipere p̄ beneficium diuisionis & tunc vt eligere & nō diuidere. vt in. d. l. inter eos. §. i. Aut receipt ab eo a quo non poterat cogi partem recipere vt quia renunciauerat ep̄stole dñi adriani. & tūc recipiendo partem debiti videatur debitum diuidere. vt in. d. l. si creditores. C. de pac. Fallit si uore vltime voluntatis. vt. l. si ex toto. §. i. ff. de lega. i. & ibi per eum. Cum ergo cōtiner omnes in instrumentis renunciant beneficio excussionis ep̄stole dñi adriani & cuiuscunq̄ diuisionis. merito sequitur q̄ creditor partem debiti recipere doctū intelligatur debitum diuidere. similiter nec partem debiti petendo. atq̄ laudarem q̄q̄ creditor petit vel exigit partē debiti quod sp̄ protestetur q̄ non intendit per talem particularem petitionem vel exactionem debitum diuidere.

ET LEGIBVS DICENTIBVS

si principalis non tenetur &c. ¶ Iste. ii. habent in. l. grece. §. illud. ff. de fideiuss. & insti. e. §. fideiussores. Putarem tamen hanc renunciacionem non tenere eo casu quo ipso iure & in effectu debitor non fuisset obligatus a suo principio quia non possit obligatio fideiussoria accedere p̄ principali que nulla esset. i. cum loc. ff. de fideiuss. & l. cum principalis. ff. de reg. iur. & l. fideiussor obligare. in prin. ff. de fideiuss.

S V M M A R I V M,

- 1 Generalis renunciatio beneficij an profit & qualiter.
- 2 Renuncians alicui iuri an prius debeat esse de eo certificatus.

§ In spiritualibus semper fit certificatio iuris renunciat.

ALIISQUE OMNIBUS LEGIBUS. ¶ De hac renunciatione, generalis est text. & gl.in.l. fin. ibi omnino alio auxilio. C. quando mutu. of. fun. pōi. Sed hic aduerte q̄ hec generalis renunciatio non porrigitur, vel extenditur ad ea de quibus verisimile non est quemquam specialiter renunciasse. & ob hoc non extenditur ad incognita seu ignorata. vt probatur in .l. mater decedens. ff. de inoff. test. facit. l. qui cum tutoribus. ff. de transact. & .l. tres. fratres. & .l. emptor. §. lucius. ff. de pact. & quod nota. per Dyn. in regula in generali de regul. iur. lib. vj. & .l. obligatione generali. ff. de pigno. nec etiam extenditur hec renū. factio ad casus fortuitos nisi expressse sp̄aliter istis renunciatur, vt plene traditur per Cy. in .l. 1. C. cōmo. & .l. 1. r. & .l. sigs. icō scribendo. C. de pac. & per glo. & Bar. in .l. 1. §. si quis. §. questum. ff. si quis cautio. ¶ Hoc tunc autem gratia in dubium reuoco an ad hoc q̄ valeat renunciatio vt refutatio alicuius iuris sit necesse q̄ ille qui renūciat prius de illo iure cui renunciatur certioratur specialiter & certificatus sit, et q̄d reperio q̄ gl. in .§. 1. in auc. quo modo opo. epif. colum. 1. determinat simpliciter quod sic Tu autem latius distingue prout tangit Ia. de belui. in .d. §. 1. Aut ius cui renunciatur consistit in iure scripto cōmuni vel municipalis, aut in facto proprio ipsius renunciantis, aut in facto alieno. Primo casu quando consistit in iure scri. pro. tunc aut is qui renūciat est de personis quibus permittitur ius ignorare, vt mulier vel rusticus & similes, & tunc debet certiorari, alias secus vt .l. rfa. ff. de iur. & fac. igno. & sic intelligitur q̄ traditur in .l. qui cum tutoribus. ff. de transactio. & .l. mater decedens. ff. de inoff. testa. cum sim. Secundo casu quando consistit in facto proprio tunc non est necessaria certioratio vt .l. q̄. ff. ad velle. & .l. quisquis. C. de rescin. vend. licet sit vitis certioratio vt renunciatus excludatur a probatione erroris. C. de iur. & fac. igno. l. error. ff. de condi. inde. l. sed si me putem & ff. de in integ. rest. l. de etate. §. 1. & .l. r. Tertio casu quando consistit in facto alieno, tunc aut fit renunciatio p̄ pactum & tunc non exigitur certioratio vt in .l. emptor in .§. lucius. ff. de pact. licet possit esse vitis vt excludatur a probatione erroris vt dictum est. Aut est simplex renunciatio sine pacto & tunc est necessaria certioratio vt in .d. l. mater decedens cum simi. ibi not. Et premissa procedunt in iuribus temporalibus. ¶ In spiritualibus autem semper est necessaria certioratio vt in .d. §. 1. in auc. quomodo oportet epif.

& pro tanto in pratica solent prudētes notarij adijcere in instrumentis post factas renunciationses hanc clausulam de quibus omnibus iuribus & beneficijs & eorū effectibus fuit do. Cy. plene & clare ad eius plenam intelligentiā certioratus & in forma per me notarium infrascriptum.

S V M M A R I V M.

- 1 Vnumquodq; municipium potest sibi condere legem.
- 2 Statuto ciuitatis an renunciari possit.
- 3 STATVTIS a et decretis. ¶ Ista appetant iur amunicipalia quia vñ quodque municipium potest sibi condere legem vt .l. cunctos populos cum sua materia de sum. tri. & fid. catho. & .l. omnes populi. ff. de iusti. & iur.
- 4 ¶ Solet ergo queri an his legibus vel statutis possit renunciari. Circa quod sic considera quedā sunt statuta q̄ principātr respiciūt publicā vtilitatē & talibus non potest renunciari sicut non renunciatur talibus legibus communibus. vt in .l. iurisdictionem in .§. pacificas. ff. de pac. cum simili ibi not. ad quod facit. c. intellecto. & q̄ ibi not. de iureiur. & in .c. si diligenti. de fo. compe. Quedam vero sunt statuta que respiciunt vtilitatem priuatam & istorum que dam sunt que in compositione actus qui geruntur nullam solemnitatem nec formam exigunt nec requirunt sed sufficit solum consensus partium & talibus regulariter potest renunciari, vt .l. pacisci. ff. de pac. & .l. si index. ff. de min. & .d. l. si quis in conscribendo. C. de pact. cum sim. cum distinctione de qua supra quedam sunt que requirunt certam formam vel solemnitatem in compositione actus predicti. & his non potest renunciari sicut nec similibus legibus cōmuniibus. ar. l. nemo potest de leg. 1. l. cū his. §. si pretor. ff. de transactio. cum sim. Similiter vt generaliter loquamur renunciari non potest illis legibus statutis & casibus in quibus & super quibus iuramentum interpositum non ligatur nec obestet quia si iuramentum non operatur nec ligat iurantem, multominus simplex renunciatio de quibus omnibus plene tractauit Barto. in .l. si quis pro eod. ff. de fideiuss. & ego testig. in forma libelli super cōtractu venditionis. supra eod.

S V M M A R I V M.

- 1 Probatio & defensio an differant.
- 2 Probationibus testium & instrumentorum renūciari an valeat.

suis hñdibus recipienti domum vnā muratam & cooperiam positā in Papsa in porta pñxij cui coheret &c. & prout hec & alia latius cōtinentur in insiro dicte donationis tradito & rogato p. M. notarium Papsie anno mense & die i eo contentis. Q d' qdem insim pro informatione & probatione pmissorum ex nunc pdu cit & exhibet idē Io. coram uobis in forma publica. Amplius dicit & proponit idē Io. q pñs tu do. M. de facto & contra voluntatē ipsius Io. dicām domum a tpe dicte donationis citra detinuit et adhuc hodie detinet occupatam ipsāq; domū l3. sepius regitus hucusq; adhuc dimittere & relaxare recusauit et iniuste recusat. Quare cum pñdita vera sint petit & regit idē Io. quatenus per vestram diffinitiuā sniam cōdēneris & condēnatum iuris remedijs compellatis supradictū do. M. ad dimittendum & relaxandū libere & expedite suprascripto Io. domum añdīcām ac insuper ad dandū & soluendum eidē fructus redditus & prouitus quos ex dicta domo pcepit & percipere potuit a dicto tpe citra simul cum ceteris dānis & expensis, passis, & factis per ipsum Io. ac in futurum pñdis & paciendis de qbus proestatur & pñdita petit &c. salvo iure &c. non astringens se, &c.

CORAM VOBIS. Attende ad hñc materiam de qua infra dicam qā frequenter accidit inter consuetos & amicos & sit plerumq; liberali aō & illa est proprie donatio ut i. l. donari. ff. de reg. iur. Q nq; sit simulate ex aliqua causa necessaria prout partes conueniit & illa est impropria donatio arg. l. imaginaria ff. de contrahen. emp. cum si,

S V M M A R I V M.

- 1 Quot sunt species donationum.
- 2 Quid sit donatio inter viuos.
- 3 Donatio facta inter viuos & collata post mortem qualis sit.
- 4 Quot modis celebretur donatio.
- 5 In quibus differat donatio inter viuos a donatione causa mortis.
- 6 Donatio causa mortis quā differat a legato.
- 7 Donatio inter viuos & causa mortis an possit fieri a absentē q; presentē.
- 8 Donatio causa mortis an semper habeat effectum post mortem donantis.
- 9 Donatio causa mortis facta a filio de consensu patris qualiter confirmetur, vel reuocetur, & quando.
- 10 Donatio inter viuos an sit contractus nominatus vel innominatus.
- 11 Donatio inter viuos ē contractus stricti iuris.
- 12 Donatio conjugalis quoque duplex sit.

13 Donatio inter virum & vxor. morte confirmatur ita q; trahitur retro.

14 Pignoris remissio est permisa inter coniuges.

EX CAUSA DONATIONIS

1 inter viuos. ¶ Notādū est qd' quattuor sunt species donationum, quādā est donatio inter viuos, qdam causa mor. qdam conjugalis seu matrimonialis, qdam que appellatur legatū vt hñ insi. de dona. § j. & seq. cum si. ibi no. ¶ Est aut donatio inter viuos illa q; quis facit aō liberali, vt dixi nulla ductus mortis cogitatione vel respectu vt. d. l. donari. & l. j. cum se. ff. de do. & C. de do. per totum & ea itētionē & proposito, vt sciam ipsius rei donate dñm transferat in accipientem vel euentū alicuius alterius condōnis vel tps. vt in §. alie. insi. de dona. & hec dona. continet in se hodie necessitatem traditionis, quia donans cogitur rē donatam tradere vt. l. si quis argentum. §. sed & si quis. ver. finant. C. de dona. sicut vt in ceteris contractibus. l. si cut. C. de act. & obi. Mortis causa dona. est illa que fit in euentū mortis ipsius donantis. vt sic morte demū secuta sortiatur effectum & non aī vt insi. de dona. §. j. & ff. de dona. causa mor. l. j. C. eo. ti. & p totum in qua donatione debet donans exprimere q; donat causa mor. vel post eius mortem. aī aut si non exprimat vt in dubio & psumitur donatio inter viuos. vt determinat gl. in l. si. C. de don. causa mor. & d. §. j. insi. de don. & ff. eo. l. senatus. §. mortis causa. ¶ Ex qbus pōt colligi decisio illius qōnis que plerumque de facto contingit.

3 Pone aliquis donauit aliqua bona sua ticio post mortem ipsius donantis quā donationem promissit nullo tpe reuocare aliqua occasione vel causa &c. ¶ Queritur an hec donatio erit iter viuos vel causa mor. & vt q; sit donatio causa mor. quia collata est post mortem donantis ergo &c. vt supra dictum est i contrarium vt qā promissit non reuocare aliqua causa q; est oppositum donationi causa mor. que reuocari pōt. vt infra dicam. Bñ dicendum est q; sit donatio inter viuos & non causa mor. per tex. singula rem in. l. vbi ita donatur. ff. de don. causa mor. Et ibi per Bart. secundum quem habes talē regulā colligere q; vbi cōuentio est contra substantiam contractus de quo agitur facit ipsam conventionem transire & resolui in aliud nomen contractus si verborum significatio pariat. nec huic rugule obstat. l. cum precario. ff. de precar. & q; ibi no. vbi si tibi concedo precario domum hoc. pacto q; non liceat mihi reuocare precarium vitatur contractus precarij quia pactum est contra eius substantiam, nec transit nec resoluitur in aliud nomen contra-

FORMA LIBELLI PRONONATIO.

a **C** Reuocare, de hoc plene p Angel. consil. clxxxix. et Ale xand. consilio 14.

b **C** Inter uiuos vide Franc. de Are. consilio, 74. & per Ale xā. de imo. cō. 14. in. j. volu.

c **C** An dona tio possit fieri absintit vide per Alexand. de Imo. consil. clxviii. in fin. in. v. volum. & Franc. de Are. consilio. xvij. Ludo. Roma. late consilio. clxxxj.

cius, iōq; sic esse dēret in qua gōne predicta quia re sponderetur scdm eum q; ta lis concessio precarij non pōt trāsire in aliud nomē contrāctus, quia verborū signātio vel sonus non pa tiatur. nā pōt trāsire in no mē donationis, quia nomē donationis est penitus sepa ratū a noīe precarij. & sic est diuersitas in noīe appel latiuo, nec sistr trāsire pōt in nomen venditionis nec locatiōis, quia merces nō interuenit nec pōctum. Sed ista verba dono cā mortis si intelligantur de donatio ne simplici inter uiuos nō repugnat signātio verbo rum pfecte nam pōt intel ligi dono cā mort. hoc est propter casum mortis mo ueor ex nunc ad donandū tibi inter uiuos, adeo q; nō pōssum vltierius reuocare a & sic ista verba causa mortis erunt signātiua cāe inductiue contractus po sītus q; noīs ipsius contra ctus ad q; faciunt que hñt in. l. liberorum. §. qā tamē cassus. ff. de leg. 3. vbi aut nullum nomen contractus exprimeret sed factū sim pliciter narraret hoc mō. Concedo tibi domum pa cto qd' non liceat reuoca re vel sīstā tunc intellige retur conuētio de eo con tractu qui melius ex ver bis colligi possit, arg. in. l. isulam. ff. de prescrip. ver. & qd' no. in. l. si quis ante ff. de acqui. pos. **C** Si vero pactum nō sit contra sub stantiam contractus, sed so lum contra naturam rei in dīspōne deducte, tunc dī stinguendum est, aut pactū interuenit a principio, aut ex post facto & an sit cō tra accēdētia rei, vel cō tra rem ipsam vt traditur in. l. per seruum. §. final. ff. de vū & habi. & l. j. §. j.

4 ff. si vsufu. petatur. **C** Fit ēt donatio nōn solum pure & ob causam & sub modo uel condi tione & dato in eo substituto vel omisso vt. d. l. senatus. §. mortis causa. & l. j. C. de donatio. que sub modo. & l. i. si cui mortis in princ. ff. de donatio. causa mortis. fici. l. q; condōnis. ff. eod. titu. & l. i. j. in fin. ff. de dona. que sub mo do. & l. i. si cui mortis in princip. ff. de donatio. **C** Queri aut consuevit quid differat donatio inter uiuos b a donacione causa mortis. Rñde tur q; differat in forma v3 in modo concipiendi vt supra dicitum est. Item differat in substantia quia donatio causa mortis regulariter sola pen tentia reuocatur vt in. l. qui mortis. & l. i. senatus in. §. donatiōnis. & l. i. mortis causa. ff. de do. causa mor. cum si. Sed donatio inter uiuos nō reuocatur nisi certis casibus vt. l. fin. C. de re uo. do. & l. i. possessiōnem. & l. i. cum profitearis. cu. n. l. leg. C. eod. titu. facit. l. aristo. cum simi. ff. de don. sunt etiam alie differentie de quibus **C** Intra patebit. **C** Quid autem an hec donatio causa mortis differat a legato plene not. gloss. in. §. j. insit. de donat. & d. l. senatus. §. final. & plene per Cyn. in. l. fina. C. de reuoc. donatio. **C** Amplius queritur an vtraq; donatio fieri possit tam absenti c q; presenti. vbi aduertendum qd' olim donatio inter uiuos fieri poterat tam absenti q; presenti per nuncium vel episto lam, vt in. l. etiam. & l. absentij. & l. i. que mihi. ff. de donatio. Sed donatio causa mortis solum fieri poterat p̄senti non absenti vt. l. inter mor tis in princ. ff. de dona. causa mort. hodie vero vtraq; donatio fit pacto nudo vt. l. si quis argē tum. §. fina. C. de dona. & nota. per Cyn. in. d. l. final. C. de donat. causa mortis. & fieri potest tam absenti q; presenti, per nuncium vel epi stolam vt nota. per Cyn. in. l. nec ambigitur. C. de donat. causa mortis. & per Bartol. in. l. thais. & l. j. ff. de donatio. causa mortis. Et hic multum no. quia vides quotidie apponi clausu lam in omnibus testamentis in qua dicitur q; valeat iure donationis causa mortis & c. nam si is cui fit donatio est absens nec interuenit nū cius vel epistola non poterit agere ex causa do nantis nisi notarius tanq; publica persona recepisset hanc donationem eius nomine vel iu sūcūq; & c. possit tamē agere ex causa fidei commissi, quia si non operaretur vt donatio saltem operaretur ut fideicommissum secundū Bartol. per. l. fideicommissa in prin. ff. de lega. 3. & nota. per eum in. d. l. j. & l. thais. **C** Item ad aliud aduerte q; valeat donatio causa mortis nedum post mortem donantis concipi potest sed etiam post mortem alterius tertie persone vt si donet quis, post mortem filij sui vel fratris, aut alterius vt traditur in. l. qui precio. in fin.

1. & l. mortis causa filij. & l. nec fratris. ff. de do
 natio, causi mort. ¶ Quid autem dices si fi-
 lius familias donet causa mortis. de consensu pa-
 tris a q̄ facere potest vt. d. l. thais. §. j. nota. p
 glo. & Cyn. in. l. fenium. C. qui testamen. face-
 re possunt. cuius penitentia vel morte patris
 vel filij reuocabitur vel confirmabitur hec ta-
 lis donatio, dic plene per Cyn. in. d. l. nec fra-
 tres & per Barto. in. l. ij. ff. de dona, si autem
 filius donet causa mortis patri suo non suffice-
 ret in hoc patris assensus vt determinat glo. in
 l. j. §. j. ver. j. supra de auctor. prestan. ¶ Vlti-
 rius queritur an hec donatio iter viuos sit cō-
 tractus nominatus vel innominatus & gloss.
 communiter dicunt q̄ olim erat innominatus
 hodie vero est contractus nominatus, ut no. in
 l. fina. ff. de condi. ob causam. & l. i. iuri gentiū
 §. j. ff. de pac. & l. i. j. C. de condi. ob causam. &
 l. pacta conuenia. ff. de contrahen. emp. Alij di-
 cunt quos sequitur Cy. in. d. l. ij. q̄ olim & ho-
 die fuit cōtractus nominatus, quia speciale no-
 men habet nec stat in nomine generali vt not.
 super rubr. C. de re. per mu. Iaco. autem But. in
 d. l. ij. tenuit q̄ olim & hodie sit contractus in-
 nominatus dicit vt ibi. Item iste contractus do-
 nationis inter viuos secundum aliquos est bo-
 21. nificidius. ¶ Sed alij dicit q̄ est verius q̄ est iuri
 cū iuris vt refert Barto. in. l. edibus. ff. de don.
 & est ratio quia non reperitur nominata i. §.
 22. in bonificidij insiti. de actio. ¶ Nunc sequitur
 videre de donatione coniugali que duplex est,
 nam quedam est donatio facta propter matri-
 monium futurum de qua loquitur ti. C. de don.
 ante nuptias, quedam que fit post matrimonij
 perfectum de qua loquitur titulus. ff. & C. de
 dona. inter virum & vxor. facit ad predicta q̄
 habetur in. §. est & aliud. insiti. de dona. Que au-
 tem fit inter has donationes differentia plene
 no. Azo. in summa insitu. prealle. circa tamen
 donationē que fit post matrimonium inter cō-
 iuges. sed nō propter ipsum matrimonium sed
 simplici amore & affectione eorum est aliud
 attendendum & regulariter talis donatio iter
 viuos ē ipso iure nulla, ne mutuo amore se spo-
 sient, vt in. l. j. cum multis si. ff. de do. inter vi.
 & vxor. si tamen non fuerit expresse reuocata
 morte donantis confirmatur, vt in. l. j. & 2.
 C. de dona. inter vi. & vxor. cum si. ibi no. que
 confirmatio ita demum effectum habet si res
 donata fuerit tradita, nō autem simpliciter p-
 missa vel nudo modo donata, vt singl. hē in. l.
 13. papij. ff. de do. inter vir. & vxor. ¶ Trahitur
 autem hec donatio morte confirmata retro ad
 id tps quo a principio fuit facta. qd̄ est not. vt
 sic valeat tanq̄ donatio mera inter viuos, nō
 aut tanq̄ donatio causa mortis, vt est tex. in. l.

sed interim. §. si vxorē cū
 §. seq. ff. de do. inter vi. &
 vxor. & no. per Cy. in. l. a
 marito. & l. donationes.
 C. de do. inter vi. & vxor.
 ideoq̄ ut hec donatio mor-
 te confirmetur expedit si legitimam summā flo-
 renorum quingentorum excedat qd̄ fuerit ista
 nuata, alias non confirmatur vt est tex. in. d. l.
 donationes qd̄ no. pro statutis quō aliqui prohibent
 donationes infra summam maiorē fieri.
 14. ¶ Ad vnum tñ aduertendum q̄ licet dicta
 rerum donatio sit prohibita inter coniuges. pi-
 gnoris tñ remissio est concessa tam ḡnraliter q̄
 sp̄aliter in aliquo contractu vt in. l. et. & l. iu-
 bebimus. C. ad velle. & id̄ consuetum est q̄n vir
 aliquam suam rem vendit que eius vxori est
 pro dote obligata quod ipsa renunciet iuri pi-
 gnoris, & hypothecę q̄ in ipsa re habet que
 renunciatio, ita demum sibi nocet si alia sunt
 bona ad restitutionem ipsius dotis sufficientia,
 aliis autem fecus vt nota. per Dyn. & Barto.
 in. l. meua. §. fundus. ff. solut. matrimo. & per
 Iaco. de Aret. & Rayn. in. d. l. iubemus. & ple-
 nius per Iaco. de bel. in aue. vt immobili. ante
 nup. do. §. i. col. v.

P V R E M E R E. ¶ Hec quidem donatio,
 vt dictum est potest fieri pure, & in diem,
 ac sub conditione sicut ceteri contractus sub
 modo. vt. l. donatio. in prin. C. de donat. & de
 dona. que sub modo. l. i. cum si. ibi not.

S V M M A R I V M.

- 1 Solennitas insinuationis quō sit acquisita cō-
tractui donationis.
- 2 Insinuatio quid sit.
- 3 An vitietur donatio deficiente insinuatione.
- 4 Pro pluribus donationibus factis ab eodem
excedentibus summam a iure taxatam, an sit
necessaria insinuatō.
- 5 Protestatio quōd tot sunt donationes quot res
donate, an impediatur coactuatiōem.
- 6 Donatio ob causam an requirat insinuatō-
nem.
- 7 Tacita donatio an sit necessaria insinuatō-
tio.
- 8 In dote an sit necessaria insinuatō.
- 9 Donatio facta sponte in iudicio per confessio-
nem patris, an eget insinuatione.
- 10 In remissione iurij an sit necessaria insinuatō.
- 11 Quo tempore debeat interuenire insinuatō.
- 12 Renunciatio facta iuribus loquentibus de insi-
nuatione, an confirmet donationem.
- 13 Donatio allucius scientie an eget insinuatō-
tione.

FORMA LIBELLI PRO DONATIO.

SOLENNITER.

1 **¶** Est aduertendū q̄ 13 alijs reḡr cōtractibus alta solēnitas extrinseca nō requirā, sed sufficit partiū interuenire cōsensum, vt i. l. consensu. ff. de ver. ob. tñ in hoc contractu donationis inter viuos ad oēm suspitōnē & fraudē euitādā, seu remouendā, ut dicit & probat tex. in. d. l. data. C. de don. q̄dam solēnitas requirit q̄ insinuatio appellatur ex eo sic dicta quia partes patefaciunt & ap̄iunt iudici talē se velle facere, & contrahere donationē q̄ insinuatio non differenter regitur in oī donatione, sed in ea tñ q̄ florenorum gngentorū summam excedit, vt. l. in donationibus. & l. fancimus. C. de don. **¶** Videamus ergo p̄ huius pleniori doctrina quid sit insinuatio. a coram iudice i scriptis donationis. Rūdet q̄ insinuatio est q̄dam actus sciendus declaratorius, & denunciatorius in quo iudicis ordinarij assensus pet̄it, & regit̄, vt pbatur in. l. donatio. in fi. & in. l. donationibus. & l. in hac. C. de do. nec p̄p̄ea est ip̄sius iudicis necessariū decretum, sed simpl̄r consensus sufficit sc̄dm Bar. vt plene not. p̄ eū de hac mā insinuationis in. l. modestinus. ff. de don. ar. in. l. oium C. de test. 13 Guil. de c. te neat contrariū i. l. illud. C. de fac. san. ecc. vñ consulte faciet notarius si i fine ist̄i apponet talē c̄tam quibus oibus. d. dñs Iudex auctoritatē suam interposuit, & decretum, ne credas q̄ sit necesse partes esse de iurisdictione, sed sufficit q̄cūq̄ iudex sit dū tñ hēat iurisdictionē ordinariam, vt in. l. data in fi. & in. l. in hac. C. de do. **¶** Quid aut̄ si desit

cit hec insinuatio an i totum vitabitur ipsa donatio, dic q̄ non, sed solū pro ea parte q̄ l̄timam summam excedit, vt in. d. l. fancimus. §. j. quia reḡr vitale per inutile non debet vitari, vbi aliter ab altero p̄t esse separabile, vt plenius no. per Dy. in. c. vitale p̄ inutile de regu. iur. lib. vj. & p̄ Bar. in. l. grece. in. §. illud. ff. de fideiuf. est ergo r̄sa q̄ q̄libet donatio inter viuos excedētes summam quingētorum aureorū debet insinuari q̄ r̄sa fallit in pluribus casibus. Primo i donatione facta pro redemptione captiuorum. Secūdo in donatione facta de rebus mobilibus per maḡm militum, quē hodie capitaneum appellamus alicui de sua societate. Tertio in illa donatione q̄ facta est pro reparatione domus exuste, vt h̄t per tex. in. l. si quis pro redēptione. C. de dona. & ibi no. per gi. Quarto in donatione ip̄siali per eum alteri b̄ facta v. l. fancimus. in princ. C. de dona. Quinto in donatione ip̄siali operatori ab alio facta in auct. Itē in prima ibi posita. Sexto in donatione pp̄ nuptias q̄tū ad mulierē 13 quo ad virum vbi est p̄m de lucrando egeat insinuatio, vt traditur in auct. eo decursum est. C. de dona. an̄ nup. & no. in. l. minoribus. C. eo. ti. Septimo in donatione causa mortis q̄ tali insinuatio non indiget, vt. l. si. C. de do. cā mort. & per hoc p3 alia d̄f̄ia iter vtrāq̄ donationē. Octauo fallit in donatione q̄ sit ex causa renūciatua circa quam sic plenius distingue, vt no. per Bar. in. l. acquilius regulus. ff. de do. Aut ista donatio remuneratiua sit ex causa de preterito, & tunc non eget insinuatio, vt in. d. l. Lacquilius. Aut sit ex cā de futuro, & idē vt in. l. si. in prin. C. de iu. do. Aut sit simpl̄r, & tunc eget insinuatio, vt in. d. l. donationibus, cum li. Sed 13 vt dixi donatio cā mortis pro pria non eget insinuatio, illa tñ donatio inter viuos q̄ morte confirmatur eget insinuatio, vt est donatio inter virū & vxor. & si, nisi confirmaretur expressē in testō p̄ ipsū donantē, quia tunc assumeret vires potius legati q̄ donationis, & sic non esset necessaria insinuatio, vt. d. l. donationis. C. de do. int. vir. et vxor. **¶** Pro declaratione autē premisorū queritur de q̄ōne quoridjana contingente de facto. Ecce q̄ aliquis fecit plures donationes q̄ simul coaceruate excedunt summam l̄timam, & separate sunt infra summam l̄timam, querit an sit necessaria insinuatio. Circa qd̄ distingue, aut iste donationes numero plures facte sunt eisdem persone, & ab eadem persona t̄pibus diuersis, aut eodem t̄pe simul. Si diuersis t̄pibus facte sunt de ipsis tanq̄ separatis & distinctis disponitur, idē si singule sunt infra l̄timā summam non eget insinuatio, alias secus, vt. l. fancimus. §. si quis aut̄ p̄ diuersa t̄pa. C. de don.

a **¶** Quid est insinuatio. Bald. in. l. fancimus. C. de diuer. re. per Bald. in. l. modestinus. ff. de don. Angel. cons. cclxxxj. incip. vñs instrumētis. Paul. de cast. consilio cccix.

b **¶** Alteri idē dic si sit facta ab alio inferiori domino, vt voluit Oldrad. consilio. cc. & post eum Rom. cons. lix. latius per Alexan. in cons. clviij.

3

4

Si vero facte sunt eodē tpe, & tūc aut est donatio q̄ recipit iterationē, & multiplicationē per tpa, vt donatio annua, aut est plurimum rerum simpliciter sine alia iteratione vel multiplicatione. Primo casu subdistinguatur aut donatio ē psonalis q̄ extinguitur cum psona uel morte donantis vel donatarij, & tunc de ea disponitur tanq̄ de pluribus donationibus simpliciter separatis. Aut est realis q̄ transit ad h̄des, & tunc reputabitur esse vnica t̄m donatio pro oī tpe, & sic fiet ipsarum coaceruatio, vt appareat an l̄imā summam excedat an non, vt hec oīa h̄nt i. d. l. sanctimus. §. si quis aut talē. Secundo casu principalis q̄ sit donatio plurimum rerū puta domus vni nec, & prati, nec recipit iterationē, tunc si facta fuerit simul clarum ē oīum rerum fieri coacervationem alias secus, vt in iuribus antedictis.

5 **¶** Sed dubitatur hoc casu si donans dicit in tali donatione q̄ tot sunt donationes quot sunt res prout quotidie d̄nt notarij in h̄mōi donationibus an talis protestatio impediat coacervationē, & v̄r q̄ sic ar. l. si pluribus. & l. scite d̄mus. ff. de uer. ob. nam licitū est cuiusq̄ super re sua legē imponere. l. legē. ff. de pac. cum si. In contrarium a determinat Cy. in. d. §. si quis aut talē. & Bar. in. d. l. modestinus. ff. de do. Et ē r̄s quia talis protestatio, & lex v̄r adiecta in fraudē, & iō nihil h̄z impedire, nec nocere, ar. in. d. §. si quis aut. & l. quēd̄ modū. C. de agr. & c̄ss. facit. l. data. C. de do. & l. f̄m̄tus. §. fin. ff. eod.

6 **¶** Quid de donatione que fit ob cām an in ea sit necessaria insinuatio distinguit Bart. in. d. l. acglus, aut sit ex cā de preterito vel futuro, & tunc non eget insinuatione. d. l. acglus. & l. si in prin. C. de in. do. adde q̄ supra dixi. **¶** Deinde quia p̄dicta locum h̄nt i donatione exp̄ssa q̄ritur quid in tacita, puta q̄n soluitur scienter indebitū, vel cum dos p̄ extraneum dat̄ aīo donandi, ubi sc̄dm Bar. distingue, ut p̄ cum no. i. l. j. ff. de do. aut soluit indebitū vtroq̄ mō ciuit̄, & naturalr̄, & scienter ab vtrac̄ parte, & tūc est necessaria insinuatio, q̄a in hoc attendit cā tacita vtrac̄ parte q̄ t̄m opatur q̄tūm exp̄ssa, vt. l. cum qd̄. ff. si cer. pe. & ar. ad hoc. in. l. donationis. C. de contrahē. emp. & l. imaginariā ff. de re iud. facit. l. si i. prin. p̄ locum a sp̄ali. C. de in. do. Aut indebitū soluitur ex cā putatiua ignoranter ab vtrac̄ parte, vel ex parte recipientis t̄m, & tunc non erit p̄rie donatio iōq̄ nō eget insinuationē, & sic debet intelligi opi. gl. & lac. deare. de qua h̄nt in. l. j. ff. de do. & l.

7 in prin. C. de in. do. adde q̄ supra dixi. **¶** Deinde quia p̄dicta locum h̄nt i donatione exp̄ssa q̄ritur quid in tacita, puta q̄n soluitur scienter indebitū, vel cum dos p̄ extraneum dat̄ aīo donandi, ubi sc̄dm Bar. distingue, ut p̄ cum no. i. l. j. ff. de do. aut soluit indebitū vtroq̄ mō ciuit̄, & naturalr̄, & scienter ab vtrac̄ parte, & tūc est necessaria insinuatio, q̄a in hoc attendit cā tacita vtrac̄ parte q̄ t̄m opatur q̄tūm exp̄ssa, vt. l. cum qd̄. ff. si cer. pe. & ar. ad hoc. in. l. donationis. C. de contrahē. emp. & l. imaginariā ff. de re iud. facit. l. si i. prin. p̄ locum a sp̄ali. C. de in. do. Aut indebitū soluitur ex cā putatiua ignoranter ab vtrac̄ parte, vel ex parte recipientis t̄m, & tunc non erit p̄rie donatio iōq̄ nō eget insinuationē, & sic debet intelligi opi. gl. & lac. deare. de qua h̄nt in. l. j. ff. de do. & l.

8 donari de re iur. **¶** In dote non aīr est dicendum, nā aut dos cedit lucro ipsius mulieris, & tunc non eget insinuatione, aut eis lucro nō cedit q̄a is qui dedit est pactus in oīem casum sibi restitui, & tunc est necessaria insinuatio, ut in. l.

fi. C. de in. do. q̄bus adde q̄ no. in auc. eo decursum. C. de do. aīr nup. **¶** Rursum q̄rit qd̄ in donatione sc̄d̄a p̄ confessionē pris in iudicio sp̄ote sua. v. g. dū indebite peterē cētū i iudicio a Szpronio ipse sciēter confessus ē se dēre, an talis tacita donatio eget insinuatione. doc. d̄nt q̄ nō, seq̄t̄ bar. i. l. qd̄ i iure. ff. de don. et hoc opat iudicis p̄ntia, q̄ p̄ntia, & cōsensus opant qd̄a insinuationē in qua, vt d̄m̄ ē sufficit ipsius iudicis sola p̄ntia et consensus non aut requirit decretū I3 sit impropria i casu isto insinuatione, q̄a iudex non in forma tur, nec instruit an partes velint donare, & sic ignorat quid p̄ eos agat cuius contrariū sit in p̄pria &

10 mera insinuatione. **¶** Quid aut dices in remissione iurium, vel pacto de non petendo liberaīr sc̄m an erit donatio, & sic eget insinuatione, dicit q̄ non ē si factum sit extra iudicium ex cā lucratua, vt i. l. si donationis. C. de do. & determinat gl. in. l. fin. C. ad mace. pro qua facit. l. quidam in iure. i. prin. ff. de nota. & q̄ nota, per Bartol. in. d. l. si quis delegauerit. ff. de nou.

11 **¶** Post p̄dca adhuc q̄rit, an hec insinuatio fieri deat tpe donationis, an sufficit q̄ ē post donationē interueniat. Et v̄r q̄ sit necesse fieri insinuationē tpe donationis ar. i. l. obligari. §. tutor ff. de auc. tut. & qd̄ no. i. l. si q̄s mihi b̄o. §. iustum. ff. de acq. he. & in. c. j. extra dere. eccl. nō alie. li. vj. In contrariū d̄nt. Bar. i. d. l. modestinus. ff. d̄ do. p̄ tex. i. l. si §. pe. C. d̄ do. aīr nup. 12 qd̄ multū no. **¶** Vltimo cit. p̄missa q̄rit qd̄ si sc̄d̄a donatio sine insinuatione, et p̄res renūciauerūt b̄ exp̄s-

a **¶** In contrarium adde. Oledra, cons. ccliiij.

b **¶** Renūciauerunt an insinuatio obmitti possit etiam iuramento, vide per Francisc. de aret. consil. 77. & ibi ad quem debeat fieri insinuatio; & an possit fieri mortuo donatore p̄ eundem consil. cxxiiij.

FORMA LIBELLI PRO DONATIO.

2 **TR** euocari. Abus modis do
natio inter vi
uos p̄t reuoca
ri, vide Franc.
de are. cōf. 74.

se oibus legibus q̄ de insi
nuatōe loquunt an p̄ hoc
confirmabit donatio, vel
firmabit. Cōiter oēs doc.
dnt q̄ talis renunciatio nil
opatur, ut refert Cy. in. l. si
qs. p̄ redēptione. C. de do.

oium h̄re memoriā, & penitus in nullo peccā
re potius sit diuinitas q̄ humanita. vt in. l. ij.
S. tanta. C. de ve. iur. enu.

S V M M A R I V M.

1. Donatio inter viuos an reuocetur.
2. Donatio facta per patrem an possit reuocari per filium.
3. Donatio que reuocatur per filium an in totum reuocetur.
4. Volens filio reuocare donationem patris an sit necessarium proponere querelam inofficij se donationis.
5. Renunciatio facta per patrem in instrumentum donationis filijs non nocet quantumcumq̄ sit iuramento valiata.
6. Renunciatio donationis an possit fieri per filium in vita patris.
7. Filius an possit reuocare venditiones factas p̄ patrem in preiudicium suum.
8. Filius institutus & agnoscens hereditatem an possit reuocare reuocationem patris.
9. Legatum eiusdem rei factum post donatio. an derogat donationi.
10. Quot testes requirantur in donatio. cā mor.
11. Heres an possit reuocare donatio, non reuocatum ex legitima causa per defunctum.
12. Substitutio an habeat locum in donatio.

1 **IRREVOCABILITER.** **+** Aduer
te hic q̄ donatio inter viuos regl̄ non p̄t
reuocari, a vt in. §. p̄ficiunt. in. tit. de do. & l. si
donatis. C. de don. nulli certis casibus q̄ h̄r.
& no. in. l. si. C. de re. do. quorū primus ē si do
natarius atrocēs iniurias inulit in ipm donā
tē. Scd̄s est si in eū manus ipias inserat vulne
rādo vel p̄curiendo. Tertius est si i eius substā
tiā iacturā inserat. Quartus est si p̄cipulū sibi at
tulerit p̄ditionis vite. Quintus si his cui scā est
donatio pcā, & conuētionēs appositae non ser
uauerit. Sextus d̄r ibi p̄ gl. si donās effectus fue
rit adeo paup̄ q̄ se alere non possit, donatarius
cum possit ipm alere recusauit quos casus enu
merat ēt tex. in. c. si. de don. Septimus casus est
quo casu donatio reuocaf, v3 si tpe donatōis
ipse donās nullus h3 liberos et post factā dona
tionē liberos suscepit, vt est tex. in. l. si vnq̄. C.
de re. do. Quid aut̄ dicemus de eo q̄ sit quoti
die i instis donationē in qbus donās renūciat
ne possit sua donationē reuocare p̄texu ingra
titudinis, vel supuenientia liberos et p̄dictorū
casuū, an hec renunciatio excludat eū a p̄tate
reuocādi in aliquo supuenienti casu de p̄dictis,
dic̄ b̄r q̄ sic sc̄dm oēs p̄dictos doc. vt d̄termi
nat Bar. in. l. j. C. de inoff. don. ar. in. l. qui iur.
ff. de testa. mil. & s̄r Cy. ibi, & ēt Bar. in. l. ti
tia sc̄o. §. i. perator. ff. de le. ij. cū. n. casus p̄missi
excipiānt a r̄ta favore ipsius donātis, iō suo fa

Et sit rō q̄a legi phibitue alicuius cōtractus,
vel dispōnis sine certa mediāte solēnitāte non
p̄t renūciari a p̄ribus, vt p3 insi. in. l. nemo
p̄t. ff. de le. j. & in alienatione rerū ecclie ciui
tatis, vel pupilli. l. qdā decedens. ff. de adm. tu.
& l. j. C. ne si deus. do. den. & ibi no. Nam hec
solēnitās insinuatōis est inuenta ēt in aliorū
quā ip̄sorum cōrahētū fauore, vt. d. l. dati. C.
de don. de qua renūciatione, & alijs plene tra
ditur p̄ gl. in. auc. vt sine. phi. ma. cre. §. q̄a ve
ro. col. vij. & ibi p̄ Ia. de bel. Voluerunt ergo
iura p̄uidere ne qs̄ effundere possit p̄rimoniū
suū inconsulto iudice p̄ viā indiscrete donatio
nis. Nā vt inq̄t Tullius in lib. de offi. Multi pa
trimōia effuderūt in cōsulte largiēdo. vñ iudex
additus sup̄ donatōnē nō debet, vt faciūt igno
rātes ex abrupto, & p̄cipitante assensiri dona
tionē, sed debet inuestigare & q̄rere ab ipso do
nāte qua de cā mouet ad donandū, & rep̄hen
dere ipm si cā non sit sufficiens, & eundē admo
nere qd̄ lex inq̄t q̄ donare est p̄dere. l. si iusta.
in prin. ff. de do. & q̄ melius est alius reseruare
q̄ se p̄dere, vt scribit̄ in eplā Bern. ad Ray
mundū. Ex talibus. n. donationibus plerūq̄
mala p̄ducunt. Nā vt inquit idē Tullius sequū
tur largitiones rapine, & cum egere inceperint
alienis bonis manus inferre cogunt, et maiora
sunt odia eorum quibus ademerūt, quā fauores

23 eorū quibus dederunt &c. **+** Sed qd̄ dicā de
donatione p̄tūis libelli q̄ filio meo, & in cōse
quentiā toti notariū collegio facio quā qdē
donationē summā flo. q̄ngentorū excedere nō
dubito, an requirā in ea insinuatō. **Et** vt q̄ dī
co q̄ non q̄a est qdā donatio legalis sc̄ie q̄ non
recipit estimatōnē, vt. l. j. §. j. ver. si. ff. de va. et
extraor. cog. p̄dcā aut̄ loquunt in rebus q̄ estim
ationē recipiunt. Exultet itaq̄ talis donatio
iuenes cupidū huius doctrine nā ambo facilius
ad eā peruenient in triēniū quā facere consue
uerāt in decēniū, & rogo donātis defendāt ho
norē a mōribus detrahentiū. q̄. n. detrahāt f̄i
suo homicida est vt. vj. q. j. c. summa, l3 vt inq̄t
Grego. Deus aliqui p̄mitat malos in bonorum
detractōnē, & obiurgatōnē p̄mpere, vt ū
q̄ gl̄ia ab ore laudantiū in corde nascit̄ ab ore
viupantiū suffocet, vt in. d. vj. q. j. c. sunt pluri
mi, nec credat qs̄ q̄ effugere p̄ hoc intendā pru
dentiorū correctōne aut̄ supp̄letionē, vel emē
dationē quia his oibus me humilr̄ submitto cū

more potest renunciare per rram generalē. d. l. si quis in cōscribēdo de pac. fallit in casu ex hōtium liberorū vt infra dicitur. Et que de reuocatione dcā sunt & de renunciacione pderū, quantum ad ipsum donatē quo aut ad presudicium alteri generandū ex donatione pcedit que statim subsiiciuntur. ¶ Ideo quero an filius donantis, an vel post donationē natus possit donatōnē factā per partem alteri persone reuocare, dic bñ qd si fuerit inofficiosa poterit reuocari & in fringit. Dñt autem inofficiosa si per eā filius priuatur sua legitima, vt habetur in l. & si totas. C. de inoffi. donat. ¶ Sed hic insurgit dubium an eo casu reuocetur in totum an solum vsq; ad legitimā suā super quo sunt varie opi. doc. vt refert Cy. in l. 1. C. de inoffi. don. & Et Bar. in l. titia. scio. s. imperator. ff. de leg. 2. quorū omnium recitatio proluxa esset, & ego sepe pollicitus sum qd presenti opusculo conclusionibus potius qd sermonibus vt intendendo, quidam ergo voluerunt dicere qd in totum fit reuocatio per. l. titia. s. imperator. preallega. & l. si vnq;. C. de reuo. don. Alij dicunt vsq; ad legitimam p. l. si totas. C. de inoffi. do. & l. si liqueat. eo. ti. & in auc. parentes. C. de i. offi. test. Alij vero distinguunt, aut donatio est facta filio, aut extraneo, pr imo casu reuocatur vsq; ad legitimam tantum. In secundo subsiiciuntur, aut fuit inofficiosa re & consilio & reuocatur in totum, vt in d. s. imperator. aut fuit inofficiosa re tantum, & tunc vsq; ad legitimam, vt in d. s. si totas. cum si. Alij vt Dy. distinguunt, aut donatio pcedit natiuitatem filiorum, aut sequuta est. Prio casu aut donatio fuit facta alteri filio, & tunc reuocatur vsq; ad legitimā, vt i. d. l. si totas. cū si. aut extraneo, v. l. liberto & reuocatur in totū, vt. d. l. si vnq;. Secundo casu qm fuit facta post natiuitatē filiorū tunc subsiiciuntur an sit inofficiosa re & cōsilio, v. l. r. m. vt supra dictū est, alij aut dñt cōsiderandum esse an sint facte ples donationes, an vna tantū. Prio casu reuocatur posterior. Secūdo casu aut est facta in alijs filijs, aut in extraneo, sed bar. oium vltimus dicit tñ in d. s. imperator distinguendo sic aut qritur de reuocatione q sit ex presumptra voluntate donantis donaturata per. l. pp superuenientia liberorū de qua loquit. d. l. si vnq;. cū si. aut querit de reuocatione q sit contra voluntatē donantis de qua loquit. C. de inoffi. do. Prio casu aut donatio fuit collata in extraneo, vel libertū, & tunc pp superuenientes liberos reuocat i totū, vt. d. l. si vnq;. etiā si fuerit bñficio. d. l. renunciatiū, vt infra dicef, aut fuit collata i alterū filij & tñ reuocat vsq; ad ltimam tm, vt i. d. l. si totas, cū si. Secūdo casu principali cū querit

de reuocatione que fit per tit. de inoffi. do. tunc subsiiciuntur aut donatio fuit collata in aliquem filium, & reuocabitur vsq; ad legitimā tantum quous modo fuerit in offi. vt in. d. l. si totas. & d. l. si liqueat. aut fuit collata in extraneū, & tunc aut ipsi filio q vult reuocare fuit aliqd aliqd relictiū, & tunc non reuocat i totū, sed solū agit ad supplementū legitimæ, vt l. omnino. C. de inof. test. & no. in. l. 1. & l. si. C. de inof. do. aut nihil fuit eidem relictiū, & tunc au rdonatio fuit inofficiosa re & consilio, & reuocatur in totum, arg. si liberus. s. pen. ff. de iure pa. aut fuit inofficiosa re tantum, & tunc reuocatur vsq; ad legitimam tantum, & sic intelligitur. l. 1. secunda & tertia & l. cū donatio. C. de reuo. do. & hoc mō saluant, et ad concordiam reducunt opin. p̄dicte. ¶ Sed nunqd sit necesse i p̄dicis casibus ponere querelā inofficiose donantis. Breuiter dic secundum Barto. qd si fit reuocatio propter superuenientes liberos tunc illa fit ipso iure legis potestate per. d. l. si vnq; adeo, qd res donata potest condici & vendicari, & ibi nota. & in. d. l. C. de ioffi. dō. In alia autē reuocatione que secret tanquā inofficiosa opus esset que rela, quam querelam proponere necesse est infra quin quennium ex eplum inofficiose testamenti, vt est text. in l. fin. C. de inoffi. do. ¶ Patet ergo ex premiffis qd renunciaciones que sunt quotide in instrumentis donationum non nocent filijs etiam si fuerint iuramento a vallate secundum Barto. quā quotiescunq; contractus infirmatur fauore alterius, iuramentum contrahentium nil operatur in alterius dispendium, vt in. c. quamuis. extra de iureiu. sed solum operatur quo ad dñtū & iudicium ipsius donantis & rununciatis in omnibus casibus supra enumeratis preterq; in casu subuenientium liberorum de quo loquitur. d. l. si vnq;. in quo casu dicit se consuluisse simul cum Cyn, & dominio recuperato non obstante iuramento poterit hec donatio per ipsum met donantē reuocari tanquam inofficiosa per tit. de inoffi. do. Et est ratio secundum eos quā in tali donatione inerat ista tacita conditio si liberus non habuerit que coniecturatur per. l. ex presumptra ipsius donantis voluntate, vt in d. cā. l. si vnquam. sicut alias, in simili. l. coniecturatur ex tacita mente defuncti hanc conditionem non, existentiū liberorum inesse in substitutione, vt in

FORMA LIB. SVPER PET. RESTI. IN INTEG.

a. Tempore emācipatōis. adde Oldra. confū. c. ij. nume. lib. li. x. & l. mater C. de inoffi. don. cum simi. & not. per glof. in auc. vn. de si parens. C. de inoffi. testamen.

¶ Forma lib. super peti. resti. in integ.

CORAM VOBIS D. B. vic. &c. Dicit narrat significat & proponit Simon de ferra. agendo & agere volendo contra & aduersus Ia. de. f. gre. & aliam quācūque personam pro eo seu eius nomine in iudicio comparentem, quod cum ipse Simo esset an. xxx. vel circa & minor an. xxxv. inconsulte, & indeliberate nullius iudicis, vel curatoris auctoritate accedente vendidit & tradidit precio flo. c. supra scripto Ia. domum vnam paternā postea in Papia in contrā vbi dicitur &c. cui cohere &c. Quā quidem venditionē & traditionē ipse Simon, & tunc iuravit ratā habere & tenere, & illā non infringere, nec annullare aliquid ratione vel causa quāquam rei veritate inspecta ipsa domus tēpore. d. venditionis, et an post fuerit ac hodie sit precij valoris & estimatio nis flo. ccl. & vltra propter quod constat manifeste ipsum Simo, occasione. d. venditionis fuisse & esse enormiter lesam et dānicatam, circumuentum vltra dimidiā iam iusti precij, dicit insuper & proponit idem simon quod post excessum sue etatis. xxxv. an. dum per commune Papie missus esset Venetias in legatione, seu ambassaria, & in ea moram traxisset longo tempore, ecce quod Philyppus de solbertis vendidit & alienauit. d. Ia. periticas. xxx. vinee ipsius Simonis possite & facientis in territorio Clastigij cui cohere &c. d. Ia. pretendit se durante. d. absentia. d. Si legitime prescripisse quibus idem Simon tanquam ex ipsis assertis venditione & prescrip tione enormiter lesus & dānicatus dixerit, & protestatus fuerit, ac de presenti dicit proponit & protestatur se enormiter fore & esse lesū & dānicatū, & ob hoc merito aduersus ipsam venditionem & prescrip tionē in quibus sint aliqua, vel alicuius existentie quod tamen negatur fore & esse in integrum restitutum & restitui debere, & reponi in illius statū & gradū in quibus ipse Simon fuerat, & erat ante eius absentiam, & tempore sue absentie, & d. venditionis & prescrip tionis sequite prout iura disponunt, quo circa sepe. d. Simon petit & requirit a vobis domino vicario ante dicto quatenus ex officio vostro, & omni alio modo iure via, et forma quibus melius fieri potest pronuncietis & declaratis omnes & singulas supra scriptas venditiones, alienationes, & prescrip. fuisse, & esse nullas nulliusque valoris, & momēti, & in quibus alique esse appareat

pronuncietis & declaratis per vestram sententiam diffini, predictū minorē fuisse, & esse earū occasione enormiter lesū, & ob hoc fuisse & esse in integrum aduersus ipsas, et quilibet earū in integ. restituendū, & restitui debere eundemque si modo actualiter & realiter aduersus ipsas alienationes prescrip tiones, & quilibet earū in integ. restituitis, & ad statum pristinum reductis & reponatis cum omnibus suis iuribus, & actionibus, & de sensuibus, inducendo & reponēdo ipsum incorporalem tenentā, & possessionē dictarū domus vinee et amplius cōdēneris. d. Ia. ad dimittendū & relaxandū libere & expedite supra scripto Si. supra scriptas domū & vineā simul cum fructibus per eū ab hodie retro habitis & perceptis et in futurū percipiendis necnō & in expēsis per. d. Si. factis & factis, Et predicta petit et c. dedū in presenti iudi. etc. saluo iure &c. non alstringens &c.

CORAM VOBIS. ¶ Sciendū est pro euidētia quod in integ. resti. fundatur super equitate. l. j. ff. de min. & d. ad solū in subditū deficiente alio remedio cōi & ordinario ut l. in cause. §. j. ff. de mi. ideoque requiritur in ea legitima cause cognitio, vt in l. omnes. ff. de in integ. resti. l. in cause. §. causa cog. ff. de mi. et libellus debet offerri in alijs cōibus actio nibus, vt in l. minor. C. de mi. in fi. & in c. si. extra de offi. iur. & no. per gl. & doc. sup. rub. in l. j. ff. de iuro. ac. & per Ia. ba. in l. iij. C. de po. & per Bar. in l. iij. §. hoc autem. ff. de dam. inf. & per gl. in l. ij. §. dies. ff. quis ord. in ho. pos. ser. Et conceditur hec restituito ex varijs causis, vt infra norabitur, potest autē quilibet iudex habens iurisdictionem non autem arbiter, vel arbitror de tali restituitioe cognoscere, vt l. j. §. si. C. vbi & apud quos, & si forsitam aliquis esset iudex incompetens principaliter agendo de ipsa restituitioe, attamen si incidet ea de ea gratā poterit de illa cognoscere, vt in l. i. in fi. & in c. causa. de in integ. resti.

ET MINOR ANN. XXV. ¶ Scire debes quod duo regunt copulatiue, vt de tur restituito. v. minor etas & lesio, vt. l. nam & postea. §. si minor. de iureiur. & debet lesio esse magna & non modica, vt. in l. sejo. ff. de in integ. resti. Etatis autem computatio fiendū est de momento ad momentū, vt. l. iij. §. minor. ff. de mi. & dies vltima etatis incepta hē pro completa sicut in alijs casibus spiritalibus. no. in d. §. minorem &c.

VT DEDITUR ET TRADIDIT. ¶ Sic ergo petitur restituito aduersus venditionem, vt. l. j. & ij. C. si aduer. ven. & ipsum emptorem, vbi & si non est soluēdo dabitur ei hoc remedium contra cum ad quē res ipsa per

venit, & sic apparet qd est in rem scriptum hoc
 auxilium, vt habetur in l. cause, l. a. j. s. si. cum
 l. seq. ff. de mi. Competit etiã hoc reme. sũ ad-
 uersus diuisionẽ & iransactionẽ .C. si aduer-
 transac. l. j. & l. seq. & etiã aduersus preferri-
 priõnẽ, vt. l. j. .C. si aduer. v. l. a. & et aduersus
 rẽ iud. vt. l. j. .C. si aduer. rẽ iud. et generaliter
 cõpõit minori lesõ aduersus quẽcũq; cõtra-
 ctũ vel distractũ quocũq; nomine cõfessã, vt
 l. ait p̄tor in prin. & s. j. cũ se. ff. de mino. nedũ
 si rẽ amiserit, sed et si lucrũ p̄didit, quia tam-
 dãnĩ q̄p̄ lucrũ ratio h̄r. vt. ff. de mino. l. ait p̄tor
 in fi. & l. si sine. s. questũ cũ si. & nedũ in pre-
 missis succurritur sed et in legatis. vt. l. si sine in
 prin. & l. i. ij. s. si quid minori. ff. de mi. ac et in
 hereditarijs. ff. e. l. ait p̄tor. s. nõ solum. &
 d. l. si sine. s. restitutus cũ seq. & similiter iudi-
 cijs. l. minor obmissã. e. ti. & d. l. si sine. s. si.
 cũ. l. seq. facit regula que ponit in. l. nõ oĩa. ff.
 e. ti. Et hec procedũt qũ nulla lĩma solẽntas
 in alienatione intercessit quã per seipsum ven-
 didit carens tunc curator, vbi autẽ habuisset
 tutorẽ vel curatorẽ, tunc a seipso facta vendi-
 tio esset ipso iure nulla, sic q̄ cũ tutus esset iure
 cõdi nõ heret locũ hoc remediũ restitutionis
 l. magis p̄to. in. s. ne passim. ff. de re. eo. & l. i.
 si curatorẽ h̄ns. C. de in integ. resti. min. cũ si.
 Si at hũisset curatorẽ, & eius auctoritate alie-
 natio facta esset adhuc interueniente lesione
 restituito competeret, vt in. l. etiam. C. si tu,
 vel cur. interue. & l. ij. eo. ti.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum an excludat maiorem a restitu-
 tionem in integ. nu. 2.
- 3 Interuentus iuramenti priuat debitorẽ ne ali-
 quid alleget contra contractum.
- 4 Interuentus iuramenti ne possit mulier fundũ
 dotale repetere.
- 5 Iuramentum priuat mulierem ne habeat re-
 gressum ad bona paterna.
- 6 Quibus cõtractibus adijciat iuramentum
- 7 Contractum contra bonos mores an iuramẽ-
 tum corroboret.
- 8 Iuramentum an firmet primũ testũ in quo
 filius emancipatus est preteritus, ita qd nõ
 valeat secundum in quo filium instituit.
- 9 Iuramentum an firmet contractum repr oba-
 tum ratione publice honestatis.
- 10 Contractus contra priuatam vtilitatem an
 firmetur iuramento.
- 11 Iuramentum an firmet contractum fauore de-
 bitoris tantum.
- 12 Iurũ qd operetur in casu dispõnis reprobrate
 ex defectu interesse ex parte acquirẽtis.
- 13 Iurũ quid operetur quando adijcitur obliga-
 tionĩ ex le naturaliter debiti.

14 Quando adijcitur iurũ di-
 spositionis reprobrate pro-
 pter varias subditorum vti-
 litates quid fir.

15 Quando adijcitur iurũ dispo-
 sitioni reprobrate ex defectu
 forme vel materie.

T V N C I V R A V I T
 ratã habere. ¶ Hic est multũ
 aduertendũ super effectũ
 bus qui insurgũt ex iuramẽ-
 to. ¶ Primo itaq; sciendum
 est qd iurũ excludit mino-
 rem a beneficiõ restitutio-
 nis in integ. per quod infini-
 ti minores remanent consu-
 mpti, vt plene traditur in
 auc. sacramenta p̄berũ. C.
 si adue. ven. Cujus ratio se-
 cũdum gl. quã hoc iuramẽ-
 tũ facit eum maiorem, unde
 quã ratione maior vendẽs
 non possit petere se restitui
 sic nec iste minor qui tali-
 ter iurauit, vbi ergo inter-
 uenit in alienatione talis
 deceptio in precio propter
 quã maior iuaret, vt exẽ
 plũ in. l. ij. C. de rescin. ven.
 vel si dolus aut metus de-
 disset causam cõtractũ tũc
 etiã minor interposito iu-
 ramento iuaretur secundũ
 aliquos, vt plene not. per
 gl. & doc. in. d. l. ij. & ego
 plene scripti in foã libelli
 in quo agitur contra vendi-
 torem & c. vbi plene vide.

¶ Itẽ procedit dicta regu-
 la que est qd iuramentum ha-
 bet firmare contractum &
 minori auferre in integ. resti. beneficiũ quocũq;
 alio cõtractu, vel distractu seu quasi tã donatio-
 nis q̄ locationis compromi sũ, & si, vt plene
 no. p. gl. in ti. de pa. iur. fir. s. itẽ facta. & p. do.
 in. d. auc. sacramenta. ¶ Operat etiã hoc iura-
 mentũ alios effectus. ¶ Nã priuat debitorẽ
 ne possit allegare cõtractũ inũũ esse simulã-
 tũ a vel feneratoriũ nisi prius ab epõ fuerit ab-
 solutus, vt i. c. de bitores. de iure iur. ¶ ¶ Priuat
 etiã mulierẽ ne possit fundum suum dota-
 lem ab emptore reuocare si eius alienationĩ
 consenserit, vt in. c. cum contingat. de iure iur.
 & in. c. licet mulieris. de iure iur. li. vj. nisi forte
 quod e m̄ri tenẽdũ ipsa mulier prius iurasset b
 se nõ q̄ cõsentire alienationi, vñ nõ q̄ alienatũ-

a ¶ Simulatũ,
 istud nõ est ue-
 rum de contra-
 ctu simulato,
 quia sicut est si-
 mulatus con-
 tractus, ita e-
 iuramentum ita
 glos. & Bal. in
 l. ij. C. plus va-
 q; agi, ita Bar.
 in. l. si quis pro
 eo. ff. de fide-
 ius. ita Abb.
 sic. no. in. c. ad
 nostram. de
 emp. & vend.
 b ¶ Iuramentũ,
 tamẽ qd licet de
 iure communĩ
 contractus mi-
 noris vel mu-
 licris iuramen-
 to firmetur, ta-
 men quando
 adest statutum
 requirens in
 contractu con-
 sũm p̄ximo
 solum nihil ope-
 ratur iuramen-
 tũ abtq; cõsen-
 su, ita Bar. in
 l. si quis. p. eo.
 ff. de fide iur. ita
 Bal. in. l. ij. C.
 de rescin. ven.
 & in. l. non du-
 bium. C. de le,
 quod nota.

FORMA LIBEL. SVPER PETI. RESTI. IN INTE.

a **¶** Iurū regni limita, vt per Old. conf. 97. vb. Regia do natiōe iurata, ram, quia tunc sequens iura mētum nullius esset effectus, & audiretur mulier repetēs suum fundum isto secundo iuramento non obstante, vt determinat Host. & Io. an. i. d. c. licet quod no. semper. **¶** Priuat etiā mulierem que iurauerit se non habituram regres sum ad bona paterna dicens se dote sua fore contentam, vt i. c. quamuis, de pa. li. 6. & no. per do. in l. pactum q. dotali. C. de colla. licet regulariter pactum de futura successione non teneat, vt in l. si. C. de pac. & l. stipulatio hoc modo. ff. de ver. obi. & ibi plene per Bartol. **¶** Et quoniam huius modi iuramenta solent interponi super varijs speciebus cōtractuum qui quandoq. sunt validi quandoq. inualidi, et dubitatur quid operentur iuramēta super eis interposita pro tanto sciendum est quod contra ctus sunt inualidi, vel que disponens inualide, & e contra, vbi sic collige sub breuitate q. aliquando & primo cōtractus, vel dispositio re probatur a iure quia est contra bonos mores. Secundo reprobatur ratione publice vtilitatis principaliter, & secundario ratione priuate. Tertio e contra reprobatur ratione priuate vtilitatis principaliter & secundario ratione publice. Quarto ex defectu solēnitatis probatorie. **¶** Quinto ex defectu solēnitatis formalis. Sexto ex defectu rei, vel persone seu materie. **¶** Redeo ad primum quando reprobatur quia cōtra bonos mores cuius exempla sunt plura v3 i peccato de succedendo affirmatiue concepto per quod inducitur votum capiende mortis alterius, vt in l. si. C. de pac. & in c. ne captade, de preben. Item in pō. per quod libera testandi facultas auferretur de quo i. l. stipulatio hoc modo, & ibi per Bar. de obli. Item in pacto p. qd. auferretur matrimonij libertas, vt in l. titia. i. pri. ci. de ver. obi. Item in omni turpi, & inhonesta conuentione quando turpe est in obligatione, vt habetur & nota. in l. generaliter. & l. si pla. gij. ff. de ver. obi. in quibus casibus & similibus iuramentum hoc interpositum est nullius effectus vt plene traditur per Dy. in rla. nō est obligatorium de regu. iu. li. 6. **¶** Et hec faciunt ad questionem per me publice disputatam. Ecce q. testator filium suum emancipatum preterijt extraneo instituto, & in ipso testamēto iurauit ipsum testamentum nō reuocare de inde sicut aliud testamentum in quo dicitur eius filium sibi heredem instituit querebatur an secundum testamentum valeret non obstante iuramento, & determinauit distinguēdo, aut filius commiserat talem ingratitude propter q. poterit licite exheredari, vel preteriri, & tunc

secundum testamentum nullum erit obstante iuramento adhibito in primo. Aut non commiserat talem ingratitude, & tunc tenebit secū dum & non primum, quia hoc casu iuramentū interpositum fuit contra bonos mores qui volunt q. bona patris defertantur in filium, vt. l. si. que incipit cum m. ratio in prin. ff. de bo. dam. & l. in suis. ff. de lib. & post. Bart. hanc. q. ponit in l. si quis. in prin. testi. ff. de se. 3. & determinat secundum valere. **¶** Venio ad secundum articulum qui est quando cōtractus reprobantur ratione publice vtilitatis principaliter cuius exempla multa sunt, v3 quando sit alienatio iurium regni, a vel ducatus aut comitatus, & interponitur iuramentum super tali alienatione, nam nullius redditur effectus talis alienatio vt habetur in tex. in c. intelligo. de iureiur. Et etiam exemplum in prorogatio ne iurisdictionis facta per clericum in iudicem laycum, vt in c. si diligenti. de fo. compe. & in venditione, vel legato rerum que edibus sunt affixe. ff. de contrahen. emp. l. fenatus & in l. cetera. ff. de leg. 1. & in pacto prorogationis in stante, vt. l. properandum §. & si quidem. C. d. iudi. & in alijs multis similibus de quibus in l. iurifig. §. si pacifcar. ff. de pac. & l. 2. et quēdam modum. C. de agri. & censi. in quibus iuramētum interpositum nihil operatur, nec cōfirmatum habet huiusmodi disponens, & per hoc sequitur q. si per statutum aliquid disponatur favore publice vtilitatis principaliter & tali statu non potest renunciari, quia si iuramētum nō operatur multo minus simplex renunciatio. **¶** In tertio articulo qui est contra ad proximum v3 quod reprobatur ratione priuate vtilitatis principaliter considerandum est q. aliquando cōtractus, vel pactum siue dispositio reprobatur odio creditoris, aliquando favore debitoris aliquando ex defectu interesse, ex parte acquirentis, aliquando ex debilitate virtutis ipsius dispositionis, aliquando propter alias subditorum diuersas vtilitates. Si quidem reprobetur dispositio odio creditorum exemplum habetur filiosami. sument pecuniam mutuo, vt. l. 1. cum seq. ff. ad mace. et. C. ad maced. per totum, & in pacto. c. commissorie super re pignorata. vt. l. 1. C. de pact. pig. tunc iuramentum super his interpositum operatur effectum confirmatorium ipsius cōtractus, & cōuentionis, vt in c. significante. extra de pig. & ibi per Inn. licet Bar. i. l. si quis pro e. ff. de si deus. dixerit hic iuramentum solum super his interpositum seruandum, non autem confirmari cōtractum, vnde secundum eum poterit impetrari absolutio a iuramento, per no. in c. de bitores, de iureiur. & idem q. solutum fuerit re.

peti poterit per cōditionem sine causa quod si
 ri non poterit secundum opi. Inno. Item est ad
 idem exemplum in officiali clemente. & contra
 hente eius officio durante, vt i. l. non licet. C.
 de contrahen. em. & l. fi. C. si quis alteri vel si
 11 bi. C. + Dixi secundo q̄ reprobat̄ur interdum
 fauore debitoris eius exempla sunt in muliere
 intercedente pro alio cui succurritur beneficio
 velleiani, vt. l. i. cum se. ff. & C. ad velle. per
 totum. Idem in minore leso ex venditione rei
 sue, vt in presenti libello cui datur restitutio, vt
 i. l. ait pretor. de mino. & C. si aduer. v. l. i. et i
 alijs similibus casibus in quibus dicendum est
 q̄ iuramentum interpositum operatur effectū
 confirmatorum, vt in. c. cū contingat. extra iu
 reur. & in. d. auc. sacramenta. Verumtamen se
 cundum Barto. in. d. l. si quis pro eo, multum
 considerandum est in premisis casibus quan
 do fauore debitorum, vel odio creditorum cō
 tractus reprobat̄ur qualiter verba legis, vel
 statuti sint concepta, aut enim verba prohibi
 tionis referuntur ad personam disponentem, aut
 referunt ad ipsam dispositionē. C. Primo casu
 v. g. si statutum dicat mulier, vel minor, aut si
 iusfami. non possit contrahere, vel distrahere
 sine tali solemnitate, vel absolute disponat, &
 tunc iuramentum nil operatur, nec confirma
 tionem inducit, quia reperitur factum & inter
 positum contra preceptum legis, & per hoc i
 ducit peccatum mortale, vt in. c. z. de mai. &
 obe. ergo non est obligatorum, vt in. d. regu
 non est obligatorum, licet Ioā. teneat contra
 rium in. c. veritatis. de iureiu. Secundo casu. v.
 g. si statutum dicat conuēnto facta cum mulie
 re minore, aut forensi non teneat, & tunc fir
 mat̄ur iuramento secundum eum ar. d. c. cum
 contingat. que omnia sunt multum notanda,
 quia per ea possunt decidi multe questiones
 12 que descendunt ex statuto. C. + Tertio casu
 quando dispositio reprobat̄ur ex defectu inter
 esse ex parte acquirentis vt pater ex stipula
 tione facta alteri de qua in. l. stipulatione,
 ista. §. alteri. ff. de ver. ob. & in. §. alteri. insti.
 de stipu. tunc iuramentum operatur, & habet
 confirmare contractum qui fundatur super ob
 ligatione naturali, vt no. in. c. l. extra de pac.
 13 C. + Quarto casu quando reprobat̄ur ex debi
 litate iue virtutis cuius exemplum est p̄cō nu
 do q̄ per se nō producit actionem, vt plene tra
 ditur in. l. iurisgentium. §. sed cum illa. ff. de pa.
 tunc etiam tale pactum firmatur iuramento, et
 efficitur efficax ad agendum per regulam que
 est q̄ omne iuramentum q̄ non vergit ad inte
 ritum salutis eternę seruandum est. d. cap. cum
 14 contingat. cum ibi no. C. + Quinto vero casu
 quando dispositio reprobat̄ur propter varias

subditorum vilitates multa
 referuntur exempla v3 in a
 alienatione facta fundi dota
 lis de qua habetur in. l. i. cū
 seq. ff. de fun. do. quo casu ta
 lis alienatio iuramento firma
 tur non per legem, sed per
 canones qui destruunt statu
 laycorum vt amplient sub
 quadam simulata conscien
 tia statum clericorum vt ha
 betur in. d. c. cum contingat
 & in. c. licet mulieres de iu
 a reur. Nisi prius a mulier
 iurasset se non alienaturam
 iuramentum non tenet secundum Ioan. an. vt
 ibi no. item est exemplum in trasactione facta
 super alimentis futuris que reprobat̄ur a ture
 l. cum hi. ff. de transac. tamen iuramento con
 b firmatur b secundum eum. Item est exemplū
 in p̄cō de non succedendo, de quo traditur in
 l. pactum. C. de coll. & l. fi. C. de pac. & l. pa
 ctum. & q̄ etiam iuramento firmatur, vt in. c. q̄
 uis de pac. li. 6. Bst ēt exēplum in donatione i
 ter vir. & vxor. que etiam firmatur iuramen
 to per regulam generalem q̄ omne iuramentū
 q̄ potest seruari & c. vt in. d. c. cum contingat.
 secundum Bar. & Guil. de cu. & l. sed si posses
 sori. §. item si iurauero. ff. de iureiuran. quod
 non est verum cum ratione publice vilitatis
 principaliter sit prohibita, ergo in ea iuramē
 tum nil operatur, vt infra proxime, et supra di
 15 ctum est. C. + Super sexto articulo qui est con
 tractus, vel dispositio reprobat̄ur ex defectu
 solemnitatis probatorie sunt exempla in testō
 nuncupatio in quo requiruntur septem testes,
 vel in alio contractu in quo certus numerus
 testium requiritur in quo casu ipsa solemnita
 te deficiente contractus, vel testamentum non
 roboratur per iuramentum, quia hec solemnitas
 propter publicam vilitatem est introducta
 sicq̄ remitti non potest, vt l. nemo potest.
 16 de leg. & l. ius publicum. ff. de pac. C. + Circa
 septimum articulum qui est quando reprobat̄ur
 contractus ex defectu solemnitatis formalis e
 xempla paent in stipulatione in qua requiri
 tur interrogationem precedere responsonem
 seg. vt. l. i. §. 2. ff. de ver. ob. & C. de cōtrahen.
 & con. stipu. & l. i. & alijs similibus, certe ta
 li solemnitate deficiente non confirmatur sti
 pulatio iuramento tanquam stipulatio, sed be
 ne firmabitur tanquam simplex pactum quia
 effectus iuramenti est vt dispositio valeat eo
 modo quo melius potest secundum Barto. in
 17 l. cū pater. §. filius matrem. ff. de leg. 2. C. + In
 vltimo aut articulo quādo dispositio reprobat̄ur

FORMA LIBEL. SVPER PETITESTI. IN INTE.

a. Aduerte, bal. l. 1. respubli. C. ex g. cau. ma. Ang. in. l. cu. qd. ff. de acq. her. doc. l. 1. pe. C. q. et quando iudex.

rei patent exempla si fiant contractus supra re sacra, vel libero homine, vel si. de quibus loquitur. l. inter stipulatem. §. sacra. ff. de verborum. obl. & l. liber. ff. de contrahen. em. & l. apud iustan. §. si. de se. r. quibus casibus iuramentum nihil operatur tanquam interpositum su-

per impossibilis de iure, vt in. d. §. si. te. no. in. d. c. non est obligatorium, & plenissime per bar. in. d. l. si quis pro eo, vel si vis predicta omnia plenius colligere, & breuius, dic. secundum Dy. quod aut contractus dispositio reprobatur a iure, quia turpis, vel contra bonos mores, aut quia impossibilis de iure, vel natura, & tunc iuramentum nil operatur, vt i. d. c. non est obligatorium, cum si. aut reprobatur fauore, vel odio contrahentis vel disponentis principaliter, & tunc iuramentum operatur, aut ratione publice vtilitatis principaliter, & nihil operatur, & ad hoc reducuntur omnia superiora exempla. In omnibus autem casibus in quibus iuramentum operatur potest ex iusta causa peti absolutio ab episcopo parte tamen prius citata, vt scripti supra circa formam iuramenti quod deferretur a parte parii.

ET CIRCVVENTVM VL
tra dimidiam iusti precij. Hic not. quod propter talem lesionem nedum minor etate, sed quilibet maior potest petere contractum rescindi etiam sine restitutione in inte. imperanda, vt supra dictum est, & habetur in. d. l. 2. C. de rescin. ven. Si tamen minor iurauerit super tali contractu tunc vt dic. vt supra & quia presupponitur quod domus fuit paterna si non interuenisset hic lesio possit minor petere restitui quod est no. vt habet in. l. si in emptione, de minor.

SVMMARIVM.

1. Causa legationis est legitima ad prestandum in integ. restitui.
2. Restitutio in integ. comperit contra missum in legationem.

IN LEGATIONE SEV AM-

1. bastaria. Aduerte a quod hec causa legationis est sufficiens ad prestandum in integ. restitui, ex causa generali si qua mihi iusta causa esse vt, de qua habetur in. l. 1. in si. ff. ex quib. cau. ma. & probatur in. l. sed si per pretorem, §. si. & l. qui nictur, §. si. cum. l. seq. ff. ex qui. cau. fa. cir. ff. de leg. 1. cum seq. debent autem esse huiusmodi legati tales qui eligantur a mittente, & ab eo cui mittuntur, & experti in arte ipsa vt not. Archi. in. capi. 2. extra de re iud. lib. 6. & sunt exempli durante legatione a presta-

tione vestigalium, & quibusdam alijs, vt in. l. alleg. C. de vesti. & l. sed & reprobatur, §. sunt autem, de excu. tur. Sunt preterea alie cause quibus minores in integrum restituuntur de quibus traditur in. l. succurritur, & l. prece. & sequen. cum simi. ff. ex qui. cau. ma. siue causa sit probabilis tantum siue probabilis & necessaria, vt in. d. l. si pretorem, §. si. & in. l. necnon i. pri. ff. eo. ti. & plene not. per gl. in. fin. ff. de in. integ. restitui. Quid autem contra non dabitur restituito contra istum qui fuit in legato nem missus, dic. quod sic quia non solum succurritur absenti contra presentem, sed etiam presentis contra absentem ex dicta generali causa, vt in. l. item ait pretor. in. prin. & in. l. i. seq. & in. l. si. ff. ex qui. cau. ma. que restitutio non solum tribuitur occasio de damni passis, sed etiam lucri amissi, vt l. & si fuit. l. iulianus, §. si. eo. ti. dum tamen lucrum querendum sine alterius iniuria, alias non competere restituito. l. sciendum, & l. deniq. & l. neq. vtilem. ff. ex qui. cau. ma. **PRESCRIPSISSSE.** Quibus contra alienationem, sed etiam contra prescriptio nem longam, vel longissimam succurritur si maiori quam minori ex iusta causa, C. si aduer. vlt. l. 1. & l. quod tempore, C. de resti. mil. cum ibi no. & l. necnon, §. extraneo, & l. ab hostibus, §. sed quod simpliciter, ff. ex quib. cau. ma. facit etiam l. 1. §. item ait pretor. in. prin. et licet hodie in minoribus aliter dispositum, vt de secundum Cy. in. l. si. C. in qui. cau. in integrum resti. non est neces. sic distinguitur aut prescriptio temporalis cepit contra predecesorem ipsius minoris qui predecessor erat maior, aut contra ipsum minorem. Primo casu aut loquimur de prescriptioe conuentionali, & illa currit contra minorem, & cum effectu, vt in. l. emilius, ff. de mino. Aut queritur de prescriptioe legali, & tunc licet sint opiniones diuerse, tamen secundum Iac. de are. distinguitur aut prescriptio cuius cursus tendit ad confirmationem contractus habiti cum defuncto, & tunc currit ipso iure, & cum effectu, vt in. l. iura. C. de non nu. pe. cum si. aut ad confirmationem non tendit, & tunc currit sed datur restitutio, vt no. in. l. 1. C. si aduer. vlt. & l. 1. & 2. C. si aduer. ven. pi. fallit in prescrip. xxx. an. quia seruatur quod traditur in. l. si. C. in qui. cau. in integ. resti. non est neces. & in. l. sicut. C. de prescrip. xxx. an. Secundo casu principali quando prescriptio cepit in persona minoris, tunc distinguitur aut est talis prescriptio quam ius antiquum volebat currere sine aliqua spe restitutionis in integ. & tunc etiam hodie currit cum effectu, aut est talis que currebat, sed dabatur restituito, & tunc hodie ipso iure minori non currit, vt in

d.l. si fallit in casibus v3 in l. properandum. §. pe. C. de iud. propter rigorem iuris conferendum, vt in auc. de ap. & inter que rem. §. i. aut est talis prescriptio que de iure veteri non cur rebat, & adhuc hodie non currit, vt. l. z. C. i. g. cau. in integ. resti. non est ne. Et premissa procedunt secundum inn. in prescriptioe clausa in corpore iuris, i certis aut prescripionibus extra corpus iuris indutis vel per l. municipalē vel con suetudinem non iuuat minori i hodie ipso iure, sed ope restitutionis tantum, vt no. p. eum in c. constitutum, in si. de resti. in integr. vide etiam qd hñ in l. nō est incognitum. C. g. non ob. lon. temp. prescrip. maiori autem leso facto pupilli, vel absentis etiam succurritur alia via, & alio remedio, vt in l. perfectus. C. de an. except.

DVRANTE absentia dicti si legitime p̄ scripsisse. ¶ Fuit ergo in eius absentia completa prescriptio. Quid ergo si ante ipsam completam per duos annos reuersus est domum, & tacuit, nec ipsam interrupit prescriptionem, & sic in eius presentia completa fuit an volens in integ. restitui audiendus erit in qua questione varie reperiuntur opi. vt plene recitat gl. Cy. & do. in. d. l. qd tempore, & per Bar. in. d. §. sed quod simpliciter. ¶ Conclusus aut sciendum est qd quidam dñt ipsum nō debere restitui propter eius negligentiam, iura. n. negligentibus non succurrunt, vt. l. pupillus. in. si. ff. de his q̄ in frau. cre. & l. non. n. ff. ex qui. ca. ma. & vt probari in. d. c. sed quid simpliciter. Alij autē dñt qd restituito est concedenda non ad illud totum tempus qd fluxit in eius absentia, sed illud solum qd superest facta compensatione temporis absentie, & presentie vt sic tempus cum tē pore confundatur, & quod superest restituatur. Exemplum est pone qd stetit abens. 4. annis, & presens duobus hie restituito temporis duorum anno, quia reliqui inuicem confunduntur.

Alij vt lac. de are. quorum opi. seqtur Cy. distinguunt, aut ipse Simon reuersus scilicet rē suā prescribi, & tunc si negligens fuit in nihilo restituitur, ita intelligatur prima opi. aut ignorā ter, & tunc habet locum secunda opi. Bar. aut in. d. §. sed qd simpliciter distinguit aut loquimur de prescripione ad ionū, & tunc procedit prima opi. aut i prescripione rerum imobilitū, & tunc procedit secunda opi. rationes autem, & iura gratia breuiter omitto ibi vide.

IN QVANTVM sint alique. ¶ Vides hic qd conditionaliter petit hec restituito. nec i merito, quia si contractus & alienatio sunt ipso iure nulla frustra peteretur eos beneficio restitutionis rescindi, vt no. dicit tex. in. l. in dubium. in si. C. de tu. & cu. g. satis. non de. ¶ Et

cit. l. nā et si sub condōne. §. a. ¶ Iudex bas. rē p̄do. ff. de iniur. & irr. i addi. Spe. ist. testa. Cōstat at hoc bñficiū de resti. i inte. restōnis eē rest. isforiū. vt. i. d.

l. nec non. §. si. & pe. ff. ex qui. cau. ma. & in. §. rursus. & ibi plene de hac materia insti. de a. c. iō. & quod sub tali cōditiōne peti possit hec restituito. probat. in. c. cōstitutus. de i. int. resti.

QVO CIRCA. ¶ Hic incipit conclusio libelli quam tene menti.

QVATENVSEX OFFICIO vestro. ¶ Aduerte qd sicut illa restituito que tribuitur minoribus petitur officio iud. vt. in. c. si. extra de of. iu. cum sim. supra alle. Ita hec restituito que tribuitur minori, vt probatur in l. si quis sit stipulatus. ff. ex qui. cau. ma. quod sequitur Cy. in. d. l. quod tempore, & in vtraque requirit libellus vt i. d. c. si. & supra dixi.

FVISSE ET ESSE NVLLAS.

¶ Si iudex reperiat alienationes fuisse nullas d̄ebet super earum nullitate pronunciare, quo casu cessare habebit disputatio super in integ. restit. danda vel non, vbi autem reperiat esse aliquas, tunc de in integ. pronūciat ibi vt supra scrip. est & c.

ENORMITER LESVM.

¶ Iudex a debet aduerte principaliter ad qualitatem lesionis an sit magna vel parua, q̄a pro nulla vel modica lesione non concedit restituito, vt i. l. si oleum. in. si. ff. de dol. & l. scio. ff. de in integ. resti.

SVM MARIVM.

- 1 Non sufficit iudicem pronūciare simpliciter a liquem restituendum.
- 2 Restituito aliquo & eius aduersarius restituif.
- 3 Restō data minori an p̄sit ēe eius fideiusfori.
- 4 Minor etiā cōtra fideiusforē p̄t petere in integ. restituitōe eo agente contra ipsum.
- 5 Sententia lata super restitutione an sit diffinitiuā vel interlocutoria.
- 6 Infra quantum tempus petatur in integrum restituito.
- 7 Minor an possit petere restitutionem aduersus lapsum temporis petende restitutionis.
- 8 Heres minoris an possit petere restitutionem lapsō tempore petende competendi minori an, te aditam hereditatem.
- 9 Successor an possit vti priuilegio defuncti v el suo.
- 10 Sequuta absolute & restitutione an iterum talis restituito peti possit.

EVNDEMQVĒ S I, a qua rē & realiter.

¶ + Multum notanda sunt ista verba, nam nō sufficit qd iudex pronūciat simpliciter ipsum restituendū, q̄a v̄ba de futuro nō disponūt, vt. l. si a colo. ff. de v̄. ob. & not. p. la. bu. i. l. cū tu

dex, C. de sen. & inter. o. iu. vnde necesse est qd
 de presenti actualiter restituit dicendo ipsum
 in integrum restituitus, & in suo priori statu
 & gradu in quo fuerat ante dictas alienationes
 & precriptiones omnino & reponimus & re-
 ducimus & c. Est enim restitutio prioris status
 in integrum restitutio vt. l. quod minor. §. re-
 2 stitutio, ff. de min. ¶ Sed hoc supposito qd mi-
 nor vel maior sit restituendus, nūquid eius ad-
 uersarius erit etiam in statu pristino reducen-
 dus, seu reponendus, & vtiq; dicendum est qd
 sic, vt in l. 1. & 2. C. si aduer. trans. & no. in
 3 d. §. restitutio, ¶ Inde queritur an data mi-
 nori restitutione proficiat fideiussores eius,
 v. g. si fuit minor restitutus aduersus venditio-
 nem pro qua tenenda fideiussores prestiterat,
 & glo. videtur tenere qd hec exceptio prestite
 restitutionis transeat ad fideiussores, arg. in l.
 excep. in fi. ff. de excep. Pet. tenet contrarium,
 dic plenius, vt no. in l. fi. C. de fideiuf. min. & i
 4 l. minor. 2. §. an. ff. de mi. ¶ Quid ergo si talis
 exceptio non porrigatur ad fideiussores secū-
 dum aliquos, an agente fideiussores contra ip-
 sum minorem poterit ipse minor aduersus eū
 etiam petere restitutionem in integrum, dic qd
 sic, vt habetur in l. 1. C. de fideiuf. mi. & ibi
 per Cy. & d. l. minor, ¶ Vtra queritur an
 5 sententia lata super restitutione in integrum sit
 diffinitiuā vel interlocutoria, super quo distingue-
 tur, aut super ea fuit principaliter oblati libellus,
 sed incidenter fuit de restitutione questum, v.
 g. si minor fuit conuentus ab alio actione rea-
 ti & personali, & per modum excipiendi ipse
 minor asseruit se lesum, & per hoc petijt se re-
 10 stitui in integrum, & tunc est interlocutoria,
 vt habetur in l. necnon. §. extraneo. ff. ex q.
 cau. ma. ad qd facit regula. l. qd iussit, ff. de re
 iu. & quod ibi no. & l. nam postea. §. si minor.
 6 ff. de iureiu. ¶ Queritur amplius, infra quan-
 tum tempus peti debeat in integr. rest. dic qd oli-
 peti debebat, infra annum vtilem, vt i. d. l. infra
 vtile, cum si. hodie vero sufficit in illam. pete-
 re infra quadrennium continuum post perse-
 cutionem minoris etiam vel absentis reuersio-
 nem numerandam infra qd tempus debet etiā
 his terminari, vt habetur in l. superuacua. C.
 de temp. in integr. resti. & sic tempus illud non
 currit minoribus, nec maioribus durante ab-
 sentia, vel erate minore, vt. d. l. superuacua, &
 7 no. in d. §. rursus, ¶ Sed pone qd tempus hu-
 ius quadriennij sit elapsum an per viam exci-
 piendi poterit minor, vel maior se defendere pe-
 tendo se restitui, videtur qd sic quoniam regu-
 lariter traditur qd ea que sunt annua ad agen-
 dum perpetua sunt ad excipiendum, vt. l. pure,
 in fi. de do. exce. ¶ In contrarium determinat

Cy. & alij doc. in l. superuacua, ratio est qd
 fuit in ipsius potestate per viam agendi petere
 se restitui, ideoq; sibi imputet si non egit, ar. l.
 papinianus. §. si filius. ff. de inoffi. te. & l. ques-
 tum. §. in dolo. ff. de pen. cum si. que ratio ces-
 sat in d. l. pure, facit etiam ad predictā regula,
 que traditur qd de restitutione data potest exci-
 pi, non de danda, vt habetur in l. nam & po-
 stea. §. si minor. ff. de iure iur. & d. §. extraneo.
 8 ¶ Sed pone qd minor decessit nisi infra tem-
 pus restitutionis fluxit tēpus antea di-
 tam hereditatem eius an poterit heres petere
 restitutionem distinguere breuiter hec modo, aut
 heres fuit negligens, & tunc denegatur sibi re-
 stitutio, aut non fuit negligens, & tunc concedi-
 tur, vt determinat Cy. in l. 2. C. de tempo. in i-
 9 teg. resti. ¶ Quid autem dices si maior suc-
 cedit minori, vel maiori, vel priuilegiatus
 non priuilegiatus, an ipse successor poterit vti
 proprio priuilegio, vel ipsius defuit sic ple-
 ne per Dy. in c. si quis in ius, de reg. iu. li. 6. &
 in l. heredem, de reg. iur. & per glo. fac. bur.
 in l. ea que, C. de resti. in integr. Et eodem mo-
 do queri consuevit si ecclesia succedat alicui
 priuato an vtatur iure priuati, vel sui, & idem
 in fisco succedente priuato super ecclesia vide
 quod no. in c. 1. i. fi. cum si. ibi not. extra de iu.
 pat. in fisco vide que no. in l. 2. C. de priu. ff.
 & l. 2. C. ad leg. iul. de vi pu. & l. non intelli-
 10 tur. §. cum ex causa, cum simi. ff. de iure fise.
 ¶ Quid autem dices si iudex absolutus istū
 Iac. quentum super restitutione an iterum po-
 terit petere iste Si se restitui videtur qd sic per
 l. 1. cum seq. C. si aduer. rem iudi. in contrariū
 est veritas per tex. in l. 1. & 2. C. si sepius in i-
 teg. resti. sue. pe. poterit tamen ab hac tali sentē-
 tia appellare, & sic vti iure cōmuni, vt in d. l.
 2. & in c. si. de in tegr. resti. Nec ob. contraria
 quia loquuntur quando sententia fuit lata sup
 alio quam restitutione, vt. l. si ex causa iudica-
 ti. in prin. ff. de min. & si fortasse lesus sit citra
 lapsum in instantie cause principalis vel ap-
 pellationis sibi succurrit beneficio restituti-
 onis, vt. l. si sine. §. si. & l. minor obmissam.
 ff. de min. & tamen vt latius videas potes sic
 distinguere secundū Bart. i. l. contra pupillum,
 ff. de re iud. & per Cyn. in l. cum & vna mi-
 nores. C. si aduer. rem iu. cum queritur an sen-
 tentia lata contra minorem debeat dici nulla,
 vel ab ea appellari, aut in integr. resti. peti, sic
 distingue, aut sententia fuit lata contra impu-
 berem, aut contra pub. erem. Pr imo casu aut
 sententia est lata contra pupillum vel minorem
 xxv. ann. nullum habentem tutorem, vel cura-
 torem, & sic sententia est ipso iure nulla tanq;
 iudicium sit inchoatum & finitum cum perso-
 na iunus

na minus lima, vt. d. l. cum & vos minores. et l. contra pupillum. & l. acta. in fin. ff. de re. iur. aut est lata contra pupillū vel minorem hūiē tutorem, vel curatorē, & tunc a ut tutor, vel curator interuenit a principio litis, & in p̄cessu cāe, & tunc v3 sn̄a ip̄so iure, sed ope restōnis p̄t̄ rescindi si lesio intercesserit, vt in d. l. cum & vos minores. ij. r̄n. C. si aduer. r̄e iu. cum si. aut tutor vel curator non interuenit a principio nec in cāe processu, & tunc sn̄a est ip̄so iure nulla, vt in d. l. cum vos. in princ. & in d. l. contra pupillum. & l. acta. in si. aut interuenit a principio, sed in cāe processu non inter fuit, et tunc v3 sn̄a ip̄so iure, sed ope restōnis rescindi p̄t̄, vt. d. l. si p̄ns. C. quo. & q̄n iu. aut ecōtra non inter fuit a principio litis, sed solū i cāe processu, & tunc sn̄a est ip̄so iure nulla, id nō est opus qđ ope restōnis rescindatur, vt. l. momentaneē. C. qui legi. perso.

AD DIMITTENDVM ET RELAXANDVM. ¶ Solet in dubiū reuocari an simul vtrāq̄ possit perī v3 contractum & p̄seriptiōnē rescindi, & possessionē rei restitui, & dixerant qđam qđ non sed res ip̄sa duobus iudicijs debet expediri, ut primo ip̄t̄et rescissio contractus, & restauratio actionis qua obiecta postea intentetur actio restitui. Tu aut̄ verius d̄c̄ sedm̄ cōem̄ opi. doc. vt r̄unq̄ simul consecutiue, & condōnate forma de qua hoc posset proponi, vt plene no. in s. rursus. insti. de ac̄et in. d. s. extraneo. & per Inn. in. c. cum ex l̄sis. in gl. pe. de integ. resti. sicut in l̄ri d̄f. de p̄tione h̄r̄d̄i. que simul & consecutiue proponi potest cum querela inoffic. testa. vt no. in l. de inofficio. ff. de inoffic. testa.

SIMVL CVM FRUCTIBVS.

¶ Queritur an data in integ. restit. sint fructus rei sicut ip̄sa res restituen di, & v̄r̄ qđ sic per. d. l. qđ si minor. s. restō. & l. necnō in d. s. si. ff. ex qui. cau. ma. In contrarium facit qđ h̄is titulum excusandus est a restōne fructuum, vt. l. ij. C. si quis igno. rem mi. sine decre. emi. & in l. bonefidei. de acq. re. do. & plene no. per glo. & Bar. in l. sed si lege. s. scire. ff. de pe. her. & l. si sur. s. ff. de vsuc. & per Dy. i. c. possefor. de re. iu. lib. vj. de quo v̄ ide que no. supra in. j. lib. in glo. super uer. fructibus. ¶ Vltimo sciendum est qđ r̄sa superius tradita qua dictum est minoribus lesis esse succurrendum. Fallit i certis delictis de quibus plene no. i. lauxiliū. s. in delictis. ff. de mi. & C. si aduer. delic. l. j. & ij. Item fallit cum lesio est modica, vt. d. l. scio. & certis alijs casibus de quibus in d. l. j. & d. s. in delictis. plene no. vbi videas.

ET PREDICATA PETIT.
Ista clausula cum sequentibus extendatur, vt

notatum est in primo libello &c.

¶ Forma libelli quo agitur ad fici prestationem, & rei relaxa.

CORAM VOBIS. D. P. Vicario
dñi potestatis Pape dicit narrat signat, & proponit vir generosus, ac miles strenuus dñs Manfre. de beccaria de plebe filius. qđ dñi castelli agendo, & agere volendo contra, & aduersus Ia. gerlam & aliam quamcunq̄ ip̄so nam pro eo, & eius noie in iudicio l̄time com parentem, dicens idem dñs Manfre. qđ tam. x. annis decursis, vel circa inuestiuit superscriptum Iaco. pro se, & suis heredibus & quibus causam dederit de domo vna posita in Papia cui coheret &c. ad dan. & soluen. pro fido, & noie fici oī anno in festo. s. Michaelis flo. v. boni auri, & capones duos prout plenius & latius in instro ipsius inuestiture contineri reperitur, ad qđ relatio habeatur. Quam domum ipse Ia. a tpe dicte inuestiture cura tenuit & possedit, & dictū ficiū solui spacio duorum annorum primorum, & postea eundem ficiū solvere neglexit & recusauit spacio. v. anno. et plurimum. Et vterius ipsam domū propria auctoritate sine l̄na, ac sc̄ia dicti dñi Mansfred. alienauit, quibus ex causis ipsa domus fuit & est aperta & deuoluta ip̄si do. Manfre. & vult dñum ipsius domus consolidatum cum directo, & qm̄ ipse Ia. sepe & sepius super lesione dicti ficiū requisitus, & super relaxatione dicte domus interpellatus, tam ipsam ficiū solvere, qđ ipsam domum relaxare indebite recusauit & recusat. Idcirco cum predicta vera sint petit & requirit ipse. d. Manfre. vobis dño v̄ cario antedicto quatenus per vestram sn̄iam diffinitiuam condemnatis, & condemnatum iuris remedijs compellatis superscriptum Iaco. ad soluendum ip̄si. d. Manfre. ficiū dicti t̄pis preterit. v. annorum quo solvere cessauit, & qđ ascendit in summa flo. xxxv. vel circa nec non ad dimittendum & relaxandum dictam domum ip̄so do. Manfre. sibi apertam & deuolutam, vt predicatur cum omni suo melioramento, tam propter cessationem dicti ficiū, qđ p̄pter alienationem antedictam, ac etiam eundem Ia. condemnatis in ceteris suis damnis interesse, & expensis preteritis & futuris. Que omnia idē do. Manfre. petit per vos fieri, & executionis mandari &c. deducēdo in presenti iudicio &c. saluo iure addendi &c. non propterea se astringens &c.

CORAM VOBIS. ¶ Ad huius libelli, & eius materie plenorem intellectum est prescriptum qđ quandoq̄ res datur ad firmam.
Practica do. Io. Pet. Fer. BB

FORMALIB. AD PRESTAM. ET REIRELAXA.

2 **¶** Sed an, vi-
de Bartol. in l.
si seruus. ff. qd
cum eo. et Spe.
titul. de actore.
vers. item ex-
cipitur.

plurē locationem q̄ est cū
conceditur ad maius t̄ps
decennij, & de hac loquit̄
totus titu. ff. C. & insti. lo-
ca. Quandoq̄ conceditur
res aliqua ad ephytheosim
q̄ est quando conceditur
vltra t̄ps decennij, vel in
perpetuum, & de hac proprie loquitur. C. de
iure emphy. per totum, & ff. si ager vecti. per
totum, & insti. loca. §. adeo. & plenissime per
Spe. in tit. de loc. Quandoq̄ res datur in feudū,
& de hac concessione loquitur liber vsus res
dorum, conceduntur & alijs varijs modis res
he prout in multis iuris articulis describitur.
Differt aut̄ simplex locatio ab alijs concessio-
nibus de quibus supra q̄ simplex locatio nō
mutat dñum, nec possessionem, vt. l. non solet
ff. loca. Feudū vero, & emphytheosis sic, q̄
per illam transfertur dominium vtile, vt. l. j. &
ij. C. de iure emphy. & x. col. tit. de inuesti. de
re. ali. e. fac. cum simal.

par et cōtractum istum esse emphytheoticum.
Idē si dixisset vsq̄ ad. xij. v. l. xx. & amplius
1 annos. ¶ Nam scdm̄ doc. qm̄ sit locatio ad ma-
ius t̄ps decennio, tunc transit in contractum
emphytheosis, vt̄ solet notari i cle. j. de re. ecc.
non alie. & per glo. & doc. in l. codici. §. insti-
tuto. de lega. ij. & bñ facit. x. col. in tit. qualiter
2 olim feu. po. alien. c. j. §. donare. ¶ Sed quid
de q̄one illa occurrere pone aliquis inuestiuit
aliquem vsq̄ ad octo annos dcinde eis finit̄s
vsq̄ ad alios octo, et sic deinceps de octennio
in octennium vsq̄ ad perpetuum, vel vsq̄ ad
quinquaginta annos, an erit cōtractum emphy-
theoticus, et transeat vtile dominium in eum.
Dy. in. d. §. instituto. tenuit q̄ non, sed erit sim-
plex locatio. arg. l. pluribus. ff. de verbo. obli.
pro qua opin. facit in ar. l. scimus. §. pen. et si.
C. de do. In contrarium tenet Oldra. de ponte,
in. d. §. instituto. dicens q̄ talis inuestitura con-
tinet alienationem, et dominij vt̄ilis translatio
nem sic q̄ cadit in prohibitionē si aliquis sit
rē ipsam prohibitus alienare a testōre, vel a. l.
ar. in auc. de non alie. aut permu. §. illud. col. ii.
quia non refert in directo, vel p obliquum sit
contra ipsam prohibitionem, vt. l. oratio. ff. de
spon. et. l. cum lex. ff. de fidei. et. l. non dubiū.
C. de. l. i. ¶ Ex quibus patet q̄ clericus qm̄
3 p̄bi sit superioris auctoritate in perpetuum
inuestiri, vt. d. l. cen. ij. faciat inuestituram sub
forma predicta q̄ non v3 sine superioris lra
et auctoritate. Bt̄ pro hac snia facit. c. j. dona-
re. in ti. qualiter olim feu. po. ali. verū non sub-
iungit idem Oldra. q̄ posset in persona se obli-
gare ad locandum post primū terminū fini-
tium in aliud t̄ps, quia tunc non alienaret, sed
4 obligaret. ¶ Quid aut̄ si locauit simplr vsq̄
ad t̄ps modum biennij, vel triennij, aut anno-
rum nouem, & sic minori t̄pe decennij an cō-
ductor expensas quas in domo fecerit, poterit
repetere, dic q̄ sic, si fuerint expēse viles, vel
necessarie vt̄ in. l. dominus horreorum. §. j. et. l.
colonus, in prin. ff. loc. cum si. nisi contrarium
actū esset quia in locationibus, et emphytheo-
5 ticis contractibus pacta omnia sunt seruanda.
l. ij. in prin. C. de iure emphy. et. l. legem. et. l.
circa. C. loc. ¶ Sed an a cōductore potest ex-
6 pelli de domo ante finitum tempus locatiouis,
vel conductionis, dic q̄ non regulariter, vt̄ i. d.
l. eden. et. l. si fundo. C. loca. et. l. ex conducto,
in prin. et. l. si vno. §. plane si dominus. et. l. si in
lege §. colonus. ff. loca. et conducti. cum si sit
et ecōtra conductori non licet discedere a cō-
7 ductione ante finitum tempus, vt̄ in. d. l. si in
lege. §. si domus. et. l. dominus horreorum. §. fin.
ff. loc. Prima aut̄ r̄sa fallit in quatuor casibus
in quibus licite p̄bi per locatorem conductor

S V M M A R I V M.

- 1 Quando sit locatio ad maius tempus triennio transit in contradium emphytheosis.
- 2 Inuestitio facta de octo annis i octo annos ascē dens ad plures annos an transeat in emphytheosim.
- 3 Clericus non potest inuestire de octo annis in octo annos & similiter sine superioris auctoritate.
- 4 Facta locatione in minori tempore decēnij cōductor an possit repetere expensas.
- 5 Conductor an expellatur de domo ante tempus locatiouis finitum.
- 6 Finito tempore locatiouis si conductor perseueret in conducta, an possit expelli per locatorem.
- 7 Solutio precio locatiouis a principio facte in decēnium, an conductor expelli possit in casu in quo alias expellitur.
- 8 Re conducta precepta an ad eius estimationē conductor teneatur.
- 9 Fructibus fundi cōducti defraudatis an a p̄stitione mercedis conductor excusetur.
- 10 Sterilitas & vberitas quid sit.
- 11 Obligatus ad dādos certos fructus ex fundo singulo quoq̄ anno fructibus illis non nascentibus qualiter sit obligatus.
- 12 Conducēs fundum ad tempus modicum an teneatur facere fundo necessaria.

INVESTIUIT IN PERPETVVM.

¶ Aduerte q̄ hoc quod dicit in perpetuum ap

a expelli. Primus a est si mercedē, vel pensionem non soluerit etiā si pactum de non expellendo intercesserit, vt in. d. l. edē. & l. qro. § inter locatore, & l. cum dñi. ff. loc. Secundus casus est si emerferit de nouo necessitas locatori habitā di in ipsa domo, vt. d. l. edē, at̄ v̄ero si illa necessitas fuisset ipse locationis tunc non audiret locatorē, arg. l. q. quis. ff. de reg. iur. & l. si quis domum. §. j. in fin. ff. loca. Tertius casus b est qñ locator h̄z pp̄ superueniente casum & necessitatē domum reficere, vt. d. l. edē. Quartus casus, c qñ conductor male versatur in ipsa domo ipsam deteriorando. d. l. edē, in si. & i. auc. de alie. & emp. §. si vero quis, & probatur i. c. pp̄ sterilitatē. in fin. ad qd' facit qd' h̄r in. c. j. §. quicunq;. de pace tenen. & eius vio. **C** + Sed pone qd' finitum est ips locationis, tñ cōductor p̄seuerat in re conducta an poterit locator ipm expellere, distingue, aut est p̄dium vrbānū aut rusticum, primo casu pōt expelli, secundo non pōt, vt no. in. l. itē queritur. §. fin. ff. loc. & q̄ sit rō inter p̄dium vrbānū & rusticum, vide ibi q̄ talis est, nam in p̄dio rustico p̄sumitur tacita reconductio vsq; ad annum pp̄ patētiam ipsius locatoris, et quia fructus nisi per annum capiuntur, q̄ rō cessat in vrbano in quo singulis diebus habitationis recipitur. **C** + Quid si aliquis domum conduxit vsq; ad decennium, & soluit pensionē totius t̄pis in principio loca tionis an poterit expelli in casibus p̄dictis sp̄alibus a dicta r̄sa exceptis, dic qd' non, impu tet, n. sibi locator qui pensionē tot us t̄pis reci piendo se a iure deiciendi exclusit, ar. d. l. edē. & d. §. inter locatorē. Sed si locator domum vendiderit, pote rit tunc emptor conductorem expellere, vt in. l. emptorē. C. locat. nisi in cer tis casibus, quos vide infra in gloss. super ver. soluere. **C** + Sed quid dices si ipsa domus fuit casu igne combusta, & consumpta, vt plerūq; accidit, vel equus locatus casu perditus est, an conductor teneatur ad estimacionem, breuiter in hoc sic distingue secundum doct. aut condu ctor in se suscepit periculum casus fortuiti, & tunc tenetur ad estimacionem, vt. l. si quis fundum. in princip. alias est. §. in. l. si quis domum ff. loca. aut nullam in se suscepit periculum, & tunc aut culpa eius, vel mora precessit casum, & tunc tenetur de casu, vt in. d. l. si quis fundū. §. fin. in fin. & l. videamus. §. j. in fin. & d. l. si merces. §. qui colonum. & in. l. qui insulam. §. qui nullas. ff. loca. Culpa autem dicitur prece dere tribus modis. Primo si non fecit qd' dili gens homo fecisset. Secundo si fecit contra pa ctum, & conuentionem. Tertio si fuit in mora, vt hec probantur in text. & glo. in. d. l. videa mus, in princ. & §. penul. cum sequē. Quartus

modus est, si ille casus cō tigit factu, & culpa suo rum fetuorum, seu dome sticorum, vt in. d. l. qui insulam. §. fina. cum simi. aut nulla culpa precessit, & tunc non tenetur de casu, vt in. dic. l. si quis fundum §. fina. in princip. & l. ex conducto. §. cum quidam. ff. loca. cum simi. Sic cō tra nō tenetur locator cō ductori ex casu fortuito in re locata, superueniente ad aliquod inereffe, vt. l. pri ma. & l. in iudicio. C. loca. & dicta. l. dominus hor reorum. ff. locat. In re au tem, vel equo gratis com modato, dic eodem modo distinguendum, vt supra, hoc amen aduertendo qd' sibi distinguitur, & consi deratur cuius gratia sit commodatum, an gratia vtriusque scilicet dantis, & accipientis, an recipien tis tantum, vt plene tradi tur in. l. in rebus, in prin cip. & §. fina. & l. si vt cer to. §. interdum. & §. nunc videndum. ff. cō. & insti. quib. mod. re. contra. ob liga. §. is cui. & que dicta sunt supra, procedunt in simplici locatione, nam in re emphytheotica. in qua emphytheota habet vile dominium casu fortuito, re ipsa p̄ rempta in totum liberatur emphytheota a fidei p̄statione, & non aliter, vt. l. prima in fine. C. de iure emphytheot. an autem emphytheota tenea tur domino ad mercedem, credo distinguendum, vt supra. **C** + Sed circa d̄ pre missa, queritur quid in fun do rustico locato, an excu set cōductor a p̄statione mercedis, si fructus eius fū

a **C** Primus casus Doctor, in. d. l. eidem. Bald. in audiē. qui rem. C. de sac. san. eccle. Bald. in addit. Specu. titu. de loca. in. §. postquam. in ver sicul. porro. Bal. in additio. in ti. tul. de aōre. versicul. item quod vult bar to. in. l. colo nus. ff. locat. & vide Doctō. in capitulo finali. extra ne pre lat. vices luas. & ad secundum casum vide Pa nor. in capitul. propter sterilitatem de loc.

b **C** Tertius casus gloss. & Bartol. in. l. si duo. in. §. eo in quitinus. ff. vt poss. Bartol. in l. habitatores. ff. loca. & Bartol. in. dicta. l. edem.

c **C** Quartus casus. Doctō. in. d. l. edem. & Bald. in. l. prima. C. de summa trinitat. Angel. in audi. quomodo oportet episcopos, & Bartol. cep. de ferui. vr. tit. de vsu.

d **C** Sed circa. vide Doctō. in l. soluto. ff. loca. & in. l. si vno. eod. titul. Bald. in. l. si merces. eod. titul. Bartol. & Bald. in. l. j. C. de iu. emphytho.

di cusu aliquo defraudetur, & in hoc sic conclusus distinguitur. Aliquod conductor, seu colonus allegat fundi peremptionem, vel cesitiositatem, ut quod ut fluminis, vel terremotu consumptus est an teq̄ ex eo fructus essent collecti, & tunc excusatur, & sic sibi in totum remissio mercedis, seu pensionis, ut in l. ex conducto, versic. sed si agere, ff. lo. aliquod allegat fructuum exiguitatem, seu paucitatem, & tunc nulla fit remissio mercedis, quia in casu conuerso, ubi accideret fructuum abundantia non augetur pensio, nec merces, ut probatur in l. si uno, §. cum quidam ff. lo. aliquod allegat fructuum sterilitatem, & tunc regit fit remissio mercedis illius anni, vt. l. 13. C. lo. & ibi plene no. per Cy. & doc. facit qd̄ h̄r in l. ex conducto, §. si vis tempestatis, ff. lo. hoc tñ salit i tribus casibus. Primus qñ vbertas sequentium annorum est tanta, que habet supplere sterilitatem, vt probatur in d. l. licet, & l. si vno, in prin. ff. loca. Secundus est, si mihi sit ne gligenier fundum pro tpe futuro colere, non curando de recompensatione, scdm Cy. q̄ sic limitat, d. §. quidam, in l. ex conducto, & no. per eum in l. ad comparandas, C. mand. in fin. Tertius casus est, qñ in se suscepta sum sterilitatis, ar. d. l. licet a contrario sensu, & in d. l. si quis fundum, in prin. ff. lo. aliquod allegat fructuum vitiositatem, puta acerbitatem, & sic tunc nulla fit remissio mercedis, vt in d. l. ex conducto, §. j. versic. si qua tñ vitia, que dist. non p̄cedit in re emphiteotica, vt infra no. ¶ Soler tñ ex premisis dubitari, q̄ dicatur sterilitas, & q̄ vbertas, sup̄ quo sunt varie opi. vt refert Cyn. in d. l. 13 tñ. conclusus tenetur in hoc stādum esse vulgo, o pi. qñ de sterilitate dubium versat. Si vero super vbertate disputatur, tunc scdm aliquos idem est dicēdum. Alij vero, vt Io. an. dñt q̄ sienda erit tunc contributo utriusq̄ añi precedentem se. Et si reperiat vterq̄ añus sine sterilitate, tunc sequens annus reputabitur cum vbertate. Credo q̄ prior sn̄ia sit egor, et

11 securior, dic vt ibi per Cy. & gl. ¶ Vterius queritur pro pleniori doctr. premisorum pone aliquis promisit dare bocale vnũ vini, siue saccos. x. frumenti ex tali vinea, vel ex fundo contingit q̄ nullus fructus nascitur in d. l. vinea, vel fundo pro illo anno, q̄ritur an sit liberatus, vel supplere teneatur in seq. año, vel ex alio fundo dare. Circa qd̄ sic distinguit scdm doc. vt refert Cy. in l. si quis argentũ, C. de do. aut fundus ponitur ad solam designationē, seu demonstrationem, & tunc non liberatur, sed supplere debet ex alio fundo, vel a ljo modo, vt in l. quidam testis, de leg. j. & d. cali. & cib. le. l. lucius. Aliquod ponit fundus ad taxationē, & litationem, & tunc subdistinguitur, aut erat in

promissione vnica prestatio tñ, aut plures per diuerfa tpa, vt. x. annua. Primo casu cōsidera, aut scdus fuit taxatus, et limitatus solponi s̄de pure, & simp̄r sine cōductione, puta ga dixit promitto dare. x. ex fructibus huius fundi, & tunc supplebitur in anno seq. licet ad pñs non possit ad solonem compelli, vt. l. firmio, i prin. ff. qñ di. le. ce. aut fuit fundus litatus, et taxatus per modum condōnis, & sic soljo erat sienda condōnaliter. v. g. quia dictum est q̄ promisit soluere. x. saccos frumenti, ex eo qd̄ nascet in tali fundo, & tunc quia relaxatum qd̄ adiectũ est verbo futuri tps facit condōnem, vt. l. nup ff. de le. 3. & l. scichum qui meus erit, ff. de le. j. Si aliquid non nascatur tanq̄ defecta condōne liberatur, nec tenet aliunde supplere, vt p̄bat. ff. de contrahen. emp. l. si debitori. §. veris̄se, et de vi. tri. et oleo le. l. cum certus. Alio aut casu principali qñ in promissione sunt plures p̄stationes siende, puta. x. annua, vel menstrua, & s̄sta, & tunc si nihil in vno anno nascitur suppleendum est in alio, vt. l. legatum, §. vini, ff. de an. le. & d. l. cum certus, ff. de vi. tri. et oleo. Et predicata et locum h̄nt in q̄ritatibus, q̄ dñr nedum in vlti. voluntate, uel alia s̄sta p̄missio, sed et cum debent ex contractu locationis, vel emphiteosis, nisi alr actum, & conuentũ extiterit, ut. d. l. si uno, in prin. ff. lo. & no. in d. l. 13

12 C. lo. scdm doc. ¶ Vterius q̄ritur, pone q̄ aliquis conduxit fundum ad tps modicum, an teneat suis sumptibus facere fossata, & ageres ad uberiorē fructuum, & agrī vtilitatem, dic vt no. distinguitur per Bar. i. l. ipensa, ff. de ip̄e, in re. do. fac. Aut sup̄ hoc est lex, uel cōsuetudo in regione, & illa seruanda est, ar. in l. exceptio, C. lo. & dñi p̄diorum. C. de agr. et cen. lib. xi. Aut de consuetudine, uel statuto non apparet, et tunc aut talis ipensa recipit p̄petuam agrī utilitatē, uel tps longius, q̄ sit tps sue condōnis, et tunc non tenet ad ipam expen. sed pertinet ad locatorē, ar. in d. l. impensa, et. l. 3. §. no. generaliter, ff. de impen. aut hec impensa soli respicit unius anni utilitatem, et tunc ad eam tenetur ipse colonus, d. §. gn̄aliter, et in l. j. §. de eo, ff. de aqua plu. ar. etc.

PBR SE ET SVOS HRREDES. C. B.
 si de h̄rdibus nō esset facta mētio, tñ n̄ contractus locat ionis, et emphiteosis est, ut trāsc̄t ad h̄rdes, ut. l. uiam ueritatis, C. loc. ergo & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Quo tempore fiat solutio, si tempus solutionis non est designatum.
- 2 Volēte emphiteota soluere totum fictum anni ante terminum, an dominus recipere teneatur.
- 3 Si ante tempus idem emphiteota vellet soluere partem, quid iuris.

OMNI ANNO in festo. s. Michaelis.
 1. **¶** Quid dices, si nulla dies fuerit soloni des-
 gnata, quo tpe scinda est solus, Cy. in. l. eden. C.
 lo. & ibi gl. refert opi. dñr quidam q̄ in si. añi,
 alij q̄ in prin. alij aut̄ q̄ in medio. Conclusiue
 vero ibidē glo. dicit q̄ in hoc obseruanda est
 consuetudo patrie, & si de ea non appareat, tñc
 fieri debet in fine anni, ar. i. l. qui hoc anuo. ff.
 de ver. ob. quia in talibus oblatio nibus, q̄ mi-
 nimum est sequimur, vt. l. semp in stipulatio nibus.
 ff. de re. iu. q̄ opi. sequitur Gos. in summa ex-
 tra de lo. Alij vt Per. distinguunt, concludēdo
 q̄ si q̄ alio non apparete fieri debet i fine anni,
 vide per doc. in. d. l. eden. **¶** Quid si a emphi-
 teote p̄ elis soluere totum sc̄dum anni aut̄ termi-
 num statum, an dñs teneatur recipere, dic q̄ sic.
 vt. l. q̄ in diem. ff. de solu. & l. eum qui klēdas
 s. quoties. ff. de ver. ob. & l. q̄ quis. ff. de ad.
 2. **¶** Sed quid si añ terminum velit solu-
 uere partem tm̄ ipsius sc̄dū, an dñs teneatur re-
 cipere, v̄ q̄ sic. quia eadē est rō totius ad p̄tē,
 vt. l. q̄ de tota. ff. de rei vend. Et pro hac parte
 facit tex. sing. in. l. pe. C. de loc. sun. pa. lib. xj.
 Tu dic q̄ non cogitur, vt. l. tutor. s. lucius. ff.
 de vsu. & no. in. d. q̄dam estimauerunt. ff. si cer.
 pe. Non ob. d. l. pe. quia ibi sp̄ale in emphiteotea
 fiscalī, ergo in priuato erit oppositum de iu. cōi-
 lius singularē. ff. de le. nec ēt possēt emphiteo-
 ta inuito dño soluere sc̄dum. xx. an. vel pluriū p̄
 tpe futuro, vt determinat Cy. in. l. ij. q. viij. C.
 de iu. emphi. & Spe. in ti. de loca. ver. 32. & c.

S V M M A R I V M.

1. Quid sit agendum in casu mercedis fundi loca-
 ti non limitate.
2. Locatio facta pro vno denario, an valeat.

FLORENOS Q VINQ VE & capōes
 duos. Patet ergo quod merces, seu sc̄dū ē p̄ sta-
 tio fuit litata a cōtrahentibus. **¶** Quid si nō
 fuit limitata, vel inter locatorē, & conductōrē
 si discordia super eius litatione, nunq̄d rector
 ciuitatis, vel loci, poterit se interponere, doc.
 dñr q̄ sic, vt refert Cy. in. l. ne cri. C. lo. rō est,
 quia sicut se interponit in alijs vidualibus p̄i-
 nentibus ad viciū hoīs, vt. l. j. s. cura carnis.
 ff. de offi. prese. vr. ita & i isto casu cū appōne
 viciū habitatio continetur, vt. ff. de ver. sig.
 3. vicius. **¶** Vterius q̄ritur h̄c fuit constituta
 merces in pecunia, quid aut̄ si in alia sp̄e. puta i
 vino, vel in grano, an erit locatio, dicit la. bu.
 in. l. si hi qui. C. lo. q̄ non, quia contractus lo-
 cationis requirit prestationem in pecunia tm̄,
 vt. l. j. s. si quis seruum. ff. de po. & no. per glo.
 in. d. l. si hi qui, sed erit contractus innotatus,

facto vt des, quo casu erit
 agendum a cōne prescri-
 ptis vt. l. naturalis. ff.
 de prescript. verb. vel erit
 contractus emphiteoticus,
 si vltra ip̄s modicum facta
 fuerit locatio, vt no. per Cy. in. d. l. j. & per gl.
 in. d. s. adeo. in st. loc. & per doc. in. l. j. C. de iu.
 emphi. iō q̄ sc̄dū la. bu. notarij errant in tali-
 bus locatio nibus, q̄ dñt talis locatū talē fun-
 dum pro. x. coribus frumenti, verumtm̄ falsi
 noīs impositio non vitiat contractum, quia ver-
 ba improprigator, vt res potius valeat, q̄ pe-
 rat, arg. l. in sulam. & ibi no. ff. de prescri. ver.
 & l. i. s. vno. in prin. ff. loc. & in. l. pe. in si. ff. de
 contrahend. emp. & sic isto casu erit agendum
 a cōne prescri. vt. non aut̄ a cōne ex loca.
 vnde tene menti iu. procur. in formatione libel-
 li, & medio concludendi, quia hanc. q. semel vt
 di de facto, & partem succumbere rōne libelli
 male concepti, & ob hoc fuit prouisum p̄ uiam
 statuti, q̄ quilibet libellus qui contineat rem,
 & causam sufficiat. **¶** Quid si simplex loca-
 tio facta sit vno denario, dic q̄ non v3, quia
 presumitur potius vsus habitations quē dō-
 natio, vt est tex. in. l. si quis conduxit. ff. lo. nisi
 fieret ex causa necessaria, vt. l. si vsufr. ff. de iu.
 do. venditio aut̄ magne rei, tam vili precio fa-
 cta, licet donationem contineat, tamen v3, nisi
 facta esset inter vir. & vxor. vt tra dicitur in. l. si
 quis donatio. ff. de contrahen. emp.

TENVIT ET POSSEDIT.
 Hoc merito debet, quia si non possedisset, tñc
 esset distinguendum, an deserit tenere, & possi-
 dere culpa dñi, uel casu fortuito, & tunc nō te-
 netur de prestatiōe sc̄dū, uel mercedis, ut. l. j. C.
 lo. cum si. ibi no. aut culpa propria ipsius con-
 ductoris, & tunc tenetur, & imputatur sibi. l.
 cum. l. s. si domus. & l. dñs horre. s. si. ff. lo.

S V M M A R I V M.

1. Negligentia solutionis presumitur, nisi probet
 solutio.
2. Quanto tempore cessari debet, ad hoc, ut cō-
 ductor a re locata expellatur.
3. Negligens soluere tempore debito, an priuatur
 ipso iure suo iure.
4. Negligentia emphiteote, uel coloni, an prescri-
 batur spacio. xxx. anno. uel similiter cōtra ne-
 gligentiam domini non petentis.
5. Alienata re locata, emptor an teneatur legem
 locatio. adimplere.
6. Successor locatoris, an ad idem teneatur.

1. **SOLVERE NEGLEXIT.** **¶** Que
 negligentia in solone presumitur, nisi de solone

FORMA LIB. AD PRESTA. REI VEL RELAXA.

x Quid sit doc. in l. si. C. de iu. emphi. gl. f. l. qro
 ff. lo. Bal. in aut. q. r. C. de fac. fin. ec. & doc. i
 c. potuit. de lo. A. de ad materia. q. si emphi. o
 ta est creditor dñi, q. non soluit nō cadit a iure
 suo. ita Panor. in. c. b. n. fides. extra de po. &
 rō est, q. ad euitandā penā, & cursum vsurarū
 adminif. cōpen
 satio ipso iure
 l. si constit. C.
 de cōpensit. &
 Bar. in. l. aplius
 nō peti. ff. rem
 ra. h. i. & Bal. i
 l. j. C. de cōpen
 sa. & adde i. n.
 mi. Alexā. in. l.
 loc. ff. si cer. pe.
 ubi ille qui h. z
 exceptionē nō
 incidit in penā,
 & vide eīdem
 Alex. in. consi.
 13. i. si. i. j. vol.
 b. & Sed. And.
 Barbr. diffuse
 post lo. de imo.
 in. d. c. potuit.
 c. & Quid si gl.
 in ver. expelle
 re. in. l. i. j. C.
 de iu. emp. & Cy.
 in. d. l. cōpensit. i
 3. 4. & s. q. &
 Spe. i. de loc. in
 §. nunc aliqua
 ver. x. l. j. & seq.
 d. & Ad mone
 tas adde & vi
 de alex. d. imo.
 I appo. ad bar.
 in. l. cō de in rē
 y. lo. ff. de usur.
 e. & An succes
 sor. vide diffu
 se p. lo. de ann. l.
 c. qrelā. n. pl.
 vi. suas. & bal.
 in. l. si qs domū
 ff. lo. & glo. in
 ver. sturū. in
 d. c. qrelā. & p.
 Host. in summa
 tit. de his q. si. a
 prela. in. §. sin.
 Abb. in. c. ad audientia. de re. eccl. non alie. &
 Abb. in. d. c. qrelā. & Feder. de Sen. c. q. si. j. j.

quid erit colonus, cum deberet ficutum, vel cen
 sum annuum ad monetam d Mediolanensem ad
 rōnem imperialium. xij. pro singulo solido, &
 soluit ad monetam Papiensem ad rōnem imperialiū
 vi. pro singulo solido spacio. xxx. vel. xl. an.
 continuorum, an erit tutus prescriptū, q. p. sol
 sit vltimus compelli ad solonem monete Me
 diolanen. dic. b. q. sic. per tex. & gl. in. c. olim
 cām. & c. cum canō. de cens. & + Sed pone q.
 durante simplicī locatione, dñs locator fundū
 locatum alienauit, q. riu. an emptor reneatur
 obseruare ipsam conditionem usq. ad tps suum,
 an vero possit conductorem expellere, dic q.
 regu. r. emptor pōt conductorem expellere, vt
 l. emptorem. ff. de lo. & ibi plene p. Cy. & doc.
 Fallit si pactū in venditione intercessit de non
 expellendo, vt in. l. si merces. §. qui fundum. ff.
 lo. Item fallit in fitico alienante rem per eum lo
 catam, vt. l. si. ff. de iu. ff. si. Item fal. it. in illo cō
 ductore, vt cōiter fieri solet, qui habet bona lo
 catoris obligata pro conductōne seruandā, q.
 pōt tunc fundum tenere, vsq. ad plenam satis
 ficationem sui interesse, vt dicitur. Bar. in. l. j. §. q.
 ait. ff. de superfi. Item fallit in locatore qui pen
 sionem totius tpsis recepit, vt supra dictum est.
 6 + Quid aū dices in alijs successoribus loca
 torum, vt puta administratoribus ecclesiarum,
 vel tutoribus, & si. qui quodidie locant, & de
 ficiunt, postea quibus alij prelati succedunt,
 e an successor tenebitur obseruare locatōnem
 factam a successore suo. Breuiter Cyn. in. d. h.
 emptorem. sic distinguit. Aliquando maritus
 locauit fundum vxoris dotalem, & finitur ma
 trimonium per mortem vtri, & tunc maritus
 locauit bona fide nulla fraude interueniente, et
 tunc tenetur vxor, & eius heredes stare tali lo
 cationi, vt. l. si filio. §. fina. ff. solut. matri. & ibi
 plene per Barto. & nota. eīam per glo. in. l. di
 uortio. ff. eod. titu. & probatur in. l. j. in fin. ff.
 de do. prele. Aliquando tutor, vel curator loca
 uit fundum minoris, & eodē modo tenetur sta
 re minori locationi, vt habetur in. l. si tute. ff.
 de administratio. tuto. Aliquando prelati, seu
 rector, vel canonicus ecclesie locauit, cui alius
 postea succedit, et idem per omnia censendum,
 quod superius dictum est in tutore, ar. eorundem
 iurium, secundum Cyn. sed tu in canonico
 co, & prelato, a liter distingue secundum Inno.
 in. c. fina. extra ne prela. vices suas. Aut loqui
 mur in genera li prelati locante, puta episcopo,
 vel abbate. A ut in simplici canonico, vel par
 rochiali ecclesie rectore, vel simi. inferiore.
 Primo casu subdividingue, aut ipse prelati loca
 uit nomine ecclesie, aut nomine suo. Primo ca
 su, aut locatio cedit in vtilitatem ecclesie, vel
 parum damnum, & tunc successor tenetur eam

probetur, vt. l. si. C. de sol.
 no. in. l. ij. C. de iu. emp. rō
 ē, q. sol. est facti, & facta
 non psumuntur, ergo & c.
 2 + Querit a hic q. tpe
 debet a solone cessare, vt
 possit expelli a conductio
 ne, rñdeo distingue, aut lo
 quimur i simplici colonio,
 & tunc sufficit cessasse per
 biēnium, vt. l. cū dñi. ff. lo.
 aut loquimur in emphiteo
 ta, & tūc aut est emphi. teo
 ta ecclie, & tūc sufficit ces
 sare biēnio, vt in auct. q. rē
 conductā. C. de fac. fin. ec.
 & in. c. potuit. et in. c. pen.
 & ff. de loc. & cōdu. aut ē
 emphiteota priuata p. sone,
 & tūc regri. vt cessare triē
 nio, vt. l. ij. C. de iu. emphi.
 & no. p. gl. in. l. qro. §. iter
 b negligēs so luere debito
 tpe priuē iure suo ipso iu
 re, vel sit priuāz p. snāz
 Spe. late disputat in. d. ti. de
 4 lo. ver. x. l. j. + Quid si
 c fuerit negligēs colonus,
 vel emphiteota in solone
 ānu spacio. xxx. vel. xl.
 an. & dñs eo tpe fuit negli
 gens in ipsius fiti p. sione
 ne, an colonus erit tutus p.
 scriptione, vt q. sic, q. oē
 ius, tam publicū, q. priuā
 tum, regu. tollitur spacio
 d. tps. vt. l. sicut. & l. oēs.
 & l. competit. C. de p. cri.
 xxx. ann. In contrariū fi
 cit. l. male agitur. C. eo. tit.
 vt no. per glo. & Cy. in. l.
 cum notissimi §. si. eo. ti. &
 in. l. plures apocis. C. de fi.
 instru. & Spec. in. ti. de lo.
 verfic. x. l. j. & l. x. iij. + Sed

feruare, ar. extra de sol. c. 1. & 2. q. 2. in. c. hoc
 sus portectum. & c. quicunq. cum si. aut cedit
 in graue dannum ecclesie, & tunc non tenetur
 eam obseruare, vt extra de his que si. a presta.
 in. c. cum vos. & extra de preca. c. 2. Si vero
 loquimur in cano. vel alio in feriore, tunc suc-
 cessor eius non tenetur stare locationi cum non
 potuit locare vltra tempus vite sue, sicut dicitur
 in vsufu. vt. l. si quis domum ver. sed hic
 subiungi potest. ff. lo. et per hoc deciditur alius
 articulus, qui est quando vsufuarius loca-
 uit, quia eius successor sue locationi non tenet,
 vt in d. l. ver. subiungi potest. Et predicta not.
 quia quotidie occurrunt de facto, & procedunt
 hec quando in locatione interuenit debita for-
 ma, vbi autem debita forma non interuenit
 contractus estet ipso iure nullus, vt in. c. j. &
 2. de reb. eccl. non alie. que solennitas non
 requiritur in locationibus q̄ sunt intra. 5. ann.
 vt in cle. 1. de re. ec. non alie. de quibus etiam
 no. Inuo. in capitul. q̄ sicut. de elec. in glo. sic
 patet.

S V M M A R I V M.

- 1 Re alienata per emphyteotam, dominus potest eum suo iure priuare.
- 2 Emphyteota reuocans re alienata, an excuset.
- 3 Res emphyteotica, an diuisi possit inter heredes emphyteote sine licentia domini.
- 4 Secundus emphyteota si velit rem alienare, cuius consensum petat, an primi emphyteote, an domini.

5 Emphyteota, an possit donare domino irrequisito.

1 ALIENAVIT. ¶ aduerte q̄ hec est

sufficiens causa priuandi emphyteotam a iure suo, quando rem alienauit irrequisito domino, vt in. l. si. in prin. C. de iur. emphy. cum si. et no.

2 in. d. c. potuit. ¶ Quid si facta alienatione pe-

niteat ipsum emphyteotam, & sic infra pau-
 cos dies eandem rem redimat, an excusabitur
 ne cadat a iure suo, videtur q̄ sic per. l. ex hoc
 edicto. §. si. ff. de alie. iudi. nu. causa fa. & l. se-

quitur. §. idem labeo. de vsuca. In contrarium

est veritas secundum Dy. per tex. in. l. quidam
 in testamento. de vsuca. ff. de fideicom. li. Non
 ob. d. §. si. quia ibi per alienationem incidit in

edictum illud purgabitur, hic autem impur-

gabitur, nec etiam ob. §. idem labeo, quia ibi
 per redemptionem desinit qualitas furti, ideo q̄

eius effectus desinit, hic autem non desinit qua-

litas culpe ipsius delinquentis alienantis. Et
 pro. d. decisio, facit optima tex. in. c. 1. quid iur-

is si post alie. seu. va. idem recuperet colum.
 x. ¶ Sed an inter heredes emphyteote possit
 res emphyteotica diuisi sine licentia domini.

¶ Quidam in practica tenent q̄ sic, quia non
 est proprie alienatio secundum eos. In contra-

rium de iuris subtilitate probat tex. in. l. com-
 muni. Dy. i. prin. ff. de codi. & ibi no. verificat-
 tur hic ex eo, quia diuisio est similis vendi. vt
 l. 2. & ibi not. C. c. 6. vt. in. sic q̄ non poterit
 diuisio, nec assignatio vlla fieri domino irre-
 quisito quemadmodum nec venditio, nec per-
 mutatio, vt no. spe. in. d. si de loca. ver. cxxij.
 vbi autem domini consensus accessit tunc vale-
 bit, & tenetur emptor dare quinquagesimam
 precij, licet, in hoc hodie aliter obseruetur
 de consuetudine. ¶ Sed pone q̄ primus

emphyteota de dit eandem rem in emphyteo-

sim de voluntate ipsius domini, & hec secun-

dus velit rem alienare, cuius exigitur licentia,
 vel consensus, vel domini, vel primi emphy-

teote, dic q̄ domini, quia ille primus emphy-

teota per talem alienationem perdidit dominium
 vtile, & fuit translatum in secundum, & ita de

ter. Spe. in. ti. de loc. ver. 126. & ver. cxxv.

5 & Cy. in. d. l. si. ¶ Sed an emphyteota possit
 dare, vel donare domino irrequisito, dicit vt ple-

neno. per Cy. & gl. in. d. l. si. & per Spe. in. ti.
 de loc. ver. cvij. & ver. ficu. cxij. post multa

conclusiue secundum communem opi. doc. dicen-

dum est q̄ non, quia opi. sequitur Barto. in. l. si
 domus. §. si. ff. de le. ¶ In contrarium dicit. An.

de baru. in. l. 1. C. de fun. patris. lib. 11. nam ra-
 tio prohibitiua venditionis non habet locum
 in ipsa donatione, lex. n. voluit q̄ prius dno ve-

dantur meliorationes, vel res ipse per emphy-

teotam, quam alij extraneo, & hoc satis con-
 gruit equitati. ¶ Sed q̄ debeat emphyteota prius
 donare domino, q̄ extraneo amico ipsius em-

phy. v. alteri eius affini, hoc summus repugnat
 omni equitati. licet. n. vtile emphyteote p̄ iur. ta

a dno de venditione recipere, quia alio extraneo
 tui non sic interest sua in donatione, cu in dno

forte non sit illa affinitas, vel dilectio, que erit
 in extraneo, & hec opi. videtur magis equita-

ti, & veritum consona.

S V M M A R I V M.

1 Requisito p̄ solutione, non est de necessitate.

2 Emphyteota anq̄ soluat, an possit petere a dno,
 vt monstrat re. pp̄ q̄ ipse tenet si dno soluere.

3 Dno petente, vt emphyteota monstrat re pp̄ quam
 assiduum soluit emphyteota tenetur.

4 Denegante, vel nesciente emphyteota monstra-
 rem, an dominus possit dicere tu teneris pro

toro patrimonio.

5 Emphyteota referre te questionem dominij, quid
 agendum.

6 Re relicta si emphyteota referat questionem dñij,
 & nolit mercede soluere, an teneatur.

7 Res propria infudata domino ignorantis, si a-
 lienetur, an possit reuocari per dominum in-

a **C** No. an dñs teneat ostendit re emphiteote rē de qua sctū tenet solvere, & contra, vide Guil. de cu. in l. habebat. in §. fina. ff. de insti.

1 **C** + Hec requisitio non est de necessitate, vt dicit tex. in d. l. ij. C. de iur. emphi. quia dies interpellat pro homine. l. magnan. C. de con. trahē. & cō. stip. **C** + Quid si emphiteota dicit domino qd sibi ostēdat rē pro qua tenetur sctum solvere, queritur an dominus teneatur a hoc facere, dic breuiter qd cum dominus sit in possessione sui tenendus non est audiendus sctibilis, nisi prius soluerit, vt in c. querelam. de ele. qua solutione facta tunc dominus tenebitur rem ostēdere, ar. c. peruenit. de cens. & ita dicit spe. in d. titu. ver. lxxij. cum seq. nisi appareat qd facta esset solutio per. xxx. an. quia tūc dñs excusaretur, ar. l. i. i. i. b. C. de ag. et cō. l. xi.

3 **C** + Quid autem in contrario casu, v3 si dominus petat ab emphiteota rem pro qua sctum soluit sibi ad oculum demonstrari, an tenebitur, dic qd sic vt eueniente casu quo in solu. cessaret, scire possit dominus, a qua re ipsum excelleret, ar. l. i. ij. §. est autem. ff. ad exhib. & l. i. titius heres. de ac. em. & in d. c. peruenit. qd sequitur spe. in d. ti. ver. lxx. **C** + Sed quid erit si emphiteota denegat, vel necit rem demonstrare, an dominus poterit dicere tu teneris mihi pro toto patrimonio tuo, dicit qd non, sed haberi debet consideratio quantitas scti, & secundum eam debet fieri determinatio, & assignatio rei, vt dicit spe. vbi supra, ver. lxxij. & lxxiii. ar. ad hoc in l. vtrum. ff. de do. int. vi. & vxo. l. cum hi. §. modus. de transf.

4 **C** + Sed qd dicemus si emphiteota peruersus in fide denegat sctum solvere, & rem demonstrare, immo amplius super re ipsa domino refert, qd dominus, dicens rem ipsam non esse locantis, sed ipsius conducentis, Quid fiet, respondeo qd nihilominus cogendus est ad solutionem fieri, ne locator sua percipiendi priuetur possessione, ar. d. c. querelam. & ita dicit Cy. in l. si certis annis. C. de pac. immo compellendus est rē restituere ipsi domino locatori anteqd auferatur super domino. l. si quis conductionis. C. l. o. qd rem si perinaciter restituere recusauit nedum tanq̄ spoliator, & inuafor rei aliene compellendus est, sed etiam si vsq̄ ad sententiam in hac proterua perseverauerit condemnandus erit in estimatione ipsius rei, & in re ipsa periter relaxanda, vt in l. ne cui. & in l. conductores

6 C. l. o. & l. non ab re. C. vnde vi. **C** + Quid autem si re ipsa relicta velit conductor de rei domino disputare, & a solutione preterite mer

cedis, seu scti se excusare, aut qd solutum est tanq̄ indebitum repetere, an sit audiendus. Et breuiter pro ipso q. clariori responsione, & intellectu laus exordiēdo materiam, que rendum est incidenter, an conductor conducendo perdat dominium, vel possessionē talis rei, & distinguendū est hoc modo, secundum Cy. in l. qui rem propriam. C. l. o. & per Bar. in l. si rem aliq̄. ff. de acqui. pos. Aliquando conductor quouis rem suam propriam, sed ab alijs possessim Aliquando conducit rem alienam, & ab alio possessam. Primo casu subdistingue, aut conductor ignoranter conducit, aut scienter, si ignoranter, aut dubitator nunquid perdat possessionem, & dicit gl. qd non in d. l. si rem aliq̄. per tex. in l. si me in vacuum. ff. de acqui. pos. quia non intercessit animus per dendi possessionem, aut in eam quam se habere ignorauerit cum forte possideret per seruum, vel colonum, aut filium. Aut dubitatur, an dominium perdat, & dicendum est, qd non, ex defectu cause, vt l. i. si quis vi. §. differentia. ff. de acqui. pos. aut queritur an contraus ipse locationis tenuerit, & dicendum est qd non, scq̄ erit merces, vel pensio aliqua soluenda, immo soluta tanq̄ indebita venit repetenda, ar. l. nec pignus. ff. de reg. iur. & l. i. sue rei. de contrahen. emp. & l. non solent. ff. l. o. quia cum vere possideat, & dominus sit omnia repugnant locationi, arg. l. i. si quis ante. ff. de acqui. pos. ff. C. Secundo casu qñ scienter conduxit, tunc aut conduxit, tanq̄ alienā, nō secū dū gl. et Bar. non p̄ditur dominū, ar. d. §. differentia. & p̄ regulam que traditur in l. i. §. subtilis. ff. de cond. ob cau. An autem perdatur possessio, dicit gl. qd sic, in d. l. si rem aliq̄. ar. l. qd meo. ff. de acqui. pos. quam opi. reprobat Ia. de are. vt refert Cy. in d. l. qui rem propriam. & Bar. in d. l. si rem aliq̄. Ratio est, quia quando dominus, & non possessor scienter conducit rem a non domino, est causa sufficienti sibi querendi possessionem, vt in l. ei a quo. ff. de vsu. ergo multo fortius sibi retinendi, secundum Bar. Et ex hoc inferitur quod cum neutrum valet, ne que possessio amittatur qd contraus locationis inutilis redditur, sicq̄ conductor ad pensionem non tenetur, & si qua pensio soluta est reperitur. Si vero conduxerit scienter tanq̄ suam propriam, & a se possessam, tunc an ex hoc perdatur dominium, glo. sunt inuicem contrarie, nam gl. in l. si rem aliq̄. tenet qd nō perdat, quā sequitur Ia. de are. et Bar. p̄ tex. in d. l. ei a quo. ff. de vsu. & ibi nota. An autē perdatur possessio etiam opi. sunt contrarie, tamen opi. est communis. Dy. Pe. & Bar. quod nec etiam perdatur possessio per, d. l. ei a quo

Et plene recitat Cyn. l. ad probationem. C. lo. Huic tamen sententia multum ob stare videtur, nam si scienter conducens videtur donare, argum. in l. cuius per errorem, de re iudi. & sic habet locum per regulam traditur. Vbi cumq; precedit titu. & sequitur, conductio transferitur dominium in locatorem, vt not. in. l. quedam mulier. ff. de rei vendi. Sed potest sic responderi secundum Dyn. & Barto. vt not. in. d. l. si rem aliq;. & l. ad probationem. & l. qui rem. & pulchre per Jac. bu. in. ff. de ac. s. sed iste. aliquando intercedit verus ti. & vera traditio, & tunc sine dubio transferitur dominium, & possessio, si tradens erat dominus. l. traditionibus. C. de pac. vel si non erat dominus transferitur conditio vsucapiendi. l. clauibus. ff. de contrahen. emp. quandoq; intercedit fictus ti. & ficta traditio vt in casu nostro, & tunc transferitur dominium nec possessio in. d. l. ei a quo. & l. ad probationem. Quandoque intercedit, verus ti. & ficta traditio. & tunc transferitur, tam dominium, q; possessio, vt in. l. quedam mulier. ff. de rei vendi. & l. q. meo. de acquir. possess. & s. interdum. in. ff. de re. di. Quandoque e contra intercedit fictus ti. & vera traditio, & tunc transferitur vt in. d. l. cuius per errorem. Et secundo casu principali, v3 cum dominus, & non possessor conducit a possessore, & tunc aut conducit respectu proprietatis, & tunc non transferitur dominium, nec tenet contra-ctus locationis, vt in. d. l. si rem aliq;. in. ff. & l. qui rem propriam. C. lo. aut conducit respectu possessionis, & tunc aut ignoranter, & tunc in locatorem non transferitur possessio, nec tenet locatio, vt. d. l. si rem aliq;. & l. naturaliter. s. nihil commune. de acquir. posses. & optime facit. C. eo. titu. & l. si quis ante. arduxit scienter, & transferitur in locatorem possessio. & tenet locatio, & pensionis solutio, vt. d. l. si rem aliq;. in. ff. ar. d. l. q. meo. & l. interdum. in. prin. ff. de acquir. pos. Tertio autem casu quando non dominus, sed possessor conducit a domino non possessore, tunc distinguit eodem modo, quo proxime supra dictum est, ar. eorundem iurium secundum Barto. Quarto casu, quando non dominus, neque possessor conducit a domino, & possessore, tunc non est aliqua disputatio cum nihil sit, q; a conductore transferatur, vt. l. non solet. ff. lo. 7. Et Ex his autem que dicta sunt, conuenit decidi talis. q. Ecce quidam miles castrum suum proprium ignoranter recepit a quodam episcopo in feudum, vel emphyteosim perpetuam postq; in processu temporis hic miles tale castrum vendidit, seu alienauit irrequisi-

to episcopo, quo audito, vult episcopus vendicare ipsum castrum tanquam ad ipsum deuolutum, per. l. fin. C. de iur. emphi. in. capitulo. j. de prohi. seu. alie, per Fede. questum fuit constante pro vero, quod ipsum castrum fuisset proprium ipsius militis, & ab eo possessum, an episcopus possit illud vendicare, & determinat Barto. de facto, super hoc. consultus, q. quia hic interuenit fictus ti. & ficta traditio, ideo que non transferitur dominium, neque possessio, vt dictum est, Nec huic decisio, ob. q; fit in ecclesia speciale, vt dominium sine traditione transferatur, vt. l. inter diuinum. C. de sac. san. ec. quia procederet si ipse miles recepisset feudum, vel emphyteosim tanq; ipsius militis rem propriam, sed hoc recepit tanq; ecclesie, sicq; non habuit animum aliquid transferendi in ipsam ecclesiam, arg. in. d. l. iij. s. subtilius. ff. de condi. ob cau.

S V M M A R I V M.

- 1 Emphyteota, an liberetur fructibus non natis in re emphyteo.
- 2 Emphyteota an liberetur propter guerram.
- 3 Si dominus producat inuestituram contra emphyteotam denegantē sibi traditam possessionem, an adiuuatur.
- 4 Per instrumentum inuestiture, an probeatur dominium, & possessio locatoris.
- 5 Heredes extranei, an succedant in emphyteosim ecclesie.
- 6 Filius possit tenere re emphyteoticam, si repudiet patris hereditatem ratione inuestiture facte patri pro se, & filiis suis.
- 7 Stante inuestitura pro se, & filiis masc. et femi. an omnes succedant.
- 8 Filia dotata, an sit exclusa filio masculino instituto herede q;uis inuestitura sit facta pro se, et filiis masculis, et feminis.

RECUSAUIT ET RECUSAT.

- 1 fat. C. Duo ergo facere recusat, v3 fictum soluere, et rem dimittere, et relaxare. Quid si propter sterilitatem fructus non sunt nati in re emphyteotica, an liberatur emphyteota, et dicunt quidam q; sic exemplo simplicis colonii, argum. l. si vno. in. prin. cum ibi not. ff. lo. In contrarium deter. Cyn. in. d. l. j. C. de iur. emphyteo. Ratio est, quia emphi. habet in re vtilitatem dominum, idemque omne periculum contingens in fructibus pertinet ad eum, arg. in. auc. de non alle. s. emphyteosim. et C. de excusa. mu. l. priuate. libro decimo et de fun. patri. l. quicumq;. lib. x. C. Amplius queritur de, q. quotidiana. Ecce emphyteota

Quando pro
phiteota pro
pter guerram
non potest la
borare, vide
Bal. in. l. unica
§. excepto. C.
de caduc. tol.
Pau. de cas. in
l. si iusta. in. §.
j. de le. j. gl. si.
i. c. vobis. xij.
q. ij. domini de
Ro. i. ti. de test.
deci. viij. inci.
lego pro ani
uerfario in an
tiquis. Pau. de
cast. conf. xx.
& liij. & frā.
de are. consil.
lv. & Pet. de
ancha. consil.
ccccxliij. in
ci. circa istam
perceptionem,

a a propter guerram non po
test laborare, nec uti frui re
emphiteotica, an sit libera
tus a prestatione fidei, seu ca
nonis, videtur qd non, ar. eo
rum que proxi. dicta sunt.
In contrarium deder. Ia. de
are. quia hoc casu res vide
tur. in totum consumpta, si
cut dicitur de re flumine in
nundata, vt in l. iij. §. labeo
& l. inter dum. §. j. ff. de ac
quir. pos. & probatur. etia
in. l. in venditione. §. j. ff. de
peric. & con. rei ven. & l.
cum vnus. §. ff. de bo. auc.
iud. & pos. & vide de hoc
Cy. in. d. l. j. & hanc partē
sequitur Host. & in. in. c. si.
de lo. ¶ Rursum querit. Ec
ce qd dominus perit ab em
phiteota fidei sibi solui,
dicit emphiteota ego non te
neor, quia non tradidisti mi
hi possessionē rei. ¶ Querit
an sit fundata intentio
dñi ex productione inue
stiture, videtur qd non, quia
ad probationem huius rei
non sufficit locatio, vt. l. ad
probationem. C. lo. Tu
in hoc considera formam
inuestiture, aut enim ver
ba sunt simpliciter prola
ta, quia dicitur talis inue
stuitur talē de tali fundo, nec
de traditione fundi aliquid
exprimitur, & tunc non est
fundata intentio domini, per
d. l. ad probationem cū isti
actus sint separati, v3 inue
stire, & tradere, vñ de uno
ad aliud nō est necessaria il
latio. l. papi. exult. ff. de mi.
scq; probare debet domi
nus se induxisse emphiteo
tam in possessionē, quia ad
hoc tenetur, vt. l. h. C. de iu.
emphi. aut in inuestitura sit
mentio expressa de tradi
tione, & hoc potest conin
gere duobus modis, uno mo
do, quia dicitur in ea loca
uit, & tradidit talem feudū
& c. non presumitur vera
& actualis traditio, sed pro

barur solum licentia de apprehendendo fundū,
vt no. bar. in. l. i. presia. ff. de acquir. pos. et Cy.
in. l. ij. C. e. et. aut in ipsa inuestitura dicitur qd
ipse si stabilis est confessus se habere possessio
nē dicte rei, vel qd ambe partes erant tempore
inuestiture in ipso fundo, & tunc presumitur
facta traditio iuxta materiam. l. cum res. C. de
proba. & quod no. in. l. j. in prin. & in. d. l. pre
dia. de acqui. pos. Idē si dominus constituit se
tenere nomine ipsius emphiteote, vt. d. l. q
meo. cum si. ¶ Sed nunquid in instrumentū
inuestiture probetur dominū, & possessio lo
catoris, videtur qd non, per. d. l. ad probationē
C. loc. & c. inter distictos. de si. instru. Breuiter
secundum Bar. sic distingui potest, a ut domi
nus agit contra ipsum conductorem, vel em
phiteotam, & tunc cum ipse non possit referre
dominū, q. vt supra a dictum est erit fundata in
tentio domini, saltem presumptiue ex instru
mento inuestiture, aut a gatur contra alium, &
tunc aut apparet de sola inuestitura, & non de
aliqua fidei, vel mercedis perceptione, & tunc
non probatur per eum de dominio, nec posses
sione ipsius locatoris, vt. d. l. ad probationem. cū
si. aut probatur etiam de mercedis, vel fidei per
ceptione, & tunc aut constat, qd ille, a quo, vel
a quibus percipit mercedem, vel fidei, et erāt,
vel erat detentator ipsius rei tempore solutio
nis, & tunc probatur de ipsius locatoris pos
sessione, & dominio, aut non probatur de in
tentione solventis, sed alterius extranei, et tūc
per hanc inuestituram non probatur de ipsius
dominio, vt plene determinatur per gl. & bar.
in. l. quīs. §. si conductor. et. l. qui vnuerfas. §.
q. per colonum. ff. de acqui. pos. & per gl. in
c. bone. de app. & in. c. cum bertoldus. de reg.
iu. & in. d. c. inter distictos. in fi. & supra dixi
in ti. de turbata possessione. ¶ Rursum quia
superioribus dixi sus conditionis, & emphi
teosis in heredes transire, etiam si de herede
non sit expressum, ar. l. viam veritatis. C. lo. et
l. si pactum. ff. de prob. quero quid erit in em
phiteosi ecclesie, an moruo emphiteota sine li
beris, & per extraneis hereditibus institutis ip
si extranei succedant in iure emphiteotico.
Reperio in hoc inter gl. & doc. cōtrarias opl.
dixerunt quidam qd si ecclesia dat perpetuū in
emphiteosim, qd an fieri possit, dicitur infra qd
eo casu solū descendētes vsq; ad tertiam gene
rationem tantum admittantur. Extranei vero
penitus excluduntur, nisi pactum sit in con
trarium, vt obseruatur in pratica, per text. in
auc. de alie. & emphi. col. x. §. licentia. coniu
cto. §. emphiteosi. in auc. de non alie. col. ij. ¶
opl. sequitur Spe. in ti. de lo. in ver. vij. queri
tur, & ibi per Io. an. iu. addi, & in. c. in presen

ria, extra de prob. idē sequitur Bar. in. l. infra. §. de vec. de dā. inf. & Bal. in. l. etiā. in. prin. ff. sol. m. r. & l. infulum. c. ii. Alij dñr qd si res ecclesie detur in perpetuum, porrigitur in defecientes vsq; in infini. & ad extraneos transiit propier significationem huius verbi in perpetuum. vt. l. j. §. qui in perpetuo. ff. si ag. vec. vel emphi. pe. & l. i. si quis prioris §. j. ver. certum est. C. de secun. nup. et hanc partem sequitur gl. in. l. de loca. §. deo. et in auc. quas actio nes. C. de fac. fan. ec. & in. d. §. alienationes. & in auc. de non alie §. si. & in auc. vt liber. de cetero. & idē tenet In. de bel. & in. d. §. alienationes, & Rica. malū. & Nic. mat. in. d. l. et & Bar. in auc. perpetua. C. de fac. fan. ec. & maxime quando in iustitua postea sunt illa verba cōmunia. Ex quibus dederint & c. ar. in. c. j. de sen. non habent. propr. nat. fu. & in. c. feudum. in. si. si de sen. controuer. B: predicta locum habent quando inuestitura perpetua facta est cū debita solemnitate, que requiritur in alijs alienationibus, alijs autem inuestiturae effectus nulla, vt hodie determinatum est in cle. j. extra de reb. ec. non alie. ¶ Sed quid dices si aliquis fuit inuestitus de castro pro se, & p filijs suis, & eo mortuo filij eius repudiata paterna hereditate volunt tenere castrū titulo, & ex causa inuestiture, queritur an possint. dic qd sic, quia hoc ius cōiunctis transit in eos tanq; filios, non tanq; heredes ex prouisione. & acquisitione paterna, vt. l. quid dicit. ff. de verb. ob. & no. per doc. in. l. j. C. de contrahen. em. Secus autem foret si pater fuisset inuestitus. pro se & heredibus suis, vel pro se, & filijs, & heredibus suis, quia tunc excluduntur, nisi hereditatem adirent, quia acquisitio est facta ipsi, non tanq; filijs simpliciter, sed heredibus, vt probatur in auc. de non alie. §. emphiteosis vero. & ipsa determinat Bar. in. l. iustur. ad. §. si liberi. ff. de ope. li. & Spe. ti. de lo. §. si. ver. lxxviii. ¶ Sed quid erit si pater fuit inuestitus pro se, & filijs suis masculis, & feminis, an omnes pariter succedant in emphiteosim. Dic qd sic de iure cōi, quo inspecto femine non differunt masculis in successione, vt. l. maximū vitium, C. de li. prete. nisi. l. municipalis, vel patris consuetudo, eas successione repelleret, quia tunc ista copula, & resoluitur in vel, vt denotat postea ordinem, qd coniunctionē, & sic solum admittentur deficientibus masculis, ar. l. galus §. quidā. re. ff. de li. & posth. & idē sequitur idē Bar. i. d. l. vt iustur. §. si liberi. ff. de ope. lib. sic dicimus in feudo, in quo talia verba resoluantur, & intelliguntur ordine successio nō coniunctio similiter, vt in. c. j. §. j. in ti. epif. vel abb. & in. c. j. §. filia, i. de suc. seu. ¶ Inde

querit, pater fuit inuestitus pro se, & filijs suis masculis, & feminis, deinde ipse pater filij masculum hereditatem instituit, filiam vero dotauit in certa quantitate, quam ius esse tacitam, et contentā. ¶ Queritur, an per hoc filia sit exclusa a successione sue partis rei emphiteosicæ, videtur qd sic per l. femine. C. de sec. nup. cū si. alle. Spe. in ti. de loc. ver. vbi plene tractat, sed Bar. in. d. §. si liberi, tenet contrarium, quia istud semel sitie questum ex prouisione paterna non potest per eum auferri sine filie voluntate, argi in. l. si cum dotem §. si pater. ff. solut. mac. de quo dic vt ibi.

¶ CIRCŌ, ¶ Hec est conclusio libelli, ¶ tene ment.

- S V M M A R I V M.
- 1 Cessans in solutione nō excusat a solutione.
 - 2 Dominus an cogatur recipere, volente emphiteota soluere infra ann.
 - 3 Emphiteota soluens pauca diebus post biennium, vel triennium, an audiatur.
 - 4 Dominus recipiens post tempus solutionem, an possit post ea repellere emphiteotam.
 - 5 Emphiteota cessans a solutione partis sicte, an expelli possit.
 - 6 Ex duobus heredibus emphiteote, altero soluenne, altero non, an vtrunq; dominus expellere possit.
 - 7 Si pro re censuali non soluatur, quod soluendū est, an expellatur.
 - 8 Quis imponat censum.
 - 9 Quibus rebus census imponatur.
 - 10 Quid importet prestatio census.
 - 11 Emphiteota soluens censum, sed rem deteriorans, an possit expelli.

F I C T V M . D . T E M P O R I S

- 1 preteriti. ¶ Licet ergo cessauerit in solutione, tamen non excusat a solutione, neq; vtrūq; petitur, & sic a solutio, & rei relaxatio, qd an fieri possit dicitur in gl. ff. Et quia superius dictum est, qd si emphiteota priuati sit per triennium, & ecclesia per biennium, qd expelli potest. ¶ Querit a si emphiteota volens sibi prouidere, soluere velit pro tempore futuro ultra annum, an dominus cogendus sit recipere, videtur qd sic, per l. statulib. ff. de stat. li. In contrarium determinat Cyn. in. l. ij. in fi. C. de iu. emphit. & idē tenet Bar. in. l. cum qui, alias incipit abolenas. ff. de ann. lega.

C De ista p-
gestatione, vide
c. fin. extra de
so. & bar. in. l.
fi. de eo quod
cer. lo. ff. &
bal. i. c. 1. q. ipe
miles etc. i. v. si
feu. col. x. & c.
& vñ renuñciã
pfectioni, q
vñ dicit, & a-
liud facit, ita di-
cit Inn. i. c. tua
de spõs. & bal.
no. i. repe. i. x.
renunciare.

a Ibi, & per
hec hēs, & vi-
de gl. i. c. dile-
ctus. de capel.
mo. doc. i. c. q.
rel. de iu. iur.
& per to. tit. de
cēsi. bar. i. l. 1.
ff. de publica.

b No. aliqua
de cēsu. vid in
c. phibemus. i.
c. sign. iur. et i.
c. p̄iera. d. cēsi.
i. c. eã te. d. eta.
et qua. i. cle. 1.
d. stat. mo. i. g.
ad hec. i. c. ser-
uitium. 18. q. 3.
i. c. nullus eps.
1. q. 1. i. c. qm̄.
de vi. & hone.
cler. et in. cle. 1.
de censu.

c Solet, vide
Abb. i. c. dile-
ctus. de off. or.
loc. 1. c. p̄uenit.
de cēsi. spe. tit.
de feu. i. g. 1.

3 Quid autem dices si post
lapseum biennij, vel triennij
ipse emphy. iura paucos di-
es offerat solutionem sicut p̄
teritij temporis, an sit audien-
dis, dic q̄ sic per text. in. c.
potuit. de loc. licet in obli-
gationibus, que habent diē,
& penam regulariter non
admittitur purgatio more,
vñ. l. traiecticie. §. de illo. ff.
de ac. & obli. & no. in. l. cel-
sus. de arbi. De qua purga-
tione mori, quando admitti-
tur, & quando nō piene tra-
ditur per Dy. & Bar. in. l. i.
fulam. ff. de ver. ob. **4** Sed
quid lapsu tempore domi-
nus sicut sponte recepit, an
nihilominus poterit domi-
nus emphyteoram decicere.
Dic q̄ non, quia taliter reci-
piendo sibi preiudicat in fu-
re deiciendi, nisi fuerit in cō-
trarium profectus, vt not.
per glo. & do. in. d. l. 2. & ad
hoc facit. l. post diem. ff. de le-
ga. cōmissi. **5** Postea que-
ritur pone q̄ emphyteora so-
lam partem sicut soluit, & in
solutione alterius partis per
triennium cessauit, queritur
an possit expelli, videtur q̄
non, ar. l. post diem. tu die cō-
tra ar. l. ob signatione, cū ibi
no. C. de so. & l. tutor. §. lu-
cius. ff. de vsur. Non ob. d. l.
post diem. quia loquitur qñ
solutio particularis recipiē
post moram iam contractã,
hic quando preuenit. Ratio
est, quia priori casu dicitur
dominus recipiendo iuri de-
iciendi sibi iam questio ren-
nuñciare, que ratio cessat in
6 secundo casu. **7** Circa hoc
queritur, pone q̄ emphyteo-
ta decessit duobus heredi-
bus derelictis, quorum vnus
soluit partem suam sicut, al-
ter cessauit, an dominus po-
terit vt vnusq̄ deiscere, dic q̄
sic, vt. l. heredes. §. an ea. ff.
sa. her. ver. idem iuris. et no.
per Bar. & Dy. in. l. stipula-
tionum alie. §. si. de verbo

rum obligat. & l. fraudati. ff. de publ. quod
7 no. quia plerunq̄ contingit de facto. **8** Sed
quid dices de re censuali pro qua singulis an-
nis soluitur aliquid pro censu, an propter cessa-
tionem solutionis poterit quis expelli de re cē-
suali. **9** Gl. dicit q̄ non, & Inn. in. c. constitu-
tus. de reli. do. a **10** & per hoc habes vnã dif-
ferentiam inter rem censualem, & emphyteo-
ticam. Alia etiam est differentia, nam in re cen-
suali transit furtus in accipientem vt in re cen-
suali, tam directum, q̄ vtile, vt no. in. d. c. cō-
stitutus. q̄ non est in re emphyteotica, in qua
solum transit vtile, vt dictum est. **11** Sed circa
b censum b aliqua videamus. Primo quis
possit imponere censum. Secundo quibus
rebus possit imponi census. Tertio quid im-
portat prestatio census, de quibus plene not.
8 per Gos. & c. **9** Host. in sum. de censu. Dic er-
go quantum ad primum q̄ Imperator potest
imponere censum, vt. C. sine cens. vel reli.
l. 1. ff. de censu. l. 1. cū se. Item papa, vt in. c. ac-
cepimus. extra de priuile. Item episcopi prelati
patroni, & fundatores ecclesiarum, vt in. c. cō-
stitutus. de re. do. & in. c. preterea. de cē. cum si.
9 **10** Circa s̄ cūdem quibus rebus imponatur,
Respondeo q̄ dupliciter potest imponi, v3 per
sonis, & rebus, vt in. l. etate. cū. l. i. q. ff. de cē.
licet de iure canonico imponatur rebus tantis,
vt colligitur in. d. c. accepimus, & in. c. pre-
terea. **11** Quo autem ad tertium, dic q̄ de iure
can. aliquando est perceptio census in signum
subiectionis, vt in. c. 2. de cens. & sicut. l. 1. cū
seq. C. de censu. lib. 3. Aliquando est signum p-
cepte libertatis, pura quando ecclesia aliquid
dat pape piper, vel aliud pro censu, quo casu vt
dicitur exempta a subiectione episcopi, & imme-
diate subiecta ipsi pape. **12** Aliquando signum
assumpte solius protectionis, que tamen est mo-
dice vilitatis, vt hec habentur, & not. per gl.
in. c. accepimus. de priuile. & in. c. parte tua. co.
11 tit. **13** Sed quid si emphyteota soluit censum,
rem tamen emphyteoticam deterioret, an pote-
rit expelli, videtur q̄ non, cum sit ius singulare
in ecclesia tantum, ergo in privato erit con-
trarium, ar. in. l. ius singulare. ff. de le. Iaco. de
bel. determinat idem iuris esse in vitro q̄, ar. l.
eden. in fi. C. loc. cum paritas rationis parita-
tē iuris exposcit. l. illud. ff. ad. l. acqui. cū sim.

S V M M A R I V M.
1 An possit peti ab emphyteota, vt sicut soluat,
& a re cadat.
2 Domino an liceat propria aucte emphyteoti-
ca non soluente deiscere.
NEC NON ADMITTENDVM.
1 **2** Solet c dubitari, an vt vnusq̄ possit eodē
libello simul peti, v3 q̄ deiscatur c re, & q̄

missis q̄ eidem Ray. infra certum terminum a elapsum reddere, & restituere p̄missis in pecunia numerata sub obligatione omnium suorum honorum, prout de p̄missis, & alijs constat publico instrumento inde tradito, & rogato per M. muriculam notarium Papie, q̄ quidem instrumentum, ne ipse Phil. ullam possit pretendere ignorantiam, vel excusationem, idem si, nomine, quo supra ex nunc coram vobis exhibet, & producit i forma publica. Jur suū dicit, & proponit idē procur. q̄ supra scriptus Philip. in vna alia parte fuit confessus, & contentus se habuisse, & recepisse in deposito, & ex causa depositi flo. centum boni auri, & iusti ponderis a supra scripto Ray. quos etiam sibi reddere, & restituere p̄missis iura certū terminum iam elapsum sub eadem obligatione honorum suorum, prout etiam de his, & alijs constat publico instrumento tradito, & rogato per supra scriptum notarium, q̄ quidem instrumentum in forma publica ex nunc producit, & exhibet procurator antedictus. Dent q̄ etiam dicit, & proponit ipse procurator, q̄ tēpore dictorum mutui, & obligationum predictarum, p̄fatus Phil. & ante, & post tenuit, & possedit, & hodie tenet, & possidet pro sua, & tanq̄ suam domum vnam muratam cooptam, positam in Papia in porta pertusij, & cui coheret &c. Isti Ray. ex causis memoratis p̄gnori, & hypotece obligatam, q̄ tamen domū ipse Phil. dimittere, & relaxare ipsi Ray. iure pignoris recusavit, & p̄fensualiter licet indebit, & iniuste. Que cum predicta vera sint petita, & requirit. d. di. nomine quo supra per vos, & vestram sententiam diffinitiuam pronunciat, et declarari. d. domū fuisse et eē pignori oblatam, & hypothecatam ex causis, supra scriptis Ray. p̄fatis, & condemnari per vos, & per d. sententiam vestram, & condemnatum iuris remedijs compelli. supra scriptum Phil. ad dimitte dū, & relaxandum iure pignoris, & hypotece domū auctam supra scripto Ray. seu dicto eius noīe simul cum fructibus, dānis, & interesse, passis, factis, ac faciendis, & p̄cedis i futurū, de quibus liquidabitur in p̄cessu, & p̄dicta per vos fieri petat, & executioni mā dari omni via, iuris &c. Deducendo in presentū iudicio & cetera, Saluo iure & cetera. Non asstringens se &c.

S V M M A R I V M.

An plures actiōes possint deduci vno libello. **C**ORAM VOBIS. Circa formā libelli, attende q̄ due diuerse actiōes, et obliōnes deducūt in eo, et ex diuersis causis, quarū altera est realis, v3 hypothecaria, alia p̄sonalis, v3 actiō depositi, & mutui. Sed aduer-

tendū q̄ hypothecaria deducit̄ principāte, alia in cōsequētā. ¶ Vñ reuocari solet in dubiū, an plures actiōes possint in vno, & eodem libello p̄poni, super quo cōclusiue dicit, q̄ aut he plures actiōes iua se hnt, q̄ sua. lata i vna parit excepti. rei. iudi. in alia, & tunc nō p̄nt in eodem libello eodē tempore regulariter proponi isletales plures actiōes, sed locus est electiōni, vt probat i. l. q̄ i herede. §. eligere. ff. de tre, & in. l. cum filijs. §. varijs. ff. de leg. 2. aut ita se hnt, q̄ sententia lata in vna non parit exce. rei. iudi. in alia, & tunc admittitur cumulatio, & propositio plurium actiōnū simul, vt. l. si idē cum eo. ff. de su. om. iudi. & l. heredes. §. de pluribus. ff. fam. her. & quod non p̄t. gl. in. c. querelā. de elec. facit. l. si. de an. excep. De quo vide quod plene no. per Dy. in. c. nullas pluribus. de re iud. lib. 6. & per doct. in. l. edicta. C. de eden. & ego scripsi supra in primo libello. An autem plures p̄sonae ex causis diuersis obligate possint in vno eodē libello conueniri. Puto q̄ non, iuxta ea que dicta sunt in formalibelli plurium reorum debendi. Nā quilibet p̄ se hēre ius deliberandi, & contra quēlibet est offerendum libellus, vt in auc. offeratur. C. de li. contesta. & l. i. ff. de eden. facit. d. l. si. C. de an. excep. ¶ Sed an personalis, & hypothecaria possint simul eodem tempore proponi, & intentari contra eundem dicam infra.

S V M M A R I V M.

- 1 Vnde dicatur mutuum.
- 2 Ecclesia an obligetur ex mutuo.
- 3 Qualiter probetur per actorem, q̄ pecuniaveria est in vtilitate ecclesie, vel ciuitatis, ad hoc vt ci. vel eccl. sint obligate.
- 4 Que solēntas seruetur ad repetendum mutū ciuitatis.
- 5 Mutuans, q̄ agit cōtra ciuitatē, neq̄ pōt p̄bare pecuniā versam, qualiter succurratur.
- 6 Mutuans dicens se pecuniam dedidisse thesaur. an probet mutuum.
- 7 Ciuitas potest petere in integ. et iur. aduersus mutuante m.
- 8 Contra ctus mutui ab hntē potestate legis condende factus est lex.
- 9 Quotplex sit mutū, et ciuile tm, quid.
- 10 Ciuile natura cooperante, quid sit.
- 11 Instrū an redarguatur de falso, q̄ dicat pecuniam numeratā fuisse, & testes dicat pecuniam numeratam non fuisse.
- 12 Cōstitēs receptionē pecunie, quo tpe p̄sumat̄ recepisse, an tpe confessionis, an ante.
- 13 An fundetur inuentio actō. p̄ducentis scriptū in quo est confessio mutui.
- 14 Libellus si loquatur de mutuo, & instrū p̄fecta productum loquatur de p̄missione p̄

pter mutuum, an libellus videtur.
 15 Procurator an obliget dominum ex sua confessione, tam in mutuo ciuili, q̄ generali.
 16 Idem queritur, si in instrumento procure continetur, q̄ procura, possit etiam constiteri.
 M V T V O & ex causa mutui. ¶ Valde frequens est hic tractatus ideoq̄ notari. ¶ Dicitur autem mutuum ex eo q̄ de meo tuum sit, vt in l. 2. §. appellata, ff. si certū p̄ sic tamen q̄ non ipsum mutuum datum, sed tantū dē i codē ḡne restituit, vt in d. l. 2. in prin. & l. cum quid. e. ti. cum si. Et pro hoc colligitur differentia inter contractum venditionis, donationis, & si, i quibus non agit, vt id quod traditur, vel aliud reddat. ¶ Sciendū est autē q̄ ex causa mutui ne dū obligat singularis p̄sona, sed et ecclesia, vt in auc. hoc ius porrectū. C. de fac. san. ec. & et s̄libet cōitas, & vniuersitas, vt l. ciuitas. & ple ne p̄ bar. ff. si cer. pe. Dūm vtroq̄ casu p̄bet q̄ pecunia sit versa in vtilitatē ciuitatis, v̄ p̄ ecclesie, vt plene et no. p̄ Inn. i. c. de depo. Et ad q̄ ita eo. n. scripsi i gl. sup. ver. sub eadē oblo ne honorū. ¶ Sed circa p̄dicta, q̄rit qualiter p̄betur q̄ creditorē pecuniam esse versam in vtilitatē ciuitatis, vel ecclesie, distinguere secundum bar. vbi supra aut ciuitas illa, v̄ rep̄n̄antes ipsam receperūt pecuniā mutuo in certam cām, & tūc p̄sumitur versa in eius vtilitatē, aut si indicus ciuitatis pecuniā mutuo sumpsit, et tunc habuit mādātū sp̄ale ad accipiēdū pecuniā mutuo i certā cām, et tūc p̄sumit̄ ȳ lam i illā cām, & in eius vtilitatē, ar. in l. q̄ hēbat. ff. de insti. aut nō hēbat sp̄ale mandatū ad accipiēdū pecuniā in certam cām, & tunc sufficit q̄ si indicus, dicat, & cōstituat se in certā causam recipere, & p̄sumitur eodē casu ipsa pecunia in d. cām conuersa, licet aliter nō appareat de ipsa conuersione, ar. l. 1. §. vbi aut. ver. quādo q̄ querit. ff. de exer. & ita sentit Azo. in sum. de exe. Quādoq̄ nullū hēbat sp̄ale mandatū sup. pecunia mutuo assumēda, sed simp̄r hēbat administrationē ciuitatis, & tūc p̄bari debet p̄ testes, vel in s̄tra, q̄ ipsa pecunia sit conuersa in vtilitatem ciuitatis, & hoc casu locum h̄z. d. l. ciuitas. & auc. hoc ius porrectū. s̄z gl. & do. in d. l. 1. §. ita. ¶ Hic ḡnālis quero, que solēntas seruari ad repetēdū mutū ciuitatis a gl. 2. i. d. l. ciuitas. ff. si cer. pe. dicit q̄ creditor debet probare pecuniā versam in vtilitatem ciuitatis, dicit ibi hoc esse verū q̄ administrator ciuitatis cit̄ ibi p̄tate sibi concessa p̄t accipere mutū, s̄z si habuit i mādātis ad accipiēdū pecuniā mutuo sp̄aliter nō incūbit onus p̄bādi credito ri, sicut nō incūberet cū cōtra x̄iūser cū ciuitate vel eius ḡnāli cōs. qd̄ vicē populi rep̄ntat, vt dicit gl. singu. quod non alibi sic loquens

.C. que sit, lon. cōsue. in ru. a. No. q̄n̄ ciuitas accipit pecuniā mutuo, et p̄ lo. d̄ imo. et barba. i. d. c. primo depōsi.
 .C. que sit, lon. cōsue. in ru. a. No. q̄n̄ ciuitas accipit pecuniā mutuo, et q̄ hec p̄batio nō sit necc̄ia ex quo speciale mādātū h̄z, est casus i. l. hēbat. ff. de insti. Fallit si mādātū sp̄ale habuisset ad accipiēdū pecuniā mutuo i certā cāz cōuertē, nam tūc mutans debet esse curiosus, vt i cāz cōuertur, saluo nisi accipiens pecuniam mutuo dixerit q̄ in illam causam pecuniam assumēbat, tex. est in l. 2. §. vbi autem. ver. vnde queritur, & ver. sed & si in precijs. ff. de exerc. Si ergo cautus, qui contrahis cum talibus administratoribus, vt in instr̄o facias apponi verba p̄dicta ad omne dubium remouendū, facit istū, de exce. §. diuersum. Probat autem pecuniam mutuos esse versam, primo per probationes hoc necessario concludentes, secundo per coniecturas, puta si consi. ciuitatis presente administratore accipit pecuniam, vel etiam q̄z tunc ciuitas egebat pecunia, secundum q̄z in auc. hoc ius porrectum, Guil. tamen dixit semper requiri probationes necessariō concludentes, sed hoc non placet Inno. in c. 1. extra de depo. dic. vt ibi, conclude ergo q̄ hec. l. habet locum in administratore ciuitatis, qui ex generali mandato habet potentiam accipiēdi pecuniā mutuo. ¶ Succurrit autē mutuat cum probare non potest pecuniam versam in vtilitatem, vt agat contra ciuitatem. Si autem opponitur q̄ in vtilitatem ciuitatis pecunia nō est versa facit citari administratorem, vt cause ipse assistat, vt. C. de euic. l. parentes, & si non probat mandatum suum tenebitur de dolo ex quo se administratorem asseruit, vt. l. si legata rius, & l. quidam. ff. de do. in glo. probato autem mandato, nisi si ipse probet pecuniam fore versam in vtilitatem ciuitatis conuenietur conditione ob causam, eo q̄ pecunia fuit data vt in vtilitatem ciuitatis conuerteretur, & conuersa non est. ¶ Sed quid si ipse dicit dedit eam thesaurario non habui vterius me intramittere. Dic q̄ mutuos poterit agere contra ciuitatem, vt contra thesaurarium dedit sua iura. Nam per hoc consequeretur mutuos pecuniam sine ciuitatis dispendio vt. l. in creditore. in prin. ff. de euic. & hoc modo practica legem istam. ¶ Item aduerte q̄ licet creditori non incumbat onus probandū fuisse pecuniam versam in vtilitatem ciuitatis, vt in casibus, supra dictis, tamen ciuitas poterit petere restitū. in integr. & restituetur sione probata non ex clausula rei publice, vt. l. res publica, C. qui. ex causa. ma. sed ex clausula generali, si qua mihi iusta & c. restituetur probata lesione, & nō alr. cum in ciuitate

a No. quoniam
plex est mutui,
videtur gl. p. bar.
i. l. 2. §. si. ff. si
cer. pe. bal. in
rub. C. eo. ff.

b Si cōuenia
tur an bienniu
addit, & vide
Pau. in. c. si. de
pig. vbi dicit
q. debitor pot
agere triplici
via s. debet p
bare pecuniā
non nume. sed
ante biennium
est, secus quia
presumitur q.
debitor anxie
tate habēdi pe
cuniam fuerit
confessus.

sunt sp. homines industrii.
Secus autem in minore ac
cipiente pecuniam fenori, q.
non habet aliter probare de
lesione, vt. l. 1. C. si aduer.
cre. & ibi per Cyn. saluo ni
si probat dictum i. minorem i.
districtum, vt no. glo. in. l. 1.
secundum primam lec. C. g.
& aduer. quos. C. + Ite scias
q. contractus mutui ab ha
bente potestate legem con
dendi sit lex, vt. ff. de publ.
l. cesar. C. de do. int. vi. &
vx. l. pe. sicut per. l. omnes
subditi possunt ligari ita per
cōtractus. Ideo iudicus cō
stitutus ad accipiendam pe
cuniam mutuo, & ad obligā
dum ciuitatem, & ciues sin
gulares poterit eos singula
riter obligare, itaq. in quēli
ber singulariter poterit fieri
executio debite, licet alias p.
debito ciuitatis singulares ci
ues non sint vexandi, vt. l.
1. ff. q. cuiuscq. vniuer. no. &
hoc mirū, quia sicut pro deli
ctis ciuitatis obligantur sin
gulares ciues, et. l. metum. §.
aduer. ff. q. me. c. a. de re.
i. u. l. aliud. §. refertur. ita per
contractum vt. ff. de iudi. l.
omnem. Conclude etiā vnū
singulare, quod qui suo noīe
mutuam pecuniam sumere
non potest, nisi i. certo casu,
in eo casu nunq. pecuniam
assumpsisse presumitur, nisi
sit miles, vt. l. pe. ad mace. p.
locum a special. i. An. in. d. l.
ciuitas. ff. si cer. pe. C. Que
a ro quoruplex a est mutuū.
Respondeo mutuū esse tri
plex. Est enim quoddam na
turale tantum, quoddam ci
uile tantum, quoddam autē
ciuile, cui natura cooperat.
Naturale quidem mutuū
tantum est, quando res que
dare tibi mutuo a me tradit
vel ab alio nomine meo, vt,
l. certi cōditio. in. si. & l. in
gularia. et. l. p. inde. ff. si cer.
pe. & no. per bar. in. l. 2. §.
9 appellata. eo. ti. C. + Ciuili-

ter vero tantum est illud, quod per simplicem
oris confessionem cōtrahitur, puta cum dicit.
Talis fuit confessus habuisse, & recepisse mu
tuo & c. vt hic. & talis modus contrahendi est
in communi stilo, & vsu, de quo loquitur. l. 1.
& c. 2. & l. si ex cautione. C. de non nu. pe. et iu
sti. de lit. ob. in prin. Cuius quidem mutui na
tura est, vt ille qui sic confessus est, si conuenia
b tur b ante biennium possit opponere excep.
non nu. pe. nisi ipsi exceptioni expresse renun
ciasset, vt sit quotidie in instrumentis. Post bi
ennium vero habetis clausum ne possit talem
excep. opponere, quia presumitur numerata,
nisi probet contrarium, vt hic habetur in. l.
in contractibus, in prin. & l. si ex causone,
cum si. C. de non nu. pe. & eo. modo presumit
numerata, si notarius dicat in instrō q. talis nu
merauit, vt talis mutuo habuit, & recepit, vel
sit ita y. ba, q. actū naturale significant accessisse,
s. tū caueat notar. ius ne his verbis vtrius, nisi
videat pecuniam in present. vt ibi nota. doc.
10 C. + Ciuile autem mutuū, cui natura coopera
tur est illud, quādo stipulatio intercessit de mu
tuo restituento facta numeratione, vel ante, de
quo loq. l. si ita fuero. i. ff. et. l. cū. n. ff. de noua.
verū quāuis in specie mutuata q. appareat obli
gatus ad restitutionem mutui, teneat etiam si
casu sortuito periret. l. incendium. C. si cer. pe.
& l. q. te. ff. e. ti. q. restitutio est fida in eadem
bonitate. l. cū qd. ff. si cer. pe. et. l. triticū. ff. de
11 ver. ob. + Pro defensione pmissorū, q. de aliqui
bus, & primo querit, ecce notarius dixit in in
strumento Titius fuit confessus se. captiu. mu
tuo recepisse, testes vero in instrumento descri
pti, dnt q. nulla intercessit pecunia, nec nume
ratio, an ex hoc redarguatur instrumentū de
falso. Et certe dicendum est, q. non, quia instru
mentum loquitur de mutuo ciuili, testes vero
deponunt super mutuo naturali, & sic sunt di
uersi non aduersi, vt tenet bar. in. l. singularia.
in si. si cer. pe. vnde non probat hoc esse, &
cetera, vt. l. non hoc. C. vnde cog. & l. neque
natales. C. de proba. facit quod no. bar. in. l. p.
12 dia. ff. de acqui. pos. + deinde circa hoc insurgit
tale dubium, posito q. si quis constitatur, an
presumatur recepisse pecuniam tempore ipsius
confessionis conscripti instrumenti, an vero re
tro ante ipsam confessionem. Et videtur q. p.
sumptio sit ipsam recepisse retro, quia ista ver
ba recepisse sunt preteriti temporis, & plusq.
perfecti, ergo representant, & important actū
numerationis fuisse gestum retro, non autem
de present. vt. l. aurelius. §. titius seyo. ff. de li.
le. in si. sui. In oppositum deter. bar. i. l. si ita si
pulsatus. §. grifogonus. ff. verb. ob. & in. l. certi
conditio. §. si nummos. ff. si cer. pe. & d. l. pr.
dia.

dia. ff. de acqui. pos. & plenius in l. post dotem ff. sol. ma. quia in re dubia verba, & eorum significationes referenda sunt ad ipsi in scri. qñ adus qui geritur est talis nãe, vt poterit interuenisse eo tpe. ar. d. s. grifogonus, & qñ alibi dicitur in materia. l. sciendum. ff. de ver. ob. qñ in psumptio confundere, si testes in instrò descripi dicerent pecuniã nullam tunc fuisse numeratã, nec tñ p hoc ipugnaretur virtus in scri, quia eo casu intelligendũ esset: de numeratione longa, vel

13 proxima retro facta añ ipm instrm. ¶ Quid dices si in libello dicitur sic. Dñe iudex dico me mutasse Sèpronio. c. & ide pduco instrm, in quo confessus est se mutuo a me recepisse dicto, an sit p. d. instrm probata mea intentio, vel petitio, dic bñ qñ sic, scdm Bar. vbi supra, quia Verbum mutui sic, ita verificat in actu facto. sicut in vero, & mutuo ciuili, sicut in naturali.

14 ¶ Sed qd si productio, d. libello ad eius pbatatione produco instrm, in quo nedũ continetur confessio, de qua supra, sed et qñ ipse Sèpronius solenniter promissit. d. pecuniã restituere, prout cõiter sit in instris, an procedit. d. libellus, vñ qñ non, quia p formã d. libelli, vñ intentata certã condõ de mutuo, de qua in l. certi condõ. in prin. ff. si cer. peta. & instrm probat de actione ex stipulatu. vt. l. si ita fuero stipulatus. in fi. & l. cum. n. ff. de no. In contrariũ facit, quia verba libelli dñt interpretari scdm proferentẽ, vt l. si quis intentione. ff. de iud. vñ erit intelligendũ de mutuo, cui natura cooperatur. Aduerte qñ Bar. sibi in hoc fuit contrarius, nam. in. d. s. grifogonus. circa si. tenere voluit primam pte, deinde in. d. s. si nũmos. tenuit scdam, & eam puto versus, vñ pp hoc, & alia facta sunt i bonis terris, et prouincijs, statuta seu capla, qñ qñ liber petitio, qñ rẽ continet, & cãm, intelligat

15 ¶ tollerabilis. ¶ Amplius qñritur si aliquis sit constitutus procurator a ad recipiendũ pecuniã mutuo, an si constituteur, tã in mutuo ciuili, qñ et naturali, ut supra dcm est obliget dñm. vñ qñ sic, quia cũ sit mandatũ ad contrahendum mutuum, ergo eius mandatũ extẽditur ad vtrũqñ. In contrariũ deter. Barto. in. l. ij. s. verbis, ff. si cer. pe. & est rõ scdm eum, quia illud verbum ad recipiendũ hz qualificare, & restringere illud verbũ mutuo ad ipm actum naturalem tm, idqñ ipse dñs de ciuili mutuo non obligabitur, ar. in. l. ij. s. si mutua. ff. si qd in frau. pat. & ff. de

16 not. l. debitorẽ meũ. cũ ibi not. ¶ Quid ergo si in ipso instrò procure sit dcm procur. constituit ad accipiendũ mutuo, & ad constidendũ pecuniam ipsam recepisse, an tunc obligabit dñs si ipse pecu. simplr consteat pecuniã mutuo recepisse vñ qñ sic, quia hoc est expressum in mã dato. In contrarium deter. idẽ Bar. vbi supra,

& rõ quia illa verba que subiiciuntur ad constidendũ se recepisse &c. sunt itelligenda de pecunia recepta, qñ accipiendam mandauit, cum dixit ad accipiendum mutuo &c. nã illa verba añ intellecta iportarẽ de natione, que in dubio non vñ procura. concessã, vt. l. silustria. in prin. ff. de do. & l. contraria iuris ciui. s. si. ff. de pact.

SVMMA RIVM.
1 Vire an oi iure sint prohibite. nu. 2. 3. & 4.
5 Que sit causa prohibitiõis vsurarum, tã iure diuino, qñ cano. & que causa permisiõis de iure ciui. nu. 6.

SINE ALIQVA vsurarũ cõuentione. ¶ Hic ergo diligẽter aduertat, qñ mundus hodie non subsistet, nec regẽt, nisi de vsuris, nã charitas mortua ẽ,

b et dilectio pximi. b ¶ Vi deamus igit an oi iure sint ipse vsure prohibite, vel aliquo iure cõcessite, de qua q. plene tractauit Tho. de Aquino in suo lib. qui intitulat scda scde. q. lxxvi. afs. lxxviii. & per Gratianum i decreto. xliij. q. j. cum se. & per Cy. in auct. ad hoc. C. de vsu. & arguẽdo vñ qñ vsure sunt pmisse iure naturali. Certum ẽ enim qñ iuri, & rõni naturali congruit, vt bñficiẽti bñficiam, alioquin vñtum esset ingrati tudinis, qñ fontẽ exurit pietatis, vt. l. sed si lege. s. cõsoluit. ff. de pe. her. dare aut mutuaĩ pro remuneratione seruitij accepti, vñ esse concessum. Preterea iure naturali, licet cuiuncq; de suo dare, & a dante spontane recipere, ut. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iu. & l. traditionibus. C. de pact. l. traditio. ff. de acqui. rer. do. cum si, sed ille qui pecuniã mutuo

a ¶ Nota, quod procurator cõstitutus ad recipiendum pecuniam mutuo, si constetur se recepisse nõ obligatur dñs.

b Not, hic multa pulchra, de vsuris, vide leuitici. xxv. ca. & exodi. xxij. c. & deuteronomo. xxiiij. & psal. xxiii. i. c. domine qs habitabit. & Ezechiel. xv. iij. & Luce. xv. c. & c. quare in omnibus. de vsu. & in. c. quoniã multi. xlvi. di sũctio.

a **Rursū &c.**
 vide in auct. de
 ce. mis. glo. &
 Bar. in auct. ad
 hoc. C. de vsu.
 glo. l. & ibi ab-
 ba. in. c. quare i
 oibus. de vsu.
 glo. j. in. c. quid
 dicam. xxxiiij.
 q. liij. gl. in uer.
 decimas. in. c. j.
 de vsu. libr. vj.
 Io. An. de imo.
 in clem. j. super
 glo. in ver. hu-
 mana. de vsu.
 Io. An. in regu
 la peccatum. de
 reg. iur. lib. vi.
 in mercu. li. 6.
 Abb. in. c. cum
 sit generale. in
 ix. col. ver. j. te
 nendo. de for.
 compe. Angel.
 consi. cccxix. et
 consi. cclxxij.
 Car. zab. consi.
 lxxviii. in vlt.
 col. Ant. de pra
 to veteri consil.
 xlix. l. 4. vol.
 inter consi. do.
 Alexā. de imo.
 Car. Alex. i. c.
 j. x. distin. archi
 episcopus Flo.
 in. ij. parte sue
 summe. ca. vj.
 summa angeli-
 ca. in ver. vsu-
 ra. la. j. i prima
 quest. &c.

assumpfit, spōte dat ipsam
 2 vsurā, ergo &c. **¶ Rur-**
 3 sum a vř permissa de iure
 ci. vt p3 tñ in iure fōse, q̄
 C. & auct. in ti. de vsu. Am-
 plius etiā vř permissa iure
 de: retori in. c. salubriter.
 & i. c. nauigari. cū ibi no.
 de usu. Ceterum vř fore p-
 missa iure diu. per id qđ
 dñ Luce. xix. ego uentens
 cū vřuris exegitsem illā. s.
 pecunias mutarā, & in de-
 utero. 24. Non feneraberis
 fr̄ i tuo, sed alieno, &
 xxix. c. feneraberis genti-
 bus multis. Pro hac parte
 induco expresse tex. quem
 non alle. Tho. p̄dictus ec-
 clesiastic. xxxix. c. ubi sic di-
 cit. Fenerare pximo tuo
 in tpe necessitatis illius, &
 iterum redde pximo tuo
 in tpe suo, multi quasi in-
 uentionē estimauerūt senus
 & p̄stiterunt molestiā his
 qui se adiuuerunt, donec
 accipiāt osculātur manum
 dñis, & in p̄missionibus
 humiliāt vocē suā, & i tpe
 redditōis postulabit tps,
 & loq̄tur verba tedij, &
 murmuratiōis, & tps cau-
 sabitur. Si autem potuerit
 reddere aduersabitur, soli-
 diuix reddet dimidium, &
 computabit illud quasi in-
 uentionem. Si autē fraudā-
 bit illum pecunia sua, &
 possidebit illum inimicum
 gratis, & conuitia, & male-
 dicta reddet illi. Et p̄ ho-
 nore, & beneficio reddet il-
 li contumeliam, multi non
 causa nequitie non fenerati
 sunt, sed fraudari gratis ti-
 muerunt &c. & eo. li. c. 3.
 scribitur. Noli fenerari ho-
 mini fortiori te, q̄ si fenera-
 ris tanq̄ perditum habe-
 3 **¶** Deinde vř oī iure pmis-
 sum recipere hanc cōmo-
 ditatem, quam vsuram ap-
 pellamus, licet, n. cuiusq̄
 habere commoditatem, &
 premium ex argēto i mas-

sa commodato secundum eundem Tho. ut de
 equo, aut domo, vel libro ad vsum mutuo cō-
 cesso, vel cōmodato. Cur ergo non sic in pec-
 nu. mutuo cōcessa. Preterea scđm eundē Tho.
 licet p̄mium accipere de pecunia alij concessa
 ad ostentationē, vel ad ponendum loco pigno-
 ris, cur ergo non sic dicitur in pecu. ad nume-
 rum concessa, porro tē scđm eundē licitum est
 de pecu. q̄ quis ponit apud mercatorē, vel ar-
 tificem exigere partē aliq̄ lucri, & pacisci de
 aliqua parte lucri, & sibi danda, ergo sic vř li-
 citum in eo qui pecu. ponit ex cā mutui apud
 aliq̄ indigentem. Insuper scđm eundē ille
 qui mutuo dat pecu. nō pot̄ licite pacisci de ali-
 quo sibi dando in recompensationē damni sui,
 per q̄ ei subtrahitur aliq̄uid, q̄a per hoc nō uē-
 ditur vsus pecunie, sed vltatur dñum. cur er-
 go non sic erit in quocunq̄ casu cum pecunia
 non possit in alium transferri sine dāno dñis,
 q̄ fuisse de ea p̄dium empturus, vel mercimo-
 nia, & q̄ mutuo submittitur, se periculo p-
 4 ditōis eius multis, & uarijs modis. **¶** In cō-
 trarium vř q̄ oī iure sit prohibita. Primo iure
 naturali, q̄a contra naturā est, q̄ pecunia germi-
 net pecuniā. Itē quia est naturale instinctum,
 quo hō hōi ad seruiēdum alligatur. Deinde p-
 hibita est de iure diuino exodi. xxxij. cum dñ. si
 pecuniā mutuo dederis pupulo meo pauperi,
 non vrgebis eū quasi exactor. nec vsuris op-
 primes, & in psalmo scribitur, & q̄ pecuniam
 suā non dederit ad vsurā, & in Euangelio Ma-
 thei. mutuū dantes, nō hīl inde sperantes. Iure tē
 cano. est phibita, & diuino simul, vt p3. 24.
 q. i. cum seq. p̄ to. & cle. i. de vsu. Amplius vř
 tē phibita iure ciuili, quo Imperator dicit q̄
 leges non dedignantur imitari sacros canones
 vt in auct. de eccl. ti. & mandat Imperator ob-
 seruari quattuor gñalia cōcilia, & in eis depo-
 sita, in quibus prohibita est vsura, vt. l. i. C. de
 sum. tri. & si. ca. Sed ad hec per aliquos rñdet
 q̄ in ceteris, p̄ter q̄ in vsuris simul, d. concilia
 obseruari, si. n. ad vsuras se Imperator refer-
 re voluisset iā nō sp̄litter, & exp̄ se super illis
 tractatū sic p̄lixum, et earū permissuum iheri
 volu. fōse. C. & auct. mandasset, ne Papa cui
 tunc ipse iperator noticiā fecit de compilatiōe
 per eum facta. C. & aliorū librorū consentis-
 set, put fecit, sed phibuisse vt. d. vsure conce-
 derentur. Adde cū ipse Papa tunc consenserit,
 vt hñ in ep̄la inter clara, & ep̄la reddētes ho-
 norem, C. de sum. tri. nec expresse ordinationē
 iperatoris in hoc contradicit, vř scđm eos cō-
 cludi posse q̄ ipse vsure pmissis sint, iā a Papa,
 q̄ ab iperatore, & sic vtroq̄ iure. Quid ergo
 dicendum sinat, & conclusiue idem Tho. fate-
 tur ipsam vsuram iure diu. & cano. esse phi-

bitam, de iure aut civilis esse permissam, et superest aut videre que est causa prohibitionis iure diuini, & cano. & q̄ sit causa prohibitionis iuris civilis, ubi aduerent. q̄ causa prohibitionis, scdm aliquos fuit multiplex, vt refert Inn. i. c. de vsur. Prima fuit ad euitandum, ne hoies fierent idolatre, q̄bia scribitur vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Scda ne hoies desererēt agriculturam intēdentes lucro vsure, & p̄ hec submergerent paupes, & occiderent, quia sequerentur fames, & caristie. Tertia ne diuites q̄ mutuo sumerēt; aliqua necessitate cogēte efficerentur paupes, que paupertas est periculosa, vt inq̄t Salomon, paupertas ē, neq̄ diuitias dederis mihi dñe. Quarta q̄ offenditur proximus, & amor naturalis, q̄ est alter alterius onera sustinere, & charitas minuitur. Quinta rō est scdm s̄ Tho. q̄ vsura nō aliud est, q̄ p̄cium vsus pecunie mutuate, vsus aut huius pecunie, nil aliud est, q̄ ipsa rei consumptio, sicut ē in vino, frumento, & alijs q̄ mutuari p̄nt. si ergo q̄ velit restōne equalis q̄ritatis, & p̄cium vsus eius, seq̄t q̄ velit duas recompensationes pro eod. qd̄ diuine repugnat iustitie, sed ista rō parum vrget, q̄ sic dici posset prohiberi lucrum, vel emolumentum recipi ex massa argēti, vel pecunia in sacco ad ostensionē consignatam, cuius contrarium ipse determinat, vt supra dixi. Sexta vt credo potuit esse, vt refrenetur, & cōpescatur nimis ardor auaritie, & vanagloria, & p̄pōsitas, & alia vicia q̄ producuntur ex pecunie abundantia. Septima additur, ne hoies sollicitudo circa doctri, bonarum artiu, et viciū ex labore manuum q̄rendo depereat, & pigritie hō, & somnolētie deditus sine spe huius impudici redditus, qui festa non celebrat, & die, nō stūq̄ laborat aio, & in breui marcescatur, & pereat. Et rō aut permissiua vsurarum de iure civilis ea fuit, secundum Tho. quia lex humana, que data est populo, considerauit solum populi vtilitatem, que ex negotiatione procedit, ne ergo hmōi vtilitates impedirentur vsuras concessit non tanq̄ iustas, secundum diuinam legē, sed tanq̄ viles ad humanam cōionē sustinendam, sicut in pluribus lex humana multa peccata relinquit impunita, & sustinet ea tanq̄ licita, q̄ lex diuina prohibet, & punit tanq̄ iniusta, vt patet in empore, & venditore, qui carius emit, & vendit, q̄ l. humana sustinet, nisi sit excessus vsura dimidiam, & tñ l. diuina hec dñant, ut plene disputat idem Tho. in lib. supra scripto. q. lxxvij. sic & in alijs casibus, quos s̄t longum esset exprimere. vouerūt aut quidam dicere, q̄ nulla est vsus, nec necessaria rō, quare vsura sit prohibita, Et ob hoc voluerunt quidam dīscete q̄ abstinere ab usu, iure di

uino, ponitur inter consilii, non autem inter p̄cepta, sicut, & illud est de consilii, quia dicitur in Buangelio, si vis saluus esse, v̄de omnia que habes, & da pauperibus, & illud viderate inie habes, & si multa. Et ex hoc dñi ipsi, q̄ nō cōtrahitur peccatum mortale ex contractu vsure, sed solum veniale, quia hylarem datorem dī ligat Deus, & iste non hylatier feruit, sed cupiditate lucri, q̄ opi. per eundem Tho. reprobat, dicens q̄ mutuo concedere est inter consilii. & quo ad hoc est meritiorum, sed vltra mutuum quicq̄ accipere, hoc cadit sub p̄cepto, per ea q̄ dīcta sunt, vnde qui ultra aliqd̄ accipit, mortaliter peccat, quia scriptum est, q̄ non obediēt principi morte moriatur, imo scdm alios ē si a principio solum veniale cōtraheret pctm, in p̄ frequentiam, & consuetudine actum veniale soluitur, & efficitur mortale, ar. de pe. di. j. c. medicina. ver. tres sunt, in fin. & hec opin. Tho. hodie approbata est in cle. j. s. fi. de vsu, vbi dicitur q̄ qui p̄tinaciter affirmat vsuram non esse peccatum, censetur h̄reticus. Et quidā sunt tñ qui voluerunt facere dīam, an qs̄ mutuet ex quadā necessitate propria, vel lucri cupiditate. Alij sunt qui solū respiciunt hūanā q̄ritatem q̄ percipitur, an transeat. x. pro ceterario, vel sit ab inde infra q̄oia reprobant p̄ ea q̄ traduntur. 13. q. 3. & 4. per to. Alij vero dñt q̄ aut quis generatur p̄ximo egeno ad succurrēdū eius necessitati, & tunc licite p̄t hoc facere, p̄ id qd̄ h̄t in. d. c. ecclīasticis. 28. aut fenenerat cupiditate lucri, & tunc prohibet, & licite facit, vt in alijs iuribus. Sunt tñ nō nulli, qui dñt q̄ nimia clericorū multitudo, & nimia vsurariorū phibitio statū destruit laycorū. Sed q̄ oē malum acquisitū, seu illicite p̄ceptum cadit in mortale peccatum multisq̄, & inexcogitatis modis alienū accipitur, seu rapit, & qui in vno peccauerit, oīum factus est reus, vt in. c. desolat. de re. iu. q̄s in t̄ris periculis pos sit fieri saluus, penitus ignoramus, nisi forte soli infantes, nam clerici, & fratres mendicantes ēt de talibus sunt nocentes. In oibus aut supra scriptis acquiescendū est decisio. Scē m̄ris ecclīe, & theologorum snie, creditur tñ a pluribus contra, iō clerici simul conuenerunt sic acriter prohibere vsuras, q̄ Imperiales sanctōnes, vt laycos eorum iurisdōni submitterent sic et i diuersis alijs casibus submittere studuerunt. Ful preterea aliquā interrogatus a mercatoribus de tali. q. Ecce aliqs̄ vult deponere pecuniam apud mercatorem ad dandum, et sustinendum partem lucri, et damni dicit mercator, ego nollem venire ad disensionem aliq̄ tecū in mō calculandi lucrū, et dānū, sum cōsentus sup me suscipere oē piculū cōtingēs i pecu-

FORMA LIBEL. IN ACTIO. HYPOTHE.

nia & mercantia, & lucro, & dāno pro aliqua certa q̄tate annali. Queritur hic, an talis cōuentio cadat in peccatum consule theologos.

S V M M A R I V M.

- 1 Pena apposta, si non restit. mutuum ad cert. tempus, an exigi possit.
- 2 Pluribus locis soloni destinatis, an in quolibet insolidum conueniri possit debitor.
- 3 Quam actio, intenet mutans si ex instrō mutui appareat stipulo, an certi conditio, an actio ex stipulatu.
- 4 Libel. continens plures acti. quarum non admittitur concursus reprobatur.
- 5 An saluetur libel. in quo dicitur titio numerata esse, c. que reddere promisit.
- 6 Que actio queratur vtilis, an directa ex stipulato, ad iuncta mutuo.
- 7 In alijs casibus, an queratur dño per procuratorem directa actio, preterq̄ in numeratione pecunie sine cessione.
- 8 Distinctio facta in mutuo, an hēat locū in alijs casibus, in quibus subiicitur stipulatio.

AC RBSTITVERE PROMISIT.

- 1 **¶** Aduert, quia in hac promissione de solus dō, & restituendo aliq̄ solet adijci pena, si nō fiat ad terminum. solo, & dubitatur an talis pena exigi possit, sup̄ quo dubio scdm̄ doc. vt refert Cy. & Ia. bu. in. l. cū alle. C. de vsu. distinguitur, aut pena adijci dationis pecunie, & tūc presumitur esse adiecta in fraudē usurarum, sicq̄ de iure cano. peti nō pōt, aut adijci factō, & tunc scdm̄ alios quos peti pōt, scdm̄ alios non, q̄ scdm̄ ipm̄ subiicit loco dationis pecunie, v. puta. Si non solueris promissis stare in tali loco sub pena flo. c. & sic pena ponit eodē tpe in contractu, & id non v3. Secus aut si poneret post ipm̄ contractum, & nō p̄ Bar. in. l. cum seruis ita. ff. de cond. & demon. vbi vide. Preterea t̄ aduertendū, q̄ in hac promissione consuevit iterum exprimi locus in quo fienda est solō, vt sit in iobus cōiter instris oblonum, & tunc fienda est solō in loco deterioro, & sic sūt plura loca soloni designata, vt ponit in instris moderni t̄pis, erit in electione creditoris debitorē conuenire in quo loco sibi magis placuerit post lapsum terminū, vt in. l. 3. in princ. ff. de eo q̄ cer. lo. an̄ vero termini lapsum est in electione debitoris soluere i quo loco sibi placuerit nisi
- 2 contrarium sit actū. **¶** Sed hic dubitat si plura loca fuerit soloni destinata, an insolidū conueniri poterit debitor in quolibet loco. Et v̄ q̄ non, imo p̄ appōnē plurium locorū copulata, v̄ q̄ sit sc̄a diuisio debiti p̄ rata cuiuslibet loci, vt probat tex. in. d. l. 3. §. si q̄s ita. lo. i. p̄ quē tex. v̄r̄ destrui & annihilari oia instra moderni t̄pis, q̄bus dicitur q̄ talis promissio solvere Mediolani, Papie, Cremonae, & alibi &c. Nam p̄ hoc v̄r̄ q̄ solū p̄ parte i quolibet loco possit debitor conueniri, & non insolidū, sicq̄ p̄ hec annihilat ipm̄ debiti. Aduert hic dicitur enim Bar. i. d. §. si q̄s ita. q̄ aut plura loca adijciuntur alternatiue, & tunc aut ponit limitatiue, aut indefinitē puta cum c̄sa, & in quocunq̄ loco &c. P̄rio casu vbi limitatiue, tunc v̄r̄ facta debiti diuisio pro rata cuiuslibet loci, & sic p̄ rata tū pro pte poterit ipse debitor i quolibet loco conueniri p̄ tex. in. d. §. si q̄s ita. Sc̄o casu cū post designationē plurim̄ locorū subiicit illa ḡnalis c̄sa, & in quolibet alio loco &c. tūc scdm̄ eum ne ex indefinita, & nimia diuisione debiti stipulo reddat inutilis fienda erit interpretatio, q̄ solui deat totū i quolibet loco ar. in. l. quotiens. ff. de re. du. & l. quotiens. de verb. ob. & ita seruat ḡnalis consuetudo verūm̄ consuetudo ad oē dubium tollendū laudabile est ponere i instrō, q̄ promissio soluere insolidū in quolibet loco, vel ponere loca alternatiue, ubi aut̄ unus solus locus esset soloni limitatus, vel designatus, an alio loco possit debitor conueniri, & v̄r̄ dicendū est scdm̄ veram & cōm̄ opi. q̄ sic ille in ipso alio loco ipse debitor hēat domicilium, vt plene no. in. l. j. ff. de eo q̄ cer. loc. & l. i. C. vbi conue. q̄ cer. lo. da. pro. & ibi per Azo. in sum. & p̄ gl. in. l. h̄s ab̄ns. §. si. et. l. cum q̄ cer. lo. de iudi. Si tū ipse debitor conueniat alibi, q̄ in loco destinate soloni hēbit rō sui interesse, ac ē interesse actoris. vt. l. ii. in princ. & l. 3. in princ. & §. si q̄s ita. & §. nunc de off. d. & ibi per
- 3 Bar. ff. de eo q̄ cer. lo. **¶** Nunc aut̄ q̄ritur p̄ declaratione huius libelli. Pone q̄ aligs mutuum uit. c. & stipulatu est illa sibi restitui, vt sonat verba modernorū instru. quam actionē debitor creditor proponere i libello, vel certi condōnē, q̄ ex mutuo cōpetit. vt. l. certi condōnē. in princ. ff. si cer. pe. vel actionē ex stipulatu. §. hic est pro clariori solone aduertendū, & decurrēdū ad distinctionē traditam p̄ Cy. in. l. ab̄ns. C. si cer. pe. & Bar. latius i. l. certū condōnē. §. s̄m̄ m̄ os. ff. si cer. pe. Qui sic d̄nt oia colligendo q̄nq̄ numero noie meo, & stipulor noie meo. Q̄ n̄q̄ nū ero noie meo, & stipulor noie alio. Q̄ n̄q̄ nūcro noie alieno, & stipulor noie alie meo. P̄rio casu subdistim̄ que scdm̄ Bar. aut stipulo est totalit̄ ut illis, & efficax ad agendū, aut ē penitus & oino inutilis, aut est vtilis solū quo ad ḡd, quia producit solū naturalē oblonem.

Si quid sit oino utilis, & tunc aut constat, qd numeratio fuit facta cā ipsē stipponis, & tūc est agendū ex sola stipōne non aut ex numeratione, vt. l. si ita seruo stipulatus, in fin. & l. cū n. ff. de noua. † Et ex hoc reprobatur libellus scdm Cy. & alios in quo sic proponit. Dico qd numerati titio. c. q̄ restituer. pmisit q̄re ipm peto ex causis pdictis condēnari & c. nam hic proponunt plures actiones simul quarum non admittit concursus. vt. l. nemo. §. quatuor. ff. de re. iur. & l. qd̄ in hīdē. §. eligere. ff. de tribu. Sifr scdm aliquos reprobatur libellus i quo dicit. Peto. x. q̄ minus numerati, & producti in istm in quo dicitur, qd fuit confessus mutuo recepisse & c. de quo dicit vt supra dixi. Aut constat qd numeratio non fuit facta cā ipsē sit stipponis, & tunc scdm iura vetera p sequentem stipōne psumatur facta nouatio, idē solū agē dum erat ex stipōne. Sed hodie non psumitur nouatio nisi exp̄sse agatur. vt in. l. si. c. de noua. l. d. q̄ utraq̄ agi p̄t, sed in vnam eligere debet, vt. d. §. eligere. cum si. Aut dubitatur quo respectu sit scā numeratio, & tunc aut stipō interuenit inconti nenti an vel post numerationē, & tunc psumitur scā numeratio cā iplende stipponis, sicut ex sola stipōne agendum erit, vt. d. l. ita. in fi. & l. cum n. l. d. q̄ cum in infinis modernis tps̄i subijciatur stipō, & si res i dubio erit agendū ex stipōne quasi nūeratio scā uideatur cā iplende stipponis, aut interuenit ex interuallo stipō, & tunc aut stipō p̄cessit numerationē spe future numerationis, & tunc numeratio secuta psumitur cā iplende stipponis, & iō ex stipulatione agendū erit, aut non p̄cessit, nec est scā spe alicuius future numerationis, & tunc qd̄ ex p̄cedenti numeratione actio nata est, si postea sequatur stipulatio nascet noua actio ex ea. Et l. 3. olim hoc casu psumeret nouatio, hodie in nō psumitur nisi exp̄sse agatur iō q̄ vna sola actio agendū erit, q̄ actor elegerit, vt. d. l. eligere. & l. cū filius. §. varijs. de lega. ij. † Et h̄ x̄ q̄bus oibus solui p̄t talis qd̄. Pone qd̄ aliqs simplr narrauit in libello, qd̄ Titio numerauit. c. q̄ reddere pmisit & c. an p̄cedat libellus. Dñt qd̄ d̄ qd̄ nov. quā p̄tes deducit actiones in eodē libello, qd̄ est prohibitiū p̄ ea q̄ d̄ta sunt supra. In contrariū dēt̄ Bar. i d. §. si nūmos. qd̄ hec verba dēt̄ intelligi, qd̄ numerati cā stipponis iplende, sic solū actionem ex stipōne vt̄ in libello deduxisse. ar. l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. Nec ob. cōtraria, quia loquit̄ q̄nt̄ ista verba fuerunt apposta in libelli concōne quo casu libellus nō pot̄et sustineri, nec aut̄ fuerit opposita in sola narratione. Est ergo pp̄ hec, & sita bona cautela facere statui, qd̄ quilibet libellus sit, & esse

intelligatur sufficiens, & admissus, qui conueniēt rē, & cām & c. & non aduertere ad has si p̄stas, & deceptorias subtilitates iuris. vt. l. si fideiusor. §. qdam. ff. man. In alio aut̄ casu q̄n stipō reperitur inutilis, tunc ex sola numeratione actio nascitur, & ex ea agitur, vt. l. certū cond. §. qm. ff. cert. peta. & d. §. grifogonus. Nec talis stipō inutilis h̄z vitare quominus ipm in istm plene probet ipm mutuum, siue in eo continetur confessio sup mutuo numero scdm Bar. nec mirum, qd̄ pp̄ inutile nō debet velle vitari. vt. no. p. Dy. in. c. vtile. de re. iur. lib. vj. In tertio aut̄ casu q̄n stipulatio est quo ad qd̄ in vtilis, & inutilis, quo ad aliud vj. q̄n parit solā oblonē naturalē, & tunc distinguit̄, aut qd̄ stipulatur ab eo cui scā ē numeratio, & tunc non p̄cedit actio ex numeratione, vt. d. §. qm. ver. idē erit, aut stipulat ab alio, & tūc olim fiebat nouatio hodie non, vt in. l. j. in fi. ff. de noua. & l. si. c. eod. † Nunc accedamus ad scdm principia. ar. i. q̄ est q̄n nūero noie meo, & stipulor noie alieno, quo casu, dicit̄ aut stipulor ei cui possum stipulari, vel p̄ri, vel dño, si alio, vel seruo, & tunc erit idē, ac si mihi stipulatus sum, ut. l. si dñs seruo, & l. qd̄ cūq̄. ff. de ver. ob. aut sum stipulatus ei cui nō possum stipulari vel extraneo, & §. alteri, in fin. de inuic. stip. & tunc non p̄cedit actio nasci ex numeratione, vt̄ proxie dcm̄ est. † In tertio autem principi. ar. i. q̄ est q̄n numero noie alieno, & stipulor noie alieno. Attende qd̄ aut est vnus & idē hō, cuius noie numeratur & stipulatur, & tunc agendū est ex numeratione si sit talis p̄sona cui non possit stipulari, si aut̄ possit ei stipulari ageť ex stipulatione, vt in. d. §. grifogonus, & p̄dicta p̄cedūt de iure antiquo s̄oz; hodie vero de iure, C. agendū erit isto casu ex stipulatione, qd̄ sicut ex numeratione alteri actio q̄rit̄, ita ex stipulatione fundata sup nūeratiōe vel confessione pecunie depositę, vel mutuate, vt̄ ē tex. in. l. si. c. p̄ quas p̄so. no. acq. † Sed an q̄ratur vtilis ex stipulatione vel directā. In isto casu dicit̄ Bart. qd̄ sola vtilis q̄ratur si ratū hēat, vt. l. si ego. ff. de ne. ge. qd̄ rō ip̄aliat̄ q̄ ē vt̄ directā q̄ratur ex numeratione cessat in stipulatione. Sed certe vt̄ ē directā q̄ri legis potestate p̄ tex. in. d. l. si. c. p̄ quas p̄so. cum stipulatio veniat accessorie ad numerationē. Et ex hoc inferatur, qd̄ si procurator deponat, vel mutuet pecuniam noie dñi, & tam dño stipuletur restitui, qd̄ dño q̄ratur directā actio sine cessiōe p̄tate, & au d̄ortuare. d. l. si cui p̄stū, vel seruum q̄ratur directā p̄ri, vel dño legis p̄tate. vt̄ ff. de stipu. scr. per totum. † An aut̄ in alijs casibus preterq̄ in nu. pecu. q̄ratur dño per procuratorē directā actio sine cessiōe. not. p. Cy.

a Privilegiata. No. de privilegijs deposi. vide in. l. si neutri. gl. in ver. privilegia. si deposi. & i. l. si hoim. in §. si. ff. deposi. Et adde qd depositum sit per verbum comendo. Ita Bar. in. l. lucius. ff. deposi. & Bal. in. l. j. C. eo. ti. & quibus ver. sit depositum. vide Bar. in. l. cum qd. & in. l. eius. ff. si cer. pe. & i. l. i. cōdium. & ibi Cy. & Bal. C. eo. ti. Pan. in. c. ij. in. fin. de sol. Bart. in. l. cum p. §. p. pluribus. ff. de le. ij. & Alexā. in. l. qd. nera. ff. deposi. i. apost. ad Bar. & Ro. in. consi. ccl. et adde qd depositum h. executioem paratā. Ita Angaret. et ibi de materia i. §. i. honeste. in. l. de actio. et idē dicit Bart. in. l. pen. C. eo. & ibi Ang. dicit qd non regrit libellus nec sit. contesta. qd v. t. sentire ibi Bart. & Pau. in. c. quia p. p. Et vide in. d. l. j. ff. de eden. vbi late licet Bald. & Saly. in. d. l. pe. teneant contra rium. & vide Mathesi. i. suis not. in. tabel. 6. & ad le. qd depositarius non pōt opponere excep. non nu. pecu. & ita noviss. in. d. l. j. ff. de eden. & vide etiam Alex. i. l. j. ff. iud. sol. in. apost.

in. l. multum interest. C. si quis alie. vel sibi. & l. j. C. per quis perso. & p. Bar. i. l. si p. cure p. sit. & l. stipulatio ista. §. si stipulor. ff. de ver. ob. & facit qd no. i. l. pen. C. ad exhi. & d. l. si ego. aut sunt diuerse persone quarum noie sit stipulo & numeratio. vt quia noie vnus numeratur. & noie alterius stipulatur. & tūc ex sola numeratione agit. vt. l. j. §. j. ff. de stip. seruo. Circa quarum & vltimum articulum qui est qd numero alieno noie. & stipulor noie meo. distinguūt aut persona cuius noie numerati est talis persona p quam mihi queritur. vt filius vel seruus. & tunc p. in de est. ac si noie meo numerassem. vt. d. l. si dñs seruo. aut erat persona extranea. & tunc preualet numeratio. quia non potui mihi stipulando ius questum alteri sibi auferre. & i me trāsfere. vt in. d. l. j. §. j. ff. de stip. ser. C. Sed an si in contractibus deposi. commo danti. & locati subijciat stipulatio de restituendo habet locum predicta disto facta i mutuo si dubitetur qd actio sit in libello pponenda. Credo qd sic a paritate rōnis qd multum no. pro modernis instris. verū tñ quia hodie non proponuntur actiones. vt tradit in. l. j. C. de formu. debet aduocatus simpliciter in libello narrare casum. & cōcludere sciri restō nē mutui. uel depositi oī mō. via iure. et forma. qbus melius sit de iure restō fienda etc.

1. Causa depositi est privilegiata.
2. Confessus depositum amplius non auditur opponens exceptio. non numerata.
3. Depositarius non opponit compensationem.
4. Causa depositi preferitur ceteris personalibus actio.
5. Depositum probatur per simplicem confessionem.

IN DEPOSITO ET EX CAUSA

depositi. Et iste titu. obponis. et alij similes dēnt

1. + Est autē cā depositi inter ceteras obpones personales in pluribus privilegiata a. C. + Nā primo qui confessus est se hēre pecuniā in deposito non auditur volens opponere excep. non numerate pecunie. l. j. in mutuo. & in dote hēat lo cum hec exceptio. vt in. l. in contractibus. §. sed qñ. C. de non nu. pe. C. + Secundo qui recipit in deposito non pōt compensationē opponere contra repetentē depositum. nec doli exceptionē. vt traditur in. l. si. C. de compē. & l. pen. in. princip. C. deposi. & in auc. ibi posita.
4. C. + Tertio cā depositi pferit ceteris pōnalibus actionibus. vt. l. si ventri §. in bonis. ff. de pri. ui. credi. Ille tñ qui h. depositum non tenetur de casu fortuito. nec de leui. uel leuissima culpa sed de dolo. & lata culpa tñ. vt. l. qd nerui. cum si. & ibi plene no. per Bar. ff. deposi. et per Iac. but. in. l. in re mandata. C. man. & in. l. quib. mo. re. contra. ob. §. pe. C. + Et notandum qd h. depositū re interueniente contrahat. vt. d. §. p. terea. atqñ si simplex confessio super deposito intercedat pbat ut per eā plene de ipso depositō. vt in. l. publica. §. si. ff. depo. Regit ergo non tenetur depositarius de casu fortuito. neqz de culpis p. dicitis. Fallit in certis casibus no. p. gl. in. d. §. pe. Inter quos est si depositarius expse de casu fortuito se obligauerit. vt sit quotidie in instris. iuxta no. in. l. sed & si qs. §. qd sum. ff. si qs. ca. vel si pecunia fuerit in numero. & qritate deposita. quia genus non pōt perire. vt hē in. l. dies sponsaliorum. in. si. ff. de po. facit l. incendium. C. si cer. pe. In alijs autē contractibus quid veniat. & de quo quis teneatur rāgit per gl. in. l. contractus. ff. de reg. iur. ergo &c.

S V M M A R I V M.

1. Obligatio sit dupliciter tacite & expse.
2. In generali obligatione veniunt bona futura non tantum presentia.
3. In generali obligatione an comprehendantur iura & actiones.
4. In donatione generalis an includantur nomina debitorum.
5. Quot sunt species pignorum.

- 6 Differentia inter pignus tacitum expressum conventionaliale & pretorium.
- 7 Que actio competat creditori pro pignore vè dicando.
- 8 Salutarium & seruianum interdictionum quomodo differant.
- 9 Ex pluribus creditoribus agentibus ad eandem rem hypothecariam quis eorum pferatur.
- 10 Regula qui prior est tempore &c. quibus casibus fallat.
- 11 Prestans semen an in fructibus preferatur creditoribus anterioribus.
- 12 Pretendendum pignus tacitum, & expressum quis preferatur.
- 13 Pretendendum pretorium quis preferatur.
- 14 Pretendendum pretorium, & conuenionale quis preferatur.
- 15 Pretendendum diuersos titulos quis pferatur.
- 16 Poffessio pignoris qualis sit.
- 17 Debitor eandem rem pluribus obligans an puniatur.

S V B E A D E M obfione honorũ. † Scien dum est qd aliquando bona a expresse obligãtur ex partium conuentione vt hic, aliquando obligantur tacite. ex. l. potestate. de obligãtione expressã loquitur. l. cõtrahitur. & l. res hypote ce. ff. de pign. & c. de pig. l. 2. & 3. cum si. & c. que res pig. ob. pos. per totum. De tacita autem obligatione que in casibus specialibus inroducitur, vel fauore persone vel cause loquitur ti. ff. in qui. ca. pi. ta. contra. & c. eo. tit. per. to. qus causis speciales sunt in contractu inito per si cum in dote in pessione rei rustice, vel vt bane in administratione tutelle, & in eo qui pe cuniã concessit ad refectiõnem nauis, vel domus, vt ibi habetur. † Et notandum, qd in hac generali obligatõne bonorum nedum veniunt bona presentia, sed etiã futura. vt. l. si. C. q. res pi. ob. pos. & l. in prin. ff. de pig. Et veniunt etiam sola bona propria spũs debitoris, quia aliena bona non possunt sine domini consensu obligari. vt. l. 2. C. si res ali. pi. da. sit. l. filios. C. que res pig. ob. pos. cum sim. † Sed an i generali obligatõne bonorum comprehendantur, seu includantur iura, & actiõnes. Quidam dicunt qd non. vt not. Spec. in tit. de fr. u. & interesse. §. 1. ver. 2. In contrarium est veritas, vt probatur in. l. nunq. §. fin. cum. l. seq. ff. ad tre. & l. si legatũ. §. 1. & l. meorum. ff. de ver. sig. quam opi. 4 sequitur qd. in. l. heredem. C. de her. act. † Quid dices in donatione generali omnium bonorum, b an in ea includantur nomina debitorũ dicit Dy. qd no. ar. i. l. nois & rei. ff. de ver. sig. & ibi p. eu. & l. qntus. l. 2. ff. de au. & ar. lega. & idẽ tenet Guil. de cu. Et ex hic põti fieri, qd donatio talis nõ possit iungi ex eo, qd

auferat testamẽti facionẽ cũ possit testari de & super iuribus, seu nominibus debitorum. Sed Barto. voluit aliter distinguere in. d. l. quintus. vi de i. bi. † Ad pleniorẽ autem notitiã obligatõnis bonorum sciendũ est, qd pignorum quatuor sunt species in iure, nam quoddam est pignus conuenionale quoddã legale, quoddam pretoriũ, & quoddam iudiciale, conuentionale pignus ẽ illud quod cõtrahitur hominis promissioẽ de qua specie pignoris loquitur. vt supra dixi. l. contrahitur. cum sim. supra alle. ff. de pign. legale autem pignus est illud quod legis potestate inducitur. vt supra dixi. de quo loquitur totus tit. C. & ff. in qui. cau. pig. ta. contra. Pretorium pignus est illud quod contrahitur per interlocutoriam pretoris, vel iudicis. de quo loquitur. l. non mirum. ff. de pig. act. & l. si duo §. creditores. ff. vii. pos. & l. tertia in fin. ff. de acqui. pos. ses. & ibi not. & l. secunda. C. de preto. pig. cum sim. Iudiciale vero pignus est illud, quod contrahitur per sententiam diffini. & in eius executionem factõ iudicis executionis, de quo loquitur. l. a diuo pio. §. pignora. & §. si super rebus. & §. exequatur. ff. de re iudi. Et optime ad vtrãq. speciem pig. tam pretorij quam iudicialis. facit tex. in. l. secunda. C. qui po. in pi. ha. † Deinde dicitur que sit differentia inter pignus tacitum & expressum, & inter conuentionale, & pretorium. Et breuiter quo ad primum dico, qd differunt tacitum & expressum quo ad modum constituendi, quia expressum produci tur partium conuentione, & prouisione tacite. l. potesta te, vt patet ex premissis, si militer differunt in opera

† Bona addẽ qd si est factum pactũ de veadẽ do bona. tũc di cũ obfata ita bar. & ibi Alex. i. apost. i. l. creditor. §. qui post diuisionẽ. ff. q. po. i. pig. ha. & dicuntur ẽt obfata si in mutuo est data licẽtia igrediẽ di bona p. p. auctoritate, vt ibi per alex.

† De donatiõ neõium honorũ. bart. i. §. de auro et argẽto lega. Dyn. & barto. cepot. i. l. nois et rei. ff. de ver. sig.

flone & effectu, quia regle expressum p̄ r̄ur
 tacito, vt. l. si fundū. & l. si s̄iduis. C. q̄ po. in
 p̄i ha. & ibi no. q̄ verū intelligas secundū de
 terminaciones doc. eorū que infra dicent. Ad
 secundum questū r̄ideo, q̄ in multis inter se
 differunt conuentionale a p̄torio, vt plene h̄r p̄
 gl. & Bar. in. l. i. in p̄riū. ff. de pig. ac. Et primo
 differunt in modo, & forma constituendi, n̄
 conuentionale contrahitur solo partū consen
 su, vt. d. l. cō trahitur. & l. res hypothece. Sed
 p̄torio constituitur demū traditioe inter
 ueniente, vel facta per iudicē, vt. l. non est mi
 rū. in si. ff. de pig. ac. & l. cū vnus. §. si. cū l.
 seq. ff. de bo. auc. in. pos. Itē p̄gnus p̄torio
 constituitur, tam in bonis minoris, q̄ maio
 ris, vt. apud s̄il. §. j. ff. ex qui. ea. in. pos. ea. &
 l. si minor. ff. de bo. auc. iud. pos. Sed in cōuen
 tionali in minore requiritur decretū iudicis. vt
 l. lex que tutores. C. de adm. tuto. & no. in. l.
 j. & ij. C. de predi. min. differunt et̄ in effectu
 acquirēdi, quia in cōuentionali secuta traditio
 ne transferi possessio in creditorē, vt. l. serui no
 mine. ff. de vsu. & l. q̄ p̄gnori. & l. j. §. p̄ serui
 ff. de acqui. pos. & no. in. l. cū norisim. §. j. C.
 de p̄ferri. xxx. an. sed in p̄torio nō transit
 aliqua possessio, vt. l. iij. in fin. & ibi not. ff. de
 acq. pos. Et per hoc insurgit alii differentia,
 v3 q̄ creditor p̄gnoris cōuentionalis h3 inter
 dictū vti possi. si turbet in sua possessione nō
 aut̄ is qui habet p̄torium, vt. l. si duo. in §. cre
 ditores. ff. vti possi. Item in cōuentionali h3 lo
 ca r̄ka, qui prior est t̄pe, vt. l. prior. & l. diuersis
 C. q̄ po. in pi. ha. sed in p̄torio locū habet dī
 stinctio, an sit eiusdē t̄i, vel diuersi, vt. l. ij. C. q̄
 po. in pi. ha. & infra dicā. Itē in conuentionali
 nō reperit̄ p̄ debitorē nisi debito prius soluto,
 vt. l. i. r̄ §. omnis. ff. de pig. ac. sed p̄gnus pre
 toriū statim reuocatur cū cautio de iuri p̄redo
 offeri, vt in auc. ei. q̄. C. de bo. auc. iud. pos. &
 no. in. l. si pecunie. in si. ff. vt in pos. leg. & aliq̄
 tangūt in. l. is. cōsequēter. ff. si. her. Itē differe
 rūt circa qualitatē actionis que pro p̄gnore
 competit debitori, quia in conuentionali com
 petit debitori debito soluto directo p̄gnora
 titia actio, sed in p̄torio cōpetit vtilis, vt. l. is
 cui §. queri p̄t. ff. vt in pos. leg. Itē in cōuen
 tionali tenet creditor de dolo lata culpa & le
 ui, vt. l. si vt certo §. si duobus vehiculū. & §.
 n̄c videndū. ff. cōmo. in p̄torio aut̄ tenet de do
 lo, & lata culpa, vt. l. p̄tor. §. p̄terea. ff. de bo.
 auc. in. pos. cōueniūt t̄n in hoc, quia p̄ vtroq̄
 p̄gnore cōpetit creditori actio hypothecaria.
 vt. l. i. & ij. C. de p̄o. pig. ¶ Sed q̄ dicemus
 in p̄gnore iudiciali r̄idei, q̄ idē iuris est, q̄ de
 p̄torio dē m̄ est, p̄bat ex. d. l. ij. in si. C. de p̄o.
 7 pig. ¶ Nūc aut̄ superest, videre que actiones

cōpetāt creditori p̄ p̄gnore v̄dicando. Cir
 ca q̄ sic ē notādū, q̄ tres sunt eidē p̄dite actio
 nes v3 actio seruiana actio quasi seruiana que
 hypothecaria appellat̄, & saluianū interdictū,
 de q̄bus tradit̄ in §. itē seruiana. in si. de act. &
 C. de sal. interdi. l. j. Siue ergo dicamus p̄gnus
 esse cōuentionale, siue p̄torium, siue iudiciale,
 siue legale in omnibus casibus regulariter lo
 cum habet actio quasi seruiana, q̄ hypotheca
 ria vocat̄, vt in. d. §. itē seruiana. & d. l. j. et. ij.
 C. de p̄o. pig. & in si. de act. §. interdum.
 ¶ + Differentia aut̄ inter seruianū & saluianū
 interdictū, q̄ ambe actiones cōpetunt cōtra
 colonū, vel inquilinum est talis. Nā saluianū
 interdictū est p̄sonale in rem t̄n scriptum, ut. l.
 j. ff. de sal. interdi. It̄ q̄ directum dat contra co
 lonum, vel inquilinū, sed vtile cōtra quēlibet
 possessorem, vt ibi h̄r. sed actio seruiana est me
 re realis, vt in. d. §. item seruiana. Item agētī
 seruiano interdicto sufficit probare colonum
 possidisse, sed agētī seruiana oportet p̄bare et̄
 r̄ fuisse in bonis coloni, per q̄ pater alia diffe
 rentia, q̄ agēs saluiano interdicto minus grauat̄
 in probando, idē minus consequitur, cū per
 illud sola possessio auocet̄, sed in seruiana plus
 grauat̄, id plus cōsequitur, vt no. p̄ doc. in
 l. j. in si. C. de sal. interdi. ¶ + Sed pone q̄ plu
 res creditores habeat̄ eadē r̄ p̄gnori obliga
 ta, put sepe accidit, & oēs agūt hypothecaria
 cōtra possessorē q̄s eorū p̄fer. Breuiter in hoc
 decurrendū est, ad no. p̄ gl. in. l. j. C. de priu.
 no. p̄ gl. in. l. j. C. de priu. do. & l. privilegia
 ff. de priu. credi. Et ad dist. Cy. quā posuit ip
 se in regula qui prior est t̄pore, de reg. iur. li.
 vj. Aut omnes creditores p̄tendunt, q̄ priuilegiū
 circa istud ius reale aut̄ circa ius perso
 nale, aut quidā ex his p̄tendunt ius reale, et alij
 p̄sonale, aut quidā p̄sonale, & alij nullum, aut
 nullus eorum priuilegium p̄tendit. Primo
 casu quādo omnes p̄tendunt priuilegium rea
 le subdistingue, aut omnes p̄tendunt p̄gnus
 conuentionale, aut oēs p̄torium, aut quidā cō
 uentionale, et alij p̄torium. Si quidē omnes
 p̄tendunt conuentionale, vel quasi, tunc aut
 oēs p̄tendunt expressum p̄gnus, aut omnes
 tacitū, aut quidam tacitū, & alij expressum.
 Si quidem omnes p̄tendunt expressum t̄nc
 aut sunt eiusdē t̄pis, aut diuersi om̄ t̄porum
 si t̄pora oibus obligata, & t̄nc admittit̄ vnusq̄sq̄
 equaliter. Si vero fuerit sep̄atim obligata, nec
 apparet cui primo, & tunc aut oēs agunt con
 tra debitorē, vel extraneū possessorē, et t̄nc me
 lior est cōditio occupātis, aut agūt iter seruius
 cōtra aliū, & tunc melior est cōditio possiden
 tis, vt no. in. l. si fūdū, in §. si duo. ff. de pig. Si

ant sunt diuersorum temporū, tūc habet locū regula antedicta, q̄ prior est tpe &c. De qua h̄ in l. potior. C. l. creditor. ff. q̄ po. in pig. ha. & l. si fundus. C. eo. ii. Fallit hec r̄a in certis casibus. primo in eo. q̄ mutauit ad domus refectionē, q̄ alijs p̄fertur in ipsa domo. vt in auc. de equa. do. §. hus cōsequens. col. viij. & q̄ po. in pig. ha. l. iuerdū. q̄ in p̄bādū cor p̄ ipm̄ creditorē. ar. eorū q̄ no. in l. ciuitas. ff. si cer. per. sus. scilicet in p̄bate, q̄ tpe cōtra dōm ipsā domus egebat refectione. vt. l. si. i. p̄ri. ff. de exercitiis. ¶ Si ergo in instro dicat, q̄ cū talis domus magna egeret refectione. Iccirco p̄ ipsius reparatione, & refectione talis fuit cōcessus se mutuo habuisse a Gayo. can. p̄ hoc erit fundata intentio creditoris, & vt q̄ sic q̄ stādū est instro. l. cū p̄cibus. C. de p̄ba. cū si. In cōtrariū vt quia ista sunt verba narratiua, q̄nō p̄bāt, iuxta materiam traditā in auc. li. q̄s in aliquo documēto C. de edē. Breuiter dū q̄ā, q̄ nō p̄banr, alij dūc, q̄ sic, dic de hoc, & s̄libus. vt no. p̄ Bar. i. d. l. ciuitas. Cōsistit aut̄ melius est, q̄ fieret instm̄ separatū in p̄na pluriū testiuū sup̄ distrūptione, & necessitate reparationis ipsius domus, & postea aliud super mutuo in quo contineret predicta narratio, & idē dico in simi. ¶ Vbi aut̄ ecclesia mutua pecuniā fumeret, tūc habet necesse creditor p̄bare vere, & realiter verum esse in vilitate ipsius ecclesie, & in hoc debet esse cōsensus ipse creditor secū dū Inn. vt plene no. p̄ eū in c. j. extra de depo. Quando aut̄ dicat versa pecuniā in vilitate ipsius ecclesie, vel ciuitatis, vide tex. no. in l. quod si seruus. §. & regulariter. ff. de idē ver. cū §. seq. ¶ Itē fallit regula p̄dicta in eo q̄ mutuat pecuniā p̄ re aliqua emenda ea. l. vt sit sibi ipsi p̄gnori obligata, qui in ipsa re oibus alijs antefert. l. licet. C. q̄ po. in pig. Fallit etiā in eo cuius pecuniā emittit missita. vt. l. si. C. de pig. & in auc. q̄ obtinet. Itē fallit in dote p̄ qua mulier p̄fert h̄nti tacitā hypothecā, non aut̄ expressam, vt in l. lassiduis. C. q̄ po. in pig. ha. Itē fallit in eo, q̄ habet priuā scripturam trino teste notatā q̄ p̄fertur alij, n̄le instm̄ publicū, vel priuā nō h̄nti. vt. l. scripturas C. qui po. in pig. ha. Itē fallit in fisco in cā p̄ impilari p̄feri oibus. vt. l. satis. C. in qui. cau. pig. ta. cōtra. Itē fallit in eo q̄ in finus expedit. vt. l. si q̄s. colonus. & l. impēsa funeris. in ff. de reli. & sump. su. Itē fallit in eo q̄ habet similitē iulū cū posteriore creditore, & vendidit pignus priorū, n̄ in p̄cio concurrat cū posteriore, & ecōtra. vt. l. si. cul. §. p̄tor. ff. q̄ po. in pi. ha. ¶ Quid aut̄ dices in eo qui p̄stitit semen causa fructuum percipiendorū, an in ipsi fructibus sit p̄ferendus p̄ dicto se-

mine alijs creditoribus anterioribus tempore, vt q̄ non p̄. l. qui sit in p̄ri. ff. de vsu. In cōtrariū facit. l. p̄curatoris. §. in tributū. ver. quid tamē. & l. si plures. ff. de tribu. Et eadē d̄stinctio de qua supra per omnia est seruanda, & scinda in alio casu q̄n omnes p̄tendunt pignus tacitū per iura p̄dicta. & per. l. j. §. si colonus. ff. de sal. interdi. & l. si. C. eo. ii. & ff. qui po. in pig. ha. et. l. insulā. cū si. ¶ Vbi autem qdā p̄tendūt tacitū, & qdā expressum, tūc aut sunt euidē t̄pis, aut diuersorū, et si diuersorū p̄cedit hypotheca tacita, & si quā exp̄ssa, aut ecōtra, & vtroq̄ casu attenditur prioritas temporis, siue p̄cedat tacita, siue exp̄ssa. vt. C. rē alienā ge. l. i. secūdo n̄sio. Quis super hoc gl. dubitauerit. in l. si pignus. q̄ po. in pig. ha. Fallit n̄ in dote, vt supra dcm̄ si, siue p̄cedat tacita, siue exp̄ssa, vt. l. titulus. in prin. §. negotiatori. ff. q̄ po. in pig. ha. & l. si fundū. C. eo. tit. & l. si ignorate. C. de remis. pig. Si vero fuerit eiusdem temporis, dic tūc per oīa, vt supra dcm̄ est, q̄n omnes p̄tendūt tacitū, vel omnes exp̄sum, & sunt eiusdem temporis. Et sit rō, q̄ regularit̄ tacitū, & exp̄ssum egparatur. l. cū qd si cer. per. Nā ille qui i domus refectione mutuat p̄fertur alteri h̄nti tacitā, vel exp̄ssam hypothecā, vt supra dcm̄ est, ergo &c. Priore ius singulare est in dote, vt mulier p̄feratur h̄ntibus tacitā, ergo in cōtrariū erit ius cōe in alijs causis & personis. l. ius singulare. ff. de le. 13 gl. ¶ In alio art. q̄n omnes sunt eiusdem t̄. pu ta omnes ex cōtractu, vel omnes ex vltima voluntate, vel omnes ex causa damni infecti & omnes concurrunt simul, nec in eis attenditur prioritas temporis. ut. ff. de dam. infe. l. si iustia. §. si plures. & §. iul. & l. p̄tor. §. eius rei. & C. de bo. auc. iu. pos. l. j. ff. eo. tit. l. cū vnus. & ff. vt in pos. leg. l. si cui §. q̄ prior. aut sunt diuersorū, & tūc locū habet regula q̄ prior est tpe &c. vt. l. si decreto. C. qui po. in pi. ha. & d. l. si cui §. postq̄. ¶ Sup̄ alio ar. u. q̄n quidā p̄tendunt priorū, et quidā conuentionale etiam habet locū dicta r̄a qui prior. vt. l. idem iuris. ff. qui po. in pi. ha. & C. vt in pos. l. e. j. post. ¶ Sed circa p̄missa sepe occurrit talis q̄d. Ecce statuto ciuitatis cauetur, q̄ bona ciuū sunt communi obligata p̄ talis est oneribus, Accidit q̄ aliquid p̄ pecuniā mutuo sumpta, vel alia causa bona sua creditori obligauit, deinde imposita est talia in communi, queritur quis sit p̄ferendus an commune, vel creditor ille in bonis huius debitoris, & de terminat la. bu. in l. si quis. C. de rescin. ven. q̄ commune p̄feratur. Ratio est, quia q̄n ex causa p̄cedere implentur ob̄o debitorē inuito,

ac Aut si erit,
adde et vide an
ge, et Bal. in. l.
fi. §. & si pidi
ciū. et i. §. fe. C.
de iure delibe.

tunc sp̄ supplementū trahit
retro ad tēp̄s cōtractus. ut
l. poritor. & l. q. balneū. ff.
q. po. i. pi. ha. mō venis ad se
cundū principale mēbrū. v3
quū oēs p̄tendūt priuilegiū p̄
sonale s̄m̄ in q̄ casu subdisti

gue, aut sūt eiisdē. aut diuersorū. primo casu
regl̄r cōcurrunt nō attēto ordine tēporis, vt
tradit i. l. priuilegia. ff. de priu. credi. & de pe.
l. si noiem. §. quocies. fallit i. duobus dotibus ab
eadē sub̄i debitis, in qbus attendit̄ ordo tēpo
ris. vt in. d. l. assiduis. §. si. Itē fallit i. ffico. vt. ff.
de priu. credi. l. q. §. q. C. vt vbi at̄ sunt diuer
sorū. h. sub distingue. aut oīum priuilegia sunt
paria, & tū c simul cōcurrunt ordine ip̄is nō
attēto, aut sunt disparia, & tunc attēdit̄ cuius
eunq; causa & ij. & ille p̄fer̄ q̄ habet maius
et potētius priuilegiū. ut. d. l. priuilegia. i. r̄n̄so.
& ibi plene p̄ gl. & Dy. facit. l. si vētri. §. i. bo
nis. de priu. cre. C. Capiō tertiū principale ca
sum v3 qñ aliq̄ p̄tendūt reale, & aliq̄ p̄sonale.
In quo dic̄ q̄ sp̄ reale p̄ferat̄ p̄sonali. vt. l.
eos. C. q. po. in pi. ha. & ff. de pac. l. rescriptū.
circa prin. C. In quarto aut̄ prin. arti. v3 qñ
q̄ p̄tendūt p̄sonale, & aliq̄ nullū, & tunc p̄
terunt̄ priuilegiarū. vt. ff. q. cū eo. l. sed an hoc
& ff. de pecu. l. ex factō. §. si. & ff. de priu. l.
credi. & l. ij. et. l. si vētri. §. ratio. ff. de ces. bo.
l. §. & ij. cū si. C. In qnto aut̄ prin. casu qñ nul
lus eorū p̄tendit̄ priuilegiū, tunc subdistingui
tur, aut agitur ad donatōnē quāritatis sp̄i, vel
gn̄is, aut ad sc̄m̄ merū. Primo casu, aut erant
bona possēsa p̄ creditorē, & tunc omnium est
exequuta cōditio, vnde si vni soluat̄ in totum
per alios sit reuocatio pro rata. vt. ff. q̄ in frau.
cre. l. q̄ aut̄. §. sciendū. & l. ait̄ p̄tor. §. si debito
rē. Aut nō erāt a possēsa, & tunc aut omnes
creditores pariter instabāt, & tunc si debitor
volēs vni gratificare soluit̄ integrū debitum
sūū reuocabitur per alios pro rata debiti sui
cuiuscunq; vt. ff. que in frau. credi. l. pupillus.
aut non oēs. sed aliq̄ solū instabāt, & tunc aut
vni solū p̄ debitorē soluit̄ sp̄ote, aut coactē,
& inuite, si sponte reuocātur p̄ rata p̄ alios ut
l. si pupillus. & l. q̄ aut̄. §. sciendū. Fallit in
casu. d. §. si debitorē. Si vero soluit̄ coactē per
iudicē cōpulsus, tunc non reuocabitur. vt. ff.
que in fra. cre. l. q̄ aut̄. §. apud labeonē. Alio
aut̄ casu. cū agitur ad factū subdistingue, aut
ip̄sum factū petitur, & in cōndēnatione dedu
citur simpliciter, aut interesse. p̄pter factum.
Primo casu si omnes creditores simul cōcur
runt p̄feritur ille q̄ primo contraxit. vt. ff. lo
ca. l. in operis. Secundo casu dic̄ per oia. prout
supra in casu quo agitur ad quantitātē, vt no,

in. d. l. i. operis. & ff. de ver. ob. l. stipulationes
nō diui. §. celsus. C. Sed q̄a in p̄cedentibus di
ctū est. q̄ in pignore cōtentionali traditōne se
16 cura transit̄ eius possessio in creditorē. + Que
ritur que sit illa possessio. Ad hoc sic distin
gue, aliquādo debitor tradidit̄ simpliciter pos
sessionem, aliqñ cōstituit̄ se p̄cario nomine te
nere ipsius creditoris. Primo casu cū simpli
citer tradidit, vel manualiter, vel nude cōsti
tuenda se eius nomine possidere, tunc omnis
possessio t̄ naturalis, & ciuiliis transit̄ in cre
ditorē. vt. l. res pignoris. & l. q̄ pignora. con
iuncta. l. q̄ in eo. de acq. pos. quo ad oēs effe
ctus saluo quo ad effectū p̄ficiendū p̄scriptio
nis, quo respēto. & effectū attēto d̄r debitor
possidere. vt plene tradit̄ per gl. & doc. in. l. cū
notissimi. §. sed cū illud. C. de p̄cri. xxx. ann.
licet aliud sit in p̄torio. vt ibi in o. & supra sc̄r
ptū est. Secundo vero casu qñ cōstituit̄ se debi
tor p̄cario nomine creditoris possidere, tūc di
stinguitur, nā ut agitur quod oīs possessio t̄
stferatur, vel sola ciuiliis, vel sola naturalis
& illa transferatur, aut dubitatur quid adum
sit, & tunc transit̄ sola ciuiliis, & rema
net naturalis penes debitorem, vt hec p̄ban
tur, & habentur in. l. & habet. §. eum qui. ff.
de p̄ca. & no. p̄ Bart. in. l. creditores. in. ij. q.
17 prin. C. de pig. C. + Amplitus q̄ritur in p̄cedē
tibus tractatū est, qñ eadē res pluribus obliga
tur, q̄s p̄feratur, tunc q̄ritur an debitor punia
tur quod obligat̄ rē pluribus. Dic̄ breuiter q̄ sic
si obliget̄ sc̄nter pluribus, & diuersis t̄p̄ibus,
nā tenet̄ crimi. stelli. vt est tex. in. l. j. & si. C.
de cri. stel. & l. iij. post prin. ff. eo. distingūdo
tamen vt infra dicitur, quod multū no. C. Sed
dicit̄ aliqñ nō ne videmus quōtidie opposi
tū, quia debitores faciunt plures cōtractus ma
xime mercatores, & in singulis inst̄tis, & con
tractibus obligat̄ bona sua, & tamē nullus hu
cu sc̄p̄ visus est, qui fuerit cōndēnatus. Rūderi
potest dupliciter. Vno mō q̄ illa iura loquunt̄
in ob̄tione sp̄tiali alicuius certe rei. Sed praci
cōis loquitur in obligatione generali oīum
honorū, que solutio licet sit tollerabilis nō est
p̄fecta, ideo in obligatione sp̄tialis rei subdisti
gue, aut debitor p̄statur est rē ip̄sam alteri
obligatā, & tūc excusat̄. vt. l. & q̄ nō d̄m. §. si.
ff. de pig. Aut nō est p̄statur, et tunc aut ip̄ia
res est insufficientis p̄ vtroq; debito, & est excu
satur. vt. l. si quis in pignore. circa si. ff. de pig.
act. aut nō est sufficiēs, & tunc ad diēā penam
tenet̄, vt ibi. si a ūt aliquis rem v̄dat duobus
tūc pena falsi punitur. l. duobus. ff. de fal. et no.
per glo. in. d. l. iij. quod tamē male seruat̄ in
practica locorum, propter capitula & statuta.
Alij dicunt q̄ illis iuribus est derogatum per

generalem consuetudinē que inducitur, ne impediatur negotiatores a suis negocijs, & minime sunt mutanda que pro bono publico in interpretatione hanc habuerunt, arg. in l. minime, ff. de legi. cum simi.

S V M M A R I V M.

1. Bādē res potest ex pluribus & diuersis causis eidem persone obligari.
2. Volenti agere hypothecaria q̄ sint necessaria.
3. Omnis actor mittit in possessionem rei petite, siue reus neget se possidere dicendo mendacium, vel dicendo mendacium, veritatem & hoc in actio hypo.
4. Pactum q̄ elapso tempore solutionis res pignorata cedat dñio creditoris an valeat.
5. Quis actor pignorata probetur fuisse in bonis debitoris, nu. 6.
7. Personalis & hypothecaria, an possint simul in eodem libello intentari.
8. Plures actiones ex delicto descendentes, an possint simul eodem tempore cumulari.
9. Tempus, & locus contractus, & criminis commissi, an debet libello inseri.
10. Bona propria heredis, an possint per hypothecarium auocari, tanq̄ obligata pro debito defuncti.

EX MEMORATIS CAUSIS

1. pignoris & hypothecae obligatam. ¶ Hic no. q̄ eadem res potest ex pluribus, & diuersis causis eidem persone obligari: Sic etiam eadem res ex pluribus causis possideri, sed dominium eius non potest ex pluribus causis acquiri, vt traditur in l. iij. ex pluribus, ff. de acquir. pos. & l. non ex pluribus, de regu. iur.
2. ¶ Vterius queritur que sunt necessaria ad hoc, vt agi possit hypothecaria, dic h̄ q̄ q̄q̄ Primo q̄ res ipsa ad quā agendum est, fuerit, & sit obligata, vel hominis conuentione, vel legis prouisione, vt supra tactum est, facit. l. cōtrahit. & l. res hy poteca, ff. de pig. & ff. & C. in qui cau. pig. ta. c. 6. p. totum. Secundo q̄ debitor sit in mora soluendi debitor, C. de pig. quia nō licet creditori agere ante diem solutionis determinatam, vt. l. i. in fin. ff. de vstr. quēad. ca. & in §. plus. insti. de actio. Tertio requiritur q̄ debitū sit verū, quia cessante debito nulli hypothecaria actio, vt. l. & que nondum §. quod d̄r. & l. grege §. etiam cū se. ff. de pig. & l. solutum, in prin. ff. de pig. ac. Quarto q̄ sit contra quē agitur rem obligatam possideat, vt. l. pignoris persecutio, ff. de pig. & in d. §. quod dicitur, et. l. si cum uenditor, in prin. ff. de euc. & in d. §. itē serutana, ¶ Quinto id aut si conuentus negauerit se possidere, sic q̄ siue conuincat de mendacio, siue id verum sit, prout negauit, q̄ omni casu actor mittendus est in

possessionem rei petite quo ad preiudicium ipsius rei conueni tantum, vt arg. in l. si. ff. de rei ven. & in auc. item possessor. C. qui po. in pi. ha. Quinto q̄ res ipsa fuerit in bonis debitoris tēpore obligationis vel post, vt in d. §. q̄ d̄r. & l. i. in prin. ff. de pig. & l. si. C. que res pig. ob. pos. Nam res aliena sine domini voluntate obligari non potest, vt. l. j. & ij. C. si res ali. pig. da. si. & l. rem alienam, ff. de pig. ac. Licet res aliena vendi possit sine voluntate domini quo ad preiudicium vendentis, vt l. rem alienam, ff. de contrah. emp. Et que sit ratio differentie ibi no. ¶ Sexto q̄ non sit de debito satis factum per compensationem fructuum a creditore perceptorū, l. j. C. de distr. pig. & l. j. in fi. de pig. acti. cura simi, ibi not.

4. ¶ Quid si pactum sit in repositum in ipsa pignoris obligatione, de quo in l. j. & ff. C. de pac. pig. verbi gratia, si dictum est, q̄ non soluta pecunia ad terminum res ipsa cedat domino creditoris an valeat, dic q̄ non, vt ibi, secus autem esset q̄ dictum fuerit q̄ pecunia ad terminum non soluta res ipsa sit uendita creditori iusto precio estimanda, tale enim pactū v3, q̄ est not. vt habetur in l. si fundus §. si. ff. de pign. et not. per gl. in d. l. j. in quo casu sit diligens creditor, vt termino elapso statim compelli faciat debitorem ad diligendum estimuorem ipsius rei per quem declaratur fuisse precium aliquo fructus sibi computarentur in sortem, vt dictum est. ¶ Sed circa premissa insurgit magnum dubium, v3 qualiter probabitur de fuisse in bonis debitoris, dicunt quidā q̄ sufficit probare debitorē possessidē ipsam p̄ sua, et tanq̄ surm, Alij dicūt q̄ p̄hari d3 de dñio ipsius debitoris. Tu tñ secūdū doc. oīa cōcludēdo, & colligendo sic distinguē. Alij qñ lege municipalī reip̄r cautā, q̄ ex possessione p̄sumat dñiū, et tunc sufficit p̄bare debitorē possessidē, vt sit Papie. Alij sumus in iure cōi, et tūc gl. vñr inier se contrarie. Dic q̄ aut creditor agit directā hypothecaria, et tūc d3 p̄bare de dñio, vel quasi debitoris, siue ipse creditor agat cōtra ipm debitorē, siue cōtra extraneū possessorē, sic intelligat gl. l. i. j. C. de fal. iterdi. et isti de ac. §. item seruana. Aut creditor agit vtili actione, et tūc iudicet, n̄ aut agit cōtra ipm debitorē, aut cōtra extraneū, ¶ Prīo casu Cy. in l. cū res. C. si res alie, pig. da. si. dicit quod sufficit p̄bare debitorē possessorem fuisse, et hodie esse, h̄ ratio, quia ipse debitor nō pōt dñij q̄dēnē referre ipsi creditori, ideo eius possessio facit eū p̄sumi dñm, sic intelligit gl. q̄ est i. d. l. cū res. secūdū eū. Bar. q̄ i hoc cāu dicit necesse ē probare de ipsius debitoris id, vt per eum no. plene i. d.

FORMA LIBEL. IN ACTIO. HYPO.

a Rursum. vi
de Spe. ti. de pi
gno. i. §. i. ver.
ceterū, & seq.

rem alienam. ff. de plac. Et
sit ratio quia lex dicit, q̄ rē
fuisse in bonis debitoris pro
bati opz, vt in. d. §. quod di
citur. Sed res dicitur esse in
bonis p̄ possessore durāte a-

ctio. vt. l. rem in bonis. ff. de acqui. re. do. ergo
requiritur omni casu. necesse fore probari de
ti. quia sola possessio non daret ipsi debitori a-
ctiōnem, quia eo modo lex tenet creditorem
in re obligata quo tenetur ipsum debitorem.
I. si ab eo. ff. de pig. vnde secundum eum debet
aduocatus formare capitulū super titu. sed cer
te hec erit dura p̄batio, maxime cum hec fiet
in facto alieno, & conuentus, vt litem effugiat
negabit titulum, et sic res deuenit ad absurdū.
Si ergo vera est precedens opi. Cyn. & sequa-
cium, vbi autem agitur contra extraneum tūc
secundum quosdam distinguitur, aut ipse extra
neus causam habet a debitore, & tunc idem ac
si ageretur contra debitorem, aut nullam cām
h3 ab eo, sed ab alio, tunc debet probare de do
minio, vel quasi debitoris. ar. l. q̄ si ipsis. & l. i
omnibus. §. non debeo. ff. de re. iu. Alij dñt aut
iste extraneus habet causam lucrativam siue
ab ipso debitore, siue ab alio, & tunc idem ac
si ageretur contra debitorem, aut habet causā
onerofam, & dicit vt proxime dictum est. ar. l.
apud celsum. §. ne actoris. ff. de doli excep. Et
hanc partem sequitur Cyn. sub dubio forte in.
d. l. cum res. Sed Barto. vbi supra tenet eifam
hoc casu debere indistincte probari de domi
nio debitoris, nec ob. de actore, hic in reo, vel
conuento cui doli actoris non nocet, vt in. l.
an vitium. ff. de diuer. & temp. prescri. & not.
in. l. 2. §. i. ff. de doli excep. Si vero agitur
contra extraneū non habentem causam a debito
re, & tunc secundum Cy. distinguitur, aut res
ipsa vendicatur tanq̄ obligata, & tunc probari
debet de titulo, & possessione debitoris, sic i
telligitur gl. que est in. d. l. rem alienam. de pig.
act. & sic ratio illa quæ traditur in. d. l. si ab eo,
aut pretendit ius hypothece in sola rei posses
sione, & sic ad solam rei possessionem agitur,
quia apud debitorem erat sola rei possessio, &
tunc aut debitor si cecidisset a possessione po
tuisse ipsam aliqua actione reuocare, q̄ quidē
contingere poterit in pluribus casibus no, in.
l. 2. ff. de condi. inde. et per gl. & doc. in. l. in
cipite. C. de fur. & ff. de condi. fur. l. & ideo, et
per Bar. in. l. rem que nobis. ff. de acqui. pos.
& tunc creditor per hypothecariam poterit
hanc possessionem auocare per regulam. d. l. si
ab eo, & sic agere poterit ipse creditor illa a-
ctiōne vtili, que apud debitorem erat directa.
vt no, in. l. nomen. C. que res pigu. ob. pos. vel

vtili hypothecaria. l. grege. §. 2. ff. de pig. aut
debitor cadens a possessione non habet actio
nem ad reuocandum ipsam, & tunc nec credi
tori succurreretur ad petendum illam, quia ex
tincta possessione debitoris extinguitur hypo
thecaria creditoris cum alia fuerit possessio de
bitoris, & alia sit possessio huius possessoris.
ar. in. l. si quis pro emptore. i. §. pe. ff. pro em.
Et quoniam secundum predicta creditori agē
ti directa hypothecaria difficile erit sibi proba
re d̄ dominio, vel quasi debito. Ideo de iure cō
muni melius est agere vtili actione, vel longe
consultius, & melius est, eo casu quo debitor
cōstituit bona obligata tenere, & possidere no
mine creditoris, prout fit quotidie in instrumē
tis intente conditionem ex. l. si. C. de acqui.
pos. & dicitur in ti. seq. C. + Sed inherēdo opi.
Bar. qui tenet probandum esse de dominio, v̄
quasi debitoris, siue agatur contra ipsum debi
torem, vel extraneum pro tanto queritur q̄s
erit modus, & practica probanda. Sol. dicit ip
se aut agitur contra debitorem, vel eius here
dem, & tunc sufficit simpliciter allegare ipsum
dominium, vel quasi, & probare de eius pos
sessione, qua possessione probata iudicatur pro
batio presumptiue de dominio, vel quasi alle
gato, quia non potest referre dominij questio
nem, vt supra dictum est, & sic patet, q̄ quan
tum ad effectum conueniunt Cy. & Bar. quibus
Bar. dicat dominium, siue titulum esse ad alle
gandum, quod non est necesse secundum Cyn.
aut agitur contra extraneum, & tunc secundū
eum probādū est de dominio, vel quasi debito
ris per modos traditos. insti. de rerum diuis. §.
singulorum. & not. per Bar. in. l. rem que no
bis. ff. de acqui. pos. & per Cyn. in. l. cum res,
ff. de proba. & per Spec. in ti. de loca. ver. 61.
7 C. + Rursum a queritur an personalis & hy
pothecaria possit simul in eodem libello pro
poni, verbi gratia, si peto Titium mihi ex cau
sa depositi condēnari in. c. & domum eius mihi
ex ea causa obligatam relaxari &c. Et videt
q̄ non quia sententia lata super vna actione fa
cit preiudicium in alia, vt. l. si deferendi. ff. q.
mo. pig. vel hypo. sol. ergo &c. In contrarium
determinat Dy in. d. c. nullus pluribus, per ter
in auc. de fideiuss. §. sed neq̄. colla. 1. Et idem
ibi sequitur Iac. de bel. & hoc operatur identita
s tas debiti, & finis vtriusq̄ actionis, vide gl. in
l. nemo. §. quoties. ff. de reg. iur. C. + Quid autē
si plures sunt actiones ex delicto descendētes
an possint eodem tempore simul proponi et co
mulari, quam questionem plene tangit Bar. in.
l. 1. §. dixerit aliquis. ff. de publi. & gl. no. insti.
si qua. pau. sec. dica. §. si. in. gl. si. & l. 3. in si. &
licet, in si. nau. causa. v̄ p̄ aliqua i. formatio

ne, sic breuiter distingua, ¶ Quaedam sunt actio-
nes ex delicto descendentes pro quibus ciuili-
ter agitur, nec ad vindictam duntaxat, vt actio i-
uriarum & similia. Primo casu considerande
sunt tres regule secundum Dy. Prima est, quā-
do vnum est factum, & vnius generalis crimi-
nis titulus plures agendi forme, & tunc sub-
distinguitur, aut agitur contra eundem, & tunc
vna actio tollit aliam, vt. l. idem ait. in. l. si. ff. d.
nau. cau. stab. in. l. plura. in. prin. ff. de ac. ob. si
cau. dicitur in contrahibus. l. quod in heredem
in. §. eligere. ff. de tribu. sicut etiam patet in plu-
ribus actionibus, que trahunt originem ex ea-
dem causa, licet obfio sit diuersa, vt in. l. si reus
ff. de fideiul. aut agitur contra diuersas perso-
nas, & tunc vna tollit aliam, vt. l. iutor qui re-
pertorium. §. ex duobus. ff. de admi. tu. & in. l.
i. §. in tutelae. ff. de tute. ra. dist. & cum hac
determinatione debet intelligi preesse. §. si di-
xerit. Secunda regula est, quando est vnum fa-
ctum, & plures tituli criminis, & diuersae for-
me agendi, & tunc vna intentata potest alia agi
quatenus in secunda deficit, aliud quod non est de-
ductum in prima, vt. l. i. §. i. ff. vi bo. rap. & l. i.
cum ex vno. ff. de actio. & obli. cum simi. ibi
no. Nec ob. d. §. in tutelae. vbi videtur in soliti-
dum vtriusque agi posse, quia respondetur, quod ibi
loquitur, quando plures tituli se habent, vt ex-
cedentia & excessa, hic quando vnus titulus
se habet tanquam genus, & alius tanquam species.
Tertia regula est quando sunt plura facta, plu-
res tituli, & plures forme agendi i qua regula non
est dubitatio aliqua, quod vna electa non tollitur
altera, vt. l. nanquam plura. ff. de pri. delict. ¶ Cir-
ca secundum principalem arti. qui est quando
sunt plures actiones pro quibus agitur crimi-
naliter distingua, nam quandoque plura delicta
committuntur verbo, de quo dic vt no. Bart.
in. l. item apud labeo. in consuetum. ff. de in-
iur. quandoque committuntur facto, & sic distin-
guitur, nam quandoque plura delicta committuntur
in personam tam ex parte inferentis, quam patien-
tis, seu recipientis, & de hoc dic vt ibi per eu-
ndem Bar. in. l. nunquam plura. ff. de priua. Quan-
doque committuntur in re aliqua, vel circa rem
de quo ipse Bar. no. in. l. inficiendo. §. infans. ff.
de iur. Quandoque committuntur vnum delictum ex
parte inferentis, sunt tamen plura delicta ex par-
te recipientis, de quo vide per eundem Bart. in
l. gemina a thbor. ff. ar. fur. ce. Quandoque sunt
plura delicta commissa propter pluralitatem
personarum committentium tantum, seu inferen-
tium, de quo plene per eum in. l. si i rixa. ff. ad. l.
cor. de sicca. Quandoque committuntur plura de-
licta propter pluralitatem personarum recipien-
tium, de quo vide per eum in. l. si plures. ff. arb.

fur. cel. Quandoque committitur vnum factum
ex quo insurgunt plura delicta, seu crimina,
de quo per eundem tangitur in. l. senatus. ff. de
accu. & l. si adulterium cum incestu. ff. de ad-
ulte. quas remissiones ideo feci ne deuiat vi-
deat a proposito quo me breuem esse decreui,
in opere presenti. ¶ Amplius queritur an cum
agitur actio ciuili, vel criminali debeat tem-
pus, & locus contractus, & criminis commis-
si inferri in libello. Dic breuiter quod vbi agitur de
delicto, locus, & tempus, commissi criminis
ponendus est in libello. ff. de accu. l. libellorum.
& ibi per Bartol. In contrahibus autem cum in
illis ciuilitate agatur videtur idem dicendum,
quia licitum est arguere de contractibus ad de-
lictum, licet am ex contractibus. ff. de iud. maxime
si tempus contractus iniri non opponatur desi-
nit reus posse ad plenum deliberare super libel-
lo, vt in. l. i. §. diem. ff. de eden. In contrarium
determinat Bartol. in. l. quoniam. in. prin. ff. de
edend. & l. i. §. interdum hoc. ff. vi possi. Et
idem tenuit Imo. in. capitu. fin. extra de re. iur.
Ego autem puto, quod libellus de se preceat sine ex-
pressionem loci, vel temporis. Si autem tempus
petatur exprimi credo quod actor teneatur expri-
mere. ar. d. §. diem. sicut alias dicitur in. l. si ma-
ter. §. ea. ff. de exce. rei iur. Deinde queritur
que bona sunt illa que includuntur in genera-
li obligatione honorum. Respon. omnia illa
que possunt alienari, vt in. l. sed quod ad eas. §. si.
ff. de pig. Et ideo cadunt in obligatione nomi-
na debitorum. vt. l. nomen. & l. si. C. que res
pig. ob. po. & pecun. nume. l. cum tabernam. in
fin. ff. de pign. Non autem includuntur illa que
verisimiliter ipse debitor non fuisse specialiter
obligaturus, vt in. l. obligatione generali.
ff. de pig. & in. l. i. C. que res pign. ob. pos. &
ideo bona feudalia non includuntur in tali ob-
ligatione, sed emphyteotica bona bene inclu-
duntur, vt. l. lex vecti. ff. de pig. Si tamen emphy-
teota cessat et post obfionem isofone canonis, ita
quod res ad dominum deuolueretur, pignus, &
obligatio extingueretur, qua resolutio iure da-
toris extinctum remanet ius creditoris, vt. d.
l. lex vec. & optime facit. l. iul. ff. de ma. & ple-
ne not. per Iaco. de bel. in. capitulo primo. §. si.
de controuer. inuesti. x. colum. Quid ergo si
creditor habeat nomen obligatum quomodo
age contra eum. Sol. dic quod agendo hypothecaria
dicit illam obligationem qua astringitur
suo debitori esse sibi obligatam, & tanquam
obligatam petet sibi responderi de eo ad quod
vi obligationis astringitur. vt not. per glo. in.
l. heredem. C. de here. acc. & in. l. prima. C. de
pre. pig. Et vide quod infra scripsi circa for-
mam executionis sententie. ¶ Sed nunquid

a Bona, adde
 & vide de hoc
 p Ang. are. i. §.
 sed nra. i. §. de
 leg. et Alex. de
 imo. i. cōf. 208
 i. 2. vol. et adde
 q si testor ex
 pisse poterit bo
 na heredis obli
 gare, ita idem
 Alex. i. consil.
 68. in. 2. vol.

Q V A R E C V M P R E D I C T A.

Hec est conclusio libelli ad quam est aduer
 tendum, vt supra.

S V M M A R I V M.

- 1 Effectus hypothecarie est, vt res obligata cre
 ditor i relaxetur loco pignoris tantum tenen
 da, & possidenda.
- 2 Pignus in cuius possessionem missus est credi
 tor, an debitor recuperet offerendo pecuniā
 deteriore, aut in forma, aut in substantia.
- 3 Quomodo fieri debeat solutio pecunie, que tē
 pore mutui valebat minus, & tempore solu
 tionis plus, vel eōuerso.

R E L A X A N D V M I V R E P I

- 1 gnoris. ¶ Hic aduerte q effectus huius hypo
 thecarie actionis est, vt res obligata credi
 tori relaxetur loco pignoris tantum tenenda,
 & possidenda, vt in. l. si cum venditor. in prin.
 ff. de iur. & in. l. fundus. §. creditor. ff. de pig.
 i. §. v3 per ipsum possidenda donec fuerit si
 bi integrum de debito satisfacta. vel in pecunia,
 vel per computationem fructuum ex pignore
 acceptorum, qui habent extinguere debitum,
 vt. l. i. in si. ff. de pig. & in. l. si. C. de dist. pign.
 cum si. ibi not. & eius q habetur in. ca. in illo
 vos, de pig. verumtamen si debitor fuerit i mo
 ra soluendi sortem, vel si non soluit ad diem
 statam, prout fit quotidie in instrumentis in
 quibus dies solutionis adjicitur, vel quia inter
 pellatus soluere neglexerit quibus etiam casti
 bus mora contrahitur, vt in. l. mora. i. prin. ff.
 de vsu. & in. l. magna. C. de contrahen. & cō
 mit. stip. & in. l. si ex legati causa, de ver. obl.
 cum si. tunc poterit compensare creditor suū
 interesse cum fructibus ad quod interesse fuit
 post moram debitor obligatus, vt in pōctis iu
 ribus, & in. l. i. C. de sen. que pro eo q inter,
 nec poterit ascribi creditori, q istud interesse
 sit v sura per illud. c. illo vos. cum sim quia ibi
 loquitur quando in initio contractus fuit cer
 ta quantitas ex conuentione partium loco pe
 nē moroso opposita, & sic petitur ho is conuē

tione. vt. l. lecta. ff. si cer. pet. hic quando petiff
 legis profusione tantum cum nulla quantitas
 fuerit determinata per partes, q tene menti ad
 quod faciunt no. per do. in. l. cum altis. C. de
 vsu. & l. currabit. C. de act. em. ¶ Quid ergo
 si missio creditore in possessionem huius do
 mus loco pignoris veniat, deinde debitor pe
 cuniam deteriore, aut in forma, vel subiecta
 offerat creditori, an liberatur pignus, videatur
 q nō. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pign.
 act. & in. l. paulus. ff. de sol. & ibi plene p bar.
 breuiter dic, q pecunia per istos principes per
 sepe mutatur in deterius potius, q in melius, p
 per q sequitur magna subditorum cōsumptio
 precipue mercatorum, & in repub. scandalum
 & confusio, & pro tanto latius super hec ali
 qua dicere propofui. Sciendum est ergo colli
 gendo dicta Bar. in. d. l. paulus. & gl. in. c. olim
 de cens. & Io. an. c. quāto. extra de iureiur. q
 mutatio pecunie potest cōtingere duplr. Vno
 modo si pecunia mutetur quo ad bonitātē iū
 secam respēctū materiē. Secundo modo quo ad
 valorem eius materia non mutata. De primo
 modo mutandi patet exemplū si pecunia que
 nunc non est magis ere contaminata, q hāc
 nunc esse consueuerat. In quo casu distinguitur,
 aut de pecunia antiqua reperitur, nec eius cur
 sus est reprobatus, & tunc de illa sola est ten
 enda solō, aut nihil de antiqua reperitur, & vel eius
 cursus si qua reperitur est mutatus, & tunc sol
 ui debet estimatio eius habita ratione deterio
 rationis, vt hoc no. i. d. §. qui reprobos. & i. d.
 c. olim. de cens. & no. per Cy. in. l. in minorā
 C. in qui. cau. in inte. rest. non est ne. de secun
 do autem patet exemplum si florenus valebat
 libras. 4. & tunc v3 libras. 3. vel si grossius
 valebat imperiales. 2. 4. & tunc v3 imperiales.
 18. quo casu distinguitur, aut debitor fuit in mo
 ra soluendi, & tunc talis deterioratio contin
 gēs p̄tinet ad debitore, ar. i. l. vinū et. l. q. te. ff.
 si cer. pe. aut nō fuit i mora, et tūc p̄tinet ad cre
 ditore, ar. d. statum. il. q. te. & l. vinū. Et hec
 procedunt quando ipse debitor vult soluere
 pecuniā in eadē forma, vt pura florenū pro flo
 re, vel grossū p grossū, vbi sāt debitū eēt cōtra
 diū i pecunia aurea, & ipse vellet soluere in argē
 tea scdm p̄sentem cursum, vel econtra. Tunc
 cōsiderari d3, an ex hōiōi solutione efficiat de
 terior conditio creditoris, & tunc non est debi
 tor audiendus. ¶ Aut eius conditio efficitur
 melior, vel saltē non deterior & c. & tunc est
 audiendus nisi forte esset sp̄aliter cōuentū, q in
 alia pecunia quā aurea non posset fieri solutio,
 q in dubio vī actū in cā mutui, vel depositi, vt
 in. l. cū qd. ff. si cer. pe. cū si. Et p̄dca no. i. d. §.
 q reprobos a cōtrario sensu et i. d. l. paulus. ff.

de sol. ¶ Sed circa p̄dca audi q̄ouē de facto. Ecce q̄ aliqs in pecunia argēta mutuo cōfecit florenos, c. ad rōnē de li. 4. p. pro floreno, pro ur erar cōis curius cuiuslibet floreni. Cōtingit in p̄cessu tēporis, q̄ auctus ē valor floreni ad li. 6. debitor aut vult debitum soluere i pecunia aurea ad rōnem li. 6. p. quolibet flore, dicit creditor ergo nolo recipere, q̄a conditio mea effice retur deterior, nam tpe mutui tu dedisti mihi gro flos, xx. p. singulo floreno, & mō non reperirem me h̄re. 15. p. singulo flor. Querit an ipse debitor sit audiendus, dic q̄ si repeiret de pecunia mutata data culus curius nō sit reprobus debet fieri rēfō in illa sc̄dm cursum, & valorē, q̄ esset tempore contractus. Si vero sit re, pbata, v̄ p̄ nō repit ex ea tūc, aut debitor fuit i mora, et tūc audiēdus p. d. l. q̄ te, cū si. ¶ Sed quid si mutuū sit contractū hoc mō concedo, vel mutuo tibi li. c. in istis flor. aurī postea congingit casus q̄ precium, seu valor florenorum aurī augeat vel diminuat, q̄ritur an debitori liceat soluere flore. aureos in illa estimatione q̄ curebat tpe contractus. So. dicit bar. i. d. l. paulus, q̄ fieri pōt solo, & debet in ea, q̄ nunc est, quia creditor v̄ apreciaste illos flo, aureos in illa summa, sic q̄ omne cōmodum in ipsa pecunia sic apreciata contingens p̄inet ad ipsū de bitorē, ar. l. si stipulatus sim. x. i. mille. ff. de v. obli. cōiuncta. l. certi cōditio. §. si. ff. si cer. pe. ¶ Vltimo aduerte, q̄ olim pecunia cudebatur de publico, & eius valor debet esse tātus i pecunia, sicut in massa cudendi, id nō est tantū va loris. Et qm̄ ex mala pecunia republica imen se leditur, ideo nō v̄ iurum, q̄ fuerit de ea obferuanda p̄stitū, vt in. c. quanto. de iureiu. S I M V L cum fructibus. Reuoco in dubiū an creditor a possitita vendicare fructus res hypothecate, sicut rē ipsam vbi distinguendū est secundū Cy. vt per eū no. in. l. 2. in q. cau. pig. ta. cōtra. aut fructus percipiunt pendente iudicio super hypotheca, aut sunt precepti ante ipsū iudicium. Primo casu cadūt fructus p̄dij in ipsa obliōne, & veniunt officio iudi. in cōdēnatione, vt. l. si fundus. §. interdum. ff. de p̄. Secundo casu subdistingue, aut percipiuntur re obligata adhuc remanente in dominio debitoris, aut dominio mutato. Primo casu aut percipiuntur a debitore, aut ab alio, si debitor cadunt in obligatione, & per actionem hypothecariam p̄nt peti simul cum re principali. vt. d. l. 2. C. in qui. cau. p̄. ta. cōtra. & l. in predijs. ff. de i. si cui petitur partus editus penes debito rem. vt. l. 1. C. de partu p̄. ac. l. si cōuenerit. §. pe. Si aut ab alio percipiatur tūc si q̄dē ille erat bonafidei possessor, aut fructus exiāt, & cadūt in obliōne, aut sunt cōsumpti, & tunc aut bona

fide, & tunc nō p̄nt peti, aut mala fide. & tūc sic. Et idem multo fortius si extaren; vt hec p̄bant in. l. §. cū p̄dij cū ibi no. ff. d. p̄. et. l. si fundus. §. iterdum. ff. de p̄. ¶ Secūdo casu p̄ncipali cū percipiunt mutato dñio debitoris, tunc subdistinguit, aut fuerit semi nati per ipsum debitorem, & sic fuerunt i eius dominio, & tunc aut exiāt, & cadunt in obliōne, aut sunt cōsumpti, et tunc non. vt in. d. §. cū p̄dij. & d. l. palus. §. si mancipia. ff. de p̄. aut fuerunt per altum semi nati, & sic non fuerunt de dominio debitoris, & tunc sicut partus vace non cadit in obligatione, sic nec huiusmodi fructus. ar. d. l. si conuenerit. §. pen. & l. paulus. §. 1. ¶ Quid autem dices in fructibus percipiendis a creditore, verbi gratia, si fuerit positus in possessione rei obligate, an tenebitur facere laborare agrum v̄ vineam, dic q̄ sic, vt no. in. l. 2. C. de pac. pig. & in. l. 2. C. de pi. ac. q̄ si non fecit sibi imputa bitur, q̄ no. Est ergo consultius creditori, q̄ faciat sibi rem dari in solutum, vt not. l. 1. a diu pio. §. si pignore. ff. de re iu. & si fuerit sibi eū ca poterit euicōne agere contra debitorem vt. l. ex. sextante latinus. ff. de ex. re. iu. & in. l. eleganter. in princ. ff. de pig. ac. & ibi no. & p̄ la. bu. & l. l. C. si amig credi. & dices infra tit. p̄xi. Alia aut i p̄nt libello sequētia declara, vt. plene dicitur est supra i prio libello. Sequit forma responsionis libelli in actio. hypothe.

FORMA RESPON. LIBEL. IN ACTIONE HYPO. CORAM VOBIS. Supra scripta domino vicario comparet, & se presentat Philippinus de solbertis, causa & occasio ne cuiusdam asserti libelli in iudicio, vt dicitur contra eum producti per Si. speltam assertur procuratorem asserti procuratorio nomī ne speābilis viri domini Raynald. de beccaria esse equaliter, vt dicitur contentis & cetera ad quem relatio habeatur, dicens & excipiendi proponens prefatus Philip. supra scriptum assertum libellum, & oia & singula i eo contenta fuisse, & esse nullā, ac nullā, et nullius valoris, & momētī, causis maxime, & rōnibus infra scriptis, & alijs loco suo, & tempore dicēdis proponendis & allandis. Primo quia productus, & oblatas per personam non habentē sufficiens mandatū, sed nec habentē p̄notā habitē standi in iudicio, tū quia ipse sup. est in patria potestate constitutus, tū quia est minor. xxv. an. Itē saluis premiffis dato sine iudicio q̄ constaret de mandato dicitur ipsum manda

ac No. in quibus casibus re grif ipse mandam gl. in l. si qs inibi bona. ff. de acq. her. gl. i. c. cora. de resti. i integ. Spe. ii. de procur. i. §. i. ver. sit opponit.

tū fuisse, & esse reuocatum, item quia ipse asserit libellus est vagus, varius, obsecrus, incertus, dubius, generalis, peccans in materia, & in forma, nullamq; agendi causam sufficientem continens in se, alijsq; de causis multipliciter visiosus, propter q; nullum de iure meretur habere responsum, sed fuit, & est per vos penitus reijciendus, & dentibus lacerandus. Si tamen premissis non obstantibus que re vera obstant, d. Philippinus iure aliquo est asserit eidem asserito libello respondere, & nō aliter, nec alio modo, & sub protestatione, q; salue, & reseruate sint sibi omnes p̄dicte, ac infra scripte exceptiones, defensiones, & quecumq; alie, tam declinatorie, q; peremptorie, & anormale. dicit & respondere narrata prout narratur nō fuisse, nec esse vera, & petita, prout in eo petuntur nō fuisse sentia, nec fieri debere. Opponēs & obijciēs cōtra ipsum Sīmo. dicto nomine omnia & singula in ipso asserito libello contenta exceptionem excussionis, vt cōueniatur prius debitor p̄ncipalis quam possessor, necnon & exceptionem prescriptionis, & renunciationis p̄gnoris, & iuris dictio Raynaldo non competens i dicta domo. Et amplius opponit exceptionem doli mali tam generalem, q; specialē. Rursum saluis premissis dicit idem Phil. q; de dicto asserito debito fuit, & est integre satisfactū, & facta plena solutio dicto Ray. opponens cōtra eum exceptionem solutionis. Et amplius in quantum de ipsa solutione non constaret, & in quantum predicta non obstant que re vera obstant offerri separatim in quantum consistit ipsum Ray. fore verum creditorem de dicta quantitate eidē satisfacere de debito memorato ipso tamen Ray. eidem Phi. credente, & i cum transferente omnia iura sua, & quascunq; actiones reales, & personales petens, & requirens saluis premissis idem Phi. se absolui, vel ab obseruatione iudicij, vel ab omnibus, & singulis in dicto asserito libello contentis, prout iuri, & iustitie videbitur conuenire. Et ipsum Sīmo. procuratorem predictū seu dictū Ray. in expensis legitime condēnari, saluis eidem Phil. ceteris suis excep. & defensionibus solē niter de quibus protestatur.

CORAM VOBIS. Debes scire q; coram eo iudice est proponenda defensio coram quo proposita est petitio, & offensio, ne cause contingentia diuidatur, vt. l. nulli. C. de iud. d. & l. i. ff. de qui. re. ad eundem iudicatur,

- 1 In causis agendis regulariter sufficit habere generale mandatum.
- 2 Procurator generalis cū clausula de rato, an possit compromittere &c.
- 3 Si constat de mandato an debeat fieri copia ad uersario.

NON HABENTEM sufficiens m̄ datum. **et** Aduerte q; regulariter in causis agendis sufficit habere generale mandatum, vt. l. i. ff. de procu. cum ibi no. & l. i. si renouerit d. §. h. ff. man. & extra de procu. c. peritio. & de procu. c. qui ad agendum. lib. 6. Fallit i certis casibus in quibus a requiritur speciale m̄ datum, nec sufficit generale, quos enumerat gl. in l. illud. ff. de iur. licet non ad plenum. primus est in causa restitutiōnis in iuegram. vt. d. l. illud. & l. i. C. etiam per procu. cau. in integ. rest. Secundus in iudicio de liberis exhibendis. vt. l. pomponius. ff. de procu. Tertius in iudicis apostolicis ipeandis. vt. i. c. nonnulli. de rescrip. Quartus est in contrahendo matrimonio, vt in. c. si de procu. li. 6. Quintus in contrahendis sponsalibus, vt in. c. veniens. qui cler. vel o. Sextus in compromisso fiendo. extra d. arb. in. c. per tuas. Septimus in absoluteione ab excusatione petenda, vt extra de sen. excō. i. n. c. quod de his. Octauus in protestatione iuramenti calumnie, vt extra de iura. calum. in. c. si. lib. 6. Nonus in transacione, vel pacto de non petendo, ac veritatis iuramento, vt in. d. c. qui ad agendum. in. si. nisi esset procu. cum l. bera. vt. ff. de procu. l. procurator cum libera, & in certis alijs casibus quos ponit glo. in. d. c. qui ad agendum. & Spe. in. ti. de procu. §. i. y. item opponitur, & sine mandato generali, vel speciali, nullus regulariter auditur, nec admittitur ad agendum pro alio siue nomine alieno. Fallit in certis personis, que propter consuetudinem sanguinis, vel affinitatis admittuntur sine mandato, agendo nomine alieno non tamē contra mandatum. vt. l. sed & he. & l. seq. ff. de procu. & admittuntur in illis solum casibus in quibus sufficit generale mandatum, non autem in illis in quibus requiritur speciale mandatum, vt determinat gl. in. l. exigendi. C. de procu. & tenentur tales persone, que sine mandato admittuntur cauere de rato, & de defendendo, alias repelluntur. vt. l. pomponius. in. si. & ibi no. ff. de procu. et probatur in. l. seruum quoq; in. §. ait pretor. cum. l. seq. & l. sed & he. §. fin. cum. l. seq. & l. non solum. in. prin. & l. i. mutus §. pene. ff. de procur. & C. de parti. l. i. §. si aut procurator, vel defensor, ex parte rei tenetur satisficere de iudicio fisci, & iudicato soluendo sub obloque omnium bonorum suorum, alioquin non

quin non audit, p̄t in dñs esse fideiussor suus vt fieri vides quoti die in instris p̄cure, vt h̄c istī, de satis, §. sin aut p̄ p̄curatorē. & §. si vero aliquid, vt. d. l. j. C. de satis, & ibi p̄ Cy. ¶ Habes ergo ex p̄missis q̄ p̄curator ḡnālis non potest transigere, s̄c̄r̄ cōpromissum facere sine sp̄ale 2 mandato, vt extra de arbi. c. p. tuas. ¶ Quid aut si sit p̄curator a ḡnālis ad oēs cās & lites, cū c̄la de rato habendo q̄cquid p̄ eum gestum fuerit, an tunc poterit cōpromittere vel transigere, & h̄c d̄ic q̄ non, l. 3 aliquid contra, vt plene disputat gl. in. d. c. p. tuas, &c. contingit, de trāfac. & in. c. dilectus, de rel. do. & eodē mō trāsigere, vel cōpromittere non poterit si in p̄curatore sit inferta illa cōis, & visitata c̄la d̄ans, & concedēs dicto p̄curatori in p̄missis, & circa p̄missa liberā, & ḡnālē administrationē &c. quia c̄la solū restringitur ad instantiā cārū, non aut ad merita negotiorū, sic q̄ de sola iustitia de qua processit baylia poterit procurator transigere, & cōpromittere, vt determinat. i. l. qui Rome. §. calimachus. ff. de ver. ob. et adde q̄ per eū no. in. d. l. p̄curator cū libera, Sed qd dices si aliquis agit p̄curator noie alterius, aduersarius negat ip̄m h̄c mandati, nec est de p̄sonis, q̄ sine mandato admittunt, an repellitur nisi p̄ducatur instrū p̄cure. distingue, aut certū est ip̄m non h̄c mandati, & repellitur, aut est certum ip̄m h̄c mandati, & admittitur tunc, aut est dubiū, & tunc si fatisset de rato h̄c do admittitur, ats vero repellit. vt. l. j. & ibi not. C. de procu. Fit aut̄ dubium sc̄dm gl. i. p̄ negationē, vel melius sc̄dm doc. p̄ semiplenā p̄bationē, ar. in. c. ex insinuatione, de procura. 3 ¶ Vltimo q̄ritur si constat p̄ instrū de mandato, an de eo sit sc̄nda copia aduersario p̄ notarium cāe in forma actorū, vel tradi deat ip̄m instrū, dicit q̄dam q̄ sufficit tradi p̄ copia, cōis est practica, q̄ traditur in forma publica, q̄ practica defenditur ea rōne, q̄ iudiciū nō debet eē illuforiū, vt. l. si p̄tor. ff. de iudi. q̄ facile eueniret si negaretur illū esse p̄curatorē, & p̄bati non possit p̄ publicū instrū, vt ar. l. cū non iusto, ff. de col. deteg. cū si. Itē quia non debet q̄ esse deterioris condōnis, q̄ sit eius aduersarius q̄ per sona fr̄ cōparet. B̄sset at̄ magis grauius si auferretur, ita p̄ducens instrū, q̄ non possit h̄c nisi p̄ copiam, q̄ de facili perdi p̄t, & cui non illa apud oēs fides p̄statur, q̄ sit originalis, vt in auc. si q̄s in aliquo documento, C. de edē, & hanc partē t̄z Bar. in. l. j. §. defendi. ff. ex q̄ cau. in pos. ea. Secus autē in instrū sindicatus vniuersitatis, nā tunc sufficit dare exēplū expensis recipientis, q̄ vniuersitas non p̄t cōparere per seipsam, & sic per hoc non fit deterior conditio aduersarij ex comparatione sindicat,

vt h̄c i. l. j. & i. j. q̄ cuiusq̄ vni. nomi.

IN PATRIA POTE state, l. sta cā non sufficit ad repellendū quē a b̄ off̄o, p̄curatoris, vt in. l. si iustitiam l. §. ipse quoq̄, ff. de p̄cur. MINOR. XXV. AN. ¶ Hec cā repellit quē a p̄curatione, vt. l. minor. 2. §. annis, in prin. ff. de p̄cur. & in. c. qui generaliter, in fi. extra de procu.

a ¶ Vtū p̄curator possit transigere, vide Bartol. in. l. transactiois, C. de trāfac. Bart. in. l. j. Rome, ff. de y. ob. Specu. tit. de instru. edī, in. §. 14. ver. de illo.

S V M M A R I V M.

- 1 Procurator potest per dominum ante lit, cōte, libere reuocari.
- 2 In reuocatioe p̄curatoris, an sit necessaria eius certioratio, aut parti aduerse & iudicis.
- 3 Contrahens cum procuratore, & nesciens eius reuocatum sit mandati, q̄o facere deat.
- 4 In reuocatione an sit necessaria certioratio ipsius procuratoris.

MAMDATVM ESSE REVOCA-

tum, ¶ Ad huius evidentia est sciendū, q̄ p̄curator p̄ oī p̄ dñm an lit, conte, libere reuocari, vt. l. an litē, cum se, & l. q̄ oia, in princ. ff. de p̄cu. & c. ij. extra de p̄cu. lib. vj. Post aut̄ litē conte, non p̄t nisi cā iusta examinata, & approbata per iudicem, vt. l. post litē, & in. l. nisi dñs, §. h̄c aut̄ cognitio, ff. de p̄cu. & in. d. c. ij. Inter quas cās enumeratur illa q̄ dñs vult p̄ seip̄m cām suam agere, vel defendere, quo casu comparando ipse per se in iudicio simplr sine alia p̄restatione vt̄ tacite p̄curatorē reuocare vt̄ traditur, in. c. quē, de pro. lib. vj. & not. per gl. in. l. mutuum, §. j. ff. man. & pp̄ h̄c q̄ dñs comparet p̄ se in iudicio, nec suum vult p̄cu. reuocare p̄statur, q̄ cōparet citra reuocatio nē sui p̄curatoris, Amplius est finit p̄cu. off̄m per mortē consensuentis re exiite integra, vt. l. si defunctus, ff. de p̄cu. & l. man. C. & d. §. itē si adhuc, instrū, man. In p̄lato aut̄ defuncto ē re non integra finitur sui p̄curatoris off̄m, ut etiā hodie determinatum est in cle. si. extra de p̄cu. itē s̄c̄r̄ finit per lapsum diei, vel t̄pis vsq̄ ad quē constitutus est, p̄t. n. p̄curator constituit ex die et ad die, vt in. l. 3. ff. de p̄cu. & ita cōsulo semp̄ fieri ne sit necesse p̄ alud instrū ipsum reuocare, ¶ Vñ circa hoc q̄ro, an eo casu quo dñs velit eius p̄curatorē reuocare sit necessaria certioratio eius, aut partis aduerse, & iudicis de quo plene traditur per doc. in. d. l. j. C. de satis, per gloss. in. c. mandato, ex tea de procu. & per Cy. i. l. mādatum, C. man. distin-

que sed in oēs, aut est procur. ad iudicia, aut ad
 negocia. primo casu, aut sit reuocatio ante lit.
 conte. & tunc sufficit certioratio facta ipsi p.c.
 vt. d. l. ante lit. ff. de procu. aut sit post lit. cont.
 & requiritur certioratio tunc p.cu. q̄ aduersarij.
 vt in. c. mandato, de procu. & ibi nota. ij. casu
 principali quā est p.cu. ad negocia subdistingue
 scdm And. de pl. aut q̄rit de notitia, & certio-
 ratione siēda ei. qui contrahere vult cum p.cu.
 aut siēda sibi soli. primo casu, aut ille q̄ manda-
 tū habuit negociandū est institor, vel castaldus
 seu al's deputatus certe negociatio ni, vel mer-
 cantie, & tunc sufficit proclamatio, vel al's publi-
 citalē mandati reuocare, nec est necessaria spe-
 cialis certioratio alicuius psonę, vt h̄r i. l. si pu-
 pillus. §. j. ff. de insti. aut est simplex procur. &
 tunc aut tractatur de dño obligādo, aut de alio
 ab ipso dño liberando. primo casu, aut manda-
 tum est directū ad certam psonā, & tunc ipsius
 psonę est in reuocatione necessaria certioratio,
 vt. ff. qd' iussu. l. j. §. ego quero, v. g. si cōstitutus
 procurator ad emēdum equū a S' epronio, aut
 mandatum non est directū ad aliq̄ certam pso-
 nam, v. g. quia constituit simpliciter ad emēdū vñū
 equū, & tunc non est necessaria certioratio ali-
 cuius alterius psonę, sed sufficit solius procura-
 toris certioratio, tū pp incertitudinē psonarū,
 tū pp culpam eius q̄ contraxit, q̄ diligentius
 seruari debuit, an mandatum esset reuocatum.
 ar. l. j. cum alio. ff. de re. iur. nec p̄ culpa ascri-
 bi dño, quia ignorauit, & ignorare potuit cum
 quo procurator cōtraheret. ar. ff. lo. l. si domū.
 3. ¶ Sed diceret aliq̄s nonne ille q̄ contraxit
 iustam credēdī cām habuit, q̄ ille esset pcura-
 tor onō sibi institor procur. & eo affirmante se
 procu. esse, q̄ alio non apparēte in cōtrarium
 p̄sumptio est, q̄ sit adhuc procur. nisi p̄ aliqua
 indicia appareret, q̄ sit reuocatum. ar. eorum q̄
 h̄r in. c. ex insinuatione. extra de procu. vñ
 qdam dñt, q̄ ille q̄ contrahit cum tali procura-
 tore debet esse diligēs, & ab eo inuestigare, &
 scire et p̄ esse factū si est reuocatus, vel nō p̄
 d. l. j. cum alio, et si iure se non esse reuocatum
 credere debet illi, al's non. In alio aut casu cum
 adiur de alio liberādo dicēdum est, q̄ sit neces-
 saria certioratio eius q̄ soluit. v. g. si constituit
 procu. ad recipiēdum solonē a debitoribus meis
 & vnus soluit procuratori reuocato ignorāter
 certe liberabitur, nisi de reuocatione eius sibi
 h̄q̄rit, vt probatur in. l. eius q. ver. quas vero.
 ff. si cert. per. ff. de sol. l. vero procuratori. §. sed
 4. & si quis. & l. qui hojem. §. si titium. ¶ Ve-
 nio ad scdm casum principālē quo q̄ritur, an
 sit necessaria certioratio ipsius procu. Vbi di-
 stingue, aut mandatum respicit vilitatē princi-
 palijer dñi mandantis &c. & tunc non est ne-

cesse, q̄ reuocatio perueniat in notitiam ipsius
 procu. ut puta si constituit procuratorē ad adu-
 dum h̄rditatē, vel inrandum in possessionē, vt
 l. si quis mihi bona. §. p. ff. de acqui. rē. her. aut
 respicit principālē dñum, & in cōmodum ip-
 sius dñi, & tunc quo ad effectū impediēdo libe-
 rationis in psona liberati est necesse, q̄ reuoca-
 tio pueniat in procuratoris notitiam, quo aut
 ad effectū oblonis in psonam dñi inducēdo non
 requiritur. vt in. d. §. quas vero, sed si agitur de
 p̄iudicio gñando ipsi pcuratori ex reuocatione
 mandati, tunc semp est necessaria eius certio-
 ratio. vt. ff. pro soc. l. sed & si socius. ar. ff. m̄.
 l. si m̄dasset. vbi aut agitur de beneficio alterius
 ex reuocatione mandati impediēdo tunc esset
 necessaria certioratio procuratoris, vt. l. si p̄.
 ff. de man. vindi. & ibi no. Alij vt pe. quos re-
 fert Cy. in. d. l. mandatum a r̄, & sic distinguunt
 aut queritur de certioratione, seu notitia siēda
 procuratori, aut siēda parti. Primo casu, aut q̄-
 ritur de effectu reuocationis ad impediēdā obli-
 gationē inter procuratorē & dñm, & tunc aut
 est oblo iam nata, & in esse producta, & tunc
 certioratio nihil opatur, aut nōdum erat oblo
 nata, sed erat producēda, & tunc si certioratio
 interueniat impedit eam nasci, & in esse produci,
 h̄r in. l. inter cās. ff. man. & insti. man. §. si ad-
 huc. Aliq̄s q̄ritur de effectu certiorationis quo
 ad impediēdum negocium p eum cū alio expli-
 candum, & hic est considerandū, aut n. iste p-
 curator interuenit simpliciter, vt nudus nactus,
 aut interuenit, vt verus procurator. primo ca-
 su sufficit sola dñi pnia & reuocatio, nec ē ne-
 cessaria certioratio, sic itellr. dicta. l. si p̄. ff. de
 man. vindi. & l. si penituerit. ff. de re. l. & si qs
 mihi bona. §. p. Scdo casu dic, aut de substan-
 tia actus explicandū est voluntas dñi, vt in tral
 latioe dñij rei sue. vt. l. id qd' n̄m. ff. de re. iur.
 & tunc sufficit reuocatio, nec est necessaria cer-
 tioratio, sic debet intelligi. d. §. quas vero. & l.
 ij. §. si quis donaturus. ff. de do. Fallit fauore li-
 berationis vbi certioratio exigitur ne impedia-
 tur. vt. d. l. cum qs. §. j. lq̄ hojem. §. si titium. ff.
 de so. Si aut uoluntas dñi non est de actus sub-
 stantia, vt in v̄ditione q̄ dñs, & q̄libet facere
 pōt. vt in. l. rē alienā. ff. de cōtrahē. emp. & tunc
 certioratio est necessaria. vt. l. si mandam. l. i
 prin. In tertio casu principālī dum queritur de
 certioratione siēda parti, an sufficiat si facta
 fuerit procuratori subdistingue, aut pars illa
 erat actum ipsum explicatura cum ipso procura-
 tore ipsius t̄m cōtēplatione, & non dñi, &
 tunc sufficit certioratio facta ipsi soli procura-
 tori. vt in. l. j. §. sed si ego. ff. qd' iussu. aut erat
 actum explicatura dñi t̄m cōtēplatione. v. g.
 in iudicijs, uel si dñs proponat aliquē negocia-

stioni gñali, & tñc requiritur certioratio aduer
sarij, vt in d. l. si procurator e. §. si. ff. de procu.
& l. j. C. de facti. & l. sed si pupillus. §. palam.
ff. de instito. Alij autãr dñt vt referet Cy. vbi
supra. Sed q̄ dixi tenenda sunt. De reuocatione
aut mandati probari poterit p̄ infirm, vel per
vnum testē cum iuro. vt in c. ex infirmatione.
de p̄cu. & no. p. gl. in c. in pñtia. extra eod. tit.
PECCANS IN MATERIA ET IN
FORMA. Hec oia cum p̄cedentibus declara. ut
scriptum est circa rñsionem primi libelli.
ET SVB PROTESTATIONE.
Aduerte q̄ hec protestatio est multum vtilis,
vt alibi dixi, & ideo de ea non obliuiscaris.

S V M M A R I V M.

- 1 Materia excussionis est difficilis.
- 2 Exceptio excussionis quando opponatur.
- 3 Excussio quid sit.
- 4 Quibus casibus fiat excussio.
- 5 Quando fiat excussio.
- 6 Quando cessat excussio. 7. 8. 9. & 10.
- 11 Post excussione p̄pone an bñd sint excutiēda.
- 12 Predicta excussio quando fiat.
- 13 Que sit forma excussionis, & in quo loco fiat
14. 15.

- 16 In excussione fienda an possessor rei obligate
sit citandus.
- 17 Super excussione an feratur snia.
- 18 Ad sniam excussionis audiendam an citentur
extranei possessores rerum obligatarum.
- 19 Snia super excussione, an sit distinctua, vel i-
terlocutoria.
- 20 Opponens exceptionem excussionis vsq̄ ad
qd̄ tempus audiatur.
- 21 Excussio facta ad instantiam nñius creditoris
an prosit alijs creditoribus eiusdem debitoris.
- 22 Excussio facta contra vnum possessorem rei
alicuius obligate non p̄iudicat alijs possesso-
ribus qui non fuerint citati.
- 23 Pendente super excussione iudicio si debitor
efficiatur heres opulente hereditatis, an cesset
illud iudicium.
- 24 Plures possessores rerum obligatarum conuē
nt actio. hypo. an habeant bñficiū diuisionis.
- 25 An possit obfisci contra mulierē agentē ad bo-
na mariti alienata sibi pro dote obligata, vt
compenset bona alienata per maritum de vo-
luntate ipsius.
- 26 An audiatur mulier deueniente viro ad inopiã
si agat contra bona alienata de eius voluntate
que erant pro dote sibi obligata.
- 27 Nñcio referēti se bona inuenisse p̄ excussioē
an cesset hypothecaria contra extraneum.
- 28 Quid iuris si bona debitoris sunt pro parte sol-
uendo, & pro parte non.

EXCEPTIONEM EXCVSSIONIS.

1 + Hic ē multū aduertēdū
circa mām excussionis q̄
frequēs ē, & difficilis sup
q̄ cōposuit Ia. de are. quē-
dã singularē tractatū, &
de ipsa tē tãgūt Cy. et doc.
Iac. pñte. C. de fideiuf. et i
auc. hec si debitor. de pig.
2 + Pro cuius euidentia
premitto, quod exceptio
hec debet opponi in primordio litis, & oppo-
ta h3 processum impedire, 13 aliqui dicāt ēt post
litē cont. posse p̄poni. vt hoc no. p. gl. & doc.
in d. auc. hec si debitor. & in §. sed neq̄. i auc.
de fideiuf. & de ipsius exceptionis natura plen-
ius no. p. gl. & doc. maxime p̄ Bart. in l. 3. ff.
de exce. & p̄ Cy. & p̄ doc. in l. exceptionem.
C. de proba. & Spe. in ti. de exce. vñ ipsa ex-
ceptione proposita statim alligatē sunt manus
iudicis ne possit in principali cã procedere do-
neq̄ sup ea fuerit cognitum, & decimus. vt. i. l. 2.
§. C. de excep. & in l. j. & ij. cum ibi no. C. de
ord. iud. p̄ qd̄ sequit̄ q̄ interi m pendēte hmōi
cognitione nullum tps instantie principalis cãe
currat iudicij. nec paribus. ar. eorum q̄ not. per
Cy. in l. si. in fi. C. de fide iufiru. q̄ multū not.
pro status terrarū q̄bus p̄figitur certus termi-
nus ad terminandū cãs. C. + Deinde q̄ritur qd̄
sit excussio vbi rñdetur scdm Ia. de are. q̄ est
qd̄dam diligēs, & districiſsima inq̄sio ac detē-
tio rerum, & honorū p̄ incipals debitoris sc̄i
p̄ iudicē vsq̄ ad perã & lacculū scdm qd̄ p̄-
bat i. l. j. si. C. de decu. lib. x. & C. quo qs or.
cōue. l. ij. li. xj. & ff. de his q̄ i fra. cred. l. fin. §.
fi. C. + Itē q̄rit quos casibus sit fiēda excussio.
4 dic q̄ i pluribus quos sp̄ãlt demōstrare. plixū
ēē, sed sufficiat allegare. ll. Et qd̄ fiēda ē ex-
cussio, qm̄ creditor agit hypot. cōtra extraneū
possessorē rei obligate, ut h̄r i. d. auc. hoc si de-
bitor. C. de pi. Et eo. mō si agit cōtra fideiussō-
rē añq̄ actū sit cōtra principalē, vt i auc. pñte
C. de fideiuf. & i cor. vñ sumit, nisi renūciaſset
huic bñficio excussiois, vt sit cōter i iſtīs, vt
i fra. dicã. Idēq̄ dicēdū excussioi locū fore i ca-
sibus i his. ll. cōphēns, vt i. l. 3. i fi. C. de cōue.
fi. de. li. x. & l. j. C. de decu. et. d. l. ij. C. quo qs
or. cog. et. C. d̄ ac. et ob. auc. nouo iu. C. qm̄ si
v̄ prius. l. pe. & C. d̄ reuo. his q̄ i frau. cre. l. j.
C. de mag. cō. l. aduersus. ff. de ad. ru. l. 3. §. nec
puter. et. l. lucius. §. cū testō scdm. j. lec. & ff. de
ma. cō. l. j. §. si iter. et. ff. si cer. pe. l. si. ff. de iu. fi.
l. mochis. C. + Q̄ n̄ aut̄ sit hec excussio fiēda,
5 certe tūc cū dubiū est aut oino certū principa-
lē debitorē eē soluēdo, vbi aut̄ certū vel notō-
riū eēt eū nō eē soluēdo, nec idoneū, tñc scdm
Iaco. de Are. non ē excussio necessaria per. d.

a Item cessat excussio, qm debitor constituit p̄cario noie creditoris possidere q̄busdam rebus alienatis nulla facta excussione cōtra extraneos po. p̄t̄ creditor agere non hypothecaria, quia excussio requiritur, sed condōne ex. l. fin. C. de acqui. pos. qd̄ est valde vtilē Bonon. qui utuntur p̄cario.

igit̄ sint cauti 1. decem. in fi. q̄ ibi laudat creditores i ap Bart. & hanc. opi. sequitur ponēdo p̄cario la. de bel. in auc. de fidei. in obfōne. ista

sunt notabi. verba ang. in. l. ij. §. hac actio. ff. vi bo. ra. dicēs hanc fuisse inuentiōē vber. de bo. idē Ang. in. l. certus. ff. de acqui. pos. & i Lex libris. C. eo. it. & logur temp. Ang. in p̄cario p. Bal. in. l. fi. C. de acqui. pos. idē Ang. ibi But. in. l. fi. C. de ac. & ob. & qm̄ adeft cōstitutum p̄pria auctoritate p̄t̄ creditor ingredi p̄ vim et si inuenerit resistētē, q̄ est defensio non offensio Bart. in. l. 3. C. de pig. in. 4. q. ibi, sed pone qd̄ debitor. Ang. in. d. §. hac actio ne. & in. d. l. fi. Bal. in. l. j. C. de re. his q̄ in frau. alle. sunt. q̄ inci. si h̄s q̄ no. sēp̄ & Ang. all. gl. in. d. §. hac actio. ne ad primū allegatur Iac. bu. & Bar. in repe. d. l. creditores q̄ est. l. 3. supra alle. idē Bal. in quodam suo consi. qd̄ inci. in Chri noie amen alle. & ita 3 Io. an. in add. Spe. in ti. de em. & v̄. §. i. ver. quid juris si volens & ita plerūq̄ consultando placuit Ang. & talis possessio transata p̄ constitutum perditur sed fingitur non per dita pp̄ p̄optum recuperādi remediū, ita Ang. in. l. peregre. §. quibus. ff. de acqui. pos. circa fi. dicens Ange. ibi circa prin. & t̄ merus detentator h̄z act. in sc̄m iudicis ad detentatiōē recuperandam. l. si coloni. de agri. & cens. lib. xj. l. fi. §. sed cum in. ij. C. de fur. p̄r gl. ad primū de remediū. l. fi. C. de acqui. pos. vide Bal. & Ant. de but. in. c. cō cōueniēt̄ extra de resti. spo. idē Imo. et Raph. c. post Ang. in. d. Lexitu. & h̄z locum illud remediū. ista. no n̄ ista excussione t̄ si plures ad idē essent obli. la. but. in. d. auc. hec si debitor. quē sequitur ibi. d. Flo. Adde t̄ vtra p̄dca & vide Ang. Are. in §. itē si qs̄ in frau. col. ix. insti. de ac. & Ang. i. l. ii. C. de acqui. pos. alle. & Alexā. cōn. l. 38. in. ij. vol. vbi v̄r velle qd̄ t̄ vbi est constitutum fiat excussio, & aliqua in materia per eundem Alexan. in consi. §. 8. & in consi. c. & cl. x. in. v. vol. b

¶ Infra credi. vide qd̄ sing. no. Angel. in. l. exita. ff. de acqui. pos. & qm̄ debeat fieri excussio, vide eundem in auctē. hoc si debitor. C. de pig. & ibi t̄r Iac. but. & in. l. est in arbitrio. & auc. ibi posita. C. de act. & obli. & ibi t̄r. vide d. Bal. & Iac. de bel. in auc. de fidei. §. sed necq̄ Eal. no. in. l. fi. C. de acqui. pos.

§. fina. ad qd̄ facit. d. l. fina. ff. si cer. peta. & l. 2. emptorē. §. j. ff. de ac. em. debet t̄r probari sic notorium vel certum esse qd̄ qd̄ sit per testes vel p̄ librum cōis i quo sunt eius bona descrt̄ pla secundam Bar. & per eum no. in. d. l. decē.

6 ¶ Itē cessat excussio a qm̄ debitor est absens a ita qd̄ non p̄t̄ conueniri, vt in auc. de fidei. §. j. & C. de ping. auc. hoc ita. & C. de fidei. auc. p̄ntē vel mutuit condōne status & p̄sone sic qd̄ non p̄t̄ haberi conueniri, vt q̄ est eff. dūs magnis dūs vel tyrannus vel aly potens moramq̄ irahens in castro fortē secundum eundē Bar. vbi supra & qd̄ no. p̄ glo. in. l. ij. in prin. ff. qui satis. cog. ¶ Itē cessat excussio si creditor agat contra debitorē debitoris sui qd̄ facere p̄t̄ p. l. nomen. C. q̄ res pt. ob. pos. sc̄dm qd̄ deter. C. in. d. l. nomen. & p. Ia. bu. in. d. auc. hoc si debitor. Et t̄ huius est rō sc̄dm eos, quia excussio locum h̄z qm̄ per extraneum res obligata possidetur, sed ipsum nomen a debitorē possidetur p̄ ipsum principa. debitorē, quia in eo residet actio & ob̄o quo astringitur ipsum nomen, merito ergo cessat excussio. ¶ Itē cessat excussio si debitor, vt sit cōiter in instris constituit se possidere bona sua noie creditoris, & sic creditorē rei obligate possessio transferat, vt. l. j. §. p̄ seruum corporat̄. & l. g. pign. ff. de acqui. pos. & pro hoc glo. & doc. in. l. cum no. fssim. §. sed Iud. C. de p̄ter. xxx. an. hoc qd̄ casu si talē rō debitor alienet in extraneum poterit creditor possessionē ipsius rei reuocare p̄ b̄n̄ficiū seu condōne ex. l. fina. C. de acq. pos. nec erit locus procedendo per hanc v̄t̄ alicui excussioni, q̄ locum h̄z reintentareur actio hypothecaria, vt deter. Bar. in. l. creditor. in. ij. q. princip. C. de pig. & post eum do. Bald. in. l. fi. h̄s. C. de reuo. his que in frau. cre. b Et huius d̄rie rō est q̄ actio hypothecaria auocat possessioni debitoris. Sed condō ex. d. l. fina. auocat possessionē propriam ipsius creditoris, v̄n̄ equitas illa q̄ causat executionē debitoris cessat ita q̄ respicit possessionē ipsius creditoris. Est ergo optimū consiliū ad existādum excussionem intenteat̄ semper b̄n̄ficiū. d. l. fina.

9 ¶ Itē cessat excussio si debitor bonis cesserit ita qd̄ conueniri non p̄t̄, vt. l. j. & ff. ff. de ce. bo. l. cōm qd̄ deter. Cy. in. d. auc. hoc si debitor.

10 ¶ Itē cessat excussio si renūciatio foret beneficium excussionis, q̄ renūciatio procedit in fideiusoribus & pluribus reis debendi, sed in principa libi debitorē renūciante non p̄cedit.

11 ¶ Hic t̄n̄ insurgit dubium posito pp̄ persone absentiam vel cessionem bonorum sit per non excussa, an bona eorum sint excutienda, cū sit possibile reliquisse bona vacantia, dic̄ b̄r qd̄ sic secundum Iaco. But. vt per eum nota. l. d.

aut. hoc si debitor, arg. in. l. punti. §. cum aut.
 & §. si cubi. C. de his qui ad ec. consu. da batur
 curator bonis ipsius vacantibus qui actiones
 suscipiat tam personales quae reales secundum Iac.
 de bel. vt in. l. ij. C. de bon. vac. & in. l. i. & ij.
 de cura. bon. dan. & per cum no. i. d. §. sed neq
 12 & in auct. de fide. ¶ + Procedunt autem & fieri
 debet hec excussio reus siue agatur ex hy
 pothe. tacita siue expressa, vt nota. in. d. §. sed
 neq. & c. mochis. ff. de iure fil. Et pot fieri hec
 excussio et ante libellum oblatum in hypothe
 caria, & pot iudicio pendente secundum Iaco.
 de Aret. in. l. si rem. §. fina. ff. de pig. ac. & si for
 tasse non fuit facta in causa principalis, poterit
 tamen fieri in causa apponens secundum eum per
 rham, que est quomodo que fieri possunt in causa
 principalis possunt fieri in causa appella. vt no.
 in. l. j. ff. nisi no. ap. pen. & in. l. si non solum. de
 appe. lib. vj. v. crum. si si facta lata fuerit non pre
 cedente discussione non vitabitur per hoc snia,
 sed poterit appellari. arg. l. j. C. de ap. secundum
 13 doc. ¶ + Nunc autem queritur de forma excussio
 nis, & in quo loco sit fienda, circa quod aduer
 tendum est quod si queritur, vbi & in quo loco
 fienda sit vt quod solummodo in loco vbi agit,
 & non alibi cum satis durum & absurdum foret
 quod actor teneatur circuire alienam provinciam
 & exire propriam seu illam in qua contractus
 est celebratus vel solutus destinata, arg. in. l. sed
 he. §. non solum. ff. de procura. & l. i. cum di. §.
 §. si ar. dicit. ff. de arbi. In contrarium vt. nam
 & si debitor habeat bona in aliena provincia
 reputabitur propter illa esse soluendo, ergo de
 illis esse fienda excussio per illum iudicem in cuius
 territorio res sitae sunt, ar. ff. de bo. auc. iu.
 possi. l. cum vnus. §. j. & C. de iudi. l. prophan
 dum. §. si aut reus, & hanc partem vt sequi la.
 antedictus. Alij vero distinguunt, aut excussio
 fieri potest in alieno loco siue difficultate, &
 tunc erit fienda, arg. l. presentis. §. cum aut. C.
 de his qui ad ec. consu. aut fieret cum difficult
 tate, & tunc secus, arg. d. §. non solum. & in. l.
 14 sed & he. & in auct. de fideius. §. j. ¶ + Item queri
 tur qua forma fiet excussio, super quo aduer
 dum, quod excussio est duplex vna est personarum
 alia est bonorum, excussio personarum est pri
 mienda, vt prius conueniatur debitor princi
 palis quam fideiusor, vt in auct. presente. & in cor.
 vnde sumitur, C. de fide. nec fideius. renunciaf
 fer illi. l. postea deuenitur ad extraneum bono
 rum possiborem, ita quod ordo talis erit, quia de
 bitor aduocabitur ad iudicium si presens est,
 & si confitebitur debitum, aut si negauerit &
 fuerit de debito probatum condemnabitur p
 iudicem, vt habetur in auct. hoc si debitor, C. de
 pig. que snia facit plenam fidem contra fideius.

forem, & quilibet possessorem de ipso debito,
 vt ibi probatur postquam siet ipsius snie executio
 in bonis ipsius debitoris si aliqua reperiantur.
 vt. C. quando sis. vel priua. l. ij. vbi autem ipse
 debitor nihil habet in bonis, & sic solum allegat
 inopia in uel est in totali contumacia com
 parenti, & tunc non est necessaria aliqua snia,
 sed simpliciter ad honorum inquisitionem pro
 cedi potest, arg. C. de his que in fra. cred. l. j. ff.
 de mag. conue. l. j. inter. & de iu. ff. l. mochis.
 Et idem seruatur in fideiussore, & eius bonis si
 conueniatur, quibus casibus poterit iudex cogere
 & compellere virum tam debitorem quam
 fideiussorem per proprium iurum manifestare et
 iudicare bona sua & multare eos si fuerint in
 hoc contumaces, arg. C. de iure delib. l. sanc
 tius. §. snia, & C. quando & quib. quarta pars
 debe. l. i. §. in exhibendis libr. x. & ff. de. ces.
 bon. l. pen. secundum Iaco. imo amplius com
 pellere ad hoc poterit vxorem filios & dome
 sticos eorum qui possunt verisimiliter habere
 not. bona ipsorum, argumen. C. de repu. l. con
 sensu. §. seruis & ad hoc fortius poterit ipse iu
 dex de ipsorum facultatibus informari a vici
 nis & eorum propinquis, tam super fama &
 communi opinioe vel diuitiarum ipsorum, et
 sufficit si depopulerit famam & communem opi
 esse in loco domicilij ipsos fore inopes, & non
 soluendo secundum Iaco. predictum, arg. l. cu
 de sanionis. §. afinam. ff. de fundo instr. l. i. ff. de
 15 ¶ + Alto etiam modo magis communi &
 vtitato sit excussio hoc modo v3, quia iudex
 imponit vni vel duobus executoribus quos
 seruitores communis vulgariter appellamus,
 qui vadant ad domum & in vicinia solite ha
 bitationis debitoris, vt ibidem diligenter inquirant
 ab vxore filijs vicinis eius & domesticis,
 & hoc etiam per proclama publicum nuncient
 si est aliqua persona que nouerit, an talis debi
 tor possideat aliqua bona, & vbi & i qua par
 te & quae qualia hoc notificare debeat ipis exe
 cutoribus et inde referant ipsi iudici quicquid
 reperierint, et notandum, secundum eundem Iac.
 quod melius est committere duobus quam vni soli
 re gelum. l. vbi numerus. ff. de test. licet com
 munitis consuetudo se habeat vni soli committe
 re, sicut fit in certis actibus, et huic soli relatio
 ni plena fides per iudicem adhibebitur iuxta
 nota, per Bartol. in. l. in illa stipulatione. ff. de
 verbo. obliga. in princi. et Iaco. de Aret. in. d.
 suo trac. et hec etiam his legibus comprobant.
 v3 per l. presentis. §. de his. C. de his qui ad ec.
 consu. et. ff. man. l. si mandauero. ibi. et de cu
 sto. re. l. datus. et. C. de acc. l. ea quidem. cu ibi
 nota. C. de re. eo. l. magis puto. §. ne passim.
 16 ¶ + Vterius queritur, an in hac excus. fienda

- sit possessor rei obligate citandus dicitur quod aut lis
 est nota & iudicium pendet contra ipsum in
 actione hypothecae. & tunc est citandus specia-
 liter per regulam. l. de vnoquoque. ff. de re iud. &
 l. nam iura diuis. ff. de adop. & l. in conceden-
 do de acqui. plu. arcend. & l. secunda. in fin. C.
 propter pub. den. aut nullum est iudicium in-
 choatum, nec pendet contra eum. & tunc suffi-
 cit citatio generalis per proclama., quo dica-
 tur quod si est aliqua persona, que velet se oppo-
 nere contra talem excussionem comparere de-
 beat infra talem terminum, nam cum hoc casu
 non sit hec excussio contra certam personam
 sufficit quod fiat citatio in genere, argu. l. si eo te-
 pore. C. de remis. pi. & ff. ex qui. ca. in pos. ea.
 l. hec autem §. primo. patet ergo quod vel specia-
 lis citatio vel generalis est necessaria, sicut
 etiam ad premissa. l. secunda. in fin. & dicto. §.
 ne passim. ff. de administratio. tuto. & + Sed si
 acta hac inquisitione & excussione queri solet,
 an super ea ferenda sit sententia, v. z factam esse
 vel non esse legitime ipsam excussionem, & si
 per hoc Iaco. but. in. d. aucten. presente dixit quod
 non, argu. l. functus. C. ad tre. Sed Iacob. de
 Are. & communiter alij Doc. tenent contra,
 vt plene no. Cyn. in. d. au. t. presente. & in auc.
 hoc si debitor, argu. ff. de confir. tu. l. tutores,
 & l. non tantum §. senatus. ff. de fideicom. lib.
 §. opin. sequitur Bartol. in. l. exitus controuer-
 sie. ff. de acquiren. possessio. pro quo opin. facit
 18 illa regula. l. de qua re. ff. de iud. C. + Sed an ci-
 tabuntur extranei possessores rerum obligata-
 rum ad hunc sententiam audiendam, dicitur quod sic
 modo quo supra dictum est in ver. vterius quiri-
 tur quod etiam sequitur Bartol. in. dicta. l. decem.
 ff. de verbo. obligatio. pro quo facit gloss. in. l.
 cum miles. §. primo. ff. ex quib. cau. ma. & in
 19 auc. si omnes. C. si vt se ab here. ab fr. C. + Sed
 an sententia erit diffinitiva uel interlocutoria
 distingue, aut lata pendente iudicio habito spe-
 cialiter contra extraneum possessorem super
 actione hypothecaria, & tunc erit interlocu-
 toria, aut nullo speciali iudicio pendente con-
 tra certam personam, & tunc erit diffinitiva,
 argu. l. quod iussit cum ibi no. ff. de re iud. & l.
 creditor. §. iussus. ff. de ap. Et ex hoc colligitur
 decisio, an ab ipsa sententia possit appellari,
 nam eo casu quo est diffinitiva potest appellari
 per regulam. l. & in maioribus. C. de ap. Vbi
 vero fuerit interlocutoria nequaquam, vt. l.
 ante sententia tempus. C. quo. ap. non reci. facit
 aut ad predicta. l. creditor. §. iussus. ff. de appel.
 20 C. + Deinde queritur vsque ad quantum tempus
 audiatur opponens excep. excus. distingue, aut
 proceditur in excussione contra personam in-
 certam, & tunc auditur quilibet se opponens
 infra terminum proclamationis a iudice prescri-
 ptum, vt. l. si eo tempore cum si. C. de re. pign.
 aut proceditur contra personam certam, puta
 contra extraneum possessorem agendo hypo-
 theca. actione, & tunc secundum gloss. potest
 opponi talis exceptio excus. vsque ad sententiam
 diffinitivam, vt nota. in. l. tertia. ff. de except.
 21 C. + Sed nunquid excussio facta ad instantiam
 vnus creditoris profit alijs creditoribus eius-
 dem debitoris videtur quod sic, argu. l. final. C. de
 ho. auc. iud. pos. & l. cum vnus in princip. ff.
 eod. titu. cum sim. ibi nota. in contrarium o facit
 quia ciuiles actiones regulariter alijs non profunt
 vt patet in liti. contest. vt nota. per gloss. in. l.
 secunda. C. de acqui. pos. & in. naturaliter. ff.
 de v. l. & l. inter quattuor. ff. de diuer. & t. p.
 prescript. ergo nec ista excussio que est actus
 ciuilis, & hanc partem tenet la. co. Bu. & sic di-
 citur in pratica obseruari, vt ipse not. in. d. auct.
 presente & in dicta. l. fina. argu. d. §. sed neq.
 22 C. + Similiter nec talis excussio facta contra
 vnum possessorem rei alicuius obligate preui-
 dicare habebit alijs possessoribus qui non fue-
 rint citati generaliter vel specialiter, vt. C. res
 inter alios acta per totum, & l. sepe, in princ.
 23 & §. primo. ff. de re iud. C. + Quid ergo dicemus
 si pendente iudicio super excussione contra cer-
 tam vel incertam personam debitor fuerit heres
 institutus in opulenta hereditate uel donata fue-
 runt sibi multa bona, an cessabit excussio dic-
 tae Iaco. de Are. quod non, argu. l. penult. §. final.
 ff. qui test. cogu. & de ap. l. fina. in fin. Si autem
 sententia super excus. lata esset & excipitur
 contra eius executionem quod aucte sunt debito-
 ris facultates & factus est soluendo, tunc secun-
 dum ipsum distinguendum est, aut ipse excipiens
 qui conuenit fuerit ante sententiam citatus
 vel conuictus & tunc non auditur ulterius, nec
 tali exceptione iuuatur, quia quo ad eum sententia
 habetur pro veritate, & plena probatione. l.
 ingenuum. ff. de sta. ho. & l. res iudicata de re
 iud. aut non fuit citatus, neque conuictus, & tunc
 est audiendus, & impeditur executionem sine
 probata ipsa exceptione, quia quo ad eum sententia
 non habet effectum. d. l. sepe. & C. res inter
 24 alios acta. C. + Sed nunquid plures posses-
 sores rerum obligatarum conueniunt actione hypo-
 thecaria habeant beneficium diuisionis, sicut
 plures fideiussores. Dicitur quod non secundum eun-
 Iacob. & nota. in. d. l. mo. h. de iure fieri ad
 quod facit. l. fina. C. si vnus ex pluribus ap. &
 ff. de distrac. pi. l. creditoris, quoniam causa pi-
 gnoris indiuidua est. l. rem hereditariam. ff. de
 25 iur. & l. pignoris. ff. de pigno. C. + Sed pone
 questionem multo sensu occurrentem, Ecce quae-
 stio in contractu alienationis certorum bo-

notum mariti, sibi pro dote obligatorum renunciant iuri pignoris, et hypothecarum, quod facere potest, ut in l. i. etiam. C. ad velle. deinde mortuo viro agit ipsa mulier pro sua dote contra quendam alium possessorem alterius rei sibi pro dote obligate qui excipiendo dicit mulierem debere prius deducere, & sibi compensare, quantum consequi potuit pro eius dote & super bonis alienatis de eius voluntate, & consensu, queritur an possessor iste conuentus sit audiendus, & videtur quod sic, ar. l. questum. §. si annua. ff. de pecu. in contrarium dico, nam talis consensus non porrigitur ad alium actum vel contractum, nec ad aliam rem vel personam quam ad eum vel eam in quo seu qua accommodatus est consensus, ut l. iubemus. C. ad velle. & ibi per Cyn. & alios doct. Quod autem dixi mulierem posse in contractu renunciare iuri pignoris & hypothecae intelligi verum si nulla contrahitur donatio, secus ubi per eam renunciationem contraheretur donatio, quia tunc si renunciaret renunciatio est nulla, & hoc contingit, ubi soluendo non esset, & ita tenet Iac. de are. in l. meuta. in §. ff. so. ma. nec firmaretur iuramento talis renunciatio, quia donatio resistit, unde talis contractus de iure reprobus non firmatur iuramento, ut in l. non dubium. C. de leg. & no. in l. p. cm. C. de colla. & ideo contrahens cum viro existente non soluendo, quod in multis hodie contingit sit cautus, quod accipiat fideiussorem vel expromisso rem, nec sit contentus, quod vxor eius consentiat tali contractui & iuri hypothecarum renunciare, quia non obest talis consensus mulieri ex quo vir soluendo non est, ut dictum est quod intelligi verum, nisi mulier in instrumento confiteatur ad suas manus pecuniam peruenisse, tunc enim peruenitionem pecunie extinguunt ius pignoris dumtaxat mulieri potuerit solui dos constante matrimonio, sicut est in casibus in l. 2. ff. so. ma. & in l. mutus. §. manente. ff. de iu. do.

26 ang. in d. l. iubemus. C. ad velle. **¶** Quid autem si mulier consensit alienationi rerum sibi pro dote obligatarum facte per maritum suum deinde ipse vir antequam moriatur reducitur ad pauperitatem, an audietur mulier agens contra ipsos emptores. Iac. de bel. tenet quod sic, in auc. ut immobilia ante n. don. & c. coll. v. Et idem sequitur Iaco. de are. in d. l. iubemus pro qua videtur tex. in c. peruenit, de emptio. &

27 vend. **¶** Deinde queritur pone quod in hac excussione nuntius refert iudici se reperisse certam bonam de quibus questio pendet contra debitorem, an per hoc cessabit hypotheca contra extraneum, dic breuiter, quod aut debitor ipse possidet hanc rem litigiosam, & tunc ad eam debet pri-

mo huius recursus, & sic cessabit hypothecaria interim contra extraneum, aut ille aduersarius debitor possidet, et tunc non cessabit hypotheca contra ipsum extraneum, ar. l. a diu pio. §. si super rebus, & quod ibi no. ff. de re iu. facit quod no. in l. iob maritorum. C. ne vxor pro

28 ma. & l. 3. C. quando fil. vel priuat. **¶** Vltimo circa hanc materiam quid dices si boni debitoris reperiant pro parte soluendo, & pro parte non, an cessabit in totum hypothecaria contra extraneum. Dic quod cessabit pro sola parte qua non reperitur esse soluendo i. auc. presente preall. & not. in l. moschis. de iu. fil. & l. si. ff. si certum peta.

S V M M A R I V M.

1 Exceptio prescriptionis non solum excludit personam rei a domino sed etiam iure hypothecae.

2 Sublata actio hypothecae, spacio temporis contra extraneum possessorem remanet actio personalis firma contra debitorem.

3 Actio hypothecae que tempora habeat, nu. 4. §.

6 Creditor an prescribat contra debitorem volentem pecuniam soluere, et pignus exigere.

E X C E P T I O N E M prescriptionis.

1 **¶** Aduerte quod sicut hec exce. excludit personam rei a domino, ut supra dixi in responsione facta in primo libel. in gl. super ver. prescri. sic etiam habet excludere quem a iure hypothecae spacio. x. ann. inter presentes, & .xx. inter abentes, vt. l. 1. & l. 2. C. si aduer. cre. l. creditor.

2 ff. de pi. & temp. prescrip. **¶** Illud tamen sciendum quod sublata actione hypothecaria spacio tempore antedicti contra extraneum possessorem remanet firma actio personalis contra principalem

3 debitorem, vt. l. 1. C. si aduer. credi. **¶** Cuius gratia sciendum est quod hec actio hypothecaria quatuor habet tempora, duo quidem priora. s.

x. & .xx. an. Tertium tempus, .xxx. an. quo tempore si tuetur possessore extraneus possidens malefide, & licet sit, vt. l. cum nouissimi.

in princ. & ibi not. per gl. C. de prescri. .xxx. ann. quartum est tempus, xl. an. quo tempore si defendit debitor quilibet alius posterior creditor contra priorem creditorem agentem hypothecaria, vt. d. l. cum nouissimi. post prin. & §.

4 sede cum illud. **¶** Unde sic concludendo distinguere, aut principalem debitor rem obligatam possidet, & tunc contra creditorem iuri hypothecae prescribit spacio, xl. ann. nisi pignus seu rem obligatam constituerit se nomine creditoris possiditatem prout fit quotidie in instrumentis quo casu cum creditor ipse possideat, ut supra dictum est nullo temporis spacio curret contra ipsum prescriptio, vt. l. male agitur. C. de prescrip. .xxx. an. quod multum no. ideo scias semper apponi in initio hanc c. am. que.

FORMA RESPON. LIB. IN ACTIO. HYPO.

2 **C**Not. qbus boni obligata dicitur debitor constituit se nomine dicitur creditoris tenere & possidere &c. aut rem obligatam possidet extraneus, & tunc aut hic extraneus possessor est eius creditor eiusdem debitoris, & tunc contra priorē creditorem viuentē debitore prescribit spacio .xl. an. eo mortuo prescribit spacio .xxx. an. vt dicitur iuribus, aut hic extraneus non est creditor, & tunc aut habet titulum & bonam fidem & prescribit spacio .x. an. inter presentes, .xx. inter absentes, & Si vero nullum habet i. nec bonam fidem, & tunc prescribit spacio .xxx. an. vt supra dixi q̄ tene m. m. i.

3 **C** + Sed nunquid creditor prescribit contra debitorem volentem pecuniam solvere & pignus exigere dicit vt supra dixi, & no. in forma responsionis, & p. gl. & Cy. in l. cō. notissimi. §. sed cum illud, de prescrip. xxx. annorum.

S V M M A R I V M.

1 Quibus modis renancietur iuri pignoris.
2 Ex qua causa assignetur dilatio docendi de iure suo.

3 Cause quibus mouetur iudex ad dandum predictam dilacionem, an scribi debeant.

E T R E N V N C I A T I O N I S P I

2 gnoris. **C** + Sciendum est q̄ varijs modis iuri hypothece a renancietur inter quos renancietur infra scriptis. Primo si ipse debitor vendat vel donet extranee personę re obligatā cōsensu & voluntate creditoris, vt. l. si consensit, in prin. & l. voluntate, in prin. & l. si debitor

§. in venditione. ff. qui. mo. pig. vel hypo. so. fa. cit. l. cō. et. l. ij. C. de re. pi. que qdē remissio, ita demū effectū operatur si alienatio valuerit aliter nō, vt. l. si debitor. §. ff. gb. mo. pig. vel hypo. sol. Et aduerte, q̄ si post alienationem hanc ipse debitor iterum ex noua causa rē ipsam acquisierit nō rescindit ipsa res amplius in obligatione, vt. l. si. C. de re. pig. Itē remittitur pignus. si prior creditor expressē cōsentiat rē sibi obligatā alteri obligari. l. paulus. ff. g. mo. pig. vel hyp. sol. Secus autē si simplr, vt testis obligatio accedat, vt. l. sicut. in §. nō vī. ff. eo. ti. de quo plene no. in l. g. au. ff. de pig. ac. & l. lucius. ff. g. mod. pig. vel hypo. sol. Itē remittitur pignus p̄ lapsum temporis a iudice prefixi creditoribus de iure suo docend. l. si eo tempore. C. de remis. pig. quem terminum iudex presigere non debet sine magna precedente cause cognitione, quia per hoc impugnatur r̄ta iuris. C. vt nemo inuitus agere, vel accusare cog. l. j. Ideoq̄ in hoc debet esse

cautus ne ex abrupto procedat ad hanc diffinitionem, vt no. per Bar. in l. tū. in ff. de accu. & per Cy. in l. si ea que. C. qui accu. non poss. Nam plerumq̄ accidit q̄ homines non habent eorum instrumenta & iura parata vel sunt alijs negocijs impediti, ita q̄ non possunt superasse litē. + Besser autē inter alias iuxta causā hanc dilacionem assignandā si fortasse aliquis diffamando, q̄ talis domus est sua vel sibi obligata, ar. l. diffamari. C. de inpe. & ma. & d. l. ticin. sibi argere &c. Et hoc tenet Ian. in c. cum quereute, in glo. ij. extra de offi. or. Alie etiam cause enumerantur per gl. in d. l. j. C. vt nemo inuitus. & l. q̄dū, in princ. ff. de acqui. her. Ad quod bene facit, quod not. p. gl. in l. si. C. de vsur. pupil. in iij. lec. + Debet ergo iudex, qui ad talem dilacionem procedere vult causas quibus mouetur describi facere apud actā alioquin tenebit ad interessē parti lesē, que etiā non poterit appellare secundum Bar. vbi supra arg. l. si iudex. ff. de var. et extraor. cog. nam iudex non debet quicq̄ in alterius preiudicium facere sine cause cognitione. l. cum hi. §. nihil. ff. de transa. quoniam ipse princeps non intendit per eius rescriptū alterius ius minuire vel auferre, vt. l. quotiens C. de prec. impera. offeren. & l. ij. §. si quis a princepe. ff. ne quid in loco pub. multominus debet hoc iudex inferior facere.

I N T E G R E S A T I S F A C T V M.

Est autē satisfactio nōmē generale. continēs i f e fideiussorem, & pignoris dationem, vt no. ergo. in l. iuris factio. ff. de solutio.

S V M M A R I V M.

- 1 Verbum solutionis isahitur ad omnem liberationem.
- 2 Ex instrumento cancellato vel inciso reposito penes debitorem, an probetur solutio.
- 3 Debitor non habens pecuniam, vnde soluat, an audietur si velit solvere de bonis.
- 4 Debitor, an cogatur precise solvere in pecunia numerata si sit pactū inter ipsum & creditorem de soluendo in pecunia numerata.

E X C E P T I O N E M S O L V

tionis. **C** + Hoc verbum solutionis tractabitur ad omnem liberationem, vt h̄r in l. solutio nis verbum. ff. de sol. & l. solutum. §. solutam ff. de pig. ac cum si. ibi no. q̄ solutum face re potest nedum ipse debitor, sed quilibet extraneus et inuito creditore, vt. l. g. x. §. j. ver. sed quid si ignoranter ff. de solu. ac etiam inuito debitore, vt. l. solutionem, & l. solvere. ff. eo. ti. facit. l. soluendo. ff. de nego. gest. licet nemo posset creditore inuito obligationem debitoris in se transferre, & actionem creditoris

in seipsum transfundere, vt. l. si si ichum §. si.
 2 in si. ff. de don. facit. l. inuito. C. de sol. ¶ Sed
 quid dices de questione sepius occurrente, ec
 a ce q̄ reperitur instrumentum a debiti cancel
 latum vel incisum penes debitorem nunquid
 presumatur facta solutio de debito videur q̄
 sic, ut. l. chyrographum. ff. de prob. in. l. labeo.
 & ibi plene no. per gl. & Barol. ff. de pact. &
 per Cy. in. l. si de possessione. C. de proba. &
 in. l. quod debitori. C. de sol. distingue secun
 dum doct. aut debitor probat sibi traditum
 & redditum instrumentum per creditorem,
 & tunc presumitur debitor liberatus, vt in
 d. l. si chyrographum. & l. labeo, aut non pro
 bat sibi traditum, & tunc aut debitor allegat
 se liberatum pacto de non petendo, & tunc nō
 presumitur liberatio, ita procedit opi. gl. in. d.
 l. labeo, aut allegat se liberatum solutione, &
 tunc est domestica persona que de facili poru
 it instrumentum subtrahere, & tunc non pre
 sumitur liberatio, nisi probetur, de traditione
 creditoris, vt. d. l. si de possessione probatur,
 ideo. l. j. §. ille. C. de liti. lib. tot. aut est persona
 extranea & non domestica, & tunc presumi
 tur liberatio facta vt. d. l. si. chyrographum.
 Ad q̄ etiam fac. l. fulto. §. fin. e. l. qui abula. ff.
 3 de fur. ¶ Sed pone b debitor conuenitur a
 b creditore, vt soluat pecuniam mutuatam ipse
 autem se excusat q̄ pecuniam non habet sed
 paratum se offert de alijs bonis suis insoluitū
 dare queritur, an sit audiendus videtur q̄ nō
 per regulam aliud pro alio inuito creditore sol
 ui non potest, vt. l. eum a quo. C. de sol. l. ij. ff.
 si certum pta. ut dic q̄ potest hodie de iure
 nouissimo dummodo offerat de melioribus
 bonis suis, sic q̄ in creditoris electione erit ac
 cipere q̄ rem ex melioribus sibi placuerit,
 vt in auc. hoc nisi. C. de sol. & pro tanto ten
 netur debitor sub eius iuramento bona sui
 omnia consignare, vt creditor possit sibi me
 liora eligere, & ita obseruat generalis prati
 ca. ¶ Sed quid dices si p̄ p̄m speciale actū
 4 est inter debitorem & creditorem q̄ solutio
 fieri debeat in pecunia tantum, & non in ali
 is rebus, an cogatur debitor precise in pecu
 nia numerata satisfacere, referit Cyn. in. d. au
 dien. hoc. is q̄ hec questio dependet ab alia
 questione, qua queritur nunquid debitor pos
 sit renunciare beneficiis cessionis honorum
 in qua sunt contrarie opin. vt plene disputat
 Cy. in. d. au. & l. j. C. q̄ bo ceder. pos. vñ se
 quendo opi. Dy. & Cy sicut non tenet talis re
 nunciatio, ita nec huiusmodi p̄m, sed sequen
 do opi. Ia. de arc. sicut v3 renunciatio predi
 ca secundum eum, ita v3 huiusmodi p̄m &
 licet opi. plus placet & magis praticatur, cum

licet ipsi debitori suas res
 vendere & ex his pecu
 niam redigere & p̄m ser
 uare. Si tamen ipse debitor
 bona sua subhastasset &
 omnium diligentiam adhi
 buisset cir. venditionem &
 repurationem pecunie pu
 tarem ipsum excusari de
 bere pacto non obstante
 per iura & rationes di.

S V M M A R I V M.

- 1 Quilibet possessor conuen
 tus hypothecaria potest
 debitum offerre, & sic
 rem retinere.
- 2 An audiat possessor of
 ferens cetera bona nō pa
 cuniam p̄ re obligatā.
- 3 Alienata re obligata per
 creditorem in extraneū,
 an licet debitori pecuniam
 emptori offerre, & sic
 eam recuperare.
- 4 Re data in solum priori
 creditori, an licet poste
 riori pecuniam offerre,
 & sic rē recuperare.
- 5 Re vendita per creditore,
 & euā ab emptore cō
 tra quem competat act.
 de culc.

SATISFACERE DE.

- 1 bito memorato. ¶ Hic
 aduerte q̄ regulariter qui
 libet possessor hypothe
 ca conuentus potest debi
 tum offerre & offerendo et
 c soluendo c rem ipsam reti
 nere & creditorem a ven
 ditione reexcludere, ut ha
 betur in. l. p̄xul in si. C. q̄
 mo. pig. vel hyp. sol. & l.
 mulier. ff. qui po. in pi. ha.
 & l. si fundus §. in vendi
 tione. ff. de pig. duntaxat
 offerat integrum debitum,
 quia particularis oblatio
 non prodesse, vt. l. j. C. de
 hi. ven. si imp̄d. non pos
 se. et. l. q̄ lu. C. de dista.
 pig. et. l. obligatone. C.
 de sol. cum ibi no. que qui
 dem potestas offerendi ne
 dum competit possessorū

a ¶ No. q̄ re
 perit instrū eē
 cā cellatū, nun
 quid p̄sumi eē
 scā solō Spec. i
 ti, de sūe instrū.
 in. §. ij. et Bar. ff.
 rep. rubr. de si
 de instrumen.

hāc s3 pone q̄
 debitor, adde
 et vide in mat
 ria alex. in. l. ij.
 §. mutui. ff. si
 cer. per. bar. in
 §. quod aut, in
 auc. de fideiū. et
 alex. i cōf. 37.
 l. ij. volu. vbi q̄
 q̄ iurū est ap
 postū in cōtra
 ctu. cogit q̄ sol
 uere in pecunia
 numerata.

c ¶ Offerēdo et
 soluēdo, adde q̄
 ista oblatio nō
 admittit q̄ndos
 petere cōstā.
 matri. ita cy. et
 bal. in. d. cū ibi
 C. qui po. i pi.
 ha. et iacob. de
 pu. in. l. j. ff. so.
 ma. et in. l. si cō
 stāte. e. ti. i suis
 priuile. dotis, et
 vide bald. in. l.
 quod locū. C.
 de col. q̄ vñ te
 nere oppositū
 secus est si dos
 peteret so. mar.
 secundū bar. et
 Cy. i. d. l. si cū
 tibi, et vide
 pan. in. c. ex il
 teris de pig. ubi
 q̄ debitor pos
 sidēs p̄ offerre
 mulierū. ff. c.

sed cuiuscumq; alteri eiusdem creditoris debitori, vt. l. cum noiffimili §. sed cum illud. C. de p̄ scrip. xxx. anno. & probatur in iuribus preal
 2 le. ¶ Sed hic infurgit quodam dubium, q̄ se pius de facto contingit. Ecce quod possessor non offert pecuniam, sed offert alia bona sua mobilia vel immobilia pro satisfactione debiti, an hoc sufficit quo ad liberationem rei obligate videri q̄ sic per ea que hinc in auc. hoc nisi. C. de sol. & in cor. vnde sumitur. Tu vero dic contra, immo opus est q̄ fiat oblatio in sola pecunia si ipsum debitum est in pecunia, vt probatur in. l. si rem §. si. cum. l. seq. ff. de pig. a. & l. i. de liberatur. §. j. ff. de pl. vel hyp. sol. nec ob. d. auc. hoc nisi, quia ibi loquitur cum agitur contra ipsum debitorem, hic autē cum agitur contra extraneum rei possess. a. quo aliud pro alio recipere creditor non cogitur, & ita etiam non per Cy. in. l. nec creditor. C. de pig. ac. Et huius est ratio, quia quando q̄s ex sua oblatione vult eius creditorem astringere ad aliquid sibi dandum vel faciendum, tunc facere tenetur oblationem in forma specifica in qua oblatio precessit non autem in alia forma, & sic procedit illa regula. Aliud pro alio &c. & hec probatur in. l. iulianus §. offerri. ff. de act. emp. & in iuribus superius al
 3 le. & specialiter. d. §. si. cum. l. seq. ¶ Inde q̄riatur pone quod anterior creditor ad rem obligatam alienauit, v. t. in extraneum quod facere potuit auctoritate. l. vt traditur in. l. si creditores. ff. de di. pig. donnamē denunciauerit prius debitori & bona fide alienet, vt. l. creditor hypotheca. & l. que specialiter. C. de distrac. et l. si cessante. C. e. ti. nunquid licebit debitori offerre emptori possessori debitum & recuperare rem suam. Dic q̄ non, ut. l. i. §. C. si antiquior, & l. si prius. C. de dist. pig. nisi appareat alienatio simulata, quo casu, admitteat oblatio, vt. l. & que sub imagine. C. de distrac. pig. & eodem modo non auditur posterior creditor volens offerre ipsi emptori, vt. l. j. in prin. C. si anti. credi. & l. cum prior, in prin. ff. de distrac. pig. nisi emptor esset tempore emptio- nis creditor eiusdem debitoris, quo casu debitor offerens esset audiendus, vt habetur in. l. cum posterior. C. de dist. pig. Per que patet consultius esse emere ab a iquiori creditore
 4 a debitor vel a iudice. ¶ Vnde quero an debitor vel iudice rem insolutum priori creditori assignante liceat secundo creditori debitum sibi offerre & re ipsam recuperare. Dic q̄ sic, si u. debitor solus alienauerit vel insolutum de derit, vt in. d. l. j. ff. respon. C. si anti. credi. §. 1. cū prior, in fin. ff. de dist. pig. siue solus iudex, vt. l. & ibi no. per Cyn. & fac. de are. in

vt. q. C. de preto. pig. cuius ratio est, quia iudicis factū representat factū paritis seu debitoris. l. i. ob causam, C. de euc. vnde sequitur q̄ sicut ipso debitor in solutum dante locus est iuri offerendi, et ita iudice dante in solutu. Melius est ergo emere a creditore q̄ a debitor vel a iudice. ¶ Quid autem si re data in solutum creditori si quanta est euictio, an succurratur ipsi creditori aliquo iurium remedio, videretur q̄ non, quasi perempta sit actio per ipsam insolutum dationem, vt. l. libera quidem. C. de sen. & interlo. tu dic contra quasi videatur prior actio non extincta, nisi res si reuocabi- liser fieri sua, vt probatur in. l. si ex septante §. latius. ff. de excep. rei iud. & facit. l. eleganter in prin. & ibi no. per gl. ff. de pig. ac. & l. rescriptum in si. ff. de dist. pign. ¶ Sed si creditor vendit iure creditoris rem sibi obligatam, que inde emptori euincatur non competit ali- qui de euictione actio contra creditorem, sed solum contra debitorem, vt. l. j. & l. j. C. de euc. pig. non de. cum ibi nota. Ex premissis patet q̄ bene & iuste faciunt notarij qui in instrumentis dationum in solutum apponunt clausulam v3 q̄ creditor in se tenuit instrumentum debiti integrum & illesum ad hoc vt ca- su euictionis possit consequi, & defendere ius suum tam contra ipsum debitorem, q̄ contra aliam personam.

S V M M A R I V M.

- 1 Hypotheca an reddi possit, sine personali.
- 2 Si fiat cessio ab eo qui non possit repellitur ab agendo per exceptionem cedendarum.
- 3 Exceptio cedendarum, an obstat si iure contra quem est facta cessio fuerit liberatus a creditore, quia non est soluendo.
- 4 Debitor soluto pro pignore recuperando, que actio competat debitori.
- 5 Pignoratitia quotplex sit.
- 6 Creditor perdens pignus, an teneatur ad compensationem vel eius restitutionem.
- 7 Cui incumbat onus probandi dicente credito- re se casu perdidisse pignus & debitor dicere illum culpa & dolo amisisse.

CEDENTE ET IN EVM
 1 transferente. ¶ Hic quero an hypotheca, ce- di possit sine personali, sup. quo gl. sunt contra- rie quas Dy. voluit cōcordare hoc mō. aut. cessio sit extraneo, aut debitori. primo casu nō v3, nisi etiā fiat de actione psonali, sic intelli- gitur gl. in. l. si. C. de her. vel ac. vend. & ibi de hoc p̄ Cy. Secundo casu v3 psonale, ita intelli- gitur gl. in. l. v3 uocatio. C. de pig. quo am. distinctio nem sequitur Spe. in. ti. de cessio. act. ver. qd si cesserit. Bar. aut. in. l. fideiussor obligari. ff. de fide. iudic. indistincte cedi posse cuiuscumq;

hypothecariam sine psonali, arg. l. iul. in pri.
 ff. de leg. iij. & l. i. greg. §. cum pig. ff. de pig.
 & C. si res pig. da. l. i. §. i. Ultra queritur po
 ne q. facta sit cessio simpliciter actionis perso
 nalis, an intelligatur facta actionis hypothe
 carie gl. tenet q. sic in l. insolutum, & l. i. si a cre
 ditore. C. de ac. & ob. In contrariis tñ facti. l.
 heres a debitore. ff. de fidei. & l. i. si heres. ff.
 ad tre. Sup. quo vide Cy. in l. mandati. C. de
 fidei. ¶ Quid autē dicitur si creditor iste
 non possit cedere has actiones, & dic q. repe
 litur ab agendo per except. cedendarum actio
 num. l. si chū aut pāpūlum. §. si creditor. ff. de
 so. ¶ Verunt ad huius articuli pleniorē infor
 mationē subdistingue secundum Bar. in l. si sti
 pulatus. §. si ex duobus, de fidei. ¶ Quandoq.
 creditor potest cedere actiones ex natura obli
 gationis, quā inspecta nulla sibi competit effi
 cax actio, & tunc creditor non obstat ex
 cep. cedendarum, vt in d. §. si ex duobus secū
 dū vna lec. & l. quāquis. §. similiter. & §. mar
 cellus. ff. ad vell. facit. l. procurator em. §. si li
 ber homo. ff. man. ¶ Quandoq. non potest ce
 dere factio & culpa debitoris cessionem requi
 rentis, & idem dic q. supra vt in l. i. §. si duos
 in si. ff. de sol. & no. in d. §. si ex duobus, quan
 doq. non potest cedere pacto in culpa ipsius
 creditoris. & tunc aut ille qui petit cessionem
 consentit liberationi facte per creditore, & tūc
 sibi imputat, nec ideo repellit creditor excep.
 cedendarum. vt. d. §. si ex duobus, quod no. gl.
 magna. C. de fidei. l. ii. & in l. nisi. ff. de pac.
 Aut non consentit liberationi, & tunc aut ip
 se qui conuenitur renunciauit beneficio ceden
 darum & imputat sibi, & ideo non repellitur
 creditor, vt. d. §. si ex duobus secundum aliam
 lec. & quod not. in d. l. nisi, aut non renuncia
 uit huic beneficio, & tunc aut plures fideiusse
 runt simul, aut diuersis tēporibus. Primo ca
 su si quidē vnus solus conueniatur in solidum
 obli. excep. cedeñ. contra alium, vt. in d. l. si
 chum. §. si creditor. et. l. si pupillus. ff. de admi.
 tu. quia videtur hoc casu inuicē fideiubere re
 ratione mutui pculi, secundo casu subdistingui
 tur aut. n. agitur contra primum fideiussorem
 non liberato secundo aut econtra agitur cōtra
 secundū non liberato primo. In prio casu non
 repellit creditor exceptione cedendarū, q. iste
 primus conueniē non fideiussit respectu & cō
 tēplatione secundi, vt. d. §. si ex duobus secūdu
 solutionē Mar. & Azo. nisi fortasse ab initio
 conuenisset q. secundus daret fideiussorē quo
 casu intelligeret simul dat. vt. l. modestinus. ff.
 de so. sicq. obstatet excep. cedeñ. vt supra dictū
 est, arg. d. §. si creditor. in secundo aut casu pla
 nū est q. obstatet habet excep. cedeñ. quia se

cūdus psumit fideiussisse cōtēplatione primi, ut
 pbat ex iuribus antedictis, q. qdē dicit nō p
 cedit in oblatione bo. seu pignorū, quia semg
 in eis vñ quis intercedere cōtēplatione bono
 rū presentium & futurorum, vt. l. si. C. q. res
 pig. ob. pol. ideoq. in illis ob. exce. cedeñ. vt
 colligitur ex his que hñr in d. ij. C. de fidei.
 cum ibi no. ¶ Sed quid si ille contra quē ces
 sio fieri queritur fuerit liberatus a creditore ea
 ratione, quia nō est soluendo, an ostabit exce.
 cedeñ. dicitur Bar. vbi supra q. sic, quia potest ef
 fici in processu tēporis soluēdo, arg. in l. si de
 functus. C. de arb. ut. & in l. vir ab eo. C. de
 iur. do. ¶ Et quoniam satis vtiliter dictū est in
 precedētibus quibus remedijs consultatur cre
 ditoribus tā contra debitores q. contra ex
 traneos pos. Ideoq. congruum est vt aliqua
 differamus de medijs quibus consultatur debi
 toribus contra suos creditores. ¶ Sciendū ē
 ergo q. p. pignore recupari do competit debi
 tori debito tamen prius soluto quedam actio p
 sonalis que pignoratitia nuncupatur, vt. l. fin.
 in si. C. de distrac. pig. & l. si rem. §. omnis. &
 l. creditor. §. si. ff. de pig. ac. & l. solutū. §. solu
 tā. ff. de pig. que actio pignoratitia est duplex,
 v. z. quedā directā quā contrariā. ¶ Directā
 cōpetit debitori ad rē ipsam, cōtrariā cōpetit
 creditori cōtra debitore si fortasse doli culpa
 vel quid simile in re pignorata cōmiserit, vt
 probatur in l. i. ut. §. contrariā. & l. cū debitor
 ff. de pig. ac. Amplius p. hanc actionē consequi
 tur creditor ab ipso debitore pēnas vtiliter &
 necessario factas in re pignorata, vt. l. creditor
 §. si. & l. si necessarias in prin. ff. de pig. ac.
 duntamen impetrata sit moderata, arg. l. si ser
 uos. ff. de pig. ac. & l. in fundo. ff. de rei ven.
 Si tamen creditor fructus ex pignore recepisset
 ipsos cum impēta hmoi cōpēfaret, ut. l. j. C.
 de dis. p. ac. Immo plus dicit dictum domini
 Ang. vt ipse refert. ff. de pig. ac. l. si debitor
 extenuata sorte tota pceptione fructuum vel in
 parte tenet creditor ad restitutionē totius rei
 cum superfluo redditu, quod no. per tex. ex
 tra de pig. c. signante, q. est valde notati. q. in
 tellige verum q. fructus extenuant sorte, quā
 do recipiunt functionem in gñe suo cum sor
 te, alias secus nam si, v. g. mutauit tibi. & c. &
 pignorasti mihi prediū ex quo percepisti fru
 ctum, quia debitum consistit in quantitate,
 frumentum in spē, nō admittit cōpēfatio de
 spē ad cōstatē, vt est tex. de pig. ac. l. si cōuen
 rit, nisi tale frumentum sit consumptum &
 venditum per creditorem in casum licitum. f.
 quā deterioratur tēpore, vt est gl. or. in c. duor
 no. §. ob donationes. ff. solut. matr. tene men
 ti, & crede mihi. ¶ Sed quid si creditore

2^a Cuius no. cui incumbat onus probandi casum. & adde qd qm culpa est p bado d3 p bati certa et lita. Ita alex. i. l. si v certo i ap. ad bar. f. ap. mo. b^a Quis d3 p bare amissionem vide Spec. i. ti. de pba. i. §. 2.

pignus perdidit an tenebit valorem eius debitori compensare vel restituere distinguitur a creditor rem perdidit dolo vel culpa sui tunc tenebitur, vt. l. creditor. in pri. ff. de pig. ac. & l. i. el. gater. §. fina. ver. & si res. de pig. ac. aut perdidit casu fortuito. & non tenetur, vt. l. si creditor. & l. que fortuitis. C. de pign. act. Et poterit qd fortius est eo non ob. vniuersum debitu exigere, vt. d. l. que fortuitis. & l. i. pignus. C. eo. ti. & l. seruos. C. de pigno. ¶ Quis er

go si creditor dica: se perdidisse casu fortui. debitor vero dicat ipsum dolo vel culpa perdidisse, cui ipsorum incumbit onus probandi. Et quidem hanc. q. gl. disputat in. l. si creditor. & ibi plene per Cy. C. de pi. ac. & Bar. tetigit in. l. si quis ex argentijs. §. pretor ait. ff. de ed. c.

3^a Pro culus a conclusione, & concordia omnium sic distinguitur, quidam sunt casus qui sua regulari inspecta natura non possumus esse euenire sine culpa, vt est furtum & incendium, vt no. in. l. i. ff. de offi. prefec. vig. & l. cum. duobus. §. dāna. ff. pro soc. & l. si vendito. ff. de pe. ric. & com. rei ven. & in istis culpa presumitur nisi probetur casus, vt dicitur iuri. quidam sunt casus qui regulariter eueniunt sine culpa, vt vis hostium, imperus aquarum, & similia, & i istis probata qualitate facti & casus presumitur culpa defuisse, nisi probet interuenisse, vt. l. si merces. §. culpe. ff. loc. & l. cōtractus. ff. de re. iur. & pe. ff. fo. ma. & hec procedunt probata rei

4^a amissione vno modo vel alio. ¶ Cui autem incumbit onus proban. hanc amissionem, dic breuiter qd ipsi creditori, qui eam alle. & super qua defensionem fundat, vt probatur ex. d. l. creditor. & l. si quis ex argentijs. §. pretor ait. ¶ Verumtamen ad huius arti. pleniorē doctrinam distinguitur secundum bar. cum queritur

5^a quis debeat probare amissionem, b aut talis rei amissio ex causa defensionis ipsam allegan. aut ex causa actionis. Primo casu aut non probatur rem peruenisse ad eum qui conuenitur, & tunc eo ipso qd dicit se rem non habere pre sumitur pro eo, nisi contrarium probetur, & i hoc stabitur suo iuramento, vt no. in. l. pretor. §. sed si seruus. ff. de eden. & de leg. 2. l. cū ita. §. species. Si vero probetur rem peruenisse ad eum, tunc aut ipse tenebatur rem exhibere officio iudi. & tunc sufficit probare amissionem proprio iuramento, vt. l. fina. C. de fide instr. aut tenebatur rem exhibere iure actionis, pu-

ta actione depositi vel comodati vel locati vel pignoratitici, & similibus, & tunc probare debet amissionem manifestis probationibus, vt. d. l. si creditor. C. de pig. ac. Secundo casu principali, quando amissio ex causa actionis dande, & tunc similiter debet de ea probari manifestis probationibus, vt in. §. pretor ait cum simi. facit qd no. per eū in. l. in illa. ff. de verb. obli. Sequitur in litera.

6^a PETENS AC REQVIRENS. No. hanc conclusionem, & eius formam qua semper variat in omnibus respon. sciendis petitionibus quibuscunq. & alius clausulas declarata, vt dictum est in primo libello.

7^a Forma libelli in causa spoliatio possessionis.

8^a CORAM VOBIS. Domino. B. vicario dicit narrat significat, et proponit An. de furiasio agendo & agere volendo, & hanc petitionem dirigendo contra & aduersus nobilem Lance. de becca ia & quancunq. aliam personam pro eo, seu eius nomine in iudicio legitime compremtentem deducendo idem An. de presenti iudicio omne suum ius sibi competens & cōpetiturū quocunq. et qualicunq. qd supra scripsimus Lance. eius ppiā auctoritate & temeraria presumptione indebita & iniuste contra & preter voluntatem An. dolose & maliciose & animo & intentione spoliandi & priuandi ipsum An. possessione infra scripte petie terre prati. intravit & ingressus est de anno presentis, & mense Iunij proxime preteritis diei Ant. & per eum, tunc temporis, & ante rente & possessē & pacifice & quiete, & ad ipsum Anto. pleno iure spectantem & pertinentem positam & iacentē in sicco maris Papię que est mediorū. c. vel circa cui coheret ab vna parte & c. de qua quiddē petia prati idē Lanceo. exportauit & ex portari fecit currus. xxx. feni precij & valoris flo. re. l. n. non amplius varia dāna fecit & intulit in dicta petia prati, & ipsi Anto. que ascendunt summam flo. xxxv. culus rei causa idem Lance. iuxta canonicas & ciuiles sanctiones tanq. temerarius, & violentus inuasor, & occupator rei aliene est & esse debet omni suo iure, si quod ei competisset, quod tamen negatur ipso facto, & ipso iure priuatus aut priuandus teneaturq. ac debet restituere & dimittere & etiam xare ipsi Anto. dictam petiam prati libere & expedite, ac etiam dare & restituere eidem dictam quantitatem feni si extat vel eius estimacionem, si non extat simul cum dicta pecunie quantitate flo. xxxv. occasione dannorū, vt pre mittitur per eum dicto An. illatorum, licet idē Lance. super restitutione & satisfactione premissorum sepius requisitus ea omnia & singularia restituere ac soluere denegauerit & recusaue

rit, ac presentialiter denegat, ac recusat iniuste & indebite, quare cum vera sint petit & requirit prefatus An. a vobis domino vicario omni modo via forma & iure quibus melius fieri potest quatenus per vestram diffinitivam sententiam condemnatis & condemnatum iuris remedijs compellatis predictum Lance, ad reintegrandum & restituendum ipsi Ant. ante omnia dictam petiam prai, & ipsum Lance, eadem, & ad solvendum ipsi Ant. & ad tradendum dictas feni & pecuniarum quantitates seu ipsius feni si non extat precium & valorem simul cum omnibus alijs interesset & expensis i futurum faciendis factis & fiendis, prefatumq; Anto, vt prefertur sic indebite spoliatum restituatis & reintegretis et i statu pristino reducatis se ipsa, & in effectu in possessione dicte petie prai. Et vltierius dictum Lan. per vestra sententiam antedictam priuatis seu priuatum esse declaretis & pronosetis omni iure, quod habuisset i dicta petia prai, & amplius ad restitutionem fructuum ab inde citra per eum perceptorum, & qui percipi poterunt ex dicta petia prai, de ducendo prescriptus An. in presenti iudici. l. i. si coloni. C. de agri. & cens. l. x. & c. reintegranda. 3. q. 1. & quodlibet aliud ius sibi melius, & vtilius competens & competitur. Et predicta petit fieri & executioni mandari & cetera salvo iure addendi & c. non se astringendo & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Violentia & rapina sunt. l. exose,
- 2 Quodplex sit violentia.
- 3 Non extat interdictum pro re mobili ablata recuperanda.
- 4 Quando quis priuatur possessione rei immobilis, quomodo illi succurratur
- 5 Remedia competentia pro spoliatione possessio nis qualiter differant. numero. 6.
- 7 Capitulum sepe an precesserit, ca. reintegranda vel sequutum sit illud
- 8 Remedium. c. reintegranda vel iud. officium, an detur contra alium bonofid. possessorem cum titu.
- 9 Remedium. c. reintegranda, an possit intentari coram iud. lay. co.
- 10 Spoliatus an debeat exprimere, quo remedio vtatur, vnde sibi plura competant.
- 11 Expulso a quasi possessione iuris incorporalis, an competat interdictum vnde vi.

CORAM VOBIS. Quia frequens est modernis temporibus spoliationis & rapine tractatus maxime apud magnates & rapientes, qui prostragata iustitia & diruptis equitatis habenis la porum more pauperum & humilium substantias & bona diripiunt lo sa populos re pub. prede submitunt nec est im

perator, Dux vel Baro, qui succurrere debeat. Iccirco prout magis possibile est, & si non en fibus vel lanceis his raptoribus obuiari potest, nec humilibus succurri prouidentia, tamen im periali his occursum est, & illis succursum per legum ramites & ediciones per quas calumniantium iniquitates expe lenda est, vt tradit in sit, in probe. cir. prin. ¶ Ad huius itaq; tractatus euidenciam sciendum est q; adeo violentie & rapine legibus sunt exose, q; quibus mo. potuerunt spoliatis succurrerit & voluerunt via criminali & ci & nedum per modum agendi, sed etiam per modum excipiendi, vt tradit & habetur in. c. dilect. & c. super spolia. extra de or. co. in. l. 1. §. ne quid aniem. et. §. illud. ff. de vi & vi ar. cum sim. ibi no. siue violentia fuerit commissa super rebus mobilibus, siue ita per immobilibus, vt infra dicitur. ¶ De de sciendum est q; quadruplex est violentia, quedam expulsiua, quedam compulsiua, quedam inquietatiua, quedam ablata. vt plene no. per glo. in. l. extat. ff. q; met. causa. & ibi per bar. de pma violentia expulsiua loquitur to. i. ff. de vi & vi ar. & C. vnde vi. & extra de rest. spo. De secunda specie v3 de violentia compulsiua loquitur to. ii. ff. & C. q; me. ca. de tertia spe. i. de inquietatiua & turbatiua loquitur to. ii. ff. & C. vii. pos. De quarta vero v3 ablata loquitur to. ii. ff. vi bo. rap. & Rursum considera n. est q; quando q; quis priuatur vel spoliatur violenti compulsiua, & succurritur actione q; in causa, vt. l. si. & l. mutuum. §. iustitiam cum si. ff. q; me. ca. aut priuatur violentia ablata, & tunc aut fuit violentia manifesta & tunc incurritur actioe vi bo. ra. & l. 1. & 2. ff. vi bo. rap. non autem competit interdictum vnde vi. quia illud non competit pro rebus mobilibus principaliter ablatis, vt. l. i. §. illud vtiq; & §. seq. ff. de vi & vi ar. aut fuit violentia occulta, vt furtu, & tunc aut passus hanc violentiam est dominus ipsius rei, & tunc actio furti & conditio furtiua, vt. l. apud antiquos, in prin. & l. manifestis si. C. de far. & l. i. C. de codi. fur. et. l. j. de fur. cu si. aut non est dñs rei, sed habet ius in re, vt creditor & cetera. & tunc habet conditionem incerti, vt habetur in. l. & ideo in. §. nerarius. ff. de condit. fur. & ibi no. per gl. & Bar. aut nullu ius habebat in re, & tunc, aut habebat sola detentionem, vt commodatarius & depositarius, & huic competit actio factum vel officiu iudi. vt. l. non tm. ff. de pet. he. & d. l. manifestis simi. §. sed cum in secunda, & ibi no. per gl. aut habebat possessionem solam, & tunc datur actio triticaria, vt. l. 2. ff. de tri. et conditio ex. l. si coloni. C. de agri. et cens. lib. xi. si autem iste ce

FORMA LIBEL. IN CAUSA SPO. POSSES.

elidisset a posse. factio suo proprio, tunc ei succurritur per conditionem inde. l. indebiti. §. fed g. rummi. ff. de condi. inde. C. + Et no. q. nullū i terdictum reperitur a pretoribus introductum pro re mobili ablata recuperanda. vi not. per glo. in rem. que nobis. ff. de acq. pos. & ibi ple ne per Bar. & not. in. d. l. i. §. illud. ff. de vi & vi ar. licet pro ipsa re mobili, & eius possessio netuenda inductū sit interdictum virobicq. 4. vi. ff. & C. virobicq. l. i. C. + Aliquando, vt p dixit aliquis priuatur & spoliatur possessio. rei imobilis, & hic multum aduertē. & cum distinctione consideran. Quandoq; priuatur quis possessione rei seipso vel per ipsum poss. Quā doque priuatur posses. vacante ad eum tamen pertinente. primo casu subdistinguitur. aut priuatur culpa & factio sui proprii coloni inquilini procuratoris vel serui, & tunc aut priuatur q; alij dicit pōne. p dūt & tradūt ipsaz pos. et tunc domino priuato succurritur per conditionem ex. l. si. C. de acq. pos. aut priuatur, quia inuertunt posses. contēdentes possidē sibi ipsi. & tūc succurrit domino ex. l. nō ab re. C. vnde vi. l. si q; cōditionis titulū. & l. cōducto res. C. loca. Quandoq; priuatur factio & culpa alterius penitus extranei, & tunc aut talis extraneus priuauit dominiū possessōre pretextu alicuius rescripti vel sententie sine aliqua cause cognitione, & tunc succurritur contra istum conditione ex. l. meminerint. C. vnde vi, aut priuauit nullo colore, s; d factio a suo capite, & proprio appetitu, vt sit moderno tempore, & tunc ipsi taliter spoliato & priuato succurrit multispliter, v; interdicto, vnde vi, v. l. in prin. & §. cum seq. ff. de vi & vi arma. & conditione ex. l. vt. l. si quis a se fundum. C. ad. l. iul. de vi. Item succurritur conditione ex canone, c. sepe, extra de ressi. spol. & conditione ex canone reintē. 3. q. 1. Item succurritur offi. i. iu. vt in. c. bone memorie, extra de app. & c. ga volumus. extra de iudi. & no. per gl. & Inn. in d. c. sepe, dixi etiam q; quandoq; priuatur quis possessione vacante, & qua ipse nec alius possi debat, poterat tū iuste priuatus illa intrare, & tunc eidem succurritur conditione ex. l. conquirebatur. C. vñ vi, & adde que scripsi in forma capitulorum in gl. super verbo pro sua & tanq; suam. C. + Sed pro p dūtorum remediōrum pleniori noticia queritur, q; & qualis sit in ter ipsa remedia dīta, que remedia compieunt cum ciuilitate agitur, nam pro spoliatione rapina, & si, violentiis agi etiam potest criminali, vt. ff. C. ad. l. iul. de vi pub. & de vi priua. p totum. ff. vi bo. rap. & ff. de fur. per to. & inquit iuriscōf. i. l. i. §. quid aūt, & §. illud. ff. de vi & vi ar. C. + Sciendū est ergo cū ciuilitate a

git, q; differāt inter se interdictum vñ vi, a cōstitutione. l. si q; in tū. §. in his nā interdictū, vnde vi est psonale, sicq; cōpetit solū cōtra eū & eius heredē q; vim intulit, nō aūt cōtra sing. successorē, vt. l. cum a te. & l. 2. in pri. n. ff. de vi & vi ar. Item requiritur dolo ex parte violenti, vt. l. i. §. vi possidē. & l. si vi. ff. de vi & vi ar. et no. gl. magnā, si positā. d. l. si q; i tā tā. Daturq; interdictū perpetuo de eo q; ad v iolentū peruenit, pro alijs aūt dānis illatis dāt infra ann. tatū a tempore violentie illate numerā. vt. l. i. in prin. & §. si. & l. 3. §. i. ff. de vi et vi ar. sed cōf. d. l. si q; in tantā punit ipsum violentum maiori pena q; interdictū, nec requirit dolo, sed sufficit lata culpa, vt ibi no. est & ipsa cōf. perpetua quo ad oīa, sed non datur contra singularē successorē, & ibi no. & in hoc concordat cum interdicto. verū q; h mōi raptores, vt effugerent, ne interdicto vel conditione ex. l. possent conueniri transferebāt res ipsas occupatas seu ablatas in aliquā tertiam personam, fust corū dolo et malitia occursum p. d. c. sepe in quo dispositum fuit si quis sciētē receperit rem per violentiā occupatā tenetur ad ipsius restitutionē nō obstante iuris ciuilitis rigore, & qm erat difficile probare dolo spoliatione et scientia ac grentis, quia in factio alieno presumit potius ignorantiam quam scia, vt. l. si. ff. pro suo, & l. metus. ff. de p. oia. pro tanto a remedio fuit pūitum lōge latior, et alioquo alio meliori, de quo habetur in. d. c. reintegranda, in. q. 1. in quo expresse disponitur generaliter & indiffinitē, q; qualitercunq; & quocunq; q; in iuste priuatus sit possessione rei & ad quacunq; personas peruenit, siue fuerit successor singularis, siue v. p. s. siue benefidei, siue malefi. quod ante oīa spoliato restituitur possessio & c. nisi vitium violentie fuerit purgātū, q; qualiter purgetur plene traditur, vt in. l. sequitur. §. tunc in p. tate. ff. de vfu, & sed hic iur. d. c. reintegranda, c. sepe pcefferit vel sequitū sit, d. c. reintegranda, et cōiter tenet q; securū sit in quo p supposito, sequitur q; valde leuis & trufactoria fuit ipsi u. pūitio, cū latius subuenit est per. c. reintegranda, & vide qd no. per gl. i. d. l. i. §. ne qd autem. ff. de vi & vi ar. p. Goff. & Host. in sum. extra de resti. spo. amplius etiam succursum est offi. iud. in. c. bone memorie, de ap. q; & remedij plene succurrit, sicut. d. c. reintegranda, de quo no. p. gl. i. d. c. sepe, & ibi per Inn. q; tū consueuit, aa remedij. d. c. reintegranda, vel iudi. offi. m. detor cōtra alij benefidei pos. cū ti. Et i hoc cōijs decr. alistarū opi. ē q; sic, siue sit benefidei, siue cū ti. siue sine ti. vt no. p. Inn. & Host. i. d. c. sepe, & per Archi. i. d. c. reintegranda, et hoc ad exemplum aforis, q;

me. cā. q̄ dat cōtra bñef. pos. vt. l. si cōi excep.
 §. in hac. §. aliqui in. ff. q̄ me. cā. & p̄ hoc etiā
 facit. d. l. si coloni. C. de agrī. & cen. l. i. 2. at-
 tento maxie qd̄ tale remediū est indudum fa-
 uore sp̄sati. ne sua re priuet̄ propter difficilē
 probationem dominij. Alij docto. iuris ciuil.
 vt Bar. in. l. rē que nobis. ff. de acqui. pos. & Ia.
 bu. in. l. i. ciuil. C. de sur. d̄stinguunt sic. Aut iste
 pos. habet titulum a violento seu vtiloso pos-
 sessore & tunc p̄cedit opi. Inn. & sequacium.
 Aut non h̄ ab eo titulū. sed ab alio bonefidei
 possessore. & tunc potest contra eū intentari re-
 medium disti capti restitanda. nec iudicis of-
 ficium. arg. eorū que traduntur in auc. malefidei.
 C. de lon. tem. prescri. & l. i. p̄ponius. §. cū
 quis. ff. de acqui. pos. & l. siue aut. §. si quibus
 ff. de publi. ¶ Sed in hoc apud alios dubitat̄
 & apud me ipsum. an remediū disti. c. reinte-
 grā. possit intentari coram iudice layco. & in
 foro laycali si tā actor q̄ reus sint layci. et sit
 qd̄ de re laycali. siue priuata inter eos. Et qui-
 dam dicunt q̄ sic. nā pari seruitio & mutuo iu-
 ra ciuilia & canonica sibi inuicē auxiliantur.
 iuxta ea que h̄nt in. c. i. de offi. or. & in. c. i. de
 no. oper. nun. facit. x. dist. c. i. & c. qm̄. et. in. c.
 si adiutorium. ideo q̄ licet ius ciuile illud p̄er-
 miserit si ius canonicum illud adiuuet. poterit
 laycus i p̄o beneficio seu remedio vii sicut ecō
 tra in foro ecclesiastico clericis legibus vii p̄nt̄
 vt p̄batur i iuris. antedictis. ¶ In cōtrariū facit.
 nā illud. c. reintegranda cū si. sc̄m est sim-
 pliciter i fauorē ecclesiariū. ergo ad priuatas p̄-
 sonas nō est extendendū cum nō sit paritas ra-
 uoris in oibus. arg. in. l. i. §. si. ff. de cōsi. prin.
 & l. si vero. §. de viro. ff. so. ma. quod manifeste
 probat̄ ex illo tex. ibi eps & c. & ibi res eccle-
 się. & tunc etiā hanc partē p̄uo veriorē de iu-
 ris subtilitate licet p̄cedens opi. maiori eq̄tate
 nitat̄ maxie me. q̄ hoc tale remediū in perpe-
 tuū sit. nec t̄pis cursu extinguitur. vt ibi h̄etur.

¶ Iude q̄rit. vt dem̄ est ipoliatio. cōperit plu-
 ra remedia. an sit necesse vel vtilē q̄ in libello
 exprimat̄. quo remedio utat̄. Et dicūt qd̄ā q̄
 sufficit ḡnraliter formare sic. q̄ i eo cōcludi &
 cōprehēdi possit omne remediū. q̄ opi. sequit̄
 Inn. i. d. c. sepe circa si. arg. ad hoc i. l. ff. C. de
 ann. excep. et i. c. abbate sane extra de re. iu.
 facit q̄ p̄ eum no. i. c. cōquerentes. extra de offi.
 or. Cōtra tamen facit regula ipeditiua cumula-
 tionis. de qua p̄ Dy. i regula nullus pluribus.
 Ego credo consultius omnē cauillationē & di-
 lationem auferēdā exprimere qualitatē illius
 remedij q̄ p̄ponit v̄ditor. nec cōsulo pp̄ diffi-
 cultatē probationis q̄ alijs tentet̄ interdī-
 ctum vnde vi. sed potius conditionem ex ca-
 none. vel ex. d. l. de quibus supra dixi vel iudi-

cis officium. Preterea sciendum q̄ priuatur
 bera facultate possidendi quadam violentia que
 turbatiua seu inquietatiua appellatur. vt p̄dixi
 xi. licet sit violentia impropria. quo casu succur-
 ritur interdīcto vii possess. vt. ff. & C. vii poss.
 nec iure ciui. reperitur aliquo remedio posses-
 sori in hoc casu succurrit. q̄ not. de eius mate-
 ria dicitur infra ti. proxi. aliquando etiā cō-
 tingit quem priuari alia quadam abusiua vio-
 lentia. quod est cum aliquis ingreditur clausu-
 lam vel occulte fundum alterius. & ille suspi-
 cans se posse repelli non audeat ad fundum acce-
 dere. de quo loquitur. l. si id quod. §. fin. et. l. 3.
 si quis nouicio. & l. cā possi. in. fin. l. sequen. ff.
 de acqui. possess. & ff. q̄ vi aut clam. l. i. §. pe.
 & l. 3. §. fin. quo casu sibi succurrit interdī-
 ctio. vnde vi. & ff. de vi & vi arm. l. prima. §.
 siue autem. & §. idem labeo. & not. in. l. sequi-
 tur. §. item si occupaueris. ff. de vsuca. & etiā
 interdīcto. quod vi aut clam. sic q̄ factum est so-
 lo vel re affixa solo. vt. l. prima. §. hoc inter-
 dictum. & si alius. §. nouimus. quod vi aut
 clam. et eodem modo succurrendum conditio-
 ne ex catione. & officio iudis. & conditio-
 ne ex. l. vi supra dixi in vera & propria violen-
 tia. ¶ Sed circa predicta queritur. an expul-
 so a quasi possessione iuris incorporalis com-
 petat interdīctum vnde vi. Et quidem certum
 est competere officij iudicis et conditio-
 ne ex canone vel ex. l. vt tangitur in iuris. ad hoc fu-
 pra allega. De interdīcto vnde vi est dubitatio.
 nam canonice tenent. q̄ sic vt traditur in.
 c. querelam extra de ec. legiste autem vt plu-
 rimum. vt refert Cyn. in. l. si certis annis. in
 vltim. q. C. de pac. tenent contrarium de quo
 etiam not. glo. et Barro. in. l. 3. C. vnde vi. ff.
 de viet. iur. vbi ipse. Bart. videtur tenere q̄
 etiam de iure ciuili. non competit interdīctum.
 sed in. l. fin. ff. quo. bo. aliter distinguit dicit̄
 enim & quandoq̄ persona est obligata ad ali-
 quid annuū certum alicuius iuris realis seu re-
 spectu alicuius rei immobiliis. vt est feudatarius
 emphiteota. et similes. Et hoc casu contra ta-
 les licet personaliter obligatos competit inter-
 dictum vnde vi sic intelligatur. c. querelam. p̄-
 al. et quod ibi no. Quandoq̄ persona est obli-
 gata simpliciter nullo habito respectu ad certā
 rē. et tūc cessat interdīctum et succurrit de alio
 remedio. et sic p̄cedit snia cy. et Ia. §. qua dixi.
NOBILEM LANCELOTUM
 de beccaria. ¶ Iste Lancelotus habet fra-
 trem militem dominum castellanum de becca-
 ria qui ambo sunt de ciuitate Papie. et facti
 sunt rebelles Illustrissimi Ducis Mediolani
 anno presentis. Meccentij. cuius rei causa.
 dā ipse Lancelotus possideret Bassignanā. et

FORMA LIBEL. IN CAUSA SPO. POSSES.

2. Nūquid, vi de do. i. c. inter dñ. c. de si. istr. & Spec. i. ti. de lib. obla.

h. Pleno iure bal. i. l. raptors C. de epi. et cler. bal. i. l. femine. C. de sec. nup. Inno. i. c. cum ad se. de re. spo. doc. i. c. auatus de pres. abba. i. c. que. relam. de elec. abba. i. c. quoniam de priu. abba. i. c. p. de mon. de preb. abba. i. c. i. la. terañ. de preb. ant. de bu. i. c. conquestus de fo. cōpe.

d. dñs castellinus possideret vi qñt et lomellū et certa alia castra p biēniū añ ipsi fra tres poluerunt torā cūmatez Papie ad saccomanū et pdā cum auxilio et suafione faci ni canis. pñatus illustris Dux reductus ad statū et libertatē suā mediate auxilio dñe Beatrixine, nunc eius vxoris, et qñ vxoris dicti. q. Facini cōtra dictos frēs de beccaria, et cōtra Mā. x. Ludonicū fratrem de canibus cōtra quos similiter guerrā mouit Illustris dñs Marchio mōsterra ti quos frēs de canibus expulsi de loco burgi scī Martini, et d mēse octobris sequētis pñatus Dux incarcerationi fecit dñm castellinum simul cum dño Mā. de becca. milite de sancta Iulera, et certis alijs de beccaria i castro Papie. **D E D V C E N D O.** Et ista cōsa solet aliquando apponi i principio libelli, et aliquādo i fi. sed nō est vis vt dixi i fi. primi lib.

I V S S V V M. Et Aduerte licet cōiter stilus, ita se hēat vt gñalitate, laudabilis, iñ et securius puto vt spālitate exprimendo, vt dixi qñrele remedū ientatū, qñ nō credo qñ oia ista remedia, qñ sunt iudicia i fauorē spoliati. p etus recuperanda poss. possint. se mel et simul eodē tpe cumulari p illā riaz cumulariōis i pediuā, qñ est qñ i snā laia i vñ actio piet. exce. rei iud. ca. i alia qñ i pedis cumulario, vt dñm i supra i primo libel. et Dy. i regula nullus pluribus dicit, ergo actor i suo libello deducēdo i presentē iudicio bñficiū. ca. reñegrāda vel offm iudicis vt cōditōne ex. l. si coloni etcetera.

S V M M A R I V M.

- 1 Duo sunt pbāda per spoliatum i gressu et spoliatio ex parte aduersarij et possessio ex parte sui.
- 2 An sit necesse exprimere in

libello mentem, et diem spoliationis. **I N G R E S S V S** de anno presentē, et mense Junij. Et Aduerte. vt infra dicā qñ quouis remedio qs vtatur habet duo collatiue. p bare. s. ingressum et spoliationem ex parte aduersarij, & possessionem ex parte sui. Et Nun qd a autem sit necesse exprimere i libello mēsem et diem spoliationis. dicit Bar. qñ si vtatur iterdictio vnde vi, et arguatur dolus aduersarij necesse est, vt exprimaatur tempus, vt per cum no. i. l. i. §. siue at. ff. de vi et viar. vbi autem i tentaretur beneficium iudic. c. reñegranda, vel offm iud. vel condō ex. l. si coloni, l. ipse nil dicit ergo tamen puto, qñ Iñs non sit necesse tēpus, qñ in eis magis arēditur factū qñ deliquitū prepositum, et sic habes aliam vtilitatem iter hec remedia et iterdictum.

S V M M A R I V M.

1 Actor d3 pbāf possessionē suā qñ ē spoliatus. 2 Inuafor spoliatus ā hēat rēmediū cōtra spoliatē. 1 T E N T E et possesse. + Debet nāq actor p bare de sua pos. vt dixi, et de spoliatione aduersarij, vt tradit i. l. y. de iudic. et. §. iterdictum hoc. ff. de vi et vi arm. et. c. cōsultatiōibus extra d. of. dele. et no. i. d. c. sepe et. c. offi. extra d. rest. spo. sufficit iñ actori si pbat de eius simpliciter tione ad obtinēdū i hoc iterdictio, vt. l. y. qñ ātāt p̄or. ff. de vi et vi arma. et ad hoc facit qñ i tra segur i proxi. q. et + Sed qd dices si iste i uafor, et occupator ab aliquo spoliatur, an sibi succurreret etiā aliquo remedio de predictis vt datur qñ non, qñ nemi datur actio ex improbitate sua, vt. l. nec ex dolo. ff. de dol. et. l. vtiq. ff. de sur. In oppositum cōvertas p tex. i. l. i. §. qñ vi a me. et. l. colo. ff. de vi et vi ar. et. i. c. ex l. teris. extra de resti. spo. & hic vna qñ si de iectus ab extraneo non domino ipsius rei, seclus autem si esset delectus a domino, nā distinguitur, an sit delectus ex interuallo, & ei succurrit, ac si esset delectus a quocūq; extraneo aut fuit delectus incontinenti, & tunc non succurritur sibi qñ vim vi repellere licet, icontine ti, vt hec habentur i. l. 3. §. cum igitur, et i. d. §. qñ vi a me. & l. qñ possessionem. ff. de vi et vi arm. l. 1. c. vnde vi. ad quod facit, l. i. i. §. cum. l. sequi. ff. vt pos. per quem patet aliud priuilegiū attributum spoliato in odium spoliatis.

P L E N O I V R E b spectantis & pertinentis, Et Hic multum aduerte, qñ per ista vba deducitur in iudicio p̄toriorum simul cum possessorio, quod quidem fieri conceditur in libello pos. recuperande, vt habetur & no. in. l. cum fundum. ff. de vi et vi arma. & in. c. p̄a. & in. c. cum dilectus extra de causa pos. & p̄prie. licet melius & securius sit abstinere a p̄torio propter difficultatē probationis, vt no. per gl.

per glo. in d. c. j. extra de restit. spolia. In alijs aut possessorijs, alias adiungitur, vt dicam infra titu. seq. per que a iur. verba videatur quis intendere petitorium simul cum possessorio dicit Inn. in c. cum ecclesia sarrina in prin. extra de causa pos. & proprie. & tunc quando viis isto verbo perire & spectare per l. verbu pertinere. ff. de verbo. signi. & multo fortius si dicat & exprimat se dominum vel quasi. idem si dicat se consuluisse interesse tali electioni, vel consuluisse colligere tale pedagium, vel consuluisse se exercere talem iurisdictionem, vel consuluisse per talem vsam & similia, nam ex eo qd dicit consuluisse denotatur ius, quia consuetudo est ius, vt l. j. C. que sit lon. consue. & no. in l. de quibus. ff. de leg.

IPSO FACTO B ET IPSO IURE PRIORUS. Nota, diligenter qd inter ista verba ipso iure & ipso facto, quo ad iuris effectum non est dif. vt nota per Archid. in c. de ho. li. vj. & in c. felicitis. de pe. eo. lib. de quibus. verbis ibi fit mentio in tex. & in c. cum secundu leges. de he. lib. vj. & in auc. de incest. nup. §. j. col. ij. cum multis si. quorum quidem verboru effectus ille est, quia lex ipsa facit executio-nem super dispo-ne illa in qua verba huiusmodi apponuntur datam prius super facto ipso super quo fieri debet executio snia proferat. v. gra. si lex cōis uel singularis disponat, qui commiserit tale crimen sint ipso iure vel ipso facto bona eius publicata vel sit istam's, & si ē necesse, qd prius pronuncietur crimen esse commissum, quo declarato fiet executio, primo p legem, deinde per iudicem, vt nota, per Archi. in d. c. j. & c. felicitis. & doc. in d. §. j. in auc. de incest. nupr. & l. si quis in tantam. C. vnde vi, sed diceret aliquis si est super facto necessaria snia, ergo sunt frustra apposta illa verba ipso iure, sed rñ dicitur, qd multum operantur, nam a tempore crisis habetur ratio fructuum, et interdicta alienatio bonorum prout eleganter not. Iacob. de bel. in d. aucten. de incest. nup. §. j. ad quod faciunt etiam not. maxime per Bartol. in l. post contractum. ff. de do. adde quod infra dicam in alia gloss.

S V M M A R I V M.

- 1 Contra spoliat. an sit necessaria requisitio.
- 2 Spoliat. iure incorporali qualiter probet possessionem tempore spoliationis.

SEPIVS REQVISITVS.

1 An ergo est necessaria hoc casu interpellatio seu requisitio. Dic qd non, quia fur raptor & violentus possessor semper sunt in mora idq

de omni casu fortuito tenetur, vt. l. j. §. rectissime. et l. pe. ff. de vi & vi ar. facit
 2 l. fin. de condit. tur. C. + Sed qualr probabit actor, qd possidebat tpe spoliationis maxie si fuit spoliatus aliquo iure incorporali. rñ deo qd varijs modis, primo qd supersint testes, q viderit vtrunq. vj. spolia tum tpe spoliationis possidere, & ipsum inuaforem spoliaste, aut saltē alium probare. si spoliatum possidisse p ali-quod tps an spoliationem hoc probato psumitur cōtinuata possess. & sequens possessor psumitur claudesinus vel violentus, nisi probetur istu. sue poss. vt plene no. p Inn. i. d. c. sepe, & in c. querelam extra de elec. & p Cy. i. l. non ignorabit. C. ad exhib. & per Bart. in l. iusto. §. non mutat de vsuc. & l. 3. vnde vi ff. de vi & vi armata. & l. celsus. ff. de vsu, per Cyn. l. super longi. C. de longi tem. preser. et in l. siue possidens. C. de proba.
Q V A R E C V M predicta. Hec est cōclusio si. que magis atēdenda est q narratio.

S V M M A R I V M.

- 1 Condemnatus per interdictum restituende possessio, an sit infamis.
- 2 Sententia lata sup. talij possessorio, an sit diffinitiuā, vel interlo.
- 3 A predicta sententia an appetetur.

PER VESTRAM

diffinitiuam sententiam.
 1 C + Hic queritur condemnatus in hoc interdicto, an sit infamis dic qd infamia iuris non, sed infamia facti sic, ut nota, in l. neq. vnde vi. ff. de vi & vi armata.

Pract. do. lo. Pet. Fer.

a C Per qñst. adde et vide circa hoc Alex. i. consil. 118. i. ij. vol. & eun. in col. 98. i. v. uo. ubi si iudex h3 declarare rē p-tinere ex tunc vñ inēta. poss. & vide eum, in consi. 92. co. ij. eo. lib. & in. 4. vbi consil. 96. vbi peritor, & pos. pñc intērtari simul & pronūciari super pos. tm & qd p ista verba ad dimittent. & relaxandicitur pñcia tum super pos.

IPSO FACTO, vide in l. semp. ff. pro soc. Bar. in l. quid actiui lia. C. de appel. Bar. in l. i. ff. de his qui no. inta. & gl. in verb. ipso fa. i. cle. ij. de vi. et ho. cle. & ibi p Ioā. de imo. in. j. nota. text. iunc. gl. in c. j. de refer. li. vj. & ibi i arch. tex. i. c. excōicantus. el. j. i. §. credentes de here. tex. in. c. eos de iuu. ec. ij. li. tex. iunct. gl. in verb. admonitionem i cle. ij. de coha. cleri. & mu. tex. i. c. qd olim, de iud. tex. in. c. quicquid aut in cle. extra de re.

BB

FORMALIB. IN CAUSA SPOLIA. POS.

a **Lata super**
 pos. Bal. in. l. j.
 C. si d. mo. pos.
 & in clem. j. de
 re iudi.

b **Studio Pa-**
 pie. adde eundē
 Bal. in. c. que-
 relam. de elect.
 & consil. habes.
 in consil. 321.
 inci. ad euiden.
 premittendum ē
 in. 3. vol.

c **Per viam**
 regule. adde &
 vide de hoc per
 Angel. Aret. in
 §. capite. 7. ist.
 ad. l. acqui. Ale-
 xan. de lmo. in
 consilio. l. in. ij.
 volu.

verū tamen damnatus cri-
 minaliter. l. iul. de vi publi.
 vel pri. efficitur infamis ip-
 so iure. vt in. l. j. in princi.
 versū. qui iudicio publi. ff.
 de his qui no. infam. l. i. infamē.
 & qd' isti no. ff. de pu-
 bli. iud. c. v. Vterius circa
 hac consecuit in dubiū
 reuocari. an snia super hoc
 vel alio posses. lata sit disti-
 nctiua vel interloquutoria
 & vñ qd' sit interloquuto-
 ria per tex. in. c. si quando
 ver. si de possessione. ij. q.
 vj. Tu autē dic qd' est disti-
 nctiua. vt probatur in cle.
 j. de seque. pos. & fruc. i. c.
 si. extra de iur. extra vt lit.
 nō cōre. c. ij. q. opi. firmant
 gl. et doc. i. l. j. C. si de mo.
 pos. & dicta cle. j. c. In-
 de queritur. an ab hac sen-
 tentia possit appellari vt
 qd' non siue loquamur de
 iure canonici. per text. in. d.
 versū. de possessione. siue
 loquamur de iure ciui. per
 tex. in. l. j. C. si de mo. pos.
 fuerit ap. cum simi. hñ cōis
 sententia est ista. qd' de iure
 cano. potest appellari a sen-
 tētia lata a super quocūq;
 possessorio. vt probatur et
 no. in. c. cum ad sedem de
 restitu. spo. & in. c. j. extra
 de causa pos. & propriet.
 & in. c. fina. extra de iudi.
 de iure autē ciui. appellari
 non potest. vt habetur &
 not. in. d. l. j. si de mo. pos.
 & in. l. qui quis. C. quo.
 ap. non recf. que autē opin.
 seruanda sit certe clerici
 obseruabunt suam in foro
 suo & layci aliam in eorū
 foro. diceret quis si. d. c.
 reintegrāda obseruatur in
 foro laycāli. cur non ob-
 seruabitur aliud quod de
 appellatione conceditur.
 ideo ego dicerē qd' si illud
 c. reintegranda. quod est
 remedium iuris canonici
 intenter in foro laycāli.
 qd' habebit per consequen-

tiam locum aliud remedium eiusdem iuris ca-
 nonici. de app. permissa a tali snia super posses-
 sorto lata. nam qui vtitur aliquo iure debet eo
 vti cum oibus qualitatibus & circumstantiis
 suis. argu. in. l. fina. §. & si p. refatam. C. de iure
 delib. & §. sniautem hec aliquis versū. cum. n.
 vbi autē intēditur remedium iuris ciui. puta in-
 terdictum vel conditio ex. l. si coloni. vel quid
 hñste dicam. tunc appellari non posse per di-
 ctam rōnē. & hoc est ipsa veritas. sicut Deus
 est. qd' semper nota. & hanc opin. vidi firmari
 per. d. Barro. in quodam suo consil. dum lege-
 ret in studio b. Papię me pñte. qui mouebatur
 tali rōne. que ad idem tendit. cum superiore.
 Remedia nāq; iuris canonici regulari dñt se-
 cundum ipsum ius canonicum sicut remedia
 pretori a regulantur secundū ipsum ius preto-
 rium non aut per ius ciuile. vt p3 per discursu-
 sum oium bonorum possessionum. sicq; patet
 qd' valde vñle est semper in libello exprimere
 qualitatem remedij qd' intenter vt supra di-
 xi super quibus vide qd' scripsi super forma
 appellationis ab interloquutoria. Alii autē volue-
 runt dicere qd' ē in foro layci si dictum. c. inte-
 granda intenter. qd' non pōt appellari & mou-
 entur hac rōne. **Quandocūq; lex procedit**
 c **per viam regule c vt est in. d. l. i. si de mo. poss.**
 semper illa regulam. tūc trahitur ad oēs leges
 futuras seu sequentes de eadem materia loquē-
 tes. vt probatur in. l. regula in fin. ff. de iur. &
 fac. ignorant. & l. de vno quoq; ff. de re iudi.
 & tenit Bar. in. l. pretor. §. hec iurisdictione i si.
 ff. vi bono. rāpto. cum igitur. d. l. i. procedat p
 modum regule. & d. c. reintegranda sequatur
 ipsam regulam. & sic est posterius ipsa regula.
 ergo trahetur ad ipsam regulam. & intelligitur
 secundum esse. argu. in. l. sed & posteriores. ff.
 de legi. cum si. credo precedentem opi. esse ve-
 riorē. nec repugnat qd' dicitur de. l. seq. tra-
 henda ad regulam precedentem. quia videtur qd'
 illud procederet. vbi viraq; lex lata sit ab eodē
 & in eo iure. secus aut si lata in diuerso iu-
 re. & in diuersos conditores illius iuris. & non
 secundum alias regulas iuris conditoris. vt p3
 per infinita exempla in iure canonici. descripta
 ad quod nota. Dyn. in regu. possessor. malefi-
 dei. in. l. opin. circa finem.

S V M M A R I V M.

- 1 Spoliator & inuasor ad que teneantur.
- 2 Spoliati per guerrā unius ciuitatis contra aliā.
 an ante omnia sint restituenti. n. 3.
- 4 Qualiter prohibetur de damnis in predicto casu.
- 5 Regula qd' spoliatus ante omnia & c. quibus ca-
 sibus factat.

AD REINTEGRANDV

- 1 & restituendum. ¶ Notan. est hic qd spoliator & inuafor tenetur ad tria in quibus condemnati sunt. Primo tenentur rem occupatam restituere. Secundo fructus reddere. Tertio dāna & interesse perfoluere, v. hec habentur & nota. in. l. si de possessione. C. vnde vi. & in. c. grauis, extra de rest. spol. & in. l. i. s. qui deiectus, & s. que fundus. ff. de vi & vi armata.
- 2 ¶ Circa hoc quero de quotidiana. q. Pone qd vna ciuitas contra aliam, vel vnus dominus contra alium mouit guerram in qua guerra spoliata & capta sunt aliqua castra vel alia bona, queritur an talia de iure sint spoliata ante omnia restituenda. Et breuiter Bartol. in. l. hostes. ff. de capti. et possi. reuers. sequutus verba Inn. in. c. olim, de resti. spo. & in. c. si. extra qd met. cā. 13 de eo non faciat mentionem, & ambrosius honore sic distinguit. ¶ Q. siq. talia bona capiuntur in bello licito, Bello autē licitū dicitur illud qd inducitur & ponitur p imperatorem vel Papā, vel alium inferiorem de ipsorum mandato, bellum autē illicitum dicitur illud qd a quocunq. alto inducitur, sine cā legitima a iure approbata, vt hī in. d. c. olim & in. d. l. hostes. Et ego scripsi supra in primo lie bello super verbo spectat, & pertinet vbi videas, primo casu qm capiuntur in bello licito, tunc persone capte efficiuntur serue ipsorum capientium de iure scripto, vt d. l. hostes, licet de consuetudine non seruetur, et bona mobilia et imobilia sibi efficiuntur capientium, vt ibi, et ideo non fit eorum restitutio. Secundo casu cū capiuntur in bello illicito et reprobato, vt est cōiter hodie, tunc persone capte efficiuntur serue. Bona autē de iure scripto sibi non sunt capientium, sed de consuetudine sic scdm Barto. vbi supra 13 Innoc. vbi supra dicit qd nec de consuetudine debent esse ipsorum capientium, cum sit potius corrupte la, vt per eam nota, in c. si. extra qd met. causa, et per Hostiē extra de homi. c. ne pro humani, et per Archidiacon. extra de here. c. ne presidentes, et per Hostien. l. summa de treu. et pace. s. i. et. ii. et per Archi. in. c. ii. de re iudica. lib. vi. versic. premissa, et p
- 4 Inno. in. c. sicut extra de iure iuran. ¶ Vltra queritur qm probabitur de damnis et interesse, cum graue sit reperire testes, qui viderint pecuniam in scrinio vel alia siliā in castro vel in fundo rīdetur scdm Innoc. in. c. olim, et. c. grauis extra de resti. spolia. qd probata spoliatione et inuafione stabitur de damnis, et interesse inuo spoliati per tex. in. l. si qm. C. vnde vi. et ibi per Cyn. et Doc. Et sic p3 vñ aliud priuilegium, qd attribuitur spoliato in odium spoliantis. Non mirandum est ergo si ante sit

restituendus, vt compescatur audacia & temeritas inuaforum intantum qd ipsi spoliatori nō prestatur aditus super rei dñio vel possessione, nisi res ipsa fuerit prius plenarie restituta, tam de iure ciuili. ¶ Canonico, vt traditur in. l. si quis ad se fundum. C. ad. l. iul. de vi. in. c. prius, & in. c. oportet, & in. c. reintegranda, cum multis alijs s. 3. q. ij. et ij. q. j. & in. c. j. & ij. & c. ex litteris, & in. c. item cum quis, & c. litteras, extra de resti. spo.

5 ¶ Que regula fallit in certis casibus no. per Goff. in summa de resti. spo. & per Spe. in. titu. de peti. & pos. inter quos hi enumerantur. Primo si reus spoliatus a obijciat de eius inferiori spoliatione in modum agendi vel excipiendi contra ipsum agētem, nam tunc retardatur et differtur exequutio donec super vtracq. fuerit cognitum, vt in. c. cum dilectus, & in. c. super spoliatione extra de ord. cog. Secundo fallit regula quādo agens consensit, qd reus de iure proprietatis ipsius rei audiat, vt in. c. j. extra de restitutio, spolia. & ideo actor sit cauus cum videt reum ingredi iudicium proprietatis debet statim contradicere, & dicere qd non est audiendus donec fuerit in integ. restitui, vt ibi no. Item fallit in eo qui fuerat de facto intrusus in sede qui si fuerit de facto repulsus non audiat petens se ante omnia restitui vt habetur, 3. q. j. c. Deus. s. patet. Idem fallit si spoliatus spō te renunciauerit iuri suo anteq. fuisset spoliatus vt in. c. accepta, de restitui. spolia. Secus autem si post spoliationem renunciasset, quia tunc talis renunciatio non tenet, & ideo ea non obstat audiretur petens se restitui, vt ipse not. in. c. ij. extra de restitutione, spoliator. qd est multum no. & sic patet aliud priuilegium qd datur spoliatis in odium spolianis, illi ergo principes, & domini, quibus per violentiam manifestam plerunq. subrahuntur ville, vel castra, & postea dum ineunt inuicem treugam vel pacem si spoliatus renunciat omni iuri suo quod habebat in talibus villis, & castris ablatis prouiscis illustri Marchio Montisferrati versus illustrem principi, Achayce, certe non obstante renūciatione tali, vt pote a iure reprobata poterit ipse hec castra repetere, & vindicare, & se restitui ad possessionem postulare, de quo plene nota, etiam per gloss. & Innoc. in. c. super hoc extra de renun. idem patet in vxore cuius nō fit restituito marito vbi de eius timetur sententia vt in. c. transmissa extra de rest. spo. facit. c. litteras extra eo. item fallit si uir adulterium commisit post spoliata vxorem vt in. c. signific. extra de diuor. & ibi per Innoc.

1 Cuius temporis & que damna veniant in interdictione vnde vi nu. 2.

SIMVL CVM OMNIBVS DAMNIS.

1 Hic aduerte q̄ in isto casu quo agitur interdictione vñ vi deber lis, & cā moueri p̄ illis dānis infra annum quo elapsō non audiret sup̄ eis, sed solum rebus simplr̄ spoliatis, vt supra dixi. j. gl. ¶ Itē in hoc remedio restitutorio veniunt ista dāna, & als h̄mōi accessoria contingunt post lit. conte. I condēnatione iudicis offō ēt si fuerit a parte petita in libello vt h̄r̄ in l. j. §. re. d. sime, & §. non solum. ff. de vi & vi ar. & iō si iudex neglexerit sup̄ his condēnare non poterunt vltierius peti in noua cā, vel instantia. ar. l. 4. §. depo. cum. si. & in l. terminato. C. de fru. & li. ex. alia aut̄ dāna & c. accessoria contingunt añ lib. vel li. conte. dñt peti a pte infra annū. nec ex offō suo possēt iudex sine partis requisitione q̄c̄q̄ pronunciare super ḡbus, si pronunciare omiserit poterit pars i alio nouo iudicio illa petere, ut probatur in l. idē. §. si. & l. si plures. ff. de vi. & vi ar. sicut ēt talia accessoria añ lit. conte. contingunt in cōtractibus stricti iuris bonēfidei non veniunt i cōdēnatione offō iud. nisi parte petēte, ut. l. ed. §. idē sciēdum. ff. de ed. edi. & l. partū. ff. de vsu. & plene de hoc no. in. c. grauiss. extra de re. spo. & ego scripsi supra in forma priuilib. in glo. super verbo, ex offō non, per aliquos. i. d. l. 4. & l. terminato ad tollendum tñ oē dubium consi. est q̄ semper petatur a parte v: hic fit.

ET IN STATVM PRISTINVM reducatis re ipsa, & in effectu. ¶ No. multū ista verba in effectu & c. quia non sufficit verbalis restō nisi sequatur realis, & actualis, vt probatur. 3. q. j. c. episcopi. & ver. sed notandū, iōq̄ si iudex simplr̄ pronunciat actorem in integ. restitucndum, hoc non sufficit et̄ si adiciat. Et ita eum restituoimus nisi sequatur missio in possessionē, desiderat. n. res ista naturalē seu realē restōnē, vt dicitur i fili in. l. non statim i prin. ff. de pecu. ad qd' faciunt q̄ deter. Ia. bu. in. l. cū iudex. C. de sen. & inter. om. iu. sequit in lra.

S V M M A R I V M.

1 Fructus non solum percepti, sed & percipiēdi restituantur per inuadentem.
2 Inuadentes, & raptores quō sunt condemnādi.

ET AMPLIUS AD RESTITVTIO

1 nem fructuum, ¶ Iuste p̄r̄tur fructus nedū percepti p̄ inuadentem, sed et̄ quos percipere po-

tuisset inuadens, vt. d. c. grauis. & C. vñ vi. l. §. de possessione. & l. j. & §. die. & §. non solum cum. §. seq. ff. de vi & vi ar. in quibus fructibus si per iudicē non iuerit pronunciatum, tūc an liceat in alio iudicio illos petere distinguit eo mō quo supra dcm̄ est in dānis, & interesse nam si quidē loquimur de fructibus perceptis post litem conte. seu percipiēdis, & tunc non admittitur vltierius illorū petitio ar. d. l. 4. depo. & C. de vsu. l. eos. & l. in bonēfidei. cum. si. & no. per Inno. in. d. c. grauius. ¶ Vltimo no. q̄ isti inuadentes, & raptores alienorum bonorum contra quos nedum ciuilit̄, sed et̄ r̄aliter procedi pōt vt dcm̄ est et̄ vt predicti oibus eorum iuribus q̄ habebant in rebus depredatis, & sunt per sniam iudicis priuandī vt predicti non v̄tute interdictioni vñ vi, nec v̄tute. c. reintegranda, sed per cōfōnem. l. si quis in tantam. C. vñ vi. iōq̄ poterit a tali snia appellari, quia recipit hoc casu metas meri possessōrii, ut no. & dēterminatur per glo. in. l. momentanee C. vñ vi. q̄ no. quia frequenter intentatur per hec verba. d. consi. l. si in tñ. faciunt q̄ h̄r̄ i. l. extat. ff. qd' me. cā qui aut̄ his et̄ si. rapinis tota animi intentione persudent proculdubio sapienter facerent si se a tali bus abstinerent, sed voluntarij, & stulticie dediti prostergata omni v̄tute solo appetitu tanq̄ bestie geruntur.

¶ Forma libelli pro turbata possessione.

CORAM VOBIS. D. Vicario & c. Ci iure proponit Thomas de beccaria contra & aduersus Nicola. de gambis & c. dicens, & preponens. d. Tho. q̄ annis. xxx. vel pluribus proxime elapsis per se vel p̄ alium seu alios eius noie tenuit, & possedit continē pacifice, & quiete petiam vnam vinee posite, & iacentis i loco, & territorio clastigij q̄ est modio rū. cl. vel circa cui coheret ab vna parte & c. q̄ adhuc hodie t̄ & possidet pro sua, & tanq̄ suam veris, & h̄m̄is iuulis, & cāis, q̄c̄q̄ p̄satus Nico. de anno, & mense p̄r̄ibus eundem Tho. in. d. sua posse. turbauerit, & molestauerit ac p̄ntialiter turbat, & molestat indebite, & iniuste ipsius Tho. possess. ingressus clandestine fuerit, & in ea nititur ipsum Tho. turbare & molestare non permittendo nec patiēdo ip̄m Tho. et̄ usq̄ colonum, et massarios, et factores libere, et pacifice laborare, et facere laborari i ista petia terre, et vinee, nec fructus, et redditus, et prouentus colligere, et percipere, et habere pacifice, et quiete prout hactenus consuevit. ¶ Rursum dicit, et proponit idem Tho. q̄ supra script. Nico. aīo, et intentione turbandi, et molestandi predictum Tho. in eius possessione

pacifica dicte petie terre vinee abstulit, et exportauit de deca petia vinee addicto tot vnas seu fructus vuarum in ea pendentes, et existentes quos tunc fuerant, et hodie essent et extarent precij, et valoris florenorum. xxv. et tot plurimum prout testes dixerint, et liquidabitur in processu, et amplius idem Nic. tunc tps intulit in ipsa vinea tot, et alia damna pp que ipse Thodamnicatus fuit, et est in qritate flo. xii. et ultra, deinde dicit ipse Thod. et proponit qd p sepe admouit et interpellauit dom Nico. ut a pdictis uiolenti, et turbatione desisteret ac restituere, soluere, et emendare uellet, damna et interesse predicta que in surda aure pertransiens tanq in eius malicia obstinatus facere, et adimplere recusauit pntia r q. recusat indebite, et iniuste. ¶ Quare cum pdicta uera sint petii, et requirit p fatus Thod. a uobis. d. Vica. addicto quatenus p uestram suam diffinitiuam condonetis, et condonatum iuris remedij compellatis supra scriptum Nico. uersus p fatum Thod. ad cessandum, et desistendum ab omni molestia in quietatione, et turbatione pdictis et ulterius ad satisfaciendum idonee, et promittendum qd in futurum cessabit, et desistet a turbatione, et inquietatione pdictis quodq patietur in futurum, et sustinebit dictu Thod. pacifice libere, et gere dictam petia vinee libere tenere, et possidere, et ex ea fructus in posterum colligere percipere, et hanc qd qd pdictum Nico. p eandem suam condonandam ad dandum, et tradendum, et restituendum, et soluendum singula singulis congrue referendos fructus addictos p ipsum Nico. pceptos, et habitos si extant, et si non extant ipsorum ualorē, et estimationē cetera qd damna interesse, expēsas de qbus supra et liquidabitur in processu simul, et cum fructibus abinde citra pceptis, et q percipi poterant q oia petie per uos fieri Thod. pdictis oī mō iure uia, et forma qbus melius, et ualidius fieri pōt etc. deducendo in pnti iudicio oī ius suum etc. Saluo iure addi etc. non se astringens etc.

S V M M A R I V M.

- 1 Materia turbate possessionis est frequens.
- 2 Quot modis succurratur turbato in sua possessione, & nu. 3.
- 4 Si agatur pro turbata pos. ex statuto, ut dimidium pene applicetur parti, & dimidium fisco an agatur ciuili vel criminali.
- 5 In iudicijs pos. an sit offerendus tm libellus de necessitate.

1 **CORAM VOBIS.** ¶ Quia vrgens est qd inter hoies de possessione cu ma-

gnum sit comodū possidere. ff. de interd. §. cōmodum cū si. iō turbat po. materia frequens ē & quotidiana iō bñ aduertenda. vt inquit iurisconsultus in l. legauit. ff. de lib. leg. de qua materia loquitur totus tit. ff. & C. vii pos. & inslit. de interd. §. retinendum. cū si. ¶ Pro cuius marte aliquati doctrina pscrībendū est. qd turbatio vel inquietatio in sua possessione succurritur a iure diuersis modis, nam qnq qd turbatur in possessione rei mobilis, & tunc ei succurritur per interdictionem vtrobi. vt. ff. & C. vtrobi. in. l. j. Qnq qd turbatur in pos. rei immobilis, & tunc aut hēat turbatus pos. a iudice, & tunc succurritur ei p interdictionem ne vis fiat ei. l. j. ff. eo. l. ac et interdico vii possidetis vt infra dīcetur, aut hēbat possessionē ab alio, & tūc, aut turbatur p violentiam expulsiuā, et ei succurritur criat, & ciuili, criat aut per ii. ad. l. iul. de vi pub. & vi priuata ciuili r per interdico vñ vi, & alijs remedijs de qbus in libelo pcedenti dictum est, si vero turbatur simpliciter p qdā violentiam ingratiam tunc ei succurritur p interdictionem vii pos. vt. ff. & C. uti possit. et succurritur condōne ex statuto vbi per viam statuti sit prouisum contra turbantē pos. alienam vt in. l. j. C. & ff. de condōne ex. l. j. sed qritur quo remedio succurritur ei q turbatur i pos. sue iurisdictōnis vel alierius seruitoris, aut alierius iuris incorporalis. Dic bñ qd et succurritur vñ i interdico vii possit. scdm glo. & doct. vt no. in. l. j. C. ti. possit. pro quo facit. l. fina. et. l. si duo. §. hoc interdico. ff. vii pos. & probatur in. l. si cur. ar. iudico. & l. ij. in si. & l. si forte scidum. & ff. si ser. ven. & no. per glo. magnā in si. c. 13. extra de prob. qd opi. sequit Bar. in. l. j. in prin. & l. si. ff. vii pos. ¶ Sed qd p hōi turbatione agitur criat condōne ex statuto vt pars pene applicetur parti turbat e, & alia pars fisco, an talis causa erit mere crialis, vel ciuilis, vel mixta, dic q iudicari esse mere criminalis, & hoc rōne partis q fisco qritur, sufficit. n. quo ad iudicandum esse causam crialem, vt pars pene applicetur fisco scdm Bar. vt tangitur per eum in. l. agraria. ff. de ter. mo. ¶ Deniq de alio queritur sup quo apud aliquos du batur an de iure in iudicijs possit. tm sit offerendus libellus de necessitate. vbr aduertēdū est qd pleriq de iure municipalī cautum reperitur qd in qua cūq causa excedente talē summam, vel qritate offeratur libellus, vel petisio prout est P. pie. & in pluribus locis, & tunc cum lex simplr. uel gnāl. disponat, nec recipiat interpretationem restrictiuam clarum est i possessoris ne dum in petitorijs offerri debere libellum. ar. in. l. j. §. gnāl. ff. de leg. prest. & l. j. §. si is qui nauem, ff. de exerci. et. l. de precio.

FORMA LIBEL. PROTURBA. POS.

ff. de publi. cum si. Si vero loquimur de iure communi canonico, vel civili, & tunc offerendus est libellus, vt determinat Inn. in c. j. in prin. extra. de offic. iu. & post eum Barto. in l. naturaliter. §. nihil. ff. de acqui. pos. in vltima combinatione, versu. 3. quero. idemq; tenuit Iaco. But. in suo libello qui incipit laudabile aduocationis offm, que autem sint probandi in hoc possessorio iudicio inferius a notabuntur.

CONTRA ET AD uerfus Nicolaum de gumbis. Iste Nic. est procurator, similiter dictus Thoboni notarij ambo. ¶ Sed hic not. de hac dictioe &c.

a quia sub ea comprehendunt multa, & debet extēdi hec clausula cū alijs q̄ in fin. presentis libelli sunt apposta secundum quod traditum est in primi libelli forma. Vt tamen in alijs quibus instrumentis que pertinent ad hanc dictionē &c. sciēdum est vt inquit Bar. in l. gallus. in prin. in ver. idem credendum. ff. de lib. & post. q̄ hec dictio &c. aliquando proponitur in instrumento alicuius contractus inniti sine scrip̄tis, vt est regulariter, & tunc debet extendi talis dictionē secundum formam hactenus per ipsum notarium in similibus obseruatam, & prout natura contractus cōmuniter requirit vt probatur, & not. in l. item veniunt. §. peitram. ff. de pe. ti. he. & sequitur Specu. in titu. de instru. edic. §. ostensio qualiter, ver. ergo quid si imbreuitura sic inuenitur &c. sin autem contractus fuerit celebratus in scriptis, ita q̄ scriptura sit de substantia tunc non fereb̄ aliqua extensio, quia omni-

sum haberetur pro omisso secundum Bar. vbi supra ar. l. contractus. C. de fide instru. ex quo sequitur secundum eum quod in libellis, & sententijs distinctiuis, & appellationibus ex intervallo interpositis in quibus necessaria est scriptura, & certis alijs casibus similibus si reperiatur seu opponatur &c. quod non poterit fieri extensio aliqua quod not. in notariē.

TENUIT ET POSSEDIT. ¶ Aduertet q̄ ista possessio q̄m cūq; longeva de preterito non sufficeret per se in isto interdico vt poss. nisi probaretur possessio de p̄t̄i vel tpe turbationis, vt statim dicitur nec est necesse in hoc interdico probare de dñio vel quasi ipsius rei, nec de eius possessio. nisi eo casu quo vtreq; tam reus q̄ actor equaliter de poss. probarent, tunc enim vtile esset de dñio vel quasi probare, nam ille qui melius de dñio vel quasi probaret obtineret in hoc interdico, vt probatur per Cy. & alios doctores in l. j. C. vt possidetis, & per alios in dicta. l. licet. extra de probatio.

S V M M A R I V M.

- 1 Possessio, & turbatio in interdico vt poss. sunt probanda.
- 2 Quomodo actor probet se possidere tempore lit. cont. & turbationis illate.
- 3 Qualis possessio sit probanda per actorem.
- 4 Possessio ab aduersario vi, clam, vel precario an probetur actori.
- 5 Vi clam aut precario possidere quid sit.
- 6 Per instrumenta locationum an probetur possessio.
- 7 Modi per quos potest possessio probari.

HODIE TENET ET POSSIDET.

- 1 ¶ Scire debes, q̄ duo substantialia, & principalia sunt probanda per eum qui agit hoc interdico vt poss. v3 possidere, & sic possess. ex parte sui, secundo turbationē ex parte conuēti. q̄ possessio debet probari ex parte actoris, affuit. duobus t̄pibus v3 tpe lit. cont. & turbationis illate ut h̄ in §. rei nēde, & §. commodum. insti. de interdic. & no. per Bar. in l. j. §. ait p̄or circa si. ff. vt poss. facit. l. j. §. interdictum aut. & l. ij. ff. eo. tit. ¶ Sed hic insurgit b̄ dubium q̄o ergo probabit actor se possidere h̄ is duobus t̄pibus. r̄ideo probando se possedisse añ lit. cont. & añ turbationē illatam q̄ aliqd̄ ips. & allegando adhuc possidere p̄sumitur continuata eius pos. quia in solo añō cōsistit, & re. inenur vsq; ad lit. cont. & post nisi appareat vel probetur contrarium, ut determinat Cyn. & alij Docto. in l. non ignorabit. C.

a ¶ Not. hic de hac dictioe etc. vide per Anto. de But. in. cap. examinata. de voto. & doc. in c. q̄ de pba. Bartol. in l. galus. ff. de lit. & po. Bald. in l. si quis. C. de ed. Specul. titu. de instru. edic. in §. oneroso uersic. quid ergo, & p̄ Alex. de Imol. in consi. xxix. in. ij. vol.

b ¶ Sed hic insurgit. Adde et dic q̄ si probaretur q̄ famulij t̄tij sotebāt ire ad talem fundū dicitur probata possessio Titij. ita Angel. in l. celsus. ff. de usu.

ad exhidē. & l. siue possidetis. C. de prob. & per bar. in l. celius. & in l. iusto. §. non mutat. ff. de vsu. ¶ Nunquid ergo sufficit probare i hoc interdico auctorem possidere ciuilitate, vel naturaliter, vel ciuilitate tantū, vel naturaliter tantum, breuiter dic qd sufficit probare aliquo modo se possedisse, vel ciuilitate tantum, vel naturaliter tantum, vt habetur & not. per Bar. i. in l. i. in prin. et l. interdico autē, ff. vi. po. ¶ Ad uerte tamen qd reus pro sua defensione si probaret quod illa possessio agentis foret obtenta seu habita ab ipso reo vi clā vel precario tunc non proderet actori talis possessio in hoc interdico, vt. d. l. i. in prin. & §. si. ff. vi. po. & C. eo. tit. l. i. probatur autem qd vi aut clam vel precario possidet actor ab ipso reo pluribus modis, & hoc est vnum precipuum inter alios v3 probando de antiquiori possessione ipsius conuēti, nā tunc sequens ipso agentis pre sumitur clandestina seu violenta nisi probet titulum sue pos. vt habetur & no. in d. c. licet. & per Ioan. in c. sepe extra de resti. spo. & tangitur per bar. in d. l. i. §. ait pretor. et per aliquos in l. siue autem. & §. si duobus. ff. de pub. & d. l. i. C. vi. po. quo taliter per ipsum reum probato absoluendus est ipse reus secus secundum formam traditam per Inn. in c. veniens. extra de pres. & Azo. in summa. C. vi. po. & no. secundum Inn. vbi supra qd ad hoc vt reus possit obtinere hanc absolutionem necesse est vt exceptionem spoliationis opponat ante lit. cōten. alias condemnabitur, vt sibi per eum nota, nec tamen ipsi postea volenti agere interdico vnde vbi obtinuit exceptio rei iudi. secundum eum. si autem a actor possidet ab alio qd ab ipso reo vi clā, vel precario tunc ei nil noceret talis possessio in hoc interdico vt habetur in l. i. in si. & l. 2. ff. vi. po. sicut nec nocet in interdico, vnde vbi dixi. in si. precedenti. & habetur in l. i. §. qui via me. ff. de vi & vi ar. & in c. in literis. extra de resti. spo. & sic quo ad hoc parificatur vtrūq; interdico. ¶ Quid autem sit vi clā, aut precario possidere, no. per gl. in ti. 2. §. quod ait pretor. & ibertiam p. bar. ff. vi. po. & per Azo. in summa. C. eo. ti. & p. alios. in l. pompo. §. cum quis. ff. de acqui. pos. ¶ Sed per Inn. in d. c. veniens. extra de pres. ¶ Sed pone qd ad probandum de possessione producantur instrumenta locationum, vel inuestiturarum ipsius rei an per illa probabitur possessio breuiter sic distinguit. ¶ Aut sunt locationes facte in ipsum conuētiū, & tunc probat contra eum, quia non potest referre questionē dominij, nec possessionis, vt. l. si quis conductionis ti. & l. conductore. C. loca. & condu. facit. l. male agitur. C. de prescriptio. xxx.

vel. x. anno. cum simi. Aut sunt locationes facte in tertiam personam, & tunc alio non probato per eas simpliciter non probatur dominium nec possessio, vt. d. l. ad probationem. C. loca. & c. cum inter dilectos. extra de si. infiru. & not. per glo. in c. cum venerabilis. extra de reli. do. vbi autem probant etiam de solutio ne psonis quod solus tpe solonis re ipsam de tenebat tunc istis concurrentibus simul cum inuestitura probabitur possessio quo ad omnes vt hec hūr, & probat per gl. & bar. in l. quis §. qd si conductor. & l. qd vnuerfas. §. qd si p colonū. ff. de acq. po. & no. per gl. in c. honeste extra de ap. & c. cū bertoldus. extra de reg. iu. et i. c. iter dilectos si extra de si. ff. ¶ Aliis etiā modis probari potest possessio v3 si probauerit se fructus esse vinea vel ex fundo collegit vt hūr, & no. i. l. ticia. ff. de sol. et i. l. 2. C. de ac. po. eodēq; modo probat etiā si semel ingressus est possessionē qd probat p. testis per istum, nā possessio semel acquisita presumit continuata cū solo antio retineat vt. l. qs vi §. d. rā. & l. 3. §. in amptēda. vt. l. peregre §. quibus explicitis. ff. §. ac qui. po. d. dixi supra.

D E A N N O & mense pñtibz. ¶ Querit hic an de necessitate sit exprimendum in libel lo tempus illate turbationis, & bar. in l. i. §. in interdico hoc. ff. vi. po. distinguit aut arguit dolus aduersarij, & tunc debet locus & tēpus exprimi, aut non arguitur eius dolus, & tūc secus, & colligit ex. l. i. §. rectissime. ff. de vi & vi ar. & §. vbi autē. & i. c. tue extra de procu. dolus autem potest contingere in casibus no. in l. si duo in princ. ff. vi. po. Puto consultius vt cōiter practicatur qd in oī casu locus turbationis exprimat, siue arguatur de presenti, siue de futuro.

S V M M A R I V M.

- 1 Qualiter turbetur.
 - 2 Vt dicatur quis turbare an sit necesse qd contendant se possidere & nu. 3.
- A C P R E S E N T I A L I T E R**
- 1 turbat & molestat. ¶ Et ecce secundum subtilitatem probandum in hoc interdico v3 turbationem ex parte rei conueni. Sed qualiter dicatur quis turbare certe qualitercunq; & quocunq; modo non patitur aduersariū liberē, & quietē vt, & sui re ipsa, vt habetur i. l. vim facit. ff. de vi & vi ar. & l. vim facit. ff. qd vi aut clausula cum si. ¶ An autem vt dicat qd turbat sit necesse qd cōtēdat se possidere. Dñi quidā qd sic, nec sufficeret p aliquē actum turbatiū inferre, sed esse agendum eo casu actione iniuriarum vel l. acquilia, vt not. per gl. & bartol. in l. i. §. huius autem interdici. ff. vi. po. & insi. de interdi. §. commodum. ver. ho-

FORMA LIBEL. PRO TURBA. POS.

die tñ pro hac opi. facit. l. j. §. restituendū. ff. vi. pos. + Tu autē dicit secundū veriorē et cōm doc. suū q̄ non attenditur, an turbator cōtē dat se possidēre vel nō, sed sufficit quāvis actū turbationis inferre, ideo q̄ siue preciderit arbores, siue fructus colligerit vel colonum exulerit vel laborare phibuerit vel quid aliud dāni vel turbationis intulerit interdīctō vii pos. conueniri poterit secundum quod de terminat gl.in. d. l. j. §. huius autē edicti. §. §. restituende. & d. ver. hodie tamē p̄ qua sni facit. l. si duo. in prin. & §. si vicinus. & §. item videamus si actor. ff. vii pos. & quod not. per bar. in. d. §. restituēde. & in. d. l. vim facit. ff. de vi & vi. arma. & l. meuius. §. fundo. ff. de le. ij. Alij tamē & male voluerunt dicere q̄ vbi nō contendit q̄ se possidere, sed solū inferat dānū vel turbationē debet cōtra actū agere lege acq. vt. l. deniq̄. i. pr. ff. quod vi aut clāvel a dōne iniuriarū, vt. l. iniuriarū. §. si quis me phibet ff. de inu. vel a dōne arborū furim cesari. vt l. j. ff. ar. fur. ce. vel rīderi potest q̄ turbato cōpetunt plura remedia contra ipsum turbantē, vnde potest eligere pro remedio vii vel si iuxta materiā. l. q̄ in heredem §. eligere. ff. de tribu. & per Dy. in regula nullus pluribus de regulis iuris lib. vj.

S V M M A R I V M.

- 1 Turbare posses. & turbare personam possidētem sunt diuersa.
- 2 An sit necesse probare dolum, vel culpam tantum turbantis si agitur ad penam ex statuto pro turbatione.
- 3 In predicto casu quid ius, quando agitur interdicto vii possideis.

ET IN BONITATE TURBATIONIS

- 1 tho. turbare. + Hic aduerte quia diceret quis quod idē bis cumulat in eodē libello in eo quod dicit & cā. l. pos. & postea subiungit, & ipsum tho. & c. sed respondetur q̄ hec sunt diuersa. l. turbare pos. & turbare psonā possidētem secundum bar. vt no. p. eū in. l. j. §. nō aut ff. si qs testa. li. esse ius. fuerit p̄ q̄ decidit illa quotidiana questio. + Pone q̄ statuto ciuitatis cauet q̄ turbator alterius pos. vel q̄ aliquē turbauerit in sua pos. condennet in centū an erit necesse probare de dolo turbantis vel sufficit pbare de culpa. distinguit ipse Bar. vbi su pra. aut statutu loquitur in persona, aut in rem. Prius casu. v. g. si statutu dicit si qs turbauerit aliquē in sua pos. & c. & tūc regit dolum in psonā sine effectu turbantis. ar. i. l. ij. de iniurijs, ideo quilibet iusta causa excuset eum a pena. ar. in. l. j. in si. ff. de abigeis. & l. i. gitor ff. de lib. causa facit optime. l. j. §. si quis ideo.
- 2

ff. ne vis fiat ei. & l. iij. §. si eū in si. ff. de li. ho. exi. & l. i. plagij. in si. C. ad. l. iul. de plagj. Secundo aut casu cō loquitur in rē. v. g. si dicit si qs pos. turbauerit alterius & c. tunc sufficit lata culpa, vt no. in. l. j. §. nō autem supra alleg. & l. j. §. i. ff. si mes. fal. mo. dix. & isti. vi. bo. rap. §. quia tñ. & l. si qs in tanta. C. vnde vi. nec mireris de dicta distinctione Bar. cū dicit q̄ aut in re nā qui p̄ iurisdictionē sit similis distinctio in. l. aut q̄ alter §. si. ff. q̄ vi aut clā, sic q̄ cōclusio erit q̄ siue statutu loquat in psonam vel in rē debet agens cōditione ex statuto ad penā applicandā a fisco probare dolum vel culpā aduersarij turbantis alias excusant vt dictū est. + Secus aut si ageret hoc interdīctio uti possi, simpli ceter vbi nedū attenditur dolum vel culpa aduersarij quo ad victoriam obtinendā, sed simpliciter factū turbationis pro tatio tunc agitur cōditione ex. l. vel statuto licet non pbato dolo vel lata culpa aduersarijus nō abolendum sit a pena statuti tamen si de ipsa turbatione aliter cōstet cōdēnandus est ad cessandum a turbatione in futuro.

DIVISIONE COLONVS. Sunt enim paria dominum & pos. turbare, aut eius colonum. vt habetur. in. d. l. j. §. q̄ feruus cum si. ibi no. ff. de vi & vi ar.

S V M M A R I V M.

- 1 Turbans animo suum conseruandi an cadat in penam turbantium.
- 2 Quid attendat in interdico vii possideis.
- 3 Missi ab altero ad turbandam pos. an teneant sicut & mittens.
- 4 Tutor vel similes turbantes nomine alterius an excusetur.

ANIMO ET INTENTIONE

- 1 turbandi. + Quid autem diceret si nō habuit animū alienum turbandi vel vsurpandi, sed ius suum conseruandi an cadat in penam predictā cōtra turbantis, dicit q̄ aut iste q̄ ingressus est sū dū alienū, & turbat pos. suis protestatus se id facere animo suū ius cōseruandi si nō alienū vsurpandi, & tunc p̄testatio ipsū excusat a pena. ar. optimū in. l. si qs §. sed hoc in rē dicitur in si. ibi d̄ oportet igni §. c. ff. de reli. & sum. fun. & d. l. j. §. si qs iō. ff. ne vis fiat ei. pbat et in. l. si duo §. cū inglinus. ff. vii pos. l. ij. §. hec verba. ff. de lib. ho. exhi. cū multis si. aut nō sūit p̄testatus, & tunc nō excusat a pena, sed de turbatione phibet nisi iusta causa eū excuset, vt supra dictū est in precedenti gl. + Quasi tñ ad effectu huius interdīcti non attenditur propositū turbantis si re ipsa, & veritate inspecta actor reperitur turbatus iniuste, quia pro ipso ferenda erit sententia, & reus condemnandus, vt infra dicitur, + Ex quibus soler de
- 2
- 3

cidit illa vulgaris, & quotidiana questio de eo qui mist laboratores in vineam ab alio possessam an et ipsi sicut ille qui mist debeant condemnari de turbata pos. in qua questione sic conclusiue distinguitur aut illi laborantes sciebant hanc vineam ab alio possessam. Quod ab ipso mittente, & tunc quia participes sunt, & auxilium prestantes debent pariter committentes condemnari. ar. in l. seruos. C. ad. l. i. m. de vi pub. & quod notat in l. liber homo in prin. ff. ad. l. acqui. & l. ad ea. ff. de re iud. aut ignorabant illam vineam ab alio possideri, & credebant quod possideretur ab ipso mittente, vt quia ille mist qui hoc illis affirmabat vel ab alijs sic dicebatur, & tunc excusantur, ar. in l. in rem. §. signum & quod ibi not. ff. de rei ven. quam opi. tenuit Gan. in suo libello maleficorum sub rub. de penis rigorem in genere, & idem sequutus est Bar. in l. non solus. §. si mandato ff. de iniur. pro qua sententia facit. l. si quis id quod. §. serui. ff. de iur. om. iu. C. + Quid autem si tutor vel curator aut fidei iudex vel procurator alterius nomine turbauerit aliquem in possessione an ipse erit excusatus, distinguitur vt habetur, & not. per g. & doc. in l. is qui ipu. §. si tutor & l. aut qui aliter. §. hec verba. ff. q. vi aut clā. & ff. de pec. l. in summa. §. si dolo. & l. j. §. hoc officio. §. ne vis fiat ei. & §. quotiens. ff. de vi & vi ar. cum simi, facit. i. polla. ff. de his quib. vt indig. v.

FRVCTVS VVARVM. Scire debet quod pro huiusmodi fructibus & ceteris rebus que realiter perueniunt id ipsum turbantē datur perpetuo hoc interdictum contra eum vt l. j. §. j. ff. vt i. pos. & in l. j. in prin. & §. fin. cū l. se. & ij. idem est in §. j. ff. de vi & vi ar. pro ceteris autē dānis que ad eum non peruenērūt que passus est ipse turbans competit hoc interdictum infra annum tantum a tempore turbationis numerandum vt l. j. §. j. ff. uti pos. et. l. j. §. animus. ff. de vi & vi ar.

ADMONVIT B INTERPELLAVIT. An ergo sit necessaria interpellatio potest non quia si ipsum turbare non debuit, nec conuenienter fructus accipere, & semper censetur esse in mora ar. in l. si. ff. de condi. furti. ad quod facit. l. j. §. rectissime. & l. pe. ff. de vi & vi arma.

PRĒSENTI ALITERQVE RECUSAT. Quid autem dices si non recusat desistere ductus penitentia nec restituere, sed omnia facere se offerat. an erit absolvendus. Ego distinguere sic, aut scit actum contra eum criminaliter, et tunc penitentia eum non excusat. vt. l. qui ea mente. cum si. ibi no. ff. de iur. aut scit actum civiliter tunc si quidem of-

ferat omnia integra est audiendus, et absolutus. ar. in l. si reus paratus cum si. ibi no. ff. de proc. et fidei iud. §. ex doli excec. et isti. de of. iu. §. si. aut non offert omnia, et tunc condēnatus est ar. l. i. in sumam cum ibi no. ff. de ver. obs. ad quod etiam facit. d. l. j. §. j. et. §. si. ff. vt i. pos.

QVARE CVM PREDICTA. Hec est conclusio libelli ad quam semper oia sunt reducenda vt alias dixi.

- SVMMARIVM.**
- 1 Quando agitur pro turbata pos. quō petantur.
 - 2 Actor an possit inturbata pos. petere pronunciarī se domium.
 - 3 Actor non probante de pos. qualiter iud. debet iudicare.
 - 4 Quid agendum quando turbans, et turbatur ab eodem de possessio.
 - 5 Quotuplex est possessorium.
 - 6 Quid agendū qñ quis simul proponit possessorium, et petitiorium. no. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.
 - 14 Quid agendum quando diuerso tempore proponunt petitiorium et possessorium.
 - 15 Quid agendū qñ vnus proponit primo loco possessorium, et alius secundo loco petitoriu.
 - 16 Quis sit effectus conueni petitorio nec respōdentis.
 - 17 Quid agendum quando e conuerso in petitorio, & posses. proceditur.

ADCESSANDVM ET DESISTENDVM. + Hic notandum quod quatuor principaliter fieri petuntur in quibus reus per iudicē condēnandus est. Primo v3 quod cesset a turbatione. C. Secundo quod in futurum eum non turbabit nec mouebit ipsum pos. C. Tertio quod fidei de obseruatione pmissorū. C. Quarto quod restituat omnia ab iura, & damna illata, vt hec habentur, et notantur in l. pe. ff. de aqua quo. et est. i. et not. per Bartol. in l. j. l. interdictum hoc autem. ff. vt i. pos. C. + Sed an actor possit petere pronunciarī se domiu puto breuius quod non liceat enim, vt dictū est possit incidere de iure dominij phare ad coadiuandam vires interdicti proponi quo ad obtinendum victorij super ipso non tamen audiri in modū agendi principaliter petedo se declarari, et pronunciarī dñm propter repugnantiā que insurgeret ex isto casu, ut ex ea parte qua peteret se dñm de clarari fatretur aduersarium possidere, quia duo sunt extrema in rei uendicatione v3 dominium agentis, et possessio ex parte cōueni, vt. l. j. C. de alie. iud. ma. cautā ia. sic qd datur contra eum qui desinet uel possidet vt officium. et l. in rom. actio. ff. de rei uend. ex ea autem parte qua intendit hoc interdictum dicit se possessorem ideoq. tanq. contrarius non esset audiendus vt. l. j. C. de iur. Quid iud.

a **¶** Virū petito-
riū, & possessio-
riū possint si-
mul cōcurrere, &
ibi diffuse p
L. u. ro. & Ra-
ful. gl. & fal. in
l. ordinarij. C.
de rei vendi. &
doct. in. c. sub
orta. de re iudi.
b **¶** Rursum
Cy. i. l. j. de ser-
ui. et aqua gl. i
l. j. ff. de acq. rē.
pos. & ibi bar.
i. l. si v. certo. ff.
commoda,

si de dñi querat incidēter p
posito interdico. v. g. actor
probavit in hoc interdico
pos. ex pie sui, et turbationē
ex pie aduersarij, aduersari
us, siue reus. pbavit de eius
dñio q̄rit quis eorū debeat
obtinere. & v̄ q̄ ipse reus
qui de dñio probavit p̄ re-
gulā dolo facit. ff. de re iudi.
et. l. dolo. ff. de do. exce. q̄ re-
gula p̄cedit in possessio-
reine. de pos. v. no. p. gl. i. si
de vi. & ff. de iudi. & hanc
opi. sequunt Dy. in regula
q̄ ad agēdū de re. u. & Cy.
i. l. i. certi i. si. C. de ier. dic.
sed bar. i. l. natural. §. nihil.

ubi plene tractat de hac mā 13
cōtrariū, & in. d. l. si de ui. & hoc p̄ rex. & gl.
in. l. si de eo. §. si. ff. de acq. pos. Ego credo q̄
opi. Dy. & Cy. sit equa sed opi. Bar. est egor,
vt cōpescat audacia turbatiū, & ne qs sua au-
dacia ius sibi dicat aucto. p̄pria. licet opi. Dy.
ad diminutā lites p̄tineat, vt. l. qd̄ extima-
uerunt. ff. si cer. pe. & in. c. j. in princ. extra de
appell. li. vj. **¶** Qualiter igit̄ iudex p̄nuncia-
bit inherēdo opi. Dy. q̄ supra diximus q̄ nō
p̄t actor petere se p̄nunciari dñm. n̄deo q̄
iudex absoluerit reū in interdico p̄posito. ca-
rōne adiecta, q̄ ipse reus pbavit de dñm, & si
nō principaliter, sed cōsecutiue declarabit sug-
ḡnō. & hoc procedit eo casu quo reus nil de
4 pos. pbavit, **¶** Quid igit̄ si vterq̄ pariter de
pos. probauerit, sed alter de dominio re proba-
uit qs eorū obtinebit. certe dicēdū est q̄ hoc
casu multo fortius q̄ in p̄cedenti obtinere de-
bet ille q̄ de dominio probavit vel quasi domi-
nio vel alio legitimo u. vt deter. doc. in l. j. C.
vū pos. & Bar. in. d. l. si duo. in. prin. ff. eo. tit.
& in. d. l. si de eo. §. si. de acq. pos. & in. c. licet.
extra de p̄ba. Sed qd̄ erit si eius probaciones
sunt vndiq̄ pares sup̄ pos. & nullus p̄bat de
dñio, nec aliquo ii. vel omnes pbant de equa-
liti. qualiter p̄nunciabit iudex. Dicit Ia. but.
in. l. j. C. vt i. pos. sa possideatis, & viterius ad
euitādū rixā p̄cipiet paribus sub certa pena
quod ad ipsam pos. nō accedant ar. in. l. equis-
simū, & l. p̄culus. §. si inter duos. ff. de v̄suf.
quā opt. sequunt cōiter doc. vbi supra Bar. to.
zū in. d. l. si duo in. pri. dicit q̄ iudex debet fa-
cere diuisionē possessionis ar. in. l. si. ff. vti pos.
& in. l. si fordanū fundū. C. de leg. quā opi. re-
citat Inn. in. c. licet. extra de probatio. in glo.
pen. & eam reprobat, quia hoc non est ab ali-
qua parte in processu petitiū sicq̄ iudex non

potest nec debet de eo pronunciare nec iudica-
re ar. in. l. v. fundus. ff. cōi diui. & in. c. licet Ia.
ly. extra de simo. Eset ergo bona cautela si du-
bitaret ab actore vel reo de paritate p̄batio-
num q̄ peteret diuisio possessionis in casu in
quo contingeret pari. & per vtrancq̄ probari
de dominio, & pos. vel ti. que p̄cedere habent
q̄n probaciones sunt pares circa eādem speciē
seu qualitate possessionis vbi autem probatio
respiceret diuersas species possessionis, quia
unus probaret de sui ciuili alter de sua natu-
rali pos. tunc secundū Inn. ubi supra iudex
pronunciabit hoc mō. pronuncio te gayū pos-
sidere naturaliter, & te titium possidere ciuili-
ter, & hoc ideo q̄ si inueni uos possidere vt
possidēatis ad pleniorē tamen omnium predi-
corum doctrinam reuoco in dubium v. n. peti-
torii a & pos. possint simul concurrere de
quo plenissime p̄ bar. in. d. l. naturali ter. §. ni-
hil cōe. ff. de acq. pos. Dic plenius & clarius
q̄ ipse distinguendo duos casus principales alii
q̄n. n. duo remedia proponuntur eodē tēpore
aliqui diuersis rēporibus. Primo casu subdistin-
gue alios articulos nam quando vnus, & idē
simul, & eodē tpe in eodē libello p̄ponit pe-
titoriu, & possessoriu, & eius aduersarius sim-
pliciter se defendit negando contenta in libel-
lo esse vera, quandoq̄ ambo tā actor q̄ reus
simul, & eodē tēpore in eadē instātia proponit
petitoriu, & pos. asserentes oēs se domines, &
possessores. Quandoq̄ eodem tēpore vnus p̄-
ponit petitoriu alter pos. tantum. Secundo ca-
su principali cum ista iudicia diuerso tempore
proponuntur dic q̄ hoc potest contingere qua-
tuor modis. Nam quandoq̄ vnus, & idē pro-
ponit primo petitoriu, secundo loco possessoriu
um, quādoq̄ ecōtra ipse idē primo possessoriu,
secundo loco petitoriu, quandoq̄ qs primo p̄-
ponit petitoriu, & eius aduersarius, secūdo lo-
co possessoriu, q̄nq̄ ecōtra qs p̄ponit posses-
soriū, & eius aduersarius, secūdo loco p̄ponit
petitoriu de q̄bus oibus inferius p̄ ordinē
5 declarabit. **¶** Rursum b p̄ euidētia sciendū
est q̄ triplex est pos. nā quoddā est pos. adipi-
scēde possess. de quo loquitur. l. j. ff. quom bo.
& l. j. ff. quorum leg. quoddā est possessorium
recuperāde pos. de quo loquitur. l. j. ff. de ui &
ui ar. & l. j. C. unde ui. & in. c. sepe extra de
restit. spo. cū si. quoddam est possess. recuperan-
de possessionis, de quo hic loquitur, & habet
in. l. j. ff. de ui & ui ar. & l. j. C. unde ui. & in
c. sepe extra de restit. spoliatio. cū si. quoddā
est possessoriū reine de possessionis de quo hic
loquit, & h̄ in. l. j. ff. & C. uti posside. que sin-
gula vide clarius iusti. de interdi. §. j. & seq. ff.
6 de interdi. l. j. hec autem interdicta, **¶** Re-

deamus nūc ad ppositā materiā. §. & assumo
 primū gñalē articulū qui fuit qñ unus, & idē
 simul, & eodē tpe, & in eadē petitione pponi
 vtrunq; interdicitū tā petitoriū q̄ possesso
 riū in quo articulo licet sint varie opi. doc. ut
 refert Cy. in d. l. incerti. C. de interdi. & Bar.
 in d. §. nihil. tñ secundū eundē Bart. sic distin
 gue. Aut q̄ simul pponit possessoriū adpiscē
 de, aut possessoriū recuperāde. Primo casu, sub
 distingue, aut utrunq; iudiciū proponit pro re
 corporali ut puta p seruitute vel iurisdictione.
 Si p re corporali, tunc aut utrunq; pponitur
 respectu unius, & eiusdē qualitatis possessio
 nis, ut puta respectu ciuiliū tm̄ vel naturalis tm̄
 possessionis, & tūc nō p̄nt ambo iudicia cumu
 lari in modū agendi tm̄ rōne cōtrarietatis q̄
 inde insurgit ut supra dixi est q̄ p petitoriū
 asserit aduersariū possidē, ut. l. g. petitorio. &
 l. 1. §. destinauit. ff. de rei ven. & l. j. C. de alie.
 iu. mu. causa facta. & p possessoriū asserit se ip
 sum possidē, ut. l. j. in prin. §. hoc interdicitū,
 ff. uti poss. que inter se cōstat esse cōtraria. arg.
 i. l. j. §. ex cōtrario. ff. de ac. pos. et. l. si ut certo
 §. si duobus vehiculū. ff. cōmo. Itē in modū
 excipiēdi hoc casu admittant p̄bationes sug
 dñio ut q̄s melius possit obtinere in hoc inter
 dicto, ut supra dixi. Aut petitoriū, & possesso
 riū intentat respectu diuersarū qualitātū pos
 sessionū uel alio diuerso respectu ut puta. si p
 possit petitoriū ratione naturalis possessionis
 apud aduersariū existētis, & possessoriū rōne
 ciuiliū residētis apud aīorē uel si pponit peti
 tōe detractionis apud aduersariū existen
 tis ut sunt depositarius, & cōmodatarius, & si
 miles, & possessoriū rōne ciuiliū, & naturalis
 turbatū, ut. l. officii. ff. de rei uē. & tūc admit
 tit cōcursus amborū, ut i. §. nihil secūdū unam
 lec. & no. in. l. clā possidet. §. q̄ ad nūdas. ff.
 de ac. po. & q̄ nulla regula impediētis cumu
 lationē repugnat huic petitioni, q̄ multū no. q̄
 quotidie occurrit, & poterit sustineri multi
 plex libellus q̄ primā facie videreť uinosus.
 7 **¶** Secundo casu eū utrunq; iudiciū pponit
 pro re seu iure incorporali. v. g. p iurisdictione
 uel seruitute tūc, semp cōcursus utriusq; tā
 petitorij q̄ possessoriij sustinet, & admittit etiā
 respectu eiusdē qualitatis possessionis, nā siue
 intentetur cōfessoria que competitā possidēti,
 ut h̄ in. l. si forte. §. sciendū. l. si q̄s diuturno. &
 l. sicut. §. si queratur. ff. si ser. uen. & l. uti frui.
 §. si ff. si uisus. pe. siue intentatur interdicitum
 vii pos. quod etiā pro turibus incorporali
 bus competit, ut. l. sicut. §. aristo. in si. ff. si ser.
 uen. et. l. pet. ff. de serui. non igitur in hoc pe
 titorio, et possessorio uiget aliqua repugnantia,
 ideo hoc casu utriusq; concursus admittitur, de

hoc uideatur tex. in. c. ecclesia sutrina. extra de
 campo. & proprie. **¶** Venio ad alium articu
 lum de quo supra dixi quando eodem tempo
 re proponitur simul possessorium adpiscēde
 possessionis cum petitorio in quo casu dicit q̄
 aut in iuris dispositione habet locum electio,
 ut in casu. l. si. C. de codi. et tunc non admittit
 tur concursus, nec cum ilatio, aut non h̄z lo
 cum electio, et tunc utriusq; concursus admit
 titur. vt no. per gl. et doc. in. l. si de vi. ff. de iur.
 et in. c. pastoralis. extra de causa poset. pprie.
 quia hoc casu cessat omnis regula cumulatio
 nem impediens cōtrarietate inducens. **¶** De
 scendo ad alium articulum q̄ est quādo eodē tē
 pore proponit possessorium recuperāde poss
 simul cū petitorio, et tunc secundum omnes ad
 mittit cōcursus q̄ uerū est qñ ab eodē pponit
 tur secūdū omnes admittitur cōcursus q̄ uerū
 est qñ ab eodem proponit, quia nulla regula est
 hoc impediētis, ut probatur in. l. cum fundum
 ff. de ui. ar. & in. c. sepe extra de re. spo.
 et q̄ habetur et no. in. c. j. et. ij. extra de cā pos.
 et proprie. in. c. pastoralis. eo. ti. et supra dixi si
 10 pcedēti. **¶** An autē hoc casu quo utrunq; si
 mul proponit teneatur iudex super utroq; p
 nunciare vt q̄ sic per tex. in. c. cū dilectus.
 extra de causa pos. et proprie. in cōtrarium fa
 cit. l. si de ui. ff. de iudi. Breuiter dicit q̄ aut u
 dici liquet de utroq; et tunc super utroq; de
 bet pronunciare. vt. d. c. cum dilectus. aut sibi
 liquet de possessorio tantum, et tunc de eo so
 lum pronunciat. vt. d. l. si de ui. secundū primā
 lec. q̄ distinationē approbat gl. i. c. ij. extra de
 cā pos. et pprie. et i. no. in. c. bone. et. ij. extra
 de postu. et in. c. querelam extra de elec. ubi
 uide, et no. secundum eum q̄ si iudex solum
 pronunciauerit super petitorio absoluendo uel
 condēnando q̄ ille qui succubuit ulterius sup
 possessio. nō audiet sicq; secūdū eū sūta lata in
 petitorio nocet i possessorio q̄ opt. legitur gl. i.
 l. ij. §. q̄dā. ff. de interdi. alibi in gl. determinas
 oppositū in. l. icerti. C. de iterdi. p quarū opi.
 cōcordia Dy. sic distinguit. in. c. q̄ ad agēdi. de
 reg. iu. l. vj. aut est tale possessoriū qd̄ exclu
 dit p̄ exceptionē dñij ut est p̄fessoria adpiscē
 scēde, et retinēda pos. et pcedit opt. Inn. et gl.
 in. d. §. q̄dā. aut est tale posse. q̄ nō excludit p̄
 exceptionē dñij, ut est pos. recuperāde pos. &
 tunc procedit alia opi. gl. posita. in. d. l. incerti.
 11 **¶** Sed q̄so cognoscitur q̄ petitoriū simul cū
 pos. fuerit intentatum dicit supra dixi in tr.
 pcedenti, et traditur per Inn. in. c. cum ecclesia
 sutrina, in prin. extra de causa pos. et pprie et
 per gl. in. c. inter dilectos. extra de si. in. tr. in
 12 gl. super uerbo pertinere. **¶** Alius articulus
 est quando uterque. l. q̄dā. et reus simul

& eodem tempore proponunt petitorium, & pos. & sic vterq; dicit se dominum & possessorem, & tunc siue sit possessio retinende, vel adipiscende, vel recuperande pos. dicendum est secundum omnes quod non cognoscitur super petitorio donec prius cognovit fuerit super pos. tã ratione ordinis q̄ contrarietatis rōne, vt. l. i. §. hoc ãt. ff. vii pos. et. ff. de iu. l. iter litigatoris. & l. si de vi. & no. per gl. & do. i. d. l. icerti. C. de interdi. & Bar. in. d. §. nihil. in vi

13. combinatione. ¶ + Alius est articulus quando eodem tempore proponit petitorium, & alter possidet, in quo casu dicit q̄ siue sit possessio recuperande prius de eo cognoscat & pronunciat si debet ante q̄ de petitorio audiat, quia causa spoliationis est privilegiata, vt supra dictum est, & sic ratione ordinis preferenda vt in. i. et 2. c. nm si. extra de causa pos. & proprie. siue sit possessorium adipiscende, & idem tam ratione contrarietatis evitande q̄ ratione ordinis servandã, siue sit possessorium retinende, & eisdem similiter per eandem rationem nisi esset diuersitas in qualitate pos. vt supra dictum est & no. Bart. in. d. §. nihil. in sexta combina-

14. tione. ¶ + Nunc autem descendendo ad secundum principalem articulum qui est quando diuersa tempore & successiue ista duo iudicia petitorium, & possessorium proponuntur qui articulus subdividitur in quatuor alios articulos quorum primus in ordine fuit quando vnus, & idem primo proponit petitoriu, secundo possessorium coram eodem iudice, & in eadem instantia. In quo sic distinguitur, aut est possessio riu adipiscende poss. si. ois, aut recuperande aut retinende. Priõ casu cõsidera, aut ista duo iudicia, s. petitorium, & possessoriu, ita se habent q̄ electione tolluntur, vt est exemplum. in. l. si. C. de codi. & tunc proceditur solum super petitorio, & cessabit possessorium. d. l. si. aut non tolluntur electione quod est regulare, & tunc, aut tempore intentati possessoriu nondum erat cõclusum in petitorio, & tunc admittitur vtriusq; concursus, & cumulatür secundum ea q̄ not. per gl. in. l. si de vi. ff. de iudi. aut erat iam conclusum super petitorio tunc nõ auditur super possessorio nisi ex magna causa hoc iudici apparebit, vt hec probantur in. c. pasto. extra de causa pos. & proprie. Et hoc de iure canonico, licet secundum Bar. aliud fortasse de iure ciuili esset dicendum. In secundo autem, & tertio articulo dicit per omnia, vt supra dictum est in alio articulo quando vnus, & idem simul eodem tempore ista duo iudicia proponit.

15. ¶ + Alius autem est articulus e conuerso ad proximum precedentem v3 quando vnus, & idem primo proponit possessorium, et alius secundo

loco proponit petitorium in quo sic distinguitur, aut fuit possessorem adipiscende, aut recuperande, aut retinende. Primis duobus casibus dicit per omnia, vt supra dictum est in primo, et secundo principali articulo. In tertio autem casu qui est retinende distinguitur, aut ista ambo iudicia intentantur respectu iuris incorporalis, dicit vt supra dixi, aut respectu iuris corporalis, & tunc aut agitur diuersis respectibus possessionis, & simul concurrunt, aut eodem respectu, & tunc, aut petitorium intentatur secundo loco ratione possessionis quã debet se possidentem petitorium perdidisse, aut ratione possessionis quã debet se perdidisse ante possessorium intentatũ. ¶ Primo casu aut debet se perdidisse ante li. conte. & tunc procedit vtriusq; iudicium. Ratio est quia possessorium retinende datur ei qui tempore li. conte. possidebat, vt in ff. de interdi. §. hodie. & l. i. §. vtrubiq;. ¶ In 2. autem casu proponendo petito. videtur renunciare possessorio vt probatur ex his que not. in. d. §. nihil. in. 3. lec. ¶ In. 3. vero articulo qui est quando vnus primo proponit petitorium, & secundo loco eius aduersarius proponit possessorium distinguitur, aut proponit possessorium recuperande, aut adipiscende, aut retinende. ¶ Primo casu ago contra te rei vendi. tu vero postea agis contra me interdico vnde vi quo casu distinguitur, aut agis contra me possessorio recuperade, ga tu dicit se spoliatũ post iudiciũ per me super petitorio intentatũ, & tunc si per vtroq; tam petitorio, q̄ possessorio cognoscitur, vt. l. si constituerit. C. si. re. aut agis ratione violentie illate ante petitorium intentatũ, & tunc aut vtriusq; iudicium proponitur diuersis respectibus, vt puta si ago contra te petitorio quia ciuilitè possides. tu autem pos. iniectas dicens te sola naturali possessione spoliatũ, & tunc vtriusq; procedit iudicium, vt. d. §. nihil secundum vnam lec. aut proponitur eodẽ respectu. v. g. vel ratione solius ciuilis possessionis vel solius naturalis, & tunc, aut possessorium proponitur ante lit. contest. super petitorio, aut post si autem presertur possessorium ipsi petitorio, quia causa spoliationis est i hoc privilegiata, vt. l. si quis ad se feudum. C. ad. l. iulianã. de vi. & l. i. C. si per vim vel alio modo, & i. c. sepe. extra de res. spo. & i. c. 2. extra de cã pos. & pprie. cũ multis si. que etiam habent locum si ipse in initio petitionis fuerit cõfessus se possidere maxime, quia ante lit. cont. licet responsionis penit re, vt. l. is qui se obtulit. ff. de rei vendi. si vero post li. conte. in petitorio proponatur possessorium tunc, aut ipse reus in iudicio petitorio se possidere respondit, & tunc repellitur, nec auditur super possessorio quã

fit sibi ipsi contrarius, vt. l. i. C. de fur. aut nō respondit se possidere, quia forte nō fuit de hoc interrogatus, & tūc sup possessorio audif, et sup vtroq; pcedif nec erit hoc casu spoliationis cā priuilegiata, q̄a exceptio spoliationis est dilatoria vñ debuit apponi ante litem, cont. tā in modum agendi q̄ excipiendi ar. in l. fi. C. de ecce. & l. exceptionem. C. de prob. & probatur
 16 per tex. in c. i. extra de resti. spoli. + Quis autem sit effectus conuenti petitorio, nec respondentis se possidere no. per gl. in l. si a re. §. i. ff. de exce. rei iudica. ¶ Secundo casu quando pponitur possessorium adipiscende, & tunc, aut ambo ista iudicia petitorij, & possessorij proponuntur diuersis respectibus, & tunc omnium amorum admittitur concursus vt probatur ex his que dicta sunt, aut eodē respectu, & tūc, aut reus proponit possessorium ante lit. conte. super petitorio, & tunc preferitur possessorium, & super sedetur in petitorio, & huius est euadens ratio quia reus tali possessorio in tēto negat se possidere ergo & c. vi. l. si. ff. de rei v. ¶ Aut illud proponit post lit. conte. in petitorio, & tunc distinguit, aut ipse reus prius respondit se possidere, aut nil respondit, vt supra dixi. ¶ Tertio autem casu quando proponitur possessorium retinende tunc distinguit, aut enim pponit diuersis respectibus, & tunc admittitur vtriusq; concursus, quia nulla reperitur repugnantia, vt p̄dixi, aut proponitur eodem respectu, v3 respectu eiusdem qualitatis possessionis, & tunc, aut agens petitorio asserit se possidere eandem qualitatem possessionis, ante in tēratum possessorium, & tuc suspenditur petitorium, & super possessorio tantum proceditur & est ratio, quia agens est sibi cōtrarius, vt alias dixi, & quia ratio ordinis hoc requirit, & etiam quia videtur renunciatum petitorij asserendo se possidere, vt. d. §. nihil secundum tertiam lec. aut asserit se possidere ea possessione q̄ sibi questā debet esse post petitorium intentatum, tunc admittitur cōcursus vtriusq; ar. d. §. nihil secundum quartam quartam lec. q̄ sententiam sequitur Barto. in quarta combinatione,
 17 ¶ Circa quartum ar. scilicet qui est e contra ad precedentia v3 quando vnus primo proponit possessorium, & alius secundo loco proponit petitorium distinguit secundum Bar. vbi supra in sexta combinatione, aut fuit possessorium recuperande, aut adipiscende possessionis, aut retinende. Primo casu dicit q̄ aut petitorij proponitur in modum agendi, & tunc preferit possessorium, & cessat petitorium, tum quia in tentans possessorium tale negat se possidere, ergo petitorio non tenetur, vt. l. qui petitorio. ff. de rei ven. & l. si, tum quia spoliationis causa

tanq̄ priuilegiata petitorio antefert, vt. l. si q̄s ad se fundum. C. ad. l. iul. de vi. & l. i. C. si per vim vel alio modo. & d. c. sepe. cum si. supra alle. aut petitorium proponitur in modum excipiendi. & tunc, aut ille qui prius proposuit possessorium paritur, & consentit sub petitorio cognosci, & tunc imputetur sibi, & hoc casu de vtroq; cognoscitur, vt supra dixi, aut cōtradixit petens ante omnia se ad possessionem restitui, & tunc petitorio silentium imponitur, & de solo possessorio cognoscitur, vt hec probantur in d. c. i. de resti. spolia. cum si. Alio autem casu cum intentatur prius possessorium adipiscende, tunc subdistinguit, aut petitorij secundo loco intentat diuerso respectu a possessorio, aut eodē respectu. Prio casu admittit cōcursus. Secundo casu nō, quia tūc negat se possidere, nisi fortasse conueniret ratione possessionis postea per eum queste, vt dictum est supra. In tertio vero casu quando primo fuit positum possessorium tantum retinende possessionis, tunc distinguit, aut iste qui proposuit secundo loco petitorij agit diuerso respectu a possessorio, & tunc super vtroq; cognoscitur, nec inuicē se impediunt, aut agit eodem respectu, & tunc non concurrunt, sed se impediunt, & prius de possessore cognoscitur tam ratione contrarietatis, quam ratione ordinis, & hoc etiam modo potest intelligi, d. l. incerti. C. interdi. & erit valde facile iudici de possessorio cognoscere, quia ille qui intentauit petitorium videtur possessorio renunciare, vt dictū est. Ex quibus omnibus sic conclusit collectis habes perfectā materiam turbare possessionis que per quam frequens sit modernis temporibus angustias spiritus referre, & audire. Videmus enim persepe turbari statū iherij Regum, Ducum, Marchionum, & Comitum, statumq; ciuitatum Prouinciarum, nobilitum, mediorum, & iheriorum, quarum quidem turbationum materia, et causa principalis est triplex, v3 superbia, inuidia, & auaritia, que vicia compescere habet cōstans iustitia si virtus eius locū haberet in principum curia seu aula, sed pro h dolor exulauit a patria.

FRVCTVS antedictos. Certum nāq; est in iure turbatorem & spoliatorem asensē possessionis ad fructum restitutionem teneri, vt p̄batur in l. i. §. ex die. cum ibi no. ff. de vi. & vi arma. l. videamus. §. in saluiana. ff. de viuris. Q. V B O M N I A. ¶ Hanc etiam cum sequenti declarata, vt alias scripsi in primo libello.

¶ Forma libelli pro legato rei singula.
 CORAM VOBIS. D. B. potestate agit, & in iure proponit Verulphus de Verulphis cācellarius domini Marchionis mō

FORMA LIBELI PRO LEGATOREI SINGVL A.

- 13 Quando est legatum sub modo possibilibi
 quid iur.
- 14 Causa adiecta legato que potest interpretari
 esse adiecta per modum modi, & modum cō
 ditionis qualiter interpretetur.
- 15 Hereditate vel legato relicto cum conditione
 de stando in loco certo quid agendum.
- 16 Legato factō de omnibus bonis suis quid
 importet.
- 17 Legato fundo p quo debetur census a quo
 soluatur census.
- 18 Pro legatis quot actus competant.
- 19 Legata facta ab instituto non videntur repeti
 ta a venientibus ab intestato.
- 20 Heres extraneus in mora ad solvendum lega
 tum an teneatur ad fructus, & vsuras.
- 21 Qualiter succurratur heredi exausta heredita
 te legatis.
- 22 Annullato testamento per preteritionem filij
 non annullantur legata.
- 23 Legata facta ab instituto videntur repetita a
 venientibus ab intestato existente clausula
 codicillari.
- 24 Quando legatur vna res vel plures eidem qd
 contingat.
- 25 Quādo eadem res pluribus personis legatur.
- 26 Legatum vt pluries pretestur an transeat ad
 heredes legatarij.
- 27 Stipulatio annua si sit cōcepta simpliciter an
 transeat ipso iure, & cum effectū in heredem
 stipulationis quo ad effectum petitionis, exa
 ctionis.
- 28 Ex promissione annua ex causa venditionis
 an omni iure agi possit.
- 29 Legatorum in diem quando sit fīcda solutio.
- 30 Intellectus verū, sed cum satis. l. lecta. ff. si
 cer. per. a.
- 31 Legatum factum respectu certi loci an debeat
 tur si nulli fructus ex loco percipiantur nu. 32.
- 32 Legatum factum donec vixerit an pluries,
 pretestur.
- 33 Legatum factum de talibus fructibus, & illa
 ra quantitate an semel debeat.
- 34 Iussu testatoris q heredes vsq ad. x. annos i
 simul habitant quid importet.
- 35 Legatum factum de annuis simpliciter an
 valeat.
- 36 Quando legatur vsufructus in pluribus cast
 ribus de quibus in numero. 38. & seq.
- 44 Quando legatur seruitus quid iur. numero.
 44. 45.
- 46 Quando legatur dos vxori vel filie, numer.
 47. & seq.
- 61 Quando legatur fundus cum suo instrumento
 nume. 61. 62.
- 63 Quando legatur penus.
- 1 Si ferrati contra, & aduersus Simonem nicole
 lum olim cancellarium prefati domini, & con
 tra quācumq; aliam personam pro eo, & eius
 nomine in iudicio comparentem. Dicens ipse
 Verulphus q. q. Henricus de cerexenico in
 suo vltimo testamento legauit eidem Verulpho
 domum vnam positam in montecaluo. cui co
 heret &c. prescripūm q. Simo. sibi heredē vni
 uersalem instituit hac clausula in testamto ap
 posita, & adiecta, v3 q. si ipsum testamentum
 non v3, vel valebit iure testamenti, valeat, &
 valere debeat iure codicillorum, & si non v3
 vel valebit iure codicillorum, valeat vel vale
 re debeat iure donationis, causa mortis, & cu
 iuscunq; vltime voluntatis prout melius vale
 re poterit, & potest prout hec, & alia latius in
 dicto testamento hñr, & continentur, rogato,
 & tradito per Io. de vago. notariū. Dicit quo
 que, & exponit q. prefatus Sy. licet sepius re
 quisitus tradere, & relaxare. d. domū ipsi Ver
 ulph. hucusq; recusauit, & adhuc hodie recu
 sat. Quare cum predicta vera sint, & reg
 rit predictus Verul. a vobis domino. b. antedi
 cto quatenus per vestram diffinitiuam in iam
 condemnatis, & condemnatum iuris remedijs
 compellatis, supra scriptum Si. ad tradendum,
 relaxandum supra scripto Verul. domum ante
 dictam simul cum fructibus a tempore mortis
 dicti Henrici, per cum habitis, & preceptis, &
 etiam cum expensis vniuersis presentis litis
 tam factis q. pendis ceterisq; damnis, & inter
 esse passis, & in futurum patiendis de quibus
 protestatur, vt liquidabitur in processu, & pre
 dicta petit per vos fieri &c. saluo iure adendi
 &c. Deducē, in presenti iudicio &c. non tamē
 se assergens &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando legatur quantitas tantum vt semel pre
 steur, & quando legatur res vel quantitas vt
 pluries presteur.
- 2 Res que legari solent.
- 3 Si hereditas sit distributa per testatorem quali
 ter succurratur heredi.
- 4 Quando legatū est factum pure quid iur.
- 5 Quando legatum est factum in diem quid iur.
- 6 Quando legatum est factum sub aliqua demon
 stratione.
- 7 Quando legatum est factum cum causa.
- 8 Legatum quando cedat quo ad translationem
 ad suum heredem. nume. 9.
- 10 Quando legatum est factum sub conditione.
- 11 In legato factō sub conditione causali qd iur.
- 12 Ius vel facultas implendi conditionem an trá
 seat in heredem legatarij, aut heredem institū
 ti sub conditione.

- 64 Quando legatur suppellectilis.
 65 Quando legantur alimenta nu. 66. & seq.
 67 Quando legatur argentum vel aurum.
 68 Quando legatur debitori liberatio.
 69 Habenti exceptionem an competat ius agendi ut liberetur per pactum vel acceptilationem.
 70 Quando legatur liberatio tutori vel administratori sue administrationis.
 71 Quando legatur liberatio habenti a testatore rem in deposito.
 72 Legata liberatione ei qui tenetur pluribus actio, an sit ab omnibus liberatus.
 73 Legato factio de omnibus rebus mobilibus an veniant nomina, & acti. debitorum.
 74 Debitor tutus exceptione preemptoria si legat debitorum creditori an heres eius utatur tali exceptione.
 75 Quando relinquitor electio ex pluribus rebus testatoris, nu. 96. & seq.
 100 Quando legata admittuntur nu. 102.

ista habetur in l. 1. & in l. libello, in prin. ff. de sup. leg. aliquando legantur alimenta vel cibaria, & hoc loquitur, ff. de ali. & ci. leg. per to. aliquando legatur aurum, & argentum de quo loquitur ff. de au. & ar. leg. aliquando legatur liberatio debitori, & de hoc loquitur ff. de li. leg. per to. aliquando legatur electio circa plures res ipsius testatoris de quo loquitur to. ff. de ope. lega. aliquando rei legatæ sit possessa per testatorem reuocatio vel ademptio, & de hoc loquitur ff. de adi. lega. Predicta autem legata, & fideicommissa particularia vel singularia sunt hodie inuicem per omnia exequata, vt. l. 1. ff. de le. 1. & sibi plene not. in l. 2. C. cõia de leg. ¶ Deinde sciendum est quod si testator fuerit adeo prodigus in legando quod modicum vel nihil ex hereditate super sit heredi instituto quod poterit ipse heres quartam iure institutionis de trahere de singulis legatis, vt. l. 1. C. ad l. fal. p. to. & ff. eo. l. 1. per totum, que quartæ detractio etiam locum habet in successione ab intestato, vt habetur in l. si. C. quando dies lega. ce. cum simi. ubi in glos. not. & non posset fieri in vna re sola, vt plene not. per Cyn. in l. secunda. C. ad l. fal. & per glos. in l. plautus. & in l. in quantitate. ff. ad l. fal. licet aliud sit in quarta trebellianica que trahi potest de vna re tantum secundum Iacob. but. vt per eum nota. in l. filium quem habentem. C. fami. her. Cuius differentie ratio est, quia si posset fieri in legatis quartæ detractio in vna ex rebus legatis afficeretur iniuria ipse legatarius cui esset illa res legata, & non alii que ratio cessat in fidei commissio vniuersali in quo solus est heres grauatus, & quia maior iniuria afficeretur si detraheretur quarta de omnibus rebus quam si de vna re tantum, attamen Cynum in dicta. l. filius. & dicta. l. secunda, & Bartol. in l. quarta ff. ad l. falci. videtur sentire contrarium, vbi vide. quod autem dixi heredem de legatis posse detrahere falciidam fallit si heres non fecerit inuentarium, vel si sint legata ad pias causas, vt in aucten. sed cum testa. & in aucten. si milititer. C. ad l. falci. & instit. eo. y. fina. vel si testator ipsam falciidam expresse detrahi uerit, vt ibi nota. trebellianica vero quartam prohibere non posset secundum communem opinionem docto. vt nota. per Cynum et Iacob. but. in l. quamquam. C. ad l. falci. Iacob. de belui. in aucten. de here. & falci. si vero expresse. Rursum est aduertendum quod legata, & fideicommissa aliquando sunt pure, aliquando in diem, aliquando sub conditione, aliquando sub modo, aliquando sub demonstratione, aliquando sub causa. ¶ Si quidem sint pura sine facta pure ipsaque res legata, sit testator

CORAM VOBIS. Sciendum est ad euidens iam presentis materie legatorum quod hec legatorum, & fideicommissorum materia longe amplior atque diffusior est quam aliqua alia que in corpore iuris sit inclusa, ideoque non tam graue quam impossibile videtur eandem presentem libello applicare perfecte. Sufficiat ergo que vtilia, & quotidiana vel necessaria forte preuidero quanto summarius, melius potero applicabo. ¶ Primo namque premitto quod quandoque legatur quantitas, vt ea semel tantum prestetur & detali legato loquitur eo. ff. de le. 1. & 2. & 3. C. eo. i. quandoque legatur res vel quantitas, vt ea pluries exoluantur, vt pura cum legatur aliquid annuum mensurum vel diurnum, & de hoc loquitur to. ff. de an. le. & l. in an. nalisibus. C. de leg. ¶ Secundo sciendum est quod quedam sunt res que legari solent pro quibus facti sunt tituli speciales per legislatores. aliquando enim legatur ususfructus vel habitatio de quo legato loquitur ff. de usufru. leg. per to. aliquando legatur seruitus rustica vel urbana, & de hoc loquitur tit. de seru. leg. per to. aliquando legatur dos uxori, & de hoc loquitur ff. de do. prele. per to. aliquando legatur vinum, vel triticum, aut oleum & de hoc loquitur ff. de vi. triti. & oleo lega. aliquando legatur fundus instructus vel cum instrumento & de hoc loquitur ff. de fun. instru. leg. Aliquando legatur peculium seruo vel filio, & de hoc loquitur ff. de pec. leg. per to. aliquando legatur penus de quo loquitur ff. de pe. le. per to. aliquando legatur suppellectilia, & de hoc loquitur ff. de supellec. legat. Quid autem sint suppellecti-

ac No. qro dē
cedere dies le-
gati, vide in §.
in nouissimo,
C. de ca. tol. ff.
& Bar. in l. 1.
in §. & cō lex.
C. eodem titu-
lo.

& quando, vt puta si dixerit testator, Lego ti-
tio centum quando gayus capuam accesserit,
vel similia, & tunc ante diei euentum non
transit dominium, nec petitio admittitur,
vt infra in conditione casuali dicitur, &
probatur in l. dies incertus, ff. de condi. & dem-
on. & l. 1. §. si autem, C. de ca. tol. aut dies est
incerta quando sed est certa an, vt dies mortis,
& tunc ante diei euentum non admittitur peti-
tio, nec transit dom. nū, vt probatur in l. sem-
pronius, ff. de v. usufr. lega. & no. p. cy. i. l. §. cū
igif. C. de cadu. tol. facit quod habetur, et no.
in l. nam est cum moriar, ff. de conditione ind.
& l. si pupillus, §. si sub conditione, ff. de no.
aut dies est omnino certa & tunc etiam quod
est mirabile non transit dominium ante diei e-
uentum per d. l. sempronius potest. & ibi not.
nec petitio eius admittitur, vt d. §. cum igitur,
& ibi de hoc no. per Cy. & gl. facit ad predi-
ca. l. si post diem, in princip. §. 1. quando di.
leg. ce. aut est legatum sub conditione, et tunc,
aut est conditio impossibilis de iure, & de na-
tura, & tunc transit dominium, & admittitur
petitio, qā talis petitio h̄ i ro nō opposita, vt
d. l. si post, & l. cōstitut. ff. de condi. & demō.
cum si. no. aut conditio est possibilis, & nō trā-
sit dominium, nec admittitur petitio ante con-
ditione si plemēti, vt d. l. §. si autē aliquid sub cō-
ditione, C. de cadu. tol. nisi culpa aduersarij cō-
ditio non possit impleri, quia tunc conditio h̄
betur pro impleta vt. l. iure cōstit. & l. in testa-
mento, ff. de condi. & demon. facit, d. l. si post
diem verificu. sed sub conditio. & l. si dies in
prin. ff. quando. di. leg. ce. & plene not. in l. 1.
C. de condi. insti. & sub. quod autem dixi con-
ditionem haberi pro impleta intellige, vt nec
aduersarij qui semel recusauit implere postea
admittat penitentia, vt l. si. C. de condi. insti u.
circa si. ff. in casu qui habetur in l. pater seu
rinā. §. si. ff. de cōdi. et demō. vbi s̄t legata sunt
sub mō. tunc aut modus est possibilis, aut impos-
sibilis vt supra in cōditione dictū est, & si fue-
rit modus possibilis alia sumitur diuisio q̄ in
conditione possibili hoc modo, quia aut mo-
dus est causa finalis legati, & tunc premissa cau-
sione de modo implendo legatarius admittitur

ad petitionem legati, & in hoc differat a condi-
tione, l. 2. C. de his que sub modo, & l. quibus
diebus, §. terminalis, ff. de condi. & demō. & ibi
plene per bar. de hac materia modalis, aut mo-
dus est casualis impulsus, & tunc statim admittit
tur eius petitio, nec modus est ipsi dū, nec cau-
tio ē de ipso p̄standa, vt l. titio cētū i pri. &
ibi no. ff. de condi. & demon. ¶ Si vero lega-
tum fiat sub aliqua demōstratione, v. g. si testa-
tor dixerit, lego fundum quem titio emi tunc
siue demōstratio sit vera vel falsa, legatarius &
eius admittit petitio regulr si de corpore rei
legate constet, l. si qs in fundi vocabulo, ff. de
le. 1. & l. demonstratio falsa, & ibi plene per
7 bar. ff. de cōdi. & demō. ¶ Si autē legatū fiat
cum causa, v. g. quia titius negotia mea gessit,
ideo lego sibi talem fundum, & in hoc consue-
uit sic distingui, aut est causa de presenti, aut de
preterito, aut de futuro. Item considerandum
est etiam an causa ponatur conditionaliter an
causatiue, si conditionaliter tunc causa falsa vi-
ciat si vero casualiter tunc causa non vi-
ciat nisi testator alius non fuisset relicturus, vt
l. demonstratio per Bart. & per alios in l. 1. C.
de sal. cā adie. le. & i. d. §. iōge. ¶ Si de notā
dū quod huiusmodi legata dñr cedere a duo-
8 a bus modis, vno modo quo ad petitionem
alio modo quo ad translationem ad suum he-
redem. ¶ De primo dictum est supra proxime,
¶ De transmissioe autem agendum est in qua
distingui solet an legatū sit purū, an i diem, an
9 conditionale. ¶ Si quidem legatum sit purū
tunc cedit a morte testatoris quo ad transmissio-
nem, & petitionem vt. d. l. 1. in princ. ver. si qs
modo, C. de cadu. tol. ¶ Si vero legatum sit in
diem tunc distigue, vt plene no. per Cy. in d.
l. 1. in prin. aut legatum est in diem certam, aut
in diem incertam, ¶ Primo casu statim cedit
quo ad translationem, vt in d. ver. simili
modo, ¶ Secundo casu subdistigue, aut est in-
certa dies omni certitudine, & tunc idem est
9 in conditione de qua infra dicitur, & proba-
tur in l. dies incertus, ff. de condi. & demō.
ff. de le. 1. l. talis scriptura, aut dies non est i-
certa omni certitudine & tunc, aut certum est iā
extare in vita legatarij, & tunc cedit a tēpore
mortis, testatoris aut non est certū ē extare i vi-
ta legatarij, & tunc cedit post mortem testato-
ris in aduentum ipsius diei, vt. l. si cum heres
& l. post diem, quādo dies leg. ce. & ff. de cōd.
& demon. l. heres meus, & vide quod no. in l.
10 3. & l. ex his, C. quando dies le. ce. ¶ Ter-
tio casu quando legatum est sub conditione, et
tunc est conditio que tacite iest & nihil opera-
tur & legatum habetur pro puro vt. ff. de leg.
1. l. 3. salit in casu, l. si in diem, §. seruo, ff. de
condi.

condit. & demō. aut condō non inest tacite, & tunc, aut est necessaria, aut cālis, ¶ Prio casu, aut est certum cām extare in vita legatarij & tunc cedit a morte testōris ac si relicū eet purū, vt. l. si pupillus. §. si sub cōdōne. ff. de noua. & ff. qñ dies leg. ce. l. i. cū hīs. in prin. aut non est certū qñ in vita legatarij extabit, & tūc idē est qd' i cōdōne cāli. vt. d. l. i. cū hīs. ¶ Si vero condō sit cālis tunc nō pcedit nisi cōdōnis euentū vt. d. l. vnica. §. finatū. C. de ca. tol. & in §. cū igi. cū ibi no. p. gl. sed remanet legatū penes hīdē aut substitūtū vt. consuetū vt. ibi. ¶ Alij circa hoc laius distingūt sic, aut cōdō adiecta legato est ipōlis. & tunc legatū statim cedit, qā hī legatū p puro vt. l. obinuat. ff. de condi. & de mō. aut condō est pōlis. & tūc, aut oīno est cōditura, et hī p pura, idē statim cedit legatū quō ad transmissiōē, vt. l. si dies in fi. et l. rictio. §. qdā. ff. qñ dies leg. ced. aut est cōditura an, sed non qñ, & condō mortis, & tunc aut hec condō adijcitur hīdē. & tunc non cedit legatum an condōnis euentū, aut adijcitur p sone ip sūs legatarij, & tunc statim cedit legatum, aut hec condō adijcitur in psonā tertij, & tunc nō cedit an condōnis euentum, v thec oīa hīr i. d. l. si cū hīs, & l. post diē. & l. i. si dies. ff. qñ di. de. Ex pmissis ergo pōt qdā gīalis conclusio elicī, v qñ legatum est condōnale debet cōdō adimpleri vere v el psumptiue an qd' legatum possit pui vel transmitti, ¶ Huius gra qro an ius vel facultas iplendi condōnē transeat i hīdē legatarij, aut hīdē institui sub condōne, vbi est aduertendū q, aut qritur de iplimento condōnis vel modi adiecti in aliquo casu iter viuos, & tunc dic vt not. p Cyn. in. l. fin. C. de contrahen. emp. & p Bar. plene in. l. si decem cū petitor. ff. de ver. obl. & l. i. stipulatus fuerim. ff. eo. ti. Aliqñ qritur de iplēmēto condōnis apposite in vliā voluntate, & tunc rkariter non transit in hīdem honorati, vt. d. l. i. §. finatū. C. de cad. to. cū si. ¶ In legato autem sub mō pōsi subdistinguitur, aut modus possit ipleri q hīdē legatarij, & tunc transmittitur in ipm hīdē si decesserit legatarius an modū iplētum, vt pbatur p tex. & gl. in. l. a testatore. ff. de condi. & demon. & d. l. post diē. §. hīdem. & no. p Bar. in. d. §. terminus, & in hoc et difert a legato condōnali, aut non pōt ipleri per hīdē, & tunc non transmittitur in eū quasi mō deficiente, vt ibi no. & sic p q modus cōdōnalis, & stipō in aliquib equiparant quo ad vim transmissiōnis, vt in. l. ex condōnali. in. ff. de ver. ob. ¶ Si vero modus sit ipōlis tunc p non appposito hī, & dcm est in condōne ipōli, & pbatur in. l. i. §. fi. C. de his q pe. no. ¶ Sz pone q legato sit adiecta certa cā legandi, &

dubitat an adiecta p modū modū, an p modum condōnis in quā partē fiet interpretatio. B t qdē Per. vt refert Cyn. in. l. cū mota. C. de transac. distinguit sic, aut legatū cui cā adijcitur vel alius actus q geritur pōt pcedere scdm mentē dī. sponenitū sine iplimento cāe & tunc cā psumitur adiecta p modū modū, als aut psumit adiecta p modū condōnis ar. l. qro. §. in ter locato. rē. ff. loca. coniuncta. l. stipōnē. & l. dotis fructus. §. si. ff. de iure do. ¶ Vterius qritur po ne q testator legauit vel alique hīdē instituit eo tenore q venire deat ad standū in certo loco, aut priuatur hīdiate uel legato si non uenerit ad habitadū i ipso loco, sic vt plene scripsit supra in forma libelli qñ vxor repeti dotē in glo. pe. & hī in. l. titio centū. §. titio. el. ij. ff. de condi. et demon. Amplius est alia diuisio q interdum testator legat rē suam p priā & pcedunt q dē sunt. Interdū legat rem sui hīdē & idē disponitur ac si rē p priā legasset, vt. l. here dum. C. de fidei cō. & l. vnū. §. si rē. ff. de le. ij. & in. l. de lega. §. non solū. ¶ Interdū legat rē alienā, & in hoc subdistinguitur, aut legat sciēter, & v z legatū, aut ignorāter, & tunc, aut p sone extranee, & non v z, aut p sone coniuncte vel p pin q, & valet, & l. cū alienā. C. de test. & in. §. non solū in. ff. de leg. facti text. in. l. v. r. ff. de pba. Interdū legat rē sibi cōm cū alio quo casu vī in dubio legasse illud ius tm qd' suū est vt. l. serui electione. §. si. & l. i. §. dñs. §. si. ff. de le. j. & facit qd' no. p gl. in. d. l. cum alienā. facit. l. vxor parui. C. eo. ti. Interdū legat ei dē rē ipsius legatarij p priā quo casu nō valet legatū. l. p prias. C. de le. & in. §. si rē. ff. de leg. Interdū legat rē p priā ipsius testōris q tū est pignori alteri obligata in quo casu qrit ad quē p teneat onus illā exigendū an ad hīdē, an ad legatariū, & sic solet distingui, aut res ip sa fuerat obligata an testm, aut postea, si qdem an, tunc aut testōr ignorabat esse obligatā, & p tinet exactio ad legatariū nisi in duobus casibz nota. in. l. p dia. C. de fidei cō. aut sciebat, & p tinet ad hīdē, vt hī in. d. l. p dia. & d. l. q post testm. C. de leg. & l. i. si res legata. ff. de le. j. i. d. §. si rē, an aut in re dubia p tuitur ignorāta vel sciētia dic q aut ipse testōr rē ipsam ignorauit, & p tuitur sciētia ar. in. l. q quis. C. de rescin. ven. & l. q q. ff. ad uelle, aut alius exo traneus, & tunc p tuitur ignorāta, ar. in. l. fin. ff. p suo. Si vero fuerit obligata post testm tū c hīs luere debet, vt. d. l. q post testm. Interdū alio mō q pignorando testōr rē legatā alienat & tunc distinguit, aut titulo lucratiuo puta p donationē, & tunc vī legatū reuocasse, aut titulo oneroso puta p venditiōē, & tunc aut ex p priā necessitate, & t z legatū, & cogitur

20 **Q**uid appel-
latio meorū et
suorū continē,
doc. i. l. p. i. §.
duobus, ff. de le-
gat. tertio,
ipfam luere, ut ex volun-
tate & tūc vñ legatū reuo-
casse vt hec oīa hñr, & p-
bantur in. l. rē legatā. ff. de
admō. lega. & l. h. d. e. d. §.
rē. ff. de l. 3. & no. infra
in ver. transeo ad vltimū
arti, & hec locū hñt qñ alienatō est post testm
vbi aut alienatō p̄cessit testm tunc deueniēdū
est ad distōnē q̄ sit cū legat res aliena. vt supra
21 **d**ēm est. **¶** **Q**uid aut̄ iporet cū dixit testōr
lego oīa bona mea vel sua, qd appone suorum
& meorū continēat a hñ in. l. cū lue, & l. suos,
ff. de. le. j. l. meorū. ff. de ver. sig. & not. p. Bar. i.
l. gnus. §. argēto. ff. de aur. & arg. leg. vbi cō-
clusioe no. qd appōne mei, vel sui dñū vel qñ
iellr, in qñq̄ iporat nudā detentatōnē scōm
materiā de qua sermo hñ vt ibi no. & pbat i. l.
medicorū. de p̄fesso. & med. lib. x. ibi i. ciuitati-
22 bus suis. **¶** **Q**uid si testōr legauit fundum p
quo dētur census vel fctūs q̄s tenetur ad eius
solōnē distingue, aut q̄ritur de fctū vel censu
p̄terit̄ t̄pis an mortē testōris, & tunc regulr
hñs t̄m tenetur, aut de fctū vel censu post mor-
tē testōris & tunc regulr legatarius ad id tenē
vt hñ in. l. apud iulīa. §. hñs. ff. de le. j. & in. l. q
conubnā. §. q̄ ortos. in si. de le. 3. cum si. sicut
tenē vsufructuarius, vt. l. p̄dente. §. si qd cloa
23 carij. ff. de usuf. & l. q̄ro. ff. de usu. le. **¶** **C**ete-
rum sciēdū est qd p̄ legatū & fideicō. de qbus
est sermo cōpetunt regulr tres actiōes v3 rei
uendicatio, actiō ex testō, & hypothecharia. ut
l. j. C. cōmun. delega. & ibi p. C. y. n. & alios &
24 laius p̄ Bar. in. l. j. ff. de le. j. **¶** **P**orro est ul-
terius aduertendū qd legata fctā ab instituto nō
vñr in dubio repētia uenientibus ab intestato
nisi in certis casibus traditis in. l. eā quā. C. de
fideicō. inter quos est ille casus v3 qñ in testō
est appōita illa cta vulgaris, & codicillaris q̄
est. Si non ualet iure testi ualet iure codicillo-
rum & c. de qua late dicemus infra in gl. super
uero ualere debeat iure codicillorum, sed le-
gata factā ab instituto hñ vñr regulr repētia
ab eius substituto, ut traditur in. l. 13. impator.
ff. de le. j. circa quā repetitionē i iure multiplex
consideratio, aliqñ. n. q̄ritur an condō appōita
institutiōni uideatur repētia in legato fctō ipsi
instituto, de quo articulo traditur in. l. auiā. ff.
de condī. & demon. & l. cū feruus. ff. de condī.
insti. **¶** **Q**uā q̄ritur an condō uel dies uni lega-
to appōita uideatur alteri legato repētia. &
de hoc tangit̄ plene in. l. i. in repetendis. ff. de le.
3. qñq̄ q̄ritur an condō appōita instōni uidea-
tur repētia in substitōne, & de hoc hñ in. l. que
condō. ff. de condī. et demon. et. l. sub condōne
ff. de here. insti. aliquando queri solet an dispo-

fitā in priori testō, uel codicillo uideantur in se-
quenti testō, uel codicillo repētia de quo no. in
l. a liberis. la. ij. in prin. ff. de ali. et c. l. ij. et. l.
quinquaginta. et. l. cum tacitum. ff. de probata.
et. l. Sempromius. ff. de leg. ij. Aliquando q̄rit
an qualitas adiecta in una oratione uideatur in
alia sequenti orōne repētia de quo plene tradi-
tur per Bar. i. l. ita stipulatus. §. grifogonus. ff.
de uerb. ob. Aliquando q̄ritur an cta posita in
uno. c. uideatur repētia in alio de quo plene
traditur per eundē Barto. in. l. p̄tor. la. ij. §. si
q̄s. ff. ut bo. rap. et in. l. talis scriptura. ff. de le.
25 j. et. l. 13. impator. ff. et. ff. **¶** **P**reterea et aliud
est sciendum qd si hñs fuerit in mora soluēdi le-
gatum debito tpe qd tenetur ad fructus et vfu-
ras in. l. j. cum seq. C. de vfu. et fruct. lega. adeo
qd si hñs monitus legitime per iudicē circa solu-
tōnē legatorum, et implemētum voluntatis de-
fuit̄ sit contumax p̄ annum priuatur hñdita-
te, et steretur substituto, ut hñ in auc. hoc am-
plius. C. ad. 1. fal. verūramen si legatarius su-
spicetur de hñde qd ante euentum diei, vel cō-
ditionis adiecte legato dilapi det, et consumet le-
gatum poterit iudicis offō eundē cogere ad p̄-
standum idoneam cautōnē, seu fideiusōnē de
legato soluendo adueniente die, uel condōne, ut
traditur in. to. i. ff. vt leg. no. dia. et. C. eo. ti. per
to. q̄ quidem cautio similt̄ locum h3 in hñdita-
tibus in die, vel sub condōne relictis p̄ter q̄
in aliquibus casibus, ut hñ et no. in. l. cum ar-
chimedoram. C. vt in pos. leg. quorum primus
est cum quis grauatus est restituere filio. Sed s
est cum fr̄es sunt inuicem de restituendo graua-
26 ti, vt. l. i. libemus. C. ad treb. **¶** **A**mplius scē-
dum est vt supra dixi, qd si hñs institutus vel
ab intestato succedens fuerit tot legatis aggra-
uatus qd fere totas hñditarias vires exhauriuit
poterit hñs quartam partē de singulis legatis
detrahere, q̄ falcidia appellatur, vt. ff. ad. l. fal. l.
j. & per totum insti. eo. in prin. §. si. nisi testator
hanc falcidiam detrahi expresse prohibuerit,
ut in auc. sed cum testator. C. ad. l. fal. In detra-
ctiōne aut̄ huius fal. hñs non tenetur quartam
27 compensare, ut hñ i. l. 3. ff. ad. l. fal. **¶** **D**eide
nec illud est p̄terendum, sed memorie com-
mendandum qd hmōi legata & fideicom. filio
p̄terito, vel minus legitime exheredato, & p̄
consequēs annullato, vel rupto ipso testō oīum
annullabantur, nec prestabantur legata eius, ut
l. Papinianus. §. ex causa. ff. de inoffi. test. hodie
vero ua lent, & prestanda sunt per auct. ex cā.
& in corpore vnde sumit. C. de lib. p̄. uel ex-
hered. & hoc uerum si adeatur hereditas a ue-
nientibus ab intesta. ubi autem non adiret he-
reditas, & tunc nullo iure legata debentur. l. si
nemo. ff. de testa. tu, & no. per Barto. in. d. auc.

23 ex causa. ¶ Si vero testamentum obineat clausulam codicillarem de qua supra tunc legata ab intestato facta videntur repeita venientibus ab intesta. vt supra dictum est, & nota. in. l. ex testamento. C. de fideicom. & dicta auc. ex causa, & ideo etiam de iure a niquo huiusmodi legata sunt prestanda, vbi aut ex defectu solennitatis formalis testamentum esset nullum, vt quia non inuenit solennis numerus testium quantum ad testamentum, & quantum ad codicillos, tunc nullo modo legata deberent si in soluantur sciantur non repetuntur, vt. l. si

24 veritas, & l. ij. C. de fideicom. ¶ Vltimus est sciendum, quod quandoque vni, & eide legatur una res tantum aliquando plures. Si quidem legatur vna non potest legatarius sciendere legatum, & petere partem ipsius rei, & partem repudiare, vt l. neminem, & l. si cum res. ff. de leg. ij. ¶ Si vero plures legentur res, tunc aut sub nomine collectiuo, & non potest vna res agnosci, & alia repudiari, vt. l. grece, ff. de lega. j. aut sub nomine distributiuo, vel collectiuo, & tunc potest vna res agnosci, & alia repudiari, nisi repudiata hiet onus annexum quod heredis respiceret commodum, vel fauorem alterius, vt. l. si duo ff. de lega. ij. ad predicta facit quod habetur in l. legatarius. ff. de si seicom. lib. & l. legatarius. ff. de lega. j. & s. vbi autem. C. de cad. tollend.

25 Item sciendum quod testator aliquando eandem rem legat pluribus personis coniunctim, vel diuisim, & queritur, an inter eos sit locus iuri accedendi, de quo not. infra in forma libel. quo agitur ex substitui. in glo. super verbo breuilo qua. per Cyn. in. l. j. his itaq. C. de cadu. tol. ¶ His igitur sic premissis volens materiam latius declarare reassumo singulos superiores articulos per ordinem. Et primo assumo illum articulum, qui est quod testator legat aliquid annuum

26 mensurum vel diurnum. ¶ Et quod an tale legatum transeat in heredes legatarij, vbi dicitur quod non legit nisi testator hoc voluerit expressis, vt hiet in. l. annalibus, & ibi per glo. & doc. C. de leg. & l. si stichum. §. stipulatio. & ibi per Bartol. ff. de verbo. obliga. facit. in singulos. ff. de ann. lega. vel nisi prestatio huiusmodi legata annalis hiet prentinatio certis temporibus esset per hęc tempora diuisa gratia exonerandi heredes obligatum quo casu ceterum esse vnicum legatum pro toto tempore & non plura, & ideo transeat ad heredes legatarij sicut alia simplicia legata, vt in. l. cum prentione. in fin. ff. de ann. lega. Et hęc procedunt et in stipulone annua relata ad vitam stipulatoris, quod natura sui merito iure transeat ad heredes stipulatoris tamen ipsis agentibus obstat exceptio docti, vt. l. cum qui ita. §. qui ita, cum ibi not. ff. de verbo. obliga. & d. l. stichum. §. stipulatio, &

plene nota, in. l. Senatus. §. fina. ff. de do. causa. mort.

27 ¶ Quod autem si stipulatio annua sit simpliciter concepta an transeat ipso iure, & cum effectu in heredem stipulatoris quo ad effectum petitionis & executionis. Breuiter distingue, aut est facta in causam alimētorum, & hoc constat expresse, vel tacite, & tunc finitur morte stipulatoris. l. cum hi. §. si annos. ff. de transfactio. cum simi. & l. cum qui ita. ff. de verborum obligatio. aut est facta in aliam causam, & tunc est perpetua, & transeat in heredem si cur cetera iura, vt dicta. l. si stichum. §. stipulatio. ff. de verborum obligatio. quam sic intelligo prout ibi not. & sub auditur quo ad viuam.

28 ¶ Vnde circa hoc queritur, Pone quod ex causa venditionis contracte certo precio aliquis promissit mihi soluere singulis annis, & heredibus meis facos. x. frumenti, vel vasa boni vini, & obligauit mihi omnia sua bona, queritur an ex huiusmodi promissione licite possit agi, tam de iure ciuili, quam canonico & diuino. ¶ Circa quod sic breuiter distingue, aut hec promissio facta est sine aliqua legitima causa, & tunc nullo iure inducitur efficax obligatio, nec actio, ut habetur in. l. secunda. §. circa. ff. de dol. excep. & l. cum de indebito. in fin. ff. de probatio. aut facta est cum causa legitima, & tunc omni iure agi potest, quia contractus venditionis iusto precio accedente omni iure est approbatus, ut ff. & C. & extra de emptio. & venditio. per totum, sic que intelligatur dicta. l. stichum. §. stipulatio, & dicto. §. qui ita & sibi similia, aut est facta cum causa a iure reprobata, puta ex causa mutui, & sic quantitas annua est promissa in fraudem vsurarum, & tunc nullo iure hodie agi poterit ex tali promissione, vt nota. per doctores. in aucten. ad hec. C. de viu. & in. l. secunda. C. plus val. quod agitur, & per Cyn. in. l. si ea pacitione. C. de vsur. que multum nota.

29 ¶ Deinde queritur quando legatorum in dicta sit fienda solutio, circa quod latius sic distingue, aliquando in legato est vnica tantum prentio fienda vnico designato tempore, verbi gratia, cum dixit testator. Lego fundum ad Pascha, aliquando sunt plures prentiones fiende per diuersa tempora, verbi gratia, Lego. x. singulis annis ad festum paschalis. ¶ Primo casu iollet subdividui, aut tempus apponitur legato causa demonstrationis, aut causa differende solutionis, aut limitande oblonis. ¶ Primo casu cum tempus additur causa demonstrationis quod est quod idem est tempus soluendi cum tempore contrahen-

di, vel legādi, v. g. promitto tibi hodie dare, x. vel lego tibi, x. hodie, & tunc statim pōi perit, ac si dies nulla esset facta mentio, vt. l. liber homo, §. x. ff. de verbo, obli. licet iudex sup hoc additus causa miserationis possit executionem differre vsq in. x. dies, vt no, in. l. si debitori, ff. de iudi. l. si promissor stichus, ff. de const. pec. ¶ Secundo casu cum tps additur causa differēde solutionis q si est reglr, tunc aut verba dispositiua dirigitur ad obli gatū, aut ad obli gatū, si ad honoratū, aut verba sunt prolata in accusatiuo, & tunc admittit petitio & solutio in si, tps, vt. l. si in annos & ibi p Bart. de hoc, ff. de condi. & demon. aut sunt prolata in ablatiuo, & tunc est fienda solō in prin. tps, vt. l. si ita fuerit, ff. de manu. test. vbi aut verba dispositiua dirigitur ad obli gatū, tunc fienda est solō in si, tps, vt. l. qui hoc anno, & ibi no, per Bar. ff. de ver. ob. & insti. de iuu. stip. §. qui hoc anno, fallit fauore filiorum, ut. l. q si sum, §. fabianus, ff. ad treb. & fauore reipublice, vt. d. l. ad rēpubl. ff. de mun. & ho. quibus qdē casibus sufficienter tps attingit de quo plenius no, in. l. §. minorē, ff. de mi. ¶ Tercio aut casu cum tps cause si mitande obli onis ad ducitur fieri debet ratin solō, vt. d. l. eum q ita, & ibi ple. nor, p Bart. ¶ Dixi vterius & principatē q aliqui fiende sunt plures pstationes, seu solōnes p diuersa & multiplicata tpa, vt in stipōne, vel in legato annuo, & in hoc distingue, aut solō est diuersa causa augēde obli onis, siue multiplicande pstationis, aut causa exonerandi heredē vel debitore. ¶ Primo casu distinguunt qdā, aut tps apponitur dispōni, aut executioni dispōnis, ¶ Primo casu fieri debet solō i prin. añ finē tps designati, vt. l. j. qñ dies leg. ce. & ibi plene no, p doc. facir. l. nec semel, in prim. ff. qñ di. le. ce. Qñ aut apponitur executōi, tūc fienda est solō in si, tps, ar. l. lecta, vers. sed cū fortis, ff. si cer. peta. Si vero si diuisiue cā exonerationis, tunc solō est fienda in si, tps, vt. l. si cui in prin. ver. q si messes, ff. de le. j. & ff. de sta. lib. l. statulib. §. stichus, & d. l. lecta, ver. sed cum fortis. ¶ Aduertendum hic circa intellectum ut. sed cum fortis, nā potius et verius credo q ibi fuerit tps appositum grā multiplicande obli onis q exonerationis, q ex eo p3, nam credo, or. ita est stipulatus, vt vlturas sue pecunie singulis mētibz perciperet, vnde i hoc afr. distinguo, qñ qd id q soluendum est per tpa diuisi, est pena contumacie debitoris non solutis, & tunc fienda est solō in si, tps sic procedit intelligēdus, d. ver. sed cum fortis, atquando non est pena alicuius contumacie, sed contingit ex sola ordinatione disponētis, & tunc habentur locum que dicta sunt, que aut deā sunt

circa solōnem in princ. tps fienda locum hnt, qñ nil est fiendum, vel implōdum ex parte creditoris, al3 aut nō fieret solō nisi prius p eum factō iplemento, arg. l. si seruus, §. cum ser. ff. de stipul. ser. & nota, in. l. edē, C. loca. per q p3 qñ fienda est solō pensionis de qua qdne tangitur p gl. & doc. in. d. l. edē, C. lo. Item fallit in casibus q hnt in. l. nec semel, §. si in habitatione, & in. l. iormio, §. p. r. ff. qñ di. le. ce. ¶ Nunc his peractis videndum occurrit si prestatio, vel solutio sit dest inata, vel relata ad certum locum, vel fundum, v. g. lego, vel promitto tibi, x. fac cos frumenti q nascetur in tali fundo, & contingit nil nasci ex eo fundo, vel contingit fundum pīre an liberetur debitor a solōne, vel pstatione in qua, q. Bart. in. l. inter stipulantē, §. sacram, ff. de ver. ob. sic distinguit, & idē Pet. & Cy. sequitur in. l. si qs argentum, in princ. ¶ C. de dona. ¶ Cum qñtur qñ fructus debentur ex certo fundo, si non recipiuntur an obli extinguitur, vel differat, dic q aut locus, vel fundus apponitur in dispōne cā designationis, aut cā limitande vel raxande obli onis. ¶ Prio casu fructus debentur si extant ex illo fundo, vel si non extant debentur ex alio, & sic durat obli, vt. l. lutiū, ff. de an. leg. & l. quidam testō, ff. de le. j. & l. paulo calimaco, §. fin. ff. de leg. 3. ¶ Secundo casu subdistingue, aut ofoni dispositiue adijcitur relatiuum, v. g. fructus q nascetur in tali fundo vel promitto, &c. & tūc subdistingue, aut. n. in promissione, vel fundo vnica prestatio tm, aut plures, Si vnica tunc si illo anno fructus ex fundo colligi non pnt nil vltra debetur, sed debitor liberatur, Rō q alud relatiuum facit condōnem, & exponitur, l. si nascetur, vt probatur in. l. cū certus, ff. de vi. tri. & oleo lega. et. l. si debitor, §. verisi te, ff. de contrah. emp. vbi vero sunt fiende plures prestatōnes, tunc si fructus in primo anno nō nascantur in toto, vel in parte fit supplementū in alio, vt. l. legatum, §. vi num. ff. de an. lega. Si aut in ofone nullum apponitur relatiuum, sed oīo simplex, tunc si non nascuntur fructus in primo anno non ppea liberabitur debitor, sed fit supplemento in anno sequenti, vt. l. firmio, in princ. ff. quando di. leg. ce. et in. l. inter stipulantes, §. si cā. prealeg. Et hec que dicta sunt procedunt quando certa et limitata qntas fructū est in dispōne posita, vt i vero nulla est qntas designata, sed in genere, fructus, qui nascuntur sunt legati, vel promissi, tunc siue in oratione sit relatiuum, siue non, censetur dispositio talis esse condicionalis, et ob hoc fructibus non natis, nil vltra debetur, et intelligi debet secundū cum. l. j. in fin. ff. de condi. et demon. et. l. inter, §. dum, ff. de verb. ob. ¶ Vltra queritur qdā

testor legauit Titio centum donec vixerit, an talis quantitas sibi semel prestanda sit vel pluries. Dic qd annis singulis debetur, ac si centum annua, vt est tex. in l. legatum. ff. de an. leg. & 34 no. per Bar. in d. §. qui ita. ¶ Insuper querit quid si testator legauerit tertiam vel quartam partem fructuum nasciturorum ex tali fundo, an hoc legatum semel tantum debeat. Dic qd singulis annis debetur donec vixerit legatarius, nisi de contraria appareat testatoris voluntate, vt est tex. in d. l. defuncti. §. fina. ff. de vsu. & ibi 35 no. ¶ Quid aut si testator tulerit filios, vel hñdes simul habitare vsq; ad. xx. vel plures annos, quid importet ista verba. Dic vt plene rã quid per Bartol. in l. quintus. ff. de an. legat. 36 ¶ Inde queritur quid si testator nulla sp̄tate expressit dixerit sic, lego annua Gaio, an valeat a legatum, a die qd non regit, vt. l. lego in gñalr. cum ibi no. ff. de lej. Fallit si legatur in cã alimentorum, vt est tex. in l. si cui. & ibi no. ff. de an. leg. & l. cum alimentis. ff. de ali. & c. i. e. facit qd not. in d. l. id qd pauperibus. C. de epis. & cler. ¶ Rursum queritur de quotidiana qõne aliquis filie sue vidue legauit. x. annua donec vidua erit, vel in viduitate permanserit queritur filia nubente in princip. anni, an integra. x. hñe debeat, dic qd sic, ac si annus esset completus, vt. l. si filie. & l. a vobis. ff. de an. lega. ¶ Nũc transeo ad secundum principale articulum qui est cum legatur usufructus, aut vsus, vel habitatio. ¶ Circa que primo quero qd si testor vni simpliciter legauerit fundum, deinde legauit, alij vsus eiusdem fundi qd percipiet legatarius usufructus, dic qd habebit partem dimidiã vsu fructus, & sic in vsu concurrunt vtrique, idem in habitatione, vt est tex. in l. si alij. & l. Sempronius. §. fina. & l. Sempronio. in prin. & ibi not. ff. de vsu. le. per que patet qd legando sc̄do vt partem adimere a primo, nisi de contraria voluntate testatoris appareat, vt ibi not. Et p̄ hoc dñr quidam qd quando testator ut quotidie fieri videmus facit plura legata diuersis personis, & postea legat vxori sue generaliter vsus, bonorum suorum, tam legatorum q̄ non legatorum qd omnes concurrunt in vsu. cū uxore. 38 ¶ Secundo queritur que veniant in legato vsu. dic qd omnes fructus rei, vt plene tradit in l. v. vsu. leg. cum l. seq. ff. de vsu. Ipse tamen usufructuarius non poterit vti nisi prestata satisfatione de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, vt. l. si usufructus. ff. de usufru. & l. i. j. C. de usufru. et. l. j. cum seq. ff. de usufru. quemadmo. cã. quam satisfationem non potest remittere testator, ut no. in d. l. j. de usufru. & l. i. j. & l. sci. re. debemus. C. ut in pos. leg. ab ipsa tamen satisfatione ipso iure excusatur tamẽ pater usu-

fructuarius bonorum filij, ut habetur & not. in l. cū oportet. §. non autẽ. C. de bo. q̄ lib. tenetur et vsufu. ctuarius satisficere de restituenda finito vsufu. ut. d. l. j. ff. de usufru. quemad. ca. 39 ¶ Quid igitur usufructuarius non prestat hanc satisfationem. Respondeo proprietarius rem ipsam poterit vendicare, ut. l. si usufru. ff. que ad. 40 ca. ¶ Sed an fructus perceptos ante satisfationem possit dominus uẽdicare apud aliquos est dubium, ut Cyn. in l. usufru. C. de usufru. Barto. autem in l. uxori usufru. ff. de usufru. legat. sic qd pro omnium concordia distinguit, quandoq; ante satisfationem dominus percipit fructus & tunc non debent restitui fructuario, ut. d. l. uxori. quandoq; econtra ipse fructuarius percipit fructus, & tunc aut eos percipit domino ignorante, vel contradicente, & tenetur eos restituere domino, & sic intelligit glo. ff. de usufru. & predicta, l. hac edictali. §. is illud, quandoq; recepit eos domino sciente & pauente, & tunc non debent restitui per eũ ipse domino, sed eos lucratur, & facit suos, & sic intelligitur, l. hac edictali. §. si autem. C. de secũ. 41 nupt. ¶ Quid autem differant inter se usus, usufructus, & habitatio plene traditur, in si. de usu & hab. §. j. & adde predictis que no. circa formam libelli quo agitur ad repetitionem dotis in glo. super uerbo usufructum. ¶ Solet et queri qualiter, & quũ huiusmodi usufructus finatur, & respondet qd tribus modis, v3 morte, capitis diminutio, et longa prescriptione v3 x. an. inter presentes, et. xxx. inter abentes, ut. l. qui usufructum. ff. si usufru. pe. et. l. corruptio. nem. C. de usufru. facit in si. de usufru. §. si finit. et 43 ff. quib. mo. usu. amit. l. j. cum seq. ¶ Sed circa hoc queritur de questione sepe occurrente. Ecce qd patri questus est usufructus ex persona filij per. l. non solum. C. de bo. que lib. queritur per cuius mortem usufructus extinguatur, dic breuiter qd mors vniusque requiritur, nec mors vnius alteri nocet, ut habetur in l. final. C. de usufru. l. fina. uer. si uero. C. ad tertul. et no. per glo. in l. ij. in fin. C. de bon. mat. et. l. q. 44 saris. in fin. ff. de bo. que lib. ¶ Venio ad tertium qui est quãdo legatur seruitus rustica, vel urbana circa quẽ articulum ultra ea que scripsi supra in libello quo agitur confessoria, vel negatoria pro seruitute quero de questione sepius occurrente, ecce testator legauit alicui simpliciter fundum, vel usufructum fundi, querit an eidem fundo prestari debeat per heredem usum, uel iter ad ipsum fundum, qua vel quo

vtebatur, in qua qōne glo. dubitavit in. l. 3. §. si
 loci. ff. de adi. leg. Tu tamen secundum no. per
 Barto. in. l. j. ff. de ser. leg. plenius sic distingue
 cum q̄ritur an rei legati seruitus debeat, aut
 q̄ritur de seruitute, t̄ ip̄sita ante legatum, aut
 de iponenda post legatum. ¶ Primo casu debe
 tur, vt. l. j. & l. si is qui. ff. de ser. le. cum si. ibi
 no. ¶ Secundo casu subdistingue, aut erat serui
 tus h̄is cām continuā, & permanentem, tunc
 hec seruitus sequitur legatarium, & ei debetur
 per hereditem ex p̄sumpta voluntate testōris,
 vt. d. l. j. ff. de ser. leg. exemplum p̄z in serui. ue
 oneris ferendi, & sic debet intelligi. l. q̄ cōcla
 ue. ff. de dā. inec. aut seruitus habebat cām dī
 scōtinuā, & non permanentem, vt iter, & uia,
 & tunc aut testator legauit usufructum tm̄, &
 agere poterit ipse legatarius contra heredē, vt
 patiarit hanc seruitutem iponi, si ea non ip̄sita
 usufructus redditor inuitis, vt. l. dānas. §. j.
 ff. de usufr. leg. & l. binas §. fina. ff. de ser. vr.
 pred. & l. i. §. j. & ij. ff. si usufr. pet. & l. serui
 um si h̄j. §. fina. ff. de lega. j. aut legauit p̄prie
 tatem, & tunc licet glo. in. l. 3. §. si loci dubita
 uerit. tamen dīc q̄ debetur seruitus legatario
 per ipsum heredem, vt not. in. l. binas. ff. de ser.
 vr. pred. sumptio ar. 2 forisori facit. l. j. in fin.
 45 ff. si usufr. pe. ¶ Quod contra, an a legata
 rio seruitus debeat heredi de qua supra per
 fundum legatum, & dīc q̄ sic, vt. l. restituere. i.
 prin. ff. si ser. ven. & in. l. si fundum sub condi
 tione. §. qui fundum. ff. de lega. j. & in. l. olim
 piaco. ff. de ser. vr. pre. In venditione autē rei
 venditor nō renetur, nisi p̄sialiter, & expressim
 actum esset hanc seruitutem discōtinuam emp
 tori prestare, vt. l. in vendendo. ff. de contra
 hend. emp. Fallit in via ad sepulchrum, vt in. l.
 46 sepulchrum. ff. de reli. & sum. iu. ¶ Trāseo
 ad quartum art. q̄ est quando legitur dos vxo
 ri, vel filie, vbi queri consuevit si teneat legatū
 factum vxori, & distinguitur sic, aut tale lega
 tum dotis factum vxori continet certā q̄ritatē
 expressim. v. g. lego vxori mee centum q̄ ha
 bui in dotem, & tunc tenet legatum in q̄ritate
 expressa, siue vxor nil dederit. siue minus dederit
 in dotem, vt est tex. in. l. si non designata
 C. de fal. ca. adi. leg. si vero nulla quantitas est
 expressa, tunc non tenet legatum, nisi consistet
 per insim dotis, vel alr in q̄ritate in dotem
 tradita, vt. d. l. non designata. & l. j. sed si in
 dote. & l. cum scriptum. ff. de do. prele. ¶ Et si
 forte dicatur qd commod. afferit vxori legatū
 dotis certe q̄ritatis, quando aliunde, pura per
 insim constat de eius dote responderi q̄ si le
 gatum est purum, tunc subducitur tempus le
 gale, & itum sit ipsius dotis soluto, vt. l. j. §.
 verum est commodum, ff. de dot. prele, & est

commoditas in alio, quia non sit retentio dotis
 propter res donatas, vel alias impensas, q̄ tamē
 ip̄so iure non diminuant dotem, vt. l. dote p̄le,
 47 et. d. §. verum. ff. de do. prele. ¶ Sed quid dī
 ces de frequēti qōne, ecce testōr legauit mulie
 ri non dum nupte centum pro dote, seu ex cau
 sa dotis, queritur an tale legatū sit purum, vel
 conditionale, vel sub mō super quo varie sunt
 opin. vt refert Barto. in. l. Titio centum. §. Ti
 tio genero. ff. de condi. & demon. & nota, per
 Cyn. in. l. sancimus. C. de nupt. consuetudine autē
 secundum cum potest sic distingui, an tale lega
 tum est factum respectu matrimonij contrahē
 di cū certa persona. v. g. si testōr dicit lego, c.
 Sempronie pro eius dote vxori future Gaij, &
 tunc tale legatum est conditionale, v. z. si matri
 monium sequatur, vt. l. promittendo. & l. stipu
 lationem. ff. de iure dot. pro quo facit auct. nisi
 rogati C. ad treb. & in corpore vide sumf. C.
 de tin. ep̄is. §. sed hoc de presenti, & ibi per Iac.
 de bel. aut tale legatum est factum simpliciter
 nullo habito respectu ad certam personam, &
 tunc subdistingue, aut extraneus legauit mulie
 ri hanc dotem, & est conditionale eo mō quo
 supra ar. in. l. Titio. in prin. de verb. ob. & l.
 si ego. in prin. ff. de iure dot. & d. §. sed hoc de
 presenti, ad idem facit. l. publicus. in prin. ff. de
 condi. & demon. nisi per aliquas coniecturas
 appareat q̄ testōr nō voluerit legatum esse pu
 rum, vel patrie cōsuetudo se haberet q̄ dos ap
 pellaretur patrimonium mulieris non nupte,
 quia in hoc standum esset cōi vsui loquendi, vt
 l. cum delationis. §. sanam. ff. de sum. in fr. Si
 vero pater legat filie dotem, tūc aut vltra hoc
 legauit sibi suam l̄timam, & tunc est condōna
 le super quo vide q̄ dicitur infra in proximi. q̄
 aut nullam l̄timam sibi legauit, & tunc legatū
 dotis est purum, & poterit statim peti ex p̄sum
 pra voluntate testantis cui incumbat necessi
 tas filia dotare, & ei relinquere l̄timam, vt. l. i.
 qui liberos. ff. de ri. nup. & q̄ tale legatum v̄
 fecim ad filie provisionem, ideo non recipit aliā
 dilationem, nec grauamē, vt. l. qm̄ in prioribus
 C. de inoffic. testa. Et aduerte q̄ hoc casu non
 sufficit hanc dotem titulo legatū relinquere quo
 ad valorem te sit dicendo. Relinquo filie mee
 centum, vel talem fundū, p̄ eius dote q̄a n̄ h̄
 relinquo adiectum certe rei vel q̄ritatis nō tra
 hitur ad insōnem, vt no. p̄ Bar. in. l. cogi ver.
 & genera. ff. ad treb. vt h̄r in auc. vt cum de
 ap. cog. §. il lud quoq̄. l. 3. gl. teneat contrarium
 in auc. de here. & fal. §. & hec oīz, & ibi p̄ Ia.
 de bel. & sic scdm̄ Bartol. testm̄ esset nullum
 rōne preteritis ipsius filie videtur verbo re
 li nquo, sed debet v̄i verbo insituo, & dicit
 insituo filiam meam in centum pro eius dote

perferit & c. pro eius dote tradiderit an mortuo
 p̄e possit reliqua ex causa legati petere. Et se
 cundū Bar. in. d. l. lucius distinguendū est aut
 legauit pro marito ip̄am filiā & tūc exclu
 dit a petitione legati, q̄a cessat cā legati. ar. in
 l. libertus. in prin. ff. de alimē. & cib. le. aut le
 gauit simplr p̄ dote, aut ex causa dotis & tūc
 admittitur ad petitionem legati, quia dos po
 test augeri constāte marimonio. vt. l. pen. C.
 de dona. ant nup. de qua materia plene tan
 gitur per eundē in. l. liberorū. ff. de verb. signi.
 53 ¶ Preterea queritur, ecce q̄ pater legauit si
 licentū pro dote, vel pro ex maritanda, &
 decessit filio masculo herede vniuersali institu
 to, qui inde sororē maritauit, & dotē dedit sim
 pliciter non habita mentione legati queritur
 an soror poterit legatū petere. R̄ndetur q̄ nō
 quia frater v̄t eā dotē s̄e de pecunia legata po
 terit q̄ de propria. ar. in. l. nē lēnnius. & quod
 ibi nō. p̄ doc. ff. de neg. ge. & ita determinat
 Iac. bu. vt refert Cy. in. l. si. C. de do. promiss.
 Vbi autē p̄ dat dotem pro filia sua que habet
 bona materna v̄t in dubio eā dorasse de bonis
 ipsius patris & non de maternis. vt. l. si. C. de
 54 do. promiss. ¶ Sed quid testor sic dixit lego
 c. p̄ dote filie mee, & quotiens illa perdidit
 sibi de nouo det p̄ h̄rdes meos. querit de esse
 tu huius legati r̄ndet q̄ semel t̄m dos p̄dita rei
 terabit et p̄stabit, & nō vltra si milles perde
 retur, vt est tex. in. l. fideiōmissa. §. si quis de
 55 cem. de le. iij. ¶ Sed aduerte circa p̄dita q̄
 de iure cōi cessante dicto statuto q̄ filia nō suc
 cedat extantibus masculis tenet pater dotē si
 licet relinquere titulo instōnis, & non legati, vt
 p̄dixi, & si in vita sua ea nup̄ ferit, dotē pro ea
 dederit poterit eā in dote instituere, & in ali
 quo plurali q̄tūc q̄ modico, & sic tenebit
 eius institutio, vt plene disputat gl. & doc. in
 l. denic̄ §. sed vtrum. in. ff. de mi. & Bartol.
 56 no in. l. his. verbis. ff. de he. insti. ¶ Sed po
 ne q̄ statuto cauetur q̄ mulier mortua in ma
 trimonio uir lucretur dotē, vt est cōiter in Lō
 bardia contingit q̄ mulier habens filium ex
 priori marito accepit secūdū virum, & mulier
 ipsa predecesserit in matrimonio sup̄stitibus
 secundo viro, & filijs prioris matrimonij in
 ter quos cōtrouersa orit̄ sup̄ dote querit an
 ipse secundus vir lucret̄ dotē exclusiō dictis fi
 lijs an redire debeat ad ipsos filios excluso se
 cūdo viro dixerūt q̄d filios preferendos salē
 in ea parte quam lex ips̄s deserit, de qua tradit̄
 & h̄t in. l. hac edictali. C. de sec. nup. Alij dūt
 filios in totū excludendos et a legitima, & vi
 r̄ p̄ferendū auctoritate. d. stantū per quod
 derogat. d. l. hac edictali. q̄ ista est quedā alie
 natio inter viuos per quam potest filius pri

uari legitima, vt no. Dy. in. c. indultū de reg.
 iu. li. vj. & Cy. in. l. sancimus. C. de nup. & in
 l. j. C. de inoffi. do. & hanc partem tenet Bald.
 in. l. si ea lege. C. de cōdi. ob cau. & eam obser
 uat Lōbardia, de qua. q. dixi supra in forma,
 57 qua agitur ad dotis repetitionem. ¶ Quid
 autem si statuto cauetur nō ob. vt p̄xime dī
 ctum est, sed hoc mō q̄ mortua vxore sine li
 beris ex primo matrimonio v̄t lucretur dotē
 an hoc casu premortuē ipsa vxore in secun
 do matrimonio superstitibus liberis ex secun
 do viro poterit filij prioris matrimonij pe
 tere partem dotis maternelis filijs secundj ma
 trimonij. Et v̄tq̄ dicendum q̄ sic, iuris ratio
 est quia per tale statutum solum in vnū casum
 maritus sibi ipsi lucrari dotem in vj. q̄ vxor
 morit̄ sine liberis ex eo p̄creatis. Cū autē mo
 ritur cum liberis, tūc casus iste relinquit̄ dispō
 nī iuris cōmunis, vt. l. extraneus. ff. de cōdi.
 ob cau. & l. si cū dotem. in prin. ff. so. ma. iōq̄
 pariter filij v̄triusq̄ matrimonij in ipsa dote
 succedēt in auc. in successione. C. de suis. &
 leg. & d. l. hac edictali. nisi p̄m̄ de dote lucrā
 da intercessisset, quia tunc maritus in dote suc
 cederet secūdū formā. d. l. hac edictali. & non
 plus, vt ibi no. de quo, & alijs pluribus, vide
 quod ha beatur & no. per Io. de bel. in auc. de
 58 nup. §. optime. ¶ Querit si statuto caueat q̄
 femine nō succedant cū masculis in hereditate
 paterna, vel materna si fuerint dotate, vel fra
 tres earū velint eas dotare, & contingerit pa
 trem decedere filio masculo, & filia sup̄stiti
 tibus, & filius decesserit sup̄stite quadā eius
 filia, & p̄dicta eius sorore, an in successione pa
 terna preferatur dicta amita soror dicti filij p̄
 dictē eius nepit̄, et sic distinguēdū secūdū Cy. vt
 p̄ eū no. in. l. j. C. ad. l. iul. de adul. Nā aut ipse
 filius decessit in vita patris, & tūc pariter suc
 cedūt, ut in auc. defuncto. C. ad tertul. aut post
 eius mortē, & tūc neptis excludit̄ amitā, & ē
 rō quia istud ius excludēdi amitā fuit questū
 ipsi p̄ri suo in eius vita virtute dicti statuti q̄
 trāsmisit in eius filia, vnde ei nō est deferēdū.
 59 ar. in. l. videamus. ff. de neg. gest. ¶ Sed po
 ne q̄ testor legauit filie p̄ dote certa bona iu
 bēs eā esse tacitā et cōtētā, vt multoties cōstr
 git̄ q̄rit an ip̄s filie post agnitū legatū sit s̄lū
 ius petēdi dotē maternā. Bar. in. l. vt iusturāsi
 si liber. in. ff. de oper. lib. v̄t dicere, q̄ sic, q̄
 dos m̄na est extra bona patris, vt es alienū,
 tu distigue, vt ibi no. & vide q̄ scripsi sup̄ forā
 libelli quō agit̄ p̄ hereditate ex testō delata ī
 gl. iij. Et p̄ hoc patet q̄ p̄ non v̄t filia dotare
 de dote m̄na, q̄ est verū in dubio. Sit ergo
 cautus p̄ q̄ sp̄at̄ ipsam dotē de dote m̄na
 p̄ tex. in. l. si. C. de do. promiss. secus aut in ex

franeo, vel fratre dotate, vt ibi no. p. Cy. quia in dubio presumitur dotare de dote materna. Respondet ad quintum articu. quando legat vinum, vel frumentum simpliciter non adiecto de quo sit prestandum, vñ in dubio prestandū de eo q̄ est in patrimonio testōris, vel si nisi repletur prestari debet aliunde: p̄ eius heredē, vt l. si cui vinum. in prin. & ibi per Bar. ff. de vi. tri. & oleo leg. nec tamen vasa, seu vegetes in quibus est vinū reconditum cedunt legatario, vt. d. l. si cui. §. j. & si vinum, vel frumentum legetur p̄ alimentis, licet q̄ritas non sit expressa, in v. 3. & cedit eo casu in legato omne vinū testatoris, vt. l. quidam heredem. ff. eod. titu.

60 ¶ Quod dices si testōr leget, v. vasa vini titio ex eo q̄ nascitur in tali vinea, & nihil aut parum natū est, an heres liberabitur vel supplebit de eo q̄ nascitur in sequenti anno, dic ut supra dixi circa legatum annuū, et q̄ plene tāgiatur per Bar. in. l. inter stipulantē. §. sacram ff. de ver. ob. facit. l. certum. & l. ex eo. ff. de vi. tri. & oleo leg. ¶ Transsumus ad sextum articulum q̄ est qñ legatus est fundus cū instrūto suo, vbi queri solet que cōtineantur appellatio ne fundi instrūti ad q̄ bñ respondeo, q̄ ligonnes, aratra, bones, falces, torcularia, messōria, et alia similia ad agricolā, p̄inentia, & ad fructus colligendos, vt plene tradit in. l. instrumēta fundi. cū. l. seq. ff. de sum. instru. et instru. leg. nec refert q̄ritas ad vim cōiugendū an leget fundus cū instrumēto, an fundū, & instrūm vel fundus instrūctus, licet quo ad modū distin. leg. differant hec inter se, vt hñ in. l. si cui. ff. de

61 sum. instr. ¶ Hoc interum est q̄ dicitio a cū a coniungit accessorie. sed dicitio & coniungit principaliter, vt. d. l. j. & ii. ff. de pecu. leg. & l. si q̄ titio. in si. ff. de vsu. leg. & l. triplici. ff. de ver. sig. quod facit ad multa. Plenus tamen et clarius potes super hoc distinguere secundū Bar. vt per eū no. in. d. l. si cui. aliquando he ditiones. f. & cum ponunt inter res quarum vna de sui natura alteri non accedit, vt inter per sonas, vt. l. iustissime. ff. de edi. edi. vel inter res prorsus distinctas & separatas, & tunc pariformiter cōiugunt v. 3. oēs principales, vt in si. de leg. §. si q̄ ancillas, & l. q̄ ancilla. l. cū liber. de te. j. alqñ he ditiones ponuntur inter res quarū vna sui natura alteri accedit, seu una solet alteri accedere, vt instrūm fundi, & peculū seruī, et tunc est dicitio, q̄ et cōiungit principaliter, sed cū cōiungit accessorie, vt. d. l. j. et ij. & l. si cui. & vide de hoc per Cy. in. l. ij. C.

62 de ver. sig. ¶ An autē hec dicitio, & inducat repetitionē qualitatis posite in p̄cedenti oratione vide q̄ no. Bar. in. l. seio. §. gatio. ff. de sū. instr. et in. l. repetendis. ff. de te. iij. ¶ Nunc autē

transitum facio ad .vij. articulū qui est qñ legatus seruo peculium vbi querit seruo legato cū peculio qd cadat in legato si cōiungit seruum mori, sic omnibus extinguit legatum vt. in. l. j. et. ij. ff. de pecu. l. lega. et hoc quia sublatō principali tollitur accessorium per q̄ de ciditur illa. q. cum testator legauit equū cum sella. Nā mortuo equo viuente testatore extinguitur legatū sel le p̄ regulā p̄dictā, nam dicitio cum cōiungit accessorie vt dictum est, facit. l. i. i. c. inuile. ff. de pecu. leg. et regula. l. cum principalis. de

63 reg. iu. ¶ Venio ad. viij. articulum q̄ est cum legat b penus b fea canepa. in quo articulo querit qd penus appellatōne cōtineat vbi sic distingue quod quādoq̄ legat penus poculenta, aliqñ legat penus esculenta. Primo casu omnia cōtinentur, que appellatōne vini cōtinentur, que vsui patrifamilias sunt deputata. v. hec et alia latius habentur in. l. qui penus. cū seq. ff. de pe. leg. et l. qui penus. la. ij. ff. eo titu.

64 ¶ Venio ad. ix. articulum qui est quando legatur suppellectilis, ubi notandum q̄ hoc nomen est iuris, sed in vulgari appellatur m a s a r i t i a domus, sicq̄ idem importat legare m a s a r i t i a m domus et legare suppellectilem, ut no. Bar. in. l. j. de suppel. leg. & per hoc patet que cōtineantur appellatōne suppellectilis de quo vide tex. in. l. iij. ff. eo.

65 titu. ¶ Condescendo ad x. articulum qui est cum legantur cibaria seu alimentaria ubi querendum primo loco est quid alimētorum nomine, seu appellatōne comprehendatur, et breuiter rīdēdum, est cibaria uestimenta, et domus, seu habitatio cō-

a. No. de dicitōne cum et dicitōne, et doct. in. l. si q̄ ar bitratu. ff. de uer. ob. et doc. in. l. j. et. ij. C. de uerb. sig. es de dicitōne, et vide Bar. in. l. si finita. in. §. eleganter. ff. de dā. infē. Ia. de are. in dīspu. incip. quidam paterfamilias fecit testamentum legatū peculij.

b. Penus qd sit vide i to. ii. de pecu. leg. l. suppellectilis. l. cibi seu alimētorum.

2 **C**No. qd dicitur medicina bart. tracta. de ali. in. j. col. doc. in c. cū haberet. de eo. qui du. i. mat. quā pol. p. adul.

66 **G**are alimēta alios cibaria. **C** + **Q**uid si testator iusserit heredi suo. vt talē eius nepotē isē rui faciat in aliquo artificio nō determinando de quo. queritur in quo artificio debeat ipsum i strui facere. Respondeo qd iudex in hoc arbitrabitur inspecta qualitate. & natura. & dispōne. & similibus circūstantijs ipsius heredis. vt hī singulariter in. l. richus liber esto. ff. de leg.

67 **iij.** **C** + **Q**uid igitur si alimenta sunt simpliciter legata nulla determinatione de his facta quā fuerit prestatio eorum. & limitatio. dic quia iudicis officio erunt limitanda inspecta psona legatarij. & fructibus & redditibus hereditarijs. vt in. l. alimēta. in prin. & l. cū vnus. in si. ff. de ali. & ci. le. facit. l. si. i. fi. C. de ali. pu. p. & l. ius alimentorū. ff. vbi p. uedu. de. & quod no. Bar. in. l. impator adrianus. in si. ff. ad treb. Et no. qd si fructus rerū hereditariarū ad alimēta non sufficiunt non ppter ea teneat heres ppritate rerum ipsarum viderē & precū in alimēta conuertē. vt ponit Bar. in. d. l. cū alimēta. Et si is cui legata sunt alimēta in firmitate patiat debentē prestari medicina. a vt. l. verbo vctus. ff. de ver. sig. & in. l. si cū doct. §. sin autem in seuisimo. ff. sol. ma. qd sequit idē Bart.

68 **S** in. l. legatis. ff. de ali. & cib. lega. **C** + **I**nde queritur an legatum alimentorum transeat in heredem legatarij. dic qd non regulariter. vt in. l. in annalibus. C. de leg. & l. si in singulos. & ibi no. ff. de an. leg. & l. cum hi. §. modus in si. ff. de trans. & l. mella. in prin. ff. de an. leg.

69 **C** + **I**nsuper queritur legatis alimentis quo tempore sint prestanda. num in singulis mensibus. vel annis distinguē secundum Bar. vt per eum not. in. l. si. ff. de lib. se. & l. pecunie. ff. de ali. & ci. le. quandoq; alimenta dēcurant. seu relinquuntur cum demonstratione certī temporis. vt puta lego omni anno. vel omni mense. x. p. altmenis. & tunc prestantur tempore illo designato. vt. L. annuum pecuniam. & l. j. cum seq. ff. de an. lega. facit. nec semel. §. si in habitatione. ff. quando di. leg. ce. & l. diarij. ff. de ali. & ci. leg. cum simi. quandoq; legantur alimenta si pliciter facta temporis designatione. & tunc subdistinguitur. aut relinquuntur personis morituris. puta pauperibus & hospitalis. & tunc soluenda sunt annua

tim. vt. l. si quis ad declinandam. C. de epi. & cle. quandoq; relinquuntur per sonis morituris. vt Titio. uel Semptronio. & hic considera qd si alimentis continentur quedam que non recipiant commodam diuisionem per menses. & quorum mensualis prestatio nimis grauaret heredem. vt puta uestimentum. & similia. & tunc de his stenda est solutio cum necessitas imminet ut no. per gl. in. l. firmio. §. si. ff. quando di. le. ce. & facit. d. l. semel. §. si in habitatione. quedam sunt. que p. sunt comode diuidi per menses. & in quorum diuisione heres non grauatur. vt dare frumentum. carnes. uinū. & similia ad usum quotidianum deputata. & in ipsis stenda est solutio singulis mensibus. ut d. l. si. ff. de lib. agn. fallit in militibus quibus fieri debet alimētorum prestatio per singulos. aut binos dies. ut. l. j. C. de erro. mil. an. li. x. & l. nulli. e. ti. Et si fortasse plures sint obligati ad prestationem huiusmodi alimentorum ne prestatio confundatur sit inter eos dntur hoc ordine. v. z. ut unus soluat unum mense. alius alio mense. ut habetur in. l. iij. ff. de ali. & ci. leg. Deinde queritur an solutio alimentorum stenda sit in speciebus. vel in pecunia. distingue secundum Bar. ut per ea no. in. l. iij. ff. de ali. & ci. le. quedam sunt res que si pro toto tempore prestarentur in sua specie corrumpereunt. ut carnes. & similia. & in alijs debetur estimatio fieri in pecunia. p. eis. vt. l. mella. §. quidam ff. de ali. & ci. le. quedam sunt que si prestarentur pro toto tempore non corrumpereunt. puta frumentum uinum. & similia. & tunc non debetur estimatio. sed species ipsa solui potest.

70 **U**t in. l. cum hi. §. sic. ff. de trans. **C** + **S**ed in quo loco sunt prestanda hec alimēta dicit bar. qd si locus sit designatus debet prestari in eo loco in quo heres sortitur domicilium. vt in. l. j. & ibi no. re per eum. ff. de ali. et ci. leg. & no. per gl. in. l. cum hi. §. causas. ff. de trans. pro quo facit. l. sed si susceperit. in princ. & l. i.

71 **Q**uod legatur. ff. de iudic. **C** + **S**ed hic insurgit dubium pone qd heres & legatarius sunt eiusdem fori. an heres teneatur alimenta deferre ad domum legatarij. uel legatarius ipse teneatur ire ad domum heredis in quo secundū eum sic potest distinguī aut pro ipsis alimentis debet prestari pecunia. vel quid simile in cuius portatione nulla est expensa. & tunc teneatur heres ire ad domum legatarij. & portare pecuniam. vt. l. item illa. & ibi no. per gl. & doc. ff. de consi. pe. aut prestari debet aliud qd pecunia cuius portatione expensa exigitur. & tunc debet legatarius ire ad domum heredis. & ipsius legatarij sumptu alimenta recipere. arg. l. prouinciales. in si. C. de erro. mil. an. lib.

xii. & l. j. p. ff. de pe. & com. rei uen. Et ex his colligi potest decisio ad illam, q. satis frequentē qua queritur si maritus legauit uxori alimenta, a an sint prestanda in domo mariti, uel extra in qua. q. quidam uoluerunt sic distingere, aut heredes uiri sunt filij ipsius uxoris, & tunc prestari debent in domo ipsorum heredum cū quibus potest honeste uiuere, nisi testator aliud expresserit, ut l. qui concubina. §. j. ff. de le. iij. & ff. de fun. instr. l. i. questum. §. pto. & l. ij. C. de. uiri. iud. aut non erant eius filij, sed extranei, & tunc prestari debent extra domum. Alij autem dicunt qd si testator simpliciter reliquit uxori alimenta non adiecto loco domus qd fictum est mulieri habitare ubi cupit uoluerit, & ubi qd sunt ei ab herede de alimenta pstanta, per tex. in l. libertis. §. l. titius. ff. de ali. & cl. le. & ibi sequitur Bar. hanc opi. & in l. d. uortio. in prin. ff. so. ma. de quo tã gitor per gl. in l. cum hi. §. in causa. ff. de trãf. 72 per Spe. in ti. qui si. sint le. §. j. ¶ Sed quid si testator uoluerit uxori recipere alimenta in domo sua an tenebitur in ipsa domo operari cū heredibus ad eorum utilitatem, dicit esse distinguendū secundū Bar. aut mulier est nobilis cuius nulle sunt opere. & tunc non tenetur operari, aut si ignobilis que consequitur operari & tunc aut huiusmodi alimenta sibi debentur ex iuris necessitate, ut quia ipsa est infra annū lucus, & tunc debet operari ad utilitatem heredis, ut habetur & no. in l. j. ex actio. C. de rei ux. ac. & l. sicut. ff. de ope. lib. aut debentur ex sola testōris dispōne, & tunc non tenetur operari ad commodum heredum, ar. d. l. libertis. §. j. & ita determinat Bar. in d. l. diuor. 73 tio ¶ Sed quid si testator legauerit titio fundum ad alimenta uel p eius alimentis, querit cuius sit dominium fundi, dicit secundum Bar. qd hec forma legati est multum attendenda, qm qd enim testator dicit lego titio fundum ad alimenta uel pro alimentis ut habeat alimenta, & his casibus dominium fundi est legatarij, ut l. libertis prealleg. & l. p. de alij. & cib. leg. & ibi per eum, quandoq; testator dicit lego alimenta ex tali fundo, & tunc sola alimenta cedunt in legato & proprietates fundi est heredis, ut l. q. in fine. & l. lucius. ff. co. titu. quandoq; testator dicit lego alimenta & p eis obligo tale fundum & tunc sola alimēta & fundi obligatio cedunt in ipso legato, proprietates uero remanet heredis. l. lucii. ff. eo. titu. ita determinat ipse Bar. in d. l. libertis & huius differentie non potest esse, quia in primo casu uerba dispositiua legati referuntur principaliter ad ipsum fundum, ut determinat ipsum uerbū lego, & ipsum uerbum fundum, consecutiue autem re-

spiciunt alimenta, ideoq; nimirum si proprietates & dominium cedunt legatario, alijs uero casibus uerbum lego determinat ac respicit principaliter alimenta demonstratiue, aut consecutiue respicit ipsum fundum. 74 ¶ Sed circa hoc occurrit aliud dubium in eo qd dicitur esse dominium fundi transire in ipsum legatariū, an ipse legatarius hoc dominium transmittat in heredem suum. Circa huius dubij solutionem gl. sunt contrarie, nam glo. in d. l. cum hi. §. si uni. tenet qd non tanq; finitum morte legatarij, sed reuertitur ad heredem ipso iure sicut finitur legatum alimētorum, ut d. l. cum hi. §. modus, pro qua opi. facit, i. i. §. fin. ff. de leg. ij. in contrarium uidetur esse tex. in d. l. libertis. in prin. d. §. si uni. & l. p. ff. de ali. & cib. le. & hanc partē 75 tenet la. de are. & Bar. ubi supra. ¶ Solee deniq; dubitari an causa adiecta legato limitet ipsum legatum, super quo Bar. in d. l. libertis. tradit hanc doctrinā aut loquitur in causa de preterito & tunc nulla inducitur limitatio cum ipsius cause defectus non uideat legatū, ut in l. cum tale. §. falsam. & l. demonstratio falsa. §. j. ff. de condi. & demon. & ibi plene non aut loquitur in causa de futuro que improprie dicitur causa, & hoc subdistinguit, aut apparet de mēte testōris quod uoluerit p cām limitari legatū & tunc limitatur, ut l. i. i. §. ff. de leg. ij. & l. species. ff. de aur. & arg. leg. aut non apparet de eius uoluntate, & tunc aut talis causa per se simpliciter considerata non continet aliquem fauorem legatarij, & tunc limitatur legatum, ut l. si pater. §. dulcissimi. ff. de lega. ij. & l. epistola. ff. ad treb. aut continet fauorem eius & tunc aut ipsa causa potest operari augmentum legati & operatur, ut l. si cui habet ratio. §. j. de usu & habi. aut non potest operari augmentum & tunc operatur restrictionem, ut d. l. libertis. & d. §. si uni. & facit, l. fin. ff. de usu ea. re. que consumuntur, et l. donationes §. species. ff. de dona. & idem dicit seruandum esse in contrarijs, ut no. per Cy. in l. si mulier. C. de iud. ¶ Et ex his patet decisio ad illam inusitatam practicam si testator legat uxori sue domū p habitatione quod dominium seu proprietates domus pertinet ad uxorem secundū opi. la. de are. licet Old. alior teneat, est ergo bonum consilium addere donec uixeris, pro d.

a ¶ No. quādo maritus legat alimēta uxori, uide bar. i. cōf. incip. super eo qd queritur in ij. q. prin.
b ¶ Vidua cui alimēta debentur, cui teneat operari Bartol. in l. gaio in §. imperator. ff. de ali. & cib. leg. & in l. sicut. in fine. ff. de ope. lib.

da autem vendicat sibi locum quo ad dominū que rē dum legatario quādo ipse est capax dñij. Si autem alimentorū tm, vt patet ex eplū in spurio, & alio nato ex coitu dñiatio, vt traditur in. c. cum heret. extra de eo qui dux. i. vx o. quam pollui. per adul. facit q̄ plene nor. bar. in. l. si gener. ff. de his qui vt iudi. & l. si deportati seruo. ff. de leg. 2. & l. istio et qui capere

76 ff. de le. 2. + Rursus scidū est q̄ alimenta quādo q̄ sunt prestanda quadam necessitate iuris preter hois dispositionē suadente naturali ratione, vt. v. g. pater & mater tenent ad educationē liberorū vt in. l. i. cum seq. ff. de lib. ag. facit. l. i. naturae. ff. de iu. & iu. & econtra tenetur filius ad p̄stationē alimentorū p̄ri et m̄ri. vt. ff. de lib. ang. l. si quis a liberis. in prin. & facit quod habetur in. l. si s. hoc proculdubio, ver. ipsum autem. C. de bo. que lib. & hec vera quādo aliter ex his est inops, alius vero diues, vbi autem omnes pariter essent diuies, seu sibi ipsi sufficientes ad alimenta, tunc aliter ab altero non potest alimenta petere, vt. l. si quis a liberis. ver. sed si filius vel si omnes essent pariter pauperes nullus peteret sibi inuicem alimenta, vt no. per gl. in. d. s. ipsum autē, & si forsitam vnus esset sibi solū tantum ad alimentū sufficiens non tenetur sibi derahere, & alteri conferre, quia p̄tā charitas incipit a seipso, debet ergo conferre alteri inopi quod sibi superest vltra propria alimenta, & ita determinat per gl. & tex. in. l. 2. C. de alē. lib. & d. l. si quis

77 a liberis. s. pe. C. + Quid autem si dubietur, an sit filius, vel pater qui alimenta petat, dic q̄ ante oīa fiet id hoc cognitio sūmaria, vt. d. l. si quis a

liberis. s. si vel parēs, & s. solēt, qui cognitiōs pendente nihilominus alimenta aforti prestabuntur, vt. l. si negent. ff. c. ti. C. + Deniq̄ sciendum q̄ liberis tenetur ad alimēta patre suo si quid ipsi liberto superest vltra sua propria, vt. l. si quis. s. alimenta. & d. s. de alimentis. sicut conuersio patronus tenet liberto, vt. l. alimen

79 ta. in prin. ff. eo. tit. C. + Quid autē dices de domino & vasallo, an tenentur sibi inuicem ad alimenta, a sicut quidē planum est vasallū tenenti domino suo secundum Dy. arg. d. l. alimēta. s. i. nam tenetur dominū defendere, vt col. x. in. ti. q̄ sit forma fide. c. i. ergo ipsum alimentare, q̄ necare vt qui denegat alimēta, vt. l. vt necare. ff. de lib. ag. q̄ opi. cōfirmat ex his q̄ habent, & no. p. gl. i. l. solo. ff. de lib. cā. & in. c. i. & spec. i. ti. qui si. sint leg. s. i. ver. qd si dñs & vasallus denegans alimenta priuāt seudo sicut libertus priuatur libertate, & redigitur in seruo utentem, vt. d. l. alimenta. s. i. supra alle. + An autem dominus tenetur vasallo dubium est, sed inclinandū & dicendū est q̄ sic, arg. a paritate rationis per tex. in. d. l. alimenta. in prin. pro quo facit illa generalis regula q̄ reciproce sunt inuicem obligati dominus & vasallus adeo q̄ ex his causis esse q̄bus vasallus seudo priuāt ex iuste p̄tate dñs proprietate, vt in. d. c. i. et i. tit. q̄ proprie. priuatur ea, ex facto c. i. si de ven. fue. contro. c. domino guerram cōmit

81 tente. C. + Amplius queritur an frater fratrem alere tenetur detet. cōter gl. & doc. q̄ sic, si uere sit frater filis & lūmus, siue naturalis tm, vt in auc. licet. C. de nau. li. & l. quis. ff. sol. mat. & no. per gl. & Cy. in. l. i. C. de alē. lib. & in. l. si quis liberis. s. sed vtrum, & ibi no. p. Bar. ff. de lib. ag. Ex premiffis autem patet q̄ filius naturalis tantum alendus sit a patre q̄ est verum, si natus est ex concubina cuius etiam coitus licitus est secundum iura ciuilia, vt. ff. de concu. per to. b Secus autem in filio nato ex coitu damnato, vt in ac. ex cōplexu. C. de ice. nup. & d. s. sed vtrum, de iure autē canonico talis filius ex coitu damnato natus est alendus, vt h̄ i. c. cū heret. extra de eo q̄ dux. i. ma. q̄

82 pol. p̄ adul. + Queritur vltra, pone q̄ p̄r, vel filius ingressus est monasteriū pp q̄ bona eius sunt monasterio dedicata, an monasterio tenetur prestare alimenta illi qui in seculo remansit Dy. & bar. tenent q̄ sic per. d. l. si quis liberis. s. idem referit sic & c. & ibi not. etiam Spe. in ti. qui si. sint. s. i. ver. si item quid si intret vbi plene tractat materiam alimentorum, & Alb.

83 in ti. de ali. C. + Queritur an mater ita tenetur ad alimenta filiorum, c sicut pater dicit q̄ infra triennium pertinet educatio ad matrem, post triennium autem pertinet educatio ad patrem,

a c Vasallus tenet dñō p̄ stare alimentariū spe. i. ti. g. si. sint leg. i. s. i. v. l. 3. nūquid dñs & car. alex. i. c. l. 3. i. si. i. col. v. l. q̄ ro hic d̄ i. t̄. s. de fue. su. cōtro iter do. et a gna. i. v. l. feud.

b c No de alimentis spurio p̄ fā. bar. i. tra. de ali. i. 3. col. cy. i. auc. ex cōple xu. C. de ince. nu. bar. i. l. si quis a liberis. ff. d. li be. ang. spe. i. ti. g. si. sint le. ver. qd de natis.

c c An m̄r tenent alē filio. doct. in. l. i. s. si mulier. ff. de li. agno. et i. auc. si p̄r. C. de diuor. et bar. i. trac. d. ali. & abb. i. c. 2. de cōuer. cō fug.

vt. l. i. ff. C. de pa. pot. nisi pater esset pauper & mater diues de quo plenius. dicitur vt h̄r & not. in. d. l. i. si quis a liberis. §. si mater. & per Cy. l. alimenta. C. de neg. gest. & per Bar. in. l. non s̄d. ff. de neg. ge. ¶ Sed pone q̄ aliquis habet patrem & filium ambos diuites cum ipse sit egenus. ¶ Quiratur a quo prius petenda sint alimenta. hanc. q. format Bar. in. l. non quēadmodum. ff. de lib. ag. & Cy. in. l. i. C. de alē. lib. et per Ia. de are. finalit̄r concludendo. dicit secundū eos q̄ prius debet petere a patre q̄ a filio. Et sic ratio quia iure naturali astringitur pater ad alimenta filij q̄ contra filius ad alimenta patris. arg. i. l. si quis. §. vtrum. vers. ei magis. & l. isti quidem. ff. q̄ met. cā. & l. cū ratio. in. pri. ff. de bon. dam. ¶ Queritur si testator legauerit alimenta pupillo. vel i fanti donec ad pubertatem peruenerit vsq̄ ad quōd ips̄ extendatur hoc legatum. dicit q̄ fauore alimentorum pubertas extenditur contra cōmūnem regulam in maius tempus v3 in masculo vsq̄ ad. 18. annum. & in femina vsq̄ ad. 14. vt est lex singularis in. l. melia. in. prin. ff. de ali. & ci. le. per quod colligitur primo vnum speciale in alimētis secundum et sit sp̄ale nam fauore alimentorū facta solutione eorum per triennium ex voluntate minus solēni debentur extēde in futurum. vt. l. i. C. de fideicom. Item tertium est speciale que persona alias incapax legati dominij. v3 proprietatis redditur capax alimētorum. vt. l. i. cui. ff. de ali. & ci. le. Item quartū quia clausula generalis per quam mittuntur legata non trahitur ad legatum alimentorum. vt. l. libertis. §. posthumus. ff. eo. ti. Item quintum est. q̄a legatum relictum ad alimenta a certa persona instituta intelligitur repetitum a substituto. vt. l. 4. §. lufius. ff. de ali. & ci. le. Item circa modum exigendi est sextum speciale. quia executor vltimę voluntatis h3 in his actionem. vt. l. alio herede. ff. de ali. & ci. leg. Item in cā alimētorum dant̄ breuiores dilataōes. vt. l. 2. ff. de re. iu. Itē a sententiā lata in cā alimentorū non appellat̄. l. si. ff. de app. recip. Item quandoq̄ in his non admittitur compensatio. vt. l. 4. C. de cōpensa. Itē alimentorū nisi nō pōt remitti solo facto contrahentium nisi accedat iudicis autoritas. vt. l. cum hi. ff. de transacti. Item pro alimentis agi pōt etiam tempore feriatō messū vel vindemiarum. vt. l. 2. ff. de ferijs que omnia plene no. Bar. in. d. l. melia. in. prin. ¶ Ceterum est norandum q̄ tutores curatores pupilli vel adulti tenentur ipsi alimenta p̄stare. de eorum rēdum pupilli. vel adulti patrimonio secundum quod patuntur eorum facultates. vt. l. ius alimentorum. ff. vbi pu. edu. de. ad que alimenta cogendi sunt iudicis officio. vt. l. officio iu

di. ff. eo. si tamen ipsi tutores & curatores ne fortasse ipsorum pupilli. & adulti paupertatē detegerent. aut fortasse diuitias timore tyrannidis bona fide occultarent. & ipsos male alerent non t̄s hoc imputabitur ad aliquā culpam vt. l. i. ff. C. de ali. pu. p̄sta. ¶ Vltra autem memoratos casus in quibus dōm̄ est aliquē tene ri de necessitate alimenta prestare si aliquis qui non est ad hoc obligatus alimenta p̄stiterit alicui poterit illa repetere p̄ actionē negociorū gest. nisi animo donandi alimenta p̄stiterit qd̄ in certis casibus fecisse p̄sumitur puta si mortuus affectioe domestica alimenta exhibuit. v3 alia pietate. vt h̄r in. l. i. C. de neg. gest. & l. l. alimenta. & l. quod vxorem. eo. ti. & ibi not. p̄ Cy. & alios docto. & p̄ Bar. in. l. non senfens. ff. de neg. gest. ¶ Nunc venio ad. x. articulum qui est cum legatur argentū. vel aurum. vbi ante omnia sciendum est quod si legatur simpliciter & absolute aur. & argen. vel omne aurum q̄ in hoc legatum non cedit pecunia. sed id tantum q̄ est massa. vt. l. quintus la. 2. & in. §. 1. & in. l. cum aur. ff. de auro. & argen. lega. i. mo nec cedit corrigium argēteum. vel deauratum. vt. l. quintus. §. pe. ff. eo. ti. Nec consequēter cedit si legauerit argentū suum illud argen tum q̄ personali actione poterat vendicari & hoc ideo. quia illud non est suū anteq̄ sit traditum. vt. l. quintus. §. argento lega. & l. scribit. ff. eo. titu. in. prin. nā ista pronomia possessiua meum. & tuū. & suum regulariter significat dominij. vt. l. meorum. ff. de ver. signi. & Bar. not. plene in. §. argēto. & in. rub. ff. de no. ope. nun. Alia autem circa hunc articulum v3 de in. tex. dicit. ¶ T̄ ranseo ad. 12. articulum qui est quando legatur liberatio debitori vbi aduertēti. q̄ quatuor modis relinquē liberatio. primo modo quando testator dicit relinquitio q̄ mihi debet. vt. l. 1. in. prin. ff. de li. le. Secūdo cum dicit testa. damno heredem meū nō petere. vt. in. l. 2. & l. non solum. in. prin. ff. eo. titu. Tertio cum dicit liberatōem. vt. l. 3. in. prin. ff. eo. Quarto cum testator dicit lego cyrographum. vt. d. l. 4. §. 1. ad q̄ facit predicta. l. non solum in. prin. cum si. ff. e. ti. Huius autē legati liberationis effectus talis ē. nā siue ipse legatarius sit solus debitor. v3 sint p̄tes socij cor rei tene h̄s liberare per acceptationē. Si vero non sint socij. tunc ille solus cui liberatio est legata liberandus est p̄ cō personali tantum. vt habetur in. l. 3. §. nūc de effectū. ff. de lib. le. ha bet etiam ipse legatarius si conueniatur exceptionem. vt. d. §. nunc de effectū. sicq̄ pater qd̄ competet legatario due defensionē v3 actio S̄get exceptio. ¶ Cuius gr̄a reuocari solet id ubi an h̄m̄ exceptionē cōpetat ius agendi. v3

liberetur per accipulationē, vel pactū, vbi sic distinguitur secundū bar. vt per eum not. in. d. 9. nunc de effectu, quōq; quis habet exceptionem ex vltima voluntate, quōq; ex dispositione inter viuos &c. Primo casu cōpetunt tria remedia v3 actio, vt liberetur pō vel excep. Item excep. vt. d. 9. nūc de effectu. Itē offi. iud. vt p nuncies legatarius nihil debere vel imponari heredi per petuū silentiū vt probatur in. l. aurelius. §. centum. ff. de lib. leg. secundo aut casu consideranda est forma petitionis, ad. n. petit sibi fieri instrumentū sūe excep. v3 declarat sibi exceptionem competere, & auditur, qā non plus petit, q̄ sua excep. contineat ar. in. l. plures. C. de si. instru. sicut datam. C. de li. causa. & in. c. alberticus. & c. significauit, extra de test. si. aut petit se simpliciter liberari per accipulationem, & tunc non auditur, quia petit, nam si habet exceptionem ex pō nudo, tunc actio non est sublata ipso iure que tollitur per accipulationem, & idē in similibus vbi cūq; cōtingerit plus peti, vt traditur in. l. dedi. in. prin. ff. de condi. ob. cau. ad que omnia plene facit quod not. per Bart. in. l. finita. §. eleganter. ff. de dam. infe. & per gl. & Cyn. in. l. diuoluta. ff. de cond. ex le. C. + Vltimo quero de quotidiana, q. ecce q̄ tutori, vel curatori, aut aliq̄ administratori reliquit liberatio sue administrationis, vel gestionis queritur de effectu huius legati distinguitur breuiter secundum doc. quandoq; relinquitur liberatio preterita, & iam facte seu gestite administrationis, aut future, aut nondū gestite administrationis, primo casu liberatio trahit ad omnia que fuerat obligatus preter q̄ ad dolose commissā, & ad reliqua restituenda hoc est illa que habet penes se de bo. pupillivel adulti, vt. l. si quis rationes. & l. lucius. & l. procurator, & l. aurelius. §. gāius. ff. de lib. leg. fallit i. patre legatario in quo amplior sit talis legati iter pretatio, vt liberatio porrigatur tā ad reliqua q̄ ad dolose commissā, vt habetur in. l. aurelius. §. titius. ff. eo. ti. fallit etiam si testator damnauerit heredem ipsi legatario remittere quicquid ab eo exigere, seu petere possit ex causa. d. administrationis prout fieri cōtingit in testamento, vt probatur in. l. si quis rationes. in. fin. Secundo casu principali non trahitur hoc tale legatum ad dolose commissā, nec ad res q̄ sunt testatoris, sed vniuersa hic omnia restituenda, vt. §. gāius. in. fi. & l. non solum. §. si. & d. l. si quis decedens. ff. de adm. tu. & ibi per gl. & Dy. & plene per bar. in. d. §. gāius. Amplius q̄ ritur quid si relinquat liberatio ei qui tenetur aliqua singulari actione quis est effectus huius legati. Respondeo q̄ si competit actio & exceptio. vt supra dictum est & pbat in. d. §. nūc de

91 effectu. C. + An autē rē q̄ habebat a testatore in deposito vel cōmodo restituere teneat secundum bar. in. d. l. non solum. §. si. aut iste legatarius erat debitor ex causa predicta alicuius pecunie, aut spēi, si pecunie tunc habet locū. d. §. nunc de effectu, si speciei tunc res ipsa per eum est restituenda heredi, quia ad eā rem non porrigitur in dubio tale legatum liberationis si tamē in ipsa re cōmissus est dolus vel lata culpa nō tenet p his legatarius ad aliqd̄ interesse itaq; liberatus, vt pbat i. d. §. si. & i. §. cui fundū. et ibi no. i. l. aurelius. §. meua. ff. de li. le. l. 3. Guil. in hoc attendat formā legati, vt per eum no. in. d. l. si vnus. §. illud. ff. de pact. C. + Sed quid si legatum liberatio generaliter ei qui pluribus tenetur a ditionibus an sit ab oibus liberatus. Et quidem gl. in. l. emptor. §. lucius. ff. de pac. videatur dicere, q̄ referatur ad omnes obligationes, nisi appareat de mente contraria disponētis. Guill. vero de cu. v7 dicere q̄ quando aliquis liberatur, aut exprimitur aliqua specialis causa, & postea subiungitur cō generalis liberatoria, & tunc generalitas subsequens restringitur ad specificatam causam per tex. in. d. §. lucius, et per l. aurelius. §. testō. ff. de li. leg. aut nulla est causa specificata, & tunc porrigitur ad omnia, sed Bar. reprehendit Guill. in primo eius dicto per tex. i. d. l. si ex pluribus. ff. de accep. Vnde distinguit ipse sic, aut disponens facit generalem liberationem sine aliqua expressione cause, & tūc referatur ad omnia de quibus est cogitatus, vt d. l. si ex pluribus, aut expressa est certa causa generalis subiecta, & tunc aut sciebat alias causas obligatorias subesse, & tunc porrigitur ad omnes causas vt. d. l. si ex pluribus, & sic intellegitur, d. §. lucius. cum gl. sua, aut ignorabat alias subesse, & tunc ad eas non porrigitur, qā de his cogitasse non v7, vt. l. cum acq. l.iana. ff. de tras. et itā qā cū remittere sit donare, vt. l. contra iuris. §. si. ff. de pac. & no. per gl. in. l. si. C. ad mace. non presumitur ignorata donatio, vt. l. nec ignorans. C. de do. nisi ex verbis manifeste appareret q̄ etiam ignorabat remittere voluisse, vt. d. l. cum acq. l.iana. ff. de tras. dicam autē presumi sciam in certis obligationibus si fuerit in facto pprto remittens ar. leg. quis. C. de rescin. ven. si vero fuerit in facto alieno tunc presumam ignorantiam, vt. l. si. ff. p suo de gbus oibus & alijs, & vide bar. in. d. §. gāius. supra alle. C. Aliquando contingit legatum alteri non debitori q̄ per debitorē debet ip si testōri, & sic in legato cedit iromen debitoris q̄ casu v3 legati, vt h7 in. l. si sic. §. i. & in. l. non quocūq; §. §. gāius. ff. de li. le. cū si. + Sed pone q̄ testator legauit oēs res mobiles Titio nungd i hoc legato veniat noia & actiones de

bitorū dic b̄ q̄ nō q̄a talia noia debitorū hoc
 casu iter mobilia cōputant, vt determinat gl.
 l.1. mouētū. ff. de v̄. si. & no. p̄ la. de bel. i. auc.
 d. alie. in prin. col. 2. C. i. q. cau. i. integ. rest. nō
 est necē. l. ff. idē dico i fructibus pendentibus,
 q̄a nō cedunt i hoc legato q̄a pars sunt fundi,
 vt. l. fructus. la. 2. ff. de rei vendit. & i. l. si ser-
 uus cōtus. §. locauit. ff. d. rei. cū si. † Quid si debi-
 tor ius exceptioe peremptoriae leger debuit
 creditori an h̄rs eius poterit vti ipsa exceptioe
 cōtra creditorē, dic q̄ nō quia p̄ tale legatū
 vt remissa ipsa exceptioe, vt i. l. si creditor i si.
 ff. de li. le. † Nūc descendō ad. 12. articū. qui
 est q̄n̄ legat̄ electio ex pluribus rebus testōris,
 vbi aduertē. q̄ i electioe fienda circa res sunt
 necessaria q̄n̄q̄ prout no. gl. i. l. serui electioe
 in prin. ff. de leg. 1. v3 q̄ hereditas sit adita, vt
 l. 1. op̄ime. ff. de op. le. Secundo requirit etas p̄
 sone eligēdis, vt sit maior & sui iuris, vt in. l.
 si sine. §. 1. ff. de mino. nō aut̄ pupillis vel filiis
 persona in qua nō cadat plena deliberaō vt i
 i. pupillus. ff. de acqui. her. Tercio q̄ res ipse
 exhibeantur & demonstrentur. vt. l. serui elec-
 tione. ff. de oper. leg. & l. 2. §. si quis optare.
 ff. ad exhib. Quarto q̄ electio fiat de rebus super
 quibus cadit electio, v3 ipsius testatoris &
 non alieni. vt. l. 2. ver. datam igitur de ope. le.
 Quinto q̄ interueniat forma de bitaverberum
 cir. ipsum actum eligendi hoc est secundum gl.
 q̄ ipse eligens dicat eligo hanc rem, non autē
 dicat volo eligere, quia istud verbum volo eli-
 gere habet actum suspendere, & non inducere,
 actum, licet gl. in. l. 1. ementis. C. de contrahen.
 em. teneat contrarium q̄ plene exanimat bar.
 in. d. l. serui elec. & Cy. in. d. l. in ementis, & si
 aliquid predictorum deficiat electio reddit̄ nul-
 la ipso iure, vt. d. l. cum si. quo casu poterit ste-
 rum ipse legatarius petere electionem vt. d. l. 2.
 ver. datam. & ver. vlti. sed si semel electio fue-
 rit aliqua non admittitur eius repetitio vltra,
 vt. l. apud auidiū. ff. eo. tit. † Sed quid dices
 si legatarius teneat heredem in suspensio differ-
 tendo & procrastinando electionem qualiter
 consuletur heredi q̄ h̄rs adibit iudicem, & fa-
 ciet terminū assignari ipsi legatario, infra quē
 elegisse debeat que termino elapso si non ele-
 gisset vterius volens eligere non auditur vt in
 l. si optio. in si. & l. 1. mancipiorum. & l. si sibi
 electio. in prin. ff. de opti. lega. Ex hoc habes
 vnum singulare, q̄ lapsus termini a iudice pre-
 fixus interdum priuat contumacem iure suo
 ad q̄ facit. l. iusta. & quod & ibi no. per bar. ff.
 de accusatio. & in. l. si eo tempore. C. de remi-
 sio. pigno. & l. diffamari. C. de inge. manu. &
 q̄ no. per gl. in. l. omiſsa de adul. & in. l. si. secū-
 duma tertiā lecturā, C. de vsu. pupil. Item est ali-

quando lapsu termini a lege p̄fixi vt in auc. ho-
 die. G. de naufragiis. lib. 11. in fin. & l. 1. miles. §.
 sexaginta. ff. de adulterijs. facit q̄ no. per doc. i
 l. 2. ff. de re. iud. de quo etiā patet multa exēpla
 i varijs p̄scriptionibus i corpō iuris iherolus
 d̄ q̄bus plene posuit Azo. i brocardis suis sub
 ritu. de p̄scrip. † Et hoc facit ad questionē
 quando iudex terminū statuit ad producendū
 testes, vel instrumenta in elapso termino pars
 possit testes, vel instrumenta producere, de qua
 questione plene tangitur per Dyn. in regula i-
 dultum de re. li. §. & per Cy. in. l. si ea in si. C.
 qui accu. non pos. & i. l. iudices. C. de iudicijs.
 & videitur tex. in. c. pastoralis. extra de exce-
 ptionibus. & no. per bart. in. d. l. mancipiorū.
 † Sed an legatarius cui competit electio po-
 terit ex pluribus rebus vnam, aut duas eligere.
 dic breuiter q̄ aut est sibi data electio in nu-
 mero plurali, v. g. q̄ eligat illos seruos quos
 voluerit & tunc poterit eligere vsq̄ ad tres nō
 vltra, aut est data electio in numero singulari
 & tunc poterit eligere vnum tantum, vt hec
 habentur & no. in. l. 1. ff. eo. tit. dum tamen no
 legat optimum, sed mediocrem secundum ali-
 quos per tex. in. l. si §. sed & si quis, & ibi no.
 C. communia dele. licet alij contradicentes di-
 cant posse optimum eligere vt not. in. l. 3. ff. de
 op. leg. & l. legato generaliter. & ibi not. ff. de
 99 leg. 1. † Deinde queritur an mortuo legatario
 ante electionem per eum factam poterit eius,
 heres eligere dic breuiter q̄ quandoq̄ alicui
 competit electio iure suo proprio ad ipsius pro-
 priam vtilitatem quandoq̄ competit iure alie-
 no & ad, alienam vtilitatem, Primo casu dic
 q̄ siue talis electio sibi cōpetit ex vltima volū-
 tate siue inter viuos tale ius eligendi transmittit̄
 in heredē suū de vltima voluntate probat̄ in. l.
 illud aut illud. ff. de op. le. & i. §. op̄iōis isti. de
 leg. & i. l. si. in prin. C. cōiā de le. de dispōne s̄t
 inter viuos traditur in. l. si stipulatus fuerim il-
 lud in prin. ff. de verbo. ob. & ibi no. per bar.
 Secundo autem casu ius eligendi finitur cum
 per sona nec transit ad heredem vt. l. si §. sed
 si quis. C. communia de leg. & not. per Cy. in.
 100 l. si. C. de contrahen. emp. † T ranſeo ad vl-
 timum articulum qui est, q̄ quando legatū p̄ te-
 statorem adimuntur vbi est aduertē. q̄ q̄n̄q̄
 legatum admittit expresse per testōrē q̄n̄q̄
 tacite. Item noian. est q̄ legatū q̄ admittit q̄n̄q̄
 simp̄x reuocatur nec ad aliū transferitur quan-
 101 d̄ q̄ reuocatur & ad aliū transferitur. † Itē
 est sciendum q̄ varijs modis legatum expresse
 admittitur, primo si dixerit testator q̄ titio lega-
 ui id non do. necq̄ lego vt probatur in. l. 2. &
 tertia. §. si titio. ff. de adi. leg. inſti. de adi. leg. in
 princ. vel si testator dixerit id q̄ titio lega-

quod vel lego sempronio. vt. l. si plurib. ver. qsi
 separatim. & l. plane. i. prin. ff. de lega. 1. facit. l.
 translatio. cum seq. & l. i. ficur. ff. de adi. leg. ita
 te autem admittitur legatum si testator inter vi-
 tios rem legatam voluntarie alienauerit, secus
 autem si necessitate. vt. l. rem legatam. ff. de adi.
 leg. & vide qd habetur in. l. i. fidei. c. s. si rem. ff.
 de leg. 2. & qd no. per Bar. in. d. l. rem legatam.
 Itē dic i post testm̄ supuenerūt graues inimici-
 tie iter testato rē & legatarios vt. l. 3. in. si. ne. ff.
 de adi. lega. nisi postea ipso testator adhuc in a-
 micisiam redierit quo casu reconfirmabitur le-
 gatam. vt. d. l. q. si iterum. ff. eo. ti. item admit-
 titur tacite legatū, qñ testator expresse admittit
 onus qd fuerat ipsi legato appositum & annexum.
 vt habetur & no. in. l. alumne. s. scia. & l. i.
 filio. s. i. ff. de adi. leg. ¶ Transfertur autem
 legatum a tero de quatuor modis. Primo mo-
 do de persona legatarij ad alterum legatarium.
 Secundo de persona heredis vel alterius legati
 ad alium, vel heredem grauati. Tertio de re ad
 rē. Quarto de tpe ad tēpus que omnia declara-
 vt habetur in. d. l. translatio. ¶ Circa hunc ar-
 ticulum qritur quid si de primo legatario tras-
 fertur secundum legatarium an dies vlt̄ condi-
 tio adfecta in primo legato sit repetita in secun-
 do distingue secundum bart. vt plene per eum
 not. in. l. alumne. in prin. ff. eo. ti. aut translatio
 legati fit de eadē persona ad ipsam, & tūc dies,
 & conditio apposta in prin. non v̄r̄ repetita in
 secundo legato. vt. l. si tibi. ff. de adi. le. aut sit
 translatio de vna persona ad aliam, & tūc aut
 est nouum onus iniunctum sc̄o legatario, &
 tunc non v̄r̄ in secundo onus repetitum qd fue-
 rat primo. vt. d. l. alumne. in prin. aut non est in-
 iunctum nouum onus, & tunc aut onus iniun-
 ctum primo legatario coherebat p̄sone ipsius,
 & tunc non v̄r̄ onus repetitum secūdo legato.
 vt. l. legatum sub conditione. in prin. eo. ti. &
 l. gajo. in prin. ff. de ali. & ci. le. aut coherebat
 persone, & tunc v̄r̄ in secundo repetitum. vt. d.
 203 l. legatum. i. r̄. ¶ Inde qritur quid si leges
 his eadem quantitas, vel species eadē an legan-
 do sc̄a vice videatur facta ademptio p̄ceden-
 tis legati, vel potius ipsum legatum duplicasse
 in qua. q. sic distinguit Bar. in. l. cū centum. ff.
 de adi. leg. & l. triticum. ff. de ver. ob. aliquan-
 do legat vni, & eidē vna et eadē q̄ntitas, aliquā
 eadem sp̄s sepius & sepius. ¶ Si quantitas eadē
 semel sepius legatur subdistingue, aut a diuersis
 heredibus, aut ab eodem. Primo casu sepius de-
 betur, & quodlibet in solidum, vt. l. seruo alie-
 no. s. si quis a primo. ff. de leg. 1. fallit quando
 omnes h̄rdes loco vnus reputantur. vt ibi no.
 Secundo casu dic, aut legatur pl̄tes in diuersis
 voluntatibus, aut in eadem, primo casu, si qua-

do legatū est simpliciter factū debetur vtrūq̄
 in duobus casibus, primus est si ambe volunta-
 tes loco vnus hēantur, vt. l. proculius. ff. de le.
 2. secundo si legatum factum sit ad vnam, &
 eandem cām quibus casibus statur vltime vo-
 luntā, vt. l. libertis quos, in prin. ff. de ali. & ci.
 le. Si vero sit species que eidē ab eodem sepius
 legatur tunc semel tantum debetur, vt. l. plane.
 s. i. ver. sed si non corpus. ff. de leg. 1. & ibi.
 Secundo casu principali quando in eadē volū-
 tate sepius legatur, tunc aut vtrūq̄ legatū con-
 tinet tantum dē, aut aliud plus vel minus, primo
 casu non p̄sumitur testator legatum duplicare
 in dubio alio non apparente. Ideoq̄ semel tan-
 tum debetur, vt. d. ver. sed si non corpus, secun-
 do casu subdistingue, aut secundum legatum est
 factum sub commemoratione primi, & tunc
 vltimum debetur, vt. d. l. cum centum, cum gl.
 sua, aut secundum legatum est factum simplici-
 ter, & tunc presumitur testatorem voluisse du-
 plicare legatum, nisi aliud appareat per verba
 expressa, vel per verba taxatiua, vt. l. si ita. ff.
 204 de le. 1. & l. 3. s. cōditio ff. de adi. leg. ¶ Et p̄
 hoc determinari p̄t illa questio secundum eū
 pone qd appareat instr̄m publicum in quo con-
 tinetur qd tibi mutuaui centum item apparet il-
 lud in quo continetur qd mihi promissū dare
 centum, an dicemus vtrūq̄ instrumentum de-
 bere intelligi de eadem quantitate. Et bar. in. d.
 l. titium. sic distinguit, aut primū instr̄m fuit de
 simplici mutuo nisi stipulatione vallatum, &
 sequens instr̄m de stipulatione vallatum, & se-
 quens instr̄m fuit de stipone ex causa mu-
 tui, primo casu dic qd siue incontinenti sequat̄
 secundum instr̄m stipulationis p̄sumitur
 super eadem celebratum, vt. l. si stipulatus. &
 l. cum enim. ff. de no. siue ex intervallo. & ad-
 huc idem secundum eum per. l. si diuortio. ff.
 de ver. ob. l. 2. s. i. ff. de p̄le. Secundo est casu de-
 bet intelligi vtrūq̄ instrumentum, de diuersis
 quantitatibus, per. l. quinquaginta. & quod no.
 ff. de proba. quia si intelligerentur de eadem
 quantitate esset secunda stipulatio & secundū i-
 nstrumentum inutile. vt. l. qui bis. ff. de ver. ob.
 Et ergo consilium qd in secundo instr̄o appo-
 nat̄ur hec clausula v3 qd omnis alia promissio
 205 computetur in ista vel similia verba. ¶ Quid
 si quis plures, vel diuersis temporibus simpli-
 citer constitute i debitorem istij de flo. x. ex
 causa mutui sine alia stipulatione an intelligi-
 tur de eisdem decem viraq̄ confessio, vel de di-
 uersis & Bar. ibi distinguit, aut hec confessio
 sequens reperitur emissā extra iudiciū & tūc
 intelligitur de eadem quantitate, & secunda cō-
 sessio non erit noua dispositio sed prioris pro-
 batio. vt. l. publica, in si, ff. de po. & erit hec ca-

si ac si de eodē quis hēret plēs probōnes ar. ad hoc. ff. de le. 2. l. Sempronius, aut hōmōi confesiones reperiantur emissi in iudicio & tunc, qd dispōnem inducant aliud forte erit secundum eum, ar. d. l. quinquaginta.

SVMARIVM.

- 1 Legatum de re incerta an valeat.
- 2 Legato casu perēpto ad quē spectet periculū.
- 3 Legatarius an agat de euiā, contra heredem re sibi tradita & euiā.

DOMVM VNAM POSITAM IN MONTE. ¶ Hic apparet qd domus erat certa. de qua testōr fensit. ¶ Quid igit si testōr simplr & inderminate legavit domū, nec apparet de qua fenserit, an teneat legatū & q domus cedit in legato, dic hē. q aut testōr h3 domus plures in p̄tōnio, vel vnā tm̄, vel illa cedit in legato quā eliget h̄s, aut nullā h3 domū i eius primo nō. & tunc legatū est nullū, vt. l. si domus, in prin. ff. de le. j. q̄ distō non h3 locū in p̄dio, vel hōie simplr legato. vt nota. ibi. & in. l. legato

- 1 qua testōr fensit. ¶ Quid igit si testōr simplr & inderminate legavit domū, nec apparet de qua fenserit, an teneat legatū & q domus cedit in legato, dic hē. q aut testōr h3 domus plures in p̄tōnio, vel vnā tm̄, vel illa cedit in legato quā eliget h̄s, aut nullā h3 domū i eius primo nō. & tunc legatū est nullū, vt. l. si domus, in prin. ff. de le. j. q̄ distō non h3 locū in p̄dio, vel hōie simplr legato. vt nota. ibi. & in. l. legato
- 2 ḡnāl. ff. de le. j. ¶ Sed qd si domus legata ca sumat, vel igne consumpta est, cuius erit piculū, dic q̄ aut h̄s fuit in mora soluendū & tūc erit piculū eius, aut in nulla fuit, & tūc erit piculū legatarij. vt h̄ in. c. cū res. y. itē si fundus. y. itē si res. & in. l. domos h̄d̄tarias cū. l. seq. ff. de le. j. ¶ Sed pone qd domo tradita p̄ h̄d̄e ipsi legatario post aliqd̄ t̄ps ipsa domus ē euiā ipsi legatario an poterit legatarius agere de euiā, contra h̄d̄e, distingue plene circa hec. vt no. p. gl. & Bar. in. l. domus. §. de euiā. ff. de le. j. & l. q̄ concubina. §. si h̄s. ff. de le. 3. & in. l. cum alienā. C. de lega. Et not. q̄ l3 in donatione facta in vltia voluntate puta in legato & fideiōmissio particulari hēat locū aliq̄n euiā, vt dicitur iuribus aut̄ in donationibus inter viuos reglr cessat euiā vt h̄ l. l. ad res donatas. ff. de ed. ed. & l. aristo. §. si. ff. de do. & no. in. l. ij. C. de euiā, sed nec in fideiōmissis vltibus tenet h̄s de euiāne reglr, vt h̄ in. l. de euiā. ff. ad treb. Et ad p̄missā adde qd no. p. gl. in. l. cum aliena. C. de leg.
- 3
- 4
- 5

SVMARIVM.

- 1 Clausula codicillaris an ponatur per verba p̄sentis & futuri temporis.
- 2 Verbum solum presentis temporis non potest operari, vt testamentum per natiuitatem posthumi valeat vt codicillus.
- 3 Licet posthumi natiuitate rumpatur testamentum tamen codicillus non rumpitur.
- 4 Codicilli dependent ex testamento.
- 5 Quamuis codicilli dependeant ex testamento quando tamen sunt in defectu testa, rupto testamento non rumpuntur codicilli.

NEC VALET NEC VALEBIT.

- 1 ¶ Hic vides qd ponunt ista verba in tēpore presentis & futuro queritur aut̄ cur hoc fiat, & apud scolasticos dubitat. Sed responde secundū doct. qd hoc ideo ne natiuitate posthumi cōtingat testamentū tanq̄ codicillū infermarī. Si. n. testator filiū posthūmū preterit qui postea natus est cōstat eius natiuitate testamentū rūpi. ff. de lib. & posth. l. gallus in prin. & l. posthūmū. §. j. ff. de iniu. ru. test. & l. ij. C. de posth. here. insti. cū si. ¶ Et quidē in oratione si sit posthūmū verbum v3 simpliciter, tunc nō operabitur testamentū vires, vt codicillus, ratio ē quia testamentū semel valuit, vt testamentū. f. ante natiuitatē posthumi, ideoq̄ deficit cōditio sub qua voluit testator testamentū valere tanq̄ codicillus cū dixit, & si nō v3 & c. vt igitur posthumi natiuitate valere possit testamentū, vt codicillus adijci solet verbū futuri tēporis. si valebit, vt sit sensus si nō v3 de presentis, vel in futurum nō valebit tanq̄ testamentū tūc valeat iure codicillorū nam verba presentis tēporis non comprehendūt futurum, vt. l. si a colonio. ff. de ver. ob. & ita no. per doc. in auc. ex causa. C. de. li. prete. ¶ Patet ergo ex his qd licet posthumi natiuitate rūpatur testamentū tamen codicillum nō rumpitur cuius ratio est de qua. infra. colligitur, & p hoc facit, l. qui in vtero in. si. & l. ab intestato. ff. de iu. codi. in cōtrariū facit. l. i. C. de codi. cū si. Sed dic qd hic, & in. l. qui in vtero cū si. codicilli non dependent ex testō ideo non rumpuntur, sed in. d. l. i. dependent ab eo. vt. d. l. j. & ibi no. p. doc. ¶ D̄r aut̄ codicilli dependere ex testō q̄ facti fuerant aut̄ vel post testm̄ vt h̄ in. d. l. ab intestato. §. si. & l. testm̄. §. si. ff. de. i. & no. p. gl. & Cy. in. d. l. j. ¶ Diceret qd si hoc verum igit sequitur qd isti codicilli q̄ sunt i tali testō d̄nt rumpi, cum ab eo dependent. Sed dic qd sō valent nec rumpuntur, quia sunt facti in defectu testi, & sic i casu successōnis ab intestato, vt probatur. i. d. l. ab intesta. in prin. vñ non d̄r a tali testō nullo dependentiam h̄re. Predicta aut̄ loquuntur q̄n codicilli facti sunt separatim a testō, & cōcurrunt cum eo casu quo d̄r virtutē & dependentiam ab eo sumere, q̄n ergo nullum est sc̄m testm̄ tunc non d̄r pendere ex testō, idem si sit tale qd pro nullo habeatur ex defectu forme, ut hic alias fecus vt in predictis.

SVMARIVM.

- 1 Cla si non v3 iure testi est certi vulgaris.
- 2 Predicta clausulę qui sint effectus.
- 3 Persona instituta in testamento potest declarari in codicillis.

FORMALIB. PRO LEGATO REISINGV.

- 4 Clausula codicil. deficiente solemnitate requisita ad testamentum an operetur.
- 5 Clausula codicil. an aliquid operetur si fiat testamentum quasi caducum.
- 6 Clausula codicil. an operetur existente testamento imperfecto ex defectu voluntatis.
- 7 Clausula codicil. an operetur per testamentum preterito filio. nu. 7. & 8.
- 8 Clausula codicil. an operetur rupto testamento agnatione sui heredis.
- 9 Clausula codicil. an operetur rupto testamento ex causa exheredationis.
- 10 Clausula codicil. an operetur ex defectu hereditatis non adite.
- 11 Legata an conferuntur h̄rditate non adita.
- 12 S̄nia lata contra h̄rdem scriptum in fauorem veniens ab intestato an preiudicet legataris.
- 13 Sc̄dm testm̄ factum cum c̄sa codicil. an deroget primo cum clausula codicil.
- 14 Limitatio ad predictam clausulam codicil.
- 15 C̄sa codicil. an confirmet subst̄nt̄e pupillar̄.
- 16 Ista verba iure cuiuslibet alterius vlti. volun. quid importent.
- 17 Post clausulam vulga. subst̄nt̄e in testamento si subiiciatur clausula si non v3 iur. codicillo. valeat iu. dona. causa mor. quid importet.

VALERE DEBEAT IVRE

- 1 codicillorum. ¶ Ista est q̄dam vulgaris c̄sa q̄ nouerunt oēs notarij. & eam ponunt in fine cuiuslibet testi. ¶ Huius aut̄ c̄se sunt effectus
- 2 varij & multiplices vt plene tractauit Barto. in. l. j. ff. de iure codicil. & alij in auc. ex c̄a. C. de libe. prete. Pro cuius aliquali introductione sciendum est q̄ hec c̄sa aliquando ponitur conditionaliter. vt cum dicitur si non v3 iure testamenti valeat iure codicillorum. aliquando ponitur pure. & hoc dupl̄r. nam quandoq̄ ponitur copulatiue. v. g. cum dicitur valeat iure testi & codicillorum. quandoq̄ ponitur alternatiue. vt si dicitur valeat iure testi vel codicillorum. Primo aut̄ casu cum ponitur conditionaliter talis c̄sa multos operatur effectus. primo enim operatur v̄sm fideicommissi. vt. l. si testm̄ non v3 vt testm̄ v̄r tamen tacite rogari succedentes ab intestato ipsam h̄rditatem restituere scriptis heredibus in eodem. & sic per modū indirectum in scriptis heredes veniunt ad successorem cum aliqua t̄n diminutione. vt infra dic̄a & hec probantur. & no. per gl. & doct. in. d. auc. ex c̄a. & in. l. testō. C. de fidei. & in. l. q̄rebatur. ff. de test. m̄. & in. l. q̄ aut̄ circa princ. ff. si q̄s omis. c̄s te. Et huius rō est. quia licet uirtute dicte c̄se testm̄ valeat vt codicillum non tamē p̄nt heredes scripti se dicere heredes testamentarios quia hereditas non datur directo in eo-

- dicillis. vt. l. quidam. §. sed cum veteres. C. de neces. ser. here. insti. & l. hereditari. C. de codic. cum si ibi no. facit. l. sc̄uola. ff. ad treb. alij & sunt effectus de q̄bus infra patebit. Secūdo casu cum c̄sa ponitur copulatiue. tunc licet prima facie hec dispositio videatur repugnantia cōtinere & p̄ consequens non debere valere ar. l. vbi repugnantiam. ff. de re. iu. aut̄ v3 p̄ tex. in. l. si. C. de codi. sed ne repugnantia locum habeat resoluūt illa copulatiua. vel. nec imerito. quia vbiunq̄ copula cadit inter incomposibilia resoluūt in diffunctum. vt. l. si Titio fundus. ff. de v̄stru. lega. & ideo isto casu debet eligi et institui quo remedio vti velit an ex testō an ex codicillis. vt. d. l. fina. facit. l. reoculare. §. Titius. ff. ad treb. Tertio casu cū ponitur alternatiue dic̄ idē per oīa vt supra dictū est. cum idē sit sensus vtriusq̄. ¶ Ad vnum t̄n aduerte q̄ licet dixerim hereditatē in codicillis conferri directo non posse. p̄t t̄n in codicillis declarari persona q̄ testator dixit in testamento se heredē institui. vt. v. g. si testator dixerit in testō institui mihi illum heredē quē institui in codicillis vel quē noiaueri in codicillis. nam hoc casu talis v̄sm & nominatio v3 & fingitur retro tpe testi facta existisse. vt h̄r in. l. asse toto. ff. de here. insti. & l. illa instō. ff. eo. titu. de here. insti. cum si. ibi no. in gl. ideo iste erit directo h̄rs testarius. & ad integrā hereditatē sine aliqua diminutione admittetur vt probat in dictis iuribus. ¶ Refiat nunc plenius intellectum huius c̄se per q̄ones declarare q̄ro ergo prio an hec c̄sa operetur q̄n testm̄ deficiat ex omissione solemnitatis ad testm̄ necessar̄ie. puta numeri testium dic̄ q̄ sic. vt in. l. codicillis. §. fina. ff. de lega. ij. & d. l. fin. C. de codi.
- 3 ¶ Quid si testm̄ fiat quasi caducum. q̄ h̄rs institutus decedit viuo testōre. an c̄sa ista operetur dic̄ q̄ sic. arg. l. eam q̄. C. de fideicom. cum si. & eorum q̄ no. infra ver. qd̄ autem dices. & ver. iij. queritur. ¶ Sc̄do q̄ritur quid si testm̄ sit imperfectum rōne defectus voluntatis ipsius testantis an opabitur hec c̄sa. dic̄ q̄ non per. l. fideicom. §. j. de lega. iij. & not. in. l. ex ea scriptura. ff. de tes. & per glo. in. l. is qui. ff. de tes.
 - 4 ¶ Tertio q̄ritur qd̄ si testm̄ non v3 ex causa p̄teritionis filij in p̄ate. an hec c̄sa operabit. distinguunt doc. & Bar. in. d. l. j. ff. de iu. codicil. aut sup̄ p̄teritus filius iam natus aut nasciturus & sic posthumus. Prio casu sc̄dm opi. gl. in. d. auc. ex c̄a talis c̄sa n̄l opatur. Sed hoc cōiter oēs tenent q̄ operat vim fideicommissi ar. in. l. si patronus. §. si. sc̄dm primam lec. ff. ad tre. n̄ ista sunt paria rogare expresse de restituendo venientes ab intestato. vel hanc c̄sam apponere. vt no. p̄ gl. in. d. l. ex testō. C. de fideicō. fa.

FORMALIB. QVO PETITVR HERE. EX TESTA.

marretur in secūdo. licet primum potuisset si de
 e ius voluntate constasset ualere iure militari et
 secundo iure cōi. vt. l. q̄rebatur. ff. de test. mī-
 35 li. & ibino. p. gl. † Patet ergo q̄ hec c̄a si nō
 v3 iure testi & c. de ber intelligi si nō v3 alio
 modo q̄ p̄ reuocationē expressam uel tacitam
 ipsius testōris q̄ tene menti. **EX** his patet
 solo ipsius dubij quo q̄ritur si vtrūq̄ testm̄ ha
 bens c̄am sit nullum vtr testm̄. an vtrūq̄ vale
 bit vt codicillus. & dic q̄ non. Sed circa sc̄dm
 h̄nda erit consideratio an causa pp̄ quā reddif
 nullum pariformiter respiciat testm̄ ipm̄ vtr
 sc̄amētum & tanq̄ codicillaris cōstruet subitōnē
 iure valebit an respiciat ipsum testm̄ ut simplr
 testm̄ & tunc valere poterit vt codicillus q̄
 6 quā sit patet ex p̄dictis. † Queritur vltē
 rius an talis c̄a codicillaris cōstruet subitōnē
 pupillarē & p̄ hoc succedentes ab intesta. pu
 pillō teneantur substituto h̄rditate pupilli resti
 tuere. dicit Bar. vbi supra q̄ sic. arg. l. sc̄uola.
 ff. ad tre. & l. cum fideicommiss. ff. de lega. j. &
 q̄ ibi nō. ad q̄ facit. l. q̄ duos in si. ff. de vulg.
 17 et pup. † Sed qd̄ si appōsita hec c̄a testōr
 adiecerit si non v3 iure codicillorum valeat
 tñ iure cuiuslibet alterius vltime voluntatis qd̄
 ip̄portabūt ista uerba. ualeat iure cuiuslibet & c.
 si contingerit nō valere iure testi. nec iure co
 dicillorum dicit idē Bar. q̄ op̄antur vt va
 leat iure voluntatis simplicis & im̄fecte iter
 liberos. vt. l. hanc consultiſsima. §. ex im̄fecto
 C. de test. & l. si. C. fa. her. in qua minus solēni
 voluntate sufficiunt duo testes et si sint mulie
 res sc̄dm Bar. & hanc opi. credo veram q̄ te
 stamentum est factum inter liberos. a. s̄ autē si
 sc̄m̄ esset iter extraneos illa talis c̄a nihil vel
 modicum op̄atur. quia solēnia testi non p̄t tol
 lere vel minuire testōr nisi i casibus a iure ex
 pressis vt in. l. nemo p̄t supra de leg. j. et. l. testā
 38 di. C. de tes. † Postremo q̄ritur qd̄ si i testō
 post p̄dictam c̄am fuerit alia c̄a appōsita v3
 si non v3 iure codicillorum valeat iure dona
 tionis causa mortis quid ip̄portabunt ista uerba
 dic b̄t q̄ si testm̄ nō v3 iure codicillorum. q̄
 si quidē h̄s institutus fuerit p̄s testm̄ vel nun
 cius eius noīe uel notarius stipulatus est noīe ip
 sius h̄rdis. tunc h̄s casibus ius ex ipsa donatio
 ne q̄ritur h̄rdi scriptio. aut fuit ab̄s tpe testi p̄
 se vel p̄ alium. & tunc nil sibi q̄ritur virtute
 dicte donationis. rō est quia donatio causa mor
 tis requirit p̄ntiam eius cui donatur. vt. l. inter
 mortis in prin. ff. de do. causa mor. vel eius nū
 cij aut notarij eius noīe stipulantis. vt not. per
 Cyn. in. l. nec ambitur. C. de do. & l. j. circa
 si. C. de do. causa mor. & no. p̄ Bar. in. l. tñ his
 §. si. ff. de do. causa mor. facit. l. si quis ar gentū
 §. ana. C. de do. bonum est igitur consilium q̄

heres sit p̄sens testō. vel q̄ notarius stipulatur
 eius noīe & ceterorum quorum interest. quod
 tene menti. Sequitur in littera.
IURE DONATIONIS CAUSA
 mortis cuius effectus sit clausula. vide supra
 proxime & adde quod notauī supra circa for
 mam libelli quo agitur pro re donata. Sequi
 tur in littera.
CVIVSCVNQVE ALTE
 rius vltime voluntatis. **Hanc** clausulam de
 clara vt predixi. Sequitur in littera.
QVARE CVM PREDICTA.
 Hoc est conclusio libe. ad quam semper aduer
 tendum est. vt superius dixi.
DOMVM ANTEDICTAM.
 Sed nunquid legatarius possit propria aucto
 ritate sine Inia heredis apprehendere rem lega
 tam. dic q̄ non vt. l. j. §. rediguntur. ff. quorum
 leg. nisi per testatorem fuerit ei data potestas
 & Inia rem ipsam ingrediendi sua propria au
 thoritate in quo casu possit. vt. l. i. cicia. §. j. & ibi
 per Barto. ff. leg. ij. & ideo nota. faciet fap̄feter
 si appōserit talem Iniam in testamento.
SIMVL CVM FRUCTIBVS.
 Sciendum est q̄ heres morosus circa solōnē
 legatorum tenetur ad restitutionem fructuum
 & vsur arum rei seu quantitatis legate us. C. de
 vsufruc. leg. l. j. & ij. & traditur in. l. in mino
 rum. §. j. in qui. cau. in Integr. restit. non est nec
 quedam mora contrahitur per lapsum diei vel
 per interpellationem. l. si ex legati causa. ff. de
 verb. obl. Paritur ē aliam penam heres moro
 sus. nam si precepto iudicis eidem facto sup
 solutione legatorum non obtmperauerit. sed in
 contumacia per annum perseuerauerit. priuaf
 hereditate & defertur substitutis & alijs perso
 nis de quibus traditur in act. hoc amplius. C.
 de fideicom. & l. fina. in fin. eo. ff. & in auc. de
 here. & fal. §. si quis autem non implens. coiū.
 prima. Ioan. Petr.

† Forma libelli quo petitur hereditas ex testa
 mento.

CORAM VOBIS. & c. † Agit &
 in iure proponit dominicus de medijs bar
 baris contra & aduersus Pasqualinum Barba
 tium & quamcunq̄ aliam personam pro eo
 seu eius nomine legitime in iudicio comparentem.
 dicens idem Dominicus quod quondam
 Andrinus de la corona in suo vltimo testamen
 to eundem domini. heredē pure instituit in om
 nibus eius bonis quod quidem testamentum
 exhibet & producit coram vobis ipse domi
 ni. in forma publica & solenni non abolitum
 nec cancellatum nec in aliqua sui parte suspe

Sum vel viciatum legitimoq; numero testium roboratū traditum & subscriptum p̄ Simonē speltam notariū Pape, anno p̄nti. M.cccc. dte j. Aprilis. itē dicit & proponit p̄fatus Dñi. q̄ p̄fatus Pasqua. post mor. dcl And. indebite & iniuste occupavit & apprehendit & adhuc hodie e3 occupatū h̄rditatē resq; et bona h̄rditaria q̄ dicitur quondam Andri. tpe sui decessus tenebat & possidebat & añ eius mortē pro suis & tanq; sua, quam q̄dē h̄rditatē, resq; & bona hereditaria p̄fatus Pasqualinus dimittere & relaxare recusavit & hodie recusat Dñico añ dco h̄rdi. vt p̄mittitur in iustitio. I3 indebite & iniuste. Quare cum p̄dicta sint vera iureq; cautum repiatur h̄rdē scriptum fore p̄ iudicē mittendū in possessionē rerum & bonorum q̄ fuerūt tpe mortis defuncti. petit & requirit cum instantia q̄ra p̄t dñicus supradictus quatenus ex offō vestro & oī alio iure modo via & forma q̄bus melius fieri p̄t p̄ vestram diffinitiam vel interlocutoriam suam scdm q̄ de iure melius fieri p̄t pronuncietis et declaretis dcm Dñi. fore mittendum & mitti & induci dēre in possessionē nē h̄rditatis & bonorum dicti quondā Andri. nī q̄ relinquit tpe mor. sue ac pariter possidet, nec non ipm Dñicum reatr & actualē introductis & iponatis in corporalē possessionē h̄rditatis & bonorum p̄dictorum. & sic inducāt et ipositum manuteneatis & defendatis vt iura dī sponunt contradicōnibus et exceptionibus dī Pasqua. oīno reiectis & p̄dicta petit p̄ uos fieri &c. Saluo iure &c. non se astringens &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Remedia pro hereditate vendicanda que sunt.
- 2 Condicio ex. l. & interdictum quo bono, in quibus conueniant.
- 3 Petitio heredi, & act. fa. hercis. in quibus conueniant.
- 4 Petitio datur in quęcunq; singularē rei successorem.

CORAM VOBIS. ¶ Ad euidētiā est sciēdum quod in iure quinq; reperiuntur remedia pro hereditate vendicanda. Primum est interdictū quorum bonorū de quo traditur in toto ti. ff. C. quorum bon. Scdm est condō ex. l. de quo h̄r in. l. ff. C. de euc. di. ui adri. tol. sup̄ quo fundatur h̄c libellus. Tertium est petitio h̄rditatis q̄ est actio de qua loquitur to. titu. ff. & C. de pet. her. Quartum est actio fa. her. de quo h̄r in titu. ff. & C. fam. her. Quintum est fideicommissarie h̄rditatis petitio de qua loquitur ti. ff. de fideicom. h̄r. pe. prima quo remedia. s. interdictum quorū bonorum et

condō ex. l. remedia possessoria, q̄a in eis solū illud queritur an defunctus possiderit non autē an dñs vel quasi fuerit vt in his h̄r. alia vō tria remedia posteriora. s. petitio h̄rdita. fam. her. & fideicommissaria h̄rditatis petitio p̄prietatis causam in se h̄nt. quia in eis queritur an defunctus fuerit dñs vel quasi vel ius aliquod in rebus habuerit p̄ que p3 vna dñia inter dco remedia. Sunt & alie dñie de quibus plene no. p̄ glo. in. d. l. fina. & in. l. j. C. quorum bonorū. ¶ In quibus autē conueniant duo priora remedia possessoria. R̄ndetur q̄ in pluribus, primo quia vtrūq; datur h̄rdi scripto itē datur vtrūq; pro rebus corporalibus tm̄. non autē pro incorporealibus. vt. l. ff. quorum bo. & l. si. ver. j. C. de edic. di. Adria. tol. Itē vtrūq; datur pro vniuersa h̄rditate & non pro rebus singularibus. vt. l. j. in fin. ff. quorum bo. & ibi no. Item vtrūq; remedium est p̄petuum tam interdicitū q̄ condō ex. l. argu. in. l. honorarijs. ff. de act. & ob. & instit. de pe. pe. & tēpo. acti. differunt tñ in aliquibus, quia interdicitū datur tam ex testō q̄ ab intestato. vt. d. l. j. ff. quorum bon. & l. j. cum seq. ff. eo. tit. sed condō ex lege solū datur ex testō & non ab intestato. vt. d. l. ff. in prin. & ibi no. in glo. super verbo in oibus bonis. ¶ Quid autē differant a pe. he. & qd differat pet. her. ab actio. fa. her. tangitur in glo. prealle. & quid differat directā peti. hered. a fideicommissaria h̄r in. l. j. ff. de fideicom. h̄r. pe. vna tñ p̄t gñalis differentia determinari iter pe. he. & fa. he. ¶ Nam petitio heredi. datur in quęcunq; singularē rei successorem. vt. l. ff. cet minimam cum ff. de pe. her. sed actio fa. her. competit solum contra heredem. vt. l. ij. ff. penul. fam. hercis.

E V N D E M D O M I N I C V M.
 ¶ Si iste dñicus decessisset i vita testōris testm̄ esset nullū ut in §. posteriore insti. qui. mo. test. infra. hereditas vō non transmittetur i eius herede in §. pro scdo. et in §. in nouissimo. C. de ca. tol. Si vō ipse Dñicus viuit et est sui iuris p̄t adire hereditatē et repudiare sua volūta te et agere scdm formam huius libelli. vbi autē esset in patre vel in auita p̄tate. tunc non possit adire nec repudiare nec litem i iudicio mouere sine patris vel aui snia q̄ pater vel auus vult consentire vel consensum petere vt h̄r. in l. cum nō solū. §. j. et. §. necessitate cum seq. C. de bo. q̄ lib. vbi autē recusaret consentire tunc non liceret patri repudiare in prejudicium filij nec eoueruo filio sine auctoritate patris. agnoscere autē hereditatē p̄t quilibet eorum altero inuito vt habetur in. l. ff. §. j. et. ff. C. de bo. q̄ lib. et. l. filio. C. de iur. delibe. Que autē requiruntur circa additionē vel repudiationē hereditatis

FORMALIB. QUO PETIT VR HERE. EX TESTA.

plene no. per gl. & doc. in l. is. potest. ff. de acqui. here. & dicitur infra tit. prox. in glo. pen. S V M M A R I V M.

- 1 Quot modis heres instituitur,
- 2 Pure instituire quid sit.
- 3 In diem instituire quid sit.
- 4 Solo animo aditur hereditas.
- 5 Insto sub condōne causali vel mixta non t3
- 6 Ius deliber. transmittitur in heredem licet non transmittatur ius aduendi.
- 7 Infans heres transmittit hereditatem quā cuncti sibi delatam non solum ad ascendentes per lineā masculinam sed etiam femininam.
- 8 Semel adita vel repudiata hereditas amplius agnosci vel repudari non potest.
- 9 Quis cauetas debeat obseruare volens adire hereditatem.
- 10 Filius defuncti de legatis detrahit eius istam.
- 11 Facies inuentarium conseruat oīa defuncto sibi debita.
- 12 Fideicommissarius vniuersalis an teneatur facere inuentarium.

P V R E I N S T I T V I T. ¶ Quare dicitur pure possit scholasticus interrogare vñ pro eius plena & clara doctrina sciendū est qd altero de quatuor modis p̄t q̄s h̄rs in stitui v3

- 2 pure, in diē, sub condōne, & sub mō. ¶ Dicit aut quis pure insti. tū q̄ insto non est suspensa tpe vel condōne ita qd si itim mortuo testōre p̄t h̄rs scriptus h̄rditate adire. ¶ In diē dicit facta insto cum aditio est suspensa in euentum aliquid diei de quo loquitur lex hereditas ex die. ff. de acqui. here. di ergo insto sit pura p̄t h̄rs statim adire mortuo testōre h̄rditate. dum tñ concurrant alia adminicula de quibus nota tur in d. l. is qui p̄t. possit tñ aditionē differre in tps̄ prolixius. q̄ ius aduendi durat. xxx. annis. vt. l. 13 & q̄ ibi notatur. C. de iur. delib. nisi fortasse ad petitionē creditoris iudex p̄lige ret tps̄ breuius ad ipsam aditionē qd̄ facere possit. vt traditur in l. q̄ d̄ iu. in prin. ff. de acq. her.

- 4 ¶ In l. si q̄s instituitur. ff. de here. insti. ¶ Et notat qd solo aīo aditur h̄rditas ut in l. si aīa. C. de iur. deli. & i. l. gerit. ff. de acq. her. l. potuit & ibi not. C. de iur. delib. dum tñ adatur pure & non sub condōne. vt in l. eum q̄ in fin. ff. de acqui. her. p̄ q̄ p3 q̄ l3 insto recipit diem. & condōnem. tñ aditio non recipit condōnem ius aut deliberandi circa aditionē vel repudiationē durat anno vt. l. i. sancimus. & l. cum anti quioribus. C. de iur. delib. quo anno finito et sic iu. delib. sublato adhuc remanet firmū ius aduendi & repudiandi ipsi heredi vsq̄ ad alios. xviii. annos scdm̄ opl. gl. & oīum doc. vt traditur & no. in d. l. cū antiquioribus. & l. si cura toris. C. de iur. delib. l3 Pla. tengerit contrariū

vt ibi no. & male. Cum. n. ius deliberandi repp̄tum sit in fauorē h̄rdis non debet in eius odiū retorqueri. vt. l. quod fauore. C. de legi. & per consequens ipm̄ ius deliberandi non hēbit abforbere ius aduendi q̄ est p̄petuum. ar. insti. de perpe. & tēpo. ac post princ. & l. 13. C. de iure delib. cum si. ibi not. In ea aut̄ instōne q̄ est in diē solet subdistingui. aut̄ est facta in diē certā. aut̄ incertā. prio casu circūscripta diē remanet condō pura vt. d. l. h̄rditas ex die. Scdm̄ casu expectatur euentus ipsius diē anteq̄ possit hereditas adiri vt. l. in tps̄ in prin. & l. q̄ silio in prin. ff. de here. insti. Cum aut̄ quis est institutus sub condōne tunc considerari op3 an sit si lius in p̄tate testōris an extraneus. Prio casu subdistingue aut̄ filius est institutus sub condōtione impossibili de natura vel de iure & tunc insto redditur nulla vt. l. filius. ff. de condi. insti. l3 in extraneo esset aliqua vt. l. j. ff. de condi. insti. aut̄ est institutus sub condōne possibili. & tunc aut̄ est p̄tāria. aut̄ cālis. aut̄ mixta que declara vt. no. in l. j. C. de insti. & substit. sub condi. fac. & in l. testō. ff. de condi. & demon. Si qdem sit p̄tāria t3 insto vt. l. sius quoq̄ in prin. ff. de h̄r. mili. Sed aliq̄ distinxerunt an sit p̄tāria q̄ possit impleri vltio vite spū vel nō. refert Cy. in l. si p̄. C. de insti. & substit. sub cōditione facta. ¶ Si vero sit condō cālis. vel mixta tunc non t3 insto nisi in defectum cōdōnis fuerit exheredatus. vt. d. l. si pater. & d. l. sius quoq̄ q̄. §. pe. vbi aut̄ extraneus vel filius emancipatus h̄rs instituitur tunc distinguit an sit institutus sub condōne impossibili & insto v3 t̄q̄ pura ipsa condōne habita pro nulla vt. l. obituit. C. de condi. & demon. & ff. de condi. insti. l. j. & l. condōnes aut̄ institutio sub condōne possibili & tunc quascunq̄ fuerit condō siue cālis siue p̄tāria siue mixta semp̄ t3 insto & debet ipsa cōdō impleri i forma specificā anteq̄ h̄rditas possit adiri. vt. l. meuius. ff. de condi. inde. & l. q̄ h̄rdi §. si. ff. de acqui. her. & l. si q̄s ita h̄rditate de condi. insti. facit. l. facta §. si sub condōne. & §. si in dāda. ff. ad treb. Et p̄dāda procedunt q̄n̄ condō dependet a fortuna vel a voluntate instituti. vbi aut̄ dependeret a voluntate expressa alterius p̄sone puta instituto te herede si Ticius voluerit vel si tu me institueris in futurum. tunc tanq̄ captatoria non v3 vt. l. captatorias. & l. illa insto & l. si quis Sempronium. ff. de he. insti. secus si institui. mea conseruatur in p̄teritum. v. g. si dicā instituto te h̄rdē si me institueris vt. l. mulier. §. si. ff. de condi. insti. ¶ Amplius scias qd l3 semp̄ ius aduendi & hereditas non adita regulariter per heredem uō transmittat̄ in eius h̄rdē. vt. l. i. §. in nouissimo. C. de cadu. tol. Ius tñ deliberandi quod an

nali spacio concluditur & in consequentiam
 ius adeundū & repudiandū bene transmittit si ipse
 h̄s intra anni spaciū moriat vt habetur in
 l. cum antiquioribus. C. de iu. delibe. Speciale
 tamen est in filio qui post ius deliberandi finitum
 tam paternam q̄ maternam & ceterorum
 ascendentium hereditatem non aditam & sibi
 delatam ex testō vel ab intestato transmittit
 nedum in descendentes suos vt. l. 1. C. de his q̄
 ante aper. tab. sed etiam ad superiores vt. l. apud
 hostes. C. de suis & leg. & ibi per doc. imo et
 ad extraneos. vt ibi no. Idemq̄ est si filius est
 emancipatus iure nouissimo. cū sit sublata diffe-
 rentia inter suum & emancipatum secundū
 alios. & per hoc sequitur q̄ hodie filius m̄ris
 hereditatem non aditam transmittit in eius fra-
 trem licet aliqui contra. de quo not. plene per
 cy. in. l. 2. C. ad ordi. de qua transmissioe
 plene. infra tit. proximo seq. & predicta proce-
 dunt in filio maiore infante. infans vero heres
 omnem etiam extraneorum hereditatem sibi
 delatam transmittit ad omnes superiores suos
 sibi per lineā masculinā tantū conjunctos se-
 cundum alios vt. l. 1. si infanti. C. de iu. deli.
 ¶ **T**u dic melius q̄ imo transmittit etiam ad a-
 scendentes per lineā femininā secundū doc. &
 dictū est infra tit. proximo & no. plene in. l. si
 infanti. C. de iure deli. fallit etiam regula in. d. §. in
 nouissimo in h̄de minore & in abnti proba-
 bili causa quorū successoribus cōpetit benefi-
 cii restōnis in integ. pro adēda h̄ditate non
 adita per ipsum minorē. vel abntē vt traditur
 in. l. p̄tonius in prin. ff. de acqui. he. & ibi per
 bar. i. l. 1. C. de resti. mili. & ibi per Cy. & a-
 lios q̄ est no. fallit etiam dicta regula i certis alijs
 casibus quos enumerat gl. & bar. ibi de cap. in
 l. ventre. ff. de acq. he. post q̄ at fuit h̄ditas a-
 dita transferē dominū bonorū hereditariorū
 in ipsum heredē vt. l. cū heredes in prin. ff. de
 acq. re. here. cū ibi no. sed non transferē posses-
 sio nisi naturaliter fuerit apphensa. ¶ **E**t no.
 q̄ aditū hereditatē vel repudiatū semel nō lice-
 bit vterius agnoscere vel repudiare vt. l. sigs.
 & l. sicur. C. de rep. nisi fuerit filius q̄ post repu-
 diationē adhuc admittit ad adeundum si res he-
 reditatis sint in eodē statu vsq̄ ad triennū vt.
 l. h̄s C. de repu. h̄r vel nisi h̄s fuerit minor. 35.
 Anis p̄ beneficio i integ. restiū. audis volēs post
 repudiationē adire et si res nō sint i eodē statu.
 vt. d. l. si. cū si. vt nisi alius coh̄s repudiet p̄
 se quo casu ille q̄ prius h̄ditatē adiuit pote-
 rit suā ac coh̄dis eius repudiare. vt. l. cū h̄di-
 tatē & seq. ff. de acq. ¶ **S**i in cautus h̄s scrip-
 tus ab intestato succedens ante q̄ adeat diligen-
 ter iquire de viribus hereditatis. infra m̄sem i
 scilicet iustariū oīum bonorū hereditariorū et

infra alios duos m̄ses cōple-
 q̄ facto gaudebit tali priuile-
 gio q̄ tenebit solū r̄ndē cre-
 ditōribus h̄ditarijs. patiet
 vires h̄ditatis detracta falci-
 dia de legatis & nō vltra. si
 at adierit simpl̄ nullo scō i
 uerario tūc tenebit si sit h̄s
 exūs et de suo pprio isolidū
 nulla scā detractōe falcidia
 satisfaceat i totū creditoribus
 10 et legatarijs. ¶ **S**i q̄ sit fili-
 us defuncti tūc l3 creditoribus
 teneat isolidū tū de lega-
 tis d̄trahet l̄tiaz vt no. p̄ Ia.
 de bel. i auc. de h̄r. et falcid.
 §. si q̄ exp̄ssim vt h̄r et p̄
 tex. i. l. si. §. si n̄st dubius. &
 §. si p̄stat. & §. sigs at te-
 merario p̄posito. C. de iu.
 delibe. et l. auc. de h̄r. et falcid.
 §. si vero exp̄ssim. Et no. q̄
 2 l3 h̄s a q̄ nō facit iustariū
 priuē falcidia nō tū trebel.
 vt plene notat p̄ dc̄m Ia. i. d.
 §. si q̄ exp̄ssim. hoc at tps
 faciēdi iustarium non currit
 ignorāti nisi tpe a q̄ qs sci-
 uit h̄ditatē sibi d̄latā & ex
 testō vt ab intestato. vt h̄r et
 11 no. i. d. §. si at dubius. ¶ **A**d-
 uertē q̄ ill e q̄ facit iustariū
 cōfegit aliud h̄nciū q̄ sibi
 cōseruat oia illa q̄ sibi erāt
 d̄bita defūcto. vt. d. l. si. §. i
 cōputatōe q̄ nullo scō iustari-
 o extinguit p̄ aditōnē. l. si
 debitor. C. de pac. & l. si.
 ch̄. §. ad. ff. de solo. ei. si
 bitori. ff. de si. ius. cū. si. In
 cuius iustarij sōra sūt neces-
 saria i frascriptavz vt fiat co-
 rā iudice. ut. d. l. si. Itē regri-
 citatio creditorū legatario-
 rū saltē p̄ p̄conē et si nō cō-
 puerit d̄nt eorū loco adhibe-
 ri tres testes p̄rimoniū possi-
 dētēs i q̄ sit iustariū. Itē h̄s
 dz se i eo iustario subscribet
 vel si se scribere nesciat alius
 notar ius pro eo & sic erunt
 duo notarij & sex testes vt
 12 d. l. si. ¶ **S**ed circa pre-
 dicta queritur an fideicom-
 missarius vniuersalis teneat
 b facere iustariū b sic dc̄m

at h̄s nō cō-
 ficēs iustariū
 priuāt falcidia
 nō trebel. bar.
 et ange. i. l. pau-
 lus. ff. ad. l. fal-
 ci. loā. de imo.
 i. l. creditoriū.
 eo. si. Bar. in. l.
 referri. ff. de his
 q̄. vt. iud. bal. i
 l. fin. C. de iure
 delibe.

b et An fidel-
 commissarius
 v̄is tenetur fa-
 cere iustariū
 bal. in. l. cū se-
 cundum. C. de
 fideicom.

est de hēde p̄cipali dicit q̄ sic alioq̄n tenebit̄. i. solidū creditoribus & legatarijs sicut dcm̄ est de hēde nec ei. p̄lest inuētariū s̄m̄ p̄ hēde n̄i s̄ hoc beneficiū sibi cesserit q̄ facere p̄bit arg. l. si heres pecuniam. ff. ad treb. & determinat lac. de bel. in auc. de hered. & falcidia. §. si ve ro expressim. superius allegato.

S V M M A R I V M.

- 1 Institutus in re speciali an possit inuētare beneficium. l. si. C. de edicto diui adra. tollen.
 - 2 Beneficium de bo. si. an competet heredi succedenti ab intestato.
 - 3 Institutus in re certa quando habeat loco heredis & quando loco legatarij.
 - 4 Institutus in re certa nullo dato coherede vniuersali an non obstante prohibitione testatoris succedat in omnibus bonis.
 - 5 Filia instituta in re certa an non obstat prohibitione testatoris possit petere dotē maternam.
- 1 IN OMNIBVS** eius bonis. **¶** Quid autē dices si fuit institutus in speciali re pura domo vel fundo an hēbit seu inuētare poterit beneficium. d. l. si. C. de edicto di. adri. tol. aut nō hz aliū coheredē v̄lem. & tūc q̄ detracta rei mētionē p̄ v̄li reputat herede v̄. l. j. §. si ex fundo ff. de hē. insti. hēbit beneficium. d. l. si. C. de edicto di. adri. tol. aut habet aliū coheredē v̄lem. & tūc q̄ p̄ legatario reputat dicit dōc. q̄ nō hz beneficium illud beneficium. q̄ nec interdi. quorū bonorū dā. p̄ re singulari v̄. l. j. in si. ff. quorū bono. & no. in. d. l. si. **¶** Querit insup an heredi ab intestato succedenti cōpetat beneficium d. l. si. dñi doc. ibidē q̄ nō vt no. p̄ Cy. in. d. l. si. in ver. iiii. iuxta p̄missa q̄ritur & c. & rō est q̄ in tali possessōe iudex p̄cedit nō p̄ modū notoriū q̄ notoriū inducit p̄ exhibiti onē testamētū non aboliū nec cācellati. nō autē potest fieri notoriū p̄ id q̄ qs alleget verbotenus iudici re p̄ximiorē defuncto cū hoc sit factū & possēt iudex facillē errare vt no. in. l. si p̄ suo. **¶** Vt vterius p̄ meliori declaratione heredis instituit in re certa. q̄ro q̄ hēat loco heredis & q̄ nō. In quo articulo sic distinguit aut q̄ instituit in re certa nullo alio sibi dato v̄li coherede. & tūc hē loco v̄lis hēdis instituiti. q̄ rei exp̄ssio p̄ nulla est. v̄. d. §. si ex fundo. aut habet aliū v̄salē coheredem. & tūc hē loco legatarij. v̄. l. i. quotiens. C. de hē. insti. & ibi no. veruntū si hīc v̄lis coheres repudiet vel tpe testī mortuus fuerit habebit iste institutus in re certa quo ad ius accrescēdi loco v̄lis & veri hēdis secū dū Gui. de cu. v̄ no. p̄ eū in l. seruo. ff. de cōdi. insti. ar. in. l. ex militari. §. si. & l. miles. ff. de test. mil. quā op̄ sequit̄ bar. in. l. quoties. §. si duos. ff. de he. insti. & in. l. ex factō. c. i. **¶** Quid dices si testōr hēde insti-

tuto in re certa nullo dato coherede v̄li exp̄sse phibuerit ne ipsa insti. tō trahat ad alia bona. an ipse succedat in oib̄ bonis vel in re certa in qua est institutus. dicit bar. in. d. §. si duo q̄ tunc solū succedit in re illa & cessabit ius accrescēdi & cetera bona deueniēt ad succedētes ab intestato iure fideicō. ar. l. peto in prin. ver qd̄ ergo. ff. de leg. ij. cōiter doc. tenēt cōtrariū. quia testator non potest decedere pro parte testatus & pro parte intestatus. v̄. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. nec potest facere quin leges locū habeat in suo testō. i. nemo potest. ff. de leg. j. Nec ob. d. l. peto. q̄a loq̄tur q̄ cōtemplatione alterius coheredis facta fuerat illa p̄ticularis insti. taxatiue & limitatiue. merito ergo v̄t grauatū eidē partē reliquā restituere. qd̄ autē p̄ns loq̄tur q̄ a terius cōtēplatione nō fuerat facta particularis insti. Sic q̄ cōcludere licet q̄ p̄ticularis insti. in re certa nullus a terius cōtēplatione facta quo ad ius accrescēdi nullo alio sibi dato hēdis loco hē nec veniētibus ab intestato restituere tenet. **¶** Deinde circa hoc querō de quotidiana. q̄ ecce p̄r filiā suā instituit in certis sp̄tibus rebus iubēs eā stare dēre ipsi rebus tacitā & contētā. ita q̄ de bonis suis vltra nil petere possit. q̄rit an excludat a petitione dotis m̄ne v̄t q̄ sic. ar. in. l. g. volebat. ff. de hē. insti. & d. l. peto in prin. In cōtrarij dēt. bar. in. l. vt iurandū. §. si liberi in si. ff. de op̄. li. tali rōne bona dñi deducō ere alieno v̄. l. bonorū. & l. si ubi signatū §. bona. ff. de ver. sig. dos autē m̄na est eis alienū ar. i. l. p̄tor. §. emancipati. ff. de colla. bo. merito sequitur q̄ in. d. phibitione nō cōp̄hēdit cū nō sit de bonis. Aliud ergo ēt si testator dixisset nil petere possit in bonis vel super bonis meis & c. q̄a videret tunc se reuoluisse ad oē ius cōpetēs ipsi filie quacūq̄ occasione p̄ q̄ possēt aliqd̄ in ipsi bonis petere. arg. rē in bonis. ff. de ac. re. do. et. l. bonorum. §. in bonis cū si. ibi no. ff. de ver. sign. v̄ ide q̄ scripsi in precedenti libello. circa articulum dotis.

S V M M A R I V M.

- EXHIBET ET PRODUCIT** in forma publica. Hec duo sunt necessaria. s. q̄ productio fiat coram iudice & q̄ testa mētū sit in forma publica redactum vt per hoc fiat ip̄ si iudici notorium de iusticia ipsius heredis in finitū. v̄. d. l. si. Item & tertium v̄z q̄ confiet ipsum testōrē esse defunctū. vt supra dicit̄ est.
- 1 Qualis numerus testium requiratur in testamento.
 - 2 Testamentum militis quot testes requiratur.
 - 3 Testamentum pagani quot testes requiratur.
 - 4 Numerus testium sufficiens ad testandū in aliquo loco contra dispositionē iur. cōmū. an sit sufficiens ad deferendam hereditatem existentem.

tem in loco vbi seruat ius commune,
 5 Quid iuris in successione hereditatis defuncti
 in loco vbi est bona habet vbi primogeni-
 tus succedit cum etiam alia bona in alio loco
 habeat vbi seruat ius commune.

VALLATVM legitimo numero tes-
 1 tium. ¶ Sed qualis numerus testium exigitur in
 testis. Respondeo secundum qualitatem personarum ip-
 sorum testium. & heredum ipsorum institutorum
 ac varietate locorum. in quibus fieri contin-
 2 git testamentum. ¶ Vnde ad huius doctrinam
 debes scire quod aliqui pagani. Si sit miles, aut
 est in belli consuetudine & in acie & tunc numerus
 testium non requiritur, sed sufficit eius nuda
 voluntas, aut est sub tectorio, & tunc requiritur
 numerus duorum testium, vt hec habetur in l. mil-
 lites. C. de test. mi. & l. diuus. in prin. & l. lu-
 cius. ff. de test. mi. & l. insti. e. i. in prin. si vero
 sit in ciuitate domi sue tunc requiritur numerus
 septem testium sicut in pagano, vt l. pe. C. de tes-
 ta. mi. & l. insti. eo. §. j. Requiritur etiam quod si miles
 habet filium in potestate, quod ipsum instituat vel
 exheredet, alias testamentum nullum est. Atque
 in eo est hoc speciale quod si sciat se filium habere,
 & non instituat vbi ipsum tacite exheredare, si
 vero ignoret se filium habere tunc non instituen-
 do vbi preterire vt habetur in l. sicut certi iur-
 do. & in l. si cum vel in vtero. C. de testa. mi.
 Ita tamen presumpta exhereditatio forte hodie nil
 operaretur nisi haberet causam expressam &
 legitimam per ea que tradunt in §. aliud quoque
 capitulum in auct. vt cum de appellacione cog-
 3 no. & in auct. ex causa. C. de lib. pte. que iura
 locum habent in milite quod in pagano. ¶ Vbi
 autem paganus facit testamentum tunc attende
 aut est cecus carens luminibus, aut est viduus.
 Primo casu siue sit cecus natur aliter siue ac-
 cidentaliter dummodo accidens contingerit
 longo tempore ante testamentum tunc requiritur nu-
 merus octo testium & filij & notarij subscri-
 ptio cum quibusdam alijs solennitatibus vt habet
 in l. hac consultiissima. C. q. test. facc. pos. Si vero
 testator videat tunc aut facit testem in scri-
 ptis & magna requiritur solennitas vt numerus
 septem testium qui propria manu se testis subscri-
 bant & sigilla sua imprimant & testis se sub-
 scribat, quedam alia de quibus habetur in l. hac
 consultiissima. C. de test. & l. insti. eo. ti. in prin. Si
 autem faciat testem nuncupatiuum tunc consideran-
 da est qualitas loci conditi testamenti, aut. n. sit
 testamentum in rure & tunc si plures haberi
 non possunt sufficit numerus, v. testium vt in l. si. C.
 de testa. aut sit testem in ciuitate vel alibi vbi
 sit personarum copia, & tunc aut in eo insti-
 tuuntur solum filij testatoris & tunc sufficit
 numerus duorum testium etiam si essent mu-

lieres secundum gl. & bal. in l. hac consulti-
 sima. §. ex imperitico. C. de testa. cum auc. ibi
 posita aut in eo institutum soli extranei & tunc
 requiritur numerus septem testium, vt. l. hac con-
 sultiissima §. per nuncupationem. C. q. test. fa. pos.
 & l. insti. de test. in prin. nisi statuto vel consuetu-
 dine aliud caueat vt. l. si non spali. C. de test. re-
 quirere et aliquid quod testator filios quos in po-
 testate habet instituat vel exheredet alias eorum
 preteritio redderet testamentum nullum vt. l. i.
 j. ff. de iniur. rup. & irri. testa. & l. insti. de exhe-
 re. lib. in prin. & l. filius. & l. inter cetera. ff.
 de lib. & poh. Aut instituantur mixtim extrane-
 i cum filijs & tunc testium ad filios sufficit
 numerus duorum testium quo autem ad extraneos
 requiritur numerus vij. testium vnde sequitur quod
 aliqui testium quo ad filios valebit, & quo ad ex-
 traneos erit nullum, est tamen casus singularis
 vbi sufficit vnus testis v. q. testamentum sit
 in presentia principis vt in l. omnium. C. de tes-
 non tamen credere quod eius presentia supplet de-
 defectum preteritionis filij cum hoc non sit aliquo
 iure cautum ergo ad hunc casum non extenden-
 dum quia odiosum arg. in l. vero. §. de vi. ff.
 fo. ma. vide de his non per gl. insti. de test. §. fin.

4 ¶ Pro declaratione autem predictorum quero.
 ecce testator condidit testem in ciuitate Venetia
 rura vbi sufficit, nu. iij. testium bona autem hereditaria
 sunt in ciuitate Papije in qua originem, & do-
 micilium habuit ipse testator & secundum quod
 obseruatum est de nunc. venit heres scriptus eo-
 ra iudice Pa. exhibens testamentum nu. iij. tes-
 tium roboratum petens se mitti in possessionem
 hereditatis. & bonorum defuncti contra quem se
 opponit proximior agnatus defuncti ab inte-
 frato dicens testamentum nullum ob defectum
 testium & ob hoc hereditatem iure successionis
 ab intestato tanquam proximiori deuolutam que-
 ritur quid iuris in qua. q. doc. antiqui pariter
 & nouissimi multum dubitauerunt vt refert spe.
 in ti. de instru. ed. §. copendiose. ver. quod si de
 consuetudine, & cy. in l. j. C. de sum. tri. & si
 de catho. & ibi §. la. bu. & bar. finaliter & c.
 conclusiue secundum veriorum opinionem, tenendum est quod
 huius scriptus in huiusmodi testibus mittendus sit in pos-
 sessionem exclusio ab intestato veniente cuius il-
 la ratio potissima est quia quo ad valorem testium
 sufficit quod illa solennitas interuenierit que ob-
 seruatur in illo loco in quo perfectum est testium.
 vt. l. si. C. de test. & l. si non specialiter. C. eo. ti.
 facit l. milites. ff. de test. diuus in prin. & l. lu-
 cius. ff. de test. milli. et accedat. l. ij. cause. C. que
 admo. tes. ape. ideoque ipsius testi auctoritate
 facta additione per heredem scriptum ius vni-
 uersum in eum iuris dispositione transfunditur,
 nedum quod habuit defunctus in loco con-

FORMA LIB. Q. VO PETITVR HEREE TESTA.

ditu testi, vt. l. heres, et. l. omne ius, ff. de acqui. here, & l. nihil aliud, ff. de re, in, sed etiã oẽ & quodcunq; habuit vbiq; locorũ per quãdam consequẽtiã, arg. ad hoc in. l. j. ff. de auc, tu, & in sit, de legi, pfo, s. j. Melius tamen facit quod de actiõne seu obligatione q̄sta alicui i certo loco d̄r que potest inentari in quolibz loco, vt. l. i. ff. C. de lã, tem, p̄scri, Sicut et acta facta in vno loco faciunt fidẽ in alio, vt. l. his apud quẽ, C. d̄ edẽ, l. a, p̄cõsulibus, C. d̄ appel, & l. i. ff. C. de testi, et. l. ff. C. d̄ arb, sic et i quibz alio aq̄u, i quo dicemus atq̄dẽ locũ i quo ge- alius est vt. l. j. in sine, ff. de ven, insp, cũ si, quã s̄ntiam tenet cõiter omnes doc. ¶ Vtra q̄rit ad eius pleniorẽ doctrinã quid in hereditate de lata ab intestato, Ecce cõsuetudo ẽ in anglia q̄ primogenitus succedat defuncto, in ciuitate s̄t papie vnde mihi origo est succedunt oẽs filij equaliter ab intesta, contingit q̄ papie, mercator hñs bona in anglia & in Papiã, decessit in anglia Bt certe in hac, q̄ fuerunt et diuerse opi, vt infra precedentĩ & merito, dicunt, n. quidã cũ quibus est Gui, de cu, q̄ primogenitus in bonis anglis in solidum succedit, in Papien, sit cõis diuisio inter eos, arg. in. l. si pupillo, ff. de tu, & cu, da, ab his, nec iõ trahetur successio an glicana ad alia bona, vt i pxi, q. d̄ctum est, q̄a illa sola & localis consuetudo non est aliũ locũ extendenda ar, in. l. in certa forma, ff. de iure s̄i, & l. constitutionibus, ff. ad munici, quã opi, sequitur Cy, in. d. l. j. Alij dicunt quod d̄z attentionẽ locus in quo adita est hereditas per q̄ additionẽ quasi contrahit, vt. l. apud iul, in si, ff. ex q, ca, in pos, ea, s̄, heres in sit, de abli, ex qua si cõ, sicut inspicitur in contrahibus, l. si fundus, ff. de eui, ¶ Alij vt bar, in, d. l. j, conside rant formã cõsuetudinis seu statuti & eius ver ba, aut, n. verba statuti seu consuetudinis sunt in rẽ, vt puta q̄ bona decedens p̄ueniant in primogenitũ & tunc atq̄dẽ debet locus vel lo ci cõsuetudo vel statutũ in quo sunt bona here ditaria quia res ipse afficiunt tali iure cõsuetu dinario quod verum intellige, s̄ in rebus q̄ site sunt in ipso loco, ar, i. l. rescripto in si, ff. de mu ne, & hono, & l. an in totũ, C. de edi, pre, aut cõsuetudo vel statutũ loquitur i psona vt puta, Priõgenitus succedat & tũc aut defunctus non erat angliscus s̄ Papi, & tunc ipsum non ligat nec cõprehẽdit tale statutũ, quia dispositio rela ta ad psonas nõ porrigit ad forenses, ar, in. l. si, C. de testa, iuncta, l. conficiuntur, s̄, j. ff. de iure co, & quod no, p Bar, in, d. l. j, aut erat angli-

cus, & tunc priõgenitus preferendus est oĩbus alijs in bonis anglicanis, in ceteris aut cõmu niter succedunt, & ita loquitur opi, doc, secũdũ eũ, ego autẽ crederẽ in hoc vltimo casu primo genitũ in quibuscunq; bonis pref. rendũ, nam cum eius persona sit in hoc habilitata per. l. municipalem dicam eam suam effectum porri gere per quandam consequentiã ad q̄cunq; lo ca, ar, eorum que dicta sunt in p̄xima q̄õne,

S V M M A R I V M.

- 1 Institutus in codicillis an habeat beneficium, d. l. i.
- 2 Testamentum an reddatur suspectum si vna tota oratio in eo reperitur rasa deinde est emendata.
- 3 Rasure in litera vel syllaba an reddat testamẽtum suspectum.
- 4 Testamentum superlineatum, an reddatur sus pectum.
- 5 Prothocollum testamẽti interlineatum an red dat testamentum suspectum.

NON ABOLITVM nec cancella-

tum, ¶ Quid autẽ si fuerit institutus in codi- cillis an habeat beneficium, d. l. i. dñt ibi doc, q̄ nõ, q̄a talis d̄ succedere ab intesta, vt. l. cõ ficiant in prin, ff. de iure co, & hereditas ab in testa, non dat vt supra dicim est, quam opi, con firmat gl. i. l. si sup verbo ex more, C. de codi, pponit autẽ testm non abolitũ, q̄a in pria sul figura debet esse sine aliqua suspitione vel alio visibili vitio, Si vero opponeret vitium inuisi- bile puta q̄a falsum vel inofficiosum, aut nul- lũ nõ haberet impedire missionẽ vt. l. i. C. de edi, di, adri, nisi opponens p̄bare vellet tale vi tium in cõtinenti secũdũ do, & gl. ibi posita, d̄z in diligenter aduertet opponẽs et allegãs hmõĩ vitium nam si succumberet p̄deret legatũ vt. l. i. papi, s̄, meminisse, ff. de inoff, test, & l. polla, et l. alia, C. de his q̄ vt indig, et no, p gl. i. l. i. l. i. ex tate in prin, ff. de exce, re, iudi, ¶ Circa pre- missorum declarationem q̄ro ecce q̄ vna tota oratio reperit rasa deinde est emẽdata an tes tamentum reddat suspectum d̄stingue secũdũ doc, aut est certũ q̄ emẽdatio est facta manu eiusdẽ notarij, vt q̄a ipse no, hoc p̄testatus est in sua subscri, aut est certũ q̄ est facta manu alterius aut est dubiũ, primo casu dñt qdã q̄ testm non reddit suspectũ, alij vero quos sequi tur Cy, dñt cõtra, vt no, p eũ in. l. si, pal, arg, ad hoc in. l. i. i. ub, C. de pb, & in. s̄, j, in auc, de si, in sit, secũdo aut casu repellit testamentum veluti suspectũ, ar, in. c. licet, s̄, v. extra de cri, fal, Tertio aut casu, subdistinguit secũdũ quos- dam aut est rasure in dictione aut i lra vel syl laba, si qui dẽ sit in dictione et tũc suspectum red ditur testamentum, vt. l. i. j, & fin, de edi, diul,

3 ad r. tol. et + Si vero sit in ista vel syllaba. tunc aut illa ratura alterat sensum vel dispositionem inducit circa dispositionem intellectum. & tunc suspensum facit testum ar. in. c. si. extra. de cri. fal. Aut non alterat sensum. & tunc non reddit suspectum ar. in. c. ex istis extra de si. instr. & facti q. no.

4 in. c. iter dilectos extra. de. ti. et + Quid aut dices si testum sit suplineatum. hinc interlinea & linea aliquid super additum an erit suspectum. dicitur quod est distinctum quod est eo modo supra. Alij dicitur simpliciter reddi suspectum per textum. i. c. de. ve. extra de reli. do. & q. no. spe. in. ti. de instr. edi. s. post. ver. i. t. ex epist. q. est vituperat. et + Rursum dicitur quod si per collum testis sit interlineatum non quod supra an pro vitium protocolli impediat missio testis inde exacti non interlinea nec cancellata. v. q. sic. q. protocolli est scriptura & mixta ad quem hinc recurrit ubi quod auct. de si. instr. s. j. facit quod non. p. gl. c. morie et ibi per archi. & ix. di. c. noll. ff. & quod non. p. Bur. in. l. sempronius ff. de le. ij. In opposito facit q. lex sola considerat formam testis q. in iudicio. p. ductur de protocollo autem nihil disponitur ergo & c. v. l. si vero. s. de viro. ff. solut. mar.

S V M M A R I V M.

- 1 Hereditate facente quid agendum.
- 2 Reus contentus possidens hereditatem si dicat se eam possidere ex alio testamento quid agendum.
- 3 Quando reperuntur duo testis facti eodem tempore quid iuris.
- 4 Fideicommissarius vniuersalis an sit legitimus contradictor.

INIVSTE OCCUPAVIT.

- 1 + Aduerte q. si hereditas esset vacans & a nemine occupata non esset vitium hoc remedium in tētare. sed dēret hīs scriptis sua p. p. ritate aucto ritate ipsam hēditatē ingredi & apphēdere. vt no. Inn. in. c. cū in officijs. extra de test. supra dixi in gl. iij. & si ista bona in quibus petit heredi missio essent occupata in vtra testōris cessaret et remediū. d. l. si. vt hē & no. in. d. l. fin. & maxime si hēret titulū a defuncto. vt ibi nor.
- 2 + Quid aut dices si hic pascualinus cōuētus opponat & dicat se herede institutū in alio testō et iudē testōris. an p. hoc impediret missio postulata. dicit gl. & do. q. sic in palle. l. fin. & erit isto casu iudex contradictor. & iudex cognosceret prius & terminabit sup vtroq. testō. sic tū q. posterius p. fērat priori. vt in. s. post. rite. insti. q. mo. testa. instr. nisi fortasse pcedēs esset derogatū. p. subsequens v. l. si quis i
- 3 prin. testi. ff. de le. iij. et + Verū p. huius clariori & pleniori doctrina sciendū est q. aliqui pducunt duo testamēta facta eadem die & hōra & equaliter solennia in quibus sunt here-

des diuersi scripti. nec appet q. prius & quod posterius sit cōditū. Aliq. pducunt duo testamēta. quorū vnū est altero posterius. Prius casu l. q. sit antiqua & sabatina. de qua p. glo. & Cy. i. l. j. c. deedi. di. adri. tol. & in. l. iij. c. de codi. & p. gl. Dy. & bar. m. l. j. s. j. ff. de bo. pos. secundū tū. Aut secundū eos cōclūsiue tenendū est q. melior est condō possidē. q. pet. q. r. l. in pl. cā. & c. v. l. si ob turpē. cū ibi no. ff. de cōd. ob tur. ca. facit s. cōmodū. in ista. de interd. Et si fortasse tercia psona possideret & agerēt ambo cōtra eā tunc p. concurrerēt sum se inuicē impedirent. tum q. scribere sunt si bi inuicē contrarie. vt in. l. scripture diuersē. C. de si. instr. & l. optimā et quod ibi no. C. de cōtrahē. & cō. stip. tum q. dubitat de iuribus vtriusq. testi. vt in. l. sed si de sua ver. cum aut ff. de acq. h. r. q. p. batio deficit super iure alterius. vt in. l. duo sunt ticij. ff. de te. tu. In secūdo aut casu cū duo pducunt testamēta quorū vnū est altero posterius. subdistingue. aut vtrūq. est validū & solenni oī iure cōi q. spāli. aut vtrūq. est invalidū oī iure. aut unum est validū de iur. cōi. & aliud de iure spāli. aut vnū est tū validum de iure cōi vel spāli & aliud ē oī iure inuālidum. aut vtrūq. est validū de iure spāli tū & inuālidum de iur. cōi. Prius casu subdistingue aut prius testū ē derogatoriū se cōdi ex testōris dispo. & tunc primū pferēt scdō exp. pte peniteat testōre de prio & ipsū spāliet reuocet seu caset hoc mō. v. l. si dicat reuocō tale testū p. me factū scriptū p. tale notariū v. l. si dicat casu irritō ac reuocō oē aliud testū et si i eo sint posita aliq. vba derogatoria sub quocūq. vborum cōceptione. vt plene tradit p. Bar. & doc. i. d. l. si q. i per. testi. ff. de le. iij. & l. si mihi et tibi. s. i. legatis. ff. de leg. j. et idē dic p. oīa si sit derogatoriū p. l. auctē. ut i auct. hoc. iter liberos. C. de test. Si vō primū siue ex secūdo possit adiri hēditas de iure ciuili siue de iure ptorio tū l. 3 eo casu quo possit adiri de iure ptorio tū quā dicit cōtrariū et malep. tex. i. l. si duobus. s. l. pus. ff. de cōtrata. & ibi plene no. p. bar. et ē tāq. per. gli. et doc. i. l. cū i. ij. ff. de inju. rup. & irri. tes. & l. si quis cū. ff. v. l. & pup. & facti. d. s. postertore i. l. q. mo. test. instr. & l. si q. s. priore. ff. ad treb. Secūdo casu principalī eū vtrūq. est inuālidū oī iur. tunc frustra dicit de effectu vtriusq. q. non erit nulli sunt operationes. vt. l. eius q. i. p. uincit ff. si cer. pe. Tertio casu principalī qū vnū est validū iure cōi & aliud validū iure spāli. debet temporis ordinationem obseruari ideoq. per secundū tollit primū. vt. l. militis. s. milita. ff. de test. mili. iuncta. l. ij. ff. de in iur. rup. et irri. te. et. d. s. si prius. nisi prius hēret clausulā

FORMA LIBEL. QVO PETI. HERE. EXTSTA.

¶ Not. qd pro
bas d3 hrs vt i
possessionem
mittatur.

a ¶ Mors te-
stōris quō pro-
bas. vide bart.
i. l. q̄tēs. C. de
nauf. li. i. b. f.
i. l. fi. C. de edi-
di. adr. tol. bal.
i. l. 3. C. de pro-
ba. spe. ti. de p-
bz. i. §. i. i. ver.
ve. gl. i. c. qm̄
frequentē i. §.
porro. vt lit. nō
cōt. lāphrā. i re-
pe. c. qm̄ cōtra
falsam de pb.
lo. an. in addi.
spe. titu. de no-
torio criē i. §.
fama.

derogatoriā secundi vt supe-
rius dictū est. Quarto casu
cum vnū est inualidū om-
ni iure & aliud validum ali-
quo iure & tunc aut prece-
dit inualidum sc̄m validū
& tunc preferitur secundum
arg. d. §. posteriore cum sim.
aut econtra p̄cedit validum
& sequitur inualidum et tūc
aut contra secundum inuali-
dum processit testator ad a-
ctum verbi tantu m sine ali-
qua h̄dis institutione dicen-
do volo q̄ tale meum testa-
mentum valeat. tūc per tale
secundum non tollitur pri-
mum. vt in §. ex eo. & ibi
no. in fi. qui. mo. etiam si te-
stator alia verba coram se-
ptem testibus contulisset se-
cundum bar. vt per eum no.
& h̄ in. l. si iure. ff. de leg. 3.
nisi post huiusmodi inuali-
dam dispositionem testator
perseuerauerit in ea spacio
decēnij quo casu tollitur pri-
mum testamentū vt h̄ in. l.
sancimus. C. d. test. aut testa.
processit ad actum facti sine
aliqua h̄dis institutione pu-
ta cancellando vel laceran-
do primum testamentum &
tunc per hunc actum seu vo-
luntatem tollitur p̄cedens te-
stamentum. vt plene nota.
in. l. nostrā. & l. hac consul-
tissima §. si quis. C. de test.
Aut in secundo minus solē-
nis procedit ad actum cōmu-
nis institutionis h̄dis. & tūc
aut illud secundum reddetur
minus solēne ex viro p̄teri-
tōis. aut ex v̄tō aliterius de-
ficiētis solēnitatis. puta nu-
meri testium. In primo casu
dic̄ gl. q̄ per secundum nō
tollitur primum. vt in. l. si si-
lius qui in potestate de li. &
posth. quod etiā sequitur ibi
bar. & alij doc. in. l. cum in
ff. de insul. rup. & irri. testa.
& l. si quis eum in sin. ff. de
vul. & pu. que op̄i. procedit
q̄ in secundo testō sunt ex
tranei iūritu secus q̄ veni-

entes ab intesta. per. l. si duobus. §. si prius. ff.
de contrata. Secundo aut casu dic̄ aut secundū
est minus solēne de iure specialī. quia in eo
sunt instituti venientes ab intestato & tunc p̄
secundum tollitur primum. vt. l. hac consulti-
sima. §. si quis autem. & ibi plene no. C. de testi.
Aut est minus solēne omni iure & tunc per se-
cundum non tollitur primum vt. d. §. ex eo. &
d. §. si quis autem. Tertio casu principali quā-
do vt unq̄ est validum de iure sp̄ali tunc sub
distingue. aut vt unq̄ est validum iure & pri-
uilegio militari & tunc per secundum tollitur
primum. vt. d. l. 2. ff. de insul. rup. & irri. testi. n̄
si primum h̄ret clausulam derogatoriā. ar. d.
l. si quis in prin. testi. cum si. aut vt unq̄ est va-
lidum priuilegio filiali & tunc per secundum
non tollitur primum nisi in secundo fiat specia-
lis reuocatio primi. vt. d. auc. hoc iter liberos.
4 de testi. ¶ Sed an fidei cōmissarius v̄lis sit le-
gitimus contradic̄tor distingue secundum glo.
& doc. in. d. l. sin. aut. n. possidet & de iure suo
vult statim probare & tunc est legitimus con-
tradic̄tor & impedit missionē. aut non possidet.
& tunc non est legitimus contradic̄tor. Sequitur.

S V M M A R I V M.

- 1 Heres ad obtinendam missionem que debeat probare.
 - 2 Qualiter probetur de morte testatoris.
 - 3 In rebus possessis a defuncto vt alienis an fiet missio.
 - 4 Bona apud debitorem deposita tamen non ad uocantur per hypothecariam.
- POSSIDEBAT** & ante & post pro-
suis & tāquam sua. ¶ Aduerte quod hrs vt ob-
tineat missionem tria probare tenetur. Priō q̄
testamentum sit solēne. Secundo q̄ res in qui-
bus petitur missio fuerint in bonis defuncti tē-
pore eius mortis. Sicq̄ practica erit cum ste-
ri queritur missio per heredem scriptum q̄ bo-
na singulr describantur in libello seu requisitio-
nes & probetur tēpore mortis defuncti fuisse
in eius bonis per quod patet d̄tia inter peti-
tionem h̄ditatis & hanc missionem vt no. in.
d. l. si. Tertio probat̄ tenet q̄ testator sit mor-
tuus. ¶ Quis. n. appareat testm̄ non ideo presumi-
tur cū esse mortuum quia quilibet p̄sumit v̄
uere vsq̄ ad. c. annos. l. si. C. de fa. san. ec. & n̄.
an v̄sufuctus. ff. de v̄suf. & sic non possit ad̄
re h̄ditatē. vt. l. neminem. & l. hrs institutus.
ff. de acqui. he. cū viuentis non sit h̄ditas. vt.
l. i. ff. de here. vel ac. ven. & l. 2. §. interduz
ff. de vul. & pup. ¶ Sed quātr probabitur de
morte testatoris a dic̄ q̄ per famā vel p̄sum-
ptionem vel vnū testem. vt no. per gl. i. l. 2. §.
si dubitetur. ff. quēmo. te. ape. & l. si quidē. C.
so. ma. & ibi plene per C. y. & per bar. in. l. ge-

nero in fin. ff. de his qui no. inf. d. §. si dubites.
 3. **¶** Quid igitur dices si defunctus possidebat aliqua bona non pro suo sed alieno vt quia res erant sibi comodate vel apud eū deposite, an in eis fiet hec missio dicit gl. q. sic in prealle. l. si. & bene secundum doc. & in hoc conuenit cum petitione hēditatis, vt. l. non tantū i prin. ff. de peti. here. **¶** Hic moueo tale dubiū quare per hypothecariam non aduocatur talia bona debitori comodata vel apud eum deposite sicut per petitionem hēditatis & per hoc remedium possessorum cum per hypothecariā sola possessio aduocatur. vt. l. cum venditor. in prin. ff. de eui. pōi dicit q. in hypothecaria regitur q. ius constituatur in re per debitorem. C. si alii. res pig. da. sit. l. i. cum seq. quod ius nō potest constitui nisi ab eo qui dominus sit vel quasi sed hoc non est necesse constitui in here de. cogitabitis.

Q. VARE cum predicta vera sint. Pro declaratione huius conclusionis libelli reuoca in dubium an in hac missione obtinenda sit necessarius libellus, dicit quidam quos refert Cy. in d. l. si. q. sic. & citari dicit hi quorum interest & si non comparuerint procedetur super eodē libello alia mutatione non facta ar. in auc. siue oēs. C. si vt se ab here. absti. & l. i. C. qui. vt. uo. Alij dicunt quos sequitur idem Cy. q. in aditione iudicis non est necessarius libellus nisi postq. apparuerit contradicor. vnde practica se cundum oēs tales erit quod hēs scriptus corā iudice pter suum testamentum non abolitum & c. apud acta absq. alia solēnitate faciūt scribi quomodo petit se mitti in possessionem talis bonorum virtute talis testi. iudex aut hoc casu & audito faciet citari illos quorum interest ar. in. l. hoc autem. §. i. ff. ex q. ca. in pos. ea. & eis comparantibus tunc offertur libellus nominatim contra eos si fuerit legitimi contradictores & procedetur ordine iuris obseruato, quia secundum regulam iuris siue agitur aliqua actioe siue officio iud. temp. libellus offerendus est si contradicor. appareat vt habetur & no. in. l. i. §. dicit. ff. quis or. in bon. pos. ser. vbi autem nullus apparuerit iudex interlocutorie pronunciat ipsum heredem in possessionē mittendum. & sic habes not. q. snia interlocutoria vel diffinitiuā debet pcedere hanc missionem vel executionem & hec opi. est i n vsu. Alij tamen voluerunt dicere & male nullos esse citandos si tamen aliquis contradiceret tunc audientis esset ar. in. l. 2. vel. 3. §. si causa. & l. seruus ff. de bo. pos. Ad vnū in attende q. a sententia lata super hac missione siue fuerit interlocutoria siue diffinitiuā nō p̄ appellari. vt. l. i. C. si. de momē. pos. & l. i. g. g. C. quorum ap. nō reci.

Q. V A T E N V S ex officio vestro. Hic queritur quis si iudex competens huius missionis quouis modo in ea pcedatur. vbi est aduertendū q. longa super hoc est dubitatio vt refert Cy. in. l. si. in concludendo pōt iudicis cōpetētia tripliciter considerari. vno quidē modo inspecta natura ipsius cause. alio mō attenda qualitate rei petite. tertio modo ipsius rei & actoris psonarum inspecta qualitate. Primo mō attendendū distinguentū est. aut queritur de ipsa rei missione & tunc iudex cōpetēs est ille qui habet merum & mixtū imperium. ita intelligatur gl. illa in. d. l. si. aut queritur de pronunciatione demittendo & tunc quilibet iudex etiā inferior est iudex cōpetens. vt. l. cognitio. §. vt honorum ff. de offici. cui materia. est iuris. Secundo casu principali cum attenditur rei qualitas dicit idem nam quilibet iudex ordinarius est iudex cōpetēs huius missionis. maxie in casu iuris ditione est res seu hēditas sita. vt. l. 2. ff. quem. admo. testa. aper. & l. si. C. de edf. diui. adri. tol. **¶** Et pronunciatio super missione si fortasse aliqua res posita in alterius iurisdictione ille talis iudex in cuius territorio illa res sita fuerit ad literas primi iudicis faciet talē missionē in illa ar. in. l. cum vnus. §. i. ff. de bo. auc. iu. pos. & no. i. l. a diuo pio. i prin. & §. i. de re iud. ad quod faciūt no. p. bar. l. i. C. de sum. tri. & si. cath. in. q. q. incipit s. dubitat vtrū testm & c. tertio vero cum consideramus qualitatē personarum tam rei q. actoris. tunc distinguū debet aut agitur contra certam personam vt hic & tunc iudex competēs est iudex rei conueni vt in. l. iuris ordinē. C. om. iu. aut agitur contra certā psonā cū nullus appareat contradicor. & tunc iudex competens est ille vbi hereditas iacet arg. d. l. cum vnus in. §. i. nā actioes seu conditiones ex. l. p̄tatem suam vbiq. exercent. vt. l. si. C. de lon. tempo. prescrip. Scquitur in litera.

P E R V E S T R A M diffinitiuam sententiam. Petitur autem hic per sententiam declarari super hac missione quia vt supra dictum est sententia requiritur super ea vel diffinitiuā si contradicor. appareat vel interlocutoria si nullus contradicit. vt no. Cy. in. d. l. si. **¶** An aut talis snia possit appellari dixi supra q. nō per. l. quifquis. C. quorum ap. non reci. & l. i. C. si de mo. pos. fu. ap. & terigi plenius supra i. ti. de ap. que interpo. ab interic. Poterit tamen in integ resti. peti ex causa iusta. vt determinat Iaco. butr. in. l. fal. sam. C. si ex fal. instru. facit quod not. in. l. cum se. C. si aduer. rem iud. Sequitur in litera.

S V M M A R I V M.

1. Missus semel in possessionem hereditatis cu

FORMA LIBEL. QVO PETI. HERES. EX TESTA.

- gens ab ipsa iterum benefici. d. l. si. possit petere missionem.
- 2 Heres scriptus existens in possessione hereditatis petens se tueri per benefici. dicte. l. si. an audiatur.
 - 3 Secura missione contra filium testatoris si dicat postea testamentum patris inofficiosum an obeat ex cep. rei iudi.
 - 4 Filius acceptans patris legatum an possit dicere testamentum patris nullum, quia non est in eo institutus.
 - 5 Testamentum quando dicatur nullum ratione preteritionis.
 - 6 Filius descendens per lineam femininam an possit dicere testamentum avi materni nullum.
 - 7 Annullato testamento cogitur heres scriptus restituere hereditatem heredi legitimo.
 - 8 Filius institutus in bonis alienis, & extraneus in proprijs an possit annullare testamentum patris.
 - 9 Stante statuto quod filia dotata non succedat quousque filius masculus vixerit an preterita filia & instituta filio testamentum possit dici nullum.
 - 10 Filio preterito & mortuo antequam impugnatum testamentum patris an testamentum confirmetur vel nullum remaneat.
 - 11 Posthumo preterito quid iuris.
 - 12 Favorabilior est causa succedentium ab intestato quam extraneorum.
 - 13 Testamentum ex defectu solemnitatis probatorie an confirmetur filij voluntate tacita vel expressa.
 - 14 Fratre instituto cum extraneo dicente testamentum patris nullum quia fratrem preterijt & fratre preterito decedente an extraneus succedat cum filio instituto.
 - 15 Si testamentum dicitur nullum ratione preteritionis an legata ex eo debeantur.
 - 16 Quantum duret usus impugnandi testamentum.
 - 17 Que sit legitima filiorum.
 - 18 Legitima filij an possit auferri per statutum.
 - 19 Querela inofficiosi cui competat.

& nota. per Cyn. & glos. in l. i. C. famil. her.

2 ¶ Deinde queritur quid si heres scriptus sit in possessione hereditatis, rimens tamen futuram litem, petit a iudice per beneficium, d. l. si. se tueri in dicta possessione, quero an sit audien- dus docto, in dicta. l. si. dicunt quod non, quia istud beneficium est adipsicende possessionis non tuende, vt dicta. l. si. verumtamen secundum Iacob. but. in dicta. l. si. si nota esset litem vel questio contra ipsum heredem possessorem per aduersarium petentem ipsam possessionem declarari nullam & reuocari debere posset heres scriptus per modum replicationis allegare ipsam esse aliquam & petere in quantum appareret nullam ipsam per iudicem confirmari & sic patet quod quedam consequi possunt per modum excipiendi que non per modum agendi. ¶ Rursum queritur ecce lata sententia super missione ista contra filium testatoris & facta & secuta reali bonorum apprehensione per scriptum heredem agit filius testatoris contra heredem scriptum dicendo testamentum nullum vel inofficiosum & vendicat hereditatem, queritur an sibi obstat exceptio rei iudi. dic quod non, arg. l. & in eadem. §. si. ff. de exceptio. rei iudic. quia nihil commune habet exceptio cum possessione vt. l. naturaliter. §. nihil. ff. de acquirenda possessione, ad quod facit, l. si. de proprietate. C. si a non comp. iu. & hanc partem sequitur glos. magna in fin. posita in dicta. l. si. ¶ Et sed pone quod testator legauit. c. filio in testamento in quo alius est institutus & acceptauit legatum. deinde vult dicere testamentum nullum vel inofficiosum queritur an possit, dic quod non, quia petendo & agnoscendo legatum videtur approbare testamentum. vt. l. non tantum. §. si. a. & l. si ex duobus. ff. de bon. posse. l. con- tratab. facti. l. parentibus. in fin. C. de inoffi. testamen. & ff. de inofficioso testamen. l. si pars. in fine. & l. peti. & l. post legatum. in princip. ff. de his qui. vt. ind. Sed econtra si filius primo dicat testamentum nullum ex defectu solemnitatis & succumbat non repellitur a legato, secus autem si dicat ipsum testamentum falsum, vel inofficiosum, quia sic cumbens perdit legatum & sic applicatur, vt. l. papinianus. §. meminisse. ff. de inoffi. testamen. l. alia causa. & ibi plene per Cynum. C. de his qui. vt. ind. §. & l. post legatum. §. primo cum simi. cuius ratio est, quia non dicitur quis premium consequi ex eo quod nixus est impugnare. vt in capitulo cum olim. & ibi nota. extra de cens. & in capitulo ex eod. & ibi per Dyn. de re. iur. libro sexto. ¶ Nunc reuocari potest in dubium quando dicatur testamen-

AC ETIAM REALITER ET

- 1 aequaliter mitratis. ¶ Sed quid dices si semel inductus fuit in possessionem posteaque cecidit ab ipsa possessione an poterit iterato petere se iusti a iudice in eadem possessionem beneficio. d. l. si. dicunt doct. quod non, vt no. Cyn. in. d. l. si. quia hoc beneficium non potest nisi semel intentari. ar. in. l. quod si i diem. in prin. ff. de peti. here. sicut nec actio fami. hercis. vt. l. si filia. §. familie. ff. fami. hercis. licet petitio hereditatis sepius intentari possit. vt. l. licet. ff. de peti. here.

¶ tum a esse nullū rōne p̄teritōnis & h̄r dic q̄
 q̄n filius vel aliū descendens testōris in ipsius
 p̄tate cōstitutus nō fuit institutus vel legitime
 ex h̄r datus q̄ tunc dicitur preteritus, vt. l. i. ff.
 de in iu. rup. & irri. test. et. l. gallus. in prin. ff. de
 libe. & post. Et hoc h̄z locū ē in filio legiti
 m̄ p̄terito, vt. l. certū. ff. de in iu. ru. & irri. test.
 & de iure for. ū. s̄z de iure. C. tali filio hodie aliter
 distinguit. vt h̄r in l. cū adopiūus. C. de adop.
 ¶ & in iū. eo. ti. s̄. 2. ¶ Sed q̄d si filius filie qui
 non est in aui maternā potestate vel alius descē
 dēs per lineam femininā fuerit ab ipso aui
 preteritus an poterit dicere testamentum nul
 lum. dic q̄ sic olim sed non per querelā impu
 gnare poterit testamentum vt traditur in s̄. ma
 ter. instit. de exhere. hodie vero distinguitur
 aut est p̄teritus ex cā legiti. & exp̄sā & lo
 cum h̄z ius antiquū. vt in. d. s̄. m̄r. aut nulla
 cā est exp̄sā & tunc poterit dicef test m̄ nullū
 sicut gliber ex n̄s i p̄tate. q̄a hodie exp̄sio cāe
 est magis de substantia p̄teritōnis & ex h̄r da
 tionis i oībus descendētibz p̄ q̄cunq̄ lineā
 q̄ patria p̄tās sc̄dm bar. & doc. vt no. in auc.
 ex cā. C. de lib. prete. & ideo de iure nouo p̄t
 emancipatus p̄teritus sine cā dicere ipsum tes
 tamentū nullū. vt deter. gl. insti. de exhe. lib. i
 prin. & l. maximum vsq̄ m. C. de libe. prete.
 & eodem modo filius preteritus a matre sine
 certa cā p̄t hodie dicere eius testm̄ nullū. vt.
 d. s̄. mater. & per bar. in. l. si mater in prin. ff.
 ¶ de v. l. & pup. ¶ Quous autē modo fuerit testm̄
 rupium vel annullatum cogitur heres scriptus
 in eo restituere ipsam hereditatem ipsi heredi
 legitimo ad quem delata est hereditas ab inte
 stato. vt. l. cum emancipatus. in prin. ff. de con
 trata. cum si. ibi no. vt h̄r in. d. auc. ex causa. et
 in cor. vnde sum. ¶ ¶ Quid autē dices de. q̄ q̄
 ego vidi ecce q̄ pater vel mater instituit filiū
 in bonis alienis & extraneum instituit in pro
 priis. an hic filius poterit facere testamentum
 nullū. dic q̄ sic. quia nemini licet in rebus alie
 nis facere quēq̄ sibi heredem. vt no. in auc. in
 gressi. C. de sa. san. eccle. licet possit facere lega
 tarium. vt in. l. cum alienā. C. de leg. et. i. s̄.
 non solum. in. eo. tit. ergo d̄r filius preteritus.
 pro hoc faciunt oīa iura de filij institutione lo
 quuntia que se referūt ad bona propria patris
 vel matris. vt. l. in suis. ff. de lib. & posth. & l. i.
 maximum vsq̄ m. C. de lib. prete. & nota. in. d.
 auc. ex cā & in cor. vnde sum. Ad hoc facit
 q̄ pater teneur de propriis bonis & non de
 alienis relinquere filio legitimam alioquin po
 test filius impugnare testm̄ tamq̄ i officiosum.
 vt. l. omnimodo. et. l. sancimus. C. de inofficio.
 ¶ testa. & l. papinianus. s̄. q̄m. ff. eodem. ¶ Sed
 circa hoc queritur pone q̄ statuo ciuitatis ca

ueatur q̄ femina dotata nō
 succedat in hereditate p̄na
 quousq̄ superuixerit filius
 masculus & p̄ fecerit testm̄
 in quo filiū masculum h̄r dē
 instituerit & filiam p̄terie
 rit an testamentum erit nul
 lum. videtur q̄ sic per. l. ma
 ximū vsq̄ m. C. de lib. pre
 te. In contrariū determinat
 bar. in. l. s̄. s̄. i. ff. ad ter. ista
 rōne quia ille demum filius
 rūpit testm̄ rōne p̄teritōis q̄
 p̄t succedf ab intestato. & n̄
 alr. vt. d. l. i. s̄. pe. ff. de cōratab. sed hec femina
 excludit a successione extantibus masculis q̄
 statutum. ergo liquet ipsam ratione preteritō
 nis eius non posse infringere testamentum sed
 stabit in p̄ndenti secundum eū donec filius in
 stitutus superuixerit. eo autem mortuo post a
 ditam hereditatem patris nullis ex eo supersti
 tibus liberis poterit ipsa mulier vendicare he
 reditatem patris secundū eū. aliter autē esset si
 statutum absolute diceret q̄ femina non succedat
 extantibus masculis. q̄a tunc repelleret a
 successione p̄na tā viuo q̄ mortuo eius fratre
 masculino. Sicq̄ p̄ longa est d̄ria an statutū
 loquat̄ sub hac cōdiōne vsq̄ vel donec vixerit
 masculus & similia An simpliciter dicat se
 mine nō succedat & c. dic vt ibi p̄ cū. Ex p̄mis
 sitis p̄z q̄ in ciuitate Papie i qua viget illud sta
 tutum quo disponitur q̄ extantibus agnatis
 vsque ad quintum gradum inclusiue non ad
 mittantur cognati ad successione defuncti est
 necesse testatoribus etiam descendentes ex li
 nea seu per lineam feminam instituere vel ex
 heredare. ¶ ¶ Vterius queritur ecce q̄ filius
 fuit preteritus & antequam impugnetur tes
 tamentum mortuus est. queritur an testamentū
 confirmetur vel nullum remaneat. ¶ ¶ Vbi no
 tandum q̄ varie circa hoc sunt opi. do. vt ple
 ne no. i. l. filio preterito. ff. de in iu. ro. testa.
 & per Cy. & alios in. l. 2. C. de posthu. here.
 instit. attamen cōclusiue sic distingue. aut fuit
 preteritus filius natus vt posthumus natus
 rurus. Primo casu aut mortuū ipse filius in vita
 testatoris. aut post eius mortem. Siquidem mo
 ritur testatore viuente tunc distingue. aut e
 rant in ipso testamento instituti extranei qui a
 lias non erant ab intestato successuri. & tunc
 testamentum rumpitur & nullum remanet nec
 filij morte confirmatur vt. l. si filius qui in p̄t
 te. ff. de libe. & posthu. q̄ lex debet sic intelligi
 facit insti. de exhe. lib. i. prin. & ibi no. Aut
 i testō erāt instituti venientes ab intest. et tūc mor
 te filij confirmatur testm̄. vt. l. posthumus ver.

idem circa. ff. de iustulo rup. & iri. testa. Si vero filius moritur post mortem testatoris tunc secundum verum in opi. l. 3. aliqui aliter sentiant dicunt quod aut loquitur de rigore & nullo modo confirmatur. sic intelligatur. l. 2. C. de post. he. in. si. aut loquimur de equitate & tunc confirmatur siue in eo sint instituti extranei siue venientes ab intestato. & si ipse filius expresse approbet testamentum siue taceat. d. l. filio preterito que sic est intelligenda. que quidem equitas cum sit scripta in iure preferitur rigori. vt. d. l. 1. C. de leg. & l. placuit. C. de iudi. **¶** Secundo autem principali casu quando posthumus fuit preteritus tunc distinguitur vt supra nam aut posthumus decedit in vita testatoris aut post eius mortem. Si in vita tunc siue sint instituti extranei siue venientes ab intestato. testamentum confirmatur equitate preterita non ciuili. vt. d. l. posthumus in prin. 1. respon. & quo ad hoc differit posthumus a iis nato filio. nam vt dictum est in filio iam nato fit differentia inter personas institutas vt dictum est. huius autem differentie ratio potest esse quia testamentum in quo posthumus est preteritus est aliquod a sui principio sed ipsius posthumus natiuitate rumpitur. vt. d. l. 2. illud autem testamentum in quo iam natus est preteritus est a sui principio nullum in l. 1. ff. de in. rup. & iri. testa. vnde quod ab initio fuit aliquod facilius vires reasumit quam quod fuit nullum. ar. in. l. testamentum & quod ibi no. ff. de test. in. l. 3. in si. ff. de lib. & posth. & l. si vnus. §. passus. ff. de pac. Si autem moritur post mortem testatoris tunc siue illico siue ex intervallo non confirmatur de rigore iuris ciuilibus. vt. d. l. 2. C. de posth. he. in. si. que sic intelligitur. sed de equitate preterita bene confirmatur per casum. d. l. filio preterito. imo secundum aliquos inspecto iure preterito nullo modo fuit ruptum vt habetur & nota. in. l. secunda. ff. de contrata. Et ex hoc patet quod. d. l. filio. preterito potest locum habere etiam in filio posthumo. fuit autem in hoc casu dominus Bart. in singu. opi. dicit enim aduertendum esse an posthumus decedat in tali statu in quo possit sibi tacita probatio ipurari. & tunc confirmatur. an non. et tunc non confirmatur ar. in. l. si ipubes in si. ff. de carbo. edi. opi. reprobat & merito quia dicitur facilius simpliciter confirmari in posthumo quam in iam nato iuxta rationem predictam. vel potest distinguui in hoc casu sicut in superiori. an sint instituti venientes ab intestato. vel extranei. primo casu loquitur. l. filio preterito. Secundo casu loquitur. l. 2. C. de posth. he. sicque secundum hoc mortuo posthumo post mortem testatoris non est differentia inter eum & filium natum. quia vtrobiusque distinguendum est inter eum & insti-

12 tutos. **¶** Et ratio erit quia fauorabilior est causa suc cedentium ab intestato. quam extraneorum vt. l. 1. si duobus. §. si post. ff. de contrata. **¶** Sed an testamentum ex defectu solennitatis probatorie. puta numeri testimonium confirmetur voluntate filij tacita vel expressa dicunt non. vt no. in. l. non dubium. C. de test. Si tamen scilicet ipse filius impleat voluntate testatoris soluendo legata vel promittendo soluere non poterit repetere. vt. l. 2. & l. si veritas. C. de fideicom. & l. si. C. ad. 14. l. fal. **¶** Inde queritur supra dictum est quod ta citurnitas filij preteriti operatur confirmati. testamenti. Pone ergo duos esse fratres in potestate. quorum vnus est preteritus. alius vero institutus cum extraneo. modo si institutus beneficio preteriti dixit testamentum nullum quod face re poterit per. l. post mortem in si. ff. de contrata. deinde frater preteritus tacuit & mortuus est ita quod eius taciturnitate confirmatum est testamentum per. d. l. filio. Extraneus autem vult petere partem suam hereditatis ex testamento. querit an possit. vt quod non. sed alteri fratri superstiti deferatur tota hereditas ab intestato per ius accrescendi ar. in. l. 1. §. si. ff. si t. b. te. nul. ex. ta. i. auc. vt cum de app. cog. §. siue igitur ver. sin. In contrarium determinat Bart. in. d. l. filio p. l. non quod in pri. et. l. si is qui. §. sed si solus. ff. de te. prest. & l. 2. §. sed si sit consanguineus. ff. ad ter. nec ob. d. l. 1. in si. quia debet intelligi quando preteritus expresse dixit testamento nullum. fecus autem si tacuit quod multo not. **¶** Amplius queritur quid si testamentum dicatur nullum ratione preteritionis vel inofficiosum an legata in eo relicta erunt prestanda. dicitur bene quod olim nullo modo prestabantur licet oia ad nihilum reducebantur. vt l. papinia. §. si ex ca. ff. de ioff. test. cum si. ibi no. hodie autem prestatur nam viciu interueniens circa preteritionem vel exheredationem non se extendit ad legata. vt in auc. ex. causa. C. de lib. pte. & in corpore vnde sumitur. & procedit hoc in preteritione. tam paterna quam materna secundum cōem opi. licet la. bu. que sequuntur aliqui & male tenent quod. d. auc. solum procedat in preteritione matris & non in paterna. sed in paterna firma remanent iura antiqua. Ite procedit. d. auc. siue sit filius iam natus. siue posthumus preteritus vel exheredatus. siue scilicet ipse scilicet ignoscant ter secundum cōem opi. alij vero faciunt differentiam inter filium iam natum & posthumum dicentes quod si filius iam natus preteritus sit vel exheredatus tunc legata debentur. vt. d. auc. ex. ca. & in hoc corriguntur iura antiqua. vbi autem preteritus vel exheredatus sit posthumus tunc debentur legata. & hoc casu firma remanent & in correctis iura antiqua. vt. l. 1. C. de posth. he. in. si. & l. si quis testis. ff. de leg. 1. cum si. quia opi.

secuti sunt Dy. Ray. & lac. bu. priorem vero opi. sequar Cy. & Ia. de Are. quam opi. confir mat gl. Ia. l. gnali. §. test. ff. de hieico. lib. & i l. bona. §. si. ff. de test. & in. l. i. p. ff. de fideic. lib. & ff. de test. tuto. l. ij. et. l. ij. ff. de le. 3. l. si qs in test. in. l. j. C. de codi. asta tuti opi. Bar. i. d. auc. ex ca sic dicitur solū autēdi debet scia vel ignorantia testōris circa pteritionē vel ex hēda rionē interueniens non aut qualitas psonarum ipōrū filiorum. aut ergo scdm eum testōr scie rex ex hēdar filium iā natum vel posthumū & tunc legata debent. vt. d. auc. ex ca & quo ad hoc corrigunt iura antiqua aut ignoranter, & tūc legata nō debent & hoc casu stant incorre cta iura antiqua. in. l. i. sicū vel i. vtero. C. de test. mili. & l. qui iure militari. ff. eo. ti. puto q opin. Cym. & sequacium sit equior. & verior.

26 C + Sed qm durat ius ipugnandi testm, dic aut impugnatur vicio nullitatis. & tunc durat xxx. an. sicut cetera iura, vt in l. de pepe. & tēp. ac. in prin. & no. in. l. qdā i suo. ff. de cōdi. inst. p. Bar. aut ipugnatur vicio crudelitatis, seu iūta tis tanq̄ inofficiosum, & tunc durat quinquēnio, vt. l. papi. in. fi. ff. de inof. test. & l. si qs filii. in. fi. C. eo. ti. facit. l. ij. C. in g. cau. in inie. resti. non est necess. & pcedit hoc tā i vim agē di, quā excipiēdi, vt. d. l. papi. §. si filius. Aduer te tū ad hoc, vt tenet pteritio, uel ex hēdaratio debet in testō esse i sēta cā lūma, & a iure approbata, vt in §. cās. i auc. & cū. de app. cogn. quā tenet hēs probare veram esse, qā nō cre ditur testōri, vt ibi, sicut nec iudici, vt i. c. qm contra falsam. extra. de pba. pbata aut cā per hēdē filius excluditur ab vniuersa successione ēta lūma, vt in. d. §. cās. in. fi. & §. liberi. in. fin. C. de inof. test. & no. in. d. l. papi. §. qm aut qe ta. si vero non fuerit pbata cā admittitur ipse filius ad debitā portionē ab intestato, ac si non fuisset pteritio. vel exheredatus, vt. l. omni. mō. & l. sancimus. §. reparationem. C. de inof. test. C +

27 C + Ista aut filia lūma a oism erat quarta pars illius portionis hēditarie, q̄ sibi deserebat ab intestato, vt. d. §. qm & l. parentibus. C. de inof. test. hodie vero, vel teriā, vel dimidia scdm numerum libe. vñ versus. Qua tuor aut infra dat natis iura trientē. Semissem vero dā natis qncp. vel vltra, vt i auc. nouissima. & ibi no. C. de inof. test. attende tū q̄ in cōputatione huius lūme prius detrahi debet oēs es alienum, vt. d. §. qm. in. fi. & pbat in. l. j. §. si. ff. ad treb. & l. i. successores. ff. si cui plusq̄. p. l. fal. plene no. p. gl. & Cy. in. l. cū a mē. de rei vendi. & i l. sancimus. §. in cōputatione. C. de iu. delib.

28 C + Sed dubitatur. & assidue in practica contingunt sepe, an lūma filij possit auferri q̄ sta. b tum, b seu legē municipalē, sup quo sunt varie

opi. nā Dy. reuinit q̄ sic in rfa indultū, Ricar. mal. te nni q̄ possit minui, sed nō in totū auferri, de quo ple ne not. p. Cy. i. l. sancimus C. de nup. & p. Bar. in. l. i. ti tio. §. T. trico. ff. de condi. & demon. q̄ not. p. statuti. q̄ disponunt q̄ filia sit eius dote cōrta & c. C + Not. ēi q̄ qrela inofficiosi testi cōpetit illi soli, qui obinet primū gradum successōis vt in. l. p. & ibi p. Bar. ff. de inof. test. & gl. i. l. si qs exheredato. in. prin. ff. de iniu. ru. & irri. test. & not. Azo. i. sum. C. de inof. te. & gl. i. l. neptē. C. eo. Iōq̄ p̄t filius, si eius filium insti tuar hēdē pterire p̄m & mēm, nec eis dabitur qre la contra filij testm, qā non obtinent primū successio nis gradū. Ista aut qrela, de qua pmissimus, & per quā ipugnatur testm tanq̄ inof ficiofum transmittitur i filij hēdē, et nō pparata, seu li. non conte. l. 3 oim secus esset, ut hē in. l. si quis filii C. de inof. test. p. 3 ego q̄ testm pōt ipugnari quoc modis, v. 3 dicēdo ipm nul lum ex defectu solēnitatis, & nullū ex defectu pteritionis, & nullū ex defectu pietatis, & falsum ex defe ctu veritatis.

M I S S V M Q V E
defendatis, Hoc. n. ptinet ad iudicis offm possessorē tueri in eius possessione, vt ff. ne vis fiat ei qui in pos. per totum.

S V M M A R I V M.
1 Exceptiones legitime sunt admittende, nu. 2.
2 Respectum, pp q̄ pcedat in cā nulla obstante excep tione, qualiter intelligatur.
3 Possessor restituens hēdi scripto hēditatē, an teneat ur ad fructus perceptos.

CONTRADICTIONIBUS & EXCEPTIONIBUS,
Pras. do. lo. Pe. Fer.

a C No, que sit lūma filij, gl. in auc. nouissima. & ibi Doct. C. de inof. test. & in. l. nuper. e. ti. Bart. in. l. quō tiens. C. de hēs. insti. Doc. in. c. raynu. de testa.

b C Vtrū lūma filij tolli possit p statuti. Paul. de cast. in auc. nou. C. de inof. test. Cy. et bal. & Doc. in. l. sci mus. C. de nup. Bal. i. l. cum. l. C. de episco. & cle. Bald. in. l. j. i. §. ius naturale de iustij. & iur. Ang. in. l. q̄ de bonis. i. §. si. ff. ad legē fal. Spe. ti. de instr. edi. i §. cōmpendioso. lo. an. in rfa in adul. de reg. iur. libro. vj. in mer. lo. de imo. c. cum cām. de iu. iurā. Fed. de sen. cōsi. lxxv. & in consilio. cclxxxv. Lud. Roma. consil. cxxxij. & in consil. xxxij. Paul. de cast. consil. lxxvij. & in consilio. ccxxxij. Alberi. de ro. fa. in tracta. sta. in. ij. parte. q. 104.

FORMA LIBEL PRO HERE. ABINTESTA.

ac Nulla exce-
ptione, adde, et
vide Peru, i. c.
paso, de appel.
& Alexan. de
imo. i. l. nō erit
s. dato. ff. de fu-
re iuran. vbi dī
cit q non intel-
ligitur exclusa
excep. nullita-
tis ex defectu
iurisdic. nūc ē
excep. cōprehē-
sa a statuto stan-
te statuto qd
nulla excep. p-
poni possit.

1 + Hoc debet sane intelli-
gi, v3 qñ sunt tales exce-
ptiones, q de iure non sunt
admittende sponunt i. d.
l. ii. C. de ed. dñi. de gbus
no. in. d. l. si. vt supra dixi.
2 + Alie autem exceptiones
sime sunt audiēde, & exa-
mināde, qā defenfo līma
nemini est deneganda, cū
sit de iur e naturali, vt. l. vt
uim. ff. de iusti. & i. l. j. C.
vñ vi. & in cle. pastoralis.
extra de re iu. facit. l. sciam
q cum afr. ff. ad. l. acquil.
3 + Hinc est q si Papa, vel
princeps recitabit iudicij
q in cā pcedat nulla ex-
ceptione a obstante, vñ re-
motā sola excep. friuola, non aut līma, vt in
c. ex parte. & q ibi no. extra de offic. deleg. &
no. p Bar. in. l. j. ff. q vi aur clā. & Sed pone q
iste Pasquali. dicit se expendisse viult, vel ne-
cessario in rebus hēditariis an sit audiēdus, dic
q sic, vt. l. si qd possessor. ff. de pe. her. & pce-
dit hoc in bonēfidei possessore. In malefidei ue-
ro distinguit, an res sit ex illa ipēnsa melior fa-
cta, & tunc audis, aks fecus, vt. l. plane. & l. i. q
sumptus. ff. de pe. her. & + Sed qd si iste Pasqua-
linus fructus ex his bonis pcepit, an teneat eos
restituere hēdi scripto, dic q aut fuit malefidei
possessor, et tunc sive fructus extant, siue con-
sumpti sunt teneat ad restōnē, aut fuit bonēfidei
& tunc subdistinguit, aut fructus extāt, & tūc
teneat eos restituere, aut sunt consumpti, & tūc
tenus est factus locupletior, & non vltra, vt hec
oīa hñr, & pbant in. l. illud. s. pdo. & l. q si
sumptus. cū seq. & l. cū hēditas. & l. ancillarū.
& l. sed & si lege. s. sed si fructus. & l. item ve-
niūt. s. fructus. & ibi not. ff. de peti her. l3 vbi
agit a ctione singulari, alr distinguit, vt tradit
p gl. in. d. s. fructus. & late scripsi supra in. j. l. i.
in gl. super verbo simul cum fructibus.

4 sumptus. ff. de pe. her. & + Sed qd si iste Pasqua-
linus fructus ex his bonis pcepit, an teneat eos
restituere hēdi scripto, dic q aut fuit malefidei
possessor, et tunc sive fructus extant, siue con-
sumpti sunt teneat ad restōnē, aut fuit bonēfidei
& tunc subdistinguit, aut fructus extāt, & tūc
teneat eos restituere, aut sunt consumpti, & tūc
tenus est factus locupletior, & non vltra, vt hec
oīa hñr, & pbant in. l. illud. s. pdo. & l. q si
sumptus. cū seq. & l. cū hēditas. & l. ancillarū.
& l. sed & si lege. s. sed si fructus. & l. item ve-
niūt. s. fructus. & ibi not. ff. de peti her. l3 vbi
agit a ctione singulari, alr distinguit, vt tradit
p gl. in. d. s. fructus. & late scripsi supra in. j. l. i.
in gl. super verbo simul cum fructibus.

B X PREDICTA PETIT. Hanc
clausulam declara cum aliis sequentibus clau-
sulis, vt plene scripsi in. d. i. lib.

Forma libelli pro here, ab intesta, dela.

CORAM VOBIS. Agit, & in iure
pōnit Musellus de Salerno hfs, & he-
reditario noie infrascripti Bernardi, contra &
aduērius Thomasinum de Barachis, contra et
q̄cunq̄ aliam psonam p co, seu eius noie i iu-
dicio līme competentē, Dicens q. q. Bernar-
dus de Salerno certo tpe elapso diē suum clau-

dit extremū nullo condito p eum testō, nulli q̄
ex eo supstitibus liberis, nec aliqua alia psona
proximiorie in gradu ipsi Bernar. q̄ sit. d. Mu-
sellus, cuius rei cā hēditas, & bona. d. q. Ber-
nar. fuerunt, & sunt ab intestato deuoluta ad ip-
sum Musellum, & ad eum iure pximitatis, &
tanq̄ proximiorē pleno iure spectauerunt, &
p̄tinuerunt, et hodie spectant, & p̄tinent ad ipm
quam hēditatē adiūt, et adit ex cā p̄dicta, lre
dicit, et proponit idē Musellus, q. d. hēditatē,
res, et bona hereditaria vniuersa, p̄fatus Tho-
certo tpe elapso emit, et possedit, et adhuc ho-
die tēz, et possidet, idēbere, & iniuste ipsamq̄ he-
reditatem, res, & bona hereditaria indebitē, &
iniuste dimittere, & relaxare, ac restituere. d.
Musello hereditario noie recusauit p̄ntialitē
recusat. Quarē cū p̄dicta vera sint, peti, & re-
querit p̄fatus Musellus heres hereditario noie
quo supra quatenus p vos, & offm vestrum,
& oī alia via, iure, & forma, gbus melius fieri
pōt, pronūciatis, & declaratis hereditatē, resq̄
& bona hereditaria antedicta suprascripti. q.
Bernar. spectasse, et p̄snuisse, ac spectare, et p̄ti-
nere pleno iure. d. Musello tāq̄ agnato, et pxi-
miori ipsius. q. Bernar. qd q̄ cōdēnetis p̄fati
Thomasinū verlus. d. Musellū cōdēnatū iuris
remedijs cōpellatis ad dimittendū, & relaxan-
dum, tradendū, & restituendū eidē Musello. d.
hereditatē, resq̄, & bona hereditaria predicta
simul cū fructibus pceptis p ipsum Thomasi-
num ex hereditate, & bonis andictis, & q̄ p̄
p̄poruerunt, ac ēt in oibus dānis, inereffe, et
expensis passis, et factis, et in futurum fiendis,
et patiendis. Et p̄dicta petit per uos fieri & c.
deducendo in presenti iudicio & c., faluo iure
addendi & c., non tamen se astringens & c.

S V M M A R I V M.

- 1 Hereditatis petitio datur, tam ex testamento, q̄ ab intestato.
- 2 Ius adēndi super hereditate durat solum anno.
- 3 Ius deliberandi transmittitur ad oēs heredes.
- 4 Transmissio hodie fit equaliter, tam per eman- cipatum, q̄ per suum.
- 5 Spectate est in infante, q̄ per eum transmittitur hereditas non adita.
- 6 Transuersalium hereditas non adita non tran smittitur.
- 7 Is in quem facta est transmissio semel, si dece- dat non adita hereditate, an eam transmittat ad suum heredem.
- 8 Quid ventari in hereditatis petitione.
- 9 Volens agere ad rem singularem hereditaria potius debet agere rei vendi, vel publicia, q̄ pe- titio, heredita.
- 10 Rei vendi, et heredita, petitio, an simul intentari possit.

CORAM VOBIS. † Hic in pñi libello ientat hereditatis peino, q̄ daf, tam ex testō q̄ ab intestato, vt. l. 13. & ibi no. C. de iu. delib. & l. h̄ditari. C. de pe. her. et l. hereditatem. C. in qui. cau. ces. long. temp. prescri. sicut ē durat ius, & facultas h̄ditatis adeūde, vt. d. 1. 13. † Ius aut̄ delibrandi sup̄ adeunda h̄ditate durat solum anno, vt. l. cum antiquioribus, C. de iu. delib. & ipsius iuris sit transmissio in heredē heredis quē unq̄, siue extraneum, siue suum cum p̄sente adeundi, vel repudiandi, vt. l. cum antiquioribus, anno vero elapso hereditas non adita non transmittit regl̄r, nec ius aliq̄ adeundi, vt. l. qm̄. C. de iur. delib. & l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tollē. nisi sit filius minor infante, qui hereditatē oīum suorum ascendentium transmittit non aditam ē post annum in eius descendentes, vt. l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tollē. & l. j. C. de his qui ante aper. tabul. imo et ad oēs. cuius gratia circa transmissiōnē hereditatis duo sunt consideranda principia.

3 † Primo, an ius delibrandi trāsmittitur, et dicitur q̄ sic ad oēs heredes, siue sint ascendentes, siue descendentes, siue extranei, vt. l. cum antiquioribus, C. de iu. delib. † Secundo est considerandum, an h̄ditas nō adita, & sic ius adeūdi transmittatur. Et hic est distinguendum, aut ille qui decessit h̄ditate non adita erat infans, & tunc aut erat hereditas p̄na, vel materna, & tunc transmittit in eius ascendentes viriūsq̄ lineae, aut erat hereditas extranei, & tunc scdm̄ cōm̄ doc. opi. ēt illa transmittitur, tam ad patrem, q̄ ad matrē. & alios superiores vtriusq̄ lineae, p. l. si infanti. C. de iu. delib. & no. per Bar. in l. ventre. ff. de acqui. here. & l. lex militari. ff. de test. mili. & l. ij. §. si quis ex l. beris. C. ad ter. & per Iaco. bur. in d. l. cum anugoribus. et p̄ Cyn. in d. l. si infanti. l. 3. Iaco. de bel. maledicat in auct. de trien. & se. q̄ infans extraneus hereditatē non trāsmittit ad eius matrē, nec ad alios superiores ex linea m̄na, sicut facit ad matrem. Aut ille qui decessit hereditate non adita erat maior infante, & in hoc subdistingue tres principales casus. Quandoq̄ enim queritur de transmissiōne hereditatis paterne, uel materne sienda per filiu, vel alium descendētē. Q̄ n̄ q̄ queritur e conuerso de transmissiōne hereditatis filij, vel neporis, aut alterius descendētis s̄da per eorum ascendētēs. Quandoq̄ queritur de transmissiōne hereditatis transuersalis, puta fratrum con sanguineorum inter se, uel aliorum extraneorū. Primo casu dum queritur de transmissiōne hereditatis ascendētium, puta paterne, uel materne siende per eorum descendentes subdistingue. Aut loquimur in filio, vel nepote in potestate defuncti consiuito, & per eam

fit indistincte transmissio in quoscunque, tam ascendentes, quam descendentes etiam extraneos secundum cōm̄ oīum doc. opi. vt probatur in d. l. lex militari. §. n. ff. de test. mil. & l. hereditatem. §. si filius. ff. de cast. pec. & l. lucius. ff. de iu. fil. & nota. in l. apud hostes. per Cyn. C. de ius et legi. & p̄terius per eum in l. j. C. de his qui ante aper. tabul. & l. ij. C. ad orsi. & l. 3. C. de iur. delib. & Barto. in d. l. v̄tre. aut loquimur in filio nepote emancipato, et tunc si habet descendētēs sit in eis transmissio, secundum oēs docto. per l. j. C. de his qui ante aper. tabul. si vero habet solos ascendentes, puta aum, vel matrē, & tunc scdm̄ opin. gloss. traditum in l. iij. C. ad orsi. & ad l. apud hostes. & d. l. j. sit in eos transmissio de equitate. d. l. j. de his gante aper. tab. quā opi. sequitur Iaco. but. sed Cyn. & Iacob. de Are. videtur sentire contrariū in d. l. iij. ad orsi. & d. l. apud hostes. quorum opin. sequitur Barto. in d. l. ventre. aut habet solos collaterales, vel extraneos, & tunc de iure veteri planum est, q̄ non sit transmissio vt. d. l. ij. ad orsi. sed iure nouissimo, in quo est sublatā d̄tia emancipationis, & patrie p̄tatis, vt in auc. de he. ab intesta. §. nullam. videtur dicendum q̄ fiet transmissio, sicut dictum est de illo qui est in p̄tate, pro quo facit. l. meminimus. C. de legi. her. super quo Barto. dubitat in d. l. ventre. sed sequendo opin. Cyn. de qua supra non sit transmissio ad matrē multominus ad alium collateralem, vel extraneum. † † Bgo credo q̄ hodie equat̄ fiat transmissio, tam per emancipatum, q̄ per suum in p̄tate constitutū, & hoc respectu sit vera opin. d. gl. de qua. in d. l. ij. ad orsi. cum enim ille. §. nullam loquatur ḡnatr. ḡnatr. debet intelligi. vt. l. j. §. generatr. ff. de le. prestan. cum si. & maxime cum de filij fauore tractatur, quod ēt confirmatō, & equitas. d. l. j. de his qui ante aper. tabul. † Secundo casu principali q̄ queritur e contra de transmissiōne hereditatis descendētium sienda per eorum ascendentes, v. g. decessit nepos superstiti eius patre, et auo, qui pater decessit non adita hereditate filij, an illam transmittet ad auū, et h̄r secundum Cyn. et Pe. in d. l. j. † dic q̄ nō quia sp̄ale est in infante, vt. d. l. si infanti. et ga d. l. i. est contra oēs regu. ideo non extendenda ad alios casus, vt. l. quod vero contra. et. l. q̄ non rōne. ff. de leg. † Tertio principali casu, dum queritur de transmissiōne hereditatis transuersalium, vel extraneorum per eos sienda in suos heredes, † dic q̄ regl̄r talis hereditas nō adita non transmittitur, vt. d. §. nouissimo. et nota. per Cyn. in d. l. i. Fallit in certis casibus nota. per gloss. et Barto. in d. l. ventre. de matrē transmissiōnis plene no. Iacob. de Bel. in

FORMA LIBEL. PRO HERE. ABINTESTA.

7 auct. de trien. & se. sed tñ secundum Bar. in pluribus errauit. ¶ Quid si ille in quem semel est facta transmissio, decessit ante aditā hereditatem nunquid ipse transmittat ad suum h̄rdē, puto q̄ non, quia lex de primo tñ herede loquitur.

8 ¶ Quid aut̄ veniat, a & deducatur in hac h̄rditatis petitione. Attende quia in ea venit ius pleni dñij, & proprietatis q̄ cōpetit heredi, sicut competebat defuncto, unde sn̄a lata ī hac petitione h̄rditatis facit plenum prejudicium inter partes, tam ī proprietate, quā in possessione, vt. l. si inter me & te. ff. de exce. rei iud. & in hac differt a conditione. d. l. fina. C. de edi. di. adria. tollen. de qua in proximo titu, loquuti sumus, insuper per hanc actionem vendicantur oīa bona que defunctus possidebat, seu simplr detinebat, vtpota commodata, vel deposita, siue fuerint bona mobilia, siue imobilia, siue corporata, siue incorporea, & iura, et actio. vt h̄r in. l. item vidē dum. §. final. & l. non tñ. i. prin. ff. de pe. her. & datur hec petitio h̄rditatis solūmodo contra eum qui possidet pro herede, vel possessorē, vt. l. regulr. cum seq. ff. de pe. her. non aut̄ contra alium alio singulari titu. possidentem, vt. l. hereditatis petitio. C. de pe. he. l. h̄rditatem. C. in qu. cau. ces. lon. temp. prescri. cum ibi no. & que sit rō tangitur per Cy. in. l. cogi. ff. de pe. he. que rōnes magis iuris apices, & superfluas subtilitates respiciunt, quā subditorū vtilitates, Iōq̄ sanctum esset sup hoc p̄uidere, quia multi damnificanti, & decipiuntur, & ob hoc ī exordio liis sūt

interrogationes reo. an possideat pro herede, & vel pro possessore. ¶ Et ergo consultus volēti agere ad rem singularem hereditariam, potius rei ven. vel publicia, intentare, q̄ hereditatis peti. ¶ An aut̄ vtraq̄ actio simul possit intentari nota, per gl. Cyn. & Jacob. Bu. in. l. ij. C. de pet. here. secundum quos conclusiue dicitur q̄ pro eadem non possunt simul intentari sed pro hereditate potest agi peti. hereditatis & pro re singulari potest agi rei vendi. vel publicia, vel alio singulari titu. sed interdictionum quorum bonorum non datur contra titu. singulari possidentem, vt. l. ij. C. quo. bo. & nota, per glo. in. l. fina. C. de edi. di. Adrian. tollend. interrogandus est ergo ante omnia possessor, an pro herede, vel possessore possideat, vt not. in. d. l. ij. & l. cogi. vt supra dixi. ¶ Competit autē hec petitio h̄rditatis, cum ipsa actio sit ciuiliis his solis, qui ad hereditatem uocantur de iure ciuili, illis aut̄ qui de iure pretorio admittuntur, datur alia actio que bonorum possessoria hereditatis petitio appellatur que quidem est eiusdem effectus, & potestatis, cuius est ista ciuiliis, vt habetur in. l. j. & l. ij. ff. de bono. poss. her. peti. Et nota, q̄ hereditas solo aīo acquiritur, vt. l. gerit. & l. pro here. ff. de acquir. here. & l. si aua. C. de i. deli. dumtamen concurrat illa de quibus not. per glo. in. l. is potest. ff. eo. titu. & et q̄ fiat pure, & non sub condōne aliqua, & ideo non valeret, si quis diceret adeo talem hereditatem, si est locuplex, & soluendo, ut in. l. eum qui, in fin. ff. eo. titu.

NVLLO CONDITO TESTAMENTO. Hoc ideo dictum est, quia si fecisset testamentum nō haberet locum successio ab intestato, per. l. q̄diu. ff. de acquir. here. & l. q̄diu. de reg. iur. & sic heres scriptus excluderet ipsum. M. nisi fortasse ipse, M. esset heres scriptus, & proximior agnatus, quia tunc repudiare posset ex testamento, & adire ab intestato, vt. l. j. cum se. ff. si quis omi. causa test. ¶ Quid igitur si vtroq̄ modo adire poterit hereditatem, & eam peti: ab intesta, & succubuit, an postea poterit eam petere ex testamento, circa hoc subdistingue, aut sciebat scriptum heredē, aut ignorabat, Primo casu non audietur plerius quasi videatur tacite renunciaisse successioni ex testamento, vt. l. si iium emancipatum, ut l. ex contrario heres institutus, ff. de acquir. here. dita, secundo autem casu audiendus est, vt quare ignorans non videatur iuri suo renunciaisse, vt. l. mater decedens, ff. de inofficio. testamen. facit. l. si is ad quem, ff. de acquir. heredita. & l. si ex sextante. §. latinus largius, verficu. quero, & verficu. cum autem, ff. de exce. rei iud.

a ¶ Quid autem veniat, adde tu quod emphiteosis ecclesiastica possessa a defuncto nō venit in hac actione, ita Cy. & Bartol. in. l. videndum. §. si. ff. de pet. hered. & per Alex. in consil. xcj. col. pe. ver. nō obstat. in. j. volu. & ibi etiam habetur q̄ agent hac actione, nō ob. exceptio de iure terij, allegat. l. si res. Alexand. ff. ad trebellia.

- 1 Filius est dominus bonorum paternorum etiam viuentis patre.
- 2 Filius si ex omni causa repudiet, tam ex testamento, quam ab intestato adhuc privilegio spūali volentes infra triennium adire audiuntur.
- 3 Heredum quot sunt species.
- 4 Filiorum quot sunt species.
- 5 Que concurrere debeant, ut filius sit naturalis tantum.
- 6 Filij qualiter succedant ascendentibus ab intestato defunctis.
- 7 An sit differentia inter filios succedentes ascendentibus in modo succedendi.
- 8 In bonis p̄nīs, quilibet succedit patri suo.
- 9 Sola parui superstitis cum nepotibus, succedunt oēs auo defuncto in stirpe.
- 10 Nepotes concepti post mortem aui, qualiter succedant.
- 11 Filij adoptiui, qualiter succedant.
- 12 Filius adoptiui preteritus, an rumpat testamentum.
- 13 Filij naturales, qualiter succedant.
- 14 Legitimus, quot modis quis efficiatur.
- 15 Filij spurij qualiter succedant.
- 16 Spurius an succedat coniunctis per matrem.
- 17 Spurius in incapaces quo ad omnes acquisitiones bonorum paternorum, tam inter viuos quam in vltima voluntate.
- 18 Spurius possunt acquirere ab extraneis, tam inter viuos, quam in vltima voluntate.
- 19 Requisita ad hoc, vt quis sit filius naturalis.
- 20 Quot modis filij naturales efficiantur legitimi.
- 21 Filius spurius, an possit per patrem pupillariter substituere filio legitimo, & naturali.
- 22 Illegitime nati non admittuntur ad dignitates & beneficia ecclesiastica.
- 23 Decedenti filio, matre, & patre superstitibus, quis succedat.
- 24 Decedenti filio, matre sola superstite, an ipsa succedat.
- 25 Parentes superstites cum fratribus defuncti vtriusque coniunctis, qualiter succedant.
- 26 Ius singulare est in fratribus solius defuncti, ut cum ascendentibus admittantur.
- 27 Ince collateralium, quot, & que sint.
- 28 Filius fororis est in numero agnatorum.
- 29 Fratres vterini, & legitimi ex vna parte, & fratres consanguinei tantum ex altera, omnes equaliter succedunt.
- 30 Fratres legitimi ex vtroque parente ex vna parte & fratres ex altero parente tantum ex altera, qualiter succedant.
- 31 Inter collaterales, quis dicatur prior, & posterior.

- 32 In computatione graduum differt ius canonicum, & civile.
 - 33 Duplīciter queritur quo gradu sit aliquis ex collateralibus.
 - 34 Quelibet persona facit vnum gradum de iure ciuili.
 - 35 In collateralibus quot sunt persone dempto cōi stirpīte tot sunt gradus inter se.
 - 36 Filij fratrum, an veniant ad successionem fratris gradus defuncti cum eorum ascendentibus.
 - 37 Inter ascendentes disparis numeri, quomodo diuidatur hereditas.
 - 38 Filij aliorum fratrum venientes ad successione, patri, qualiter succedant.
 - 39 Consanguineo germano defuncto, superstitibus alijs consanguineis germanis, vel remotioribus omnes ad defuncti successionem in capita admittuntur.
 - 40 Superstites liberi liberti, an excludant.
 - 41 Libertus obligando se inter viuos, an possit patronum sua debita portione defraudare.
 - 42 Relictio patrono quod non ascendit ad debitam portionem agit patronus ad supplementum.
- NVLLOSQUE VE SUPERSTITIBVS**
 ex eo liberis. Merito dicitur quod nulli sup̄stiti liberis, + nā extantibus liberis, hi oibus in successione p̄feruntur v̄pote dñi bonorū p̄norū ēt viuentis p̄re pbatur in l. in suis. ff. de lib. & posthu. & l. cū rō. i. prin. ff. de bo. dā. & l. scri. pto. ff. vñ li. & in auc. de her. ab inte. in prin. et l. j. s. recte. ff. si te. nul. ex. & in si. de her. ab inte. in prin. & in t̄m p̄feruntur, quod sic repudiēt p̄nā, vel ascendentiū h̄reditatē, vel ex ea parte, quod est vñ liberi, adhuc p̄nt ad illā venire per vñ l̄tīme, et hoc mō p̄nt sibi ipsi succedere, & alios remotiores excludere, vt p̄ Bar. in l. ij. ff. vnde leg. & in l. j. s. nunc videndū. ff. de su. edi. + Et ēt amplius si ex oī cā repudiēt, t̄ ex testō, quod ab intestato, adhuc p̄tū legō sp̄ali, volentes infra triennium adire audiunt, vt. l. si. C. de repu. he. quod regl̄t̄ semel repudiata non possit vterius adire nec adita possit repudiari, vt. l. j. s. q̄ semel. ff. de su. edi. & l. si. C. de rep. he. & l. si. C. de repu. he. ipedit ergo aditionē h̄ditatis ab intestato, siendā p̄ extraneū filius, siue sit natus, siue in vtero exiit, idē quod ipedit, quilibet alius p̄ximior defuncto, nā r̄ta est, quod posterior in gradu ipedit adire, donec spes est quod prior velit adire. l. cū qdā ff. de acq. her. Alii ēt sunt necessaria, vt possit h̄ditas adiri, de gbus plene no. p̄ gl. in l. si p̄t ff. de acq. her. & ego scripsi infra eo. in gl. que incipit hic aduerte. + Ad huius a tū ita datus pleniorē dec. dī. quod herediū, siue succedentium tres sunt spēs scdm cōem iuram, quidā n. sunt

FORMALIS PROHERE ABINTESTA.

2 **C** Naturales qui sint. gloss. insit. de ingen. in §. fin. l. & diffuse per Car. Alexand. in repetit. c. per venerabilem. g. fil. sint legit.

b **C** Qualiter descendentes succedunt ascendētibz ab intestato Doctor. in. l. si matre. & ibi Bald. C. de suis & te. Azon. in summa. in situ. de suis. & legisti. Barto. in. l. j. de contra tabu. Barto. in. l. fin. ff. de his qui. vt indig.

descendentes, vt filij, & similes, qdam sunt ascendentes, vt p̄r, & m̄r, & filies, qdam sunt collaterales, vt fratres, & filies, & consanguinei, & si addo & quartam speciem, v3 qd qdam sunt reuerentiales, vt patronus, & filies, vt insit. de suc. li. & ff. de bon. lib. per to. i quibus oibus casibus queri solet de modo, & ordine succedendi inter eos.

C Venio itaq ad primam spem h̄rdum, vt filiorum, 4 circa quam not. est, + qd filiorum quinque sunt spēs, nam quidam sunt filij naturales, & l̄tini, vi illi qui nati sunt ex l̄tino matrimo. vt insit. de nupt. post prin. & in. c. per venerabilem. & ibi not. extra qd fil. sint leg. quidam sunt filij l̄tini tm̄, in quibus natura nit operata est, vt adoptati, vel arrogati, vt in. l. cū in adoptiuis. C. de adop. & insit. eo. in prin. & §. le. & ff. de adop. per to. maxime in. l. si arrogator. Quidam sunt naturales a tm̄, vt nati ex cōcubina, vt. C. de na. lib. l. humanitatis. & i. auc. 5 13. C. eod. ti. + Vnde aduertent. qd tria dūt concurrere, vt sit naturalis tantū. Primo qd natus sit ex soluto, & soluta, vt in auct. de incest. & nefan. nup. §. dū bitandum. col. ij. et in auct. vt liceat matri et auie §. ad hec. & l. j. C. de concubi. Secundo qd mulier vnica concubina sit, & non inter plures annuerata. Tertio qd sit in domo retenta, aſr nō est proprie naturalis, vt no. per Dy. & Bar. in. l. in concubinato. ff. de concu. & probatur i auct. qui. mo. na. eff. sui. §. si qs autem. & xxxiij. dist. c. si quis vxori. xxxij. q. ij. c. solet. & facit quod habetur, & no. in. d. c. per venerabilem.

lem, quod multum no. pro istis principibus, & magnatibus, qui tenent multas feminas, quia ex eis nati nō sunt proprie naturales. Alij sunt qui spurij appellantur, qui vulgo nati sunt ex muliere publica, & patre incerto, de quibus loquitur. l. vulgo. ff. de sta. ho. Alij nascuntur ex aliena vxore, & adultero, vel nati ex damnato coitu ex monacho, aut presbytero, vel fratre minore, & hi filij damnati coitus appellantur, & innumerabiles sunt, de quibus loquitur. l. 3.

6 **C** & in auct. complexu. C. de incest. nup. + Si queratur ergo qualiter b h̄mōi filij succedunt ascendētibz ab intestato defunctis. Aduertendum est aut q̄ritur de filijs l̄tini, & naturalibus, & tales siue in p̄tate sint, siue emancipati regl̄r preferuntur oibus in successione suorum ascendēntium nulla ab intesta. inter eos habita d̄tia, vt in. §. nullam. in auct. de h̄rdi. ab intesta. cum si. vt dixi supra si sint femine, quia subalta est hodie d̄tia in successio nibus inter mares & feminas, l3 oim̄ esset d̄tia, vt traditur in. l. maximum vitium. C. de h. pre. & in auct. de her. ab int. sta. §. j. & eo. modo p̄feruntur hi filij in h̄rditate m̄ris, & auie, vt. ff. & C. ad off. per to. & insit. eo. ti. post prin. + Super modo aut succedendi eorum ascendēntium est q̄tam inter istos filios d̄tia, nam aut sunt oēs consanguinei, & vterini simul hoc est nati ex eo. p̄r, & m̄r, & hi equat̄ p̄r, & m̄r succedunt, aut sunt vterini tm̄, hoc est nati ex eadem m̄r, & diuersis p̄ribz, & hi succ. dūt equat̄ i bonis m̄ris. + In bonis vero p̄nis quilibet succedit p̄ri suo, vt h̄r in auct. de consan. & vteri. fra. colū. vj. Et premissa procedunt in filijs primi gradus, in alijs aut vterioris gradus, puta nepotibus, & deinceps distinguendum est, scdm Barto. & Cy. vt per eos plene no. in auct. q̄ mortuo. C. cō. de suc. aut. n. isti concepti erant viuente eorum auo, vel proauo, de cuius successione agitur, aut fuerunt concepti post eius mortem.

7 Primo casu subdistinguitur, aut nati sunt in vita sui patris, aut eo defuncto, Primo casu, aut ipse p̄r eorum h̄rditatem vult adire, et tunc filius idem q̄ p̄r preferit nepotibus tanq̄ vno gradu proximior ipsi defuncto, siue ipse sit filius emancipatus, & nepotes in potestate sint, vel econtra omnes emancipati, vel omnes in potestate secundum iura nouissima, & de quibus traditur in auct. in successio. C. de su. & legi. licet olim aſr dicebatur, vt habetur in. l. j. et per to. ff. de coniungen. cum eman. li. vbi autē filius premortuus, vel repudiar, tūc nepotes ex eo admittuntur, siue sint nepotes ex filia, vel ex filio iure nouo, & nouissimo. li. et olim natus ex filia excludebatur ab alijs natis ex filio masculo, vt habetur insit. de suc. ab int. §. n̄ra

autē. & in auc. de triē. & se. §. neq̄ illo. quod
 ius antiquum est cōiter approbatū s̄ statuta ci-
 uitatū. & locorū. † Si autem superfluo soli pa-
 trui cum nepotibus, tunc succedūt omnes auo
 defuncto in stirpes, tam iure veteri, q̄ nouo. i
 fili. de her. ab inte. §. cum filiis. & l. i. in testa-
 to. C. de su. & te. & l. 2. & l. i. defunctus. c. ii.
 & procedit hoc, vt̄ predicti, tam in nepotibus
 natis ex filia, q̄ ex filio iure nouo, & nouissī-
 mo, vt. d. §. neq̄ illis. & l. auc. de triē. & se. col.
 3. & in §. pe. & si. i. i. de her. ab inte. & i auc.
 que tertie portio. C. de col. & tam in nepo-
 tibus natis viuente patre, quā etiam post eius
 mortem. † Secundo vero casu principa. q̄n
 nepotes sunt concepti post mortem aui, & tūc
 si eorum pater viuat ab eo excluduntur, si au-
 tem mortuus est, & tunc au: ipse filius adiu-
 ipiam hereditatem, aut decessit infra tempus
 deliberandi, & tunc ex persona sui patris, ex
 iure inter eos nepotes transmissio, possunt ip-
 sam hereditatem adire, ar. in. l. i. C. de his qui
 ante per. t. b. & l. i. §. in nouissimo. C. de cad.
 tol. & no. per Cy. in. l. i. C. ad or. & d. auc. ita
 que & per bar. in d. l. i. ff. vnde te. & in l. sijs
 ex heredito. §. i. ff. de iur. rup. & irri. tel. A ut
 filius decessit nō adira hereditate et post ann. de
 lib. rādi, vel ipsa hereditate repudiata, & tunc
 hi nepotes quasi incogniti excluduntur, vt no.
 in. l. i. in testa. C. de su. & te. in auc. in successio. si.
 & probatur in si. de her. ab inte. §. cum autem.
 vir plane. & l. i. §. si quis proximior. ff. vnde
 cog. sic q̄ ipsi nepotibus preferuntur alij eo-
 rum agnati tam nati, & concepti in vita ipsius
 aui, vt̄ ibi habetur, ad quod facit i. auc. de her.
 ab inte. §. reliquum. & d. l. si quis ex heredito.
 §. sed hoc ita. & l. i. §. sciendū. & l. i. titius. l. i. tē
 pretor. ff. de su. & te. l. i. her. Que scientia est mul-
 tum rigorosa, & equitati contraria, ideo bona
 i i esset prouiso facere super hoc statutū. † Trā-
 seamus nunc ad filios tantū legitimis, vt̄ sunt
 a adoptiui a & arrogati, circa q̄ est aduer-
 que, & qualis fuerit conditio ipsius patris ad
 optantis, aut enim talis pater erat eis ascenden-
 tibus per lineam naturalem, puta auus, vel pro-
 auus, & tunc cum per talem adoptionem sub-
 iiciatur ipsius potestati, vt̄ in. l. cum in adopti-
 uis. C. de adop. in si. de adop. §. sed hic succedet
 hic filius adoptiuus ipsi patri adoptiuo, sicut q̄
 libet legitimus, & naturalis, tam ex testamen-
 to, q̄ ab intestato, & tales filij ex hereditate hinc
 querant, & preteriti dñi testamentum nullum,
 vt. l. certum. & ibi no. ff. de in iur. rup. & irri. tel.
 & in iuribus predictis, sicut iste pater adoptans
 erat extraneus, q̄ tunc cum p̄ hanc adoptionē
 non transeat in eius patrem, relinquatur distin-
 guendum, aut ipse pater fecit testamentū, aut de-

cessit intestatus. Primo casu
 si hunc filium in aliquo in-
 stituit, illud habebit, sicut q̄
 12 libet extraneus. † Si vero
 fuerit preteritus, vel ex here-
 datus non impugnabit testa-
 mentum, quia non est in po-
 testate, vt̄ dixi. secūdo autē
 casu q̄n decessit intestatus sub
 distingue, aut decessit intesta-
 tus superstitibus sibi alijs si
 hjs legitimis, & naturalibus
 & tunc scdm̄ verā opi. suc-
 cedit hic adoptiuus equaliter
 cū alijs naturalibus, sin-
 aut decesserit nullis supersti-
 tibus filijs legitimis, et natura-
 libus, tūc i torū succedit, si māserit tpe mortis i
 adoptione ipsius p̄ris, sicut aut si fuisset eman-
 cipatus, quia tunc dissoluta essent iura adoptio-
 nis, ideoq̄ in nihilum succederet, vt̄ hec oīa
 probantur in. l. cum adoptiuus. §. sed hunc ar-
 ticulum coniunctū. l. si re. & l. i. C. de su. & te.
 ex quibus patet q̄ licet quis nō subijciatur po-
 testati patris extranei adoptiuo q̄ nihilominus
 retinet ius successiois, tam ex testō, q̄ ab inte-
 stato, qd̄ autem in filio arrogato, aut pater ar-
 rogator teneatur ad eūdem aliquid resin quere, &
 solet in hoc distinguui, aut arrogatus erat pubes
 aut impubes, primo subdistinguitur, aut remā-
 sit in potestate patris, & teneatur sibi quartam
 relinquere, aut non remansit, & tunc dic vt̄ ple-
 ne disputat Cy. in. l. 2. C. de adop. si vero erat
 impubes, tunc teneatur sibi quartam relinque-
 re, vt. l. si arrogator. & ibi plene not. per doc.
 ff. de adop. & l. i. papi. §. si quis. ff. de inoffi. testa.
 13 & d. l. 2. † Nunc venio ad filios naturales
 tantum, in quo articulo secundum doct. sic dī
 distinguit, aut p̄ decessit superstitibus alijs filijs
 legitimis, & naturalibus, h aut superstitibus so-
 lis naturalibus, primo casu subdistinguitur,
 aut pater decessit testatus, aut intestatus. Si tes-
 tatus tunc licet naturalium tantum filio in vna
 sola vncia, que est pars. 12. hereditatis insinue-
 re, vt. l. 2. & in auc. ibi posita. C. de natu. libe.
 secundo casu in nihilum succedit hic naturalis
 filius, est tamen de paternis bonis alendus, vt̄
 in auc. licet, in fin. C. de nali. Si vero deceffe-
 rit sine legitimis filijs, tunc, aut supersunt ipsi
 defuncto ascendentes, aut vero nulli, si super-
 sunt sibi ascendentes, & possit facere testamē-
 tum, tunc licitum est ei hunc naturalem in io-
 tū inānuere, legitima tñ̄ reseruata ipsi ascēdēti,
 si vero nullum facit testamentum, & sic deceffe-
 rit intestatus, et tūc aut nō filij naturalis superest
 et tunc pariter succedunt p̄ri defuncto in dua
 H H iij

FORMALIB. PROHERE. ABINTESTA:

bus vncijs hereditatis, q sunt sexta totius pris hereditatis cõiter iter eos diuidenda. Aut sup est mater naturalis, & tunc solũ filij naturales succedunt in ipsis duabus vncijs, in alijs aut partibus succedat agnati p̄ximiores ipsi defuncto, vt hec hnt in auc. l. l. c. de na. li. & no. p. gl. in tit. de nup. s. si. & in c. tata extra q. si sint lei. p̄dicta aut p̄cedat st̄te filio ultimo, si autem legitimus fuisse tunc eo mō succederet, ac si a principio natus eẽt naturalis, & litimus, vt in auc. 14 q. mo. in. effi. le. p. to. **¶** Et si effi. aut litimus q̄s modis modis, iter quos ille annumerat, v3 qũ pater cõiunctus ipsius filij m̄em defponsi. uit, vt plerunq̄ euenit, vt tradit in. d. c. tata. & c. j. extra q. si. hnt lei. facit. l. cũ q̄s. C. de na. li. & in s. si. in tit. de nup. & p hoc succederet equaliter cõ oibus alijs l̄ime natis, vt. d. l. cũ quis. 15 **¶** De seõdo ad filios spurios, in quo articulo est dicẽdũ, aut agit de successione p̄na tm̄, aut m̄na. P̄rio casu tales filij a successione p̄na repellunt, vt in auc. q. mo. na. effi. sui. s. j. & ff. vnde cog. l. si spurios. Secũdo casu cõ sidera, aut agit de hereditate solius m̄ris, aut de h̄ditate afforũ cõiunctorum p̄ lineam m̄nã, si queritur de hereditate maris tantum, aut erit mater illustris, aut non, si illustris tunc aut decessit superstitibus sibi alijs filijs legitimis, & naturalibus, & tunc in nihilum succedit spurios ex testõ, nec ab. intestato. In mo nec inter viuos, vt h̄ in. l. si qua illustris. C. ad or. in princi. licet q̄ est not. filius naturalis tm̄ ipsi matri illustri succedat simul cum legitimis, vt. d. l. si qua illustris. i. si. et quo ad hoc differet ab eo q̄ vult succedere p̄ri naturali q̄ excludit a legitimis, vt dictũ est. Aut ipsa m̄ decessit nullis sibi supstitibus legitimis, & tunc spurios sibi succedit in totũ, vt in s. nouissime. in. si. ad or. Secũdo casu principũ cũ m̄ nō erat illustris, tunc aut spurios fuit vulgo conceptus, & talis succedit m̄ri, & aut. vt. d. s. nouissime. & l. hac parte. ff. vnde cog. Aut sunt spurij ex dãnato coitu nati, puta ex adulterio, vel incestu, vel monacha, & hi nō succedunt m̄ri, & auc. q. mo. na. effi. sui. s. si. & not. p. gl. in. d. 16 **¶** In nouissimo. & d. l. si qua illustris. **¶** Df xi. et q̄ aut q̄rit de successione cõiunctorũ per m̄em, & tunc secũdũ Dy. & alios spurij succedunt eis, & ecõtra, vt. l. si spurios. & l. hac parte. & l. modestinus. ff. vñ cog. pari autem, vel alio auo, tales filij nullo mō succedunt, & si fuerint p̄ter ita a m̄re, vel exhereda i in testõ nō possunt impugnare eius testm̄, immo q̄ plus est ab ipsis paritibus inter viuos nihil accipere possunt directe, nec indirecte, vt h̄ in. l. j. C. de na. l. per gl. & doc. in. l. qui testm̄. ff. de pb. &

plenius per Bart. in. l. si is qui ex bonis. ff. de vul. & pup. in. l. q. cõdõnis. ff. de do. cau. mor. & per Ia. de bel. in auc. q. mo. na. effi. sui. s. si. quia secundũ ius ciuile tales spurij nō sunt alẽ di, vt in aucte. ex complexu. C. de ince. & ne fa. nup. licet de iure can. sit sexus, vt infra dicã. 17 **¶** si q̄ + quo ad oēs acquisitiones honorũ paternorũ, tã inter viuos, q̄ in vlti. volũtate sunt incapaces penitus cũ eo iure sint incapaces alimẽtorum, quod est multũ durum, & asperum. Iure autem can. benignius est passum, quo cautum est q̄ alimẽtẽti, & vtrunq̄ ius habet in se rõnem. Nam rõ iuris ciuilis fuit, vt reprimeretur vñsum carnis. Ratio aut clericorum fuit, quia luxuriosi sunt, & carent vxoribus, vt ampliare facult. s. luxurandi, quia in humana erit, quod aã creata. Time perierit, que õ peccauerat, ar. in. l. legẽ. C. de na. li. Bx hac ratione, & egrate moti voluerunt dicere qdã q̄ spurio poterit p̄ in testõ alimẽta legare, & sic erunt capaces alimentorum. & eo mō poterit legare in casu dotis, que favorabilis est si cut alimentorum, q̄ opĩ, credo procedere in terris ecclesie, per tex. in. c. cum h̄eret. de eo q̄ dax. in ma. q̄ pol. per adul. sed in terris imperij in quibus Papa nullam habet potestãtẽ, ut in. c. nouit. cũ sibi nō. extra de iudi. non credo hac opĩ. verã, nec diãã decre. esse seruandam, sed ius ciuile, ar. corũ que no. per gl. in. 18 c. ij. de arb. li. vj. + Possunt autem tales spurij acquirere ab extraneis, tam inter viuos, q̄ in vlti. volũt. vt no. plene in. l. qui testm̄. & p. bar. in. l. si gener. ff. de his qui. vt iudi. & per gl. in auc. qui. mo. na. effi. sui. s. si. et pbatur per iex. in. l. si is. ff. de vul. & pup. filius autem naturalis tm̄ potest a quocunq̄ enã patre suo inter viuos acquirere, dumtamen in fraudem aliorũ h̄imorum non fiat in eum assenatio, quia tunc non v3 secundum doc. licet gl. ibi aliter dicat, vt plene no. in. d. l. qui test. ff. de prob. & l. j. 19 de na. li. **¶** Deinde queritur quot sunt necessaria, vt quis dicatur, & si filius naturalis tm̄, dic vt supra b̄ q̄ tria. Primo q̄ si natus ex tali muliere, cum qua possit esse tunc matrimonium cum ipso patre, vt in auc. de ince. nup. s. dubitatũ. & in aucte. vt lice. ma. & aut. s. ad hoc. Secundo q̄ mulier fuerit vnica, Tertio q̄ fuerit in domo retẽta affectione cõcubine, vt hec pbatur in auc. q. mo. na. effi. sui. s. si q̄s at xxxij. dist. c. si quis vxori. & xxxij. q. ij. c. solet. Bx quibus colligo q̄ isti principes q̄ al q̄n non hntes vxorem tenent in concubinau tres, aut plures mulieres in domo, vel extra domũ q̄ filij ex eis, vel ex aliqua earũ nati non sunt naturales tm̄, sed spurij nuncupandi, vt expresse deter. Dy. & Bar. in. l. j. & si. ff. de cõ-

20 cu. C. Postea queritur quot modis filij nau-
 2 rales a esse legi. dic q̄ octo modis, inter quos
 sunt quando concubina desponsat, vt in c. tan-
 ta. & in c. gaudemus. extra qui fil. sint, le. Item
 per dispensationem principis, vel ab eo pote-
 statē habentis, vt in auc. qui. mo. effi. le. s.
 & iste. & s. sed hoc & alij modis tibi tex. &
 gl. per Azo. in sum. C. de na. li. & per gl. in
 sum. extra qui fil. sint le. facit quod habetur in
 l. ij. C. de ua. li. & in auc. vt li. ma. & auct. s.
 21 ad hoc. & in ff. de nup. s. si. C. + Sed an filius
 spurius possit per patrē pupillariter substitui
 filio l. i. mo. & naturali, dic q̄ sic in rebus pu-
 pillaribus tm̄, non autem in paternis, vt pro-
 batur in l. i. s. qui ex bonis. ff. de vul. & pup.
 & per hoc habes casum sp̄alem contra regu-
 lam, qua cauetur q̄ substitō pupillaris trahitur
 eia ad bona testatoris, vt in l. sed si plures. s.
 22 ad substitutos. ff. de vul. & pup. C. + Vltimo
 b no. b q̄ tales illi nati non admittuntur ad
 dignitates, & beneficia ecclesiastica, nisi cum
 dispensatione Pape, vt in c. cum cunctis. ex-
 tra de ele. & no. per Inn. in c. nisi cur. pridē.
 extra de renun. C. Viso itaq̄ de prima sp̄e suc-
 cessorum superest videre de secunda, que est
 econuerso ad primam, v3 qualiter ascendentes
 succedant descendētibz. Circa quē art. est sic
 considerandum quandoq̄ filio, vel alio descē-
 dente defuncto superest ei pater, & mater tm̄,
 q̄nq̄ pater, & m̄ cum alijs fratribz defuncti
 vtrinq̄ coniunctis, quandoq̄ superest patrē
 tes ipsi simul cū alijs fratribz coniunctis ex
 altera parte tantum, quandoq̄ superest solus
 auus, vel auia cū fratribz defuncti, quandoq̄
 superest auus, vel auia, aut alius eis superior cū
 patruo ipsius defuncti, vel ex alio in gradu re-
 mortori, quandoq̄ superest mater tm̄, simul cū
 23 auo paterno. + Primo casu q̄n filius decessit
 supst. tibus sibi p̄re, & m̄re tm̄, dic q̄ filius sine
 sit i p̄tate emancipatus, & decesserit intestatus,
 q̄ sibi p̄ter succedat p̄r, & m̄ eo. mō auus p̄r
 nys, et auia et auus m̄nus i bōis aduētūijs, et ca-
 sit esibus, q̄a patris parētibz debet dimidia, et
 maternis alia dimidia, vt in auc. defuncto. C.
 ad ter. & sic filius in potestate hōdit habet he-
 24 redē, vt auct. de her. ab inte. s. j. C. + Secūdo
 yō casu cū defuncto superest m̄ sola, v3 auia so-
 la tunc ipsa succedit, vt C. ad or. l. fi. i. fi. & C.
 ad ter. l. j. cū se. nisi velut indigna a successione
 repellatur, q̄ est in tribus casibus, primo si trā-
 sinit ad secunda vota tutori filio impuberi nō
 perito, vt C. ad ter. l. oēm. & l. sciant. C. de le.
 he. et si esset ipsi filio impuberi in pater nō testō
 sp̄aliter substituta, vt in auc. de nup. s. snāt tu-
 telā. col. iij. In quo infinite mulieres decipiuntur
 maxime rusticane, vnde bene esset quide-

re per vlam statui, excusa-
 tor tū in pluribus casibus
 no. per gl. in l. matres. C. ad
 teriu. secundus casus est, in
 quo mulier transiens ad se-
 cunda vota priuatur parte
 successione filij et maioris
 cū dis. de qua h̄t in l. m̄. C.
 ad ter. tertius casus est si
 fuerit mulier luxuriosa, seu
 vixerit turpiter, secūdu la.
 de bel. vt no. per eū in auc.
 de nō elig. secūdo habet s.
 cū igitur. col. j. C. In tertio
 25 at principali art. v3 q̄n
 parentes super sunt cum fra-
 tribz defuncti vtrinq̄ con-
 iunctis, tunc iure equaliter
 nouissimi succedunt, vt in
 s. cōsequens in auc. de her.
 ab inte. & d. auc. defuncto.
 licet olim aliud esset, vt s.
 fratres. in ff. ad ter. et in l. fi.
 C. et si. quarto casu princi-
 pa. q̄n cū parētibz super-
 sunt f̄res coniuncti ex alte-
 ra parte tm̄, tunc eis prefe-
 runt pater, & mater, vt d.
 auc. defun. cū si. Quinto ca-
 su principia. cū superest au-
 us, vel auia cū fribus ex al-
 tera parte, vel vtrinq̄ con-
 iunctis defuncto, tunc sunt
 variē doc. opi. de q̄bus per
 Cy. in d. auc. defun. A. ta-
 men. secundum vertorem
 sententiam simul equaliter
 admittuntur, vt est supra dī-
 ctum in iij. art. per d. auc.
 defun. cum simi. sexto vero
 principia. casu, quando su-
 perest aliquis ex ascendēti-
 bus cum p̄ris defuncti, v3
 alijs vterioribus in gradu,
 tunc dic sp̄ ascendentes pre-
 ferri in totum, vt probat in
 d. s. cōsequens. & in auc. de
 26 sum. test. n. ius singularē i
 fribus solius de iuncti, vt cū
 ascendētibz admittantur, vt
 ibi habetur. septimo, & vlt.
 casu quando superest mater
 tm̄ cum auo paterno, vel
 auia paterna, tunc secūdu
 gl. & doc. in d. auc. defun.
 preferitur mater ipsa auo,

245
 a C. filij natura
 les quot modis
 efficiat legi. dif-
 fute per Car. ale-
 xā. in c. s̄ta. g
 filij sint iūni.

b C. ibi vlt. no.
 et vide. c. inotu-
 t. de ele. s. ii. de
 l. p̄sby. li. 6. et
 i. c. cenomanen-
 ses. in s. q̄ ex-
 go. & in c. q̄
 auct. & in c. na-
 s. iur. l. vj. dist.
 bald. in l. tanq̄
 C. de fideicom.
 & per Cardi-
 alexan. i. c. per
 venerabile. i. s.
 q̄ at. in ver. no-
 tab. d. s. qui filij
 sint legitimi.

26 Not. quare collaterales succedunt ab intestato, vide per Card. alex. et scribentes sup arbore consanguinitatis.

vel auct. p. tex. eiusdē auc. cū dicit salua gradus progradua &c. sed la. bu. ibidē dicit qd pariter succedunt, nec ob. ita litera, quia aliter est intelligēda hoc mō. v3 qd ille qui prior est in linea paterna excludat alios inferiores ex eadē linea. & eo. mō

prior in linea materna excludat sequentes in ead. linea materna. Exempli gratia p̄r excludit auct. paternū. qd proximior, & m̄r excludit auct. m̄nam, & hoc probat talis ratio, qd de natura correlatiuorum est, vt positio vno ponatur & reliquū, vt. l. vranus. ff. de fidei. mō sic est qd si filius moriatur, nepos succedit in eius locū. q̄rū ad auct. & efficit in primo gradu. vt in sti. de h̄r. ab ite. s. cū filius. ergo & conuerso auct. fiet in primo gradu. morituo filio, q̄rū ad nepotē, & sic d̄r pariter succedere, que op̄i. est equitati magis p̄xima. ¶ Vt si sufficiens

27 scie. est, qd in hac successio. collateralium sunt due linee vna agnatorum. alia cogn. que quidē linee plures in se gradus continent per sonarū, & extendit in his lineis suc. ab ite. hodie vt ad. x. grad. inclusue, & non vltra. vt no. in sti. de cog. iuc. s. fi. & ff. de gra. l. nō facite. & in sti. e. n. & no. p. Azo. in ium. C. de le. he. Item scie. est qd olim ext̄ribus agna. v3 ad. x. gradū excludebant cognatū in totū non attenda gradus progredua, sed sola agnatio. linea. vt in sti. de gra. s. repeti. is. & s. se. alias est in titu. de ser. cog. hodie aut̄ non attendit diuersitas istarū linearū, sed sola p̄ximitas gradus cuiuscq. cū sit sublata differentia linearum agnatio. & cog. in totū. vt in auc. d. h̄r. ab ite. s. nullam. col. ix. & no. in auc. in successione. C. de ius et

28 h̄. atamen per statuta Lombardie adhuc hodie reminet inter has lineas differentia, p̄t ip̄sa lex antiqua. xij. tab. disposuerat, vt in sti. de h̄r. ab ite. s. itē v̄m̄stis. de le. agn. suc. s. ceterū. & bene, & recte p̄t d̄r vt p̄rtele p̄gnatos melius cōseruent. Cōtingit it̄ aliquid duo erunt in eo. gradu. & it̄ vnus p̄fert alteri iure nouissimo exēplo in p̄re. & filio defuncti, & in fratre, & p̄nepote eiusdē defuncti, nā filius p̄fert patri, & p̄nepos fratri, vt. d. s. repeti. licet p̄nepos it̄ remior in gradu, vt ibi, sed hoc op̄at diuersitas linearū, quarū vna est fauorabilior altera v3 descendentiū. q̄r ascendentium, & collateralium, p̄cedit ergo hec regula qd p̄ximior p̄fert in eadē linea tm̄ & nō in diu. r̄

29 s̄s simpliciter. ¶ Vnum n̄. s. ias. quod est no. dignū, licet regulariter cognatorū numero habeantur, qui ex feminis descendunt, it̄ filius

fororis solus, non aut̄ vteriores in gradu inter agnatos annumerant. & sic. p̄t alij agnati defuncto succedit, ut. l. lex. xij. ta. C. de le. agn. suc. s. hoc ē addendum, licet secundo Azo. infum. de le. her. sit improprie agnatus, ideo qd non cōprehendit in statuto, quo disponitur qd agnati preferantur cognatis vsq̄ ad quartū gradū, qd expresse sequitur bat. in. c. j. in ti. an agn. vel si. de fū. repu. her. col. x. ¶ Si ergo collaterales agnatos, & cognatos, distingue sic, aut de defuncto super sunt fratres vtrinq̄ coniu. cū tm̄ & hi succedunt equaliter. ff. de fu. & le. he. l. j. s. fi. & auct. ff. nte. C. de le. he. aut super sunt coniu. cū ex altera parte tm̄ & tunc aut sūt nati ex legitimo m̄rimonio, aut nō. Primo casu pariter succedunt, vt in auc. post fratres C. de le. her. Secundo casu subdistinguitur, aut sunt coniu. cū per patrem tm̄, & nō succedūt sibi inuicem, qm̄ sunt spurij, vel incestuosi, vt. l. si spurij. ff. vnde cog. si aut̄ sunt naturales tm̄, tunc dic vt supra d̄ctū est in arti. de filijs natu

30 ralibus tm̄. + Aliquā supersunt defuncto fratres vterini tm̄, & legitimi ex vna p̄re, & alij s̄res ex parte tm̄, seu consanguinei tm̄ ex alia, & tunc pariter succedunt, qd agnatio hodie a cognatione non differt, vt in auc. post fratres, & in hoc in bonis tm̄ a defuncto quæsitis, in bonis aut̄ paternis preferuntur consanguinei, i maternis autem preferuntur vterini, vt. l. eman cipat. in fi. C. de le. her. & no. per glo. in auc.

31 post fratres. + Aliquādo supersunt defuncto s̄res legitimi ex vtroq̄ parente ex vna parte. & alij ex altero parente tm̄ nati ex alia, & hoc casu preferunt in successione nati ex vtroq̄ parente in oibus bonis defuncti vnde cum q̄ suis alijs exclusis, vt. d. auc. itaq̄ mortuo. C. cōdi de suc. & in corpore vnde sumit. s. hoc legitur, qd dupli. i iure fungit, vt ibi no. Aut supersunt fratres, & filij fratrum, & tunc oēs succedūt cū distine. coniu. cū vtrinq̄, & non coniu. cū vtrū, vt. d. aucten. cessante. Aut supersunt solj nepotes fratrum, vel alij vteriores, & tunc q̄ prior est in gradu, potior est in iure non habita differentia a gnate tm̄. & cognatorum, vt in auc. in successione. C. de fu. & legi. & in corpore vna sumitur, & in. d. auc. post fratres de qua materia successiois plene tractauit C. in. d. auc. itaq̄ mortuo. ¶ Circa aut̄ p̄missa

32 occurrunt quedam dubia declaranda, p̄rio itaq̄ ad hoc, vt cognoscat quis inter collaterales dicat prior, uel posterior in gradu q̄rum ad succedēdū sibi iuicē formo talē. q. Titus decessit sup̄stribus sibi quattuor filijs, v3 Cayo, Titio, Sempronio, & Alberto, ex quibus oibus descenderunt tam filij, q̄ nepotes, & p̄re

potes, contingit q̄ nepos Aliberi decesserit sine liberis superstitite sibi vno filio Sempronio quondam nepote Titij, & altero pronepote Cay, queritur quis horum in pronepotis defuncti successione preferatur, seu preferendus sit, de qua .q. & similibus aliquid summarie not. per Ia. bu.in.l. fi. C. de suc. edi. Ad cuius. q. clariorem decisio, p̄ euidencia est sciendum, q̄ in computatione graduum collateralium differunt ius cano. et ciu. ut no. per Gof. in summa de confan. & affini. & ibi per Gof. & Io. an. in sua summa de sp̄o. & ma. & super arbore confanguinitatis, & per gl. in. c. fi. extra de confan. & affini. nam ius cano. ponit duo fratres in primo gradu, & ius ciuile ponit eos in secundo. Et ratio differētie ē, quia ius ciuile fundat cespitē transferentium in eorum ascendentes. s. in patre, qui est in primo gradu, vnde fratres sibi inuicem sunt in secundo, vt in ff. de gra. §. ij. Ius autem can. fundat cespitē cū ipsis fratribus tm̄, sed ius cano. habet respectum q̄ntū ad matrimonia, a ius autem ciuile q̄ntū ad successione, vt dicit tex. in. c. ad se dē. xxxv. q. v. & no. per gl. & per Bar. in. l. i. j. & l. scemata. ff. de gra. maior aut̄ difficultas, q̄ in hoc sit in mō computandi gradus, ideo est & aliud premitendum, v3 quod in hac computatione, primo de bet superius poni pater communis duorum fratru. Inferius autem ipsi fratres, a quibus descendunt due linee separare, in quolibet earum ponuntur descendentes ab ipsis fratribus diuisim de p̄sona in p̄sonā, qui de descendentes inter se appellantur collaterales, vt patet ex figuracione infra scripta.

¶ Sequitur arbor confanguinitatis.

Petrus pater communis.

Gaius filius Petri.	Fratres Titius filius Petri.
Filius Ga,	Filius Ti.
Nepos	Nepos
Pronepos	Pronepos
Abnepos	Abnepos
Trinepos	Trinepos

33 ¶ Item est sciendum q̄ dupliciter queritur quoto gradu sit aliquis ex iis collateralibus vno modo quoto sit gradu, v. g. nepos alterius fratris, quo ad alium fratrem. Alio modo queritur quoto sint gradu, inuicem duo nepotes duorum fratru, vel pronepotes eorum, & sic de alijs. ¶ Circa primū questum sit computatio de persona in persona, incipiendo ab alio fratre, & ponendo eum in secundo gradu, & descendēdo per eius lineam vsq̄ ad nepotem, et sic reperitur q̄ filius eius erit i gradu tertio, &

nepos in quarto, & pronepos in quinto, & sic de ceteris. In hoc casu sit cōputatio, vel graduum duplicatio ad inuicē, quando solus frater vult succedere alicui ex descendētibz alterius fratris. In alio aut̄ questio, cū agitur de successione inter descendentes plurū fratrum ad inuicē, tunc si sunt in pari gradu omnes respectu habito ad eorum descendentes, puta omnes filij fratrum, vel nepotes, vel pronepotes tunc duplicantur gradus inter eos, nam filij sunt inuicem in quarto gradu. Ratio

34 ¶ quia quilibet persona facit vnum gradum de iure ciuili, verbū gratia vnus frater facit vnum gradum, alius frater facit alium gradum, & sic sunt inuicē duo gradus, filius vnus fratris facit alium gradū, & sic tertiu & alter filius alterius fratris facit alium gradū, et sic quartum, ergo filij duorum fratrum sunt sibi inuicem in quarto gradu, & per consequens sic gradus duplicando, requiritur q̄ eorum nepotes inter se erūt in. vj. gra. & pronepotes eorum in. viij. & quod dixi de duobz s̄tribz, vel eorū descendētibz in numero duorum, Idem intelligas in mille fratribz, quia omnes erunt sibi inuicem in secundo gradu tantum. Idē in mille eorum filijs, quia & ipsi inter se solum erunt in quarto, & sic de alijs, vbi autem hi descendentes duorum fratrum non essent in pari gradu respectu, de quo supra vs est in proposita questione tunc in reperiendo gradum incipiendum est ab eo qui est in remotiorē gradu, quo ad eius patrē, vt hic est pronepos defun-

246
 ¶ M̄simonia adde bal. in. l. i. ff. aut. i. vj. col. de fur. edi. C. l. q̄. p̄. putatio graduū in oibus p̄ter q̄. I m̄simonijs sit secūdo ius ciuile. Baly ce. in. d. l. ff. auic. spe. ti. de ds spu. & alle. §. porro. bar. in. l. iurifcon. §. pe. de grad. In alijs quibus lec. Ange. i repe. l. j. C. de iud. Io. an. c. ij. de arbi. l. 6. et i. c. ij. de reg. iur. e. lib. bar. i. l. p̄. uilegia, de sac. san. eccl. gl. i. §. haec tenus. isti. de gra. barto. pulchri. in consil. cccxxiij. incip. an ffes cōsobri ni, Io. and. in ad di. spe. ti. de suc. ab inte. et vide oino. d. Car. atē xā. i. ti. de cōfā. et affi. lec. arboris. i. viij. car. §. si. quero circa p̄ dē. vide bonū tex. i. c. gradu. xxxv. q. v. Pau. de cacon. sit. ccxvi. jo. vinzali.

41. & per gl. in d. ver. si vero testm. + sed in pmissis solet in dubium reuocari, an libertus alienado, vel se obligado inter viuos possit eius patronum sua debita portione fraudare. Ad quod sic vñ respondendum, quod aut alienat inter viuos ex causa lucrativa, vel in vltima voluntate, & tunc non tenet alienatio in iudicium ipsius patroni, nisi donauerit bene merentibus, vt hñ in l. viuos libertus, ff. si quid in frau. pa. Aut aliena uit, vel se obligauit ex causa onerosa, & tunc aut sit talis alienatio, vel oblatio dolosa, & in fraudem patroni, & tunc per eum non poterit reuocari, aut bona fide, & tunc non reuocabit, vt traditur in l. i. r. 2. C. si quid in frau. pa. & l. i. §. j. cū se. ff. e. & predicta faciunt ad q. sepiissime occurrente in partibus Montisserati, Sabadie, & Pedemontium, in quibus sunt nobiles hñes ius succedendi in eorum subditos, seu hoies in aliqua parte hereditatis, q. hoies plerumq. varijs de causis bona sua alienant, & debita cōrahunt. Vnde dubiatur an tales oblatioes, & alienationes valeant in iudicium ipsorum nobilium, vbi est aduertēdū, quod aut subditi, vel hoies equiparabuntur libertis, aut filijs. Si equiparabimus eos libertis, tunc distinguitur, vt proxime dēum est in eis. Si vero equiparabimus eos filijs, & tunc recurrendum est ad ea que filijs traduntur in l. nam & si parentibus, ff. de inoff. test. & §. 2. c. vt cum de ap. cog. §. sancimus, vtputo verius esse, quod isti hoies equiparantur libertis, & domini sui equiparantur patronis, ex quo sequitur quod si talis ho alienauerit inter viuos, quod recurrendum est ad distm. de qua supra & si preterierit in testō suo dominum suum, quod testm. ex hoc non redditur ipso iure nullum est rēpendum p.

42. cōtratabu, si nil est domino relictum. + Si autem aliquid ei relictum sit quod ad debitam portionem non attingat, tunc dominus potest agere ad supplementum, vt habetur in d. ver. si vero testm. in fi. de suc. li. & in l. si patronus, in princ. ff. si quid in frau. pa. De consuetudine tñ in aliquibus locis asseruatur, vbi sit defuncto ab intestato nulli supsint ascendentes, aut descendentes, vel collaterales, seu reuerentiales, de quibus dēum est, tunc ei vxor succedit, qua non obstante vltimo succedit fiscus, vt hñ in l. i. ff. & C. vnde vir & vxor.

¶ V R B proximitatis. Ille dicitur proximus, quem nemo precedit, vt ff. de fu. & le. & l. 2. §. hic hereditas, l. 1. §. proximus, ff. vnde cog. & ff. de ver. sig. l. proximus, & proximior p̄ fertur posteriori, quia deseruit hereditas de gradu in gradum, vt ff. q. or. in bo. pos. fer. l. 2. & ff. de fu. & le. l. 1. in fi. & l. 2. in princ. & d. §. hñ duas, & in fi. de leg. agn. suc. i. pri. & ff. de suc. ed. l. 1. cum si, mltis, facit, ff. vñ li. 1.

1 In adēnda hereditate licet sufficiat solus animus aduentis, tamen quodam alia sunt necia.

2 Institutus in duobus testamentis factis ab eodem testatore an possit adire.

3 Heres institutus debet esse certus, an vxor testatoris sit pregnans.

1 I P S A M Q. V B hereditate adiuuit. + Hic aduertit quod i adēnda hereditate alicui delata ex testō, vel ab intestato, regulariter sufficiat solus animus aduentis, vt l. si auia. C. de. iu. & l. ge. rit. ff. de acq. her. tamen quedam alia sunt necessaria, de quibus plene traditur per gl. et bar. ff. de a equi. he. l. is potest repudiare. primū autem quod requiritur est, quod ille qui vult adire sit homo liber, & non seruus. Item quod sit sui iuris, & non in potestate patris. Item quod sit cōpos mentis, & non furicus. Item quod sit maior, xxv. an. et non minor sub tutela, vel cura alicuius constitutus. Item quod sciat testator defunctum, nec de hoc dubitet. Item quod hereditas sit sibi delata. Item quod sit certus an fuerit pure institutus, an sub conditione. Item si est institutus sub conditione, debet certus esse, & scire quod conditio sit impleta. Item debet scire quod testator poterit testari. Item hereditas si deseratur ab intestato debet esse certus, quod nullus eum precedit in gradu. Item scire debet an hereditas sibi deseratur ex testō, vel ab intestato. Item debet esse certus de viribus testamenti, in quo dicitur se heredem institutum, nam si de eius viribus dubitet, vt quia dicitur testm. falsum, tunc recurrendum est ad distm. de iurisdictione iuriconsulti traditā in l. cū falsum, ff. de acqui. her. cū sic, vbi sit distinguit, aut al legatur quippe heres fecit ipsum testamentum falsum, & tunc quia certus est de facto suo proprio poterit adire, aut dicitur quod ab alio est falsificatum, et tunc non poterit adire. ¶ Quid signa,

2 & eadem in persona sit instituta in duobus testamentis eiusdem testatoris, an poterit adire, dicitur quod si dubitet, an posterior testamentum falsum sit, non poterit adire, alias sic, vt in l. cum quis, in prin. ff. de acqui. her. + Item debet esse certus quod vxor testatoris non sit pregnans, nam si pregnans esset, nec foret institutus posthumus nasciturus, sed preteritus posset riperere testamentum ideoque non poterit interim antequam nascatur, heres institutus adire hereditatem, nisi ipse heres esset de liberis, vt hec hñ in l. cum quid §. quod dicitur. & §. sumum heredem, ff. de acqui. her. quod not.

Q V A R E C V M predicta. Hec est conclusio libelli, ad quam semper debet attendi. Sequitur in litera.

E T R E S T I T V E N D V M eidem musello dictam hereditatem. Hic nota, quod ipse

quedam est substitutio vulgaris, alia pupillar, alia breuiloqua, seu reciproca, alia exemplaris, & alia compendiosa, de obliquis, facile, & breue iudicium est, quia vnica sola reperitur iure, que fideicommissaria appellatur. Et nota quod sicut iste substitutiones diuersa hnt nomina, sic etiam diuersos habent effectus, vt inferius apparet. ¶ Appellatur autem he substitutio nes directe, quia in eis non requiritur tacitum alterius, nisi solius substituti sui aucte capientis ipsa bona ex causa substitutionis, hec dicitur in libertate directa, quam recta via consequitur seruus sine ministerio alterius, puta si testator seruo suo legauerit libertatem, vel eundem heredem instituit, vt traditur in l. generaliter. §. 1. C. de nece, her. inst. & l. sed si in conditione. §. 1. ff. de her. insti. & ff. de manu. per to. In fideicommissaria autem libertate, que est directi facti seruus libertatem accipit de manu alterius, v3 heredis, de qua loquitur. ff. de fide. li. p. to. & eod. modo dicitur in fideicommissar. substitutione, ad quam peruenit interueniente re substitutione, & sic facti heredis scripti, de qua loquitur to. 1. ff. & C. ad treb.

S V M M A R I V M.

- 1 Nihil refert, an substitutio fiat nominaliter, vt verbaliter.
- 2 Substitutio vulgaris fit per verba negatiua, & est conditionaliter prolata.
- 3 Substitutio, cur vulgaris dicatur.
- 4 Quando fit locus substitutioni vulgaris.
- 5 Substitutio vulgariter an preferatur heredi hntis mortuo herede ante aditam hereditatem.
- 6 Substitutus per fideicommissum, an preferatur substituto vulgariter herede instituto repudiante.
- 7 Quotuplex sit substitutio vulgaris.
- 8 Vulgaris substitutio, quando finitur.
- 9 Subiacta pupillari an finitur substitutio vulgaris in ea contenta numero. 1. 0. 1. 1. 2. 3. & 14.
- 15 Facta substitutione per fideicommissum, an ex tacita vulgaris, vel fideicommissi, vel compedio, contenta admittatur substitutus.
- 16 Quot sint effectus substitutionis vulgaris.
- 17 Substitutio vulgaris an euanescat etiam quo ad alios, vno ex pluribus heredibus institutis adente.
- 18 Perita in integrum restitutione aduersus aditionem hereditatis, an substitutio extincta reuiviscat.
- 19 Substitutus reuiviscens, vt in superiori casu succedat de iure ciui, vel preto.
- 20 Existentia sui heredis, an sicut confirmat tabu. pupillares, ita etiam annulet, & confirmet substitutionem vulgarem.

Herede instituto adente non ex iure ciui, sed p-torio, an expiret substitutio vulgaris.

S V B S T I T V I T V U L G A R I.

- 1 ter. ¶ Istud est nomen aduerbialiter prolatum, & alia sequen. sed nil refert, an nominaliter, vel aduerbialiter proferatur, secundum bar. & doct. magis enim attendi debet intentio, & mens testatoris, quam figura verborum, vt. l. nō figura. ff. de ac. & ob. & l. 3. in fin. C. de lib. p. te. ¶ Pro huius itaque vulgaris substitutionis doctri. queritur de pluribus. primo de eius forma, vbi respondetur quod communis, & a iure introducta forma talis est, instituo mihi heredem Cayum. & si heres non erit. p. substituo, vt habetur infra, de vul. substi. in princ. ff. de vul. & pup. l. 1. in prin. ¶ Ex quibus patet quod hec substitutio super verba negatiua est conditionaliter prolata, patet etiam quod vulgariter substitutus dicitur condicionaliter institutus, & idem est in omni alia substitutione, vt inquit gl. in l. g. liberis. in princ. ff. de vulg. & pup. ¶ Secundo queritur quare appelletur hoc nomine vulgaris, respondeo secundum omnes doc. quia vulgaris ea videtur, & quilibet popularis in suo testamento, & quia cuiuscumq; fieri potest, ¶ Tertio queritur, quando huic substitutioni sit locus. Dic quod tunc cum heres scriptus non est heres, vel qui non vult, vel heri non potest, vt in l. cū proponas. C. de her. insti. non posse at intelligitur, vel per scriptum, vel per alium factum eius, vt. d. l. cum proponas, & insti. de vul. substi. §. si. vnde secundum bar. si testator vnum solum casum in substitutione expressit, puta si hntis est noluerit, tñ dic quod in ea includitur alius casus, v3 si hntis esse non poterit, quod vt probari l. l. gallus. §. & quid si tm. ff. de li. et. posth. nā paria sunt nolle, et non posse, vt. l. mulier. ff. ad tre. et. l. 1. §. vñus. ff. de pec. fallit in casu. l. iul. ff. si qs om. cā test. ¶ 3 quid si hntis post mortē testatoris, et an aditā hntitatē decesserit, vt aliqui cōtingi tpe epidimie, vel magne mortalitatis, infra tps diliberandi, quod est annus a tpe mortis testatoris, an substitutus vulgariter pferat i successione excludendo hntē hntis, dic quod nō, imō hntis heredis si voluerit esse hntis excludet ipsum substitutum, & ratio huius, & quia hntis defuncti alii facit hntem ministerio sui quod sufficit ad excludendum alium substitutum, vt dictum est p. d. l. cum proponas. cū si. fecidit bar. p. qua de cis. facit. l. p. & qd' ibi no. ff. de her. insti. & l. 1. C. de his qui ante aper. tab. ibi alioq; & c. et l. si quis filium. 2. respon. ff. de acqui. he. et. no. p. gl. 1. sed si pro dote. §. 1. ff. de le. prest. & ibi no. p. bar. & plenius per eum in. d. l. 1. in princ. ff. de vul. & pup. facit ad predicta quod in simili dicitur de herede indigno, cui filius succedit

FORMA LIBEL. Q. VO AGITVR EX SVBSTITVTIO.

exclusio eius vulgaris substitutio, vt in. p. gl. i. l. si sequens. l. prin. ff. ad fl. & in. l. i. seruitute. §. 6 et qui ff. de bo. li. c. + Postea qro de. q. q. de fa. do. cōtingit. ecce q. testator filio suo duos substitutos dedit vnum vulgariter, aliu p. fideicō. institutus repudiat hēditatem nō vulgariter substitutus vult adire, substitutus autē p. fideicō. vult cōpellere heredē scriptū adire, & sibi hereditatē restituere per. l. cogi. cū. si. ff. ad treb. Querit quis eorum substitutorum pserendus sit dicit bar. in. d. l. i. sic dēret distingui, aut fideicō. mit. fuit a substituto repetitum, & tunc p. ferit vulgariter substitutus fideicō. mīl. rīo. vt l. si p. rōn. §. si. ff. ad tre. aut nō fuit a substituto repetitum, & tunc p. ferit fideicō. vt. l. nō iur. ff. C. ad tre. & l. facta. §. iul. & l. reculare. §. it. ius. ff. ad treb. c. + Vterius qrit quomplex ē substitō vulgaris. dnt cōiter gl. doc. q. est quotu plex v3 tacita & expressi, vt no. Azo. l. ium. e. ij. & gl. instit. de pup. substi. in princ. alij dnt tertiam spēm, v3 q. quedā est partim tacita, & partim expressa. expressa est illa que concipit sub illa forma, de qua supra dictum est. Tacita vero est q. includitur in expressa pupillari, vt i. l. iam hec iure. in prin. ff. de vul. & pup. cū. si. vel in expressa reciproca, vt. l. lucius. ff. e. ri. et l. quis. C. de impu. & al. sub. vel in alia substitō. ne. Illa autem est partim expressa, & partim tacita, que in sui forma vnum casum exprimit, & alium tacite includit. c. + Deinde queritur quādo hec substitō finitur, dic adita hereditate per scriptum heredem, vt in. l. post. aditā. C. de impu. & al. sub. & in. l. si mater. in si. ff. de vul. & pup. & in. l. cum in testō. 2. respon. ff. de he. insti. siue sit tacita, siue expressa pupillaris, an sublata pupillari, vel extincta expiret, & finitur substitō vulgaris in ea contenta. + In qua. q. conclusiue sic puto considerandum, & pariter distinguendum, colligendo plura sparsim a do. tradita. Altquādo substitō pupillaris annullat in via testatoris, aliquando post mortem testatoris, primo casu aduertē. est, q. hec annullatio potest contingere diuersis modis, vno modo quia fuit facta hec substitō extraneo, vel maiori, vel a matre, vel ab eo qui non habet i. po. testate, quibus casibus est inutilis ipsa substitō. pupil. vt. l. si mater. ff. de vul. & pupil. in. §. extraneo. insti. e. ti. Alio modo victator, quia pupillus ipse factus est maior, vel quia decessit v. iuo testatore, aut quia emancipatus fuit, quibus casibus etia reddiit nulla ipsa pupillaris substitō, vt infra no. in materia pupillari. Si qui dem ipsa substitō pupil. redditur inutilis, quia facta sit extraneo, vel maiori, tūc secundū Gual. de cu. cuius opi. approbat bar. in. d. l. i. in prin. in vi. q. talis substitō in se continet vulgare, nec

propter vsum pupillaris insicitur vulgaris, quia vitatio expresso remanet firmum tacitū in eo contentum, vt in. l. i. §. i. ff. qui. mo. pig. vel hipo. so. & quia vbi peccatur in materia si non v3, vt agitur, v3 vt valere potest, vt in. l. si vnus. §. si acceptatio. ff. de pac. & probatur per. l. si si defulsor. ff. de le. i. & per. l. si. C. de her. insti. nec huic repugnat glo. in. d. §. extra. neo. per quam Ray. vultū tenere contrariū, quia est facta secundum eos. Si vero hic pupil. substitutio finitur per emancipationem, tunc secundum Gual. Ray. & Bar. vbi supra vt. itē quero quid si pater. extinguatur tacita vulgaris, quia illa potest, que est in pupillari, v3 si in potestate permanerit, sicut vitia ipsam pupillarem, ita & ipsam vulgarem, ar. in. l. si mulieri & iitio. ff. de condi. & donō. & quia vni. formiter circa virāq. debet operari, vt in. l. si legatarius. in si. ff. de le. 2. & imputet sibi testator, si sibi non prouidit, postq. in facto suo hic contingit, ar. in. l. tra. stabit. ff. de testa. mīl. cum si. + Vbi vero substitutio pupillaris finit per mortem pupilli in vita testatoris, tunc non distinguitur vulgaris, ideoq. vulgariter substitutus ad hereditatem non admittitur, vt deter. gl. i. in. l. lex cor. ff. de vul. & pup. que est super ver. non existant. & alia q. huius posita in. l. si pater. ff. e. u. q. opt. sequitur Gual. sed Dy. tenet contrarium per. l. q. si filius. ff. de cast. pec. ibi nihil & c. sentit gl. & sequitur Cy. in. d. precibus. pro quorum opi. facit q. i. exunguit per emancipationem, vt proxime dictum est, cur non sic per eius mortem, cum eadem sit ratio vtroq. casu, bar. vero in. d. l. i. in ver. vlt. rīus quo pupillus pro concordia sic distinguit. + A quando pupillus viuo patre morit ciuilitur, quia ab hostibus captus post mortē patris moritur naturaliter, & tunc si ma. remanet tacita vulgaris, & substitutus admittit, & ita procedit q. habet i. d. l. lex. cor. ff. de te. Ratio quia p. v. iuo adhuc durabit spēs pupi. substi. vnde nō videtur patri imputari, cur testamentū non mutauerit, aut filius p. v. iuo de cessit, & post illum filius etiā immedie, ita q. nō habuit ips. mortem testamentum, & idem q. v. pra quia cum institutus inueniat ex tacita vulgari p. sumptio est, q. n. instituit si vixisset, sic loquitur. l. si pater. cum gl. + Aut pater decessit ex interuallo, ita q. habuit p. v. iuo mutā di testm. & sic repellitur substitutus, nam cum potuit sibi p. prouidere, & non fecit, lex non succurrit sibi, ar. in. l. tra. stabit. ff. de test. mīl. & l. 3. C. de inof. test. & ita procedit opi. Dy. in. d. l. i. §. q. si filius. c. + Venio ad. 2. art. pri. qui ē, quādo pupillaris substitō annullatur post mortem defuncti testatoris, q. quidem pot. con. tingere

tingere duplr, vno mō qñ pupillus effectus est maior, alio mō qñ pupillus posthumus non ē natus. Si qdem annullat pp pubertatem superueniente, tunc scdm glo. in. l. lex corn. ff. de vulg. & pup. super ver. ad agnatum non extinguitur vulgar s hec tacita, & p hęc substitutus vulgariter admittitur, alij vt Dy. Ia. & Ray. teneat contrarium p. l. q habebat. ff. de vul. & pup. & l. si fundum p fideicōmissum. §. si. cō. l. seq. ff. de leg. i. q̄ opti. et seqtur glo. in li. eo. ti. in glo. magna. sed Bir. in. d. l. j. ver. q̄no quid si ille distinguit, aut pupil. substi. facta fuit cum limitatione tps, puta si decesserit infra pupillare etatē, & tunc finitur vulgaris, & pupillaris. q̄a voluntas defuncti non fuit. puidere vltra aliud tps, ar. ff. de vulg. & pup. l. si ita q̄s. & l. si plures. in prin. quo casu pcedit opti. Dy. & sequa. nisi forte quis diceret, q̄ cum vulgaris fit industria ad prouisionē testatoris cum p̄per eam ipsi succedatur nō v̄ ab hac prouisione recessisse prouidendo filio ex substōne pupillari, aut fuit facta sine tps p̄sinitione, vt quia dixi quisq̄s mihi h̄s erit, & filio meo heres esto, tunc licet pupillaris expiret adueniente pubertate, vt. ff. de vulg. & pup. l. in pupillari. & l. centurio. tñ durabit vulgaris, & sic hoc casu substitutus admittitur. vt. l. si. ff. de her. isti. ¶ Vbi autē hec pupillaris substō deficit, quia pupillus posthumus non est natus, q̄ sperabatur nasci, tunc secundum glo. remanet firma substō vulgaris, et substitutus admittitur. vt no. in. l. pe. ff. de ven. in sp̄i. & facit. l. si. C. de insti. & substi. Alij dñt contra, nisi sit coh̄s cuius aditione confirmat vulgaris. Bar. l. j. ver. itē quoq̄o distinguit, aut spes natuscatis posthumus deficit post mortem testōris, vel ante per tps modicum, et tunc durat vulgaris, & admittitur substitutus, & sic procedit opti. gl. in. d. l. pe. Aut deficit, q̄a decessit, vel natus non est per longum tps an̄ ipsius testōris mortē, & tunc expirat vulgaris, & repellitur substitutus, vt supra d̄ctum est in alio casu. ¶ E: ex p̄missis hęc q̄tē p̄t incipere a tacita vulgari, & qñ non, de quo per gl. in. l. apud iulia. §. idem iul. & l. ita tñ. §. a p̄re. ff. ad tre. et plene p̄ bar. vbi supra uer. q̄ro an testm̄. ¶ Ad tollendum ergo p̄dicta dubia, & ad faciē dūm rē claram debet prudens notarius exprimere sp̄aliter, & expresse oēs sp̄s substōnum, & vti verbis hic appositis dicens, q̄ talē substituit vulgariter, & pupillariter, & p̄ fidei-
 27 cōmissum. ¶ Quid ergo si substituit simp̄r p̄ fidei cōmissum, an ex tacita vulgari, vel fidei cōmissaria, vel cōpendiosa contenta admittatur substitutus, dic vt infra in materia cōpendiosa. l. thays. §. pe. ff. de fidei cō. lib. & in. l. j. §. 26 pro secundo, C. de cad. sol. ¶ Queritur vltra

quot sunt effectus substōnis vulgaris, dic q̄ quinq̄. Primus est in hoīe sui iuris h̄ de scripto, quia intellr si h̄s non erit, uel mutato eius statu heres esse non possit, vel alium sibi h̄dē non fecerit. In hoīe autē alieni iuris intelligitur si heres non erit, vel alium non fecerit, vt insti. de vulg. substi. i. si. & l. cum proponas. C. de here. insti. Secundus est effectus, quia testm̄ p̄t vires assumere ab isto secun do gradu, videlicet ab ip̄a vulgari. vt. l. 3. in fin. ff. de libe. & posthu. Tertius est effectus, quia ista vulgaris expressa si fiat pupillo continet tacitam pupillarem. vt. l. iam hoc iure. in prin. ff. de vulg. & pup. Quartus est effectus, quia p̄ eam defuncto succeditur, & non h̄di scripto. vt insti. de vul. substi. in princ. Quintus effectus est, qui a facit de suo necessario h̄dem voluntarius. vt in. l. si filius h̄s. ff. de libe. & posthu. & l. Papinianus. §. quarta autē. ff. de inoff. testa. ¶ Mōdo quero circa p̄dicia. Pone q̄ plures sunt here des instituti quibus oibus vnus solus est vulgariter institutus, an per aditionem h̄d̄ itatis factam ab vno euaneſcat substō quo ad alium seu ad alios, distingue b̄r secundum Doctor ubi supra hoc modo, aut substō respicit omnes coheredes coniunctim. v. g. dixit testator si Titius & Cayus heredes non erunt, vel si neque Titius, neq̄ Cayus heredes erunt Sempronius substituo, & filia, tunc adiectione facta ab vno expirat substō, quo ad alios, ratio est, quia requirit defectus aditionis copulatiue in personā vtriusq̄, vt probatur in. l. quidam testō. ff. de vulg. & pup. q̄uis. ff. de impub. & alijs substi. & no. per glo. in. l. de vulg. substi. §. si instituto. aut substō respicit oēs diuim & separatim. v. g. si testator dixit Cayo heredi meo substituo Sempronium, & Titio heredi meo substituo eundem Sempronium, vel similia, & tunc per aditionem vnus expirat substitutio quo ad alios, vt. ff. de iniust. rup. & irri. testa. l. penul. ff. de vulg. & pup. l. duobus. §. filius, et l. cum ex filio. §. ina. & l. coheredi. §. coheres.
 28 ff. eod. titul. cum simi. ¶ Inde queritur pone q̄ facta aditione ipse heres impetrauit contra ipsum in integ. resti. q̄ fieri potest, C. si vt se ab here. absti. l. j. cum sim. ibi nota. an hec substitutio vulgaris extincta per aditionem restaurabitur per hanc in integ. resti. Dic b̄r q̄ sic, p̄ tex. in. l. & si sine. §. sed q̄ papinianus. ff. de mō. & l. ij. §. interdum. ff. de vulg. & pup. & l. ex contractu. ff. de re. iur. & not. per Cyn. in l. post aditum. & per Barto. in. d. l. j. ff. de vulg. & pup. ¶ Sed an iste substitutus cuius substi tutio restaurata est per talem restōnem admittatur de iure ciuili, vel pretorio ampla est inter Doct. d̄sp̄tata, nam Vitramon, quorum opi, Pract. do. lo. p̄t. Fer. II

sequitur Cy. in. l. qui se p̄ris. C. vnde lib. tenet q̄ solum admittatur de iure pretorio, sicq̄ habebit solum annum ad bonorum possessionem petendam, vt probatur in. l. i. §. interdum. ff. de vul. & pup. Sed Bar. vbi supra tenet q̄ utroq̄ iure tā ciuili, q̄ pretorio admittatur per tex. in. l. j. §. si quis adta. ff. ad treb. & ibi de hoc p̄ eum, & per consequens adire poterit vsq̄ ad

20 xxx ann. facit. l. fina. ff. de suc. edi. C. + Item queritur nunquid existētia sui heredis sicut confirmat tabulas pupillares. vt. l. si filius qui p̄ri. ff. de vulg. & pup. & ff. de acqui. her. l. si filius. & l. Iulianus. ita ē annullet, & cōfirmet ipsam substōnem vulgarem. dicit Bar. tol. in. d. l. j. q̄ non, quia ad hoc vt substō vulgaris exp̄ret requiritur vera hoīs aditio, & expressa, nec sufficit facta vel presump̄ta, & hoc modo debet intelligi. d. l. post aditam, q̄ est multum notā-

21 dum. C. + Vitra queritur si heres institutus nō p̄t esse heres de iure ciuili, sed solum de iure pretorio in casibus nota. per glo. & doct. in. l. final. C. vnde legi. an per aditionem factam de iure pretorio exp̄pirabit ipsa vulgaris substō in qua. q. licet Bar. tol. valde dubitet, dicit tñ non improbabilt̄ sic posse distingui aut sus succedendi de iure pretorio traxit originem in vita testōris, vt patet in. l. posthumus. in princip. de iustro rup. & irri. test. & l. facta. §. si sub conditōne. ff. ad treb. & tunc per aditionem factā de iure pretorio finitur ipsa substō, vt probat in. d. l. condōnibus. §. si p̄sonas. ff. de condi. & demon. Quod quidem firmitur tali rōne, ille q̄ succedit de iure pretorio contra voluntatem defuncti per bo. pos. contrata, excludit successorem de iure ciuili, vt per to. ff. de bon. pos. contrata. ergo multo fortius succedens de iure pretorio sc̄dm voluntatem defuncti excludit illum substitutum. Aut ius succedendi de iure p̄torio traxit originem post mortem testatoris, v. g. filius est preteritus a primo gradu, & exheredatus a secundo, primus gradus redditur nullus p̄ petitionem filij. Vnde sit locus sc̄do de iure ciuili post q̄ filius preteritus approbauit testm̄, q̄ facere potuit, per. l. filio preterito. ff. de iust. rup. & irri. test. Certe hoc casu institutio preferitur substituto. ar. in. l. cū in secundo & q̄ ibi not. ff. de iust. rup. & irri. test. et. l. si quis eum. §. j. ff. de acqui. her. per que patet q̄ approbatio filij non confirmat institōnem primi gradus in preiudicium substituti, cuius rō est, quia ius fuit ipsi substituto questum ipsam petitionem, vnde sequens approbatio non est poens ipsum ius questum eidem auferre, vt regula alteri per alterum, nec huius snie habet retragari glo. in. l. si quis. ff. de vulg. & pup. quia secundum aliquos illa glossa, est falsa, Tu

aut verius dic oēm vulgariter substitutum per aditionem cuiuscunq̄ heredis de iure ciuili, vel pretorio penitus excludi p̄ tex. in. l. si duobus. §. si prius. ff. de contrata. & ibi no. Bar. p̄ qua op̄ i. facit. l. puberem. & quod ibi not. & l. i. sū heredem. C. de iur. delib. an.

S V M M A R I V M.

- 1 Pupillariter vnde dicta.
 - 2 Quot sint necessaria in pupillari substōne.
 - 3 Quibus hereditibus substituitur pupillariter nū me. 4. 5. & 6.
 - 7 Quare is cui sit substō debet esse impubes.
 - 8 Stans statuto, q̄ pubes minor. ann. xxv. non possit testari, an poterit ei pupillariter substitui.
 - 9 Filio naturali tm̄ p̄t hodie substitui non potest pupillariter.
 - 10 Substō facta filio naturali iustato per principē post mortem, an valeat.
 - 11 Pater si faciat testamentum sibi minus solēne an valeat substitutio pupillaris.
 - 12 Substō facta nepoti preterito ex filio emancipato, an valeat.
 - 13 Iustato testamentum ex causa preteritionis, an vitietur substitutio pupillaris.
 - 14 Hēditate nō adita, an valeat substō pupillaris.
 - 15 Sola existētia sui heredis, an confirmet pupillam substitutionem.
 - 16 Substō que alias sustineri nō p̄t, an sustineat̄ per vim fideicom.
 - 17 Qui sit effectus pupillaris substōnis. nume. 18, 19. & 20.
 - 21 Tacita vulgaris contenta in expressa pupillari, an excludat matrem.
 - 22 Expressa pupillaris an sicut excludit matrē, ita excludat patrem.
 - 23 Expressa pupillaris, an excludat fr̄em pupilli.
 - 24 Tacita pupillaris admittitur contra matrem.
- P V P I L L A R I T E R.** + Hec substō ē sc̄da spēs inter directas substōnes q̄ fit solū p̄ pupillo. Idēq̄ pupillaris dēq̄ est, vt insti. de pupill. substi. q̄ in forma differt a p̄cedenti. vt iherius apparebit, multis autē eius est talis, si filius meus in pupillari etate decesserit Cayū substituo, vt probatur in. l. ij. in prin. ff. de vul. & pu. & insti. de pup. substi. in prin. de natura cuius pupillaris substōnis tractauit Bar. in. d. l. ij. in prin. C. + Vnde pro ipsius declaratione q̄ritur quos sunt necessaria in substōne pupillari, dic cōclu sive, q̄ o. s̄o sc̄dm doc. & gl. in. d. l. ij. in prin. quorū vno deficient ipsorum substō vitietur. Primum q̄ requiritur est, q̄ p̄sona cui sit substō sit impubes. Sc̄dm q̄ sit in p̄tate testōris. Tertium q̄ sit de liberis eius. Quartū q̄ p̄ mortē testōris efficiatur sui iuris, nec reincidat in alterius p̄tatem, vt. d. l. ij. in prin. & ver. plane. Quintū q̄ in vita testōris non desierit esse i eius p̄tate,

vt. l. coheredi. §. cum filie ff. de vulg. & pup. Sexum qd p̄r subip̄si faciat testm̄. vt. ff. de vul ga. & pup. l. i. in fin. & d. l. ij. ver. quisquis. Se primum qd ipubes sit institutus. vel exheredatus. vt. d. l. ij. verfic. sed si eos. & d. l. ij. §. pluri. Octauum & vltimum regium est qd ip̄sius testōris adatur hereditas. vt. d. l. ij. & ver. adeo vel pro adita hereditate reputetur. vt in fra dicitur. ¶ Nunc aut̄ procedendum est ad declarationem separatim oim̄ predictorum articulo rum. vñ circa primū de liberis q̄o q̄bus libe ris possit pupillariter substitui. + vbi aduertendum qd qdam sunt liberi naturales & liti. & his pot̄ indubitanter substitui cuiusvis gradus sint vt. d. l. ij. in prin. & d. l. i. si testō. C. de ipu. & alijs substi. & insti. de pap. substi. in princ. ¶ + Quidam sunt filij liti tm̄. vt filij adopti ui. & in his attenditur. an transeat in p̄tate pa tris adoptiui. an non qd quasi fiat. traditur i. l. cum in adoptiuis. C. de adop. & insti. eo. §. j. vt transeat in p̄tate possit eis substitui. al̄s non. ut i. si arrogator. ff. de ado. & d. l. i. sed si plures. in arrogato. ff. de vulg. & pup. & no. per gloss. in d. l. ij. in prin. & ver. sed si extraneum. ff. eo. i. ¶ + Quidam aut̄ sunt liberi naturales tm̄. vt nati ex concubina. & istis nō pot̄ pupillariter sub stitui. q̄a non sunt in p̄tate testōris. vt. l. lucius. ff. de vulg. & pup. & multominus p̄r substi tuti p̄rijs. vel incestuosos cum nec illi sint i po testate. ¶ + Quidam sunt h̄rdes penitus extranei & his non pot̄ pupillr̄ substitui. vt. l. verbis ci uilibus. ff. de vulg. & pup. q̄a in eo deficiunt substantia. de q̄bus supra. Quid igitur i testator eius nepore ex fr̄e. vel sorore in pupilla ri etate cōstitutū sibi h̄rdem instituerit ei q̄ pu pillr̄ substituerit. vt plerunq̄ accidit. vel ligno rantiā testōris. vel notarij. an hec substō aliqd operabitur. & dñt glo. in d. l. i. verbis. et doc. qd sic. q̄a operabitur iure fideicōmissi. & sic opabitur. vt. resoluta in fideicōmissariam substitō nē verba frustratorie videantur apposita. sed operentur eo modo quo possint. ar. in. l. i. si qm̄. ff. de leg. j. itaq̄ si non valet. vt agebatur. sal tim valeat vt valere possint. vt traditur ple ne per glo. & doc. in. l. i. §. eum q̄. ff. de consti. p̄ci. & per Cyn. in. l. non codicillū. C. de test. Si vero hec pupillaris substō facta esset maior extraneo tunc non resolueretur in fideicōmissa rium sc̄dm̄ doct. in. d. l. ij. q̄a duplex vitium concurrens in hoc v3 etatis. & patrie p̄tatis spedit hanc resolutionem pro qua snia facit. l. sce uola. & l. ex facto. in prin. ff. ad treb. ¶ Transeo ad sc̄dm̄ articulum qd est qd requiritur. qd is cui sit substō sit ipubes. & quero rōnē huius. ¶ + Fideio ratio ē. q̄a ipubes testari non potest vt. l. qua etate. ff. de test. vnde lex huiusmodi

personis prouidere voluit. ¶ a C Circa tertium. adde consti. Bald. consilio. cccxxxvij. i. 4. parte. et Raph. fulgo. consilio. lxxij. ¶ + Quidam aut̄ sunt h̄rdes penitus extranei & his non pot̄ pupillr̄ substitui. vt. l. lucius. ff. de vulg. & pup. q̄a in eo deficiunt substantia. de q̄bus supra. Quid igitur i testator eius nepore ex fr̄e. vel sorore in pupilla ri etate cōstitutū sibi h̄rdem instituerit ei q̄ pu pillr̄ substituerit. vt plerunq̄ accidit. vel ligno rantiā testōris. vel notarij. an hec substō aliqd operabitur. & dñt glo. in d. l. i. verbis. et doc. qd sic. q̄a operabitur iure fideicōmissi. & sic opabitur. vt. resoluta in fideicōmissariam substitō nē verba frustratorie videantur apposita. sed operentur eo modo quo possint. ar. in. l. i. si qm̄. ff. de leg. j. itaq̄ si non valet. vt agebatur. sal tim valeat vt valere possint. vt traditur ple ne per glo. & doc. in. l. i. §. eum q̄. ff. de consti. p̄ci. & per Cyn. in. l. non codicillū. C. de test. Si vero hec pupillaris substō facta esset maior extraneo tunc non resolueretur in fideicōmissa rium sc̄dm̄ doct. in. d. l. ij. q̄a duplex vitium concurrens in hoc v3 etatis. & patrie p̄tatis spedit hanc resolutionem pro qua snia facit. l. sce uola. & l. ex facto. in prin. ff. ad treb. ¶ Transeo ad sc̄dm̄ articulum qd est qd requiritur. qd is cui sit substō sit ipubes. & quero rōnē huius. ¶ + Fideio ratio ē. q̄a ipubes testari non potest vt. l. qua etate. ff. de test. vnde lex huiusmodi personis prouidere voluit. ¶ vt ille p̄r sub cuius sunt p̄tate ip̄s faciat testm̄. nā pupillaris substitutio ap pellatur testm̄ filij. vt. d. l. ij. §. quisquis. & §. interdum & l. patris & filij. ff. de vulg. & pup. & insti. u. de pup. substi. §. j. per hoc sequitur & declaratur. qd ideo non potest fieri puberi. q̄a ip̄se potest p̄ se testari. vt. d. l. i. verbis. et in. l. pupillari. & h̄r in. l. qua etate. ff. de test. et si diceretur ergo hac ratione artenta debet posse quilibet extraneus pupillo instituto pupillariter substitui. rñde qd in hac substitutione lex magis consistit est de patre. q̄ de extraneo. + Sed circa hoc occurrit dubiū. pone qd statuto ciuitatis caueatur quōd pubes minor. xxxv. an non possit facere testm̄ an pater eius poterit sibi pupillariter substitue re. vt quod sic a paritate rationis. q̄a si pot̄ substitui impuberi. qui non potest testari. ergo & isti qui priuantur fadione testamenti. vñ cum in vtroq̄ sit eadem ratio. & eadem iuris dispositio esse debet. vt. l. illud. ff. ad. l. acquil. & l. quōd dicitur. ff. de pac. & l. cum tale. §. fal sa. ff. de condi. & demon. cum simi. Bartol. aut̄ tenet contrarium in. d. l. ij. & in. d. l. ex facto. ff. de vulg. & pup. in prin. quia in pupillo non est sola illa ratio. videlicet defectus etatis. sed ē inhabilitas procurationis filiorum que ratio cessat in maiore. ¶ An aut̄ huic impuberi prohibito testari per statutum possit substitui. sicut prodigo. & furioso. vt not. per eum in. d. l. ex facto. ¶ Circa tertium a substantiale qd est. qd impubes sit in p̄tate quero an iure nouis simo autentico rō quo exequata est patria potestas emancipato. vt in. §. nullam. in auct. de here. ab intesta. sit necesse. qd impubes sit in po testate. dñt doc. qd sic. nec ob. d. §. nullam. quia loquitur in eo tm̄ casu quo locus est successio nē ab intestato. hic aut̄ loquitur cum agitur de successione ex testamento. quo casu iura vetera remanent incorrecta. vt determinat gloss. in d. l. galus. §. & quid si tm̄. ff. de lib. & posthu. & in auct. ex causa. C. de libe. prete. & C. de coll. l. si emancipari. Ex q̄bus patet. qd i. si m̄. ff. de vulg. adhuc etiam remanet incorrecta. ¶ + sequitur et̄ aliud. videlicet p̄ filio naturali tm̄. p̄r non p̄t et̄ hodie substitui. vt dcm̄ ē pu pillariter. ¶ + Quid aut̄ dices si p̄r filio natura li pupillariter substituerit. qui post mortem pa tris fuit ltimatus per principem. vel comitem qd fieri potest. vt in auct. item si quis in corpo re vnde sumitur. C. de nat. lib. an reconuale scat hec substitutio. vt qd non per regulam. l. qd ab initio. ff. de re. iur. l. n cōtrariū determinat

FORMALIB. QVO AGITVR EX SVBSTIT.

- Barto.** in. d. l. ij. cuius ratio est, quia limitatio re-
trotrahitur, vt. l. fina. ff. de na. re. sicut dicitur i
reuerso ab hostibus, vt. l. lex cornel. ff. de vul.
& pup. & l. i. pr. cum. l. seq. ff. de capi. & postli.
& l. illa in bō. §. j. ff. de here. insti. & sic non dī-
citur hoc casu ab alijs sui principalis natis legiti-
mis & naturalibus, vt in tutorialibus, vt in auc.
quib. mod. natu. effi. sui. §. illud. & §. bella.
- 21** ¶ Nūc autē alijs pro nunc omīssis articulis
capio illum qui est, q̄ p̄ sibi debet facere testm̄
et quero si fecit testm̄ minus solēne de iure cōi,
licet sit solēne de iure sp̄ali, vtputa cū duobus,
vel tribus testibus. vt in. l. hac consultissima.
§. ex imperfecto. C. de test. an tenebit pupilla-
ris substō distingue, aut substitutus est de liber-
ris, & tunc tenet, aut est extraneus, & non v3
per. d. §. ex imperfecto quod non, quia multo tēs
occurrit de facto, & sic tenet Barto. vbi supra.
- 22** ¶ Descendo ad alium articulum qui est, q̄
debet impubes esse institutus, vel exheredatus
quia si esset preteritus testm̄ esset nullum, d. l.
ij. ver. sed si. & l. j. de in iust. rup. & irri. testa.
Et quero quid si facta fuerit substō nepoti p̄te-
rito ex filio emancipato, an visitabitur hec sub-
stitutio, dicit Barto. q̄ non. in. l. gallus. §. & qd
si t̄m. ff. de libe. & posthu. & ibi per eum in. d.
l. ij. coniu. cta. l. meminimus. C. de leg. her. Cu-
ius ratio p̄t esse, quia hec substō reperta est fa-
uore filiorum, vt dicitum est, ergo non debet in
eorum lesionē retorqueri, vt. l. q̄ favore. C. de
- 23** l. et. l. si iudex. ff. de mino. ¶ Vterius quero
an visitato paterno testō causa preteritionis, vel
exheredationis visitetur ipsa pupillaris substō,
dñt Doct. q̄ non, nisi pupillus cum tutoris sui
auctoritate approbauerit testm̄, q̄ fieri p̄t per
l. filio p̄terito. ff. de in iust. rup. & irri. testa. cō-
iuncta. l. si ad pupillos. ff. de auct. tutor. ¶ Ex
quo patet q̄ auc. ex causa q̄ dicit rumpi testm̄ q̄
ad instōnem nō habet locum in pupillari sub-
- 24** stituitōne, vt ibi nota, per doc. ¶ Venio ad
aliud necessarium ad hanc substōnem, q̄ est vt
hereditas patris adeatur, & q̄ro quid si non fue-
rit adita, an hec substō confirmetur per auct.
& causa, dñt quidam q̄ non, per. l. si nemo. ff.
de test. tut. Barto. aut tenet contrarium sequēdo
opti. cōem. vt in. l. j. §. fina. in. 4. opin. ff. de
- 25** vulgar. & pup. que opi. verior est. ¶ Sed an
sola exētia sui heredis sine alia expressa aditio-
ne confirmet tabulas pupillares, dic b̄t scdm̄
oēs q̄ sic. in. l. si pater. in prin. ff. de priui. cre-
di. & tangitur in. l. filius qui p̄ris. ff. de vulga.
& pup. per quod sequitur unum quotidianum,
q̄ si pater habeat vnicum filium impuberem
quē heredem instituit, et eidē pupillariter sub-
stituit, q̄ licet ipse pupillus decesserit non adita
hereditate per eum, q̄ nihilominus substitutus
- pupillari substōne admittetur, de quo per Cy.
in. l. quidam eu logio. C. de iure delib. & per
Barto. in. l. si filius. la. ij. et. l. si nemo. ff. de iute.
¶ Quero amplius si hec substō facta pupillo
non tenet, vel ex defectu ipsius testatoris, vel
ipsius pupilli, an valebit saltem iure fideicom-
missi, dicit vt supra dixi, q̄ sic. vt h̄t et no. in. d.
l. verbis c̄iuiibus. ff. de vulga. et pup. et. l. ce-
16 uoala. et. l. ex facto. ff. ad treb. cum si. ¶ B̄t
f̄sus aut huius inuestigationis est, quia pupilla-
ris substō trahitur tam ad bona testatoris, q̄
ad propria ipsius pupilli, vt in. l. sed si plures.
§. ad substitutos. ff. de vulga. & pup. & in. l. cē-
turio. in prin. ff. eo. ti. Sed substō fideicommissa-
ria solum trahitur ad bona testatoris, ut in. d.
l. centurio. ver. j. & l. coheredi. §. cum filie. i. si.
ff. de vulga. & pup. ¶ Ex premissis habes q̄-
bus modis pupillaris substō finiatur, Alius casus
est si substitutus precedat ipsi pupillo, vt in
l. qui si abebat. ff. de vulga. & pup. quia hec pu-
pillaris substō non transit in heredem substitui-
tū, licet ius accrescendi transeat, vt. l. qui p̄.
ff. de acqui. her. & l. qui liberis. §. fin. & l. sed
si plures. in prin. ff. de vulga. & pup. & l. si ex
pluribus. ff. de suis & leg. Alius est si pupillus
decedat in vita testōris, vt. l. apud iulianum. §.
idem iulianus. ff. ad treb. facit. l. q̄ si filius. ff. de
castr. pec. cum simi. & dixi supra circa tacitā
- 27** vulgarē. ¶ Deide queritur quis sit effectus
huius pupillaris substōnis. Et b̄t dic q̄ ē mul-
tiplex, ¶ Primus est, quia in se continet tacitā
vulgarem, vt dicitum est, & probatur in. l. iam
hoc iure. in prin. ff. de vulga. & pup. cum simi.
- 28** ¶ Secundus est effectus, quia per hanc substōnē
sit heres substitutus pupillo, vt in. l. de substi.
pup. li. in prin. & l. centurio. ff. eo. ti. Sed in q̄-
bus bonis succedat substitutus, an in bonis pu-
pilli t̄m, vel et p̄ris. distingue plenius, q̄ supra
dixerim secundum doc. & Bart. vbi supra, aut
hec substō est facta filio ltimo t̄m, vtputa ado-
ptiuo, & tunc ei succeditur solum in bonis sibi
delatis a testōre, vt in. l. si arrogator. ff. de adop.
& l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. &
pup. Aut est facta filio ltimo & naturali, et tūc
succeditur in oibus bonis sibi vndecunq̄ dela-
tis. ut. d. l. sed si plures. §. ad substitutos, licet n̄
les privilegio militari possit habere substōnem
resiringendo ad certa bona vel sua t̄m, vel pupil-
li t̄m, vt. d. §. ad substitutos, et sic patet q̄ quis
p̄t grauari in rebus proprijs per viam substitui-
tionis, q̄ est verum, et sp̄ale in substōne dire-
cta pupillari. Secus autē in fideicommissaria, ut
l. coheredi. §. cum filie. ff. de vulg. et pup. et. l.
ex facto. in prin. §. j. ff. ad tre. nisi testator spe-
cialiter, et expresse ipsum heredē scripsum gra-
uauerit de restituendo res proprias, et ipse h̄t

ex rebus hereditatis tot fructus percepit qui
 equaleant rebus proprijs, vt. l. ita tñ. §. treb. ff.
 ad treb. & l. cum p̄. §. Titio. ff. de lega. ij. quo
 19 casu tener, & v3 grauamē. vt ibi. ¶ Tertius
 effectus est, q̄ testōr p̄bit illum facere heredem
 suum, & necessarium pupillo quem facere p̄bit
 sibi ipsi. vt. d. l. si plures. §. quos possum, & l. ij.
 §. prius. in fin. ff. de vulg. & pup. Et ex hoc se
 quit̄ q̄ mortuo pupillo si substitutus decedat
 ante aditam hereditatem cum sit suus, & neces
 sarius transmittit ipsam hereditatem in eius he
 redem. vt. l. i. C. de his qui aī aper. tab. q̄ no.
 20 quia tpe epidimie p̄bit cōtingere. ¶ Quartus
 effectus ē, q̄ hec substitō pupillaris expressā ma
 trem pupilli ab eius hereditate, & a līma in to
 tum excludit, vt. in. c. si p̄. in fin. extra de test.
 lib. vj. & in l. precibus. & ibi not. de impu. &
 alijs sub. & l. Papinianus. §. sed nec impuberis
 ff. de inoff. test. Tacita aut̄ pupillaris ipsam nō
 excludit, imo m̄ ipsa excludit eo casu substi
 tutum, vt in l. fina. C. de insti. & sub. no. in. d.
 l. precibus, in fin. & idem dicit per oīa in aūa
 pupilli sc̄dm Bartol. ar. in l. nepotes. & l. vbi
 auarum. C. de suis & leg. in auct. m̄i & auct. i
 prin. pro quo facit. l. ij. §. si m̄. cōiuncto. §. si
 de nepotibus, ff. ad tre. ¶ Sed hic q̄ritur de talī
 dubio, si filius nō p̄bit matrem excludere a sua
 līma, ergo multo minus p̄bit eius, quia non p̄bit
 per se, nec p̄ alium. Sol. r̄s̄ndetur per tex. & gl.
 in. d. c. si p̄. & i. d. §. sed nec impuberis, q̄ hec
 substitō p̄bit est testm̄ cuius contrarium dcm̄ est
 supra cum dixerim, q̄ est testm̄ filij, sed potest
 substitineri, q̄ est testm̄ p̄ris quo ad quid, & quo
 ad aliud testm̄ filij, vt no. in l. p̄ris & filij. ff. de
 21 vulg. & pup. ¶ Post hec q̄ritur, a an tacita
 2 vulgaris contenta in expressa pupillari exclu
 dat matrem, v̄ q̄ non a paritate rōnis, quia si
 tacita pupillaris non excludit eam, ergo nec ta
 cita vulgaris in contrarium facit, quia non re
 peritur iure cautum, ergo non est dicendum, ut
 in auct. de trien. & semis. §. consideremus. Item
 quia de separatis non est recta illatio, vt. l. Pa
 pinianus exuli. de mi. Barto. in. d. l. j. circa ter
 tium effectum vulgaris dicit, q̄ contra matrē
 pupilli admittitur ipsa tacita vulgaris, & sic
 substitutus vulgaris preferitur m̄i hoc modo
 intelligit glo. in l. fina. C. de insti. & substi. sed
 contra m̄em ipsius testōris tacita vulgaris nō
 admittitur, & sic eo casu substitō hec m̄i p̄ferē
 sumpto. ar. a paritate rōnis, q̄ est in pupillari,
 patet ergo ex predictis, q̄ regulr̄ tacita pupil
 laris non admittitur contra m̄em pupilli, q̄ ē
 verum nisi de voluntate contraria testōris ap
 pareat ad quam probandam sufficerent duo te
 stes quo casu tacita resoluitur in expressam,
 vt hec h̄nt & no. per glo. & doc. in. l. in testōr

in fin. C. de test. mili. & l.
 precibus. C. de impu. &
 alijs substi. facit, l. heredes
 palam. §. sed si nota. ff. de
 test. & sic est vnus casus i
 quo tacita, pupillaris ma
 trem excludit. Alius casus
 v3 q̄n frater ipsius pupilli
 est sibi vulgariter, seu aī
 substitutus quo casu p̄sum
 ptio est, q̄ testōr filij p̄bi
 lexerit ipsi matrē, ideoq̄
 matrem excludit, ar. in. l.
 cum acutissim i. C. de fidei
 cōmissi. & l. ḡnalter. C. de
 insti. & substi. & l. cum
 auus. ff. de condi. et demō.
 q̄ opin. tenet gl. in. d. l. p̄
 cibus, & cōiter doc. in. d.
 l. fina. C. de insti. & substi.
 Alios casus est, v3 q̄n ipsi
 pupillo est substituta vul
 gariter mater testōris, tūc
 enim mater pupilli per eā
 excludit, quia presumptū
 est in eadem substōne tam
 expressa vulgaris, q̄ tacita
 pupilli testōrem predile
 xisse matrē suam eius uxō
 ri, ar. in auct. defuncta. C.
 de suis & leg. here. et. l. 3.
 post prin. ff. de leg. prestā.
 Item fallit q̄n ipsa mater
 pupilli peccauit cōtra eius
 virum testōrem i vita sua
 quo casu in ipsa mater ex
 cluditur secundum Barto.
 quia presumitur testatorē
 alium substituendo ipsam
 odio habuisse, & sic eam
 excludere voluisse, ar. in
 l. 3. in si. et. l. ex parte. ff. de
 ad. le. et. l. si inimicitie. ff.
 de his quib. vt indī. Idēq̄
 dicendum secundum eum
 ē si post mortem stuprū
 commisit. ar. l. fideicom
 missum. et q̄ ibi nota. C. de
 fidei cōmissi. cui in hoc non
 consentio, nam quomodo
 voluntas testantis po test
 extendi ad casum in exco
 gitatum. Item excluditur
 ab hereditate pupilli et si
 expresse esset sibi substit
 ta si ipsa mater peccauit in

a ¶ Post hec
 queritur. Adde
 Bart. in. l. secū
 da. de vulg. et
 pup. Bart. in. l.
 sceuola. ad tre.
 gloss. Bartol. et
 Doct. in. l. fina.
 de insti. et sub
 sti. Barto. in. d.
 l. prima. ff. de
 vulg. et pupil.
 et per Oldrad.
 consil. xx.

¶ Secundo q̄r
 tur. de quibus
 adde Barto. in.
 l. iam hoc iure.
 ff. de vulg. et
 pupil. Barto. in
 l. precibus. C.
 de impu.
 l. i. ij

pupillum non petendo sibi tutorem ante transitum ad scda vota. vt. in. l. ij. in. ff. ad ter. & in. l. j. §. pe. ff. de contratab. & l. oēs. C. ad ter. & l. scient. C. de lega. licet in pluribus here. ab hac pena excusetur. vt no. p. glo. in. l. m̄es. C. 22 ad ter. ¶ Deinde querit an pupillaris ex p̄st. sicut excludit m̄em reguſt. & quōq; causa p̄t. & tacita, vt de m̄. ē supra, ita excludat p̄fem. v. g. auus h̄ filium emancipatum, & ex eo nepotē in p̄tate retentum cui dedit substitutū pupillariter, & expresse nunc morit̄ pupillum, an substitutus excludit p̄fem in l̄tima dñi doc. q; sic, secus aut̄ esset in tacita pupillari, q̄ p̄ nō excludit sicut nec m̄ sumpto. ar. a paritate dñis & iuriū supra alle. q̄ sn̄a confirmari p̄t. p. l. cum acutissimi in rōne sui. C. de fideicommissi. l. gn̄a. r. C. de insti. & substi. & l. cum auus. ff. de 23 condi. & demon. ¶ Rursum querit an hec expressa pupillaris f̄fem ipsius pupilli excludat. dicit̄ Barr. vbi supra q; sic a fortiori rōne. 24 ar. ll. supra allegatorum. ¶ Sed pone no. q. ecce q; testōr filio ipuberi vulgariter tm̄ substituit in qua continet̄ tacita pupillaris, vt de m̄. ē q̄ non admittit̄ contra m̄fem, & matri ipsius pupilli legit̄. x. annua donec vitam duxerit vidua lem, q̄ exinde ad scda vota transit̄ postea morit̄ pupillum non adita h̄ditate, & i pupillari etate sup̄stite eius m̄fem prius ad scda vota deduc̄ta, & transit̄, sic q; locus sit tacite pupillari, querit an in successione ipsius pupilli m̄fem preferat̄ substituto, v̄t q; sic, quia tacita pupillaris non admittit̄ contra m̄fem, vt de m̄. est. In contrarium determi. Bar. vbi supra dicens, q; sicut testōr voluit̄ ipsam priuari dicto leg. annuo p̄ transitum ad scda vota p̄sumptum est eam voluisse priuari in hūc cāum predicta successione, & sic erit alius casus in quo tacita pupillaris admittit̄ contra matrem, q; nota.

S V M M A R I V M.

- 1 Cur breuiloqua & reciproca substō appellet.
- 2 Que sit forma reciproce.
- 3 Quibus personis fiat reciproca.
- 4 Nomen istius substitutionis, an sit naturale, siue substantiale, an accidentale.
- 5 Quis spēs substōnis reciproca in se cōtineat.
- 6 Reciproca de vno pubere, & duobus impuberibus, an contineat duos pupillares.
- 7 In vita testōris post conditum testm̄ si alter filius efficiatur pubes nihilominus pupill. subst. daret̄ in persona alterius.
- 8 Substituto pupillaris an habeat locū ad acta inter qualitatem ad equalitatem.
- 9 Substi. recipro. an possit continere pupilla, & exemplat̄.

- 10 Substi. breuiloqua sc̄ā ipuberibus in disparibus partibus institutis, an contineat pupillarē.
- 11 Substi. recip. facta duobus puberibus furiosis, an contineat vulgarem & exemplarem.
- 12 Substi. recipro. formata in casu vulgaris, an contineat pup.
- 13 Pupil. contenta in reciproca, an dicatur tacita vel expressa.
- 14 Substi. reciproca facta duobus maioribus, an contineat substitutiones fideicommissarias.
- 15 Substi. recipro. an equaliter comprehendat oēs fratres licet alij non sint ex eadem matre.
- 16 Reciproce substitutus, an possit venire ad successione premortui tam iure accrescendi, q̄ iure substitutionis.
- 17 Ius accrescendi sequitur portionem hereditatis ad quemcunq; deueniat.
- 18 Ius accrescendi an faciat accrescere cū onere.
- 19 Portio vnus filiorū ex diuersa m̄fem tm̄ repudiantis, an accrescat ceteris equaliter.
- 20 Inter legatarios an sit locus iuri accrescendi.
- 21 Coniuncti res & verbis qui dicantur, item quib; verbis tantum, item qui res tantum.
- 22 Vnus ex coniunctis admittus ad partē suam de iure specialit̄ non v̄sitor iure accrescendi.
- 23 Ius accrescendi in legatarijs, an accrescat cū suo onere.
- 24 Inter plures contrahentes, an sit locus iuri accrescendi.
- 25 Eadem res data duobus in feudum, an habeat locum ius accrescendi.
- 26 Inuestio patre de feudo, an pars filij mortis accrescat alteri fratri.
- 27 Ius reciproce substi., an transeat ad heredem substitui.

B R E V I L O Q U E. ¶ Hec spēs substōnis aliquā appellatur reciproca, idē q; pro quare his noibus appelletur. R̄fideo q; appellatur breuiloqua, q̄ in breuiloquio in se multas continet substōnes, reciproca aut̄ ideo dicitur, quia ab vtraq; parte heredem resoluitur, & in seipsam refertur, vt habetur & nota. in. l. Lucius. ff. de vulga. & pup. & ibi plene per Barto. in. l. iā hoc iure. in prin. ff. eod. titu. & d. l. in testō. ff. de test. mil. & l. quis. C. de impu. & ali. substi. prout latius infra patebit. ¶ Pro cuius substitutionis declaratione querendum est de pluribus, et primo queritur de forma eius. R̄fideo q; forma talis est, ecce testator pluribus heredibus institutis dicit vos inuicem substituto, vt probant iura prox. alle. & in. l. coheredi. §. q; discretas. & §. qui fratrem. ff. de vulg. & pup. & l. hereditatem. C. de impu. & alijs substitui. Vt si testator dicat vter, vel quis eorum viuūt heres sit alterius, vt. l. Titius & Seyus, cum. l.

se, ff. de vul. & pu. cū si. & idē si testōr dicat si
 q̄s hīdū eorū decesserit, alter si heres, v̄ bona
 deueniāt ad alterū, & si h̄a verba p̄ que colligi
 possit, q̄ alter alteri substituisse, vt dicitur iurī-
 bus. ¶ Sc̄to q̄ritur quibus personis fieri pos-
 sit hec reciproca substitō. dic q̄ oibus iā si s̄is, q̄
 extraneis, & iā puberibus, q̄ i puberibus, vt
 probat̄ in p̄alje. iurī. & i hoc differt a pupillari
 substitōne. ¶ Tertio q̄ritur an nomen attributū
 huic substitōni sit sub̄. le, vel accitale, sicut d̄r in
 actione de peculio. vt. l. 3. §. cui congruit, ff. de
 pecu. R̄spondeo secundum do. q̄ est nomen accit-
 tale, vel q̄ ipsa substitō continet vulgares t̄m, v̄
 pupillares t̄m, vel exēplares t̄m, vel cōiter om-
 nes vt infra demonstrabit̄. ¶ Quero ergo a
 probuius dectōne q̄t & quas spēs substitōnis in
 se continet hec reciproca substitō, vbi ante oīa
 aduertendum est, q̄ & qualis sit qualitas, vel in
 equalitas in personis institutis, vt infra declara-
 bitor. Idē q̄ sic distigue. A ut hec substitō sit sim-
 pliciter sine t̄pis distinctione, aut cū t̄pis distin-
 ctione, primo casu q̄n sit simpl̄r. v. g. quia testa-
 tor dicit vos inuicē substituo, tunc considera
 qualitatē personarū institutarū. Aut, n. sit hec
 substitō pluribus herēdis extraneis, vel duo-
 bus filijs in p̄tate disparibus in etate, vt quia
 vnus est impubes, alter vero pubes, v̄ p̄ q̄a sint
 disparēs quantū ad p̄tatiā p̄tatem quia vnus ē
 emancipatus, alter in p̄tate, vel extraneus, &
 tunc oibus istis casibus cōinet vulgare t̄m
 hinc inde rōne inaequalitatis vitandē, vt probat̄
 in l. lucius, & l. iā hec iure. §. 1. ff. de vul. &
 pu. & d. l. h̄des. C. de ipu. & al. sub nisi devo-
 luntate testōris apperet contrarium, vt in d. l.
 in testō in si, aut si hec substitō duobus iuberi-
 bus filijs in p̄tate constitutis, & sic paribus, &
 equalibus, & tunc subdividit̄ inguitur, aut sunt ex-
 hereditarij, & tunc cōinet solū duas pupillares,
 vt in l. de pup. substi. §. non solum. & l. 1. in si.
 ff. de vul. & pup. Aut sunt instituti, & tūc con-
 rinet quatuor substitōnes, duas vulgares, & du-
 as pupillares, & si essent quatuor filij contine-
 ret plures, quia secundū numerū instit. amplia-
 tur numerus substitōnum, vt d. l. lucius, & l. iā
 hoc iure, in prin. & hec procedunt eo casu quo
 substitō ista facta sit in testō solenni vbi autem
 seret in codicillis, tunc solū contineret fideicōs
 missarias, vt l. scevole, ff. ad treb. Secundo casu
 prin. v. g. cum hec substitō sit cum temporis disti-
 ctione, v. g. si testōr dicat vt cōiter fieri solet si
 filij mei decesserint i pupillari etate, vel postea
 q̄ncūq̄ eos iuicē substitō, tūc cōinet sex substitō-
 nes v. g. duas vulgares, & duas pupillares, et duas
 fideicōs, et si s̄bo ipsi filij essent furiosi, v̄ m̄te
 capti cōineret at̄s duas exēplares, et sic essent
 oīo, & si ipsi filij eēt plures numero amplia-

retur numerus substitōnū, ut
 supra, dixi. Ex q̄bus oibus
 hēs vnū notabile colligere,
 v. g. q̄ inaequalitas contingēs
 circa p̄sonas inuicē substitu-
 tas h̄z restringere, & qualifi-
 care numerū & substantiā
 iparū substitutiōnū, & redu-
 cere ad ordinē equalit̄. Cuius
 rō est, quia eadem dispō nō
 debet inaequaliter, & difformiter operari, vt in
 l. eum qui edes, in prin. ff. de v̄suc. & in l. quā-
 vis, & l. 2. C. de impu. & alii, sub. ¶ Vñ pro
 huius declaratione quero, pone testōr habens
 tres filios, v̄ num puberem, & alios duos im-
 puberes eos inuicem substituit, nunquid quo
 ad illos duos iuicem substituit continet
 pupillares substitutiōnes, v̄ q̄ nō per rōnē di-
 ctam, quia quo ad puberem rē manebit ineq̄-
 ualitas, v̄ probant iura proxia, alle, & ista eēt ver-
 itas quam opi. sequitur bar. declarādo eam ta-
 li ratione, quia posito q̄ alter impubes decede-
 ret sequeretur absurdum, v̄ q̄ alius impu-
 bes ip̄i in totum ex pupillari succederet ex-
 cluso, in totum alio pubere, & cum ip̄o pubere
 decedente ip̄i impuberes filij succederēt ex
 vulgari, vel ab intestato, sicq̄ conuerti posset,
 & iuste dicere ego sum ita frater, vt tu, ergo do-
 beo equaliter succedere non est ergo in dubio
 verisimile ipsum patrem voluisse hanc substitū-
 tionem comprehendere pupillarem substitutiō-
 nem inter ipsos impuberes, & ipsum puberem
 filium ab ip̄is impuberis successione priuare
 arg. in l. vel singulari, ff. de vul. & l. illud,
 in fi. C. de colla. nec ob. l. coheredi, §. qui di-
 cretas, ff. de vul. & pu. per quam, l. voluerūt
 tenere contrarium, quia ille, §. loquitur quan-
 do ip̄e testator eosdem impuberes de per se
 v̄sūt in substitutiōne, Ideoque ipsam v̄nio-
 nem repetiisse videtur in substitutiōne, sed in
 presenti questione fuerunt v̄niti simul cum a-
 lio, ideoque locum habent rationes premissae,
 postea quero pone testator habet duos filios
 quorum vnus habebat, verbī gratia, duos an-
 nos, alter, xij. eosque inuicem substituit demū
 anno decurso qui, xij. ann. habebat pubes effi-
 citur, sicque superuenit imparitas, an per hoc
 pupillares substitutiō vitietur in persona alterius
 qui in pupillari etate remanēt, & nota,
 q̄ hec questio est quotidiana que de facto se-
 pe contingit, videtur q̄ sic ratione inaequa-
 litatis euitandē, vt supra dictum est, & etiam
 ex eo, quia si reducitur ad eum casum a
 quo incipere non posset v̄nitiur, vt habe-
 tur & nota, in l. pluribus, §. fin. verbi, placet,
 ff. de ver. si, cum ibi no, in contrarium iz bar.

& alij doc. in l. lucius. ff. de vul. & pup. nam
 lōge differ inter equalitatē vñitem a princi-
 pio dispōnis de qua supius dictū est, & eam
 que postea ex accidenti cōtingit in. q. pñi. pñi.
 ma vñ ita secūda nō. ar. l. eadē illud. ff. de duo.
 7 re. & l. iij. §. illud. ff. de suc. edic. + Ex his de-
 cidit aliud, v3 qd si in vita testōris post cond-
 itū testm̄, alter filius pubes efficiat, qd nihilom̄
 nō pupillarīs durat in persona alterius secun-
 dum Bar. licet alij cōtra. vt not. in. d. l. lucius.
 & sic secūdū eius opt. habes hic vñū casum
 quo attendit tps conditū testamenti, et nō mor-
 tis ipsius testatoris cōtra. l. si alienū §. in extra-
 nelis. ff. de here. insti. et p̄dicta p̄cedūt qñ dicta
 inequalities supuenit scō nature ipsius testōris,
 puta qd alterū filiū emācipauit alio in p̄tate re-
 tēto, tunc secūdū eū viciat pupillarīs in p̄sona
 vtriusq; quod est no. arg. refer. in si. ff. de
 adi leg. & C. de diuer. leg. l. j. et in auc. vt li.
 8 & auct. §. ad hoc. et + Pone aliā qōnē eorū
 uerso ad p̄cedentē, ecce qd a principio facte sub-
 stōnis pupillarīs erit inequalities inter substi-
 tutos, qd postea reducit ad equalitatē. v. g.
 testator hīs duos filios impuberes vñū in po-
 testate aliū emācipatū ipsos inuicē substituit,
 que substitutio solū vulgares cōtinet hoc casu
 pp̄ eorū inequalities. vt. d. l. q̄uis. cū si. de
 inde filis emancipatū ad suā p̄tē redigit per
 adoptio. an hoc casu pupillarīs substō. locum
 habebit in p̄sona vtriusq; vñ qd si, qd cessat
 rō inequalities, ergo & C. vt. l. q̄ soluedi. ff. de
 here. insti. & l. adigere. §. q̄uis. ff. de iure pa-
 tro. facit. l. si alienas. in si. ff. ad reb. text. in. l.
 ij. ver. j. ff. de vulg. & pup. In contrarium est
 vterius secundū doc. & Bar. qd cum talis sub-
 stō pupillarīs fuit ab initio inutilis non confir-
 mat tractū tps, vt in regula qd ab initio. & l.
 pen. ff. de reg. iur. fa. cit. l. j. §. si. ff. de leg. iij. &
 l. si ita. ff. de iur. & arg. leg. Nec obst. d. l. ij. qd
 loquit qñ cōstabat de voluntate testatoris. q.
 9 aut loquitur in casu dubio. et + Rursum queritur
 pone qd testator hīs duos filios vnum puberē
 & furiosum, & alium impubere fare mentis
 quos adinuicē substituit. An talis cōprehēdet
 pupillarē i p̄sonā ipuberis, & exēplarē i p̄so-
 nā furiosi, vñ qd sic, qd insurgit ex hoc paritas i
 vtroq; ergo & C. doc. & Bart. vbi supra tenēt
 cōtrariū, quia non est verū, qd paritas insur-
 gat, sed in multis remanet imparitas cū inter
 se in pluribus differant dicte substitutiones. vt
 infra dicei i materia exēplarīs substōnis, p̄-
 tet ergo qd nedū iparitas p̄sonarū, sed iparitas
 successiōnū cessare faciunt pupillarē, sed non i
 10 paritas bonorū, et sequitur. et + Vnde queritur
 si testator duos impuberes filios instituat vñū
 in tribus vncijs, aliū in quinq; eosq; inuicem

substituat continebiturne pupillarīs, dic qd
 sic. ar. in. l. qui plus. cum. l. sequen. ff. de vul. et
 pup. Idē si vnum alteri substituit post aliquod
 tēpus, & alium alteri post aliud tēpus, nam im-
 paritas tēporis, sicut bonorum non habet et im-
 pedire pupillarē substitutionē, vt in. l. melius
 §. & quia iustissimus. ff. de testa. mil. & facit ad
 hoc. l. qui plures. & l. coheredi. §. qui discre-
 tus. ff. de vul. & pup. et + Quid autem dices si
 testator hīs duos filios pauperes furiosos eos
 inuicē substituit, an talis substitutio continet
 vulgarem & exemplarem, vñ qd sic exem-
 plo pupillarium substitutionum, nam & hic re-
 peritur equalitas inter eos. In oppo. facit quia
 hoc substitutio exēplarīs procedit de iure spe-
 ciali. vt. l. ex facto. ff. de vul. & pu. ergo non vñ
 in breuilo quo contineri. arg. l. in test. in si. C.
 de testa. mil. Tu aut secundū doc. dicit qd trahit
 ad omnes spēs substitutionū, tunc quia reperit
 eor equalitas, quia hoc exemplaris sit hodie
 de iure cōi. per. l. humanitatis. C. de impu. &
 ali. substi. Nec ob. d. l. in test. in si. quia ibi lo-
 quitur quando substō secunda veniebat de iure
 sp̄s i privilegio testatoris, hic aut veniebat oī
 privilegio p̄sonae eius cui fiebat substō, hodie
 autē est ius cōe oibus in quo casu attenditur
 12 simpliciter equalitas, & inequalities, et + De-
 inde queritur p̄ne qd hec reciproca substō sit
 formata, & expressa in casu vulgari, verbi grā,
 si quis eorum hīs non erit eos inuicem substi-
 tuo, aut in eo contineatur pupillarīs, doc. dicit
 qd non virtute substituit, recipro. sed bene conti-
 nebit virtute substitutionis vulgaris, cuius na-
 tura est includere tacitam pupillarem. vt. d. l.
 iam hoc iure. ff. de vul. & pup. et Ex his li-
 quet manifeste, qd hec reci. proca non est per se
 species substantialis alicuius substitutionis, vt
 13 supra dixi. et + Amplius queritur, an pupilla-
 ris contenta in hac reciproca dicatur tacita,
 vel expressa. Cuius scia & inuestigatio magnū
 est effectus, vt infra dicetur, & ideo aduertendū,
 qd in hoc gl. sunt cōtrarie, nam gl. in. d. l.
 lucius. & insti. de pup. substi. tenent qd sint ex-
 pressae qd opt. secutus est Azo in sum. C. de im-
 pu. & alijs substi. & ideo matrem excludunt,
 vt traditur in. d. l. lucius. & d. l. precibus. C.
 de impu. & alijs substi. Alibi gl. in. d. l. precibus,
 tenet qd sint tacite, Bart. vero vbi supra
 concordando dicit, qd sunt expressae quo ad
 effectū, ideoq; matrem excludunt tacite autem
 14 quo ad sonū & formā verborum. et + Insup-
 grif de notabi. q. si fuerit hōi substō facta
 duobus maioribus, vel extraneis, an includat
 substōnes fideicommissarias, dicit secundū doc.
 qd aut substō est facta in codicillis, & porrigi-
 tur ad fideicommissarias, vt aliquid operetur

vt. l. scoula. ff. ad treb. aut est facta in testis, & tunc aut est concepta cū temporis multiplicitate, verbi grā, quādo cumq; aliqs eorum decesserit inuicem substituto, vel relata ad defensionem, vel defectū liberorū hīdū. & si. v. g. si hīdes mei decesserint sine liberis eos inuicē substituo, & tunc trahit et ad fidei cōmissarias, q̄a ex verbis illis colit mens testōris voluisse et trahi. vt. d. l. p̄cisus, & ibi no. gl. & per Bar. in. l. cēturio. ff. de vul. & pup. aut est scā simpliciter, & tunc secundū Dy. & Bart. non porrigit ad fidei cōmissarias, sed ad vulgares tōū, vnde cū a principio valuerit iure directo postea obliquat. vt. l. verbis ciuilibus. ff. de vul. & pup. & ibi no. Nec huic sine habet repugnare. l. qui plures. in princ. ibi oēm casum & c. ff. eo. ti. q̄a ille tex. debet exponi, idest in omne emolumentū pueniens ex directa substituti. **¶** Rursum querit de alio multotiens du currēte, ecce q̄ testōr habet q̄ uator filios du eos habet ex prima vxore, alios ex secunda, quos oēs heredes sibi instituit, eosq; inuicē substituit, deinde vnus ex his mortū querit an ceteri oēs substituti ad eius successiōē admittant an solus frater vtrinq; cōiunctus ceteris pferatur, & vī frater solū vtrinq; cōiunctū ceteris anteferri p̄ text. in auc. post fratres, & in auc. defuncto. C. cōia de suc. Ad idē facit, q̄a consūctus cōiunctiōe legali eparat cōiuncto cōiunctiōe hoīs, vt. l. ex testō. C. de her. insti. vñ cū isti duo fratres sint consūcti cōiunctiōe legalī, sequitur ipsum fratrem debere ceteris anteferri, sicut cōiunctus cōiunctiōe hoīs cōiuncto cōiunctiōe legis. vt. l. coheredi s. di scretas. de vul. & pu. Alij dñt omnes equat̄ admittēdos quāsi hec fuerit mens testōris cū parē affectiōē ad omnes institutos ostēderit, & p̄ consequens eadē vī habuisse in substitutiōe. ar. in. l. q̄ liberis. s. hec verba. ff. de vul. & pu. & hāc p̄ sequunt cōter doc. ob. cōtra riu. q̄a illud pcedit in cōiunctiōe sanguinis in qua atēdit̄ motus charitatis, & dilectiōis, ut no. in. d. s. g. discretas, vel dic q̄. d. auc. loquit̄ in successiōe ad intestato hic in successiōe ex testō in qua testōris voluntas potius q̄ legis attendit̄. vt. l. in testis. ff. de re iu. & l. in cōdōnibus. ff. de cōdi. & demō. cū si. **¶** Po stea querit an is q̄ est reciproce substitutus possit venire ad successiōē p̄ mortui vtroq; iure tā accrescēdi, q̄ iure substitutiōis gl. q̄ sic in. l. nec his s. si hīs. ff. de acq. her. et idē sentit Bar. in. l. re cōiuncti. ff. de l. ij. hoc idē dēteriat gl. i. l. testō. C. de ipu. & alijs substi. & ibi p̄ Cy. patet ergo q̄ inter plures hīdes an aditā hīditatē, & non post ē locus iuri accrescēdi. Facit & si ex pluribus. ff. de suis & leg. her. & l. i.

ff. de vult. accre. & ibi no. p̄ gl. & in. l. j. s. his ita. C. de cad. tol. & ibi p̄ Cy. & plenissime p̄ Bar. in. d. l. re cōiuncti. Pro cuius materie de cōsone aduertendū est, aliqñ sunt plures hīdes cōiuncti, vel disuncti in aliqua instōne, vel substitōne directā, secus aut̄ in fidei cōmissaria, vt infra dicā, aliqñ sunt plures legatarij cōiuncti, vel disuncti in legato. Aliqñ sunt plures cōtraheutes cōiuncti in cōtractu. primo casu substitūgue, aut sunt hīdes ex testō, vel ab intestato, s̄ex testō, aut oēs disuncti, aut oēs cōiuncti, & aliq̄ disuncti. p̄rio casu vbi sunt oēs disuncti, tūc portio deficiēs aliq̄ accrescit ne testōr decedat p̄ pte testatus, & p̄ pte intestatus, vt in r̄a ius n̄um. ff. de re. iu. et illis iuris. vt. d. l. testō. & ibi no. C. de ipu. & alijs substi. & l. j. s. is ita. C. de ca. tol. & l. j. C. qñ nō pe. par. pe. accre. & ibi p̄ Cy. Secūdo casu cū sunt oēs cōiuncti, tūc aut post p̄tē defecā, alius cohīs adiuit p̄tē suā, & tunc ei inuito accrescit portio deficiēs. vt. d. l. testō. ff. de acq. he. l. si qs his. & l. si tu ex pte. Aut ante p̄tē defectā cohīs suā p̄tē adiuera, & tūc aut ipsa deficiēs deficit beneficio sp̄s̄i, vt q̄a restitutus est i integrū ad repudiatiōē faciendā, & tunc nō accrescit cohīs inuito sed solū volūt̄ vt. l. si minori. ff. de acq. her. aut deficiit beneficio cōi, vt q̄a nunq; adiuera, & tunc non accrescit cohīs inuito simple, sed defertur sibi electio, an velit suā partem retinere vel repudiare, & si voluerit retinere alia p̄s deficiēs sibi accrescat. vt est tex. sing. in. l. cū hīditate. ff. de acq. her. et p̄ hoc patet, q̄ post aditā hīditatē admittit̄ qs ad repudiandā partē suā beneficio alterius q̄ ex p̄sona sua admittet. vt. l. i. cur. et. l. suus. de repu. hīdi. Tertio casu cum aliq̄ sunt cōiuncti, et aliq̄ disuncti, tūc si quidē deficiat portio vnus ex cōiunctis accrescit cōiuncto cū limitatiōe supra p̄xi. traditā. S̄ vero deficiat portio vnus ex disunctis, tūc accrescit cōter oibus, vt hec hīr in. d. s. his ita. Ratio aut̄ diuersitatis ibi ponitur. Nec ob. l. i. tē quod fabinus. s. j. ff. de he. insti. q̄a ille. s. secūdū verā opi. debet intelligi, q̄ ibi ex̄am oēs dī **¶** s̄i cū. **¶** Quid aut̄ dē sit accrescere cohīs idē intelligi in ipsius cohīs dī hīde, q̄a ius accrescēdi legitur portione hīditarij ad quēcumq; deueniat, sed nō sic ius substitutiōis, q̄a illud hīditatē q̄ p̄sona, nec trāsit ad hīdē suā. vt. l. si ex pluribus. ff. de suis et leg. her. et. l. sed si plures. in princ. et. l. q̄ habebat. ff. de vul. et pu. nisi forte sub testō est et cū iure accrescēdi cōiuncta, verbi grā. si est vnus et idē heres, et substitutus, vt. l. g. patri. ff. de vul. et pup. secundum Bar. vbi supra Et notandum, q̄ portio que accrescit pluribus cōiunctis non accrescit

equaliter, sed p portionibus hereditarijs, vt. l. meuiō. in prin. ff. de le. ij. & l. liber hō. §. cū q̄s ff. de her. insti. Hic p aliqua de clōne pmissōrū quero r̄a est q̄ inter legatariū, & h̄rēdē nō est locus iuri accrescēdi, vt. in. l. quotiēs, ff. de her. insti. & l. i. §. ex fundo. ff. e. i. Pone ergo q̄ tē h̄rē putās Titū ipsum heredem vt ergo intulit Sēpronio aut, fundū legauit, q̄rit cū Titius reperiat mortuus, an h̄rēditas que sibi deferebatur accrescat Sēpronio legatario, vt̄ ex non p r̄am antedictā. Tu dic q̄ accrescit, vt̄ ex p̄sse determinat Guil. de cu. in. l. seruo. ff. de cōdi. in de. & Bar. in. l. quotiēs. §. si duo, ff. de her. insti. non ob. p̄dicta r̄a, q̄a tunc locū habet de p̄dicta r̄a cū hereditas facta fuerit quasi cadauca.

13 vt no. in. d. l. quotiēs. & §. si duo. ¶ Sed hic cōsiderādū occurrit an accrescat cū onere, vt̄ sine onere vbi distinguēdū, aut accrescit portio p non scripta, aut cadauca aut quasi cadauca, Si p non scripta, vel portio deficit delicto ipsius heredis priuati, & tunc alijs accrescit cū suo onere, ff. de his p non scrip. l. si. Aut est p nō scripta ex alia causa, & tunc in legatis accrescit sine onere, vt. l. i. §. in priō. C. de ca. tol. In hereditatibus aut sunt op̄i. diuerse, t̄m̄ dic secū dum Bar. aut onus fuit simplr̄ appositū, & tūc accrescit cū onere, vt. d. §. his ita. Aut fuit appositū notatim, & tunc aut ab oibus h̄rēditibus, & accrescit cū onere, vt. d. l. q̄ con dō. ij. r̄n. ff. de condi. & de. & l. ciuitatibus. §. lucius. ff. de le. j. aut notatim ab vno solo, & tunc accrescit sine onere, vt. l. celsus. §. pe. & l. ff. de le. li. Secūdo casu & tertio accrescit cū onere, vt. d. l. i. §. p secundo. & §. nouissimo. C. de ca. tol. & adde his q̄ no. p Bar. in. l. que cōditio & l. plautius. ff. de condi. & de. ¶ Venio ad secundū d̄m̄ princ̄i. ar. qui fuit q̄ sunt plures h̄rēdes ab intestato in quo sic dicas secundū Bar. q̄ regulatiter vbi sunt pares in gradu, & coniunctio ne locus est iuri accrescēdi inter eos, vt. d. l. si ex pluribus. ff. de suis & leg. Vbi vero est d̄i sp̄aritas in cōiunctiōne. v. g. pone q̄ pater decessit pluribus dereictis filijs & nepotibus, ex filio p̄mortuo quorū vnus partē repudiat, aut qualiter ad partē repudiatam admittent ceteri, distinguit Barr. vbi supra aut repudiat vnus ex nepotibus, & tunc soli fratri suo accrescit exclusis patris tanq̄ duplici iure coniuncto, aut repudiat vnus de filijs, & tunc nedū ipsi fratri, sed ceteris nepotibus pariter accrescit ar. in. l. si duobus. in si. ff. de cōtrata. & ff. de con iung. cū emā. lib. l. i. §. si qs ex nepotibus. callit in casu. l. i. §. §. si duo fratres. ff. de co. bo. ¶ Quid autē dices si p̄r decesserit duobus filijs superstitibus ex pria vxore. et alijs duobus ex secunda, alter ex his repudiat par-

tē suā cui accrescit, dicit ipse Bar. q̄ accresce t̄ pariter oibus, vt in. l. si duobus. in si. ff. de cōtrata. & ff. de coniung. hic emā. lib. l. i. §. si qs ex nepotibus. Nec huic snie repugnat auc. cef fante. C. de leg. her. q̄a ibi loquit̄ secū d̄m̄ eū in successiōne iā q̄ sita ipsi fratri defuncto in qua p̄fert plus cōiunctus, hic aut loquit̄ de successiōne nondū ipsi defuncto quesita, alij, deferenda p ius accrescēdi quo casu non attenditur maioritas coniunctiōnis p quo facti. l. si. ff. ad tre. Dy. si tenet contrariū, vt not. l. l. coh̄r̄ d̄i. §. q̄ discretas. & l. iā hoc iure. ff. de vul. & pup.

20 ¶ Viso de hereditibus videndū superest de legatarijs, an inter eos sit locus iuri accrescēdi, de quo p Cy. in. d. l. i. §. his ita. C. de cadu. tol. & l. §. fortiditū fundum. C. de leg. & per Bar. plenissime in. d. l. re coniuncti. ff. de leg. ij. Pro cuius faciliōri introduciōne sciendum est, q̄ quidā sunt disiuncti re & verbis, q̄dam autē vtroq̄ mō coniuncti, q̄dā vero coniuncti re t̄m̄, & quidā verbis t̄m̄ coniuncti, d̄m̄ autē il. l. i. oīno disiuncti, quando in diuersis oīonibus vni legat̄ vna res, & alij alia res, vt. v. g. lego Titio fundum, itē lego Sēpronio domū, & inter istos non est locus iuri accrescēdi. vt. l. & pculo. ff. de le. ij. & d. l. i. in prin. & ibi p glo.

21 ff. de vsuf. accr. ¶ Coniuncti vero vtroq̄ mō d̄m̄ illi q̄ sit copulanti in eadē re, v. g. Titio et Sēpronio lego fundū, vt no. p gl. l. i. j. de vsuf. accre. q̄ exēplū reprobāt̄ p̄ Pe. l. z male secundū Bar. q̄a p gl. est tex. i. ff. de le. §. i. eadem res, & ibi no. conū d̄m̄ l. triplici. ff. de ver. si. Verbis t̄m̄ conūcti d̄m̄ q̄n̄ p̄sonē copulanti in oīone & in re legata diuidunt̄. v. g. Titio & Sēpronio lego fundū eq̄s portionibus, vel singulis p dimidia, aut vni p tertia pte, alij pro duabus, vt. l. si ita quis. de he. insti. & l. meuiō ff. de le. ij. Re autē t̄m̄ conūcti sunt, q̄n̄ p̄sonē separant̄ in diuersis oīonibus & in eadē re isti tuant̄. v. g. Titio lego fundū, itē Sēpronio lego eadē fundū, vt. l. si separati. ff. de cōdi. & de. et. l. si plures. ff. de le. j. quo ca su vt̄ in dubio legādo secūdo adimere priō secū d̄m̄ gl. in. d. l. j. de vsuf. accr. q̄ in hoc male dicit secundum dy. & Bar. vt no. i. d. l. si pluribus. et. l. sic ut. ff. de ad. le. & p̄eis facit. d. l. re coniuncti. & l. i. §. si. cū sua gl. ff. de si. seruo. ¶ Quibus sic p̄missis oīi deo ad. q̄ distinguēdo, aut sunt p̄ter cōiuncti re & verbis, & h̄z locū inter eos ius accrescēdi si velūt nō sit eis iuitis, vt. l. i. §. vbi aut legata rijs. C. de cad. tol. & ibi p Cy. & p̄cedit hoc ius accrescēdi mō de quo infra diceat, aut sunt cōiuncti verbis t̄m̄, & tūc subdistique secundū Bar. aut in verbis est cōiunctio, s̄z i re totalis, & sepata diuisio, vt lego Titio et Sēpronio singulos boues, & si, & nō h̄z locū inter eos ius

accreſcendi. vt. ff. de vſu. ac. l. j. in. ij. rſi. ſacit. l. recte dicitur. ſ. ſi. d. e. ver. ſig. an in re non eſt totalis diuiſio. v. g. lego Titio & Sempſonio fundum equis portionibus p diuiſo. & tunc quia res eſt indiuiſa. nec poſſunt partes ad oculū demonſtrari. vt. l. meus. ſ. duobus. ff. de le. ij. erit locus iuri accreſcendi ſi velint. vt. d. l. re coniuncti. Aut ſunt coniuncti re ſc. & tūc ſubdiſtinguitur. aut i dominio. Primo caſu aut portio vnus deſicit ante acquisitionem vſufructus. & habet locū ius accreſcendi. quia a prin. totidem ſingulis eſt collatum. Aut deſicit poſt acquisitionem. & tunc habet locum etiam ius accreſcendi inter volentes. vt. p. b. ſ. in. d. l. j. ſ. interdum. ff. de vſu. accr. Secundo caſu cum ſint coniuncti in dominio. tunc habet locum ius non decreſcendi. quia a prin. cuius ipſa res ſuit inſolidum attributa. ſicq. per ſolum concuſum faciebant ſibi partes quo concuſu ceſſante remanet res ipſa inſolidū apud aliū. vt. habetur in. d. l. forſidiano. C. de leg. & ſibi no p. Cy. & p. b. ſ. in. d. l. j. ſ. ſi aut a deficientis. C. de ca. tol. & cum hac diſtione. & tali modo veniunt ſimul ad hoc ius accreſcendi q. coniuncti ſunt vtroq. mō. ſ. re & verbis. licet in hoc ſint. aliqui qui contrariū ſentiāt. vt. no. per. Bar. in. d. l. re conſoci. Ad que vide q. h. in. d. l. plene. ſ. ſi cōiuncti. ff. de le. j. et. i. ſ. ſi

22. eadē res. inſi. de. le. C. + Aduerte tū ad vnū q. ſi aliqs ex coniunctis fuerit admiſſus ad partē ſuam de iure ſpali non vtetur ſine accreſcendi. vt. l. mulieri et titio. ff. de condi. & de. & ſibi

23. no. per. Bar. C. + Porro quia ſuperius viſum eſt q. bus caſibus pars deſiciens alijs accreſcat videamus. an i legatis accreſcat cū ſuo onere. vel ſine. ſicut ſupra dē m̄ eſt i hēditate. In quo articulo ſic diſtingue. aut p. deſiciēs eſt p. non ſcripta. et accreſcit ſine onere. ut. d. l. j. ſ. i. prio. de ca. tol. aut erit caduca. vel quaſi. & tūc aut ſunt cōiuncti ybis m̄. aut vtroq. mō. Prio caſu diſtinguit. Bar. aut onus erat ipſoſtū notiat. aut ſimilit. vt ſupra dē m̄ eſt in hēdibus. vel dic ſe cūdū Cy. q. in legatarijs conſiderādū eſt hoc. Aut. n. eſt onus conſiſtēs in dādo. & tūc accreſcit cū tali onere. d. l. j. ſ. ne ſt. C. de ca. tol. Aut conſiſtit in faciedo. & tūc aut nō inheret per ſene & idē. aut iheret p. ſone. & tūc nō accreſcit cū onere. ſed ſine eo. vt. h. in. d. l. j. ſ. ſināt. & ſ. ſi vero talis. Vbi aut vtroq. mō. conuini cū. tūc aut pars deſiciēs eſt p. non ſcripta. & idē q. ſupra diſtinguendū eſt per. d. l. j. ſ. in prio. aut eſt caduca. vel quaſi. & tūc l. in hoc ſint diuerſe opi. tū veritas eſt. q. ſine onere accreſcit. quāmo non decreſcit cū cuius inſolidū res ipſa a prin. fuerit attributa. ſicut i coniunctis re m̄. ut dē m̄ eſt. & cū ita determinatione intellē

gendus eſt p. ſ. ubi ſc. legat. 24. rſi. et ſibi p. Cy. C. + Nūc reſtat diſcutere articūlū qui eſt an inter plures contraheutes locus ſit iuri accreſcendi. In quo ſic diſtingue ſe cūdū Bar. aut q. ſit de iure accreſcendi. q. pcedit ex cōiunctione hois aut ex cōiunctione legis. Primo caſu. aut queritur de uſufructu accreſcendi. & i eo locum h. ius accreſcendi. l. j. ff. de uſu. accr. aut querit de dominio vel p. p. ietate. et tunc aut loquimur in diuiduis. et locum habet ius accr. ut. l. j. ſ. j. ff. de uſu. acc. & l. p. p. rium. ff. cōi. a. p. d. ſo. & tunc aut loquimur de diſpoſitis a p. r. i. p. e. & h. i. locum ius accreſcendi. vt. l. j. C. ſi ſo. imp. p. do. l. x. aut eſt i diſpoſitis p. alium iheretū. & tunc aut iheret contrahētis q. locus ſtat iuri accreſcendi. et hēbit locum eſt aduerſario iuto. ut. p. b. ſ. in. l. fundus ille. ff. de contrah. emp. & ſibi no. Aut eius non iheret. et tunc ceſſat ius accreſcendi. ut. l. ſi mihi & titio. ff. de ver. ob. et ſibi no. p. Bar. i. d. l. ſi duo p. r. i. i. p. r. i. ff. de iure iur. fallit i aſſignatione liberorū. ut. ff. de aſ. l. i. l. ſi

25. C. + Per q. colſa a determinatio ad illā. q. q. n. ea dē res duobus eſt data i feudū. ut. ephyteolm. an ſit locus iuri accreſcendi ier eos in qua. q. Bar. i. d. l. ſi mihi et titio. ſic diſtinguit. aut res ipſa data ſuit ambobus p. r. i. tibus acceptationibus. eſt tūc morte vnus non ſit locus iuri accreſcendi i d. l. ſi mihi & titio. q. p. acceptationē. & reſtationem ceſſat ius accreſcendi vt. l. circa. ff. de uſu. leg. & ad hoc b. ſ. ſ. ſ. ſ. ſ. ſ. de duo. fra. de no. b. ſ. i. i. u. col. x. de gra. ſuc. i. ſeu. c. j. miſt eſt emphyteolm p. r. i. a. Si aut data fuerit uni p. r. i. & alteri abſenti tunc non v. niſi pro dimidia regulariter. vt. d. l. ſi mihi. fallit i eſt talis per ſona que poſſit abſenti querere. vel eſt forma ſtatutorum. vel iuris communis. Item querere ſoli preſenti inſolidum ſi eſt contractus onerōſus. ut. d. l. fundus ille. C. + Sed quid dices b. ſi ſi patri res aliqua in feudum conceſſa. vel emphyteolm recipiendi pro ſe & ſiſtis ſuis. quo mortuo alter ex ſiſtis deſceſſit ſine herede. an accreſcat alteri portio ſui. vel redat ad dominum. d. ic ſecundum Bartol. q. accreſcit. quia hec acquiſitio eſt paterna. ideo ſit locus iuri accreſcendi. ut. d. c. j. de duo. fra. de not. benef. inue. & in capitulo cum vero corradus. qui ſeu. da. poſſet. Tangitur per Cy. in. l. j. C. quando non pe. par. et p. p. ſ. in tit. de hoc. ſ. nunc aſiqua. uer. alix. & p.

a. Colſ. adde Bal. in. c. decedenti. qui ſeu. da. poſ. in uſib. ſeu. Bald. in. l. ſi qua. C. ad ter. doct. in. l. ſi mihi & titio. de uer. ob. ſpecu. tit. de ſeu. uer. xxxvj. Paul. de caſtr. coſſ. clvj. & ſe. b. & Dices. uide Abba. in. c. rāſ nutius. de teſta.

FORMA LIBEL. QVO AGITTVR EX SVBSTITI.

2C Deinde q̄ri
lex adde bar. i
Lex sc̄o. d. vul.
& pup. bal. &
doc. i. l. huma-
nitas.

Dy. in. l. codicil. ff. de v. usufr.
leg. C. Postremo q̄rif an ius
huius reciproce substitutionis
transita ad heredes substitui
ti, dic breuiter q̄ nō. vt. d. l.
lucius. §. si. & l. i. qui plures.
& l. i. qui liberis. §. hec ver-
ba. ff. de vul. & pup. nisi fortasse, & heredes e-
ius essent pariter cum eo substituit, vt plerūq̄
vidi fieri, & est optimū consilium, vt testator
dicat Titium, & filios, ac heredes suos Cayo
substituto, ius aut̄ accrescendū transit in quos-
cumq̄. v. l. si ex pluribus. ff. de leg. heredi. &
hec sufficiat.

S V M M A R I V M.

- 1 Quare dicitur exemplaris substitō.
- 2 Mutuo, surdo, & prodigo, an substituat̄ exē
plari.
- 3 Qui possint exemplariter substitui.
- 4 Quibus possit exemplariter substitui.
- 5 Substitutio exemplariter a matre, an preferat̄
substituto exemplariter a patre.
- 6 Que per sone possint exemplariter substitui.
- 7 Ex pluribus filiis an possit vnum ad substi-
tuendum eligere.
- 8 Patet an teneatur substitui equaliter fratres
tam virinq̄ q̄ ex eadem matre tantum.
- 9 Vulgaris vel exemplaris facta mentecapto, an
contineat exempla.
- 10 In expressa pupillari, an contineatur tacita
exemplaris.
- 11 Tacita exempla, an excludat matrem.
- 12 Que sint necessaria ad substi. exempla.
- 13 Substitutio exempla, quando finiat̄.
- 14 Substitutio exempla, ex in d̄e per sanitate m̄
perueniente an reuocet̄ morbo inualefcente.
- 15 Substitutio exempla, an sit penitus ext̄incta
condito testamento per mentecapto tem-
pore sanitatis.
- 16 Condito testamento ante furorem substi. exē
pla, facta tempore furoris non valet.
- 17 Superuenientibus liberis, an finiat̄ substi.
exempla.

E X E M P L A R I S. Hec substitutio ē de
raro contingentibus. Cuius forma talis est, si fi-
lius meus mentecapto, vel furiosus anteq̄ re-
diret ad sanos mores decesserit substituo sibi

- 1 Sempronium, + Hec enim exemplaris dicitur,
quia ad exēplū pupillaris est inuenta, vt qua
ratione sit substitō pupillaris ei qui defectu eta-
tis ipeditur testari, vt tradit̄ in. l. humanitatis.
ibi per Cy. C. de i. d. & in. §. qua actione. in. l. i.
de pup. substi. + Sed circa hanc querit̄, an mu-
tuo, surdo, & prodigo possit substitui exēplari-
ter, vt q̄ non, quia de furioso, & mentecapto
loquit̄ lex, ergo ad alios non extendit̄, ar. in. l.

si vero. §. de viro. ff. so. ma. nisi de sp̄ali gratia
principis. vt. d. l. ex sc̄o, & hanc partē sequunt̄
alij quos refert Cy. i. d. l. humanitatis. Alii
tenēt contra, quia in eis est eadē ratio, ergo idē
ius. vt. l. illud. ff. ad. lacqui. ad q̄ facit. l. gallus.
§. & quid si tantū. ff. de li. & post. & l. i. C. de
cu. lu. & l. si furiosi. C. de nup. Nec ob. q̄. l. hu-
manitatis, loquit̄ de solo mentecapto, quia il-
lud solū est positū gr̄a exēpli, q̄ non hz regulā
restringere. vt. l. dāni in se. in. fi. la. 2. ff. de dā.
in. se. & hec verior non ergo est opus, p̄ hac
substitōne hodie principem adire cū omni iure li-
ceat cuiq̄ hāc substitōne facere, p̄p̄ta aucte,
& quo ad hoc remanet correctā. l. ex sc̄o pal.
3 C + Deinde q̄rif a qui possint exemplariter
a substitui, dic b̄r q̄ soli ascendentes vtriusq̄
sexus, v. z pater & mater, & alij superiores. vt
dicit̄ tex. in. d. l. humanitatis. & d. §. qua rōne.
per quod coll̄t̄ una differentia inter hanc exē
plarē substitutionē pupillare, nam m̄r non pōt
Pupillariter substitui. q̄ non habet filiu in
4 C + Deinde q̄rif a qui possint exemplariter
a substitui, dic q̄ liberis tantum, non extraneis pa-
tientibus aliquod vitium de predictis, siue sint
in potestate, siue sint sui iuris, siue sint natura-
les, et limi, siue naturales tantum, siue legitimī
tm. vt. d. l. humanitatis. & l. ex facto, per que
patet alia d̄ra inter hanc & pupillare, q̄ pupil-
laris non fit naturalī tm, vel emancipato, vt su-
pra d̄m̄ est, & probat̄ in. d. l. lucius. cū simi.
Est etiā alia d̄ra, quia hec substitō non fit ipube-
ri. si. n. steret pupillo furioso operaret̄ hec sub-
stitutio, tāq̄ pupillarioris potius, q̄ exemplaris at-
tento vitio, seu defectu naturali potius, q̄ acci-
dentali. ar. in. l. qui hz. ff. de tute. nisi pupillus
esset emancipatus quo casu cum non possit o-
perari, vt pupillaris, operaret̄ vt exēplaris se-
cundū doc. & bar. vt no. in. d. l. ex facto & p̄
Cy. in. d. l. humanitatis. C + Quarto querit̄, qm̄
dicit̄ est p̄m, & matre possit hanc facere sub-
stitutionem, pone q̄ p̄r filio furioso dedit vnu
substitutum m̄r dedit aliu q̄s eorū p̄fertur, dic
q̄ licet in hoc d̄t̄erse sint opt. Illa tm̄ equior est
qua distinguit, aut filius erat in p̄tate patris, &
tunc prefer̄ substitutus datus ab eo ī p̄rnis ho-
nis, vel aduentitijs, quia ius p̄rne potestatis po-
tentius est iure m̄ris. In bonis autē m̄ris p̄fer-
tus est ab ea substitutus. ar. eius quod d̄r de fi-
lio arrogato i. l. si arrogato. ff. de adop. & l. si
plures. §. in arrogato. ff. de vul. & pu. facit etiā
q̄ dicitur de tutore in. l. mater. C. de test. tu. es.
j. mulier. & l. si p̄onus. ff. de confir. tu. Si autē
filius erat emancipatus, & tunc in bonis pater-
nis p̄fertur substitutus a p̄re. In bonis m̄ris
p̄fertur substitutus a m̄re. in aduentitijs equa

iller omnes admittuntur, q̄ operatur diuersitas
 parentū & p̄monitū, sicut alias d̄ in, d. l. si ar
 rogator. & que dicta sunt in patre & matre, lo
 cum etiā habent in auo & auia, & alijs supe
 rioribus, vt plene tradit Bar. in, d. l. ex facto,
 miror tamen q̄ do. non considerauerūt in hac
 q. qualitate p̄sonarū substitutorū, ar. d. l. hu
 manitatis. credo q̄ hec posuerunt pro cōstan
 ti. Sed qd̄ si mater transiit ad secūda vota, an
 priuatur hoc priuilegio substituenti exemplr
 ipsi filio, dic q̄ sic, q̄a tunc cessat illa hūanitas,
 de qua in, d. l. humanitatis. ar. in. l. oem. C. ad
 ter. & l. sciant. C. de legi. he. & q̄ h̄r in. l. lex q̄
 tutores. C. de ad mi. tu. & in auc. hoc facim. C.
 quando mul. tu. offō. sum. po. & l. l. C. vbi pu.
 edu. de. C. † Sexto q̄rit que sint ille persone q̄
 possunt exemplr substitui, q̄ ille sole quas ve
 rissimile esset ipsos liberos sibi substituisse, vel
 instituisse si fuissent sane mentis, & possissent
 testari, vt puta ipsorū filios, nepotes, & alios si
 miles p̄ximiores. Exiranē autem illis extan
 tibus substitui non possem. vt probatur in, d. l.
 humanitatis. Et ex hoc col̄r etiā aliī d̄r in
 ter hanc substōnē exēplarē, & pupillarem, q̄a
 in pupillari oēs possunt substitui. vt i. l. 2. §. q̄s
 possunt. ff. de vul. & pu. & in hac d̄r soli, de q̄
 bus dictum est, q̄ q̄ quidā voluerunt dicere, q̄
 d. l. hūanitatis. corrigat. d. §. quos p̄t cum si. vt
 sit hodie idem quo ad hoc in vtrāq̄ substitū
 tione, que opi. non est cōis, vt refert Cy. in, d. l.
 humanitatis. & Bar. in. l. ex facto. † Quid igitur
 si filio cui sit hec substitutio habeat plu
 res istos vel fratres, an liceat p̄ris eius, vel ma
 tri vnum ex eis eligere, & illum solum substi
 tuere alijs exclusis, vel preteritis. Dic h̄r q̄
 licet quo ad hoc sint cōtrarie opi. doc. atū ve
 rior est opi. vt distingatur, aut non subest iu
 sta causa preteritionis, vel exheredationis, &
 tunc tenetur equaliter eos substituere, & rō est,
 quia pater & mater pari modo d̄nt se habere i
 hac substōnē, sicut verissimiliter se habuisset ip
 sorū filius si testamentum condidisset vt proba
 tur per tex. in, d. l. humanitatis. C. † Post hec q̄
 ritur quid si filius habet fratres vtrinq̄ con
 iunctos, & alios vtrinos tantum, an pater te
 neatur ipsos equaliter substituere, quidā quos
 refert Bar. in, d. l. ex facto. d̄nt q̄ soli vtrinq̄
 contum d̄nt substituenti, q̄ hi soli sunt sub
 stituendi qui admittuntur ad querelam, vt pro
 bat tex. in, d. l. humanitatis, & quia veterini so
 li non admittuntur ad querelā. vt. l. i. ff. de
 de ioff. test. ergo non sunt substituendi. Alij au
 tem distinguunt aut substō sit a patre, vel a ma
 tre. si a patre tunc p̄ferendi sunt in substitutione
 vtrinq̄ coniuncti, vel consanguinei rāum. Si
 vero a matre, tunc sunt equaliter substituendi

omnes, de quo plenus vide
 in, d. l. ex facto. C. † Rursus
 queritur si pater substituerit
 solum vulgariter, vel pupil
 lariter rāum filio suo impu
 b̄ri, & mentecapto. An
 in hac vulgari & pupillari
 continueatur exemplaris sub
 stitutio, d̄nt quidam q̄ i hac
 vulgari expressā non conti
 netur tacita exemplaris, nec similiter in pupil
 lari ne duo specialiter i eodem cōcurrere videā
 tur. vt no. in. l. i. C. de do. promi. & l. cū post.
 §. gener. & ibi no. ff. de iur̄ do. bar. vbi iuprā
 distinguit, aut tempore quo pater substituit. si
 filius nullum patiebatur defectum, & tunc non
 continetur in ea exemplaris propter superue
 nientem defectum, quia ad casum inexcogitatū
 non sunt extendenda verba substitutionis. ar.
 in. l. inter stipulantē. §. sacrā. ff. de ver. ob. Aut
 tempore testamenti filius patiebatur defectum
 furoris, & tunc in vulgari continebitur tacita
 pupillaris. infra tempora pupillaris etatis, et ces
 sabit exemplaris attentio potius nature v̄itio q̄
 accidentis, vt supra dictum est, post vero pupil
 larem etatem continebitur exemplaris, & sic
 prouiso testatoris videatur relata ad omne tē
 pus secundum qualitatem persone, si tamen p̄
 sona substituta fuerit de his que continentur in
 d. l. humanitatis, & hoc dicat equitas, & hūa
 nitas. d. l. facit. in ar. l. qui neq̄. & l. si predicta
 ff. de re. eorum. C. † An autem a in expressā
 pupillari continueatur tacita exemplaris volue
 runt quidam dicere, q̄ sic, ratione similitudi
 nis quam habent inter se, vt plurimum iste due
 substōnes. Ideoq̄ de vna ad aliā facilius est trā
 situs, ar. in. l. rē. §. item q̄cunq̄. ff. de rei ven. &
 l. si accepto. cū si. eo. ti. Aut distinguunt an hec
 pupillaris sit facta cū imitatione p̄ris, verbis,
 si filius meus decesserit in pupillari etate talem
 substituo. Et tunc si semel valere potuit, vt pu
 pillaris, postea in aliam non resoluitur, ac obli
 quatur, vt. l. si ita quis. ff. de her. insti. aut est
 facta simpliciter, & tunc aut est facta filio i po
 testate, & v3 vt pupillaris vsq̄ ad pubertatē,
 & post. v3 vt exemplaris, arg. in. l. centurio.
 ff. de vul. & pu. aut est facta filio emancipato,
 & tunc v3 vt exemplaris, arg. in. l. gallus. §. r.
 ff. de li. & post. C. † Vltra queritur b an p̄
 dicta tacita exemplaris excludat matrem, dic
 secundum do. q̄ non, nec alias personas quas
 nō excluderet tacita pupillaris, sapit enim hec
 substitutio in multis naturam pupillaris, vt sta
 tim subijciam cum sit ad ipsius exemplum in
 ducta & reperta, vt in §. qua ratione. insti. de
 pup. sub ergo & c. vt. l. i. ff. de le. i. l. 2. C. con.

FORMA LIBEL. QVO AGITVR EX SVBSTITV.

- a. Septio qrit dele. Sed expressa exempla
 ad de. ff. i. l. ex ris bene matrem includeret
 f. d. ff. de vulg. eadem ratione qui pupilla
 & pup. ris expressa q tenet barto.
- 12 vbi supra. + Itē qro q̄t sunt
 n. c̄ia. ad hoc vt exēplaris substō fiat, & va-
 leat, d̄r breuiter sex prius v3 q̄s cui sit sit deli-
 beris. Sc̄do q̄ sit mentecapus, vel in s̄ll̄ vito
 cōstitutus tpe testī, seu mortis ipsius testōris.
- 17 in. d. l. 2. s. si ex. ff. de vul. & pu. Tertio
 q̄ morte testōris nō reincident in alterius pote-
 stare, quia si reincidenter, q̄ non potest per se-
 nō potest per aliū. ut. in. l. hec. C. de he. in. ff. si
 eor. de pupillaribus superius d̄m̄. Quarto q̄
 testator faciat sibi testamentum. vt. d. l. huma-
 nitatis. Quinto q̄ sit institutus saltē in l̄tima nō
 āt ex hereditas, nec preteritis. vt. d. l. hūanta-
 tis. Sexto q̄ ipsius testatoris adeat h̄ditas ex-
 presse, vt h̄atur p̄ adita ipso iure per ex̄n̄tia
 sui heredis, vt supra dictum est de pupillari. v.
- 12 l. si filius qui p̄t. ff. de vul. & pu. & l. si. ff. i. C.
 de cu. su. hoc sequit̄ bar. vbi supra, ex quibus
 patet d̄ria, & consonātia inter has substōnes.
- 13 + Septimo querit a quādo hec substō exē-
 2 plaris finitur & videt̄ ad hoc sic respondeo,
- 3 q̄ generaliter v̄sitar v̄b̄icūq̄ aliquid ex p̄-
 4 dictis subst̄n̄tialibus defecerit. Finitur etiam
 ex superuenienti cōualescentia, & quāsc̄ prius
 v̄sitiū cessauerit. Item finitur si filios q̄s prius
 nō habuerat susceperit hic furiosus, vt. d. l. hu-
- 12 4. manitatis. + S3 circa hoc querit si per con-
 ualescentiā superuenientē ex̄n̄tia sit substitū
- 15 t̄io exemplaris postq̄ reincident in furorem an
 substitutio reuiscat, seu reconualescat, & qui
 16 dam distinguunt, aut vterq̄ actus furoris ces-
 sanis, & redeuntis contingit in vita testōris, &
- 17 tunc reconualescit substō. ar. l. posthum. ff. de
 iniu. rup. & irri. testa. iuncta. l. 2. ff. de peti. he-
 re. aut contingit post eius mortem, & tunc nō
- 18 reconualescit per iura predicta. bar. aut̄ in. d. l.
 ex facto. aliter distinguit, aut. n. furor & demē-
 19 tia perseuerat, & tunc planū est, q̄ substō fir-
 ma stat, aut furor cessat, & eodem modo cessat
 20 substō non autem extinguitur. Ideoq̄ si iterū
 superueniat furor ipsa substō vires assumit. q̄
- 25 prius cessauerat, & tali verbo cessat v̄sitar cū
 15 minisserio. d. l. humanitatis. + Bx quibus se-
 cundū eū colligi p̄t̄ decisio ad. q. qd si filius
 post redditū ad sanos mores testm̄ fecit, q̄ face-
 21 re poruit si erat sui iuris. vt. l. furiosus. C. q̄ tel.
 fa. pos. si post reincident ad furorē, q̄ nō reuiscat
 22 vterius substō exēplaris, q̄ per eius p̄-
 23 pria prouisiōē satisfactum est in bonis eius,
 vnde superflua est aliena. ne per indirectū sub-
 24 lata esset sibi testandi facultas, q̄ esse nō d3, vt
- 16 l. stipulatio hoc mō. ff. de ver. ob. + Decidit
- etiam & aliud v3, q̄ si talis filius q̄ prius non
 q̄ fuerat fur iustus in perfecta salute fecit testm̄,
 deinde superuenierit sibi furor, q̄ non poterit
 sibi exēplaris, vel a patre, vel a matre substi-
 tui rōne p̄dicta ad quod facit. l. si arrogator,
 cū ibi no. ff. de adoptio. vt tamen opt. Barto. i
 eo q̄ dicit substōnem cessare cōtradecere tex.
 17 in. d. l. ex fco. + Postremo querit an ex sup-
 uentibus liber. finiat substō exēplaris, & dic
 q̄ sic, siue sint filij nales tm̄, vel l̄tmi, vt simul
 l̄tmi & naturales, vt pbat lox. i. d. l. hūanitaris
 in ratione sui. licet ille tex. lox. in filio suo,
 & hoc tener bar. in. d. l. ex facto. pro quo facit
 quia p̄sumptio est ipsum furiosum si foret sane
 mentis ipsos filios ceteris in instōne preuulisse.
 vt. l. cum acutissimi. C. de fideicō. & l. auus, ff.
 de condi. & demon.
- S V M M A R I V M.
- Cur dicatur compendiosa.
- 12 Que sit forma compendiose.
- 13 Compendiosa an sit species de per se.
- 14 Quas substitū comprehendat compendiosa.
- 15 Verba directa compendio, que.
- 16 Verba obliqua que.
- 17 Verba communia que.
- 18 Cum substi. sit per verba directa quas substi.
 comprehendat.
- 19 Verbu sine liberis adiectum ver bis compen-
 dio, quid importet. num. 10. 11. 12. 13. & 14.
- 20 Substitu. ita facta si filia mea decedat anteq̄
 nubat, an sit compendio. vel fideicōm̄.
- 21 Qui sit effectus an substitū. sit directa vel si-
 des comm̄.
- 22 Compendio. quando sit per verbum cōmu-
 ne quid importet.
- 23 Quando mater est in medio, an sufficiat fuisse
 se tempore mortis testatoris, licet non fuerit
 tempore quo cedit dies substitutionis.
- 24 Facta substō. filio si impubes sine liberis &c.
 an eo decedente post pupillarem etatem lo-
 cum habeat.
- 25 Facta substōne filijs de tertia persona vno ex
 eis decedente, coheres, an substitutus ad-
 mittatur.
- 26 In substitutione compendiosa pluribus institu-
 tis continente pupillarem, vulgarem, & ff.
 de commissan sit locus substituto cū disti-
 ctione predicta proxime.
- 27 In vulgari cur exigatur impedimentum con-
 ditionis in persona omnium institutorum, vt
 sit locus substituto, in alijs autem distinguit̄.
- 28 Substō de pauperibus, an habeat locum vno
 ex pluribus filijs institutis decedente sine filijs.
- 29 Substō compendiosa facta per verbum cōe.,
 an continet substōnem vulgarem.
- 30 Substitutus compendiose in re certa, an sit he

res insolitum nu. 25. & 26.

- 27 Que differentia inter institutionem quote & substitutionem.
- 28 Substitio cõpendiosa facta per verba directa, & cõia, an iudicetur directa, vel fidei cõmiss.
- 29 Verbum pueniat, an sit directũ vel obliquum.
- 30 Verbum p̄ineat, an sit directũ vel obliquum.
- 31 Verbum accretat, an sit directũ vel obliquũ.
- 32 Verbum moriat quid importet.
- 33 Substitio cõpendiosa qualiter finatur.
- 1 **COMPENDIOSA.** ¶ Aduertendũ est multũ circa hãc substitutionẽ, q̄a ẽ in quotidiano vsu. vt. l. legatus, ff. de lib. le. q̄ ideo cõpendiosa appellatur, q̄a secũdũ quosdã sub quodã verborũ cõpendio includens in se multas substitutiones, & plura t̄p̄a q̄ quidẽ deriuato, seu denominatio non ẽ concludẽs, q̄a reciproca substitio est hũm̄i, sicq̄ esset denominãda cõpendiosa, & ideo melius dic̄ q̄ id sic appellatur, q̄a Imperator eã sic baptizauit. vt. l. p̄cibus, C. de impu. & alijs sub. nec super hoc ẽ insistendum, q̄a plura sunt negotia, q̄ v̄ocabula. vt. l. nara. ff. de p̄scr. ver. & sunt talia p̄inacibus relinq̄enda. vt. l. 2. C. de consti. pec. & gl. i. rub. ff. sol. ma. ¶ Circa hãc substitutionẽ de pluribus est querendũ, & p̄io que sit eius forã vbi r̄ndetur, q̄ talis est quicũq̄ filius, vel h̄s meus sine liberis decesserit. S̄poniã eidẽ substituo vt habetur in. l. centurio. ff. de vul. & pup. & ibi plene per bar. & in. d. l. p̄cibus, vbi p̄ Cy. & per hoc no. q̄ hec substitio fit per hoc aduerbium quandocũq̄, vel si. ¶ Inde querit an hec substitio cõpendiosa sit species substitutionis distincta, & separata ab alijs. dicit doc. aut hec substitutio fit a milite qui p̄õr directo substituitur, & tunc ẽ proprie species substitutionis distincta ab alijs. vt. d. l. centurio. & l. p̄cibus. Aut sit a pagano, & tunc quia paganus nõ potest substituire directo nisi vulgariter, & pupillariter. Ideo vltra hos casus, & eorum tempora talis directa substitutio non porrigitur, sed resoluitur in fideicommissariam, vnde i pagano ẽ adiectio quedam infra tempora pubertatis, postea vero ẽ species distincta, quia tran sit secundum aliquos in fideicommissariam, vt infra dicitur. & supra dictum est. de reciproca, & non substitutio per se ab alijs distincta nisi fortassis per statuta terrarum reperiretur aliud dispositum, & tunc idẽ in pagano, q̄ in milite esset censendũ. ¶ Terio queritur quas species substitutionũ cõprehendere habeat cõpendiosa substitutio si fiat a milite vel pagano, dic̄ q̄ si quidẽ fiat a milite atenta persona eius cui fit ex forma substituendi, aliquando comprehendit vulgarem t̄m, aliquando pupillare tantum, aliquũ simul vtrũq̄, & idẽ dico in pa-

gano in quo cõprehendit, aliquãdo etiã in fidei commissariã, vt dic. l. cõtario, & apertius demõstrabitur in sequentibus. ¶ Quero igitur ad eorum declarationem quando comprehendat vulgarẽ, vel pupillare, aut fidei commiss. Cuius grã presciendũ ẽ, q̄ aliquando hec subiecto cõpendiosa fit per verba mere directa, aliquũ per verba mere obliqua, & aliqũ per verba cõia.

5 ¶ Verba si directa appellant illa q̄ ita directa referunt ad p̄sonã substituiti, q̄ in acquisitione hereditatis ipsius factum, & ministeriũ, & non alterius persone requirit. v. g. si testa tor dixerit Gayũ filium meũ heredem instituo, & quãd docũq̄ ipse filius meus decesserit talis sit h̄s, sibi. v. i. no. p̄ gl. super verbo directas et. l. eã q̄ C. de fidei com. & l. oẽ verbum. C. cõia dele. et & in. l. p̄cibus, C. de impu. & alijs sub. per hoc. n. q̄ dicit si heres agit testator, vt substituitus a seipso capiat sine alterius ministerio, & idẽ si dixerit talẽ instituo, & quãd docũq̄ filius meus decesserit talem instituo. ¶ Verba aut obliqua appellant illa per q̄ testator i acquisitione fienda per substitutum exigit alterius ministeriũ. v. g. si testator dixerit quandocũq̄ filius meus decesserit restituat h̄ditatem Gayo, nã isto casu & sequentibus non p̄t Gayus a seipso intrare, & apprehẽdere h̄ditatem nisi precedente, & interueniente facto h̄d̄s restituentis. vt. l. coheredi. s. cum filie. ff. de vul. & pu. & l. ex facto. s. ex facto. & s. si. l. reculare. s. titius. & l. restituta. & quasi per totum. ff. ad treb. Idem si dixerit rogo, vt facias Gayum heredem, vt l. ex facto. in prin. & in. l. filius fami. s. vt quis heredem. ff. de leg. prima. Idem si dixerit reddat hereditatem Gayo, vt. l. cum quidam. ff. de leg. secundo que verba sunt obliqua, & l. verbum reppendi. ff. de verb. sign. verbum ergo restituat, reddat, recipiat, & satisfaciat sunt obliqua, vt patet ex predictis. ¶ Verba autem communia sunt illa que se possunt habere ad vtrunq̄ significatum v3 q̄ heres capiat a seipso, vel ab alio, & sic possunt esse directa, & obliqua, de quibus ponunt exempla per glo. in. d. l. p̄cibus. & primo in verbo substituo, vt puta si testator dixerit, quandocũq̄ heres meus decesserit Sempronium substituo, hoc enim verbum substituo aptum est referri tam ad directam, quam ad obliquã substitutionem propter ipsius verbi generalitatem, nam vnusquisq̄ dicitur substituitus qui in locum alterius subrogatur. arg. in. l. titi. cũ seq. ff. de her. insti. & l. i. s. in primo. & s. profecto. C. de cad. tol. sunt etiam alia exempla de verbis communibus, & alia de quibus dubitatur, an sint directa, vt obliqua, vel cõia, de quibus omnibus infra declarabitur, nec mireris

FORMA LIBELI QVO AGITUR EX SUBSTI.

Et hac inuestigatione, quia iter directum substatione, & obliqua, multiplex est dicta, maxime quia illa de directis nulla detrahunt quarta per fideicommissaria sic, ut infra patebit. Et his itaque sic primis rediens ad propositam questionem concludo tres casus principales per examinandos. Aliquis sit subditio copendiosa per verba mere directa, aliquando per verba mere obliqua, alique per verba communia. Et circa primum ar. cum sit per verba mere directa, queritur de pluribus questionibus, & primo quas species substationum comprehendat in se hec tacita substitutio copendiosa & distinguit, aut hec substitutio sita misse, aut a pagano. Primo casu omni tempore est directa, ut d. l. centurio, & sic copendit vulgare pupillare, & alia quae cumque directam pro toto tempore, secundum casum subdistinguit, aut sit ipuberi, & resoluitur in fideicommissariam, & secundum illam operatur pro toto tempore, quia paganus ultra etate pupillarem non potest directio substituitur textus est in l. scouola, ff. ad tre. factio quod non in l. verbis civilibus, & in l. in pupillari, ff. de vul. & pu. Aut sit pupillo, et tunc secundum eodem op. glof. & d. o. infra ipsa substitutio etatis fungitur vice pupillaris substitutionis, & tanquam de pupillari disponit, postea autem finitur, ut d. l. verbis, & d. l. i. pupillari, quod op. sequitur in hoc gl. in d. l. centurio, & l. i. precibus, & in l. de pup. substit. in gl. magna, & idem Azo. i. sum. eo. ii. & idem Cy. i. d. l. precibus, in gl. in c. raynutius. extra de test. & lo. an. in gl. in c. i. extra de test. lib. 6. Alij autem sunt qui dicunt, quod v. infra tempora pubertatis, ut pupillaris, postea autem trahitur ad fideicommissariam, quod op. sequitur est lo. an. mutato proposito in nouella sua supra d. c. i. & alij quidam idem sentiunt, & mouent precipue ex coniectura mentis testatoris, qui comprehendendo omne tempus videtur substituitur hanc voluisse operari omni tempore, prout melius posset ad quam mentem verba sunt in quantum possunt trahenda, ut in l. 2. in fi. C. de li. prete. & in l. conditionibus, de cond. & demonstratio. etiam improprando ipsa verba, ut l. si alij, & ibi no. ff. de usufr. l. e. & l. infulam ff. de pres. ver. bar. autem i. d. l. centurio. voluit pro concordia distinguere quod trita est. Sed circa predicta queritur an pupillaris contenta in hac substitutione copendiosa sit tacita vel expressa, & quid gl. magna i. d. l. centurio, & i. l. precibus videtur sentire quod sit tacita quod etiam v. per hanc per text. in d. l. precibus, & tamen secundum bar. dicit quod quantum ad formam verborum est tacita, sed quantum ad iuris effectum est expressa quod p. quia mater excludit, ut in c. i. extra de test. lib. 6. & d. l. precibus, & no. per bar. in d. l. centurio. in d. 4. op. Et quid autem dices de quibus quoti diana pone quod in hac sub-

stitutione facta per verba directa testator adiecerit verbum sine liberis, v. g. quicumque deceaserit filius meus sine liberis sempronius sit heres, an idem hoc casu erit censendum quod i. proxima questione dictum est, aduerte quod sicut i. precedenti questione sunt op. contrarie sic in ista, & quidem gl. in d. l. precibus, quod dicit omni tempore hec substitutio est fideicommissaria pro illa verba sine liberis & idem tenet quod gl. in d. c. ray. doc. tamen ceter tenent idem quod in precedenti v. 3 quod infra tempora pubertatis valeat, ut pupillaris postea trahatur ad fideicommissariam per d. l. centurio, quidam autem dicit quod op. gl. est verior, quia pro illa verba sine liberis substitutio videtur relata ad id tempus principalem quo liberos habere possit, arg. in l. i. in pri. ff. de test. & l. sicque d. 3 ista substitutio pro omni tempore esse vniuersalis, & eodem iure censi ar. l. eum qui edes, ff. de usu. que op. reprobatatur eo maxime, quia ille sermo indefinitus quando dicitur deceaserit &c., equiparatur vniuersali ut l. si pluribus, ff. de le. 2. vnde d. 3 per se in opere rari quantum cum verbis illis adiunctis sine liberis &c. p. 3 legitur ex premissis quod hec verba sine liberis faciunt substitutionem fideicommissariae. post tempora pubertatis secundum op. communem vel omni tempore secundum op. gl. cuius effectus est maximus, ut per te dignoscere potes. Et hec faciunt ad questionem quam habui de facto. Testator huius filium pupillum sic dixit, si filius meus deceaserit in pupillari etate sine filijs gauit sibi substitutionem, queritur an hec substitutio pupillaris tantum, vel fideicommissaria, vel simul utraque. Dubium autem oportet ex eo quia ista verba sine liberis determinationem habent ab illis verbis in pup. etate, sicque videtur quod sit pupillaris, nec in hac substitutione est apposta aliqua alternatiua vel copula, que habeat denotare hanc substitutionem de bere in tempus post pubertatem extendi, imo magis oppositum, quia testator tempus limitauit, & designauit id dixit in pupillari etate, &c. et hoc substitutionem ipsam restrinxit ad hoc tempus ar. in l. si ita quis, ff. de vul. & pu. In contrarium est veritas, quia hec talis substitutio est pupillaris, infra tempora pupillaris etatis postea est fidelicommissaria, nec v. restricta ad tempus pupillaris etatis tantum, sed ultra praesentia, & hoc per illa verba sine liberis que natura sui significati inportant ad tempus potentie habendi liberos substitutio referatur quod est post pupillarem etatem et illa verba in pupillari magis cauta demonstrantur persone quod limitationis temporis videantur apposta, & hec omnia interpretari benignius est attenda mente defuncti qui bene sciebat ipsum in pupillari etate filios generare non posse, alioquin verba ista sine liberis frustratoris erunt prolata, & nihil operarentur contra l. si quod.

1. si. qñ. ff. de leg. j. vt ergo aliquid operentur di-
 cendum est hanc substitutionem vltra pupillarem
 etatem extendi. Idem fortius est tenendum si te-
 stator dixerit si filius meus decesserit impubes
 sine lib. &c. & ita clare determinat Bart. in. d.
 l. centurio. & Innoc. in. c. rayn. extra de test.
 11. ¶ Deinde de alio queritur ecce testator ha-
 bens filiam pupillam ipsam heredem instituit &
 si sine liberis decederet quicumq; eidem Cayum
 substituit, premortu testor hoc filia nupit, &
 dotem de bonis pñis eius marito dedit pacto
 appposito qd ipse lucretur dotē si ipsam sine lib.
 premori contingerit i mrimonio, deinde casus
 contingit qd ipsa filia sine libe. pēdente mrimo-
 nio decessit pp qd substitutus vult reuocare bo-
 na pñia in dotem tradita queritur an sit audie-
 dus, hic aduertendum quid qd est quotidiana,
 & distinguenda sic scdm Bar. aut bona in do-
 tem tradita sunt vsq; ad litem, & non vltra,
 & tunc non auditur substitutus volens illa re-
 uocare, quia in litem non tenuit substit. vt in. l.
 qm̄ in prioribus. & l. qm̄ i nouella. C. de iuof.
 te. aut sunt vltra litem et tunc, aut dos erat ta-
 lis que conueniebat marito eius attenda condi-
 tione patrie, & consuetudine, & tunc non audi-
 tur substitutus tex. est no. in. l. mulier. §. cum p-
 porenerit. ff. ad treb. coniuñcta auc. res q. C.
 com. dele. aut erat talis dos q̄ nec filie nec ma-
 rito conueniebat, & tunc auditur substitutus,
 de qua q̄ne plenius vide qd̄ not. Bartol. in. l.
 Lucius Titius. §. maritus. ff. ad tre. coniuñcta
 auc. res que. C. communia deleg. & per Cyn.
 in. l. prima. §. videamus. C. de re. vxor. actio.
 12. ¶ Insuper queritur de occurrenti sepe q̄ne
 ecce qd p̄ hīs filiam eam heredem instituit, &
 sibi hoc modo substituit si filia mea decesserit
 anteq̄ nupserit sibi Cayum substituo queritur
 qualis sit hec substitō a compendiosa vel fidei-
 com. dic qd in pagano est fideicommissaria, q̄
 habet extensionem vltra etatem pupillare, nā
 hec condō p̄t impleri quicumq; et sufficit sim-
 plex donatio, nec est necessaria ductio i do-
 mū mariti, vt h̄. l. hec condō. & l. an fuerit cū
 si. ibi no. de condi. & demō. & p hoc sequit qd
 si filia mori post mortē p̄ris in pupillari etate
 qd substitutus poterit ex pupillari sub. cōstita i
 fideicommiss. sub. ipsi filie directo succedere, vt
 no. infra in. ij. glo. ver. amplius queritur. Quid
 aut dices si testator fecerit hanc substitutionem p
 verbum lego, & non per verbum substituo, v.
 g. dixit testator quicumq; decesserit filius meus
 sine liberis lego vniuersa bona mea Gayo.
 Brit neisto casu substitō im̄, vel legatum, vel
 quid aliud, v̄ qd̄ sit substitō, & non simplex
 legatum per tex. scdm Bar. in. l. verbis ciuiti-
 bus. ff. de vulgar. & pupil. & l. filium. §. legata

in. d. l. j. in prin. ff. de leg. prest. an aut sit dire-
 cta vel fideicom. Bart. tenet qd sit oī tpe fidei-
 commissaria per. l. iul. §. fina. ff. ad treb. scdm
 striam signationem, & propriam ipsum ver-
 bum lego sit ip̄s distincta a verbo substituo iō
 diuersos habet titulos, dicit latius, vt tangit Bar.
 in. d. l. centurio. ¶ Venio nunc ad scdm articu-
 lum qui est qñ substitō sit per verba mere obli-
 qua quo casu dicit b̄r scdm oēs qd est fideicom-
 missaria pro oī tpe tam in iuste, q̄ in pagano,
 nec m̄ per talem substitutionem excluditur a le-
 gitima filij, & tre. vt. l. coheredi. §. cum filie.
 ff. de vulg. & pup. & facit. l. fundi trebatiani.
 13. ff. de viule. ¶ Inde queritur de q̄ne quoti-
 diana que est. testator dixit quicumq; decesserit
 filius meus sine liberis volo qd bona mea di-
 stribuantur inter pauperes per meos fidei-
 com. & executores infra scriptos queritur an talis
 substitō sit fideicommissaria infra tpa pupillaris
 etatis, & v̄ qd oī tpe sit fideicom. ad. d. l. fundi
 trebatiani pro qua facit glo. in. d. l. precibus. i.
 conrarium dicit. Bar. in. d. l. centurio. dicens
 qd est directa infra tpa pubertatis, & sit rō se-
 cundum eam, quia in hac dispoñe, subintelligit
 tur verbū accipiunt & sit sine. si filius meus
 decesserit sine libe. tunc executores accipiunt
 bona mea, & dicit pauperibus. vt. l. alio here-
 de. ff. de ali. & ci. l. & ibi plene p. eum. de ma-
 teria istorum executorum. ad qd̄ et facit. l. de-
 niq; §. inter dum. eod. ti. & in auc. de ecc. ti. §. si
 quis aut qd quidem verbum accipiunt, est ver-
 bum directū. vt probatur. in. c. j. extra de test.
 lib. vj. & ibi no. & in. l. his verbis in prin. ff.
 de here. insti. & pro hoc v̄r tex. in. c. cum tibi.
 extra de test. vbi tales executores nullo alio
 herede instituto pro heredibus reputantur put
 et sequitur Gof. in tit. de testa. ver. quid erit, &
 Spe. in. i. de instr. ed. §. nunc aliqua, ver. item
 pone. & notandum scdm Bar. qd hec talis cō-
 pendiosa in casu isto m̄tem excludit quia pu-
 pillaris in ea inclusa est magis expressa q̄ tacti
 ta attenda preiuncta voluntate defuncti que
 presumitur ex diuersis coniecturis, & maxime
 ex hac quia pro salute aie sue instituit paupe-
 res Christi, & per hoc ipsum Deum, qui est sa-
 lus oīum. Ideo qd preferri debet salus aie. pprio
 amorī filiorum, vt. l. Deo nobis. C. de episc. &
 cle. iuxta illud Euan gel. nisi derelinqueris
 patrem, & matrem, vxorem, & filios non in-
 14. trabis in regnum celorum. ¶ Vltra quero
 quid si testator nullos nominauit executores,
 sed simpliciter dixit si filius meus quicumq; sine
 filijs decesserit volo qd bona mea dentur pau-
 peribus. an hoc casu talis substitō erit fideicom-
 missaria. Et v̄r qd sic directa eo modo quo p-
 xime dictum est, quia hoc casu eps loci est ore
 Praet. do. lo. Pet. Fer. K K

dinatus executor, vt. l. nulli, & l. si quis ad
 declinandam. C. de epi, & cle. ergo locum tene
 bit heredis. ¶ In contrarium dicitur Bar. in. d. l.
 centurio, dicens qd oī tpe est fideicom. quia hec
 verba dicitur bona mea pauperibus sunt verba
 ba mere obliqua. ergo & c. vt. d. l. coheredi. §.
 cum filie. ff. de vulg. & pup. & idem esset si te
 stator dixisset volo qd bona mea vendantur, et
 precium detur pauperibus quos elegerint mei
 85 executores scdm eum. ¶ Vltierius queritur
 quis sit effectus an substō sit directa vel fidei.
 rideo multiplex. nam ex directa nulla detrahitur
 quarta, quia institutus vel substitutus capit
 a seipso vt dcm est. sed in fideicom. detrahitur
 quarta. vt insti. de fideicom. h. §. sed quia, & i
 l. fideicommissaria. ff. ad treb. & in. c. ray. & i
 c. ray. extra de testa. Item pp litem deb itam
 iure nature q non cadit i resōnem, nec substō
 tritur, sed detrahitur de hereditate, vt. l. qm in
 prioribus, & l. omni modo, & l. ex tribus. C.
 de inoffi. testa. & in preallega. c. rayn. & in. c.
 ray. & in. d. c. si pater de testi. lib. vj. & no. i. d.
 c. cum filie, sed in directa venient litem appli
 canda substituto si filius decederet in pupilla,
 etate postea non, vt in. l. sed si plures. §. ad sub
 stitutos. ff. de vulg. & pup. & l. centurio, item
 pp fructus qui non restituantur ipsi substituto
 in directa substōne nisi exirent, vel pendēte
 tpe quo cedit dies substōnis, vt. d. l. centurio, i
 fin. in fideicommiss. alr distinguitur, vt infra di
 cam. in gloss. seq. item pp matrem q in directa
 excluditur a litem, sed non fideicom. vt dicitur
 86 est de his in. d. l. precibus. ¶ Nunc aut uiden
 dum est de tercio articulo qn sit hec substō per
 uerbum cōe. ut est uerbum impuberē dixit qncūq
 decesserit talem substituo. An talis substō erit
 si tpe directa an fideicom. super quo uarie sunt
 opin. Tñ scdm cōem, & uerliorem opi, sic con
 clude aliquñ hec substō sit cum quadam expssa
 tēporum diuisione, seu disti. v. g. si filius meus
 decesserit infra pupillaris etā, uel postea qncūq
 Cayum substituo, & in hoc concordant oēs
 qd infra tps pupillaris etā. v3 iure directo ut
 pupillaris, postea uero trahitur ad fideicommiss
 pariam. ut h. §. & no. per glo. et Cy. & alios scri
 bentes in. d. l. precibus, aliqñ sit substō simplr
 cum signo distributio, qncūq. v. g. qn cūq
 filius meus decesserit Cayum substituo, & in
 hoc casu reperio quatuor opin. prima fuit q
 omni tpe sit fideicommiss. quantum glo. in. d. l.
 precibus, & l. centurio. & Azo. in sum. C. de
 impu. & alij. substi. glo. in. d. c. ray. & Ioan.
 an. in glo. in. d. c. si pater. hanc sūt opin. sequū
 tur Dyn. Mar. & Rayn. & quasi cōter oēs.
 Secunda fuit opin. alterius glo. postie insti, de

pup. sub. in gloss. magna que tenet qd infra tps
 pupillaris etā. v3 iure directo, postea uero ob
 liquatur, & trahitur ad fideicom. quam opin.
 proposito mutato sequitur lo. an. in nouel. sup
 d. c. si pater. Ter tia est opi. lac. de are. et Cyn.
 in. d. l. precibus, distinguunt, aut hec substō
 est facta cum termino antedicto vel simili distri
 butiuo iura tps, et tunc habet locum opin. gl.
 in si. de pu. sub. et eius sequacium, aut est facta
 simplr, et tunc procedit opin. glo. in. d. l. preci
 bus, et sequacium. Quarta est opin. Bar. in. d. l.
 centurio, distinguens sic, aut ex aliquibus cō
 secuturis vel presumptionibus constare pōt de
 mente testatoris q uoluerit eam ualere iure di
 recto infra tps pupillaris etā. & tunc uerum di
 cit. d. glo. in li. de pup. sub, & qui sequuntur eā
 aut de his non constat. & tunc, aut mater est in
 medio. & sit interpretatio pro matre, vt sit oī
 tpe fideicom. vt. d. l. precibus. ar. in. l. qui duos
 ff. de re. du. aut mater non est in medio, et tunc
 filius moritur in pupillari etate, & iudicabitur
 directa pro eo tempore, aut moritur postea, &
 tunc iudicabitur fideicom. & sit rō scdm eum,
 quia qn uerbum pōt se habere ad plura tempo
 ra debet iudicari prolatum esse scdm futuros
 euentus, vt. l. 3. in fin. ff. de adi. lega. & l. hec
 condō. ff. de condi. & demon. vnde sequitur q
 si contigerit ipsum filium decedere in pupillari
 etate iudicabitur prolatum in hūc casum pup.
 sub. si uero decesserit postea iudicabitur prola
 tum in casum fideicom. sub. quia lex semper ē
 certa, vt. l. v. entre. & l. cum quidam. ff. de acq.
 hered. ideo facit presumi talem fuisse ab initio
 substitutum qualem sequens euentus demon
 strat, uerū tamen in iudicando non est recedē
 dum a cōi opi. de qua latius uide Bart. in. d. l.
 centurio. Nam ego Ioan. pe. hulus opusculi, &
 noue practice compositor totis cōclusionibus
 intendo sermonibus prolitoribus reseratis.
 17 ¶ Hic aut dubitatur de vno v3, quando ma
 ter dicitur esse in medio, an sufficiat fuisse tpe
 mortis testatoris licet nō sit tpe quo cedit dies
 substitutoris, dic h. §. qd debet esse superflus, &
 uiuens tpe quo cedit dies substōnis, vt proba
 tur in. d. l. precibus in fin. coniuncta gloss. ma
 gna in prin. & sic rō, quia cum fauor matris,
 sit causa resolutionis, substōnis, & alterationis,
 vt dcm est, si ipsa defuncta sit eo tps cessare h3
 tpe fauor, & per consequens remanet substō
 in sua propria natura, & de hoc est text. ex
 18 pressus in. l. fina. C. de insti. & substi. ¶ De
 inde queritur de eo qd superius aliquatū resigi,
 ecce qd testator sic dixit si filius meus impu
 ber decesserit sine liberis Cayū substituo, ut rō
 eo decedente post pupillarem etā, sine liberis
 locus fiat substitutioni, v3 q non, quia non

decessit impubes, per hoc enim quod testator dixit impubes videtur testator substitutionem limitasse ad tempus pupillaris ætatis. argu. in l. si ita, quis. ff. de vulgais & pupillaris, dicit Innocen. distinguendum an illud verbum impubes adiciatur verbo dispositiuo, an executiuo. Primo casu fit locus substitutioni, quia verbum illud videtur appositum potius gratia demonstrationis, quam limitationis. Secundo casu repellitur substitutus, argumē. ad hanc distinctionem in l. secunda. ff. de au. & argen. legat. & l. in delictis. §. si extraneus, ff. de noxa. & l. Titius, ff. de test. mil. Sed Ioan. in dicto capitulo si pater, tenet simpliciter quod locus fiat substituto propter illa verba sine liberis que respiciunt tempus quo liberos p. creare poterat & illud verbum impubes videtur non gratia limitationis appositum, sed gratia demonstrationis, patet ergo qd hec substitutio si sine liberis decesserit facta simpliciter sine signo distributivo quandoconque, & omni tempore est fideicommiss. quod etiam in dubio sequitur Iacob, de Aret. & omnes, vt supra tactum est in proxima questione.

19 **¶** Amplius queritur de quotidiana. q. ecce qd testator habens quatuor filios eisdem substituit hoc modo, si filij mei decesserint in pupillari etate vel postea quandoconq; Gaium substituo vulgariter pupillariter & per fideicommissum, deinde vnus ex eis sine liberis decessit, vel hereditatem repudiavit, queritur in eius successione quis preferatur an coheres, an Gaius substitutus, & videtur qd Gaius substitutus ceteris coheredibus preferatur, nam regula est iuris qd substitutus preferatur coniuncto rā in legato quā in hereditate, vt in l. j. §. j. & §. si autem aliquis, C. de cad. tol. & in auct. hoc amplius. C. de fideicom. & ille sermo plures si mei decesserint resoluitur in singularitatem vt l. falsa demonstratio. §. j. ff. de condi. & demō. & l. q̄uis, C. de impu. & alij. sub. in contrariū autem facit, l. penult. C. de impu. & al. su. Pro quorum oīum concordia sic distingue secundū Bartol. vt per eum nota, in l. heredes mei. §. cū ita. ff. de vulg. & pup. aut substitutio est facta pluribus separatim, aut coniunctim, Primo casu locus est substitutioni in persona cuiuscūq; substituti cum euenerit conditio substitutionis vt l. pen. ff. de inu. rup. & irri. test. & l. pater filium. §. fin. secundum primam lec. ff. ad. l. fal. Secundo vero casu fit pluribus coniunctim, tunc subdividit in que aut substitutio fit simpliciter sine adiectione nominis collectiui, aut cum ea adiectione, Primo casu subdividitur, aut fuit substitutio vulgaris, aut pup. aut fideicommiss. si fuit vulgaris, verbi gratia dixit testator si filij

mei, vel tales per me institui heredes non erunt, talis sit heres, vel talem substituo, & tūc requiritur esse nullum heredem, & fit locus substituto, vt probatur in dicta. l. quamuis, C. in pub. & al. sub. & nota, in dicta. l. hoc articulo. ff. de hered. instituen. & dicta. l. falsa. §. fina. Si autem fuerit pupillaris sub. tunc dicit per omnia, vt infra dicitur in fideicommissa, in qua sic dicendum quod regulariter morte, vel repudiatio ne cuiuscūq; heredis extat conditio fideicommissarie sub, sicque fit locus substituto in personam illius qui decesserit, vel repudiaverit, vt l. Lucius. §. Gayo. ff. ad trebel. facit, l. fina. §. filium. ff. de legat. secundo, que regula fallit quando presumptio est testatore aliquid voluisse, quod quidem presumitur quando voluit inter ipsos heredes saluum esse, & locum habere ius accrescendiar. in l. vel singulis. ff. de vulg. & pupillar. natura rei hoc inducit vt patet in vsu, & habitatione, l. codicil. ff. de vsu fructu, lega. item fallit in super sitre aliqua persona que ex presump̄ta voluntate defuncti excluderet fideicommissarium substitutum v. p. ut aliquis de liberis, vt l. is qui ducenta. §. item si pater. ff. de reb. dub. l. cum acuisitimi. C. de fideicommiss. & l. generaliter, C. de institui. & substitutio. ¶ Secundo casu principali v3 cum substitutio est facta cum adiectione nominis collectiui, verbi gratia si testator dixerit si omnes heredes mei, vel si vier que vel ambo decesserint &c. & tunc attendis p propriam significationem vocabuli, & repellitur substitutus, vt dicta. l. heredes mei. §. cum ita in principio, aut interpretationem que ex defectu voluntatis colligi potest, & tunc aduertē an superest aliquis de liberis qui extraneum substitutum solet excludere, & tunc repellitur substitutus vt dicta. l. final. C. de impu. & al. sub. aut non est aliquis de liberis vel iortasse ipsemet substitutus est de liberis, & tunc admittitur substitutus, vt dicto. §. cum ita. ¶ Quid autem si facta fuerit substitutio compendiosa pluribus institutis, que continet vulgarem, pupillarem, & fideicommissariam, vt idem Bartol. nota, in dicta. l. centurio, & dixi supra an vt substituto locus fiat erit adhibenda dicta distinctio, si fuerunt plures heredes, vt predictur institui, ad quod responderet idem Bartol. quod si quidem extiterit conditio vulgaris in dicabitur de vulgari, & distinguetur prout de ea superius dictum est, eodem modo si contingerit conditio pupilla, aut fideicommissaria.

21 **¶** Hic autem occurrit querendum de ratione diuersitatis quare in vulgari exigitur impedimentum conditionis in persona omnium institutorum hoc est nullum esse heredem

ut fiat locus substituto. In alijs aut subtit. disti-
 guntur prout supra rideo scdm eum qm in sub-
 stitione vulgari que locum habet solum post ad-
 tam hereditate, vt. l. post aditam. C. de impu. &
 al. sub. sic locus iuri accrescendi in persona co-
 heredis tanq̄ vnum corpus, & simul iura p̄-
 ferunt, & id oim concursus in omittenda he-
 reditate regitur, vt substituto sit locus. arg. l.
 j. §. is ita. ibi curia varie &c. C. de cad. tol. &
 talis v̄ fuisse mens defuncti, id &c. sed substō
 pupi. & fideicom. locum h3 solum post aditā
 here. & sic post ius quēdum ipsi substituitis
 quo casu cessat ius accrescendi, vt. l. si ex plu-
 ribus. ff. de suis & te. he. & l. j. in si. ff. de v. iust.
 ac. & per consequens desinunt ipsi instituti esse
 vnum corpus, & tanq̄ de singulis iudicatur,
 merito ergo i psona singulorū locus ē substō-
 ni ex presump̄ta voluntate defuncti alio non
 apparente, sinatū, vel scdm voluntate testōris
 alr constaret q̄ post aditam hereditatem locus
 fieret accrescendi, tunc scdm eum regeretur
 condōnem extare in psonam oim heredū vel
 locus fieret ipsi substituto, vt in l. codicillis. in
 2. prin. ff. de v. iust. l. e. & ibi no. ¶ Deinde q̄rit
 de vno in practica sepius occurrente, ecce q̄
 testōr tribus vel pluribus h̄rēdibus insti. sic di-
 xit si p̄diti h̄rēdes mei sine filijs deceat, volo q̄
 bona mea distr ibuant̄ inter pauperes Christi.
 contingit casus q̄ vnus ex hereditibus decessit
 sine li. q̄ritur an paupes Christi ad ipsius por-
 tionē admittantur, vbi añ oia pro decisione, q̄
 aduertendū, an ipse h̄rē decesserit añ ad i. he. &
 tunc coh̄rēdes d̄nt in ipsius portiones paupibus
 añferri p̄ ea q̄ dicta sunt supra p̄xi, circa sub-
 stōnem vulgarem, añ decessit post ad i. he. &
 tunc, aut isti h̄rēdes erat de liberis testōris, &
 tunc coh̄rēdes preferantur paupibus quasi testa-
 toris intentio fuerit inter eos consuare vo-
 luisse inuicē ius successōnis, & i vnum casum
 voluisse tm pauperes admitti. si si oēs sine filijs
 deceat, an. l. i. vel singulis eum ibi no. ff. de vul.
 & pup. & d. l. si is q. cc. §. item si p̄r. & l. cum
 acutissimi. C. de fidei. & l. gñat̄. C. de insti. &
 sub. aut erant h̄rēdes penitus extranei, & tunc,
 aut in substōne appositum fuit signū vlē rela-
 tum ad oia bona mea denē pauperibus vel si
 fuit apposita copula inter psonas h̄rdum relata
 ad casum futurum, v. g. si Ticius, & Gayus ac
 Sēpronius h̄rēdes mei &c. vel signum vlē fuit
 appositum determinans, & respiciens ipm no-
 mē heredis, v. g. si oēs heredes mei decesserint,
 & filia qbus casibus regitur concursus oim
 v3 oēs institutos decedere sine lib. v3 paupes
 admittant̄, et non alr, vt no. in. l. ita Seyo. ff. de
 le. ij. & ex his q̄ singulr no. Barr. in. l. non pōt
 & l. i. vel singulis, ff. de vul. & pup. & hoc ope-

ratur coniectura, & voluntas defuncti q̄ sumit̄
 ex predictis, aut substō sit simplr sine aliquo
 signo, & tunc non pōt p̄ coniecturas constare
 de mente testōris in dubio substitutus prefer̄
 coh̄rēdibus, & p̄ consequens isti paupes in pte
 premortui p̄feruntur virtute substōnis alijs co-
 heredibus vt p̄batur in. l. heredes mei, §. cū ita
 ff. ad tre. nam reglr vbi de mente testat. in con-
 trarium non apparet substitutus p̄ferat conū-
 cto, vt traditur in. l. ij. §. si duo. ff. de bo. pos. se-
 cundum tab. & in. l. j. in §. j. & §. sinat̄ aliquid
 sub condōne, C. de ca. to. & in auc. hoc āplius
 C. de fidei. vbi aut p̄ aliqua signa, vel indicia
 seu coniecturas de mente contraria apparet
 tunc contentus p̄ferat substituto, vt test. text.
 no. scdm doc. in. l. gdam testō. ff. de vul. & pu.
 23 et ibi p̄ Bar. ¶ Kurum querit ecce q̄ testōr
 filium solū sibi h̄rdem instituit deinde sic substi-
 tuit si filius meus decesserit sine liberis vel co-
 rum filijs sine filijs Cayū substituo, an hec sub-
 stitutio teneat in filijs filiorum v̄r q̄ non, quia
 eis nil reliquit testōr ergo grauare eos nō pouit
 vt. l. ab eo. C. de fidei. i. l. Lucius, & qd̄ ibi
 no. ff. de here. insti. & l. si sic. ff. de le. ii. in vero
 scdm doc. distingue, aut fideicom. relinquitur ab
 ipso primo filio, et sic substō assumit principū
 in eo l3 sub duplici condōne, & euentu concu-
 p̄tor, & tunc v3 substō in persona oim, vt i
 hac qōne, q̄a ille grauatur principalr q̄ onerat̄
 q̄uis condō eueniat in persona nepotum vel fil-
 iorum coh̄rēd v. l. coh̄rēd. §. cū filie. ff. de vul.
 & pu. & ff. de cō. & de l. legato, sub condōne,
 aut fidei. cō. notatim, & determinate relinquit̄
 ab ipsis nepotibus, & sic substō, & graua men-
 principium h3 in eis & tunc non v3. per. d. l. si
 sic cum si. l3 hēat obitare qdam r̄lā q̄ se h3 q̄
 testōr grauando v̄r legare, vt in. l. deniq. §. in-
 terdum. ff. de pec. & qd̄ not. in. l. alio. ff. de al.
 & ci. leg. & l. si ita stiplo. in prin. ff. de op. li.
 24. ¶ Amplius querit an hec cōp̄diosa substō
 facta p̄ verbum quē contineat substōnem vulga-
 rem. Circa qd̄ h̄rē sic distingue, aut cōp̄diosa
 continet pupillarē, vt casibus superius ex-
 pressis, & tunc in consequentiā continet vulga-
 rem, vt in. l. iam hoc iure, in prin. ff. de vul. &
 pu. aut non continet pupill. vt q̄a facta in ma-
 ri, vel extraneo, & tunc, aut hec cōp̄diosa facta
 est p̄ verbū mere obliquum, & tunc non
 continet vulgare imo non adita hereditate in
 totū euanescit dicta substō obliqua, vt. l. ille a
 quo. §. si de testō. in si. ff. ad tre. aut est facta per
 verbū cōe, vt presupponit in qōne, vt est ver-
 bum substituo vt supra tacitum est, & tunc dic-
 scdm cōdem opi. q̄ continet vulgare, vt plene
 no. in. d. l. p̄cibus, & Bar. in. d. l. cetero, et hoc
 ip̄portat signatio verborum, & mens testōris q̄

est vt sine decedat substitutus in vita ipsius testatoris sine post morte, sine an testm, sine post q in oem euentum substitutonis hanc hereditatem pp illud verbum quicunq qd de sui natura importat oē tps. & de hec facit in ar. l. 3. in fi. ff. de adi. leg. & l. 1. hec condō s. si condō n. ff. de 25 cōdi. & de. et Queritur alterius pone qd hec compendiosa substitō fiat in re certa p verbum cōe. v. g. quicunq filius meus decesserit Gayū substituo in tali domo. Queritur an talis substitutus in re certa nullo alio dato coherede gñali admittatur ad solidam hereditatē in euentum condōnis v? q sic. ar. in. l. quotiens, C. de her. in fi. Bar. & Ray. dñt contra. nam verbū cōe adiectum rei particulari nūq trahitur ad instōnem, sed iporiat simplex legatū, & sic verbum substituo hoc casu sumitur iproprie, vt. l. cogi. §. gñali. ff. ad tre. facit in auc. vt cum de 26 ap. cog. §. aliud quoq ver. ceterū. et + E tex hoc scdm eos inferitur decisio ad hanc qnem. ecce q testōr filii instituit in re certa vel qnta te, & substituit q si decederet sine filijs qntiq q dicit res vel qntas perueniat in talē an hec substitō contineat pupillā substitōnem, & de er minam ipsi q non, est idē in simi. quia hō lo eo simplicis legatarij, vt dixi, sed multum ob. d. l. quotiens, & l. j. §. si ex fundo. ff. de he. insti. & qd ibi no. & in. l. j. §. si ex fundo. ff. de he. insti. & qd ibi no. & in. l. his verbis. ff. eo. tit. sic. n. scdm eos sequeretur qd hoc legatū debeat huc substituto ad hōdibus d hōe filie hōe sint hōdes ex testō, sine ab intestato, q no. quia pōt sepe de facto contingere. Quid igit dices si hec talis substitō fiat per verbum cōe in certa quota hōditatis. v. g. si testōr dixit illum substituo in certa parte hōditatis, an hoc casu erit vera substitō vel legatū. Bar. vbi supra sic distinguit, aut testōr fecit alios substitutos inter quos hereditatē diuisit per quotas, v. g. si filius meus decesserit substituo eidem Gayū in tertia, Sz pronium in quarta, & sic de si, & tunc erit proprie substitō, & talis particularis substitō consequitur illos effectus quos consequeretur vñs ar. l. j. §. diuis. ff. de he. insti. cum si, aut nullam partium distributionē fecit, sed vñm solum i certa quota substituit, & de reliqs partibus nil dicit, & tunc hec particularis substitō non trahitur ad instōnem, sed ad legatum, vt. l. cū aut ff. de leg. 3. sic qd ab heredibus ipsius filij perit tale legatum abiq villa de racione quarre, vt predixi, & apud eos remanebunt relique ptes 27 hereditatis. qd est notandum. + Ex qbus p dñta inter instōnem particularē quote, & substitōnem. nam prima instō quote certe particularis trahitur ad reliquas partes ex fundo, & qd wo. in. l. quot. §. si diuis. ff. de he. insti. sed non sic

particularis substitō, q in hac distinguitur, vt predixi. 28 cum est. + Et qm p dñta procedunt qd substitō est facta per verbum mere dictum vel p verbum mere obliquo, vel per verbum mere cōe, ideo superest qd dū qd iuris si vtrunq verbum tā directū q cōe apponit in substitōne. v. g. si testator dixerit. si filius meus decesserit quicunq sine liberis, talis si heres, & talē substituo, & volo q mea hereditas perueniat in talē, & si prout sepe faciūt notarij q multiplicat in verbis credentes evitare errorem, & incident in illum, an talis substitō indicabitur directā vel fideli. dicit Bart. distingue, aut ista verba sunt separatim relata ad diuersas personas substitutas, & tunc quodlibet verbū operabitur suū effectum scdm qualitatem psonē institute cui sit substitō, aut ista verba sunt simul relata ad vnam psonā tm institutam. vt i q. p. supponitur. & tunc est in electione substituti capere, vel ex directā, vel ex fideicom. substitutione. ar. in. l. restō. ff. de manie. & l. recubare. §. Titius. ff. ad tre. & idem est tenendum p oia scdm eum si testōr dixit volo hanc substitutionem valere vulgariter, pu. & per fide, aut si dixerit Gayum substituo vulgariter pup. et per fidei. vt sit sen. per in electione substituti capere ex qua substitōne voluerit, vel dic de hoc vt no. Cyn. in. d. l. p. cibus. §. relati. ver. quid si idem est de scdm Bar. si testōr dixerit si decesserit sine lib. Gayum instituo, & substituo, vel si dixerit volo bona mea peruenire ad Gayū iure in fōntis, & substitōnis, ar. in. l. pe. ff. de ven. 29 ipsi. & l. d. l. recubare. §. Titius. et + Amplius qrendum est de signato quorundam verborū an sint directā obliqua vel cōe, qd aliquoties talia verba apponit solent in hōi substitōnibus. Et primo queritur de verbo perueniat an sit directum, aut obliquum vel cōe, & qd dñt qd est obliquum, l. heredes mei. §. cum ita. et l. heredibus. §. fna. ff. ad treb. Sed Inn. in. d. c. ray. tenet q sit directum pro cuius opi. facit. d. l. heredes mei. in princ. & l. cum virum. C. de fidei. & l. b. i. l. i. cum. l. se. ad tre. Bar. vero dicit q est cōe, quia eius signatum est cōe, ut col 30 ligatur ex iuribus prealle. et + Deinde querit b quid de verbo pertineat, b & secundum eum idē dicendum est q est cōe cum reperitur in iure hōe vtrūq signatum v? directum, ut in. l. licet

a + Verbo perueniat an sit obliquo ad Bart. in. l. c. iurio. de vul. & pu. Bar. in. l. hereditatis. C. de he. insti. Bal. in. l. si. C. de fa. san. ec. b C. Pertineat adde Bar. in. l. j. in fi. ff. de don. na. & in. l. seia. in fi. C. de don. cā mort. Cyn. Bar. & Bal. i. l. j. in fi. C. de pac. ier ep. & ved.

FORMA LIBELI QVO AGITVR EX SVBSTITI.

1 **Q**uid aut. C. de pac. item obliquum, vt i. l. fidei. §. si filio. ff. de le. 3. & l. j. C. de pa. inter em. & ven. & l. lucius. §. si filia. ff. de le. 2. et ibi no. idē dicit per oia scdm eā i verbo hēat qd' reperit aliqñ esse directum vt. l. stipulo ista. §. hēc ite cere ff. de ver. ob. aliqñ reperitur esse obliquum, vt in. l. fidei. §. si filio. ff. de le. 3. idem est in verbo remaneat, et in verbo redeat. vt in. l. si cum aī nu. C. de do. aī nu. et. l. si duobus. ff. de test. mi. idem est per oia in verbo succedat vt in. l. non tū i prin. ff. de fidei. h. & l. restituta. §. si i prin. ff. ad tre. Et vñr casus i. d. c. ray. extra de test. qd' verbum aliqñ reperitur esse directum, vt l. j. & l. j. C. cōsa. de suc. & l. q̄. §. & l. si in pso nā. C. de fidei. idem dicendum in ver. reuertat. q̄ aliqñ reperitur in signato obliquo, vt in. l. §. C. de pac. inter em. & ven. aliqñ in directo vt no. per glo. in. l. j. ff. de do. in. si. gl. ad qd' fa cit. l. Lucius. §. tres hēdes. ff. ad tre. Idem s̄r de ver. deuoluatur qd' est cōbe, q̄ reperitur in signato obliquo, vt. l. 2. & qd' ibi no. ff. de ali. & c. i. le. & r̄ reperitur in directo vt. l. emanci patus. C. de le. hē. & in. l. si infanti. C. de i. de.

2 **Q**uid aut a dices de verbo accrescat an sit directum vel obliquū. vñ q̄ sit obliquum. ar. in. l. codicillis. ff. de v. s. l. e. In contrariū dē terminat Bar. q̄ sit directum per tex. in. l. j. C. qñ non peten. par. & in. l. j. §. his ita. C. de cad. tol. idē q̄ hoc verbum aptum est comprehendere pupillarem sub. vt in. l. q̄ p̄i in prin. ff. de aeg. hē. nec ob. d. l. codicillis, q̄ loquitur qñ hoc verbum fuit. platum in codicillis id ad solum fideiō. & sic ad casum obliquo porrigitur. ar. i

3 **L**uceola. ff. ad tre. **+** Sed qd de verbo moriatur. v. §. si testōr dixit, & ita multotiens practicatur vltra montes si filius meus decesserit siue filijs moriatur Gayo. An est directum vel obliquum dic q̄ est directum, & per cōsequēs substitō est directā per text. in. c. si p̄. extra de

3 **t**est. lib. vj. **+** Postremo q̄ritur quāz. & qñ hęc substitō sintur. Ad q̄ r̄nderi pōt q̄ aut sit a milite, & tunc sintur defecta condōne in ea appōita. aut sit a pagano, & tunc cum eo casu non sit p̄p̄ta spēs substitōnis per se, sed quēdā adiectio ad alīā dicēdum est eā finiri his modis qbus finiri solet. illa q̄ includitur in casu siue sit pupillaris inclusa siue vulgaris, siue simul vtrāq̄, aut t̄ alia prout, supra dēū est scdm oēs.

SVMARIVM.

- 1 Substit. fideicommiss. est mere obliqua.
- 2 Substit. fideicom. in quibus differt a cōpēndio.
- 3 Quot modis heres institutus grauetur restituere.

- 4 Vnus effectus fideicommiss. ne sit heredis non nēm inane.
- 5 Heres an in vna sola re possit trebellianicam retinere.
- 6 Quid computetur in legitimam vel trebellianicam.
- 7 Fructus percepti an computentur in trebellianico numero.
- 8 Herede scripto recusante hereditatem adire an euanescat substitutio.
- 9 An in substitutione veniant prelegata facta ip si coheredi grauato.
- 10 Facta restitutione an institutus vel substitutus soluere teneatur.
- 11 Ad instantiam legatariorum an heres sit compellendus adire substituto cum non compellente.
- 12 Facto legato de tertia parte bonorum an isto casu heres adire compellatur.
- 13 Dos prelegata an restituitur cum hereditate eueniēte casu restitutionis.
- 14 Alienatio rerum restituendarum per grauatū permīssa inter viuos an etiam sit permīssa in vltima voluntate.

ACPERFIDEICOMMISSVM.

- 1 **+** Hęc quidem substitō est mere obliqua, & i cōvisu, & de ipsa traditur in. d. i. p̄cibus. C. de ipu. & al. sub. & d. l. centurio, vt supra dēū ē. Differt autē a p̄cedenti p̄t superius declaratū est.
- 2 **+** Insuper differt in alio multum notando. nā cōpēndiosa aliqñ continet vulgarem, vt supra dēū est in ver. his ita q̄, sed ista fidei. si fiat per verba mere obliqua non continet vulgarem nisi sit expressa per tex. in. l. recusa re. §. Titius h̄s, & in. l. ille a quo. §. si de testa. in si. ff. ad tre. cuius rō est manifesta, nā si vulgarem contineret frustra p̄sum esset substituto, vt institutus cogere tur adire, nec fideicommissum euanesceret, quā ex vulgari adire substitutus possit, cuius contrarium est dispositū i l. quā poterat, & l. recusare. §. j. & l. cogicum si. ff. ad tre. imo si sit substitutus expresse, vulgariter, & per fideicom. pōt eligere quā viam voluerit vt. d. §. Titius heres, sit autē a pagano hęc substitō per verbum cōbe hoc mō quicumq̄ filius meus decesserit Gayo substituo. sit et per illa verba v̄z rogo, & grauo heredē meū vt Gayo restituat hereditatē, & hęc forma verborum est proprie, & striete forma fideicom. substi. & h̄ in. l. ex facto, & §. ex facto, & §. fina, & l. si quis rogatus cum si. ff. ad trebellianicam.
- 3 **+** Ad huius autē fideicommissarie substi. pleniorē notitiā sciendum est q̄ qñq̄ heres institutus grauatur hereditatem restituere pure quādoq̄ sub conditione, quādoq̄ post mor

tem ipsius heredis quandoq; in diem certam, vt traditur in .l. Lucius. §. heredem. & §. regatus. & §. fina. & .l. recufare. §. fina. & .l. sciēdū. ff. ad trebel. et .l. post mortem. C. de fideicom. et in .l. de fideicom. here. §. post autem. C. + Itē est sciendum inter ceteros effectus huius substitutionis ille est, nam heres de restituendo grauatus detrahit quartam ne reperiatu habere inane nomen heredis, vt in .l. §. sed quia in .l. de fideicom. here. & in .l. 1. et .l. 3. & .l. non iustam; cum .l. seq. C. ad trebel. & i. ff. ad trebel. facit. ca. ray. & c. raynald. extra de testa. C. + An autē in vna sola re possit heres hanc quartam trebel. detrahere, dicit la co. bu. in .l. filium quem habentem. C. fami. her. q; sic Cyn. autem ibi tenet contrarium, et idem Bartol. in .l. 4. ff. ad fal. dixi supra in forma libelli pro leg. res singularis circa principium. Sed circa hoc insurgit dubium an filius grauatus a de restituendo possit detrahere duas quartas, v3 legitimam debitam iure nature, et trebellanicam super quo fuit apud gl. et doc. antiquos ingens disputatio, vt traditur in .l. papi. §. meminisse. ff. de his off. test. que altercatio hodie est sopita in preal leg. a. c. ray. & c. raynal. in quibus distinguitur aut filius est grauatus restituere pure, et tunc detrahit vnam solam quartam, aut sub conditione vel in diem, et tunc detrahit duas quartas q; tene ment, quia quotidie occurrit de facto, vnde videmus quotidie substitui filijs si decesserint sine liberis, ideo q; casu adueniente proximiores ipsi filio puta mater vel patruus aut alius heres eius poterunt ex persona defuncti detrahere duas quartas, et reliquum restituere substituto. Paree ergo ex premissis q; in legitima non potest filio substitui per fideicommissum, sed pupillariter sic, vt no. in .d. l. quonia i prioribus, & i. ex tribus. C. de inof. te. in .d. c. si pater. c. de test. in .l. 6. patet similiter & aliud memorie commendandū v3 q; si hec substitutio fideicommissaria facta fuerit, pure filio, & i testamenti sit apposta illa clausula codicillaribus b si non v3 iure testamenti valeat iure codicillorum & c. & conineat testamentum infringi vel annullari vicio preteritionis, vel exheredationis, aut solemnitatis q; ipse filius vel heres eius, & quilibet ab intestato defuncto succedens tenetur hereditatem pure substituto restituere. Et hoc quia reperitur pure rogatus non potest nisi vnam quartam detrahere vel trebel. vel legitimam prout elegerit, & ita etiam determinat, sepius se cōsuluisse dicit Bartolus, in dicto. §. meminisse, & dixi plene supra in ist. de forma lib. pro leg. rei singularis, In glos. valere debeat iure codicillorum & cetera, C. + Quid autem

computetur in legitimam vel trebellia. plene nota. per glos. & docto. in .l. in quartam. ff. ad .l. si lcid. & in .l. quoniam in nouella. cum similib. C. de inoffic. test. & adde de his duabus quartis, quod nota. per Cynum & Iacobū but. in .l. quanquam. C. ad .l. falci. & per Iacobum de belui. in acten. de heredi. & falci. §. si vero. C. + Sed quid dices de fructibus, per heredem perceptis ante diem restitutionis, an illos computabis in quartā trebel. distingue, aut illos percepit heres iudicio, & voluntate testatoris, quod est quando grauatur restituere in diem, vel sub conditione, & tunc sibi imputat, & computat in quartam quod nota, quia male practicatur, si tñ fructus ipsi quartam excederent non per superfluum restitueret, vt .l. vxorem. §. forori. cum ibi nota. ff. de lega. tertia fallit in filijs primi gradus qui hos fructus, non computant sibi in quartam trebeli. vt habetur, in .l. iubemus. C. ad trebel. & nota. per glos. & docto. in .l. in fideicommissaria in princip. ff. ad trebel. computant tantum hi filii fructus extantes, in causam dotis per quam diminuta est hereditas cum sumptos vero non sibi; cōpensant vt nota. per Bartol. & ibi text. in .l. mulier. §. cum proponere. ff. ad trebel. coniuncta .l. titus rogatus, & quod per eundem nota. in .l. qui quadringenta. ff. eodem. titulo, aut eos percepit interueniente negligentia fideicommissarii non perentis, & tunc illos non cōputat in quar-

a CAn filius grauatus possit detrahere duas quartas,

b De clausula codicillaris. vnde Ang. i. l. ybis ciuitibus. ff. de vul. & pup. q; vbi est clausula codicillaris substitō scā v3 si deteōmissa. & sic poterit detrahere duas quartas q; codicillaris clausula cōter apponit de cōsuetudine tabellionum not. bal. in .l. 1. ff. de iure codicil.

tam, aut eos percipit interueniente mora ipsi-
 summet heredis non restituentis, & tunc sibi
 fillos imputat in quartam, & q̄ super eā resti-
 tuit, q̄ habetur, & q̄o. in. l. in fideicommissa-
 ria & l. mulier §. heres, & l. ita tamen §. heres
 existit ex affe. ff. ad treb. et no. i. d. l. iubemus,
 Et predicta locum habent quando heres gra-
 uatur simpliciter restituere hereditatem, quan-
 do vero grauatur restituere quicquid supererit
 ex hereditate tempore mortis sue, & tunc ve-
 niunt solum in restitutione illa bona que non
 sunt alienata per heredem, sed non fructus eor-
 um, veruntamen hodie referatur per herede-
 dem quarta integra ipsi fideicommissario, vt
 hec habentur, & no. in. l. titius rogatus & l.
 deducta. §. pe. & si. ff. ad treb. coniuncta auc.
 cōtra rogatus. C. ad treb. licet olim non cogere-
 tur aliquid dimittere fideicommissario, sed dis-
 tinguiebatur an alienatio esset fraudulenta vel
 non vt. d. l. lucius. cum si. C. l. Ex quibus dect
 ditur illud quotidianum, ecce q̄ extraneus est
 Institutus, & eidem facta substitutio de qua su-
 pra. Deinde hic heres decedit sine liberis, &
 fit locus huc substiti. qui auocat hereditatem,
 volunt heredes eius defuncti hereditatis retine-
 re quartam, certe poterit substitutus eis impu-
 tate fructus quos defunctus heres percipit ex
 hereditate dum dixit licet male apud proximos
 super hoc aduertatur. Et per hoc etiam aliud
 sequitur q̄ substitutus iste p̄ cōpelleret scrip-
 ptum heredem ad faciendū inuentarium de bo-
 nis ipsius hereditatis, quia de eis, & de fructi-
 bus eorum tenetur facere rationem debita ipsi
 substituto, vt probatur, & ibi no. in. l. cum ta-
 le §. j. ff. de condi. & de. & scribitur per Cy.
 in auc. sed cum testato. C. ad l. falcis. in. ix. q.
 & in hoc errant multi, potest etiam & ipsum
 heredem compellere ad sibi satisfaciendum de he-
 reditate restituenda adueniente die vel conditio-
 ne nisi esset grauatus restituere frat. i. suo, aut
 filio, vt habetur & no. per. gl. & Cy. in. l. cum
 archimedoris. C. vt in pos. le. & i. d. l. iubemus,
 nisi testator satisfare phibuerit, vt ibi no. per
 tex. in. l. ij. C. eo. ti. quibus casibus a satisfacio-
 ne excusatur. Die vero, & condōne restōnis
 pendente interdista est regulariter heredi alie-
 natio rerum ipsarum hereditariarū, nisi p̄ do-
 te filiarū, & p̄ donatōne propter nup. vt in
 auc. res que. C. communia de le. & si facta fue-
 rit alienatio in casibus prohibitis tunc adue-
 niente die, & conditōne reuocatur vt ibi h̄r
 per Cy. & no. per Bar. in. d. l. seruo legato. §.
 j. ff. de leg. j. & l. si fundum. ff. de condi. & de-
 mon. et in. l. si §. sin autem. C. communia deleg.
 & per Bar. in. l. marcellus. §. res que. ff. ad tre.
 saluo q̄ in dictis duobus casibus exceptuatis

in quibus firma remanet, & durat alienatio
 & eodē modo tenet irreuocabiliter facta alie-
 natio in causam suorum alimentorum secundū
 Iac. de ra. licet gl. contrarium teneat, vt refert
 Cy. in. d. auc. res que. Inde queritur an q̄ dicitur
 de do. locum habet tam in ea constitutum
 da q̄ in iam constituta exigenda, dicit secundū
 Cy. vbi supra q̄ si grauatus est masculus, tūc
 potest constituere dotem, & eam dotis nomi-
 ne alienare tam pro se q̄ pro filiis suis, vt. d.
 auc. res que. C. Si vero sit femina tunc po-
 test sibi ipsi tantum dotem constituere non au-
 tem filiis eius, quia non est officium maternū
 dotare filiam vt. l. si. C. de do. prom. Item ha-
 bent locum in dote aggrauata per alium exi-
 genda, & sic potest soluere sue nurus, aliquan-
 do alia ipsius grauati bona non sufficient, se-
 cundum docto. vbi supra, & si filius grauatus
 alienet extra dictas causas tenet alienatio vq̄
 ad eius legitimitatem, vt ibi no. & si filia dotata
 postea moriatur, & sic soluitur matrimonium
 non propterea dos restituitur fideicommissario
 secundum doc. vbi supra, q̄ est notandum
 licet fructus per eam ex hereditate perceptos
 computare debeat in causa ipsius dotis si
 extant, alias non, vt predicti. An autem in. iij.
 falcis, que detrahitur de le. particularibus com-
 putentur fructus tangitur per Cy. in. d. l. iube-
 mus. C. l. Sed pone q̄ heres scriptus recusat
 hereditatem adire an substitutus euanescat, &
 dic breuiter q̄ succurrit substituto, & obui-
 tur heredis dolo, vt mediante iudice compella-
 tur adire, & restituere, vt. l. apud iur. §. antistia.
 & l. nam quod. §. qui compulsus, & l. cogi. in
 prin. ff. ad treb. cum si, quinimo pena amissio-
 nis quarte treb. efficitur heres qui inuitus, &
 compulsus adiuit. ut in. d. §. qui compulsus. Fal-
 lit si fuit compulsus infra tempus deliberandi,
 quia tunc quartam retinere poterit vt in. l. oēs
 ff. ad treb. habet autē locum h̄m d̄i compulsio
 sue heres fuerit grauatus restituere pure siue
 in diem vel sub conditōne, non autem ante
 diem vel conditōnis euentum cogi poterit ad-
 ire, & si passus est se cogi adire priuata quarte,
 & cōmō medij temporis, quia statim resti-
 tuit, vt hec habetur in. d. l. apud iur. §. virum et
 §. antistia, & ibi no. ff. ad treb. Nec ob. l. sed
 alio loco. §. si. & l. sed si autem. ff. eo. tit. quia
 loquuntur quando heres sponte adiuit, vt ibi
 not. ante autem factam restitutionem non tran-
 seunt actiones hereditarie in hunc substitu-
 tum, nec agendi vlla potestas nisi in certis ca-
 sibus, quia vt habetur & not. in. l. pen. C. ad
 treb. & l. j. ver. sed quotiens. ff. eo. tit. & si for-
 tasse decesserit substitutus ante restitutionem
 ibi factam an heres eius sit audiendus, dicit vt

infra dicam, & no. per Bar. in d. l. cum filio, ff. de lega. j. Et quid iuris sit si institutus prece-
 dat antedictam, & restitutus hereditatem dic
 vt infra dicam & no. per gl. & doc. in l. cum
 quem. C. de fideicō. et l. ille a quo. §. si testō, ff.
 10 ad treb. Et Post hec queritur an in substitu-
 tione veniant prelegata facta ipsi coheredi gra-
 uato dic qd sic secundum distinctionem traditā
 in l. cum virum. C. de fideicōm. & l. marcel-
 lus. §. quidam. ff. ad treb. & ibi per Bar. fallit
 in donatione facta vxori, vt. l. sequens que-
 stio. ff. de leg. ij. & in dote. in l. a filia. in prin. et
 l. mulier. §. cum proponeretur. l. iucius. §. mar-
 tius. ff. ad treb. que duo non restituant vt in-
 11 fra habetur. Et Quis autem facti a substitutio-
 ne teneatur soluere legati an institutus, vel
 substitutus, dic qd regulariter ad solutionem le-
 gatorum tenetur substitutus in totum, ad solu-
 tionem autem ceterorum creditorum tenetur
 quilibet eorum pro rata v3 heres. p. sup. qua r-
 ta si illam resuit, & substitutus. p. alijs parti-
 bus vt insti. de fideicō. here §. sed quia stipula-
 tiones in si. & no. per bar. in l. qui quadringē-
 ta. & l. marcellus. ad tre. & per Cy. in l. ij. in
 si. & §. pe. ff. ad tre. Et Ad pleniorē tamē de-
 strinam potest sic distingui. Cum queritur an
 substitutus admittatur ita ad prelegata facta in
 stituito sicut admittitur ad hereditatem, dic qd
 aut loquimur in substituto vulg. vt tantum, &
 ille non admittitur ad prelegata instituti. vt. l.
 miles. §. pro parte. ff. de leg. ij. & l. scrip-
 ta. ff. de leg. ij. Aut loquimur in substituto pupilla-
 ri tantum & ille admittitur ad omnia, vt. l. sed
 si plures. §. ad substitutos. ff. de vul. & pu. l. cū
 pater. in prin. ff. ad l. fal. idem per omnia in
 substituto exemplariter, vt. l. humanitatis. C.
 de impu. & al. sub. & in §. qua ratione. insti.
 de pu. sub. Aut loquimur in substituto per fi-
 deicommissum, & tunc aut testator vtitur ver-
 bis generalibus preteritis temporis, aut ver-
 bis futuri temporis. Primo casu, aut primo ro-
 gat hereditatem restitui, & postea prelegat, &
 tunc talia legata non sunt substituto prestanda
 vt. l. tic. ita. ff. ad l. fal. aut conuerso prius legat
 postea rogat, & tunc aut facit mentionē totius
 hereditatis qd mada: hereditatē restitui, et tunc nō
 cadūt legata substituto, vt. l. si ticius. ff. de leg.
 ij. Aut nullā facit mētionē hereditatis sed gene-
 raliter loquitur, & tunc cedunt legata substi-
 tuto, vt. l. marcellus. §. quidā prealleg. Si autē
 testator vitur verbis futuri temporis, & ge-
 neralibus tunc indistincte legata cedunt sub-
 stituto, vt. l. cum virum. & l. cum pater. §.
 fidei tue. ff. de leg. ij. Quid autem si testator
 dixit simpliciter talem substituto per fideicom-
 m. veniant prelegata puto qd non per. d. l.

12 cum virum. cum si. C. Sed pone qd heres re-
 cusat adire, nec substitutus curat ipsum com-
 pellere, an ad instantiam legatarium singulo-
 rum cogendus sit adire, dic breuiter qd non per
 tex. in l. non est cogendus, & in l. nō quod in
 si. & l. cogi. ver. et generaliter. ff. ad trebelli-
 13 C. Quod autem si testator dixerit lego tertiam
 partem bonorum meorum, vel lego tertiam par-
 tem hereditatis mee. An his casibus poterit he-
 res compelli adire per ipsum legatarium. Dic
 plene per gl. et Bar. in l. mulier. §. si. ff. ad treb.
 Et no. qd si iste legatarius partis hereditatis se
 grauato ipsam partem alij restitueret non po-
 terit quartam trebel. retinere, vt in d. §. fin. &
 ibi ratio assignatur. Deinde queritur qua for-
 ma sit talis restituito hereditatis, dic qd sit du-
 pliciter v3 re, & vt. bo. Re sit cum heres in-
 ducit substitutum in possessionem corporalem
 rerum hereditariarū, sive omnium, sive vniū
 rei. Verbo autem sic si heres dicat restituito tibi
 hereditatem & illam tibi relaxo vt hec. p.
 banque & not. in l. facta. & l. restituta. ff. ad
 trebel. qua quidem restituitio facta solo ver-
 bo statim transeunt omnia iura hereditaria
 in ipsum fideicommissarium tam actiue qd pas-
 siue, vt. d. l. & l. quāvis eo. et. & etiam obliga-
 tiones naturales tantum, vt. l. si eius pupilli. ff.
 ad tre. quod tamen fallit in certis casibus, qui
 habentur, & not. in l. perinde. §. restituta. & l.
 patroni. in prin. ff. ad treb. bona autem pro-
 pria ipsius heredis non veniunt in restituitio-
 nem, quia in eis non potest heres aggravari
 per fideicommissum, vt in l. coheredi. §. cum
 filie post prin. ff. de vul. & pu. & l. ex facto in
 prin. & §. j. ff. ad treb. & no. per doctō. in l.
 sed si plures. §. ad substitutos. ff. de vul. & pup-
 niti in vno casu vt dixit supra in glos. in ver-
 14 bo pupillariter. Et Quod in dote prelegata
 filie grauate de restituenda hereditate si de-
 cesserit sine liberis an erit dos restituenda fi-
 deicommissario simui cum hereditate dic se-
 cundum doctō. ut no. per Bar. in l. iucius. §. si
 maritus. ff. ad treb. & per Cy. in l. j. §. videamus.
 C. de rei vxor. ac. Aut pater filie dotem
 dedit inter vivos, & tunc cum filia h. abeat do-
 tem iure suo, & non hereditario i deo non ce-
 dit fideicommissum, vt. l. pater filiam. in
 prin. ff. ad l. falci. aut pater ipsi filie dotem in
 testamento legauit, & tunc, aut specialiter ge-
 neraliter substituit, & tunc dos non includi-
 tur in fideicommissio, nisi aliud appareat testa-
 torem sensisse, vt. l. a filia, & l. mulier. §. cum
 proponeretur. ff. ad treb. Aut sim pliciter, &
 expresse eam grauauit de dote restituenda, &
 tunc aut filia habet aliunde tantum de bonis
 patris qd sufficit ad legitimam, & tunc veni-

ad restitutionem, quia potest hoc casu ea grauari, vt. l. si. §. filie. ff. de lega. ij. Aut non habet tantum qd sufficit ad legitimam, & tunc non tenet grauamen, ideo non cadit in fideicommissum. l. quoniam in prioribus. l. quoniam in nouella. C. de inof. tes. aut ipsa filia per se ipsam sibi dotem de hereditate ipsa constituit qd facere potest per. d. auc. res que, & tunc alio non apparente non cedit dos fideicommissario, vt d. §. cum proponeretur, vbi de hoc casus.

25 **C** + Vterius queritur dictum est supra qd permissa est alienatio rerum que subiacent restitutioni in causa dotis, & donationis propter nup. hoc est verum quando fit hec alienatio per grauatum inter viuos. **C** + Quid autem si fit in vltima voluntate. v. g. si grauatus restituendo facit testamentum in quo specialiter dotem constituit, & assignat filie sue de bonis que restituere grauatus est, queritur an valeat talis alienatio, & habeat minuire fidei commissum. Bar. d. et. qd sic. in. l. a filia. ff. ad treb. & per tex. in. §. cum proponeretur, & quia si sibi licet inter viuos ergo in vltima voluntate ex quibus pater qd sicut naturate filij in toto euanescit fideicommissum, vt. d. l. cum auus. & d. l. cum acutissimi, ita euanescit pro parte quando pro filia dos, aut pro filio donatio propter nup. constituitur vel soluitur de bonis hereditatis, vel aliter in causam alimen torum alienatur, vt supra dictum est.

S V M M A R I V M.

1. Conditio si sine filijs an tacite subintelligatur.
2. Conditio predicta de quibus liberis intelligatur nume. 3.
4. Filius spurius an excludat substitutum.
5. Conditio si sine liberis adiecta filio sacerdoti instituto de quibus liberis intelligatur.
6. Substitutus an excludatur decedentibus liberis ante mortem heredis.
7. Conditio si sine liberis an habeat locum vno tantum superfluo.
8. Filio pupillo herede instituto mortuo in vita testatoris substitutus an admittatur virtute substitutionis.
9. Clausula codicillaris an excludat substitutum vel non in casibus premissis.
10. Substitutio predicta si fiat sub alio nomine si horum quid sit. n. r.

DE GDBRET SINE FILIIS.

1. **C** + Hic aduerte quod licet hec conditio sit expressa testatore, in subintelligitur in hac substitutione tacite ex iuris interpretatione, vt habetur in. l. cum auus. ff. de cond. & de. & l. c. acutissimi. C. de fideicom. & in. l. generaliter. C. de insti. & sub. facit. l. iudemus. §. fin. autem.
2. **C** ad tre. cum h. **C** + Queritur de quibus libe

ris hec conditio intelligatur. vt per hoc intelligamus propter quos liberis hec substitutio fitur, vbi responderet qd aut hec conditio simpliciter apponitur sine aliquo signo demonstratio ipsorum liberorum, aut cum aliquo signo demonstratio eorum. Si quidem signum aliquod fuit appositum vt. v. g. pater in forma ista cum dixit ex suo corpore legitime procrea is, vel similia, & tunc intelligitur prouerba sonant de filijs naturalibus et legitimis vt dicam infra. Vbi autem nullum signum interuenit tunc, aut heres deceffit superstitibus sibi filijs legitimis tñ aut naturalibus tantum aut naturalibus et legitimis. Primo casu dico qd filij legitimi tantum non excludunt substitutum sed excluduntur a substituto per tex. in. l. fidei commissum. ff. de condi. & de. & l. si ita quis ff. de leg. Secundo casu subdistinguitur secundum aliquos, aut isti naturales tantum fuerunt concepti in seruitute paterna, & tunc substitutum excludunt, et ei preferuntur. l. ex facto. §. si quis rogatus el primo in prin. ff. ad treb. & optime probatur in. l. iucius. §. dāme. in. ff. de le. ij. aut fuerunt concepti in libertate paterna, & tunc, aut heres pariter erat hōi dignitate positus, & tunc de his filijs non videtur testator sensisse cum talis soboles apud constitutos in dignitate sit abhominabilis, & ideo non excluditur substitutus. aliter autem si non erat in dignitate positus tunc excluderetur, vt. d. §. si quis rogatus, vlt. responso, & ibi not. per gl. & bart. Tu autem potes attendere aliter intelligere illum. §. hoc modo, aut filius naturalis erat iam natus tempore testi, & tunc excluditur ab eo substitutus, siue fuerit naturalis ex seruitute, siue ex libertate, & ita intelligatur principium d. §. si quis rogatus cum si. aut natus est post testamentum, & tunc subdistingue, vt supra dictum est. Tertio casu dicendum est filios naturales, & legitimos indistincte excludere substitutum, sine sint liberi primi gradus vel vterioris, vt. d. l. iudemus. §. fin. autem. C. ad tre. cum si. + Circa premissa occurrit tale dubium, filius legitimus tantum in potestate preteritus olim rumpebat testamentum ac si esset naturalis, & legitimus, vt. l. certum. de iniu. rup. & iri. te. licet hodie aliter distinguatur, vt. l. cum in adoptiuis. §. sed ne articulum. C. de adop. & insti. de success. ab inte. §. sed ad omnia, quare ergo non excluditur substi. sicut legitimus filius, & naturalis vt dictum est responderi pōt quod non est pars affectio quo ad testatorē in filio que est in suo proprio ideo qd testator nō videtur cogitasse de filio limo tñ ipse hec

redis quo ad excludendum substitutū de suo autem proprio p̄sumptū est ipsum cogitasse, uel dicitur in l. in suis. ff. de li. & post. † Quid autem dicemus in filio spurio an excludat substitutū dicuntur doc. q̄ non, q̄a nō est nominādus filius, nec alendus de iure ciui. vt in auc. quib. mo. na effi. sui. §. x. & in auc. ex complexu. C. de inceff. nu. † Sed posset hic queri si testor habēs filiū religiosum vel in sacerdotio constitutum decesserit ipso herede instituto sub ea conditio ne si sine liberis decesserit: de quibus liberis intelligeretur hec cōditio dic vt disputat Bar. in l. heredibus. §. titius. ff. ad treb. Et predicta que dicta sunt de herede masculino sub p̄dicta conditioe grauius locum habent in muliere, etiam aliter instituta per. d. l. heredibus preal. lega. §. si. ff. ad treb. licet bar. sub dubio forte uoluerit aliter distinguere, ar. insi. de suc. cogna. §. que vulgo. † Queritur si heres taliter grauatus habuit liberos qui tamen decesserint ante mortem ipsius heredis an substitutus excludatur dic q̄ non. nam vt excludatur oportet q̄ filij super sint tempore quo moritur ipse heres. quod patet dū dicitur si decesserit si ne liberis que uerba ad tempus mortis relationem habent, vt. d. l. ex factis. §. si quis autem ff. ad treb. licet contra facere uideatur. l. heredibus. in prin. ff. ad treb. Sed ibi fuit alia forma v3 donec habuerit filios, que conditioe donec limitationem temporis significat, & dispositionem restringit ad tempus sicut dictio quousq̄. uel quoad vt no. per Bar. in l. si filius. ff. ay tertul. ad quod facit. l. usufructus & l. generalis. §. duas filias. ff. de usufr. leg. & l. legatum est in prin. ff. de an. leg. & l. si. §. si. ff. de resc. vend. merito ergo ibi in casu adueniente quo liberis habeat impletur conditio statim, que postea non infringitur si liberi moriantur, q̄a tempore natiuitatis eorum fuit in conditioe, hec autem tempore mortis heredis & existentie ipsorum filiorum. † Quid autē si heres moriatur vno solo filio super sitie an deficiat conditio uel purificentur dicte substitutiones vt q̄ cessat conditio, & fiat per consequens locus substituto. Sermo. n. iste sine liberis plura lib̄ est, sicq̄ ex igitur concursum saltem duorum, ar. in l. vbi numerus. ff. de tu. autem dic contra per tex. in l. non est sine liberis. ff. de ver. si. & l. pater seruiana. ff. de condi. & de, ille etiam sermo resoluitur in singularitates. ar. in l. falsa demonstratio. in fin. ff. de condi. & de. & d. l. cum tale. §. falsus. ff. eo. ti. & de predic. no. per archi. in. c. si pater. extra de tes. li. vj. Deinde queritur quid si heres decesserit solis superstitibus nepotibus ex filio promortuo

vel ex filia an excludatur, vel admittitur substitutus dic q̄ excluditur per tex. in l. j. C. de condi. insti. & ibi no. in l. iubemus. §. j. C. ad tertu. Nam appellatione filiorum continetur nepos tam ex filio q̄ ex filia, vt. l. liberorum, & ibi per Bar. ff. de ver. si. per Cy. in l. si testamentum. C. de q̄s. † Amplius queritur si filius pupillus heres institutus cui facta etiam est hec substitutio moriatur in vita testatoris, an substitutus admittatur virtute substitutionis uideatur q̄ non per tex. in l. apud sul. §. vtrum & §. antistia, & l. ille a quo. §. si de testamento in si. ff. ad treb. & l. tutores, & §. heres. ff. de admi. tu. alij dicunt contra, vt no. per Cy. in d. l. precibus, & per bar. in l. j. ff. de vul. & pupil. Pro solutione huius est decurrēdum ad ea que supra sunt tacta in precedenti gl. in illis q̄ qua queritur quas species substitutionum in se contineat hec substitutio fideicom. uel compendiosa, unde dic q̄ aut hec substitutio est facta per uerba mere obliqua, et quia tunc in ea vt predicti non continetur uel quia expirat in totum substitutio ista filio mortuo in vita testatoris, & sic excluditur substitutus, ita loquuntur dicit. l. ille a quo. §. si de testamento, & d. §. vtrum, & §. antistia cum si. Aut est facta per uerbum commune, vt sunt substitutio talem, & tunc quia in ea excluditur vul. uel pupil. in p̄dicta mente defuncti, quia p̄ talem substitutionem uideatur sibi in omnem casum prouidisse ar. in l. iij. in si. ff. de adimendis legis. & l. hec conditio. §. si conditio. ff. de condi. & de. † Quid autem si testamentum in quo hic filius defunctus vt supra minor uel maior & taliter de restituendo grauatus habet clausulam codicillarem inferam vt communiter apponunt notarij in omnibus testamentis, an substitutus audiatur contra heredes ad intestato ipsius filij uideatur q̄ non per. §. vtrum, & d. §. antistia cum si, & hoc sequuntur quidam. Alii dicunt contra quia uirtus illius clausule hoc habet importare secundum ea que habentur in l. j. ff. de iu. codi. ad quod etiam faciunt no. in l. coheredi. §. cum filie. ff. de vul. & pu. Sed in distinguere, aut filius decessit post mortem eius, & locum habet hec opinio secunda de qua dictum est supra in precedenti gl. & in hanc partem uideatur inclinare Bartol. in d. l. jar. ad hoc in. d. l. sceuola. ff. ad treb. & l. fideicommiss. ff. de lega. j. et. l. qui duos in fin. ff. de vulga. et pup. † Sed quid si hec substitutio facta sit sub alio nomine q̄ filiorum, v. g. si decesserit sine herede cayum substituo quid continebitur appellatione heredis uideatur q̄ omnes tam filij q̄ extranei vt. l. sciendū est. l. hēdis. cum si. ibi no. ff. de ver. si. et p̄ hac

a. **Quid** si dic- videtur q̄ quilibet qui sit he-
ces, adde vide redis heres siue ab intesta-
Fel. diffuse in. to, siue sit de liberis siue nō
c. i. p̄ntia, de p̄ 11 excludat substitutū. † In cō
b. 2. et Alex. de trarium est veritas q̄ritum
imo. cōs. 120. ad hunc casum quo applo-
in. 2. vol. ne h̄dis continet solū filius,
& ceteri qui appone filio-

rum continētur per tex. no. in. l. i. ff. cō. s. si. ff.
ad treb. & ibi no. per bar. & hec verba quan-
do hec conditio adijcitur sine h̄de substituto in

22 hereditate. † **Quid** autē si adijciatur simplici le-
gatiō v̄ q̄ idem a paritate rōnis credo con-
ter. & sic in isto casu regule. d. l. h̄dis. cum si.
quā casus sp̄ales contra regulā non d̄nt ad ali-
cō. casus extendi, s̄ restringi, vt. l. si vero. s. si
de h̄. o. ff. sol. ma. & l. q̄d vero. ff. de le. cū si.
Et si maior d̄tēctio quo ad substitutum in he-
reditate q̄ ad simplicem legatariū, ideo fauore
substitutū appone h̄dis restringitur ad solum
filium, & ad oēm h̄dē in legatario porrigitur
de quo vide q̄ p̄ntre no. per bar. in. l. gallus

23. s. u. ff. de li. & post. † **An** autē sit necessa-
rium hoc casu q̄n dicit testōr sine h̄de quo ad
excludendū substitutū q̄ filius fiat h̄s re et no-
mine, vel sufficit q̄ reperiat filium superesse, di-
cit bar. q̄ est necesse ipsum filium eius patris
hereditatem adire, & hoc habet ipor tare sen-
sus illorum verborum sine herede, vt not. per
gl. i. d. s. si. est ergo melius q̄ testōr dicat si sine
filijs decesserit & c. q̄ritū ad fauorē heredum.

S V M M A R I V M.

- 1 Verba ex suo corpore, & legit. m̄r̄i. procreat, quid importent.
- 2 Substitutus an excludat per naturalē legitimam post inortē testatoris in casu quo sint ap-
posita supradicta verba.
- 3 Facta substitōne herede ingresso monasterium an excludatur substitutus.

EX SVO corpore & legitimo matri monio procreatis. † Ista verba multū sunt nota-
tanda, & ea semper d̄nt apponere, & exprimere
notarij in talibus substitutibus nam ex hoc
tolluntur multa dubia, & etiam eulantur scan-
dala absurda vt patet ex sequentibus, noran-
ter ergo q̄ suo corpore vt per hoc videtur le-
gitimum t̄m qui natus est ex corpore excludere
q̄ q̄ & si non essent appositā ista verba, ta-
men excluderetur vt dicitur est per. l. fideicom-
missum. ff. de condi. & de. cū si. Patet et q̄ per
illa verba ex l̄tmo matrimonio voluit testōr
a filio naturali t̄m excludi substitutum q̄n ex-
presse hoc non dixerit, s. substitutum excludere
sic ergo collige q̄ quantum ad fauorem in-
stituti melius est tacere, & omittere ista verba
ex l̄tmo matrimonio & c. q̄ illa exprimere q̄

autem ad fauorem substituti melius est exprē-
mei q̄ tacere q̄ no. tu notariē. † **Quid** si di-
xerit si decesserit sine filijs ex suo corpore &
legitimo matrimonio natis, & decessit filio
naturali tantum nato, sed postea per principē
legitimato an per eum excludatur substitutus
videt q̄ non quia non est natus legitimus sed
naturalis t̄m ideo cessant verba substitutōnis
per consequens eius effectus ar. in. l. si vero. s.
de viro. ff. s. o. m. & l. adijgere. s. q̄ritus. ff. de iu-
pa. In contrarium facit, nam tantum operator
legitimatio sequens quantum natiuitas l̄tma p̄-
cedens, vt in. l. 2. ff. de nat. resti. ibi text. sic q̄
de equipollentibus idem debet esse iudicium,
vt in. l. si mater. C. de insti. & sub. & in. c. tua
nos extra de contan. & affi. & ibi no. per bar.
in. l. gallus. s. & quid si t̄m, ff. de li. & post. fa-
cit q̄ no. supra in gl. pupillariter ver. quid autē
dices. † **Quid** autē dices a de q̄stione multo

3 riens. **Currite** ecce q̄ facta h̄mōi substitōne h̄s
a ingressus est monasterium an excludatur sub-
stitutus, & videtur q̄ si monasterium loco fi-
lij reputatur, vt est tex. in. c. cū presentis, extra
de prob. & in auc. nisi rogati. C. ad tre. & ibi
de hoc per Cy. facit i. auc. de san. ep̄s. s. hoc
in presenti. coll. x. & ibi plene de hoc per la.
de bel. & hec verba ex suo corpore cōueniūt
huius casui, quā ingrediendo monasterium vi-
detur ex suo corpore actū. sibi filium procrea-
re, sic q̄ cum verba conueniant ergo & effe-
ctus. ar. l. adijgere. s. q̄ritus de iu. pa. In cōtrariū
facit mēs, & intentio testatoris ad quam ver-
ba in quantum possunt semper sunt trahenda.
ar. in. l. in cōditionibus. ff. de cōdi. et de. & l. 3.
in fin. C. de li. prete. nam ipse testator dicendo
ex suo corpore videtur in mente gessisse, de fi-
liis qui producuntur per generationem natu-
ra. Sic enim est communis vsus loquendi, & in-
terpretandi cui est adherendum vt in. l. cum de
l̄nionis. s. asinam. ff. de fun. instru. & instr. le.
Qui autem ingreditur monasterium querit si
ibi filium s̄ctum & presum. non procreat
vel naturali ministerio productum merito er-
go ad talem filium verba huiusmodi nec testa-
toris intentio porrigitur sic q̄ per monasteriū
excluditur substitutus, sed ipse substitutus mo-
naste. excludit eiq̄ antefatur. ar. in. d. l. fidei-
commissum de condi. & de. & l. si ita quid. in
fi. ff. de le. secundo. ad quod & facit quod in si
mil. traditur in. l. 2. s. ne autem. C. de cad. tol.
Confirmatur etiam per tex. in. l. leg. 1. 2. tab. in
prin. C. de le. he. Preterea si testator simplici-
ter dixerit si decesserit sine liberis & cetera le-
gitimus tantum filius, vt est monasterium vel
adopratus non excluderet substitutum per. d.
l. fideicommissum, multo minus si expressit ex

fuo corpore &c. & hanc partem tenet Ia. but. in. d. §. sed hoc in presenti, & d. Bal. in. l. deo nobis. C. de epi. & cle. que opi. vera est in omni equitate, & iuri consentanea multumq; laicis fructuosa. Nam scire debes tu ignare q; in paritū atq; hōib; vtrunq; gladium a tempo rale. f. & spiritalē q; tunc Imperatores conferebant omnia beneficia ecclesiastica, per vni uersum orbem, & amplius eligebant Papam vt haberet in. c. adrianus. 63. di. cum. c. se. & no. per Inn. in. c. 2. extra de ma. & obe. ¶ In de eo tempore quo studebant Imperatores am pliare fidem christianam que tunc modica, erat, & in paruo statu oportuit conferre multa priuilegia ecclesijs, et his qui se ad fidem catho licam conuertebant, vt patet per ti. C. de sac. san. ec. & i. ti. C. de epi. & cle. & in aut. de san. epi. & in ti. de ecclē. u. cum multis sim. inter que priuilegia fuit istud v3 q; bona ingredien tium monasteria applicarentur ipsis monaste rijs ppter q; priuilegium multiplicata, & fun data sunt monasteria infinita p vniuersum or bem solum eā deuotionis, licet hodie causa rapine, & auaritie ita tantum q; dextruxerunt ho die mundum, & annihilauerunt statum Imperij, & omnium laycorū. Possunt ergo dici merito talia loca facta vel fienda retia contexta ad capiēda laycorum bona. Surgat ergo bonus Imperator, & dicant omnes. Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Re deūdo autem ad propositam qōnem dic qd quando in dispositione adijciuntur verba vl tra predicta verba sequentia, f. ex legitimo ma trimonio procreatis cessat perdicta disputatio, quia inter heredem & monasterium nullū cō trahitur matrimonium, vt patet ex diffinitio ne matrimonij de qua traditur in l. i. de nup. in prin. cum ibi no.

S V M M A R I V M.

- 1 Quibus verbis possit fieri subitō reciproca.
- 2 An euacuatur substitutio decedere substitutio ante heredem vel hereditatis substitutionē sibi factam nu. 3. & 4.

Q V I E X B I S S V P E R V I V E.

- 1 xet. ¶ Hec est substitutio reciproca de qua traditur in l. titius, & seyus cū. l. se. ff. de vulg.
- 2 ¶ Hic autem queritur quid si substitutus decederit ante heredem vel antequam si bi facta fuerit hereditatis restitutio an vacuata & nulla remaneat subitō v3 q; sic, qa heredes nō adita ad hōdes non transmittit, vt in. l. i. §. i. nouissimo. C. de ca. to. cum si. In contrarium facit. l. 3. & l. si in personam. C. de fideicom. dic si distinguendum. Aut loquimur in subitō ne dir. & illa non transmittitur, vt. d. §. in nouissimo, aut loquimur i substitutione fideicō

missaria, & tunc substitutio, aut heres fuit rogatus de restituendo pure vel post mortem suam vel sub conditione, ¶ Primo casu substitutus transmittit i eius heredem ius petendi hoc fidei commissum. vt. d. l. si in personam, & probatur in. l. cogi. §. idem merianus, & ibi gl. & in. l. apud iul. i. vtrū cū si. ff. ad tre. Secū do §. 2. casu cū fuit grauatus post mortem, sub cōditione sic euacuatur subitō, nec fit per substitutum illa transmissio si nondum cessaret dies petendi fideicommissum pura quia cōditio nondum venerat, vt. l. 4. ff. quando dies le. ce. & no. per glo. in. l. post mortem. C. de fidei. Si vero ante mortē substituiti extitisset cōditio q; nulla facta esset restitutio fieret tamē eo casu transmissio, nec euacuaretur substitutio vt. l. si. C. quando di. le. ce. & no. per Cy. in. d. l. 3. & plenius per bar. in. l. filio. ff. de le. i. nec ob. d. §. nouissimo, quia illa regula procedit in substitutione directa pura vulga. & pu. vt supra dixi que non transmittitur in heredem, vt. l. liberis. §. hec verba. & l. lucius. §. fina. & l. qui plures. ff. de vul. & pu. & l. si ex pluribus, i. si. ff. de suis & legitimis, & no. per gl. & Cy. in. l. i. §.

ita. C. de ca. tol. ¶ Distinguitur autem ratio potest assignari, quia i hac fideicommissa, heres est obligatus ipsi substituto q; cito cessit dies fideicommissi petendi, & ipsi questum est ius ad rem, vt. l. cogi. & l. postulante, ff. ad tre. quam oblonem transmittit in suum heredem. ar. in. l. i. C. vt ac. ab he. & contra he. & l. i. C. de he. ac. que quidem obligatio, & ius ad rē cessat in substitutione directa merito ergo finitur cum persona nec transmittitur. ar. eorum q; no. in glo. se. & quia nemo trāsfert in alium q; non habet penes seipsum, in. l. nemo plus iur. ff. de reg. iur. & adde quod infra no. in vlti. gl. & predicta sunt multum notanda, quia quōt i diana, videmus enim q; testatores filios tuant hereditatem restituere alijs personis si cōtingerit ipsos decedere sine filijs, & sepe occur rit ipsos substitutos filijs pcederē certe si postea moriant filij, sine filijs hōdes substituti p mor tui a petitione huius hereditatis & fideicommissi penitus excluduntur, & ideo notarius debet dicere substituere gayum, & eius filios na tos, & na scituros.

DECESSIT ADITA PER IP sum hereditate, ¶ Quid igitur si decedit iste bernardus ante q; adiret hereditatem an ip sus heres cogēdus erit adire, & restituere, bre uiter in hoc distinguitur, vt no. per gl. & Cy.

aC Imperator hūitvtrūq; gladiū do, i. c. no. vit. de iudi. & diffiuse pdo. An to. rofella i sua monarchia, o. pus arcum ac djuinum.

FORMA LIBEL. QVO AGITVR EX SVBSTI.

in l. eam c. C. de fideicom. aut heres grauatus decessit infra tempus deliberandi, & tunc heres eius cogendus est adire, & restituere. arg. l. cum antiquioribus. C. de iu. deli. aut decessit post tempus deliberandi, & tunc, aut precesserat coactio seu compulsio in persona grauati, & tunc heres eius cogitur adire, vt. l. nō iustā. ad tre. aut nulla precesserat compulsio, & tunc non cogitur adire, vt. l. ille a quo. §. si de testamento. in ff. ad tre. aut heres sponte adiuit, sed anteq̄ restitueret decessit, & tunc heres cogitur restituere, vt probatur in l. si eius. §. quis ff. ad trebel. & nota. per glof. in dicta. l. ille a quo. §. primo in fin. & per Cynum in l. 3. de fideicommissis.

Q. VARE CVM PREDICTA vera sint. Hec est conclusio petitionis, & libellus ad quam omnia reducuntur, ideoq̄ ad eam semper aduerte, vt alias scripsi.

Q. VODQVE CONDEMNE tis dictum Zanet. Hic queritur an possit agi contra dictum Zanetum ante restitutionem factam saltem verbo dicto Iacobi substituto. dicit breuiter q̄ aut agitur ad vniuersum fideicom. cōsequendum, & tunc etiam ante restitutionem factā agi pot̄, vt fiat vt. l. cogi et. l. postulat. et. l. nā quod. §. i. ff. ad tre. cū si. aut agitur contra eum pro realiqua singulari vel contra alium possessorem, & tunc non potest agi ante restitutionem factam, vt. l. si. in ff. cum ibi no. ff. de fideicom. he. pe. & supra dixi, saltem in certis casibus in quibus ipso iure potestas agendi transit in fideicommissarium, sine alia restitutione, vt no. per glo. in l. pe. C. ad tre. & l. quia perinde §. restituta. & l. si patroni. In prin. ff. ad tre. Primus est si heres grauatus fuerit contumax in restituendo, per quod pater q̄ frustra supra questum est an heres heredis post compulsio- nem teneatur restituere. Secundus casus est si grauatus decesserit sine herede. Tertius si fidei commissarius alteri secundo restituere sit grauatus. Quartus quando grauatus alienauit hereditatem in toto vel pro parte, quia in alienatione non est necessaria restitutio.

S V M M A R I V M.

- 1 Inter substitutos est focus iuri accrescendi.
- 2 Cessio vel alienatio iuris substitutionis ante euentum conditionis facta per ipsum substitutum an teneat nū. 3. & 4.

DIMIDIAM PARTEM HE reditatis. Quid si Franciscus eius frater, &

coheres repudiet partem suam, vel aliter sit exclusus ab ea morte, vel defectu conditionis nō implete an accrescet ipsi Iacob. videtur q̄ sic + quia inter substitutos sit locus iuri accrescendi, vt. l. i. §. his ita. C. de ca. tol. Sed in contrarium determinat glo. & Cy. in d. §. his ita per. l. si pluribus. ff. de suis & leg. & l. si plures. in prin. de vul. & pup. iuncta. l. substitutio. & qd̄ sibi no. ff. de acqui. re. do. Ad quod facit. l. i. §. sed & quotiens. & l. cogi. §. quis autem. & §. metianus. & §. idem metianus. ff. ad trebel. Nec ob. §. his ita, quia loquitur in substitutione directa, secus autem in fideicommissaria, & huius est ratio manifesta, quia in directa si non fieret accrementum succederet absurdum, vt q̄s decederet pro parte testatus, & parte intestatus quod ius nostrum non patitur, vt in regula ius nostrum. ff. de reg. iur. que ratio cessat in fideicommissa. Nam institutus partē repudiatam ipse retinet cum si heres ideoque alteri nō accrescit, quia testor̄ in ea parte hōdē h3, vt. l. i. x. in ff. ad trebel. & l. si. C. eod. facit insti de fideicommiss. he. §. si quis ex vna. + Postremo circa materiam predictam substitutionum formo talem questionem, quam vide de facto. Ecce quod substitutus vulgariter, aut pupillariter, vel alio modo antequam casus substitutionis eueniat vult vendere ipsum ius substitutionis, aut cedere alieni persone queritur an possit, & an teneat talis iuris cessio vel venditio, & videtur quod sic per text. in l. specie. & quod ibi no. C. de doc. & l. nulla. C. de contrahe. n. emptio. in contrarium facit text. in l. constante. C. de do. quod autem non valeat talis donatio probatur per text. in l. i. ff. de her. vel ac. vendi. sed quod ipsa venditio teneat est text. non violando literā in l. 2. §. ff. 2. eo. ts. licet secundū intellectū gl. sit text. pro pria parte. + Sed hic insurgit aliud dubium dictum vt supra quod substituto directo decedenti ante conditionis euentum ius huiusmodi directe substitutionis extinguitur. Pone ergo quod facta huius iuris alienatione in aliam personam de cedit substitutus ante conditionis euentum, & superueniat emptor, vel cessionarius, an ex pirabit ius substitutionis quantum ad emptorem, vel cessionarium posito quod venditio teneat videtur quod non. ar. eius, quod dicitur de vusu. translato a persona filij in persona patris vbi mors viriusque requiritur vt vusufructus finiatur vt habetur in l. si. ver. si vero. C. ad tertul. & no. per glo. in l. secunda in fin. C. de bo. mar. & l. quod scitis. C. de bo. que lib. in contrarium facit, quia per talem iuris alienationem impugnatur voluntas defuncti qui voluit illum solum quere nominauit sibi esse

heredem, ergo ad alium tale ius trāferri non potuit, & translatum extinguitur morte solius ipsius substitui, arg. eorum que habentur, & norantur in l. qui liberis. §. hec verba. ff. de vul. & pup. c. 1. Et ex hoc sequitur quod ius dicte substitutionis vendi, vel cedi non possit alteri, vt dixi. supra sed ut cogita latus super his, & pro prima parte facit quā alienatio trāsit cum causa sua, vt l. alienatio. ff. de contrahen. empt. nec debet conditio dispositionis testatoris imitari factō successoris, vt l. qui fundus. in fin. ff. de condi. & demon. ff. de ver. ob. l. 2. §. 1. cum simi.

¶ Forma libelli pro here. vel re singulari diuidenda.

CORAM VOBIS. &c. agit & in iure proponit. d. Augu. de salerna. ll. do. contra & aduersus dominicum salerna filium fratris. & contra quancunque aliam personam pro eo seu eius nomine in iudicio legitime comparem dicens q. q. egregius, & spectabilis. ll. do. do. Fran. de salerna eorum genitor pluri tempore decessit superstitibus sibi etiam heredibus vniuersalibus institutis predictis fratribus eiusque filijs, qui fratres post mortem dicti eorum patris, & adita per eos hereditate communiter, & pro indiuiso tenuerunt, & possederunt, ac hodie tenent, & possident totam, & vniuersam hereditatem predictam, insuper dicit, & proponit prefatus do. Augu. q. bernard. de saler. in suo vlt. testamento legauit, & reliquit fratribus memoratis pro equalibus portionibus domum vnam positam, & iacentem in Papiā cui coheret & cetera quam domum iidem fructus pluribus annis, post mortem dicti Bernar. communiter, & pro indiuiso tenuerunt, & possederunt, & hodie tenent, & possident, verum quia iure cautum est q. omnis communio parit discordiam, & negligi solet q. communiter possidetur prefatus d. Augu. sepe, & sepius requisivit. suprascriptum dominicum quatenus diuisionem simul cum ipso, d. Augu. faceret de hereditate, & domo predictis quam tamen facere vsque nunc neglexit, ac recusat, licet indebitē, & iniuste, lecirco cum predicta vera sint prefatus d. Augu. petit, & requirit a vobis domino vicario antedicto quatenus omni modo, via, & iure, & forma quibus melius fieri potest per vestram diffinitiuā sententiam condemnētis, & condemnatum iuris remedijs compellatis. supra scriptum dominicum ad faciendum simul cum d. d. Augu. diuisionem rerum hereditarum, & domus, ampliusque eundem dominicum condemnētis for

ma predicta in omnibus, & singulis fructibus per cum habitis, & perceptis, & in futurum percipiendis de, & pro parte, & partibus tangentibus, & pertinentibus ipsi domino Augu. ex dictis domo, & hereditate simul cum ceteris damnis interesti, & expensis passis, & factis, & fiendis, & paciendis per ipsum domin. Augu. Et predicta petit &c. ducendo in presentem iudicio &c. non astringens se &c.

CORAM VOBIS. Aduerte hic in forma presentis libel. nam in ea duplex actio intentatur v3 actio fa. he. que competit pro hereditate diuidenda, vt in toto tit. ff. & c. fami. her. & communi diu. que pro re singulari puta domo vel fundo datur vt in toto tit. ff. & c. communi diui. hoc autem nomen fa. her. compositum est vt exponatur familie. i. hereditatis, & heredi. i. diuidende vt not. per glof. in rub. ff. fa. her. & que sit differentia inter has actiones. infra patebit, nec est absōnū dicit q. in eodē libello plures actiones simul ponantur, vt scripsi in primo libello, & tangitur per Dy. in regula nullus pluribus.

DOMINVS FRANCISCVS.
 Et sic vtr fuit frater matris mee & sic auunculus meus, & dicti eius filij mei consanguinei germani, fuit autem mihi genitor do. Augu. & eius frater mihi pater dominus Dominicus, legū professores a bus ipse minimus inter eos ortum habui, quem mihi dedit prouidentia creatoris.

S V M M A R I V M.

- 1 Actio fami. her. vbi habeat locum.
- 2 Per act. fami. her. quid diuidatur.
- 3 Quotiens act. fa. her. intentari possit.
- 4 Act. cōi diui. quando competat.
- 5 Act. fami. her. an habeat locum inter possidentes rem hereditariam diuisam, ita tamen q. non probeat per instum diuisio.
- 6 In p̄scriptione rei singularis an ex lōgeua p̄fessione p̄sumatur de titulo.
- 7 Ex fratribus stantibus in communione hereditatis paterne per spacium. xxx. ann. an aliter possit prouocare alterum ad diuisionem.
- 8 Diuisioni facte per testamentum standum est.
- 9 Qui heredes tenentur ad inuicem bona conferre.
- 10 Filij succedentes olim non tenebantur quartam conferre.
- 11 Que bona sint conferenda.
- 12 Donatio facta per patrem filie, an sit conferenda.

- 13 Peculium caesarense vel quasi & aduenticiū nullo modo conferuntur.
- 14 Pecunia soluta pro condemnatione filij an sit conferenda.
- 15 Fructus & redditus dignitatis questie filio p̄ patrem an sint conferendi.
- 16 Libri empti filio pro studio, an sint cōferēdi post mortem patris.
- 17 Pater an teneatur ad pecunias mutuo acceptas a filio gr̄a studij de eius voluntate.
- 18 Lucrum ex pecunia profectitā, an fratribus sit conferendum.
- 19 Facta donat. per aliquem cum pacto, vt ipse donans teneatur, vt pater, & donarius vt filius, nunquid heredes donantis possint petere acq̄sita per donarium.
- 20 Expense facte in studio, an possint fratri imputari in quartam.
- 21 Expense facte circa vxorem filij, an conferantur, si velit frater, nu. 22. & seq.
- 24 Filius missus in studium, an debeat sustentari ad studium de bonis cōmūibus interim patre mortuo, nu. 25.
- 26 Alienatio facta de bonis pro indiuiso & cōmūiter possessis per fratres, an noceat fratri alienanti.
- 27 Res superlucrate per fratrem stantibus rebus pro indiuiso, an communicentur, numero 28. & seq.
- 30 Frater fratri, an teneatur dotem suarum fororum cōmunicare.
- 31 Questia ex stipendio an sint cōmunicanda.
- 32 Dotans filij fratris de rebus cōmūibus, an possit eam fr̄i computare.
- 33 Dotans filiam propriam de consensu fratris de rebus cōmūibus, an sibi debeat cōputare.
- 34 Fratre qui non vagatur nolente conferre vaganti questia ex bonis cōmūibus quid iuris.
- 35 In diuisione hereditatis quale sit officium iudicis.
- 36 An agatur de euic. facta diuisione inter coheredes.
- 37 Diuisioni facte per patrem qualiter cunq̄ standum est.
- 38 Collationi quando sit locus.

COMMVNITER. Et pro indiuiso. **B**x his verbis & alijs que inferius subiciuntur colligitur qualitas vtriusq̄ actionis, v3 eius que pro hereditate diuidenda a iure attribuitur que fami. her. appellatur vt dixi, & probatur in. l. 2. in prin. fa. her. alterius que cōi diuidendo dicitur vt. l. 1. & 2. ff. cōmuni diui. & l. 1. cum seq. eo. ti. **D**ifferentia autem inter vtrāq̄ actionē inferius apparebit. + Sciendū est ergo q̄ actio fa. her. locū h̄t in quacūq̄ h̄rēditate

vel bo. po. quouis mō debita, siue ex testō siue ab intest. siue de iure pretorio siue de iure ciui. vel aliter q̄quomōd. vt. l. 2. i. prin. & §. 1. & l. 1. sed & eius in fi. & l. 1. si ex affe. ff. fa. her. + Dein descendiū est q̄ per hanc rationē diuidunt oia bona mobilia & imobilia iura & actiones, & noia debitorum, q̄ fuerūt in bonis ipsius defuncti tpe mortis sue, vt. l. plane. & l. cetera, & l. veniunt, cū. l. seq. ff. fa. her. licet noia debitorū magis assignanda sint q̄ diuidenda cū sint ipsorum iura diuisa, vt inquit text. in. l. ea que. C. fa. her. & l. d. l. 2. in fi. & l. cetera i. pri. **C**+ Rursum est sciendum, q̄ hec actio nō p̄t. nisi semel in iudicio intentari, vt. l. si filius. ff. fa. her. & no. per gl. i. l. 1. C. eo. ti. Sed petitio h̄rēdi. nō p̄t pluries intentari. vt. l. licet. ff. de peti. here. & que sit huius d̄rē ratio tangit per Cy. in. d. l. 1. **C**+ Quarto & vltimo sciendum est q̄ pro rebus singularibus & hereditarijs vna vlt pluribus diuidendis agendum est actione cōi diui. vt. l. inter coheredes, in princ. ff. eo. ti. quā fa. he. agi nō possit cum semel actū fuerit, vt dictum est, si tñ actū non esset nec quis agere vel let hoc iudicio vlt. fa. her. possent coheredes eo omisso agere iudicio singulari cōi diui. pro rebus singu. diuidendis, vt. d. l. inter coheredes i. prin. & §. 1. & l. in hoc iudicio cū si. eo. tit. & notā. q̄ h̄nc diuisionem vltm h̄rēditatis possit quis cōsequi per actionem petitionis herēditatis q̄ sequitur per act. fa. her. vt dicit text. in. l. non possunt. ff. si pars he. p̄. q̄ sit huius rō declarā vt ibi no. + Sed pro declaratione predictorum quero quid e contra pone. n. q̄ isti fratres longo tempore p̄ diuiso tenuerūt ista bona habitando separatim, & quilibet eorum faciendo colere partem h̄rēditatis non tamen apparent testes, nec instā de ipsa diuisione, sed solum apparet, q̄ longo tpe quilibet eorum separatim, & pro parte sua ipsam hereditatē possedit queritur an possit peti inter eos diuisio p̄ act. fa. he. In huius solutione est aduertē. quia de facto plerūq̄ occurrit ista. q. nam solent aliquid, ita secreta facere diuisionē hereditatis, q̄a nolunt, vt in noticiā transeat aliquorū quā. q. formauit gl. in. l. si maior. cōi diui. & ibi p̄ Cy. & Odo. & alios, & in ea reperitur vane doc. opin. tam antiquorum q̄ mod. s̄nt autem quidam q̄ presumitur facta diuisio. & ideo amplius peti nō potest. ar. in. l. cum de in rē ver. ff. de vlt. con. i. l. 2. C. de acq. pos. & q̄ habetur in. l. si quis diuturno. ff. si ser. ven. & in. l. 1. in fi. ff. de aqua pl. ar. cum si. Et hanc partem sequitur Odo. alij vero, vt la. de. & per. tenent contrarium dicentes q̄ de diuisione nō presumitur nisi probetur per testes vel in strumenta, vt. d. l. si. maiori. cum si. nec ob. d. l. cum de

in rem ver. quia ibi loquitur in actu solonis vel alterius prestationis frequentato. q̄ fieri solet de difficulti sub sit iusta causa. q̄ ad hec cogit. ar. in l. cum de indebito in si. ff. de proba. vñ de causa presumitur tali solone interueniente. Sed hic loquitur in actu diuisionis in quo sola patientia interuenit. qui actus cõter de facili fieri solet. s̄ sola patientia non facit presumi cãm precessisse diuisionis. nec per alium titulum. nisi aliõ de probetur. ¶ Sed possit hic iuuenis contradicere. nam si in. q. supponitur q̄ isti fratres steterunt separati & separati terras colluerunt non cadit presumptio diuisionis. arg. optimum ad hoc in. l. itaq̄ cum separati. ff. pro so. nisi forsitã quis r̄deat q̄ ista separatio vñ facta potius grã commodatarij vsus q̄ diuisionis. nec ob. d. l. si quis diuturno. cum si. quia illa loquitur cum quis obligatus erat ad patientiam p̄stãdam. de qua obliõne presumitur ex t̄p̄is diuturnitate et̄ si afr non probetur. & hanc opin. Iac. & Per. puto veram inter fratres iter quos consuevit grã commoditatis potius q̄ diuisionis quilibet colere vnam partem honorũ iter extraneos vero putare opi. Odo. v̄torem p̄ d. l. itaq̄ quam ipse nesciuit allegare. ¶ Sed quid dices in prescrip̄tione rei sing. an ex longeva possessione presumatur de si. si titulus allegatur gl. dubitat in. d. l. si maior dñr quidam q̄ sic. ar. d. l. j. cum de in rem ver. la. & Cy. in d. l. si maior tenent contrarium. quia in p̄scrip̄tione corporaliũ requiritur probatio verã est. non presumpti. vt. l. nulli. C. de rei vend. & hec v̄tior ad. l. cum de in rem ver. r̄de vt̄ supra. ¶ ¶ V̄terius queritur quid si isti duo f̄res steterunt. vt̄ p̄terunq̄ de facto vidi in cõsiõne p̄fne hereditatis & possessione spa. xxx. ann. an poterit alter alterum ad diuisionem prouocare vñ q̄ non. quia oẽ ius omnisq̄ actio tollitur spacio. xxx. ann. vt. l. ois. & l. cum notissimĩ. C. de prescrip̄t. xxx. ann. vnde obstante p̄scrip̄tione alter alterum ad diuisionem non poterit prouocare. Aduerte q̄ glo. in. l. j. s̄ ad hec C. de anna. excep. & in. l. fin. C. cõsiõni diu. disti. gust. Aut queritur an sit prescrip̄tione dñiũ rem & dicendum q̄ non ideõq̄ cõter dõni n̄m hereditatis & bonorum v̄t̄usq̄. Aut q̄ r̄itur an sit prescrip̄tione actioni competentĩ p̄ diuisionem fienda. & dicẽdum est q̄ sic. Bx quo sequitur qd̄ necesse habebunt perpetuo stare i cõsiõne. Et hanc partem sequutus est Ray. i. l. si non sortem. s̄. l. centum. ff. de condi. inde. & est r̄õ secundum eum. quia prescrip̄tio solum iudicis pertinet. & aufert. in quo reperitur adhibita negligentia. sed in proprietate nulla intercessit negligentia. quia dñiõ & proprietate cõsiõne vñ sunt. ergo contra dñiũ erit curia p̄-

scriptio manebunt aut in tali cõsiõne vt dixi. & in hoc et̄ residet Cyn. in. d. s̄. ad hec. que opin. mihi multum vñ equitati & benignitati cõtrariis cum per eam remoueatur naturalis charitas inter fratres & tollatur inter eos materia cõsiõnis. ¶ Quare alij dicunt & lõge melius. aut isti fratres steterunt diuisi. aut steterunt cõter in pos. si diuisi. et tunc obs̄. prescrip̄t. in oibus tam quo ad actionem q̄ quo ad dñiũ. Aut steterunt continue in cõsiõne. & in diuisi. & tunc minus habebit ob stare prescrip̄t. nec quo ad act. nec quo ad dñiũ duplici r̄õne. ¶ Primo quia possidentium non currit prescrip̄t. vt. l. male agit. C. de prescrip̄t. lon. temp. Secundo quia per p̄f̄m non p̄t tolli actio. quo pro diuisione datur. vt l. j. hec iudicio. s̄. si conueniat. ff. cõsiõni diu. ergo nec prescrip̄tione. arg. in. l. nam satis. s̄. sed si is ff. quemad. fer. amit. quam opin. tenet Iaco. de Arer. Gui. de cu. & plures alij. que cõsiõ est & eam sequitur Bald. in. l. fina. C. si. reg. & i. p̄sam puto v̄torem maxime cum neuter prescribere inueneret. sed tanq̄ de re cõsiõ vtendum putauit. ¶ Deniq̄ ad pleniorẽ doctrinã premissoꝝrum. quia in hereditate diuidenda quedam sunt bona que inter fratres cõsiõnerunt. quedã sunt que deducuntur. de singulis videamus. Bo t̄m̄ premisso ad euidentiam q̄ aliqui p̄r facit testãm solẽne inter liberos diuidendo bona sua & singulis assignãdo illam partem bonorum de qua sibi vñ et̄ huc diuisioni standum est nisi pars assignata esset minor lĩma. quia tunc agi p̄t ad supplementum. vt probatur in. l. qui volebat. ff. de here. insti. coniuncta. l. qm̄ in prioribus. & l. ex tribus & l. scimus. s̄. repletione. C. de inof. test. l. papi. s̄. qm̄ aut̄ quarta. ff. co. it. & idem per oia si fecerit testãm in ius solenne defectu numeri testium. quia cõsiõ standum est. vt l. hac consultissima. s̄. ex imperf̄cto. C. de testa. Aliqñ p̄r diuidit bona sua inter v̄tios assignãdo cuiuslibet sitorum partem suam & tali diuisioni et̄ standum. vt p̄terunq̄ vidi fieri a prudentibus & a dñiũ p̄ribus. ut h̄ in. l. fina. C. de her. & l. si filia. s̄. si p̄r. & l. si p̄r. & l. ex parte. s̄. fina. ff. de her. cum modo non sit minor lĩta portio cuiuslibet assignata vt̄ ibi no. Aliqñ pater nõ diuidit. nec testãm facit. sed abint̄el. decedit. & tunc omnes equaliter succedunt vt̄ in auc. de here. abint̄e. i. prin. & insti. de her. abint̄e. & i. pri. & in. s̄. j. Et in omnibus casibus predictis dubitari consuevit de colla. bo. inter h̄r̄des & successores fienda. et̄ quando & qualiter. & per quos. Itaq̄ de tribus principãt̄ querendum & differendum. Primo qui sint illi heredes qui sibi inuicem bona conferre teneantur. Secundo queritur que & qualia bona sint inuicem conferenda. Tertio an hec bonorum

collatio locum habeat tam ex testamento quā ab intest. ¶ Circa primum sciendum est quod ad prefens articuli quatuor sunt species heredes, sunt enim quidam ascendentes alij descendentes, alij collateralibus, alij extranei. Ascendentium due sunt species, nam quidam sunt in potestate quidam emancipati. Circa ascendentes illud est conclusus tenendum secundum scientiam omnium quod siue ipsi succedant eorum liberis emancipatis vel in potestate constitutis non tenentur inter se inuicem aliqua bona conferre & idem per omnia sic in collateralibus et extraneis qui simpliciter non astringuntur sibi inuicem conferre, siue tales persone succedant ex testamento, siue ab intest. quia hec non reperitur aliquo iure citatum, secundum quod dicitur in Jacob. de Aret. Cy. & alij, in. l. emancipati. C. de colla. sic quod ille dicitur locum non habet in personis supra dictis. Restat quitur ergo sola dubitatio in heredibus descendentes, qui liberi appellantur, ubi conclusus dicitur quod aut soli emancipati succedunt patri vel auctori, & tunc sola profecticia tenentur conferre sibi inuicem secundum omnes, ut probatur in. l. v. liberis. C. de colla. & non, plene per Cyn. in. d. l. si emancipati, aut succedunt cum collateralibus extraneis, & idem quod supra. Aut succedunt cum alijs existentibus in potestate, tunc licet sit diuersitas opinionum, tamen secundum veritatem emancipati conferuntur sibi in potestate constitutis sola profecticia. Et e contra siue emancipatis, & sic est equalitas inter eos in modo collationis secundum dicto, ubi supra quam opinio sequitur Iacob. Butr. in. l. certum. C. fa. her. & l. si. C. de col. ¶ Vnde si aduerte quod olim filij succedentes ex testamento paterno non tenebantur quarum conferre, ut in. l. j. C. de col. Hodie autem siue succedat ex testamento, siue ab intest. tenentur inuicem conferre modo quod supra ut in auct. ex test. C. de coll. ¶ Hic autem inurgit aliud dubium per quod declarabitur secundum questionem quod erat que bona sint conferenda, unde quero an simplex donatio facta filio in potestate vel emancipato a patre vel auctore debeat conferri, sicut conferuntur alia bona profecticia, quam questionem examinat gl. ac Dyn. & Cyn. in. d. auct. ex testamento, & plenius Bartol. in. l. j. nec castrense. ff. de col. hoc dicit ergo distinguendum secundum eos, aliquid hec donatio sit filio emancipato, & tunc est conferenda, ut l. ex liberis in. ff. de col. Cuius ratio est, quia hec donatio tenet in vita patris donantis, & ex ea tunc filio tus questionem, merito ergo venit conferenda, sic intelligitur, quod habetur in. d. auct. ex test. in intro. Aliquando sit hec donatio filio existentem in potestate, &

hec subdit inquit, Aut pater post ipsam donacionem filium emancipauit, sic quod ipsa donatio que a principio non valuit in vita patris confirmatur & tunc debet conferri, sicut a principio fuisse facta filio emancipato, ut dictum est argu. ad hec in. l. siue emancipatus. C. de do. ff. eo. l. donaciones. §. si pater coniuncta. l. v. liberis in. fin. C. de colla. aut pater non emancipauit ipsum filium, sic quod in eius vita confirmacionem non recepit, sed post eius mortem confirmacionem assumpsit, & hoc casu, quia talis donatio legatorum naturam assumit, ut in. l. in donacionibus. C. ad. l. fal. & sic incipit mortuo patre dominium eius queri filio merito in collatio nem non dedit, ut l. a patre, & l. a demum. C. de col. & in. l. j. §. si ab ipso. ff. de col. bon. & l. filie. C. fa. her. fallit hoc in tribus casibus. Primo si emerget in equalitas, quo casu donatio que morte confirmatur conferri deberet, ut l. pen. §. ana. C. de col. Secundo fallit si pater hoc ordinauit, argu. l. si quando. §. et generaliter. C. de inoff. testa. Tertio si pater donasset haberet ut filius in peculio profecticio, ut l. si donatio ne. C. de col. ¶ Post hec queritur quid si pater filio donauerit ob aliquam certam causam in donacione expressam, an talis donatio sit conferenda, dicit secundum Bartol. ubi supra quod donandi causa potest esse multiplex, & secundum diuersitatem cause, diuersificabitur modus collationis, ideoque sic distinguit, aliquando pater donauit filio tanquam benemerito, quia se habuit in exhibitione bonorum plurimum versus patrem multum affluenter, aliquando donauit filio ut habeat in profecticio peculio, aliquando donat ex alijs causis, que varie sunt, ut infra dicitur. Si quidem donatio facta fuerit filio tanquam benemerito hoc expresso & ceteris sit in instrum. donacionum, tunc licet glo. sint varie, tamen conclusus secundum veritatem dicendum est talis donacionem tenere, & dicitur talis donatio peculium aduentitium non profecticio, ideoque non conferitur, ut nota. per glo. in auct. unde si parens. C. de inoff. testa. quod si querit Gui. de cu. & Iacob. Butr. Et aduerte ad vnum quod in hoc casu non sufficit, quod notarius dicat in instrum. to, quod pater donat tali filio propter eius seruitia ab eo recepta & si quia ista verba narratiua non probant merita precessisse, sed est opus aliunde probari secundum Bartol. in. l. quod si forte. ff. de castren. pecu. & l. is qui. §. penulti. ff. de leg. prestat. Si vero pater donet ut filius habeat in peculio profecticio, tunc debet hec donatio conferri, ut dictum est, ¶ Peculium autem castrense vel quasi & aduentitium nullo modo conferuntur, ut traditur in. l. certum. C. famil. herciscun. & l. prima. §. nec ca-

strense. ff. de collatio. bono. & l. fina. C. de col. cum simi. vbi autem donat ex alia causa, tunc secundum Bartol. considerat, aut est talis causa propter quam cogitur pater filio donare, puta ex cā dots vel donationis propter nupt. vt l. fina. C. de do. promi. & l. qui liberus. ff. de rit. nupt. & tunc debet talis donatio conferri, vt. ff. de coll. do. per totum, & l. filie, & l. illā. C. de coi. cum simi. Cuius ratio est, quia cum pater det ex iuris necessitate videtur velle quod conferat, & eam quia hec donatio que ritur filio in vita patris, ideoq. conferenda est vt dicit supra & probatur in l. pomponius philadelphus. ff. fami. her. Et not. pro fororibus maritatis & dotatis, que volunt venire ad successionem hereditatis paterne simul cum fratribus que tenentur dotis suas conferre, & eodem modo frater alteri fratri donationem propter nupt. quam pater eius contulit, dum frater ipse uxorem duxit, aut causa donationis est talis que non necessitabat patrem ad donandum, & tunc distinguitur an dederit, vt habet in peculio profecticio vel aduenticio, aut ca. 4. strensi vel quasi vt dictum est. ¶ Sed circa predicta queritur secundum Bartol. pone quod pater soluit pecuniam ob condemnationem filio impostam propter aliquid eius delictum, an in diuisione paterne hereditatis debet hac pena soluta conferri, & ipsi fratri imputari, & secundum eum sic est distinguendum, vt plene scripsi in l. stichus. ff. de pec. lega. & per Gui. de cu. in l. frater a fratre. ff. de condi. inde. aut filius tempore solutionis habebat solum peculium profecticum, & de eo presumitur facta solutio, & ob hoc de ipsa tali pecunia soluta fienda est collatio, vt supra sepius dictum est, & ita intelligitur, d. l. stichus, q. ibi no. aut habebat solum peculium aduenticium, & tunc presumitur de eo facta solutio, arg. in l. nensennius. ff. de nego. gest. & quia pater videntur magis administratorio nomine soluisse quā proprio, arg. in l. post mortem. ff. quando ex fac. tut. & l. cum vnus. §. si. ff. de adm. tu. ideoq. nulla collatio fiet vt alias dictum est, aut pater soluit condemnationem hanc ex necessitate, quia per statum ciuitatis erat ad hoc strictus, vel fideiusserat pro ipso filio, & tunc quia talis solutio imputatur in legitimam filio, vt l. heredes. §. si filius. ff. fa. her. Ideoq. conferitur & imputatur, arg. in l. illud. C. de colla. Aut soluit ex voluntate simpliciter, & tunc videtur facta solutio causa pietatis, vnde non audietur pater volens talem impensam a filio repetere, arg. in l. i. C. de neg. gest. & l. filius, cum ibi no. ff. de neg. gest. sicq. ideo non conferitur, vt supra dictum est de simpliciter do-

natione & eadem conclusio locum habet si pater soluerit pecuniam pro redemptione filij captiui, nam in dubio talis solutio videtur facta causa pietatis alio non apparente, & ob hoc non conferitur, quia nec a filio repetere, vt supra proxime dictum est, facit. l. si liber captus. ff. de cap. & postli. reuer. & not. per Guisiel. in dicta. l. frater a fratre. Item dicit per omnia in donatione facta filio seu expensa pro eo facta pro aliqua militia vel doctoratu prebenda vel episcopatu, aut alia dignitate sibi quesita secundum aliquos, sed secundum Bartol. vbi supra dicendum est locum esse collationi duplici ratione. Prima quia talis expensa facta est ex necessitate cum pater sibi obligatur iure nature querere filio honorem, & dignitatem, vt in audien. constitutio que digni. Secunda ratio est, quia hec pecunia filio queritur via patris, ergo & c. vt dictum est. ¶ Sed an fructus & redditus huius dignitatis conferantur dicit secundum eundem aut talis dignitas est transitoria in heredes vel alienabilis in quemcumq. & tunc tam dignitas quam eius redditus conferri debet, iuxta formam. l. omnimodo, in fi. C. de inoff. testa. cum talis militia in quartam filio imputetur, vt ibi & sic locum habet illa regula, q. ea que computantur in quartam conferuntur & conferuntur, sed non conuertitur, vt habetur. in l. illud in princip. & §. primo. C. de collatio. aut hec dignitas non est transitoria in heredes vel non est alienabilis, vt dignitas episcopatus vel abbatis vel doctoratus, & tunc non conferitur ipsa, nec eius redditus, nec in quartam filio imputatur, vt dicta. l. omnimodo, quia si hec dignitas in peculio castrensi vel quasi fore censetur, vt l. sacro sancte. C. de episcopis & clericis, a quando contingit, quod pater dat pecuniam filio & ignoratur quo animo dederit, an vt illam habeat in peculio vel eam habeat in mera donatione, quo casu secundum Bartol. considerandum est an precesserint aliqua merita, & tunc presumptio est mere donationis propter merita precedentia, s. l. ij. argumen. in l. si donatio. C. de donatio. aut merita nulla precesserunt, & tunc aut illud quod filio dedit ipse pater emit nomine ipsius filij, & tunc presumitur dedisse animo donandi, vt argumen. in l. filie. C. fami. hereditum, & l. secunda. C. si quis alteri vel sibi, aut solum tradidit, sed non emit, & tunc in dubio videtur dedisse filio, vt habetur in peculio profecticio, vt l. quod fructuarij in princip. ff. de ac. rer. do. nisi per aliqua alia indicia contrarium appareret, puta si dederit pecuniam filio existenti in mit-

ita vel i studio, nam tunc vñ dedisse, vt habeat in peculo castrensi vel quasi, arg. in. l. j. C. de cast. pecu. lib. xij. & hoc sequitur Dy. & Cy. post eum, vt no. in. l. si donatone. C. de collat. aut econtra emit nomine filij, sed non tradidit, & tunc vñ emisse, vt habeat in peculo profecticio. Aliquando contingit, qd pater non emit nec tradidit filio, sed ex promissione acquirit qui filio promittit, & in hoc Iaco. de Aret. & Barto. post eum, in. l. si pñ. ff. de dona. sic distinguit, aut quandoq; ab extraneo pñ stipulatur pecuniam nomine filij, & tunc vñ stipulari vt filius habeat in peculo profecticio, vt probatur in. l. fina. ff. de pe. Aliquando non ipse pñ, sed filius stipulatur de iussu patris, & tunc ex numero filiorum, & qritate pecunie in stipulone deducit presumitur donatio vel q habeat in peculo profecticio, arg. in. l. questum. §. si pñ. ff. de fun. instruc. & l. si filio. ff. de leg. 3. & l. si si cñtum. ff. de don. inter vi. & vxor. ¶ Deinde pro laiori premisorum doctrina quero de nota. q. Ecce qd pñ emit filio suo libros pro studēdo in iure vel in medicina in studio Bon. vel Papie, tunc queritur an mortuo patre isti libri debeant conferri quam. q. plene ponit Cyn. in l. filie. licet in sacris. C. de colla. & Bar. in. d. §. nec castrense, & in ea sunt varie opi. nam glo. in. l. fina. C. fam. her. tenet qd non conferantur per illum text. quam opi. sequuntur Dyn. & Cy. vbi supra alij vt Odo. dicunt qd debet conferri, sicut alia simplex donatio vt supra actū est. Vberius vero de Bobio doct. antiquis tenet opin. Dy. licet eum precesserit etate tali ratione, cer tum est. n. qd si pater donet filio militanti arma & equos, qd ista non conferunt, tanq; bona castrensia vel quasi, vt §. nec castrense, ergo nec filius libros, nam militanti causarum patroni & studentes in iure, ut. l. fori. C. de aduo. diuer. iudi. nam arma & leges fraternizant, vt in l. in prohe. & C. de no. C. cōfir. & C. de offi. di. iud. l. scimus, Bar. aut vbi supra sic distinguit, quandoq; pñ libros pro filio emit, nec istū adhuc tradidit eos sibi nec expressit, qd filio donauit vel donare proposuit, & tūc quia remanserunt in pleno dñso & here ditate patris diuidendi sunt & conferendi, arg. in. l. j. C. de castren. pecu. lib. xij. Nam vt donatio profectiatur requiritur traditio, vt. l. i. j. C. si qs alte, vel sibi, & l. filij. C. de dona. inter virum & vxorem, quandoq; pater emit nomine filij & expressit se donare ipso filio, & hec sub distinguit, aut eo tempore filius erat in dignitate doctoratus vel aduocatus, & tunc tanq; pecuniam quasi castrense non conferunt, vt. d. l. j. in ij. respon. C. de castren. pecu. & ff. eod. l. castrense, ad quod facit, l. si filius, C. fami. her. cis. aut eo

tempore filius erat in actu simplici scholastico, & tunc aut ante patris obitum filius compleuerat studium suum, & tunc quia incipit quasi militare illi tales libri efficiuntur quasi castren. pecu. & talis donatio confirmatur, arg. C. de do. l. sine emancipatus, & ff. eo. l. donatone. §. patris, idcoq; cessare debet collatio, vt §. nec castrense, aut pater est premortuus, ante studium completum seu anteq; doctoratum assumpsisset, & tunc non potest dici peculium tale esse, quasi castrense, quia qualitas persone demonstrat nullum in ea esse dignitatem ex his de quibus habetur in. l. fina. C. de dignitate. lib. xij. nō enim iure cautum reperitur qd nudi scholares habeant peculium castrense vel quasi, nec est conueniens eos gaudere beneficio dignitatis, qd nondum dignitatem sunt assecuti, arg. in. l. j. C. de ex. arsi. lib. xij. & l. fina. C. de iurisd. om. iu. vnde concludendum est idem in hac donatione, & supra dictum est in simplici donatione, que si morte patris confirmetur non confertur, & maxime fauore studentium, arg. optimum in. l. qui pater. ff. fam. her. ¶ Sed pone qd filius de voluntate vel preter uoluntatem patris iuit ad studium & pro eius expen. mutuo sumpsit pecuniam a personis extraneis, an pñ & eius heredes teneantur ad solonem & ad restonem huius pecunie, breuiter dic. vt plene nota. per glo. in. l. sed Iulianus. §. qd dicitur. ff. ad sen. cō. macedo. ¶ Amplius queritur pone qd filius ex pecunia profecticia aliquid ex lucratus, an hoc lucrum sit fratribus suis conferendum, & conclusiue determinat glo. qd sic, in. l. cum oportet in prin. C. de bon. que lib. qd opin. sequitur Specula. in. titu. de iud. §. sequi Barto. autem in. d. §. nec castrense, aliter distinguit, aut filius lucrum consequitur ex tali pecunia sine aliquo onere suo vel persone exercitio & tunc procedit opi. predicta, aut lucrum cōsequitur eius exercitio mediante, & tunc debet considerari lucrum, qd potest ex pecunia prouenire per se & lucrum qd potest prouenire exercitio persone & attribuire, cuiq; portionem suam & lucrum pecunie communicare tūquam profecticium, lucrum autem persone tūquam aduentitium non tenetur communicare hoc modo debet intelligi qd traditur in. d. l. qd oportet, per glo. & insti. per quas person. post prin. & si forsūt dubitetur, que sit portio condigna attribuenda persone, & que attribuenda pecunie dicēdum est secundum generalem cōsuetudinem, nisi quantitas esset nimis magna, quia medietas est attribuenda persone & alia medietas pecunie, de quo nota. in. l. j. C. p. soc. ¶ Circa predicta queritur de alia. q. sepe occurrenē in Monteferrato, Ecce qd Ticius de

mauit partē dimidiā omnium bonorum suo-
rum Gayo hec pacto, q̄ simul cum eo debeat
habitare, eumq̄ nutrire & alimentare, & tanq̄
patrem tractare & tenere, verum vice idem
Ticius tenere debeat & habere Gayum tanq̄
filium, modo contingit q̄ dicitur Gayus vine-
se dicto Ticio aliqua bona acquisiuit, deinde
morit̄ Ticius, eius heredes petunt ab ipso Ga-
yo partem bonorum per eum acquisitionum,
queritur an sint audiendi. Respondeo breuiter
ante omnia considerandum esse q̄ per verba
predicta non sunt facti inuicem pater & filius
cum in filij arrogatione & adptione requiraf
auctoritas superioris, vt alias dixi, ideo sequit̄
q̄ aduenticia, nec castrensis, vel quasi quoad
dominium vel vsufructum fuerunt quæstia ipsi
Ticio vel ratione societatis omnium honorū
inter eos contracte tacite vel expresse dicti po-
test ipsa bona communicari debere, quia ver-
ba donatoris hec non exprimunt, Tici ergo
posset q̄ aut ista bona sunt acquisita ex rebus
amberum tam donatis q̄ retentis, & tunc he-
redes sunt audiendi, vt partem ferant, aut sunt
quæstia ex propria persona ipsius Gay & ip-
sius industria, vel aliunde, & tunc non sunt au-
diendi, argu. eorum que dicuntur de filio natu-
rali supra proxime, nam licet non sint inuicem
pater & filius, tamen quia se obligauerunt tra-
ctare tanq̄ tales, sequitur q̄ quantum ad se in
casu isto pro talibus sint habendi, cogita sup
hoc. ¶ Item queritur a pone q̄ pater filium
existentem in studio, vt moris est fecit expen-
sas singulis annis pro eius victu & vestibus,
patre mortuo volunt fratres sibi istam expen-
sam imputare in quartam, & volūt quod eam
conferat, queritur an talis expensā sit filio cō-
putanda & conferenda, Barto. vbi supra sic di-
stinguit, aut iste filius nulla bona habebat, &
tunc non imputabitur, nec conferetur sic intel-
ligatur. I. qui pater. ff. fa. her. au. filius habebat
aduenticia vel castrensis seu quasi, & in pecu-
nia consentia, & tunc p̄sumitur in dubio alio
non apparente, q̄ pater miserit & dederit de
pecunia ipsius filij potius quam de sua. argu. in
l. nennensis. ff. de negot. gest. quia potius ad-
ministratorio nomine quam proprio misisse p̄-
sumitur, vt. l. post mortem. ff. quando ex fac-
turo. & videtur casus in. l. fina. ff. de pe. hered.

21. ¶ Deinde queritur de questione quotidiana.
Ecce q̄ pater habēs duos filios vni ex eis de-
dit vxorem & eam duxit in domum, & pro ea
fecit, vt moris est varias expēs in nuptijs
vestibus & localibus. Mortuo patre vult al-
ter frater ducere vxorem, & petit ab alio fra-
tre, vt alterum de duobus faciat, vt paciatur de
communibus bonis fieri pro eius vxore simi-

les expensas, vel conferat
omnes expensas pro vxore
sua factas, queritur qd
iuris, dicit idem Barto. vbi
supra q̄ iste frater qui hoc
petit non est audiendus q̄-
tum ad expensas de com-
munibus bonis fienda sed
illam facere debet de suo
proprio, nisi contrarium
pater ordinasset in eius te-
stamento, argum̄ ad hec,
in. l. 3. §. final. ff. de mu. &

22. hon. & ibi nota per glo. ¶ Quo autem ad
collationem faciendam distinguendum est se-
cundum eum, aut sunt vestes viles, & alia pro-
quotidiano vsu necessaria, & tales nō sunt cō-
ferende, quia ab initio tenuit in eis donatio iter
focerum & nurum. vt. l. ex animo, in principi. de
dona. inter virum & vxorem. & ff. ad. l. falc.
l. sed si vsufructus. §. fina. cum glo. sua facit. l.
peculium nascitur. ff. de pec. aut sunt vestes &
alia preciosa localia & festiua, & tunc veniūt
conferenda talia qualia sunt, quia ista reman-
ent in dominio focerum cum in his non tenuerit
donatio, vt. l. mortis causa. §. final. ff. de
do. inter vir. & vxor. & ff. de pecul. id vesti-
mentum, & ibi tex. no. nec ob. si dicatur hec
donatio saltem morte focerum confirmatur, quia
responde tur, q̄ a principio non fuerunt dona-
te, sed ad solum vsu m concessa, vnde non ha-
bet locum illa regula, vt. d. l. mortis causa i. fi.

23. ¶ Ex his patet secundum Barto. q̄ ista localia
que a viris mittuntur vxoribus in sua in
domo parentum ante quam ducte sint ad domū
mariti videntur magis ad vsu m concessa quā
domita, ideo q̄ morte viri non confirmatur ta-
lis donatio, multoq̄ minus confirmatur morte
focerum si ante adhuc matrimonio inter eos, vt p̄-
barur in. l. cum hic status. §. oratio. cum seq. ff.
de dona. inter virum & vxorem & facit quod

24. nota. in. l. penult. §. i. ff. solut. matr. ¶ Item
queritur ecce quod pater in vita sua misit filio
suum ad studium, posteaque decessit ipse pater
quo defuncto requiritur ipse filius ab alijs fra-
tribus, q̄ sibi provideatur, & de expensis com-
munibus bonis hereditarijs, an hū dicat. Dy.
tenuit q̄ sic, quia munus ceptum perfici debet
de communib. vt. l. si filia. §. idem scribit. ff. fa.
herciscun. & d. l. j. §. ne castrense, vers. sed si
adhuc, & per glo. nota. in. l. qui originem. §. fi.
ff. de mun. & ho. & l. Lucius. §. idem respon-
dit. ff. ad mun. & ibi nota. per Dyn. facit in ar-
gu. ff. pro soc. l. heres socij. ff. de her. in. l. j. &
l. furti. §. fina. ff. de his qui no. inf. ¶ Sed Bar.
vbi supra tenet contrarium, quia factum pa-

tris, ita demum obligat heredes, si ad illud explicandum pater fuerat necessario obligatus, vt. l. sed si filium. ff. de mune. & ho. coniu. c. 1. honores. §. his qui. ff. de cu. Sed non reperitur iure cautum, qd pater necessario astringatur tenere filium in studio ergo &c. ¶ Nam aut dices istos fratres obligatos ad hec ratione paterne obligationis in eos transfuse, & hoc non ratione predicta. Aut dices eos teneri ex sua propria obligatione, & idem multominus, qd nec ex lege, nec ex eorum voluntate sunt ad hoc astricti, aut dices eos teneri vigore obligationis paterne eius morte confirmate, & hoc non ar. qd, quia pro futuro tempore nulla interuenit traditio, que est necessaria, si morte debeat confirmari, vt. l. Papinianus. ff. de dona. inter vir. & vxor. si tamen ipse filius in vita patris stando in studio aliqua debita ex honesta causa contraxerit soluenda erunt per fratres de comuni pecunia tanquam es alienum. l. macedoni. & l. sed & Iulianus. ff. ad macedo. Aduerte quia ego aliter sensio in precedenti casu & distinguo sic concordando opinio, omnium iste filius in vita patris per modicum tempus fuit in studio, & tunc procedit opin. Barto. aut fuit ibi longo tempore, ita qd iam perfectus est in multis, & tunc portio contingens ipsi filio de bonis paternis est sufficiens sibi facere consuetas expensas, & adhuc procedit opin. Bartol. aut non est sufficiens sibi facere expen. & tunc

25 procedit opin. Dyn. ¶ Et ratio differentie potest assignari, nam quando stetit longo tempore in studio, nec habet de parte sua quicquam sufficiens ad solitas expensas, tunc pater per tam longam patientiam videtur alligasse se ad talem expensam, & equitas est iam suggerit ne tempus in vacuum perdidisse appareat, si studium non perficiat, & ne in derisum cadat qd de omni suppleatur expensa, que ratio cessat cum ibi stetit modico tempore vel sufficere partem hereditatis habet ad supportandum expen.

26 ¶ Insuper queritur pone qd mortuo patre isti fratres hereditatem paternam communiter & induisse tenuerunt & possederunt, vnus ex eis aliqua bona alienauit sine alterius consensu, an talis alienatio ei nocebit, dic qd non regulariter, vt in. l. prima & secunda. C. de comu. re. alie. plene nota, per gloss. & Doctor. in. l. in

27 familie. C. fami. heretic. ¶ Sed quid si vnus ex eis aliqua superlucrata fuerit vel emit, an talia superlucrata vel emptia sit inter eos communicanda, distingue breuiter sic, aut fuit inter eos contracta societas omnium honorum, & hereditatis, aut ipsius hereditatis tantum. Primo casu bona vndecunq; quesita etiam aliu- de quam ex hereditate sunt communicanda,

vt. l. cum duobus §. si inter fratres, alias incipit. l. Papi. ff. pro soc. Secundo casu sunt communicanda ea sola, que sunt ex hereditate quesita, vt in dicto §. si inter fratres, & probatur in. l. si patruus. C. communia vtri. iud. cum ibi nota, aut nulla fuit inter eos societas specialis vel generalis contracta, & tunc aut ille quesit ex rebus communibus proprio nomine tantum et non teneat communicare, aut quesit nomine omnium & communicare teneat vt hec probatur in. l. si patruus, cum ibi nota, de quo statim plenius dicam. In dubio autem non presumitur inter eos contracta aliqua societas, vt. l. ex patre §. filius. ff. fami. hereticu. & nota, per Bart. in. l. Ticius & Meuius §. altero. ff. de administratio. tuto. nisi omne lucrū poneret in comuni quo casu presumitur tacite contracta societas inter eos non generalis sed illius tantum negotiationis secundum eam. Sed dicitur Bald. in. l. si patruus, & in quodam tractatu de duobus fratribus dicit, siue qd nullus fratrum negotietur, siue alter tantum siue omnes qd ponant omnia lucra in comuni ex hoc & alijs actibus seu circumstantijs presumitur inter eos tacite contracta societas generalis, argumen. in. l. cum duobus §. cum duo. ff. pro soc. et sic omnia bona quatercunq; quesita erunt inter eos communicanda, vbi autem certum sit eos non esse socios, & tunc omnes sumptus quos alter ex eis fecerit circa suam personam stando, puta in studio vel circa filiam in eam maritandum vel induendo propriam vxorem tenetur ipse solus agnoscere & subire. ar. 28

28 gu. in. l. socius pro filia. ff. pro soc. ¶ Quod autem dixi tacite societatem presumi, & tacite contrahi non est inconueniens, quia in contrariis maxime beneficiis tantum operantur conventiones tacite quantum expresse, vt. l. ite qua conventiones. ff. de pact. & l. cum quid. ff. si cert. peti. & l. triticum. ff. de verborum obligatio. cum simi. pro tanto bonum est consilium qd mortuo patre superstitibus sibi pluri- bus filijs si intendat stare simul & fugere questiones qd statim faciant & societatem inuent inter se omnium honorum, aut saltem totius hereditatis, & pacifici simul qd quecunq; querenda communicantur inter eos ex hoc enit

29 tollitur omnis materia iurgiorum, ¶ Quod ergo si processerint in communione cum illo committit errore, vt solent communiter facere nulla facta conventionem, nec vlla confocietate quid erit de quesitis per alterum ex eis, dic plenius, qd aut bona vel pecunia sunt quesita ex persone industria, & ista in dubio non sunt communicanda infra, per quas perso. no. acq. §. primo in fin. aut sunt quesita a fortuna ex

cā donationis vel legat. & tūc aut donatio v̄f legatū processit solum cōtēplatione illius, cur donatū vel legatū est, & tunc non debet cōtēplari, vt. d. s. 1. & in l. cum opz, & sibi no. C. de bo. q. lib. aut p̄cessit donatio vel legatū cōtēplatione oīum īp̄forū s̄rum & domus eorū, & tunc dabet cōtēplari, vt. h̄ in l. l̄ōbarda, i. ti. de suc. l. si fr̄es, vbi autē nō apparet culus cōtēplatione fuerit facta donatio vel legatū tunc p̄sumitur facta cōtēplatione persone nomina te ī legatō ip̄io vel ī iustōne, ar. p̄ soc. l. nec adie cit, si vero de causa vel tī, a gl̄ionis nō apparet, tūc cōtēplari opz, an persona, q̄ questū sit ī industria & p̄sumatur, tunc fore que sitū ex eius industria cōsiderata s̄i q̄ritate lūcri & qualitate exercitii, ar. l. si defunctus. C. arb. nūc. cū si. a. s̄i s̄t p̄sumē. erit q̄ sit q̄rita ex rebus h̄reditariis, d̄ntamē ip̄se res h̄ditarie tales quo deductis expen̄sis possint tantum su perfuisse ex quo tale lucrum sequi potest, ar. eorū que no. p. gl. in d. s. 1. & in d. l. cū opz. s. 1. & i. l. q̄ritus mutus, ff. de do. iter vi. et vxo. ad q̄ t̄t facit q̄ h̄ i. d. l. si fr̄es l̄ōbarda, & in auc. de eccl. i. s̄. interdictum de quo pulchre no. bar. i. l. i. cū s̄. altero. ff. de adm. tu. facit, si patruus. C. cōtia vtri. in. aut constat ipsa bona esse acquisita ex rebus cōibus, & tūc distinguit, vt supra proxime, an acq̄suerit iure proprio noīe tāū an noīe cōi per. d. l. si patruus, & per. d. l. i. C. si q̄s al. vel sibi, & l. si ex pecunia. C. de rei ven. & l. si detua. C. de do. iter vir. & vx. & q̄ d̄cā sunt de īputatōne, detractione, et collatōne h̄reda locū h̄rit secundū bal. in reb. extrāibus de p̄sū. In cōsumptis aut nūllā h̄reda est detrahit, s̄z cedere d̄nt cōi vtilitati d̄āno per tex. in. c. h. de fra. de no. he. in 30 ue. col. x. & sibi p̄tū. + Vterius q̄rit a an fr̄i fratri teneat dotē suarū vxorū cōicare super qua. q. Cyn. l. l. 2. C. fa. her. determinat, q̄ sic, p̄te viuēte, secus eo mortuo, p̄ quo facit. l. dotē. ff. de ca. pe. & l. a. cōtēpl. s̄. h̄. cū seq. ff. p̄ soc. & l. i. si filia. s. i. ff. fa. her. quā dist. bar. in. l. si cū dotem. s̄. tr̄s̄grediamur. ff. sol. ma. dicit procedere de iure antīquo, hodie autem non procedit, cū dos d̄scat iure nouo peculīū aduēticiū, vt. d. l. cum opz, & l. cū nō solū. sic q̄ indistin ctō non conferenda nec cōdicanda, vt. l. si. C. de colla. C. B. x. his p̄z decisio ad. q. sepissime occurrerent. Ecce q̄ mortuo patre filii eius per fuerant in eadē bonorum cōtione quorū vnus accepit vxorem, deinde morit̄ iste frater maritatus vxor eius petit dotem sibi restitui de cōmunibus bonis dicunt alii fratres nos non tenemur de bonis nostris seu de parte nostra aliquid ad tue dotis restōnē cōtribuere, q̄rit qd̄ iuris, distinguit, aut d̄es receptorū dotē ipsam

& cōs tenentur, vt. l. si. C. de do. cau. non. nu. aut ipse solus vir recepit, & tunc aut cōuer tit illam, & hoc cōstat ī vtilitatem cōem omnium, & tunc alii tenēt de ī rē verso ipse vero actione de dote, argu. in. l. iure societatis. ff. pro soc. & qualiter dicant̄ versū in cōez vtilitatē, vide no. p̄ tex. i. l. q̄ si seruus. s̄. & ḡn̄aliter cū se. ff. de ī rē verso, aut nō cōstat esse versam ī cōem vtilitatē, & tunc ipse vir solus & eius pars sola h̄reditatis tenēt, nā sicut nō cedit h̄e dos ī cōtione & contributione, sic nec debet cedere in cōi obligatōne, vt supra d̄c̄m ē, et ad p̄mis sa faciūt, q̄ notabilr̄ p̄bit bar. i. d. cū cū et meū. s̄. altero ex duobus, ff. de adm. tu. vbi vide, & vide etiā Spe. in. d. s̄. se q̄t cū y. se. ti. de iu. C. + Amplius quod sit cōi vnus ex fr̄ibus est stip̄diarius, et ī stip̄diario aliqua questuit, an teneat illa cōicare, dicit bar. in. d. l. cum duobus. s̄. si inter fratres, ff. pro soc. aut fuerunt q̄ sita ex rebus cōibus, puta ex equis et armis cōibus, aut ex aliis rebus, primo casu considerandū est qd̄ & quantum ex ip̄is rebus oibus poterit proficisci, & ea portio d̄z cōicari, alia vero aliūde q̄ sita cōicari, nō d̄nt. ar. i. l. q̄ solidū. s̄. si ex cā. ff. de le. 2. melius facit. d. c. si d̄ duo. fr. d̄ no. h̄rit. 32 in. + Itē q̄rit b̄ de q̄ritiana b̄ q. ecce q̄ fr̄ibus st̄tibus ī cōmunitate alter ex eis forte maior domus dotauit eorū sororē vel filiā alterius fr̄is, et cā nupti tradidit postea q̄ diuisiōe bonorū vult ipse fr̄ cōputare h̄mōi dotē alteri fr̄i, q̄ rit an possit, v̄ q̄ no. per. l. i. s̄. accedit. C. de rei vxo. ac. vbi patet q̄ videt̄ donat. ergo poterit compensare vel cōputare, in contrarium facit. l. vxorē. s̄. pater natura. ff. de le. 2. & l. n̄ c̄sennius. ff. de neg. ḡ. & hanc parit̄ tenuit la. de

a C. Vterius queritur. ad de per. de per. tra. societa. in tertia parte in xv. col. & in sexta parte in ix. q. & Francisc. porce. in tra. de duo. fra. q. li. et. l. x. iij. q. et. l. xvi. quest.

b C. Item que r̄tur. adde Paul. de cas. cons. cxx. et Per. de peru. l. tra. societa. tis. in. vi. parte. q. x.

FORMALIB. PRO HERE. VEL SING. RE. ETC.

are, vt refert Cy. i. d. §. accedit, & l. i. ff. de do. promi. alij tenent primam partem, quia causa dotis & alimentorum exequantur, vt ibi.

33 **C** + Quid autem a vnus ex fratribus de rebus communibus detrahit eius propriam filia altero eius fratre conueniente, an in diuisione poterit iste frater patris dicte filie computare fratri suo dictam dotem, dic qd sic, nec eius consensus sibi preiudicabit, vt videatur per hoc sibi i quicq; de suo donasse, vt ex predictis patet, concludendo ergo cum queritur de expensis diuis vel acquisitis per aliquem ex fratribus quid fieri debeat, distingue duos casus, aut queritur de expensis vel acquisitis in vita patris, aut post eius mortem, primo casu dic vt supra ver. sed pone qd filius cum pluribus ver. precedentibus & se. & per Bar. in d. §. altero secundo casu dic, vt supra ver. in super cum alijs §. se. & per Bar. & bal. in d. trac. de duo. fra.

34 **C** + per Spe. in d. §. sequitur. **C** + Sed quid dic ces de eo qd plerunq; videlicet duo fratres erant vnus domi remansit, & curam domus & bonorum egit, alius per orbem vagando transiit, & vterq; eorum aliqua superlucratu est, modo qui stetit extra domum non vult nec tenetur quesita per eum conferre, nisi modo quo supra dictum est. Is autem qui domi remansit ad collationem eorum que quesit ex communibus bonis compellitur queritur quid iuris breuiter dico qd sic considerandum est quid & quantum querere possit ex persona & cura sua & attribueri huiusmodi acquisiti partem persone sue & aliqua attribueri bonis & partem attributam persone non conferre, iuxta ea que superius dicta sunt in illa.

35 **q.** + Postea queritur quale esse debeat iudicis officium in hac diuisione hereditatis, dic qd est iustissimum, quia in re qualibet potest cuiq; hereditate dare partem suam, & si viderit commodius alter diuidere poterit vni assignare vnā rem in solidum, & alij alia, vel vni fundum, & alij pecuniam, vel alia similia facere, que vtilitati ipsorum heredum viderit expedire, vt probatur in l. ite labeo §. j. & l. heredes §. pe. & l. off. & l. meua §. pe. & si. ff. fa. her. & in l. iudicē ff. cō. di. & in l. de off. iud. §. si fa. her. debet ēt iudex facere cauere de euic. sibi inuicem, vt

36 d. l. heredes §. penultimo. **C** + Reuo. o in dubiū si facta diuisione inter coheredes aliqua res euincat, an agi poterit de euic. breuiter dic qd aut diuisio fuit facta a testatore, aut ab ipsis coheredibus, aut a iudice, primo casu dicit qd. in l. si cogitatione. C. fam. her. qd non potest agi de euic. ar. in l. cum pater §. euic. ff. de le. ij. sed Ia. de are. & Cy. communiter & alij tenent cōtrarium, vt per eos in d. l. si cogitatione, ar. in

l. si pater. ff. fa. her. & pro hac parte facti, quia diuisio est similis venditioni, vt l. j. C. ch. vtriusq. iudi. vnde sic in venditione agitur de euic. ar. ff. & C. de euic. p. totū sic erit in diuisione, secundo & tertio casu in dubio agitur de euic. vt l. si 37 familie, et ibi per gl. & doc. C. fa. her. **C** + Vltimo no. qd si facta fuerit diuisio vniuersalis bonorum per partem inter filios etiam in testamento minus solemnē vel inter viuos, vt solent facere virentes ad tollendum omnem materiam dissensionum inter filios, qd eo casu standum est tali diuisioni omnino, nisi forte dimiserit legitimam alicuius eorum, vt traditur & habetur in l. si cogitatione, & l. quotiens, & l. fin. C. fa. her. & l. qui pater. & l. si filiam §. si pater, & l. ex patre §. fina. cum si eod. titulo licet pactum simpliciter a filio interpositum & factum ipsi patri de non succedendo sibi non nocet ipso filio, vt l. pactum. C. de colla. **C** Circa tertium principale questum, quod fuit an ex testamento vel ab intestato locus sit collationi, dic conclusus quod succedat ex testamento siue ab intestato, 38 + qd locus est collationi, nisi contrarium sit per testatorem dispositum, vt hodie est determinatum per text. in auct. ex testamento C. de colla.

S V M M A R I V M.

- 1 Actio communi diuidun. qm̄ intentetur.
- 2 Pro actio. cō. diuidun. an agatur de euisione.
- 3 An possit peti diuisio contra pactum de non diuiden. rem communem.
- 4 Domus emphiteotice, an possit peti diuisio.
- 5 Actio communi diuidun. an prescribatur.
- 6 D O M V M V N A M. **C** + Hic intentatur actio singularis, que pro re singulari diuidada cōpetit, siue sit corporalis, siue incorporalis, & appellat cō. diuidun. vt plene tradit in l. hoc iudicium in prin. & in l. in iudicium, & l. communi diuidendo §. cum usufructu. ff. cō. muni diuidun. siue ipse res diuidende sint communes ex societate vel ex vltima voluntate, vt l. ij. ff. cō. muni diuidun. dummodo sint communes ex causa honesta, alias autem cessaret hec actio, vt l. communi diu. §. inter predones ff. cō. muni di. **C** An autem pro communi pariete agatur līs hac actioe dicam infra in alio glo. **C** + Sed an pro hac diuisione singulari de euic. agi possit, qd sic vt habetur in l. inter qd. uis in ff. eo. ii. **C** + Quid autem si habentes rem communem conuenerunt, & pacti sunt qd res ipsa nullō tempore diuidatur, an poterit peti diuisio, dic qd sic, quia tale pactum est nullū, vt in l. hoc iudicium §. si conuenit. ff. communi diu. secus si alter alteri pactum faciat de non petendo partem suam, quia per illud inducitur

rem iſſo totius iuris, q̄ habet in parte ſua, vt probatur in. l. in hoc iudiciū. §. ſi pacifcar. ff. cō muni di. ¶ Item queritur quid ſi iſta domus eſt emphiteotica ſeu vectigalis, an poterit pe ticiuſ diuiſio, dic̄ q̄ non vt ipſa diuidatur in partes ne confundatur preſatio ficti vel ca nonis, ſed debet ipſa domus in totum inte graliter vni aſſignari, & alteri attribuire tan tam pecuniam pariſue equiualem, vel aliā rē, vt habetur in. l. cō diuiſi. in prin. & ibi no. ff. communi di. cuius contrarium plerunq̄ ob ſeruat, & aduerſe q̄ ſi heredes inter ſe diui dendo hanc rem emphiteoticam in totum at tribuant vni ex eis rem ipſam, quod tenentur domino denunciare & ei iudicium ſoluere pro parte que fuerat a ſuorum quorum reſpectu hec diuiſio continet alienationem pro eorum partibus, ſicut venditio, cui hec diuiſio com paratur, vt habetur in. l. j. C. communiaſtrius. iud. q̄ multum nota, quare multi ſepe accipiunt, & ſi fiat diuiſio plurium rerum inter eos eorum. tunc poterit iudex vel arbiter ſuper hoc electus res ſingulares ſa ſolidum vel pro parte ſingulis aſſignare, prout viſitati parium viderit melius expedire, vt. d. §. ſi familie, in ſi. & d. l. in iudicium. ff. communi diuidun. & l. ij. & l. ad officium. C. communi diui. cum ſi quod no. contra illos ſic proteruos, qui dicūt ſe velle habere in ſingulis rebus partem ſuā,

5 vt dixi ſupra in verſi. poſtea queritur. ¶ Sed an iſta actio communi diui. preſcribitur dic vt ſupra plene dixi, & no. per gl. & doc. in. l. j. §. ad hec. C. de ann. exce. & l. ff. C. communi diui. ¶ Quid autem ſi hec res fuerit per vñ ſ longo tempore poſſeſſe pro diuiſo, an ex hoc preſumatur ſi cō diuiſio, dic vt ſupra dixi de quo no. per gl. & doc. in. l. ſi maior. C. communi diuidun.

a OMNIS COMMVNIO a PA rit diſcordiam. ¶ Probatur in. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. ij. & l. in re communi. ff. de ſeru. v rba. predio. & d. l. ſin. C. communi diuidun. cum, ſi, ſed aduerſe, q̄ licet inter laycos talis communitio pariat diſcordiam, attamen in ter clericos & religioſos parit concordiam, qua concorditer vadunt ad vnam menſam, cō corditer incedunt & habitant, & per e ndem domum, & eccleſiam, concorditer tra dant & ſudent rapere, & ad ſe trahere layco rum ſubſtantiam, & eandem iſtis clericis au gere & nullo modo diminuire, & propter hoc fecerunt per ſe legem, q̄ non poſſunt vendere nec diuidere eorū bona, ſicq̄ in breui neceſſe eſt q̄ omnia bona laycorum ſubſiciantur do minio clericorum, niſi bonus imperator pro uideat qui donationem Conſtantini reuocet &

legem faciat, & omnium a cō ſiſ cō ſio, clericorum ſtatus ad ſtatū Adde doc. ij. medicanum fratrum pen ſus reducat, & Papa cō ij. C. q̄ et q̄b. Cardinalibus ſimiliter ad Spe. ij. tit. de in vitam Chriſti & Apoſto d. in. iij. c. ix. rum eius deueniat, in cuius principium.

terra eſt generalis vicarius, vnde ſeruare debet geſta eius, quia omniſ Chriſti actio & apoſto lorum eius debet eſſe exemplum, & regula ut uendi ipſi pape & cardinalibus eius, a hoquin non videretur eius eſſe perfectus vicarius qui deuare velit in ſtatu, & vita a moribus & exē plis eius, hec itaq̄ honorum diuiſio tam fre quens in laycis eſt una de cauſis per q̄ ſtatus ſingulorum laycorum conſumitur, & annichi latur, ſunt etiam alie plures cauſe que idē ope rant, v3 nimia diuſio clericorum, peruer ſitas & auaritia principum & dominorum pō pa propria & uxorum partialitas vicinorum indifferens prohibitio vſuratum & frequen tes etiam mutationes in ſtatu dom ſorum.

ET NEGLIGI SOLET, ¶ Hoc probatur in. l. ij. C. quando & qui. qua. pars. de. li. x.

I C C I R C O. Hec eſt concluſio libelli ad q̄ ſemper aduertendum eſt vt ſepius dixi.

I N O M N I B V S E T S I N G V L I S fruct. ¶ Hic notandum eſt q̄ pro om̄i actio ne, que pro diuiſione competit, ſue generalis, vt eſt actio fam. l. herci. ſue ſpecialis, v3 eſt actio communi di. locum habet petitiō fructuū quorum ſemper habenda eſt ratio, vt habetur & traditur ad literam in. l. fundum quem, et. l. pe. ff. fa. her. & l. per hoc iudicium. §. ſi. ff. cō diui. illud autem non omittendum q̄ nota li te in actione fam. her. intenditur omnis rerū hereditaria ſua alienatio voluntaria, ſed neceſ ſaria permittitur, vt habetur in. l. alienatione ff. fa. her. & l. diuus. ff. de de peti. her. idem in actio, communi diui. vt. l. j. & ibi no. C. cō di.

S V M M A R I V M.

1 Iure communi, an quid poſſit inuito ſocio, nume. 2. 3. 4. 5. & 6.

E T I N F V T V R V M P E R C I piendis, ¶ De iſtis futuris fructibus tenetur eo modo, quo diſtinguitur de alijs poſſeſſori bus de quibus plene dixi in primo li. in gloſſa ſuper verbo fructibus, & per doc. in. l. certum C. de rei vend. C. poſt premiſſa ad alioem in dagine eorum que ad domus diuiſionem perti nent, quero ſi in. pariete communi domus al ter ſociorum velit ſtragem imponere vel ali

FORMA INQ. VISITIONIS.

quid amste in eo facere, an possit alio iurito, videtur qd non, quia in re communi potior est consuetudo prohibens qd faciens, vt in l. i. fabianus, ff. communi diuidun. & in regula in re communi, ff. de reg. iur. lib. vj. & ibi plene per Dy. in contrarium est veritas per tex. in l. si edes ff. communi diui. non ob l. fabianus, quia ibi loquitur quando volebat aliquid facere, qd non pertinebat ad eum vsum ad quem res ipsa erat destinata & disposita, hic autem sic, dicitur vt ibi per Dy. vltra queritur pro declaratione communis parietis si vnus ex socijs vel sit parietem reficere, an possit, distinguere, aut vult eundem reficere de consensu aliorum & tunc potest & hoc est clarum, aut contra voluntatem eorum, & tunc subdistingue, aut paries non erit idoneus ad onera sustinenda, vel minabatur ruinam, & tunc poterit reficere alijs iuris & ipsum demoliri in totum vel pro parte prout necessitas exigit, vt per atur in l. si edes, ff. de com. diuid. et in l. in parietis, cu. l. se. & ibi no. per Bar. ff. de dam. infec. quo casu iste reficiens agere poterit contra consortes ad repetitionem expen. pro parte illius tangente, vt habentur in l. si vt proponis, C. de edi. priua. de qua quidem expensa fiet deductio omnium rerum que ex primo pariete in nouum sunt immissa in l. cum emptor, in fin. & in l. inter quos, §. si ff. de dm. infec. aut paries erat de se idoneus & sufficiens ad omnia onera substanda, & tunc non licet alteri consorti ipsum demoliri, & reficere, vt, l. parietem, ff. de serui. vrb. pred. & sic potest intelligi, d. l. fabianus, licet hec casu quislibet eorum possit talem parietem in crustare & dealbare, & pingere, vt habetur in l. quidam yberus, §. fin. de serui. vrb. predio. ac etiam scalas ibi apponere, vt, l. fistulas, §. si ff. de serui. vrb. pred. & insuper apud parietem communem balneum facere duntaxat ex eius humore paries ipse non ledatur, vt, d. §. si. & l. fistulas, d. l. qui dam yberus, in princ. non autem liceret alicui in pariete communi affigere aliquod canale per quod aqua pluuialis recipiatur, vt, d. l. fistulas, in prin. nec etiam licet ibi in eo facere fenestras ad aerem recipiendum, vt, l. eos qui, de serui. vrb. predio. ¶ Sed an in ipso pariete vel apud ipsum communem parietem liceat facere sterquilinum, quod in vulgari appellatur necessarium, videtur qd sic, per ea que habentur & nota, per glo. in l. si quando, §. fina, ff. si ser. vendi, tu autem sic distingue, aut ex eo sterquilinio nullum consortibus inferatur damnum & licitum est ipsum facere & habere in d. §. si, aut ex eo inferatur damnum consorti vel in ipso pariete, qui marcescit pro

pter humorem & malum odorem & ledit partem consortis & similia, & tunc dico qd non licet habere tale sterquilinum, quod probatur, quia non licet tenere tribulos, nec canale vel fistulam, iuxta communem parietem, ergo multo minus tale sterquilinum, vt, d. l. fistulas in princ. & in si. d. l. quidam yberus, in princ. pro quo etiam facit qd non licet facere in proprio, ergo multo minus in communi, quod non ceat alieno, vt in l. sicut, §. ar. isto, vers. idem qd ait, ff. si ser. ven. & l. j. §. idem ait aquam, cu. ibi no. ff. de aqua plu. argen. ¶ Sed quid si plures consortes concurrant in refectioe communi parietis, sed vnus vult reficere vno modo & alter alio, quid erit, dicit qd ille presertur in refectioe, qui magis idoneus vult reficere & vtilius pro communi, vt, vt habetur in l. in reficiendo, ff. de dam. infec. ¶ Sed quid dices si vnus ex consortibus reficit communem parietem, & alius conficius timet ex ea refectioe sibi damnum inferri qualiter sibi prouidebitur, dicit qd per cautionem damni infec. vt plene no. per Bar. in l. inter quos, in princ. ff. de dam. infec. ad quod etiam facit, d. l. in parietis & l. si edibus, & l. lex damni, §. j. ff. de dam. in §. sec. §. qui cum parietem, ff. eo. titu. ¶ Denique illud est notatu dignum, qd si paries alicuius super dimidium pedem inclinauerit in domum alterius potest contra eum agi, vt ipsum erigat & reficiat, vt est text. in l. si cum meus in fin. & l. si quando in princ. ff. si ser. vendi. ¶ Sed an in pariete proprio licet ad hostiu de nouo facere versus viam contra vicini voluntatem distingue breuiter sic, aut leditur ius publicum vel vicini, & tunc non potest, aut non leditur, & tunc potest hostium facere, vt habetur in l. si ff. de ser. vrb. predio, & per Barthomeum cepolam veronensem in tracta. suo de seruitutibus vrb. predio.

DAMNIS INTERESSE ET EXPENSIS. ¶ Aduerte qd in hac actione communi diui. habenda est ratio damnorum illatoru in re ipsa, vt in l. & si non omnes, §. & l. item quamuis, in princip. ff. communi diuidun, ac etiam expensarum, in ea sudarum, vt, l. in hoc iudicium, §. impendit, & l. si quis cum est imaret ff. communi diuidun.

ET PREDICTA. ¶ Hec clausula cum sequentibus declaranda est eo modo, quo habetur supra in primo lib.

¶ Forma inquisitionis.

HEC EST Q. VEDAM Inquisitionis & titulus inquisitionis, que fit & fieri intenditur per spectabilem virum Raye

- nal. de beccaria de plebe ciuitatis Mediolani honorabilem potestatem contra & aduersus Petrum de roxario, & Guil. de habitate in eo, de eo, & super eo, quod ad aures & noticiam prefati domini potestatis fama publica procedente & clamorosa insinuatione subsequente peruenit non quidem a maliuolis & perfidis, sed a fide dignis personis, non vno, sed pluribus q̄ suprascrip. Pe. & Guil. dum proeculis non habentes, sed humani generis inimicum vnus alteri & alter alteri opem auxiliium consilium & fauorem ad infrascript. maleficia committenda & perpetranda sibi adinuicem prestantes per eorum superbiam & audaciam scienter, tractate, & appensate, & dolose, percusserunt & vulnerauerunt cum armis & ensibus euaginat. Albertum de hoc feco pluribus percussionebus cum maxima sanguinis effusione, v3 vna percussione in capite ipsius Alberti, & alia in pectore ex quibus percussionebus idem Albertus fuit & est mortuus. Item in eo, de eo, & super eo quod prefati Pe. Guil. eodem peruerso spiritu instigati sibi inuicem prestantes opem consilium & fauorem scienter & dolose furto, & per furium subtraxerunt de domo, & in domo Iacobi de ferrarijs florensis, in moneta argenti, & amplius capellum vnum perlarum precij & valoris quinquaginta, & cinctum vnum argenti precij & valoris flore, xij. dictam pecuniam & res contrahendo, & amouendo de loco ad locum, & in eorum vsu conuertendo preter & contra voluntatem dicti lac. in ipsius maximam iniuriam, Que omnia & singula commissi & perpetrata fuerunt per suprascriptos Per. & Guil. v3 dictum homicidium de anno presentis, et mense Februarij proxime preteriti in ciuitate Mediolani in strata publica, in vicinia seu parrochia sancti Michae. cui coheret ab vna parte &c. Dictum autem commissum, & perpetratum anno presentis, & mense maij proxime preteriti in domo dicti Iacobi. posita in Papia in parrochia sancti Gregorij, cui coheret &c. preter & contra formam iuris & statutorum dicte ciuitatis, Mediolani & Papie super quibus omnibus & singulis ab eis dependentibus emergentibus & connexis prefatus dominus potestis procedere intendit & culpabiles punire debita forma iuris & quocumque alio modo via iure & forma qbus melius poterit & debet i hoc & taliter q̄ ipsorum delinquentium pena ceteris transeat in exemplum.

S V M M A R I V M.

1 Quot modis procedat in causis criminalibus,

- 2 Proponens crimen per viam excep, an se inscribat, & nu. 3.
- 4 Quomodo hodie procedatur in causis criminalibus.
- 5 An quislibet admittatur ad accusandum per viam accusationis.
- 6 Propter omissionem qualitatem potest de nouo repeti accusatio & inquisitio.
- 7 Probato facto, sed non qualitate facti proposta, an possit sequi condemnatio.
- 8 Exceptio sui accusatus alias an sit impeditiua secunde accusationis.
- 9 Stante statuto puniente pro aliqua qualitate delicti, an duplicata qualitate, pena quoq̄ duplicetur.
- 10 An simul agi possit ciuilitate & criminaliter pro eodem delicto.
- 11 Qualiter procedat iudex accusatione perrecta.
- 12 Reo comparente quid faciat iudex.
- 13 Vnica rei confessio an sufficiat ad condemnationem.
- 14 Precedentibus intijs pro omni crimine, an quis possit retorqueri.
- 15 Que sint leuia crimina.
- 16 Indicia qualla esse debeant.
- 17 Torture an requirantur plura indicia conuictiue.
- 18 Per quot testes probetur indicium.
- 19 De indicijs an sit danda copia reo ad torturam.
- 20 Iudex an teneatur reo mortuo in tormentis.
- 21 Iudex an iterum possit torquere in i. tortura a reo nesciente confiteri.
- 22 Iudex ex officio an possit in causa criminali testes producere.
- 23 Reus comparens, an tradatur in carcerem si sit alternatiua pena imponenda corporalis, s. & pecuniaria, nu. 2. 4. & 25.
- 26 Pro debito contracto, an quis possit capi per sonaliter.
- 27 In eisdem carceribus, an possit quis ad instantiam alterius faxiri.
- 28 Si reus non compareat in causa criminali q̄ agendum.
- 29 Datis fideiussuribus per reum de coparendo & iudicato soluendo si citatus nolit comparere quid agendum.
- 30 Reus fugiens super alterius territorium, an possit citari a iudice, vbi est crimen commissum.
- 31 Delinquentes, an possint auferri de ecclesijs.
- 32 Saluum conductum penium, an sit dandum.
- 33 Citatus reus mittens procuratorem, an sit excusatus.

34. Procurator an admittatur, vbi per statutum ab his condēnari pōt.
 35. Procurator in cā crimī. an admittatur vbi p statutum venit imponēda pena pecuniaria p crimine.
 36. Quā līter queratur de crimine per exceptionem, nu. 37.
 38. Quid feruetur qñ proceditur super crimine per denūciationem.
 39. Officialibus deputatis ad denūciandum an credatur.
 40. Inquisitio est oī iure prohibita I ciuilibus.
 41. Inquisitio in crimī. quōduplex sī.

HEC EST quedam Inquisitio. Viso in superioribus de iudicijs, de contractibus vel qua, & de vltimis volumatibus, factis conueniens est aliqua subiectē, quā oē ius nēm pertinēt ad hec quatuor. ¶ Deinde sciendū est qd in maleficijs seu causis criminalibus procedi potest altero de quatuor modis, v3 per accusationem, per exceptionem, per denūciationem, & per inquisitionem. Regulariter autem procedendum est per accusationem, qd scriptū est qd nemo sine accusatore puniatur, vt l. rescripto. §. si qd accusatorē. ff. de mu. & hono. Iuxta illud dōmnicū mulseri vbi est qui te cecidit, facit qd hē. 2. q. 1. c. nil et c. de māifesta. cū si. ibi no. nisi in certis spātibz casibus quibus ex officio procedi potest de quibus traditur per gl. & bar. in l. 2. §. si publico. ff. de adul. & per Gandi. n. suo libello malef. i. 1. rub. & per gl. in summa decre. in titu. extra de accusat. cūta regule rō fuit vt nullus de crimine infamaretur, nisi cum plena causē cognitione, & vt audacia ac cantantium compesceretur, ne facilliter prorumperent ad iniuriam & infamā alienius metu similitudinis supplicij, vt hē i. l. 1. in prin. cum ibi nota. ff. ad turpit. Ideoq; de iure communi in causis criminalibus est libellus offe. tendus in quo plura solemnia requiruntur, inter que illud precipue est sciendum qd accusator se subscribat ad penam talionis, que ē similitudo supplicij, vt in l. liberorum. ff. de a. d. i. & ibi plene p bar. in l. si. C. de accu. cū si. Que quidem inscriptio ad penam talionis per consuetudinem iam diu obrentam recessit ab aula. & est penitus abolita, vt refert Gandi. in suo lib. malef. sub rub. qualiter fiat accusatio, & idem firmat Bar. in d. l. libellorum, & l. si cui, in prin. eod. ti. & hoc e ratione de qua infra
 2. proximi. ¶ Sed quid dices de iure communi si crimen opponitur per viam excipendi, an de hēbit excipiens se inscribere ad penam talionis videtur qd sic, per l. si. C. de fide instrumē. nam qui excipit agit, vt l. 1. ff. de excep. In cō

trarium determinat Dyn. & Pet. quos sequitur Cyn. vt per eum nota. In l. crimen. C. quā ac. non pos. bar. in l. si cui in prin. ff. de accu. distinguit, aut opponitur exceptio criminis solum ad impediendum, & tunc non est necessaria inscriptio, & sic procedit opi. Dy. aut opponitur hec exceptio ad puniendum criminis sum, & tunc erit necessaria hec inscriptio, arg. eorum que hēbentur in ca. super his extra de accu. non ob. d. l. si. quā loquitur in accusante secundum Dy. vel potest dici qd loquitur in excipiente ad puniendum sequendo distinctio nem bar. ¶ In casibus autem quibus agens vel excipiens tenetur se subscribere ad penam talionis iudex cōsiderabit qualitatem criminis & si ex eo venit imponēda pena corporalis, tunc accusator & reus ponentur ambo in carceribus, alias autem relaxabūt datis fideiussio. ¶ vt. d. l. si. C. de accu. & ibi per Cy. ¶ Verum hodie per statuta terrarum & decreta principū casibus exceptuatis a regula est facta gñialis & vniuersalis regula quod de omni crimine possit cognosci sine accusatore iudicis officio per inquisitionem quod ideo secundum aliquos admissū est et maleficia remaneant impunita que plerūq; defectu accusatoris impunita remanebant, qd repugnabat bono statu reipub. vt l. ita vulneratus. ff. ad l. ac qui status. enim reipub. confunditur si locus delinquentibus prebatur, ideoq; summum remediū in peccantibus est accelerata correctio. Alia insuper ratio dedit causam huius edito vt 3. vt pecunias ad se traherent officiales & principes quorum manus deberent esse ab omni auaritia & pecunie cupiditate semote, iuxta illud valerij. Preteritoris non solum manus a pecunie lucro, sed et oculus a libidinoso aspectu continens esse debet. probat in auc. vt iudi. sine quoquo suff. §. 1. in si. & in §. magis autem, in si. col. 2. Si enim auaritia iudicum & officialium animabus inhereat, quis nō sine periculo furabitur, quis nō latrocinabitur, quis non homicidiū faciet, adulterium ceteraq; similia committat ad iudicem respiciens, qui auro omnia vendit, cessat igitur his iudicibus imminere profanus ardor auaritie & omni cura, & cum puritate studeant iudicium & veritatem ministrare, vt in l. 1. §. iube mum. ff. de offi. prefe. preto. atri. sint q; etiam iudices & iusticie ministri constantes super omnimoda exhibenda iusticia, quia iusticia est cōstans & perpetua voluntas & c. vt l. iusticia. ff. de iuri. & iure, in si. de iusticia & iure in prin. nec enim amore vel timore dicit animum a veritate & iusticia declinare, nam vt inquit Tullius profecto non est iustus iudex qui mortē, qui exilium, qui egestatem timet. ¶ Vltra queritur nunquid de iure communi quo per

Viam accusationis regulariter proceditur qui libet ad accusandum admittatur, & breuiter dicendum est quod non, sunt enim certe persone que ab accusando repelluntur qui connumerantur per Gan. i. rub. qui accu. pos. & per Azo. in sum. C. qui ac. non pos. & per Gos. in sum. extra de acc. sunt etiam quedam alie persone que non possunt accusari quas conumerat idem Gos. in ti. qui ac. pos. & qui non. & per Azo. & Gos. vbi supra inter quas personas est ille homo qui semel accusatus est nam vterius de eo crimine accusari non poterit, vt in c. de his extra de ac. & l. 13. in si. ff. nau. caup. stab. & p. Cy. i. l. neg. da. & l. q. de erie q. acc. no. pos. s3 circa hoc insurgit tate dubium, ecce quod aliquis fuit accusatus quod tunc vulneravit cum sanguinis effusione, vel cum spata, aut adiecta alia qualitate, vel econuerso fuit accusatus simpliciter sine expressione qualitatis, & quia illa qualitas non fuit adiecta, vel non fuit pbata ipse aut ab solutus, q. r. i. an de nouo poterit accusari qualitate detracta, vel adiecta, v. q. non, quia pro delicto eiusdem hominis non debet sepius queri vt d. l. licet. hanc. q. disputat bar. in l. denunciaste. ff. quid tamen. ff. ad l. iul. de adul. in l. fenatus. ff. de ac. & breuiter concludit, quandoque prima sententia fuit absolutoria, quandoque fuit condemnatoria. Primo casu distingue, an talis qualitas adiectio vel detractio facit alterari delictum secundum maius vel minus, & tunc potest de nouo accusatio proponi, quia alia res censeatur esse, argu. in l. cum queritur. ff. de excep. rei iud. si vero non alterat delictum, sed alterat condemnationem, tunc aut sententia fuit absolutoria super ipso principali facto, quia non factum seu commissum delictum, & tunc non potest de nouo iterum accusari, aut fuit absolutoria, quia illa qualitas, que erat necessaria fuit omiffa, & tunc poterit de nouo accusari, arg. in l. q. habebat in princ. ff. de iust. & in l. i. s. i. ff. si fa. sur. se. di. Fallit si ex alterius delicto conueniatur, vt in l. in delictis. si detracta. ff. de no. xali. Secundo casu, quando sententia fuit condemnatoria, tunc dicit Spe. in tit. de ac. s. i. quod non poterit vterius accusari per tex. in l. preter edixit. s. i. ff. de iniur. pro cuius opi. videtur tex. in l. qui seruum, in fin. ff. de acc. & ob. In contrarium videtur esse casus in l. item queritur in fin. ff. eod. C. Finaliter dicit Barto. propter obmissam qualitatem posse repei de nouo accusationem & eodem modo inquisitionem per d. l. vnde queritur in fin. & per l. iulianus. ff. de verb. obli. & l. huiusmodi. s. edes. ff. de solu. & arg. eorum que no. n. l. eleganter. s. non solum. ff. de do. Erir autem iudicis officium secundum eum in hoc nouo processu hoc modo,

nam si viraque pena est solum pecuniaria, tunc fiet condemnatio in secunda quantum defuit in prima, arg. d. l. queritur in si. & arg. d. l. iu. si vero prima fuit pecuniaria & secunda corporalis, tunc secunda pena imponetur in totum & prima pena si non est soluta non soluitur. Sin autem fuerit soluta repetetur, quia prima condemnatio deuenit ad non causam, vt argu. ur. in l. si sullo. ff. de condi. sine causa, & l. in commodato. s. fin. ff. commo. si autem viraque pena est corporalis, & tunc si prima fuit imposita est locus repetitionis, ideo dicit Bar. dubio quid sciendum sed cogitandum. Ego dicerem, quod hoc casu locum haberet opinio. Spe. cum iuribus per cum alleg. vbi autem super prima acc. nondum esset lata aliqua sententia tunc, siue fuerit nomen receptum inter eos siue non poterit processu tali pendente de nouo accusari propter qualitate omiffam in priori accusatione secundum Bar. in l. per minor. ff. de iudi. & l. i. C. qui accu. non pos. cum si.

¶ Amplius pro declaratione predictorum, queritur pone quod aliquis accusat tunc de percussione facta cum sanguine vel in palatio, vel de nocte, vel cum aliqua qualitate, que habet grauare penam. Modo probatur de percussione, sed non de sanguine, vel alia qualitate, queritur an ex hoc processu possit sequi condemnatio, & breuiter Cy. i. l. 3. C. de probate net. q. non per. l. preter. s. docere. ff. vi bo. rap. & d. l. meminit. s. quid tamen. Guil. autem de cu. i. l. quid ergo. s. pena grauior. ff. de his qui non. infra. tenet contrarium dicens, quod potest ferri sententia condemnatoria super facto, arg. l. bouem. s. aliquando. ff. de edi. ali. sunt q. dicunt quod possit ferri sententia debet iudicio pendente detrabi de libello accusatorio illa qualitas proposita in eo qua detractione facta poterit ferri sententia, vt in d. l. in delictis. s. si detracta Bar. autem post omnes voluit aliter distinguere. in d. s. quid tamen. dicit. n. q. aliquando talis qualitas non probata facit cessare accusationem, & tunc debet sequi absolutio per d. l. preter. s. dotem, quandoque illa qualitas habet alterare factum & crimen, & tunc ea probata potest sequi condemnatio. vt. d. s. quid tamen, aut non habet alterare factum nec crimine & tunc potest condemnatio sequi si pendente iudicio fiat detractio illius qualitatis, alias secus, vt in d. s. si detracta, nec ob. s. aliquando, quia ibi loquitur, quando verba petitionis adaptantur ad vtraque actionem, hic autem secus, de quo plenius dicit vbi ibi. C. Preterea que erit, an hec exceptio fuit semel de hoc crimine accusatus sit impeditua processus secunde accusationis, & sit dilatoria, an vero sit exce-

honorem omnium bonorum suorum secundum formam. l. inter provinciam. ff. de ho. prescrip. de qua prescriptioe postea fiet ipsi reo notitia per iudicem per eius literas, & si quidem comparuit infra annum volens iuri parere, tunc ipsa bona recuperat, & auditur ad omnem eisdem defensionem si vero comparere contempserit, tunc elapsio anno illa bona perdit & applicantur fisco iure pleno in pena sine contumacia non tamen per hoc reputatur pro confessio de crimine, sed super eo ad eius accusationem standam auditur perpetuo, vt hec omnia habentur, & plene traduntur in. l. prima. ff. de requi. re. & in. l. diuus. ff. de custo. & exhi. re. & per Gandin. in titu. quid sit agendum reo absente & contumace. Duo ergo sunt articuli examinandi. Primus est quid fiendum sit pro reo comparente. Secundus quid seruandum sit ipso reo in contumacia per

12 seuerante. ¶ Circa primum quando reus cōparet debet iudex vltra predicta querere ab eo veritatem super crimine de quo inculpat, & si quidem constiteatur crimen & se culpabilem non est aliter disputandum, sed in eū ferenda est sententia, quia in confessum nulle sunt partes iudicis, nisi in condemnando, vt in. l. proinde. ff. ad. l. acquirere. l. prima. C. de

13 confes. & l. si debitor. ff. de iur. cum si. ¶ In hoc tamen oritur tale dubium, an sufficiat ad condemnationem vnica confessio rei super quo glo. sunt contrarie, nam glo. in. l. prima. ff. de cust. & exhi. re. & l. si quis in ea. C. eodem titulo tenent quod vnica confessio non sufficit sed requiritur secunda per quam perseueretur in prima. idemque sentit glo. l. prima. §. diuus seuerus. ff. de questio. Tu autem secundum docto. plenius distingue, aut quis constitetur sponte, aut metu tormentorum. Si sponte tunc sufficit vna confessio & sic loquitur glo. pro parte superioris allega. Si vero metu tormentorum requiritur secunda confessio spontanea prime confirmatoria vt probatur in. l. si confessus. ff. de cust. & exhi. re. & in. l. prima §. questio. & §. sed an vltro. ff. de questio. quam opinio sequitur Azo. in sum. C. de confessio. §. item habetur in fin. & Bartol. in. dicit. l. prima in fin. de custo. & exhi. re. plene per eundem in dicto. §. diuus seuerus. & per Gandin. in titulo quis sit effectus questionis. vbi autem reus negat se culpabilem de delicto tunc procedet iudex ad recipiendum probationes, & indicia, & si quidem probabitur plene & clare de delicto condemnabit eum, nam in criminalibus quo ad condemnationem debent esse probationes luce clariores, vt. l. sciant. C. de proba. facit. l. secunda cum

ibi nota. C. quo. appel. non reci. Si autem probationes non sint plene & clare, sed quedam indicia & semiplene probationes, tunc considerabit iudex qualitatem criminis, an sit leue, vel graue, & que, & qualia sint indicia, & an sufficiant ad torturam vel non, vt. l. absentem, in princ. & in. l. aut facta. ff. de pe. infra dicam. Interim autem pendente huiusmodi processu si sit pro delicto imponenda pena corporalis, tunc reus deturdetur in carcerem, si autem sit solum in imponenda pena pecuniaria, tunc datus idoneis fideiussoribus relaxabitur, vt hec habentur in. l. si confessus. & l. prima & l. diuus. ff. de custo. re. Fallit autem in muliere que si non potest dare fideiussorem stetur sui iuratorie & cautioni, in aucten. vt nul. in. §. necessarium. cum autem pro delicto quis est carceratus teneatur iudex infra mensem causam expedire ipsum relaxando vel condemnando, vt in. l. fin. C. de custo. re. ¶ Superest nunc querere an pro omni crimine possit quis torqueri extantibus indicijs contra eum quia non extantibus legitimis indicijs non debet quis regulariter subijci tormentis, vt. l. prima post princ. & l. vnus. §. in ea causa. ff. de questio. & breuiter dic qd si loquitur in seruo tunc ille potest arbitrio iudicis subijci in tormentis tamen in causa pecuniaria quam criminali, licet non sic de facili in causa pecuniaria, sicut in criminali, vt habetur & nota. in. l. diuus. ff. de questio. Si vero loquitur in libero homine tunc in causis civilibus nullo modo torquendus est, in causis autem grauis tantum torqueri potest, in leuibus autem criminibus nequaquam, vt habetur in. l. edictum. ff. de qd. & ibi per do. & bar. in. l. diuus. ff. de quest. & Gand. in tit. de qd. & tormentis §. ex quibus autem causis, & nota. in. l. r. C. de questio. cum si. ¶ Que autem sunt leuia criminalia traditur in. l. leuia. C. de accu. vnde male faciunt nonnulli officiales qui rapiunt pecunias & extorquent pro quibusdam leuibus iniurijs verbalibus, vel etiā actualibus puta detractione capsillorum, vel rebutatione, aut factu aliquis leuis lapidis sine percussione faciunt inculpatum poni sub tortura. ¶ Post hec queritur que & qualia sint & esse debeant indicia, vt quis per illa possit subijci questionibus, & tormentis dicendum est secundum docto. qd in hoc non potest dari certa regula, sed hec omnia relinquuntur discretioni & arbitrio iudicantis. argu. in. l. 4. ver. tu magis. ff. de testi. Bartol. tamen in. l. qui sine. ff. de questio. & Gandin. in titu. quid prece. debe. questio. in titu. de presump. & in titu. de iudi. & Cyn. in. l. fin. C. de quest. dant aliqua exem

FORMA INQUISITIONIS:

a Fuga facit eum suspectū. Quid de fuga an sit sufficiens indicium ad torturam distigue, aut fugit anteq̄ denunciā. & iudex aliquid prepa- xauerit, & tunc facit indicium & suspi. contra eum. vt. l. cor. ff. ad fil. & ibi bar. & do. aut ve- ro au fugit vel fiat clausus postq̄ est inquisi- tus de crimine

capitali & tūc non adest pre- sumptio cōtra eum quia iude debuit & potu- it timē. ita bar. tol. in. l. i. ff. de

his qui mortem sibi consciue, dicit bar. in. d. l. lex cor. q̄ aliquando fuga obijcitur alicui p crimine. & probata fuga prebatur crimen vt l. desertores. C. de deser. & l. desertorem. C. de remt. quandoq̄ fuga obijcitur alicui ad proba. alterius criminis non vt crimen pro se & tunc quandoque est crimen solius suspi. & tūc fuga est probatio plena quia facit quem suspec- tum vt. l. i. impuberibus. ff. de suspe. tu. quando que crimen de quo requiritur plena probatio de ipso facto non de suspi. tantum & tunc fu- ga non facit plenam probationem vt. l. i. C. de rap. ver. & in. l. 2. eo. titu. & in auc. de ex- hi. reis. §. suspectos sed verum indicium sem- plenam proba. facit. vt not. glo. l. i. i. honestis. C. de iureiura n. in. l. admonendi. ff. eo. ti. & ple- nius per saly. in. d. l. in honestis. sed lu. dero. in. d. l. lex cor legitima. dicitur Bar. in. l. i. & primo quamuis nondum interueniret accusa- tor. si tamen interueniret libellus minatorius de accusando. quia de hoc resultat in multis casibus idem quod resultat ex libello accusa- torio vt est text. in. l. miles. §. scubi. ff. de ad- ult. Secundo nisi alia suspi. laboraret contra fugientem. quia tunc fuga arrepta vna cum hac suspi. maximam inducit ar. no. in. l. ff. C. g. numero tut. Et vide gl. no. in auc. de ex hi. reis. §. si vero in gl. si. vbi familiaris recedens fugi- tiue videtur furatus esse res que in domo nō reperuntur, quam glo. no.

b Testes qd de teste q̄ nō p̄t nec debuit exa- minari an examinatus faciat indicium ad torturā. bar. q̄ nō i. l. §. diuus. el. i. et i. §. siue. §. ite se uerus i. ea. l. et idē i. l. diuus §. ex qb. ff. de qd. bar. y. o. t. cōtra i. l. ex libero. §. i. eo. ti. l. z. idē bar. oēs cōtrariā. t. dicit ad cōcordiā i. l. ma- ritus. eo. ti. vbi oīno vide.

c Pro qualitate crīs. vñ dicit no. bar. i. l. d. cu. ff. de qd. ar. illius. l. q̄ de quacunq̄ tortura. q̄ iudex facit dolo malo & sine causa est pena captiuis. Idem Bal. in. l. i. C. de priuato. car. & ideo cogita.

si. ff. de suspe. tu. & pro eo facit. l. i. et. 2. de reg. ren. rets. & in auc. de col. §. sup hoc sancimus. cum. §. sequenti. col. ix. In contrariū t. z. lac. de bel. in. §. tubemus autem. i. ff. d. auc. de col. opti. autem Dy. verior est secundū bar. & do. vt p eum no. in. l. lege cornelia. ff. ad fil. & per Cy. in. 2. C. de rap. vīrgi. & d. d. i. qui sine liberis. ff.

17 de qd. + Dubitari autem consuevit an requi- rantur plura indicia copulatiue vt quis possit subici torture an sufficiat vnum indicium sub quo idem bar. in. d. l. que sine. ita distinguit ali quando indicium est propinquū negocio de quo querit respiciens principaliter ipsum factum. v. g. vnus testis de visu vel confessio. facta p ipsum reum extra iudicium & tunc sufficit vnum tale indicium ad torturam. vt no. per glo. in. l. capite quinto & ff. de adul. aliquādo indi- cium est remoum nec respiciens principaliter ipsum factū. v. g. q̄ reus est hō male fame & similia. & hoc casu requirunt plura idicia. nec sufficeret vnum. & ita loquuntur omnia illa iu- ra que de indicijs in plurali loquuntur de quibus in. d. l. i. in prin. & l. vnus. §. i. & l. qui si

18 ne. cum si. ff. de quest. + Queritur autē per quot testes b debeat probari indicium. dicit q̄ vbi cūq̄ indicium est propinquū facto tunc p- batur per vnum testem qui deponat de visu. si vero sit remoum tunc requirunt duo secun- dum bar. & intellige q̄ vnus facit indicium si sit oi exceptio maior. q̄ nō dz esse vtilis. l. i. §. idē tor. & ibi bar. ff. de off. p. ea. que no. per eundē bar. i. l. §. diuus. i. l. et marcus. i. pri. et. l. diuus. ff. de q̄. ar. i. l. admonendi. ff. de iure-

19 iu. ver. venio ad quarū & c. + Sz nunqd de his indicijs sit dāda rea cepta ad torturā. dicit q̄ sic. & eidē terminus assignandus ad faciendū ius ne tor mētis subijciat l. z. hoc male obseruēt isti modernī latrū culatores. vt hec hū. et no. l. c. quāsi et q̄. extra d. accu. et ibi no. p. Inn. et lo. an. et p. bar. i. d. l. g. sine. facit. l. vnus. §. cogniturū. ff. de q̄. et p. Gan. i. ti. vtrū torquē- do sit dāda defensio. et si qdē ista idicia fuerint sup ḡnali iquisitione recepta nō p̄iudicabūt ipsi reo cōtra qdē postea spālis in q̄sitione sit forma- ta. q̄a eo nō spāliter citato. vel amonito fuerit recepta ar. i. l. si q̄n. C. de test. scdm bar. vbi su pra l. z. aut iudicis ar. dūro cōmissum sit p̄cedē- tibus l. i. mīs indicijs posse p̄cedere ad torturā. nō tñ sic in cōsulte. p̄cedēt dz. vt dignus fieri possit rephēsiō. sed cū magna tēperātia tortu- rā adhibere. vt in. l. qdōnis modus. & l. de mi- nore. §. tormenta. ff. de quest. nā si debitū mo- dum excederet litem suam faceret & punien- dum esset pro qualitate criminis c. doli & cul- pe secundum Guil. de co. & per Gand. vt per

20 eos plene no. + An iudex teneat si reus de- fecerit

fecerit in tormentis, vt quia membrum debilitauit, vel simile quid arg. ad hec quod sic in, l. apud laebonem, §. questionis uerbo. ff. de iniur. & §. sed & si iussu. quorum opin. sequitur Bar. in dicta. l. questionis modus. & Cyn. in. l. gracchus. C. de a. dult. ¶ Quid ergo dicendum si reus adhibita semel tortura nihil uoluit de crimine se culpabilem confiteri, dicat sequenti vel iterato iudex uult eum torqueri, queritur an possit, doc. communiter vt refert Cyn. in. d. l. fina. C. de quest. & Gand. in. tit. vt trum possit questio repeti sic distinguunt, aut post primam torturam superuenerunt noua indicia fortiora prioribus, & tunc poterit iterum torqueri, aut nulla superuenerunt noua indicia, & tunc non poterit torqueri amplius, vt traditur & not. in. l. repeti a. ff. de quest. & l. vnus. §. eo. sed Bart. in dicta. l. vnus. §. primo, uoluit aliter distinguere, & ita dicit seruari in practica, aliquando sunt contra reum plura indicia leuia & remota, & tunc habet locum distinctio antedicta, alii quando sunt contra eum plura indicia propinqua & manifesta, puta, testes de visu & si. & tunc licet super istis indicijs fuerit semel tortus, tamen super eisdem etiam non superuenti sibus alijs torqueri poterit, & sic debet intelligi. d. l. repeti. & l. diuus. §. j. semper tamen cum debito moderamine vt dictum est & si in tortura crimen confessus fuerit non ex hoc confessio sibi preiudicabit, sed necesse erit postquam depositus fuerit a tortura per die sequen. sponte se perseueret in ipsa confessione vt habetur & nota per Bartol. in. l. prima. §. diuus seuerus. et §. si quis ultro. ff. de questio. facit quod nota. in. l. secunda. C. de custo. & exhib. reo. & l. i. j. C. quo. ap. non reci. & plene per Gandi. in. tit. vt trum torquendo sit danda defensio. & in. tit. quando dicatur confessio facta formidine tormentorum, & per Cyn. in. l. fin. C. de questio. Et quia in superioribus dictum est ex superuentientibus indicijs nouis qd repeti potest tortura, queritur que dicantur noua indicia. ad qd breuiter respondeo qd noua indicia dicuntur illa que differunt a prioribus spe. & substantia, uerbi gratia priora erant de mala fama rei qd erat inimicus occisi & similia, superuenti potest uere testis qui dixit se uidisse istum aufugere eum. vel alius dicit se uidisse illum aufugere cum gladio euaginato. talia enim indicia appellantur noua que differunt a prioribus specie vel substantia, sicut discimus in capitalis rois & antiquis, vt traditur in. l. per hanc. C. de tempo. appel. & in. c. fraternitatis. extra de testib. & ex hoc reprobata fuit de facto fatuitas cuiusdam iudicis qui post primam torturam adhibitam propter indicium fame, dum super-

uenissent noui testes qd deposuerunt famam esse contra reum, adhuc repetit contra eum torturam. Na isto casu non superuenit nouum indicium sed sola noua probatio precedentis indicij nouiter facti qd indicium fame fuerat ex precedentis tortura purgatum, quod tenet meum iudex. ¶ Nūquid autem iudex ex officio suo parte negligente producere poterit in his causis criminalibus ad probationem criminis & a sepositos testes recipere, determinat Bartol. quod sic, per nor. in. l. prima in fin. ff. de questio. & in. l. secunda. §. si publico. ff. de adul. & in. l. quarta. §. hoc autem indicium. ff. de dam. infec. facit. l. secunda. C. de abolitio. etiam post didicita alia testificata, argu. in. c. cum clamor. extra de test. & sibi per Inno. & Ioā. An. in. d. c. fraternitatis. de test. ¶ Kursum queritur quia in precedentibus rationem reo comparentem debet in carcerem detruhi si pro delicto imponenda est pena corporalis, alias secus, queritur apud aliquos qd si pro delicto imponenda est pena duplex alternatiue non dico copulatiue. quia tunc non habet questio dubium quarum vna est pecuniaria, alia corporalis uerbi gratia dicit statutum qd qui percuterit aliquem in palatio condemnetur in mille flore, vel in amputatione manus, in hoc casu detruetur reus in carceribus, Dyn. & Barto. determinat qd sic, vt nota. in. l. secunda. ff. de public. iudi. quia in alternatiuis utriusque est in obligatione licet reus solutione vnus liberetur. vt. l. illud. de constituta pecunia. & l. cum il-

a ¶ Repet. alle gat Dy. tenere opinionem qd semper possit repeti quoniam cum iudici vbi i tra. suo de qd, ver. qd si fuit semel tortus, qd ita dicit obseruari. et alleg. text. pro opi. dictionum i auc. vt iud. sine quo quo. sub. §. op3. Ibi iudices torqbat, nisi primitus redant furta & c. ita iudicio meo 13 Bart. in. d. l. vnus. §. primo. Quod cogita. b ¶ Quod die seq. ad idē vide Jac. but. in. l. i. §. C. de cu. et ex. hi. re. qd requiratur perseuerantia, & non debet duci in continentis post torturam ad tribunal sed debet repaulari per die & noctem, sine tormētis, & tunc debet duci. & si constitetur dicit perseuerasse, si autē constitetur i continentis post tormenta non dicitur perseuerantia, vide Angel. ita declaratum in. l. j. ff. de cu. & exhib. sed Bar. in. d. §. diuus seuerus, dicit illud ipsi esse relinquentis arbitrio iudicis malefici, cogita.

FORMA INQ. VISITATIONIS.

a Cesserit, an pacto possit renunciare cessionem bonorum iusto. Barto. q non in l. alia. §. elegant. ff. sol. mar. & hanc tenet Cyn. & Dy. cōtra lac. de are. can. in. c. odoardus de so. lac. de bel. in auc. de fideius. q. q. aut Bart. in tra. suo de carcere in pen. col. & in l. j. C. qui bo. ced. pos. distinguit. i esse

Et in conclu- dit q nō v3 ad effectum vt te- neatur in carce- rem & c. ad idē q cessione bono- rum non prosit et qui in fraude alienauit disti- paut & sibi. q. sub spe huius beneficii debita contraxit. ita Dy. i. c. pecca. de reg. iur. lib. vj. quem sequit i alleg. Ange. n. l. j. ff. de cesi. bon. itē cessat beneficium cessionis vbi debitor est obliga- tus fisco propter honorem vel munera. l. pro- pter. C. qui bo. cede. pos. licet secus p alio de- bito publico. l. nemo. C. de exac. tri. lib. x. l. si pater. C. qui bo. ced. pos. licet Bart. indistin- ctē dicat debitorem rei pu. non admitti ad ces. bo- norum. vide Ange. in l. j. C. qui bo. cede. pos. quid de statuto dicitur q obligat per instru- menta quarentigie ponatur in carcerem & nō extrahantur nisi soluto debito. an admittitur cessione bonorum Ange. in d. l. j. q non. qui dicit ita pronunciatum perusij ipso aduocante Bart. contra in l. prima. C. eodem in vers. quero si statutum cogita.

Item no. q. qui cedit bonis duo debet facere confiteri debitum & bona creditoribus indica- re. Ad primum est tex. in l. pen. ff. de ces. bo. Bart. plene in l. j. C. eo. ti. Ad secundum est gl. i. l. j. prealle. hoc tñ secundum non puro verum i ditione libelli. sed sufficit bona indicare ad pe- titorem credito. Secundo nota q beneficium cessionis cessat vbi debitor dispensasset bona i fraudem creditorum tex. & ibi Bart. in l. si. §. si. ff. de his que in frau. credi. Bart. in l. alia. §. ff. sol. mar. & Dy. in l. de ac. §. at si quis in fraude. Secundo fallit & cessat si debitor ipe ob. sciebat se non soluendo. l. pen. ff. de iu. Bar. in d. l. elegantior. Tertio cessat si alias de- bitor habuit beneficium quinquē. l. fina. & ibi Bart. C. qui bo. cede. pos. Quarto fallit si bona

Ind qñ dies leg. ced. cum 24. seq. Item determinat vbi supra qñ pena corpo- ralis est imponenda condi- tionaliter in defectum pecuniarie. v. g. disponat sta- tutum si non soluerit cen- tum amputet sibi pes. Nā isto casu succedere habet i obliōne pena corporalis non soluta pecuniaria. iōq. spe- ctatur qd euenire pōt vt probatur i. l. j. §. item si ita ff. ad l. falc. & l. j. ff. de pe. leg. Verū vt huius articuli qñ & qbus casibus possit qñ in carcerem detru- di mor habeat noticiā. distin

que sic. scdm Bar. vt plene per eum no. in l. fa- crilegij. §. cū eo als incipit. l. labeo. ff. ad l. iul. pecul. aliqñ queritur an possit capi personar et detru- di in carcerem a priuata persona. aliqñ q- riuari an possit capi & detru- di in carcerem a iu- dice vel per nuncium. de eius mandato. Prio casu subdistinguemd est. aut quis priuatus vult il lum capere pro debito priuato. vt quia est eius debitor ex causa mutui vel depositi in centum. nec vult ipi satisfacere. & tunc nō po- terit sua auctoritate ipsum capere nec detinere. vt in l. non est singulis. ff. de reg. iur. ¶ Fallit i casu spali qñ debitor est in fuga. ut in l. ait pre- tor. §. si debitorem. ff. de his que i frau. cre. aut vult ipsum capere propter delictum ab eo cō- missum. & tunc si sit crimen capitale vel ex quo est sibi imponenda pena sanguinis. tunc in fraganti crimine licitum est capere. alias secus. vt probatur in l. j. C. de rap. virgin. & in l. in seruicis. in si. ff. de iur. et in l. capite quinto. ff. de adul. dum tñ postq cep i ducit ipsum ad iudicem infra. xx. horas si fieri pōt vt. d. l. capi- te quinto. ad quod facit. l. si. C. de male. & ma- 25 the. & l. ij. C. de sal. mone. ¶ Secundo aut casu principali qu riuari an hoc iudici liceat. subdi- stingue. aut iudex vult ipsum capere seu capi facere pro delicto per eum commissio. aut pro debito per eum contracto. Primo casu poterit ipsum capi facere et si esset in domo propria. vt. C. de offi. diuer. iudi. l. j. & l. nemo. ff. de re. iur. & in l. pleriq. ff. de in ius vocan. Fallit in muliere que cōmittitur fideiusoribus in cri- me pecuniario. vt. d. l. j. ff. de offi. diuer. iudi. & in 26 auc. ibi posita. ¶ Si aut vult ipm capere p debito contracto. tunc aut debitum est fiscale & poterit capi personar. vt. d. l. labeo. §. cum eo. ad l. iul. pecul. sic tñ qd non includatur in carcerem. sed solum detineatur in platea vel in palatio. vt. l. nemo carcerem. C. de exac. tri. li. x. nisi forte persistat in nsmia contumacia. vt ibi h7. aut est d- bitum priuati. & tunc aut ipse fuit semel in iudicio & promisit sistere in iudi- cio & non stetit. & tunc debet capi vt in auc. de exhi. reis. §. si vero quidam. C. quo & qñ iudex in l. consentaneū. et ibi no. aut nunq fuit in iudicio nec sistere pmisit. & tunc iudex nō debet facere ipm capi nisi prius citato vel am- monito. vt. d. l. consentaneū cū ibi no. Si tñ velt pōt ipm reali citatione ad se duci facere. nō vt eū detru- di in carcerē vel de domo extrahas inuitū. vt. d. l. pleriq. de in ius vo. sed vt eū rē- dere cōpellat. Sicq rā est q p debito priuato nullus est in carcerē detruendus nisi prius fue- rit p sniam condemnatus. quo casu poterit i exe- cutione snie detru- di in carceribus donec solue- rit. aut bonis suis cesserit. a vt haberur. in l. j.

C. qui bon. cede. pos. idemq; poterit detineri si iudicem de inobedientia condemnatus fuerit per iudicem de inobedientia condemnatus, nam cū penam applicetur fisco, vt l. multatū. C. de modo multatū, poterit hoc casu de domo extrahi & in cercerem poni, vt no. in. d. l. plerunq; & l. nemo. ff. de reg. iur. propterea sunt quidam af fumentes cautelam quod quando debitor latitabat in domo nec ad mandatum iudicis vult cōparere faciant ipsū condemnari de precepto ipre, seu de inobedientia, & deinde faciunt ipsū inuitum extrahi de domo & incarcerationi. & hoc factū poterit pro debito priuato posse recommendari & sequestrari, vt nota. per Bar. in. l. secunda in si. ff. de custo. & exhi. reo.

27 C. + Quid autem dices si aliquis fuit in carcere positus ex vna causa ad vnius instantiam, an poterit ad alterius instantiam recommendari seu laxari in eisdem carceribus ex alia causa, distingue, aut prima causa fuit iusta, aut iniusta, si fuit iusta subdistingue vt plene nota. per Bar. in. l. ij. ff. de custo. & exhi. re. & in qd. p.

28 cum disputata que incipit lapis. C. + Videamus autem de secundo articulo qui est quid sciendū sit in reo non comparente sed in contumacia perseuerante. Et breuiter respondetur quod citandus est. & si non compareat bona eius annotantur vt supra dictum est, & hoc de iure communi, sed ex forma statutorum omnium ciuitatum Italie secundum que communi habet pro confesso de crimine cessat dicta annotatio, & fertur contra eum sententia vt per ipsum Bar. no. in. d. l. j. de requiren. re. & per Gand. vbi supra in titu. quid sit agendum reo absente.

29 C. + Sed hic q̄ritur, pone q; reus citatus cōparuit & dedit fideiussores de iudicio fisci & de iudicato soluendo vt moris est, & sic relaxatus est, deinde iudex iterum citauit eum ad aliquem articulum cause, qui comparere contempsit, queritur quale erit officium iudicis, re sponder Bar. in. l. pe. ff. de questio. quod si extat statutum de quo supra v3 q; contumax habeatur pro confesso, quod tunc perinde erit ac si nunquam comparuisset in iudicio. & sic habeatur pro confesso de crimine, argu. d. l. cōsentaneum. C. q̄o & q̄n iud. l. proferendum.

30 S. si autē reus. C. de iu. sed iur. eōi non subfistente dicto statuto secundum q; nō potest absens diffinitue condemnari, vt. l. absentem. ff. de penis. & l. j. in princip. ff. de requiren. re. deberet iudex contra eum procedere pignori bus captis, & multa iudicta, vt no. per glo. in d. o. d. l. pe. C. + Sed pone quod reus aufugit super alieno territorio an poterit iudex criminis ipsum citare vt q; non per text. in cle. pastora. de re iudi. sed debet scribere litteras illi in

debitoris essent confiscata que princeps sibi restituit singulariter text. in. l. ij. ff. de sen. pas. lud. de vrbe. in. d. §. et ganter. & no. q; non cessat beneficiū cessionis, licet sint debitor & creditor paris egesta, licet secus sit in beneficio ne quis conuentiatur nisi quatenus facere potest. Bartol. in l. maritum. ff. sol. matr. idem Bar. in. l. pe. ff. de ce. bo. vob. non dicit quod gl. ibi reprobat a pe. & Dy. ga cedēs nō debet esse nudus sed p̄ni saltē d̄n̄ re linqui, exēplo damnati ad mortē. ibi vide bar. & an. r. mer. & an. r. fallitus possit cedere bonis. Bald. q; r. l. fin. C. qui bo. ce. pos. omnia predicta habēt locum in cessione non in termino quinque nali quia illud dependet a voluntate creditorem cū solum non possent differre sō, sed remittere, ar. l. in reman. da. C. m̄. & l. p̄. C. de pac. & eo ipso q; q̄s petit terminum quinque, con fiteur debitum l. ad so. C. de sen. & re iu. l.

dici super cuius territorio habitat vt eidem precipiat q; corā suo iudice comparet. vt. d. l. j. ff. de regr̄. re. Cyn. tenet quod ver bali citatio fieri possit in alieno territorio sed nō realis, vt. l. omnes. §. si vero apparitor. C. de epif. et cle. l. j. C. de offi. pretori. con iuncta auc. l. v. nulli iud. §. si vero, que est auc. siue ro criminis posita. C. de adulte. quam opi. sequitur Gand. in titu. de citatione reorū, ad cle. pastoralis re sponder Cyn. quod illa est ad beneficiū composita vt sunt multe alie decretales, que non habuerunt in earum deliberatione & compositione philosophos legales v3, Africanum & Papinianum Vulpianum & Iulianū & alios similes, Bart. autem qui erat homo ecclesie voluit aliter dicte clem. re sponder in. d. l. j. dicit. n. q; ibi loquitur in eo qui citatus in territorio illius cuius ipse citans erat suppositus, nā imperator de quo ibi loq̄t̄ r̄ suppositus pape, tunc procederet opi. predicta. C. + Ex his potest improbabilius q̄ri de eo qd̄ seruetur in partibus Fran-

tale pactum §. qui procurant. ff. de pac. Cyn. no. l. l. ff. de ce. bo. dicit q; ioleuit cōuetudo in partibus Italie q; nudus vadat bonis cedēs in locu. & posteriora pcurat ad lapidem vel columnā cridādo ter cedo bonis. Nota q; vbi quis luit in corporē nō potens soluere, licet deueniat ad pinguiorē fortunā non potest comedere nisi, q̄a corporalis pena succedit loco totalis satisfac. Ange. in. l. j. ff. de ce. bo. allega. Io. an. in gl. in. c. peccatis, de reg. iur. lib. vj.

cie & Alemanie, an reus confugiens ad eccle-
 siā puta homicida vel latro & similes possint
 ab inde extrahi & realiter per iudicem se-
 cularem citari & videri q̄ non, per text. in l.
 prima. C. de his qui ad ecclesiam confu. & in
 c. fina. extra de immu. eccle. cum simili. ego di-
 co salua reuerentia prout dicit Cyn. supra, qd̄
 hec iura facta sunt sine ratione & ad beneplaci-
 tum, immo & contra ius diuinum quo cautum
 est domus mea domus oratiōis vocabitur, vos
 autem fecistis eam speluncam latronum, s. n.
 Deus noluit tollerare euentes, & vendentes in
 ecclesia sed eos electi, quanto magis non vult
 receptari in eius ecclesia latrones & homici-
 das & similes, quia ergo minor ī maiorem nō
 habet Imperium nec iurisdictionem, dico qd̄
 nullo modo tales persone possunt nec debent ī
 ecclesia recipi nec eius suffragio defendi. imo
 totaliter sunt ab ecclesia & extra ecclesiam
 desijcendi. & potestatis iudicis secularis puniri
 di transmitti, & ita bene prudenter obseruat
 Italia que est omnium provinciarum domina,
 que residet in monarchia omniscq̄ virtus scien-
 tiarum & fructuum affluentiam & locorum et
 ciuitatum pulchritudo & magna copia.

32 ¶ Amplius queritur ecce q̄ reus citatus di-
 cit q̄ libenter comparebit sed vult ante omnia
 q̄ iudex det sibi fidentiam & saluum condu-
 ctum, an dari debeat. Bartol. in l. is qui reus. ff.
 de pub. iudic. & in l. prima. ff. ad l. iustam. ma-
 je. determinat quod sit in iudicis arbitrio dare
 vel denegare inspecta qualitate persone & deli-
 cti, argu. dicta. l. is qui reus cum gloss. de que-
 sitione etiam tingitur per Cyn. in l. presenti in
 fin. C. de his qui ad eccle. confu. & per Guil.
 de cun. in l. prima ff. de dolo. & per Iacob. de
 belui. in auc. de man. prin. §. sed neq̄ colum.

33 ¶ Insuper queritur. Ecce quod citatus
 est reus nec venit sed procuratorem misit
 queritur an sit excusatus, vbi breuiter conclu-
 de q̄ licet in causis ciuilibus sufficiat regulari-
 ter mittere procuratorem vt. l. prima. §. vsus.
 ff. de procura. cum multis. ff. sequen. attamen
 in criminalibus aliter distinguitur, aut est tale
 crimen ex quo venit imponenda pena maior
 relegatione, & tunc non excusatur mittendo
 procuratorem sed ipse personaliter debet ve-
 nire, aut est imponenda pena maior relegatione.
 & tunc excusatur vt plene traditur per text.
 & per glo. & docto. in l. seruum quoq̄. §. pu-
 blice. ff. de procurato. & l. penul. §. ad crimen.
 ff. de public. iudic. & per Gandi. in titu. vtrum
 procurator ī maleficijs interueniat, per Cy.
 & alios in l. res. C. de accusat. nec sufficeret in
 causis criminalibus q̄ procurator haberet ge-
 nerale mandatum, sed debet esse speciale et ex-

pressum ad causas criminales vt nota. Inno. in
 c. super his. in vltima glo. extra de accusat. &
 Ioan. in clemens. secunda extra de procurat.
 sic ergo in crimine in quo esset imponenda pe-
 na pecuniaria tantum bene admittitur pro-
 curator vt dicto. §. publice. fecus autem si impo-
 nenda esset pena corporalis. & predicta locum
 habent de iure communi secundum q̄ absens
 non potest damnari, vt. l. absentem. ff. de penis.

34 ¶ Quid ergo dicimus hodie secundum sta-
 tuta ciuitatum que pro absens in causa corpo-
 rali & capitali potest condemnari. an poterit
 procurator admitti & comparere ad plenam
 defensionem ipsius rei vt refert Cyn. in dicta
 l. reos. de accusa. determinat q̄ sic quia hoc ca-
 su cessat ratio iuris communis, que est q̄ ab-
 sentis nec eius procurator possunt condemnari
 vt dictum est hoc casu ex forma statuti potest
 damnari. & sic per consequens debet eius pro-
 curator admitti & pro hac opin. facit text. ad
 litteram. in dicto. §. publice ibi. vbi cunq̄ ab-
 sens condemnari potest & c. Barto. autem in di-
 cto. §. ad crimen. dicit q̄ nullus procurator no-
 mine huius absentis admittendus est per text. di-
 cto. §. ad crimen. sed tanquam quilibet de po-
 pulo ad allegandum causas absentie & innocē-
 tie bene admittendus est. vt dicto. §. publice &
 idem nota. in l. ad reprimentum. gloss. super
 verbo vel legitime. tamen iudices malefactorū
 nolunt aliquem audire qualiter cunq̄ veniat.

35 ¶ Sed quid si per statutum imponitur pro-
 crimine homicij pena pecuniaria tantum vt
 est in aliquibus terris an admittetur pro absen-
 te procurator videri in dubio q̄ sic per text.
 in dicto. §. publice. vbi regula traditur q̄ in pe-
 nis pecuniarijs procurator admittitur, de qua
 questione plene traditur per Gandi. in titu.
 vtrum procurator in maleficijs interueniat. &
 per Bartol. in dicto. §. crimen. & per Dyn. se-
 cundum quem in hoc sic est distinguendum. aut
 per statutum imponitur hec pena pecuniaria
 pro homicidio pure & simpliciter. & tunc ad-
 mittitur procurator ratione predicta, ergo pa-
 ri ratione debet admitti in questione proxima
 precedenti, & sic erit vera opin. Dyn. aut hec
 pena imponitur pure & corporaliter sub con-
 ditione. & tunc non admittitur procurator cō
 his casibus pena dici posset capitalis secundū
 doct. Bartol. traditam in l. secunda. ff. de publi.
 iudic. & supra dixi. Amplius queritur quid si
 pater compareat ad plenam defensionem filij
 in causa capitali. an debeat audiri videri qd̄
 non per text. in dicto. §. crimen. Gandi. autem
 in dicto titulo refert opinionem Gui. de suza.
 qui tenet patre m debere audiri si satisfecit de
 filio representando si eum contigerit in causa

succumbere aliter non, vt plene nota. ibi. Po-
tremo circa premissa queritur quid si iudex
formauit processum de sola percussione, & de
ipsius percussi morte dubitatur, an procurator
poterit intervenire, dicunt quidam quod sic cu
protestatione si non apparuerit vulnus esse mor-
tale Bartol. autem. in l. pretor ait. §. damni in
principio. ff. de dam. infect. dicit quod ex eod-
dem processu potest sequi condemnatio de mor-
te, & tunc est audiendus procurator, aut non
potest sequi super morte condemnatio. & tunc
absolute audiri debet sine protestatione vt ibi.

- 36 ¶ Sequitur nunc videre qualiter de crimi-
ne cognoscatur per exceptionem. vbi aduertē
dum quod varijs modis opponitur exceptio
criminis, quandoq; enim opponitur contra ac-
cusatorem allegando ipsum esse homicidam
vel adulterum, aut lenonem, & si, vt habetur
in l. secunda. §. si publico. & l. si vxor. §. si iu-
dex. ff. de adulter. quandoq; opponitur contra
testes, quandoq; contra instrumentum, quandoq;
contra electum ad officium aliquid vel digni-
tatem in quibus casibus queritur an probato
crimine sit ille condemnandus, circa qd sic di-
stingue, aut exceptio criminis fuit similiter op-
posita ad finem & intentionem retinendi crimi-
nosum ab accusatione vel officio seu dignita-
te, vel testem a testimonio, aut instrumentum a
probatione quod est cum hac forma opponen-
di factum ita se habet domine iudex dico qd
talis qui me accusauit non est audiendus i sua
accu. quia est leno vel adulter & si, vel dico
qd tali testi non est prestanda per vos fides, vel
tali instrumento, quia ipse est fallarius vel per-
iurus aut homicida. et instrumentum est falsum
& si, & sic solum exceptio posita tendit ad
repellendum & tunc licet probetur crimen ta-
men criminiosus non condemnabitur sed solum
ab accusatione vel testimonio & probatione
repellitur, aut exceptio criminis fuit opposi-
ta etiam ad finem & intentionem criminiosum
punienti vel condemnandi qd est si dicatur do-
mine iudex ille non est audiendus in sua accu-
satione vel eius testimonio, aut tali instrumen-
to fides prestanda tal i de causa vt supra dictū
est petens & requirens per vos ipsum puniri
de crimine per me obiecto. &c. & hoc casu non
solum crimine probato repellitur verum etiam
punietur vt hec omnia habentur & tradunt
in capitulo cum dilectus. §. final. extra de ord.
cog. & in l. Lucius, & ibi per Doct. ff. de his
qui nota. infam. facti capitulo ex parte extra
de testi. & extra de si. capitulo licet hely. secun-
dam quā distinctionem potest intelligi dictū s
§. si publico. & l. quoniam Alexandrum. C.
de adulte. de quo articulo plene vide per Bar.

- in dicto. §. si publico. & per Cyn. in l. vbi. C.
vbi fal. & quod habetur in capitulo primo &
secundo extra de excep. ¶ Sed pone quod con-
tra instrumentum quo mediante a me peteban-
tur mille opposui exceptionem falsi ad finem
punienti, iudex tamen me condemnauit super
debito sed super falso vel vero instrumento ni-
hil declarauit, queritur an agendo criminaliter
possim accusare instrumentum iterum de falso.
Dyn. determinat qd non, quia super eodem deli-
ctio non est sepius querendum & disputandū
vt. l. licet in fin. ff. de nau. cau. stab. & xxiiij. q.
v. quid ergo. & eodem modo si in executione
sententie falsi quis postea adhuc repetere que-
stionem vel sit non debet audiri secundum eum.
argumen. in l. qui cum agnitis cum ibi nota.
ff. de excep. & eorum que nota. in l. prima. C.
si ex fal. instrumen. & in l. final. C. de fide in-
strumentorum & vide super hoc que plene no-
Gandi. in tit. qualiter de crimine cognoscitur
per exceptionem. & per gloss. in capitulo licet
extra de probato & per Bartol. in dicto. §. si
publico. & per Cyn. in dicta. l. vbi. & l. qui se
pulchra. C. de sepulchro vio. ¶ Si autem se-
cundum al quos fuisse opposita hec exceptio
falsi ad finem statim repellendi auctorem & non
punienti. & tunc sententia lata contra me in
principalis negotio non impedit criminaliter de
falso agi in alio iudicio. argu. in l. secunda. §.
primo. ff. vi bono. rapt. & quod nota. in l. j.
37 ¶ Quando ciui. ac preiu. cri. ¶ Transeamus
nunc ad articulum quando procedit super cri-
mine per denunciationem. de cuius materia ple-
ne tangitur & nota. in l. diuus. ff. de custod. &
exhi. re. per Bartol. in l. ab accusatione. §. nun-
tiatores. ff. ad turpil. & l. prima. C. de cul. lib.
xij. & l. ea quidem. & ibi nota. per Cyn. C. de
accu. vbi iudicandum quod de iure canonico
quilibet qui bono zelo mouetur ad denun-
ciandum audiendus est si prius denunciatum
admonuerit vt se corrigat vt traditur in capi-
tulo qualiter & quando extrade accusa. & in ca.
cum. l. & A. extra de re iudica. & in capitulo
licet hely. extra de simo. De iure autem ciuili
admittitur ad denunciandum soli officiales
specialiter & ad hoc deputati. vt dicta. l. diuus
& quod nota. per Cyn. in l. ea quidem. C. de
accu. quia eo iure nemo sine accusatore incul-
pandus est. vt. l. fina. C. de accu. & l. rescripto
§. si quis denunciatur de crimine, tunc de iure
ciuili super denuncia. formanda est per iudicē
inquisitio in qua narrabit iudex quomodo pro-
pter denunciam per talem officialem dictam pro-
cedere ex officio intendit &c. vt communiter
seruatur in practica. vt plene per Cyn. in dicta
l. ea quidem. de iure autem cano. potest iudex

FORMA INQ. VISITIONIS.

dupliciter procedere v3 per inquisitio, modo quo supra vel super simpliciter denunciata, ac si ac-
 cusalio esset producta, vt habetur in dicto, c. li
 cer hely, q sequitur Bartol. in dicto, l. diuis, eo
 autem casu quo procedit iudex super sola de-
 nunciacione, tunc contra denunciante[m] possunt
 opponi omnes ille exceptiones que possunt op-
 poni contra accusatorem secundum Bartol. vt
 probatur et notatur in. c. in omni negotio, ex-
 tra de test. & in. c. super his, extra de accusatio-
 cum simili, & si apparuerit denunciante[m] ca-
 lumniose denunciass[e] puniendus erit per iudicem
 pena extraordinaria, vt dicta, l. ab accusacione
 p. nunciatores, ff. ad turpil. & dicta, l. ea quide[m]
 & in. c. sine, extra de calum. et amplius in ex-
 pensis litis, vt nota, per Cyn. in. l. seueriter, C.
 de excus. tuto. & per Bartol. in. l. senatus, §. an
 de eos, ff. ad tur. & Bartol. in. l. sancimus, C. de
 iud. facit quod habetur in. l. prima, C. de sumpt.

39 **re. pe. lib. x. C. + Nunquid autem istis offi-
 cialibus deputatis ad denunciandum sit creden-
 dum Bart. in dicta, l. diuis sic distinguit. Que-
 rdam sunt crimina leuia, & in his credendum
 est eis, sicut in officialibus deputatis ad custo-
 diam pratorum & vinearum, tamen in hoc at-
 tendi debet forma sui officij. nam quandoque
 sunt deputati ad referendum ea que reipsi in-
 teruenerint, & tunc creditur eorum relationi
 argu. in. l. prima, §. quies, ff. de offi. prese. vrb.
 quandoque sunt deputati ad referendum delicta
 que auditu vel fama percipiunt, & tunc non cre-
 ditur eis nisi eatenus vt iudex possit super tali
 relatione inquisitione[m] firmam formare, ut, d. l. diuis
 et, l. ea quide[m], quam distinctione[m] tetigit, Gandi,
 in titu, qualiter, de malefic. cognoscitur per de-
 nunciacionem, & Cy. in. d. l. ea quide[m], qbi vidi-
 de. Descen. ad quartum articulum qui est cum
 de crimine cognoscitur per inquisitionem, vbi
 notandum, quod vt predictum est omnis inq[ui]-
 sitio in causis criminalibus regulariter est pro-
 hibita de iure communi licet ex forma statuto-
 rum sit regulariter permissa, nisi in certis casu-
 bus notatis in dicta, l. secunda, §. si publico.**

40 **C. + In ciuilibus autem causis est omnifere
 prohibita cum in eis procedendum sit per via[m]
 actionis vt in illi, de actio. per totum & l. edita,
 C. de eden, ff. eo, l. prima in princip. secundum
 quod determinat Innoc. in. c. ad nostram, ex-
 tra de iureiur. nisi in aliquibus casibus specia-
 libus libet per eum nota, inter quos est ille qua[m]-
 do inquiritur de iuribus principis, vt, l. prima,
 41 & l. penul. C. de bo. va. lib. xxi. C. + Et in sup-
 sciendum quod inquisitio que fit in causis cri-
 minalibus est duplex, vna generalis quo ad
 personas & delictum quam faciunt officiales
 i ingressu sui officij, de qua loquitur, l. cogruis**

ff. de offic. presid. cum simi, ibi nota. **Alia est
 inquisitio specialis quo ad personas & delicta
 de qua loquitur presens forma, & plene per
 Bartol. in dicto §. si publico, & per text. & gl.
 & Innoc. in. c. qualiter & quando, & c. inq[ui]-
 sitionis, extra de accu. & in dicto, c. licet hely,
 extra de sumo. & per Gandin. in dicto titulo
 quomodo de male. cog. per inquisitionem, qua
 quidem speciali inquisitione procedendum est
 per iudicem ordine inferius annotato in gloss.
 super verbo fama publica.**

S V M M A R I V M.

- 1 Inquisitio an habeat locum contra inculpatores mortuos.
- 2 Minores inculpati an possint stare in iudicio numero, 3.

CONTRA ET ADVERSUS

patrum & Guil. C. + Aduerte qd si isti incul-
 pati viuunt plene procedit inquisitio contra il-
 los ex forma statutorum, quia de iure commu-
 ni iste casus non est de illis in quibus per inq[ui]-
 sitionem procedi possit, vbi autem essent mor-
 tui an possit procedi contra eos dicendum est
 qd non, quia regulariter mortuo delinquente
 ante sententiam latam extinguatur crimen, ita
 quo ad personam quam quo ad penam corpo-
 ralem & pecuniariam, vt ibi licet quo ad pe-
 nam pecuniariam voluerunt dicere contrariu[m]
 per tex. in dicta, l. defuncto, §. primo cum simi-
 de qua diuersitate plene refert Bartol. in dicta,
 l. defuncto, & Dyn. in. l. prima, C. ne ex deli-
 defun. sed secundum Bartol. tenendum est cri-
 men extinguit etiam quo ad penam pecuniaria[m]
 quando reus est mortuus ante latam sententia[m]
 vbi autem decesserit post latam contra eu[m] sen-
 tentiam, tunc distinguitur, aut per eum fuerat
 appellatio interposita aut non, si quidem fue-
 rat appellatum & pendente appellacione de-
 cessit tunc quo ad penam extinguitur crimen,
 quo autem ad bona & penam pecuniariam con-
 siderandum est an bona in totum vel in par-
 tem fuerint expresse adempta in sententia, &
 tunc remanet si ma causa honorum, aut fuerit
 adempta tacite in consequentiam criminis, &
 tunc extinguitur crimen quo ad omnia vt ha-
 beatur, & nota, in. l. prima, C. si reus vel accu-
 mor, sue, & l. si is qui, C. si pen. appel. mors in-
 terue. excipiuntur tamen certi casus in quibus
 mortuo teo ante latam sententiam remanet po-
 testas procedendi firma de quibus nota, in di-
 cta, l. prima, C. si reus vel accu. mor. sue, & di-
 cta, l. ex defuncto, & lex iudiciorum in fin. ff.
 de publi. iudi. C. + Quid autem si isti inculpati

sunt minores. xxxv. ann. an poterit per se respondere inquisitioni & stare in iudicio sine patris auctoritate, dic qd non, sed dandus est eis per iudicem curator vt probatur in l. clarum. C. de auct. prestan. licet iudices hoc male seruent. **¶** Quid autem si fuerit in patris potestate constitutus an poterit respondere. & hoc iudicio stare sine patris auctoritate dic qd non vt. l. cum oportet. §. necessitatem. C. de bon. que libe. quod et male obseruatur per iudices.

S V M M A R I V M.

1. **Fama** debet precedere inquisitionem.
2. **Processus** an teneat iudice procedente ad inquisitionem fama non precedente.
3. **Iudex** debet dare copiam inquisitionis, & indiciorum reo anteqm cogat eum respondere.
4. **Contra** processum criminalem factum precipitanter an opponatur nullitas.
5. **Superueniente** accusatore post formatam inquisitionem an debeat cessare inquisitio.
6. **Pendente** iudicio inquisitionis passus an possit agere ciuilitate ad interesse suum.

F A M A P V B L I C A P R E C E

1. **dente.** **¶** Notanter dicitur precedente, quia de ordine debito inquisitionis est qd fama precedat inquisitionem vel talia iudicia sufficientia que debent per testes idoneos non multuos seu inimicos sed fide dignos vt sequitur, de quibus testibus & inquisitione danda est copia ipsi reo vt dicto. §. qualiter. cum simili.
2. **¶** Quid ergo si nulla fama nec indicijs precedentibus processit iudex ad inquisitionem vt fit per officiales monisterati, an autem vicinabitur processus & inquisitio, dic aut reus opponit contra inquisitionem qd fama non processit, & tunc ipsa inquisitio & processus vicinatur, aut ipse reus tacuit, & nihil opposuit, & tunc sibi imputetur & tenebit inquisitio & processus, vt hec habentur in capitulo sine, extra de accusa. libro sexto. **¶** Per quod patet qd iudex debet dare ipsi reo copiam indiciorum & inquisitionis antequam cogat eum respondere vt possit infra terminum sibi assignandum suas exceptiones & defensiones proponere contra processum, quod tamen male feruatur in practica per istos latrunculatores auaritie dedictos in animarū suarum maximam preiudicium, & detrimentum. **¶** Quid autem si nullo super hoc dato termino sed precipitanter reus super inquisitione examinatus fuerit, & confessus simpliciter se deliquisse. An poterit postea contra inquisitionem vicium nullitatis opponere, dic qd non per text. in capitulo primo extra de accusa. libro sexto. Et sic per hoc et patet qd pessime faciunt ipsi iudices reos compellere inquisitioni respondere nullo

precedente nec assignato eis termino ad accipiendam copiam indiciorum, & inquisitionis, de hac autem fama plene nota, per Bartolus in dicta l. qui sine, & in l. de minore. §. tormera. ff. de questio. & ego scripsi supra in tractatu positionum. & predicta procedunt secundum Gandin. vt per eum nota. in dicto titulo qualiter de maleficio. cognno. per inquit. & cetera quando inquisitio est formata ad allicum instantiam, & promotionem, vbi autem esset formata ex solo iudicis officio nullo promouente tunc non tenetur iudex de necessitate reo prius copiam facere de predictis, sed potest alia latone ei data ipsum compellere inquisitioni respondere, & si quidem constiterit, delictum planū est, si vero neget tunc pcedere d3 ad informatioes & testes recipiendos de quibus postea debet dari copia ipsi reo, & eidem terminū defensionis assignari vt. d. c. qualr. et qm. cū si. qd practica obseruat iudices i oia ca su vt supra. **¶** Post hec a qrit de illa vulgari. q. an lu puenire accusator post formatam inquisitionem cessat deat ipsa inquisitio & pcedi deat solū sup accusatione, qd qdōne plene disputat Cy. i. d. l. ea qd de. & bar. i. l. si maritus. ff. de adul. & Gā. i. d. ti. et Dy. i. c. adus legit. extra de re iur. li. 6. si nātr et conclusioe due referunt opi. vna Dy. qd qd cessat deat inquisitio et pcedi deat sup accusatione p regula qd h3 qd auxiliū ordinariū cessat facit extraordiariū, vt i. l. i. c. de. & ibi no. ff. de mino. qd opi. sequit. bar. i. d. l. si maritus. & Gan. i. supra alia fuit Cyn. & seq. vt nota, per eum in dicta. l. ea quidem. qui tenent contrariū, dic vt ibi. veritatē

a **¶** Post hec adde Ioann. an deca. in regula actus legitimi. de regul. iuris libro sexto in mercuria.

a Sed hic q-
ritur adde gl
in ver. part pe
na. i. c. de offi.
delega. & .c.
nuper. et in c.
quate presum
ptionis. desen.
ex. & in l. iu-
hemus in §. j.
C. de fac. san.
eccle.

licet hec disputatio proce-
dat de iure communis tam-
men per statuta terrarum
ista questio est sopita secun-
dum Bartol. quia per illa
statuta omnis inquisitio est
remedium ordinarium sic-
que ex superuenientia accu-
satione non habebit cessa-
re sed locus erit preventio-
ni per regulam qui prior est
in tempore. ¶ Ultra que
ritur, pone qd pro delicto
agi potest ciuilliter ad inte-
resse partis & criminaliter
ad penam applicandam sicut
co & super eo iudex forma-
uit inquisitionem criminali-
ter an poterit pars offen-
sa criminali iudicio pen-
dente agere ciuilliter pro
suo interesse vel eo finito,
& videtur qd sic, quia re-
gula prohibitiua que tradit-
ur in l. j. C. quando ci. ac.
preiu. cri. locum habet qua-
do est vnus & idem promo-
tor iudicij criminalis & ci-
uilis quo casu sibi potest
ascribi culpa si nesciuit eli-
gere iudicium ciuile anteq-
criminali. sed questio pres-
ens loquitur quando vnus,
vz iudex est promotor in
criminalibus & pars vult
promouere ciuilem. vnde
factum iudicis non debet
ipsi parti nocere argumen-
in regula iuris non debet
extra de regu. iur. & ibi p
Dyn. libro sexto. In con-
trarium facit. l. prima. C.
quando ci. ac. preiu. cri. &
quia factum iudicis repre-
sentat factum partis. vt. l. si
ob causam. C. de eusc. ma-
xime cum hodie per statu-
ta terrarum inquisitio sit
remedium ordinarium vt
supra dictum est. Bgo in
hoc dubio vnde cogita,
NON Q. VIDE M
a maluolis. ¶ Hoc est se-
cundum necessarium ad di-
ctam inquisitionem forma-
dam, si enim haberet fama

exordium ab iniuricis & odiosis ipsius rei non
deberet iudex ad inquisitionem procedere im-
mo deberet relaxare, ideoq. solet reus vo-
lens inquisitionem impugnare probare qd il-
li a quibus fama traxit originem sunt eius ini-
mici odiosi vt traditur in d. c. qualiter, & qua-
do. & .c. licet hely. cum simi. & per Gaudi. in
d. titu.

NON VNOS SED PLVRIBVS.
¶ Merito sic dicitur quia vnius vox
nullius vt in l. i. iurandi. C. de te. maxime,
quia iudicium regulariter a duobus testibus
est probandum vt supra dictum est. tertium qz
requiritur ad formandam inquisitionem v3
qd sint homines bone conditionis. ¶ Quero
hic de vna questione morali que sunt ille cau-
se, & quot, & per quas homo ad odium alte-
rius inclinatur, dic prout ipse comprehendit
sunt quattuor. Prima offensiones. Secunda ma-
li mores. Tertia denegata seruicia. Quarta
communis inuidia.

SVMARIUM.

- 1 Prestans auxilium an teneatur eadē pena qua delinquens. nu. 2.
- 3 Quando quis det opem vel auxilium nu-
me. 4. 5. 6. & 7.
- 8 Quis teneatur de solo consilio.
- 9 Mandans homicidium an teneatur sicut ho-
micida.
- 10 Qualiter mādans teneatur.
- 11 Mandans an vere vel fide dicatur delictum
committere.
- 12 Habens ratum delictum qualiter teneatur.

OPEM AVXILIVM CONSI-

- 1 lium & fauorem. ¶ Aduerte qd ista sunt qua-
tuor que videntur idem & tamen differunt in
aliquibus vt supra demonstrabitur, de auxi-
lio itaq. & ope quid significant & importet
traditur in §. ope infra. de oblig. que ex delicti
nascunt. & in l. in furti actione. §. ope. & in l.
is qui opem. ff. de furt. & ibi plene per Bar-
tol. faciunt que habentur in l. sepe. §. final. ff.
de verb. signi. & in c. primo extra de offi. de
2 lega. ¶ Sed hic queritur a an ille qui pre-
3 stat auxilium vel opem delinquenti teneatur
eadem pena qua ipse delinquit. Aduerte quod
Dyn. determinando sic distinguit, aut pre-
stans opem suo ministerio dedit causam
delicto. & sic fuit causa vel furti vel homi-
cidij. & tunc teneatur eadem pena qua ipse fa-
ciens seu occidens. vt in l. nihil interest. ff. ad
l. corneliam, de siccar. aut non dedit causam
homicidio eius ministerio, & tunc teneatur me-

dia pena qua delinquens in totum teneatur, vt in. d. l. his qui opem, pro qua opinione benefacit tex. cum glo. in. c. sicut dignum. exera de homicid. quam opinionem sequitur Gandi. in titu. de homicidi §. item pone quod ticius. & plene tangitur per Cyn. in. l. j. C. de nilli aggeri, non rump. Bartol. autem in. d. l. is qui opem, tenet simpliciter, & indistincte quod teneatur eadem pena per tex. in. l. is cuius ope. ff. ad. l. iul. de adulte. in. l. prima. C. de rap. virgi. credo opin. Dyn. esse viorem, per. d. c. sicut dignum cum ibi no. **¶** Vltius queritur a quando dicatur quis dare opem, vel auxilium. Sol. dicit Bartol. in. d. l. in furti. §. ope distingue, aut auxilium puniuntur ratione alicuius actus ideterminati. v. g. si statutum disponat qd bannito non prestetur auxilium sub certa pena, aut auxilium puniuntur ratione alicuius actus notorii, & determinati. v. g. dicit statutum qd quicumq; prestiterit opem vel auxilium furi vel homicide puniatur tali **4** pena. **¶** Primo casu auxilium dicitur prestari largo modo qualitercumq; eidem in aliquo succurratur siue prestando pecuniam, siue eum associando, siue alios fauores ei prestando, que eidem habeant utilitatem vel honorem afferre argumen. l. iij. §. post princip. ff. ad. l. iul. marit. & l. si fuerit. ff. de reb. dub. & l. diuus. & l. metalli. **5** ff. de pe. **¶** Secundo autem casu considerandum secundum eum qd tale auxilium dici potest prestari alteri pluribus modis, v3 ante maleficium & in ipso maleficio, & post ipsum maleficium. **¶** Ante maleficium dicitur prestari, v. g. si quis prestiterit scalas vel ferramenta aut arma ad maleficium committendum, & de tali auxilio loquitur. l. si pignori §. qui ferramenta. ff. de fur. cum simi. In ipso maleficio autem dicitur auxilium prestari, verbi gratia cum quis est presens in maleficio & suadet vel hortatur vt id committat, de quo loquitur. l. j. C. de rap. virgi. & ea que habentur in. l. is cuius ope. ff. de adul. cum simili. **7** **¶** Post vero maleficium dicitur prestari auxilium v3 quando reo prestatur ad fugam arripient. de quo auxilio loquitur. l. j. & l. fin. C. de his qui latro. Et si forsan malefactor fue rit captus per famulos officialis seu iudicis, & alius cum armis violenter arripuerit de manibus eorum tenetur. l. iul. de vi publi. vt haberetur in. l. lege iul. de vi pup. si vero arripuerit sine armis tunc tenebitur. l. iul. de vi priua. vt. l. lege iulsa. ff. ad. l. iuliam. d. e vi priua. **8** **¶** Post hec b queritur apud scholasticos b an quis de solo consilio teneatur sicut de solo auxilio super quo solet distingui secundum

quosdam an consilium sit fraudulentum vel non, & an ille cui prestatur consilium erat alius delictum commissurus, vel non, vt plene disputat Dyn. in. c. nullus ex consilio. extra de re iud. li. & tangitur per Inno. et per glo. in. d. c. sicut dignum. & per gl. in. d. §. ope. in. l. i. de obli. que ex delictis. & per Bartol. in. l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur. per gl. in. l. consilium. ff. de re iudi. vbi videas. **¶** Quid autem dicemus in eo, qui expresse mandauit homicidium, vel alium delictum committit an pariformiter puniatur, sicut homicida, dicit qd sic per tex. in. d. §. si mandato, & ibi no. in. d. c. multi res de sen. ex com. & l. non eo minus. C. de accu. & ibi plene per Cyn. **10** **¶** Dubium tamen insurgit ex hoc an mandans teneatur, vt principalis, vel vt prestans opem, & auxilium, & conclusiue dicitur. Cy. d. l. non eo minus. Et Bartol. in. d. §. si mandato, quod tenetur tanq; principalis. **¶** Sed an is qui mandauit dicatur vere, vel si de delictum commississe, text. in. d. c. mulieres, videtur dicere quod vere, alij qd solum si de delictum committere per tex. in. l. ita autem. in. §. gestisse. ff. de adm. tuto. Cy. & Bartol. supra volunt supra distinguere, sed cum eadem pena teneatur qua delinquens non est multum curandum de tali distinctione nisi in iuris subtilitate de qua ibi vide, quia vt sepius dixi opusculum hoc pronotarijs, & procuratoribus **12** est compositum. **¶** Vltius queritur de eo qui a principio non mandauit committi delictum nec opem nec auxilium prestauit, sed alius eius nomine & con-

a **¶** Vltius queritur. adde Bart. l. i. si rixa. ff. de sec. bar. l. j. q seruo. Bar. in l. margarita in ver. exilium bal. in. l. j. C. de fer. fug. bal. in. l. raptores. C. de epif. & cler. de imo in. c. conuinentia de cle. percu.

b **¶** Post hoc adde sibi, diffuse in. c. sicut d. gnū. de homi.

FORMA INQUISITIONIS.

templatione homicidium fecerit, illud ratum habuit, an tenebitur sicut ille qui fecit. Item quid si illum qui a principio mandavit postea ante delictum commissum mandati penitus an teneatur secuto delicto, vide ex his omnibus que sunt de iuris apertibus que not. Cyn. in dicta. l. non eo de minori, & per gloss. & doct. in dicto capitulo mulieres, quibus adde que no. Bar. in l. sed si vnus. §. seruus meus. ff. de iniuriis.

SUMMARIUM.

- 1 In maleficijs in dubio presumitur potius dolus quam casus.
- 2 Homicidium quot modis committitur.
- 3 Consideranda in maleficijs.
- 4 Lata culpa an sufficiat in delinquente quo ad condemnationem.
- 5 Lata culpa quando dolo equiparetur. numero. 6, 7, 8, & 9.

APPENSATE ET

dolose. ¶ Nota verbum dolose, quia secus esset si casualiter, vt not. in c. primo extra de homicidio. §. si in. l. respiciendum. §. si. ff. de pe. in dubio tamen potius in maleficijs presumitur dolus quam casus. vt not. in l. prima. C. ad l. cor. de sicar. & l. prima in fin. ff. eod. & attenditur principaliter animus delinquentis magis quam actus. vt l. respiciendum in fin. ff. de pe. adeo quod si aliquis, alium insequitur cum gladio animo, & intentione ipsum occidendi, licet eum non percutiat nec occidat tamen de iure communi tenetur ac si occidisset, vt

in l. si is qui cum telo. C. ad l. corne, de sicar. & in l. prima. §. diuus. ff. eod. & in l. aut facta. §. euentus. ff. de pe. Sed de iure municipalium statutorum Italie potius attendatur actus quam animus, ideo de solo animo non tenetur quis de occiso, nisi re ipsa occasio sit secuta secundum Bartolom. In hoc corriguntur, & merito iura communia, vt per cum not. in l. prima in princip. & in l. si in rixa.

ff. ad l. corne, de sicar. ¶ Sciendum a tamen est, quod homicidium de iure communi videtur committi tribus modis, videlicet voluntate, necessitate, & casu. Quod autem committitur voluntate tribus fit modis, videlicet facto mandato & consilio, que omnia plene declarata vt not. per gloss. & doct. in dicto capitulo sicut dignum extra de homicidio. & in d. clementi. eodem titulo. & dicta. l. respiciendum. §. primo. ¶ Preterea sciendum, est quod in maleficijs multa sunt consideranda, videlicet causa, persona, locus, tempus, qualitas, quantitas, & euentus, que omnia ponuntur & declarantur per text. in l. aut facta de penis. & per gloss. in dicto capitulo sicut dignum. deinde sciendum est quod aliquando homicidium committitur extra rixam aliquando in rixa, inter que est differentia, vt not. per Bartolom. in dicta. l. si in rixa. ff. de sicar. aliquando committitur impetu, quod lex interpretatur propter ebrietatem, vt in d. l. respiciendum. §. si. versu. impetu. licet Barrol. ibi notauerit quod latius quandoque sumitur hoc verbum impetu, videlicet quando inter aliquos subito & concitato rumore committitur delictum vt in dicta. l. si in rixa. & facit quod habeatur institui. ff. ad l. aquil. in §. impetu, nec enim aliud est impetus quam quidam subitus motus vt in l. illud in fine. ff. ad l. aquilam.

¶ Post hec autem queritur an in omnibus delictis quo ad penam delinquentis imponendam requiratur dolus in ipso delinquente, vel sufficiat lata culpa, vel leuis &c. circa quod gloss. posita in l. in actionibus. ff. de in lit. iur. magna negligentia. ff. de verbo. significatio. & in l. lege cornelia. ff. ad l. cornel. de sicar. distinguuntur, aut pro delicto est imponenda pena corporalis, aut pecuniaria. Primo casu requiritur dolus nec sufficit lata culpa licet dolus indubio presumatur fuisse nisi per circumstantias probetur desuisse, vt dictum est, & not. in l. prima. C. ad l. corne, de sicar. ¶ Secundo autem casu sufficit lata culpa, & sic in hoc casu lata culpa equiparatur dolo quod non accidit in casu precedenti, ¶ Vnde

2 ¶ Scien-
dum tamen
adde specu-
la, in titu, de
homi. in §.
pone, & dis-
fufe per Fel-
lin. in ru-
bric, de ho-
mici,

gratia a huius latius videndum est quando, & quibus casibus lata culpa dolo equiparetur in qua questione sic distinguitur secundum Bar. ut plene per eum no. in l. quod nerua. ff. de post. & in l. j. §. j. ff. si quis testa. lib. esse ius. sue. aut loquimur in contractibus, vel quasi, aut in delictis, vel quasi. ¶ Primo casu lata culpa dolo equiparatur, ut in d. l. quod nerua, cum si. ibi no. ¶ Secundo casu subdistingue aut tractat de pena corporali imponenda pro ipso delicto, & tunc lata culpa non equiparatur dolo siue sit pena ista ordinaria, ut d. l. in l. cor. siue sit pena extraordinaria, ut l. ij. in princip. ff. de crimi. stellio. & hoc modo procedit glo. que est in d. l. in actionibus, aut tractatur de pena pecuniaria imponenda, & tunc subdistingue, aut enim lex specialiter & expresse pro ipso delicto requirit dolum inter venire, & tunc lata culpa non equiparatur dolo, ut in l. ij. §. hec actio. ff. vi bono. rāpto. & in l. prima. §. si quis, ideo. ff. ne vis fiat ei, & quod nota. in d. l. magna negligentia, aut lex non requirit expresse dolum, & tunc lata culpa equiparatur dolo, ut l. prima. §. j. ff. si mel. fal. mo. dixit. & l. j. §. non autem. ff. si quis testa. lib. esse ius. sue. Nec huic intel lectui in precedentis casu repugnant tex. in d. §. non autem. & l. j. in princ. eodem titulo, vbi dicitur quod lata culpa dolo equiparatur, nam ibi ideo est, quia iurifconsultus istam extensionem expresse fecit, & sic lex ibi expresse previdit sic in caso illo, alias autē secus esset ut dictum est supra. ¶ Ex quibus secundum Bar. vbi supra decido potest questio quotidiana. pone quod statuto cauetur quod pro tali delicto sit pena pedis vel mille flore, an requiratur dolo in ipso delinquente, vel sufficiat lata culpa, & secundum eum, est sic distinguendum, aut in statuto sit expressa, & specialis mentio de dolo, v. g. si dicitur in eo quisquis fecerit vel commiserit dolose tale quid puniatur in mille, vel in amputatione pedis, & tunc requiritur dolo nec sufficit lata culpa, quia a verbis statuti non est recedendum, ut in l. quod substitutum. ff. de testamen. mili. & l. j. §. is qui nauē. ff. de exer. cū si. aut nulla doli sit expressa mentio in statuto, sed simpliciter in eo disponitur quod tale quid commiserit puniatur, ut supra & tunc, aut per statutum puniatur pena corporalis, et tunc indubio requiritur dolo nec sufficit lata culpa p. l. i. l. cor. cū ibi no. ff. ad l. cor. de sic. aut imponitur pena pecuniaria, & tunc aut statutum loquitur per vocabula imperatoria criminis, quod sui natura requirit dolum, v. g. si statutum dicat quicquid commiserit falsum vel fecerit furtum vel homicidium puniatur tali modo, ¶ Non falsum furtum, & homicidium non committit nisi

dolose, ut l. j. ff. de fur. l. nec exempli. C. de fal. et. d. l. cor. cū ff. & hoc casu regitur dolo, nec sufficit lata culpa, aut statutum loquitur per verba imperatoria crimen quod sui natura non habet regitur dolo, & tunc considerandum est, an statutum puniat actum criminis, ut infertur principali ter in persona patientis, v. g. si statutum dicat quod aliquis percussit &c. & tunc regitur dolo, nec lata culpa sufficit quia in iuria non potest inferri in persona sine voluntate & affectu delinquentis, ut in l. ij. ff. de iniur. aut puniatur actum simpliciter, ut infertur in re aliqua, puta si dicitur statutum quod intraverit domum alterius &c. Tunc sufficit lata culpa, & sic hoc casu lata culpa dolo equiparatur, et hoc modo intelligitur, §. non autem. & l. j. §. j. ff. si mel. fal. mo. dixit. ¶ Ex hoc infertur decisio ad aliam questionem si statuto cauetur quod quis turbauerit aliquem in sua possessione vel alterius possessio nem turbauerit condeneatur in eum, aut regatur dolo, vel sufficit lata culpa, de qua vide supra in de turba. pos. et p. Bar. in d. §. non autem. ¶ Non quod ergo in casibus quibus non tenetur de delicto dolo non steruente sed sola lata vel leui culpa dicemus eum excusari in totum a crimine commisso per latam culpam vel leuem dicitur Cy. quod non, ut not. per eum in l. si quis non dicitur. C. de epis. & cle. idemque determinat Bartol. vbi supra, unde secundum eos erit puniendus pena extraordinaria iudicis arbitrio imponenda secundum qualitatem criminis ut phas in l. j. ver. sed si claua, & ibi not. ff. ad l. cor. de sic. i. qua pena extraordinaria considerabit iudex consuetudines

¶ Unde gra huius, addit bar. in l. j. §. de legi. Bald. in l. dario pa. C. g accusa. non pos. bar. in l. impuberibus in §. j. ff. de suspe. tu. pau. de ca. in l. j. ff. de legi. pa. de cast. consil. xix. & c. c. c.

ac Cū armis.
adde. l. i. l. i. §.
armis. ff. de vi
& vi ar. Ang.
i. l. armatos. ff.
ad legē iul. de
pub. gl. i. cle. nē
in agro. de sta.
mo. gl. i. c. cle.
23. q. 8.

hactenus in similibus ob-
seruaram, vt habetur in. l. si
quis reum in fin. de custo. &
exhi. re. & nota. p. gl. i. l. ho
dse. ff. de pe. in. l. respiciendū
in princi. eodem titu. & ple-
neper barto. in. l. in. l. corn.
ff. de sicca. & in. l. respicien-
dum. §. ff. de pe.

a CVM ARMIS ABT
ensibus. Appellatione armo-

rum continentur lapides & fustes, vt. l. armo-
rum. ff. de ver. sign. & l. 3. §. armis. ff. de vi &
vi ar. cum si. ibi no. C. Et per hoc q. he dicit
ensibus euaginatū patet manifeste de anio do-
lose delinquentis quia per talia signa & similia
discernitur propositum eius vt nota. per bar.
in. l. i. in si. ff. l. ad cor. de sicca. & per gl. in. c.
significasti. de homi. & ibi per Inno.

SVMMARIVM.

- 1 Ex pluribus percussioibus quid psumatur.
- 2 Percussio a pluribus pluribus vulneribus, sed vno mortali qualiter illi omnes teneantur.
- 3 Statuta pena pro non capto homicida, si sint plures homicide an multiplicetur pena
- 4 Prestans opē tribus personis qualiter eneaf.
- 5 Plures delinquentes qualiter puniatur.
- 6 Percussens vno scū plibus percussioibus qualiter puniatur. nu. 7. 8
- 9 Percussens pluries in eodē loco corporis qua liter puniatur.
- 10 Congreganti homines ad capiendum castrū, occidentes vnum qualiter teneantur.
- 11 PLVRIBVS percussioibus. C. + Ecce aliud signum v3 pluralitas percussioem per quod demonstratur eorum malivolium, & dolosum propositum, & si fuerint omnes percussiones mortales ambo tenentur de homicidio, immo fortius de iure communi etiam si nō fuerint mortales, tamen de occiso tenentur, quia effectus demonstrat eos habuisse animam occidendi, & hoc sufficit, vt in. d. l. si quis cum relo, quinquam forma struitorum nō sufficit propositum dolosum per se, nisi factum sit cōsummatum, vt supra dixi. C. + Quid autem dicemus de illa. q. antiqua & sepius cōingente in practica. Ecce q. pluribus coadunatis in vna magna rixa iterficiunt vnus qui percussus reperitur pluribus percussioibus quarum vna sola est mortalis alie vero non, & ignōratur a quo vulnus mortale sit illatum queritur an delinquentes omnes, vel nullus teneantur de occiso, vel omnes de solo vulnere, quam questio nem tetigit Dyn. in c. primo obscuris, extra de reg. iul. libro. 6. & Cynum in. l. quoniam multa, C. ad. l. iul. de vi pu. in vlt. q. & barto.

in. d. l. si in rixa. ff. de sicca. dicit Albertus. Pa-
pi. q. aut apparet ex cuius scū, vel percussio-
ne mortuus est, & tunc ille solus occiso tene-
tur ceteri autem de vulnerato per text. in. d.
l. si in rixa. aut hoc non apparet, & tunc nul-
lus de homicidio tenetur sed omnes de vulne-
re, & pecunialiter iudicis arbitrio de iure com-
muni venient puniendi, vt in. l. ita vulneratus
in fin. ad. l. aquil. nec ob. l. item mella. §. si plu-
res. ff. ad. l. aquilisa, quia secundum eum loqui-
tur quodam ciuilitate agitur ad emendationem
damni ferui occisi, hoc autem cum agitur cri-
minaliter ad penam corporalem, vt puta ho-
mucidij, vbi dnt probationes esse luce meridia-
na cluiores, vt. l. sciant. C. de proba. & quo
casu nemo condemnandus est ex presumpcio-
nibus, vt in. l. absente, in si. ff. de pe. pro. qua
opinio. est glo. in. d. §. si plures. Barto. vero, &
Dyn. & Cynum vbi supra & Innocen. in ca-
pitulo significasti. de homi. sic distinguunt, aut
omnes habebant propositum committendi ho-
mucidium, aut vnus tantum, vel nullus. P. mo
casu de iure communi secundum q. magis autē
ditur animus quam actus facti tenentur om-
nes de occiso, vt in. d. l. is qui cum relo. cum si.
& intelligam eos fuisse talis propositi, maxi-
me si clamabant ad mortem ad mortē, vt fece-
runt iudei contra Christum, q. sequitur Inno-
cen. in. d. capitul. significasti. de iure autem sta-
tutorum Italie q. attenditur factum, & non p-
positum, vt dixi est distinguendum, vt in-
fra proxime. Secundo casu quando vnus tan-
tum, vel nullus erat propositi homicidium cō-
mittendi, tunc contemplari debet scū cutus-
cunque per se, & si quidem apparuerit cuius
scū, vel percussioe isti mortuus ille solus de
occiso principaliter tenebitur, alij vero pote-
runt condemnari de ope. & auxilio prestito
ad homicidium com mittendum secundum eū
vt in. l. in actione. §. ope. cum simi. ff. de fur. ac
etiam de vulnerato, & coadiuuatione, vt. l. ter-
tia. ff. ad. l. iul. de vi & pri. Si vero nō apparet
cuius scū fuerit mortuus tunc aduertendū q.
hoc potest contingere dupliciter, vno modo,
qa nullū vulnus erat per se mortale, sed oia si
mul juncta faciūt vulnus esse mortale, hoc ca-
su puniuntur omnes de occiso quia verum est
dicere omnes occidisse, vt in. l. item mella. §. si
plures trabē. ff. ad. l. ac. & in. l. ita vulneratus,
in fin. ff. eodem titu. argu. in. l. si plures. ff. ar.
fu. ce. q. sequitur Inno. in. d. c. significasti. alio
modo contingit non apparere de persona que
intulit vulnus mortale si consta: vnum solum
vulnus esse mortale, et alia esse non mortalia,
& tunc propter ignorantiam persone que intu-
lit illud vulnus mortale psumitur omnes si-

mus vulnerasse secundum Barto. & per consequens tenentur omnes de occiso, & sic intel ligitur. d. l. item mella. §. si plures traben. & §. sed si plures. 2. responso. sicut in simili dicitur quando plures simul decesserunt, & Ignora tur de ordine, quia presumitur omnes indubio pariter decessisse, vt in l. inter virum. & l. sed de illo. ff. de re. dub. quam opin. in casu isto se quitur Dyn. & Cyn. vt supra sed vera opin. Albe. est equior quia in dubijs est inclinandū in benigniorem partem. vt l. benignius. ff. de legi. maxime in penis, & in l. §. de interpreta tione. ff. de pe. l. 3. pro priori opi. faciat text. in capitu. significasti. in ver. quod si discerni.

3. C. Sed pone statuto cauetur q̄ villa teneatur capere homicidas q̄ si non fecerit tunc soluat pro pena flo. mil. accidit q̄ plures ho mines occiderunt simul aliquem qui capi non potuerunt, vel capti non sunt, queritur an vil la teneatur soluere pro singulis eorum? flo. mil. & quidem Dyn. vt refert Bar. in. d. l. si in rixa. determinat q̄ non, sed sufficit vna pena pro omnibus, nam ipsi omnes pro vno reputa tur secundum Barto. quando ex facto eorum alius debet teneri, puta commune seu villa, vt in. l. si cum exhibuisset. §. fin. ff. de pub. & l. 1. & per io. ff. si fa. sur. se. di. & licet statutum loquatur in singulari, quia tamen sermo ille in definite profertur vniuersali sermone equipa ratur, sic q̄ resoluitur in plurali, vt si sensus si omnes homicidas non ceperit ar. in. l. si plures. ff. de le. 3. & l. si pluribus. de le. 2. per q̄ se quitur q̄ vno solo ex homi. idis capto & libi capite detruncato q̄ commune, seu villa libe rabatur si alios homicidas non ceperit, quia q̄ tum ad liberandum villā sufficit pro homici dio q̄ alter eorum penam impostam pariat licet in contrarium faciat verborum sensus dū dicitur si homicidas non ceperit q̄ requirere videtur omnium simul concursum. ar. in. l. si. de i. us. vo. vt causat vel satis, & in l. seruus. §. si plurium. ff. si quis cau. cum ibi not. C. Ex his etiam deciditur alia questio vnus prestetit opem, & auxilium tribus personis ad commi tendum aliquod maleficium, seu homicidium, nunquid puniatur pro singulis eorum, ac si se paratum vniciq̄ opem prestitisset, & auxi lium, & b̄ secundum Dyn. debet solum puni ri vna pena pro omnibus pro rationem predi ctam, & eodem modo puniendus esset vnica pena tantum pro omnibus ille qui mandasset vulnerari, vel occidi vnum vel plures perso nas, nam iste persone plures pro vna sola re putantur per rationes predictas secundū bar. in. d. l. si in rixa. C. Quid autem in casu econ uersō si plures persone delinquerunt in vnam

personam tantum an ipsi omnes debeant vna pena communiter, vel diuersis penis singula riter puniri, dic vt supra dixi, que disputatio de qua supra procedit quando erant plures de liquentes non officiales tunc omnes reputan tur pro vno, quando delinquant in his que p̄ tinent ad officium eorum, & sic omnes simul vna pena puniantur, vt habetur in. l. si multa ff. de publi. & l. in tres. ff. de adm. tu. C. Rur sum queritur pone q̄ vnus aliu percussit vntico istu pluribus percussionebus pura cum bi dente, vel tridente an percussor sit puniendus pro singulis percussionebus, Barr. distinguit i. l. senatus. ff. de ac. & plenius i. l. si gemia arbor ff. ar. sur. ces. & i. l. non q̄ plura. ff. de pri. deli. aliquando lex vel statutum punit actum cri minosum prout ab agente inferitur simpliciter, & indeterminate verbi gratia si disponat statu tum hoc modo si quis sagitauerit per ciuita tem, vel si quis extraxerit gladium in platea puniatur tali pena, & tunc si vnico istu sagita uerit plures sagitas, vel extraxerit plures gla dios puniendus est pro vnico delicto, & vni ca pena tantum, arg. l. trita onera. ff. de ex. tu. aliquando. l. punit actum criminofum determi nate respectu persone patientis, verbi gratia di citi statutum si quis percusserit aliquam perso nam puniatur in tantum, & hoc casu conside ra q̄ aut ex eodem actu criminofum resultant duo tituli crīs se inuicē hñes tanquam genus & species, sicut est homicidium, & parricidū, nam parricidium est species homicidij, & tunc puniatur parricidium committens vna tantum pena, & vna lege, vt in dicta l. senatus. ff. de accu. & eodem modo si vnum crimen sit pars alterius vere & presumptiue vt sunt arma ad percussione, vel insultum, & imaginatio ad percussione. Idē si vnum crimen in alio confundatur verbi gratia quando ex percussio ne, vel pluribus statim sequitur homicidium, nam pro solo homicidio puniatur delinques, & in alijs precedentibus casibus etiā pro vno solo delicto puniatur, vt determina. glos. l. qui de crimine. C. de accu. & ibi per Cyn. in qua ta. q. & per Barto. in. l. nunquam plura. ff. de priua. deli. pro quo facit. l. illud. in fin. ff. ad. l. aquit. & nota. per Barto. in. l. libellorum. & in dicta. l. senatus. ff. de accusa. aut ex eodem fa cto resultant duo crimina quorum vnum non est pars alterius, nec alterum confunditur in alio, sed se habēt, vt species separate, pura ver ba iniuriosa cum percussione, & tunc pro om nibus puniatur, vt in. l. si adulterium cum ince. ff. de adul. nam regulariter actus crimin osi sunt considerandi respectu patientis, vt. l. i. in fin. ff. de iniur. & l. multa. C. ad. l. solia. de vi

pu. quia ex illis plures resultant effectus, vt i.
 7 d. l. nunq̄ plura. † Ideoq̄ i. proposita questio
 ne cum quis alium percussit cum tridente plu
 ribus percussionibus, nec ex eis statim sequu
 tum est homicidium puniatur pro pluribus per
 cussionibus ar. in. l. i. in. si. & in. l. si plurib.
 in prin. ff. de ver. ob. & idem erit secundū cū
 si vnico actu, & instrumento facte sunt plures
 eidem percussiones in diuersis membris, v. g.
 si cum ense quis vnico ictu sit percussus in ca
 pite, & in manu, vel debilitati sunt & vulnera
 ti plures articuli eiusdem membri, puta duo vel
 tres digiti eiusdem manus, nam pro pluribus p
 cussionibus percussus puniatur, ar. in. l. de pu
 pillo. §. si quis nunciat. ff. de no. oper. nū. & l.
 si feruus feruum. §. rupisse. ff. ad. l. acqui. imo q̄
 amplius est secundum eum & si percussio fa
 cta sit in vno loco, & caro putrefacta sit aper
 ta in alio loco puniatur delinquens pluribus p
 cussionibus, ar. l. si feruus feruum. §. si nulli. ff.
 ad. l. acqui. † Ex quibus decidit illa q̄stio
 si quis vnico actu dixerit aliquid plures iniu
 rias, vel dederit plures alapas, an pro omnib.
 sit puniendus, vbi dicitur q̄ sic, licet teneatur
 simul omnes proponere in eodem libello, &
 non in diuersis, vt habetur in. l. pretor edixit
 §. si plures alias, si vero plures, ff. de iniur. fa
 cit. l. nunquam plur. ff. de priua. deli. & noi. p
 bar. in. d. d. si plures, & per Cy. in. l. si non con
 iurij. C. de iniu. & per Bar. in. l. apud labonem
 in §. conuictum, ff. de iniur. † Sed quid erit si i
 eodem loco corporis quis fuerit pluries ab ea
 dem persona percussus an percussor puniatur
 pro pluribus vulneribus, an pro vno tantum
 breuiter distinguit secundum eum aut statutum
 imponit penam pro vulnere, aut pro percussio
 ne. Primo casu cum sit vnicum vulnus licet
 ampliatum ex multiplicatione ictuū puniatur
 solum pro vno vulnere. Secundo autem casu
 puniatur pro pluribus cum sint plures actus p
 cutiendi, vt in. d. l. nunq̄ p̄sa. Quid autem di
 ces quando vnus committit delictū in plibus,
 vel p̄ses in pluribus qualiter fiet puniatio, dic
 vt no. per bar. in. l. 2. §. si ad plures, ff. de se.
 vto. quando autem plura delicta committun
 tur circa rem aliquam no. per eundem bar. in
 l. inficiando §. itans. ff. de fur. quandoq̄ com
 mittuntur p̄sa delicta non facta sed verbo, &
 de his vide q̄ per eum nos. in. l. item apud la
 beonem. §. cum vitium, ff. de infu. † Vltimo
 ex predictis colligi potest decisio etiam ad a
 liam questionem que hīs temporibus sepius de
 facto occurrit. Nēce q̄ aliquis cōgregauit gē
 tes ad capiendum aliquod castrum, villam, v̄
 ciuitatem, vel aliam possessionem, & in tali in
 sultu vel rixa aliquis de ciuitate vel terra oc

cusis est. Queritur nunquid omnes teneantur
 de occiso, vel ille solus qui occidit si de eo con
 stet, & videatur q̄ ille solus tam secundum opi.
 Alb. quā Dy. & aliorum, vt supra dictum est.
 In contra. q̄ omnes teneantur vel saltem ille
 qui gentes coadunauit si p̄cum ipso percussor
 faciant que habent in tex. & per Cy. in. l. qm̄
 multa. C. ad leg. iul. de vi pu. vel priua. & sic i
 dubio, si iustitia vires h̄ret multorum capita
 essent truncanda. Nec ob. disputatio & opin.
 Albe. & sequa. quia loquitur quando homici
 dium est commissum sine proposita, coaduna
 tione inuadendi locum alterius, vel possessio
 nem, sed simpliciter propositio offendendi perso
 nam, vnde sequitur q̄ grauius est delictum lo
 cum alienum inuadere quā personā, q̄ no.

VNA PERCVSSIONE in capite.
 Aduerte q̄ in accusatione & inquisitione de
 bet exprimi locus vulnerum, & qualitas eius
 & alia de quibus no. in. d. l. liberorum. de acc.
 & ibi per bar.

SVMMARIVM.

- 1 An quis in dubio presumatur mortuus ex vul
 neribus. nu. 2.
 EX QVIBVS percussionibus idem Al
 bertus mortuus est. † Queritur an in dubio
 presumatur mortuus ex vulneribus, vbi sic di
 stingue, aut percussus mortuus est infra paucos
 dies post vulnus illatum, aut post longum tem
 pus. Primo casu presumitur esse mortuus ex
 eo vulnere. Secundo non vt no. in glo. in. c. 2.
 extra de cte. percu. in quo tamen standum est
 iudicio medicorum vnus, vel pluriū si haberi
 possunt, vt in. l. semel. C. de re mil. li. 12. & ibi
 per bar. & in. c. signi. de homi. & no. per bar.
 in. d. l. rixa. ff. de sic. † Sed q̄ dicitur breue,
 vel longum tempus. dicit communiter medici si
 moriatur infra. xl. dies a tempore vulneris il
 latū tunc dicitur, & presumit mortuus ex vul
 neribus alias autem presumitur mortuus ex
 solo malo regimi. Et quia circa protestationes
 medicorum solent committi fraudes cum mul
 ti corrupti pecunia, vel gratia protestentur cō
 tra veritatem pro tanto in aliquibus locis pro
 uisum & declaratum est q̄ si vulneratus decess
 serit infra tot dies p̄sumat ex vulneribus mor
 tuus, alias secus.
- 2
- 3

SVMMARIVM.

- 1 Furtum quid.
 - 2 Quomodo noscatur furtum.
 - 3 Fur qualiter hodie puniatur.
- FVRTO ET PER FVRTVM

Subtraxerunt. Et Des scire q̄ moderno tempo
re, & a tēpore mortis magni ducis Medio, cir
ca fuerunt, & sunt plures fures quam vnq̄ sue
riat, quia de mille nouen centum videntur de fur
tis, rapinis, lurocinijs, & robarijs, q̄ qui
dem furtum est contra ius diuinum, & huma
num, vt no. i. l. i. in ff. de fur. + Est aut̄ furtū
cōtractatio rei aliene fraudulosa inuito domi
no animo lucrandi, vt in. d. §. si. & committit̄
hoc furtum in rebus mobilibus non autem in
immobilibus, vt. l. verum. ff. de fur. + Sciendū
preterea est q̄ furtum aliquando incipit a deli
cto simpliciter, vt puta cum quis clā ingres
sus domum alterius pecuniam subtraxerit, vel
quid simile, aliquando incipit a contractu, &
inde vertitur in delictum, vt puta si deposita
rius, vel commodatarius vtuntur re ad alium
vsum, vt. l. qui re sibi cōmodata, & l. fulto. in
prin. & in. l. si pignore. in prin. & l. qui iumen
ta. cum si. ff. de fur. facit q̄ habetur in. §. itaq̄.
& in. §. placuit. in situ. de obli. ex quali male.
+ Pena autem furti de iure communi est hodie
extraordinaria arbitrio iudicis, tam pecunialiter
q̄ corporaliter imponenda, ita tamen q̄ de fur
to nemo morti, nec abscissioni membri trada
tur, vt in aut̄, sed nouo iure. C. de ser. fug. vt
ibi no. nisi sit fur famosus qui debet furca su
spendi. l. capitalium. §. famosos. ff. de pe. vel ni
si surādo pacem ruperit quo casu pro furto, v.
solidorum potest furca suspendi. vt in lib. seu.
ti. de pa. iura. fir. c. i. §. si quis. v. solidos, et no.
per do. in. d. auc. sed nouo iure. verū tamen ex
forma statutorum totius Italie, & omnium p
uinciarum aliter est super furtis, & alijs cri
minibus prouisum quibus status est deseruē
dum, vt in. l. omnes populi. ff. de iu. & iu. quo
uis tamen modo quis condemnē de furto, siue
pecunialiter, siue corporaliter, siue leui culpa,
siue graui, vel magna est infamis, vt. l. non po
terit. ff. de fur. & hoc de iure cōi quando pro
cessum est contra furem per accusationem, &
condēnationē. & secundū formā iuris cōis vbi
autem eēt condēnatus secundū formā statuto
rum, vel per vnam inquisitionem contra eū for
mate, vt fieri videmus quotidiē, tunc contra
rie sunt op̄i. gl. & doc. vt refert bar. in. d. l. fa
mam. ff. de pub. tu. nam dñi quidam nec aliquis
condēnatus publ. iud. per inquisitionē infam
is efficitur, vt no. per gl. in. l. 3. §. preterea. ff.
de susce. tu. & in. l. ff. C. eo. tit. & ibi per Cyn.
nec etiam damnatus ex forma stat. & sic per
condētionem ex. l. quia nulla conditio habet
infamare, vt. l. cessat. ff. de ac. & ob. cum si. bar
tol. autem in. d. l. infamē Old. & And. d. pite
nent contra quia cum inquisitio ex forma sta
torum sit remediū ordinariū, vt supra di

cū est, & succedat in locum accusationis sa
pientius naturam ar. in. l. si eum. §. qui inturia
rum. ff. si quis cau. cū si. est enim verū dicere q̄
damnatus est per inquisitionem fore damnatū
pub. iud. ergo habet locū. l. dispositio de qua l.
l. i. ff. de his qui no. infam. & eadē ratione dicit
Bar. in damnato ex forma statuti qui infamis
efficitur, quia non ordo, vel modus processus,
sed rei effectus debet attendi, vt in. l. ordo. ff. de
pub. iud. de hac materia infamie plenius, vide
per bar. in ea. l. infamem.

FLORENOS centum. Et Vides hic q̄
plures res furate fuerunt, vnde queritur an tot
sint furta quot sunt res, & in hoc sic distingue,
aut plures res furantur vno, & eodem tempo
re, & tunc dicitur vnum furtum tantum pro
cisibus rebus, & non plura furta, vt habet in. l.
eum qui §. idem dicit. & ibi not. per bar. ff. de
fur. aut plures res fuerunt diuersis temporibus
furate, & tunc quot erunt res tot erunt furta,
vt in. d. l. eum. §. p. mponis tractat q̄ not. pro
pter statuta que disponunt q̄ pro quolibet fu
to condemnatur fur in tanta pecunia.

S V M M A R I V M.

- 1 Contractatio est de substantia furti.
- 2 An committantur tot furta quot sunt contra
ctationes, nu. 3.
- 4 Bona damnū dantium an committatur fur
tum si alio ducantur.

CONTRACTANDO & amouēdo

- 1 de loco ad locū. Et + No. q̄ hec cōtractatio est
de s̄ba furti qua cessante furtū non committi
tur, quia sola cogitatione verboq̄ vel alio sim
plici actu non committitur furtum, nisi secuta
amotione & portatione rei de loco ad locum,
vt in. l. i. §. sola cogitatione. & l. si quis vxori.
§. neque verborum. ff. de fur. + Sed nun
quid quot interueniunt contractationes tot cō
mittantur furta, verbū gratia fur rem furtiuam
contractauit Placentie, deinde Cremonae, dein
de Ferrarie, & postea fugit, an punietur pro
omnibus contractationibus eiusdem rei vide
tur q̄ non per text. in. l. eum qui furti. in prin
ci. ff. de fur. & per hoc patet q̄ si fur commi
sit furtum in ciuitate Papie, & postea rem fur
tiuam contractauit Mediolan. & ibi reperiat̄
cum re furata quod potestas Mediolani non
possit eum punire, vt in dicta. l. eum qui.
+ In contrarium, tamen determinat Bart.
in. l. si dominium. ff. de fur. & hoc tali rōne, ex
mutatioe noui domini rei subtrahē nascit̄ noua
actio furti ex sequēti cōtractatioe ipsi noue

2. Deinde q̄-
ro, adde doc. i
c. si bos, de in-
iur. & damno
dato.

domino, vt. d. l. si dominū.
& l. inter omnes. §. fin. ff. de
furt. ergo pari rōne ex mu-
tatione noui territorij, & no-
ua contrāctatione debet nā
sci noua actio furti ad vindi-

ctam publicam, sicq; ibi secundum eum pote-
rit puniri, que opi. licet sit equa vt cōpescan-
tur delinq̄uentium maleficia, tamen non est
communis, nec per modernos de iuris subtilita-
te approbata, de qua questione tangitur per
Gand. in ii. que sit pena furi imponenda ver.

4 sed iterum pone. ¶ Deinde quero a secun-
dam Gand. in ii. preal. Ecce dum boues mei
darent damnum in pratis Gay, ipse Gayus di-
ctos boues meos sua auctoritate cepit, & ad
dōmum suam eos duxit contra meam voluntā
rem detinendo, queritur an possim ipsum accū-
sare de furto, dēt. q̄ non secundum Mar. de
sa. quia furtum sine animo dolo furādi & lu-
crandi non fit, vt. d. l. i. ff. de fur. & in. d. l. ff.
quis vxori. §. cum creditores. ff. ad leg. aquil.
l. si quis. §. fin. & consuetudo admittit talem de-
tentationem vsq; ad emendam damni, sicq; peccare
non dēq; fit de consuetudine approba-
ta ar. l. quid sit fugitiuus. §. apud labeonem. ff.
de edll. edj. & in. l. scire oportet. §. lucius de ad-
mi. tit. & l. i. in. ff. de ven. inspl.

S V M M A R I V M.

1 Semper presumitur rem contractatam esse cō-
tra domini voluntatem.

2 Fur an liberetur a manibus iudicis, si dñs di-
cat sibi furtum factum esse, hoc est consensum
prestitisse.

3 Si fur dicat se credidisse dominum consentire,
& dominus contradicat an liberetur.

PRETER ET CONTRA voluntatē

1 dicti Iac. ¶ Aduerte q̄ in dubio semper pre-
sumitur q̄ dominus fuerit inuitus, & cōtra vo-
luntatem eius fuerit res subtracta in. l. qui vas
§. venare. ff. de fur. & no. per gloss. in. l. inter

2 omnes. §. recte. ff. d. fur. ¶ Quid ergo si sōra-
to processu inquisitionis per iudicē contra fu-
rem veniat dominus rei furate coram iudice,
& dicat, & protestetur q̄ ipse accepit rē ipsā
de eius consensu & voluntate, an liberabitur
fur, & circūdueretur processus, v. idē q̄ sic
quā scienti & volenti non fit iniuria nec do-
lus, vt. l. cum donatoris. C. de tran. & C. pro-
batur per tex. in. d. §. recte, quam sententiā
disputando tenuit Iacob. but. & hoc quā inq̄-
sitis, & officium iudicis succedit in locum ac-
cusationis partis, vt in. l. si ob causam. C. de e-
uic. vnde cessante accusatione, & partis volū-
tate debet cessare iudicis officium in tali inq̄-
sitione, Sed Bar. in. §. recte, non approbat hāc

opi. quia sequeretur absurdum q̄ esset in pote-
state domini liberare, vel non ipsum fure, vn-
de secundum enim considerandum est q̄ ex fur-
to, & quocunq; alio delicto nascitur due obli-
gationes, & duo iura, vnum persone damnū,
vel iniuriam, seu furtum passe, aliud reipubli-
ce cuius interest ne delicta remaneant impuni-
ta, vt. l. licitatio. §. q̄ illicite. ff. de pub. & l. ita
vulneratus. in fin. ff. ad. l. aquil. & l. i. §. meri-
to. in fin. ff. depo. Vnde licet vni partis remit-
tatur per hanc protestationē non tamen remit-
tatur vsus reipublice sicut confessio vel protesta-
tio filij, vel serui non nocet patri, vel domino
nisi appareant aliqua legitima indicia per que
conualidetur ipsa confessio, vt in. l. quero. i. ff.
de edl. edj. & l. cum probatio. ff. de proba-
tio. in proposito talis protestatio domini non
nocebit iuri publico nisi appareant aliqua in-
dicia propter que dici possit q̄ consensum, &
voluntatem prebuerit, verbis gratia quā est e-
ius sanguineus vel proximus & amicus v̄
consuetus talia concedere, & si quibus appa-
rentibus iudex non procederet v̄terius q̄ est
notandum, & habui semel de facto, pro hac de
terminatione facta quod habetur in. c. 1. & 2.

3 extra de collu. dēt. ¶ Sed pone econuerso
q̄ dominus dicat se non adhibuisse consensum,
fur autem dicat q̄ credebatur ipsum dominum p-
missurum, & sic non cōmississe dolose furtum,
an excusatus erit ipse fur, & sue assertioni in
hoc credatur, glo. in. d. §. recte, videtur tenere
q̄ sic pro qua facit q̄ nota, per glo. in. §. alie. i.
ff. de act. Alibi vero melius distinguit glo. i. §.
placuit. isti. de ob. que ex deli. aut fur habuit rē
ipsam ab initio domini voluntate, & sic furtū rē
cepit a contractu verbis gratia quā rē sibi cō-
modauerat, vt iret Mediolanum, & iuit Ro-
mam, & tunc est credendum assertioni furis di-
centis se credidisse dominum permissurum,
aut furtum incepit a sola contrāctatione & ex-
portatione, & tunc non erit eius assertioni cre-
dendum, quā contra eum est p̄sumptio iuris cū
nemo videatur sua bona velle iactare seu per-
dere, vt. l. cum de indebito. in fin. ff. de proba-
tio. nisi ex aliquibus indicis contrariū appareat
q̄ sequitur bar. in. d. §. recte.

IN DOMO DICTI IACO. POSI. PAPI.

¶ No. q̄ furtum erat commissum in domo in
qua erant res furate, ¶ Quid ergo si rēpte fue-
runt ipse res extra domum puta in via, vt alie-
quando accidit q̄ sacculus pecunie, vel annu-
lus aut corrigium auratum cadit in terra, et a-
lius inde transiens illum accipit, & i suos vsus
conuertit an furtum cōmittat, distin. que, vt ha-
betur in tex. no. in. l. falsus creditor. in. §. qui
alienum, ff. de furt. ¶ Deinde aduerte hic quo-
modo

modo iudex vel potestas Mediolani procedit pro furto facto in Papiæ. Quod ad facere possit dixi supra. ¶ Unde autem aduerte quod si rem furatam non detulit Mediolanum, licet sola persona eius reperjatur non poterit etiam secundum Bartol. opinio, de qua supra in Mediolano puniri, quia in eo loco nulla interuenit noua cõtrafactio, & sic cessare habet ratio ipsius Bartol. quam multum nota.

ANNO PRESENTI MENSE
 Marj. ¶ Hoc tempus ideo ponitur, quia in criminalibus causis tempus delicti commissi scilicet annus, & mensis, non autem dies apponi debet in causa & inquisitione, vt in l. libellorum ff. de ac. & ibi plene per Bartol. nisi forte per diei omissionem reo auferretur defensio, quia tunc cogeretur accusator exprimere diem delicti commissi, vt determinat Bartol. in l. is qui reus. ff. de pub. iud. & in l. secunda. §. final. ff. de eo quod certo loco. Item tenetur etiam die exprimere secundum Bartoli. opinio. supra quando delictum non vniformiter esset punibile in qualibet die, sed solum in aliqua die, puta nundinationum, vel in festo Sancte Matie, & eodem modo debet exprimi hora qua delictum est commissum quando nõ est vniformiter punibile qualibet hora, argum. l. eum actum. ff. de negot. gest. & in l. actor. C. de probation. & in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de noui operis nunciatio. ad quod fa. capi. final. extra de rescrip. in clem. & in l. prima. §. fina. ff. de incend. rui. nauis. &c.

IN DOMO DICTI IACOB.
 ¶ Ecce alius substantiale quod est exprimentum in accusatione, & inquisitione, v3 locus in quo delictum est commissum, vt dicta l. libellorum. ¶ Sed queritur an locus loci debeat exprimi, puta in camera domus predictæ, distinguit Bart. vbi supra aut delictum est equaliter punibile in vitroque loco, Et tunc sufficit generalem locum exprimere v3 domum simpliciter, vbi autem non esset equaliter vbi que punibile tunc debet exprimi locus loci pari ratione sicut dictum est supra de hora & die.

CVI COHERET ET C.
 ¶ Hic nota, quod locus delicti commissi certificandus est saltem per duo confusa, vt l. forma. ff. de censu. nisi forte locus ipse esset notorius secundum Bartol. vbi supra, vt verbi gratia palatium ciuitatis, vel platea communis, & ecclesia maior, quia notoria alia demonstratio non indigent, v. l. prima circa fin. ff. de do. prele. & in l. certum. ff. si cer. pet.

CONTRA FOR-
 mam iuris & statutorum. ¶ Hic dubitari potest, an utraque pena tam iuris communis quam statutorum puniri possint delinquentes. Et breuiter Bart. in dicta l. secunda. §. si publico. ff. de adulter. tenet quod non, sed in arbitrio iudicis restabit imponere quam penam voluerit, vel l. communis vel municipalis sicut accusator potest eligere quam viam voluerit intendere, vel iuris communis vel municipalis, vt per eum nota, per l. sancto legum. ff. de pen. & vide quod infra dicam in gloss. super ver. debita forma iuris.

SUPER Q. VI-
 bus omnibus. ¶ Hec est conclusio inquisitionis, quæ tamen in causis criminalibus non est necessaria secundum Doctorem. vt nota Bartol. in dicta. §. si publico. & in dicta l. libellorum & per Cyn. in l. nec ex emptum. C. ad l. corn. de tal. & in l. in causis. C. de act. & est ratio quia res ipsa supplet conclusionem, vt l. prima in princip. versic. si autem pronunciat ff. ad iurp. licet aliud sit in ciuilibus, vt dixi in primo libel. & nota, per Doctorem, in l. prima in principio. ff. de eden.

AC AB BIS DE-
 pendentibus. ¶ Que dicantur dependentia, incidentia, emergentia, & connecta nota. Speculari plene in situ. de incid. questionis. & per Doctorem. & gloss. in l. quod iussit. ff. de re iudica. & in l. quotiens. C. de iud. & in l. prima. C. de or. iudi. & extra de or. cog. c. j. & ij. B. nota, quod bona est cautela a inserere hæc clau-

281
 ¶ Et hæc cautela tenet Angel. de Aret. in practica sua in versiculis emergentibus &c. propter duo. Primo quia si tantum inquireretur de vulneribus nõ posset sequi condemnatio de morte sed bene adiecta dicta clausula posset sequi condemnatio de morte, quia hoc est emergens & conueniens ex vulneribus. Secundo operatur quia si omittitur aliqua qualitas, puta loci, vel temporis que virtute processus non possunt intelligi attenda materia secundum Bartol. in l. fenatus. ff. de accusa. & in l. in delictis. §. si detrahat. ff. de noxa. secundum Flo. quia si apponitur dicta clausula, et qualificatur talis qualitas, & probatur sequi potest condemnatio virtute talis clausule argu. not. in l. prima. C. de ordi. iud. & maxime per Bald. & Salyc. quoniam in criminalibus proceditur ad similitudinem ciuilibus l. absentem. ff. de pen. vide

Ange. de Are. vbi supra &c. adde tu, & intellige predicta uera dummodo illa qualitas non importet diuersitatem facti ut puta si sit inquisitio de delicto commissio de die & tale delictum probetur de nocte quia uirtute talis clausule, ita etiam i qua sitate loci, ita Bal. in l. secunda. C. de probatio, quem refert & sequit Ale. in. in consilio cxxj. columna quarta uersicu. quod uultum in primo uolumi. allegat etiam Bal. in l. edicta. columna. xiiij. uersicu. sed quod si statutum direct. C. de eden. & uide domin. Socin. in consilio cxxxviii. in fin. uersicu. & maxime vbi dicitur quod dicta clausula importat tantum quantum clausula omni merito modo etc.

fulam in inquisitione propter multa que possunt incidere occurrere super quibus opponi possent et omnia in inquisitione.

SUMMARIUM.

- 1 Iudex an possit punire per na lu. communis et municipalis.
- 2 Quot sint genera penarum.
- 3 Quilibet iudex an possit quamcumque penam imponere.
- 4 Parte non comparente an statim absque alia citatione possit iudex mutare.

DEBITA FORMA IURIS. Hic sermo iuris est generalis, & aptus referri, tam ad ius municipale quam ad ius commune, ut in l. penultima. & l. omnes populi. ff. de iustit. & iu. & in §. constat. in l. de iu. na. ge. & c. et Nū quid ergo poterit iudex istos delinquentes punire pena iuris communis ac municipalis dixi aliquid supra sed nunc dicam latius, dixerunt quidam quod non, quia senatus censuræ ne quis pluribus legibus reus fiat, ut in l. senatus. ff. de accus. Alij dñi quod utraque pena ligantur isti delinquentes, sed est in arbitrio iudicis imponere quam uelit tamen vna imposita cessat alia, ut in dicta. l. senatus. & hanc opinionem sequitur Bartol. in dicto. §. si publico, ut supra dixi. Alij dñi quod utraque potest imponi nisi per. l. municipale fuerit. l. communis contra quod tamen in dubio presumitur secundum eos argumen. ad hanc opinio. in l. quotiens. ff. de actio. & obligatio. & ibi nota. alij latius & plenius sic distinguunt, ut not. per Bar.

in l. sanctio legum. ff. de pe. et per Cyn. in l. qui sepul. vi. C. de sepul. vi. Aut vna pena est generalis & alia specialis, aut utraque est specialis. Primo casu est distinguendum, aut pena generalis est incerta, & arbitraria, & tunc sola specialis pena erit imponenda, quia talis dispositio penalit incerta non extenditur ad specificata, siue sit dispositio specialis in ea lege, vel diuersis legibus, ut in dicta. l. sanctio legum secundum lect. u. gloss. aut utraque pena est certa, & tunc aut utraque pena imponitur in l. vel statuto. & tunc sola specialis imponitur, quia dispositio generalis ad specificata non trahitur ut in dicta. l. sanctio legum. secundum lecturam. Dyn. aut utraque pena imponitur in diuersis legibus vel statutis, & tunc aut vna in ponitur a lege, alia imponitur ab homine ministerio legis, ut quia eius arbitrio lex penam concedit imponi, vel dicit iudex eum puniat in tanto, & tunc vna non tollitur per aliam, sed ambe pene erunt imponende argumen. l. non dubium. C. de leg. iuncta. l. iubemus. C. de sac. san. eccl. aut utraque pena est imponenda per hominem, & tunc inspecta origine utraque est in obligatione, & impositione, sed inspecta executione sufficit alteram imponi, ut in l. preter edixit. §. primo. ff. de iniur. & in l. senatus. ff. de accus. Aut utraque pena imponitur per simpliciter sine ministerio hominis, & tunc specialis pena tantum erat imponenda per dictam regulam generi per speciem de qua traditur per Dyn. in cap. generi per speciem de regulis iuris. libro sexto. Sed huic repugnat text. in l. prima. §. unde queritur. ff. de pub. dic. vi. ibi. Secundo autem casu principali quando utraque pena est specialis tunc est in iudicis arbitrio imponere quam uoluerit nisi lege autum esset quod utraque imponeretur, vel apparet ex aliquibus presumptionibus, & coniecturis quod statuentes uoluerint corrigere ius commune, vel ab eo discedere, quod in dubio presumitur quibus casibus cessaret pena iuris communis, & locus esset tantum pene iuris municipalis per ea que habentur in dicta. l. quotiens. & nota per Bar. vbi supra, & in l. prima. ff. vi. bono. raptor. & per Cyn. in dicta. l. qui sepulchra. et postremo circa huiusmodi penas est sciendum quod duo principaliter sunt genera penarum, quedam sunt pene ordinarie, quedam extraordinarie. Ordinarie quidem pene appellantur ille que habent a iure certam et limitatam taxationem illius pene quam subsistere debet delinquentis pro suo delicto, ut uerbi gratia si lege vel statuto caueatur quod quicumque fecerit vim publicam sit pena deportationis, vel qui percusserit aliquem sit pena abscissionis manus, vel alia

pecuniaria, puta librarum mille, ut patet in in-
 finitis exemplis diuersarum penarum tam cor-
 poralium quam pecuniarum, ut ff. de C. de pe.
 & ff. de C. ad l. iul. maieſta. & ad l. iul. de
 ſcca. & ad l. iul. de vi publi. &c. & in ſtatu-
 tis omnium ciuitatum & terrarum quarum qui-
 dem penarum natura, & conditio eſt, ut in
 eis augendis & diminuendis nullum arbitri-
 um iudex habeat, ut traditur in l. j. poſt prin.
 ver. nam & papinianus. ff. ad tur. niſi forte ex
 magna cauſa ſecundum ea que nor. per gloſ.
 & docto. in l. quid ergo pena grauior. ff. de
 hiſ qui nor. in fa. Et ſi fortaiſſe iudex pronun-
 ciauerit ſuper delictotantum, nec de pena alii
 quid expreſſerit, tamen ſententia tenebit licet
 incerta quantum ad penam fuerit cum iex
 ſit certa de pena, & iudicis defectus ſuppletur
 per legem, ut habetur in dicta l. prima ver.
 ſinautem, & ibi per Bartol. ff. ad tur. pena ve-
 ro extraordinaria appellatur illa que imponitur
 arbitrio iudicantis ſuper qua imponen-
 da nulla reperitur taxatio vel limitatio ſa-
 cta, ut probatur in l. tertia §. penul. ff. de cri-
 ſtel. que pena extraordinaria appellatur proprie
 & ſtrictè mulcta, ut habetur in l. aliud eſt
 fraus. §. inter mulctam. & in l. ſi qua pena. ff.
 de verbo. ſignifica. verumtamen Bartol. in
 dicta l. ſi qua pena ad plenitorem cognitionem
 huiusmodi penarum tradit talem doctrinam
 per quam ſecundum eum cognoscitur que di-
 catur pena, & que mulcta. dicit enim quod ubi-
 cunque lege communi, vel ſtatuato pena impo-
 nitur pro delicto nominato, ut ſi furto homi-
 cidium, & ſimilia tunc illa proprie eſt pe-
 na, ſiue ſit ordinata, ſiue extraordinaria, ut
 in dicto §. inter mulctam, ubi etiam imponitur
 pro crimine innominato, ut pro contuma-
 cia, vel pro aliquo clamore, & ſimi. tunc eſt
 proprie mulcta. In harum autem penarum ex-
 traordinaria, ſeu mulctarum impoſitione debet
 iudex obſeruare conſuetudinem hætenus in
 ſimi. obſeruata, ut ſupra dixi, & habetur in
 l. ſi quis reum. in fin. ff. de cuſt. & ex hi. re. &
 no. p. gl. l. hodie et in l. reſpicit dñ. in prin. ff.
 de pe. nec tamen credas quod cuiuscunque iudici li-
 ceat mulctam indicere, nec quantum volue-
 rit imponere. Iudex enim ſimpliciter in cau-
 ſa delegata non habet ſiue indicendi mul-
 ctam, niſi ſuper hoc habeat ſpeciale man-
 datum, ut l. ſecunda in fin. ff. de iu. & in dicto
 §. inter mulctam. Quod expreſſe determinat
 Bartol. in l. prima. ff. ſi quis iuſti. non optem-
 pe. quod multum nota. pro iſtis iudicibus qui-
 bus quotidie delegantur queſtiones. In contra-
 rium tamen facit l. fin. ff. de offi. eius cui man-
 da. eſt iuriſd. cum ſimili. ¶ Sed nec iudices

ordi. poſſunt in quacunque quantitate mulctam
 imponere, nam ſtenda eſt differentia inter ma-
 iores iudices & minores, & quidem maiores
 poſſunt magnas mulctas imponere, iudices
 vero minores non poſſunt niſi paruas mul-
 ctas imponere, ut l. maiores. C. de modo mulc.
 & in l. defenſores. C. de defen. ciui. & ſic de-
 bet intelligi l. prima. ff. ſi quis iuſti. non ob-
 tempe. cum ſimili. ibi not. ¶ Sed circa predi-
 cta queritur de vno quotidiano v. vtrum eo
 ipſo quod pars ciuitatis non comparuit poſſit ſtatim
 a iudice mulctari ab ſeꝑ noua citatione, dicit
 Bartol. quod non, immo iterum citandus eſt, &
 idem terminus assignari debet ad faciendum
 ſuam deſenſionem cum plures ſint iuſte cauſe
 quibus excuſandus eſt ſi non venit ut pro-
 batur, & ibi nota. per Bartol. in l. ex quacunque
 cauſ. ff. ſi quis iniuſ vo non ſer. l. ij. ff. ſi
 cautio. cum ſimi.

S V M M A R I V M.

- 1 Quid fiat de bonis damnatorum.
- 2 In bonis publicandis an filius poſſit petere ſuam legitimam.
- 3 Vitam amittentes an poſſint teſtari.
- 4 Bona ſeiſos interſcientium an publicentur.
- 5 Qualiter quis puniatur pro alieno delicto, numero. 6.
- 7 An poſſit peti cautio de non offendendo.

TRANSEAT IN EXEM-
 plum. ¶ Sicut pena vnus metus ſit aliorum,
 ut habetur in l. prima. C. ad leg. iul. repetun-
 & in l. aut facta. in fin. de penis. ¶ Quid au-
 tem erit de bonis iſtorum damnatorum de iu-
 re communi, quod ubi quis damnatur de cri-
 mine, ex quo perdit vitam, vel ciuitatem, aut
 libertatem, tunc eius bona deſeruntur in fiſ-
 cum iure digeſtorum ſecundum diſtinctionem
 poſitam per gloſ. & tex. in l. prima. ff. de bon.
 damna. & ibi plene per Bartol. de iure autem
 nouiſſimo auctenticoꝝ reſeruantur venien-
 tibus ab inteſtato, ut in auct. bona damnato-
 rum. C. de bon. preſcript. ubi autem vita ciui-
 tas vel libertas non ammittitur tunc nullo
 iure deſeruntur in fiſcum, ſed remanent apud
 delinquentes, & eius heredes, ut ff. de inter-
 dic. & regula. l. relegari. ¶ Sed quid ſi ſtatu-
 to, vel decreto ſimpliciter caueatur quod bona
 homicidi publicentur, an filius poterit pete-
 re eius legitimam dic quod ſic, ut probatur in l.
 prima & ibi not. per gloſ. & in l. ratio. in prin-
 cip. & in §. ex bonis. cum ſequen. ff. de bon.
 dam. & idem credo verſa vice ſi filius fuerit
 damnatus, nam patri reſeruanda eſt ſua legiti-

ma argumen. dicta. l. cum ratio. §. si liberum super quibus. & alijs dic vt per Bartol. in. l. si finita. §. si de uetigalibus. ff. de dam. infec. & per Dy. in regula indultum. & per Cy. in l. finimus. C. de nup. ¶ Nunquid autem de iure nouissimo hi qui per condemnationem amittunt vitam possint testari. videri qd sic. per dictam auc. bona damnatorum. in contrarium determinat Bartol. & doct. quando post condemnationem non debet condemnatus superuivere per. l. eius qui. §. si cui. & ibi not. per Bartol. ff. de test. cum siml. & sic quo ad hoc iura antiqua remanent incorrecta. & per hoc sequitur secundum eum qd illi qui hodie per civitates Lombardie forma statutorum damnantur ad mortem. & ad furcas postea suspenduntur. vel decapitantur post sententiam est in penden. tempore ad appellandum non possunt facere testamentum cuius ratio est quia statim lata sententia facti sunt ferri pene. vt. l. qui ultimo. ff. de pe. & idem sequitur Bar. in l. certa formi. C. de iure fil. & plene per dominum Bald. in. l. & in priuorum. C. si a non compet. iudi. Secus autem si damnatus remaneret. vt quia deportaret. vel in confinibus remanet vel aliter exbanniretur. quia tunc posset testari secundum formam iuris communis non autem secundum formam statutorum civitatis a qua baninitus esset secundum Bartol. vbi supra. & vide per eum in. d. l. primi de bon. dam. & ita debet intelligi auc. sed hodie. C. de dona. in. 4. ter vir. & vxo. secundum Dy. ¶ Vterius queritur an bona eorum qui seipso interfecerunt publicentur hodie sicut olim vel agnatis referentur per auc. bona damnatorum supra alleg. dicunt hodie non publicantur. sed agnatis deferunt. & sic iura antiqua etiam in hoc casu per dicti aucten. remanent correcta. vt determinat Bar. in. l. qui rei. in fin. ff. de bo. eorum qui mor. sibi conici. & per glo. in l. si. C. de iur. ff. cum si. quod no. qui habui bis de facto. ¶ Et quia in superioribus facti compendiose est tactum qualiter procedatur & puniatur quis pro eius proprio delicto superest videre an aliter & quando quis puniendus sit pro alieno delicto. circa quod est breuiter aduertendum qd regulariter nullus debet ex facto. seu delicto alterius gravari vel puniri ad qd committendum nullum prestiterit auxilium consilium. vel fauorem. vt C. ne fil. pro pat. per totum. & C. ne vxo. pro mar. per totum. quia pene debent solum tenere suos auctores. vt in. l. finimus. C. de pene ad agnatos. vel affines innocentes debent extendi vt dicit ibi text. & habetur in capitu.

questiuit. extra de his que fi. a ma. par. cap. absurdum enim est vt alteri per alterum possit afferri iniqua conditio. vi. l. rem hereditarij. in fin. ff. de euc. & in. l. electo. §. fin. ff. de noxa. & plene per Dylum in regula non debet. de regu. iur. libro sexto verumtamen in certis casibus specialibus reperitur aliquando contrarium inter quos est quando pater committit crimen lese maiestatis quo casu filius substat illas penas de quibus in. l. si quis. C. ad. l. iuliam maie. ¶ Vnde pro huius pleniori declaratione reuoco in dubium. an quis pro delicto sui familiaris possit conueniri in qua questione est sic conclusiue distinguendum. aut ille familiaris est homo liber. aut seruus. Primo casu aut familiaris deliquit in re. quam dominus eius simpliciter tenebat. cuius tamen dominium. vel quasi erat alterius. vt quia res erat commodata. vel locata ipsi domino suo. aut de liquit in re alterius. & ab alio possessa. aut deliquit in personam alterius tantum. Primo casu subdistingue. aut dominus famuli ad rei custodiam erat obligatus ex contractu precedenti. & tunc tenetur pro delicto famuli in re ipsa commisso. vt. l. qui insulam. §. fin. ff. loca. & commo. aut non erat obligatus ad hoc. & tunc non tenetur dominus. vt in. l. si vendita. in princ. ff. de peri. & commo. rei venditi. nisi lex ipsam dominum obligaret propter communem contractum. vel conventionem quadam fradente equitate ne tertia persona damnum incurrat. vt in. l. fluminum fluius. §. quanquam ff. de damno. infec. facit. l. si fundus. in fin. & l. sed de damno. ff. lo. quo casu tenetur pro famulo vt ibi. Secundo autem casu quando deliquit in re alterius. & ab alio possessa. tunc dominus non tenetur vt in dicta. l. vendita. in princ. & dicta. l. quotiens. in princ. & §. fin. ff. de no. & not. per docto. in. l. i. ff. si a. fur. se. dic. Tertio casu quando deliquit in personam alterius. vt puta vulnerado. aut rapiendo. vel aliter delinquendo. & tunc iste famulus deliquit in officio commisso domino suo. & tunc tenetur dñs. vt. l. 2. ff. fur. aduer. nau. cau. stab. per totum. & l. i. §. familie. ff. de publi. & ibi plene de hoc per Barol. facit ff. nau. cau. stab. per totum. aut deliquit extra officium. & tunc dominus non tenetur. vt in dicta. l. quotiens. in prin. & §. fin. ff. de noxa. nisi dominus mandasset. vel opem. aut auxilium prestisset. vt supra dictum est. Si vero familiaris erat seruus tunc tenetur dominus noxaliter de peculio. vt. ff. de noxa l. & per totum. & de pe. cu. per totum. faciunt que nota. & habentur in. l. si familia. ff. de iur. o. iur. & ff. si fa. iur. se. di. pto. Et predicta faciunt a qd qone pta u officia.

lium qui in officio eorum ducunt familiares, nam si tales familiares deliquerunt in officio ipsi officiales tenentur prout supra, & probatur in l. prima, C. ad l. iul. repe. & l. nullus, C. de asse, Si tamen ipse officialis exhibeat delinquentem famulum liberatur secundum Barto. & Rayn. argu. dicta. l. nullus, l. prima in §. nouissime, ff. de publi. & ibi nota, secus si dominus famuli exercet officium priuatum, puta tabernam vel hospitariam, quia tunc non excusaretur ipsum exhibendo secundum Barto. argu. dicto. §. nouissime. cuius ratio esse potest quia isto casu ex quasi contractu dominus tenetur ad diligentiam & custodiam, ideo requiritur, vt supra dictum est. ¶ Postremo quia offensiones quotidie insurgunt, quero si quis timeat ne ab aliquo offendatur, an possit petere qd sibi caueatur de non offendendo, quam questionem format Spec. in u. de pigno. in §. sequitur, vers. quid si timeo. Dicit conclusiue secundum Barto. & Guil. de cu. Quandoq; timeatur damnum inferri de re ad rem, & tunc prestanda est cautio, vt in toto si, ff. de dam. infe. Quandoque timeatur de persona i personam &

tunc idem, vt in l. denunciemus, C. de his qui ad eccle. confug. Quandoque timeatur de re ad personam, & tunc nulla prestatur cautio, vt in l. qui bona §. quidam, ff. de dam. infe. & ibi per Bartolum potest tamen officio iudicis is cuius res est cogem ipsam rescere, vt in l. preses, ff. de of. presi. Quandoque timeatur de persona ad rem, & tunc prestabitur cautio, vt in l. si si delictor, in fin. ff. qui facienda, cogan. & in l. imperatores, ff. de appel. cum simili, ergo & cetera & sic est.

FINIS.

¶ Practica Iur. vtriusque Docto. accuratissimi do. Ioan. Pet. de Ferrarijs, ciuis Papien. Illustrata copiosissimis additionibus. l. V. D. domini Francisci de curte, & domini Bernardi Landria, et aliorum in practica excellentium. Item summarijs de nouo additis per Iur. vtriusque Docto. dominum Ioannem Riccium, Venetum, & per eundem diligentissime castigata, Explicit Venetijs apud Cominum de Tridino impressa, Anno Domini.

M D X L I X.

REGISTRVM.

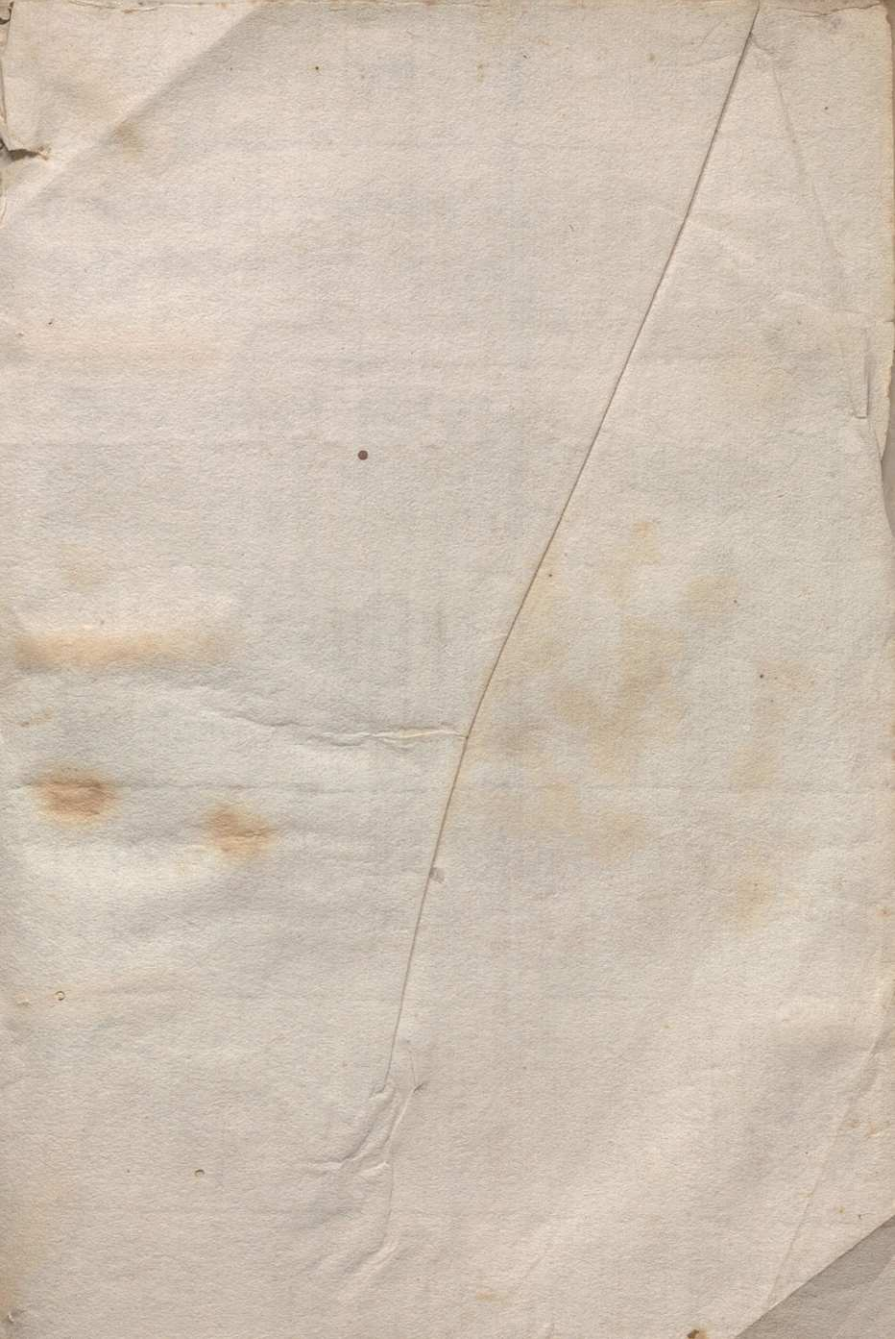
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

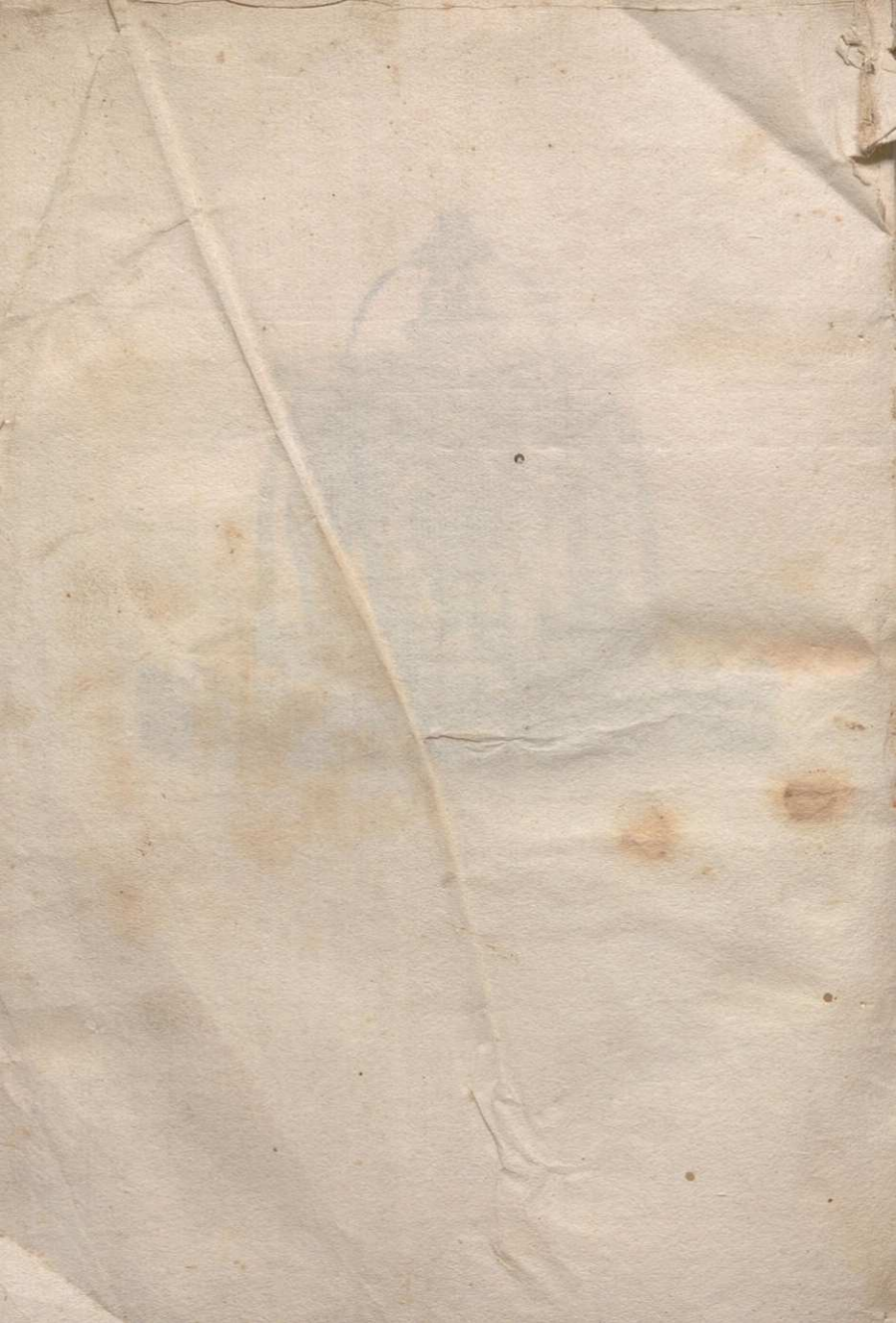
AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN.

Omnes sunt quaterni preter NN qui est duernus.

Indicq̄ conueniant pp̄
Et uenerari p̄of. un
Ḡta x̄p̄e t̄. tua de iſſia
Ip̄e p̄tinḡ. ḡta x̄p̄e tu
Munera dū tribuunt uene
Quando p̄to. munera d
Indicat accelerans ſcorū
Affor̄. p̄colas. indicat
Iuon̄. t̄. turenſ. p̄cep
Obraut̄. mentes. p̄tin
Clauis̄. r̄. m̄. m̄. m̄.
Theſaurus celi claudit
Cant̄. r̄. oſt̄. r̄. a d̄. r̄. p̄
Et ḡ. r̄. ſ. h̄. r̄. a. n̄. r̄. a. r̄.
Quem̄. r̄. o. ḡ. ū. r̄. t̄. e. l̄. e. c̄.
Succur̄. r̄. t̄. u. n̄. c̄. r̄. u. n̄. c̄.
Et ſit d̄. n̄. o. p̄. a. r̄. i. ſine p̄. r̄. o. c̄.